torum iuuamentorum, & maxime cum ſucco plantaginis. Hactenus Petrus Apponus in ſupplementum Meſuę. Reliqua proſequitur Franciſcus Pedamontanus. quę his ſubiungimus. Reliqua deſiderantur.

Oratio ad memoriam impetrandam.

O Domine Deus rex angelorum, inuoco te per' ſanctiſſimam Mariam matrem tuam, matrem miſericordiæ, & pietatis, per angelos, & archangelos tuos, per xij. Apoſtolos, per Martyres, per Cõfeſſores, per cxlv. millia Innocentium, & per omnes Sanctos tuos; vt tua gratia mediante, & matris tuæ ſubuctione auxiliante, proficiam ad laudem, & gloriam nominis tuis, omniumque ſanctorum. Muni domine conſcientiam meam ſplendore luminis tui, & confirma intellectum meũ odore ſuauitatis ſpiritus tui. Adorna domine animam meam, vt intelligam, & intellecta memoriter teneam. Reforma Deus cor meum. Reſtaura Deus ſenſum meum. Placa pijſſime viſcera mea. Aperi mitiſſime os meum. Tempera benigniſſime linguam meam, per glorioſum, & ineffabile nomen tuum, qui es fons bonitatis, & pietatis origo; patiẽtiam habe in me; & da mihi memoriam tuam, & quod à te petij in hac oratione ſancta largire mihi; & qui peccantem non ſtatim iudicas, ſed pœnitentem miſerator expectas; te quæſo indignus peccator, vt facinorum, & ſcelerum, & peccatorum, & dũctorum meorum ſqualores abſtergas. Et me petitione tanta per Angelos, & Archangelos tuos, de quibus præfatus ſum dignum, & efficacem efficias. per Chriſtum Dominũ noſtrum amen. Et per glorioſam maieſtatem tuam; qui es trinus, & vnus Deus Amen.

FRANCISCI DE PEDEMONTIVM

Supplementum in ſecundum librum ſecretorum remediorum Ioannis Meſuæ, quæ vocant De appropriatis.

De omnib. paſſionibus cordis in generali. Cap. 1. fol. 11
De medicinis ſimplicibus, & compoſitis ad omnes paſſiones cordis. Cap. 2. fol. 13
De cura titillationis pulſus, & tremoris cordis. Cap. 3. fol. 14
De cura paſſionis cordis per compaſſionem ad cerebrum. Cap. 4. fol. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſtomachum. Cap. 5. fol. 14
De cura paſſionis cordis per compaſſionem ad hepar. Cap. 6. fol. 14
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſplenem. Cap. 7. fol. 15
De cura paſſionum cordis per cõpaſſionem ad inteſtina. Cap. 8. fol. 15
De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina, & ad os ſtomachi. Cap. 9. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex fluxu ſanguinis menſtruorum, & hæmorrhoidum. Cap. 10. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex retentione mẽſtruorum in prægnantibus. Cap. 11. fol. 15
De cura paſſionũ cordis ex rarefactione pororum cutis ex ſudore diaphoretico per ſe, vel balneo, vel ex exercitio. Cap. 12. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex aere peſtilentiali. Cap. 13. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex fœtore contingentium. Cap. 14. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex morſu venenorum, & aſſumptione veneni. Cap. 15. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex timore contingentium. Cap. 16. fol. 15
De cura paſſionum cordis ex labore, & accidentibus animæ. Cap. 17. fol. 15

De omnibus paſſionibus cordis in generali. Cap. 1.

ADVERTENDVM autem, quòd dictæ cordis ægritudines habent indicia; inquantũ enim ſequuntur cauſas ex enumeratis, quæ ſunt per ſe morbus, ægritudines propriæ nõ dicuntur; ſed accidentia, de genere actionis læſæ ipſius, quorum ſignificationibus ſecundum Galen. oportet cognoſcere ipſum pati, prout infra dicetur. Inquantum vero ſequuntur ex eis cauſæ, quæ per ſe morbus non ſunt, ægritudines dici poſſunt, prout Abuhali dixit. Et tamen hic cum vtraque ſequuntur, magis dicimus eas ægritudines quam accidentia, eo quòd ægritudinibus, quæ ſequuntur in percepris extrahentibus ab infirmo ipſo, ſolæ, vt ægritudines ſentiuntur, non enim ſentit patiens cordis dyſcraſiã: ſed ſolummodo nocumentum actionum eius, ſcilicet debilitatem corporis, pulſum cordis, tremorem, vel ſyncopim, quibus æſtimat ſe infirmum, at quia ſua magnitudine lædendo virtutem, aſſumentes naturam cauſæ, præiudicant ſibi curam, quæ proprie non cauſæ, nec accidenti, nec ægritudini factæ debetur, prout Gal. monſtrauit, quod in ægritudinibus dictorum membrorum, & dicendorũ, idem eſt intelligendum. Sciendum quoq; quòd tremor *hic* non proprie accipitur, ſed improprie: proprie enim eſt accidens, in actione voluntarie mobili, ſicut Gal. oſtendit. Actio vero motiua cordis eſt naturalis, ſed improprie pro agitatione quadam, & motu inordinato cordis dilatationis impetuoſæ ad repellendũ nocentia, vt ex ſuperius dictis apparet. Ponit ipſe cordis ægritudines, cum fortes ſint, & continuæ, vel frequentes præ magnitudine cauſæ, & maxime propriæ, ſecundum quam differunt quantitate, vt ſupra eſt dictũ inter ſe habitudinem habent, vna enim minatur aliam, ſeu protendit, vt debilitas pulſuũ, pulſus tremorem, tremor ſyncopim, ſyncopis repentinam mortem, prout Hipp. monſtrauit in aphoriſmis, cum inquit: Qui exoluuntur fortiter, & frequenter abſq; manifeſta occaſione repente moriuntur. Poſitis autem ægritudinibus cordis, & aſſignata conuenientia, & eſſentiali differentia inter eas, per quas diſtinguere, & cognoſcere te oportet; necnon enumeratis eorum cauſis, ſine quarum cognitione, perfecta eorum ſcientia nõ habetur. aſſignatiſq; earũ indicijs, expedit ex imperio quãplurimum reuerendi domini, domini mei, domini Ruberti Dei gratia Hieruſalem, & Siciliæ regis ſummi, quia genere præclariſſimi omnibus virtutibus, moribus bonis, ſcientijs cunctis maxime theologica, pp animam: & medicinali ſcientia propter corpus, ad cõplemẽta doctrinæ preſentis therapeutici operis proſequendi; vt accidentia eſſentialia ſubiungamus. quorum ſignificationibus cauſas ipſas cognoſcere valeas, etiamſi quæ ſint aliquæ ipſarum occultæ. Hac. n. duplici cognitione præmiſſa mẽbri iam habita ad generalem curationem neceſſariã, tute curam poteris aggredi (propitiante Deo.) *Tertio. Techni.* Inquit enim Hal. oportet autẽ, vt primo cognoſcamus ægritudinem quæ ſit. Deinde procedamus ad ipſam medicandam, & alibi. Cura confeſtim ſequitur cognitionẽ facientis cauſæ, & etiam ſubſtantiæ. ſ. membri cordis, quòd oſtendit cum ait. Ex quibus duobus. ſ. cognoſcere membrum, & morbum, poteris cognoſcere generalem eius curationem, quæ à morbo eſt aliqua, plurima vero à patiente particula, ſcilicet corde. Quod equidem pati cognoſcere poteris ex ægritudinibus dictis inquantum ſunt accidentia læſæ actionis ipſius, à qua ſignum ſumptum in ſignificado ſupra membrum patiens certum eſt, & perdurans. cum enim debilitas corporis adeſt, cor pati agnoſcas; cum vero additur pulſus, vel tremor, cognitio tua completur: cum vero perducit ad ſyncopem, cognitio eſt confirmata, prout dixit Abuhali. *Ægritudinis cauſa duplex.* Cum itaque ipſarum ægritudinum cauſa duplex ſit, intrinſeca, corporea, ſcilicet, & extrinſeca extra corpus inſurgẽs. Et corporea, aut in ipſo corde, aut membris vicinis ipſi,

nis ipſi, aut in membris communicantibus ei communi tate propinqua, vel remota. Tunc ſi quidem primo modo cor pati contingat, ipſæ dictæ ægritudines fortes erũt, & continuæ, vel frequentes. Si vero ſecundo modo patitur, debiles erunt, & diſcontinuæ, recipientes variationem per abſentiam, & præſentiam; augmentum, & diminutionem ſecũdum abſentiam; & præſentiam; intentionem, & remiſſionem diſpoſitionũ illorum mẽbrorũ ſũ inuẽtarũ, quorũ vicinitate, aut cõitate patiatur. Sed ſi quidem à cauſa extrinſeca patiatur cor prædictę paſſiones debiles erunt, cito, & facile tranſeuntes, vt Hip. voluit; & cũ inuentione cauſarum extrinſecarũ nulla pręcedente apparitione interioris cauſæ. Si vero ab vtriuſque, ſigna erunt ex vtriuſq; confuſa. Et hæc ſunt ſigna, ſeu accidentia cauſarũ generalium ipſarum, ſumpta à loci varietate. Præter quæ alia ſunt accidentia cauſarum ægritudinũ ipſarum cordis intrinſecarũ ſpiritualium ab earum ſumpta eſſentia, quas ſecũdario te ſcire oportet. Sunt autem quadruplicis generis. Tria ſimplicia ſm triplicem A
B
natura eius ſingulariter permutata; & quarum eſt cõpoſitum ſignificãs ſuper oẽs inſimul permutatas. Inquit. n. Gal. ſed propria paſſio cordis eſt plurimum mala cõplexio, aut æqualis, aut inæqualis, ſingularis, vel cõmiſta; pura, vel cum materia; aut mala compoſitio. puta inanitio, vel repletio receptaculorum, aut oppilatio in venis eius, & vijs ſpirituum, ac coarctatio corporis eius propter coarctationẽ ſpatij capſulæ, in qua mouetur ex repletione ſanguinis, & humiditatũ ibi facta, vt in ſuo ſimio per anotomiam inuenit: & per groſſitiẽ præter naturam ibi ẽt coniunctam, prout in ſuo gallo reperit manifeſte; aut eſt ſolutio continuitatis, quã ipſum non pati cum ſalute poſſibile. Abuhali dixit, aut apa, confirmatio cuius nulla tenus expectabitur, cum morte præueniatur. Sic ægritudinũ eius, eſt plurimũ mala cõplexio; quia frequentius contingens alijs, & cũ poſſibili ſalute; & ſi cum impoſſibili, tarde, nõ ſubito, vel cito mortẽ inducit; vt, & cõpoſitio mala, ſolutio continui, vel apoſtema. Idcirco eius ſigna erunt bene, ac ſubtiliter conſideranda. Sed ipſa mala cõplexio, ſi quidem ſit æqualis, eius ſigna omittantur ad præſens, cum ſit manifeſta valde, ſicut voluit Gal. cũ inquit. Morbi vero, qui nõ ſunt niſi in mala complexione, difficile cognoſcuntur, niſi cum mutatio vltima ſit extra naturã, cumq; plurimum ſalutis ſit impoſſibile, magis ad prognoſticum, quàm ad curatiuum medicum ſpectat. Solutiones quoq; continui, & apoſtematis ſigna, cũ priuſquàm appareant, vel ſimul, & antequàm cõfirmentur, ſint, mortem ſubito, vel paulatim finaliter inducentia, omittuntur. Si vero ſit inæqualis, ſiue diuerſa; quia vt plurimum eſt poſſibilis curationis, ei ſigna propria adaptemus: quia eſt noſtræ vtilis cõſiderationis. Si ergo mala complexio diuerſa ſit in corde, ſiquidem ſit calida ſimplex, & pura, erit cum ea debilitas corporis minor, pulſus cordis, tremor, & ſyncopis cum agitatione, & motu corporis inordinato, ſeu anguſtioſo, & pulſus arteriarũ, mutatio præter naturam: quia ad debilitatẽ, & frequentiam cum inæqualitate, & quandoque ad velocitatẽ. Et C
D
ſimiliter anhelitus, & eius expiratio cũ exuffiatione calida valde, & inſpiratio vehementior, & inflammatio totius corporis, & plurimũ febris cum ſiti, & appetitu frigidi, quo iuuat, & aeris frigidi inſpiratione magis, quam frigidi cibi, & potus aſſumptione. Et lęditur calido quocunq; cum ſimilitudine circunſtantiarum, & conſuetudine facile inflammandi. In genere n. proportionali facilis eſt tranſitus, dixit Abuhali. Si vero frigida fuerit, contraria erunt ſigna. Si autẽ ſicca, duities apparebit in pulſu arteriarum, & per conſequens in corpore toto, ac conſumptio, & arefactio multa. Cum. n. conſumptio corporis cõmune ſit ſignum omni dyſcraciæ cordis, & paſſionis, cum ſanguis eius ſit formalis in alimento; & dixit Auerrois. In ſicca eius dyſcraſia erit maior debilitas quo que pulſus, tremor, & ſyncopis tardius veniens, & tardius recedens, aut difficilius. Si quoque humida fuerit, ſigna erunt cõtraria. Et ſi cõmiſta ſit, ſigna erunt cõmiſta. Et quia ſi eſt pura, erit in ea inuẽtio proca tarctarũ cauſarum cum antecedentis priuatione. ſ. humoralis, eiuſq; alteratio, & reductio erit leuior. Sed ſi cum materia fuerit, erũt cum prædictis ſignis ſigna dominantis humoris, quæ Hip. in ſuis innuit aphoriſmis. cũ dixit. Contemplari aũt oportet ægritudinẽ, complexionem, ætatẽ, conſuetudinẽ, artẽ, tẽpus, regimen, & regionẽ, ac ſigna repletionis, vel cacochymiæ. hæc. n. dominantiam humorum oſtendunt, qui etiam in exiſtentibus apparebunt, & quod erit difficilius alterabile. Si vero cor patiatur oppilationem in ſuis poris, aut repletionem, vel inanitionem, prædictæ cordis ægritudines erunt fortes, & frequentes cum ſignis plurimæ plethoriæ, & cacochymiæ, vel alicuius euacuationis notabilis ſanguinis propriæ, vel ſudoris. Quod ſi patiatur coarctationem propter vicinitatem, vel cõitatem, aut colligantiã, ſigna repletionis, & plurimum ſanguinis apparebunt, & pręcedens illorum paſſio cũ ſequela ægritudinum cordis dictarum debilium tamen, & variationem habentium, vt dictum eſt ſupra. His ergo erunt ægritudinum cordis cauſarum ipſarum, in ipſius natura ſpecialiter manifeſta. Ex quib. ſecundum Gal. curationis ipſarum intentio eſt ſumẽda. Cura paſſionum cordis duplex eſt. ſ. generalis, & ſpecialis; generalis autem eſt quinq; res. Quarum prima dirigitur ad membrum patiens, quod eſt cor. Et eſt, vt ſolicite ſtudeamus confortare ipſum, eiuſq; virtutem debilẽ, & vbi cadens eſt, vt in ſyncopi, expergefacere, & viuificare; deinde vbi expedit, eam reſumere, & nutrire. Eſt. n. cor fundamentum animę; omniumq; virtutũ prima radix, quarum aggregatione natura conſiſtit. Cuius quidẽ naturæ, vt Hip. dixit, eſt curare, non medici. Medici vero porrigere naturæ. Fons quoq; ſpiritus, qui eſt radix, & ſubſtantia, vitæ organum, & vehiculum virtutum, & caloris innati, cuius vigore complexio conſiſtit in eſſe, & corpus, & omnia membra in eſſe, & vigore viuifico conſeruantur, & eius extinctio mors eſt. Hic cauſa eſt oĩum operationum naturalium, vnde ipſe eſt, quem noſtram naturam dicimus. Ipſum quoque cor baſis eſt vitæ, ſeu vitalis virtutis, per quam membra recipiunt animã primum, & deinde virtutes reliquas ſenſus, motus, & operationis vitæ, nec mors accidit, niſi propter intemperamentum complexionis ſuæ. Merito igitur, prius, & ſollicite ſtudendum eſt circa ipſius confortationem, eiuſque virtutis cum his, quæ confortare habent interius, & exterius, & per omnem modum approximationis. Secunda vero res nitit circa cauſas intrinſecas, & extrinſecas, proprias, & communes talium ægritudinum, & eſt, vt auferatur extrinſeca. Interior propria abſcinditur vicina, & quæ communitatis eſt, corrigitur. Inquit. n. Gal. non eſt poſſibile vllam diſpoſitionem curare finaliter adhuc manente cauſa faciente eam. Tertia vero vertitur ad modum curandi prædictas ægritudines à cauſis prædictis. Cauſæ enim ſuperius enumeratæ, aut cauſant tales ęgritudines per modum aggrauationis, & conculcationis, coarctationis, & ſuffocationis ſpirituum, & caloris innati in ſua radice, receptaculis atque vijs: Necnon per modum furioſitatis morbi, vi doloris, vel cuiuslibet alterius accidentis impugnantis, contra naturam, aut per modum reſolutionis, & euacuationis ipſius. Quorum modorum diuerſitas auxilia variat, & differenter informat; regimen quoque, ſiue eius debitum ignoratur. Inquit. n. Hipp. nec quiſquam medicorum mihi inuentus eſt, ſi ægrorũ habitudinem cognoſcere queat, ſicut oportet, ſi defectionem patiatur, an ipſa ſit ex venarum euacuatione, an ex alia furia, vel labore corporis, vel accidente alio naturam afficiente, puta repletione ſuffocante, & proinde ignorans cibum dare eis an expediat vel negare. Quarta ponit ſtudium in regimine cum rectificatione aeris, & aliarum rerum non naturalium miniſtratione debita, prout intentiones exigunt ſupradictæ. Quinta conuertitur ad accidentium correctionem, quæ ſunt plura ſecundum pluralitatem membrorum compatientium cordi, & ſi non propria ſint. Si enim ipſum alijs compatitur propter colligantiam, & vicinitatem, vt dictum eſt: quanto magis alia membra com- *In prima aphoris. 2.*

Natura quid ſit.

patientur eidem? cum ipsum cor omnibus tribuat virtutem, calorem,& spiritum,& à nullo recipiat, Inquit enim. Hipp. Totum corpus est vna substantia, & ipsum totum est confluxibile, & compassibile. Dictæ autem, sunt hæ res quinq; generales,quæ omnes generaliter omnibus cordis ægritudinibus congruunt, ac vniuscuiusque causam generaliter comprehendunt, sed primæ tres sunt principales, & essentiales in cura ipsorum complentes: verum duæ primæ sunt materiales, & tertia est formalis. Non enim sufficit ad veram curam confortare cor debile, eiusque virtutem, nec causam passionis abscindere, nisi sciatur modus qualiter, & cũ quibus quodammodo causandi nobis proprie demonstratur, vt infra patebit. At ipsarum, vt materialium, prima est, vt in qua, & generalior in alijs attendenda generalibus: & specialibus etiam obseruanda. Omnes enim debent esse confortatiuæ, vel confortatiuis admistæ. Secunda vero est,vt ex qua, causam ex qua ægritudo prouenit,auferens, & abscindens. Quarta res est disponens, & quandoque sola sufficiens. Vltima est complens, quia rerum præter naturam omnium causam expellens, est quoque coadiuuans: corrigendo enim accidentia, quæ causam impediunt, coadiuuant ipsam. Specialis autem intentio est,quam ex diuisione generalium accipiẽtes in operationem perducimus, vt circa singulas earum species medicinas ponamus,atque auxilia, quibus prædictæ compleantur res generalis intentionis:necnon qualitatem, & apertum modum vtendi eis. Medicina enim

Cordis confortatio triplex.

à modo dicta est,vt Isido.ait. Et primo circa cordis confortationem. Completur autem cum his,quæ habẽt ipsum tripliciter confortare.s.substantialiter, accidentaliter,& vtroq; modo. Substantialiter cum his,quæ restaurant eius substantiam,& spiritum eius,quę calorem multiplicant; quibus restauratis, vt organis virtutis, & substantijs proprijs,ac propinquis; virtus restauratur, &

Cibi.

confortatur; & tales sunt cibi,& potus,cordi appropriati. Appropriati cibi quidem sunt,qui sunt placidi in odore,delectabiles in sapore. qui etsi naturaliter non sunt tales,artificialiter cum aromatibus, & sapidis condiantur. & sint facilis digestionis, paucarum superfluitatũ, multi,& boni nutrimẽti, quales sunt carnes fasianorum.perdicum,pullorum.gallinarum,auicularum paruarum,& montanarum;& aqua carnium ipsarum, seu succus ipsarum per decoctionem in duplici vase tractus; hędorum, & biennis arietis, seu annualis agni, & castrati. Hepata gallinarum pinguium, & iuuenum;vitelli ouorum recẽtium,gallinarum,perdicum, & fasianorum sorbiles, vel serosi,Et panis mundus,qui bonum generat sanguinem. Inquit enim Ioannitius, bonus cibus est qui bonum generat sanguinem opere,& commistione,qualis est panis mundus.caro annualis agni, & piscium mediocriũ magis mobilium, & minus pinguium, & squamosorum,

Potus.

proprie marinorum, & petrinorum. Potus quoque vini subtilis clari in substantia, incolore rubei, vel subrubei, aromatici,mediocrem habentis stypticitatem, & placide in sapore. Inquit.n.Hip.in apho.facilius est repleri potu.s.tali quàm cibo. Accidẽtaliter vero ipsum cõfortant odores,& medicinæ, quæ contemperant eius complexionem, & substantiam vniunt, & sicut virtutem eius confortant,quæ expellunt nocentia,& corpus in vita conseruant. Inquit enim Hipp. virtutis vitæ est contraria repellere; & non recipere. Harum quædam sunt illud agentes à proprietate, vt est terra sigillata, charabæ, myrobalani, & similia. Quædam à complexione, quarum quædam sunt calidæ, quædã frigidæ.quędam siccæ,quædam humidæ, & quædã temperatæ, & quædam vtroque modo, vt infra dicetur. Et ex illis est rosa, &

Nota de oleo ros.

oleum eius. Inquit enim Gal.oleum ros.confortat.calefacta enim infrigidat: & infrigidata calefacit modo vtroque. quia substantialiter, & accidentaliter ipsum confortant cibi medicinales, & medicinæ cibales simplices, & compositæ. Simplices sunt, caro serpentis,lingua bouina, borago, endiuia, acetosa, & similes, quas infra sufficienter enumerabimus. Compositæ sunt, quæ ex prędictis componuntur cum aliquibus ex medicinis simplicibus infra enumeratis decoctis; & paratis,acquirentibus eis virtutem intentioni habitæ conuenientem. Virtutem autem cadentem subito, vt in syncopi expergefacerent irroratio, & aspersio cum forti impulsione, & iactu subito aquæ frigidæ actu, & proprie rosatę super faciem, & membra:& si fiet mistio muschi cum eo,quandoque confert. & quandoque confer miscere camphoram, sandalos, & similia secundum diuersitatem causæ,& modi.frictiones asperæ,ligaturæ dolorosæ,aurium tractiones,& euulsiones pilorum,strepitus,& clamores. Expergefactum autem viuificat offa ex pane calefacto in vino prędicto lymphato,cum aqua ro.vel bugloss̃e,de stillata prout exigit dispositio. Inquit.n. Gal. talis cibus etiam facit redditionem, & redditur cito; quia actu frigidum,& antequam calefaciat actu à proprietate cito in spirituum substantiam permutatur. membra quoque velociter nutrit. Omnium enim velociter,& multum nutrientium est maxime vinum. & dixit Gal. hoc virtutẽ viuificat, & confortat. Sed miscuit panem calefactum, panem quidem,vt eius nutrimentum, quod est facilis resolutionis firmum sit, & perdurans quandiu auferatur dispositio causans casum. Inquit enim Gal. quæcunque humidam.& liquidam consistentiam habẽt, nutrimentum dant cito dissolubile, vt in breui tempore alio opus sit; quæ autem duram, & solidam habent, multum tribuunt,& perdurant. Talem autem virtutem expergefactam, & viuificatam restaurant cibi, & potus prædicti; vbi hæc expediant. Talis autem expedientia à diuersitate causarum, & modorum causandi dependet, vt infra patebit. Secundo consistit specialis intentio circa abscisionem causarum specialium ægritudinum superius distinctarum. Exterior ergo auferatur, & permutetur. Interior.qu̇e propria est eius ægritudinis abscindatur. Et si quidem sit mala complexio pura, alteretur. Si cum materia replente, oppilante, vel coarctante, euacuetur, deinde si aliquid remanserit, alteretur. Inquit enim Galen. Manifestum est autem quòd facientium causarum dyscrasiam per euacuationem est sanatio; ipsarum vero dyscrasiarum,alterario sanatio est. Sic quidem intentio præmitteda esset primæ intentioni, vel rei, quæ circa cordis confortationem vertebatur eiusq; virtutis. Dixit enim Gal. oportet vnuiscuiusque ægritudinis causam abscindere prius, deinde ad eam, quæ ab ea facta est ægritudinem peruenire, sed cum virtus, quæ in curatione principalis existit, non subsistit, immo deficit, & cum deficit, oportet primo cor,& virtutem eius confortare tanquam in cura priorem. Et si non totaliter, propter præsentiam causæ, quoquo modo possibili iuuet.ab ea enim omnis prima intentio sumitur. nocumentum quoque est periculosius, & ad inferendam mortẽ promptius. Deinde oportet debilitatis causam abscindere, vel simul permistione auxiliorum vtramque rem prosequi, vel vicissim agere. Est autem ipsorum auxiliorum permistio triplex, partialis, localis, & temporalis, vt supra monstraui. Hanc autem rem, seu intentionem complent medicinæ,& proprie cordiales,cibi quoque medicinales. Medicinarum autem cordialium, quędam sunt simplices, & quædam compositæ. Et simplicium, quædam sunt ex animalibus sumptæ, quędam ex terra nascentibus, quædam ex mineralibus; & ex istarum quibuslibet; quædam sunt frigidæ, quędam calidę, quedam siccę, quędam humidę, & quędam temperatę, & quędam solutiuę. Scisti enim supra, cum de consolatione medicinarum soluentium loquebamur, quòd medicinarum, quędam confortant tantum, quędam confortant alterando, & quędam soluendo. Frigidę ex animalibus sunt,os de corde cerui,& ebur. Calidę ex eis sunt corda, & proprię porci propter conuenientiam nimiam, caro serpentis, muschus, seta, & proprie cruda. Ex terrę nascentibus frigida sunt rosa, myrta; acetosa, coriandrum, acetositas citri, granata, & proprie acetosa, nenuphar, endiuia, sandalus, spodium, fex non adusta, matiana, & camphora. Calida ex eis sunt

Aspersio aquæ rosatæ facta in facie relevat à syncopi.

Offa ex pane calefacto in vino lymphato expergefactã viuificat.

Nota de vino.

Diuisio medicinarum cordialiũ.

eis sunt doronigi, zedoaria, cyminum, zurumbeth, crocus, vterque been, xyloaloe, garyoph. enula, & ambo sunt mirabiles, melissa, & semen eius, macis, hasce, scebran, & semen eius, cubebe, acetosa, & semen eius, & cardamomum, quod n. heterogeneæ est naturæ, potest dici calidum. Frigida sunt folium, & cortex citri, spica, cinnamomum indum, damascenum, & garyoph. magnum, & calamenthum, iris, lilium, menta, ozymum, vtraque stœchas, sandaracha, lingua auis, magaleph, odor galliæ, & in summa omnia odorifera. Temperata ex eis sunt lingua bouina, & aqua eius. in cuius datione, vel decoctione sis audax cum cibis, & potibus, borago, charabæ, lacca, vsnea, & poma dulcia, & odorifera, & granata dulcia, & muza. Ex mineralibus vero frigida sunt corallus, margaritæ, lutum sigillatim, & armenum. Calida est ambra. Temperatæ sunt aurum, argentum, lapides pretiosi, & proprie hyacinthus. Siccæ sunt omnes præter lac, poma granata dulcia, endiuiam, linguam bouinam, boraginem, & nenupharem, quæ sunt humida. Ex resolutiuis vero quædam soluunt choleram, vt myrobalanus citrinus, tamarindi, & pruna muza, ex eis sunt violæ, succus rosarum, & aqua infusionis earum recentium. quædam phlegma, vt agaricum, myrobalani, chebulus, & emblicus, quædam melancholiam, vt epithymum, lapis armenus, lapis lazuli, myrob. indi, & bellirici, quædam phlegma, & melancholiam, vt stœchas, & polypodium, quędam humores adustos, vt myrob. nigri, & indi, senæ, fumiterræ. quem diximus esse de numero pretiosarum medicinarum. quædam fumum mũdificant à sanguine, & spiritu, vt melissa. quædam mundificant sanguinem, vt lupulus, capil. ven. endiuia, & similia. Hæc sunt simplicia ex quibus eligere habes, quæ tuæ intentioni sunt conformia siue alterare, siue digerere, siue soluere, siue vtrumque simul intendas. Etiam si aliquam ex quatuor ægritudinibus specialiter inspicias. Omnes namque conueniunt insimul; & in confortatione debilitatis, proprie: sed aliter vna, quàm altera: & vna est vni dispositioni, seu accidenti cordis proportionata, alia vero alteri. Debilitati namque appropriatus est crocus, spica, ambra, poma redolentia, & omnia temperata. Tremori vero bene; myrrha, vsnea, sandaracha, charabæ, doronigi valde, myrob. bibiti. Tremori vero à causa extrinseca, scilicet ex tristitia, & timore, endiuia, spodium, & emblici, calido. Et coriandrum, lacca, & cyminum, frigido. Lingua auis, & lac sicco. mumia, ameos, carui, muscus, ozymum, garyoph. conferunt tremori ex melancholia, & phlegmate cõmista. Calamenthũ iris, & sandali, conferunt tremori accidenti in febre; & aurum bibitum, & linitum. endiuia vero syncopi. Spodium ei; & proprie factæ ex effusione choleræ ad stomachum, vel à stomacho, bibitum, & linitum; lingua bouis, & magalef cum aqua mellis bibitum doloribus cordis, & melancholiæ animi, & ei qui loquitur solus aurum, & spodium melancholiæ, & timori de præteritis, & timori de futuris. Muschus melancholię ex solitudine. xyloaloes etiam, quia lætificat, ozymum, garyoph. enula, omnia poma, & acetosa, & omnia aromatica omnibus maxime si fiat ex angustia; & omnia aromatica proprie, vt est odor galliæ, & calamenthum, ireos, & ozymum super asperso aceto, & odoratum, excitat syncopatum, & sanat eum. Compositæ sunt, quæ ex his componuntur. Et similiter si ægritudo sit instrumentalis, vt aperire, ẽuacuare plethoriam, & sanguinis abundantiam, quæ esse causa eius plurimum consueuit, intendas; vtere phlebotomia basilicæ dextræ. Et si repletionem vaporosam, & fumosam, quam tibi fumosa multum expiratio cum mentis turbatione ostendit, Complexio, ætas, & habitudo, & regimen præcedens; phlebotomiam sinistræ basilicæ celebrabis. Sed prædicta auxilia variabis, varietate ægritudinum, & causarum efficientium ipsas in fortitudine, & debilitate. In debilitate namque cordis approximabis leuia, in pulsu fortia, in tremore fortiora, & in syncopi fortissima adhuc si earũ causa est debilis, leuia; si fortis, fortiora; necnon si sit ex propria cordis passione, fortiora; si ex compassione, leuiora. Et tamen considerata materia, & dignitate particulari, quæ cordi est, omnia approximabis cum modo; & non subito, fortia, neque pura. Ait enim. Hippocr. multum & repente, calefacere, aut infrigidare, replere, aut euacuare, vel quomodolibet corpus mouere non oportet. Fallax enim est, & euacuatio naturæ insuaue. maxime vero debiliter, vt hic supponitur. Cum ergo in talibus ægritudinibus repletio ad euacuandum inuitet; quia debilitas virtutis prohibeat. partiatur phlebotomia tenendo medium. hęc enim Gal. edocuit, nec omittatur omnino, maxime cum repletio debilitatis causa existat. Item ait Aboal. amplius ea dare pura, quæ alterant; & maxime frigida; & quæ laxa faciunt, principalibus membris timorosum est in re vitæ. Ages enim cum simplicibus leuibus, & maxime in principio; & paulatim deuenies ad composita, & fortiora, vbi propria non sufficiant, vt excessus auxiliorum non sit succedens, auxiliorum effectiua paulatim proportio cum salute. hæc enim est operatio secundum sapientiam, præstat enim iuuamentum præter aliquid læsionis. & frigidis admiscebis calida, vt crocum, & garyophyll. propter calorem naturalem, & spiritum. Et calidis laxatiuis odorifera styptica, vt spicam, & mastichen, charabæ, rosam, & myrrham, quibus prohibeas confortando à facili resolutione, cui sunt parati, calorem, & spiritum. Si vero patiatur propter vicinitatem, vel communitatẽ membrorum, corrigatur dispositio membrorum vicinantium, & communicantium superiorum, prout superius diximus, & inferiorum, prout infra dicemus cum auxilio Dei, & si aliquid mittant, euacuetur, & quod remanserit, vel regenerabitur, deriuetur, & per interualla modici temporis expurgetur, deinde confortetur. Et ductus eorum, quibus superflua eorum consueta sunt expurgari aperiantur. Ipsumque cor recipiens confortetur, ne recipientes viæ stringantur; & quod influit repellatur, & si quid influxum est, resoluatur prout in cura catarrhi te scire fecimus; quorum auxilio talia complentur. Electarium seu medicinam huius superius habuisti. Tertio consistit specialis intentio circa considerationem modi causandi, qui cum sit duplex; vt dictum est, & diuersus, secundum eius diuersitatem, diuersis auxilijs est vtendum; oportet enim variare, & eligere omnia auxilia, tam confortantia, quàm abscindentia causam, & alterãtia; & vniuersale regimẽ; & ea adaptare vnicuique modorum, prout ratio exigit. Si ergo causentur tales cordis ægritudines primo duorum modorum dictorũ, omnia confortantia interius, & exterius approximãda, abscindentes causæ, & etiam alterantes debent declinare ad calefactionem, & humorum subtiliationem, rarefactionem corporis, & resolutionem, & attractionem materiæ caloris, & spiritus de centro ad circumferentiam corporis. Adhuc. si causa eius sit debilis, leuia, si fortis, fortiora: necnon si sint ex propria passione cordis, fortiora: si ex compassione leuiora. Regimen quoque in omnibus non naturalibus rebus, quod est quartæ intentionis, generaliter sit tale. Locetur autem patiens in domo, cuius aer sit temperate calidus naturaliter, aut artificialiter, cum ignis temperati accensione, suffumigijs ex spica, ligno aloes, gallia, & similibus, in qua etiam sternantur folia, & rami plantarum calidarum, & redolentium, vt citri, aranciorum, rorismarini, calamenthi, & aliarum superius nominatarum medicinarum. In cibis confortantibus ex prædictis sint medicinæ talis calidæ subtiliatiuæ, & aperitiuæ, mistæ, vel associatæ. Et sit eorum quantitas pauca sustentatiua, non resumptiua: vel solum viuificatiua concedas, & proprie vbi repletio ad syncopim perducat, quo casu oportet tantum viuificare virtutem, deinde ad remedia repletionis redire. Similiter & potus sit vini talis, quia subtilis, & clari, magis virtuosi parce exhibiti. Exercitia vbi sint possibilia temperata, & frictiones asperæ à superioribus ad inferiora extremitatum trahentes à corde, & spiritualibus ad circumferentiam corporis, atque cutem. Somnus & vigi-

Diuisio media. fol.

Medicina cordis debilitati appropriare.

De phlebotomia.

In secunda aphoris. 11.

In passionibus cordis ex repletione contingentibus.

De aere.

Potus.

lia

lia sint temperati, viciſſimque conceſſi, vt quod digerit somnus, euaporent vigiliæ. Inanitio fit correſpondens virtuti. licet enim repletio inanitionem ſortem requirat, virtus tamen quæ tolerare, habet, & regulare, non aſſentit. vnde paulatim oportet agere, & illud cum frictionibus dictis reſpicientibus repletionem tertiæ digeſtionis, & ſecundarum venarum, & abſtinentia cibi, & potus repletionem reſpicientes primę digeſtionis, maxime ſi in humoribus non ſit putredo, qua exiſtente deſperandum eſt de infirmo, & proprie ſi in viſceribus eſt apoſtema, quæ ſufficiant, donec apparet robur in pulſu. Et tunc oportet clyſteribus vti reſpicientibus repletionem inteſtinorum, & primarum venarum. repletio enim locum non habet, ſed contentetur cibis, & potibus paucis, & ſubtilis ac reſolubilis nutrimenti in medio temporis, qualis diætat extenuariua diæta infra in primo de cura oppilationis hepatis, & quarto de regimine ſanitatis. Et *De anima accidentibus.* cum ſubtiliãtibus, incidentibus, & diureticis notis propriatis, & in pauca quantitate oblatis, prout conueniunt ad ſuſtentandum, donec repletio educatur, non ad reſumendũ, & hora ſyncopis omnino ſint cibo priuati præter panem ex modo, vt ſuperius iam eſt dictum. nam vitificata virtute per illam ſtatim redire oportet ad diſpoſitionis, & repletionis curam cum euacuatione, nõ cum nutritione, vt in animæ accidentibus ſic regatur, vt ad iram, indignationem, & ſolicitudinem prouocetur. Si vero cauſentur per modum reſolutionis, & euacuationis, omnia prædicta in oppoſitum conuerrantur, ac *In paſſionibus cordis ex reſolutione contingentibus.* etiam regimen, in omnibus quæ dicta ſunt. Alteretur ergo primo aer cum redolentibus ex herbis, plantis, foliis, & floribus frigidis, & ſtypticis, & proprie cum myrto, ſalicibus, cytonijs, & roſis, & ſpeciebus ſuperius nominatis, vt ſandalis, camphora, & irrorationibus aquarum frigidarum, vt aqua roſarum frigida, pluuiali, & odoribus frigidis ex aceto cum aqua roſ. miſtis, ſandalis, & camphora, & flabellationibus, & ventis. Exercitia, frictiones, calefactiones penitus omittantur. Iniungatur quies corporis, & animi. Cibus ſit ex prædictis, & electus ex ſolidis, & viſcoſis, mediocriter tamen, vt ex eis poſſit præualere virtus; vt eſt panis, & ſorbitiones factæ ex chondro, oua tenera, & teſticuli gallorum nutritorum ex lacte, cerebra porcorum ſufficienter decocta ex albo iure cum puluere coriandri, condita. Fructus ſtyptici, & pontici, vt cytonia, pyra, ſorba, meſpila, & ſimilia, non multæ quantitatis, cum noceant ſtomacho. licet humores inſpiſſent. Potus autem ſit vini aquoſi infrigidati, & cum aqua lymphati in principio cibi acceptum. & hoc propter dyſcraſiam; propter ſyncopim autem ſit calidum, ſubtile, & aromaticum, calefactum cum pane, vt citò reddatur propter materiam. & ſit vinum nigrũ groſſum, & ſtypticum, & breuiter quæcunque habent inſpiſſare. ita tamen quòd alterabilia ſint per naturam. *Modus cibandi.* Cum vero natura ſit debilis in alterando, & qualitas corporis minorata, ex prædictis cibis dare oportet parũ, & ſæpe. ſicut enim in prædicto modo caliditatis iplarum paulatim eſt digerendum, & euacuandum; ita in præſenti paulatim eſt renutriendum, & reſtaurandum. Vigiliæ ſint temperatæ. Somnus leuis, non profundus. Inanitio ſuperfluorum, & humidorum ſecundum quãtitatem aſſumptorum eſt vtilis, & prouocanda cum lenitiuis, & lubricantibus ante cibum exhibitis, & ponticis, poſt hanc, cum collyrio, & clyſteribus leuibus. Sed humorum, & humiditatum euacuatio, ſeu reſolutio eſt prohibenda omnino. Inducatur ad gaudium temperatum, vel remiſſum, & lætitiam, & ſpem futuræ ſalutis. Conuertitur vlterius ſpecialis ad accidẽtium correctionem, quæ ſunt plura ſecundum pluralitatem membrorum compatientium cordi, vt dictum eſt. Primo vicinorum ex propinquo, vt ſpiritalium, & ſuperiorum animalium colligatorum eis; quorum curam ſuperius habuiſti; & inferiorum naturalium vicinorum ex longinquo, quorum paſſionum (Chriſto duce) infra ponemus auxilia. Deinceps rememorabimur compoſitas medicinas proprias, & expertas ad ægritudines cordis dictas ſecundum vnamquamque cauſarum ipſarum ſuperius dictarum, incipientes à confortantibus, & primo ab odoramentis, eo quòd refocillando ſpiritus confortantur citius. Inquit enim Gal. qui celerius vult reintegrari, reintegratur odoribus.

De medicinis ſimplicibus, & compoſitis ad omnes paſſiones cordis. Cap. 2.

GAlenus ait. ad primam autem omnium reddamus nunc ſermonem ægritudinum, qui ſimilibus innaſcitur. Eſt autem mala hæc cordis complexio talis. Et ſubdit. oſtenſum eſt enim in ſecundo huius libri, ſ. therapeutices, q̃ neceſſarium eſt genus ægritudinis huius, videlicet medico ad ſciendum. Et illud quidẽ, quod plurimũ eſt contingens, vt ſuperius dictum eſt, plerunque lædit. Cum enim non ſit bene terminabilis in corde ipſo, ſed plurimum extenſibilis cum calore, & ſpiritu ad totum corpus; omnia membra lædit læſione principij, ac euerſione eucraſiæ propriæ cuiuſlibet membri. Proinde neceſſarium eſt inueſtigari nunc, vt opportune ſanetur, & methodo: quæ eſt iam dicta à medicinis ſimplicibus dictis, & compoſitis, quæ ſequuntur incipiens. Odoramentum calidum conferens paſſionibus cordis à mala complexione frigida cauſatis. ℞. balſami tam, vel maioranam, folia citri, & pomum eius, & irrora vino, & ſuperaſperge puluerem gar. aut inuolue burſam ſcarlati in eis, & odorentur. Aliud frigidum conferens paſſionibus cordis à calida dyſcraſia cauſatis. Rec. roſarum, ſandalorum, margaritarum, cymarum myrti. irrorentur aceto, & camphora; & quandoque irroratur parum vini odoriferi. Et ex ſimilibus eſt aqua roſ. ſola. Aliud calidum fit ex garyoph. nuce muſc. cypero, thure, folijs lauri, & gallia muſ. cuius odore epilepſici excitantur, calamenthum, treos, & alharam, quæ cum irrorantur aceto, & odorat ſyncopizatus, ſanatur. Et ex illis eſt pomum confectum ex eis, & ambra, & muſcho, prout in ſoda dictum eſt. Et gallina aſſa cum illis frixa, & odorata. Et aqua florum aranciorum, & citrorum. Suffumigationes fiant in frigida cauſa ipſarum, ex confectione hieræ, quàm Nicolaus in antidotario ſuo deſcripſit. Aliud ad idem fiat ſuffumigium ex auiculis cyprianis, quæ ſunt. Rec. ambræ, drach. i. ligni aloes, vnc. ij. muſchi drach. j. carbonum de palmitibus vitis, gummi arabici, an. drach. ij. gallia muſc. & lignum aloes conuertatur in carbones, & cum aqua roſ. diſſoluantur omnia ſimul & glutinentur, & informentur auiculæ; quarum vna ſuper prunas ponatur, & ſuffumigetur camera. Et ſunt qui ſuffumigant ex ligno aloes, madefacto in vino ſolũ, & eſt bonũ, & ſuaue, cuius odorem diligunt principalia, ſicut dixit Abuhali. Aliæ fieri poſſunt ex prædictis frigidæ ad eas ex cauſa calida. Sunt autem non frequenter approximandæ, & propriæ ſuffumigia; immo raro ſicut ſupra in ſoda te fecimus ſcire. ſuffumigia. n. replent, & diſſoluunt cerebrum inflammando ipſum, & ſpiritualia omnia cum ſuperfluunt. Inquit Heben Meſ. ſyrupi ex inuentione noſtra de ſucco acetoſæ, & ſucco macianorum, & de ſucco alleluiæ conferunt pulſui, & tremori, & omnibus paſſionibus cordis calidis, & proprijs. Et ex illis eſt ſyrupus acetoſus diarhodon. Paſſionibus vero eius frigidis, & cauſatis ab oppilatione, ſeu repletione receptaculorum ab humoribus groſſis, & viſcoſis difficilis eradicationis, oxymel ſimplex, & ſquilliticum. Item trochiſci de camphora ad pulſum cordis, & tremorem calidum, & febrem extinguunt, & confortant deſcriptione Almanſoris. Rec. ſpodij, ſeminis cucumeris, & citruli, ſcariolæ, portulacæ, roſ. ſandali albi, ana partes æquales, & pro vnoquoque pondus ex quibus cum ſucco macianorum conſperſis, & croci drach. j. fiant trochiſci aur. s. de quibus quaque die tribuatur vnus vſque ad duas hebdomadas. Item lac, de quo extractum eſt butyrum eſt fortius. Item pruna nutrita aceto, vel agreſta, ſunt cibus conueniens. Item trochiſci de ſpodio ad pulſum, tremorem, & ſyncopim ex caliditate

Odoramentum calidũ.

Aliud frigidum.

Aliud calidum.

Auicula cyprianæ fiũt hoc modo.

Documentum.

Syrupi cordiales.

Trochiſ. de camphora.

Trochi. de ſpodio.

tate fluxuum,& choliricam paſſionem,melancholiam, & tremorem ſecundum diem. ℞. ſpodij drach.x. roſatũ albarum drach.iij.ſeminis acetoſæ,portu granorum coriandri infuſorum in aceto, & torrefactorum, myrtillorum,ana drach.vj.pulpæ ſumach drach.ij.ſ. amyli,aſſæ, berberis, galangæ, ana drach.ij. margaritarum, corallo. rub.ana drach.j.oſſis de corde cerui drach.ij.ſandali albi drach.j.gummi arabici drach j.ſ. confice cũ ſucco agreſtæ, & da cum aliquo rob. ſtyptico, & ſucco bugloſſæ.

Trochiſ. muſchati. Item myrob.conditi ſecundum modum noſtrum. Item trochiſci muſchati, & de xyloaloe conferunt eis ex cauſa frigida, quorum confectio eſt ſecundum eundem. Rec.maſtich.ſpicæ,xyloal. cinnam gary. gallæ muſch. cubebæ,cardamomi maioris, & minoris, corticis citri, omnium pondus,aur.j ex his omnibus cum vino odorifero aſperſo fiant trochiſci. Conferunt etiam ſyncopi magnæ,& paruæ.

Potio confortans cor. Potio confortans cor,& tremori,& ſyncopi calidæ,& frigidæ. Rec.bugloſſæ puluerizatæ,aur.j. diſtempera ad frigidam cum vino, & ad calidam cum aqua roſ. & da hora ſomni noctibus continuis. Item garyoph. maſculorum, puluerizatorum drach.j. ſumach. diſſoluta in xij aur. lactis dulcis in ieiunio,valet ad frigidam. Item theriaca,mithridatum,confectio de muſcho dulcis,& amara,emẽdant cordis frigiditatem, & humiditatem cerebri, & ſtomachi,& conferunt paſſionibus eorum frigidis. Diambra quoque electarium de gẽmis, confectio de xyloaloes, confectio quoque alchermes,& electarium Sabor Reg. quorum deſcriprionem in antidotario noſtro poſuimus.

Nota iſtud experimentum de corde porci. Et ex expertis ſecundum nos eſt, vt aſſumatur cor porci, ſicut aſſumitur de thorace eius cum ſanguine ſuo, & ex gar. maſculis pomocetur, & aſſetur ſufficienter lento igne. deinde comedatur,& ſuperbibatur vinum ſubrubeum clarum, odoriferum, temperatum, & lymphatum cum aqua bugloſſæ, valet autem ad paſſiones cordis frigidas,& calidas cum aromatibus frigidis,vt ſunt roſæ ſandali, magazire, & vino albo ſuperbibito cum aqua roſata lymphato. Et confortat cor,à proprietate,nutrit. Dixit Abuhali. Cerebrum hominis,cerebrum galli,pulmonem pulmo vulpis. Stomachum, ventres gallinarum, & pelles interiores ipſarum. Hepar.hepar adip Renes,renes hædi. Veſicam,veſica muſtellæ. Neruos,nerui nutriunt, & confortant,& ſic de alijs. Nutricatio enim,& confortatio fit à ſimili,vt dixit Gal. cum ait,vnaquæque ſpecies animalis ſimili totius ſubſtantijs, & proprietatibus alimento nutritur: vt homo ex pane,& carnibus,canes ex oſſibus. Equi ex paleis, Turdi ex hyoſciamo, Coturnices ex elleboro,& ſic vnaquæque ſpecies proprium alimentum, vel cibum,& vnumquodque indiuiduum, atque membrum propriũ cibũ habebit,quod videtur innuere, & approbare Abuha. cum dixit, ꝙ vnicuique corporum, & vnicuique membro ineſt proprietas, vt ab vna medicina patiatur, & non ab alia.

Epithema cordiale. Epithema confortans cor debile,& corpus ex malitia complexionis calidæ: conferens tremori calido cum febre,quod dixit Archige. ℞. ſandali,magaziri,ſpodij,ana drach.ſ. ſummitatum myrti, coriandri ana drach.iij.roſ.ſeminis endiuiæ,& acetoſæ,ana drach. iij. macis.ſcrup.j.croci.ſcrup.ſ.aquæ roſ.quod ſufficit. Et quandoque additur camphoræ. ſcrup.j. cum diſpoſitio exigit, & exceſſus caloris in ea,non veri frigoris,intinge pannum lineum ſimplicem, vel de ſerico albo,& ſupra cor frequenter appone. Et ſi apparuerit ſiccitatis exceſſus,adde parum ſucci pomorum dulcium, vel bugloſſæ, vel lactis.

Aliud conferens tremori. Aliud conferens tremori ex frigida cauſa. Rec. macis.garyoph.vſneæ,charabæ,ana drach ſ.ameos,cardi,aniſi,ana vnc j tertiam partem,xyloaloes,ambræ,muſchi,an.ſcrup.j. croci.ſcrup.ſ.ſucci bugloſſæ,aquæ roſ.& vini odoriferi,ana vnc.ij. Tepefiant, & infundatur tela ſerici rubei duplex, & ſuper cor apponatur ſæpe.

Aliud ex inuentione propria. Item aliud ex inuentione noſtra conferens omnibus diſpoſitionibus eius frigidis. ℞. ligni aloes,ſem.ozymi,garyo. ſe.meliſſæ,ſem.linguæ bouinæ,ana drach.ij. florum citri,ſampſuchi,ana drach.j. garyo.charabæ, corallo.rub. an.drach.j.ſuc.linguæ bouinæ,vel aquę eius,& vini odoriferi,ana quod ſufficit. Terãtur omnia,& conficiantur, & miniſtrentur modo prædicto: ſunt enim ſana,& experta etiam ſi per modum ſacellationis approximentur. Ioannitius. emplaſtrum conferens tremori,& ſyncopi calidis. ℞. ſpodij, ſandali, ana drach.ij. calamenti, ireos, endiuiæ,ana vnc.j.coriandri drach.ij.croci. ſcrup.j. farihor.vnc.j. confice cum ſucco acetoſellæ, & aqua roſ. & modico vini odoriferi. & confert etiam febri,& miniſtretur ſæpe innouando. *Emplaſtrũ conferẽs tremori.* Aliud ad frigidum ſm eundem. ℞. caſtorei drach.j. macis,xyloaloes,ameos,cubebarum, ana drach.ij.cymini,linguæ auis, ana drach.ſ. charabæ, doronigi,ana drach.j. croc.garyo. ana drach.ſ. Confice cum ſucco ozymi,garyo. & vino odorifero,& emplaſtra ſuper pectus,& eſt ſanum. Linimentum Andromachi ad idem. Rec.ſandali,calamen. ireos,ambræ,ana. Et tere ſubtiliter.confice cum aqua bugloſſæ,& pomorum,& oleo roſ. & cera,& lini ſuper pectus. Confert debilitati, & tremori calido, & frigido, propriæ ſi conficiantur cum oleo nardino, & ſanabitur,(ſi Deus voluerit.)

De cura titillationis pulſus,& tremoris cordis. Cap. 3.

GAlenus ait. titillationem vero cordis,ideſt pulſum, & tremorem plurimum ſanis iuuenibus reperi euenire. & hoc abſque manifeſtis accidentibus. ſed cum hęc quibuſlibet contigerint,ſanguinis detractione iuuãtur, maxime ſi ſubtilibus diætis aſſueſcentur. hæc enim duo ſanguinis multitudinem replentem,& oppilantem, & coarctantem educunt. Atque ſi cacochymia,quæ ægritudinem operatur cum multitudine fuerit, facienda eſt minutio de baſilica. hac autem non potente fieri,illi proportionale aliquid, puta prouocatio menſtruorum mulieribus, & prouocatio hæmorrhoidum in viris. Neutra vero fieri potente, fiat ſcarificatio crurium, & ventoſatio. Si vero non fuerit cum multitudine,purgandi ſunt cum pharmacia humorem contriſtantem educente. hæc enim propria eſt cacochymiæ. & ſubdit,multitudo extenuatiua corrigitur, ſed in longiori tempore, quàm euacuatione manifeſta iam dicta. Decoctio ſoluens humorem calidum,& choleram de corde, & vicinis membris, & confortans ipſum in omnibus diſpoſitionibus ſuis. ℞. aquæ fructuum,lib.ſ. bulliant in ea pulpæ tamarindorum,cheiron vnc.j.pulpæ myrob.citrinorum vnc.ſ.croci, grana v. macis drach.j. & dimittantur vſque mane. tunc vero colentur, & colaturæ rhabarb. drach.j.addatur,quod puluerizatũ reſideat prius in ſucci roſarum vnc.ſ. & detur vbi oportet,& eſt archidia. Alia ſoluens humorem phlegmaticum, conferens paſſionibus eius,& eſt Serap. ℞. hyſſopi, mentæ,calamenti,meliſſæ, ana drach.j. radicum lilij vnc.ſ. linguæ auis vnc.ſ. ſpicæ,cinnam.ana drach.j.acetoſæ vnc.ſ.polypodij vnc. ij. Bulliant in aqua boraginis,vel bugloſſæ quãtitate ſufficienti. Deinde colentur,& in parte ſufficienti bulliant pulpæ myrob.chebu drac.j.& ſuperaddatur aga. puluerizati drach.ſ.zucch.roſ. noui,vel reſidentiæ eius,vel geleniabin vnc.j.& detur in aurora. Decoctio de epithymo ſecundum inuentionem noſtram confert prædictis paſſionibus,ſoluendo humorem melancholicum, dicta in antidotario. Item decoctio de fumoterræ etiam prædictis paſſionibus confert cauſatis ab humoribus, & fumis aduſtis, & oppilationibus proprijs cordis, & aliorum viſcerum, educens cum facilitate ipſos.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad cerebrum. Cap. 4.

GAlenus ait. diſcretæ naturæ cerebri facile multas generant ſuperfluitates, ex quibus nocumenta fiunt ſubiectis organis ad quodcunque ipſorum vertitur ſuperfluitas. Iudæi decoctio educens choleram,phlegma,& melancholiam, cum facilitate confortans cor,& omnia viſcera, & conferens prædictis paſſionibus cordis ex cõitate ad cerebrum patiens,ex frigiditate,oppreſſum

sum epilepsia, melancholia, vel mania, vel catarrho frigido. Rec. stœchados, melissæ, hyssopi ana drach.j. ireos vnc.j coriandri præparati vnc.s. cubebarum drach.j. spicæ drach.s. Bulliant in aqua cicerum: deinde colentur, & in colatura bulliant polypodij drach.ij. Et dissoluantur aga. puluerizati drach.j. pulpæ myrob. citri, chebulorum, & indorum, & iterum colentur, & colaturæ addatur rhaued sceni drach.j. & detur mane, est enim sana, & experta, & neminem decipit vnquam. Et sunt aliqui, qui addunt hieram, & proprie cum ex communitate seu compassione ad inferiora membra nutritiua, vt est stomachus, hepar, & splen, & viarum ipsarum ad cor: & ad putrefactionem ipsorum, & vlcera, & etiam expulsiones, vt renes, vesica, & matrix, quorum prædicta compassione, cor passiones incurrit. Abuha. lutum sigillatũ sumptum, & retentum in ore prohibet catarrhum calidum ad spiritualia, & spica frigidum; & etiam linitum extra cum oleo ros. Item grana papauer. albi, cõtrita cum zucch. al. & retenta in ore, & retinent catarrhum acutũ, F & salsum. Et diacodion, & loch eius, simile operantur, & thus album retẽtum in ore, frigidum. Sacculus confortans cerebrum, & retinens catarrhum frigidum. Rec. sandarachæ, thuris, pulegij, spicæ, & salis communis, ana vnc.s. spicæ drach.j. si calidum sit loco pulegij, ponatur myrtus, & sandali.

Sacculus.

Prohibentia cursum humoris ad stomachum.

E

De cura passionum cordis per compassionem ad stomachum. Cap. 5.

INquit Gal. antiqui os stomachi, cor, semper appellare consueuerunt. Compatitur enim patienti cor valde, & principalia reliqua, et totum corpus cor, quod propter alligantiam eius ad ipsum in arterijs cerebrum in duabus neruorum partibus, & propter alligantiam in venis, & neruo subtili, & proinde totum corpus, & maxime cum ei ministret in re nutrimenti. Inquit proinde Abuhali. stomachus est membrum, cuius cõitate patitur totum corpus. Modus saccellorum, quibus vsi sunt antiqui, & habentur nunc in vsu confortatium stomachum, & infrigidantium, & prohibentium effusionem humorum calidorum ad stomachũ; ac mordicationem inducẽtium, à qua cõpatitur cor cũ incurrit cardiacam, est talis. ℞. cymarum rubi, foliorum vitis syluestris, rosarum cum stypitibus cymarum, myrrhæ humidæ, ana vnc.j. sandali, spodij, ana drach.ij. bulliant in aqua ros. & succo cytoniorum, cum modico vino pontico, & tepidi applicentur frequenter super ipsum. Emplastrũ ad idem. ℞. sandali alb. ros. spodij, lenticularum aquæ, ana vnc.j. terantur, & conficiantur cum oleo ros. & cera, & aqua fabrorum, & emplastretur. Receptio saccellorum confortantium stomachum, alterantium dyscrasiam eius frigidam, & prohibentium effusionem humorum ad ipsum, & conferentium nauseæ, vomitui phlegmatico, singultui, & oxyrecmiæ, ventositati, & cardiacæ, & syncopi vitio stomachi. ℞. mentæ siccæ, absinthij, sampsuchi ana vnc j. spicæ drach.ij. mastich. galangę, macis, H garyoph. galliæ musch. nucis musch. cardamomi vtriusque ana drach j. corticum citri sicci vnc.s. corticum thuris, ana drach. j. s. bulliant in vino pontico cum succo cytoniorum, & calidi sufficienter applicentur sępe super ipsum. Idem operatur cerotum stomachicum. Gal. Emplastrũ de mastiche liquefacto simplici ad idem, aggregat enim in se proprietates quatuor in cura stomachi plurimum necessarias. s. aromaticitatem, stypticitatem, & temperatam caliditatem, & liquefaciens phlegma in ipso. Et modus est, quem Rabi designauit. accipe masti. albam, & grossam pinguem, & dissolue eam in lamina ferri supercalefacta, & malaxa manibus, & extende in forma manus, & applica. Dixit quoque, q; succus maioranæ, & buglossæ, cum gar. tritis, vt alcohol, multum valet in tremore, saltu, cardiaca, quod cafatan dicitur. Et si quidem causa prædictarum passionum cordis sint vlcera stomachi, & bothor; curentur cura propria, quæ infra dicetur. Gal. ait. vinum cum pane stomacho ieiuno G sumptum prohibet cursum humorum ad stomachum. Sed si quidem sint cholerici, sit vinum debile stypticũ, & lymphatũ: Si vero frigidi, & phlegmatici, sit vinum stypticum, & aromaticum, purum, non fumosum, vt vernacia, & græcum, & vinum pissotiæ: & vina quoque aromatica, & acetosa in calidis operantur idem. Et syrupus de menta in frigido, & syrupus de agresta in calido, & diacytonitem in vtroque, & melicratum conditũ nostrum, & tragea ex anisо, carui, gar. mace, galãga, cardamomo, & zucch. Et decoctio hasce fm nostram inuentionem confert prædictis passionibus cordis causatis vitio stomachi ex indigestione, educens humorẽ phlegmaticum, & ventositatem hypochon. dissoluit. Puluis Serapionis ad stomachi, & hypochondriorum ventositatem. ℞. ameos, sem. apij, ana drach.v. gar. mastic. thuris mas. ana drachm. vij. radicum squinanthi, costi, ana drach.iij. nasturcij torrefacti drach.xxx. extenuat, & confortat. Idem operantur commouentia eructationẽ, ex quibus sunt origanum, folia mentæ, anisum, carui, calamenthum, mẽta, ameos, galanga, mastiche, & gar. qui sunt proprij in hoc casu. prout dixit Abuha. Rasis. Emplastrum ad apostema stomachi, & hepatis, cuius communitate patitur cor, cum est antiquum, & vbi non est caliditas. ℞. fęnugræci, sem. lini, caul. & carpobalsami, ana drac.v. cordumenti, ireos, amygdalarum costi, myrtæ, spicæ, cyperi, ana drach.v. bdellij, subalbidi drach.vij. styracis liquidæ drach. iij. nasturtij drach.ij. aromatici, ceræ citrinæ, adipis anatis, omnium, ana drachm.iij. olei chamæmelini drach.xx. deinde aggregentur, & emplastrẽtur cum eo. Aliud ad apostema stomachi, & hepatis cum non est antiquum. Rec. fęnugræci, sem. lini, anethi ficci, violarum siccarum, chamæmilæ siccæ, althææ siccæ, mastich. ana drach.v. spicæ, cyperi, squinanthi, calami aromatici, ana drach.vj. ceræ drach.vj. olei chamæmeli. drach.xv. omnia aggregentur, & fiat emplastrum. Arist. grana granarorum muzorum, & acetosorum in cibo, & post, sumpta; vel succus eorum in cibis, & salsamentis; aut syrupus ex eo factus prohibet corruptionem fumosam in stomacho ciborum, & potuum, quæ causa est cardiacæ passionis. Nicolaus. diacinnamomum, & diacyminum, prohibent corruptionem acidam cibi, & potus, quæ causa est passionum dictarum cordis. Dixit Gal. hiera picra confortat stomachum, cor, & cerebrũ, & hepar, & putrefactionem in eis corrigit, quæ passionum dictarum potest esse causa. Etiam si ex xyloaloe sumatur drach.j.s. puluerizato cũ vino aromatico lymphato cum aqua ferri, remouet humiditatem putrefactam stomachi, & confortat ipsum hepar, & cor, generat lætitiam, & prohibet iram. Dixit Abuha. Et darsesecham lætificat putrefactionem, & emblici conditi. Et nasturtium putrefactionem vacuitatis ventris, & cinnamomum, in alijs partibus existentem. Idem operatur oxymel squilliticum, & acetum eius, & aqua mellis, & geleniabin, & solus aloes. Trazea confortans stomachũ: & prohibens ascensum vaporum, & fumorum, ad cor, & cerebrum, secundum intentionem nostram. Rec. coriandri præparati vnc.ij. feminis melissæ vnc.s. cinnamomi electi vnc.j. zucchari tabarzet vnc. iiij. puluerizentur, & misceantur. Dosis cochlear vnum post cibum non sequente potu. & sana, experta. Idem tryphera sarracenica Nicolai, & nostra operatur. & electarium nostrum lætificans, & confortans capitulo de melancholia dictum. Et omnia ex cibis, & fructibus ponticis post cibum sumpta.

Saccellus ad stoma.

Emplastrũ.

Saccellus ad varias stom passiones.

Emplastrũ mobile, & facile.

De cura passionum cordis per compassionem ad hepar. Cap. 6.

DIxit Gal. hepar vnum ex principalibus membris existit. Est enim fons, & minera naturalis virtutis sanguinem generantis, a quo venæ originem habẽt, quibus sanguis ad totũ corpus distribuit, & singula membra renutricationis gratia, & generationis spirituum. Quapropter sapiẽs natura ab ipso venam magnã chylis

Quo nãmo dicitur hepar vocatum

vocatam

non corpus nutriat.

vocatam extraxit, quæ tranſiens per ſubteriora aſcendendo dorſi imbibitur in dextrum ventriculum cordis, à quo pro parte tranſiens tranſcolatur, & purus in ſiniſtrum ventriculum eius conuertit in ſpiritum. Et reliquum eius informationem recipiens ibidem nutrit corpus eius, ac tranſiens per venam de dextro cordis aſcendens ad corporis ſuperiora, vt caput nutriat. Et ipſa proinde nil mirum, ſi illi grauiter patienti compatiatur cor. Alligatur enim vena ipſi, & ea mediante ab ea recipit ſanguinem pro alimenti materia ſui, & generationis ſpirituum, quibus virtus eius, & aliorum membrorum irradiantur: cum quo etiam mittit quandoque melãcholiam, & fumum cordi, paſſiones inferentem prædictas propter communitatem remotam. Syrupus de endiuia, remittit hepatis inflammationem, & oppilationem corrigit. Et trochiſci de berberis, & remittunt hepatis inflammationem eius multiplicantem fumum, & vaporem petentem cor, & cerebrum, & confortant ipſum. Et triaſandali, & cerotum de ſandalis, & rhabarb. cum ſucco roſ. & aqua lactis, decoctionis ſenæ, mundificat ab ipſo choleram, & vſtiones: phlebotomia ex baſilica dextra minuit repletionem eius, quia paſſiones cor prædictas pati contingit.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad ſplenem. Cap. 7.

Splenis vſus eius.

INquit Gal. ſplen eſt membrum ad hoc generatum, vt ſemper fœces ſanguinis attrahat, & de eis hepar mundificet, quibus non mundificatis ſanguis infectus melancholicis humoribus tranſit ad cor, & cerebrum, & tales paſſiones cauſabunt, atque timorem, maniam, & melancholiam. His autem, quæ rectificant ipſum, confortant, vt ſanguinem à ſuis mundificet fœcibus eſt vtendum. Dicetur autem in capitulo de cura ſplenis, (ſi Deus voluerit,) qui ſit benedictus.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina. Cap. 8.

AIt Gal. Repletio ſecundum ventrem ſuperiorem ad vomitum, euacuetur. Quæcunque vero ſecũdum partem inferiorem, eius ſubductione, proprie collyrio, vel clyſteri. Inteſtinorum quoque repletio, & ſi ex vẽtoſitate fuerit, curetur cura inflationis, & colicæ, quæ infra dicetur. Et ſi ex fecibus ſiccis, humidis, lubricis, & mucilaginoſis. Similiter, ſi ex vermibus, cura propria, quæ dicetur. plurimũ enim prouocant ſyncopim, & tremorem, epilepſiam quoque, & ſubeth, & ſtuporem fumum mittendo venenoſum ad cor, & ad cerebrũ, mordicando inteſtina, & ſtomachum. Abuha. dixit hora comedendi eſt cum aderit fames. cum vero aderit, non toleres eam, quoniam tolerare famem ſtomachum putridis replet humoribus. Gal. ait, illud eſt, ſi hepar de bono ſanguine minus, quam ſibi expediat, habet, & de malo plurimum, & quandoque choleram ſuperfluentem immittit, quæ eſt cauſa morſus eius, ex quo paſſiones cordis prædictæ ſequuntur. Et quandoque eſt phlegma mittens frigidum vaporem ad ipſum plurimum, à cerebro miſſum, vel in ſtomacho concretum. Quod ſi plus non habeat de bono, nec de malo, nihil illi remittit: quia in famem ſyncopalem deuenit. Cibus ergo illico eſt cum aderis, exhibendus. Et vbi non habeatur, & ſyncopis timeatur, panis infuſus in vino puro eſt tribuendus in frigido, & phlegmatico, & [illegible] in cholerico; miſto, ſeu lymphato; vel aliquod rob. ſtypticorum, puta granatorum, cytoniorum, vel agreſtæ: & vbi iam cucurrit humor repletus eſt ſtomachus ante cibum, vomitu educatur vel aliquo ventris ſubductiuo, & lubricum faciente præmiſſo, ſicut Gal. oſtendit, & Abuhali.

Nimia fames nat.

De cura paſſionum cordis per compaſſionem ad inteſtina, & ad os ſtõmachi. Cap. 9.

AVerrois ait. theriaca, & philonium ſunt conuenientes in ſedatione doloris ſtomachi, colicæ; & reliquorum membrorum. ex quo poſſunt euenire ægritudines cordis prædictæ, & propriẽ vbi cauſam eius imprimentẽ non poſſumus præauferre. Conueniunt enim vtrique cauſæ imprimẽti, & percipienti, ac cõfortat cor. ſed theriaca reſpicit cauſam imprimentem magis, philonium vero percipientem. Et ſi quidem earum cauſa ſit vomitus, & cholyrica paſſio, curetur primo. prout Hipp. dixit. Inquit enim vomitus vomitu: fluxus fluxu: vomitus fluxu: fluxus vomitu, & vterque ſudore curantur. Secundo confortantia cordis miniſtrentur quæ dicta ſunt.

De cura paſſionum cordis, ex fluxu ſanguinis mẽſtruorum, & hæmorrhoidarum. Cap. 10.

HIppocrates ait. in fluxu muliebri ſpaſmus, & animi defectio malum. Quod approbans comment. ait. In fluxu ſanguinis plurimum deficere conſueuerunt. Ait quoque Abuha. ꝙ ex matrice accidit præfocatio, quæ eſt quidam ſpaſmus cum ſyncopi; & illud apud retentionem menſtrui, vel etiam ſpermatis. quibus volens curam apponere. Hipp. ait in apho. Mulieri menſtrua ſi voluerit retinere, fitiam maiorem mammillis appone. Abuha. autem ſecutus eſt eum dicens. Phlebotomiam de ſuperioribus partibus deriuabis euacuando, ipſamque inſtitis fortiter ſtringas. Ingroſſantibus, & ſtypticis cibabis demum, & fomentabis, emplaſtrabis, epithemabis, applicabis, & impones collyria ex ſtypticis, & ponticis conglutinantibus, ac quæ dicuntur appropriatis; vt eſt ſcoria ferri ſumpta cum aqua arnogloſſæ, vel emplaſtrata; licet conceptioni præſtet impedimentum. Et ſolatrum hortulanum ſuppoſitum ſtatim ſtringit, & ſimiliter hæmorrhoidarum fluxum. Ex his autem, quæ in ſtringendo fluxum menſtruorum, & hæmorrhoidum ſunt efficacia, & experta, ſunt trochiſci noſtri de charabæ, de terra ſigillata. Paulus quoque dixit lutum ſigillatum non eſt medicina magis abſcindens ſanguinem, vndecunque fluat. Inquit quoque Hipp. in aph. Muliebria educit ex aromatibus calefactio. Qualia ſunt ſpica, gallia, folium, crocus, & herbarum aliquæ, vt calamẽthum, pulegium, ruta, marrubium, abſinthium, ſauina, & huiuſmodi. Abuhali autem phlebotomia ſaphenæ, vel venæ, quæ ſub poplite eſt, ac ventoſatio inguinum prouocat menſtrua, & fluxum hæmorrhoidum; & appoſitio ſanguiſugarum in pudico eſt conueniens. Abuhali ait. collyria ex bryonia, pane porcino, elleb. pulpæ colocynthidos, felle taurino inuenta; & collyria ex opopanace, ſerapino, ammoniaco, vel puluere euphorbij cum ſucco rutæ coto infuſo prouocat menſtrua, & ſanguinem ex hæmorrhoidibus; & leuiora eis ſunt radix althææ, fẽniculi, ſiſamum, & fẽnugræcum. Et ex mediocribus vrticæ folia, & mercurialis, & herbæ confortatæ, & aloe ſuppoſita, abſinthium, & nigella, & rubea tinctorum bibita, & ſuperpoſita. acquirunt enim hæc omnia ſanitatem in paſſionibus cordis, & aliorum membrorum, quæ ex retentione menſtruorum, aut hæmorrhoidum, vel ſuperfluo fluxu proueniunt, ſubſequentibus aromatibus notis, & cordialibus (ſi Chriſtus voluerit.) Philonium Perſicum deſcriptione filij Serapionis valet ad ſanguinis eruptionem ex menſtruis, & hæmorrhoidibus, & prægnantibus, quibus deſcendunt menſtrua; & ventoſitatibus, quæ in matricibus fiunt; & cõſeruat embryonem in ventre matricis, ſed eſt ex vltimis, quia opiatum. Rec. pip. alb. ſem. hyoſciami al. ana drach. xij. opij, terræ ſigillatæ, ana drach. x. croci drach. viij. vel v. euphorbij, ſpicæ, pyrethri, myrrhæ, ana drach. ij. caſto. drach. j. zedoariæ, & doronigi, margaritarum non perforatarum, & muſchi, ana drach. s. mellis colati, & ſpumati

in 5. aphoriſ. xxix.

mati quantum neceſſe eſt. potio ſit pondus drach.j.cum eo quod conuenit ex potibus. ſumma medicinarum eſt quindecim.

E

De cura paſſionum cordis ex retentione menſtruorum prægnantibus. Cap. 11.

DIxit quoque Gal. In conceptu os ſtomachi nocetur,nec mirum cum purgationes non exeant,quæ ſecundùm ſuperabundantiam redundant ad ſtomachum,& conſequenter fumum mittunt ad cor,& cauſa eſt paſſionum dictarum, quæ rectificatione regiminis, & vſu rerum confortantium ſtomachum, & cor emendantur.

De cura paſſionum cordis ex rarefactione pororum cutis ex ſua re diaphoretica per ſe, vel ex balneo, vel exercitio. Cap. 12.

ABuhali dixit,oleum myrtinum,ſuccus cytoniorũ, oleum omphacinum, de balauſtijs, & roſaceum inunctum exterius ſtypticitatem, ad denſitatem corporis poris acquirit rarefactis ſuperfluè. Et quibus reſolutio corporis occulta ſenſui manifeſta cum ſudore diaphoretico per ſe, vel balneo exercitio ſuperfluo euenire contingit, ex quibus paſſiones cordis dictas quandoque euenire vidiſti. Oleum ex inuentione noſtra ad ſudorẽ diaphoreticum. Rec.roſ cum ſtipitibus immaturarum drach.xx ſanda.balauſtiarum,ana drach.x.gallarũ drac. iij.cymarum myrtæ drach.j. Oia coquantur in aqua pluuiali;lib.ij.quouſque ad iij.partem reducantur,deinde colentur,& colaturæ addatur olei roſ. lib.s. Et iterũ vſque ad aquæ conſumptionem. Poſt vero oleum ſeruetur,& eo vngatur cum opus fuerit,ſpina, pectus, pulſus, hypochondria. Et emplaſtretur ſuper extrema, raſura cucurbitæ,vel mittantur in aquam frigidam, & da zucch.roſ. cum aqua frigida,vel aqua ſeminum cõium. Sed vbi frigiditas extremorum apparet perdurans, & pulſus debilitas,& corporis vniuerſi,à fortibus infrigidantibus abſtinendum eſt. Fortis enim diſtinctio dejcit virtutem. Dixit Abuhali. ſed ſuper poros cutis pulueremſpicæ ſuperaſpergas; ſuperaſperges quoque puluerem maſt. thuris,charabæ,gummi arabici,quæ conglutinando abſque infrigidatione conſtipant poros,& venarum orificia,humiditates,& ſpiritus congregant, & à reſolutione facili vetant,& viuificata virtute cum pane,& vino; demum cum cibis inſpiſſantibus,& ſtypticis nutriatur;prout infra dicetur,& ſupradictum eſt. Nicolaus dixit roſ.nouella ſudorem diaphoreticum retinet. cuius recepta eſt. ℞.ro liquiritiæ,zucch.ana vnc.j. drach.j.ſcrup.ij.ſ cinnamomi drach.ij.ſcrup.ij.& gra.ij. garyoph. ſpicæ nardi,galangæ,zingib. nucis muſch. zedoariæ, ſtyracis,cardamomi,apij,ana ſcrup j. & grana viij. mellis quod ſufficit. loco autem mellis ponatur zuccharum in hoc loco,& loco zucch. mel.ſuperius.

Oleum.

Recepta nouella compoſitio.

De cura paſſionum cordis ex aere peſtilentiali. Cap. 13.

SI ex aere peſtilentiali contingant,docuit Abuhali patientem ex aere in aerem bonum mutari, & de regione in regionem. quod ſi non valeat, mutet habitaculum ſuum. Sed ſi quidem accidat ex cauſa ſuperceleſti peſtilentia,habitet in ſubterraneis locis. Si vero ex cauſa terreſtri,habitet in domibus altis, & rectificet aerem cũ aromaticis frigidis, vel calidis, prout eius expetit qualitas. Nutriatur acetoſis,& aromaticis, ac in cibis vtatur aceto,& potibus ét. Inquit enim Gal. aceto autem in cibo,& potu vti,eſt à nocumento eius aſſecurario. Dixit quoque plures iam ſanati ſunt ex peſtilentia magna propter conſuetudinem bibendi lutum armenum cum vino ſubtili permiſtũ cum aqua roſ. vt perducat id ad cor. Gal. quoque ait. Tria ſunt,quæ hominem a peſtilentia præſeruant,ſeu impreſſione ipſius,vt ꝙ corpus ſit mundum, & bene tranſpirabile: Et ꝙ aer rectificetur,& alteretur. Pilulæ præſeruantes ab impreſſione aeris peſtilentis ſecundũ deſcriptionem Abuhali. Rec. aloes, croci,ana partes æquales,myrrhæ partis i. mediam confice cum aceto.& da oi die,drac j.ſunt enim expertę,& ſanę.

F

De cura paſſionum cordis ex fętore contingentis. Cap. 14.

ISaac ait. Si ex fętore quis tales paſſiones incurrat,abijciantur putrida,& mundentur fœtida,aer fiat euentabilis, & odoriferus. Miniſtrentur calida, vel frigida prout inuitat neceſſitas, ſicut te ſcire fecimus ſupra de cura vertiginis ex vapore fœtido.

De cura paſſionum cordis ex morſu venenoſorum, & aſſumptione veneni. Cap. 15.

INquit Abuhali. Morſis ab animalibus venenoſis: & eis qui ſumpſerunt venenum ſubuenies cum vomitu feſtinanter: deinde lac,vel butyrum ſi calidum ſit venenum,da. Si vero frigidum,aſſam ſeu confectionem eius diamuſchum, vel alia miniſtrabis. Et ſi contrarium à ſubſtantia. mithridatum,vel theriacam, & lutum ſigillatum: prohibet penetrationem eius ad cor:& extra corpus expellit,cor confortando. Deinde conſideretur cuius generis ſit: & ei propria medicina curetur. Serapionis vomituum ad eos qui ſumpſerunt venenũ, & morſi ſunt ab animalibus venenoſis. Rec.ſalis indi, charabæ,baurach,ana partem s.terantur,& dentur cum aqua mellis. Modus gargariſmatis quod experius ſum. dixit, Gal. In lepore marino;& cantharidibus ſumptis educes ea vomitu ſtatim; & iam expertus ſum ipſum morſu canis rabidi cum vino, & liniui cum ipſo morſum viperæ cum aceto, & poſui ſuper ipſum poſt linimentum folia ſcordeon,vel centaureæ. Pilulæ contra omne venenum ſumptum,& contra morſum cuiuſlibet animalis venenoſi. Rec. terræ ſigillatæ,luti armeni,ana drach.s. Confice cum ſucco cyperi,& vtere cum oportet.

G

De cura paſſionum cordis ex timore contingentis. Cap. 16.

SI ex timore perterriti,tales paſſiones incurrant,inducantur ad ſecuritatem,& gaudium cum ampliatione aeris,& claritate, & aſpectu viridium,& picturarum placibilium,& cum fabulis,& cãtilenis placidis,& ſuauibus,ac læta ſociorum, & amicorum ſocietate,ac delectabilium perſonarum. vigilent. quæ læta ſunt narrent, & blandiantur atque mulceantur. Fricentur,& potẽtur vino,& cibentur electario de muſcho dulci,& gemmis; & aliud addit exoluris ex gaudio,frigidis,& ſtypticis mitigantur, & cordialibus cibis frigidis nutriantur, & viſcoſis cum mixtione xyloaloes,& occupentur ſomno.

De cura paſſionum cordis ex labore; & accidentibus animæ. Cap. 17.

H HIppocrates inquit in apho. In omni motione corporis cum cœperit quis dolere, ſtatim quieſcere remedium eſt. Quod generalizans Gal. ait in motione animæ etiam locum habet.

In ſecunda aphoriſ. 48.

SVMMA IIII.

Sectionis primæ, ſecundæ particulæ, continens capitula quatuor.

PROLOGVS.

HÆc omnia,quæ ſunt dicta, & ſimplicia, & compoſita ſunt de genere medicinarum,quibus ſanabuntur cordis ægritudines omnes,(ſi Chriſtus voluerit.) Subſequenter ſecundum præmiſſum ordinem procedere expedit ad medicinas ægritudinum partium forinſecarum pectoris,quæ mãmillę dicuntur;

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0566-0 DFG

cuntur; quarum ſubſtantia glandoſa eſt, alba, & ſpongioſa, in ſe plures continens arterias, & venas, ipſas cum matrice continuantes. Iuuamentum quarum, ad quod eas in maribus ſapientia generauit, eſt ad perfectionem decoris, vt aliqui dicunt. Et tamen non ſunt in maribus veræ mãmillæ, ſicut nec mulieri ſunt, veri teſticuli. Sed æſtimo ad hoc factas fore, vt ſua ſpongioſitate colligant humiditatem lacti conſimilem; non tamen verum lac, ſicut in hirco qui lactauit, inuentum eſt. prout Ariſtot. inde hiſtorijs animalium dixit; & hodie in viris humiditate abundantibus eſt videre. ac cordi propinqua ad contemperandam eius ſiccitatem, ad quod forte humiditas hepatis, & cerebri propter eorum diſtantiam non ſufficit; nec etiam humiditas aeris inſpirati; ſicut eorum frigiditas ad contemperandam caliditatem ipſius, nec etiam humiditas ſanguinis, & tempus generati in ipſo, & ſi ſint ei magis propinqui eo, quòd ſiccitas eſſentialis in ipſo à calore ſuo motu effectiue ſemper excreſcit, vt proinde multiplicatis humectantibus egeat, quibus prout vitę conuenit, cuius eſt principium, valeat temperari. Cum enim vita per calidum, & humidum conſtet, indiguit cor vitæ principium calidum, & ſiccum exiſtens propter motum neceſſarium vitæ contemperantibus pluribus ſuæ ſiccitatis exceſſum, quàm caliditatis, licet hæc in eo ſit maior, & etiam eſſentialis, tum quia humiditas eſt minus actiua, quàm frigiditas, tum quia multa remiſſio ſiccitatis in corde eſt magis conueniens vitæ, vt conſiſtant in ea, quàm ſit multa remiſſio caliditatis, cum ſit formalis in ea, & proinde magis præiudicialis eſt vitæ. Abſque enim caliditate multa ipſius vita eſſe non poteſt, abſque ſiccitate vero multa, & cum temperantia in paſſiuis cor eſſe poſſibile eſt. Iuuamentum vero, ad quod illas in fœminis generauit, exiſtit ad lactis generationem, quo nutriatur infans de vtero prodiens, vſque ad tempus productorum iam dẽtium, in quo mandere dura poſſit, ex menſtruis nutrientibus ipſum in vtero, quibus cum careat mas, lac non generat, quamquam mammillas videatur habere, habet enim ſed non ſic, ſicut mulier. Cui iuuamento quandoque accidit nocumentum, quod tripliciter fieri contingit. Diminuitur enim, aut aufertur, aut corrumpitur, & hoc propter reſpectum ad ſpeciem, & infantem, pro cuius alimento lac generatur. Sed per reſpectum ad matrem nocumentum talis actionis exuberantia lactis eſſe dignoſcitur, vt infra patebit, cuius quidem nocumentum euentus eſt, ex ægritudine earum propria, vel ex communitate propria ſimplici, & compoſita, & ſimplici complexionali primum cum materia, cum ſanguinis ſuperfluitatem recipiant ad lactis generationem, vt dictum eſt, quia debiles ſunt, raræ, & frigidæ; ac menſtruali, & communi, & compoſita. vt apoſtemate. Ex communitate autem ad alia membra corporis, & proprie nutritiua. & maxime ad matricem, aut ad corpus totum. & ſecundum hoc iſta quinta ſumma ſecundæ particulæ continebit quatuor capitula.

De diminutione lactis. Cap. 1. 16
De exuberantia, & de caſeatione lactis, & de corruptione eius. Cap. 2. 17
De apoſtemate mammillarum, & de earum vlceratione. Cap. 3. 17
De earum magnitudine. Cap. 4. 18

De diminutione lactis. Cap. 1.

DIminutio lactis, & eius exuberantia notæ ſunt, eſt autem lactis diminutio contraria exuberationi eius, non ſolum in ſpecie, ſed etiam in effectu. Nam prima nocet fœtui, & non matri, ſecunda vero matri, & non fœtui, vtraque igitur eſt corrigenda, & cum contrariorum contrariæ ſint cauſæ, & cõtrariarum cauſarum contraria ſunt ſigna, & curæ. Proinde correctio vnius erit per correctionem alterius declarata. Et quia diminutio ablationi conuenit in genere cauſæ, & differt in quanto ipſius. ideo per cauſam diminutionis curam ablationis comprehendere habes. Cum ergo lac ex ſanguine alterato in mammillis ad ſuam naturam propriã generetur, cum vides lactis diminutionem, inſpicias ſanguinem: quia non euacuabitur ab altero duorum, puta quia aut eſt diminutus in quanto, aut mutatus in ſubſtantia, & qualitate generationi lactis inconuenienti, quia ſuperflue calidum, frigidum, ſiccum, vel humidum, & maxime frigidus, & ſiccus, aut groſſus, vel ſubtilis, & aquoſus. Diminutio autem talis ſanguinis, aut eſt in corpore toto, aut in mammillis, & ſi in toto, aut ex parte cauſæ materialis eius. ſ. cibi, & potus: quia ſit diminutæ quantitatis, & inconuenientis; aut qualitatis ex parte cauſæ efficientis, ſ. complexionis corporis habentis ſanguinem generare: quia ſit malitia complexionis in toto qualiſcunque, & proprie frigida, & ſicca pura, vel cum humoris vitio mixto in ſanguine, vel dominãte in mammillis: quia ſanguis declinet ad illam partem, & matricem maxime, qui ad mammillas venire cõſueuit: ex quibus cauſas exuberationis colligere poteris. Signa quorum omnium diſtincta ſunt: hæc ſi quidem ſit ex diminutione ſanguinis in quanto, erit priuatio ſignorum dominij ſanguinis in toto corpore in qualibet parte. Si ex peccato eius in quali, videbis ſanguinem ſupercale factum, vel infrigidatum, liquidum, vel ſpiſſum. & in eo dominari alterum trium humorum, cum extraxeris de corpore per phlebotomiam, & poſueris ipſum in catino ex diſpoſitione corporis, & regimine præcedente inueſtigare poteris. Et ſi quidem diminutio in quanto, & eius mutatio in quali ſit ex parte ſuæ materiæ. ſ. cibi, & potus, tibi ſenſus declarat. Si vero ex parte ſuæ cauſæ efficientis, ſ. malitiæ complexionis in toto corpore, cognoſces id per ſigna malæ qualitatis calidæ, frigidæ, ſiccæ, vel humidæ; & calidæ ſi ſit pura ſecundum inflammationem corporis, & feb. quandoque ſitim, appetitum frigidorum, per quæ iuuatur, & læditur per contraria. & ſi cum humoris vitio, perpendens per exeuntia, & proprie ex eis, vt eſt lac, per qualitatem mutatam, & colorẽ corporis, per regimen præcedens, per complexionem, ætatem, artem, tempus, regionem, & ſimiles circumſtãtias. & ſic de alijs qualitatibus tribus. Diminutionem vero ſanguinis in mmamillis; & quia declinat ad aliam partem perpendes ex venarum, & arteriarum occultationem in mammillis, & ex fluxu eius, & ex alijs partibus corporis, ex quibus fluere conſueuit, vt ſunt nares, hæmorrhoides, & propria menſtrua. Inquit enim Hippocr. Si mulier, quæ nec prægnans eſt, neque generauit, lac habet, huic mẽſtrua defecerunt. ex quibus ſigna exuberationis tibi ſunt per contrarium manifeſta. Cura diminutionis lactis, vt ex prædictis colligitur, eſt iij. res. Prima conſiſtit in ſanguinis adæquatione, vt ſit ſufficiẽtis quantitatis, & conuenientis qualitatis ad lactis generationem, & multiplicationem. Secunda conſiſtit in attractione ipſius ſanguinis generati, & multiplicati ad mammillas. Tertia conſiſtit in conſortatione ipſarum ad ipſius ſanguinis conuerſionem in earum propriam naturam, qua lac generatur. Primam rem complent cibi, & medicinæ, & illa, quæ ſunt, & cibi, & medicinæ. Inquit Gal. illa, quæ multiplicant ſperma, ſunt multiplicantia lac, & ſimilis virtutis, & ſpeciei, præter agnum caſtum; de quo dicit Abuhali, quòd multiplicat lac minorando ſperma, quod quidem æſtimo à proprietate habere. Galeni vero ſermo verificatur in operãtibus complexione cibi, & proprie vbi peccatum diminutionis ſanguinis eſt ex parte materiæ, ſ. cibi in quantitate diminuti, & ſi cum additione cibi, qui à tota ſubſtantia habet generare, & multiplicare ſanguinem bonum, & vniuerſaliter declinantem ad caliditatem, & humiditatem tepidam, ſimilem & æqualem caliditati ſanguinis, ex quo habet generari lac, vt ſunt panis, lac mundum recens, caro annalis agni, vitulorum, gallinarum iuuenum, & pinguium, & hædorum, & oua ſorbilia decocta non aſſa, & proprie multum lac, & butyrum vaccinum cum vino ſumptum, & ſiſamum molitum cum vino ſumptum.

Modus tenandi cauſam diminutionis lactis.

Cura diminut. lactis.

Oĩa multiplicantia ſperma multiplicãt lac præter agnũ caſtum.

ptum. Cicera, frumentum, ſęnũgræcum, vbera ouium, E & caprarum cum lacte, &c. ea, quæ in eis continentur, propter ſimilitudinem, & proprietatem in membris, & humiditatibus eorum. Et vinum album, & rubeum, & conuerſio regiminis in omnibus alijs rebus non naturalibus ad caliditatem æqualem abſque ficcitate. Et Medicinæ propriæ vbi peccatum diminutionis ſanguinis eſt ex inconuenienti qualitate, ſiue propter incõuenientiam qualitatis cibi, ſiue propter inconuenientiam malitiæ complexionis in toto corpore, & mammillis, ſunt contrariæ qualitatis qualitati prædictorum, puta, ſi fuerit illorum malitia complexionis calidæ, danda eſt aqua hordei, aqua cucumeris, & ſeminum communium, papauer, lactucæ, ſpinachia, atriplices, & ſimilia, puta granata muza. Si vero fuerit frigida, ei dãda ſunt aqua anethi, ſęniculi, erucæ, apij, & electaria calida, vt diacalamẽthum, diacinnamomũ, ſpica nardi, & ieiunet. Et ſi fuerit ficca, dandæ ſunt humidæ prædictæ, & recentes non ficcæ. & multiplicentur, potus, iura, quies, & ſomnus; & F diminuatur exercitium. & ſi fuerit humida prædictæ dandæ ſunt ficcæ non recentes. & diminuatur potus, iura, & fructus; & augeatur exercitium, & vigiliæ. Et ſi quidem ſanguis fuerit groſſus, detur oxymel cum aqua ſubtiliantium, vt eſt mentaſtrum, hyſſopus, ameos, haſce, calamenthum, & origanum montanum. & cibetur ex charabe. & in cibo eius ſit parum croci, & vinum ſubtile, & vtatur exercitio tẽperato, & vigilet. Et ſi ſanguis ſubtilis fuerit, vtatur inſpiſſantibus; vt eſt aqua iuiubarum, & aqua frumenti decocti, & chondrum, & lenticularum excorticatarum, & caulium, Secunda; & ſi in ſanguine dominetur cholera, vtatur mundificantibus ſanguinem, alterantibus, & ſoluentibus choleram; qualia ſunt endiuia, lupulus, aqua lactis, borrago, bugloſſa, ſuccus roſ. mel, caſia fiſtula, tamarindi, firacoſt, & ſimilia; cum epithymo, ſena, myrobalanis belliricis, & nigris. Et ſi phlegma, vtatur his, quæ phlegma in ſanguinem conuertunt, vt ſunt medicinæ calidæ in primo, vel G in ſecundo gradu, vt zingiber, macis. Cibi, & medicinæ vbi peccatum diminutionis ſanguinis eſt ex parte materiæ, &c. efficientis cauſæ, ſunt eruca, bauciæ, id eſt daucus, ſęniculus, anethum, & apium ſylueſtre, & nigella, quæ phlegma conuertunt in ſanguinem. Et operatio cum eis in hoc eſt melior, quam cum his, quæ ſunt medicinæ tantum. Et ſi ſanguis mali fuerit odoris, dabis cibum boni odoris; & vinum ſimiliter, & epithymabis mammillas cum alterantibus prædictis, & his quæ in decoratione dicentur, (ſi Chriſtus voluerit.) Secundam rem complent fricationes mammillarum manibus blandis multum, & partium adiacentium, vt pectoris, & ſpatularum cum melle, & puluere calamenthi, Epithemata, emplaſtra, & vnguenta ex calidis, quæ trahant ſanguinem à profundo cum melle, & aqua ipſorum epithematum calida, vel aqua ſimplici; & ſi quidem fuerit oppillatio in venis eius, aut debilitas virtutis attractione earum; augmentabitur nutriens ſubtile ad caliditatem decliue. &c. conferunt valde ad hæc ipſæ H bauciæ, & ſemen ipſarum, & ſub mammillis ventoſæ ponuntur magnæ, & cum multa compaſſione tractabuntur, & emplaſtrabuntur cum nigella, rubea tinctorum, calamentho, & melle, & ficubus, quæ trahunt ſanguinem à profundo. Tertiam rem complent emplaſtra, & vnctiones mammillis applicata ex rebus tepidæ caliditatis, & humiditatis iuuantibus digeſtiuam, &c. nutritiuam virtutem, & etiam cum appropriatis, qualia ſunt emplaſtrum factum ex ſiſamo bullito in vino; & prædicta ſunt ad cauſam diminutionis lactis; ex quibus curam exuberationis comprehendere per contrarium poteris, &c. ad actum reducere (ſi ſancti ſpiritus gratia tibi adſit.) Inquit Abuhali quidam experti ſunt elixaturam capitum falſorum piſcium in aqua. i. ſucco anethi bibitã. Et æſtimo valere propter proprietatem, vbi cauſa diminutionis ſit ex humida, & frigida cauſa. Et ex eis, quæ lac multiplicant, eſt butyrum vaccinum vnc. j. cum vino bibitum, & ſimiliter ſiſamum molli-

tum. Item ex expertis per me eſt, vt fiat panis ex farina *Panis.* tritici cum ſemine iuriuleæ, & eo vtatur. Et ex ſtercore *Emplaſtrũ.* turdorũ cum lacte aſinæ, & oleo, more emplaſtri liniantur mammillæ; & eſt ſatis temperatum, confortans naturam mammillarum, & omni dyſcraſiæ conferens. Item Rec. amygdalarum dulcium, pinearum, & fiſti- *Placentula.* corum, farinæ granorum viridium iuriuleæ, & ſecacul, ana partes æquales: terantur & conficiantur cum butyro, & fiant placentulæ: de quibus omni die mane, & ſero ſumat vnam, quæ ſit quantitatis oui vnius. Sorbitio fa- *Sorbitio.* cta ex ſucco feſtiræ cum frumento decocto, & melle facit exuberare lac ſecundum inuentionem noſtram. Me- *Mixtura.* dicamen valde bonum faciens exuberare lac. ℞. ſeminis anethi vnc. iij. ſeminis mandragoræ, ſem. porri, an. drac. j. ſem. ſęnugræci, &c. ſem. eſulæ, ana drach. ij. Totum cum ſucco ſęniculi, & melle, & butyro miſceatur, & in potu ſumatur. Æſtimo valere vbi cauſa diminutionis ſit ex peccato ſanguinis in quanto, & qualitate frigida. Item alia confectio impinguatiua, noſtra, faciens *Confectio.* lac, & ſperma exuberare. ℞. mugracij, nucis neridem, & been, & doronigi, & dragacanthi. ſem. papaueris, charabæ, ana drach. iij, tere, & pulueriza, & frige cum butyro frixione leui cum duabus heminis paruis ſauich tritici, & mina vna zucchari menſura, & mina vna parua, de ea ſumatur omni die drach. xx. & decoquatur cum duabus lib. lactis. & proijce deſuper de butyro quantum neceſſe eſt: & ſorbeatur, quoniam bonum, & rationabile eſt: & eſt expertum in complenda tua intentione, (ſi confidis in Deo.) Sufuf. ad impinguandum, fa- *Pulue.* ciens exuberare lac, & ſperma. ℞. ciceris infuſi in lacte vaccino, aut ouis, exiccati drach. l. riſi quod ablutum eſt multoties, & exiccatum drach. xx. tritici, & hordei tritorum, & excorticatorum, ana drach. xxx. amygdalarũ dulcium excorticatarum drach. j. papaueris drach. ij. panis de ſiſamo triti, & exiccati drach. xl. zucchari tabar. lib. j. terantur & dentur omni die ad ſorbendum drach. xxx. poſtquam decoquitur cum lacte, aut aqua furfuris, vel amyli, & proijciatur in ea quãdo decoquitur drach j. cymini. Electarium quod auget ſperma, & lac. ℞. ſem. *Electariũ.* luriæ, id eſt arboris, quæ dicitur liburnus. ſem. naponũ, ceparum, radicis aſparagi, ſecacul, pinearum mundatarum, fiſticorum, amygdalarum dulcium, auellanarum zingib. piperis albi, ana partes æquales. Terantur, &c. conficiantur cum melle, & butyro, & cum lacte nouter mulſo; ſumatur omni die quantitas drach. iij. Abuhali dicit, agnus caſtus eſt de eis, quæ multiplicant lac, & minuunt ſperma a proprietate. Item confectio medi- *Confectio Auicen.* caminis multiplicantis lac. ℞. ſeminis napi, eſulæ, raphani, porri, ceparum, fœniculi, farinæ ciceris, ana partes æquales. Sumatur ex eis puluis mane, & ſero, & comedatur poſt ipſum cicer infuſum in lacte. & ſuperbibatur lac ipſum. Nocumentum diminutionis lactis, quod infanti prouenit, eſt diminutio alimenti. Cuius augmentum dupliciter ſibi neceſſarium exiſtit. corrigitur & emendatur, aut per inuentionem alterius nutricis ſufficientis, quæ eligenda eſt conditionibus debitis, quas ſciuiſti. quod ſi inueniri non poſſit, animal magis ſimile homini loco eius inueniatur, ex quibus eſſet ſus, cuius ſanguis eſt ſanguini hominis magis proportionalis, & caro magis ſimilis ſecundum Gal. ſed quia indocilis eſt, & immunda, abijciatur. Eligatur ergo, quæ mitis eſt, & munda, docilis, & ſuauis, ſcilicet capra, cuius lac eſt mediocris conſiſtentiæ, & nutriatur bonis paſcuis, & lacterur ex ea; quòd ſi ipſa non poſſit haberi, habeatur lac eius, & eo immiſſo in ore ſuauiter nutriatur. Item adminiſtrabis ex iuſculis, ex vitellis ouorum cum mica panis, & iure carnium, lacte amygdal. amylo, & pulmentis ex farina tritici, vel ſimila bene abluti, vel fabarum, vel cicerum; aut ex carnibus bene tritis ciberur. Et potetur vino bene lymphato, in quo mica panis reſederit. His enim ad ætatem dẽtium plantariuam, in qua dura mandere poteſt conuenienter perduces cum auxilio eius, cuius diſpoſitione omnia vegetantur, & vermis interclu-ſus in lapide recipit nutrimentum.

De

De exaberatione lactis,& eius caseatione,& corruptione. Cap. 2.

EXuberationis lactis nocumentum matri prouenis est multiplex.s.caseatio,seu coagulatio lactis in mãmillis,apostematio,& vlceratio. Caseationis,seu coagulationis lactis in mammillis duplex est causa, materialis.s. & efficiens. Materialis est lactis exuberatio in eis. Efficiens autem est caliditas mammillarum siccitate coagulans,& condensans,aut frigiditas spissitudine congelans non coagulans proprie secundum sententiã Abuha. Primam causam concomitantur inflammatio caliditatis mammillarum,& plurimum febris, grauitas, & dolor capitis cum turbatione mentis,quãdo corrũpitur. Inquit Hipp. mulieribus,quibus ad mammillas sanguis conuertitur,maniam significat, grossities, seu tumor,& grauedo mãmillarum,& partium circũstantium,quam dispositionem vocant mulieres cõiter pilum descendisse ad mammillas; quod declarat exitus eius apparentis ad sensum,qui sanationis est causa,quod nõ impossibile videtur,cũ dicat Arist. in degeneratione animalium; ꝙ in sanguine pilus est; vel res sicut pilus,quo ablato sanguis non congelatur,sicut restantur coci. Secundam causam concomitatur grauedo, frigiditas mãmillarum, & partium circunstantium cum pigritia,& lassitudine. Cura huius ægritudinis est duæ res. prima respicit causam,secunda effectum. prima est duplex. vna respicit causam materialem,alia efficientẽ. Prima est,phibere lactis exuberantiam. cuius curã superius cõprehendere habuisti. *Ingenia sanguinẽ à mammillis diuertentia.* Exempli gratia sit cum diminuentibus sanguinem, & deriuantibus à mammillis, vt est phlebotomia saphenæ primo,& ventosario crurium, & phlebotomia basilicæ secundo; & cum diminutione cibi in qualitate,& quantitate,& naturæ frigidæ, & siccæ, vt sunt milium,panicum,lentes, & caules, & herbæ cum aceto,vel acetosis decoctæ,& semen cãnabis,& breuiter cum conuersione omnis regiminis ad frigiditatem, & siccitatem, & cum exterius applicatis repellẽtibus sanguinem à mammillis; non tamen excedentibus,in frigiditate,& stypticitate multa,ne repellãt ad cor,quod propinquum est. Qua propter in eis debent esse remissa, vel temperatæ caliditatis mixta. Apocrustica.n. pectori approximari prohi- *Epithema.* buit Gal.licet in ægritudinali dispositione loquatur; & ex illis est epithematio partium pectoris circũstantium mammillis cum oleo ros. conquassato cum aceto, sandalo,spodio,coriandro,vel myrrha. Emplastratio cum planta cicutæ cõtrita cũ suo semine prohibet lactis exuberantiam,& mammillarum augmentum. Quæ vero respicit causam efficientem, & effectum, qui est inspissatio,& coagulatio lactis in mãmillis, vt dissoluatur,& educatur ab eis,conueniunt. simul enim alterantia causam efficientem lac inspissatum dissoluunt, & educunt. Inquit n. Abuha. Quæ coagulantur à calido,dissoluuntur à frigido; & quæ congelantur à frigido, dissoluuntur à calido. Si ergo inspexeris caseationem a calido: mini- *Oxyrhodinum in materia calida.* strabis primo super mammillis oxyrhodinum simplex; vel mixtum cum succo solatri,vel aqua coriandri in modum epithematis. deinde lenticulas in aceto decoctas emplastrabis. Et res manifesti iuuamenti,quam multoties sum expertus,est,emplastrare mammillas cum portulacis contritis,sicut accipiũtur,& multoties innouare; prohibet enim caseationem,& putrefactionem, *Emplastrũ.* quæ timetur ex ea. Si vero a frigido epithemabis mammillas primo cũ aqua calida decoctionis meliloti. quoniam liquefacit ipsum,vel cum vino,quod coagulata dis- *Epithema in causa frigida.* soluit interius,& exterius approximatum. Deinde cum suctione facta ore mulieris, infantis, seu catuli,vel ventosa, seu expressione, vel resolutione, vt dissolutum lac *Oleum experti.* educatur. Et ex eis,quæ ad hæc experta sunt,est oleum oliuarum epithematum; ita quòd non tangat papillam. facit enim egredi totum lac, quod descendit in mammillas; & non facit amplius descendere secũdum Arist. Et ex eis, quæ resoluunt ipsum lac,est epithematio cum succo mentæ,& aceto, & salisgemmæ addatur drach.j. & ex eis expertis,est epithema, & emplastrum cum succo apij,& mica panis, cymino nabati, quoniã dissoluit omnem tumorem mammillarum. Et ex eis,quæ prohibent saniositatem, & putredinem lactis, est assiduatio *Lactis saniositatem prohibentia.* embrochationis cum aqua decoctionis rerum habentium temperatam caliditatem, & confortantium calorẽ naturalem in eis,vt fœniculi, anethi, chamæmeli, balsamitæ, fœnugræci. Et si expedit,abrotani,castorei, salis, myrrhæ,aloes: accipe partes æquales,contere; & confice cum oleo,& melle. prohibent enim putredinẽ,& resoluũt caseationem. Et ex oleis est oleum de *lilio* narcissi,& de costo inunctum. Itẽ emplastrũ de menta prohibet caseationem. Linimentum aperiens oppilationẽ venarũ mãmillarum ex lactis coagulatione in mãmillis. ℞. lũbricos terrestres; contere,& lini,cum oleo de lilio. Item aliud. ℞.myrrhæ quantum vis,& tere, dissolue in aqua calamenthi, aut farinæ cicetis, foliorũ lauri, apij, cymini,nabati,& aquæ virgę pastoris,& epithema. Coa- *Problemata de coagulo.* gulum, & proprie leporis sumptum cum vino lac coagulatũ dissoluit,& liquefacit. Sal & mel intus,& extra approximata prohibent,& dissoluũt coagulationem lactis vbique. Sed dices. Filiq̃d est coagulum? & nũquid, omnia animalia coagulum habent, nunquid coagulum stypticum sit;& quare contraria agit. Ad primum dico auctoritatem Elabin Abuha. in suo libro,quod coagulũ est arabice appellatum amphaha. & est superior venter animalium paruorum lactantium. Et est substantia alba inuenta in ipso ventre,qua coagulatur lac, & notum est. Et secundum Papiam dicitur a cogo cogis,eo,quod cogit lac coagulari. Et secundum Arist. coagulum est substantia,in qua est calor spiritualis adiuuans, & confortans lac. Lac enim est vna de rebus maxime alterabilibus,sicut ponit Gal. & propter heterogeneitatem substantiæ suæ,& sui caloris paucitatem. Vnde ponit Gal. quod oportet; aut in primo loco esse scilicet mammillarum, aut in corpore animalis ipsum recipere debentis sine intermedio temporis esse,sicut semen, & pro tanto indigebat aliquo,quod ipsum iuuaret,& confortaret. & in corpore animalis,quod ipsum recipit. & extra corpus cum ad vsum animalium recipitur,& mulgetur. In corpore animalis quidẽ recipientis ipsum. Nã infantis corpus proprie,& naturaliter recipientis,dum lacte nutritur,primo recipit ipsum in stomacho, qui est substantiæ neruosæ frigidæ,& contentiuæ debilis propter humiditatem ætatis,sicut ponit Gal. Et ipsum lac,quo nutritur frigidæ est substantiæ,fluidæ,& liquidæ; & ꝑ tanto nõ potuit in eius stomacho bene,& sufficienter retineri,donec digeratur,& nutriat: ꝓpter quod natura nostri corporis magis operatiua,& summa ars, quæ videtur semper vniuscuiusque energiarum corporis vtilitatẽ vndique expellere,sicut ponit Gal.in frigidiori stomacho talis animalis,quod est lacte nutritum, dum lacte alitur ordinauit talem substantiam coaguli,quæ est,vt patet ad sensum,ad spissitudinem,& albedinem caseitatis accedens; & quæ sua desiccatione confortat retentiuam stomachi,& villos eius; & sua coagulatione appropriat,& ingrossat substantiam suã liquidam fluidam lactis,quatenus possit sufficiẽter teneri ibidem, donec perfecte digeratur,& sua caliditate ignea forti calefaciendo substantiam adiuuet digestiuam, necnon sua operatione liquefactiua,& dissolutiua complexione nocumentum,quod ex lactis coagulatione,& conuersione in stomacho prouenit in via prouisionis prohibeatur; & hoc, vt dictum est,in corpore animalis, quod ipsum naturaliter recipit ad sui nutrimentũ:etiam causa extra corpus ad vsum aliquem recipit,& mulgetur coagulatione,confortante; & conseruante suum debilem calorem, & suam substantiam heterogeneam. vnde facile permutabitur, vt non facile permutetur,& corrumpatur. Talis declaratio potest haberi,& eligi ex dictis Abuhali secundo cano. cap. j.& Auerr.colliget in v. Et ex his potest patere ad secundum,tertium,& quartum quæsitum. Ad secundum quæsitum dico, quod qui lacte nutriuntur, dum lacte

antur, & ſunt parua, habent prædictam cauſam; qui vero non nutriuntur non habent; quia natura eorum eſt minus humida, vnde retentiua eorum eſt fortior, & eius digeſtiua: & quia cibis ſolidioribus, & ſtypticioribus, ſeu ſpiſſioribus vtuntur, & crudis, vnde non indigent coagulatione, & per hæc poteſt patere ad tertium quæſitum. Ad tertium dico, quod proprie ſtypticum eſt frigidum, & ſiccum, ſicut dicitur quarto de ſimplici medicina. licet aliqua calida ſtyptica ſint, vt infra patebit, dicitur enim a pontico, ſed magis & minus, vt ibi Gal. & Abuha. in ſecundo; ſic coagulum cum ſit calidum, & ſiccum igneum non poteſt proprie dici ſtypticum. vnde dicit Elabin, quod non eſt de eius intentione, quod ſtypticum ſit calidum proprie intelligendo virtualiter, & potentialiter: licet ſit habens in ſe qualitatem paſſiuam ſtyptici, ſcilicet ſiccitatem; ſed accipiendo ſtypticum effectiue, prout ſtypticum habet retinere fluxibilia, & coadunare, vel conſtringere laxa. dico quod coagulum poteſt dici ſtypticum. Nam fluida inſpiſſat, & ſubtilia ingroſſat, & laxa membra conſtringit, & hoc a ſua proprietate; ſicut ponit Abuha. & Auerr. in v. vbi ponunt quod fluxibus conuenit ventris, quorum cauſæ ſunt ignotæ; & hoc eſt a proprietate. Inde eſt quod poſitum ſupra ventrem puerorum a proprietate retinet fluxum ventris ipſorum faciendo operationem inſpiſſandi, & ingroſſandi humores ipſorum. Sed à complexione calida, & ſicca ignea habet ſubtiliare, ſpiſſa liquefacere, & diſſoluere congelata, & ſic contraria operatur propter quod patet ad vltimum. Sed videtur, quod non omne ſit igneum; quia ſic eſſet omne acutum, quod Abuha. videtur ibidem innuere cum inquit. Non adminiſtretur, quod ex coagulo eſt acutum; vbi neceſſaria eſt conſtrictio. Sic per hoc videtur velle Gal. quod aliquod coagulum non ſit acutum, quod eſt contra. Abuha. ibidem cum dicit. Omnia coagula calida, & ſicca ignea ſunt. Ad quartum dico, quod omnia coagula inquantum talia ſunt calida, & ſicca ignea; ſed prout poſſunt differre ſecundum differentiam animalium; quorum ſunt ſpecie, & ætate, ſeu tempore, vnum eſt minus calidum acutum alio, ſicut leonis, vrſi, & antiquum dici poteſt acutum reſpectu coaguli agni, & hædi nouiter accepti; & id non eſt acutum.

In fluxu ventris pueroru.

De apoſtematibus mammillarum; & earum vlceratione. Cap. 3.

APoſtema mammillarũ eſt notum. Et eſt aut ex infuſione rheumatis; aut ex impotentia conuerſionis proprij nutrimenti; quorum duorum modorum cauſæ ſunt generaliter notæ; propter id, quod in cura apoſtematis in generali infra dicemus. Specialiter autem eſt, vt plurimum ex ſuperfluitate ipſius, vt ex lactis exuberantia, ſicut monſtrauimus in capitulo de cura peripneumonię. Conueniunt enim hæc duo mẽbra pulmo, & mammilla nutrimenti ſpecie; quia ex ſanguine nutriuntur, & in raritate, & ſpongioſitate ſubſtãtiæ nutrimẽtum ſuperfluitatum ipſius, & humiditatem tranſmiſſa colligunt. ex quibus ea apoſtemari contingit, & in tumorem extolli. Eſt enim lac ſuperfluitas nutrimenti mammillarum. Ordinauit n. ſapientia, quòd ſanguis tranſmittatur ad ipſas plurimus, quam ſit eis pro alimento neceſſarius, quem conuerterent in proprium alimentum, & quod ſupereſt pro fœtus nutrimento, reſeruaretur conuertendum in lac; quod eſt magis ſibi propriũ propter conuenientiam in materiam eius. ſ. ſanguinem menſtruum, quo nutriebatur in vtero. Inquit Gal. omne membrum generatum humiditatẽ habet ſuperfluam, quam ſibi ad alimentum ſufficiat, propter neceſſitatem aliorum membrorũ generandorũ, vel nutriendorum ab ea, quod quare magis, quam aliud habeat, ſoli Deo eſt ratio reſeruãda. Cum ergo ſuperfluus ſanguis ad mammillas tranſmiſſus, & in lac conuerſus non mulgetur ad nutriendum fœtum: vel aliter non educitur, remanens in eis calefactis, vel algoratis, caſeatur; & mammillas in tumorem eleuat, & generatur apoſtema. quod quidem ad ſenſum cognoſces per ſuam eſſentiam, quam tibi ſua notificatio manifeſtat. Eſt autem ſecundũ Gal. apoſtema tumor præter naturam, quo membra magnitudine deficiunt ab eo, quod eſt ſecundum naturam. Et ſi quidem ſunt ex rheumatis influxione, ſignis cognoſces huiuſmodi: ex diſpoſitione ſcilicet mittentis, & recipientis. Mittentis, ſi ſit totum corpus ex paſſione eius ſ. ſe. repletionis, ipſius ſignis plethoriæ: vel cacochymiæ, quæ ſunt nota, vel ſi ſit aliquod ex membris principalibus, cerebrum maxime, cor, hepar & matrix ex particulari ægritudine ipſius. Et ſignis repletionis ipſius recipientis, ſcilicet mãmillarum, quia ſint debiles, quod ex defectione operationum ipſarum cognoſces, Et quia frequenter pati conſueuerunt, & ex caliditate, & dolore ipſarum trahente. Si vero ſit ex impotentia conuerſionis, cognoſces ex mutata qualitate ipſarum, quam tibi malitia oſtendit complexionis; quæ in eſſentia virtutis efficit nocumentum cum priuatione ſignorum repletionis totius, & partis; & abſque exuberantia lactis, aut ex ſignis repletionis, vel cacochymiæ, aut ex vtriſque, ſed ſi quidem exuberantia lactis fiat, cauſa eſt tibi manifeſta. Curatio autem apoſtematis huius completur, vt in cura catarrhi diximus, cum euacuatione extenuatiua dicta; & conuerſione regiminis ad exiccationem, & cum dyſcraſia membri, & humoris peccantis correctione. Et eſt duplex; vna eſt dum eſt in fieri; alia dum iam factum eſt apoſtema. Prima eſt compoſita ex præſeruatiua, & curatiua, & eſt vt prohibeatur materia colligi in ipſis: & quod collectum eſt, reſoluatur. Primum completur cum euacuationibus repletionis totius, & partis mittentis, & cum deriuatione eius, quod ſupereſt, & confortatione ipſius, vt non regeneretur, & cum apertione ductuum, vt ſi quid regeneretur per ductus conſuetos expellatur; & cum conſtrictione viarum, per quas fluere conſueuit, ſi eſt poſſibile, & cum confortatione membri recipientis, ſcilicet mammillarum, vt non recipiant, ſed repellant, nec trahant, & generent; & hæc cum alterantibus malitiam complexionis earum, & ſubſtantiã minuentibus. Et illud fit cum medicinis contrarijs dyſcraſiæ ipſarum, & ſtypticis habẽtibus miſtionem aliorum ſubtiliantium, vt eſt epithema ex aceto, & oleo roſ. vel ex melle cum aqua rolarum, & myrti, & cũ prohibentibus exuberantiam, & caſeationem lactis, quæ hic habuiſti. Quod autem collectum eſt deinde reſoluatur, & fit cum temperate calidis anodynis notis, cum ſtypticis miſtis. Eſt enim vt ſupra dictum eſt membrum humidum multam recipiens humiditatẽ, & ſuperfluitatem, quæ ſi non repellantur, vel etiam reſoluantur cito perducunt, & frequenter ad cancrum. Et ex conuenientibus eſt, vt radix aſphodeli emplaſtrata cum fœce vini. Cum vero iam factum eſt, cura eſt, vt pro poſſe ſtudeas ipſum ſoluere cũ prædictis calidis anodynis, quæ hic ſuperius habuiſti. Quod ſi non ſit tibi poſſibile, & veniat ad bubelati, vacare te oportet in ſaniãdo, & ſaniatum aperiendo, & apertum mundificando cito, & exiccando, & vltimo conſolidãdo. Quæ omnia ſupra de cura pleureſis, & peripneumoniæ tibi ſpecificauimus, quæ per chirurgum miniſtrata ſanabunt ab apoſtemate, & vlcere (ſi Chriſtus voluerit.) Sequuntur medicinæ compoſitæ. Medicina prohibẽs fluxum rheumatis ad mammillam, & apoſtema calidum; & ſedans dolorem apoſtematis ipſius. ℞. ſandali, ſpodij, acaciæ, luti armeni nil. ana tere ſubtiliter, & diſtempera in aqua roſa. & myrto, aceto, & ſucco ſolatri, & epithema mammillam, eſt enim ex inuentione noſtra. Emplaſtrum. ℞. panis hordei cũ ſurſure, & diſſolue in oleo roſ. & emplaſtra. prohibet enim apoſtema mammillarum. Item ſurſur emplaſtratum cum vino madefactum, cõfert phlegmatico, & vẽtoſo; rarefacit enim & reſoluit. Emplaſtrum reſoluens apoſtemata mammillarum. ℞. farinæ fabarum, meliloti contriti, ana partes æquales. confice cum oleo fiſamino, & emplaſtra, calefactione præcedente cum aqua calida. Item ex ſemine lini, & aceto fiat emplaſtrum. Item

Conuenientia pulm. & mãmillæ.

Apoſtema ſecundum Gal.

aliud

aliud vltime resoluens ipsum. Rec panis contriti,farinæ hordei,& fabarum, fœnugræci, assæ fętidæ,& vici,ana vnc.j. vitellos ouorum numero quatuor,myrtæ,vnc.s. croci drach.j. Confice cum melle,& emplastra. Abuhali inquit. Ex omnibus speciebus nucum fit emplastrum apostemati mammillarũ in resolutionis via. Item emplastrum prohibens caseationem,& apostemata. ℞. mẽtam,& contere, & emplastra, prohibet enim caseationem,& lactis sedat apostema. Ad idẽ. Portulaca emplastrata prohibet caseationẽ calidam, & apostema,in quo timetur putrefactio. Idem linimentum resoluens caseationem,& apostemata. Rec.aquæ ficlæ; farinæ tritici,nigellæ, salis, ana partes æquales terantur, & dissoluantur in aqua calamenthi, & foliorum lauri,& apij. Et oleo de lilio ex inuentione. Item aliud resoluens apostemata a caseatione lactis. ℞. hyssopi.radicum apij,lenticularũ integrarũ,foliorum althæę,asphodelorum ana quantum vis,decocta in aqua mellis albi,& aqua,vino albo ęqualium partium, deinde confice cum melle, fęce vini,ana partes æquales, & adde mentam tritam recentem,& in modum emplastri,mãmillæ apostemosæ,appone. Emplastrum maturans, & insanians apostemata mammillarum. ℞.semi.lini,fęnugręæ. radicis althææ, & lilij,ana partem.i. gummi pini, stercoris caprę,ana drach.j. Confice cum axungia porcina veteri,& medullis cruris vaccæ,& appone. Emplastrum aperiẽs apostema saniatum. ℞. stercoris columbini, fermenti, & confice cum succo flammulæ,& puluere cantharidarum,& vtere. Item cõtere limacias cum corticibus, & appone. Item emplastrum ex vrtica contrita. Item granum.i. arsenici sublimati cera cauata impone,& applica desuper. Item folium vnũ herbæ alcanæ, coque sub cinere cum puluere cymini,& deinde ipsum aperi,& emplastra. Itẽ ex melle,anetho,& pice liquida fiat vnguentum in catia,& vnge. Vnguentum ceruseos,& vnguentum ægyptiacum sunt mundificantia saniem,& putredinẽ apostematum, & vlcerum mammillarum. Medicamẽ expertum exiccans vlcęra mammillarum. Recip.vini pontici,lib.xx.& confice in eo sumach,lib.j. gallarum immaturarũ,lib.s. casiæ ligneæ lib.s. vel gallarum cypressi,lib.j. Et dimittatur diebus xx. deinde coquantur, & commoueantur cum ligno cypressi, donec minuatur medietas; deinde commoueantur fortiter,& reducant ad ignẽ;& calescat, sitq; leuis ignis. Et conseruetur in vase vitreato;est enim bonum omnibus vlceribus, quæ accidunt in membris mollibus,sicut os,lingua,mammilla, testiculi,& emunctoria, & alia, exiccat, & consolidat, & prohibet corrosionem. Emplastrum ex farina ciceris cum aceto confert vlceribus cancrosis. Et infusio decoctionis lupinorum confert corruptioni. Lutum armenum cum aceto prohibet ablutionem putredinis membrorum. Et virga pastoris confert apostematibus calidis vlceratiuis,excoriationi,& vlceribus papillarum. Auellana assa masticata,& inuncta est sufficiens, & experta. Quod si apostema non debelletur, sed lapideatur; emplastrũ de mucilaginibus de meliloto appone, vel diachylon magnũ, & paruum, vel cerotum hyssopi, & cerotum diapente secundum nostram inuentionẽ inunge.mollificat enim, & resoluit,& confert nodis,& glandulis. Si vero apostema sit frigidum,phlegmaticum, cõtere apij folia,& emplastra. similiter & chamæmelum per se, vel vtraque misce. Cicer emplastratum cõfert apostematibus glandulosis. Filius Serapionis. diamach ad dubelet,& apostemata dura, & resoluit vtraque. & est valde magnum iuuamentum. Recip. tarasacon tritam,siccam,& cribellatam vnc.iiij. fęnugræci contriti,& cribellati vnc.ij. marathri cribellati vnc.j. misceantur, & conficiantur cum lacte recenter mulcto, & oleo de lilio, & emplastrentur cum eo,& sanum est cum Christi auxilio.

A B C D

De magnitudine mammillarum. Cap. 4.

DE magnitudine autem mammillarum,& aliorum membrorum dicere postponemus vsque ad sectionem tertiam, vbi de medicinis, quæ sunt ad decorem de ea generale capitulum faciemus (si Deus voluerit.) Hic enim specialiter dicemus.s. quòd magnitudo ipsarum non est ægritudo; sed inter ægritudines numeratur; & proinde indigens medicina, qua conseruentur in paruitate, & prohibeantur a magnitudine. Curatio in duobus consistit. In quiete primo, & abstinentia ab oĩbus dilatantibus,& extendentibus ac trahentibus sanguinẽ ad ipsas,vt est motus,fricatio,balneatio. Secundo in constrictione cum aquis frigidis epithematibus, vnguentis,& emplastris, & stypticis, & ponticis prædictis hic,& ligaturis;cũ vero magnificatæ fuerint,minui non possunt,sed abscondi,& cęlari, & illud cum diffusione, & dilatione earum in partibus subaxillarum; & hypochondriorum,& constrictione cum camisia chordelata stricta super eas quantum expedire videtur. Et ex his, quæ proprietate operantur, est oleum vespertilionum inunctum,prohibet enim augmentum earũ in puellis; & fricatio lapidis,cum quo acuitur. Et idem ex curantibus est testiculorum augmentum, seu magnitudinem. Cataplasma vtile resoluens tumorem mammillarum, & corruptionem lactis. Rec.farinæ,sem.lini,farinæ lentium,ana partes æquales tempera cum oleo ros. & croco. Aliud Humayn Recip. marrubij,ebulorum,foliorũ papaueris albi,absinthij,rutæ,cuscutæ,ana partes æquales, misce tepida,& appone. Dioscorides ad idem. Reci. olibani, mastiches, sem. absinthij, farinæ lentium, ana drach iij.cerę drach.iiij. olei ros. drach.vj. fiat vnguentum,& inunge. Linimentum extinguẽs ardorem mammillarum,& tumorem delens. Rec.succi semperuiuæ, succi solatri;albuminis ouorum, & olei ros. ana partes æquales;quod nunc frigidum, nunc tepidum appone. Quod si deueniat ad vlcerationem, chirurgi tunc auxilium inuocabis. Si autem tumor cum inflatione fuerit, tunc oua cum oleo ros.& aceto appone. Quòd si ex retentione sanguinis menstrualis accidit, phlebotometur ex saphena, deinde si expedit ex basilica, & pharmacia detur. Ad tumorem in mammillis ex frigidis humoribus,adhibe farinam fœnugræci,cum succo apij, & ebulorum commistis. Aliud Recip. simi bouini recentis,& caprini, ana vnc.ij. succi marrubij, succi ebulorum,fœcis aceti, ana vnc.j. misce, & suppone calidum. Aliud contra viuos ardores, & rubicundos; temperat enim eos,& obtundit audaciam eorum. Recip. mucilaginis psyllij, aceti, olei rosati, & olei viola. ana pondus.i.opij, camphoræ,ana scrup.j. fiat omnium mixtio cum farina hord.& albo ouorum,& emplastra. Caue tamen a superfluo, ne impellat ad antrum.

Mãmillarũ augmẽtum prohibẽtia.

PARTICVLA TERTIA sectionis primæ, quæ est de ægritudinibus membrorum nutritionis.

PROLOGVS.

PRotulimus hucusque sermonem nostræ mentis explicantem conceptum in medicatione ægritudinum membrorum deseruientiũ spiritui. In quo intẽtiones, & modos curationis summauimus debite ordinando, necnon inseruimus medicinas simplices, & compositas proprias,& expertas,quas primo philosophi ratione & methodo inuenerunt; & antiqui medici iudicio,& experimento approbauerunt; & quas secundũ intentionem nostram efficaces vidimus opere, in effectu,prout Dei gratia inspirauit, qui illuminat philosophos, & medicos suos ministros,quos de cælo creauit. Medicinam quoque in terra de sua largitate produxit; per quos visitaret, & redimeret plebem suam. Et quia

secundum præmissum ordinem procedendo, sequitur, vt deinde aggrediamur curam ægritudinum membrorum nutricationis, scilicet stomachi, & hepatis,& aliorum seruientium eis,ex quibus cætera nutriũtur membra. Quod est tertiæ particulæ sectionis primæ. Imploremus ergo auxilium ab eo per quem omnia facta sunt, & sine ipso nihil. Suppliciter exorantes,quatenus mittere dignetur spiritum sanctum suum, spiritum veritatis,qui nos doceat, & suggerat nobis omnia, quæ ad recuperandam sanitatem prædictorum celerem sint efficaciter iuuatiua. & quod bene incepimus sui gratia prosequi, & mediare melius possimus suo auxilio influente,& optime explere sua potentia confirmante.

Continet autem hæc particula tertia sectionis primæ summas quatuor.

Summa Prima est de medicinis ægritudinum meri,qui stomacho transglutiendo ministrat. folio 18
Secunda de medicinis ægritudinum stomachi. 20
Tertia de medicinis ægritudinũ hepatis,& venarũ. 40
Quarta est de medicinis ægritudinum splenis. 50

Summa I.continet. Cap. VI.

Generalis sermo in meri,& ægritudinibus eius, causis & signis, & cura secundum modum vniuersalem. Cap. 1. folio 18
De mala complexione meri,& cura eius. Cap. 2. 18
De instrumentalibus ægritudinibus eius, vel mala compositione eius,& cura. Cap. 3. 19
De solutionibus continuitatis eius, & eorum,quæ ex illis accidunt,vt est fluxus sanguinis, & eruptio eius ex ore,& cura. Cap. 4. 19
De apostematibus eius,& cura. Cap. 5. 20
De nocumentis transglutitionis,& cura. Cap. 6. 20

Est generalis sermo in meri, & ægritudinibus eius,& causis, & signis, & cura secundum modum vniuersalem. Cap. VI.

Quid sit meri.

SCiendum autem, ꝙ meri est membrum ad formam intestini existens, concauum, & oblõgum,ex duabus tunicis compositum, continuatum cum orificio stomachi, & perforãs diaphragma,& procedens superius inter cannam pulmonis,& spondyles colli cum suis lacertis transiens terminatur in guttur. Quo mediante transglutiẽdo recipit cibum ab ore. Potest autem pari omne genus ęgritudinum,sicut alia membra habentia regimen, ex quibus necessario operationi eius ad quam principaliter constituit ipsum sapientia, prouenit nocumentum,quod est trãsglutire cibum,& potum, qui sunt materia nutrimẽti,ad quorum transglutitionem ordinate stomacho desiderãte,& trahente mouetur tanquam sibi seruiens delatorie. Et ambabus suis tunicis,ex quibus cõponitur operatur interiori attrahente naturali virtute,cum villis in longitudine situatis in ea, & exteriori exprimente aliter cum villis latitudinaliter, seu lacertis in ea positis, recipientibus neruum a nucha, mediantibus spondylibus colli,qua in vomitu solum operatur. Inquit enim Gal. transglutitio stomacho desiderante, & trahente fit, sed vomitus nulla oris stomachi desiderante particula, & trahente,sed sola exteriori tunica exprimente cum villo latitudinali in ea situato. Adiuuat autem transglutitionem grauitas,& lubricitas substantiæ ipsorum, qua petunt descensum; & proinde difficilior trãsglutitione vomitus esse comprobatur,& etiam fluxu ventris.inquit.n. Gal. vomitus omnibus difficilis est plurimum,inferior autẽ purgatio facilis. Signa ex quibus relinquitur,quòd nocumẽtum transglutitionis, ꝙ plurimum est difficultas ipsius,commune est signum omnium generum prędictarum ægritudinum possibilium fieri in ipso meri,& etiam ægritudinum aliorum membrorum,quorum vicinitate poterit pati,vt est epiglottis,vel cãna pulmonis, & eius laceri; & spondyles dorsi,inter quæ situatur,& stomachus,& totum corpus,& cerebrum,cui supponitur. Sed præter hæc, alia sunt signa propria, alia magis propria considerandа, quæ ad cognitionem perfectam veræ curæ debitam,sunt necessario opportuna. Propria autem sunt signa quibus distinguũtur genera ægritudinum propriarum prædictarum, & ægritudinum membrorum,quorum communitate pati potest. Et sunt nam illam,cuius causa est malitia complexionis debilitas significat, ꝙ in longo temporis spatio transglutitur quod sumitur,& cũ tepiditate,& paucitate festinationis in toto spatio meri, & sine dolore: nisi figatur in parte meri visibiliter, & constringatur illic siue extendat,& sentiatur dolor cum rerentione eius quod transglutietur. Illã vero,cuius causa est mala compositio, & oppilatio,ostẽdit impotentia transglutitionis etiã rei paruæ liquidæ,& porus: & cum conatur transglutire,egreditur per nares, Et illam cuius causa est solutio continuitatis,manifestat sanguinis exitus ab ore; & humiditas naturalis,& proprie cum in suprema eius parte fuerit,& ardor,vel punctio percepta in collo, & inter duas spatulas, & proprie apud transglutitionẽ, & vomitum, & eructationem rei acutæ qualitatis magis,quam excedentis quãtitatis. Sed illam,cuius causa est apostema, declarat tumor,& proprie si sit magnum,& quandoque febris, & dolor in illa parte acutus,& grauatiuus, & compressiuus, & proprie in loco priori,qui inter spatulas existit,maxime si in superiori parte meri sit vlcus,vel apostema;& ꝛ. magis in parte correspondente, loco, vel parte meri vlcerata,vel apostemata: & magis apud trãsglutitionem,vomitum: & eructationẽ rei magnæ quantitatis magis,quam acutæ qualitatis. Et difficultas transgluriendi est in vna parte meri magis,quam in alia nõ in toto spario eius. Illam etiam,cuius causa est compassio mẽbri vicini insinuat præcedens passio, membri ipsius, quæ suis proprijs est consideranda signis. Nec inuenit ibi tactus dolorem, nec aliquam passionem,nisi nocumentum actionis tantum. Magis propria signa sunt,quæ specialium ægritudinum,& causarum sunt demonstratiua;& sunt,quę infra in specialibus dicentur capitulis. Cura. Indicatio curæ meri ægritudinũ duplex est, generalis scilicet, & specialis; generalis est duplex, vna quæ indicat locũ,in quo medicinæ exterius sunt applicandæ; & est vt in collo,& loco qui est inter duas spatulas, applicentur,vt iuxta, G. Alia insinuat modum secundum quem medicinæ interius sunt sumendæ. Et est,vt medicinæ nõ subito deglutiãtur,prout in ægritudinibus stomachi oportet fieri: sed in ore retineãtur,& lambẽdo transglutiantur,vt trahendo moram in transitu; licet declini impressionẽ faciant earum proprię qualitatis. Specialis est,quæ docet specialem talem ægritudinẽ;& causam, corrigere,accidentia, & regimen ordinare; necnon speciales medicinas,cum quibus insinuat; & describit,quæ in sequentibus capitulis seriosius ponemus,nomen Domini inuocando.

Indicatio in curandis ęgritudinibus meri duplex.

De mala complexione meri, & cura eius. Cap. 2.

MAla complexio meri,aut est pura,aut cũ materia. Pura,aut est simplex,aut composita: & simplex, aut calida,aut frigida,aut sicca,aut humida;& causa eius est procatarctica,si pura sit; causa vero humoralis cuiuslibet generis esse potest. Et signa eius sunt alteratio percepta in loco cum difficultate transglutiendi absque tumore,vel vlcere in eo existente. Et si quidem fuerit pura causa,est procatarctica,vt plurimum absque inuctione antecedentis causæ,& infectione oris,& linguæ ex humore,& fluore humiditatum. Si vero sit cum materia,erit ibi inuentio antecedentis causæ cum infectione oris,& linguæ ex humore; cuius speciem tibi calor,& sapor ostẽdit,& fluor humiditatis,si adsit. & si quidem

sit

sit calida, erit ibi sensus inflammationis; & cóbustionis, & caliditas in superficie oris, & linguæ, & sitis. Si vero sit frigida, & est illa, quæ superius sit, signa sunt contraria. Sed si sit humida mollis, signum est humiditas oris, & linguę, & priuatio sitis. Si vero sicca, signa erunt contraria. Cura malæ cõplexionis meri ex cura malæ cõplexionis stomachi potest haberi. Inquit enim Abuhali. In pluribus dispositionibus meri, sequuntur stomachi dispositiones. Est enim via ad ipsum contigua, cõsimilis in natura, & proinde cura vtrorumq; erit eadẽ, vt multum.

De ægritudinibus instrumẽtalibus meri, vel mala compositione eius, & cura ipsius. Cap. 3.

MAla compositio meri, ex qua plurimũ est oppilatio in via eius, tripliciter esse cõtingit. s. coarctatoria, & attenuatoria, & carnosa. Attenuatoria autẽ est ex compressione, & coangustatione parietum ipsius meri. & est aut ex causa intrinseca, quæ compressit, & remãsit compressio, vt est laqueus, vel manus, & huiusmodi. Aut est frigiditas multa congelans, aut est a causa interiori, aut in se, aut a vicinitate. In se, a caliditate, & siccitate adurente, vt in febribus acutis, vel ex spasmo, & alchuzez propinquo lacertorum meri, & villorum; & proprie latitudinalium, ex quorum contractione contrahuntur latera ipsius; & via coarctatur; vel ex ventositate coarctata inter duas eius tunicas: et intercluſa in lacertis eius constringente, & impellente parietes eius intus, vt coarcterur via. Et causa vicinitatis est, vt ab apostemate in lacertis epiglottidis versus meri a parte interiori, vt in squinanticis contingit, aut in lacertis colli, respicientibus eum a parte posteriori: aut a declinatione spondylis dislocati ad anteriora versus meri. Coarctatoria est, qua cadit in eius via aliqua res exterior ibi adhærens, sicut spina, vt accidit in præfocatione, vel humor viscosus ibi coarctatus, & adherens, vt in apoplecticis, & epilepticis, & rheumatismis euenire contingit, aut sanguis congelatus, qui ad illud consueuit descendere in fluxu sanguinis narium aliqua parte eius regurgitante per foramina palati ad os, & deuenientę ad ipsum, vel quæ in vomitu sanguinis in eo remãsit, aut vermes, & lumbrici in eius cõcauo multiplicati, siue infixi, vt asserit Abusa. se vidisse in quodam notorum suorum: ex quibus accidit & difficultas transglutiendi. Carnosa vero est ex apostemate existente in lacertis, & tunicis ipsius œsophagi græce dicti, quod arabice meri nuncupatur, vel verruca, vel cicatrix, in eo facta, qui passus fuit vulnus; seu vlcus in persona, & liberatus fuit; cuius causa extitit ætas, sicut recitat Gal. Signa quas per causas oportet cognoscere, & distinguere, hoc modo sunt. Nam si quidem attenuatoria sit, fiatque a causa exteriori, sensu manifeste cognosces per eius vestigia, & relatu infirmi; & astantium ei, tibi indicabitur; & nocumentum transglutitionis, vt puta difficultas; & minus si quoque ex frigore congelante accidit, præsentia frigoris; & eius anteceſſio indicabit. Si vero a causa interiori in ipso existente, & siccitate per inspectionem acutæ feb. illud euenire videbis, & nocumentum transglutitionis maius erit. Si vero ex spasmo, & alchuzez ex propinquo accidit ex cognitione ipsius; & causarum præcedentium scire poteris etiam si accidat ex ventositate, præcedens regimen multiplicans causam sonitus, & motus, & dolor extensiuus, & cõstrictiuus indicat illud. Cumque causa vicinitatis accidat, & ab apostemate in lacertis epiglottidis dolor in epiglotto erit cum spiritus malitia. & quãdoque cum orthopnæę, & tumore, & rubore ibi apparente, scilicet in gutture, & in collo, & febris. Si vero ex apostemate lacertorum colli recipientibus eum, apparebit dolor colli a parte interiori cum difficultate mouendi, & inclinandi collum, & proprie ad posteriora. Si quoque ex declinatione spondylis ad interiora, ex concauitate in collo apparente percipies, vt cum inclinatur collum ad posteriora difficilior transglutitio erit. Sed si quidem sit coarctatoria; eritque a causa exteriori cadente, & infixa, vt spina, punctio proprie admodum ibi percepta, & relatio infirmi, tibi insinuat. Sed si sit ab humore viscoso regimẽ declarat, & præsentia ægritudinum prędictarum. Si vero sanguis congelatus fuerit, fluxus sanguinis ab ore, vel ex naribus, qui regurgitauit ad os, & guttur tibi ostẽdit. Si vero vermes, & lumbrici, & nausea, mordicatio, & vomitus, & syncopis tibi ostendunt. Et si quidem sit carnosa ex apostemate, signa apostematis dicta superius tibi indicant, & quæ infra in capitulo proprio tibi ponemus in speciali. Si vero sit verruca, est impedimentum partium transglutitionis in loco, vbi est, in toto vero meri non, nec est dolor, & est priuatio signorum aliarum causarũ. Si vero sit ex cicatrice, tibi præceſſio vlceris ipsius indicabit. Cura est duplex; generalis scilicet, & specialis. Generalis est duæ res; vna est ablatio causæ, alia est remotio impressionis factæ, si quæ remansit. Specialis consistit in ablatione specialis causæ, & in administratione medicinarum propriarum ad illam. Si ergo fuerit ex exteriori causa, a qua remansit impressio, & constrictio; amota illa approximentur balnea; & fomentationes circa guttur, & collum, & spatulas ex aquis calidis, & simplicibus, vel cum decoctione medicinarum dilatantium, & confortantium, vt meliloti, maluarum, fęnugræci, apij, & similium. Et frictiones suaues cum oleis temperate calidis reddentibus tractabile membrum; vt est oleum de fisticis, de amygdalis dulcibus, & de pineis, & de meliloto, & chamæ. & similibus. Et cerota ex eis ex butyro; & mucilaginibus notis, hyssopo humida, & dialthęa, & similibus. Et cibi interius sumendi sint ex calefacientibus; & humectantibus supradictis. Ita q9 boli sint magni, in quorum transglutitione conetur, & cum retẽtione anhelitus. Si vero sit ex caliditate adurente in febre acuta; primo oportet febrem curare: vt infra dicetur. deinde siccitatem, & adustionẽ ibi impressam remouere; & hoc cum interius, & exterius, approximãdis. Interius sicut cum mucilagine dragacanthi, semine cytoniorũ, psyllij, & pulpa tamarindorum, & tereniabin, & lacte seminum communium, & seminis papa. & succo liquiritiæ, & cum carnibus prunorum, & aquis fructuum, vt iuiubarum, granatorum, lactucarum, violarum, hordei. & cum syrupo viola. & rosato bibitis sorbendo, & retentis in ore, & gargarizatis, & cum caudis eorum; & cum cibis ex amylo, de cucurbita, & pulmento, & attriplicibus, spinachijs, & lactucis, & similibus. Exterius cum inunctionibus; & oleis violatis, de cucurbitis, & similibus: prout in cura febrium faciemus te scire. Si vero fiat a frigore congelante, interius administrabis diacalamenthum: & diacyminum, diatrionpip. syrupum de hasce, theriacam, mithridatum, & oleum balsami cum vino; & cibos, & potus calidos notos. Exterius vero calefactiones ex aquis calidis paulatim superius dictis. Et vnctiones ex oleo anethino, de lilio, & est proprium, & de castoreo, costo, vel alijs calidis superius dictis. Et calefactiones ex floribus chamæ. calamentho, pulegio, floribus lauri, abrotano, & similibus, & cum pannis calidis, & calefactis, & stuppa lini, vel cãnabis, vel lana succida. Si vero fiat ex spasmo, si quidem humido, facies vnctiones de oleo de euphorbio, de piperibus. Et si expediat, euacuetur totum corpus cum clysterijs, & collyrijs, dabisque ad bibendum assam con aqua granatorum, vel cum vino, pipere, ruta, & similibus. Si vero sit siccus, administrabis regimen humectantium ex cibis, & potibus. Cibis vt aqua gallinarum pinguium, & iuuenum. Et carnes hædorum, & agnorum, & vitulorum lactantium, ptisana, pulmenta ex amylo, & alæ pullorum, & testiculi gallorum in lacte nutritorum, & pisces parui, & petrini, & oua forbilia, lac, butyrum, medullæ, & similia. Olera sunt, vt boragines, bugloſſæ spinachia, attriplices, & similia. Fructus sunt in poma dulcia, pineæ, fistici, amygdalæ, sisamus, & similia. Potus vt vinum lymphatum, aqua cum zucch. vel iuleb violatum. & electaria humectantia sunt diacodium; diadragacanthum: diaboraginatum: & diabugloſſatum. Et electarium ad reſtaurationem;

Meri quid sit.

rationem; & impinguationem ſuperius dictum. & panis,aloe,& ſimilia. Exterius vero cum embrochis, vel epithematibus, & fomentis ex aquis dulcibus enarratis; & fricationibus, & balneis, & inunctionibus,& oleis,& cerotis,& humectantibus, vt eſt oleum amygdalarum dulcium,pinearum,ficticorum, violarum,ſuccus maluarum, cucurbitæ, melonis, cucumeris. Et ſemina, & aquæ ipſorum, & ſorbitio facta ex eis,& graſſulis, & pinguedinibus, gallinæ, porci, anatis, & medullis vitulorum, & lacte. In domo & aere locetur,& in quiete, & ſomno ſeruetur. Et ſi quidem remanſerit impreſſio conſtrictionis operaberis ad eam; vt hic ſuperius habuiſti. Si autem a ventoſitate ſit, dabis interius oleum de Kerua, dianiſum, diagalangam, diacyminum, confectiones de ſeminibus, & commouentia eructationem, vt aniſum, cyminum, rutam ſiccam, erucam,carui,ameos,maſtichem, & thus maſticata,vel hauſta,& in cibis; & in potibus miſta. Exterius pones ventoſam, & vnges ex oleo nardino, de enula, rutaceo, de aſſa,& ſimilibus ſuperius enarratis. Si vero ſit a vicinitate apoſtematis gutturis, lacertorum, vel colli, curabis curatione ſquinantiæ, quam ſuperius habuiſti. Sed ſi fuerit a diſſolutione ſpondylis colli; cura propria poſita eſt infra. Similiter ſi ſit coarctatoria, quia cadit in eius via aliquid extraneum adhærens, vt ſpina,& ſimilia; curabis cura præfocationis ſuperius poſita.

Et ſi ſit humor viſcoſus ibi deſcendens, & adhærens curabis ipſum expurgatione cum inciſiuis, & abſtergentibus pharmacis. puta cum gargariſmatibus, ex ſyrupo acetoſo ſimplici,vel oxymelle ſquillitico, vel aceto eius cum melle roſato, & aqua mellis, hyſſopi, vel ſtaphidis agriæ, vel ſinapis,pyrethri, vel calamenthi, origani, & pulegij, paſſularum, ficuum ſiccarum, & cum prouocatione vomitus cum prædictis, & clyſteribus acutis notis ſupra. Necnon ſi expedit ægritudines capitis, à quo prouenit rheumatiſmus, oportet curare, vt ſuperius dictum eſt. Etiam ſi fuerit ſanguis congelatus, duæ res conueniunt in cura eius. Prima eſt ipſum liquefacere, ſecunda eſt ipſum educere, prout infra de cura congelationis ſanguinis in ſtomacho: & ventre dicemus, & hoc cum ſimplicibus, & compoſitis. Simplicia ſunt coagulum, bitumen, bdellium, & huchuen, cum aqua cineris ligni ficus, & quercus, ſumpta,& gargarizata. Secunda eſt ipſum educere,cum vomitus prouocatione, cum melle & ſucco apij, & terra ſigillata diſſoluta in aqua; & farina tartari diſſoluta in ea calida,vel vino. Inquit, enim Gal. vinum coagulata diſſoluit, & ſuo motu citius extra pellit, vel fluxu ventris. & hoc cum clyſteri ex ſucco apij, opopanace diſſoluto in eo cum ſalgemma; & melle; vel reſolutione ipſarum cum emplaſtro facto exhaſce, ſalgemma,opopanace,cum melle confectis: & approximato gutturi. Si vero ſit ex lumbricis, & vermibus ibi coadunatis,& infixis. Cura eſt duæ res, ſcilicet interficere,& educere ſicut ſupra, de ægritudinum cordis cura, diximus. Et hic breuiter dicamus, quæ illis duobus ſunt propria; & ex illis eſt baurach, Kebuli, myrrha decocta in oleo, centonica, & centaurea ſumpta. Et poſtquam prouocatur vomitus,& emplaſtrata Kitram, & petrolæon inunctum, aloe,& hiera interficiunt,& educunt illos. Si vero ſit carnoſa, & ex apoſtemate in lacertis, & tunicis ipſius meri. Cura eſt quam infra dicemus. Si vero ſit ex verruca, vel cicatrice. Curabis cum abſterſiuis ſtypticis, vel ſubtiliatiuis, vt eſt aqua mellis cum virtute radicis capparis, & paſſulis, & floribus abſinthij, ſquinantho,& cappares cum aceto boni vini. Et ficus ſiccæ cum granis myrti, & aqua caulium reſeruata, per tres dies bibita, & piſtici, & amygdalæ, pineæ, ſumptæ, & oleum earum ſumptum; & exterius inunctum, & aqua nucum cypreſſi, calami aromatici, aniſi, meliloti embrochata,& ſimilia prout tibi ſapientia monſtrabit; & quandoque eſt incurabilis. Medicamen diſſoluens ſanguinem congelatum in ſtomacho,& meri. Rec.coaguli leporis drach.xxxvj. coaguli gazeli drac.xxxij. gentia.ana drach.iiij. Conficiantur cum melle. Et ſit doſis eius ſicut vis in aqua calida,aut in ſyrupo acetoſo.

Sanguinem coagulatũ liquefacientia.

De ſolutione continuitatis meri, & eorum, quæ ex illis accidunt, vt eſt fluxus ſanguinis,& eruptio eius ex ore, & cura eius. Cap. 4.

SOlutio continui meri eueniens, duplex eſſe contingit ſimplex, vt eſt plaga, punctio, ſciſſio, & ſimilia, aut compoſita,vt eſt vlceratio eueniens ipſi,& quandoque aut eſt ſuperficialis ſicut eſt excoriatio: aut profunda penetrans tunicam,vel pelliculam vnam, vel ambas. Simplicis cauſa eſt interior,& exterior. Interior eſt humiditas in ſui ſubſtantia aggregat, & pelliculis eius penetrãs, & perforans ſui acuitate, aut ſua quantitate replente; aut ſua ventoſitate extendente ſcindens ipſum profunde,& quandoque totaliter. Exterior eſt,vel tranſglutitio rei ſcindentis,vel pũgentis,vt oſſis acuti,vel ſpinæ,vel vitri,vel percuſſio cum re incidente,pungente,& perforante. Et ſuperficialis cauſa interior eſt cibus acutus,vel medicina,aut humor tranſiens acutus cum vomitu,de ſtomacho ſaliens,aut deſcendens intrans ad ipſum,aut eſt malitia complexionis calidæ,& ſiccæ exiccantis ipſum,quare ſuperficies eius aduritur,& cadit,ſicut in febribus adurentibus contingit frequenter. Cauſa vero compoſitæ, ſcilicet vlcerationis eſt duplex, ſcilicet interior,& exterior. Interior autem eſt apertio apoſtematis, aut plaga, quæ facit ſanguinem, aut humor corroſiuus tranſiens, & in catarrhis deſcẽdens ad eum, vel alias ibi imbibitus, corruptus, & putrefactus, corrodens ipſum. Exterior eſt,quæ partem de eius ſubſtantia ſcindendo aſportauit, & eſt nota. Signa vlcerum eius dicta ſunt ſupra. Sed diſtinguentia inter vlcera meri,& ſtomachi a tribus ſumuntur,ſcilicet a loco,a tempore,& ab accidentibus concomitantibus. A loco nam in vlceribus meri,dolor, punctio, & ardor ſentitur in collo vſque ad oſſa dorſi; & furculam ſuperiorem pectoris; & illud quod eſt inter duas ſpatulas. In vlceribus vero ſtomachi, dolor, punctio, & ardor ſentitur in interioribus oſſibus pectoris puta furcula inferiori pectoris infra. A tempore, nam in vlceribus meri ſentitur dum tranſglutitio fit,vomitus,vel eructatio rei acutæ qualitatis.in vlceribus vero ſtomachi ſentitur poſtquam tranſglutitus eſt. Ab accidentibus concomitantibus, quando vlcera ſtomachi plurimum, & proprie ſunt in ſuperiori parte ſtomachi; perducunt ad minorationem,vel ablationem anhelitus, & prouocationem, ſtidoris frigidi,& ſyncopim,& infrigidationem extremitatum. Sed ſimplicis ſolutionis cauſæ interioris humoralis, ſignum eſt, inuentio ſignorum antecedentis cauſæ,& regimen præcedens multiplicans talem humorem, & infectio partium oris ex humore acuto, quem dolor,& ſapor oſtendit,& conſuetudo paſſionis illius. Si vero ſit a cauſa exteriori,eſt manifeſta ex ſe,vel relatu infirmi. Sed ſi ſit ſuperficialis,ardor,& punctio eſt parua, cito tranſiens. Et egreditur quandoque ſicut cruſcula, & pellicula adufta. Si vero profunda,dolor eſt fortior,& diutius durans,& egreditur ſanguis, & humiditas naturalis, & inuentio cauſarum interiorum,& exteriorum ipſas inſinuat. Signum autem vlceris ipſius,fœtor eſt in ore perceptus,& exitus per os puris, & ſanei, & quandoque aſſociantur ei pellicularum fruſta. Cura ſolutionis continui meri difficilis,vel impoſſibilis eſſe dignoſcitur, ſicut cura ſolutionis continui cuiuſlibet membri, quod eſt via,per quam aliquid extraneum tranſit,trahitur,vel expellitur; vt ſunt meri,inteſtina, renes, pori vritides, & veſica, & maxime cum eſt intrinſeca, compoſita, & profunda,& penetratiua; non enim poteſt bene medicina apponi,& ſi apponatur,non tandiu permanet, vt ſuam impreſſionem faciat, quin cibi,& potus tranſglutitione abſtergatur,& aſportetur,qui etiam ampliati quantitate maioris bucellæ,& ſua qualitate acuta, ſi quam habent, pungũt; & dolorem faciunt, qui eſt prouocatiuus reumatis, & ſic vlceris augmentationis.

Signa vlcerum ſtomachi, & meri diſſimilia.

Si

Si ergo sit simplex, & recens plaga, & superficialis; cura eius est tres res. Prima aufert causam exteriorem, & interiorem abscindit; secunda solutionem vnit; tertia corrigit accidentia.

Primam rem complent phlebotomiæ de cephalica, vel magis clysteres, & pharmaciæ solutiuæ ventris non vomitiuæ, cum proprijs stomachi dictis, cum etiam cerebro si expediat, & consequenter cum confortantibus ipsum, & retinentibus ipsum catarrhum, & ablatione omnis rei exterioris infixæ, aut teli prout infra de solutione continui dicetur, (si annuat omnipotens.)

Rem vero secundam complent stiptica, & conglutinatiua, interius, & exterius approximata. Interius gargarizata, & retenta, in ore, & lambita, simplicia, & composita. Simplicia, sunt vt grana, & cymæ myrtorum, lentisci, oliuarum, & rubi, & grana granatorum, & cytonia, & corticis balaustiarum ipsarum, & rosæ immaturæ masticatæ, & transglutiatur succus eorum sicut resudat, & gargarizatio cum aquis ipsarum, & cum rob ipsarum, & rob mori gummi, dragacanthi, lutum armenum, & lutum sigillatum, & thus, albumen ouorum, & similia. Composita ad alchola dicta sunt supra, & quæ inferius tibi traduntur ad vlcera, quæ etiam exterius per omnem modum administrare poteris, & proprie circa collum, & guttur, & locum qui inter spatulas existit.

Tertiam vero rem complent, quæ dolorem, & punctiones corrigunt, quæ ipsam alcholam sequuntur.

Si vero sit profunda penetratiua, eius cura est tres res.

Prima est, vt sanguinem fluentem restringas, & dolorem sedes, & illud cum approximatione, & epithematione albuminis ouorum, & alijs quæ dicemus in capite suo sequenti.

Secunda est, vt sicca stypticantia, & conglutinantia, & consolidantia prædicta interius, & exterius applicentur.

Tertia est, vt regimen adæquetur in sex rebus non naturalibus proprie in cibo, & potu. Seruetur ergo in quiete, & ab omnibus dilacerantibus, & aperientibus vomitiuis, & prouocantibus rheuma. Custodiatur à cibis calidis, & a potibus, & acutæ qualitatis; sed sint ex lenientibus, glutinosis, & stypticis; vt sunt oua sorbilia, pulmentum ex riso, vel amylo cum iure carnium præparatum, vt vinum stypticum, & similia, & buccellæ sint paruæ, & repletio pauca. Si autem sit vlceratio in eo facta, curabis cura vlcerum. quam tibi inferius subiungemus. Fiant formulæ in modum lupinorum, quarum vna retenta in ore, & sicut dissoluitur, deglutiatur, remouet enim solutionem continui, & vlcera meri, & consolidat, & incarnat, & lenit. Recipe gummi dragacanthi, mastiches, thuris albi, ana drach. j ireos, drach. s. liquiritiæ, drach j. hypocistidos, granorum myrtæ, & cymarum eius, & oliuarum, ana drach. s. seminis cytoniorum, scrup. ij. luti sigillati, & luti armeni, ana drach. j. contere, & conficiantur cum rob myrtæ, vel lentisci, & est ex inuentione nostra.

Formulæ, vt lupini tenēda in ore.

Vnguentū expertū ad vulnera, & vlcera.

Vnguentum aliud expertum, & efficacissimum ad vulnera, & vlcera in quacunque parte corporis sunt, & proprie capitis cum fractura cranei, & est Romanorum. Recip terebinthinæ, vnc. viij. succi betonicæ, vnc. v. & substantiam eius, misceantur simul. Et stent per duos dies; deinde ponantur super ignem leuem, & calefiant, donec liquefiat terebinthina: deinde colentur per stamineam, & colatura iterum ponatur super ignē, & bulliat vsque ad consumptionem succi. postea addatur gummi abietis, vnc. s. olei ros. vnc. s. ceræ, vnc. iiij. & vtere.

Eruptio fluxus sanguinis ex meri, ex vena aperta, & incisa, fracta, vel corrosa, prouenit. cuius causa interior; & exterior esse potest, sicut supra de sputo sanguinis habuisti; & infra cum de stomacho inuenies loquemur. In proposito est ipsius meri vlceratio ex vena corrosa. Eius autem signum est, exitus eius cum fastidio; & quodam vomendi motu minore, quam si a stomacho proueniret; & si est vena fracta, incisa, vel corrosa dolor est in collo, & loco, qui est inter duas spatulas proprie si sit magna incisio, fractura, vel corrosio, & maxime apud sumptionem rei acutæ. Si vero sit a vena aperta, non est dolor, & facilius retinetur; si vero sit a vena corrosa ab vlcere, eius signa sunt, signa vlceris ipsius prædicta, & emissio saniei, & puris. & difficultas retentionis. Cura eius est quam superius de sputo sanguinis habuisti, & de fluxu sanguinis narium, & infra in cap. de stomacho; cuius meri est instrumentum ad attrahendum: quæ sibi sunt iuuatiua: sufficienter loquemur.

De apostematibus meri, & cura eius. Cap. 5.

APostematis meri, signa superius habuisti singularia, & propria, quibus subiungenda sunt magis propria. Et sunt; nam si quidem apostema eius calidum sit, cum prædictis, erit fortitudo doloris, inflammatio, caliditas, & proprie in partibus oris, & colli percepta. Et quandoque est febris parua, quandoque magna, hora, post horam. Et quandoque est horripilatio, & est cum siti vehementi. Cum ergo naturaliter cessat horripilatio, & cum aperitur, egreditur pus, & horripilatio reddit. Cum autem est apostema frigidum, signa sunt contraria, cuius curam habere poteris, si eorum memor eris, quæ in cura phrenesis, lethargiæ, & mammillarum diximus, & magis si inspexeris, quæ dicemus in cura apostematum stomachi.

De nocumentis transglutitionis, & cura. Cap. 6.

Transglutitionis nocumentū triplex.

NOcumentum transglutitionis est triplex, scilicet corruptio, vt si cum tremore perficiatur. diminutio, seu difficultas, cum fit, cum labore, & conamine, & eius ablatio cum nullo modo fieri queat. Et plurimus est difficultas transglutiendi, quæ nota est superius per eius signa distinctiua causarum in primo capitulo huius posita; Est autem periculosa, & vitæ animalis contraria; cum enim vita animalis non persistat, nisi per nutriens, quod restaurat illud, quod ex corpore eius dissoluitur, talem autem restaurationem facere nequeat, nisi intra corpus sumatur, & illud est per transglutitionem, ea ergo facta difficili, & diminuta verendum est, ne totaliter auferatur, & pereat animal, & proinde insistendum est circa correctionem eius attente, tanquam circa accidens, quod præ cæteris ægritudinibus ipsius plerunque curam sibi præuindicat, seu correctionem. Cura. Res prima, & certa est abscissio eius causæ, scilicet ægritudinis proprie, quam comitatur, quæ omnis generis esse potest, de qua infra dicemus, vel alterius membri, cuius communitate patitur epiglottis, videlicet associati, vel stomachi, cerebri, nuchę, contiguorum, quo lacerti epiglottis mouentur, & meri spasmantur, vel mollificantur, & trāsglutitio fit difficilis, vel aufertur, & spondyles dorsi diflocati, & interius conuersi comprimendo viam claudentes ipsius, vel totum corpus, vt in febricitantibus, vel morti propinquis, in quibus virtutes, sicut in toto deficiunt, ita & in parte, de quibus etiā dictum est, & de stomacho infra dicetur. Secunda est stomachi regimen, vt mundificetur, & alteretur, nam in pluribus dispositionibus sequitur, meri oris stomachi, complexionem, & illud cum his, quæ infra in cura dispositionum eius dicentur, (duce Deo) complebitur. Tertia est ipsius confortatio. Fiat autem cum temperantibus complexionem eius, dyscrasiam alterando cuiuscunque generis fuerit, & proprie frigidæ, & siccæ, quæ plurimum est in causa, vt supra dictum est. Et ex compositis conuenientibus frigidæ, est balsamum transglutitum, theriaca, diacalamentum, & aqua raphani, & vinum cum eis, Et ex his, quæ inun-

guntur exterius est oleum anethinum,& de lilio,de narciſſo,de croco, nardinum, muſcelinum, & de balſamo, quoniam confortant lacertum tranſglutiendi,& cerebrum,quod eſt neruorum principium,quare oportet,vt ex eis inungatur caput,& nucha colli,a qua neruus tali lacerto procedit. Et confortetur omnibus modis cum emplaſtris,faccellis cerotis, fomentationibus ex aromatibus calidis, & ſtypticis, vt caſtoreo, myrrha, ammoniaco,ruta,praſſio,abrotano,lauro, & ſimilibus. Et ex conuenientibus ſiccæ dyſcraſiæ eius,eſt regimen humectatiuum. Et ex exterius inungẽdis eſt butyrum,oleum amygdalarum dulcium, pinguedo gallinæ, porci, & ſimilia. Et ex ſimplicibus conuenientibus humidæ,ſunt aniſum,vtrumque been,ſpica celtica, & folium indum, thus, & minutum eius, & cortex ipſius, & myrrha, & ſandaracha, & ſimilia. Et quandoque oportet ipſis admiſcere frigida temperantia eorum calorem. Sint autem ex ſtypticis confortantibus,vt ſunt roſæ, ſandali,myrta, & ſimilia. Ex quibus faccellationes fiant ſupra caput, & nucham.

Et cum ex humiditate ſunt, eſt ex expertis,(ſecundum magiſtrum Arnaldum,) vt ſumantur mane quolibet tres caricæ cum intercluſo in eis puluere pumicis, & ſandarachæ; puluis eſt proprius.

Et cum ex ventoſitate groſſa intercluſa fuerit repellente,& propellente ſuperius cibum,& potum,in quam talis humiditas fuerit conuerſa,quam eructuatio manifeſtat: curetur cura inflationis ſtomachi,& ventoſitatis ipſius,quam infra dicemus.

SVMMA II.

Particulæ tertiæ, ſectionis primæ de medicinis ægritudinum ſtomachi.

EST autem ſecundũ Gal. ſtomachus miniſter viſcerum. Cibaria enim & potus per meri exterius ſibi tranſducta recipit tanquam lebes,& a virtute,& proprietate, qua eũ vniuerſalis dotauit natura, illa alterat, coquit,& digerit, & alijs membris in re nutrimenti operationem facientibus apta reddit. Et ſi de ſe ſuiipſius gratia digerit cibum,non vt membris alijs aptũ reddat,ſicut dixit Gal. vnde G. dixit. Stomachus miniſter eſt viſcerum; de ſtomacho enim cętera nutriuntur membra. nimirum igitur ſi in eius conſtructione ſumma ſapientia ſubtiliſſime tanquam in eo,qui eſt paterfamilias,laborauit. Formauit ipſum namque concauum, vt ad continendum,quod recipit ex cibis, & potibus,eſſet aptus, & quaſi rotundum, vt eſſet capaciſſimus non ſolum cibi, & potus proprij, ſed membrorũ etiam aliorum, & vt caliditatis alterantis ipſius, & decoquentis circa cibum totum ex qualibet ſui parte influentia eſſet calidi. Et ſibi ſubſtantiam dedit panniculoſam, & neruoſam,vt in recipiendo cibum, & potum pro toto ſufficientem, poſſet recipere extenſionem, nec non vt tempore digeſtionis eſſet totaliter contrahibile ſuperipſum. Ipſum etiam ex duplici compoſuit tunica, exteriori.ſ. magis neruoſa,vt res ſibi occurrentes ſentiret melius, & diſcernendo eligeret,quod bonum eſt,& reprobaret malum,& interiori magis carnoſa calida,cuius caliditas cũ meditatione, attingendo cibum, melius alteret, decoquat,& tranſmutet, ſicut ignis mediante olla melius cibaria decoquit. In quibus villos triplicis generis ordinauit,quorum conſideratione Auerr.dixit. ipſum ex triplici tunica compoſitum eſſe. quemadmodum G.ęcontra aſſeruit de vtraque veſica,fellis.ſ. & vrinæ,quibus virtutes operantes in ipſo vterentur, ſicut proprijs organis,vt in eo,quod intendunt,habilius operentur. Quibus multis,& varijs ipſum fulciuit, & adornauit ſapientia ſumma. Et proinde membris ipſum principalibus alligauit neruis mediãtibus, cerebro, quemadmodum partem eius ſuperiorem, vt eſſet multi ſenſus in ſentiendo E ſuam inanitionem,& complendo deſiderium ſui ipſius, & membrorum omnium arterijs cordi, & venis hepati. Ipſum quoque membris calidis circundedit, quæ in alteratione illorum ſuæ caliditati debili ſuggerant ſupplementum, a quo protraxit duo membra continuata, vt duæ viæ ductiles, ſcilicet meri a parte ſuperiori officij ſui deſeruiens,tranſglutiendo,deferendo cibum,& inteſtinum duodenum inferius a portonario ſibi deſeruiens delatorie, vt infra dicetur. Si ergo ſequentes naturam ſapientiſſimam, (vt Hippocr. iuſſit) in cura ægritudinũ eius adeo ſolicite procedamus, vt nomen domini inuocando,vt ingenium,& modum curationis inueniamus, atque medicinas ſimplices, & compoſitas, & expertas, cum omni diligentia perquiramus, quibus ſanitatem amiſſam recuperare valeat,& in temperando alimẽtum quo corpus ſubſiſtat perdurare, omni propulſo errore; Error enim in eo nocumentum generat,quod commune exiſtit toti corpori, & principalibus membris,quibus F notabiliter alligatur.

Continet autem hæc ſumma capitula triginta ſecundum pluralitatem ægritudinum, quas ſtomachus pati poteſt.

De cura ægritudinum ſtomachi ſecundũ modum vniuerſalem. Cap. 1. folio 21
De cura malæ complexionis calidæ ſtomachi ſimplicis,& puræ. Cap. 2. 21
De cura malæ complexionis frigidæ. Cap. 3. 21
De cura malæ complexionis ſiccæ. Cap. 4. 21
De cura malæ complexionis humidæ. Cap. 5. 22
De cura malæ cõplexionis compoſitæ puræ. Cap. 6. 22
De cura malæ complexionis cum materia ſimplicis,& compoſitæ. Cap 7. 22
De cura ægritudinum in plaſmate,& primo de regimine eius,cuius ſtomachus eſt rotundus, paruus,& prorenſus,vel magnus. Cap 8. 24
G De cura ægritudinum accidentium eis in vijs,ſcilicet oppilationum eius. Cap. 9. 24
De cura repletionis eius, ſcilicet nauſeatiuæ, ſatietatis,& inanitionis ipſius. Cap. 10. 24
De cura inflationis ſtomachi, & rugitus, tortionis & gurgulationis ipſius. Cap. 11. 24
De percuſſione, obuiatione, & caſu ſupra ſtomachum, & cura. Cap. 12. 25
De ſolutione continui, vlcere, & ruptura ſtomachi,& cura eius. Cap. 13. 25
De medicinis apoſtematum eius. Cap. 14. 26
De correctione accidentium ſequentium ægritudines dictas, & primo de debilitate ſtomachi. Cap. 15. 27
De medicinis doloris ſtomachi. Cap. 16. 28
De nocumentis appetitus, ex quibus eſt debilitas, ſeu diminutio, deſtructio, ſeu ablatio,& corruptio. Cap. 17. 31
H De medicinis appetitus canini, famis ſyncopalis, & bulimi. Cap. 18. 31
De medicinis appetitus corrupti. Cap. 19. 32
De ſiti,& medicinis eius. Cap. 20. 33
De nocumentis digeſtionis,ex quibus eſt debilitas, deſtructio,& corruptio,& cura earum. Cap. 21. 33
De nocumentis retentionis,ex quibus eſt tarditas, & velox deſcenſus cibi digeſti de ſtomacho in ventrem, & cura eius. Cap. 22. 35
De lenitate ſtomachi, ſiue lubricitate, ſiue lienteria. Cap. 23. 35
De nocumentis expulſionis, & primo de eructatione,& cura eius. Cap. 24. 36
De ſingultu. Cap. 25. 36
De ſubuerſione,nauſea,faſtidio,vomitu,& eructatione, ſeu anxietate cum turbatione ſtomachi, & cura. Cap. 26. 38
De vomitu. Et primo de phlegmatico, & cura eius. Cap. 27. 38

De

De cura vomitus cholerici. Cap. 28. fol. 39
De cura vomitus melancholici. Cap. 29. 39
De cura vomitus sanguinei. Cap. 30. 39

De cura ægritudinum stomachi secundum modum vniuersalem. Cap. 1.

CVra ægritudinum stomachi proportionalis est curę aliorum membrorum pro toto operantium, vel præstantium iuuamentum. Correctio enim omnis immoderaminis per contrariam immoderationem est fieri. Dixit Galen. Intantum autem differens a cura ægritudinum aliorum membrorum, inquantum eius natura propria, & operatio a natura, & operatione aliarum diuersa existit, quæ auxiliorum species eligit, quantitates eorum determinat, & vsum ac modum eius aptum ostendit. Est autem, vt dictum est natura stomachi propria, & prima frigida; quia pauci sanguinis, & neruosa, proinde sensibilis valde. Qua propter expedit, vt auxilia immoderationes eius corrigentia sint non excedentia valde, quamquam lapsus, & immoderatio exigat, maxime cum non sit valde positus in profundo. Si enim sint frigida valde, eius paucam caliditatem extinguent forte. Quapropter Hippo. in apho. ait, frigidum inimicum neruis; & forasse contrariam dispositionem adducent, quæ periculosioris curæ, & difficilioris esse comprobatur, prout Galen. dixit. Si vero calida, eius tepidam caliditatem resoluent, & si acuta, mordebunt, & in spasmum, aut cordis morsum adducent. Si lapsum facientia est, nisi correcta, & repressa, vel ex benedictis electa nocumẽtum imprimẽt, & substantiam eius dissoluent, cum ad ipsum primo perueniant. Oportet ergo esse temperata, & infra gradum dyscrasiæ, vt paulatim, & in longo tempore intentum tuum compleant potius quàm subito, & in breui. Est enim hæc secundum sapientiam operatio. Est enim panniculosus, & villis contextus habens vias amplas, quarum auxilia non oportet esse valde humida, & liquida cum mollificent, & villos eius relaxent. fluantque de facili. Et ad alia membra transeat plusquam ibi imprimant, sed oportet esse grossæ, vel solidæ, vt in eo permaneant donec imprimant, quod oportet, aut quia pellicula eius os, & lingua exiftit vestitum, & proinde quid virtutis percipientis habet saporem: debet esse saporis non mali, ne nauseent, sed delectabilis illis, & proprie pharmacosa inquantum potest. Inquit enim Gal. quòd vna quidem communis debet esse intentio, facere pharmacum delectabilissimum, inquãtum possumus, dummodo eius ad vltimitatem custodiatur virtus; non enim hæc est dissoluenda gratia delectationis. Et quia eius officium, & operatio est digerere cibum pro toto, & digestio fit per decoctionem. decoctio vero per calorem. oportet esse temperate calida, caliditatis enim temperatæ est digerere, vt ait Galen. Et si frigida sint, non oportet esse penitus a caliditate denudata; at quia digestio retentione indiget, oportet ea esse styptica, vel moderatam stypticitatem habentia. Et cum digestio quoque fiat per virtutem spiritus, qui odoribus gaudet: oportet ea esse ex aromatibus electa, vel eis admista. Verum quia ex decoctione cibi, in eo relinquitur superfluitas ei inhærens sicut in olla ciborum. vt Galen dixit; oportet esse talia absterfiua, vt est absynthium proprie, & spica, & similia. Porro cum ex natura sua stomachus sit principalibus alligatus, oportet ea omni carere malitia, & qualitate praua, ne ad illa per compassionem impressa perueniant nocumenta. Et quia diaphragmati suppositus, & vicinus, oportet quæ extrorsum supponuntur ei frigida, à costis secedere; ne infrigidando diaphragma. ad difficultatem anhelitus patientem adducant.

Stomachi complexio qualis.

De cura malæ complexionis calidæ stomachi simplicis, & puræ, &c. Cap. 2.

MAla complexio stomachi est secundum alterum octo modorum. ex quib. est calida simplex pura, & est ægritudo quædam ipsius immediate lædens actiones eius sensibiliter in dyscrasia qualitatum primarũ elementorum vincente calida; fiens causa eius est omnis causa procatarctica exterius aduenies, & calefaciens ipsum immediate, vel mediante aliquo vicinorum membrorum propinquo, vel remoto, quæ est multiplex. Gal. vero medicorum princeps omnes ad quinq; genera causarum reducit. Primum genus est, intromissio rei calidæ non superfluæ. Secundum est, contactus rei calidæ non superfluæ exterius aduenientis, & contangentis mediante exteriori cute. Tertium est, motus animalis, & corporeus fortis non superfluens, quòd ad resolutionem perducat, & proprie quum circa digestionem alicuius cibi duræ digestionis, & calidi passus fuit: vt est raphanus, & similes. Quartum est, spissitudo pororum eius non nimia perducens ad extinctionem. Quintum est putrefactio cibi in eo sufficiens ad inflammandum, & calefaciendum ipsum præter naturã. Quæ vero est mediante vicino aliquo membro, est vt a corde febriẽte, vel hepate inflãmato, & quandoque a cerebro; quæ si pura sit, sine humoris vitio generati, causata ab illis causis erit procatharcticis, & plurimum est diuersa. Signa eius cõplexionis essentialia sunt æstuatio stomachi, ardor perceptus in eo; in ore etiam non sumpto cibo, vel potu calido, & qñq; corporis totius inflãmatio, & febris cũ fuerit vehemens cum nocumento proprię actionis: vt sitis magna, parua fames, & cito cessat, & proprie cum non datur cito cibus, & qñq; tunc accidit syncopis, & dicitur fames syncopalis. Et appetitus erit frigidus, & iuuatur ab eo; & lęditur a simili, & cibaria subtilia aduruntur, grossa vero in eo, & dura melius, & sine corruptione alterantur, & eructatio erit fumosa, & superflua in vomitu & egõne, apparebunt adusta, vel sicca, & corporis calor erit mutatus; quia ad citrinũ tendẽs, & ẽt habitudo; quia erit corpus siccum, & paucæ carnis, qm̃ sanguis eius erit paucus, malus, fœtidus, & acutus; quem abhorrẽt membra diuersa ei in cõplexione, & venæ eorũ sunt apparentes; qm̃ sanguis eorum reclusus est in venis, quo natura nõ vtitur. Concurruntq; cum similitudine circũstantiarũ, & cũ assuetudine similiter patiendi. Et ex consequẽti corpus erit debile cũ cutis infectione, & carbunculis, scabie, morphęa, & similibus. Sed signum eius quod est sine humoris vitio est inuentio prædictarum procatarcticarum causarum cum priuatione signorum antecedẽtis causæ, scilicet repletionis humorum. Et si quidem sit ab intromissione rei calidæ: ardor perceptus erit in stomacho, & in exeuntibus alteratis percipitur. Et si ab eius contactu exterius facta sit, vel motu superfluo, antecessio earum, & notificatio ab infirmo facta, vel ab astantibus, tibi declarat. Si vero a spissitudine pororum, eius frigidæ, & stypticæ causæ inuentio interius vel exterius approximatæ insinuat. Et cutis tensio, & duricies. Sed si a putredine cibi existat fumosa, & fœtente eructatione cognosces, quòd in vomitu, & egestione perpendes præcessione cibi corruptibilis, vt est lac, & oua in patella decocta. Et si a vicinitate cordis, vel hepatis existat calefactio per omnem modum illorum præcedens inflammatio demonstrabit. Cura eius est alteratio. Completur autem cum medicinis, cibis, aut potibus, interius, aut exterius approximatis. Cibi ergo conuenientes sunt ex granis, ptisana hordeacea, lentes cum aceto decoctæ, pulmentum ex chondro cum aceto pauco, vel agresta condito, & sumach. Et ex carnibus carnes perdicum, & myrticorũ turdorum, & auium paruarũ cum aceto, agresta, vel succo granatorum decoctæ. Oua decocta in aceto cũ totalitate sumpta. Ex herbis vero lactuca, cum aceto proprie, & excitat appetitum, spinachia, endiuia, portulaca, coriandrum, & similia. Et ex fructibus cytonia, pyra, chrysomella, persica, pruna damascena, cerasa, acria, cucumeres, cituli, & cucurbita, batecha, & granata; quòd si non perduxit ad debilitatem, ciba eos cum grossis, quales sunt carnes vaccinæ præparatę cum aceto, & coriandro, & ventres ipsarum, & pisces recentes cum aceto, vel agresta, vel succo granatorum decocti, &

cti,& actualiter sint frigidi,non tamen multũ,vtquia nõ veri frigoris sint.Et omnia in quibus frigiditas cum stypticitate existit,quæ si nõ naturaliter,artificialiter acquiratur, cum condimentis ex coriandro, agresta, sandalis, & similibus. Potus autem sit aquæ frigidæ fere, non excedẽtis qualitatis nec quantitatis, ne in trasgluticndi difficultatem deueniat ex ipsius frigiditate, curato ab inualetudine sua stomacho, vt Galen.ait, vel succus agrestæ, vel granatorum acrium, vel aceti odoriferi misti aquæ, quod locum magis haberet, vbi esset profunda, & in remotis posita. Sed quia est in propinquo,prædicta frigida stiptica sunt magis efficacia, cum diu in eo sint permanentia; & hoc si tolerat stomachus. quòd si non, sit potus vini odoriferi albi,moderate stiptici,& pauciferi,lac acetosum vaccinum,& similes.Medicinæ approximandæ proprie sunt simplices,& compositæ. Et simplices, quæ exterius,& interius exhibentur,sunt sandali, rosa.. myrta, folia vitis, & salicis, acetosa,rubus, spodium,coralli, coriandrum, psyllium, camphora, maciana, aqua, & succus eorum, & semina herbarum, & fructuũ frigidorum, & succi ipsorum dictorum,& aliorum. Compositæ vero sunt, quæ ex prædictis componuntur;& quę administrantur interius sunt,vt syrupus de papauere,iulep.de succo cucurbitæ,& succo acetosę,& acetositatis citri; & trochis.de camphora,& spodio,vbi venter soluatur superflue. Et quæ administrantur exterius sunt,cerotum sandalorum,in antidotario nostro scriptum. Et epithema ex sandalis.oleo ros.& prædictis,& euaporatio ex aquis ipsorum cum aceto. Et vitreum vas,vel vesica plena frigida aqua supra stomachum retenta, vel per embrochationem superinfusa. Et emplastrum ex folijs vitis, cum sauich hordei,quod est proprium. Ex quibus si leuis est dyscrasia, leuia approximabis, si fortis vero fortia. Inquit enim Gal.proportionale medicamen magnitudini dyscrasiæ, ad illam conueniens inuenire oportet. Et tibi sit generalis regula in alteratione cuiuslibet dyscasiæ simplici stomachi,& cuiuscunque alterius membri, vt contrarium alterans sit in qualitate expediente, excedens vnius oppositionis, in oppositione alia qualitatem mediam teneat, vel ab eo parum recedat, ne ad dyscasiæ compositionem perducat, quæ maioris nocumenti est, & difficilioris curæ, vt Gal.ait.

De cura malæ complexionis frigidæ stomachi, &c. Cap. 5.

MAla complexio frigida stomachi.Causa eius,& signa, ex contrario ad malam complexionem calidam supradictam,sunt intelligenda.Cura autem eius cura illius minoris considerationis, & attentionis est, quia minoris timoris, licet tẽpus alterationis sit æquale, quia alterans medicinale, & instrumentale, quod est calidum,naturæ amicum est,vtile, confortans, licet ipsa natura,quæ est principale operans sit magis læsa ratione dyscrasiæ, & proinde magis periculosa. Sicque in cura eius, duæ res seu intentiones concurrunt, generalis scilicet, & specialis. Generalis est sublatio ipsius. Specialis docet copiam auxiliorum, & aptum vsum ipsorum ostendit. Et sunt talia auxilia seu contraria calida a natura,& qualitate ægritudinis,sumpta ex cibis,et potibus, & medicinis simplicibus, & compositis interius, & exterius approximandis. Et sunt verbi gratia, ex cibis, ex granis,vt panis de frumento furfuris,habens multum salis,& fermẽtatus bene,cicera,& similia.Et ex carnibus, carnes columbarum, & proprie sylueſtrium, & anatum siccarum,carnes salitæ porcorum,& aliorum, præparatæ,& conditæ cum speciebus infrascriptis. Quorum vitelli cocti cum herbis,& speciebus calidis,vt saluia,menta,sęniculũ,maiorana,& similibus. Ex oleribus sunt, vt sinapis,eruca,nasturcium,rapistæ,piper,aqua,raphanus, & similes. Ex fructibus sunt ficus,passulæ.amygdalæ,nuces,dactyli,auellanæ,pineæ,fistici. Et pisces saliti cũ sinapi,vel eruca. Potus autẽ sit vinum antiquum vinosum, vt grecũ,flauum,& rubeum,& calabrense,& puteolanũ purum,vel parum lymphatum,prout tolerat cerebrum.

Panis. *Carnes.* *Olera.* *Potus.*

Ex medicinis simplicib. sunt ex speciebus,quæ sunt proprie stomachi,vt cinnamomum, garyophyllum,crocus, spica,mastiches, thus, nux muse. galanga, zedoaria,cardamomum,zingiber,macis,galia muscha.grana paradisi,amomum,squinanthum,xyloaloe,assarum, & piperũ grana,quæ sunt fortiora,& magni iuuamenti in hac ęgritudine.Confortant enim omnes eius virtutes stomachi, cum sint defectæ in omni eius dyscrasia maxime in ista. Inquit enim Gal. omne membrum complexionis frigidæ, actiones defectas habet ex necessitate, & si naturaliter tales habeat, quantum magis ægritudinaliter? Et enula, & raphanus, & pyrethrum, & cyperus, costus amara, muschus, & balsamus, & succus eius, xylobalsamus, carpobalsamus; alia sunt etiam valde iuuatiua. Ex herbis chamæmelum,absynthium.menta.proprie,sęniculus,anethum,marrubium,sampsuchus,id est maiorana, ruta,mentastrum, origanum,ozymũ,petroselinum. Ex seminibus anisum,cyminum,fœniculum,apium,carui,& similia. Ex gummis styrax liquida, & sicca, bdellium,& similia,quæ interius,vel exterius,& per omnem modum approximabis. Ex compositis interius approximãdis,sunt zingiber conditũ cum zucch. rubeo. & proprie cum melle despumato. Ipsum enim in cibo, potu, & medicinis sumptum optimum est frigido ventri, nocibilissimum verum calido, vt Gal.ait,diacinnamomũ, diaga.syrupus de menta, quæ sunt leuia. Et ex fortioribus sunt diatrionpipereon, diacyminum, theriaca magna,mithridatum,sagzenea,omorusia,diamusc.& diambra,tryphera magna,& consimilia. Ex his aũt,quæ exterius approximanda, sunt propria, oleum anethinum, de lilio,de alchanna,mastichinum,& nardinum. Et fortiora illis sunt oleum costinum, oleũ de been,& sambuchinum,& de piperibus,& oleum de terebinthina, de balsamo,& oleum apostolorum supponatur lana calida,& proprie si aer fuerit frigidus. Et si ceram adiunxeris ei, & confeceris cerotum, diutius adhærebit, sed epithema citius penetrabit, & emplastra fortius imprimunt, virtute in sua propria substantia inhærente, & membro diutius adhærendo,quòd si pręcalefeceris ipsum stomachũ habilius,adhuc subintrabit. Et in delicatis,propriũ est; pannus lineus duplicatus, & suffumigatus cum ligno aloes infuso in vino, spica,mastiche, squinãtho,& thure, & proprie si stomachus fuerit humidus. Et embrochatio cũ aqua calida est mirabilis; & proprie si fuerit siccus. Et ex eis est emplastrum antidotarij nostri calefaciens,& confortans. Et appositio ventosæ supra stomachum, est maxime iuuas, trahit enim illuc calorem,& sanguinem,& calefacit. Et scias quòd calefactio extremitatum, perducit ad calefactionem stomachi ex proximo.Totius autem corporis calefactio, cum balneo ex aquis thermarum calidis, & aliarum medicinarum habentium virtutem calidam stypticam, prædictarum confert, dummodo non superfluat, & perducat ad resolutionem;tunc enim maxime nocet. Inquit enim Hippoc. quæcunque infrigidata sunt calefacere oportet, & similiter si solum stomachũ, & epigastrium calefeceris, & pyriam feceris ex prædictis aquis, vel embrochationes,vel epithemaueris infusa spongia in eis, vel filtro cũ frequenti innouatione,antequam infrigidentur,aut cum vase vitreo, vel vesica ex eis plena,vel ex rebus alijs prædictis calidis, vtile quidem operaberis, & in nullo falleris. Vsus autem,& modus vtendi est,vt si leuis sit dyscrasia leuibus contenteris, & si fortis fortioribus,& per omnem modum ipsum stomachum sic dyscrasiatum, studeas calefacere, habet enim suas virtutes maxime refectas. Inquit enim Hippoc. frigidum inimicum est naturæ impediens, & ab omnibus prohibens operationibus, & paralyticum faciens, & mortificans.

De cura malæ complexionis siccæ stomachi. Cap. 4.

MAla cõplexio ficca stomachi simplex, & pura est nota ex notificatione calida. Calida autem eius est vna,

est vna, vel plures extrinsecæ, & est breuiter enarrando, diminutio cibi & potus in quantitate & qualitate, ac siccæ complexionis, & medicina sicca ex simplicibus, vt sandaracha, sal, baurach, cyperum, sulphur, acetum, & proprie squilliticum, & labor nimius corporis & animæ, vt ira, angustia, tristitia, & etiam proprius labor stomachi, quem patitur in tolerando famem, & sitim, & vigiliæ multæ, & ex eis est aer siccus, & ventus borealis, balneum aluminosum, salium, sulphureũ, & piceũ, & medicinæ siccæ prædictæ exterius applicatæ. Signa autem ipsarum cognitio est manifesta, per præsentiam enim ipsarum quamlibet cognosces, & per priuationem signorum antecedentis causæ humoralis, vel per infirmum, si fagax sit, vel per astantium relationem. Cura huius est ex humectantibus temperatis, vel parum excedentibus in actiuis qualitatibus intrinsecus, & extrinsecus approximatis, & maxime cum regimine humectatiuo superius posito, cum de cura malæ complexionis meri siccæ diximus, illuc ergo redeas. Memorare tamen nocentium tali dyscrasiæ valde, à quibus nisi quis diligenter abstineat, iuuatiua conferre non poterunt, & sunt styptica, & pontica. Ex cibis, vt mespila, sorbæ, zarur, atrineæ, cornula, pyra, cytonia, & maciana immatura. Et ex potibus, vt est vinum calabrense, & aqua aluminosa, & similia. Cõsumunt enim omne, quod innatæ humiditatis in eo remansit, hęc quidem extrahendo, hæc quidem comprimendo in ventris concauitatem, vel in circunadiacentes particulas, & venas & poros, & orificia, per quas alimentum humectatiuum consueuit recipere. Inquit enim Abuha, nihil est quod tantum humectet, quantum vinum temperatum, & balneum in tina aquarum eucratarum dulcium.

De cura malæ complexionis humidæ stomachi. Cap. 5.

MAla cõplexio stomachi humida simplex, & pura, Causa eius & signa e cõtrario intelligẽda sunt malę cõplexionis siccæ superius dictæ, necnõ, & cura. Quæ enim causæ sunt vnius cura sunt alterius, & e conuerso. Et quod vni nocet, alteri prodest, & e cõuerso. Est autem facile sanabilissima aliarũ omnium, siue sola consistat, siue alijs qualitatibus complicetur. Et quia minus excedens est, & magis naturã in talibus principaliter operantẽ conseruat quam alię res. Et quia contrarium curans ipsum fortius habet, quã sua opposita, sic tempus exiccãdi, & humectandi non est æquale. Studendũ autẽ, ne sicca, & styptica approximanda in substantia liquida ministrentur, sed in solida magis, lædunturenim à prædictis, & à plurimo potu.

De cura malæ complexionis stomachi compositæ, & puræ. Cap. 6.

COmpositarum vero dyscrasiarum purarum modi sunt quatuor, sicca complicata frigidę, vel calidę, humida complicata calidæ, vel frigidæ, qui & eorum causæ, & curæ, & signa, vno generali comprehendendo capitulo, ex præmissis possunt haberi, inuicem simplicibus complicatis. Inquit enim Gal. Composita ex simplicium cognitione habentur. Et iterum simplices simplicibus, & cõpositæ cõpositis curantur medicaminibus, equalia æqualibus, & inæqualia vno plus altero minus &c. Speciali vero capitulo ad cutam frigidæ & siccæ conueniunt calida, & humida, & temperate calida interius, & exterius per omnem modum approximata. Et quæcunque sanguinem, & alimentum trahunt ad ipsum absque euaporando, vt est frictio temperata, balneum, calefactio partis & epithematio secundum mensuram facta, & quæ calorem naturalẽ in substantia, & quanto augent, eius seruata eucrasia, quæ iuuat digestionem, vt est amplexus pueri tota nocte nudi, ita ꝙ totum tangat epigastrium. Et loco eorũ aliqui applicant catulos pingues. Et alij volam manus & vtrumque est bonum. Nocibilissima vero sunt stipantia, & acuta nisi aliquibus humidis misceantur. Siccæ vero, & calidæ conueniunt humida & frigida temperate. Nocibilissima vero sunt pontica, & acria. Humidæ vero, & frigidæ actia sunt conuenientia. Nociua vero pontica nisi aliquibus acribus sint commista. Humidæ vero, & calidæ ipsa pontica sunt propria. Nociua vero pontica, acria, nisi aliquibus ponticis sint commista, quorum copiam habes ex prædictis simplicibus, quibus simplicibus, vel inuicem commistis ex eis vti, modo competenti, poteris, vt dictum est.

De cura malæ complexionis stomachi cum materia simplicis, & compositæ, &c. Cap. 7.

MAla complexio stomachi cum materia, est, eius dyscrasia vitio humoris facta, & in principio est diuersa, sed cum perdurat fit mansiua. Humor autem hic est dupliciter, aut in eo generatus, aut ei influxus; generatus autem in eo, nõ est verus humor, cum illius generatio siue sit naturalis, siue innaturalis, siue digestº, siue indigestus, soli digestioni secundæ scilicet hepatis, vt venarum sit propria, & conueniat non primæ secundũ ventrẽ tantũ, verũ si has duas effugiat, nequaquam sit generatus humor. Si ergo sit humor hic generatus in stomacho, non erit verus, sed est similis humori, & maxime cum non sit ex digestione, sed indigestione potius generatus. Inquit enim Gal. Cũ cibus nõ digeritur, procul dubio in phlegma conuertitur. Vnde Gal. phlegma appellauit. Et quandoque est de genere cholerę præstinæ ex adustione causatę, quam superflua stomachi caliditas, & cibi etiam operatur. Influxus autem est, qui à toto corpore, vel qui ab aliqua particula corporis ei influat fortiore, illi debili, propter causam aliquam extraneam, maxime si aliquam causam trahentẽ in se habuerit, puta calorem, dolorem, vel inanitionem, puta à cerebro, hepate, vel splene, quod est plurimum eis. Et si à cerebro, vt plurimũ erit phlegmaticus, si ab hepate vt plurimum erit cholericus, si à splene, erit vt plurimum melancholicus, qui ad excitandum appetitum, ei solet immitti. Et qualitercunque fit, tripliciter in eo existit, aut in concauo eius natans, aut tunicis eius inuiscatus, aut intercluſus, & imbibitus. Signa talem autem dyscrasiam eius cum materia ex prædictis signis iunctis cũ grauedine, satietate, & eius motibus ad expellendũ scilicet nausea, vomitu, & singultu, & regimine antecedente, perpies, & etiã in exeuntibus, videbis humorem. Signa vero humoris generati in eo est ex dyscrasia ipsius, vel regimine cibi, & potus, & alijs. potest haberi cũ priuatione signorũ plethoriæ, vel cacochymiæ corporis vniuersi, vel particulæ alicuiº & passionis eiusdẽ. Sed signum ꝙ influat à toto corpore, est signũ plethoriæ, vel signum cacochymiæ, seu abundantiæ alicuius quattuor humorũ. Et sumitur ex regimine ipsius, quia fuit vsus delitiosa vita, & quiete, & dimisso exercitio consueto, non habuerit solitas euacuationes spontaneas, per fluxum sanguinis, narium, per hæmorrhoidas, vel menstrua, si sit mulier, per fluxum ventris, vel vomitus, & similia, vel quia solitas artificiales omisit, vel quia fuit eius membrum aliquod mutilatum, cuius nutrimentum in corpus superfluat, vel quia dolores periodicos pati consueuit in aliqua particula corporis: puta arthreticam, vel podagram; nunc vero non patiatur. Signum autem quòd ab aliqua particula corporis influat, puta cerebro, haberi poterit ex consuetudine patiendi aliquam ægritudinem isto tempore: puta cephalæam, hemicraniam, & huiusmodi; nunc vero patiatur, vel quia consueuit catarrhizare ad oculos, nares, aures, vel fauces, & pectus; nunc vero non, sed immittat stomacho, & plurimum est phlegmaticum mucosum, & in fine digestionis magis. Signum vero quòd ex hepate influat: est præcedens eius passio; puta inflammatio multiplicans choleram, quam mittere consueuit illi, ad adiuuandum digestiuam, hora digestionis, vel oppilatio, quæ nunc aperta est, & materiam immittit retentam, & consuetudo mittendi ad illum, quia debilis est, & potus, per quem immittere consueuit illi choleram, fit amplius; vnde sequitur

vomitus

vomitus cholericus quaque die. Sed quòd ex ſplene influat, ſimiliter ſignum eſt, præcedens eius paſſio; puta oppilatio, & eius groſſities, quæ aperta immittit melancholiam ſtomacho, vt conſueuit, & eſt hora vacuitatis magis, & oppilatio eius ceſſauit, atque groſſities, non apparente aliqua manifeſta eius euacuatione; ſed materiam in vacuitate eius natantem, oſtendit eius fluctuatio in ieiunio apud motum, & ſumpto cibo, vel potu ſubleuatur, & ſupernatat, & facit nauſeam, & ſi multa ſit, ſemper nauſeam facit, ſi vero pauca, non ſine ſumpto cibo, & facili egreditur vomitu, vel fluxu ventris dato aliquo ſubductiuo. Sed inuiſcatam adhærentem ſignificat nauſea, nec facile educitur vomitu, vel ſeceſſu, & etiam dato aliquo abſterſiuo, ſi multũ ſit adhærens, nec fluctuat in motu corporis. Imbibitam autem, ſingultus proprie tibi demonſtrat, nec eſt aliquod prædictorũ. Signum autem diſtinctiuum cuius ſpeciei humor ſit, colligere potes hoc modo. Nam ſi quidem materia ſit calida, ex cordis morſu, tenebroſitate, & faſtidio, vt dixit Hipp. ſcies ex ſiti, & oris amaritudine, vel ſalſedine, ſi ſit phlegma ſalſum, & eius ſitis ceſſat, cum calido ſcilicet vino, & aceto. Choleræ vero cum frigido, ſcilicet aqua cum ſucco granatorum, vel aceto cum aqua miſto. Si vero ſit humor ſanguineus, ex dulcedine, & priuatione ſolitæ euacuationis, naturalis ſanguinis, vel omiſſione artificialis; necnõ, & membri mutilatione, & coniecturari poterit, & quæcunque ſit, manifeſte in exeuntib. apparebit. Si vero materia ſit frigida, ex faſtidio, & paucitate ſenſus apud rei acutæ receptionem, & defectu appetitus, niſi ſit phlegma acetoſum, vel melancholia, inter quæ diſtinguit, melancholica imaginatio, timor, & puſillanimitas in domino, vel muliere contingens complexio corporis, & regimen, & apparitio cuiuslibet, in exeuntibus, ipſum manifeſtat. Et quandoque plures cauſæ ſimul conueniunt, quas commiſtio, & confuſio ſignorum tibi oſtendit. Et ſi quidem ſit diuerſa, erit cum dolore, cum vero perdurat, & tranſit in manſiuam, ſedatur dolor, & calefactio creſcit. Cura vero eius eſt quatuor res. prima educit materiam in ſtomacho exiſtentem, & aggregatam, ſiue generata ſit, ſiue influxa, quia non poſſibile eſt vllam diſpoſitionem curare finaliter, adhuc manente cauſa faciente eam, vt ait Gal. Et ſi quidem ſit in concauo ſtomachi natans, & impetum faciens ad os ſtomachi, quod per nauſeam ſcies, vomitu cum aqua tepida, pura, vel pauco aceto permiſta prouocato educatur. Et ſi ſemel non ſufficiat, reiteretur, non quòd ſuperfluat. vltimo cum aqua multum calida lauetur, & melle roſ quoniam aut expellet eam, cum vomitu, aut ſoluet ventrem, & confortabit. Si vero inferiora petat, quod per grauedinem in fundo ſtomachi perceptam cognoſces. collyrijs, clyſteribus, vel proprijs pharmacis ventris ſubductiuis, quæ infra, Chriſto duce dicentur, educatur. Et ex proprijs eſt turbith non confortatũ, quoniam trahit humorem ſubtilem, & groſſum a ſtomacho, non trahendo a remotis ad ipſum. Si vero ſit adhærens, & inuiſcata cum incitiuis, & abſterſiuis vomitum prouocato, vt puta cum ptiſana, vel aqua mellis expurgetur, vel cum oxymellite ſimplici, vel ſquillitico miſto cum aqua raphani, ſi multum ſit inuiſcata, & expulſioni inobediens, vel cum ſolutione ventris cum prędictis modis, & appropriatis, vt turbith, & hiera. Si vero ſit imbibita: & eſt plurimum cholera, vel phlegma ſalſum, cum hiera Gal. euellatur, & mundificetur, quæ eſt communis in omni materia, etſi propria ignoretur, & ſuperfluitates educit, abſque humiditatibus innatis, ac mundificentur etiam humiditates putrefactabiles, ſeu putrefactiones a circunadicentibus particulis, & ad ipſum non trahit, & confortat, vt non regeneret, nec recipiat. Et ſi quidem cacochymia generata, ſeu influxa a longo tempore in ipſo permanſerit ob penuriam, vel inſcitiam, vel negligentiam medicorum, vel infirmi inobedientiam, ſeu delictum aſſantium miniſtrorum, & aliquod impreſſerit, vt prędictum eſt, alteretur cum prænarratis. Secunda res rectificat E membrum; puta ſtomachum, ſi generans ſoluis ſit, vel corpus, membra alia, & ſtomachum, ſi materia ſit eis ab illis influxa. Et ſi quidem ſit ſtomachus ſolus generans, duo requiruntur. Primum eſt mundificationem eius, vt dictum eſt, facere. Secundum eſt dyſcraſiam, quæ cauſa efficiens eſt prout ſupra dictum eſt, cum contrarijs confortantibus, alterare, & regimen, vt non regeneretur materia, digerere, & adæquare, quod tibi qualiter fiat, conſequenter adijcemus. Si vero ſit influxa materia, oportet duo agere, primo prouidentiam mittenti, vel influenti præmittere, quod velut fons eſt, vt non mittat, ſecundum autem ſtomacho curam ſubiungere, vt non recipiat. Circa primum tria ſunt etiam opportuna, primum eſt præmittere eius euacuationes, & ſi quidem totum corpus mittat, quia plethoricum ſit, phlebotomia præmittatur de nigra, vel proportionale illi, vt ſcarificatio crurũ, ſpatularũ, & ventoſitatio, prouocatio hęmorrhoidarũ, vel mẽſtruorum, ieiunium, exercitium, F frictio, purgatio, diuretica, & balneum, omnia temperata. Si vero quia cacochymum primo digeratur humor, Deinde proprijs pharmacis expurgetur. Nam ſiquidem ſit cholera. Oxyſacchara, vel ſyrupo acetoſo ſimplici, vel cum leuiori, ſcilicet ſucco granatorum muzorum, & acetoſorum, vel arancio loro cum zuccha. maturabis; deinde cum rhabar. myroba. citrinis, tamarindis, ſucco roſatum, & alijs ſolutiuis ventris non vomitiuis, & leuibus expurgabis, & ſtypticitatem habentibus, quæ ſtomachum confortent, non debilitent, nec ad ipſum trahant. Et hoc eſt commune præceptum attendendum, in purgationibus materierũ ægritudinum ſtomachi omnium, ſiue generatarum ſiue influxarum. Si vero ſit phlegmatica, cum ſyrupo acetoſo ſimplici, vel compoſito, vel oxymellite ſimplici, cum geleniabin, vel ſquillitico, prout materia exigit, maturabis, & cum aqua hyſſopi, origani, calamenthi, & ameos, ſi ſit groſſa valde. deinde cum agarico, colocynthide, ſtęchados, & myrobolanis chebulis: aſſociata ſpica, vel maſtiche, vel rhabarbaro, vel aloe, G vel turbith confortato, cum zingibere, vel hieris magnis, Vt hiera Hermetis, Logodionis, & colocynthide expurgabis. Et pilulis de quinque generibus, & rhabarbaro. Si vero materia ſit melancholica, digeres cum ſyrupo acetoſo, de bugloſſa, de boragine; diaboraginato, & ſucco pomorum dulcium, & diabugloſſato cũ regimine humectatiuo ſuperius dicto; deinde expurgabis cũ decoctione epithymi, & myrobolanis indis, emblicis, belliricis, hiera Archigenis, & pilulis de lapide lazuli, & de lapide arme. Si vero ſit aduſta, cum regimine humectatiuo, & cum zuccharo violato, cuſcuta, lupulo, & calendula: deinde purgabis cum aqua lactis decoctione folliculorum ſenæ, & fumiter. diaſena, & ſimilibus. Si vero ſit aliqua particula, puta cerebrum mittens præparetur, & purgetur materia eius, ſi non ſit ſanguis cum appropriatis, qualia ſunt in præparãdo eius materiam, quæ plurimum eſt phlegma, ſyrupi acetoſi prędicti habentes virtutes meliſſę, hyſſopi, ſtæchados, acori, & ſimilium cum H geleniabin. Et in expurgando cum agarico, colocynthide, hieris magnis, pilulis cocchijs, & de hiera. Et deinde cum gargariſmis, & caput purgijs, ex ſucco ireos proprie, & ſternutationem prouocantibus notis, ac maſticationibus, & proprie de maſtiche factis, deponit enim phlegma de capite, quod plurimum ibi abundat, & ſtomachum ipſum confortat, vt non recipiat itetum. Et ſi quid in eo poſt eius mundificationem remanſit, liquefaciendo, facit deſcendere, quod ſi groſſum fuerit, & cõpactum miſceatur cum eo aliquid piperis, vel radicis ſtaphidiſagriæ, aut fiant cum pyrethro, & caricis. Si vero ſit hepar, eius materiam cholericam pręparabis, vt ſupra dictum eſt, & cum ſyrupo aceto. ſimplici, vel violaceo, aut de endiuia, & expurgabis deinde, cum prædictis ſolutiuis ventris, ſi materia ſit in concauo hepatis, vel cum diureticis frigidis, ſi ſit in gibbo. Si vero ſit ſplen, eius materiam digeres, cum oxymellite habente virtutem corticis tamariſci, & capparorum, ſcolopendtiæ, & corticum ſalicis, deinde expurgabis cum prædictis miſtis cum appropriatis

propriatis ſpleni nunc numeratis. *Si* vero materia ſit ſanguinea, euacuetur phlebotomia appropriata illi, ſecundum eſt ſubiungere deriuationes eius, quod derelictum eſt poſt euacuationes, vel regeneratum, ne influat, donec rectificatio fiat. Et illud ingroſſare, quietare, vel compingere; & ductus per quos fluit, ſi poſſibile eſt, coanguſtare. Sed deriuationes fiant, cum frictionibus ſiccis, & duris, extremitatum compreſſionibus, & ligaturis dolorosis, & alijs, in cura phreneſis, ſuperius enarratis, vt replicabilibus, euacuationum conſuetarum naturaliter, ac artificialiter factarum. Tertium eſt cõfortare, & rectificare ipſum corpus, vel membrum mittens, & etiam regimen, vt non regeneret materiam, & ductus eius naturales expurgare, vt ſi qua regeneretur, exinde per naturam educatur, vel per artem cum aliquo pharmaco appropriato ex prædictis, & per interualla modici temporis exhibito. Confortatio corporis, vel membri mittentis, per contemperantia ſuam complexionem, & ſubſtantiam eius vnientia, vt ſunt alterantia ſtyptica, & aromatica ex cibis, & potibus habet fieri, & medicinis, quæ ſupra in conſolatione medicinarum diximus, cum, de cura ægritudinum, quas hæreditare faciunt ſolutiuæ medicinæ in ſtomacho, loquebamur. Regiminis rectificatio ſtatim ſubiungetur. Expurgatio corporis ductuum cum vomitibus, clyſteribus, diureticis, & rarefactiuis pororum, quæ frictionibus cum oleo chamæmelino, vino, & aqua tepida completur. Heparis, & ſplenis, & cerebri, cum gargariſmis, & caputpurgijs antedictis. Quæ autem materiam ingroſſent, & compingant, ac ductus, & orificia anguſtent, & quietent humores corporis in conſolatione medicinarum, diximus, & alijs etiam de rebus. Secundo poſt prouidentiam exhibitam membro mittenti, vel corpori oportebit curam ſtomacho adhibere. Fit autem hoc dupliciter vno modo, vt quod fluxum eſt, educatur, vt ſupra dictum eſt. Et ſi quidem fuerit cholera proprie, vomitus prouocatione cum aqua tepida cum pauco aceto, vel cum ſolutione ventris cum hiera, cum aqua abſynthij, quòd ſi fuerit cum multa inflãmatione, melius eſt ipſam dare cum aqua lactis, vel roſis, vel lacte acetoſo, vel aqua prunorum, & tamarindorum, & myroba. citrinis, cum aqua roſa. endiuiæ, & ſimilibus. Si vero ſit phlegmatica groſſa vomitu, cum aqua raphani, ſinapis, narciſſi, aceto, & porro cum aceto, vel ſolutione ventris cum hieris, & proprie magnis propter illud, quod eſt in ipſis de medicinis calidis, & fortis reſolutionis, & abſterſionis. Et præmittes oxymel ſquilliticum, diatrionpiper, & diacyminũ, & cibabis eos aqua cicerum, & carnibus leporũ, cum ſpeciebus calidis, & columbarum, & vino vinoſo non ſtyptico, quia in eo eſt error, & etiã in medicinis ſtypticis, maxime ante mundificationem perfectã. Et ſi fuerit phlegma humidum, & aquoſum, dabis zingib. corticem thuris, balſami, cinnamomi, myrobalanorum, ſtyracis ſiccæ, xyloaloes, ameos, ſcoriam ferri, & muri, & caricas cum eo. Et vteris aqua ferrea minerali, vel in aqua ſit extinctum ferrum ignitum, & oxymelle ſquillitico; quoniam ſunt exiccatiua omnium humiditatum ſtomachi. Et Galen. commendauit ferratum per ſuccum cytoniorum, coaceruantibus cacochymiam phlegmaticam, vel cholericam, vel vtrumque, quod infra (Chriſto duce) dicetur. Et ſi fuerit melancholia, educatur cum decoctione epithymi; & calamenthi campeſtris, cum melle, & hiera Archigenis, vt ſupra ſtomachum in hora infuſionis, apponatur ſpongia in aceto calido valde, vel ſaeculus ex lenticulis in aceto decoctionis cum integritate ſua. Et ſi ſit ſanguis etiam vomitu, vel ſolutione ventris cum melle, caſia, aqua lupuli, capillis veneris, & lentibus ſylueſtribus, cum drachm. i. thuris. Et ſuccus porri, educit ſanguinem, & cucumer aſininus, & quædam ſpecies volubilis mala, & cabem, & allium ſylueſtre cum ſuperfluit in ſolutione, ſed nocet ſtomacho; ideo non conueniunt niſi apud neceſſitatem. Et in vltimo approximentur balnea, quia reſoluunt materiam, & deriuant.

A Alio modo fit, vt quod mundificatum eſt confortetur, & quod influit nõ recipiat, ſed repellat, maxime ſi quod influit non ſit principale. Et per medicinas, quæ contemperant ſuam complexionem, & eius ſubſtantiam aggregant, quæ ſunt contrariæ ſuæ dyſcraſiæ, a rheumate, ſibi illatæ, & ſtypticæ aromaticæ ſimul approximatæ. Harum autem quædam ſunt interius approximãdę, quędã exterius. Et harum quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, & quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, quæ infra (duce Chriſto) dicentur. Simplices nunc dicamus. Frigidæ, & ſtypticæ interius approximandæ ſunt. Cytonia, ſumach, & granata cum granis bene contrita. dulcia, muza, vel acria, flos eorum, & etiam cum pulpis eorũ expreſſa, pyra, maciana, zarur, ribes, coriandrum, ſpodium, roſæ, ſandali, vua, & agreſta, aquæ, & ſuccus eorum, ſex vini, & charabe, & barba hircina, & proprie ſuccus eius, & myrobalani conditi, & ſimilia. Calida, xyloaloe, maſtiche, ſpica, thus, & cortex eius, gallia muſchata, pœonia, nux muſch. & proprie decocta in

B ſyrupis, galanga, macis, cinnamomum; menta, abſynthium, ſampſuchus, vinum ſtypticum, & vinoſum, & crocus, capillus vene. & omnia breuiter calida, aromatica, ſtyptica, quorum mentionem fecimus ſupra in cura meri. Exterius approximanda frigida ſunt prædicta omnia, & cymæ, fructus rubi, folia vitis, & ſalicis, & cytoniorum, acacia, hypocyſtis, lentes, & ſimilia. Et calida ſunt prædicta omnia, & fructus vitis ſylueſtris, qui dicitur raſpa; myrrha, aloe, & ſimilia. Si ergo ſit eius dyſcraſia debilitans ipſum frigida, adminiſtrabis calida. Et ſi ſit calida frigida. Et quædam confortant ipſum a proprietate, vt corallus ſuſpenſus ad collum, ita quod tangat ſtomachum, vel ſumptus interius in quantitate, drachm. i. Cura malæ complexionis compoſitæ. Sed ſi contingit, quòd plures cauſæ ſimul conueniant in tali dyſcraſia, puta duæ, vel tres, vt quia ſit materia in concauo adhærens tunicis, & villis imbibita, vel quia ſit cacochymia in ſtomacho generata, & a cerebro etiã

C illi influxa; certe huiuſmodi cura in duabus rebus conſiſtit, ſcilicet in copia medicinarum habentium virtutem curatiuam, & proprietatem ad illam quam iam hic ſupra habuiſti. Et in apto vſu earum, qui in ordine curationis conſiſtit, & eſt vt ab eo prius curam incipias, quod periculoſius videbis, & maius ſecundum magnitudinem diſpoſitionis, vel dignitatem virtutis, quia nobilius ſit, vt eſt dyſcaſia cerebri, vel hepatis, vel magis lædens virtutem, vt eſt cacochymia in tunicis adhærẽs, vel imbibita villis. Quæ magis perducit ad virtutis diſſolutionem, & ſyncopim, vel ſubuerſionem. Item conſiderabis ſi æqualia ſint: quæ ſit inter illa, & quæ ſit alterius cauſa. Nam ab eo quod eſt vt cauſa, incipies prius, & eam amouebis ante; deinde quod eſt, vt cauſatum, vt quia, a cura cacochymiæ incipiendum, deinde ad curam dyſcraſiæ procedendum eſt. Et ſi quidem illa ſimul poſſis curare, vt quia dyſcraſia ſtomachi cacochymia aggregata, & influxa ſit frigida, optimum erit, &

D breue. Attende quoque, & inſpice ſi aliud ſit, ſine quo aliud curari non poſſit, vt puta quia cacochymia ſtomachi, ſine cura influentis non poteſt fieri. a cura ergo influentis incipere debes; deinde ad curam cacochymiæ ſtomachi generatæ, vel aggregatæ, & vltimo ad curam dyſcraſiæ ſtomachi peruenire, niſi paruæ ſint eius cacochymia, & dyſcraſia, & dent ſpacia. Tertia res principalis ponit curam in ordinatione regiminis in omnibus rebus non naturalibus. Regatur igitur in aere temperato, & exercitetur ante cibum temperate, & ad conſuetum gymnaſium redeat, ſi omiſit; quieſcat poſt cibum, donec digeſtionem compleat. Cibetur leuibus, facile digeſtibilibus. Inquit enim Galen. venter infirmus non bene digerit, & paucarum ſuperfluitatum, & laudabilem chymum vt ſunt cibaria, & potus ſuperius dicta in cura ægritudinis cordis. Potetur vino electo in virtute, ætate, & miſto, prout exigit diſpoſitio prædictorum, & proprie ſtomachi. Sit autem eorum quantitas parua, quæ non repleat, ſed ſuſtentet tantum, & non deficiat,

deficiat, & qualitas, prout dyſcraſiæ conuenit ſtomachi, & aliorum membrorum. Tempus vt cibetur hora alleuiationis, & maxime ſi ſit hora conſueta. Ordo, vt cum diuerſa oporteat miniſtrare propter appetitus defectum, lubrica, & ſubtilia præmittantur, ſtyptica, & groſſa poſtponantur. Modus prout digeſtioni complendæ conueniens eſt. Inanitio fiat ſuperfluitatum quotidianarum quaque die arte, ſi non ſponte ſua quoque, bono exitu egerant. Et ſiquidem euacuatio naturalis omiſſa fuerit conſueta, vel artificialis, ad eam redeat. Et materia, ſi qua in corpore ſuperfluat, quæ membrum conſueuit mutilatum nutrire, vel periodicum dolorem inferre, arthreticum, ſcilicet podagricum, vel alium, expurgetur, vel euacuetur. dormiat die poſt cibum, vt iuuet ſtomachum in digerendo, ſed de nocte in ſero bene vigilet, & proprie ſi influat materia a cerebro. ſi vero ab hepate, & ſplene influat, ei melius eſt dormire hora conſueta, ſed non profunde. animæ accidentibus diſponatur, quæ iuuant digeſtionem, vt eſt gaudium, & lætitia temperata. Quarta res principalis ponit ſtudium in correctione accidentium, quæ curã morbi, ſcilicet dyſcraſiæ impediunt, & ipſius cauſæ abſciſſionẽ, quæ plurimũ eſt dolor ſtomachi, morſus cordis, & oris eius faſtidium, & debilitas digeſtionis, vel nocumentum, lienteria, vel conſtipatio, vomitus, ſpaſmus, ſingultus, ſyncopis, & ſiccitas, & conſumptio habitus totius corporis, & proprie cum perdurant, & ſit manſiua, de quibus infra dicemus (cum auxilio Chriſti,) cum de corde, de ſpaſmo, & ſyncopi ſupra diximus, vbi cardiacam curare oſtendimus. Siccitas autem, & conſumptio habitus totius corporis ſimili cura indiget ſupradictæ, ſiue accidens ſit dyſcraſiæ ſtomachi, ſiue ſit per ſe morbus, vel quia longitudinem febris ſequatur. Differt autem, quia quæ accidens eſt ſtomachi, indicationem habet a particula patiente, alia vero nonnulla exiſtente in ea particula principaliter patiente. Hæc eſt cura malæ complexionis ſtomachi cum materia in generali, & ſpeciali. Ex quibus poteris, ad cuiuslibet particularis curationem, accedere; ratione manuductus ſi natura ſapiens, & mente fueris exercitatus. Deinceps medicinas compoſitas ſubiungemus ad illas rationabiles, & expertas. Vomitiuum Hippo. quod facit facile vomere, & abſtergit viſcoſam cacochymiam tunicis ſtomachi inhærentem. In principio comeſtionis ſuæ comedat duas cœpas, vel quatuor, & accipiat ex cœpis narciſſi, pondus aureorum quatuor, aut quinque, & poſt cibum ſuum incidantur, & elixentur cum aceto, & ex illa aqua bibat qui vult vomere. Ipſum enim bonum facit vomitum eijcere quod eſt, quia in cœpe narciſſi, eſt virtus attractiua qua abſtergit, Gal. dixit. Aliud filij Serapionis, teratur ſinapis, & proijciantur ſuper ipſum capita raphani, & comedatur, & bibatur ſuper ipſum aqua calida, & mel, & immiſſa pẽna vomat. Confectio collyrij, & clyſteris poſita eſt ſupra in cura malitiæ complexionis meri, & eſt filij Serapionis. eſt enim valde conueniens in educendo materiam in fundo ſtomachi ſituatam, & eſt fortis attractionis. Aliud collyrium trahens materiam a ſuperioribus. Et eſt ſecundum inuentionem noſtram. Recipe pulpæ colocynthidos puluerizatæ, vnc. s. ſalis gemmæ, drachm. ij. ſtercoris muris, & baurach, ana. drach. iij. ſerapini, ammoniaci, ana drach. i. conficiantur cum melle, & decoquantur, & informetur ad modum dactyli, & immittatur vnum ex eis. Confectio clyſteris attractiui ſecundum inuentionem noſtram, in aqua decoctionis polypodij, foliorum mercurialis, centaureæ, aſari, aniſi, & fœniculi, ana. vnc. i. furfuri, M. i. bulliant pulpæ colocynthidos, tertia pars. vnc. ſerapini, ammoniaci, ana, vnc. quatuor, & diſſoluantur mellis communis vnc. ij. ſucci blitis, vnc. iij. hieræ picræ, laxatiuæ. vnc. iiij. olei cucumeris aſinini. vnc. s. ſalis gemmæ. vnc. s. & immitte. Confectio hieræ picræ. Galen. ℞. cinnamomi, xyloballſami, aſari, ſpicæ, croci, maſticis, ana. drach. i. aloes. drach. vi. Si vero lotus non fuerit aloe ſufficienter euacuat, lotus vero minus purgat, corroborat autem magis ventrem. Quidam autem hoc pharmacum miſcent cum ſpumato melle, vt melius conſeruetur, & edatur. Quidam vero ſiccum dant, & melius, magis enim ſubducit, & magis roborat ventrem. Doſis vero communis eſt duorum cochleariorum mediocrium, magna vero duorum magnorum, minor vero vnius cochlearis cum aqua tepida tribus cyathis, vacuo ventre. Hoc enim pharmacum abſtergit optime cacochymias tunicarum ventris, & confortat ipſum, ne regeneret, & minus quod influere conſueuit, recipiat. Quidam vero ſunt, qui dant in aqua abſynthij, quando in ſtomacho eſt materia calida. Inquit Galen. Eupatorium, & abſynthium virtutem habent, & proprietatem confortandi hepar frigidum, aperiendi ſuos ductus, & abſtergendi, & ſpica, caſia, & iſticum, & ſimiliter endiuia frigidum, vt dicit Abuha. Et illud idem operantur confectiones earum, vt ſyrupi, trochiſci, decoctiones, epithemata, & emplaſtra. Inquit quoque Gal. ſcolopendria, & cortex capparorum virtutem, & proprietatem habẽt confortandi ſplenem, aperiendi, & abſtergendi ductus eius. Et illud idem operantur confectiones eorum, vt ſyrupi, trochi. decoctiones, epithemata, & emplaſtra. Et diximus in libro conſolationis, vbi de virtute ſimplicium, te ſcire fecimus, quod ſtœchados, & hyſſopus hortenſis virtutem, & proprietatem habẽt confortandi cerebrum, & mundificandi, & aperiendi, & abſtergendi ductus eius. Similiter, & confectiones eorum, vt ſyrupi, decoctiones, epithemata, & emplaſtra. & caputpurgium etiam factum ex ſucco ireos, commouet ſternutationem, ducit per viam naſi ſuperfluitates ex cerebro plurimas pronas fluere corporis ad partes occultas, ex quibus eſt ſtomachus: & caputpurgium ex ſemine vrticæ, vel nigellæ cum aceto, euaporatio cum aceto aperit oppilationes colatorij, & ozymum garyophyllatum comeſtum, & odoratum, & calamenthum, & ſimilia. Inquit Abuha. carnes vaccinæ cum aceto, coriandro, & croco confortant ſtomachum, prohibent effuſionem materierum calidarũ ad ipſum, & illud idem etiã operatur emplaſtrum ex folijs rubi cum ſauich hordei. Itẽ facculi ex inuentione noſtra ad idem. ℞. granorum myrti, ſumach, ana dra. ij. roſarum immaturarũ cum ſtipitibus. drachm. s. abſynthij loti in aqua roſ. vn. s. coriandri, ana. drach. s. ſpodij, ſandali rubei, ana. drachm. iii. bulliant in aqua roſ. cum ſucco cytoniorum, & quandoque additur parum aceti calidi, & ſunt experti. Et ſi ex prædictis feceris emplaſtrum eſt proprium. Item oleum omphacinum roſatum de cytonijs, & balauſtijs, operatur idem.

Confectio de cytonijs, confortans ſtomachũ, & prohibẽs ipſum recipere humores calidos, & eſt Abuha. ℞. cydoniorũ affatorum in maſſa quantitatẽ. vnc. iij. croci, abſynthij. ana drach. ij. & s. olei maſtiches arboris, & olei de cytonijs ana. vnc. iiij. Conficiantur cum vino odorifero. Et epithemetur ſtomachus. Syrupus de agreſta cõferens ad ſtomachũ calidũ, & ſolutionẽ naturæ ex chole ra citrina, & ægritudines accidẽtes ex corruptione aeris, & abſcindit ſitim, & ſtringit ſtomachum prægnantis, do nec non recipiat humores melancholicos, & cholericos, & confortat embryonẽ, & ſtringit ipſum, cuius permixtio eſt. ℞. ſucci agreſtæ. lib. ij. & coquatur donec cõſumetur medietas, & coletur, & dimittatur vna die. Deinde reducatur ad ollam in ſecunda die, & decoquatur cum pondere. drachm. ij. de garyophyl. donec conſumetur grauis odor eius, & donec fiat ei ſpiſſitudo ſubſtãtiæ vt rob, & coletur, & reponatur, & adminiſtretur. Et ſi vis adde zucchari quantitatem quamuis, ſecundum quantitatẽ ſubtilitatis agreſtæ, & ſpiſſitudinis eius, & eſt Serapionis. Confectio miuæ acetoſæ noſtra, illud idem operatur. Et etiam trochiſci de ſpodio, & de roſis, & rob myrtæ, & rob de ſucco granatorum dulciũ, acetoſorum, & muzorum, & rob de ribes. Sed miua aromatica confortat ſtomachum frigidũ, vt non recipiat ſuperfluitates phlegmaticas decurrentes ad ipſum. Item facculi, & emplaſtra ex prædictis calidis ſimul commixtis, & electis idem operantur. Et experti ſunt. ℞. mentæ ſiccæ ſubſtantiæ

Vomitiuum Hippoc.

Aliud Serapio.

Collyrium trahes in ſuperioribus.

Clyſter attractiuus.

Hiera picra ſimplex Galen.

Sacculi.

Diacydonites confortatiua.

Syrupus de agreſta quã deſcribit.

Sacculi ſtomachales boni.

ſtãtiæ abſynthij loti in aqua roſa.donec remouearur malitia odoris,ſampſuchi.ana.vnc.i.myrtillorum,balauſtiarum ana.drach.i.ſpicæ,drach.i.galliæ muſchatæ,cyperi, myrrhę ana.drach i.s.maſtic.thuris maſculi ana.drac.ij. Conterantur,& recludantur in ſaccu|is,bulliant in vino ſtyptico, & applicetur, & ſi emplaſtra conficere velis, addas maſtiches duplum,& ladani,medietatem olei nardini, & ceræ quantum ſufficit, & vtere.

Electarium probatum.

Item electarium ex inuentione noſtra ad hoc probatum,& expertum. ℞.carnium cytoniorum decoctorum in aqua, & in vino ſtyptico. vnc.v.cinnamomi.drach.ij. ſpicæ.drach.s. macis,galliæ muſchatę ana.ſcrup.ij.nucis muſch.drach.i galangæ. drach.s.piperis albi.drachm.i. zinziberis.drach.s.corticum citri, roſarũ immaturarum ana. drach ij.xyloaloes.drach.s.gummi arabici, & dragaganthi ana drach.i.ſyrupi roſati de cortice citri, & melliſę, quod ſufficit.

Electarium de ſcoria ferri.

Item confectio noſtra de cytonijs cũ ſpeciebus,& aromatibus,in antidotario noſtro deſcripta,idem operatur, & quidam maſtichen, vel tantum amomũ addunt. Item electariũ de ſcoria ferri ad humoroſitatẽ ſtomachi cum caliditate, & eſt filij Serapionis. Rec.ſcoriæ ferri infuſæ in aceto vij.diebus,& coletur, & frigatur in patella.& terantur.drach.v.myrobalanorum chebulorum, emblicorum,belliricorum, radicum liquiritiæ,roſ.ſquinanti ana. drach. x. & confice cum zuccharo tabarzeth, & dentur ex eo.drach.iiij cum aqua malorum.Item aliud confortans ſtomachum,& exiccans humiditatem eius cum frigiditate. Rec.trium myrobalanorum prædictorum, radicum liquiritiæ,zinzibe.xyloaloes crudi,nucis muſchatæ, galliæ,roſarum, ſpicæ,ſquinanthi,maſtiches,omniũ, ana.drach.x.muſchi.drach.i.limaturæ acuum ſecũdum pondus medicinarũ,quę infundantur in vino odorifero. vij.diebus, deinde frigantur in ſartagine, & terantur, & liniantur cum oleo de amygdalis dulcibus,& conficiantur cum melle, & dentur ex eo aur.ij.cum vino odorifero antiquo,aut miua aromatica.Et ſi quidem detineatur propter ſtypticitatem eius in ſtomacho poſt ipſum ſumatur mane. drach.i. cum geleniabin, vel caſia fiſtula, quoniam educit abſtergendo,& confortat.Tryphera, mundificans ſtomachũ mollificatum ab humiditate, & reſoluens ventoſitatem,& calefacit ipſum.Recip.myrobalanorum citrinorum.drach. xx.myrobalanorũ nigrorum emblicorum, & belliricorum, ana.drac.x.radicum liquiritiæ, paſſularum mundatarum ab interioribus ſuis ana.drach.v.maſtiches,cinnamomi,ana.drac.ij.terãtur, & cribellentur,& liniantur cum butyro vaccino.Et conficiantur cum melle deſpumato,& adminiſtretur põdus drac. ij.cum aqua tepida. Electariũ ad humiditatem ſtomachi, cuius permixtio eſt Recci. myroba. emblicorum zinzibe.ana.drac.ij.heil, aniſi, maſtiches, ana.drach.iij. terantur,& cribellẽtur; Et cõfice cũ melle,& detur ex eo põdus.drach.ij.cũ aqua calida,vel vino,& eſt expertum. Item aliud de nerſinthia, & accipe ante cibum, & poſt, & confert ei, in cuius ſtomacho eſt humiditas mucillaginoſa. ℞.heil pondus.drach.i.cardamomi,cinnamomi ana.drach.i.muſchi. ſcrup.iij.zinziberis.drac.vj. macropiperis. ſcrup.v. garyoph.cinnamo.ana.drac.ij. zuccharitabarzet.drach.xxx.terantur, & conficiantur, & dentur.drach.ij.Confectio pharmaci de ſucco cytoniorum, quam poſuit Galen.ad illos qui dyſcraſiam frigidam, & humidam ſtomachi habẽt, & cacochymiam aggregant phlegmaticã, & quæ a capite influxam, vel cholericam, vel vtrãque, & confortat, & prohibet, ne recipiat ſuperfluitates influxas, & reſoluens, & exiccans, quæ influxa eſt, & generata, prouocat appetitum, & iuuat eos, qui non bene digerunt. ℞. ſucci cytoniorum nouorum, & ſtiſantium.i.pontꝭcorum ſextaria.ij.romanorum,mellis electi,& deſpumati tantundem,aceti ſextarium.i.s.decoquantur ſuper carbones moderate, & miſceãtur zinzib. vnc.iiij.piperis. albi vnc.ij.& ita inſimul ardentibus carbonibus coq; quouſq; ad mediam conſiſtentiã in qualitate ſtomachica pharmacorũ cõſtruantur. Hoc etiã pharmacum confert his, qui imbecille habent hepar, doſis eſt cochlear.i.commẽſuratũ in ieiunio ante cibum per ii. vel iij.horas. neq; nocet etiam ſi poſt cibũ accipiat quis. Sed ita confectum confert his, qui dyſcraſiatum ſm frigiditatem habent ſtomachum, & cacochymiam phlegmaticam aggregant. Illis autem qui dyſcraſiatũ habent ſm caliditatem, & plenũ cholera,auferatur zinziber, & piper. Sed illis qui medij ſunt, dimidium prædictæ commoderationis zinzib.immitte. Aromaticum roſ.deſcriptione Gabriel. & elefanginæ boni ſaporis, eſt conueniẽs in hoc caſu, vbi adſint diſpoſitiones, in quibus eum laudauimus.

Aliud electarium ſtomachi confortatiuum.

Thryphera ſtomachi mundificatiua.

Electarium ad humiditatem ſtomachi.

Aliud electarium cõtra humiditatem mucilaginoſam ſtomachi.

Pharmacũ de ſucco cytoniorum.

De cura ægritudinum in plaſmate, & primo de regimine eius, cuius ſtomachus eſt rotundus, & paruus, & protenſus, vel magnus. Cap. 8.

STomacho etiam quandoq; accidit ægritudo inſtrumentalis in figura, quia cum debeat naturaliter eſſe oblongus, ſit rotundus, & in quantitate,quia ſit paruus per comparationem ad corpus, pro quo coquere cibum habet,ac in ſitu,qua ſit ſuperius nimis, & iuxta diaphragma propẽ|us, & quãdoq; tales ægritudines ei ſimul contingere poſſunt,& quandoq; vnaquæq; per ſe. Vnde Gal. ait manifeſtum, quoniam duo, & tria peccata ſimul ineſſe poſſunt,vt ꝙ ſtomachus ſit rotundus,paruus, & propenſus iuxta diaphragma. Cuius cauſa eſt interior tantũ,quia error naturę ſolum, quãtũ ad figuram, & ſitum, & eius cauſæ,& materiæ,quantum ad paruitatem. Et cognoſcitur ex tumore rotundo, tenſione,& malitia anhelitus apud cibi repletionem apparente in ſuperiori ventre, & eructatio proprie abſq; quòd tactus inueniat dolorem in eo,& priuatione eius apud inanitionẽ. Et tamen curari non poteſt ſecundum Gal.in techni. ſicut nec mala figura, & ſitus aliorum membrorum interiorum; Et proprie in procedentibus multum vltra natiuitatem, & maxime poſt augmentum. Poteſt autem alleuiari & remediari a paruitate, & nocumento ipſius cum regimine conueniente,& proprie cibi, & potus. Et eſt vt cib.detur facilis digeſtionis, & potus parũ,& ſæpe,prout Gal.edocuit. Et in alijs regatur non naturalibus,prout digeſtioni cõplendæ conueniunt,quod infra dicemus, diuino auxilio confidentes. Paruitas vero eius curari poterit per additionem cibi,& potus calidi, et humidi paulatine factã, & per frictionem,cataplaſmata, & emplaſtra ex rubificantibus trahentibus ſanguinem ad ipſum,donec magnitudinem ſufficientẽ accipiat, conuenientem corpori infra adoleſcentiam,donec corpus ſit in augmento. Et eſt talis paruitas toti corpori nociua, ſicut ſuperflua eſt magnitudo,in quo ſunt corrigibiles magis,quã in alijs membris interioribus,tum propter poſitionem eius, cũ iuxta exteriora magis alijs membris ſit ſituatus,ita ꝙ abſque multo medio poteſt extingui, tum etiã, quia eius officiũ eſt,primo recipere cibum, & potũ ab exteriori, & medicinas,quibus argumentari poterit infra adoleſcentiã, & poſt ipſam naturali complero augmento, dilatari, & extendi, vt dictum eſt, non tamen augmentari vere, cum verum augmentũ a natura ſit ſola,& terminus eius præfixus. Inquit enim Gal.ſolius igitur naturæ eſt diſtrahere vndique facere continuum ſibi manens, & principalẽ cuſtodiens ſpeciem corpus adhuc. Et hæc eſt augmentatio ſine influẽti,& applicato cibo non potens fieri. Ariſt. quoque ait. omnium enim natura conſtantium terminus eſt ei ratio magnitudinis, & augmenti. quia ad xxv. annum. vel xxx.vt Ioannitius dicit. Magnitudo quoque cum faſcia cincta, & ſtricte ſuper ligata, & cum paucitate cibi, & potus, & quiete curatur.

Regimẽ ob ſeruandũ ab habentib. ſtomachũ paruum rotundum, & ſm penſum.

In 1. Phyſ.

De cura ægritudinum ſtomachi in vijs ſcilicet oppilationibus eius. Cap. 9.

ACcidit etiam ſtomacho ægritudo inſtrumentalis, in poris, & ductibus,& vijs eius,quæ oppilatio eſt prohibens tranſitum eius, quod venire ab alijs membris ad eum ordinauit natura, eiuſque quod ab eo impellitur ad alia inſtituit, & expellit. Poteſt autem eſſe multiplex.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0583-4 DFG

plex. Vna, quæ eſt in neruis, qui ſunt, inter cerebrũ, & os eius continuantes, prohibens tranſitum ſpiritus ſenſibilis ad ipſum. Secũda eſſe pôt in poro, qui eſt inter ſplenẽ, & ipſum prohibens tranſitum melancholiæ, quã trãſmitti ordinauit natura, ad eius excitandum appetitum.

Tertia eſſe poteſt in via, quæ eſt inter os, & ipſum prohibens tranſitum cibi, vt eſt oppilatio meri, de qua ſupra diximus. Quarta poteſt eſſe oppilatio, quę eſt in venis, quæ ſunt inter hepar, & ipſum, per quas conſueuit illi hepar mittere ſanguinem ad nutriendum ipſum. Quinta poteſt eſſe in via, quæ eſt inter ipſum, & anũ, ſeu rectum inteſtinum, prohibens tranſitum ſuperfluitatum ipſius, quas expellere cõſueuit ad ipſum, vt eſt oppilatio inteſtinorum. Sexta eſt, quę eſt in venis meſaraicis, prohibens tranſitum chyli generati in eo, quem impellere conſueuit ad hepar. Harum omnium cauſa eſt duplex; exterior, ſ. vt frigiditas aeris, & conſtrictio adueniens, & plurimũ eſt, ſcilicet interior aliqua. ſ. ex illis, quas in oppilationib. meri nominauimus, & plurimũ humeralis. Et ex illis eſt catarrhus deſcendens ad ipſum, & malitia digeſtionis, quæ eſt cauſa generalis. Signa primæ ſunt paruitas appetitus, abſque quòd inueniatur in ſtomacho malitia complexionis, ſeu alia ægritudo cum perſeuerantia digeſtionis in diſpoſitione ſua, niſi aliud ſit quod impediat, & paruitas ſenſus apud deglutitionem vti acutæ pungentis, vel mordicantis, nec accidit ſingultus, etiam ſi in ieiunio ſumatur. Secundæ, ſignum eſt paruus appetitus, cũ groſſitie ſplenis. Tertiæ ſignum, ſuperius habuiſti. Quartę ſignum, eſt ſitis intenſa in principio, in proceſſu vero ipſius minor accidit, & defectio omnium operationum eius, & conſumptio, & arefactio totius corporis, ex arefactione ipſius priuato ſibi ſolito ſanguinis alimento, abſq; cauſa aliqua apparente illius.

Quintæ vero ſigna ſunt accidentia ileos, & colicę. Sextæ ſignum eſt multitudo egeſtionis, & humiditas ipſius, & proprie chyloſæ, & ſitis, & paruitas ſanguinis, & per conſequens alteratio coloris ad pallorem, & cõſumptio, vel extenuatio corporis, & defectio. Sed ſigna cauſarum ipſarum, tam exteriorum, quã interiorum ex ſignis cauſarum oppilationum meri comprehendere poteris, & generaliter etiam curã, ſi prudens natura fueris, & mente exercitatus. Cura eſt autem cura eius duplex, generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis eſt, apertio eius ex medicinis aperitiuis, & generalibus omnibus oppilationibus talibus. Et ex ſimplicibus eſt ſpica. Et ex compoſitis hiera, & proprie cum aqua abſynthij parua, & magna. Ex cibis aqua cicerum cum decoctione ſpicę, vel radicũ communium. Et ex potibus vinum clarum, ſubtile, purum, vel mixtum, prout diſpoſitio exigit, & proprie cum aqua ferrea. Et breuiter, omne regimen aperitiuum, & curatiuum nocumentorum, exteriorum cauſarum, quod ex prædictis, & dicendis eſt manifeſtum. Sed cura ſpecialis, eſt abſciſſio ſpecialium cauſarum, ſicut abſciſſio primæ eſt cura catarrhi, quam ſuperius diximus, & malitiæ digeſtionis ſtomachi, quam ſubiungemus. Et ex conuenientibus huic oppilationi eſt coſtus, oleum eius, & ſpica; vehementer enim in neruorum oppilationibus commendantur, & iſtorum maxime cum aſſumptione eorum immediatius attingantur. Secundę cura eſt cum incidentibus, & abſtergentibus, vt eſt hiera, & aqua abſynthij, & corticum capparis, & ſyrupus ex eis. Sed tertiæ cura, eſt diæta. Quartæ cura, eſt cum hiera, & abſynthij, cuſcutæ, & eupatorij decoctione proprie. Sed cura quintæ, eſt cura iliacæ, & colicæ, quam infra ponemus. Sed ſextæ, & vltimæ, cura, eſt cum clyſteribus ex aqua mellis, & hiera, & cum bibitione ipſius. Et breuiter eius cura, eſt cura fluxus chyloſi, quã inferius ſubiungemus, (ſi ſuccedat nobis pietas trinitatis.) Inſuper te ſcire volumus, quòd largitas dictorum ductuum porotum, ſiue viarum ęgritudinalis maxime accidit, quod ſi contingat per curam oppilationis cõtrariam, cõtrariam exercebis curam eius. Inquit Abuha cuſcuta aperit oppilationes ſtomachi, & calamus aromaticus cum ſemine apij, & melle, & marmacur aperit oppilationes viſcerum.

Cauſa.

E De cura repletionis ſtomachi ſiue nauſeatiuæ ſatietatis, & inanitionis ipſius, &c. Cap. 10.

REpletio, ſeu ſatietas nauſeatiua, eſt ęgritudo inſtrumentalis, eueniens ſtomacho in eius concauitate receptionis cibi, & potus a natura ordinata. Eſt autem repletio ipſius ſuperflua, plurium ciborum, & potuum crapuloſa, & quandoque humeroſa, phlegmatica obtundẽs ſenſum ſtomachi, quare nec fameſcit, ſed potius nauſeatur deſiderans eam expellere, & non valet propter adhærentiam, & viſcoſitatem eius in tunicis, & villis eius. Et cauſa huius eſt duplex, aut exterior, & materialis, vt cibus, & potus; aut interior efficiẽs, vt eſt mala complexio in ſtomacho acquiſita, in eo materiam generans, aut ei a toto corpore, vel alijs membris influxa. (Signa) & eius ſigna ſunt grauedo in ſtomacho cum nauſea. Et quadoque eſt ſingultus, & dolor ſtomachi, ructatio acetoſa, vel fumoſa, fœtida, inflatio in ventre, & hypochondrijs, & F conſtipatio, quandoque lubricitas; & inflatio faciei, & proprie in conchis oculorum, malitia anhelitus, & pigritia, & tarditas motuum, & coloris albedo, vel citrinitas quandoque. Sed ſigna generationis cauſæ eius ſcilicet, humoralis in ſtomacho, vel quia ſit influxa ex his, quæ diximus ſupra, de ſignis malæ complexionis cum materia, poſſunt haberi etiam, ſi ſit phlegmatica, vel cholerica mixta, & ſi ſit exterior eſt manifeſta; (Cura) & ſimiliter cura eius, eſt cura illius, nam conſiſtit in quatuor ſicut illa. In euacuando repletionem. Inquit enim Hipp. ex plenitudine quæcumque ægritudines fuerint euacuatio ſanat, &c. Et ſi quidem ſit ex cibis, & potibus altero complebitur ipſa. Aut vomitu, ſi recens ſit, & non incepta digeri ſecundum Gal. aut ſi in via digeſtionis ſit, cũ his, quæ iuuando egeſtionem, citum deſcẽſum eius de ſtomacho operantur: qualia ſunt piper longum, & diatrionpip. & ſemen raphani præmiſſum, & cum deſcenderit ad inteſtina, cum enemate antequam tranſeat ad ſecundam, quòd ſi tranſierit, cũ phlebotomia, vel pharmacia complebitur, proprie; ſi fuerit ex humoribus, vomitu, aut ſolutione ventris. Et abſtinentia eſt communis in rectificando membrorum diſpoſitionem, & confortando, ſcilicet generantium, mittentium, & recipientium in rectificando regimen. Et in accidentia, quæ ex ſignis hic poſitis colligere poteris, & copiam eorum, quæ illa complent, & etiam modum eorum, apertum eorum vſum tibi tradidimus ſerioſe.

1. Aph. 22.

De cura inflationis ſtomachi, rugitus, tremoris, & gurgulationis ipſius. Cap. 11.

INflatio ſtomachi, eſt etiam ægritudo inſtrumẽtalis ipſius concauitatis eius. Cuius cauſa eſt duplex intrinſeca. ſ. & extrinſeca. Intrinſeca duplex, immediata, & mediata. Et immediata eſt ventoſitas groſſa, multa, quieta, incluſa in concauo ſtomachi, replens concauum ipſius, & extendens tunicas eius. Sed cauſa mediata eſt, aut ex parte ſtomachi & cõplexionis eius, & eſt efficiens, aut ex parte cibi, & potus, vel humoris; & eſt materialis. Ex parte autem complexionis, & caloris ſtomachi, quæ in generando ventoſitatem cauſa efficiens eſt, vt quia ſit caliditas ſtomachi alterans, pauca, debilis; quæ cum agit in cibum temperatum ſtomacho aduenientem, vel in humorem in eo contentum, non perfecte coquit, & digerit. Sed eius partem ſubtilem humidam, aut aquoſam diſſoluit, & in ventum conuertit, temperata autem caliditas illam conſumit, niſi ſit multa, quam conſumere nequeat. Frigiditas vehemens congelat, non diſſoluit ſic ventoſitatem, nec generat, proinde æſtatis tempore, propter caliditatem eius acutam, nõ conuertuntur in ventum, vel nubem, & hyeme propter frigiditatem intenſam, emanationes, & vapores prouenientes ex terra, & aqua non conuertuntur, in ventum, vel nubem, ſicut ventus, vel nubes conſumptis, vel congelatis illis prædictis temporibus non apparent, ſed vere, & autumno propter tepiditatem caliditatis, per modum diſſolutionis agentis.

Inflationis cauſa.

H

Ex parte

Ex parte vero cibi, & potus, vel humorum, qui sunt in generatione eius, vt materialis est; vel quia in seipso habet humiditatem extraneam, cibus, vt sunt legumina, & alia similia ex herbis, & fructibus, & potus, vt vina grossa, & dulcia, multæ commixtionis, & aqua grossa, melles crudi, & similia. Et humor, qui sit phlegmaticus, grossus, viscosus, frigidus, et humidus, vel succus melancholicus multiplicatus in eo propter ægritudinē splenis, in quos calor stomachi alterans cum agit, licet sit temperatus, & æqualis, vt in sano corpore extrahit illam humiditatem extraneam, non potest coquere, & commassare bene, sed dissoluit in vaporem, & ventum, sicuti si temperato igni grossa ligna viridia, vel aquosam superponantur, est videre, quòd multum fumum generant, antequam superet, & comburat ea. Si vero igni fortiori, vel fortissimo immittantur, statim consumit, & superat, & comburit ea, nulla, vel pauca effumatione resultante ex ipsis. Sic quoque si calor stomachi sit fortis, prædictos cibos, & potus, & humores præsentes coquit, & digerit nulla, vel pauca ventositate resultante ex eis, nisi forte non sit tam fortis, quòd possit superualere eis, vel quia forte quantitatem excedant, quam nequeat superare. Et illud innuit Gal. cum multum calida, & in dolore colico, inhibuit ministrari. Si vero ex vtriusq; parte contingat, vtroque dicto erit modo.

Extrinseca vero causa est, quælibet res debilitans calorem stomachi in actu digestionis super insurgens exterius, sicut si aeri multum calido resoluenti, vel frigido exponantur, & similiter balneo, vel forti exercitio, sumpto cibo, exponantur corpora, vel frigida potetur aqua. & breuiter si illis adueniat, quæcumq; sint ex causis debilitantibus digestiuam, quas infra sufficienter (Christo propitio) intendimus numerare.

Et signa, & causæ eius immediatę sunt, tēsio cum dolore, quandoq; absq; grauitate multa, qualis in nauseatiua satietate existit, nisi sit propter multitudinem cibi, & potus, vel humorum, & absq; sonitu in rugitu, vel gurgulatione contingit, quia in hac ventositas est quieta, & compressione sedatur. In illis vero, nō est commota simpliciter, vt in rugitu, vel humidati aquosæ cōmista, vt in gurgulatione. Nisi sumpto potu, quoniam tunc etiam si temperatus, vel modicus existit, sonitum commotionis eius; & fluctuationes, in vacuo apud cōmotionem corporis, percipies manifeste.

Sed signum causæ efficiētis est, ex rememoratione debilitatis digestionis stomachi, quæ præterijt, & frequēter accidit, & qñ bonitas regiminis in omnibus aderit, cum priuatione signorum repletionis, vel cacochymię humoris phlegmatici, vel melancholici; nulla apparēte ex interioribus causis. Sed signum ꝙ sit ex cibis, in substantia, qualitate, vel quantitate, vel alijs operantibus, in ventositatis generatione; est inuentio ipsorum cum priuatione prædictorum, & cum permutatione ipsorum cessat.

Signum vero, ꝙ sit ex humoribus, est signum abundātis cachochymię ipsorum, in toto corpore, & proprie in stomacho, cū prędictorum priuatione. Sed signū qd sit ex humore phlegmatico, est, quòd est sine siti, & cum humiditate oris, ac linguæ, ac infectione eius in illo.

Sed si sit ex melancholico, siccitas erit oris, & linguæ. Et signum vtriusque erit ex vtrisque confusum, & poteris generale signum super omnes causas comprehendere, ex totius corporis complexione, habitudine, cōsuetudine, ętate, regimine, & alijs circūstantijs. Signum vero exterioris causæ, est eius inuentio, quæ tibi, vel ex relatione infirmi, vel astantium est manifesta.

Cura inflationis stomachi est, dum res prima respicit causam immediatam scilicet ventositatem magis lædentem stomachum resoluendam; secunda dirigitur ad causam mediatam abscindendam. Prima est generalis in alijs subsequentibus obseruanda. Omnes enim, vel debent esse ventositatis resolutiuæ, vel resolutiuis admixtæ, confortatiuæ quoque, vel confortati stomachi mixtæ, & ex conuenientibus stomacho, & grossæ, ventositati est andachocha cum vino sumpta. Secunda est triplex; prima dirigitur ad causam materialem extrinsecam, cibi, & potus. Secunda vertitur ad causam materialem intrinsecam, humorosam; sed tertia ad causam efficientem. s. digestiuæ stomachi debilitatiuam. Primam complent carminantia, extenuatiua, & resoluentia ventositatem, quæ in cura meri superius habuisti. Secūdam complent mutatio cibi, & potus ventosi ad cibū, & potum facilis digestionis, paucarum superfluitatum; quam superius habuisti, habentem in se virtutem resolutiuam ventositatis admixtam. Et conuersio vniuersalis regiminis, ad regimen resolutiuū ventositatis: & confortatiuū, quod in proprio loco dicemus. Tertiam vero complent incidentia, & abstergentia materiam humorosam, & educentia per vomitum, vel per secessum absque stomachi læsione; quæ superius habuisti. Sed quartam, & vltimam rem complent, quæ digestionem stomachi debilem habent confortare; quorum infra (Christo duce) faciemus capitulum speciale. Rugitus, ex prædictis patet, ꝙ est præco, seu sonus ventositatis non multæ, simplici, vel paucæ humiditati commixtæ in concauo stomachi, impetuose commotę in rectum, ex arcto loco in amplū; & quandoq; versus inferiorem partem intestinorum, vel superiorem, vt in eructatione contingit, differens ab inflatione, in qua ventositas erat multa extendens, & quieta sine sono, vt superi⁹ habuisti, & a gurgulatione, in qua humiditas est commota sola, vel paucæ ventositati admixta, proinde est cum sono obtuso non claro, vt est rugitus, sicut voluit Gal. Et à tortione, in qua est paulatim cōmote in gyrum acuta humiditas, vel ventositas, vel vtraq; æqualiter iuncta absq; sono. Quorum causæ, & signa ex prædictis sunt manifesta. Et cura similis est curæ inflationis, facilior tamen, in quantum eorum causa, seu materia nō est quieta inclusa, sed commota expulsioni per superius, aut inferius prompta: Cuius expulsionē complent simplicia, & cōposita ex medicinis cōmunia, quæ superius habuisti, & proprie, quæ sequuntur.

Ex simplicib. appropriatis inflationi stomachi sunt, daraśce ficca, & myrrha pura, iuniperus, & fœniculus bibitus cum aqua meu. Et ex communibus, virtutis fortis est; castoreum, cyperum, nigella. spica, ameos, semen coriandri, macis, cyminum, garyoph. & commouentia eructationem superius in cura meri narrata sunt, per os sumpta ꝑm omnem modum, & cum clysteribus immissa, & emplastrata, euaporata, & vncta. Et ex compositis est suffuf, quod sit ex semine anisi, ameos, rutæ, calamentho sicco, & castoreo, & spica nardi. Euaporatio iuuans illos, quibus accidit inflatio ex cholera nigra. ℞. polij, chamæmeli, florum sampsuchi, seminis rutæ, & baccarum lauri, ana partes æquales, & bulliant, & decoquantur in aceto, deinde infusa spōgia, vel filtro in eo, fiat euaporatio. *Euaporatio.*

Vnguentum dissoluens ventositatem, & inflationem stomachi. ℞. nigellæ, granorum lauri, rutæ siccę, ana partem vnam, infundantur in aqua, & coquantur in ea. in oleo veteri, ana partes æquales. Item oleum nardinum cum puluere castorei est vltimum, & est Inaim. *Vnguentum dissolutiū ventositatū.*

Item clyster ad idem. ℞. prędicta, & adde seminis anisi, fęniculi, carui, apij, ana. drach. s. rutæ, aristolochiæ rotundæ, ana drach. ij. coquantur in vino veteri, & aqua, & addito melle, & sale communi sufficientis quantitatis, fiat clyster. *Clyster ad idem.*

Puluis ad confortandum digestionem, & expellēdam ventositatem, conferens inflationi, & rugitui, & tympaniti. ℞. cinnamo electi. drac. iiij. nucis muschatæ, macis, garyoph. zinzib. zedoariæ. doronigi, galangæ, cardamomi, ana dra. i. spicæ. dr. i. anisi, fœniculi, cymini ana dra. s. croci. drac. ij. vtatur in cibis, & salsamentis, & clareto. *Puluis ad idem.*

De stomachi percussione, & obuiatione, & casu supra stomachum, & cura. Cap. 12.

DE lenitate stomachi omittentes hic eo ꝙ infra vsq; ad capitulum de lienteria reseruamus; de solutionibus cōtinuitatis stomachi, nunc dicamus, & quę illius sunt generis. Sciendum igitur, ꝙ contingit vt homo percutiatur

eutiatur ſupra ſtomachum, vel obuiet alicui rei duræ, vel E cadat ſupra eum, ex quo ſubſtantia eius contunditur, vel relaxatur, diſgregatur, & debilitatur; maxime ſi cibo repletus fuerit. Et cauſa, quia exterior eſt, eſt manifeſta. Et eius ſignum, eſt cauſæ inuentio, dolor, & nauſea.

CVRA eius eſt quinque res. Prima eſt euacuatio repletionis, ſi quia fuerit in ſtomacho, & toto corpore. Secunda eſt confortatio ſtomachi; & reunitio eius ſubſtantiæ diſgregatæ, vt non recipiatur, ſi quod mittit. Tertia eſt reſolutio eius, quod recipit, vel tractum fuit. Quarta eſt regimen. Quinta eſt accidentium correctio. Primam rem complent, vomitus, ſi cibo fuerit repletus, deinde phlebotomia de nigra, vt corporis repletio, euacuetur, ſi adſit; vel ſi non ſit, membra corporis reddantur auara in mittendo ad ipſum doloroſum, & debilitatum. Inquit enim Gal. phlebotomamus non ſolum in multitudine, ſed etiam in magnitudine ægritudinis cum moderatione humorum exiſtente.

Secundam, & tertiam complent medicinæ ſtypticæ, F aromaticæ, & odoriferæ, & reſolutiuæ ſimul, quas enumerauimus ſupra de cura meri, exterius; & interius approximatæ. Et ex his quæ in principio approximanda ſunt, eſt ſubſtantia abſynthij decocti in oleo roſ. & cataplaſmati de ſuper conforrat enim, & prohibet fluxum humorum, & dolorem ſedat trahẽtem. Deinde vero fiat emplaſtrum quod eſt. ℞. pomorum de sceni decoctorum in vino ſtyptico, & aromatico, vſque ad diſſolutionem; deinde terantur, & ſumantur ex eis. drach. i. ladani. drach. x. roſ. drach. viij. aloes. drach. vj. abſyn. drac. v. mumiæ. drac. iiij. aggregentur omnia trita cum ſucco arnogloſſæ, & foliorum cypreſſi, & oleo de lilio, & maſtichino, & emplaſtrẽtur, & ſtringantur ſupra ſtomachum tepida, & teneantur per dies ix. Ex his autem, quæ interius apponuntur ad has intentionis, eſt medicamen noſtrum dictum in antidotario noſtro cap. de rhabarbaro, quod conficitur ex mumia, rubea tinctorum, & vino ſtyptico. & iterum medicamen ex granis naſturcij nutritis in ſuco cyroniorum; quod in loco conſolationis medicinarum ſcripſimus.

Cataplaſma. Emplaſtrũ.

Diæta. Quartam rem complent adminiſtratio cibi, & potus facilis digeſtionis, boni chymi, & paucarum ſuperfluitatum ſtyptici, & aromatici; vt ſunt carnes perdicum, arcearum, turdorũ de myrta, turturum, & capreolorum, & ſimilium. vinum ſtypticum, & aromaticum, & rubeum lymphatum mediocriter cum aqua pluuiali, vel ferrata. Et oportet vt ſint paucæ quantitatis, & quies, ſomnus, & lætitia, & gaudium ſint temperata, & omnia in loco aeris temperati.

Quintam rem complent, quæ dolorem, & nauſeam ſedant, quæ omnia infra dicentur, (ſi Chriſtus voluerit,) qui ſit benedictus. Abuha. mumia cum aqua cymini ad debilitatem ſtomachi, & caſum ſupra pectus, ſtomachum, & hepar cum duobus dauich de luto armeno appoſita, eſt efficax, & experta.

De ſolutione continuitatis ſtomachi, & vlceribus, & ruptura, & eius cura. Cap. 13.

ACcidit, & ſtomach ægritudo communis ſuæ vnitatis, ſubſtantiam ſoluens, ſicut eſt ſolutio continui ſimplex, vt plaga, punctura, inciſio, & huiuſmodi, aut compoſita, vt eſt, exulceratio. Eſt autem aut ſuperficialis, vt excoriatio. vel medium tunicæ ſcindens tãtum, aut profunda penetrans tunicam; ſeu pelliculam, aut ambas, vt ruptura. Et ſimplicis cauſa, eſt duplex; interior, & exterior. Interior eſt humor in ſui ſubſtantiam perforãs, & penetrans ſua acuitate, aut ſua quantitate repellendo, & extendendo ſcindens, aut ventoſitas intercluſa petens exitum. Exterior eſt duplex. intus ſumpta, vel exterius adueniens: intus ſumpta eſt res acuta, vt os acutum, ſpina, vel vitrum. Exterius adueniens eſt ſicut percuſſio cum cultello incidente, vel cultello pungente. Et ſuperficialis cauſa exterior eſt, cibus, vel medicinæ acutæ, aut humor deſcendens in eum acutus, vt in catarrhis contingit abſque perſeuerantia.

Profunda vero cauſa eſt humor acutus ibi deſcendẽs cum perdurantia, quamdiù perueniat ad fundum tunicarum alterius, vel ambarum.

Cauſa vero cõpoſitæ ſcilicet vlcerationis, eſt duplex; interior, & exterior. Interior eſt apertio apoſtematis, vel bothor, aut plaga faciens ſaniem, aut humor corroſiuus, aduſtus deſcendens in eum, vt in catarrhis cõtingit, aut imbibitus, corruptus, & putrefactus propter quod acquiſiuit virtutem corroſiuam, quæ vlcerauit ipſum. Exterior eſt res, quæ partem de ſua ſubſtantia ſcindendo aſportauit, & eſt manifeſta.

Signa ſimplicis ſolutionis ſunt, dolor, & ardor proprie. ſcilicet poſt tranſglutitionẽ rei acutę; vt eſt acetum, & ſinapis, & exitus quandoque ſanguinis, & aperitio in vomitu, vel feceſſu. Et ſi ſit ab humore acuto oſtẽdit linguæ infectio ex eo, & ſapor amarus, & acutus, & ardor, & fumoſa eructatio, & acuta, & ſtomachi inflatio, & anguſtia, & ſitis abſq; qui ſumatur res acuta. & ipſius apertio in vomitu, vel feceſſu. Si vero ſit ab extrinſeca cauſa, oſtendit eius inuentio, quæ præceſſit. Et ſuperficiale ſignum eſt, exitus corticis quandoque. Et ſi eſt à cibo acuto, vel medicina, oſtendit eius inuentio, quę præceſſit. Et ſi eſt a catarrho incipiente etiam, oſtendit inuentio eius; & quòd non eſt diu, quòd incepit. Et ſi eſt profunda ſignum eſt catarrhus acutus inuentus, qui diu fluxit, ſi eſt à cauſa intrinſeca. Signum vero vlcerationis ſtomachi eſt dolor, & proprie eo modo, vt dictum eſt contingens, & fœtor in eructatione, cum eleuatione vaporis facientis incurrere ficcitatem linguæ, & oris, & ſi ſit penetratiua, eſt incontinentia cibi, & potus, quare egreditur, & colligitur in vacuum ventris, & quandoque fœtor, & apparitio ſaniei, & corrupti humoris, & corroſiui in vomitu, vel feceſſu. Et ſi ſit ſuperficialis declarat eam exitus corticis, & apparitio ipſius in vomitu, vel feceſſu, abſque quòd ſit excoriatio, vel vlceratio in meri; cuius ſigna diſtinctiua ſuperius diximus, vel in inteſtinis, cuius ſigna diſtinctiua hic ſubiungemus. Si vero ſit profunda, & ſit cauſa extrinſeca, oſtendit eam inuentio eius, & partis ablatæ, & incontinentia cibi, & potus, & exitus eius ad exteriora. Sed Signum diſtinctiuum, quod ſit in orificio ſtomachi, vel in fundo eius, ſumitur à tempore doloris, & à loco doloris, quantitate ipſius, & ab accidentibus, & à concomitantibus. A tempore doloris, nam ſi ſit in ore ſtomachi, dolor eſt ſtatim poſt tranſglutitionem rei acutæ, ſi in fundo, dolor eſt poſt quietem cibi in eo. A loco, nam ſi ſit in ore, dolor eſt in inferiori ventre, circa ſureulam pectoris inferiorem. Si in fundo dolor eſt circa vmblicum declinans ad partem dextram ventris, ſeu hypochondrium dextrum. A quantitate, nam ſi ſit in ore, eſt dolor fortior, quàm ſi fuerit in fundo. Ab exeuntibus, nam ſi ſit in ore, cortex, & ſanies magis exibunt cum vomitu. Si in fundo, magis cum feceſſu. A concomitantibus. Nam ſi ſit in ore, minutio anhelitus, apparitio ſudoris frigidi, & extremorum frigiditas, & ſyncopis eſt magis, quam ſi ſit in fundo. Signa H vero diſtinguentia, inter vlcerationem meri, & ſolutionem eius, & ſtomachi, quæ communicare videntur ſimul ſuperius in cura meri habuiſti. Sed ſigna diſtinguẽtia inter ſolutionem, vlcerationem ſtomachi, & proprie fundi eius, & inteſtinorum gracilium ſuperiorum, ſunt valde difficilia propter propinquitatem, vel colligantiam: quare oportet vt ſubtiliter inueſtiges, & proprie ſciri poterunt ex quantitate doloris, loco, exeuntibus, & concomitantibns. Et quantitate doloris, quia fortior, vel acutior eſt, ſi in fundo ſtomachi fuerit. Ex loco etiam, quia ſi ſit in inteſtinis, eſt locus doloris magis infra ad vmbiticum declinans. Ex exeuntibus, quia cortex ex inteſtinis gracilibus eſt magis ſubtilis, & frequentior, quam ſi ſit ex ſtomacho. Ex concomitantibus, nam ſudoris, & extremitatum frigiditatis, & ſyncopis erit minor ſi ſit in inteſtinis gracilibus, quam ſi fuerit in ſtomacho. Si vero ſit in groſſis inteſtinis, dolore declaratur, & diſtinguit locus doloris, quia inferior ſub vmblico, & quantitas, quia minor; & exeuntia non ſunt permixta vt

ta vt in alijs, & concomitantia ſunt minus contingentia in eis. Inquit Hip. ſolutio continuitatis ſtomachi, & inciſio eſt mortalis, Subdit Gal. verum eſt, ſi ſit profunda, concaua, & penetratiua. Si vero, non ſit profunda, concaua, & penetratiua, eſt curabilis. Et addit ſi ſit ſuperficialis, facile curatur, ſi ſit profunda, & penetratiua, difficile.

4. aphor. 21.

CVRA, & duplex eſt in cura eius intentio, vniuerſalis ſcilicet, & particularis. Vniuerſalis reſpicit totũ corpus, & eſt quadruplex, prima eſt rectificatio totius corporis, & ẽt membri catarrhizantis, ſi quod ſit: ſecunda eſt diuerſio humoris, vbi mittatur, vel trahat ad ſtomachũ læſum, & paſſum. Tertia eſt regiminis debiti, & confortatiui ordinatio. quarta eſt accidentium correctio. Primã rem complent euacuantia, & alterantia dyſcraſiam corporis, & membri. Euacuantia ſunt phlebotomia, ſi peccatum eſt in ſanguine, vel pharmacia, ſit peccatũ ſit humoris alterius, cum præmiſſione digeſtionis ipſius, quæ ſunt nota. Alteratio ſit cum frigidis obtundentibus acuitatem humoris, & humidis inſpiſſantibus ſubtilitatem humorum, vt non valeant perforare, & etiam alterantibus dyſcraſiã corporis calidi, & membri catarrhizãtis, vel cũ calidis temperatis, ſi fuerit humor ventoſus. Secundam rem complent frictiones extremitatum, compreſſiones doloroſæ, & fomentationes mordaces, & alia ſuperius narrata in cura catarrhi, & alijs locis. Tertiam rem complent, habitare in locis temperati aeris, decliuis ad ſiccitatem, & quies, & ſommus, & cibus paucus, facilis digeſtionis, boni chymi, & ſtyptici, quem diximus in primo cap. & potus ſimiliter, ſit vini rubei, & ſtyptici, lymphati cum aqua ferri, & pauci, vt non repleat, & extendat, & mollificet ſua ſubſtantia, & animæ accidentia temperata. Quartam rem complent, anodyna mitigãtia dolorem, & quę curant ſyncopim, & ſudorem diaphoreticum, quæ ſuperius habuiſti in cura cordis: & calefacientia extrema frigida, vt ſunt fomenta, & calefactoria nota.

Particularis vero reſpicit membrum patiẽs, & paſſionem eius: ſcilicet ſolutionem continui. Et ſi quidem ſit ſimplex, non profunda, vnica erit intentio ſcilicet reunitio, & conglutinatio, & ſolidatio. Sed ſi ſit ſuperficialis, illam complent ſtyptica ex cibis, & potibus, & medicinis, quæ ſuperius fuerunt enarrata. Si vero profunda, illã cõplent pontica ex medicinis interius, approximatis. Tales autem medicinæ ſunt ſimplices, & compoſitæ, quas infra (Ieſu Chriſti gratia mediante) dicemus, nunc vero ſimplices, & ſunt balauſtia, granatum, tribuli, alcanna, alumẽ, & pyra ſicca, & proprie ſylueſtria Magis ſtyptica vt barba hircina, lingua arietis, & in antiqua non eſt melior ea, cauda equina, hypocyſtidos.

Vulnera ſtomachi glutinantia.

Et glutinantia, vt lutum armenum; quod mirabile eſt in re vulnerum, & prohibet ambulationem putredinis, & lutum ſigillatum, & thus, & cortex eius, & maſtix, gummi, dragacanthi, & arabici, et zarur; & quę ſigillant, vt ſunt gallæ, & ſimilia; & omnia, quæ diximus in cura fluxus ſanguinis narium, & in de conſolidatione medicinarum, ad fluxum catarrhi; ex quibus aliqua ſunt approximanda interius; aliqua exterius, quæ ſunt nota. Si vero fuerit compoſita, & vlceroſa, duplex erit intentio ſcilicet munditicatio prima: ſecunda conſolidatio. Primam rem complent abſtergentia non fortia, & acuta, quæ addant in vlcere, ſed ſuauia, vt eſt iuleb, vel aqua mel lis; vel geleniabin, vel aqua paſſularum, quæ ſunt conuenientes ſtomacho. Et quandoque caſia fiſtula, vbi eſt neceſſaria ventris ſolutio. Nam cum hoc, quod mũdificat, facit ſolutionem facilem, nec trahit ad ſtomachum aliquid. Et ſi materia fuerit viſcoſa, & adhærens, quia fuerit falſa, fiant cum aqua caulium, vel oliuarum ſalitarũ, quæ etiam confortare habet ipſum, vbi aqua paſſularum, vel caſia fiſtula nõ ſufficeret. Inquit Gal. vulnera non ſanantur, niſi perfecte exiccentur, & mundificatio eorum, exiccatio eſt, quòd ſi fuerit illic corroſio, & caro mortua, oportet, quòd mundificetur cum medicamine proprio ad huc incarnatiuo, quale eſt aloe ſola, vel hiera picra Gal. ſimplex, quæ mundificat, & abſtergit, & confortat, vt nõ reſpiciat, nec trahat ab alijs membris; non autem hiera picra magnæ deſcriptionis, vt eſt hiera colocynthidos, lõgodionis, & ſimiles, quoniã habent in ſe res acutas mordicantes, vlcerantes, & trahentes ab alijs membris ad ſtomachum, & deinde detur lac acetoſum vaccinũ, quia lauat, & ſtypticat, vel ſyrupus de abſynthio, & de eupatorio, quia mundi ſiccant, & ſtypticant. Et vltimo adminiſtres rob de fructibus ſtypticis ſuperius nominatis, & cũ eis oportet, vt adminiſtres incarnantia, vt eſt iris, thus album, maſtix, & ſimilia. Et cum vlcera ſint in orificio eius, adminiſtres conglutinantia, quę teneãt medicamen ſuperius, & non permittant ipſum deſcendere ab eo, ad eius fundum cito: vt eſt gummi, dragacanthum, cũ pauco ſeminis raphani, & lutum ſigillatum, & armenum, & proprie cum fuerit ibi exitus ſanguinis. Et fortiores ſunt trochiſci, de terra ſigillata, & de Karabe in noſtro antidotario tibi traditi. Et cum fuerit ibi dolor fortis, oportet vt miſceas aliquid philonij, vel ſeminis papaueris, & portulacæ, quia ſedant ſtypticando.

Emplaſtrum Oribaſij conferens rupturis intrinſecis, & ſolutionibus continuitatis expertum, & efficax, (ſi Chriſtus volerit. ℞. lithargyrij, opij, lapidis hæmatitis, ſanguinis draconis, & hominis recentis, galbani, maſtich. thuris, coſti, boli armeni, lumbricorum terreſtrium, mumiæ, ammoniaci, ana. drach. quartam. picis nauatis, & græcæ, ceræ albę, & rubeæ, ana. vnc. v. roſarum, myrtæ, cardamomi. aloes, ana. drach. v. colocynthidos, palmæ marinæ aduſtæ, gallæ, balauſtiarum, ariſtolo. long. reſinæ conſolidæ mediæ, & minoris ana. drac. i. viſci quercini. vnc. v. fiat ſic, decoque pellem hædinam in aqua, donec tota diſſoluatur, & ipſa aqua coletur, & fortiter prematur, & omnia alia terenda terantur, & liquefacienda liquefiant, & lumbrici bene contriti cum aqua prædicta, & viſcus fortius miſceantur, & incorporentur omnia bene, donec veniant ad ſpiſſitudinem emplaſtri, & applicetur.

Item emplaſtrum, in primo capitulo poſitum, eſt ſanum, & expertum. Et vnguenta poſita ſupra capitulo de cura ſolutionis continuitatis meri. Abuhali ſyrupus de vua conferẽs ad ægritudines gutturis, & apoſtema quod fit in eo, & vlceribus factis in ſtomacho, ſumantur ſucci vuæ ponticæ lib. vj. & decoquatur vſque ad tertiam, & fundatur ſuper ipſum mellis li. i. & ſumach, & radicum liquiritię, gallarum balau. ſuperioris roſ. ana ſextarium. i. croci. drach. ij. myrtæ, aluminis iameni, ana. drach. i. decoquantur, & colentur, & vſui reſeruetur.

De medicinis apoſtematum ſtomachi. Cap. 14.

CIrca apoſtema ſtomachi, ſciendũ eſt, apoſtematum ſtomachi; quoddam fieri contingit in ſuperiori parte. ſ. circa orificium eius, quoddã in inferiori. ſ. circa fundum, quoddã in pariete, ſeu tunica eius intrinſeca, quoddam in exteriori, & quoddam in parte poſteriori, quæ reſpicit dorſum, quoddam in anteriori, quæ reſpicit ventrem, & lacertos eius, quoddã in toto, & raro contingit, & plurimum eſt mortale. Et ex cauſis ipſius ſpecialibus, eſt dolor antiquatus in ſtomacho, & motus fortis adueniens ei ex pharmaco ſolutiuo malitioſo, quod trahendo ad ipſum ex partibus corporis humores, & debilitando ipſum in eo retineri, & colligi operatur, & vomitus frequens, & difficilis, & maxime intemperate factus, vt puta in principio morbi alicuius, puta febris, factus, in quo materia indigeſta groſſa, & viſcoſa cum difficultate vomendi ad ſtomachum trahitur, & præ ſui viſcoſitate, & adhærentia ſtomachi præ debilitate non poteſt expelli, vnde corpus eius apoſtematur, ſicut dixit Abuhali. Signa generum eius, ſi ſit calidum, vel frigidũ, ex generalibus habentur, quia ſi ſit calidum, dolor erit acutior, & febris, & ſitis, ſi frigidũ, e contra. Sed ſigna ſpecierum eius ex parte materiæ, ex qua, in ſecunda ſectione poſtponimus dicere. Signa vero ſpecialia ex parte materiæ, in qua, ſiue localia ex parte apoſtematis ſcilicet exiſtentis in ſuperiori parte ſtomachi, circa orificium ſunt propria, vel dolor magnus, & proprie poſt aſſum-

ptionem cibi ſtatim,& tumor circa furculam,nocumentum deſiderij, & appetitus, & ex concomitantibus ſunt ſpaſmus cum alienatione,ſi ſit calidum,vel cum ſubeth, & ſtupore, ſi ſit frigidum, & pulſus cordis,frigiditas extremitatum, ſudor frigidus, & ſyncopis magis veniens, & eſt malum ſignum. Si vero ſit in fundo, dolor minor, & proprie poſt aſſumptum cibum per horam, tumor verſus hypochondrium,malitia digeſtionis,& cum aliorum accidentium apparitione minori. Et ſi eſt circa interiorem tunicam, dolor erit maior, & apud aſſumptionem ſibi augetur, magis quam ſi fuerit in exteriori, & tumor minus apparens tactui. Si vero in exterori fiat, econtra erunt ſigna. ſimiliter ſi parte poſteriori verſus dorſum,tumor non erit perceptus ſenſu,& dolor in dorſo,& verſus eum. Si vero in parte anteriori,quæ reſpicit ventrem, eſſet magis exterius appareus, & dolor in furcula, & verſus lacertos ventris ſuperioris.

CVRA eius eſt quatuor res. prima eſt euacuatio repletionis corporis, vel membri mittentis, ſi adſit; vel etiam ſi non adſit, etiam quocunque prædictorum modorum fiat. ſecunda eſt euacuatio partis apoſtematæ,ſeu materiæ apoſtemantis, tertia eſt regimen: quarta eſt accidentium correctio puta doloris, & ſimilium; qui ſi ſit fortis, & acutus, curam impediret, & ordinem eius peruerteret.

Primam rem complent phlebotomia de ſaphena, ſi multa fuerit plethoria totius: vel de baſilica, ſi non fuerit multa, vel de nigra. Et ſi fuerit cacochymia totius pharmacia ventris ſolutiua, non vomitiua educi poterit, vt ſuperius fuit inuentum, cum talis euacuatio debeat anticipando fieri, vt ſuperius dictum eſt. Talis autem pharmacia ad ſtomachum apoſtematum trahit,& magis replet quam euacuet. Vt ergo cacochymia totius expurgetur, anticipando minoretur, expedit enim medicinis ventris ſolutiuis ſtypticis, vel diureticis leuibus educentibus per vias vrinæ vti; vt ſunt diuretica calida;ſicut radix apij,& ſemē petroſelini, & dauci,aſparagi;& ſimilia,& frigida,vt ſunt ſemina communia dicta,& nota; vel prouocantibus euacuationem ſenſibilem,per cutis poros,vt ſunt,ſudorem prouocantia leuia;qualia ſunt apium,anethum,calamenthum,aquæ,& olera eorum,& aſſarum, cū oleo de ſpica ſuper vnctum, & cyclamen cum melle emplaſtratum. Et frigida, vt aqua hordei,& melonis indi;ſi calida fuerit,& cum febre, & vinum, quod vniuerſas mouet excreationes. Siue inſenſibilem, vt ſunt frictiones multæ, & ſuaues, & ieiunia, & abſtinentia, & clyſteres cum medicinis habentibus virtutem educendi leuiter cacochymiam, quæ ſunt diuerſa ſecundum diuerſitatem cacochymiæ, quæ ſuperius habuiſti. Et ſi ſit in vētris vacuo cacochymia,pharmacis illis appropriatis ducetur leuibus, & ſtypticitatē habentibus,quæ mundificent,& confortent;quas etiam ibi habuiſti,vt ſunt hiera,caſia fiſtula,aloe,allubleth,turbith non confortatum, & ſimilia, quæ leuitate ſoluunt, & non inquietāt,nec impediunt diſſoluendo, & trahēdo ab alijs. Et ſimiliter ſi repletio ſit alicuius membri,phlebotomia de vena reſpiciente illud membrum;& ſi fuerit cacochymia, pharmacia appropriata illi, quæ fit ex leuibus, ducet eam. Item tractio ad longinqua,& derivatio ad propinqua cum ventoſationibus, frictionibus duris, ligaturis, & compreſſionibus doloroſis, & alijs,quæ ſupra de cura phreneſis habuiſti.

Secundam rem complent, euacuatio per recurſum tantum;ſi tota materia ſit recurribilis, vel per recurſum & extractum ſimul,ſi tota materia non ſit recurribilis, & ſi per modum influxionis ſit fiens, vel per extractum tantum, aut pulſum, ſi ſit per modum cōgeſtionis fiens. Recurſus autem fit triplex per pulſum, tractum, & tranſmiſſum, per hæc omnia, vel aliquod ex eis, vel plura, pulſum complent in ſtomacho apoſtemato, ſi quidem ſit calidum, quod indicat dolor acutus, & feb. & ſitis. frigida ſtyptica aromatica ſtomacho approximata interius, & exterius in principio apoſtematis,& vſque ad ſeptimum,& quandoque magis interius, & quandoque magis exterius, quandoque in ſuperiori parte ventris, quandoq; inferius,quandoq; verſus mediū, & quandoq; verſus dextrum, ſecundum diuerſitatem ſitus apoſtematis miniſtrata, qualia ſunt, quæ tibi narrauimus ſupra de cura malę cōplexionis eius cum materia. talia enim pellendo materiam ſedant dolorē,& inflammationem,quę hanc intentionem complentia impediunt,& retardāt,q; ſi nō ſufficiant, quia apoſtema calidum ſit cholericū, vel aduſtum, approximabis fortiora,vt portulacam,ſemper uiuam, virgam paſto.lactucam, & ſuccum earum, ſandalum, & mucilagines pſyllij cum modico camphoræ dabis, & ſi expediat etiam ſuccum papaueris,& ſeminis hyoſcyami, vel parum thebaici opij,immiſcebis, & exterius emplaſtrabis etiam lenticulas aquæ ſuper eis aliquid calidum,& aromaticum admiſcendo,& proprium quale eſt ſpica,maſtix,mēta, & ſimilia. Tractum autem complent euacuatio partium longinquarum cum ventoſis,exercitio, vel frictione; puta cruris, vel brahij, vel inteſtinorum,vel hepatis propinquorum illi. Tranſmiſſum complent confortatio ſtomachi, cum ſtypticis ibi numeratis, in capitulo de cura ſolutionis continui eius. Et ſi quidem tota recurrit materia,ſanus remanebit ſtomachus,& ſub eſt excuſatio tranſeundi ad aliud. Si vero non tota, ſed aliquid derelictum ſit in apoſtemate; erat illud viſcoſum, & groſſum, compactum, & indiſſolubile, & proinde, nequit recurrere. Expedit ergo vt educatur, per extractum à parte patiente, ſcilicet parte apoſtematis,& hanc complent diaphoretica appropriata,vt eſt calamenthum, apium,ſpica, menta,abſynthium, & ſimilia illi appropriata tali ordine, & modo,vt quòd talibus frigidis, & ſtypticis approximatis vſque ad ſeptimum,donec fuit in principio, deinceps dum fuerit in augmento miſcebis diaphoreticorū aliquod prædictorum equaliter,& proprie quod virtutem habet maturatiuam parumper,& abſterſiuam virulentiæ reſudātis qualis eſt bleta, & alubeth.

Quod ſi doloris augmentatio inflammationis, & febris,quæ augmentum apoſtematis ſequuntur,diaphoreſim prohibent,approximabis, quod cum frigiditate ſtupefacit, & reſoluit cum complexione, quale eſt coriandrum,& violæ ſiccæ, vel cum proprietate,vt eſt ſolatrū, & aqua eorum intus, & exterius, vel quod cum mollificatione reſoluit, vt eſt malua,& biſmalua,ſemen lini, & fœnug. cataplaſmata, vel prædictis calidis diaphoreticis admiſcebis, quæ infrigidando abſtergunt,vt eſt ſyrupus acetoſus, aqua ſem.citruli, melo, & cucurbitæ, aquam hor.& mucilaginem pſyllij,& mel caſiæ fiſtabis cum aqua endiuiæ. hæc enim dolorem molliunt,& febrem remittunt. Sedatis vero inflammatione,& dolore, & cum iam peruenerit ad ſtatum,& xiiij. diem,tempus erit diaphoreticis calidis vti, quibus etiam admiſcens aliquod ex ſtypticis, & aromaticis appropriatis, quales eſt maſtix, & abſynthium, ſpica, & croeus, vt robur conſeruet in eo; quæ etiam in declinatione ſimiliter exercebis. Et ſi quidem totaliter reſoluatur, bene ſe habebit ſtomachus. Si vero non reſoluatur, ſed tranſeat in dubellati, quod eſt plurimum propter diſpoſitionem materiæ, & membri, tunc oportet, vt ad ſtatum perducas,incolumen ſtudium tuum de cura maturationem exerceas, ſecundum regulas ſex, quas ſupra de cura pleureſis numerando declarauimus,illuc ergo recurre. Tertiā rem complent debita ſex rerum non naturalium ordinatio, quæ ſupponendo regimen ſupradictum diuerſificatur ſecundum diuerſitatem intentionum, ſeu rerum intentarum, quas proſequimur, quæ ſunt iam declaratæ, & etiam accidentium,quorum correctionem intendimus,quę qualis eſſet debeat, intentio tibi declarat, & vt ſi natura prudens fueris, & mente exercitatus, ſcies hæc conuenientia,& propria inuenire.

Quartam rem complent auxilia plura, & diuerſa ſecundum quod plura, & diuerſa ſunt talia accidentia, apoſtemata calida conſequentia, vt ſunt eius eſſentialia, & propria, ſicut dolor, & inflamatio, quorum correctionem iam ſupra fecimus, nocumentum deſiderij, & digeſtionis:

digestionis: quorum correctionem (Christi misericordis auxilio) inferius subiungemus. Et accidentium, quæ ex communitate insurgunt cerebri, s. vt spasmi, alienationis, stuporis, & subeth, quorum correctionem supra de cura capitis præmisimus, vel ex communitate cordis, vt est pulsus cordis, syncopis, sudor frigidus, & frigiditas extremorum, quorum correctionem etiam ante diximus in cura cordis, ad illa ergo loca recurre. Quod si apostema frigidum fuerit, e contrario sunt intelligẽda omnia, idest, & cura, quæ ex dictis in apostemate aliorũ membrorum sunt nota, & cura bothor in stomacho, est cura apostematis, prædicta, quare oportet, vt mollificantibus vtaris, deinde abstergentibus, & resolutiuis, vel aperientibus, & vltimo stypticis in cura vlceris prænarratis. Et si frigidum fuerit, nasturtium sumptum, ac exterius emplastratum, aut resoluit sua complexione, aut maturat, & rumpit proprietate tua. Sacculi in principio apostematis calidi stomachi approximati, & præcedẽte phlebotomia de basilica. Recip. vtriusque sandali, ros. ana. drach. s. camphoræ. drach. i. infundantur in aqua ros. & succo cydoniorum; nutriantur sola aqua hordei; custodiantur à carnibus, & vino, & confectionibus, quæ cum melle fiunt, & bibant succum granatorum, & rob de fructibus frigidis. Et sedata doloris vehementia, detur casia fistula dissoluta in aqua endiuiæ bullita, & despumata.

Sacculi in prine. apostematis applicandi.

Emplastrũ eisdem.

Si autem dies ægritudinis elongati fuerint, & calor non quieuerit, sed remanserit apostema cum duritie, ex hoc emplastro epithemetur locus, cuius confectio est. ℞. violarum siccarum. drach. x. ros. rub. drac. v. spicæ indę, mastic. ana. drac. ij. cyperi, squinanthi, calami aromatici ana. drach. iij. farinæ fœnugræci. drach. xx. chamæmeli seminis maluauisci albi, fari. hordei ana. drach. x. Conspergantur omnia cum mucilagine seminis lini, deinde locus ex oleo de netidem calefacto inungatur, & emplastretur ex prædicto, per quatuor horas, antequam comedat.

Et post digestionem cum stomachus fuerit a cibo euacuatus, vngatur cum oleo prædicto de neriden. i. spica calido, & superponatur lana.

Trochisci de berberis.

Trochisci de berberis Abuhali. ℞. berberis, succi liquiritiæ, ros. seminis cucumeris, seminis melonis excorticati, contriti, & cribellati. ana. drachm. iij. mastic. spicæ odoriferæ, succi eupatorij. ana. drachm. ij. rubeæ, rhaued sceni, croci ana. drac. i. sem. cuscutæ, & semi. endiuiæ. ana drach. iij. spodij. drach. i. s. tereniabin, drach. v. Tere, & confice cum aqua tereniabin, & informa trochiscos, aure. i. potetur.

Si vero apostema stomachi, per viam influxionis sit frigidum, fiens, aut fit, per modum cõgestionis, vel factũ; quod plurimum est phlegmaticum factum, vel melancholicũ; aut enim fit ex via indigestionis cibi, qui ex indigestione in phlegma conuertitur, aut ex impotentia conuertendi proprium nutrimentum, vel ex superfluitate ipsius retenta, non expulsa, quæ est melancholia; cum stomachi substantia sit neruosa melancholicæ naturæ, vt superius habuisti. Cuius signa sunt prædicta calidi apostematis præter dolorẽ feb. sitim, & ęstuationẽ, & quæ comitantur ipsum apostema calidum. Et si sit per viã influxionis, vel congestionis superius habuisti signa, ibi quęre, & etiã locorum in quib. fuerit situatum, signa habuisti ibidem. Et cura eius est, vt post euacuationem, vel purgationem vniuersalẽ, quæ præmittenda est, si plethoria, vel cacochymia adsit, quæ est prima quatuor rerum in cura communi, & etiam speciali, vt est repletio particularis scilicet apostemati membri scilicet stomachi, & materiæ in apostemate collectæ euacuetur secundo, & hoc per extractum plurimum, qui per diaphoretica habet compleri, & resolutiua calida stypticitatem habentia, vel stypticis mixta, & maxime cum per modum influxionis fuerit fiens, vt non solũ robur virtutis in membro custodiat, vt oportet in eo per viam congestionis facto, sed etiam membrum confortat: & confortato repellat, quod influit ei, quorum caliditas debet esse temperata, quæ non trahat, sed maturando, & subtiliando materiam, & poros rarificando diaphoresi, & resolutioni debitæ prout materia, & membrum exigit: cum materia à fluxu cessauerit, apte disponat. Horum autem quædam sunt simplicia, & quædam composita, quæ inferius subiungemus. Simplicia diaphoretica fortis stypticitatis sunt quædam interius approximanda, quędam exterius applicanda; interius sunt, vt cinnamomum, casia, calamus aromaticus, spica celtica, & alia, quæ superius in cura malæ complexionis meri distinximus. Quæ vero minoris stypticitatis sunt, sunt veluti menta, absynthium, fœniculus, anethum, chamæmelum, melilotum, cappar. apium, & similia. Quæ vero exterius applicanda sunt, sunt hæc, & alia, vt succi, & olea prædictorum, & sicut cortex cypressi, & aristo. vtraque, si quidem totum resoluatur, bene se habebit stomachus, si vero non, sed transeat in scirrhum quod est, vt plurimum per materiam eius, & materiæ eius, tunc eius cura est duæ res, prima vt studeas mollificare, deinde resoluere, & vtraque simul agere.

Primam rem complent mollificantia interius, & exrius approximata; simplicia, vt adipes, butyrum, mucilagines. Et composita, vt emplastrum de mucilaginibus, oleum amygdalarum dulcium, & sisaminum, & similia simul commista.

Secundam rem cõplent diaphoretica temperata proportionata membro, & materiæ prędicta. Vtrumque simul complent emplastrum de meliloto, diachylon, & cerotum hyssopi, & alia simplicia, quorum copiam superius in cura pleuresis scire te fecimus. Illic ergo perquire, quę propria, & proportionata sunt illi in vsum deduc, cum diligentia opportuna. Et si Deum timebis omnia experta tibi succedent ad votum. Si quoque transeat in dubellati, cura eius est, quam diximus in pleuresi, & peripneumonia, illuc ergo recurre.

Emplastrũ pro apostemate stomachi.

Emplastrum Rasis ad apostema stomachi, & hepatis durum, dum non fuerit antiquatum. ℞. seminis lini, anethi ficci, violarum siccarum, althææ, chamæmeli, siccarum, maluæ ana. drach. v. spicæ, cyperi, squinanthi, calami aromatici, ana. drac. vi. croci drach. iij. olei chamæmeli. drach. xv. aggregentur cum eo.

Aliud emplastrum ad idem.

Confectio emplastri eiusdem fortiter resoluentis apostema durum stomachi, & hepatis, et administratur, vbi non est caliditas, & apostema est antiquum. ℞. fœnugręci, seminis lini, sem. caulis, carpobalsami, ana. drac. v. cordumeni, ireos, amygdalatum amararũ, costi, myrrhæ, spicæ, cyperi ana. drach. v. bdellij subalbidi. drach. vij. styracis liquidæ. drach. iij. mastic. drac. ij. liquiritiæ. drach. iij. ammoniaci, ceræ citrinę, adipis anatis, ana. drach. iij. olei chamæmelini. drach. xx. gummi dissoluantur in pondere vini. drach. xxi. deinde aggregentur omnia, & fiat emplastrum cum eo, vel vnguentum diachylon. Abuhali.

Trochisci de spica.

Confectio trochis. de spica ad apostema durum in stomacho iuuatiua valde. Recip. florum squinanthi, tapsiæ, ligni aloes, cinnamomi, rhabarbar. ana drachm. iij. croci, myrrhæ, apij, anisi, piperis, costi ana. drach. i. seminis calami, spicæ nardi ana. drachm. iij. bdellij subalbidi. drach. ij. mastiches, styracis liquidæ, ana. drachm. i. ammoniaci. drach. s. trochisci informentur in pondere ana. drach. i. de quibus detur vnus cum syrupo acetoso, & proprie quando antiquatum est.

Solutiuũ stomachũ mundificans.

Confectio solutiui mundificatis stomachum, & expellentis superfluitates humiditatum remanentium in eo ex fructibus humidis, & cibis grossis valde. ℞. turbith albi, & mundi. drach. xx. zucchari albi. drach. v. garyoph. zinziberis, florum chamæmeli ana. drach. ij. pulueriz entur, & dentur in modum trazeæ, cochlear vnum magnum, vel paruum, prout naturæ conuenit, & necessitas exigit. Et est proprium in debilitate stomachi: de qua immediate dicetur. Si autem non, confortetur turbith, educet supfluitates grossas, & subtiles, simul; nec trahet ab alijs partibus corporis ad ipsum; & est melius post quod detur zingib. non conditũ; & quoniam exugat consumit illas, præ alijs melius est, & est proprium.

De correctione accidentium sequentium ægritudines dictas, & primo de debilitate stomachi. Cap. 15.

DIximus supra in primo libro, cũ posuimus curam ægritudinum, quæ post purgationem solutiui eradicant, quia debilitas stomachi nomẽ est commune, sed quandoque cadit in toto corpore eius, & sequitur ipsius debilitas omnium eius virtutum innatæ scilicet, & influentis, & quandoq; in superiori parte eius; & sequitur ipsam debilitas appetitus, & quandoque cadit in inferiori parte, & sequitur ipsam debilitas digestiuę, & quandoque cadit in fundo ipsius, & villis retentionis ipsius, & sequitur illam debilitas retentiuæ. Verum tamen est, quia simpliciter, & indefinite sumpta sua significatione comprehendit defectionem omnium virtutum, quarum est instrumentum. Sed secundum communem acceptionem, eius significatio supra defectionem digestiuæ proprie cadit. Est enim eius operatio principalis, ad quam ordinatur principaliter à natura virtutibus ministrantibus, alijs deseruientibus illi.

Ait enim Gal. nomen simpliciter prolatum, si eius significatio sit, in bonum, debet intelligi in meliori suo esse; & à contrario sensu in deteriori suo, si enim eius significatio protendatur in malum, & proprie in his, quibus natura compugnat morbo totaliter, vt ipsum expellat, vt in crisibus, & similibus; vbi vero non totaliter, sed potius in se confortatur, vel debilitatur; non est confortari mente; et bene se habere ad oblationes. Vnde Gal. ait bonum, vel malum non certum signum dant, ad salutem, vel mortem; vt in cura læuitatis supra dictum est. Et proinde quemadmodum fortitudo virtutis corporis, seu membri simpliciter dicta, virtutum omnium denotat complementum; similiter & debilitas simpliciter prolata ipsarum virtutum, vniuersaliter omniũ includit defectionem, secundum quam equidem hic sumimus, cum nocumentum virtutum eius singularium infra (annuente Dei filio) singularia capitula subiungemus. Signa autem ipsius debilitatis existentis in ipso absque, eo, quod sit ex parte cibi, & potus, & aliarum rerum nostrũ corpus ingredientium, nec non etiam ex parte regiminis aliarum rerum extrinsecarum accidentium, ex quibus frequenter accidere consueuit; sunt omnes ægritudines euenientes ei prædictæ, ex quibus potissima est complexionis æqualis, vel diuersæ malitia in se principaliter eueniens; aut ex vicinitate aliorum membrorum propinquorum, seu remotorum, prout supra in mala complexione stomachi dictum est, cum sit in toto corpore eius extensibilis maxime; & secundum Gal. in essentia virtutum efficiat nocumentum, cum enim virtutes operantur in eo per qualitatiuam crasim, quę est ex quatuor qualitatibus sub alteratione facta ipsarum per dyscrasiam accidentẽ, non poterunt ipsas qualitates eligere debitas, vt quod vnicuique proprium est, agant conuenienter. Talis autem malitia cõplexionis diuersæ est omnis generis simplex, & composita pura, vel impura, & maxime frigida, & ficca, quæ cum sit dyscrasiarum pessima, & vitæ contraria, ex ea virtutes deficiunt omnes, vel humida, quæ villorum eius texturam rarificat, & relaxat, & maxime si eius materia sit imbibita; sicut aqua in charta madefacta; ex quo necessarium est virtutes eius valde debilitari omnes, & maxime retentiuã sicut frigida digestiuã, & attractiuam; ficca vero expulsiuã cum enim omnium operatio fit per villos, vt organa eius; eis debilitatis, necesse est ipsas debilitari maxime; virtutes enim naturales nõ deficiunt, nisi defectione organi.

Frigida, & ficca est dyscrasiarum pessima.

Signa eius sunt duplicia, quædam sunt immediata, & quædam mediata, & consecutiua, consecutiua prima sunt signa defectionum virtutum, eius quæ ex defectu operationum colligimus.

Inquit enim Abuhali virtutum, & operationum adinuicem aliæ ex alijs cognoscuntur; & primo appetitiuę, & attractiuæ, puta, quia stomachus non appetit, vel diminute appetit, nec trahit, nisi cum pœna, aut est attractio varia quasi tremula, & sicut spasmosa. Item in retentiua, pura quia, non contrahitur supra cibum omnino, nec comprehendit ipsum, aut debiliter, & mala comprehensione retinet, quia tremula, & cum tremore. verum quandoq; non percipitur illud, sed sentitur labor stomachi cum desiderio deponendi cibum à seipso. Et ad illud sunt vocantes; rugitus, tensio, & inflatio.

Et signum debilitatis digestiuæ, est tardatio cibi in eo, & multiplicatio inflammationis, & ventositatis rugitus, & eructationis, inflatio palpebrarum, & multiplicatio phlegmatis, & plurimum si perdurat, perducet ad cachexiam, & hydropem carnosam. Signa vero debilitatis expulsiuæ sunt, quia tarde descendit de stomacho cibus, & grauitas superioris ventris perdurat diu. & tarditas exitus fœcum, & cum ægreditur exit cum dolore, tortione, & tenasmone.

Inquit Hip. Eorum, quæ nutriunt veliciter, & copiose veloces secessus fiunt, & e conuerso; quæ tarde, tarde exeunt, quæ omnia infra in specialibus capitulis (Christo suggerente) distincte ponemus. Secunda sunt ex facili passione assumpta. facile enim ex qualibet re nocumentum in suis actionibus manifestum fit, & augetur. Et si multa fit defectio, à similibus, & contrarijs patietur. Sed signa prædictarum ægritudinum, quæ causæ sunt ipsius, sunt signa ipsarum prædicta superius; quæ debent esse recondita menti tuæ. *2. aphor. 18.*

Curam eius properare oportet, cum sit ipsa omnium ægritudinum corporis causa; ipse quoque stomachus sit membrum, cuius debilitate, totum corpus debilitatur. Et breuiter, sicut supra de consolatione medicinarum diximus, est tres res. Prima est remotio ægritudinum prædictarum, quæ causa sunt eius, quam superius habuisti. Secunda est confortatio eius, quam complent cibi, & potus, & medicinæ stypticæ, & contrariæ dyscrasiæ ipsum ad cõmoderationẽ adducente, quæ secundum naturã simplices, & compositæ interius approximatæ; & exterius secundũ omnem modum, quas omnes superius habuisti, quæ diligenti tuo iudicio, prout dispositio exigit, discernentur (suadente gratia Saluatoris.) Tertia est regimen, quod consistit, primo in prohibitione rerũ, ex quarum vsu nocetur stomachus, secundo in approximatione iuuantium, sicut enim in moralibus, vel spiritualibus primo extirpanda sunt vitia, deinde inserendæ virtutes, ita in naturalibus, & corporalibus, primo prohibenda sunt nocentia, deinde ministranda vtilia.

Inquit Gal. & animæ igitur, quæ sunt immundæ, cum tu erudies eas per sermonẽ, qui erudit animas, cum hoc quòd non iuuatur per illud aliquo iuuamento, lædunt per vsum maiori nocumento. Hipp. quoque sequens Platonem in hoc illud testatur in naturalibus. d. Non pura corpora quantuncunque nutries tanto magis lædes. *2. aphor. 18.*

Aduertendum tamen illud verum esse, vbi causa debilitatis est multa eo, quòd ipsa confortationem fieri impedit, sed vbi pauca sit, potest præcedere confortatio, vel simul fieri, eo quòd causa confortationis potest esse causa ablationis causæ debilitatis, sed de hoc supra in cura cordis est dictum, Res autem in quarum vsu nocetur stomachus, sunt, verbi gratia aer malus. In cuius substantia sunt vapores mali admisti humidi, ex aquis stantibus stagnorum, lacuum, gurgitum, & paludum resultantes, & malę qualitatis. Ex herbis, & fructibus venenosis, vt est colocynthis, laureola, anabula, oleandrum, & similia. Et ex terris, in quibus serpentes, & reptilia venenosa inhabitant. Et ex ipsis sunt ædificia noua, & multum antiqua, & etiam aeres corrupti, vt sunt pestilentiales, & aer intolerabilis, qualitatis calidæ, vel frigidæ proprie, & valde variabilis in ea: omnis enim talis aer lędẽdo corpus vniuersum, impedit stomachi digestionem, & ex cõsequẽti vniuersas eius actiones perturbat. Nimia quoque quies, quoniam ipsum mollit, & frigidat, exercitium diminutum, & superfluum resoluit, & proprie post cibum. Cibus quoque malæ substantię; quia grossę, viscosę, heterogeneę, durus, non bene masticatus. Nutriẽs enim masticatione aliquam recipit digestionem,

geſtionem, vel corruptibiles, vt ſunt piſces magni, malathia, enthoma, & male caſtrata, et oſtraca dirimia, carnes bubalinæ, equinæ, ſalitæ, vetuſtæ, & nouiter natæ, panis opirus, cucumeres, perſica, pyra, poma immatura, lac, res brodiales, & etiam vnctuoſæ, vt ſunt olea, medullę, pinguedines, & ſimilia. Et ſemina vnctuoſa, vt ſiſamus, & ſimilia, & cibus ſuperfluæ quantitatis præſtantis ſatietatem nauſeatiuam, & grauedinem. Inquit. n. Abuha. nihil eſt deterius nauſea, & diſcretæ quantitatis, quia nõ ſit ex diuerſis. Vnde Abuhali nihil eſt deterius, q̃ diuerſa cibaria ſimul cõdere, & longũ tempus in menſa prolongare. Malę qualitatis, & diuerſę quia frigidę, vt ſunt fructus valde frigidi, ſicut de genere aranciorum, & barhecha, cucurbita, lactuca, & papauer, & acuta, vt ſunt eruca, naſturciũ, ſinapis, & ſimilia, & diuerſæ qualitatis, vt ſunt caules, lentes, & ſimilia, & ſubleuantis cibũ ad os ſtomachi, vt raphan. Et abominabilis, & fœtidus, & venenoſus, vt fungi, et extremitates caudæ cerui. Et ex fructibus, vt grana pini, non abluta, & ſimilia. Et ex herbis, vt olera mollia: vt malua, & ſimilia, attriplices, & bleta, niſi cũ almuri, & aceto, & oleo, & porro ſint cõdita. Et ex ſeminibus, vt fœnũgræcum, ſemẽ canabis, iuniperi, & agni caſti, & ſimilia. Et ex radicibus, vt raphanus, napi, non in decoctione diſſoluti, & ſimilia. Intemporanee aſſumptus; vt puta cum non fuerit præaſſumptus ia digeſtus nec cum fames aderit, & cum aderit ſuſtinuerit. Vnde Abuhali nihil eſt deterius, quam nutriens ſupra nutriens, quod nondum digeſtum eſt mittere. Et ſubdit ſubſtinere famẽ, ſtomachum putridis replet humoribus. Et tunc non permiſſo, quòd illos putridos deponat etiam comedere. Item inordinatus; vt ſubtilis, facilis digeſtionis poſtponatur groſſo. Et præter modum, vt ſubito multum repleat, quoad virtutẽ. Inquit Hip. vbicunq; cibus præter naturam intrat, illic ægritudinẽ facit: manifeſtat vero ſanatio. Et potus nociuus, eſt potus vini groſſi, & turbidi, dulcis, & diuerſi, & nimis antiqui, & malæ qualitatis venenoſæ, quia ſit illud in quo ceciderit, & mortuũ fuerit aliquod ex reptilibus venenoſis, vt ſcorpio, qui ſui natura petit illud: & ſuperfluæ quantitatis, vt fluctuantis, intemporanee ſumptus, vt ieiuno ſtomacho, & poſt cibum, ſiente digeſtione (niſi ſit aſſuetus.) Inquit enim Abuhali ſuper cibum tamen duas phialas, aut tres bibere non nocet ei, qui conſueuit, & aquæ prædictæ groſſæ, & valde frigidæ, & tepidæ. Et vigiliæ ſuperfluæ, quæ prohibent ipſum à digeſtione, & ſuperfluus ſomnus, & infuerus qui eſt ſecundum Hipp. ſtomachum mollit, & laſſum reddit, vel diminutus intemporaneus malo modo, & figura factus. Inanitio cum forti medicina violenta, & malitioſa, vt ſupra diximus. Et vomitus frequens difficilis, & violentus, qui ſtomachum facit lacunam ſuperfluitatum, ipſum debilitando, & ſuperfluitates corporis ad ipſum currere prouocando. Repletio ſuperflua cibi, & potus, & humorũ, quę ſuperius dicta ſunt, nec nõ, & ſuperfluitatum fęcalium, & ventoſitatis in inteſtinis, & ipſius retentio. Nam regurgitando per ſui naturã ſuperius circulariter reddit, & aſcẽdit ad ſtomachũ, & caput ipſum debilitat, & perturbat. Et dimiſſio conſuetæ euacuationis. Omnia animæ accidentia naturã extenuantia ab ea, quæ fm naturam eſt exiſtentia, vt triſtitia, iracundia, timor, & gaudium immoderatum. Coitus quoq; plurimus, & ꝑprie poſt cibũ. & balneum ſuperfluum, et reſolutiuũ. Omnia prædicta ſunt, in quorũ vſu nocetur ſtomachus ſani corporis, & multo magis laſſi, & debilitatus, & cõtrarijs iuuatur, & confortatur, quę per te eligere potes, ſi prudẽs natuta, mẽte exercitat⁹ fueris, Vt oportet in ſciendo naturam ſtomachi, & propriorum, & memoriis eorum, quæ natura ipſius exigit, quæ in cura ægritudinum eius, & malitia complexionis; ſecũdum modum vniuerſalem tibi nota fecimus, & capitulo de cura ægritudinis inſtrumẽtalis, in quantitate. Medicamẽ expertũ Archidiaconi confortans ſtõm debilem. ℞. miuæ aromaticæ drach. i. theriacæ bonę drach i. miſceantur, & dentur cum vino aromatico decoctionis mentę, ſic cõfortat etiã totum corpus. Pilulæ Abbatis. ℞. lada. maſtic. ana. drach. iij. Informentur pilulæ, & dentur. iij. mane, & ſero quotidie ante cibum, ſunt expertæ. Pilulæ ad idem confortant ſtomachum, & omnia viſcera debilia, & mollificata. ℞. maſtic. aloes. drach. i. mentæ ſic. ſcrup. ij. macis, galãgæ, garyoph. cinnamo. ligni aloes, ana drac. ſ. aſſæ odoriferæ, corticum thuris, ana drach. ſ. ſquinant. ſcrup. i. ſpicæ. ſcrup. ſ. ſi eſt nauſea, adde ameos, & cardamo. & corticum citri. ana. drach. i. puluerizentur, & conficiantur, cum miua aromatica, & dentur mane, & ſero tres ante cibũ. Pilulę Andromachi ſapientis, & ſumũtur omni hora, mundificant ſtomachum, & confortãt. ℞. aloes, turbith, myrob. citrinorum. an. drach. iij. roſ. maſtiches, ſalis indi, croci, aniſi. ana. drach. i. Confice pilulas cum oxyellite, doſis eſt v. vel. vij.

Vomitus frequẽtis nomenta.

Medicamẽ expertũ. & ſtomachi cõfortatiuum. Pilula ſtomachi confortatiua.

Pilula alia ad idem.

De debilitate ſtomachi cum ſiti. Cap. 14.

Trochiſci de roſis.

CVm ſtomachi debilitas cũ ſiti, & tarda deſcenſione cibi de ſtomacho fuerit, & acido ructu, fuerintque prædicta parua, neq; vetuſta, ſtomachus cum trochiſcis de roſis eſt curandus, qui. ℞. puluer. roſarum rube. drach. iij. xyloaloes, ſpicæ, maſtiches, caſiæ ligneæ, ſquinanthi, cinnamomi, abſynthij. ana. drach. i. aſpergantur cum vino veteri, & informentur trochiſ. aur. i. & ſ. & detur in mane i. cum. drach. i. potionis de ſeminib. quotidie, quæ eſt. Rec. cymini, ameos, ana. drach. i. & bulliãt in mina vna aquæ, donec aqua ſit rubea, de qua ſumantur cum eo. nutriantur vero cum his, quæ ſunt facilis digeſtionis, & paucarum ſuperfluitatum, quæ cum redolentibus ſpeciebus, & ſeminibus ſint condita, & potentur vino veteri. Si autem prædicta accidentia vetuſta fuerint, ſumatur diacymini, & diaolibani, aur. i. cum vino veteri puro, vel diacyminum ſolum detur, ſi venter ſtrictus fuerit, ſi autem ſolutus, detur diaolibanum, horum autem confectiones ſunt notæ. ſi autẽ hæc non ſufficerint, ſquãma ferri cum vino danda erit. Cuius confectio eſt. ℞. Seminis aniſi, fœnic. apij, cymini, ameos, amudem, origani, cheſim, carui, ſeminis coriandri, piperis longi, melanopiperis, cinnamomi, thuris, ſpicę, gary. nucis muſc. cyperi, zingi. ana. aur. v. ſcoriæ ferri, aure. x. his omnibus ſextuplum vini addatur, & coquantur donec ad medietatem redeant, & coletur; deinde æger quotidie de hoc drach. xxx. ſumat, & nutricationes alleuiet, & abſtineat à fructibus, & herbis, & cibis, & potibus frigidis, & aqua ſpãliter frigida, licet eam appetat valde. Emplaſtrum Ibernici confortans ſtomachũ, & eſt temperatum ſanum, & expertum. ℞. foliorum roſ. ſandalorum rubeorum, & alborum, pulpæ ſumach, an. drac. ij. ſpicæ, ſquinanthi, ſtyracis, calamitæ, ana drach. iij. abſynthij. loti in aqua roſa. mentæ ſiccæ, ana. vnc. ſ. ladani, cymini, torrefacti. ana. drac. ij. olei roſ. & ceræ quod ſufficit, maſtiches, vnc. ſ. Emplaſtrum aliud, quod ſtomachum reddit robuſtum, & calefacit. ℞. ſtyracis, ſpicæ, ſquinãthi, abſynthij calami aromatici, maſtiches ana. drach. ij. Et his cum vino veteri, & ſucco cytoniorũ aſperſis fiat emplaſtrum, & ſuperponatur ſtomacho. Item emplaſtrũ noſtrũ ſupra in antidotario noſtro poſitum calefaciens, & confortãs. Et ſtomachicon Galeni in delicatis, vel pannus ſuffumigatus cum ligno aloes madefacto in vino odorif. ſuppoſitus calefactus ſufficienter, & diu retentus prodeſt.

Emplaſtrũ ſtomachi confortatiuum.

Aliud emplaſtrum ad idem.

Potio de ſeminibus.

Pilulæ magiſtri Ioannis Caſamizulę contra ſtomachi debilitatem, & purgant. ℞. roſ. maſtic. rhabarbari, an. dr. v. aloes. optimi ad pondus omnium, ſalis gemmæ, pulpæ myrabolanorum chebulorum, & cytoniorum, ana. ſcrupul. i. conficiantur cum ſucco mentæ, & informentur pilulæ, de quibus ſumantur v. vel vij. ante cibum, & poſt cibum. Pilulæ Pauli facientes ad defectionem ſtomachi, & debilitatem appetitiuæ virtutis, & vomitũ, & defectionẽ virtutis digeſtiuæ, quæ eſt ex fortitudine ſenſus ſtomachi, quam patiunt aliqui poſt pharmaciã, vel ebrietatẽ, vel ingluuiẽ. ℞. roſa. maſtiches, gallæ, ana. drach. i. ſ. ligni aloes, charabe, ſeminis berberis, ſumach, ana. drach. ij. garyoph. maſtiches, cubeb. cardamomi, ana. drach. v. ſ. ligni aloes. charabe, ſem. acide,

Pilulæ ſtomachi cõfortatiuæ, & purgatiuæ.

Pilula Pauli facientes ad ſtomachi defectiones.

corallo, incensi, boli armeni, ana. drach. i. spicæ; cinnamomi, alochin, afati, ana. drac. i. fac puluerem,& frica cũ oleo rosato: deinde adde zucchari. drac. xx. da bibere. drac. iij. cum aqua fructuũ, vel cum syrupo rosato si vis eos cõtemperare. Oleũ mastichinũ valet ad stomachi debilitatem. Electarium de cinnamomo secundum Abuhali, & de xyloaloe ad frigidã. Et ad calidã syrupus de agresta Abuhali ait. Corallus rubeus, suspensus ad collum, ita quod tangat stomachum confortat ipsum, & præseruat à dolore eius, de quo sequitur dicere.

Nota de corallo.

De medicinis doloris stomachi, &c. Cap. 16.

SEquitur de dolore stomachi. Circa quem sciendũ est, quòd dolor stomachi in speciebus, causis, & signis, intentionibus curatiuis conuenit cum sola, & dolore aliorum membrorum, quantũ ad generalia; differt vero quantum ad specialia, quæ variantur in membri natura scilicet stomachi, in quo est dolor. Vnde aduertendum quod dolor stomachi est sensus nociuus accidens ei, & distinguitur plurimum ratione suæ essentiæ, & ratione loci. ratione suæ essentiæ, quia est acutus, extensiuus, vel grauatiuus: ratione loci, quia aut est in toto, aut in parte, vt in orificio eius,vel in fundo. Et post causas communes, & generales enumeratas supra. Causa specialis in eo est multiplex secundum multiformem ipsius euentum. Ex hominibus namq; sunt, quibus aduenit dolor ante comestionem, & cum comedũt, sedatur. Et ex eis sunt, quibus accidit dolor post comestionem, & post compressioné cibi, quod est post quartã horam, & sicnte digestione cessat. Et ex his sunt quibus perdurat,et non sedatur,nisi euomant quoddam quod est sicut acetum; quod proiectũ in terra ebullit. Et ex eis sunt, in quibus non sedatur dolor, nisi cũ descensione cibi ab eo; & egestio apparet cholerica. Ex eis vero sunt, in quibus perducat longo tempore, nec sedatur aliquo prædictorũ modorum. Et ex omnibus est cui accidit dolor facta digestione, vel circa finem eius,& vomitu liberatur. Et ex eis est cui accidit dolor propter multitudinem comestionis eius in fame mendosa, & canino appetitu. Et ex eis sunt quibus accidit propter iterationem comestionis, & inordicationem ipsius. Et ex eis sunt quibus accidit à re calida adustiua. Et ex eis sunt quibus accidit dolor propter potum aquæ frigidæ. Et ex eis est cui accidit dolor extensiuus, percussiuus, vel grauatiuus, Et ex eis sunt quibus accidit dolor extensiuus, pungitiuus, vel grauatiuus continuus. Et quandoque est periodicus. Et ex eis sunt in quibus permutatur, & ad cerebrum ascendit, & ad cor,& ad neruos. Et ex eis sunt in quibus permutatur ad intestina. Et causa cuiuslibet est, aut in se, aut ex communitate, aut vtraque.

Causa.

Primi autem causa, & in se est, si fit ex cibo, vel alijs superuenientibus debilitas eius, & caloris ipsius multiplicantis ventositatem aliquam; quæ est cã doloris. Ex cõitate causæ, est multa effusio melancholiæ, de splene ad stomachum ad excitandum appetitum cum superfluit, aut concursus superfluitatum ad ipsum apud tolerãtiam famis. Inquit enim Abuhali. Tolerare famem putridis stomachum replet humoribus. Causa autem secundi est effusio cholerę de hepate ad stomachum, iuuandæ digestionis gratia: quę ambę non lædunt in principio, quoniam ambæ cadunt in profundum; cumq; cibus sumptus permiscet eas, mouentur cum cibo, & faciunt dolorem;& quod currit, & ascendit ad eos stomachi, educitur vomitu; & quod ad fundum descendit, educitur egestione, & quiescit dolor. Tertij vero causa est imbibitio prædicti humoris, vel collectio apostemosa in ipso; quare nec supernatat, vt vomitum faciat, nec descendit, vt cum secessu egrediatur. Quarti causa, est effusio cararrhosæ materiæ ad ipsum de cerebro, in quo multiplicata, extitit hora digestionis, & factæ in somno maxime, nec ex tunc descendit, & infert dolorem,& cũ vomitu educitur, cessat. Quinti causa, est repletio extensiua ipsius,quo ad vasa. Sexti causa est disturbatio digestionis, quæ ventositatem multiplicat. Septimi causa est diuersitas, rei assumptæ. Octaui causa, est frigiditas aquæ, quæ indigestibilis,& naturæ contraria est. Noni causa, est ventositas in eo. Decimi causa, est phlegma multiplicatũ in stomacho. Vndecimi causa, est materia prædicta in stomacho generata, & facta mansiua. Et si est periodicus causa est dispositio particularum mittentium aliquarum,& ipsius recipientis & generantis. Inquit enim Gal. quæcunq; in periodis exacerbantur febres, particularum innascuntur dispositionibus mittentium, recipientium, atrahentium, & generantium. Vltimi vero causa est motus humoris naturalis, vel symptomaticus. Signa autẽ doloris, sunt sensus corruptus, quia nociuæ rei præsentis perceptio, quæ si fortiter imprimat,& dolor nõ sentiat, mẽs ęgrotat, vt voluit Hip. cũ ait. Quicunq; dolentes aliqd corporis plurimũ doloris nõ sentiunt, his mens ægrotat. Et signa spẽrum eius, sunt nota ex earũ proprietate vocabulorũ. Et signa causarũ specialium,& ptincipaliter primæ, sũt signa debilitatis superius dictæ. Signa vero secundæ, sunt exeũtia prædicta post dolorẽ, ad quæ sequit quies ipsius. Signa igitur tertiæ, sunt singultus, vel apostematis signa. Quartæ signũ, est descensus catarrhi, cũ dictorum priuatione exeuntium, ac signorũ apostematis dicti. Quintæ,signum est manifestũ. Sextæ causæ,signũ est manifestum, & tumor circa stõm cũ grauedine. Et etiã signa septimæ causæ sunt manifesta. Et similiter octauæ. Et nonæ causæ signũ, est repletio extensiua cũ impetu supueniens, ac si ictu peutiatur. Deinde est sensus grauitatis.

2. apho. 6.

Vndecimæ vero causæ signum, est dolor continuus cum malitia complexionis stomachi, & dispositionis ipsius, ab eo, quod inueniatur in alijs membris. Et causæ vltimæ signum, est dispositio particularum prædictarum apparens. Signa permutationis eius sunt. Nam si p mutatur ad cor,& est cum materia,& est calida,& effumans, accidit debilitas pulsus, tremor cordis, syncopis, & sudor frigidus, & extremitatũ frigiditas, & dyspnæa seu spiritus offensio non continua; quæ sunt mali signa, & quandoque mortis. Et signa permutationis ad cerebrum,& neruos, est paralysis;& antecessit eam congelatio, stupor, scotomia,& vertigo. Et signa permutationis eius ad intestina, & cum materia, est frigiditas grossa,& ventosa, sunt ileon, & colica,& dolor arthreticus ex permutatione ad iuncturas.

CVRA. In cura doloris stomachi, duplex est intentio,generalis.s.& specialis. Generalis,est quæ causas imprimentes ipsum generales, quæ sunt tres.s. mala cõplexio diuersa, solutio continui, & vtrumq; complectens.s. vtapostema considerat remouendas, & est eadem ei, quam supra in cura sodæ diximus. Specialis est, quæ speciales causas hic enumeratas, & alias consimiles est abscindens. prout membri natura.s. stomachi innuit, quæ auxilia elegit sibi conuenientia,& sunt propria.

Præsupposita ergo generali, vt ex præmissis ibidem, & in hac particula nota; specialem prosequamur attente, sine dilatione, est enim talis dolor fortis, etiam si ex leui sit causa. Imprimit enim in stomachum, quod mẽbrum cæteris membris sensibilius est, secundũ Gal. & sic magis est perceptiu⁹ ipsius, & proinde maioris nocumenti impressio eius, ac nocumẽtum ad principalia, & vniuersum corpus extendit,quibus alligatur, vnde accidentia insurgũt plurima, & verenda. Sic equidẽ raro est adeo paruus, quin fortis sit. Et raro fortis, quin resoluẽdo spiritus virtutem prosternat. Ob quod frequenter mortis est prouocatiuus, cum superexcedat modũ, quo casu mitigare oportet eum primo; deinde causam eius imprimentẽ quæcũq; sit auferre. Si vero sit suauis naturę tolerabilis, tantũ cãm eius oportet abscindere. Auferẽdo enim eam simul, & dolorem auferimus. Ait enim Gal. mitigatiua doloris super excessum, vt infra de cura dicemus arthreticę,sunt duplicia,quædam respiciunt, & pertractãt causã imprimentẽ,& percipientẽ simul, & quædam solũ causam percipientẽ, non imprimentẽ nisi calida fuerit, & subtilis. Prima sunt duplicia frigida

apocru-

apocruſtica, qualia ſunt roſæ, myrta, rubus, folia vitis, ſalicis, cytonia, ſumach, ſpodium, ſandali, & ſimilia. Et alia ſunt calida temperata primum gradum non excedentia, ſtomacho conuenientia communia, & propria, qualia ſunt chamæmilla, melilotũ, anarhetum, aniſum, apium, ſemen caulis napi, amomum, abſynthium, ſquinanthum, amygdalæ, fœnugræcum, ſemen lini, radix althææ, malua, hyſſopus humida, & cerotum eius, & ſimilia in primo gradu calida, & proprie quando cum eo fuerit conſolidandi potentia, ſicut gummi prunorum, & ceraſorum, terebinthina, amylum, crocus, & ladanum, hæc & ipſorum olea, fœces, & aquæ exterius applicatæ ſecundum omnem modum, ſcilicet embrochationis, infuſionis, epithematis cum ſpongijs, filtro, panis, lana, ſtuppa, in veſica vitrea, balneo, in ſaccellis inclusis, cataplaſmata, emplaſtrata, & cerotis inuncta. Et quædã ex eis interius ſumpta, & compoſita per modum apozematis. Et ex eis eſt ſomnus, qui retrahendo ſenſum & calorem materiam digerit. Prouocantium autem ſomnum quædam ſunt frigida, & ſtupefactiua, quæ infra ſpecificantur, quædam calida, vt anethum, & oleum eius, vinea, myrrha, crocus, flos amygdalarum, & ſimilia. Et inebriantia, vt vinum purum, & fumoſum non antiquum: quoniam ſecundum Gal. vigilias gignit. Et gallia, & crocus in vino, xizania, amomum, armel, & marmacur. attalis permiſta cum vino inebriat magnifice. Et agrimonia ſub capite poſita à proprietate facit dormire. Prouocetur ergo ſomnus ſi frigida fuerit cauſa doloris cum calidis prædictis, & proprie ſi per interius approximanda prouocare intendas. Si vero fuerit calida cum frigidis. Si veto per approximanda exterius cum quolibet poteris prouocare, & cum eo quod a proprietate habet prouocare intus, & extra. Secunda vero ſunt narcotica ſtupefacientia, quorum multæ ſunt ſpecies in fortitudine, & debilitate ſtupefactionis differentes: eorũ enim fortius eſt opium. Vnde Abuha. ex opio cum caſtoreo iuuatur, quandoque ſtomachus lapſus ex dolore. deinde poma mandragoræ, ſemen eius, & cortex radicis eius. Deinde papauer, & hyoſcyamus; deinde ſolatrum, deinde coriandrum, & mucilago pylij, deinde nix, & vltimo aqua frigida.

Stomachi dolorem mitigatio.

Somnum prouocantia.

Inquit enim Hipp. dolores, & tumores, & podagra, ſi in rubeum fuerint tendentes, aquæ frigidæ infuſio refrigerat, & attenuat, ſtupor enim mediocris, quem inducit, ſoluit dolorem. Alia vero ſunt ex his compoſita, vt theriaca, phylonium, tryphera magna, athanaſia. Et alia antidota magna, Quæ omnia ſecundum ordines approximabis, & prout ſuperius in libro conſolationis diximus: quæ cum te habente virtutem, & proprietatem cõfortandi, & defendendi ſtomachum, miniſtrabis, vt eſt menta, maſtiche, ſpica, & caſtoreũ. Et ex eis eſt dolor inductus in aliquo extremorum vehementior, qui denigrat ipſum, ſicut Hip. dixit in aphor. ex eo ꝙ trahendo virtutem ſenſibilem ad remota, ſenſum minuit in ſtomacho. Et ex eis ſunt cibi, & potus groſſum generantes ſanguinẽ, vt lentes, frumentum coctum, carnes bouinę, extrema, & viſcera animaliũ, & piſces magni, & vinum magnum, nigrum, ſpiſſum, & ponticũ, qui ſenſum operãtur obtuſum, & acutũ inſpiſſant, & obtundunt humorẽ. Quę vero cauſam ſpecialem abſcindunt imprimentem, ſunt diuerſa, ſecundum diuerſitatem ipſius ſuperius numerata. Aut ergo cauſa eſt debilitas ſtomachi, & caloris digerentis ipſius, & huius cura eſt duæ res. ſ. confortare, & reſoluere ventoſitatem, & tradidimus hæc ſupra, quæ ſunt illa complentia, & per quẽ modum, Et ſi quidẽ ſit per cõitatis viam, & ex effluxione materiæ melancholicæ de ſplene ad ipſum, cura eſt quattuor res. prima eſt ſplenis euacuatio. ſecũda eſt materię melãcholicę ad contrariũ tractio, vel ad aliud deriuatio. tertia eſt ipſi⁹ cõfortatio, & ductuũ ipſius apertio, vt ad exterius expellat, & nõ ad ſtomachũ. quarta eſt ſtomachi cõfortatio, & viarũ conſtrictio, vt ipſam repellat fluẽtẽ, & nõ recipiat.

Primã rem cõplent euacuantia ipſum proprie, vt eſt epithymũ, polypodiũ, lapis lazuli, armeni, myrobalani, indi, emblici, bellirici, & ſimilia. Et ſi fuerit cum peccato ſanguinis, phleborotoma de baſilica ſiniſtra, vel de ſeylem ſiniſtræ manus, vel hæmorrhoidũ apertio. Inquit enim Gal. in maximo enim dolore, & in acutiſſimo apoſtemate nulla melior mediciua hac eſſe poteſt.

Secundam rem complent ventoſarum proiectio in hypochondrio ſiniſtro, vel in alio loco ſtomachi oppoſito, & ſpleni, vt in renibus, vel inguinibus.

Tertiam rem cõplent, capparus, ſcolopendria, tamariſcus, intus, & extra, & per omnẽ modũ approximata.

Quartam rem cõplent calida ſtyptica ſtomacho approximata intus, & extra, intus, vt myrobalani cõditi, cytonia condita, xyloaloe, cinnamomum, ſpica, macis, & aliæ ſpecies appropriatę, & cibus præparatus cũ eis, & aceto, & potus vini puri, in quo decocta ſit pæonia, miniſtratus. Extra, vt ſpongia madefacta in aceto calido, cum ſpica, menta, & maſtiche. Si autem ex tractu ſuperfluitatum ad ſtomachum tempore famis, cura eſt altero duorum modorum, ſicut docuit Abuha. quia, aut cum euacuatione ante cibum per vomitum, aut cum aſſumptione alicuius lubrificatiui ante cibum, quod ipſum deponat de ſtomacho, & eſt notum.

Secundi cura, eſt ſimpliciter quattuor res. Prima eſt mittentis hepatis euacuatio, quã complẽt abſynthij ſuccus, & vinum eius, rhabarba. caſſia fiſ. tamarindi, manna, & myrobo. citrini. Secunda eſt materiæ deriuatio, quam ventoſatio in dextro hypochondrio complet, vel in dorſo renibus, & inguinibus. Tertia eſt confortatio hepatis, quam complent abſynthium, eupatiorum in decoctione ſeri caprini, vel aqua fructuum, vel ſuccus roſarum, & endiuiæ, & ſimilia intus, & extra approximata ſecundum omnem modum. Quarta eſt confortatio ſtomachi, & viarum conſtrictio, ne recipiat influentem choleram, quam complent, cytonia, pira, ſorba, meſpila, ſumach, granata muza, interius exhibita, & rob ipſorum, panis cum vino, & extra, cymę, rubi ſpodium, & folia vitis, cum ſauich, & agreſta emplaſtrata, & alia quæ ſuperius diximus in prima particula. Tertij curam habuiſti hic ſupra de cura malæ complexionis cum materia, & de cura apoſtematis. Quarti cura eſt, ſicut catarrhi. Quinti cura, eſt vomitus, & abſtinentia. Sexti cura, eſt vomitus, & ordinata comeſtio, & bibitio. Septimi cura, eſt vomitus, miniſtratio rei frigidæ temperatæ, vt ſunt granata, perſicaparum muza, & acria. Et ſi cum mordicatione ipſum ſedant magis frigida, vt lac acetoſum, ſuccus macianorum, aqua frigida, & ſimilia, & ſuccus foliorum vitis, exterius applicatus cum ſauich hordei. Octaui cura, eſt vomitus ipſius, & miniſtratio rei calidæ intus, vt zingi. gar. cinnamomi, galangæ, diacalamenti, & diatrion pi. theriacæ, & ſimilium. Extra, vt eſt abſynthium emplaſtratum cum vino, aut melle, panni celafacti, & fumigati cum ſpica, & ligno alo. & vnctio cum oleis calidis ſupradictis, ſcilicet de lilio, anetho, nardino, maſtichino, & de piperibus, & balneum in delicatis proprie, & in robuſtis, emplaſtro calefacto, & confortato, in antidotario noſtro dicto.

Noni cura eſt, cura ventoſitatis, & inflationis, & ex appropriatis eſt ius galli antiqui, & darſeſehã, andacocha, & ſal gemma, ſpica, caſtoreum, galanga, & confectio eius. Decimi cura, eſt ventoſitatis ſtomachi cura ſupra in cura ventoſitatis ſtomachi dicta. Vndecimi cura, eſt cura malitiæ complexionis ſtomachi cum materia phlegmatica, quam hic diximus. Et proprium eſt agaricus tranſglutitus, Et ſi eſt manſiua, eſt eadem cura, ſed fortior. Si vero ſit periodica, & permutabilis diſpoſitionum particularum, correctio ipſius eſt curatio, quæ ex cura ſecundæ, & tertiæ cauſæ tibi eſt manifeſta (ſi Chriſtus tua illuminatio ſit) quem timebis.

Pilulæ Hipp. quas Nican ſuo antidotario ponit expertæ ſunt, & de vltimis ad dolorem ſtomachi ex quacunq; cauſa, ſi dent tres, vel quinq; põderis, drac. i. pcedẽte digeſtione, cũ oxymelite ſquillitico, & geleniabin, & aqua decoctionis mentæ ſiccæ, & aniſi, & ſęniculi, & ameos, ſi materia fuerit groſſa, viſcoſa, & difficilis eradicationis

rionis,vel cum ſyrupo acetoſo, & prædictis ſi facilis, & nos infra ponemus capitulo de cura ſcrophularum.

Abuhali ſi dolor ſtomachi ex ventoſitate fuerit præſo cata in ſtomacho,aut in eis, quæ ſequuntur eum,conferũt ei grana lauri, & cyminum aſſatum cum melle confecta, ſtomacho applicata per modũ emplaſtri,vel euaporata cum vino. Et ſi eſt dolor ex melancholia inflatiua,tunc oportet,vt euaporatio fiat cũ alumine,& dragacantho cõtritis, cum acetoſo aceto additis ramis anethi contritis. Dolor aũt,qui fit poſt cibũ,& non ſedatur niſi
x melũ. vomitu, malus eſt, & rectius,vt ſumat aliquid * melius ante cibum. Et vt conſideres cauſam illius ex capitulo vomitus, & euacues illud,quod oportet euacuare ex infuſione aloes,& ſimilib⁹. Deinde adminiſtra trochiſcos de ſtella,qui valẽt ad dolorem ſtomachi,& ipſi recipienti ſuperfluitates expulſas ex reliquis membris. Et ex eis, quæ conferũt ad hoc eſt, vt ſumatur olibani, maſtiches, nigellæ, ameos, corticũ fiſticorũ viridium,& xyloaloes crudi,omnium,ana partes æquales, terantur, & cribellentur,& conficiantur cum melle emblicorum. Et ſumatur ex eis omni die ante cibum quantitas drach.ij.vſque ad aur.ij. Et confert etiam miniſtratio coriandri, & ſyrupus granatorum cum menta. Et ex eis,quæ conferunt doloribus ſtomachi cum proprietate ſecundum quòd teſtatur Abuha. ſunt pelles intrinſecæ ſtomachorũ auium,& proprie gallinarum exiccatæ, & puluerizatæ, & bibitæ cũ vino,& carnes oſtracorum,neque decoctæ, neque aſſatę. Et radix pæonię,& ſemẽ eius. Et etiã dra ij. ex ſuccuti bibuntur cum hydromelle ad dolorem,& ⟨illegible⟩ mordicationem,& ⟨illegible⟩ corallus ſuſpenſus ad collum,ita quòd tangat os ſtomachi.

Confectio trochiſcorũ ſtellæ,qui in potu dãtur ad dolores ſtomachi valde profundos. Rec. ſpicæ,maſtiches, cinnamomi,thuris,ſquinãthi,caſtorei,myrrhæ, piperis, mandragoræ, ſeminis hyoſciami, abſinthij, opij, aloes, ana drach. x. informentur trochiſci, & dentur in potu drach.ij.cũ vino,& ſunt de vltimis,& ſunt Almanſoris.

Item confectio trochi. de roſis maior conferẽs ad dolorem ſtomachi, & malitiam digeſtionis, inflationi, & inceptioni hydropiſis, & febribus antiquis. Rec. roſa. drach.iij. xyloaloes,ſpicæ,maſtiches,caſiæ ligneæ,florum ſquinanthi,cinnamomi,abſinthij romani,ana dra. j.informentur trochiſci cum vino veteri,& dentur in potu cum aqua radicis,quorum doſis ſit,drach.ij.

Confectio alia trochi. de roſis minor ad dolorem ſtomachi phlegmaticum, cũ quo eſt humor cholericus,& ad inflammationem anhelitus,& malitiam digeſtionis. ℞.roſarum rubearum tritarum drach.x. ſpicæ aromaticæ,maſtiches, ana drach j.ſ. informentur trochiſ. cum vino,quorum doſis ſit drach.ij.

Trochiſci Andromachi facientes ad dolorem ſtomachi,& difficultatem ventris, & difficultatem vrinæ.℞. ſem.apij drach.viij. feminis aniſi drach iij. rheuſeni,piperis albi,florũ ſquinanthi, caſtorei, ſpicæ,cinnam.opij, ana drach.j.& ſ.aloes ſuccotrinæ,maſt.croci,ana drac.j. abſinthij drach.iij tere,& cribella, & confice cum ſucco mentæ,& informa trochi. & vtere.

Hipp.medicamẽ confortãs ſtomachum, & virtutem eius,fugans dolores,& faciens accelerare digeſtionem. ℞.galangæ, maſtiches, ligni aloes,cinnamomi, feminis myrrhæ,an.drac.iij euphragiæ, aniſi,an.vnc.v. zing.dr. j.corticis fiſticorum exteriorum ; olibani,roſ. ana drach. ij.ſpicæ drach j ſalisgemmę drach.iij zucchari adminiſtrati,vel ſyrupati cum aqua ro.lib.ij. doſ.eſt a drach.vſque ad drach j.& ſ.ante cibũ,& poſt. Aliud quoad dolores eius,ex groſſis,& viſcoſis humoribus ſepultis in ſtomacho,& eius villis, & eſt conueniens ſenibus proprie, & in hyeme. ℞.baccarũ lauri,aniſi,an.dra.j.pyrethri,vltra marini,zing.galangæ,ana dr.iiij. maſſi.myrrhæ,ana drach.ij. mellis lib ij. aceti lib j. doſis eſt ab vnc.v. vſq; ad,i. Gal. medicamen valens ad infirmitates ſtomachi frigidas,& dolores fortes. ℞.trium piperum, ſpicæ nardi,zingib.roſarum,florum chamæmillæ,ſquinanthi,cẽtaureæ,ariſtolochiæ rotundæ,an.drac.vj. ligni aloes dra.

E ij. Conficiantur cum melle, in quo cocta ſit maſtiche, & gar. doſis eſt vnc.v. cum aqua calida.

Aliud medicamen conferens ad dolorem ſtomachi, & hepatis,remouens putredinem ab eis ex caliditate,& acuitate choleræ citrinę,faciens digerere cibum,& confortans ea.Rec.roſarum ru drach.x. trochiſcorum, diarhodon,liquiritiæ,ana drach. iiij. garyo. calami aromatici,ſpodij,maſtiches,ligni aloes,ana drach.ij.trium ſanda.drach iij. ſeminis portulacæ, lactucæ, ſcariolæ, ſem. communium mũdatorum, albarum margaritarum cũ ſengetaſe, raſuræ eboris, dragacanthi, gummi arabici, ana drach.j.ſ.camphoræ drac.ſ. cõfice cum ſyrupo acetoſo,& doſis eſt drach.ſ.cum aqua calida,vel frigida.

Medicamen ex inuentione noſtra, ſanans vniuerſos languores ſtomachi,(ſi Ieſus Chriſtus voluerit,)oẽs virtutes eius confortat,& vomitum ſiſtit,& ipſum proprie naturæ reſtaurat,quo nullum eſt melius. ℞. maſtiches, ligni aloes,myrrhæ, cinnamomi,ana drach.v. corti. exterioris fiſti.gar.ſpicæ,ana drach.v.euphragiæ vnc.ſ.coralli albi,& rubei partes miſcendo æquales ad pondus omniũ rerum,ſyrupi ro.quod ſufficit. Pilulæ purgantes ſtomachum ab omni ſuperfluitate humorum,& cerebrum,& remouent dolorem. Rec.abſinthij, maſtiches, agarici,ana drach.ij.trium myro.drach.iiij. turbith dra. x.epithymi hortenſis: ſalis indi,an.dra.ij.penidiarũ dra. iiij.hieræ picræ drach.v.ſucci roſ.drac.iiij. diagr.reprelli drach.j.fac pilulas cum ſucco ſcariolæ doſis eſt drach.ij.

Confectio anacardina, diacyminũ, & diatrion piperеon ſunt conueniẽtia, dixit Abuh. Pilulæ quæ cõferunt ad dolorem ſtomachi,& ſingultum,& ſunt Serapionis. ℞.aloes abluti drach.j.ſ.muſchi,piperis,ana dra.j. Conficiãtur cum vino puro, & aliqui addunt ſpicæ,drach.ſ. Pilulæ ad dolorem ſtomachi,& tuſſim,& eos qui pauſare nequeunt. Rec.aloes drach.vj. abſinthij, enulæ ana vnc.vj.maſtiches,mentæ ſaracenicæ,ana vnc.ſ. Confice cum melle,doſis eſt v.ante cibum,vel poſt.

Deinceps ſcribam⁹ medicinas, quæ adminiſtrant exterius ex emplaſtris,linimẽtis,vnctionibus ſuper ſtomacho,& modos eorũ,& ſunt ex neceſſitate curæ lãguoris ſtomachi,aggregãt enim,& coadiuuãt partes eius,& virtutes,& caloré,ne reſoluatur, & exhalet indebite,& deſtruunt in eo dolores,& conferunt eius vitæ. Emplaſtrũ Philagrij ad dolorem ſtomachi, hepatis,& matricis,& apoſtema cum linitur exterius, & adminiſtratur mulieribus in lana,linita cum ea matrice. ℞.croci dr.ij.bdellij, maſtiches,cal.aroma.aloes,ſtyra.humidæ,an.drac.viij. ſeræ drach.iij. adipis anſeris dra.xij.hyſſopi,ſic.& humidæ drach.xxx.olei nardini quantum ſufficit.

Calefactorium ad dolorem ſtomachi frigidum. ℞.cinerem calidum,& imple parapſidẽ quamuis,& deſuper aſperge cymas,origani, & inuolue in panno lineo,& ⟨illegible⟩ ſuperpone cum compreſſione.

Idem operatur, tegula ignita extincta in vino græco, & ſuperpoſita ſtomacho. Sunt etiã experta calefactoria ficca ex iale,& milio,vel furfure ſecundum Hipp.& humida ex ſpongia madefacta in vino decoctionis aniſi, fœniculi,abſinthij,& chamæmillæ.

Vnguentum ad ꝓdicta. ℞.aloes, maſtiches, olibani, myrrhæ,ana drac.ſ.corticum granatorum,roſarũ,aniſi, galangæ,gar.ana dra.iij.olei ro.chamæmillæ an.lib.j.ceræ vnc.iij.bullitis oleis,aceto,& cera poſt perfectam decoctionem ſuperaſperge in fine ſpes prædictas puluerizatas bene agitando,donec fiat vnguentum,de quo perunctо ſtomacho ſuperaſperge myrrham, & maſtichen, linetur pannum, & lanam tutecidam calidã ſuperpone.

Linimentũ aliud nẽm confortãs ſtom,& oẽs eius operationes,& remouẽs oppilationes,dolores,& ventoſitates. ℞.olei nardini, lib.j. & fac bullire cũ ſapſucho trito, bullitione vna; poſtea pone ceræ vnc.iij. & fiat vnguẽtũ cũ maſtiches,myrrhæ,terebinthinę,ladani, an.vnc.j. & vnge,& ſuperaſperge puluerem aniſi,& roſarum.

Aliud ad eadem in febricitante. Rec. olei myrtini, & roſ.ana drach.ij.& bulliant cũ maſtiche, & olibano, & vnge ſtomachũ ex eo, & ſuperaſperge puluerem roſ. &

gla-

granatorum,& remouet, vel arcet nauſeam. Adidem. ℞. ſucci ſolatri,& ſucci abſinthij,aniſi, ana drach iij. farinæ hordei vnc.iij.maſtiches vnc j.roſarum rubearum puluerizatarum drac.ij.fiat commiſtio,& vnge. Aliud quod adminiſtratur,quando omnia alia non cõtulerint, & ſedando dolorem,arcet vomitum,& nauſeam,& fluxũ. ℞.colophoniæ,terebinthinæ, olibani,an.vnc.j.ſang. drac.mumiæ,myrrhæ,ſarcocollæ,ana vnc.s. roſ.corticũ grana.ana vnc.j.infunde ſtuppam,& ſuperpone.

De nocumentis appetitus, ex quibus eſt debilitas, ſeu diminutio, deſtructio, ſeu ablatio, & corruptio. Cap. 17.

DEſtructio, ſeu ablatio appetitus, eiuſq; diminutio, ſeu famis,quæ eſt ſecundum Gal. cibi indigentia, ſeu deſiderium calidi,& ſicci; ſicut ſitis eſt indigentia, potus,& deſiderium frigidi,& humidi, cuius organum os ſtomachi natura inſtituit, ſunt notæ, ſunt enim ſpecies nocumenti appetitiuæ actionis, quod eſt triplex ſecundum Gal.ſ. ablatio eius,& eſt cum ſtomachus nihil appetit,& diminutio eius,& eſt cum appetit parum reſpectu conſueti,& eius corruptio, quæ eſt cum appetit inconuenientia,ſed de hac infra diſtincte dicetur (Patris ſapientia ſuccurrente.) Cauſæ autem eius ex notitia cauſarum naturaliter perficientium ipſum poſſunt haberi. Inquit enim Gal.contrariorum contrariæ,ſunt cauſæ.

Cauſæ autem perficientes ipſum appetitum naturalem ſecundum Gal. ſunt quinque ſ. inanitio membrorum, naturale deſiderium eorum trahens, ſuctio venarum, ſtomachi ſenſus, & deſiderũ animatum cõplens. Si vero auferatur,aut deſtruatur, illud erit,aut quia mẽbrorum inanitio non ꝓceſſit, aut quia naturale deſideriũ fuit deſtructum,aut quia venarum ſuctio non interuenit; quibus mediantibus mẽbra trahunt à ſtomacho, & inteſtinis,ſicut radices arborũ à terra; aut qa organũ appetitus.i.ſtomachus ſuã inanitionẽ nõ ſentit,vt in boliſmo,vnde aiatum deſideriũ.i. voluntas replẽdi non ſequatur,quæ fames eſſe dignoſcitur,aut quia nulla affuit.

Primi cauſa eſt, repletio mẽbrorũ, & proprie ex humoribus crudis; conſtipatio pororũ,& caloris naturalis debilitas, & occupatio ipſius in rectificando humores crudos,& groſſos,& digerẽdo, & adminiſtrando ipſum loco eius,quod diſſoluitur: vt in aialibus accũbentibus in cauernis ſanis hyeme eſt videre; & in valde pinguibus,& in febrientibus feb.phlegmatica. Secundi cauſa eſt,quia licet prꝫceſſerit inanitio ſenſibilis,vel inſenſibilis,tñ quia fuit vltima,& ſuperflua: & ſic naturale deſiderium,& naturã deſtruxit;quia à venis trahere non potuit,vt in vlceratiuo fluxu, & proprie ſanguineo; & febribus acutis, & proprie peſtilentialibus, & hecticis eſt manifeſtum: & etiam in conualeſcentibus,& ſuperfluo exercitio, & reſolutiuo, & diaphoretico ſudore,& fame diuturna,& ſimilibus. Tertij cauſa eſt, venarum,& hepatis debilitas, ſeu oppilatio ſicut in apoſtemate hepatis,& febribus peracutis,& fluxu hepatico eſt apparens. Quarti cauſa eſt,quæ eſt in organo.ſ. ſtomacho,& eſt multiplex cauſa.ſ. interior,& exterior. Et interior,aut eſt propria ſtomachi,aut ex cõitate. Et ſtomachi propria eſt quælibet ꝫgritudo deſtruens ſenſum eius aiatum ſibi vltra naturalem, & cõem additũ, vt trahat nõ ſolũ pro ſe, ſed pro toto,qd deſideriũ aiatum cõplet: & tñ hepar,licet pro toto trahat illud, tñ non haber,vt ſtomachus eo, ꝙ trahit ab intus,& à proximo, ſed infra de hoc ſummæ tertiæ cap. 1. dicetur,(ſi Chriſtus annuerit.) Et plurimũ eueniẽs,eſt mala cõplexio, pura,vel cũ materia, & pura, vel calida,& ſicca,per ſe,vel per accidens illud operans. Per ſe,quia auferens cauſam appetitus cibi, qui eſt calidus,& ſiccus, quæ cauſa eſt frigiditas, & humiditas inducens in eo cauſam appetitus potus,qui eſt frigidus,& humidus;ſic priuat famẽ, & inducit ſitim,ꝙ aũt ita ſit, patet in iter agentibus in aere calido,& æſtatis tempore, & in exercitantibus, & balneantibus in aqua calida, in quibus eſt videre,ꝙ deficit fames,& ſitis augetur. In cõtrarijs aũt creſcit fames,& diminuit ſitis. Per accidens, autẽ,quia non ſit caliditas reſoluens,& inaniens ſtomachum,vt in canino appetitu,licet raro,ſed diſſoluens villum longitudinalem trahentem,& eius humiditatem, & trahens ex alijs partibus circumiacentibus ad ipſum, & repellendo ſtupefaciens: vel frigiditas,vel humiditas, quia non ſit temperata, vt prædicta cooperans ad naturalem,nec ſuperfluens parum,vt in canino appetitu: ſed valde adeo, vt paralyticum faciat: quare deſtruit ſimul ſenſum,& attractiuam eius,& naturalem virtutẽ,vt inboliſmo. Vel cũ materia,aut generata,aut influxa. Et generata,vel calida,diſſoluente,& replente, & calefaciente,& vel frigida viſcoſa,groſſa adhærente,& ſenſum obtundente. Influxa plurimum eſt,aut à cerebro,vt in catarrhis; aut ab hepate, vt in ſuſtinentia famis,quæ ſtomachum putridis replet humoribus,hepate nõ habente de bono ſanguine,niſi quantũ ſibi ſufficiat,vel nõ putridis,ſed bonis hepate de bono habẽte pluſq; ſibi ſufficiat,vt innuit Gal.vt ſupra dictum eſt. Aut etiam a ſplene,cũ multam melancholiam mittat illi,quæ repleant: vel melancholiã aduſtam, quæ caleſaciat locũ appetendi,aut à toto corpore,vt cũ præceſſit vomitus violentus, & frequẽs,qui debilitauit ſtomachũ, & prouocauit curſum ſuperfluum à toto corpore ad ipſum; vnde factus ſit lacuna ſuperfluitatum. Ex cõitate vero cauſa,aut eſt abſoluta,vt plurimum; vt in ægritudinibus cerebri ſ.foda,lethargia,ſtupore,& ſimilibus: aut qñq; eſt cũ cõitate nerui,vt viæ intermediæ inter cerebrum, & ſtomachi orificium,quia paralyticus; aut in ægritudinibus hepatis dictis, in quibus debilitatur naturalis virtus omnis, non ſolum appetitiua in radice; verum etiam ex conſequenti in ſtomacho,& in toto corpore. Aut in ægritudinibus ſplenis,qa non mittat melancholiã. Aut in ægritudinibus inteſtinorum,vt in dyſſenteria; vel in vermibus exiſtẽtibus in eis, & pungentibus ea,qbus cõicat ſtomachus;licet qñque cibũ præaccipiendo, de eo cauſa ſit appetitus caninus,vt ait Abuha.ſed illud cõſideratione indiget,& alia debilitãtia dicta cap. 1. quæ mouent ipſum ad expellendũ,ſeu vomendũ,& nõ appetendũ; aut propter matricẽ,vt accidit in retentione menſtruorum,& in principio impꝫgnationis, licet ſibi accidat tunc corruptio appetitus magis,nec ſit vere cõitas abſoluta. Exterior vero cauſa; eſt cauſa primitiua ex aere calido reſoluente virtutẽ ſuo exceſſu, vel diſſoluente humiditate,& replente, non conſumente: aut frigido ſuo exceſſu ſtupefaciente,& prohibente reſolutionẽ,vt in debilibus natura; vel ſolum recludente calorem ad interiora & calefaciente ſtomachum, vt in robuſtis natura,& exercitũ ſuperfluum reſolutiuũ,& quies nimia. Inquit.n. Hipp. derelinquẽtes exercitium frequenter hecticã incurrunt; vigiliæ ſuperfluæ,& ſomnus ſuperfluus, & ꝓprie inſuetus,q ſtomachũ mollit,& coctũ reddit, vt ait Hipp. cibus ſuperflue calidus,vel frigidus,& hmõi;vt ſupra cap. de debilitate dictum fuit. Potus aquæ frigidæ plurimæ, & proprie in ieiuno. Inquit.n. Hipp. qui aquã frigidam ventre biberint inanito, eorũ corpora in defectionẽ adducit. Potus quoq; vini antiqui,qui eſt cauſa ſitis,nõ famis,vt ait Gal licet per accidens poſſit eſſe cauſa appetitus,qa ſit inebrians,& aceſcat. Dimiſſio ẽt potus delatiui in hñtibus meatus hepatis anguſtos, ſuperflua repletio,& inanitio prædicta; & aiæ accidentia, vt triſtitia,timor,ira,imaginatio rei abominabilis, & præſentia eius, & ſimilia: & deſtructio, ſeu caſus appetitus in ægritudinibus chronicis eſt malum,per viã ſigni, & cauſæ,vt ait Hipp. in aphor. Sed ſcias,ꝙ cauſæ deſtructionis appetitus ſunt ipſæ eædem cauſæ debilitatis ipſius cum ſunt,& ipſa facta a frigiditate, eſt deterior facta a caliditate, eo quòd frigiditas eſt acuens appetitum non deſtruens. Signa vero,quibus habent cognoſci, ſunt ſenſus, qui operantur in eis; & inuentio,quia nihil,vel parum inueniatur appetere reſpectu eius,quod conſueuit appetere. Cauſarum vero ſigna,& primo primæ cauſæ habentur ex diæta præcedẽte,quæ tales crudos humores habuit multiplicare,& ex habitudine groſſa, & pingui,colore liuido,&

do,& plumbeo. Inquit Gal.color enim corporis humorum dominium ostendit,cum priuatione omnis insensibilis,vel sensibilis euacuationis, & proprie per poros. Ex complexione,ætate,tempore, regione,arte,& alijs similibus circumstantijs. Inquit enim Hipp. contemplari autem oportet tempus, ætatem,&c. Et quia ex iniuncta abstinentia longa nō minuitur corpus, neque ex feb. longa. Inquit enim Hipp. febricitantibus non omnino in superficie permanere, neque corpus minuere magis
2. apho. 2. eo,quod secūdum naturam, longitudinem morbi significat: quia humorum cruditatem pororum constipationem ostendit, & ex pigritia corporis, & desidia animæ, tarditate motus, turgiditate, & hypochondriorum suspensione,& exeuntium cruditate. Secundæ autē causæ signa sunt, signorum prædictorum contraria, cum inuentione euacuationum sensibilium, vel insensibilium vlceratarum enarratarum hic in adductis exemplis, & proprium signū est debilitas appetitiuæ virtutis, & est, vt præparentur infirmo cibi,quos desiderat,& cum ministrantur cibi,& gustat, vituperat illos. Tertiæ etiam causæ signa ex his,quæ in exemplo adducuntur,sunt manifesta. Quartæ vero causæ in organo consistebant,scilicet stomacho; signa sunt quia sit inanitionem suam nō percipiens; & apud transglutitionem rei acutæ,puta piperis,non sentietur ardor,nec sequetur singultus. Et si quidem sit eius causa interior, & sic mala cōplexio eius propria,puta calida,vel frigida; signa superius habuisti. Ex eius signis est,si sit calida,sitis, & iuuatur potu aquæ frigidæ,vel cibi frigidi actu, nam alterando dyscrasiam eius excitat appetitum ablatum. Sic enim est videre,ꝙ febricitanti redit appetitus cum receptione panis insusi in aqua. Si vero sit frigida,signa erunt contraria. Si vero sit mala complexio cum materia generata in eo, signa stomachi sunt,debilitas, & dyscrasia præcedēs cum malitia regiminis. Si sit calida,erit sitis, amaritudo oris,& eructatio fumosa,& exeuntia cholerica,& ex assumptione cibi,& potus frigidi,& absterfiui,appetitus excitatur. Si vero sit frigida, signa erunt contraria, & cum incipit comedere cibum, & potum calidum, & absterfiuum, excitatur appetitus; materia enim,quæ inhærebat sua viscositate,& sensum stomachi obtundebat; cū ex cibo, vel potu tali abstergatur,sensus stomachi redditur,&c. appetitus. Signa vero materiæ influxæ sunt,præcedens mala dispositio prædictorum membrorum,cum inuentione catarrhi consueti,vel cum præcedente abstinentia inueniatur,vel cum vomitu frequentato. Si vero causa debilitatis,& destructionis sensus animati desiderij stomachi sit,ex causa communitatis aliorum membrorū, signa erunt inuentio, seu præcessio dispositionum, seu ægritudinum ipsorum membrorum, quibus dictum est compati. Signa vero causarum extrinsecarum,sunt sensus,& inuentio prædictarum ex te,vel relatu infirmi,vel astantium ministrorum,& facilis euentus eius,& facilis cessatio,quia in die,vel nocte subeunte,vt ait Gal.

CVRA. Curationis intentio est duplex, generalis scilicet,& specialis. Generalis est tres res. prima est ablatio causæ, secunda confortatio stomachi, & proprie superioris partis eius, sensus, & appetitus viuificatio, & exiccatio,iādiu existentis destructi,vel sopiti, & confortatio ipsius debilitatis, tertia est accidentium correctio, vt est debilitas, syncopis, & similia. Specialis est,quam ex diuisione generis, scilicet appetitus destructionis, & debilitatis in suas speciales causas accipimus:& in actū, vel operationem vnicuique speciali causæ conuenientes adducimus medicinas, &c. propria auxilia demonstramus.

Si ergo causa destructionis appetitus,fuit defectus inanitionis membrorum, & ipsius causa specialis fuit repletio ipsorum ex humoribus crudis,cum pororum cōstipatione,& caloris naturalis debilitas,nihil,vel parum resoluentis, cura erit quatuor res. prima est humorum ipsorum digestio, seu adæquatio; secunda est pororum rarefactio. tertia est ipsorum euacuatio, & resolutio. quarta est caloris naturalis confortatio.

Primam rem complent vsus ciborum, potuum, & aliarum rerum non naturalium calefacientium temperatæ,& extenuantium, prout in cura cordis specificauimus, necnon & medicinarum eādem virtutem habentium,quas in cura malæ complexionis stomachi frigidæ cum materia curauimus. Ex quibus est syrupus acetosus melinus cum seminibus, & radicibus, & de hyssopo,calamentho,origano,ameos, & similibus,& oxymel squilliticum, & diatrium pip. & diacalamenthum proprie,& diacyminum,& similia. Secundam rē complent frictiones temperatæ in vniuerso corpore, & multæ cum blandis manibus calefactis cum oleis rarefaciētibus,& subtiliantibus ibi superius enarratis. Et ex illis est oleum chamæmeli, anethinum, de amygdalis amaris,de meliloto, & similia: & balnea temperata naturalia,vt thermarum, vel artificialia ex aquis habentibus virtutem florum,herbarum prædictarum, quæ etiā primæ rei sunt conuenientia. Inquit Abuha.est autem cum hoc balneum, quod cibum indigestum digerit, & humorē crudum maturat. Tertiam rem complent frictiones fortes prolongatæ,& longa mora in balneo resolutiuo,vt est thermarū sulphurearū,& salsarum,& vnctiones cum resolutiuis oleis, vt oleo de croco, de spica,de costo,de iride,& similibus:vel prouocantibus sudorem, vt de apio,de calamētho,& pyrethro, si nō fuerint multi. Si vero fuerint multi, ꝙ in venis abundent,præcedat purgatio cum prædictis laxatiuis ibi superius dictis. Et ex proprijs est agaricus,quoniam, virtus eius adducit ex venis,& extenditur vsque ad extrema corporis, & perducit virtutes aliarum medicinarum tales humores educentium,vel alios vsque ad e,& cum sit incolumis,non offendit valde stomachum, & ex illis est electus,sed abhorreo hic,quoniam de malitiosis valde nocentibus stomacho existit.Quartam rem complent prędicta omnia, & ieiuniū,& abstinentia, donec calor igniatur,& à grauamine releuetur. Et ex appropriatis est theriaca antiqua,& ministrata post digestionē, & purgationem humorum talium: consumit enim reliquias,& naturalem calorem a tota substantia confortat,vt ait Abuha.

Si vero causa destructionis appetitus fuerit, defectus naturæ,& desiderij naturalis ex aliqua prędictarum euacuationū vltimarum, licet pręcesserit membrorum inanitio. Cura erit duæ res. prima est euacuationem illam si adhuc perduret,retinere. secunda est naturam paulatim resumere,& confortare. Primam rem complēt,quæ sunt illus causæ inanientis correctiua,vel fluxus proprie retentiua,quæ supra in cura fluxus sanguinis ex naribus diximus,& in cura cordis de sudore diaphoretico,& infra (Christo Iesu concedente) dicemus in alijs,& ex alijs partibus corporis procedentibus. Et ex communibus omnibus sunt myrrha, charabe, lutum sigillatum,trochisci de charabe,& de terra sigillata, & succus, & rob myrrhæ, & similia. Et ex expertis per nos, est theriaca in hoc casu.s. vlceratiuo fluxu sanguinis deijciente virtutem,noua cum aqua sumat eam, vt ponit Abuha.

Secundam rem complent cibi, & potus facilis digestionis,paucarum superfluitatum, multi, & boni nutrimenti,& cordialis,& etiam medicinæ,vt electaria,& similia, in quibus gradatim procedatur, parum & sæpe ministrando,vt supra in cura cordis diximus,quibus aliqua aperitiua parumper admisceantur, vt vias alimenti aperiant, quæ à stypticis, & ponticis fluxum retinentibus fuerunt præclusę.Inquit enim Gal.apertos fore eos, qui secundum hepar exitus alimenti, non solum in sanis,sed etiam ægris est securissimum. Et ex proprijs est cinnamomum, calamus aromaticus, cum semine apij, crocus, casia lignea, spica, & similia, apium,marathrū, petroselinum, & proprie fisticum,quod mundificat stomachum,& hepar, & aperit nutrimenti meatus, &c. etiam ficus siccæ cum amygdalis,vel nucibus, quæ aperiunt oppilationem in extremitatibus venarum, & etiā quies,& somnus in loco temperati aeris,& animæ accidentia naturam debilitantia,& confortantia, vt lætitia, & gaudium temperatum.

Si

Si autem deſtructio, & defectus appetitus fuerit, ob defectum ſuctionis venarum, licet fuerint inanitæ, & hoc quia fuerint debilitatæ, vel ex mala complexione feb. peracutarum, vel etiam ex qualitate pharmaci alicuius acuti, vel ex frigiditate alicuius rei aſſumptæ, vt aquæ apij, & ſimilium, vel fluxu hepatico, vel oppilante. Cura eſt duæ res. prima eſt, cauſæ (quæcunque ſit) abſciſſio cum his. quæ in proprijs capitulis deſcribentur. ſecunda eſt ipſarum venarum, & hepatis, à quo ſumunt principium, & etiam virtutem attrahendi, confortatio, prout in cura debilitatis hepatis te faciemus ſcire, (ſi annuerit gratia Saluatoris.

Sed ſi quidem deſtructio, & defectio appetitus fuerit, ob cauſam in organo. ſ. ſtomacho, quia ſuam inanitionē non ſentiat, quam venarum ſuctio præcauſauit, fueritque eius inſenſibilitas, ob cauſam interiorem in ſeipſo propriam, quæ ſenſum obtundit, ac eius deſiderium animatum. cura eſt cauſæ ablatio, ſcilicet ægritudinis cuiuſliber, quam in proprio perquires cap. Et ſi quidem ſit mala complexio pura, vel cum materia generata, vel influxa, curam eius ſuperius habuiſti. Si autem inſenſibilitatis, & defectus deſiderij cauſa fuerit, ex communitate ad principium, ſcilicet cerebrū, à quo recipit ſenſum, vt in lethargia, & ſtupore deſtruente, vel debilitante cerebrum, & virtutem eius, cura eſt duę res, ſcilicet ægritudinem cerebri corrigere, ſi poſſibile ſit: ſi vero non ſit poſſibile, ſignis prognoſticis derelinque; ſecunda eſt ipſum cerebrum confortare.

Primam rem complentia tibi ſupra diximus ſerioſe, & etiam ſecundam. Et ex illis ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ, Cibi ſunt auellana, caro gallinarum, & cerebrum earum, caro, & ius ſerpentis; confortant ſenſum, & vinum temperate ſumptum contemperat calorem eius, & ſua temperata caliditate dilatat animam; & ſpiritum multiplicat, & ipſum clarum reddit, vt ait Abuhali. Medicinæ ſimplices ſunt olibanum, & cortices eius, ſcoria ferri, ſal gemma, myrobalani chebuli conditi. aloe, ambra, xyloaloe, confortant ſenſum infrigiditatum, & muſchum, & oleum ro. & camphora confortant ipſum calefactum, & lac muliebre. Compoſita vero ſunt diambra, diaolibanum, diamuſchum, aromaticum roſatum, & mithridatum, & ſimilia communiter omnia principalia, & virtutes eorum confortant. Et ſi quidem ſi ex communitate nerui exiſtentis, vt via intermedia inter cerebrum, & ſtomachi orificium, quia paralyticatus cura eius eſt cura paralyſis, quam ſuperius habuiſti, & etiam cura catarrhi, oppilationis ſtomachi in poro, & via, quam diximus.

Si vero ſit ex communitate ad hepar paſſum in prædictis ægritudinibus, cura eſt tres res. prima eſt ægritudinem, quæuis ſit, curare, quæ in proprijs dicetur capitulis (Chriſto duce) ſecūdā eſt ipſum confortare, vt in proprio cap. infra dicetur. Et ex illis, quæ confortant hepar, & etiam ſtomachum ſimul, vt in hoc caſu expedit; ſunt cibi, & medicinæ ſimplices, & compoſitę; cibi vero ſunt endiuia, acetoſa, almuri, & lac ſętarum nouiter camelarum. & excitat appetitum, roſa, & aqua eius, lactuca. ſ. coriand. cucumer, cucurbita, & ſemen eorum, & aqua frigida, quantitate, quæ non ſuperet calorem, & extinguat innatum. moderate. n. ſumpta omnes eius virtutes confortat. Et itius, & caro eius ad calidos, ad frigidos vero, naſturcium, menta, allia, cępe, apium, cappares cōditi, paſſulæ, & vinū ſtypticum, piper, & aromaticū, & fiſticum ad vtroſque. Medicinæ vero ſimplices ad ipſos frigidos confortatiuæ ſunt, ameos, helbuch, acorus, galanga, & vinū purū, & melicratū conditum, & zingib. & digerit materias vtraſq; ſummitates ſquinanthi, zarabanū, piper, cuſcuta, & cyperū, foliū, abſinthū, origanum, zucchārū albū, caſia, garyoph. rhabar. à cōpletione, ſpica, & confortat ea, & aperit, & ſedat mordicationem ſtomachi, ſicut paſſulæ, balſamus, calamus aro. eupatoriū, ad calidos vero ſpodiū ſanda. rhabar. per accidens reſoluendo choleram; & breuiter omnia abſterſiua, ſtyptica, & aromatica. Compoſitæ vero, ſunt, quæ infra dicentur (ſuadente gratia Trinitatis.) Et ex illis eſt, ſyrupus de abſinthio, de cuſcuta, de eupatorio, trochiſci, de roſis, de endiuia, de eupatorio, de abſinthio, de capil. vene. aqua fructuum, & ſimilia electaria, vt aromaticum roſatum, & diambra, & diacinnamomum, & ſimilia. Tertia res eſt paulatim naturam corporis reſumere, vt ſuperius dictum eſt. Et ſi quidem ſit ex communitate ad ſplenem melancholiam ſolitam non mittentem, quia fuit oppilatus, cura eſt aperire, & confortare, quæ illam cōpleant infra dicentur. Et ex illis, quæ ambo hæc inſimul complent, & cum hoc ſtomachum confortant, & ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ, quæ infra proprio capitulo dicentur. Et breuiter in ſumma omnia, quæ aperiunt oppilationes pulmonis, & hepatis, aperiunt oppilationes ſplenis, & viarū eius: quando ſplenis oppilatio non eſt fortis, quoniam quando fortis eſt, vt aſſerit Gal. neceſſarię ſunt medicinæ fortiores iſtis, quales ſunt cappararum cortex, cortex tamariſci. & ſcolopendria, agnus caſtus, ſquilla, & herba nominata græce aſſeliz, id eſt mū dificatiua ſplenis, & eſt cortex ſalicis, & fraxinus, de quibus in antidotario noſtro fecimus mentionem, capitulo de trochiſcis, de cappariibus; interpretatur autem fraxinus, id eſt frangens ſexum, & habet mirabilem proprietatem contra duritiem ſplenis, & lapidem renum, & veſicæ; ſed folia, & lignum decoquantur in aqua ferrea; & de ea quolibet die ſumatur ſcyphus vnus in ieiunio ſimplex, vel cum oxymellite ſquillitico, & fiant ex ligno eius vaſa, in quibus comedatur, & bibatur. ſunt enim efficacia, & experta. Si vero fiat ex communitate ad inteſtina patientia, vt dyſſenteria ex vermibus, cura eius, eſt cura paſſionis inteſtinorum, ſcilicet dyſſenteriæ vermium, quæ infra dicetur. Et ſi quidem etiam ſit ex communitate ad alia membra, ex quibus prouenit debilitatio ſtomachi, de quibus ſupra in cap. debilitatis fecimus mentionem: cura eſt illorum rectificatio, vt ibi prædiximus. Etiam ſi ex communitate ad matricem: cura eſt duæ res. prima eſt eius, ſcilicet matricis rectificatio. ſecunda eſt ſtomachum confortare, ne recipiat fumum, vel materiam. Primum infra demonſtrabitur. Secundum iam ſupra eſt præmiſſum. Et ex illis, quæ à proprietate habent ſtomachum confortare, ne recipiat fluxum menſtruorum ad ipſum, eſt emplaſtratio ipſius cum fęce vini non adusta. Et meliſſa, & acetoſitas citri, prohibet fumos à corde, & ſtomacho, & cerebro, aſcendentes à matrice, quocunque modo ſumatur. Si vero à cauſa extrinſeca primitiuarum aliqua prouenerit; ablatio illius erit facilis reditionis ad ſenſum, & deſiderium animatum, & appetitum. Secundam rem generalem complēt confortantia prædicta in cap. debilitatis, & alijs capitulis. Et ex his, quæ confortant os, ſunt cibi, & medicinæ ſimplices, & compoſitæ. Cibi vero ſunt, & quæ comedunrur, & bibuntur; vt extrema animalium, lac camelarum nouiter fętarum, oliuæ ſalitæ, cappares conditi cū aceto, apium, trifolium cum aceto, lactuca, & petroſelinum, lupini non amari, menta comeſta cum cibo, & ſalſamento, cytonium, ſecundum omnem modum adminiſtrationis excitat appetitum mortuum. Et proprie ſyrupus eius, fructus vitis ſylueſtris, naſturcium cum aceto, vinum acerbum, aqua mellis, & aqua extinctionis ferri virtutes deſideratiuas erigit omnes, calamenthum, fiſticum, perſica recentia non ſicca, granata acetoſa, morum de ſcemi acre. Horum, vero, quædam ſunt confortatiua, & excitantia appetitum in calido, quædam vero in frigido; & quædam in vtroque, quas per te diſcerans, ſi ſapiens fuerit. Medicinæ vero ſimplices confortantes, & excitantes appetitum in frigido, ſunt habaſce, & ſyrupus eius, maſtiche, xyloaloe, piper, ruta, abſinthium, ſemen raphani, radix ſquinanthi, & aloe. In calido vero, ſumach, morum de ſcemi, ribes, & alij cibi frigidi ſuperius ſerioſe numerati. Compoſitæ vero infra dicentur.

Tertiam rem complent, quæ obuiant debilitati, & ſyncopi, quæ ſuperius in cura cordis diximus. Et ex appropriatis, quæ in hoc conueniunt; confortant enim, & excitant appetituum, eſt approximatio odoramētorum dele-

delectabilium,& ex cibis ipſi infirmo,ſicut eſt hędus lactans, & gallina aſſata cum odoramentis interclusis in ipſis,ſicut eſt folium, cinnamomum,garyoph. & alij ex herbis, vt origano, roſmarino, & ſatureia, & ſpeciebus confortantibus, & excitantibus appetitum,& ſumptio ſorbitionum velociter nutritiuarum, & panis infuſus in vino frigido,& in aqua frigida,etiam calido. Confectio diaolibani boni ad frigus ſtomachi, & ad deſtructionē appetitus,& feſtinandum penetrationem cibi in corpore,& retinet fluxum ventris prouenientem ex frigore ſtomachi, & hepatis. Rec. piperis, calamenthi, ſpicæ, macis, cardamomi, reſinæ, ameos, aniſi, nigellæ, omnium,an.partes æquales,thuris, balauſtiarum,an.partes ij. Conficiantur cum melle deſpumato, & ſit doſis,drach.iij. Confectio epithematis ad idem. ℞. abſinthij romani,coſti,piperis albi, zingib. cyperi, ana drach.v. olibani drachm.iij. maſtiches drach.v. calami aromatici, galliæ,ſquinanthi,garyoph.cinnamomi, ana drachm.ij. immitte. miuæ factæ ex vino veteri,& aqua cytoniorum,quæ aggregentur poſt horum contritionem, & liniantur. Electarium cum aqua cytoniorum, quod facit appetere cibum. ℞. aquæ cytoniorum lib.iij. mellis lib. iij aceti fortis lib.iij. decoquantur ſuper prunas, & accipe ſpumam eius: deinde ſumantur zingib. drach.v. triū piperum,ana drach.iiij. terantur cum prædictis,& decoquatur donec fiat ſicut ſubſtantia mellis,& detur ex eo cochlear vnum, & eſt aur.j. & detur mane in ieiuno ante prandium per duas horas.

Diaolibanū bonum ad frigus.

Electariū, quod facit cibum appetere.

Tryphera mundificat ſtomachū.

Tryphera mundificans ſtomachum à cholera, & phlegmate,& ſoluit ventrem cum facilitate, & facit appetere cibum. ℞. myrobalanorum citrinorum, chebulorum,emblicorum,& belliricorum, ana drach.x. radi. liqui drachm.v. turbith albi mundati drach.vij. zingib. drach.v. cinnamo. heil,ana drach.ij. terantur,& cribellentur,& liniantur cum oleo de amygdalis dulcibus,& confice cum melle, & detur ex ea potio integra drach. iiij.cum aqua calida.

Compoſita bona ad appetitum incitandum.

Compoſita bona ad excitandū appetitum mortuum. ℞. cytoniorum, pomorum pyrorū mundatorum à corticibus,& granis, fruſtatim inciſorum, radicū fęniculi, apij,petroſelini, capparorum ablutorum à ſale, bulliant in aceto,& aqua,& vino,ana partibus æqualibus, & addatur cinnamomi puluerizati, & ſemi. ſinapis puluerizati,ana quod ſufficiat,& adde daucos,& rapas.

Salſamentum.

Salſamentum ex inuentione noſtra, ℞. mentæ ſiccæ, pulpæ ſumach, panis aſſi, ana vnc.j. infuſi in aceto, vel ſucco cytoniorum acetoſorum, cinnamo. drachm.ij. terantur, & colentur, & colaturæ addatur parum ipſius aceti,vel ſucci,& vtatur.

Gelea bona ad idem.

Gelea ex inuentione noſtra. ℞. extremitatum pullorum zabrelorum,& porcellorum,ana lib.j. faſianorum, perdicum,& auicularum paruarum,ana lib.s. decoquātur in ſucco cytoniorum acerborum, & ſucco granatorum, & vino acerbo,ana æqualium partium, puluerisi cinnamo. vnc.s. & parum croci, ad colorandum tantū, decoquantur donec inſpiſſentur ſucci, & minuantur,ita quòd carnes non operiantur ex eis, deinde deponantur ab igne,& permittantur congelari in puteo,vel in ciſterna. Et ſi non congeletur, reſideat in eo pſyllij vnc.s. ligata in pecia. Pilulæ,quæ ſumptæ poſt cibum, & ante, tollunt ventris conſtipationem, faſtidium auferunt. hepatis,& ſpleneticis conferunt,& hypochondriorum inflationem tollunt. Rec.maſtich. zingib. cymini (in alio thymi) garyoph. ſem. baſiliconis, piperis longi,ana drach.j. piperis,aniſi, marathri, ſeminis, apij,& ameos,ana vnc.s.turbith albi, & mundi drachm. vj. Confice cum ſucco abſinthij drach.vij. ante cibum. Pilulæ de abſinthio, & aromaticum roſatum noſtrum in antidotario ſcriptum, & ſyrupus de agreſta. Confectio alcagirī,& de cytonijs ad idem conferunt. Medicamen expellens appetitum boliſmi. ℞. cardamomi maioris,cubebe,ana partem j. zucchari albi, partes iij. doſis ſi aur.j. poſt vinum cum aqua tepida ieiuno ſtomacho ex frigiditate, cum humoris vitio acroſi.

Pilulæ bonæ.

Medicamē ad boliſmū.

De medicinis appetitus canini, famis ſyncopalis, & boliſmi. Cap. 18.

CAninus appetitus deſtructioni eius noſcitur eſſe contrarius. In ea enim nihil appetitur. In iſto autem ſuperfluum in quantitate continua, & diſcreta ex aſſumptione eius facta non ſatiatur, & proinde caninus dictus eſt appetitus. Canis enim de ſui natura multa,& diuerſa appetens, quærit; & inueniens intantum repletur ex eis,quòd eius ſtomachus non potens quandoque continere; compellitur illud expellere ante digeſtionem vomitu, & quandoque ſeceſſu: vnde membrorum inanitio non ceſſat, neque deſiderium naturale,nec venarum ſuctio,nec etiam ſtomachi inanitio, & ſenſus eius. quinimo frigiditas ſuperfluens parum exterior,vel interior, pura,vel cum materia phlegmatica generata,vel ca tarrhoſa in ſtomacho regnans os ſtomachi exprimendo inanitionem,ac ipſum inſpiſſatum tenens, pungens,cōmotionem in eo generat, quæ eſt ſimilis ſuctioni venarum,quæ excitat deſiderium, velut fames naturalis, ſic ſemper appetit, non enim quod recipitur membris appetentibus ſatisfacit,quia prius fluit,quam venarum ſuctio aſſequatur. Et ſiquid fugatur, membro nutrimentum non eſt conueniens, Inquit enim Gal. nō ex transglutitis,ſed ex bene digeſtis nutritur corpus,& ſic membra remanent inanita,& arefacta ſupra apperentia. Sic enim in coruo eſt videre,qui cum vnum inteſtinum, & rectum habeat,propter quod cibum aſſumptum tandiu continere non poſſit, quādiu digeratur, & membris diſtribuatur trahentibus,immo fluat illis remanētibus inanitis,eſt in continuo appetitu. Aliquando autem quod recipit naturaliter ſtomachus continer, & membris attrahentibus deſtinatur ſugentibus venis, ſed ad ea non peruenit,quia vermes multi exiſtentes in inteſtinis præ accipiunt; vel tranſit ad membra, ſed in eis non remanet,immo reſoluitur à forti caliditate ipſorum non circunſcripta ori ſtomachi,ſed extenſa in corpore toto: vnde remanent inanita, & ſemper naturaliter deſiderant, & etiam ſtomachus: & tunc eſt conſtipatio ventris,& retentio vomitus. In proceſſu autem temporis eſt videre,quod vbi aliud non interueniat accidēs periculoſum, & mortale,vt ſubeth, ſtupor, & ſimilia, plurimum permutatur in boliſmum: cum enim cibus non digeratur, proculdubio conuerteretur in phlegma ſecundum Gal. & multiplicatum ſua groſſitie, & viſcoſitate ori ſtomachi adhærendo occupat ipſum, & eius ſenſum obtundit,& ſua frigiditate ſuperante valde,eius virtutem ſenſibilem ſtupefacit, adeo quod liceat membra ſint inanita manifeſte,& trahant,& venarum ſuctio interueniat: ſtomachus tamen ſuam inanitionem non ſentiat, non ſuccederet deſiderium animatum,id eſt voluntas replendi; vnde ſequitur, deſtructio appetitus quædam, quæ dicta eſt boliſmus, in qua non eſt deſtructus appetitus,vt ſupra, cum ibi ſit poſſibile, quòd nulla cauſa canini appetitus adſit, nec eius quælibet cauſa interueniat, vt in canino appetitu plurimum,ſed quædam ſic,quòd membrorum inanitio, & eorum deſiderium naturale, venarumque ſuctio adſit,ſed deficit ſenſus ſtomachi in ſentiendo ſuā inanitionem, vnde animatum deſiderium nō ſucceſſit, ſed dicitur boliſmus.i. magnus appetitus membrorum inanitorum cum ſacietate ſtomachi, non q̄ ſit ſatiatus, ſed quia ſuam inanitionem non ſentiat, ac ſi fuerit ſatiatus, vel quia ſic parum ſentiat, q̄ ſolo bolo ſatiatur, cuius contrarium eſt in ſyncopali fame. In ea enim caliditate reſoluente in vniuerſo extenſa corpore, vel circūſcripta ſtomacho multum reſoluēte accidit inanitio membrorū, ſuctio venarū, & ſenſus inanitionis ſtomachi non tēperata, vt in naturalis fame, nec ſuperflua valde, vt in canino, ſed multa, vnde ſequit' fames non finis cū eius debilitate, ita q̄ niſi cibo ei cito ſuccurrat', deducet' ad reſolutionē, & ſyncopim. Ex quibus abundantibus in intellectu, manifeſta apparet differentia inter deſtructionē appetitus; debilitatē, & ſuperfluitatē eius, quæ eſt caninus

Appetitus caninus quid.

Trapoſitio aurea.

appe-

Cura appetitus canini.

appetitus,& boliſmũ, atque ſyncopalẽ famẽ, quo adeſſentiam,cauſas, & ẽt accidentia,quibus habẽt cognoſci. Et ex dictis etiam præcedẽtibus capitulis,cura vniuſcuiuſque in generali poterit comprehendi: in ſpeciali autẽ, & proprie cura appetitus canini, ſi fuerit a frigiditate oris ſtomachi pure,vel cum acetoſa materia,eſt duę res. Prima cauſam tollit. Secunda ſedat appetitus exceſſum. Prima completur cum calefacientibus, abſtergentibus, reſoluentibus,& exiccantibus prędictis numeratis in capitulo antecedente,quæ materiam alterant frigidam,& illam materiam acetoſam abſtergunt. Ex quibus conferens maxime eſt vinum, vnde Hipp. potus indigentiam ſoluit. Talis autem potus debet ſecundum Gal. eſſe vini antiqui, vinoſi, puri, multi, calefacti, in ieiunio ſumpti, in quo non ſit ponticitas; nec acredo, niſi adſit fluxus,ſeu vomitus,quod eſt plurimũ. Tunc enim oportet,vel ꝙ omne vinum auferatur, nam ponticũ augmẽtum efficit in canino, acetoſum,& amarum in fluxu, vel ꝙ ſit vinoſum moderatum, habens ſtypticitatem non amarum,hoc enim reſpicit vtrumque, & eſt cura cauſæ primæ. Secunda cõpletur cum vnctuoſis, & pinguibus, & his,quæ ſupernatando,& replendo ſua viſcoſitate,ori ſtomachi adhęrendo nauſeent,& appetitũ tollant. Si vero caninus ſit ex caliditate reſoluẽte, curabis, cum his,q̃ dicta ſunt in cura ſyncopis reſolutionis, & cura boliſmi.

3. aphor. 22.

Cura deſtructi,& canini,ex vtraque cauſa,eſt tres res: oportet enim primo ſtomachi prouidentiã facere,cũ calidis calefaciẽtibus,& abſtergẽtibus p̃dictis. Secũdo vero membris occurrere; quare ipſorum reſolutionem,& inanitionem prohibere. Tertio ſyncopi ſubuenire,& cibare cum redolentibus ex cibis, & potibus,& pane cum vino,& cęteris cordialibus,& ſtomachalibus. Cura vero ſyncopalis famis,eſt cura canini, ex caliditate facti, & iam dicta eſt ſupra plurima pars regiminis eius in cura doloris ſtomachi,& eſt tres res. Prima eſt ſyncopi ſubuenire,vt ſuperius dictum eſt. Secunda eſt poſtquam euaſit ab ea obuiare, & prouidere,ne reincidat,& illud fit cum exhibitione panis in vino frigido infuſi,& in rob de granatis,& cytonijs,& ſimilibus,quãdo tardatur cibus: & cum alijs confortantibus ſtomachum interius,& exterius approximatis. Tertia eſt ſenſum obtundere, & humores, & poros corporis inſpiſſare, & illud cum cibis groſſis,& frigidis ſtypticis. Pilulæ educentes phlegma acetoſum de ſtomacho cõuenientes appetitui canino ex frigiditate cum humoris vitio acetoſi. ℞. turbith albi,& mundi,agarici,an. vnc. j. ſpicæ. ſcrup. j. Confice cum oxymellite ſquillitico, & dentur, deinde detur diatrionpipereon,diacyminum, quod digerit, & conſumit humorem acetoſum, & alterat dyſcraſiam ſtomachi frigidam. Cum vero adeſt fluxus, quod eſt plurimum, tunc conueniens eſt confectio electarij. alephanginæ, quod fit in tempore æſtatis poſitum in antidotario noſtro. Cibus autem expertus eſt ex taphano, vitellis ouorum,& vnctuoſis, & pinguedinibus multis. conſumit humores, aufert dyſcraſiam frigidam, & ſenſum obtundit, ſeu appetitum.

Pilulæ phlegma. acetoſum à ſtomacho educentes.

Cauſæ.

De medicinis appetitus corrupti. Cap. 19.

CORruptio appetitus,eſt appetitus inſolitæ,& nutrimento hominis inconuenientis rei. Eſt autem vt plurimum ad acuta, & ſalſa, quæ ſunt nota, quandoque ad ſtyptica,& pontica, & ſicca, vt ſunt teſtæ,lateres,lutum,terra, carbones, & ſimilia,& eſt mala: quandoque ad acria,& acetoſa, vt ſunt fructus acres, immaturi, & limones, perſica, pruna, acetum, agreſta,pyra, meſpila, coctana,& maciana,quandoque ad vnctuoſa,& dulcia, & quandoque ad fętida, vt ſunt cimices, ſcarabęi, & ſimilia, & eſt deterior corruptio. Contingent autem ex humoribus malis in qualitate plurimum frigidis,& humidis,vel calidis, vel in ſubſtantia corruptis etiam,vermes generantibus,in ſtomacho aggregatis,& generatis, vel ab alijs membris influxis, ad quorum correctionem natura appetit aliqua illis contraria,vt rectificet illos,ſicut in mariũ corporibus naturaliter, vel accidentaliter diſcretis,& proprie mulieribus,ſeu defectis; & maxime prægnantibus in primis menſibus tribus: & alijs, in quibus menſtrua intemporanee retinẽtur, eſt videre,quòd appetunt talia. Cum enim natura moleſtetur ex illis os ſtomachi pungentibus, vel grauantibus, vel afficientibus quoquo modo, appetit illis contraria, quibus corrigantur,& conſumantur,vt ab eorũ moleſtia,& a grauedine releuetur. Inquit enim Gal. dyſcraſia naturalis ſtomachi appetit ſimilia,accidentalis vero contraria. Nec mirum ſi eſt natura, quæ noſtra diſpenſat corpora indefecte,& ordinanter,quia ſapientiſſima,vt ait Gal. In inteſtinis ad conſumptionem phlegmatis congregati, ordinauit lumbricos generari, multo magis ſtatuit,vt natura ſtomachi,quæ nobilis eſt, moleſtata,vel grauata ab illis humoribus, appetat talia; quibus illis cõſumptis releuetur,& ad appetendum ſolitum,& cõueniens redeat alimentum,ſicut appetit acuta, acrimonialia,& ſalita quibus frigidus humor,& humidus conſumatur; quia eius cauſa eſt: vel frigida,& ſicca,& acetoſa, quibus humor calidus,& humidus excitetur, & exuccetur,a quo cauſatur appetitus talis. Et quandoque,licet raro,ſętida; non quia ſimpliciter ſętida,ſed quia eorum fœtori,& naturæ contraria,& eorum materiam conſumentia,& educentia,vt ſunt acrimonialia,cimices,& ſcarabæi, qui virtute diuretica extra corpus ipſam expellunt. dictum eſt enim ſupra, quòd appetitus eſt à contrario ad contraria ſeſe fugantia. Talium enim humorum in ſtomacho aggregatorum generatio eſt a corrupta eius digeſtione,quæ qualiter fiat,& a quibus cauſis infra dicetur, & latius capitulo proprio (prout Chriſtus annuens nobis erit.) Nunc autem ſcias, quòd fit a calido inflammante,vel a frigido extinguente calorem naturalem ſtomachi,& debilitante ipſum: quare cibus non digeritur, vt oportet, nec in benignum conuertitur, ſed in acetoſum potius, vel fumoſum. Et ſi calor extraneus dominetur, & humidæ ſit ſubſtantiæ, tranſmutabitur in putredinem, & fœtorem; ipſorum vero influxio, aut eſt a toto corpore,vt in febrientibus febre putrida,vel in non febrientibus,ſed ſcabioſis arthreticis,& leproſis, vel aliquo membro,puta hepate,vel ſplene. Et in mulieribus a matrice non munda, & maxime ſtomacho exiſtente debili,& famelico diu. Inquit enim Abuha. ſuſtinere famem,ſtomachum putridis replet humoribus.

Signa corruptionis appetitus, & ſpecierum eius nota ſunt; quia ſenſus infirmi ſtomachi,& inuentio per medicum illud oſtendunt. Sed,ſi quidem ſit ex humoribus aggregatis calidis in ſtomacho,ſigna ſunt ſitis, & æſtuatio,& eructatio fumoſa,& iuuantur frigidis,calidis vero lædentur. Si vero ex frigidis, ſigna erunt è contra,quia ſine ſiti, & æſtuatione, & cum oxyregmia erunt, & iuuantur calidis,a frigidis vero læduntur. Si autem ſint in eo generati,ſigna erunt,prędcedens regimen cibi,& potus aliarum rerum non naturalium, & dyſcraſia ſtomachi manifeſta,& apparens abſque læſione; immo cum ſanitate totius corporis, & membrorum. Sed ſi ſint ex influxu, ſigna erunt prædcedens diſpoſitio corporis, vel membrorum inualida,& diſcreta, ſeu morboſa; ad quã ſequitur talis appetitus corruptio,eiuſque variatio, quia intentio, & remiſſio penes variationem per intenſionem,& remiſſionem ipſius tibi indicat,& declarat.

CVRA corruptionis appetitus eſt duplex, eſt enim generalis, & ſpecialis. Generalis eſt tres res. Prima eſt humoris corrupti in ſtomacho congregati euacuatio, quam complent vomitus, & ſolutio ventris. Secunda eſt diſpoſitionis ſtomachi illum humorem generantis correctio, quam complent regimen, & medicinæ eius dyſcraſiam alterantes,& ipſum confortantes. Tertia eſt corporis, vel membri (ſi quod mittens, ſeu influens ſit) rectificatio, quam complent illa quinque, vel quatuor, quæ in cura dyſcraſiæ eius cum materia influxa recolimus ordinaſſe. Specialis eſt multiplex, ſecundum multiplicem eius ſpeciem, in quarum vnaquaque prædicta ſunt attendenda. Si ergo appetitus ſit ad acuta acrimonialia,

nialia, & ſalita, quem efficit humor frigidus, & humidus, ſtudebis primo ipſum educere vomitu poſt piſcium ſalitorum comeſtionem cum raphano, & oxymellite, prouocatio cum aqua decoctionis raphani, anethi, ſem. erucæ, naſturcij. & ſimilium cum aceto ſquillitico, aut oxymellite eius, ſi expediet. & hoc conuenientius, &c proprius, quia talis humor in ſuperiori parte ſtomachi dignoſcitur abundare; ℞ ſi ſua grauedine fundum petat, purgabis cum clyſteri, vel pharmaco, vt cum turbith non confortato, ſi in ſtomacho ſit generatus; vel cum confortato, ſi aliunde influat, vel agarico ſi à toto corpore. Et ſi quidem ſit imbibitus cum hiera aliqua ex magnis, vt ſupra de cura malitiæ complexionis ſtomachi cum materia tibi, oſtendimus de omnibus ſerioſe, & cõplete. Secundam rem complentia ibidem oſtendimus, & precedenti capitulo immediate, ac etiam tertiam rem complentia. Et ex conuenientibus talis appetitus corruptioni eſt, poſt purgationem, vt exiccantibus, & abſtergentibus ventris putredinem; ex quibus ſunt medicinæ, & cibi appropriati. Cibi ſunt, vt carnes leporis, cappares conditi cum aceto in principio cibi; naſturcium in prima menſa, & etiam potus aquæ ferreæ; & in ſecunda menſa fiſticum, & paſſulę. Sunt etiam medicinæ ſimplices, & compoſitæ. Simplices ſunt cyminum, carmenũ, & ameos ante cibum, & cardamomum poſt; & ex illis ſunt xyloaloe bibitum, & ſtæchas, & balſamum, ſal napticus, & ſquilla, & acetum eius, & cinnamomum, ſpica, myrrha, & alia, quæ ſupra in cura cordis enumerauimus. Compoſitæ vero ſunt confectio de ſcoria ferri, aromaticum roſatum, & ſimiles.

Si vero talis appetitus ſit ad pontica, & ſicca, & lutũ, primo humidum humorẽ, qui eius eſt cauſa euacuabis cum prędictis vomitum prouocantibus, & vẽtrem exoluentibus cum exiccatione, vt turbith, polypodium, hiera, tartarum, & chebuli: deinde ſtomachi dyſcraſiam humidam alterabis cum ſiccis cibis, & medicinis, & põtibus exiccantibus, & cum regimine exiccatiuo, macrefactiuo noto infra cũ de decoctione loquemur (ſi Chriſtus voluerit.) Et quandoque iuuantur ex acutis, ſicut ſinapi, & ſimilibus, ipſum enim malum abſcindit humorem, & excitat appetitum, & eſt vltimum in reducẽdo appetitũ mulierum luti. Et tertio ad ℞ influit, qđ ſit membrũ, vel corpus prędictis modis habebis reſpectũ.

Sed ſi ſit ad acria, vel acetoſa. Primo humorem calidum cholericum, vel ſalſum, qui eum efficit curabis, vel euacuabis vomitu cum aqua tepida, & aceto, vel aqua ptiſanæ, vel aqua decoctionis ſeminis atriplicis; aut clyſteri, ſi petat deorſum, quod ex punctura, & ardore in ſtomachi fundo facto percipies, aut cum aloe, quæ confortat ſtomachum, & mundificat à cholera, & phlegmate, & erigit appetitum corruptum, & ſalſum, qui eſt a ſalſo humore: ex hiera Gal. & infuſione decoctionis abſinthij, & fumiterræ. Secundo alterabis ſtomachi dyſcraſiam calidam cum frigidis notis ſupra abſterſiuis capitulo præcedenti, & cum regimine infrigidatiuo, & humectatiuo. Et ex illis eſt aquam frigidam bibere in ieiunio, & aquam lactis, & lac acetoſum, & ſuctio acetoſitatis citri, & proprie ſi à matrice propter retentionẽ menſtruorum cauſatus fuerit, & ſuccum granatorum muzorum proprie. Si vero talis humor in ſtomacho fuerit generatus, & ingroſſatus, vt puta cum cibis groſſis, lacte, & amylo, & vino groſſo, & cucumeribus immaturis, frumento, lactucis, & granis granatorum. Et tertio influenti, ſi quod ſit, puta hepati, prędictis remedijs obuiabis.

Quod ſi ſit talis appetitus ad vnctuoſa, & dulcia. Primo euacuabis humorem ſiccum melancholicum, qui eius eſt cauſa cum decoctione epithymi, & myrobalanis nigris, & ſucco granatorum dulcium expreſſorum cum pulpis eorum, & ſimilibus, & clyſteribus ex appropriatis notis ſuperius nominatis in cura malæ complexionis cum materia; vomitu vero non tentabis euacuare. Inquit enim Hipp. in aph. Melancholicos vero inferius & vehementius eadem ratione contraria apponentes. Secundo dyſcraſiam ſtomachi corriges, & confortabis cum contrarijs alterantibus, & regimine humectatiuo. quod ſuperius diximus, & etiam infra dicemus; & ex cõuenientibus eis eſt zuccharum, bugloſſa, meliſſa ſecundum oẽm modum approximata, & vinum aromaticum ſubtile, & clarum, & maturum, granata dulcia, & poma dulcia redolentia, & ſimilia. Et vltimo ipſi ſpleni ſi mittens fuerit, vt dictum eſt de alijs curam approximabis.

Si autem fuerit ad fœtida, primo humorem corruptum, & fœtidum, qui eſt ipſius cauſa expurgabis; quem qualis fuerit, poteris cognoſcere ex fętidis, quæ appetuntur, nam illis ſunt contraria. Et tunc expurgatiuum appropriabis ei. Quod ſi ignoretur qualis, vel cuius fuerit ſpeciei, vomitu cum aqua mellis, vel geleniabin, vel aqua naſturcij educetur. Et etiam cum hiera picra, quæ mundificat ventris putredinem, & omnem materiam putridam, vel putreſcibilem etiam ſi propria ignoretur, vt prædictum eſt, & etiam ſi fuerint ibi lũbrici, & ipſos necabit, & ipſos educet, & alia, quæ in ſuo dicentur capitulo. Secundo caliditatem præter naturam ſtomachi alterabis cum medicinis frigidis mundificantibus, & abſtergentibus, & regimine cum frigidis, & ſiccis abſtergentibus ſuperius enarratis. Et tertio ad matricem apponeſ ſi expediat, remedium prælibatum ſuo capitulo.

Nota de hiera picra.

Decoctio valens ad eum, qui comedit bolum, & corruptus eſt ſtomachus, quare timetur ne corrumpatur eius complexio. ℞. cupularum glandium drachm. viij. aloes drach. vj. pulicariæ drach. vj. radicis ſquinanthi drach. iiij. myrrhæ drach. ij. frangantur, & coquantur in rotulis duobus aquæ, donec perueniat ad medium, recipiatur tertia pars qualibet die per triduum, & reiteretur cura deinde. Modus decoctionis ad eum, qui comedit lutum, & eius corrumpitur ſtomachus, & citrinatur color, & timetur ſuper eum ex hydropiſi, & eſt alfuſe. ℞. cupularum glandium drach. ij. paſſulatum enucleatarũ drach. vij. aniſi drach. iij. myrob. nigrorum bellitricorum, & embli ana drach. v. ſcoriæ ferri contritæ, infuſæ in aceto acuto, & exiccatę, & torrefactæ ſuper patella dra. iij. ſumach drach. vij. decoquantur cum vini pontici vnc. viij. tãdiu donec remaneat medietas, & coletur, & detur in ieiunio vij. diebus. Medicamen deijciens lutum ℞. cymini carmeni, vel cardam. marathri, ameos, vel cubebarum, ana partem vnam, detur ex eo in ieiunio vnc. j. & maſticetur maſticatione bona, & deglutiatur aqua eius in veſperis. Electarium bonum ex inuentione noſtra curans caninum appetitum, & corruptum deſiderium. ℞. paſſularum enucleatarum drach. v. cupularum glandiũ dr. j. aniſi dr. iij. myrrhæ myrob. nig. emblicorũ, & bellitricorum, ana drac. vij. ſcoriæ ferri infuſæ in aceto exiccatæ, & torrefactæ drach. viij. cardamomi maioris, cubebe, ana drachm. iij. zucchari tabarzet, quod ſufficit. doſis eſt drachm. j. cum aqua anthos ſtomacho ieiuno. Electarium bonum, & expertum contra putrefactiones in ſtomacho, & ſubuenit apoſtematibus ſtomachi, & ei, cuius ſtomachus reſiduum cibi, & potus propter caloris inopiam, aut melancholiæ male gubernat, nec patitur aliquam putrefactionem in eo generari: confortat cor, cerebrum, & totum corpus prouocat menſtrua, & rectificat malitias matricis. ℞. trium piperon, an. drach. j. garyoph. drach. ij. ariſtolochiæ longæ, zedoariæ, violarũ, betonicæ, an. drach. iij. ſalis gemmæ drach. ij. myrrhe electæ ad pondus omnium. Confice cum ſyrupo de ſpica, doſis eſt à drach. ſ. vſque drach. j. ſ. Pilulæ præſeruantes ſtomachum ab omni læſione intrinſeca, nec permittunt humores putrefieri in eo, immo abſtergunt, & mundificant rugas, & parietes. Et qui aſſiduat vſum earum diebus ſingulis permanebit illæſus à doloribus ſtomachi, nec à doloribus capitis vexabitur vnquam. Et nihil eſt oculis (mihi crede) ſalubrius iſtis, & eis, qui triſtantur ſubuenit. Et eſt medicina matricis vitioſæ, viſcerum interiorum, quarum permixtio eſt. ℞. maſtiches drac. iiij. aloes electæ drach. x. agarici boni drach. iij. conficiantur cum ſucco altiliæ. Doſis eſt ij. pilulæ, vel iij. quando itur dormitum. Et poſſunt recipi ſecundum modum voluntarium vſque ad xv. vel xxv.

Decoctio utilis contra bolum malum comeſtum.

Decoctio ad eum qui comedit lutũ.

Medicamẽ deijciens lutum.

Electariũ bonum ad caninum appetitum.

Electarium aliud bonũ.

Pilula ſtomachi præſeruãtes ab omni læſione.

Eadem infra habẽtur.

De

De siti, & medicinis eius. Cap. 20.

SItis, vt superius habuisti est appetitus frigidi, & humidi, quod est potus. Causam autem eius, quædam est interior: quædam exterior. Et interior, quædam est propria ori stomachi, cuius est propria passio, quædam ex vicinitate, vel communitate, propinqua, vel remota. Et causa immediata, & coniuncta est mala complexio rei desideratæ contraria, quia calida ipsius oris stomachi, vel sicca, vel vtraque pura, vel cum materia in stomacho congregata, & rugis eius, scilicet cholerica, salsa, & ebulliens, seu corrupta, eo generata, vel influxa. Ex vicinitate autem seu communitate propinqua, & est causa antecedens ex mala complexione ventris, meri, intestini ieiuni, cordis, & pulmonis. Cum enim inflammantur, & excitantur calidis, vt sua caliditate, & siccitate eorum calefiat, & exiccetur os stomachi, algmasat, & glandulæ in radice linguæ positæ: quare exiccantur in eis humiditates, & minuuntur, quæ humectare linguam, & os naturaliter habēt, aut communitate ad meseraicas, cum oppillantur; quare quod bibitur non penetrat de stomacho ad hepar; quare remanent semper membra exiccata desiderantia irrorati, licet plurimum bibatur, sicut accidit in hydrophisi, & colica. Ex communitate longinqua sicut cum accidit propter hepar supercalefactum, vel apostematum calido apostemate calefaciente, & exiccante humiditatem corporis omnem, vel infrigiditatum; quare non attrahit potum. vnde membra remanent exiccata, & desiderantia irrorari, aut propter ægritudines cerebri, vt est phrenesis, mania, & melancholia, aut propter ægritudines, vt diabete, aut ex communitate ad totum corpus, vt in febris sudore diaphoretico, crisi, hectica, phthisi, & similibus. Causa autem exterior est causa primitiua, & res necessariæ, & non necessarię indebite approximatę, & necessariæ sunt, causæ non naturales, vt aer calidus, & siccus, qualis est sub cane, & ante canem, & post canem naturaliter existit; vel artificialiter, vt in balneis, & stuphis, & similibus, & exercitium laboriosum, & proprie locutio muta, & cibus valde calidus actu vel potentia, vt sunt allia, sinapis, & similia, aut siccus, & salitus, & grossus, vt sunt carnes bubulinæ, equinæ, vaccinæ antiquæ, & similes; & viscosus, vt sunt carnes porcinæ, piscium magnorum, non squamosorum, malatium, & ostracorum, & similium, aut multus, & diuersus, in cuius digestione stomachus laborando valde inflammatur, & exiccatur, quare sitis sequitur sicut accidit homini, quando multum laborat. Et potus vini vinosi, antiqui, plurimi, & noui bullientis non depurati, aut habentis malitiam acquisitam venenosam. Aut quia vespæ mortuæ fuerunt in eo, vel quia fuerit spaciatum superflue, aut aquæ malæ qualitatis, necessitatis tempore; vt salsæ, sulphureæ, aut nitrosæ, paucitas propter abstinentiam à cibo, & potu ieiunantibus volūtarie, vel de necessitate, & somnus plurimus, & profundus, in complexione calida, & sicca; in ieiunio frigidus, vel super cibum calidum, & siccum, vel medicinam. Et etiam vigiliæ superfluentes, & exiccantes. Et etiam animæ accidentia, vt fortis ira, indignatio, timor, & imaginatio mortis festinę, vt in ductis ad mortem apparet, & gaudium superfluum, & similia. Non necessariæ vero sunt puncturæ animalium venenosorum, vt serpentium, apum, vesparum, & similium. Et medicinæ calidæ, & siccæ, vel laxatiuæ in solutione superfluentes, vel sufficienter soluentes, quæ inducere habent sitim à complexione, & ab effectu, quia educunt à corpore humidum, quæ si in principio solutionis non appareat, sed in processu, & fit moderata, significat sufficientem purgationem. Vnde Hippocr. ait quicunque in pharmacijs non sitiunt, cum purgantur, non quiescent, donec sitiant. Signa sitis sunt, sensus, & molestia; sed facta à causa interiori, & propria, sunt signa malitiæ complexionis calidæ, & siccæ stomachi, quam superius habuisti; & sitis continua, & æqualis. Sed factæ à vicinitate, & communitate, est antecessio dispositionis illorum membrorum, quorum communitate patitur, & variatio sitis in augmento, & diminutione secundum varietatem dispositionis illorum. Factę vero à causis exterioribus signa sunt inuentio, & antecessio illarum exteriorum, quæuis fuerit.

CVRA sitis est generaliter nota ex his, quæ dicta sunt in cura malæ complexionis stomachi calidæ, & siccæ, vel vtriusque puræ cum materia generata, vel influxa. In speciali aūt est duæ res. s. auferre causam, & sedare ea, sed si quidem est tolerabilis, tunc oportet primo causam abscindere, deinde accidens, vel ipsam, si impressio facta fuerit, mitigare. Si vero sit intolerabilis, tunc oportet primo eā mitigare, deinde causam auferre. Primum proprie cōplent potus, et cibi frigidi, vel humidi, vel vtrique, & declinatio vniuersalis regiminis, & in alijs ad frigidum, & humidum. Et si à propria passione fuerit, & à sola pura qualitate, quales sunt chist hordei, amylum, cucurbita, medulla citruli, melones, pruna, persica, granata, chrysomela, & olera, vt spinachia, atriplices, lactucæ, panis mundus, carnes hædinæ, vitulinæ, & oua cum totalitate eorum. Potus autem sit ex aqua frigida, quæ, de stomacho transire moratur. secūdum Hipp. vel aqua hordei, in qua resident rosæ, cū stipitibus si sint maturæ, vel sine, si fuerint immaturæ, vel iuiubæ, & aqua ferrea, & coriandri, & cum alijs succis, qui stypticitatem habeant, & aliquam grossitiē substantiæ, vel aliquam rem admixtā, quæ teneat ipsum in stomacho, nec suæ veloci penetrationi consentiat, sed resistat; quales sunt vinum acerbum, & lymphatum cum aqua frigida; succus granatorum, agresta, succus macianorum, & cytoniorum cū frigida aqua, in quibus sit panis infusus, qui præmittatur, vel cibus alius, deinde potetur. Cibus enim & proprie panis, cū sit spongiosus potum in stomacho retinet diu, qui impressionem faciet, & eius complexionem propriam alterabit, nisi causa fuerit in membris remotis; tunc enim frigida, & humida subtilis substantiæ, & facilis penetrationis sunt conuenientia; vnde si aquæ admisceatur vini modicum, vel aceti, optimum est secundum Gal. ꝙ si alteratur aer cū frigidis, & humidis, vt infirmi quiescant, & dormiant, replcantur, non abstineant à prædictis, & gaudeant, & lætentur citius, curabuntur, & potissime vbi à medicinis sument auxilium, quæ sunt simplices, & compositæ. Et simplices exterius existunt, vt rasura cucurbitæ, & succus eius, solatri, lactucæ, portulacæ, flores rosarum, violarum, nenupharis aqua ros. agresta, succus cytoniorum cum aceto, & folia talicum, & similia ori stomachi applicata: sandali quoque, camphora, & spodium, vbi materia cholerica influat ei. Interius autem vt lac acetosum, succus macianorum, mucilago psyllij: aqua melonis indi, & aqua seminum communium, aqua prunorum, sebesten, iuiubarum, & lactucarum, & liquiritiæ, & similium. Infrigidatio quoque pedum cum aqua frigida caliditatem stomachi extinguit, in debilibus proprie, nō robustis, sicut calefactio eorum frigiditatem alterat, calefacit, & confortat, & proprie si sit temperata. medicinæ cōpositę infra subiungentur. Quod si fuerit a mala cōplexione stomachi cū materia cholerica, cōplēt ipsius ablationem aqua prunorū, aqua absynthij, cū rosis, & sebestē, succus ros. violarum, & syrupus earum, & pulpa tamarindorum, & mel casiæ fistulæ: & ex cōpositis aqua fructuum. Si vero sit amara salsa, cōplent succus, & aqua fumiterrę, & syrupus eius, & aqua lactis, & hiera. G. cum aliquo prędictorū frigidorū exhibita, & aloe cū aqua lactis, & similiter si fuerit a materia putrefacta, necnō, & quę stomachi putrefactionē habēt mundificare, quorū cogitionem prędecedenti capitulo habuisti. Sitis autem mitigatur cum prædictis, & proprie potu alicuius prędictorū, & frequenti absolutione, & proprie cū aqua pura, vel permixta succo granatorū acetosorum, si fuerit a sola, & pura cōplexionis malitia proprie, vel cum materia cholerica, conferunt enim causæ, & accidenti, & syrupus acetosus facit illud. Quod si fuerit a salsa, & baurachia, acetum lymphatum, ma-

De raphanis. xime confert, ait Gal. Sed, vt non cito penetret de ſtomacho, ſit in eo virtus raphani, à proprietate enim habet vt medicinas retrahat ad os ſtomachi, & teneat in eo, vt non cito penetrent, & materiam digerat groſſam, quæ eſt pars eius, aniſum quoque proprietatem habet ad illud. Inquit Abuha. Si vero fuerit à putrefacta materia, mitigabunt granata acria, & muza. Et ſi ſit influxa, membro influenti curam adhibebis, ſtomachum mundificabis, & conſortabis. Quod ſi ex communitate propinquorum, & vicinorum membrorum fiat, duæ res ſunt neceſſariæ primo enim illa rectificabis cum proprijs, quæ ex prædictis ſunt tibi nota, ſecundo ſi impreſſio dyſcraſiæ in ore ſtomachi facta fuerit, & remanſerit, alterabis cum prædictis. Et ſi quidem fuerit in meri, cum his, quæ in ore tenentur, vt cum carne prunorum, pulpa tamarindorum, liquiri. melonis indi, ſeu aliquo prædictorum frigidorum, & humidorum, & chryſtalli, paleæ, hordei, quæ reſedit in aqua frigida, & maſticatio ramorum portulacarum, & præputiorum vitis, & cum potu aquæ frigidæ ſugendo ſumpto in vaſe ſtricti orificij, vt ait Abuha. Et ſimiliter ſi fuerit ab algamaſat ſtomachi, & ieiuni. Si vero fuerit ex pulmone, & corde cum inſpiratione aeris frigidi, & cum cibis, & potibus frigidis, & cordialibus, & medicinis interius, & exterius approximatis, quæ in cura cordis diximus; in quibus ſit aliquid leptomeris ſubſtantiæ mixtum; vel virtus eius deferens ad ipſum, vt crocus. Et ſi ex vicinitate ad meſeraicas cum apeririuis, quæ diximus ſupra in cura ægritudinis in via, & poro ipſius.

Similiter ſi ſit ex hepate cum endiuia, cum aceto, & ſyrupo eius, & aqua ſeminum communium, triaſandalis, & diarhodon, & * frigido genonis, & ceroto de ſandalis, quod in noſtro poſuimus antidotario, ſi fuerit ſupercalefactum: ſi vero infrigidatum, cum dialthæa, diacurcuma, & abſinthio, & ſyrupus eorum, & eupatorio, & alijs, quæ in proprio eius loco dicemus, ſumma Trinitate fauente. Et ſi ex cerebro, cum his, quæ in cura paſſionum eius diximus. Et ſi ex renibus, cum his, quæ in cura diabetis dicemus. Et ſimiliter ſi ex communitate ad totum corpus, fiat, cum his, quæ curant febrem hecticam, & phthiſim, quæ dicemus in proprijs capitulis, & aqua frigida cũ vino mixta, vel aceto, quod ſufficiat, eſt propria, dicit Gal. Et ſi ex ſudore diaphoretico, cum eis, quæ diximus in cura cordis. Et ſi ex criſi cum tolerantia eius, ſi poſſibile eſt. Inquit enim Hipp. ea quorum criſis fit, aut facta eſt nihil dare oportet, ſi autem non ſit poſſibile, mitigetur cum aliquo, quod criſim, & euacuationem cretica, quam ex proprijs ſignis præcognoſcendo expectas, habeat prouocare, non impedire; vt eſt aqua hordei, & melonis indi, quæ à proprietate habent ſudorem prouocare, & ſemina communia, quæ habent prouocare euacuationem, per vrinam, & aqua fructuum, quæ prouocare habet euacuationem, & criſim per fluxum ventris, & ſimilia. Si vero ſitis ſit ex cauſa exteriori, & primitiua cauſa, quæcunque fuerit auferatur, deinde eis impreſſio, ſi remanſerit in ore ſtomachi corrigatur, & alteretur, vt eſt prædictum. Et ſi quidem ſit ex cibis groſſis, & viſcoſis, multis, & diuerſis, in quorum digeſtione laborando ſtomachus inflammatur, & ſic ſitit valde, cura eſt ſomnus, non potus. Inquit enim Hipp. Quibus nocte bibere deſiderium eſt valde, his ſi ſuper dormierint bonum, ait Gal. intellige, & hoc ſi ſitis ſit tolerabilis, & fuerit proportio cibi, & potus præaſſumpti. Quod ſi non fuerit tolerabilis, nec fuerit proportio inter cibum, & potum, bibere aliquid ad mitigationem ſitis eſt vtile, deinde ſuperdormire; nihil autem bibere, pœna eſt ſine iuuamine. quaſi dicat, tunc bibere iuuat, & non nocet, nõ bibere autem eſt pœna, nec inde ſequitur iuuamentum, immo potius nocumentum. Inquit enim Gal. igitur nullus prudens illud dabit, vel faciet, quod nullam afferat vtilitatem, nocumentum vero ſecum habeat immenſum, quare bibere oportet parum vini puri, quod iuuat ſecundum Hipp. digeſtionem proprie in conſueto bibere poſt cibum. In non conſueto bibere vinũ detur ad mitigationem ſitis parum aquæ frigidę, & proprie ſi cibus calidus fuerit; & ſiccus; vel vini lymphati, ſi ſtomachus non tolerat aquam in vaſe ſtricti orificij ſugendo, & quanto frigidior fuerit, minus ſufficit ex ea. ait Abuha. Si vero ex cibis ſalſis, & aqua ſalſa cum potu aquæ maris fuerit ſuccurratur ei cum xylocrate, granis muzorum, & pomis dictis zarur, & cum vnctuoſis. vt eſt butyrum, & proprie ius, & brodium carnium. Et ſi fuerit ex potu aquæ vitioſæ, & ſulphureæ, ſuccurratur cum lacte, lactuca, cibis groſſis, & amylo, & vino ſubtili odorifero, & vtriſque cum aceto lymphato. Quod ſi fuerit ex punctura animalium, & reptilium calidorum, primo curetur cum eo, quod generaliter reſpicit venenum ipſorum, vt puta cum frigidis, qualia ſunt coriandrum, lac vaccinum acetoſum infrigidatum in niue, & aqua camphoræ, & ſimilia, vel aqua frigida cum puluere terræ ſigillatæ, quæ, extinguit inflammationem, & eius educit ſubſtantiam, deinde cum cognoueris ſpeciem animalis, adminiſtrabis, quæ ſunt propria, quæ infra dicemus. Si autem ex medicina ſoluente ſufficienter, aut ſuperflue fuerit, ſuccurrendum erit prout te ſcire fecimus cum de conſolatione medicinarum locuti fuimus in accidentibus, quæ hæreditare faciunt medicinæ ſolutiuæ. Sitis autem ex qualibet aliarum cauſarum procatarcticarũ cura eſt ipſarum amotio, & priuatio cum regimine ſupradicto de ablatione ſitis. Ablatio ſitis, & diminutio ex contrarijs erit cauſis, & cura erit etiam contraria. corruptio vero ſitis ex ſimilibus cauſis corruptionis appetitus prouenit, & ſimilis erit cura. Syrupus extinguens ſitim ex cauſa calida, & ſicca propria vel coniuncta. ℞. endiuiæ, cichoreæ, hepaticæ, lupuli, boraginis, acetoſellæ, aleluię, an. vnc. j. violarum, roſ. florum nenupharis, & cucurbitæ, lenticularũ, aquæ florum vuę, ana vnc. j. hordei mundi partem. i. prunorum, ſebeſten, iuiubarum, ana numero xxv. ſeminum frigidorum, ana vnc. j. ſeminum communium vnc. ij. pſyllij integri, ſem. cytoniorum, ana vnc. j. zucchari albi, lib. j. ſucci granatorum muzorum, lib. s. aromatizentur cum ſandalis albis, & rubeis, & ſpodij, ana dra. j. cãphoræ. ſcrup. j. croci grana. v. ſumatur cum aqua frigida, & teneat in ore cryſtallum. Item fiat iuleb de ſucco limonum, vel de cucurbita; quod poſuimus in antidotario noſtro, & trochiſci de camphora, & electarium triaſandalorum. Item epithemetur ſtomachus cor, & hepar ex puluere camphoræ, ſandalorum cum ſucco raſuræ cucurbitæ, aqua roſa. & pauco aceto, & cataplaſmetur cũ folijs ſalicis vitis in aqua roſata. Medicamen Gal. quod magiſter Ioannes de Procida fecit Imperatori in ſiti vehementi. ℞. aquam frigidam, & irrora deſuper acetum album purum quantum tolerare poterit bono modo, & da bibere ſtomacho ieiuno quantum eſt cupa, ſanabitur, ſtatim ſecundum Gal. (ſi Chriſtus voluerit.

Syru. vtilis ad ſitim.

De nocumẽtis digeſtionis ex quibus eſt debilitas, & deſtructio, & corruptio, & cura eius. Cap. 21.

DEbilitas digeſtionis eſt nocumentũ actionis digeſtiuæ ſtomachi, & fundi eius, cui propria eſt. Cum enim nocumentũ ipſius ſit triplex tantum. ſ. diminutio, deſtructio, & corruptio, nec ſit in ſuperfluitate, vt aliarum miniſtrantium, debilitas digeſtionis, erit nocumẽtum diminutionis ipſius, & eſt cũ minus digerit, quam conſueuit, & in longiori tempore. Sed deſtructio eſt cum nihil penitus digerat, vel aliquid de quo non ſit curandum, ſed derelinquit crudum reliquum. Et corruptio eſt, cum in malam conuertat qualitatem ſcilicet aduſtam, ſeu fumoſam, aut acidam, vel corruptam, putridã, & fœtentem, & naturæ odioſam, non autem conſiſtit eius nocumẽtum in ſuperfluitate, vt aliarum. Cum enim omnis actionis virtus exiſtat initium, actio quæcunq; erit principaliter à virtute, ſed mediante organo, vt ſi quidem nocumentũ fiat in ea, non erit ex parte virtutis proprie, ſed ex parte organi, vel obiecti, vt ait Gal. & hoc in alia ſcientia eſt mõſtratum. Cum enim aſſerat, quòd

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0602-7 DFG

quòd ſingulum membrum operetur propriam actionem per propriam qualitatiuam criſim, quæ ex quatuor eſt qualitatibus, ſtomachuſque organum exiſtat primæ digeſtionis, hepar ſecundæ, & alia membra tertiæ, tunc proprie virtus digeſtiua perfectè operabitur cum eo, cũ ipſe qualificatus, ſeu complexionatus exiſtat, prout ipſa virtus, & eius operatio exigit. Cum autẽ digeſtio, ſit alteratio, fiatque per decoctionẽ, indiget virtus organi ipſius calore: & cũ ſit eius alteratio q̃dam adæquatio virtuti nutritiuæ, indigebit calore temperato in ſua qualitate, non diſtemperato. Tẽperati enim caloris eſt æqualiter agere in omnem partem decoquibilis rei temperatæ, ſeu æqualis elixabilis, & etiam aſſabilis, vt ſuperius eſt monſtratum in cura melancholiæ. Et proinde Gal. ait. Et non oportet, vt ſit in membro, quod indiget digeſtione, niſi ſpiritus vaporoſus multæ quantitatis. Et ſic ſecundum finem æqualitatis in qualitate, ita quòd quanto maior erit digeſtio tanto maior erit æqualitas, & è conuerſo. Et quia quanto maior erit digeſtio, erit magis naturalis, nec eius maioritas generabit peccatũ, vel nocumentum in operationibus alijs, ſicut maioritas aliarum cum omnes aliæ ordinentur ad ipſam, non è conuerſo. Si vero diminuitur, obtunditur, & debilitatur. Aut adeo diminuitur, & debilitatur, q̃ nihil tentat alterare. & coquere, de quo ſit curandum, & ſit indigeſtio, ſeu digeſtionis ablatio. Aut adeo diminuitur, quòd incipit alterare, & coquere, nec deficit in alteratione, ſed vigoroſe non agit, immo tepide paulatim, & ſic in longo tempore deuenit ad decoctionis perfectionem, & qualitatem, & tunc ſit digeſtionis debilitas. Aut deficit via non potens venire ad terminũ æqualitatis in alteratione, & tunc ſit corruptio in acidã qualitatem. Cum vero ſuperfluit, conuertit in fumũ, & maxime ſi obiectum ſubtile exiſtat; vel etiam corrumpit, cum calor non ſtet cum natura, ſed ſit ita debilis ex ſuperfluitate factus, adeo quòd non regat, & extraneus dominetur ſuperfluens, Talis autem in fumum conuerſio, ſeu aduſtio non facit ſuperfluitatem in digeſtione, cum ſuperfluum dicat additionem quãti, quod præſupponit ſpeciem, & non mutationem eius. Conuerſio autem in aduſtionem, vel fumum non ſeruat ſpeciem adæquationis, quam intendit digeſtio, immo de æquatione alterat, & tranſmutat in ſpeciem diuerſam ſcilicet aduſtionis, & fumi, nec reducibilem etiam, cum ſit crudum, & in acidum mutatio. Nam ſecundum Auerr. quod ſuperexcoctum eſt incrudari non poteſt. Quod autem crudum, & ſemicoctum eſt, poteſt in omnem adæquationis perfectionem adduci. Inquit Gal. manet autem quod corruptum, & ſecundum ventrem, & hepar, ſed tempore præcedenti paulatim digeritur, & fit benignum, quod prius habuit indignum, & illud per naturam enumerandis digeſtionem fouentibus, quo ad vitam. Talis autem mutatio dicitur corruptio à medico, ſicut in acidum mutatio, licet non proprie, quia non eſt obiecti derelictio a regimine naturalis caloris, ſed tamen large, vt ſuæ eſt conſiderationis ad veram, & non veram. Et inquantum talis alteratio non eſt ad generationem, quæ eſt æquatio intenta a digeſtione, conuerſio erit in contrarium, talis autem eſt corruptio, nec poteſt eſſe aliud, cum generatio & corruptio ſint immediate contraria, non ſic alię miniſtrantes. cum enim earum actio non ſit per motum alterationis, vt digeſtio, ſed potius per motum localem, qui non diuerſificat ſpeciem ſuperfluitatis qualitatis organicæ ipſarum, non mutabit, nec alterabit in diuerſam ſpeciem, quam ſua intendat virtus in actione, ſed in ſpecie actionis preſuppoſita addet, quantum ſic poſſunt ſuperfluere, ſicut diminui ſecundum intentionem, & remiſſionem propriæ qualitatis agẽtis, hoc quoque declarat ipſarum corruptio, quæ in malo conſiſtit motu.

Ex quibus abundantibus intelliguntur ſpecies nocumenti digeſtionis, quot ſunt, & quæ, & quomodo conueniant; propter quod in vno redigemus capitulo, & quomodo differunt inter ſe, innoteſcet, & etiam cauſæ eorum in generali, aut enim ſunt ex parte organi, & agentis inſtrumentalis, aut ex parte obiecti ſcilicet cibi, & potus, aut ex parte extrinſecus ſuperuenientium habentium indiſpoſitionem ipſam. Ex parte autem ſtomachi dupliciter, aut quia patiatur in ſe principaliter, aut propter communitatem, & obligantiam. In ſe principaliter, vt quia patiatur quamlibet ægritudinem, vel quia ſit dyſcraſiatus, quod eſt plurimum, & tunc aut eſt dyſcraſiatus dyſcraſia digeſtioni principaliter nociua, vt dyſcraſia nociua alijs operationibus deſeruientibus digeſtioni. Primo modo quia ſit dyſcraſiatus ſtomachus, & fundus eius dyſcraſia frigida, & ſicca: puta vel cum materia, quod eſt plurimum, aut parum excedente, & tunc accidit debilitas, aut valde, & tunc accidit deſtructio, vt cum eſt confirmata, aut mediocriter, & tunc accidit corruptio. itaque frigiditas omnis nocumenti poteſt eſſe cauſa, caliditas autem ſolius corruptionis niſi tantum ſuperfluat, quod deſtruat actum virtutis, & tunc cauſabit deſtructionem, non debilitatem. Secundo modo quia ſit dyſcraſiatus ſtomachus, quantum ad os eius dyſcraſia frigida, quæ dum ſuperfluit, attractiua trahit plus, quam digeſtiua digerere poſſit, vel quia ſit dyſcraſiatus quantum ad fundum, & concauum eius dyſcraſia frigida, & humida, vnde contentiua deficit, nec poterit continere, quandiu operata fuerit digeſtiua. Aut quia ſit dyſcraſiatus quantum ad os, aut inferiorem eius partem, quæ portanarium dicitur dyſcraſia calida acuta, & pungitiua, puta vel cum materia magis moleſtante expulſiuam ad expulſionem cibi, vel potius antequàm digeſtiua ſuam compleat actionem, ſic digeſtiua deficiat nõ propter ſe, ſed propter defectum aliarum miniſtrantium ordinatarum ei, vt dixit Gal. parum vel multum. Propter colligantiam vero & communitatem, quia aut ad totum eorum, vt in febrientibus, vel algoratis, aut aliquid aliorum membrorum, maxime principalium, quibus alligatur. & tunc aut propter communitatem abſolutam; & eſt cum nihil corporeum aduenit ſtomacho ex illis, vt eſt in forti dolore capitis, vel neruorum, vel in ſpaſmo, vel dolore arthretico, vnde ſtomachus debilitatur, vel in fluxu ſuperfluo ſanguinis hepatico, vnde compatitur, & debilitatur ſtomachus. Aut non abſoluta, & eſt vt cum aduenit ex alijs membris ad ipſum humor, puta cholericus ab hepate, & à ſplene melancholicus, vel corruptus à matrice corrumpens cibum ad fumoſum vel acidum, vel quia ad eum vapor emittatur, vt ſuperius habuiſti. Ex parte autem obiecti cibi, & potus, & ex parte extrinſecus ſuperuenientium qualiter contingat, ſuperius in cauſis debilitatis ſtomachi extitit declaratum, tedi ergo ad illud, ibique conſidera.

Signa autem, quæ hic oportet conſiderare, ſigna ſunt, quæ demonſtrant digeſtionem deficere ex ſe principaliter, & deficere propter defectum aliarum miniſtrantium, & ſunt, nam cum digeſtiua deficit ex ſe, aufertur vel tardatur digeſtio, nulla apparente cauſa manifeſta, & nocumento, in alijs etiam cibi facilis digeſtionis, vel conſueti plus ſolito. Quandoque vero eſt ex defectu appetitiuæ, & attractiuæ, & tunc præcedit læſio in ea, quæ eſt manifeſta. Quandoque vero retentiuæ eſt retentio mala, & citius egreditur ſolito, non præcedente nocumẽto in appetitu. Sed ſignum diſtinctiuum, quando talis exitus ſit velox ex defectu contentiuæ, & quando ex ſuperfluitate expulſiuæ, eſt, quia cum eſt ex defectu contentiuæ egreditur præter voluntatem, & quod egreditur maioris eſt quantitatis, nec apparet in eo aliquid acutum, & eſt velocioris exitus; quando vero eſt ex ſuperfluitate expulſiuæ, eſt è contra. Et attende antequam ad curam peruenias, quod cum digeſtio introducens ſpeciem in obiecto ſit triplex, ſcilicet ſtomachi, hepatis, & membrorum, in quibus quod dictum eſt in ſtomacho, & in alijs verum habet, licet addatur quãdoque quarta, quæ eſt depurationis non ſpeciei generatio, vt eſt venarum inter ſe, quæ ordinem habent, & habitudinem, nam digeſtio ſtomachi eſt præuia, & diſpoſitiua ad ſecundã, & licet ſtomachus ſuipſius gratia appetat,

petat,& digerat cibum,vt ait Gal. illud totum de intentione ſuæ naturæ particularis eſt, ſed de ordine vniuerſalis naturæ omnia diſpenſantis, quæ regulariter digerit pro toto. & in digeſtione efficit iuuamentum digeſtioni hepatis diſponendo. Secunda eſt hepatis, & operatiua chyli fons,& principium vegetatiuæ virtutis. Tertia eſt membrorum, & completiua. Ad hæc enim digeſtio alteratur vtraque, vt in alijs membris, vt nutricationi ipſorum digeſtibilia apta reddat, & proinde nocumẽtum vnius in aliam extenditur,& è conuerſo,& proprie cum nocumentum diminutionis aderit,quod in generatione ſpecierum hydropiſis eſt manifeſte videre.vnde Gal.inquit,quòd ſicut cibaria deficienter cocta, vel aſſata exterius venter non poteſt digerere bene, ſicque ſecundum ventrẽ male digeruntur, & in ſecunda coctione, quæ in venis eſt ſimiliter,& contingit ſuperfluitates in corpore generari,ex quibus ægritudines generari reliquas in vniuerſo corpore eſt videre,& maiores,quanto nocumentũ maius exiſtet,cum mater ſit omnium indigeſtio ægritudinum,ſic quaſcunq; adducit paſſiones,vel ægritudines non ſolũ proprias,vt ſunt ſpecies hydropiſis,quę propter infortunium digeſtionis eius eſt fiens,vt ait Gal.ſed etiã ex colligantia, & vicinitate alterius compatientis ad ea, vt ſcilicet cerebro ad ipſum , cuius plurimæ diſpoſitiones ſunt propter diſpoſitiones membrorum digeſtionis, & proprie ſtomachi,licet conuertere illud ſit perparum, vt dixit Abuha ſic adducit epilepſiam indigeſtio,& corruptio melancholiam, myrachiam, vel etiam cordi,cui adduxit ægritudines proprias. Vel etiam totius corporis,cui adduxit indigeſtio conſumptionem, & hecticam ſenectutis , & debilitas eius extenuationem, & macredinem, corruptio vero febrem, & in cute pruritum,ſcabiem, morpheam, & ſimilia ſecundum diuerſitatem * digeſtionum, & nocumentorum ipſarum. Et proinde etiam nocumentum ipſarum ægritudinum eſt prognoſticum ſignum in diſpoſitione ægra , quare eructatio acetoſa, & fumoſa magis in conualeſcentibus ex febre prognoſticatur recidiuationem.

* indigeſtionum.

Cura eius non erit ſtolidi medici, ſed ſolertis,ſoliciti, memorantis, & experti , quem vt perfectum approbat Gal. Sciendum igitur quòd cura nocumentorum digeſtionis eſt duplex, quædam deſtructionis, & debilitatis, quædam corruptionis. prima eſt illis communis cum non differant in ſpecie,nec in cauſa, ſed in quanto,cauſa enim cum maior eſt,& valde lædens facit deſtructionẽ, cum vero parua lædens parum generat debilitatem : vt ſuperius dictum eſt. Talium autem cura eſt quatuor eſt. Prima abſcindit cauſas, & aufert. ſecunda ordine digeſtionis confortat ſtomachum,hepar, & membra; tertia corpus, vel membrum ſi quod ſit,cuius communitate proueniat nocumentum, rectificat,vt dictum eſt,& dicetur in loco ſuo. quarta accidentia conſurgentia mitigat,quæ ſunt inflatio, rugitus, anguſtia, dolor,& arſura, quorum cauſam iam diximus. Abſciſſionem autem cauſæ interioris complent curæ ægritudinum prædictarum complexionalium putarũ, vel cum materia diuerſarum, vel æqualium,vel complexionalium ſimpliciũ, & compoſitarum ſtomachi, quas ſuperius habuiſti hepatis,& membrorum habentium debilitare ipſa, quas infra dicemus propitiante Chriſto. Ablationem vero cauſarum extrinſecarũ complent priuationes, & mutationes ipſarum ad rectum,& debitum digeſtionis,prout in cura debilitatis ſtomachi extitit intimatum. Secundam rem complent adminiſtratio rerum confortare habentium ipſa organa digeſtionum, cum qualitate contraria cauſæ debilitanti,vel cũ proprietate, vel vtroque, quas in debilitate ſtomachi habuiſti , & in cura hepatis dicentur, & cura cuiuſlibet membrorum corporis, quæ ſequetur. Ex his enim,quæ confortare habent corpus,& omnia membra, quædam ſunt communia,quædam vnicuique propria. Cõmunia ſunt,quæ eius,& ipſorum dyſcraſiam alterant,& ad temperamẽtum complexionis adducunt,& ſubſtãtiam vniunt,aut complexionem,vt oleum roſ. quod calefacta,infrigidat, & infrigidata calefacit ſecundum Gal. Aut à proprietate vt lutũ ſigillatum . Et quædã ſunt,quæ à cõplexione ſimul & proprietate habent confortare corpus,& membra,vt eſt acetum ſquillæ, ſtœchas, omnes ſpecies olei,ſandaracha, lac, caro , granum pini, manna, dactyli immaturi, myrtus,glans,lubem cordumenum , xyloaloe, chamæmelum,& folia citri,vua paſſa,myrrha,& gallia. Et balnea, vnctiones , & olea cum prædictis diuerſificatis ſecũdum diuerſitatem dyſcraſiæ corporis,& membrorũ. Et ex confortantibus corpus, & omnia membra in digeſtione ſunt exercitium moderatum. Inquit enim Gal. exercitium vtile eſt . nam commouet calorem naturalem,& validas facit virtutes vitales,& animales ad ſuas peragendas actiones. Cibi calidi, & humidi complexione ſubſtantiæ ſubtilis,& frangibilis,digeſtio enim vt Gal. ait per calidum, & humidum fit,quies, & ſomnus digeſtioni complendæ proportionatus, vt primo ſuper dextrum fiat, ſecundo ſuper ſiniſtrum, & tertio redeat ſuper dextrum, & ſit continuus, ſufficiens ſine interruptione,quamuis aliqui dicere velint,quòd digeſtio tertia melius in vigilijs compleatur, cum enim cauſa eius calor naturalis ſit,& in vigilijs ad regionem ipſius redeat digeſtionis, & ad interiora reuocetur in ſomno, vt dixit Gal.cum ait, ſomnus, & vigiliæ reuocatione naturalis caloris interius, & exterius fiunt, igitur in vigilijs confortãs ex reuocatione in ea digeſtionem complebit melius, quam in ſomno. Cuius contrarium Ariſtot. in de ſomno dicit,& Galen. in de accidenti,& ſi reuocetur in ſomno ad interius, non tamen derelinquet exteriora, quin ſufficiat ad digeſtionem ipſorum maxime cum nõ ſolum in eis per calorem naturalem digeſtio compleatur,ſed etiam per complexionem propriam vniuſcuiuſque temporum fouentibus conſeruatam. Et ex illis eſt amplexus infantis carnoſi,vel catuli ſecundum Gal. & humiditas ventris temperata. Inquit enim Hipp.in aph. Quicunque ventres habent humidos, iuuenes quidem exiſtentes,melius commutant ſiccos habentibus. Et vinum bonum temperate ſumptum, per omnia enim digeſtionem adiuuat, dicit Gal. & pauca comeſtio,& potatio,vel abſtinentia,quod dicit Iſaac ſummam medicinam omnium aliarum,& gaudium temperatum. Et ex eis ſunt medicinæ ſimplices , & compoſitæ, quæ infra dicentur,ſi Trinitas annuet. Et ſimplices quidem ſunt proprie ſicut piper,zingib.galanga,nux maſc.garyo. herime crocus,hahaſce,& ſyrupus eius,naſturtium,cuſcuta,maſtiche,menta, cortex olibani arbor ſyracis, radix ſiſeleos,ruta,raphanum,& ſimilia,& acetum excitat appetitum,& digerit.propria vnicuique in cura ipſius propria dicentur cum aderit locus, & tempus, & breuiter, vt vnum quodque membrorum ad ſuam naturam propriam reducatur, per quam operatur propriam actionẽ, vt ſuperius dictum eſt, quæ in alio eſſe non poſſunt,differunt enim operationes in mẽbris ſecundum diuerſitatem complexionum in eis,& è conuerſo,vt dicit Gal.

1. aph. 13.

Cura vero corruptionis digeſtionis eſt tres res conſimiles illis, quas in cura corruptionis appetitus diximus,prima eſt humoris corrupti in locis,& organis digeſtionis mundificatio. ſecunda eſt abſciſſio cauſarum diſpoſitionũ,à quibus procedit corruptio. tertia eſt corporis, vel membri(ſi quod ſit communitate,cuius prouenit) mundificatio. Primam rem complent mundificantia ſtomachi putredinem, quæ ſupra in cura corruptionis appetitus poſuimus, & abſtergentia putredinem,& corruptionem hepatis, quæ infra proprio dicemus capitulo. Et ex illis eſt etiam cinnamomum, caſia,& crocus,ſpica,enditia,abſinthium,& eupatorium. & etiam abſtergentia putredinem à membris, quorum quædam propria,& communia ſunt ſimplicia,& compoſita . ſimplicia ſunt, cinnamomum, crocus, & breuiter omnia mundificantia ſanguinem, quorum ſummã poſuimus in conſolatione medicinarum ; & vinum, vniuerſas enim mouet excreationes,vt ait Gal. compoſita ſunt, quæ componuntur ex eis, quæ in antidotario noſtro ſunt dicta, & propria vnicuique in ſuis capitulis

lis quæres. Secundam rem complent administratio medicinarum alterantium dyscrasiam membrorum,& ciborum corruptibilium, quarum in præcedentibus capitulis præcessit rememoratio. Tertiã rem complent curæ ipsorum membrorum quorundam, quæ dictæ sunt, & in suis aliquorum dicentur capitulis, illuc perge. Et aliqui addunt quartam; quæ accidentium est correctio, si quæ insurgant, vt sunt corruptio appetitus, seu debilitas ardoris, seu frigiditas sensus in ore stomachi, & eructatio acida. fumosa, & fœtens, quam nausea sequitur, quorum curam aliquorum diximus supra, & infra ponemus in parte (Spiritu sancto annuente) qui sit benedictus. Electarium nobile confortans stomachum, & digestionem eius. Rec. galangæ, nuc. musch. cardamomi, ana drach. ij. anthos drach. iiij. mentæ, hahasce, ana drach. iij. syrupi de zuccharo quantum sufficit. Electarium descriptione Nicodemi contra vitia stomachi ex frigida causa, & confortat ipsum cor, cerebrum, & hepar, & subuenit epilepticis, & vertiginosis, quod Rec. anisi drach. s. coralli, spicæ, ligni aloes, ro. garyoph. gallię, galangæ, zedoariæ, ana drach. iij. pęoniæ drach. ij. myrrhæ drachm. iij. margaritarum drach. vj. ambræ crudæ drach. ij. muschi dra. j. masti. drach. ij. Confice cum syrupo corticum citri. Filius Zachariæ. Cerotum confortans stomachum, & retinens calorem eius. Recip. cerę mundæ vnc. iij. terebinthinę vnc. iij. olei nardini vnc. ij. liquefac eas, & superasperge puluerem. Rec myrrhę mastich. aloes, ana vnc. j. ro drach. vj. pęoniæ, caflorei, ana drach. ij. anisi drach. vj. calamenthi drach. vij. garyo. nuc. musc. cardamomi, calami aro. rheupontici, ana drach. iiij. Cõfice, vt bene stomacho adhæreant. Vnctio. stomachum confortans, & digestionem eius, & vniuersas operationes eius. Rec. olei ros. myrtini, olei nardini, ana drach. iij. ceræ vnc. j. mastich. myrrhæ, aloes, mumiæ, ana dra. iiij. ammonia. dra. ij. nu. musc. dra. j. Confice & inũge. & superasperge puluerẽ cinnamomi, anisi, corticum granatorum, ana pondus aur. j. aromatiza vnguentum cum xyloaloe, & muscho. Hipp. quoq; dixit aloen hepaticam cum aqua arthemisiæ, seu absinthij propinatam ieiuno stomacho sanat stomachũ ab omni languore educendo ab eo materias fraudolentas, cõfortat cerebrum, & viscera mũdificat, vermes occidit, & repellit, & sanat apostemata stomachi, & viscerum, & hepar mundificat. Pilulæ confortantes stomachum in omni eius languore, & læsione intrinseca, nec permittunt humorẽ in eo putrefieri, sed abstergunt, & qui vtitur eis diebus singulis illæsus permanebit à dolore stomachi, & capitis, & sunt salubres oculis, & ei qui tristatur, & est medicina matricis vitiosæ, & aliorum viscerum. ℞. mastich. drac. iiij. aloes electæ drach. x. agarici boni dra. iij. confice cum succo altiliæ, dosis est pilulæ ij. vel iij. quando itur dormitum, & possunt capi secundum numerum voluntatis.

Electarium nobile stomachi confortatiuum. *Aliud electarium ad idem.* *Cerotum stomachi confortatiuum.* *Vnguentum stomachi cõfortatiuum.* *Remedium Hipp.* *Pilulæ valde nobiles ad dolores stomachi. Eadem supra habentur.*

De nocumentis retentionis ex quibus est tarditas, & velox descensus cibi digesti de stomacho in ventrem, & cura eius. Cap. 22.

EX quo diximus de nocumentis attractionis, vel appetitus, & digestionis stomachi; sequitur de nocumentis retentionis. Ad quod sciendũ est, q, retentio stomachi ordinatur digestioni eius principaliter, quia est proprie inuatiui cibi, & potus, vt superius dictum est; digestio enim retentione indiget, cum fiat in quiete, vt ait Gal. retentio enim secundum naturã præcedens, tandiu retinet, quandiu digestio fit: cum autẽ digestio completa fuerit, retentio ex harmonia naturæ cedit expulsioni, quæ donec fiebat, retentio quiescebat. Primo enim digerit stomachus cibum suiipsius gratia, & dum digerit retinet, cum autẽ digesserit, quod est benignum suis tunicis opponit. Reliquum vero, aperto portonario ad intestina impellit, vt ait Gal. Si ergo retineatur cibus in stomacho quandiu digeratur, descendatque ad intestina digestus vsque ad horam statutam, seu tempus commune, quod est latitudinem habens maiorem, quanta est infra xij. horas, vel quanta in vnoquoque corpore consueuit naturaliter esse, retentio erit conueniens, & naturalis. Si vero vlterius pro longetur, quantum est à xij horis vsque ad xxij. secundum plus, & minus, & illud propter multitudinem diuersarum habitudinum existentium inter agentia, seu digestionem, & digestibilia arguet super intemperantiam, & peccatum retentionis, vel digestionis ipsius, quemadmodum si infra subsistat, vt quia cibus descendat digestus, & tempestiuus; syllogizabit super digestionem fortem, cuius seruitio ordinatur: deinde super retentionem, à qua etiam mediate procedit, aut super vtrumque.

Tempus cõmune digestionis.

Causa ergo descensionis cibi de stomacho longæ, & breuis erit, aut propter digestionem fortem, vel debilem cui ordinatur; aut propter peccatum retentiuæ principaliter, & in se deseruiens ei. Peccatum autem digestiuæ, aut est propter se principaliter, aut propter peccatum aliarum ministrantium ei, principaliter autem peccare potest in se retentio, vt superius dictum fuit in alijs operationibus ministrantium quadrupliciter; aut enim nihil retinet, quia non circuntrahitur cibo, nec aliquo modo tenet; ita vt cibus indigestus descendat inferius, sicut est videre in lienteria manifeste, vel vomitu illico post cibum facto, de quibus dicetur; aut parum retinet, quia non vsque ad perfectam digestionem, licet contrahitur cibo bene, vt in fluxu, & vomitu semidigestorum facto post cibum per aliquod tempus sumptum; aut corrupte retinet, vt quia non circuntrahitur cibo recte, & perfecte, sed cũ tremore; quare accidit rugitus, & inflatio, aut superfluit, vt quia digestũ vltra tempus constitutum teneat. Ex causa in se scilicet propter cõplexionis stomachi malitiam, non propter cibi, vel viæ oppilationẽ inter stomachum, & intestina, vt superius dictum est; sed qualitercunque contingat nocumento expulsionis aliqualiter commiscetur, si enim debilitetur retentio superfluet expulsio; & si superfluat retentio, expulsio deficiet, & si corrumpatur expulsioni disponatur, & præparetur, & è conuerso. Et aliquando male retinet retẽtiua, & male expellit expulsiua, vt in singultu contingit, sicut ait. G. Et qđ diximus in stomacho, etiam in alijs intelligas mẽbris proportionalibus ei. Causa autẽ nocumenti retentionis est diuersa secundũ diuersitatẽ specierũ eius, si enim auferatur, vt nihil retineatur, de quo sit curandum causa est, quam in lienteria dicemus, & vomitu. Si vero sit debilis, nõ vsque ad completam digestionem tenens, causa eadem est, sed minor; quia plurimũ cholera missa est ad stomachũ fiente digestione, excitans expulsiuã, & faciens deficere cõtentiuam, quod significat mixtio ipsius choleræ cum cibo egestione inuentę, vel vomitu. Et quandoque est causa extrinseca superueniẽs hora digestionis, vt est motus fortis, & violentus deponens cibũ, faciẽdo deficere contentiuã, antequã digestio compleatur. Si vero corrupte teneat; causa erit mala complexio frigida humida non permittẽs bene circũtrahi cibo, & perfecte ita vt nullũ relinquat vacuũ. Si vero superfluat, causa erit complexio ficca stomachi, vel cibi natura, vel oppilatio viæ, quã in ileo dicemus. Signa quoque eadẽ erunt, quæ ibi dicta sunt, & dicentur. Et cura similiter, & si quidem longa retentio cibi in stomacho iam digesti, & tardus descẽsus ad intestina, ex debilitate proueniat digestionis, cõfortatio digestionis iam dicta erit curatio eius. Si vero propter superfluitatem retentiuæ, duo oportet agere; mollificare scilicet, & lenire ante cibũ, & post comprimere cum notis, & cum cibis facientibus ipsos descendere in viscera, vt est piper longum, diatrion pip. triasandali semen præmissum. Et post digestionem, quæ faciunt descendere, & penetrare, vt est exercitium, vinum, calamenthum, & diacalamenthum, theriaca, zingiber conditum, balneum aquæ calidæ, & frictio, ficus, nuces, vel amygdalæ, fisticũ, & similia vias nutrimenti aperientia. Si vero breuis retentio fit, & velox descensus ad intestina propter digestionis fortitudinem, curationem non habet; quia fiat cum natura. Si vero propter aliquam causam debilitantem contenti-

uam, quam in lienteria dicemus, cura erit, quam dicemus ibi. Medicamen expertum ei, à cuius ſtomacho deſcenſus cibi feſtinat. Sumatur vitellus oui aſſati, & cochlear vnum mellis, & maſtiches contritæ, danich. ij. & iungatur omnia in cortice oui, & aſſentur ſuper cinerem calidum, & ſine intermiſſione moueantur, donec parata ſint, & comedatur hoc, & adminiſtretur tribus diebus, & oportet, vt adminiſtretur aliquid ante cibum, ex ſtypticis frigidis, ſiue calidis, prout diſpoſitio requirit, quæ te ſcire ſuperius fecimus. Et etiam emplaſtra galliæ noſtra, quæ in antidotario noſtro diximus, miniſtrentur ſecundum neceſſitatem, & dormiat ſupra cibum, & quieſcat, neque exercitetur omnino. Emplaſtrum de mucilaginibus expertum ei à cuius ſtomacho tardatur deſcenſus cibi propter ſuperfluitatem retentiuæ, & oportet, vt præmittantur lubrica ante cibum calida, vel frigida, prout notat neceſſitas; & poſt cibum ſumantur ſtyptica, vt ait Gal. lubrica frigida, ſunt, fructus recentes æſtate, vt pruna, perſica, vuæ, & ſimilia, & hyeme pruna ſicca. Et vtroque tempore caſia fiſtula, tamarindi, violæ, & ſyrupus earum, & ſuccus, roſarum. Calida ſunt ficus recentes, & caricæ, mucilago fœnugræci, & ſeminis lini, oleum ſorbitum, & huiuſmodi.

Medicamẽ contra deſcenſum vt locum cibi à ſtomacho.

Emplaſtrum

De lenitate ſtomachi, ſiue lubricitate, ſiue lienteria. Cap. 23.

IVuamentum ſtomachi, & miniſterium ad quod ipſum natura inſtituit principaliter, vt ex dictis habetur, eſt cibi exterius attracti ab ore per meri alteratio, & digeſtio cum virtute, & proprietate, quia ipſum dotauit natura, ſed vt alteret, neceſſe eſt, vt detineat, ſi autem detinet inſtrumentaliter ex aſperitate detinet. Eſt autem aſperitas inæqualitas quædam ſecundũ durum corpus in ſtomacho naturaliter fiens ex corrugatione, aut contractione tunicarum eius cum villis earum ſupra cibum clauſo portonario, vt nullum inter eos vacuum relinquatur, ad quod diſponit eius neruoſa ſubſtantia, & natura, vt ſuperius monſtratum eſt. Si ergo ſtomachus digeſtionis organum debet, vt detineat, naturaliter eſſe aſper, & ſi fiat lenis, lædetur principaliter retentio, & digeſtio, conſequenter ægrotabit ægritudine, quæ ſecundũ eſſentiam ſuam dicitur lenitas ex nominis ſignificatione, vt heleni poſuerunt, ſed ſecundum accidens immediatum dicetur lubricitas, & ſecundum mediatum lienteria, id eſt cibi indigeſtio, vel velox exitus cibi indigeſti ſicut voluit Gal. primo enim lenitur ſtomachi interioris ſuperficies; deinde ex ea deficit cõtentiua, & lubricat cibus: ex quo conſequenter deficit digeſtiua, & vltimo cibus egreditur indigeſtus.

Cauſa autem eius eſt duplex, interior, & exterior. Interior eſt principalis, & eſſentialis, & eſt duplex. quædam per ſe, quædam per accidens. Per ſe eſt mala complexio humida pura, vel cum materia phlegmatica, vel mucilaginoſa lubricum faciente, in ſtomacho aggregata, & adhærens; vel à cerebro, vel à toto corpore illi influxa, cibum, & potum ſecum aſportans, vel faciens lubricare. Per accidens eſt duplex, vna eſt mala complexio frigida paralyticum faciens, & prohibens ſtomachum, & villos eius agere ſupra cibum, calida vero ſiccam eam non efficit, niſi adeo vltimetur, vt deſtruat actum propriæ virtutis, ſicut in propinquis morti accidere conſueuit. Materia quoque calida, & cholerica per ſe exaſperando contrarium operatur, per accidens autem efficit eam mordicando, & vlcerando. Alia eius cauſa eſt vlcera, & interiori ſuperficie ſtomachi, quibus cibus, & potus aduenientes ſtomacho mordicationem, & punctionem infert, atque moleſtiam: vnde virtus expulſiua eius ad eorum expulſionem mouetur, antequam operationem ſuam exerceat retẽtiua. Cauſa vero exterior eſt, vt coadjuuans ad depoſitionem cibi, & potus ante digeſtionem, & eſt cibi diſpoſitio, & natura; quia fit ſubſtantiæ grauis, & groſſæ; aut ſubtilis, quæ aduritur, & pungit, & moleſtat naturam: aut liquidæ fluxibilis; aut mucilaginoſæ lubricantis; aut eterogeneæ, vt eſt lac, quòd corrumpitur, vel moleſtatur; vel ſit qualitatis acutæ, vt piper, vel ſinapis, & eruca, vel venenoſæ virtutis, vt ſpecies fungorum malæ; vel quantitatis reſpectu retentiuæ, non reſpectu expulſiuæ: hoc enim ſtringit ventrem ſecundum Gal. prima laxat ſecundum Hipp. & Gal. in aph. vel quia ſit multarum ſuperfluitatum, aut inordinate ſumptus, vt quia præcedit lubricus, & acutus, & ſequitur ſtypticus, qualem dictat Alexandrina diæta; aut quia præcedit groſſus, & ſequitur ſubtilis facilis digeſtionis, qui corrumpitur, & corrumpit reliquos præcedentes; quare vocat naturam ad expellendum: aut intemporanee ſumptus, vt quia ſumatur ſecundus cibus ſupra primum adhuc crudum, quare vterque corrumpitur, & grauat naturam, atque moleſtat ad expellendum: aut quia ſit ſumptus non hora famis, ſed poſt tolerantiam eius, cum iam ſtomachus repletus fuerit malis humoribus, non prius eductis, quàm natura incitat ad expulſionem. Aut quia ſumpſit ſupra cibum aquam frigidam multam, quę ſubito ipſum deponit, aut quia fortem corporis, & animæ ſupra cibum exercuit motum, equitando, peditando, vel ſaltando, coeundo, & iraſcendo. Aduertendum autem, quòd non eſt inconueniens, eandem paſſionem membrorum eſſe diuerſorum, vt lienteriam eſſe ſtomachi, & inteſtinorum; de qua infra dicetur (duce Creatore ſummo.) Nam ſtomachi eſt principaliter, inteſtinorum eſt conſequenter proprie ſuperiorum, quorũ actio in cibo prædigeſto in ſtomacho deſcendẽte ad ipſa etiam digeſtio eſt, vt ait Abu. Ipſorumque inteſtinorum retentio, non per virtutem fit, ſed per circũuolutionem magis, vt dixit Gal. Signum lenitatis eſt lienteria, cibi ſcilicet, & potus indigeſti exitus velox: & quaſi in eidẽ quantitatibus, quibus aſſumpti fuerint. Signa cauſæ eius intrinſecæ, & malæ complexionis frigidæ, & humidæ, puræ & cum materia ſuperius in huius ſummæ principio habuiſti; ex quib⁹ eſt oxyregmia ſemper, vel in principio exiſtens cum difficultate curæ; quòd ſi non fuerit in principio, ſed ſuperuenerit, erit ſignum bonum, ſicut Hipp. dixit in aph. Signa vero vlcerum infra ſubiungemus, ex quibus eſt ardor, & fumoſa eructatio; ſed oxyregmia nunquam cum facilitate curæ reſpectu complexionis malæ. Exterior vero cauſa tibi prompte eſt manifeſta. Et cura eius eſt, cura malæ complexionis ſtomachi, quam diximus, vel etiam cura vlcerum, quam infra in proprio capitulo ſubiungemus. Eſt autem ſolicite agenda, vt non perduret, quoniam perdurans, ad raſuram inteſtinorum, vel hydropẽ perducet ſm diuerſitatem ſuæ cauſæ, vt Serap dixit. Et ipſa breuiter eſt, duæ res. prima adæquat materiam, & euacuat, & cõplexionis malitiam alterat, ſi oportet. ſecunda mẽbri exaſperat ſuperficiem, & confortat ipſum. Primam rem cõplent digerentia, & euacuantia, phlegma, & materiam cholericã, quæ cauſa eſt vlcerũ, alterantia, quæ ſunt nota; circa quæ Hipp. locutus eſt in ſuis aphoriſ. dicẽs. Quibus lienterici ventres fiunt, hyeme ſuperius medicari malum eſt: ergo inferius bonum, & æſtate ſuperius bonum. Abu. quoque dixit lienteriam habenti, facere, vt vomat eſt difficile, ſed præmiſit, cuius humor eſt deſcendens, vt in ea, q̃ ex mala complexione humida eſt, cum materia phlegmatica, quæ de ſe eſt deſcendẽs; quòd ſi materia impetum faceret ad os ſtomachi, vel ex ſe, quia fit cholerica, vt ea, quæ eſt ex vlceribus, vomitus non eſſet difficilis, ſed prouocandus, & permittendus, & ſolutio vẽtris difficilis, quia etſi non deriuat, euacuat. præcipit enim Hipp. in apho. materiam eſſe purgãdam per locum, ad quem declinat, conuenientem, vt declinando ad regionem aliquam, ad quam fluat, & ſuperfluat, vnde inquit vomitus fluxu, fluxus vomitu, & vterque ſudore curatur. Secundam rem cõplent ſtyptica, ſimplicia, & compoſita frigida, & proprie in ea, quæ eſt ex vlceribus interius, & exterius approximata, quæ in cura malæ complexionis ſunt dicta. Et ex ſimplicibus proprijs in ea ſunt coriandrum, ſumach, roſæ, cytonium, zarur, morum immaturum, & ſummitates eius, & litium, & nabat. Et ex compoſitis

4. aphor.

1. aphor. 31.

ſunt

sunt medicinæ,& cibi. Medicinæ sunt rob de agresta,de zarur, de ribes, de cytonio,de myrta. & trochisci,de spodio,de balaustia, & de charabe. In ea autem, quæ est ex mala complexione cum phlegmate. styptica calida, scilicet amara,& aromatica sine mordicatione, & acuitate sunt conuenientia,vt est aloe, & substantia absinthij,nó succus,quoniam est superatus a stypticitate, & acutus nocens ei, & ex eis sunt passulæ in secunda mensa,quæ absterſione sua moderata absterſunt, & sedant mordicationem,si modica sit,& spica si sit multa,& proprie in ea,quæ est ex vlceribus,& ex eis est enula,& menta. Inquit Humain. Caue ne in ægritudinibus stomachi prætermittas mentam,quoniam menta,& proprie hortulana confortat stomachum plus ceteris herbis. Castoreum ceteris carnibus,mastiche ceteris gummis. Galãga plus aromatibus omnibus,& enula magis radicibus singulis, & cappares cõditi plus omnibus floribus. Et ex compositis conuenientibus est miua aromatica,syrupus de méta,diaolibanum,diacytonites cum mastiche, & similia. Et electarium nostrum,alephanginæ boni saporis,quod fit tempore æstatis. Et zingiber conditum,retinet enim fluxum ex indigestione,& lubricitate stomachi. Emplastrum efficax,& expertum ad stomachi frigiditatem,& humiditatem. fluxum phlegmaticum, & lienteriam,& digestionis defectionem. ℞. ligni aloes absinthij.gummi arab.mastich.cyperi,costi,zingib.ana vnc.s. calami aro. olibani,aloes,ana drachm.iij. cymarum sambuci vnc.j. mentæ siccæ,cymini torrefacti, rasæ liquidæ, ladani,terebinthinæ,ana vnc.j.garyo.macis,cinnam.spicæ,nucis muſc. galangæ,squinanthi, ana drach.s.ceræ albæ vnc.j. spodij,balaustiæ,sandalorum alborum,& rub.gallarum, ana drach. iij. Confice simul cum puluere capillorum ven. & incorpora cum miua aromatica. Trochisci valentes ad omnem solutionem ventris lienteriam,& lenitatem stomachi,& inteſtinorum. Rec.ros.spodij,ana drachm.iij. berberis sem. acidæ hypocystidos, gummi arabici,thuris,sem.myrtæ,ana drach.vj. coriandri infusi in aceto die,& nocte drach.j. Omnia assentur,& fac puluerem,& tempera cum succo cytoniorum,& fac trochiscos,& da bibere cum syrupo cytoniorum. Paulus dixit similiter hos trochiscos valere.Rec.corticis malorum granatorum,gallarum,ana drach.viij. sem. myrtæ drach iij. sumach drach.xiiij. fac puluerem , & tempera cum vino odorifero,& fac trochiscos drac.ij. da cũ aqua frigida,& proprie in ea,quæ est ex vlceribus. Abu. syrupus valens ad stomachi defectionem, ardorem, & vomitum,& lienteriam . ℞. sumach,corticum granatorum.sem. myrtæ,ana drac.viij. omnia coquãtur in li.iij. aquæ donec rediganť in vnam, & colent; deinde succus pyrorum,melpilorum,& citoniorũ;misceantur cum eis æquali pondere, & adde zucchari, lib j. & s. & fac syrupum,& da bibere cum aqua frigida in cholera.

Nota, quæ magis afflictiuũ stomachi appropriant.

Emplastrũ bonũ ad stomachi frigiditatem.

Trochiſ. ad omnem ſolutionẽ ventris.

Alij trochi. ad idem.

Syrupus ad idem.

De nocumentis expulsionis stomachi, & primo de eructatione, & cura eius. Cap. 24.

DIximus de nocumẽtis actionum trium stomachi. restat dicere de nocumentis expulsionis ipsius. Circa quod sciendum, prout Gal. ait, quòd stomachus secundum naturam se habens, cum duo orificia habeat per supremum cibum,& potum recipit a meri: & quod superfluum est in eo per inferius tantum aperto porronario, cum suis villis latitudinalibus circumtractus expellit, & impellit ad inteſtina. Cum autem egreditur à natura superfluum in eo contentum, quantum,vel quale,vel vtrumque grauans, vel moleſtans cogitur expellere,aliquando per inferiora, vt in lubricitate stomachi, vt superius dictum fuit, aliquãdo violenter per superius, vt per vomitum. vnde Gal. ait,vomitus omnibus,difficilis esse patet.Huius autem diuersitatis causa quantum est ex diuersitate stomachi, expellentis est,cum enim superior stomachi pars fortior fuerit, & inferior debilis, sequitur expulsio per inferius. Si vero è contra fiet expulsio per superius, vt voluit Gal. In tali autem motu per inferius, vel superius expulsio quandoque omnino prohibetur, aliquando debilitatur, & diminuitur; aliquando superfluit secũdum maiorem, & minorem fortitudinem suarum partium prædictarum ; aliquando malo motu mouetur. In tali quoque motu violento expulsionis per superius multas malas species motus euenire contingit,vt sunt videlicet eructatio, singultus; aliquando turbatio,æstuatio, nausea, & vomitus. Horum autem diuersitas ex diuersitate materiæ expellibilis in eo contentæ, & dispositionis membri expellentis, & virtutis,ac motus eius cum cõsecutione,vel sine consecutione intenti in tali motu contingit. Aut enim materia in eo contenta expellibilis est, ventosa, sursum petens,non intercluſa,vt in inflatione, sed natãs,vt in concauo,cum virtute existente forti,subito expellitur; & tunc accidit eructatio faciens sonitum. quia est ei in amplum exitus per angustum , vt ait Hipp. sicut impulsa interius tranſiens de gracilibus in amplitudinem Colon facit tugitum. Si vero materia expellibilis sit humoralis,seu ventosa,nec apta expelli,quia imbibita in tunicis, rugis,& villis eius, cum sit difficilis expulsionis, stomachus in suis partibus corrugatur, & contrahitur: sicut vermis,seu lacertus,in spasmo,vt fortiori, & impetuoso motu moueatur ad expellendum eam, nec consequitur intentum ; & tunc accidit singultus: propter quod motus stomachi dictus est in singultu esse minor,quam in vomitu, cum in vomitu plurimum natura expellat,licet ratione rei expellibilis, & essentiæ motus, motus eius in singultu sit fortior. Similiter accidit etiam si nó sit materialis, quia sit mala complexio frigida sine humoris vitio, quemadmodum ex mala cõplexione frigida pulmonis ex aere accidit tussis, nec aliquid cum ea expellitur cum non sit apta ; aut sit materialis, sed non sit apta expelli,quia sit adhærens,& inuiscata, & tunc facit nauseam ; aut sit apta expelli, quia sit in concauo eius natans,& tunc cum mouetur ad vomitum facit turbationem,seu subuersionem: deinde veniens ad os stomachi facit vomitum,sicut plurimum consequitur stomachus in suo motu intentum,quia materiæ extra expulsionem. Sed quandoque talis materia est sanguinea, & vomitus erit sanguineus,aliquando phlegmatica, aliquando cholerica,& aliquando melancholica ; & talis erit vomitus: sed quæuis fuerit, aliquando erit à stomacho,aliquando ei ex alijs influit partibus, & tanquam nociuam expellit,vt infra dicetur. Quod si expellere non valeat,sintque nocentia multa, & fortiora, manentia in stomacho, commota triſtitiam,& anguſtiam gignunt,anxietatem, & æstuationem , dolorem quoque, & tortionem, cum cordis tremore, vertigine, & scotomia quandoque,& similia . causam autem inflationis , & rugitus,& curam, & quid sint, habuisti ; eructatio quoque, de qua hic est sermo,quid sit, & eius causa immediata ex dictis ibi,& hic, & eius signum patet, quia est manifesta sensui. Causa vero eius immediata duplex est, secundum duplicem speciem eius,aut enim acida,quæ oxyregmia dicitur ab oxy græce,acetum latine, aut fumosa; Acetosæ autem causa secundum Auerr. est duplex,frigiditas per se, seu dimissa caliditas crudum faciens, & indigestum relinquens, quemadmodum in fructibus immaturis est videre, & proprie in vuis, quæ antequam matureſcant, prius sunt stypticitatem ligni, & ponticitatẽ,à quo oriũtur,seruantes; deinde parum adaucta caliditate propria, & per auxilium caliditatis aeris fiunt acres, vlterius vero adaucta,vt maturationem in eis acquirunt,fiunt dulces,prout Gal. 3. de simplici medicina,auctoritate Theophrasti ostendit. Per accidens vero caliditas superaddita multa, caliditatem naturalem resoluit, quia res dulcis redit ad suam primam naturam, & acidam ; vt in vino, & lacte,cũ acescunt,est manifeste videre. Fumosæ vero caliditas sola est multa: sicut enim diminuta caliditas materiam temperate agens,est causa acetositatis,& ventositatis propter impotentiam suam,qua non digerit,sed dissoluit, & non consumit; & sic conuertit in ventum, quæ acidę eructationis materia existit; ita fortis,& mul-

2. aphor. Coli.

ta caliditas in materiam disposita conata agere sua qualitate, vel quantitate, vel quia sit in omnibus illis disproportionata, vt est phlegma dulce, subtilis, cibus calidus, & quantitatis mediocris ipsum in fumum cõburendo conuertit, quæ causa est eructationis fumosæ.

CVRA eius est, quia si quidem sit difficilis eructatio, quæ non sit diffusa, & subtilis ventositas, sed grossa, in ore stomachi intercluſa, iuuetur cum extenuantibus, & commouentibus eructationem a proprietate, vt est coriandrum, & a complexione, quæ tibi superius sunt mõstrata. Si vero sit facilis, & moderata, dimittatur quousque ad perfectum ventositas expellatur. Si autem superflua sit, atque tędiosa, molesta, & turpis, corrigenda est, quemadmodum in alijs naturæ motibus ad expellẽdum nocentia, est agendum, vt in sternutatione, oscitatione, tussi, alicibus, vomitu, singultu, ventositate per inferius, & alijs consimilibus. Cum enim sunt moderati, naturales sunt, & boni, cum vero infra subsistunt, vel superfluunt præter naturam, sunt dolorem, & naturæ angustiam inferentes, & verecundiam, & alias operationes naturales membri eius sunt impedientes, & proinde malæ in via signi, & causæ.

CVRA est tres res. primaest causa eius abscindens, secunda est ventositatem generatam extenuans, & cum euacuatione diminuens. tertia est stomachum confortans, ne vlterius grauetur. Primam rem complent, regiminis rectificatio, cum abstinentia a ventosis, & indigestibilibus, & cum adæquatione humoris ventosi, phlegmatici, vel melancholici, & expulsionis ipsius cum his, quæ superius habuisti in cura inflationis. Secũdam rem complent clysteres, & collyria generãtia ventositatem, extenuantia, trahentia, & educentia per inferius, ipsamque impellentia, vt sunt sternutationes, retentiones anhelitus, & similia, calefactoria, & emplastra, euaporationes, & ventosæ, quæ superius habuisti. Tertiam rem complent, quæ stomachi dyscrasiam contemperando confortant, & eam regenerare vetant. Et si quidem fuerit acetosa, talia complentia sunt medicinæ calidæ ventositatem carminantes, & digestionem complentes, simplices, & compositæ. Simplices, vt est anisum, & fęniculum, apium, carui, cyminum, zingib. galanga, piper longum, & aliæ eructationem commouentes superius dictæ. Compositæ sunt, vt diacyminum proprie, & diatrion pip. Si vero fuerit fumosa cum frigidis extenuare habentibus, & calorem remittere simplicibus, & compositis: simplicibus, vt est coriandrum proprie. Compositis, vt est rob fructuum frigidorum, cibis, & potibus temperate extenuantibus mistis, qualia sunt anisum, semen apij, carui, & similia.

De singultu. Cap. 25.

INquit Gal. singultus est spasmus, quẽ stomachus patitur, & meri. Fit enim in stomacho, sicut spasmus in neruo, cuius specialem causam, cum capere volueris nõ proprie spasmus, sed quidem in ore stomachi ad vomendum motus, fortior tamen, quàm in vomitu. Non est ergo spasmus essentialiter, eo quòd spasmus est motus præter naturam tantum, singultus vero à natura coacta, & quia esse eius est inesse stomacho; spasmus est in lacerto, vel neruo, singultus vero in membro neruoso, & villis ipsius, & sic est spasmus quãtum ad causam efficientem, quæ est repletio, vel inanitio tantum, essentialiter autem, & quo ad subiectum non est proprie spasmus, sed quidam ad vomendum motus; fortior tamen, quàm in vomitu, quod qualiter sit supra præcedenti capitulo dictum est.

Spasmus, et non:

Causa ergo eius est duplex scilicet generalis, & specialis. Generalis, est immediata, & est inanitio, aut repletio. Inquit. Hipp. spasmus fit ex inanitione, & repletione, similiter, & singultus. Specialis est mediata, & est duplex; aut in se, aut per communitatem. In se quælibet causa inaniens, aut replens ipsum. Inaniens, sicut feb. incensiua non dissoluens tantum, ex qua accidit spasmus de repletione maxime in pueris, vt ait Hipp. sed dissoluens, & consumens subito, vt causon, non paulatine, vt hectica, in qua, sicut paulatine consumitur, ita paulatine ex cibo resumptiuo, qui ei competit, humectantur, & irrorantur nerui, & lacerti. quare hectici, licet sint consumpti non spasmantur. In incensiua est consumptio humiditatis subita, licet per respectum ad infusionem materiæ facientis spasmum de repletione sit paulatiua, vt ait Gal. nec succedat restauratio cum cibus nõ competat; immo diæta vltime tenuis, secundum Hipp. Euacuatio etiam spontanea, vel artificialis nimia, & proprie sanguinis, fames, & similia. Et siquidem non sit confirmatus, quia siccitas, & consumptio corporum solidorum substantiã non tangat, curatur cum qualibet re humectãte. Quando vero confirmatus fuerit, vt quòd non solum humiditates, sed substantiam tunicarum stomachi tetigerit est mortalis, vt ait Hipp. in aph. *1. aph. 5.*

Causa replens est multiplex, scilicet res nocens sua qualitate frigida: & est, aut exterior primitiua, aut interior accidens. Exterior est replens p accidens, vt est aer frigidus, aqua frigida, nix sumpta, & res frigida subtilis penetratiua, vt acetũ. Et frigiditas, triplex facit singultũ, & spasmum repletioni, quia inspissans poros: quare retinet qđ consueuit resolui ex tunicis, & villis stomachi, replens, & grauando nocens. Et quãdoque per viam indigestionis est materiam multiplicans, & suo excessu vltra equalitatem lædens. Inquit enim Hipp. Frigidum vero spasmos, quia inimicum neruis, licet aliquando faciat de inanitione exprimendo, & nutrimento neruos priuando, sicut Gal. ostendit. Interior causa est humor frigidus in ore stomachi, & tunicis eius abundans, & replens, & sua frigiditate nocens, aut ventositas nocens sua extensione generata à caliditate vaporosa retenta in villis, & tunicis eius, quæ non potest resolui, & res nocens sua qualitate calida inflante, pungente, & mordicãte, quæ etiam est duplex interior, & exterior. Exterior, vt potus sinapis, trium piperũ, & medicinarum acutarum mordicantiũ, vt est euphorbium, diagridium, & similes. Et potus diatriumpipereon cum vino, & proprie in habente os stomachi sensibile, vel cibus corruptus conuersus ad qualitatem mordicatiuã, sicut accidit proprie pueris cum lacte nutritis calidis naturaliter, vel accidentaliter apud productionem dentium propter eorum gulositatem, sicut dixit Hipp. & decrepitis propter dispositionem stomachi sui, qa debilis est indigerendo. Interior est multiplicatio choleræ, & humorum omnium, & vermium in stomacho generatorum sua qualitate mordicantium, & pungentium ipsum, quare corrugatur, & contrahitur in seipso ad expellendum ipsum, & facit singultum. Aut per viam crisis, sicut accidit in crisibus per vomitum factis, in quibus cholera missa ad stomachum, vt expellatur, pungit, & singultum facit, deinde sequitur vomitus, & cessat singultus, aut res nocens sua qualitate grauante, vt accidit in repletione humorũ, cibi, & potus superflua, aut quantitate, & qualitate simul, vt in repletione humorum carniũ cũ piperata, & vini antiqui vinosi, vel cibi dicta gelea, & nimio potu aquæ, ad cuius expulsionem stomachus forti motu singultus mouetur. *1. aph. 18.*

Factus autem à communitate, aut est ex communitate alicuius membri: aut totius; alicuius, vt est singultus factus propter hepatis apostema, & proprie in ephimera. cuius causa est choleræ effusio, de hepate, ad ieiunum, & de ieiuno, ad os stomachi pungens, & mordẽs, & sic singultum repletionis inducens, vt ait Gal. Licet alij dicant, quòd illud fit propter continuitatem existentem inter stomachum, & hepar in neruo minuto, sed prima est potior, vt innuit Abuhali de apostematibus eius loquendo. Aut propter apostema in intestinis, aut in velaminibus cerebri, in capitis percussione, & cranei fractura contingere consueuit, & est malum signum, si cum rubedine oculorum fuerit, vt dicit Hipp. Ex communitate totius corporis accidit singultus ex effusione choleræ, & humorum frigidorum, vel mordacium ad stomachum, quod contingit, aut in dispositione sanitatis,

tis, ſicut accidit pluries, aut tolerantia famis, &c. proprie cholericis, aut in diſpoſitione ægritudinali, ſicut accidit in feb. aut per viam ſymptomatis, vt in principijs paroxyſmorum, aut per viam criſis per vomitum expectatæ in quibus cholera emiſſa ad ſtomachum, vt expellatur pungit, & ſingultum facit repletionis per ſe, deinde ſequitur vomitus, & ceſſat ſingultus. Quod ſi præceſſerit vomitus, deinde veniat ſingultus eſt malum ſignum, maxime ſi rubei fiant oculi, vt dixit Hippoc. Et factus in criſibus quandoque eſt bonum ſignum, quandoque malum. Cum enim præceſſit digeſtio, fueritque in die critica, & leuis cum leuitate accidentium aliorum, &c. cum virtutis valeſcentia, eſt ſignum bonæ criſis, e contra vero malę. Et dicitur eſſe in libro mortis velocis. Si habenti ſingultum accidit apoſtema in latere dextro egrediens à natura abſque cauſa cognita, & eſt ſingultus vehemens, egredietur anima eius, & ſingultum ante ortum ſolis. Et ex illo eſt ille, qui habet cum ſingultu punctionem, & vomitũ, & cuzez, & permiſtionem rationis, quoniã moritur. Et ſi ſingultui ſuperueniat vomitus, eſt bonum. Et ſi per eum non ceſſat ſingultus, oſtendi materiam valde imbibitam. Quod ſi cum rubedine oculorũ fuerit, oſtendit apoſtema, aut in ſtomacho, aut in neruo deſcendente ad ipſum ex cerebro, inter quæ ſigna apoſtematis ſtomachi prædicta diſtinguunt. Et ſi ſingultũ patienti ſuperueniat ſitis, eſt bonum ſignum, & cauſa, quia reſoluitur cauſa eius; ſimiliter ſi ſingultui ſuperueniat ſternutatio, eſt cauſa ſalubris, & ceſſare faciens ſtatim; vt ait Gal. & infra (ſummi Luminis pietate) dicetur.

SIGNA. ſingultus notus eſt tãquã ſenſui manifeſtus; in quo ſentitur contrahi ſtomachus in ſe, & ad ſuperiora impelli, cũ quodam ſonitu aeris ſuperimpulſi. Et ſi quidem ſit ex inanitione factus, cognoſcitur ex cauſis inanitionis præcedentibus, & ex euacuationibus læditur, & non iuuatur. Si vero ex repletione, ex cauſis repletionis præeuntibus: quarum ſigna ſingulariter ſubiungentur, & a vomitu, & euacuationibus ſedatur. Et ſi aduertis; ſi cauſa inanitionis fuerit febris inflammatio conſumens nõ diſſoluens, tantũ videbis præcedere fortẽ febrẽ in corpore ſicco cũ circunſtantib. diſpoſitionibus ſiccitati, quæ ſi tangat ſubſtantiam ſtomachi ſolidam, cognoſcetur ex fortitudine, & continuitate, & frequentia eius, nec ſolentia iuuare, iuuant. Si vero non tangat, minor erit ſingultus non frequens, nec ita continuus, & iuuare ſolentia, iuuant. Si vero cauſa inanitionis fuerit euacuatio naturalis, vel artificialis ſuperfluens, ſubito ex reliquijs euacuationis, & pulſu duro ait Gal. vel ſaltem ex infirmi, ſeu aſtantium relatione cognoſces ipſam præceſſiſſe. Similiter, & ſi fames, ex tornatilitate faciei, & oris ſiccitate, & ſimilibus. E conuerſo, vero, ſi cauſa repletionis fuerit frigiditas exterior, cauſa tibi erat ſenſui manifeſta, & ſaltem ex infirmi, vel aſtantium relatione, & ſiquidem frigiditas impreſſionẽ facit minorem, cognoſces frigiditatem; ſi vero per viam indigeſtionis materiam replentem multiplicem, videbis eam fortiorẽ magis, & manſiuam. Etiã ſi ſuæ qualitatis exceſſu offendat neruoſum ſtomachũ, ſenties eam mediocrem, & minus durantẽ. Et ſi quidẽ cauſa interior fuerit, humor frigidus abundans, ſua frigiditate nocens, ſenſus frigoris in ſtomacho cum grauedine, & cum præcedenti regimine multiplicatiuo frigidorum humorum, & phlegmatis, & ſimilibus circunſtantijs cognoſcetur. Et ſi vomitus ſubſequitur, apparebit in ipſo. Si vero replens apoſtemauerit per ſigna apoſtematis prædicta cognoſces. Si vero ventoſitas fuerit, ſigna habuiſti, capitulo de inflatione, & rugitu. Si vero nocẽte ſua qualitate, calida, pura, a re aſſumpta acuta, pungente, & mordente; ſciatur ex præaſſumptione ipſius ſtomachi ſenſibilitate multa, quam punctio percepta ex acutis aſſumptis prompte inſinuat, & declarat, vt ſuperius habuiſti. Etiam ſi ex cibo corrupto acciderit mordicatio, ſignum erit corruptionis cibi in ſtomacho, quod eſt proprie eructatio acetoſa, vel famoſa cum circunſtantijs conſimilibus ſibi. Si vero cauſa interior fuerit cauſa cõtractionis, & etiam repletionis fuerit multitudo cholerę, & humorum dominium aggregatorum in ipſo, ſenſus caloris, & punctionis, amaritudinis ſapor, acuitatis, vel ſalſedinis, ſic & regimen præcedens cum circunſtantijs ſimilibus tibi declarat. dixit Hippoc. & in exeuntibus apparebit. Si vero fuerit cauſa repletionis cibus, & potus, quare grauando tantum, vel pungendo impellit ſtomachum ad ſingultum, crapula præcedens tibi indicat, & demonſtrat. Si vero cauſa communitatis fuerit, quæ eſt hepatis apoſtema, præceſſio ſignorum apoſtematis calidi hepatis in ſima facti, tibi oſtendit; quæ infra dicentur (auxiliante Chriſto Ieſu.) & ſenſus mordicationis in hora augmenti apoſtematis, & influxionis materiæ in ipſum, & apud ſtomachi inanitionẽ in illis, & in fundo ſtomachi. Si vero apoſtema in inteſtinis fuerit, ſigna quæ dicentur apoſtematis eorum videbis præire. Et ſi ex apoſtemate in velaminibus cerebri, ſignis ipſius, quæ dicta ſunt prægnoſces. Si vero fuerit ex communitate ad totum corpus in diſpoſitione ſanitatis, cognoſcetur, ex diſpoſitione cholerica corporis, ſiue febriendo ſtomachi debilitate, & quòd conſueuit incurrere in ſyncopim, debilitatem, faſtidium, & ſtomachi morſum apud tolerantiam famis, & oris amaritudinem, vertiginem, & ſcotomiam vt ait Hippo. Si vero in diſpoſitione ægritudinali acciderit, quia ſymptomatice euentus eius in principijs paroxyſmorum, & proprie in principio vniuerſali, ſeu augmento indicabit. Si vero per viam criſis accidat, concurret cum alijs accidentibus, & ſi bonus fuerit, vel malus cognoſces, vt ſuperius dictum eſt.

CVRA eius, quæ ex inanitione fuerit, perfectam ſubſtantiam villorum, & tunicarum ſtomachi tangens, non ſeparatur; ſi vero non tangens fuerit, curatur regimine humectatiuo in cura ſiccitatis ſtomachi ſuperius dicto. Et ſi quidẽ cauſa ſiccitatis, & inanitionis fuerit feb. humectatiua tendat ad frigiditatem, ſi euacuatio declinet ad ſtypticitatem. Si vero fames ad temperiem, vel caliditatem, quorum copiam ſupra in cura malæ complexionis ſtomachi, habuiſti. Cura eius, quæ ex repletione, cuius cauſa frigiditas fuerit aeris, ſeu alterius rei aſſumptæ, eſt calefactio cum rebus calidis aſſumptis approximatis, interius, & exterius in furcula ſtomachi, vſque ad vmbilicum, pectore, & collo, & iuncturis quibuſcunque, & per omnem modum, quorum ſummam tradidimus in cura malæ complexionis ſtomatichæ frigidæ, & puræ, quas variabis ſecundum plus, & minus, prout exigit gradus frigiditatis. Et cum fuerit fortis non excuſatur, quin ponantur ventoſæ ſupra ſtomachum ſine inciſione, & conſequenter medicinæ rubificantes. Eius autem cuius cauſa eſt humor frigidus generatus in eo nocens ſua qualitate, vel quantitate, vel vtroque abſque eo quòd ſit apoſtemãs. Cura eſt quatuor res, prima eſt ipſius adæquatio, ſecunda eſt euacuatio. tertia eſt ipſius deriuatio, ſeu tractio, ſeu impulſio ad loca euacuationis oppoſita ori ſtomachi, diſtractio naturę ad intentionem oppoſitam. quarta eſt ſtomachi confortatio. primam rem complent incidẽtia ſuam viſcoſitatem qua adhærent ſtomacho, & villis eius, quibus eſt imbibitus, & calefacientia, vt eſt oxymel, & proprie ſquillitticum, cum aqua calamenthi, ruræ, abrotani, maſtic. cinnamomi, & ſimilium; zingib. conditum, diatrionpip. & diacyminum, & ſomnus longus. Secundam rem complent vomitus per potum prædicti ſyrupi præcedente cibo ex acutis, & ſalſis, & acribus, & purgatio cum hieris magnis, & ſalis indi, duorum danich, & pilulis ſtomachicis, & de opopanace, quinque generibus, & expectatio ſuper ſitim, & famem conſumet materiam. Tertiam rem complent clyſteres acuti noti ſuperius, conſtrictio extremitatum dolorosa, frictio aſpera extremorum, & fomentatio, & balneatio mordentis aquæ, & poſitio ventoſarum ſine ſcarificatione ſupra ſtomachum, & inter ſpatulas vtraſque, & applicatio medicinarum, & rubificantium in cruribus, & brachijs: motus, & exercitium laborioſum, & equitatio fortis impulſionem materiæ ad inferius complent ſecundum Gal. ſternutatio vehemens comprehendendo nares, & os, vt dixit Hipp. & voci-

& vociferatio, & retentio anhelitus multa poſt tractionem aeris fortem, & expectatio in tuſſi. Inquit enim Gal. in retentione ſpiritus ſi ſimpliciter tendantur epigaſtrini muſculi, & diaphragma, inferiora viſcera purgabuntur: ſpiritus enim retentus vndique impellitur, & intrare cogit ſubtiles poros; & ſi magis conſtringatur, & impellatur, omnes ſubtiles poros pertranſit. & defert ſecum aliquid ſubtiliatarum ſuperfluitatum. diſtractionem naturæ ad contrariam operãtur intentionem terrefacientia, vt combuſtio ignis, ruina, inſultus latronum, & inimicorum, & tonitrua, fulgura, tempeſtates, & ſoni fortiſſimi, & ſubiti, vt eſt cãpanæ, & aliorum, & imaginatio mortis ſubita, & aſperſio feſtina aquæ frigidæ, vel aceti ſuper faciem, ira, timor, gaudium, triſtitia ſuperfluа, & ſuctio alicuius liquoris, vini clareti, vel aquæ delectabilis. Quartam rem complent myrob. conditi, electaria, & emplaſtra confortantia, ſupra capitulo de debilitate dicta. Et hæ duæ cauſæ vltimæ ſunt communes generales omni ſingultui, & ex quacunque cauſa. Ille etiam cuius cauſa eſt generata in eo ventoſitas, extendendo nocens, ſimiliter curetur; vt dictum eſt ſupra capitulo de cura inflationis, & eructationis cum regimine, & adæquatione humoris ventoſi, & euacuatione ipſius: quòd ſi euacuatio fieri non poteſt, aliqua impediente cauſa, approximentur medicinæ, quæ habent materiam humoralem, & ventoſam carminare, & reſoluere, & conſumere, ſimplices, & compoſitæ, ſimplices interius ſumptæ ſunt, ruta ſicca, & nitrum, potata cum aqua mellis, vel cum vino vinoſo antiquo. Et ſum expertus acetum ſquilliticum, aquam apij, baſiliconis, aſſarum, neriden, maioranam, aniuden, & eſt radix herbæ, vnde fit aſſa fœtida, quod olfactu ſedat ſingultum, ariſtolochia, daucus, aniſum, zingiber, enula ſicca, ſuccus eupatorij, folium, acorus, & abrotanum, galanga, & eſt mirabilis. Et compoſitæ ex eis in modum electarij, ſunt diatrionpip. diacyminum, zingib. diagalanga theriaca antiqua; & ſimilia groſſæ ſubſtantiæ: quoniam magis remanent in ſtomacho, & ore eius, quam ea, quæ ſubito deſcendunt, vt ſyrupi, & alia ſubſtantiæ liquidæ. Et iuuat quandoq; has medicinas adminiſtratio rerum ſternutare faciẽtium. Exterius vero approximandę ſunt ventoſæ magnæ, & emplaſtra ex prædictis, vnctiones, olea, & vnguenta, balnea calida actu, & potentia, naturalia, vel artificialia. Et ex prædictis eſt caſtoreum puluerizatum, diſolutum in ſucco rutæ, & mentę, ſufficienter calidum epithematum ſupra ſtomachum: pertranſit enim ſua caliditate, & ſubtilitate conſumit humorem, & ventrem reſoluit. Eius vero cuius cauſa eſt res mordicatiua ſumpta in potu: cura eſt duæ res. prima eſt eius euacuatio cum vomitu prouocato cum aqua frigida, ſeu tepida miſta aceto, & oleo violato, vel amygdalarum dulcium, vel butyro cum lacte nouiter mulſo, aqua cucurbitæ, & cytoniorum, & mucilaginibus frigidis, & glutinoſis, & gummi dragachãthi, ſem. cytoniorum, & huiuſmodi. Secunda eſt ſtomachum confortare cum frigidis ſtypticitatem habentibus moderatam, vt ſunt myrobalani conditi, cytonia, & ſimilia, quorum copiam ſuperius habuiſti. Si vero eius cauſa fuerit humor interior, qui mordicationem fecit, quatuor ſunt neceſſaria. primum eſt ipſius adæquatio. ſecundũ eſt ſenſus ſtomachi obtuſio. tertium eſt ipſius humoris euacuatio. quartum eſt ſtomachi, & membrorum confortatio. Primum completur cum exhibitione ſucci granatorum acetoſorum, vel muzorum, agreſtæ, aquæ frigidæ, aquæ lactis acetoſi, aceti, lymphati, & ſimilium. Secundũ complent ſtupefacientia exhibita ſimplicia, & compoſita. Simplicia, vt eſt aquæ coriandri, & ſolatri, & alchechengi, mucilago ptyllij, & cibaria groſſa, vt frumentum coctum, & extrema animalium, lactucæ, papauer, & ſimilia. Compoſita ſunt philonium, theriaca noua, & alia infraſcripta, & occupari ſomno longo. Tertium complent vomitus prouocatus cum prædictis, & aqua hordei, & vẽtris ſolutio cum hieris, & ſyrupus de ſucco abſynthij, & aqua granatorum dulcium expreſſorum cum pulpis, vel muzorum declinatiuum ad dulcedinem, & roſis. Quartum complerur cum myrobalanis conditis, & rob, ſuccis fructuum ſtypticorum, vt miua, ſyrupus de agreſta, de ribes, de myrta, de ſumach, & aqua acetoſæ, quoniam ſimul mundificat, & confortat, & balneatio in tina, & vnctiones ſtomachi, & iuncturarum cum oleo roſ. & cucurbita, & ſimilibus. Si autem mordicationis cauſa fuerit cibus corruptus in ſtomacho, curam habuiſti ſupra de cura corruptæ digeſtionis. Sed ſiquidẽ fuerit nocens ſua grauitate, & fuerit frigidus humor, cura eſt, quam hic ſupra in humore frigido diximus. Si vero ſit apoſtematus, cura erit, cura apoſtematis ſuperius dicta. Si vero ſit cibus, & potus, cura eſt duæ res. prima eſt euacuatio, & hoc completur vomitu. ſecunda eſt alteratio, & hoc complerur cum adminiſtratione ciborum, potuum, & medicinarum calidarum, vel frigidarum, dictarum, prout dyſcraſia exigit.

Facti autem à communitate alicuius membri apoſtemati, cuiuſcunque cura eſt tres res. Prima eſt cura illius apoſtematis, quæ in ſuo loco dicetur (auxiliante Chriſto) Secunda eſt humoris influentis ad ſtomachum, euacuatio, & deriuatio, ſeu ad oppoſitum tractio. Ea autem quibus fieri debet ſuperius dicta ſunt in particula iſta. Tertia eſt ipſius ſtomachi confortatio, vt non recipiat cum prædictis. Sed ſi quidem ex communitate totius fuerit, & in diſpoſitione ſanitatis propter tolerantiam famis; cura eſt duæ res. prima eſt humorum effuſorum cholericorum, euacuatio cum vomitu, vel aſſumptione alicuius deponentis ipſum, vt ſunt pruna, ſebeſten, tamarindi, & caſia fiſtula. Secunda eſt confortatio cum aliquo ex rob ſtypticis, & cibis, & potibus. Si vero in diſpoſitione ægritudinali, ſiue fuerit ſymptomaticus, ſiue creticus, cura eſt duæ res, ſcilicet vomitus prouocatio, donec perfecte euacuetur, deinde ſtomachi confortatio: horum complentia habuiſti. Quod ſi ſuperfluat, nec vomitu ſedetur ſingultus, redire, oportet ad ea, quæ adequare habent materiam, & ipſius imbibitionem auferre, & adhærentiam educere, & expurgare, impellere trahere, & deriuare, & naturã diſtrahere, vt ſuperius dictum eſt.

Ciſoſtio vel lis ad ſingultum.

Confectio Hippo. rectificans malam complexionem ſtomachi frigidam expellens ventoſitatem, & liberans à ſingultu (ſi Chriſto placet.) Recip. corticum fiſtic. exteriorum, coſti amari, caſtorei, petroſelini, ana. drach. i. balſamitæ, calamenthi, aniſi maſtiches, ſpicæ ana. drach. vj. ariſtolochiæ drach iij. Confice cum oxymellite ſquillitico, & da. drach. i. cum aqua ſiſymbrij. Alia decoctio ſquinanthi, & corticum fiſti. cum qualitate liberat ab eo. Et ſemen rutæ, cum nitro, & aqua mellis curat ſingultum, ex ventoſitatibus groſſis, quæ ſunt ex multitudine guloſitatis. Inquit filius Serap. Squilla quando ſumitur cum vino, curat à ſingultu ex humoribus groſſis annexis in rugis ſtomachi. Et etiam turbith educit illos, & mundificat ſtomachum à putrefactione humorum. Dixit Hipp. ellebori albi. drach. s. cum drach. i. caſtorei, & duab. zucch. roſ. eſt medicina experta, quę curat omnes paſſiones ſtomachi ex groſſis, & viſcoſis humoribus natas, & expellit humores compactos in villis per vomitum, & curat vertiginem, & lethargiam. Sed cum cautela præſume propinare, ne dederis corpori extenuato.

Pilule ad ſingultum.

Pilulę ad ſingultum natum ex groſſis humoribus. ℞. caſtorei, myrrhæ, ana. dra. ij agarici. dra. iij. ſalis gemmæ. drac. i. diagridij correcti. dra. ij. maſtic. drac. i. s. aloes bonæ ad pondus omnium. Confice cum ſucco mentę doſis eſt. iij in tero. Pilulæ glorioſiſſimę ex inuentione noſtra, contra ſingultum calidum, & humores acutos aſcendentes ad ſtomachum ex hepate, & malitiam eius calidam, & ſiccam, & febres. ℞. ſpodij, endiuiæ, portulacæ, ligni aloes, ana. drac. s. pulpę tamarindorum, drac. iiij. rhaued. electi. vn. Conficiantur cum aceto.

Pilula alia ad ſingultũ calidum.

Emplaſtrũ ad idem.

Emplaſtrum ad idẽ. ℞. trium ſandalorum, farinæ hordei, ſpodij ana partes ęquales. Confice cum ſucco ſemperuiuæ.

Emplaſtrũ aliud ad ſingultum ex groſſis ventoſitatibus.

Emplaſtrũ contra ſingultum ex groſſis humoribus, & delet dolorem eius. ℞. ariſt. rotundæ, galangæ, aniſi, baccarum lauri, gentianæ,

gentianæ,rutæ,ana.drach. iij. caſtorei, myrrhæ, ana.drac. ij.garyoph. drach.v.roſarum.drach.ij.maſtic.drach.iiij. Confice cum aqua mellis, & ſampſuchi.

De nauſea, ſubuerſione, faſtidio, vomitu,& æſtuatione, ſeu anxietate, & conturbatione ſtomachi, & cura eius. Cap. 26.

NAuſea,ſeu ſubuerſio ſtomachi,quid ſint,& ex quibus cauſentur, & ſigna quibus cognoſcantur; & cura ex prædictis capitulo de nauſeatiua ſarietate ſunt manifeſta. Eſt enim motus malus,ſeu inclinatio virtutis expulſiuæ ſtomachi ad expellendũ nocentia,per os abſq; hoc, quod conſequatur interitum niſi ſequatur vomitus, quod ſi non ſequatur, nocentia, quæ cum ſint multa, & fortia in ſtomacho retenta, commota inducunt ægritudinis æſtuationem,aut ſiccitatem,triſtitiã,& anguſtiam, ita vt permutentur de figura in figuram: & ex communitate quandoq; cardiacam, ſeu cordis tremorem abque cognita cauſa. Quandoque ſequitur vertigo,& ſcotomia & mutatio coloris, ſudor frigidus, & extremitatum frigiditas fere perducens ad ſyncopim.

Et cauſa in hoc eſt duplex interior, & exterior. Interior eſt humor generatus, vel influxus ſtomachi adhęrens,grauans,& moleſtans:qui dum mouetur in concauo ſtomachi facit cõturbationem, dum inclinatur ad os ſtomachi facit nauſeam, cum non poſſit expelli, inducit triſtitiam ſua grauedine, & acuitate, & fumatione ad cor,& cerebrum, necnon inducit cordis tremorem, vertiginem,& ſcotomiam, & per conſequens ſudorem, & extremitatum frigiditatem. Et quandoque eſt eius cauſa vapor ex humoribus commotis ex medicinis vomitus. Exterior eſt omne, quod feruet in ſtomacho ex cibis, & fructibus,& ſuccis dulcibus, vt eſt vinum nouũ ex vuis, & pomis: & quod corrumpitur in ſtomacho, vt lac, & ſimilia;& aqua frigida bibita in hora non conſueta conturbat, & ſit cauſa additionis feb. in debili ſtomacho, quare currunt humores ad ipſum, vt adminetam putredinis,innouantes paroxyſmum,vt accidit in phlegmaticis; quare non oportet, vt bibatur in feb.tali niſi aqua calida. Et quandoque eſt in cauſa melancholia,& ventoſitas pharmaci aſſumpti, vt fœniculi, & electarij ſine admiſtione aniſi, dauci, & aſcæ, vt dixit Hipp. Et coadiuuat aſpectus, & imaginatio rei abominabilis, & ſimiliter fœtor.

SIGNA æſtuationis, & anxietatis ſtomaticæ nota ſunt ex prædictis hic,& in notificatione ipſarum cum de nocumentis expulſionis ſtomacho generaliter loquebamur. Et ſiquidem ſit à cauſa interiori, vt a malo humore mordificatiuo retento, & commoto à ſua grauedine, & acuitate, & fumatione nocente, & cognoſcitur apud ægrum natura prudentem, & ſenſatum,apud vulgũ quandoque ſtolidum cauſa non cognoſcitur etiam ſi ſit cauſa exterior, quæ ſenſui eſt manifeſta.

CVRA eius eſt duplex generalis, ſcilicet, & ſpecialis. Generalis conſiſtit in quatuor rebus, quas ſupra de cura repletionis, & ſatietatis nauſeatiuæ diximus. Specialis conſiſtit in correctione accidentium, ſcilicet tremoris cordis, triſtitiæ, & anguſtiæ, vertiginis, & ſcotomiæ, quorum cura ſpecialiter dicta eſt. Et tamen attendendum, nam ſi cauſa parua eſt, & tunc ſufficiens eſt ſola frictio, & exhibitio eius, quod humores habet quietare, & mundificare. Et ſiquidem ſint frigidi, detur vinum miſtũ; vel aqua mellis, vel rob granatorum, ſi ſit calida, vel miſta,aqua mellis roſati: ſi influxa ſit,& calida, da cum ſpodio, ſi frigida, da cum maſtiche, ſeu cardamomo. Si vero cauſa fuerit plurima, redi ad curam ſuperius dictam. Et ſi quidem ſit ſimplex in lacte, ſeu ſanguinis congelatione,eius cura dicetur infra in proprijs capitulis. Si vero ſit ex malitia pharmaci, ſupra de cõſolatione medicinarum diximus, cum docuimus, qualiter ſuccurrendum ſit accidentibus, quæ medicinæ laxatiuæ hæreditare faciunt.

De vomitu, & primo de phlegmatico,& cura eius. Cap. 27.

VOmitus, vt ex prædictis poteſt haberi eſt violentus motus naturæ,ſeu virtutis expulſiuę ſtomachi ad expellendum nocentia. Variatur autem, & ſpecificatur variatione ſuarum cauſarum communium quatuor, materialis ſcilicet formalis, efficientis, & finalis.quę in dicta notificatione per ordinem inueniuntur. Materialis namque, aut erit exterior, vt cibi, & potus, vel medicinæ, aut interior, quæ plurimum eſt humor, aut phlegmaticus,aut cholericus,aut melancholicus,aut ſanguineus, &c; hic, aut purus, aut miſtus, aut corruptus, &c; hic, aut ex ſtomacho procedens, aut ex alijs membris ſibi influxus, vel toto corpore, vt ſuperius dictum eſt capitulo de cura malitiæ cõplexionis ſtomachi cum materia. Formalis, quia, aut erit facilis,& temperatus, aut difficilis, diminutus, ſuperfluus, & aſſiduus. Efficiens namque aut erit naturalis, & criticus, aut vi morbi, & ſymptomaticus. Finalis,quia ad expellendum nocentia ſaltem ſibi, quorum omnium conſideratione, generalem recipit diuiſionem. Aut enim eſt laudabilis, aut illaudabilis, laudabilis enim eſt ſecũdum Hip.cum phlegma choleris eſt admiſtum, facilis enim, & temperatus,quia repletioni proportionatus, vnde Gal.vltima tæ repletioni vltimata deberur euacuatio, moderatæ vero moderata, non frequens,& continuus. Hic enim debilitat ſtomachum, & facit eum lacunam ſuperfluitatum. Caput, & inſtrumenta ſenſuum, os,& dentes, pectus, & pulmonem lædit, & venas eius aperit, & hepar debilitat,& totum corpus extenuat & conſumit. Sed per interualla ſic factus ſemel in mẽſe, hic enim primo purgat ſtomachum,& corporis ſuperiora, ex conſequenti vero ipſius inferiora. Quapropter Hipp. vt Abuha. dixit commendauit ad regimen ſanitatis fieri vomitum. quolibet menſe duobus diebus continuis, vt prima die quod in ſtomacho, & ſuperioribus exiſtit membris eradicetur, ſecunda die quod fuit tunc tractum ab inferioribus ad ipſum etiam expellatur, vomitus enim à ſuperioribus eradicat, & ab inferioribus trahit. E contra fluxus ſic quandoq; liberat à ſpaſmo,ſubeth,lamentatione repletionis cibi,ſingultu clamoſo,& eruptione venarum,ægritudinibus renum,& pedum, & breuiter omnibus materialibus totius corporis ægritudinibus. Naturalis, ſeu ſpontaneus ad expellendum nocentia cũ conuenientia conſimilium circũſtantiarum. ſ.ægritudinis cõplexionis cholericæ,ætatis iuuenilis, compoſitionis pectoris, latæ habitudinis, gracilis,conſuetudinis vomendi,artis fabrilis, æſtatis temporis,horæ, regionis.aeris, calidorum,& ſiccorum. Illaudabilis autem eſt contrarius. Laudabilis,& critici cauſæ, eſt fortitudo virtutis expulſiuæ,obedientia materię,& aptitudo viarum. Illaudabilis,& ſymptomatici cauſa eſt virtutis debilitas retentiuę,& quantitas,vel qualitas, vel vtraque cauſæ materialis facientis deficere virtutem contentiuam, & quandoque eſt mala complexio interior membri ſcilicet ſtomachi ſine materia incitans ad vomitum,& maxime calida,& ſicca;ſicut erat in ſingultu,& quandoque eſt coadiuuans malitia regiminis, & proprie motus corporeus, & animalis fortis, & agitans ſupra cibum, imaginatio aſpectus, & fœtor rei abominabilis, & diſpoſitio aeris.

Vomitus quid.

Cauſa materialis.

Formalis.

Vomitus ille eſt laudabilis cum phlegma choleris ad mixtum ſecantur.

SIGNA eius ſunt duplicia,quædam.n.ipſius generaliter, & abſolute cõſiderati ſunt ſigna remota, quædã propinqua. Remota ſunt dolor frontis, & ſcotomia.i.rerum nigrarum apparitio, vt muſcarũ volãtiũ,frigiditas extremorum,& in hypochondrijs. Et os amaricatũ cordis.i. oris ſtomachi, morſus, nauſea, ſubuerſio, & rectigatio inferioris labij ſignificant ipſum propinquum. Signa vero ipſius ſpecialiter conſiderati, puta ſpecierum ipſius formalium, vt laudabilis vomitus, quædam ſumuntur ex antecedentibus, quędam ex cõcomitantibus,quędam ex ſubſequentibus. Ex antecedentibus,quia præceſſerunt ſigna digeſtionis imaleſcente virtute ſupra morbum.s. leuitas accidentium protendentium ipſum quod eſt ſignum

gnum leuis pugnæ. Et ex concomitantibus, quia eſt facilis temperatus in proceſſu morbi, expellens nociua, & qualia oportet, quia choleram phlegmati miſtam,& bene toleratur. Et ex ſubſequentibus, quia confert, & alleuiat patientem. Inquit Hippo.ſi qualia oportet purgari purgentur,confert,& bene ferunt. Signa illaudabilis vomitus e contra intelliguntur,nam fit, ſignis decoctionis non apparentibus, & in morbi principio vniuerſali. Inquit enim Hip. ægritudinibus quibuſq; incipientibus, ſi fel nigrum ſurſum,aut deorſum exierit,mortale, & Gal. dum inquit morb. in principio eſt cum nulla ſecundum viam naturæ fit euacuatio, Signa enim critica non oportet eſſe ſubita, fit enim nulla apparente victoria,& inualeſcentia naturæ ſupra morbum, & cum accidentium ipſum protendentium dictorum ſupra fortitudine, & auſteritate eſt difficilis,malus,intolerabilis,& anguſtioſus, expellens non quale oportet, quia iuuatiuum non nociuum,& nociuum,non coctum,neque miſtũ,ſed purum, aut cholericum, aut phlegmaticũ,aut ſanguineum. Inquit enim Hippo. ſanguis ſurſum qualiſcunq; egrediens malum,aut melancholicum. Inquit Hipp. melancholicos vero inferius, neq; confert, quia nec ægrum alleuiat, nec morbum minuit, immo ægrum in defectionem adducit. Signa ſpecierum ipſius materialium,ex exeuntib. colliguntur, & ſimiliter ſi ſint ex ſtomacho, vel ex alijs ei influxis, ex dictis de mala complexione nota ſunt. Earum autem cauſę infra ſpecificabuntur. Vomitus laudabilis, & criticus eſt permittendus;quòd ſi diminutus fuerit,& difficilis,coadiuuandus eſt,& facilitandus,vt infra (Chriſto Ieſu duce) dicetur, deinde permittendus quandiu fuerit ſufficiens, & tẽperatus,& cognoſcitur,quia cõfert,& bene ferunt. Tunc tamen confortatiuis ſtomachi,temperate ſtypticis eſt vrendum,quæ habent retinere, ne materia effrenitet, & ſuperfluat, nec eſt retinendus niſi ſuperfluat, quo caſu effectus illaudabilis eſt retinendus, & cognoſcitur, quia incipit fieri intolerabilis, anguſtioſus,& debilitans corpus, vnde Hipp.in aphor. iam dicto. Si vero non,contrarium. Si autem fit illaudabilis,& ſymptomaticus,aut eſt cũ naturæ regulatione,vt ſupra diximus de fluxu vẽtris in cura pleureſis, & tũc eſt permittendus,eſt enim bonus per viam cauſę quam minuit,& quam eradicat, & per conſequens morbum vniuerſalem, & particularem curat. Inquit enim Abuhali vomitus in principio paroxyſmi,aut minorat,aut eradicat paroxyſmum, naturam quoque alleuiat, & ſupra reſiduum potentem reddit. Vnde Hip.inchoantibus morbis ſi quid videtur mouendum,moue. Aut eſt ſine regulatione naturæ, & tunc cum ſit malus per viam ſigni,& cauſæ, eſt retinendus.

Veritas vomitus falli in principio paroxyſmi.

CVRA. in retentione autem eius duplex eſt regimen, commune.ſ.& proprium. Commune in ſex rebus plurimum conſiſtit. Prima eſt materiæ, ſeu cauſæ ad eius exceſſum incitantis mundificatio,vel ablatio. Secunda eſt ipſius ſtomachi confortatio, & etiam totius corporis, vt ſubſiſtat,et toleret. Tertia eſt membri,ſi quod ſit mittẽs, rectificatio. Quarta eſt materiæ influentis interim, donec illius rectificatio fiat, quietatio, ingroſſatio, & deriuatio, & ductuum anguſtatio. Quinta eſt regiminis rectificatio. Sexta eſt accidentium, ſi qua ſint, quæ inſurgant, correctio. Sic ergo congregabis omnem curatiuam intentionem in retentione vomitus, & euacuationis cuiuslibet, de qua infra dicetur. Primam rem complent vomitus reiteratus, donec, materia ſi humoralis ſit,eradicetur, qui ſi non ſit facilis,& ſufficiens propter eius adhærentiam facilitetur, & hoc cum cibis multis in quantitate continua, & diſcreta, ſcilicet potibus, & medicinis, quæ ſunt triplicis generis, vt ſupra in de conſolatione medicinarum diximus; in quarum vſu ordinate procedas, incipiendo à debilibus, & procedendo ad fortia, deinde ad fortiora ſequens naturam ſapientiſſimam, vt iuſſit Hipp. Inquit Gal.natura eſt ſapientiſſima, cuius ſapientiæ non eſt finis; adhæret enim vt viæ vni, & ordini vni. Si vero non ſit humoralis, quæ incitat cauſa, ſed complexionalis, alterantia ſunt ipſum complentia, quæ ſunt ſuperius tibi nota; ſi etiam exterior ſit, auferatur. Secundam rem complent ſtyptica aromatica calida, vel frigida prout diſpoſitio ſtomachi exigit; quæ ſuperius tibi fuerunt tradita in cura malæ complexionis, & retentione ſolutiui cum ſuperfluit. Terciam rem complent illa tria, quæ ſupra in cura malæ complexionis ſtomachi cum materia diximus. Quartam rem complent ſomnus, & quies corporea, & animalis motiuam materiam quietantes. Inquit enim Hippo. Cum nolueris elleborum ducere, ſomnum fac, & noli mouere. Imaginatio rei delectabilis, & odores boni,confortant enim cerebrum,& ſtomachum; nauſeã ſedant, & vomitum,vt ſupra de conſolatione medicinarum dictum eſt. Ibique medicinas ingroſſantes, & coanguſtantes ductus, & orificia, notas fecimus, calidas, & frigidas prout diſpoſitio exigit. Eius autem derivationes complent frictiones duræ, & aſperæ, fomentationes mordaces, compreſſiones extremitatum doloroſæ. Inquit enim Galen. dolor prouocat rheuma, & ligaturæ, ventoſationes cum ſcarificatione,vel ſine,ſanguiſugationes, phlebotomiæ, cicatrizationes in eis, & euacuatio per fluxum ventris,cum clyſteribus trahentibus,& medicinis ſolutiuis ventris,collyrijs,& ſudorem prouocantibus, vt ſunt balnea, vnctiones, rarefactiones, quæ ſuperius dictæ ſunt. Inquit enim Hippo.vomitus vomitu, fluxus fluxu, & vomitus fluxu, & fluxus vomitu, & vterque ſudore curatur. Quintam rem complent debita ſex rerum non naturalium ordinatio,locetur ergo in aere temperato, vt ſuperfluo calore materia non diſſoluatur,nec frigore interius comprimatur, & declinet ad frigidum temperate, & ſiccum. Quieſcat, & dormiat. Cibus ſit ſpiſſæ ſubſtantiæ, & ſtypticæ, qualitatis calidæ, vel frigidæ ſecundum neceſſitatem, paucus in quantitate continua, & diſcreta, facilis digeſtionis, & boni chymi, quem ſuperius habuiſti:in quo ſis parcus,licet multum appetat, vnde repletio eſt fugienda, & proprie ſubita. Inquit enim Hipp.ſecundum multum, & repente replere,&c. Et alibi.non plenitudo, non indigentia, nec aliquod quicquam bonum,quod magis naturæ fuerit,& maxime niſi præceſſerit inanitio debilitans. Inquit enim Abuha. nihil eſt deterius ſaturitate in tempore ſterilitatis, quam præceſſit inanitio in tempore ſterilitatis. Alienenturque cibaria liquida, niſi ſint ſtypticis confecta, & tunc minorentur. Sextam autem rem complent, quæ accidentibus ſuperuenientibus congruunt, quæ ſunt diuerſa ſecundum eorum diuerſitatem, vt infra patebit (nutu Creatoris.) Proprium vero regimen in retentione vomitus cuiuſcunque eſt varium, & diuerſum varietate cauſarum ipſius materialium, & proprie intrinſecarum prædictas res communes generalis intentionis diuerſificantium, prout exigit vnaquæque.

Quarta alia.

Cibus.

2. aphe. 51.

Secunda aphe. 4.

Si ergo ſit cauſa vomitus cauſa extrinſeca, eius remotio erit cura, contrariæ introductio,ipſiuſque ſtomachi confortatio. Si vero intrinſeca, & phlegmatica, cuius cauſa eſt mala complexio frigida, & humida cũ malitia regiminis precedentis multiplicantis phlegma in ſtomacho, ſeu in eo, & toto corpore, vel cerebro, ex quibus influxit ei plurimum, pura quia fuit cauſa indigeſtionis in eo cerebro,& toto corpore, vt ſupra capite de debilitate ſtomachi diximus, cum conuenientia circũſtantiarum ex quibus omnibus, & exeuntibus cognoſcetur, Cura erit in ſex rebus prædictis, tali ordine, & modo, vt vomitus primo fiat prouocatio cũ vomitiuis phlegmatis, quæ ſupra capitulo de cura malitiæ complexionis cum materia dicta ſunt. Et ex eis eſt aquá tepida decoctionis raphani, vel ſeminis geneſtræ. Et fortior eſt aqua nucis vomitæ, vel aſcæ.vel cœpe narciſſi, cum ſecaniabin, ſquillitico, talis enim vomitus cauſam incitantem ad eius exceſſum educit, ſi materialis ſit, & alterat, ſi fuerit cõplexionalis frigida,& humida. Quod ſi vomitu non ceſſet vomitus,ſed adhuc redit,licet quieſcat aliquãdiu quod eſt, quia ab alio ſibi.ſ.ſtomacho influat, quod plurimum eſt à cerebro, vel toto corpore, membro mittenti auxilium prius oportet adhiberi, & alijs prout ſupra de

pra de cura malæ complexionis cum materia diximus. Quod si adhuc perduret, quietetur, ingrossetur, & deriuetur materia, prout hic,& superius dictum est. Et proprie cum rubificatibus,qualia sunt vrtica,squilla,tapsia, & similia, ventosis cum multa flamma, & fomentationibus ex aqua decoctionis vrticæ, foliorum lauri, calamenthi,parietarię,abrotani,& similiũ, ligaturis pedum, & manuum dolorosis,cauterizationibus,& fine scarificatione,& cum phlebotomijs,si phlegma naturæ sanguinis sit propinquum,de cephalica,vel nigra,cum educant de membro mittente, & etiam deriuent a stomacho:clysteribus acutis extrahentibus proprie, qualia sunt agaricum,colocynthis,species gummorũ, centaurea,asarum, polypodium, hieræ magnæ, species salis, & huiusmodi. Etiam cũ medicinis solutiuis phlegmatis, quas superius explanauimus. Et stomachus confortetur cum his, quæ à proprietate materiam effusam prohibere habent, & retinere nauseam,& phlegmaticum vomitum. Ex quibus sunt simplicia, & composita,quæ infra dicentur(duce Christo.) Simplicia sunt myrti,mastiche, olibanum, vinum ponticum nigrum, apium crudum, aqua aluminis,mumia,sambucus syluestris, ameos,& menta,cytonium, calamentum, iteos, quæ interius, & exterius approximabis,& per omnem modum, prout discretio proui debit. Et ex illis est fisticum vtrumque, & cortex eius: garyoph. cardamomum, cum aqua mastiches. Composita sunt miua aromatica,syrupus de absynthio, de menta, diamuschum amarum, melicratum conditum, electarium de cytonijs, rob citri cum xyloaloe. Confectio de cytonijs nostra, & vltimo theriaca antiqua, & plura alia, quæ supra de cura malæ complexionis cum materia sunt enumerata. Regimen autem proprium declinet ad calidum, & siccum, & si cum prædictis omnibus non sedatur, oportet vt iterentur, donec Saluator gratiam monstrabit.

De phlebotomia.

De vomitu cholerico. Cap. 28.

SI autem vomitus sit cholericus,eius causa erit malitia regiminis multiplicantis choleram plurimum in hepate,& toto corpore, & quandoq; in stomacho,vt supra dictum est capitulo de mala complexione cum materia, & malitia complexionis ipsorum membrorũ cum circumstantijs consimilibus coadunantibus. quibus, & exeuntibus cognoscetur, quo casu prædicta ordine quo supra tentabis materiam, & causam incitantẽ ad ipsum, abscindere prius, & quia est humoralis vomitum cum aqua simplici tepida. Quod si sit in villis stomachi adhærens, & nauseans, cum aqua decoctionis seminis atriplicis, & pauco aceti, vel aquæ batecæ cucurbitæ, cucumeris,& citruli,& cum alijs consimilibus frigidis:& humidis. his enim materia, si qua sit in stomacho generata cholerica,quæ est rarius,vel influxa:quæ est plurimum, educitur; & mala complexio stomachi generans, & trahens influxam alterabitur. Quod si vomitus omnino non cesser, sed aliquandiu stans redeat: quod est quia ab hepate, seu toto corpore influat illi; oportet vt prædictum est, mittenti auxilium apponatur, materia quietetur cum quiete,& somno non profundo, & longo,& cum inspissantibus,& congelantibus frigidis potentialibus,& actualibus sumptis, & stupefacientibus, si oportet,vias etiam constipantibus. Et deriuetur cum frictionibus exteriorum minus asperis, fomentationibus, & balneis dulcium aquarum sudorem prouocantibus, ligaturis minus dolorosis, quam in phlegmatico,phlebotomia basilicæ, donec extinguatur inflammatio choleræ, & ebullitio eius, vbi peccatum sanguinis apparebit, & virtus tolerans, ventosis absque scarificatione in opposita parte, nisi coassocietur sanguis; clysteribus lenientibus, & habentibus virtutem hieræ ex aloe, & cum medicinis alijs cholagogis,quas in nostro antidotario,& hic supra ennumerauimus, & proprie lenitiuis, vt casia fist. tamarindi, tereniabin, & aqua fructuum materiam blandientibus, & alterantibus, non fortibus, &

A acutis, cum materiam agitent, inflamment, at motum incitent. Stomachus quoq; confortetur, vt non recipiat cum his, quæ à proprietate habent nauseam, & cholericum vomitum retinere. Ex quibus sunt simplicia,& cõposita: simplicia sunt duplicia,quædam interius approximanda, vt granata vtraque,fructus vitis syluestris,myrtha,sumach,coriandrum per se;& in cibis,succus acetosus citri,& rob eius,vel agresta,& succus eius,fœniculus bibitus cum aqua frigida,spodium, charabe, lupinus nõ habens amaritudinem, & cãphora sumpta in potu cum aliquo rob, & olfacta atque inuncta supra stomachum, & fructus pontici, vt pyra, sorba, mespila, ribes, zarur, glandes, & proprie cupulę eius,& castanearum,& fabę, cum corticibus suis, & lentes in aceto decoctæ. Composita sunt, vt rob de granatis, de agresta, de ribes, de cytonijs,& syrupus acetosus,& oxyzacchara,& alia,quę in cura malæ complexionis cum materia diximus, quæ interius, & exterius, & per omnem modum approximantur. Quòd si prædictis omnibus non sedetur, in- B teresst tua, vt reiteres ea, donec cum Christo consequeris intentum.

De vomitu melancholico. Cap. 29.

SI vero melancholicus fuerit, cuius causa est malitia regiminis declinans ad frigiditatem, & siccitatem, vel caliditatem,& siccitatem,malitia complexionis cõsimilis hepatis,& totius, & malitia compositionis scilicet oppilatio, & proprie splenis, cum circumstantijs consimilibus,quibus exeuntibus cognoscantur. Aduerte quòd humor melancholicus, cum sit secundum Gal. naturæ cæteris humoribus odibilior, exiens de corpore vndecunque, non est retinendus,inquantum possibile est, sed inquantum superiori regioni cęteris est incõuenientior; est diuertendus ad contrariam regionem, scilicet inferiorem conuenientem sibi, & inde mundificandus maxime,cum talis humor in stomacho nullatenus generetur, C sed influat ei plurimum, à splene vel hepate, vel corpore toto, & proinde prædictas res sistentes ministrabis modo,& ordine tali. Primo enim spleni, hepati, vel toti corpori mittenti curam adhibebis, prout superius dictum est,& proprie cum purgationibus eorum ab humore melancholico,quæ sunt notæ cum phlebotomijs basilicæ sinistræ, vel dextræ saphenæ, & apertione venarum hæmoroidarum,habentiũ educere,& diuertere sanguinem melancholicum, siquis peccet rectificatione prædictorum membrorum, nec non, & deriuationibus iam dictis, si expediat, & quietationibus etiam. Secundo stomachum confortare, vt non recipiat, cum approximatis interius, & exterius. Exterius cum spongia infusa in aceto tepido, vel lenticulas in aceto decoctas superponens,& hoc si melancholia sit adusta, quam ex luciditate eius, & ebullitione eius supra terram cognosces. Si vero sit melancholia naturalis, vel congelatione causata, quam ex eius fuscitate, & opacitate coloris nigri, & D quiete cognosces,spongiam infusam in vino stiptico calido stomacho superpones,in quo aliquid xyloaloes,fuerit permistum. Interius vero cum syrupo de granatis, & xyloaloes, si humor fuerit adustus, vel cum syrupo de menta, cuius in nostro antidotario, descriptionem fecimus,si adustus nõ fuerit, & sorbeatur mel emblicorum, & vinum aromaticum, & stypticum cum aqua buglossæ,& borraginis,& senæ in vtroque. Cum sedatus fuerit fluxus talis humoris ad stomachum, quod ex eo influxum est studeas educere, & hoc cum clysteribus, in quibus sit acuitas aliqua assumpta ex polypodio, carthamo, tribulis, epithymo, sene, alhasce, chamæ. vsnea cum oleo sisamino, & melle, & cum medicinis solutiuis ventris ex prædictis,vt agarico,lapide lazuli,armeno,& myroba. nigris. Et compositis in antidotario nostro dictis, prout tibi videbitur expedire materiæ, virtuti, & membro. Regimen quoque proprium, ad humidum temperatum, vel frigidum parum, vel declinet secundum humoris diuersitatem.

De

De vomitu sanguineo. Cap. 30.

VOmitus sanguinis à stomacho solo, prouenit. Inquit enim Gal. nihil vomitu exit, nisi quod in stomacho solo erat, qui autem est exiens ab eo quandoque est ex eo. quandoque ex alio, sed missus ab eo cum sangnis locus sit in venis secundum Gal. aut erit ex venis ipsius apertis, aut scissis, aut fractis, aut corrosis ab alio in stomachum missus, aut est à meri, qui cum sit via ad ipsum, exiens sanguis ab eo cadit in stomachum, & facit nauseam, & vomitum consequenter, aut est ab hepate, & est plurimum, aut splene, aut capite, aut à toto corpore, & illud est per vias occultas, vt dixit Abuhali. Intellige occultas nostro sensui quandoque, non naturæ, & intelligentiæ nostræ, naturam omniũ intelligimus virtutum aggregationem, vt dixit Gal.

Sanguinis autem vomitus venientis ad stomachum, & meri ex seipsis, causa duplex est, intrinseca, & extrinseca. Intrinseca est causa venarum debilis cõpositio, & sanguinis peccatum in quantitate superflua, in substantia subtili, & qualitate calida acuta, corrosiua, quia sit adustus, & saltus. Extrinseca est casus, percussio, obuiatio lædẽtis rei, catarrhus, apertio apostematis, aut fistulę in stomacho, & meri. aut assumptio sanguisugę, aut assumptio medicinæ acutæ, vt euphorbij, & corrosiuæ, vt calamenthi, cantharidis, & similium. Vomitus vero sanguinis venientis sibi ex alio causa est, quæ refunditur de prædictis membris ad stomachum, & est multitudo, aut malitia sanguinis, aut in se, cum est acutus, aut propter oppilationem retinẽtem, quia fuit corruptus, & malam acquisiuit qualitatem ex fortitudine virtutis expulsiuæ prædictorum membrorum, oppilatio viæ, qua consueuit expelli, debilitas stomachi cum amplitudine viarum, quib. sibi refunditur, prout supra de sputo sanguinis dictũ est. Debilis autem compositio venarum habentium continere sanguinem, aut est à natura, aut à tempore, quia pręcessit regimen, quod rarefacit, aperuit, scidit, rupit, vel corrosit, & secura fuit consolidatio debilis. Sanguis autem in quãtitate multus, & superfluus est à vita delitiosa, & vsu plurimum carniũ, & vini rubei, & aliorum habentium multiplicare sanguinem. Et etiam à retentione sanguinis, consueti, euacuari sponte, vel ab arte: & à dimissione exercitij, & à membri putrilagine. Subtilis autem, et acutus est vsu rerum acutarum, vt specierum calidarum, acrimonialium, & vinorum calidorum, antiquorum, purorum, & subtilium, & similium rerum nõ naturalium habentium subtiliare, & inflammare, quæ sunt notæ. Fortitudo virtutis expulsiuæ est plurimum à natura, cui nihil est impossibile in expellendis nocentibus, secundum Gal. Oppilatio viarum, & sunt meseraicæ, quibus consueuit expellere, est triplex, & ex prędictis est nota. Causa debilitatis stomachi superius nota, est accidentalis, licet etiam possit esse naturalis secundum Hip. & Galen. Amplitudo viarum est amplitudo venarũ, per quas nutrimentũ sanguinis mittit hepar stomacho, per quas ipsum sanguine à se, vel per regurgitationẽ à toto corpore sibi meseraicarum inteſtinorum via clausa immittit, nec mirum si in concauum stomachi tales venæ sanguinem infundant in ipsius substantiam, & porositates naturaliter imbibantur earum orificia, cum naturę forti nihil sit impossibile, in expellendis humoribus, & trahat sanguinem per medium ossis, vt dicit Galenus, licet in substantiam, & porositates eius venarum orificia imbibantur, natura fortis malum sanguinem in illis venis cõtentum subtiliat, & poros tunicæ interioris rarefacit, quibus rarefactis infundit sanguinem ipsum in stomachi concauum, a quo vomitu educitur tanquam nociuum. Inquit enim Hippoc. si sanguis in ventrem effundatur

Aphor. 22.

præter naturam, necesse est in saniem conuerti, omnis enim humor in loco suo non existens putrescit, & in malam conuertitur qualitatem, vt Gal. ait. Signa sanguinis venientis à stomacho, & meri, ab eo, qui ab alijs subinfluit plurimum, quantitate distinguitur, quia est paucus cũ stomachus sit neruosus, & etiam colore, quia subruE beus, & clarus, & assiduitate, quia continuus; & dolore, quia veniens ab eo, est cum dolore; nisi à venis rarefactis eorum egrediatur, quas non consequitur dolor nisi sumptione rei acutæ; quæ si sumpta trahatur, & in transglutitione dolorem præstat aliquem, rarefactio venarum in meri esse mõstratur, si vero post transglutitionem, in stomacho esse percipias. Item ex meri venis egrediens, est quandoque cum saliua, & rascatione educitur: ex stomacho vero non nisi vomitu, vel fastidio impellente. Inquit enim Galen. nihil ex stomaeho egreditur nisi vomitu, vel fastidio impellente. alijs quoque distinguitur signis, prout supra est dictum. Si vero à venis rarefactis eorum egrediatur, distinguitur ab operatione alia, quæcunque fuerit, dolore, quia in rarefactis nõ est dolor; & si est, paruus est, & apud rei acetosissimæ sumptionẽ, vt superius dictum est. Etiam paucus * est subulis, & aquosus, ab operatione alia veniens e contra se habet. Et siquidem sit a corrosione earum, indicant ipsa vlceris signa, puta exitus sanguinis præcedens diu, qui in principio fuit paucus, deinde plurimus, & consequenter sanioſus: & quandoque sibi associata pellicula, seu caro putrefacta, & fœtens. Signa autem sanguinis venientis ab hepate sunt multitudo ipsius, & caliditas, & color, quia citrinus plurimum, præcedens ipsius passio, apostema, seu oppillatio etiam, & similia. Venientis autem a splene, signa sunt color, quia plurimum niger: odorque põticus, eiusq; ebullitio superius terram, & odor acris si sit adustus, & passio præcedens splenis. Venientis vero a capite plurimũ est albus, & est cum trãsglutitione apud descensum, & est viscosus, & quantitatis mediocris cum præcedente grauedine dolore, vel eius alia passione. A toto vero corpore venientis cognitionem habebis, quia præcessit dolor, & grauitas dorsi, & lassitudo extensiua totius, & est maioris quantitatis cæteris, coloris, & substantiæ plurimum boni, & hæc sunt signa locorum a quibus egreditur.

Signa vero causarum, a quibus efficitur, hoc modo considerabis: si enim a stomacho, & meri, egrediens, a causa intrinseca fuerit, quæ est debilis venarum naturalis compositio, a difformitate omnium membrorum cognoscere poteris, & malitia complexionis ipsorum: si vero accidentalis ex memoria causæ: peccato etiam sanguinis in quanto, vel quali, vel vtroq; ex regimine etiam antecedente percipies, & signis repletionis à cõcomitantibus, seu cacochymia, & retentione euacuationum, & anteceſsione aliarum causarum prædictarum. Et etiam si est a causa extrinseca sensus declarat, & intentio. Et si quidem fuerit sanguisuga, declaratur ex eo, quod iam bibitur ex aqua, in qua habitent sanguisugæ, & quia sanguis ex ea veniẽs subtilis, & sanioſus. Signũ fortitudinis expulsiuæ, & quod ex ea processit est alleuatio, quæ sequitur euacuationem, natura deponẽte, quod velut onus aggrauabat. Quæ enim a debilitate contentiuæ procedit alleuationem subsequentem non habet. Signum oppilationis viarum, per quas expellere consueuit, & amplitudinis aliarum cum stomachi debilitate recipientis est ex hoc, quòd non egreditur per viam, per quam expellere consueuit, sed per stomachum violenter.

CVRA eius non est stolidi medici, neque pigri, sed solerris, & solliciti; ait enim Gale. de fluxu sanguinis spiritus deficere consueuit, qui vitæ vniuscuiusque membri substantia existit, vnde mors sequitur, quod aduertens. Terxias animam hominis sanguinem ęstimauit. Proinde ergo in cura eius prompte, ac diligenter est procedendum. Consistit autem in rebus prænarratis, quas tali modo, & ordine ministrabis. primo enim festinabis ex venis sanguinis exhuberantiam educere, anticipando quatenus tolerat virtus, & hoc cum phlebotomia de nigra, seu saphena secundum diuersitatem, suæ exuberantiæ, & excessus in loco; ipsum etiam trahes ad opposita, & longinqua; & hoc cum ligaturis dolorosis extremorum, cum ventosis in cruribus, brachijs, spatulis, cum scarificatione, vel sine, prout tolerat virtus, & dispositio repletionis requirit. Secundo ipsum inspissabis, &

Quidã sanguinem animam hominis æstimauerunt.

alterabis,

alterabis, aut pharmacabis, vel quod prius expedit ages, prout supra de cura fluxus sanguinis narium dictum est. Quæ autem sunt illud complentia, ibi de cura sputi sanguinis superius habuisti. Tertio stomacho, eiusque venarum debili cõpositioni, quia rarefactus, apertus, vel quoquo modo solutus prouidebis cum stypticantibus, & infrigidantibus. Inquit enim Hipp. Quicunque sponte sanguinem vomunt, si quidem sine febre, salutare; curare vero stypticis, & infrigidantibus, quę autem sint illa dictum est supra ibidem, & ꝙ sint quintuplicis generis. Elige ergo ad hoc tibi magis propria. Et ex appropriatis in retinendo sanguinem est iaspis, & menta. Quarto regimen proprium ad frigidum, & humidũ conuertes quod est ex præcedentibus notum. Si vero sanguinis vomitus ex alijs membris fuerit illi influentibus, cura est cum eisdem. Sed adde quintum. s. membri mittentis rectificationem. quæ prædictis est præferenda. ait enim Galen. mittenti tamquam fonti prius est prouidendum. Qualiter autem illud agere oporteat, & cum quibus, supra de cura malæ cõplexionis cum materia, dictum est, quæ omnia supra de sputo sanguinis incidẽter tetigimus succincte. causis quoque mediatis cum notis contrarijs, & proprijs obuiabis; & manifestas, seu extrinsecas amouebis. Sed ad perfectionem curæ vomitus superfluentis, & symptomatici restat, sexto accidentibus superuenientibus instare. Sunt autem diuersa, vt puta dolor capitis, obscuritas visus, & dolor pectoris, & malitia anhelitus, intersectio vocis, tensio, & dolor sub hypochondrijs, debilitas, mordicatio; & dolor stomachi, singultus, & alcuzez, detentio sanguinis, & congelatio in stomacho, debilitatio, & syncopis; quorum correctioni attende. Et primo dolorem capitis corriges, prout supra de cura sodæ, ex vaporibus acutis caulatæ prouenientibus à toto corpore; aut à membro aliquo, dictum est. Obscuritate quoque oculorum, & visus, prout supra de cura ægritudinum oculorum dictum est. Abuh. autem volens ex vomitu nocumento oculorum prouenienti occurere, ne subleuet materiam, & vapores conuertat ad caput, & oculos docuit in hora vomendi, vt oculi ligentur superpositis * pilis duabus. & primo vt facies lauetur aceto cum aqua temperato, quæ si sit rosacea, melior est, resoluit enim, & repercutit vapores.

* Pilulis.

Dolorem etiam pectoris, & malitiã anhelitus cũ frictione suaui ex oleo amygdalarum dulcium, chamæmilæ, & de lilio amouebis. Intersectioni vocis, cum sit ex perducentibus ad mortem facilem, oportet succurrere. Abuhali autem ei, & prædictis accidentibus subuenire monstrauit, cum enemate temperato. Et vt detur dosis mellis cum aqua calida, & oleum, in quo virtus theriacæ existit, vt est oleum de lilio; deinde laboret vt euomat, quòd si euomat, non suffocabitur, si vero nequiuerit euomere, studeas materiam diuertere, & trahere ad extrema cum frictionibus, calefactionibus, & constrictionibus dolorosis, atque ventosis, & confortes stomachum cum calidis, & stypticis, & proprie cũ panno suppositio ei infuso in oleo, in quo cocta fuerit ruta, & succidit. Tensioni quoque, & dolori stomachi, & hypochondrijs subuenire monstrauit. cum pannis madefactis in aqua calida superpositis, & oleis tepidis lenificãtibus, vt voluit Galen. & ventosis inflammatis debilitati, & dolori subuenire, prout superius dictum est capitulo proprio. Eius etiam mordicatio cum iuribus vnctuosis, quæ facile digerantur, vt sunt iura carnium gallinarum, & pullorum, & vnctione ex oleo de lilio, & violato, vt docuit Abuha. cum pauca cera. Singultui etiam prouidebis cum his, quæ supra capitulo proprio dicta sunt. Alcuzez quoque docuit princeps Abuhali subuenire cum ligatura, & strictura extremorum, & alijs, quæ intersectioni vocis voluit ministrari. Sanguinis autem retentioni, & congelationi in stomacho, quæ in sanguinis vomitu plerumque accidere consueuit, festine oportet succurrere, cum causa sit passionum cordis superius prædictarum, & hoc cum vomitu prouocato cum aqua calida mellis, succo apij, & farina cartami, & cum clysteribus ex his, quæ habent sanguinem congelatum liquefacere, & educere. Ex quibus est aqua cineris ligni ficus, vehuen, opopanax, & bdellium, mel, sal, assa, & alhasce, & menta decocta in aqua, & coagulum leporis, vel hædi sumptum in potu cum aqua prædictorum alicuius, & proprie alhasce, quia liquefacit, deinde sumatur ellebori albi. drach. i. fabarum. drach. iij. cum aqua tepida, & mele, vt liquefactus educatur. Ex his, quæ conferunt liquefaciendo, & resoluẽdo, & proprie vbi educi non poterit, est euaporatio, & emplastratio stomachi, & vẽtris cum decoctione anisi, hypericon, pyrethri, mastiches, xyloaloes, salis, alhasce, & mentę, Debilitati, & syncopi, qualiter subueniatur, superius dictum est. Syrupus confortãs stomachum, & vomitum arcens. ℞. succi vuarum acerbarum, succi mentæ, diamoron, aquæ ros. ana. lib. i. zucchari. lib. ij. & syrupentur, & aromatizentur cum garyo. drach. ij. Electarium ex nostra inuentione, in retinendo sanguinis vomitum; vltimum, confortans stomachum, & alterans malitiam complexionis calidam. ℞. coralli rub. drac. v. mastiches. drac. s. rosarum. drach. iiij. acatiæ, sumach, ana drach. ij. antheræ, sandarachæ. ana. drach. ij. garyoph. scrup. ij. castorei scrup. i. muschi gra. i. sanguinis draco. luti sigillati, ana. drach. ij. confice cum hoc syrupo. ℞. succi pyrorum, & pomorum syluestrium, & cytoniorum, agrestæ, mentæ. ana. lib. s. zucch. lib. ij.

Sanguinem in stomacho coagulatum liquefaciens.

Syrupus ad vomitũ vtilis.

Electarium ad vomitũ sanguinis vtile.

Pilulæ restringentes vomitum. ℞. mastiches, myrrhę, sanguinis draco. ana. drach. ij. antherę. drach. i. Confice cum succo mentæ, & da mane, & sero. Confectio syrupi de berberis conueniens ad prædicta. ℞. spodij. drachm. iiij, berberis. vnc. iiij. vuæ acerbæ. vnc. ij. cichoreæ. M. s. zucch. lib. ij. & da ieiuno stomacho cum aqua mastiches. Linimentum Serap. retinens vomitum cholericum. Recip. balaustiæ. vnc. iiij. foliorum oliuæ. vnc. ij. folio. rubi. vnc. i. romani himuscie. vnc. i. pissa, & distempera cum albumine ouorum, & farina hordei, & stomacho superpone, stringit omnem vomitum, (si Christo placet.) Aliud ad hoc sublime, & vltimum. ℞. succi plantag. linguæ canis, pentaphyllon ana. drach. ij. aceti. vnc. i. olei omphacini. vnc. iiij. bulliant vsque ad consumptionem duarum partium, & adde ceræ, olibani, ana. drac. v. cãphoræ drac. ij. croci. drach. i. mastiches drach. iiij. sang. drac. drach. iiij. superinunge, & superaspergе puluerem corticum granatorum, & sumach. Item recipe aquam aluminis, vini pontici, succi mentæ, puluerис mastiches, & rosarum cum stipitibus, & fac bullire, & infunde filtrum, spongiam, vel birram scarlati, & superpone de super pannum fumigatum ex xyloaloe thure, spica, & mastiches. expertum est.

Pilulæ vomitum restringentes.

Syrupus de berberis ad idem conueniens.

Vnguẽtum Serapionis vomitũ restringens.

Aliud ad idem.

Ad vomitum infantium. ℞. succi mentæ, cytoniorũ, vini põtici, ana æquales partes. fac bullire, & misce in eis mastiches, corticum thuris, ana. vnc. s. spicæ, cinnamomi, garyoph. nucis musc. galliæ musc. ana. dr. ij. & infusa birra scarlati bene calida applicetur. Aliud ad vomitum sang. ℞. sang. draco. vernicis, lapidis hæmatitis, ana, dr. ij. boli armeni, terræ sigil. ana. drac. i. puluerizentur subtiliter, & recipe succi arnoglossę. vnc. vj. aquæ decoctionis radicum arundinis. vnc. iiij. & misce bene, & da vnc. ij.

Ad vomitum infantium.

Aliud ad vomitum.

SVMMA III.

Particulæ tertiæ sectionis primæ de cura, & medicinis ægritudinum hepatis, & venarum.

PROLOGVS.

SCiendum est autem, ꝙ hepar vnum ex principalibus membris existit, est enim basis, & fons naturalis virtutis, quæ ad conseruationem individui, & speciei quodammodo, necessaria compropatur, Cuius operatio est primo naturaliter generare sanguinem, qui vltimus est in alimento, quo corpus perdurat in esse. Et proinde sapientissima, &

ma,& ſumme artificialis natura,vt dixit Hip.ipſius ſub ſtantiam procreauit ſanguineam ad modũ coagulati ſanguinis,licet ex ſpermate mulieris ſit factum,vt chylũ futurũ nutrimentum à ſtomacho ab eo ſuſceptũ transformet in ſanguinem, qui in naturam aliti, per virtutẽ eius, aptus eſt alterari. Quapropter.iiij.virtutibus dotauit ipſum natura,ad hoc neceſſarijs in venas ab eo ortas, & fines ramorum ipſarũ protenſis etiã quibus res nutrimenti in membro vnoquoq; completur, appetitiua.ſ.retentiua,digeſtiua,& expulſiua; appetitiua quidem naturali ſola, non commixta ex ea, & animali, vt ſtomachus; licet pro toto appetat, ſicut ſtomachus hepar, & illud eſt ſicut Lilium dicit, quoniam hepar ab intra trahit, quod appetit à proximo, ſtomachus vero ab extra, & longinquo. Nos aũt facientes doctrinam diſciplinatiuã non improbatiuam; dicimus illud eſſe,eo q̃ talis virtus in hepate eſt,ſicut in radice;in qua eſt formalior,quam in ramo, qualis eſt ſtomachus. Et proinde in eo trahere pro ſe potuit,& pro toto exiſtens ſola. In ſtomacho vero indiguit auxilio appetitus animalis, vt ſenſu fortior ſentiat inanitionẽ ſui, hepatis,venarum,& aliorum viſcerũ;quorum miniſter eſt,vt ſupra dictum eſt. Et quia coagulatio eius non fuit ſolida,vt carnis,ſed tenera circundedit eũ panni culo ſubtili ex neruo aduenienti ſibi à cerebro procreato,& ſiphac, vt eo mediante ſenſum quo ex ſe carebat haberet, & ſua ſubſtantia, atq; forma in ſe diſtincta ab alijs permaneret,alijſq; viſceribus nec̃teretur,plaſmauitq; illud forma lunari, & in homine maius, quam in cæteris animalibus eiuſdem quantitatis, vt ſanguinis generatio præ cæteris abundaret in homine, propter labores corporeos, & animales plurimos ipſum reſoluentes, cum ſit maxime reſolubilis, & cum additionibus ſeu pennulis. iiij. vel v. diſtinctum, & in domeſtica parte concauum, vt eius reflexu circa ſtomachum in amplectendo coadiuuante eius digeſtionis gratia ſufficiens eſſet, & aptum, & à dextera parte corporis iuxta coſtas falſas ſituatum, quibus alligatur in quibuſdam, vt eis adhærendo melius ſuſtentetur, & vt inſpiceret ſtomachi fundum, cuius ratio eſt, quoniam iuuatur digeſtio eius propria, & à ſylueſtri gibboſum, ne diaphragmatis locum in ſuo laborioſo motu, quod attingit in punctto,ſuam amplitudine coarctaret. In quo venas implantauit in villos, atq; poros. vnam quidem magnam in parte concaua, quæ hepatis porta vocatur,per eam enim ſub intrat chylus, quem ab inteſtinis meſeraicis ramificatis ab illa, vt ſuis manibus ſugat cum ſua virtute attractiua vna ex quatuor ſupradictis, & per eas redditur inteſtinis, ſi qua ſit in ſima eius, ſeu toto corpore groſſa, alteret naturam aggregata materia, vt per ſeceſſum proprie, vel vomitum virtute ipſius expulſiua operante expurgetur. Ipſumque in ramos quinque ipſius tendentes ad quinque eius pennulas, & ramos alios eorum diffuſos, in hepatis ſubſtantiam, cum ſecundà virute retentiua continet, donec in ſanguinem alteret, & humores villis circuntractis, ſic autem diffuſus ſua virtute melius alteret digeſtiua. cum enim totũ corpus agens attingit patiens, aptior, & perfectior operatio fiet. Aliam autem implantauit venam magnam in parte gibboſa venam chylis vocatam per quam progredientem ex eo ſanguinem, ſua virtute impellente cordi tranſmittat, & per ſitos ramos corpori toti à membris virtute cooperante attractiua corporis, & membrorum. Et quia in alteratione chyli in ſanguinem tria ſuperfluitatum genera inſurgebant, ſicut in vino nouo bullientre apparet, ſcilicet fœculenta, melancholica,ſpumoſa,cholerica, & aquoſa, quæ in trãſitu ſtricto meſeraicarum opitulabatur chylo, explantauit ex porta ſeu lactea poros, quibus ipſa ſuperfluitates ſequeſtret à ſanguine, & proprijs receptaculis, & expurgatorijs deſtinaret melancholicam fecem,per porum explantatum ex ea in parte cõcaua, in qua generatio ſanguinis, & humorum potiſſima in ſplene tranſmittat ab eius ſubſtantia ſeparatum, vt melancholiam, & cholerã nigram naturæ maxime odioſas, & in actione digeſtionis impedientes in membrum à ſe diſtinctum ſubſtantialiret ſequeſtraret. Choleram aũt per porum inde etiam ortum in cyſtim fellis tranſmittit, quæ ſuæ hepatis.ſ.ſubſtantiæ manet affixa, vt ſuo calore, ſicut accenſio ignis ſub vaſe digeſtionis coctionẽ vigorando, ipſum in ſua coagulatione conſeruet. Si enim ab eo auferatur,ſtatim ſubſtantia eius diſſoluitur,& corrumpitur,ſicut experientia dictat. His enim duabus ſuperfluitatib. ſanguinem oportet eſſe purgatum,antequam ad chylum perueniat,per quam in alimentũ ad corpus,& cætera membra deſtinetur: cum non ſint aptæ per vlteriorem decoctionem conuerſioni in ſanguinem, & ad nutrimentum membrorum,ſcilicet melancholia propter cõplexionem, & ſuperfluam groſſitiem, & terreſtreitatem, cholera rubea, & nigra propter malam morigerationẽ, & quia ſanguis redditur per eas naturæ horribilis,non ſic phlegma,& aquoſitas, cũ phlegma naturale per vlteriorem decoctionem conuertatur in ſanguinem,& aquoſitas ipſa etiam iuuet ſanguinẽ per ramos ſubtiliſſimos chylis tranſire. Et quia ſuperexcreſcentia factus ſanguis fluidus membris non debite vniretur, procreauit natura renes, in quos vena illa chylis inferius protenſa infigitur, vt aqua per ipſos ab illis virtutibus membri impellentis, & attrahentis ad ſanguinem tranſcoletur, & diſcernatur, non virtute per ſe diſtincta ab illis prædictis,& per vritides poros in veſicam tranſmiſſa extra corpus finaliter excludatur,necnon propria materia, ſi qua accidentaliter in eius gibbo fuerit aggregata. Continuauit ipſum per dictas venas cordi,cerebro,teſticulis,corpori toti,& omnibus membris,& inteſtinis, etiam ſtomacho per ſubtilem neruum, cordi quoque per alteram cõcauam venientem ab illo portantem ſpiritum, & calorem, & ſanguinem, quibus ſua innata caliditas conſeruatur, & temperatur eius pulſu, ac diaphragmatis motu. Ex quibus enarratis,& ſic ex anatomia collectis ſcire,& intelligere poſſumus hepatis naturam, qualeſque, & quantæ ſint ægritudines euenire poſſibiles. Eas enim ignotas, nec cognitas ſaltem quodam vicino veritatis arbitrio curari nullatenus eſt poſſibile. Inquit enim Gal. Qualiter autem dignoſcituros modus curatiuus ægritudinum erit, quis, ignorans eas quales, quantæ, & quæ ſunt; quaſi dicat nullatenus. Loca quoque ægritudinum, cauſas, & accidentia propria, & modus, vtrum ſcilicet ex ſe proprie, vel ex vicinitate ſeu colligantia accidant, quæ omnia ſecundum Gal. in cura ægritudinum membrorum ſunt neceſſario prænoſcenda. Sciendum ergo, q̃ hepati accidunt ægritudines in ſe, & ex colligantia, & vicinitate. In ſe quidem,& in eius ſubſtantia carnoſa, ſimplices triplicis generis, ſcilicet mala complexio, mala compoſitio, & ſolutio continui. Et compoſita ex omnibus puta apoſtema, accidit quoque in ſuis poris, & venis. Et primo prædictæ ægritudines ſimplices, & plurimum oppilatio, & ſuo etiam panniculo,ſcilicet ſolutio continui,& plerumque apoſtema,ſeu veſica,quæ cum ſcinditur egreditur aqua, & currit in ventrem. Ex colligantia vero, & vicinitate ad prædicta, pati poteſt prædicta maxime in ſuis actionibus nocumentum. Ad quarum cognitionem certam,& poſſibilem, inuocato Chriſti auxilio, qui ſolus intuens cuncta reuelat, prout poſſibile eſt, arbitrandum eſt, ſeu coniecturaliter veniendum ex his,videlicet nocumento operationum, dolore, excuntibus, tumore eius,diſpoſitione totius corporis, & membrorum vicinorum ortorum ab eo, eique colligatorum ſibi compatientium, ſiti, alijs accidentibus notis,& comparatis,videlicet regimine, circumſtantijs, ſimilibus iuuantibus,& nocentibus, & conſuetudine patiendi, quæ exercitatis, & abundantibus intellectu ſunt nota,& infra ſpecialiter Spirituſancto annuente)declarata ponemus.

Hepatis virtutes quatuor.

Hepar in quo differat à ſtomacho.

Nota hanc ſimilitudinem.

de vic. cau. com. 3.

1. de loc. aff. 2. & 3.

Continet autem hæc ſumma capitula. 15.

De genarali modo curationis diſpoſitionum hepatis. Cap. 1. fol. 41
De cura malæ complexionis eius ſimplicis, & compoſitæ, quæ ſunt octo. Cap. 2. 41

De paruitate hepatis, & cura eius. Cap. 3. fol. 42.
De cura oppilationum eius. Cap. 4. 42
De percussione casu, & obuiatione super ipsum, & cura eius. Cap. 5. 44
De fixura, & incisione hepatis, & cura eius. Cap. 6. 44
De apostemate hepatis, & cura eius. Cap. 7. 44
De apostemate meseraicarum, & lacertorum vētris, & cura eius. Cap. 8. 46
De hepatis inflammatione. Cap. 9. 46
De dolore hepatis, & est actio læsa, & hypochondriorum. Cap. 10. 46
De debilitate hepatis. Cap. 11. 46
De cachexia, & est qualitas mutata. Cap. 12. 47
De hydropisi. Cap. 13. 47
De egestionibus, quę sunt ab hepate, seu fluxibus eius, & est exiens à corpore. Cap. 14. 50
De ictericia citrina. Cap. 15. 50

De generali modo curationis dispositionum hepatis. Cap. 1.

SPecificatis ægritudinibus hepatis per capitula, & distinctiones, ad curam ipsarum secundum generalem modum veniendum est prius, & secundum specialem deinceps. Inquit enim Gal. vniuersalia, & generalia præcedunt specialia artificialiter, & naturaliter. Talis autem modus generalis, ex natura membri colligitur prænarrata, si enim secundum Gal. in cura, non solum, quod præter naturam est contrario sit remouendum, immo etiam, quod naturale est suo simili conseruandum, sicut in morbis singulis est facere, maxime in cura principalium, & virtutem influentem habentium, quibus totius machina gubernatur, illud est aduertendum. Et quia contrarium illud rebus conseruantibus est plerumque oppositum, & naturalibus inimicum, & vtrumque simul oportet agere, ideoque contrarium, quod ad remotionem rei præter naturam hepati contingenter approximandum est, sic modificandum est, appropriatumque eligendum, quia remouendo illam naturalia non offendat, sed conseruet, nocumentum enim eorum extensibile est in venas, alia principia, & etiam totum corpus. Per conseruationem autem eorum ad temperamentum, & naturam reducetur, quod est pretiosissima rerum sanitas, desiderantibus viuere secundum naturam, vt ait Gal. Talis autem modus, seu modificatio, & approximatio, vt dictum est, à natura membri ipsius exigitur, sicut ab ægritudinibus variatur contrarium curatiuum; & quia natura hepatis consistit in hoc, quòd principalis est, alijsque principalibus alligatum, in quibus virtus existens, & spiritus gaudent aromaticis medicinis, & stypticis confortantur, & conseruantur, non debet esse puris contrarium, sed naturaliter insitas tales habens in se proprietates, & virtutes, vel alijs habentibus tales artificialiter mixtum. Inquit enim Galen. Tale, melius est si idem pharmacum simul stypticum sit, & aromaticum; insitas enim virtutes habens melius operabitur; etiam si aperitiuum sit, in oppilationibus eius datum, illius mixtione non careat, talique confortet, & à resolutione ipsorum prohibeat, & non noceat oppilando; nec propterea debet esse excedentis virtutis, vel qualitatis, & maxime cum virtus ipsius, & spiritus fundata in substantia teneræ consolidationis ac calidæ, & humidæ complexionis existat, quæ frigido superfluo congelatur, & induratur, virtus, spiritus, & calor extinguitur calido excedenti resoluitur, & humido aquoso relaxatur, styptico superfluo in suis venis, & poris a pontico oppilatur, quare superflua in generatione sanguinis necessario insurgentia à sanguine non sequestrantur, quæ omnia multa sequuntur incommoda, quæ dicentur, sanguinis alimenti exitus obstruuntur, quod est valde malum, & arefactionis causa. Proinde Galen. ait apertos esse eos, qui secundum hepar exitus alimenti non solum in sanis, sed etiam in ægris est securissimum. Item lapsum facien-

3. in primū prog. cō. 31.

Documētū Gal. in cura. obseruandū. 1. de San. tuen. cap. 1.

2. San. tuen. cap. 1.

De fact. hō. v. vit. ca. 2.

A

B

C

D

te dissoluitur, debet ergo esse approximandum ipsi suæ ægritudinis contrarium temperatum, seu excedens modicum, & si non sit illis in neruis proportionatum, in quantitate multa frequenti, multisque partibus, & per omnem modum approximatum ei saltem proportionabiliter effectiue, debetque esse aperitiuum, & absterssiuum, quod quia acuit sanguinem, generatque humores diuersos, & inæquales, vt est aqua radicum, oportet, vt cum dederis eam duobus, vel tribus diebus, consequenter naturam soluas cum aliquo lenitiuo, & alteratiuo, vt sunt tamarindi, casia, & manna, & cum sit in profundo positum, non debet esse substantiæ pachymeris, sed leptomeris, vt ante virtutis eius resolutionē ad eum perueniat, & ne sua vehementi subtilitate, & virtute, subito de hepate transfundatur ad vlteriora membra, misceatur ei aliquid raphani, vel seminis eius, quod trahendo ipsum ad stomachum in medio. s. hepate remaneat diu: & ne impediatur in via, fit hora inanitionis stomachi, vel completæ digestionis eius ablatum, & infra de cura splenis dicetur ad plenum de facile, & difficile transeuntibus, si Spiritus sancti gratia sim imbutus. Etiam cum sit à sima, intestinis, & stomacho associatum, vicinum, & alligatū venis, & poris, & zirbo, renibus, & vijs vrinæ, ac venis superioribus basilicæ. s. & cephalicæ tendenti ad caput, & nares; materia, si qua educenda de ipso fuerit, euacuatiuum quodcunque debet esse tale, quod per illas, & vicinas partes expellat; natura enim quam iussit Hippoc. medicum in omnibus semper sequi, per propinqua, & latiora semper expellit, & per longinqua qñque, quia per poros in sudorem materiam vtriusq; partis expurgat, quandoq; materiam vnius partis in aliam detiuando expellit, sicut testatur Hippo. cum dicit Vrina multa noctu facta modicum secessum significat, & e conuerso. Etiam cum diaphragma attingat, frigidum ei approximandum exterius à falsis secedat costis, ne indurando illud, ad spiritus difficultatem adducat. debet quoque esse non solum virtute elementaria morbo oppositum, sed etiam proprietate, vel saltem morbo à complexione contrarium. A proprietate vero conueniens morbo, sic enim supra de medicinis ægritudinum cordis recolimus fore dictum. Stude ergo eligere medicamen, quod conueniat hepati à proprietate, & complexione in conditionibus dictis: contrarietur autem ægritudini, & cōplexione & à proprietate etiam, si possibile fuerit naturaliter inueniri, vt est absynthium, & eupatorium in phlegmone, sclirosi, & oppilatione eius, prout Galen. edocuit, & sicut contingit reperiri in coriandro, cuius complexio cum proprietate est in prohibēdo fumos, & vapores a capite, quare commendant ipsum in dolore capitis calido pulsatiuo, vbi vero non conuenit vt in solatro, quod proprietatem habet ad resoluendum apostema cerebri, & quia frigidum natura, & stupefactiuum resolutionem vetat, & in Scorpione frigido, qui sua proprietate lapides renum comminuit, & resoluit, certe præeligendum est, quod à proprietate contra operatur morbo ei, quod contra agit à complexione: andacocha ergo in cura feb. phlegmaticæ præeligenda est hyssopo. Et oleum de Scorpionibus in lapide renum, præeligendum est oleo de piperibus; quod est quia proprietas est potentior, & efficacior complexione, ac generalior in operatione, ita vt præueniat operationi illius. At quia proprietas respicere potest ægritudinem, & mēbrum, cuius est, sed complexio in medicinis curatiuis ægritudinem respicit, & non membrum, etiam operatio à proprietate est appropriatio, & magis articulata dispositioni, cui conuenit, quam operatio à complexione. Primum patet, quia complexioni, quæ contrariatur proprietati, potest melius obuiari, quam proprietati contrarianti complexioni, vt patet infra, est efficacior in operatione, quia aer frigidus quantumcunque complexione, virtute solis, & stellarum corpora nostra resoluit, vt ait Abuha. & magnes cum frigida, trahit ferrum a proprietate non obstante frigiditate sua. Est quoque generalior cum respiciat membrum, & ægritudinem

4. apho. vltimo.

13. methe. med. ca. 17.

omni diſpoſitione ſua, vt proinde eius operatio ſit certior, & ab errore remotior. complexio vero reſpicit ipſum in altera tãtum, vt infra de medicinis iuncturarum (Chriſto duce) dicetur. Secundum eſt manifeſtum, quia endiuia reſpicit inflammationem hepatis, vt hepar, lactuca inflammationem eius, nõ vt hepatis, ſed vt inflammationem. Sed tertium etiam liquet, qua complexio operatur idem in pluribus differentibus ſpecie, & numero, ſed proprietas idẽ operatur in omnibus, vel pluribus differentibus numero ſub vna ſpecie cõcentis; vnde operatio a proprietate, a tota ſpecie dicta eſt ſeu forma ſpecifica, vt ait Auer. Primum quoq; pater, quia cõplexioni contrarianti proprietati obuiari poteſt miſcendo ei contrarium, ſicut endiuiæ albæ in hepatis algore miſcemus mel, quod contrariatur ſuæ frigiditati. Et in oppilatione eius eligimus endiuiam rubeam, vt docet Abuhali. Sed proprietati ſic non poteſt obuiari, cum non ſit illi contrarium in operatione ipſius, non enim ſic aperte inuenitur, quòd ſolatri a proprietate operationem impediat, ſicut quòd eius frigiditatem a complexione alteret ſeu remittat, eo, quòd multo plura ſunt, quæ complexioni contrariantur, quàm quæ proprietati ſaltem cognita, quo ad nos; & dato, quòd inuentiantur, vt eſt in napello, cuius proprietati ſola obuiatione interficienti natura aſſociauit contrarium ſcilicet murem in eo inuentum, & alijs venenoſis alia theriacalia, generalia, & ſpecialia procrauit, & hoc, quia nihil fecit, cui contrarium non oppoſuit, vt Ariſt. dicit: ſicut iuxta fabam, barbam hircinam procreauit naturæ ipſius contrariam, & lino, cuſcutam; non tamen eſt ſic mutabile, & variabile per gradus, & manſiones, ſicut alterans complexionem; quare non ſic apte obuiari poteſt. Vt igitur electio talium contrariorum curantium, & conſeruantium ſimul, & confortantium a natura prædictas conditiones habentium ac proprio-
Quæ hepatica ſint quo modoçũque & qualitercunque.
rum, quibus in cura diſpoſitionum hepatis indigemus, tibi ſit facilis, anteponemus aream eorum, de quibus eligere valeas, quæ ſunt tuæ intentioni conformes. Scien dum eſt ergo quòd rerum conuenientium hepati, & diſpoſitionibus eius: quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, & ſimplicium, quædam ſunt conuenientes a complexione, quædam a proprietate, quædam vtroque modo conferunt. A complexione autem quædam ſunt, quæ in temperamento ipſum conſeruant, vel ad aliud reducunt, & ſubſtantiam vniunt, & harum quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, quædam ſiccæ, quædam humidæ, & quædam temperatæ. Calidæ ſunt elbub, acorus, zinziber, hyſſopus humida bibita, & linita, coſtum, gallia, amomum, crocus, cinnamomum, caſia lignea, ſummitates ſquinanthi, myrta, aranabum, naſturcium, apium, maſtiche, ameos, cyperum, folium, origanum, ſpica, xyloaloe, garyoph. mumia, & ſimilia. Frigidæ vero ſunt ſandali, ſpodium, violæ, nenuphar, camphora, aqua hordei, acetum, vngula caballina, roſæ, & aqua earum, ſolatrum polytricum, coriandrum proprie, adiantos, aqua lactis proprie capræ, & lac acetoſum, granata, acetoſa, & muza, pruna acria, & cæteri fructus frigidi inſipidi. Si vero ſint ſtyptici, ſint pauci, & poſt cibum ſumpti; ne veſtigium oppilationis dimittant; ſemina communia, & ſemina frigidorum acetoſa, & aqua hordei, acetum ex vngula caballina, ſiccæ, & humidæ colliguntur ex eis. Temperatæ ſunt zuccharum, & proprie albuſac, & cuſcura, & lacca. A proprietate conuenientes ſunt, quæ ſunt cibi, & medicinæ; vt eſt endiuia, vtraque cichorea, & hepatica, & ſpinachia, batheca, melon indus, citruli, cucumeres, lactuca, portulaca, & proprie muza, & abſynthium, & eupatorium ſecundum Gal.

Et, quæ ſunt cibi abſolute, vt hepata animalium boni chymi, & proprie hepar adib; carnes limaciarum, & ericij, perdicum, turturum, gallinarum, piſcium petrinorum, & ficus, auellanæ, fiſtici, amygdalæ, fructus ſerbin, vua paſſa, & potus vini odoriferi ſubtilis, & dulcia ſubſtantiam eius impinguantia, quæ ſi ſint groſſæ ſubſtantiæ oppilant, ſi ſubtilis inflammantur facile, niſi cum ſubtilibus, & acidis miſceantur, & breuiter omnia boni chymi non groſſa nec viſcoſa cibaria. Vtroque modo conueniunt vtraque, & quæ ipſum mundificant, & ab eo materias euacuant, & purgant. quarum quædã ſunt euacuantes materias gibbi, quædam ſimæ eius, & quædam vtriuſque. Gibbi. vt eſt phlebotomia baſilicæ dextræ, & prouocatio fluxus ſanguinis ex naribus, & vrinã proucantia, quorum quędam ſunt calida, quędam frigida, quædam temperata. Temperata ſunt capil. ven. ſquinanthum, infuſio fiſami. decoctio. v. radicum communium, & ſemẽ ipſarum. fenugræcũ, & aqua althęæ, & ſimilia; quædam calidæ, & fortiores, vt daucus, acorus, ameos, ſpica, crocus, vrtica, chamępitys, alhaſce, ariſtolochia, & ſimilia; quædam fortiſſimæ, vt cantharides, rubea, maſtrameſis, & ſimilia. Frigida ſunt ſemina cõmunia, & fructus eorum harhag, & ſimilia. Purgantium vero materiam ſimæ, quædam ſunt purgantes per vomitum, & inteſtina, & horum quędã purgant choleram, vt tamarindi, rhabarb. aloe rectificata, myroba. citrini, & diagridiũ in robuſtis corporibus ad ſoluẽdum duris. Eſt enim de furioſe ſoluentibus, quare rectificationis indiget. Quædam phlegma, vt agaricum, quædã melãcholiã, vt epithymum, myrob. nigri indi, quędam humores aduſtos, vt aqua lactis, & quædam vtroſque, vt ſenę; quædam aquam citrinam, vt cyclamẽ, et iris, ſerapinũ, euphorbiũ, cucumer aſininus, laureola, aſcebram, nocent tñ hepati; quare oportet rectificare, quæ educunt materiã vtriuſq; eius partis ſunt, ſudorem prouocantia, quæ dicta ſunt ſupra in cura apoſtematum cerebri. Compoſitæ ſunt, quæ ex his cõponuntur, & in noſtro antidotario dicta ſunt, & ab alijs ſumpta, infra (Spiritus ſancti gratia) ponemus.

Nota tamen, quòd prædictorum omnium quædam ſunt, quæ conferunt eius dyſcraſijs, quædam ipſius oppilationibus, quędã icteritiæ, quædam cachexię, & hydropiſi, quædam percuſſionibus, & vulnerib. eius, quędam apoſtemati, quædam inflationi, quędam doloribus eius, quędam debilitati, & quędam fluxibus, qui ab eo procedunt, quorum ſummam ſigillatim ponemus in capitulis proprijs, quibus infra dicetur de eis. Et ex his ſunt, qui cum ſtypticitate temperata cõfortant, & maturant, vt crocus, & darſeſaha. Et ex his ſunt, quę exiccando mundificant virus malum, & contrariantur putrefactioni, & expellunt cauſam corrumpentem, & reſiſtunt medicinis mortiferis, & veneno, vt cinnamomum, & caſia, quę ſunt fortiores in his omnibus aromaticis; & vt eſt ſpica, & allia, & vinum etiam odoriferum contrariatur putrefactioni. Et quędam vni conferunt, ſed alteri diſpoſitioni nocent, & proprie vbi ſunt diſpoſitiones eius contrarię; vnde Gal. ait. Itaque difficillimum eſt inuenire, quod multum proſit, obſit autem nihil, & quędã diſpoſitioni conferunt, hepati vero nocent, & e conuerſo, quę doctrinę ſimplicium relinquantur propter breuitatem. Mirabile autem eſt, quòd proprietas a complexione in aliquibus, vt prędiſtinctis diſcreper, cum ſemper ei debeat conuenire, complexio enim diſponit ad proprietatem ſemper, vt ponit Abuhali, & ea corrupta, non remanet proprietas; quare diſcrepare non debent ſaltem in operatione. Et ſecundum Gal. plurima, quę ſimplicia videntur ad ſenſum, compoſita ſunt ſecundum virtutem. itaque ex tali compoſitione acquiritur alia complexio, quam ſequitur proprietas diuerſa a prima complexione, a qua principaliter dependet actio, ſicut in prędiſtinctis ſcilicet ſolatro, & ſcorpine eſt videre. In prima enim earum ſubſtantia dominatur frigiditas ſtupefactiua. In ſecunda verò ſubſtantia ſuperficiali pauca caliditas, quam ſequitur caliditas reſolutiua, quæ in operatione reſoluendi conueniunt ſemper.

De cura malę complexionis hepatis, ſimplicis, & compoſitę. Cap. 2.

MAla complexio hepatis, eſt dyſcraſia qualitatum, quatuor primarum, & elementorum eius, cõmunis exiſtens ei, & alijs conſimilibus, inquantum conſimilia

milia ſunt: habet autẽ ſuas diuiſiones, & ſubdiuiſiones, vt ait Gal. aut cõmixta, & hoc plurimũ eſt, & vnaquæq; eſt quadruplex, & eſt, aut pura, aut impura, & eſt plurimum, & quælibet, aut diuerſa, aut æqualis, & eſt raro. Et cauſa eiꝰ eſt duplex, interior, & exterior exterior eſt vna, vel plures ex procatarcticis cauſis ſupra in mala cõplexione ſtomachi dictis. interior, aut eſt propria, aut ex cõmunitate propria eſt malæ qualitatis humoris generati in eo, & mala cõpoſitio, ſolutio, vel apoſtema. Ex communitate eſt, vt mala cõplexio cordis ſtomachi, & cerebri, & totius corporis, vt feb. quibus non poteſt contradicere hepar. Variantur autem illæ cauſæ, & ſpecificãtur ſecundum varietatem ſpecierum eius præmiſſam; nam quælibet ipſarum propriam habet cauſam, propria ſigna, & propriã curam. Si ſit mala complexio hepatis calida, & ſit pura, & diuerſa, apparebit vna vel plures ex procatarcticis cauſis ſupra in mala complexione ſtomachi dictis abſque ſignificatione aliqua antecedentium cauſarũ interiorum, & contriſtationis ſenſu, & nocumento generationis ſanguinis, & humorum. Et eius ſigna eſſentialia ſunt qualitas mutata ad tactum, & ad viſum, puta calor in totum corpus extenſus, & maxime in hypochondrio dextro perceptus, ſi nihil aliud contradicit. Et cum augetur, vt non ſolũ contriſter, ſed vniuerſas lædat actiones, & paſſiones, fit febrilis, & color citrinus, & actio læſa, quia ſitis magna, appetitus cibi, vel fames nulla, vel modica; quare egeſtio modica, & ſicca, deſiderium frigidi, quo iuuatur, & læditur contrario, multiplicatio choleræ in ſanguinis generatione, etiam ex frigidis cibis, vt ẽt augeantur humores adufti, quibus ſanguis paucus fit, & naturæ horribilis, quare mẽbra ex eo nõ nutriuntur, ſed fiunt macilẽta, vt ſimiliter in mala cõplexione ſtomachi calida dictũ eſt, retentio debilis, & expulſio fortis, quare multiplicatur vrina, & fit tincta, concurritq; cum circũſtantijs conſimilibus, & conſuetudine inflammandi. *1. aphor. 1.*

Cura malæ complexionis calidæ eius eſt, tres res: quarum vna eſt cauſæ exterioris, & procatarcticæ remotio. ſecunda eſt alteratio dyſcraſiæ. tertia eſt accidentium correctio.

Primam rem complent, ab eis abſtinentia, & permutatio vbi obediat, vbi vero non, abſtinere ab eorum intemperantia, vbi vero neutrum poſſibile ſit, cura eſt nulla. Inquit enim Hipp. in aphoriſmis. Oportet autẽ non ſolum ſe præbere, quæ oportet facientem, ſed & ægrotantem. & Galen. Non eſt poſſibile vllam diſpoſitionem curare finaliter, adhuc manente eam faciente cauſa. Secundam rem complent adminiſtratio frigidorum ciborum potuum, & medicinarum habentium temperamẽtum, paſſiuarum ſimplicium prædictorum, & compoſitorum ex eis aggregantium in ſe conditiones prædictas, & proprietates, quæ tua intereſt, vt eligas, prout exigit diſpoſitio, & approximes interius cum modo ordinate incipiendo a leuioribus, & ſimplicibus, & gradatim; vbi non ſufficient, ad fortiora, & compoſita tendas, & maxime vbi membri vicini, & proprie ſtomachi diſpoſitio te inuitat. Si ergo ſtomachus non toleret frigida ex cibis, & potibus, & medicinis, oportet vt eis calida, & propria illi admiſceas, & calidis actu illis vtaris. Sitque illorum caliditas talis, vt non extendatur ad hepar. Si dabis quoque calida propter illud, ſint groſſæ ſubſtantiæ, & vinum leue, paucæ ſtypticitatis, vel approximabis exterius calida ſtomacho, & hepati frigida, vel dabis modo calida propter ſtomachum, modo frigida propter hepar. Tertiam rem complent, quæ infra dicentur de cura feb. debilitatis hepatis, & nocumenti, & actionum eius, ad ea ergo procedas. Si vero fuerit mala complexio hepatis frigida, pura, & ſimplex, cauſas, ſigna, & curam e contrario intelligas ſupradictis. Inquit enim Galen. vnum contrariorum per aliud intelligitur. Sed ſi ſit humida, pura, ſimplex licet ſit raro, tum quia membrum generatiuum, humorum cuius dyſcraſia ſit, humorẽ non habeat, generat ſtatim ex cibis, potib. quotidie præaſſumptis, tum quia humidus naturaliter, & principium exiſtens venarum confluentiam habet humorum prægenitorum contentorum in eis. Cauſa eius erit vna, vel plures ex procatarcticis cauſis humectantib. ſupra in mala complexione humida ſtomachi dictis. Et eius ſigna ſunt albedo coloris, inflatio faciei, & oculorum, mollities carnis, & laxitas corporis, quia cordis ſiccitas non reſiſtit, paucitas ſitis, & faſtidium, attractio, & retentio debilis, quare ergo mollis, & aquoſitas in ſanguinis generatione, quare vnitur membris; vrina eſt multa ſpiſſa, niſi aliud contradicat contrarium, cum circumſtantijs conſimilibus, & conſuetudine humefiendi. Cura malæ complexionis frigidæ humidæ eius, ſimiliter eſt tres, prima aufert cauſam, ſecunda introducit contraria ipſius dyſcraſiæ, tertia corrigit accidentia. Prima cum notis. Secunda cum adminiſtratione rerum exiccãtiũ completur habentium temperiem actiuarum, vel declinantium ad caliditatem parumper generalium, quas ſupra de cura malæ complexionis humidæ ſtomachi habuiſti, & ſpecialium propriarum, quas tibi hic ſupra narrauimus, necnon cum aliquibus euacuantibus humorem prægeneratum, vel generandum deinceps, debilibus tamen, ne ſuo exceſſu ad rarefactionem perducant. Tertiam rem complent, quæ corporis habitũ confortant exiccando; vt eſt ſtœchas, myrtus, chamæmelũ, glans, myrrha, gallia, xyloaloe, lupini, cordumeni, olea ipſorum, folia pomi citrini, ſandaracha, ſquilla, & ſimilia. Si autem mala complexio hepatis ſicca fuerit pura, & ſimplex. cauſa, ſigna, & cura erunt illis contraria, & eius, quib. cura fieri habet ex dictis hic ſupra in cura malæ complexionis ſtomachi ſiccæ colligere poteris. Si ergo ſit commixta commixtæ erunt cauſæ, prædictæ, ſigna, & curæ, differentes tamen ſecundum diuerſitatem commixtionis, quæ eſt quadruplex, quarum cognitiones ex ſimplicium cognitione præmiſſæ ſunt ſupra hic, & in cura malitiæ complexionis ſtomachi commixtæ habuiſti. Et ſi quidem ſit mala complexio hepatis, impura, ſiue ſimplex, ſiue commixta, ſimiles prædictis habet cauſas, & ſigna, & curam; addit tamen cauſam interiorem humoralem, & ſigna eius, & euacuationem ipſius, cuius euacuatione ſi recens fuerit nec impreſſa mala complexio ceſſat. Si vero impreſſa fuerit poſt euacuationem digeſtione præmiſſa ſi expedit alterabis cum contrarijs ex prædictis electis, prout diſpoſitioni conuenit ſecundum conditiones prędictas.

Syrupus de endiuia compoſitus. Syrupus de endiuia ad hepatis calefactionem, & debilitatem mirabilis. ℞. endiuię vtriuſque, an. M.i. ſeminũ communium recentium, vnc.ij. aceti albi, vnc.ij. zuccharí tabarzet lib.i. & ſyrupentur cum aqua hordei, & aromatizentur cum ſandalis vtriuſque, & ſpodij. an. dr.i. Itẽ

Syrupus de hepatica. ſyrupus de hepatica ad idem. ℞. hepaticę. M.i. lenticularum aquæ. M.i, florum cucurbitæ, violarum, roſarum, ana vnc.i. cymarum ſquinanthi. drac.i. zucchari tabarzet lib.i. irroretur cum ſucci granatorum. vnc.iiij. & aromatizetur cum ſandali, & ſpodij, ana. drach.i.

Syrupus de nenuphare compoſitus. Item ſyrupus de nenuphare efficaciſſimus, & vniuerſalis. ℞. florum nenupharis. vnc.ij. vngulæ caballinę aquaticæ, pſyllij integri, acetoſę ana. vnc.i. ſeminum communium. vnc.ij. ſeminum frigidorum. vnc.s. radicum ſęniculi. vnc.i. bulliant in aqua hordeĩ, & addatur zucchari lib.i. aceti albi, & ſucci granatorũ, an. vnc.ij. & aromatizetur, vt ſupra, & addatur parum ſpicæ, ne frigiditate oppilationem inducat.

Syrupus alius ad caliditatem hepatis. Alius ſyrupus. ℞. ſucci. endiuię al. ſucci ſolatri, ſucci cucurbitę, ana, lib.i. ſucci granatorum muzorum lib.s. zucchari lib.i. & aromatiza, vt ſupra, da vnc.ij. cum aqua roſtri porcini, & vno trochiſ. de camphora.

Diacaſia fiſtula. Diacaſia fiſtulatum educens choleram, refrigerans hepar. ℞. mellis caſię fiſtu. lib.ij. penidiarum. vnc.iiij. ſucci violarum. vnc.iiij. cãdi. roſ. vnc.iij. tamarindi. vnc.iiij, ſyrupi viol. vnc.s. fiat cum decoctione herbarum frigidarum, & quatuor ſem. vſualiũ, & prunorum, quod ſufficit, & rhabar. vnc.i. & ſunt qui addunt mannę. vn.iiij. Idem operatur electarium diaprunis ſine diagri.

Maran. ſiue emplaſtrũ ad calefactionem hepatis. Maran. ad calefactionem hepatis, & proprie iter agentibus conuenit, qui epithemata, & cerata non valent expectare. ℞. vtriuſque ſanda. ſpod. ana. vnc.iij. foliorum roſ. &

rof.& foliorum nenupha.an.vnc.s.camphoræ.dr.ij.ſem. frigidorum. iiij.ana.dr.ij.puluerizentur, & conficiantur cum cera al.& malaxentur cum ace.& oleo roſ. bene, & adde florum abſyn.dr.ij.& extendatur ſuper hepar appli cetur, & feratur iter agendo. Epithema ad hepar ſupercalefactum: ℞.vtriuſque ſanda.ſpod.ana.dra.ij roſarum. vnc.i.farinæ hordei pugillum.i. capitum viol. lenticularũ aquæ, an.dr.ij.ſucci endiuiæ depurati.vnc.ij.ſummitatũ ſquinan.drac.i.aceti vnc.i.olei roſ.vnc.ij. aquæ roſ. al. lib.i. Tepida fiãt, & intinctis petijs ſucceſſiue applicẽtur ſuper hepar hora meridiana, Aliud maran. Ariſt. ℞.ſucci grana.muzorum,aceti leuis,& aquæ roſ.ana, lib.s.infundantur petiæ,& ſuperponantur. Item aliud. ℞.ſucci ſola, vel cucurbitæ.lib.ij.ace.vnc.ij.caleſiant ſuauiter,& infundantur petiæ,& ſuperponantur.valet pauperibus,quibus ſuccus ſola. vel endiuiæ,vel lactucæ,vel lactis acetoſi, ſerum,vel ſuc.macia.cũ pauco aceto, vel ſuccus roſtri porcini, vel ſuccus lupuli, vel plantag.vel ſemperuiuæ, cucurbitæ cum pauco aceto idem operatur.

Epithema ad idem.

Trochiſci ad idem.

Troch. Hipp. ℞.ſem. citru. melonis, vtriuſq; cucurb. an.dr.i.ſem.lactucę, ſcariolarum, portula.papaueris al.li quiri an.dra.vij.ſpodij, ſand.rub.an.dra.i.ſpicæ grana.v. confice cũ mucila.pſyllij,& fiant troch.dr.i.dabis.i.cum aqua lactis caprini, vel ſecaniabin mane ieiuno ſtomacho,vel cum aqua hordei. Syrupus ex noſtra inuentione contra omnes ægritudines hepatis calidas valens etiam potenter ad febres omnes,& hecticas,audaciam fellis,& choleræ extinguit, & relleuat infirmum ab icteritia, ſi Chriſtus voluerit. Recipiberb.florum borag.cichoreæ, ſcariolę, portula. pſyllij conquaſſati in aqua frigida; hepaticę, ana vnc i plantag.pimpinellæ, ſemperuiuę, ſolatri,nenupha. an. M.s.ſucci hepaticæ, ſucci cichoreæ, ſuc.ſcariolæ ſyl. & domeſticæ, ſuc.ſemperuiuæ, ſuc.apij depuratorum an.vnc.iij.ſpodij,ſandali,ſeminum cõmunium mundatorum, an.vn.iiij.camphoræ.vnc.i.s.aceti. vnc.iiij.viol.roſ an.vnc.s.lenticularum aquæ.dra.i.zucchari.lib.ij.ſucci granatorum.vnc.iiij.& fiat ſyrupus. Dofis eſt vnc.ij. in aurora cum frigida, ſi non ſit oppilatio, vel ſenectus, febricitantibus ſolũ de mane ſi ex pura cholera patiantur, & modicum ante acceſſionem febris. Si volueris eam prohibere, vel abbreuiare, & in fine paroxyſmi;potus.vnc.iij. cum aqua frigida extinguit tertianã duplicem,& cauſonem, (ſi Chriſtus annuat.) Auer.dixit nenuphar, & ſyrupus eius, ac vſus eius ſecundũ omnem adminiſtrationis modum eripit cholericos a febre. Alias quæras infra de cura icteritiæ citrinæ.

Syrupus ad omnes ægritudines hepatis calidas.

De paruitate hepatis. Cap. 3.

DE ægritudinibus compoſitionalibus hepatis, quid dici oporteat,ſiue in figura,ſiue in quãtitate,ſiue in ſuis ſitibus exiſtant ; ſupra de ægritudine ſtomachi in quantitate habuiſti,illuc ergo recurre. Et ſecundum modum illum hic cum proprijs hepati operare, quæ ex dictis, & dicendis intelligere te oportet.

De oppilatione hepatis. Cap. 4.

OPpilatio heparis eſt morbus in vijs eius prohibens tranſitum eius ex humoribus bonis, & ſuperfluis, quod per ipſum tranſire naturaliter cõſueuit. Eſt autem duplex;quædam in venis,& quædã in poris eius,& vtraque eſt duplex. Quæ.n.in venis eſt, aut in paruis, aut in magnis. In magnis,vt quę accidit in porta,& in ramis eius groſſis,& eſt plurimum,& in chyli,& eſt rara. In paruis vero,vt in ramis earum ſubtilibus,& proprie in capitib. ipſarum ſibijnuicem occurrẽtibus, & infra hepar, &c. hoc eſt frequentius propter earum ſtricturam, & luuoſam eius ſubſtantiam non propter materiæ delictũ,ſicut in ſplene conuenit, vt Gal.diſtinxit. Et ſequitur plerumq; eam fluxus, primo ventris, & poſtea hepatis. Quę aũt in poris contigit duplex eſt,aut.n.eſt in poris excretionis ſuperfluitatum, & eſt plurimum, & ſequitur eã primo citrinum, icteritiũ, vel nigrum ex ſyſpelas, vel cancer. aut eſt in poris ſubſtantię eius,per quos trãſit de parte in partem ipſius nutrimẽtum ſanguinis, & hoc eſt rarius, & ſequitur eam groſſities ſubſtantiæ cum duritie, & extenuatio corporis totius, quod eſt commune ſignum omnium, poteſt eam quælibet ęgritudo alia comitari, cum oppilatio hepatis mater ſit ægritudinum omnium. Et vnaquęque aut eſt antiquata,aut noua, aut ſimplex,aut compoſita. Cauſa, & modus cauſarum eius ſecundum Gal eſt triplex,aut enim eſt coarctatoria corporea, puta humor groſſus multus, & viſcoſus coarctatus in eis,& eius cauſa eſt malitia regiminis, & debilitas digeſtionis tibi nota ſuperius. Aut incorporea, puta res groſſæ ſubſtantiæ, vt aqua turbida lacunalis, & ſtagni, & dulcis aſſumpta, & chylus groſſus, & viſcoſus, & eſt frequẽtius eueniens. Aut eſt attenuatoria;quę eſt duplex, interior,aut exterior. Interior etiã eſt duplex diſponens, & perficiens. Diſponens eſt,quia ſit naturaliter creatum anguſtum in exitibus ſuis; ex quo ſecuta eſt fortitudo attractiuæ, & debilitas expulſiuæ. Et perficiens eſt compreſſio apoſtematis adiacentis partibus: & mala complexio ex re ſumpta malæ qualitatis frigidæ, aut aqua frigoris vehementis,& ſiccæ ponticæ,ſeu ſtypticæ aggregantis partes viarum, vt aquæ aluminoſæ, ſeu groſſæ, & proprie poſt exercitium, balneum calidum, luti ſigillati, armeni, gypſi, & aliorum ſimilium, quæ in corrupto appetitu aſſumi conſueuerunt,vt ſupra in ægritudinibus ſtomachi habuiſti. Exterior eſt conſtrictio vehemens, caſus,& percuſſio ſupra ipſum; & eſt frequenter contingens. Aut cauſa eſt carnoſa, vt puſtulæ, in lateribus, & parietibus viarum, ſeu bothor, caro cicatricis addita, ſeu verruca nata,quę tamen non eſt generalis in omnibus vijs, ſed in aliqua potius contingens, & raro. *g. meth. med. c.1.*

Signa oppilationis hepatis inquantum huiuſmodi ſunt;mutata qualitas,puta quo ad viſum, color citrinus, vel pallidus in toto corpore diffuſus; quoniam ſanguis cum totalitate ſua propter ſtricturam viarum ad cutis,ſuperficiem non accedit; ſed ſubtile eius potius aquoſitate, vel cholera mixtum trahentibus membris exinanitis, vt donec ceſſet oppilatio iuuat. actio læſa, quia grauitas in hypochondrio dextro circumſcripta vniuerſaliter in toto, quæ ſequitur plethoriam, tum propter materiam oppilantem, tum propter ex oppilatione retentam, & impedimentum anhelitus in motu, & proprie in aſcenſu propter phrenon inferius tractionem, & compreſſionem,vel lacertum. Et licet in his communicet apoſtemati duro, tamen hæc in apoſtemate duro.exiſtunt maiora, & plurimum abſque febre, quoniam talis oppilatio humoribus retentis, & ſuperfluitatibus euentationem, quæ per venarum, & arteriarum orificia poris occurentia, fieri habet, non vetat, exiens etiam a corpore, quæ fluxus ventris ex materiæ groſſæ regurgitatione oppilatione ſibi tranſitum prohibente,& vrinæ multitudo, & ſubtilitas propter ſubtile aqueum multiplicatum ex indigeſtione penetrans:ſi aliud ſcilicet hepatis,et totius ariditas ẽcorporis non obſiſtat.

Sed ſignum diſtinctiuum inter oppilationrm venarum, & pororum eius, eſt, quia oppilationem venarum prædicta ſigna ſequuntur a principio, & corporis conſumptio, ſed in oppilatione pororum eius illa non ſunt a principio, immo multitudo ſanguinis, quæ ad nutrimentum eius non acceſſit. apparet in venis, ſi oppilatio fuerit in poris ſubſtantiæ eius, & tranſitus nutrimenti, & color rubeus in cute.

Si vero fuerit in poris excretionis ſuperfluitatum, apparebit in ſanguine multiplicatio choleræ, ſeu melãcholię,cũ colore citrino,vel nigro in cute, & hoc eſt ſignum diſtinctiuum in oppilatione pororũ. In proceſſu autem debilitato hepate,non nutrito,apparet in venis ipſius diminatio, & per cõſequens in toto corpore conſumptio, & ariditas, & ſi quidem nocumentum extendatur ad venas, prædicta ſequentur ſigna. Signũ vero diſtinctiuum inter oppilationem venarum magnarum, & paruarum eſt, quia prędicta ſigna in oppilationibus maguarũ ſunt fortiora, in paruarum vero debiliora.

Sed

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0620-7 DFG

Sed ſignum diſtinctiuum inter oppilationem venę portę,ramorum eius,& venę chylis.eſt quia oppilatione venę portę ſequitur fluxus chyloſus niſi ſit propter debilitatē attractiuę ipſius, cuius ſigna diſtinctiua infra ponemus;chylo nequeūte penetrare ad hepar,ſiue propter oppilationem antecedētem meſeraicarum, quæ manus hepatis ſunt,quibus trahit. Exiſtente enim oppilatione in porta,& ramis eius, vel meſeraicis, totus chylus non poteſt recipi,nec comprehēdi in ea,& ramis eius,vt virtute ſubſtantię carnoſæ hepatis conuertatur in ſanguinem,& humores;quare redit ad inteſtina, nulla alteratione apparente in eo,& cito egreditur,ſi oppilatio præcedat in meſeraicis,vel pauca, & tardius egreditur ſi oppilatio ſit in porta, & ramis eius & ſenſus tactus nec groſſitiem,nec duritiem cōprehendit in hypochondrio dextro. Oppilationem autem chylis,& ramorum eius ſequitur fluxus ventris ſanguinis & humorum iam generatorum in hepate,& eius ſima, non potentium penetrare ad membra,oppilatione chylis tranſitum prohibēte ad totus ambitum, & proprie inquantum ad partem eorum groſſam, quare regurgitant ad portam,& deinde per meſeraicas ad inteſtina. Et vrinæ ſubtilis multitudo, & tinctura propter debilitatem digeſtionis multiplicantis aquoſitatem,& propter tranſitum ſubtilis partis ſanguinis,& aquoſitatis,membris trahentib.inanitis. Groſſities quoque, & durities hypochondrij dextri ſenſui eſt manifeſta. Et ſi quidem ſit oppilatio ex cauſa coarctatoria corporea, ſunt ſigna plethoriæ prædictis generalibus addita, ſi multitudo humorum fuerit in ea. Vel ſigna cacochymiæ, ſi groſſities, & viſcoſitas, & regimen præcedēs cum malitia digeſtionis; quæ ſi multiplicet ventoſitatem, apparebit groſſities, & durities augeri, & diminui ſubito, vel in breui. ſi vero non permanebit de ſe ſemper æqualis durities. ad quod iuuabit regiminis variatio debiti, & mixtio humorum in egeſtionibus, vel vrina, erit apparens. Si vero incorporea ſit præſſumptio alicuius ex extrinſecis reb. prenarratis, & memoria eius. Sed ſi cauſa eius fuerit attenuatoria interior, & diſponens, ſignum eſt diuturnitas paſſionis a principio generationis apparens cum fortitudine retentiuæ, & debilitate virtutis heparis expulſiuæ. Sed ſi ſit perficiens, ſigna erunt apoſtematis hepatis, quæ dominantur, vel præſſumptio alicuius ex prænarratis aggregantibus, & conſtringentib. materiā eius ſi vero fuerit exterior comprimens, eſt manifeſta.

Porrò ſi cauſa eius fuerit carnoſa, puta puſtula, ſeu borhor, ſigna apparebunt apoſtematis,& borhor. Si autem ſit carnis additæ,ſeu verrucæ narę,ſignum eſt, quòd oppilatio non eſt vniuerſalis in omnibus vijs hepatis, ſed partialis in aliqua ſui via, vel poro, propter quod oppilatio non erit multa, & magna, & per conſequens ſigna oppilationis debilia, & cum hoc erit paruitas iuuamenti aperitiuorum approximatorum illi.

14. meth. med. c. 6. CVRA oppilatio hepatis, quæ cum naturali diſpoſitione antiqua eſt, & ad ſclirofim reducta, curam non habet, vel difficilem, maxime ſi compoſita eſt. Quæ vero eſt accidentalis, & ſimplex, & noua, eſt curabilis. Inquit enim Galen.quod natura eſt, ſemper eſt, maxime ſi nec efficiens, & conſeruans forte exiſtat, quæ accidentalis eſt nec firmatam cauſam accepit, curabilis eſt. In cuius cura duplex eſt intentio generalis, & ſpecialis. Generalis eſt tres res.prima eſt oppilationis apertio. conſiſtit autem in abſciſſione cauſæ: ſic enim fiens, & factum in oppilatione ſunt ſibi inuicem cohærentes,quòd ceſſante cauſa ſimiliter ceſſat fiens, & factum. Secunda eſt membri confortatio ex eo, quòd principaliter eſt ex ægritudine debilitatum. Tertia eſt accidentium correctio quorumlibet paroxyſmaliter contingentium, eo, quòd oppilatio mater eſt ægritudinum omnium; quapropter eſt diligenter, & ſolicite medicanda. Specialis in ſpecialis trium dictorum conſideratione, & auxiliorum inuentione, quibus prædictæ tres compleantur intentiones. Et primo in abſciſſione ſpecialis cauſæ ipſius. Si ergo ſpecialis cauſa ipſius ſit coarctatoria, cura ſpecialis eſt quinque res. Primaerit abſciſſio cauſæ,completur autem cum adminiſtratione euacuationis, & particularis cauſæ, & proprie ſi fuerit in cauſa multitudo, prius cum phlebotomia de communi, ſi adſit repletio vniuerſalis, deinde de baſilica, ſi remaneat particularis: & ſi particularis ſola de baſilica, tamen virtute tolerante, & ætate concedente; vel cum proportionali phlebotomiæ, vt eſt hæmorrhoidas præclauſas aperire,vel mulieribus per matricem menſtrua promouere, velquibus nihil horum poſſibile fuerit, ſcarificare crura, quibus non conuenientibus ei euacuatio facienda erit cum exercitijs temperatis: non tolerantibus illa frictionibus,euaporationibus, pharmacijs, & ieiunijs. ſic enim voluit Gal.hæc enim euacuant, deriuant, vel completur cum purgatione ex pharmacis proprijs prænarratis in canone curationis eius ſecundum modum vniuerſalem. ſi in cauſa fuerit humoris groſſities,& viſcoſitas,quibus præmittenda ſunt pharmaca, & ſyptica, vt eſt oxymel ſimplex, vel ſecaniabim ſimplex, vel compoſitus cum radicibus,& ſeminibus,vel oxymel ſquilliticum,& aliæ aperitiuæ medicinæ ſimplices, & compoſitæ, quæ dicentur infra,Chriſti auxilio.)Et eſt ſciendū,quòd ſimpliciū quę dam ſunt frigidæ,quædam calidæ,& aliæ ſunt ęqualitati vicinę.Frigidę ſunt ſicut endiuia hortulana,& capeſtris, & taraxacon, & aqua plantaginis cum ſolijs, & radicib. ſuis, & omnia prouocantia cum frigidatione, vt ſemina communia,& aliqua ex appropriatis,& confortantibus, dictis ſupra; quibus vtendum eſt in oppilatione cum caliditate. Calidæ vero ſunt diuretica fortia,vt aſarum,caſia,petroſelinū, arift.ro.rub.tinćto.iris,fifticus,agaricus, epithymum,ſquilla, polium, ſpica, centaurea minor; & ſuccus eius,& gentiana; ſyrupus acetoſus factus cum rubea,& melle,& ſyrupus ſquilliticus,& ficus ſiccæ infuſę in oleo amygdalino, & ſunt fortes in prouocatione menſtruorum,& ſimiles,quæ dictæ ſunt in proprijs cap. quibus vti oportet in frigidis, & antiquis oppilationibus. Æqualitati autem vicinæ ſunt lupuli, & cuſcuta, & lacca, & capil. vene. ſunt enim ambo aperitiua valde cum æqualitate, & meliora in oppilatione cum caliditate, vel frigiditate. proprijſſimæ autem ei ſunt rhaba. abſynthium, & eupatorium cymę ſqinanthi, amygdalæ amarę,& ſuccus ſęniculi humidi,& chamępithys;& proprie quādo oppilatio eſt in vijs ſtrictis, acetum ſquilliticum, aſparagi,radix lilij, & ſimiles;& iſta potenter ſecundum neceſſitatem in frigida cum vino, vel aqua. ſe.calidorum, vel lupinorum, cicerum,vel abſynthij,& ſimiliū. Et etiam exterius ſecundum omnem modum approximentur in calida oppilatione cum aqua endiuiæ, & cuſcutæ,licet cōueniat hoc vtrique,& proprie cū oppilatio eſt in felle, aperit enim oppilationem hepatis, & ſellis, vel coriandri, vel ſeminum frigidorum communium, vel ſine his,& proprie,ſi frigidæ nō ſufficiunt, nec curandum de inflammatione cum iuuamentum aperitionis infrigidando prævaleat nocumento, quod efficiat calor earum inflammando, eo, ꝙ ad extinguendum facilis eſt poſt aperitionem. Et ex compoſitis ſunt, quæ ex prædictis componūtur ſecundum triplicem modum dictum, & in noſtro antidotario diximus plura ex his, ſm omnē ſpeciem.ſ.ſyrupos, trochiſcos,decoctiones, iuleb,electariorū, pilularum, ceratorum,emplaſtrorum,& oleorum,quibus etiam vti oportet ſecundum neceſſitatē prædictam;& alia ſunt,quæ infra(Chriſto duce)dicentur.

In humore groſſo. & nō ſpeſſo.

Secunda res ſpecialis in cura eſt membri confortatio, completur autem cum exhibitione aliquorum confortantium prædictorum ſupra, debent ergo aperitiua, aut ex prædictis confortantibus ſumpta, aut alicui ex eis admiſta, & proprie eſt athanaſia, propter illud quod recipit ab hepate adib.

Tertia res eſt ſitus, ſeu partis oppilatæ conſideratio, aut enim eſt oppilatio in ſima, & tunc aperientia oportet eſſe minus fortia abſterſiua, & ventris ſolutiua ſimplicia, quæ ſuperius nota ſunt. Et compoſita, vt hiera picra, hieralogodion, theodoricon, & ſimilla. Aut eſt in gibbo, & vijs nutrimenti, & tunc debent eſſe fortia,

prouocantia, quæ ſuperius dicta ſunt, quibus parum ſeminis raphani, vel radicis eſt admiſcendum, quod dictorum aperientium virtutem trahentium ad ſtomachum, prohibearur velox eius tranſitus ad vrinalia membra, ſicque diu in medio remaneat quod eſt hepar.

Quarta res ponit ſtudium in via, cum ordinatione regiminis in omnibus ſex rebus non naturalibus. Viuat ergo in aere ſubtili ſicco, & tẽperato inter actiuas. Exercitetur temperate, non dormiat in die, vtatur diæta cibi, & potus extenuatiua. Eſt autem ſecundum Galen. leguminum aptiſſima ptiſana, olerum vero lactuca; piſcium vero petrini; panis clibanacei, & fermentati, & puri moderate: auium, montanæ; potuum oxymel, melicratum, vinum ſubtile album: ſimiliter vero dicẽdum, quæcumque euehyma ſunt purgatiua ideſt abſterſiua non viſcoſa, nec groſſa, & humoris vretica ideſt generatiua, vitet repletionem, temperatis, & opportunis vtatur euacuationibus; & gaudio temperato; & breuiter omnibus operantibus ad digeſtionis perfectionem. Quinta res corrigit accidentia proprie, vt eſt fluxus ventris hepaticus, ícteritia, arefactio, & alia, de quibus dicetur. Si vero cauſa ſpecialis ſit cauſa attenuatoria, & proprie, & particularis ſit interior. ſ. apoſtematis adiacẽtis partis, cura, eſt cura apoſtematis illius, de qua infra dicetur. Si autem ſit exterior, cura eſt duæ res. ſ. amotio cauſæ exterioris illius, & vſus aperitiuorum temperatæ caliditatis, & humiditatis alterantium malam complexionem impreſſam, quæ ex prędictis ſimplicibus eligas, vel ex eis cõmiſceas, ex quibus eſt lac camelarum fœtarum paſtarum fęniculo, apio, hordeo, boragine, & ſimilibus, & ſerum lactis caprinũ cum decoctione abſynthij, & eupatorij, & vinum prędictum, aqua cicerum, & decoctio radicum communium cum florib. boraginis, & bugloſſæ, lupuli, cuſcutæ, & fiſtici. Et ſimiliter regimen in omnibus ad caliditatem, & humiditatem temperatam declinet. Sed ſiquidem cauſa ſpecialis ſit carnoſa, & proprie puſtula ſeu bothor in lateribus viarũ, cura eſt reſolutio, vel eius ſanatio, & eruptio. Inquit enim Hipp. Quibus in vrinali via puſtulę naſcuntur, ſanie facta, & erupta, ſolutio; ſimiliter in propoſito. quibus autem hæc cõpleantur, in cura apoſtematis dicetur. Si vero fuerit carnoſa, & neruoſa, incurabilis eſt, vt dicit Abuhali, tentãdum autem eſt eam extenuare; quod ſiccantibus, ſubtiliantibus, & abſtergentibus, & reſoluentibus ſit aperitiuis, quæ ex prædictis enumeratis eligere oportet, vel ex illis componere, vel mollificatiuis ex balneis calidis, ceratis, & emplaſtris lenientibus, quoquo modo materiam habilitantibus, & membrum diſponentibus dilatationi per quàm materia tranſire conſueta virtute impellente valeat penetrare, vt infra in cura ſtranguriæ dicetur (Duce Chriſto.) Solutiuum bonum filij Serapionis, ad oppilationem heparis ex groſſis, & viſcoſis humoribus. ℞. hierę picræ ſimplicis. drac. i agarici pulueriżati. drach. i. da cum aqua polypodij, abſynthij, apij, aniſi, aſſari, & maſtiches, ana. vnc i. Aliud medicamen factum cum chamępity, & ſpica romana ad idem, & maxime quando oppilatio eſt in venis, & poris ſtrictis. ℞. ſpicæ romanæ partes tres, abſynthij partem. i. chamæpityos partes. ij. Terantur, cribellentur, & cõficiantur cum melle diſpumato; & adminiſtrentur.

Syrupus Vrſonis contra oppilationem hepatis, & ſplenis. bonam digeſtionem operatur, diſſoluit vẽroſitatem, colorem reparat, renes, & veſicã aperiẽdo mũdificat. ℞. maſtiches, cinnamomi, garyoph. croci, nucis muſc. zinzib. galangæ. an. drac. i. aniſi, apij, carui, fęniculi, petroſelini, capparis. an. drac. iij. ſaxifragiæ, flœchados, folliculorum ſenæ, rhymi, epithymi, ana drac. iiij zucchari, quod ſufficit. Syrupus expertus ad oppilationes hepatis, ſplenis, & matricis, in muliere, quę non habet menſtrua, prouocat præcedente phleboromia ſaphenarum. ℞. eupatorij, lupuli, hepaticæ, ſcolopendriæ cum radice, ana M. i calamenthi fluuialis, & campeſtris, rubeæ tinctorum maioris, & minoris, pulegij, ana. M. i. corticum ſummitatum tamariſci. dra. i. corticum radicum capparis, & ſalicis, ana. vnc. i. quinque radicum cõmunium, ana. vnc. i. laccæ lotę, vnc. s. feminis bruſci, aſparagi, ana vnc. i. paſſularum enucleatarum. vnc. i. ariſto. longæ, & rotundæ, rubeæ tinctorum, abſynthij, ſeminis apij, aniſi, fœniculi, ameos, nigellæ, dauci, acori, an. drach. iij. cichoreæ. M. i. ſeminum communium. vnc. ij. zucchari lib. iij. ſucci lupuli depurati, apij, fœniculi, endiuiæ depuratorum ana lib. s. Radices vero ſtent in aceto per diem, & noctem, deinde purgetur cum pilulis infraſcriptis.

Pilulæ rhabarbaratæ expertę ad omnẽ oppilationem viſcerum antiquam, caput, ſtomachum, articulos, viſcera, & cutem mundificant, & pectus, hydropiſim curant, aſcitem, & hypoſarcam, quartanam, & icteritiam. ℞. ſuci abſynthij, ſuci eupatorij, cuſcutæ, ſeminis fumiterrę, epithymi, folliculorum ſenæ, ana. dra. s. agarici, rhabarb. hieræ picræ, laxatiuæ, an. drac. ij. foliorum roſarum, capitum violarum, ſeminis portulacæ, ana. dra. s. ſpicæ, ligni aloes, ſquinanthi, zinzib. garyoph. aniſi, ſeminis apij, an. ſcrup. i. pulpæ colocynthidos, ſerapini, ammoniaci, laccæ lotæ, opopanacis, lapidis lazuli loti pluribus vicibus cum ſucco bugloſſæ, foliorum mezereon repreſſorum in aceto, ſalis gemmæ, polij. an. dra. ij. turbith, pulpæ myrob. citrin. an. drac. ij. diſſoluantur gummi in vino odorifero, & cum ſucco fumiterræ, vel endiuiæ informentur pilulæ. doſis eſt drach ij. Decoctiõ conferens ad oppilationẽ hepatis, & ſplenis. ℞. ſquillæ capil. vene. amygdalarum amararum, fœnugræci, extremitatum abſynthij ana partes æquales, ſeminis raphani. dra. i. decoquantur, & ſumatur decoctio eorum cum melle. Et eſt valẽs ad eam, quæ eſt longi temporis.

Pilulæ de rhabarbaro expertæ ad oppilationem hepatis.

Decoctio ad oppilationes hepatis, & ſplenis, & ſeſtentia ad tale.

Confectio valens ad oppilationẽ hepatis, quæ eſt propinqui temporis. ℞. piperis vnc. i. s. ſpicæ aromaticæ, carmet. vi. fœnugræci, coſti, aſari, ana carmet. vi. mellis lib. j. s. Confice cum eo. Et ſit doſis cochlear vnum cum aliquibus ſyrupis conuenientibus ad hãc cauſam, vt ſyrupus acetoſus de zucchаro cum ſeminibus, & fortior illo eſt mellinus cum ſimilibus, & ſquilliticus, & aqua mellis, in qua fortiter decoctæ ſint ſpecies aromaticæ, in quibus eſt ſtypticitas, & decoctio lupinorum amarorum, in qua poſitus eſt ſuccus eupatorij. Et ex aperientibus etiam oppilationem ſunt trochiſci de lacca, de abſynthio, de eupatorio, de ſcolopendria, & aniſo.

Solutiua autẽ conuenientia ad hoc capitulum, vbi oportet, vt ſolutio ventris fiat, non oportet, vt adminiſtrentur fortia, niſi cum vehemẽs fuerit neceſſitas, vt quia ſit antiquata, & indurata paruper: quoniam materia, quæ eſt in eo, eſt proxima medicinæ, & quoniam membrum cum virtuoſum ſit, ſufficit quodlibet adiutorium ad expellendum ipſam. Et medicinæ bonæ ad hanc rem ſunt hierapicra, polypodium, agaricum, abſynthiũ, turbith, & polium. Et detur in potu de hiera picra forti vſque ad aur. i. s. & debili vſque ad aure. ij.

Solutiua.

Et pilulæ ſtomachicæ, & de ſerapino; & ea, quæ ſunt ſicut theodoricon, & hiera logodion. Inquit enim princeps Abuhali. deinde facta ſolutione cum prædictis neceſſe eſt, vt des diacurcuma, dialacca, omoruſiam, & athanaſiam, & ſimilia.

Ex his, quę exterius approximãtur ſunt emplaſtra, ex quib. eſt emplaſtrũ factum ex polio, et farina lupinorum, & ſeminibus diureticis confectis cum melle, & aceto.

Item emplaſtrum factum ex fęnugræco, ammoniaco, abſynthio, ameos, maſti. croco, oleo de neriden, & cera.

Item ex prædictis cataplaſma facere poteris. Et ex ſuccis, & aquis eorum epithemata, & infuſiones, quæ celerius penetrabunt. Medicamen factum cum ſpica romana eſt valde iuuatiuum ſecundum Serapionem. ℞. ſpicæ romanæ partes. iij. abſynthij partem. i. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum melle deſpumato, & adminiſtretur, ſpicæ enim virtus eſt fortis in huiuſmodi ægritudinibus, immo poſſibile eſt, vt curetur cum eo hepar, quod infrigidatum eſt, & induratum, & non eſt iuuamentum trochiſcorum dictorum in hoc parum.

Medicamẽ ad oppilationes hepatis.

Medicamen laudabile, & expertum ex inuentione noſtra. ℞. carnes ſerpentis albi, non antiquati, nec montani abſciſſis menſura digitorum. vij. a capite, & cauda.

Medicamẽ aliud expertum ad hoc.

Et mo-

De ſuccis lo. & vti. 9.

Solutiuũ ad oppilationẽ hepatis.

Medicamẽ ad oppilationẽ hepatis. Syrupus ad oppilationẽ hepatis, & ſplenis.

Syrupus aliꝰ expertus ad oppilationes hepatis, & ſplenis.

4. aph. 82.

Et moriatur, & bulliat in aqua, & prima aqua proijciatur, deinde bulliat cum ciceribus, & floribus rorismarini, & parum croci, & dictamni, & bibatur aqua. Mire valet ad oppilationem eius. Carnes etiam eius corrigũt quodlibet, quod corrigibile est. Et valet diuturnis eius ægritudinibus, quarũ mater fuit cholera, & maxime adusta, et humorum omnium aduſtionem, aut sanguinis infectionem corrigunt, & est propria medicina leprosis, & hecticis, proprie cum lacte, & ictericis, & supercalefactis in hepate, & felle.

Dixit Agaz experimentator magnus de Athenarum ciuitate, Lacca remouet omnes hepatis oppilationes, & affert iuuamentum magnum hydropicis ex calida causa. Dixit Græcus, phu, meu, & lacca subtilissime pulueriza cum decoctione hyssopi, & satureiæ est magni iuuamenti. Dosis est vnc. iij.

Syrupus ad oppilationes hepatis. Syrupus Hip. vtilis hepati inflammato, & possessori oppilationum venarum. ℞. foliorum tamarisci, berberis ana vnc. ij. endiuiæ, hepaticæ, scolopendriæ, apij, lupulorum ana vnc. i. mirasolis. M. i sandali albi, & rubei ana. vnc. ij. zucchari lib. ij. dosis. vnc. ij. da ieiuno stomacho cum aqua tepida, vel frigida nõ veri frigoris. Dixit Amenius de simplicibus, aqua decoctionis exterioris corticis fisticorum data, mundificat canales hepatis, & maxime confortat stomachum.

Pilula ad idem. Pilulæ Hipp. contra oppilationem hepatis, & ægritudines inueteratas. ℞. agarici. drac. ij. scoriæ. drach. i. aloes optimæ, & lotæ drach. iij. laccæ, florum tamarisci ana. drach. i. masti. zinzib. ana drach. i. rhab. spicæ ana. vn. iij. confice cum succo fumiterræ. Dosis est à dra. ij. vsque ad iij. Lotura vero aloes cum aqua decoctionis specierum alephanginæ boni odoris est facienda; rectificat enim aloen, & bonificat operationem eius. Sunt enim ex his, quæ confectionem hierępicræ ingrediuntur, quæ illud habent operari, prout docuit Galen. septimo therapeutices, & Abhuali quinto canone assignauit causam.

De percussione, casu, & obuiatione super hepar, & cura eius. Cap. 5.

7. therap. et 8. 11. PErcussio, casus, & obuiatio rei duræ super hepar, nõ est ægritudo, sed eius ægritudinum exterior causa, puta solutionis, & apostematis plurimum, & aliarum, puta complexionis, & compositionis, & est manifesta.

Curam eius in cura ægritudinum hepatis, quarum causa est primitiua, & exterior, inuenies; sed in quid, & in quibus consistit, ex his, quæ dicta sunt supra in passione stomachi discces. illuc ergo recurre; & alias intentiones, & res hic prosequaris cum hepati appropriatis, quorum aliqua ex narratis hic, & ibi sunt communia, quę ex te videas, & ex appropriatis in hoc loco, sunt simplicia, & composita. *Simplicia.* Simplicia quædam sunt frigida, styptica; repercussiua humorum fluentium, ex quibus timetur apostema, & retinentia, seu prohibentia fluxum sanguinis, qui timetur, vt spodium, corallus, sandali, & species non aromaticæ, camphora, terra sigillata, lutum armenum, lutum scenium, & aliæ species luti, hæmatites, marchasita, sanguis draconis, herba, & succus corriolæ, succus consolidæ vtriusque, lingua ceruina, cauda equina, cytonium, myrta, rosa, mespila, sorba, albumen ouorum, gummi, dragacanthum, & gummi arabicum cum farina siliginis, panici, & milij, rizi, & hordei, myrob. zatur: acacia; hypocystidos, & acetum paruæ acredinis, & agrestæ, & alia, quæ in cura fluxus dicentur, quibus oportet vti in principio. Quædam sunt styptica temperata, vel parũ calida, vt charabe, lacca, alumen, mastiche, thus, & cortex eius, cypressus, & nux eius, & substantia rhabarbari, quibus vtaris in processu, cum repercutere, & retinere volueris, & resoluere. Et ex proprijs in hoc casu est plantago, coriãdrum extra approximatum, & mumia rubea, & vinum nigrum stypticum, vt calabrense. Et quædam sunt dolorem mitigantia, vt est absynthium, & proprie cum oleo de alcanna facto ceroto, lacca, acorus, & similia, quæ in cura doloris eius dicentur, si sancti Spiritus gratia nobis adsit. Et quædã sunt calida resolutiua paucæ stypticitatis, quibus vtendum est in fine cum resolutionem materiæ intendis, vt est crocus, sampsuchus, eupatorium, absynthium, spica, flos squinanthi, arsenicum citrinũ, in parua quantitate; quoniam est mirabilis virtutis in repercussione, & resolutione sanguinis, apium, calamenthum; & calamus aromaticus, hyssopus sicca, cyminum, & huiusmodi, quæ interius, & exterius per omnem modum approximabis.

Medicamẽ conferẽs pet cussioni hepatis cum caliditate maxime in principio. Et ex compositis est medicamen conferens ad illud in principio cum est caliditas, & inflammatio, & timetur de cursu sanguinis. ℞. subſtantiæ rhabarbari, balaustiarum, sanguinis draconis, aluminis iameni, ana partes æquales, pulueriza. Et dosis eius sit aur. i. cum zuccharo ros. antiquo; & proprie ex rosis albis cum aqua cytoniorum. Et ex vltimis in hoc casu sunt trochisci nostri, quos in antidotario nostro diximus de terra sigillata.

Aliud ad idem. Aliud medicamen quando fuerit illic caliditas plurima, & volueris repercutere, resoluere, & confortare. ℞. charab. dra. x. rosa. rubearum. dr. v. acaciæ. drac. iiij. spicæ indæ, croci amborum ana. dra. vi. masti. corticum cappa ris ana. drac. iiij luti armeni. dra. vij. nucum cypressi. dra. viij. Conficiantur cum aqua arnoglossæ, & fiant indetro chisci, vsque ad aur. i. Et ex vltimis in casu sunt trochisci de charabe, quos in antidotario nostro diximus.

Aliud medicamen ad idẽ. ℞. aquę neridẽ. drac. x. laccæ ablutę. dr. vij. rhauedsceni. dr. iiij. croci. dr. iij. & s. assę. dr. iij. cicerum nigrorum. dra. vij. luti armeni. drach. x. Conficiantur cum oleo de lilio, in quo dissoluta sit mumia. Et fiant ex eis trochisci, drach. i. dosis sit. i. ij. iij. cum aqua ros. & syrupo myrtino. Et ex expertis est rauedsceni, lutum sigillatum, & grana myrti, ana drach. i. pulueriza ti, & sumpta cum succo caudæ equinæ, linguæ ceruinæ, vel consolidæ.

Trochisci experti ad sanguinem cum gelatum. Aliud medicamen, quo vtendum est in fine, cum sanguinem mortuum, & congelatum resoluere intendis.

Vnguentum ad idem. Recipe rhauedsceni, laccæ, zingib. ana. vnc. s. fiant ex eis trochisci. drach. i. cum vino prædicto, & adde parum arsenici citrini, da cum vino vnum. Item linimẽtum ad hoc. ℞. xyloaloes, croci, & fac lauari, & bdellij, & calami aromatici, mastic. ana. drach. ij. mumiæ, drach. iij. Confice cum oleo zarachi, & almeirus, & cera, & superponatur. Item aliud est sola mumia cum isto oleo, & non est ei simile.

Emplastrum conferens ei, quod ex percussione incipit apostemari, & indurari, est emplastrum rosaceum cum scebra.

De scissura, & incisione hepatis, & cura. Cap. 6.

SCissura, seu incisio accidens in hepate, est solutio continui in eo eueniens, aut in panniculo eius tantum, aut in substantia eius, & hoc, aut est in carne, pennulis, & venis eius subtilibus, disseminatis in eis, aut in profunda eius substantia, & est perueniens ad magnas venas, & vbicunque sit, aut est simplex, aut composita. Et causa est duplex, interior, & exterior; interior est multitudo, & acuitas sanguinis, & est incipiens a venis, & procedit ad carnem, vt apostema, & proprie dubelatum, & vlceratiuum, & est incipiens e conuerso, scilicet a substantia carnosa, & procedit ad venas. Exterior est percussio ensis, vel gladij, & similium.

SIGNA. nam siquidem sit in panniculo eius, tantum dolor, & punctio in hypochondrio dextro sentitur, & quod currit ex eo descendit in ventrem; & tunc grauitas super pectinem percipietur ex illius aggregatione ibidem cum tumore si fuerit, multum. Quod si sit in substantia, & venis eius, signa erunt dolor grauatiuus in hypochondrio dextro, & fluxus sanguinis per vrinam, si sit in parte gibbosa, vel per secessum si fuerit in concaua parte, & si fuerit in paruis paruus erit, & si in magnis magnus erit fluxus; nec aliquid descendet ex eo in ventrem, & proprie cum fuerit extrinseca, nec tangat panniculum, & est palledo coloris, & defectio naturalium virturum omnium, & in stomacho, & to-

to corpore. Et ſiquidem à cauſa interiori, puta multitudine ſanguinis fuerit, ſigna apparebũt plethoriæ præuia. Si vero eius acuitas, ſigna cacochymiæ calidæ, quæ ſunt nota. Si vero apoſtema, ſigna præcedentis apoſtematis illius dubelati, & aperti, ſeu vlcerati, quæ infra dicentur. Si vero fuerit à cauſa exteriori, ſigna ex præceſſione eius manifeſta.

CVRAM eius dupliciter conſiderabis, generaliter, & ſpecialiter generaliter autem ex cura ſolutionis ſtomachi dicta ſuperius comprehendes. Conſiſtebat enim in quatuor rebus, quas te oportet hic ſimiliter proſequi, & complere cum adminiſtratione medicinarum appropriatarum hepati; ex quibus ſunt ſtyptica, & cõglutinantia, quæ ſunt leptomeris ſubſtantiæ, vel aliquibus aperitiuis, & diureticis admiſta, & ꝓprie ſi inciſio ſit in gibbo; ſic.n. in cura oppillationum eius aperitiuis, & diureticis, & proprie fortib. oportet admiſceri aliquod detẽtiuum, quod retrahendo ipſa ad ſtomachum prohibeat eorum velocem penetrationem ad vrinalia membra. Ita in cura ſolutionis continui ipſius, ſtypticis, & conglutinantibus oportet admiſceri, quæ eorum virtutem difficilem pertranſibilem ad ipſum hepar adiuuent penetrare. Talia autem ſtyptica conglutinantia, tam ſimplicia, quã compoſita ex his, quæ dicta ſunt ſupra in cura ſolutionis ſtomachi, & fluxus ſanguinis narium, atq; ſpuri, & ex his, quæ in cura fluxus hepatis dicentur eligere poteris, & ſimiliter coadiuuantia pertranſire ex cura oppilationis iã dicta. Specialiter autem conſiderabis: nam ſi ſit in panniculo eius tantum, & ſimplex cum prædictis ſtypticis, & conglutinantibus curabis interius approximatis, & exterius magis. Si vero ſit in ſubſtantia, pennulis, & venis paruis, & ſimplex, curabis cum prædictis exterius approximatis, & interius magis.

Si vero ſit cum diminutione partis magnæ, vel pennulæ maxime, & proprie cum cibis multum ſanguinem generantibus, quæ partem ſanguineam habeant generare, licet ſpermaticã ſemper regenerare non poſſint, nec omnem niſi capita paruarum venarum tantum, & in circumſtantijs calidis, & humidis. Et ſi cum vlcere cõpoſita eſt, munditicabis prius, deinde conſolidabis. Si ex plethoria euacuabis; ſi ex cacochymia expurgabis; ſi ex apoſtemate dubelato, & vlcerato, cura eſt cura illius, quę infra (Chriſto duce) dicetur. Quod ſi inciſio peruenerit ad magnas venas, eſt curabilis, & proprie ſi cum deperditio
4. aphor. 11. ne ſubſtantiæ fuerit. Inquit enim Hipp. veſica inciſa, aut hepar, mortale eſt. Ait enim Gal. verum eſt cum inciſio ad concauam veniat venam; & quia inde multus ſanguinis fluxus prouenit; & quia non poteſt apponi medicina,
Trochiſcidarhaued. quare infirmus moritur antequam conſolidatio fiat. Trochiſci de rhaued ſceni conferentes ad grauitatem in hepate, & ſplene, & apoſtemate in eis, & percuſſionem cadentem in hepate. ℞. rauedſceni, drach. viij. tubeæ, laccę, ana drac. iiij. ſeminis apij, ſucci eupatorij, aniſi, ana drac. ij. terantur, & cribellentur, & fiant trochiſci. dra. i. & detur. i. cum eo, quod cõuenit, materiæ, ſunt enim efficaciſſimi, dixit filius Serapionis. Et ex expertis eſt medicamẽ secundum intentionem noſtram, quod diximus in antidotario, capitulo de rhabarbaro, & rheupontico, eſt propriũ cum ſucco caudę equinę puluerizare ſimptum.

De apoſtemate hepatis, & cura eius. Cap. 7.

APoſtema hepatis eſt tumor præter naturam eueniens ei, aut in velamine eius, aut in ſubſtantia; & hoc, aut in parte gibboſa, aut in concaua, in aliqua pennularum ſuarum, aut in toto, & illud eſt rarum, & mortale plurimum. Cauſa autem eius omnis ex cauſis apoſtematum infra ſectione ſecunda numeratis, vbi de cura apoſtematum ſecundum vniuerſalem modum locuti erimus (duce ſacro Flamine) erit manifeſta. Et ex cauſis materialibus eius, quod in velamine prouenit plurimum eſt aquoſa, vel ventoſa, prout anatomia declarat. Et quia inuentio eius in animalibus degentibus in locis aquoſis, & paludoſis eſt magna, cuius cauſa eſt E vapor ex eis digeſtionis malitia reſultans petens circumferentias, ſed propter denſitatem velaminis non reſoluitur. Sed eius quod in ſubſtantia euenit plurimum, eſt humoroſa, ſanguinea, vel cholerica, raro phlegmatica, vel melancholica, non ventoſa, cum ſit ventoſitas in ramos, & venas expanſibilis non colligibilis in vnum cuppum; immo in eis retenta propter oppilationem, vel vſque ad velamen expulſa coadiuuante calditate, & raritate ſubſtantiæ membri ibidem propter ſoliditatem velaminis congregatur. Et ſecundum diuerſitatem cauſarum ipſarum materialium diuerſæ erunt ſpecies apoſtematis eius, quia calidum, & frigidum, & calidum plurimum ſanguineum, & frigidum phlegmaticum, melancholicum, & aquoſum. Et ex cauſis effectiuis eius plurimum eſt oppilatio; prohibet enim nutrimentum in ipſius ſubſtantiam diffundi, & ſuperfluitates ex eo expelli; immo eas, quas conſueuit, interdum recipere ab omnibus membris, ad inteſtina, F & ſtomachum non tranſmittit, vt Galen dixit, cum ait. Egeſtio autem egrediens a natura, fortaſſe ſignificat, q membra, quæ ſunt in ventre ſunt tantum infra, & fortaſſe ſignificat, quod effunditur ad hæc membra, quæ ſunt ſuper ea humiditas, quod eſt, quia ſtomachus continuatur omnibus membris mediante hepate, & recipit ſuperfluitates omnium membrorum mediante ipſo. Et fortaſſe, quod effunditur ad ipſum, expellitur a natura, cum vult mundificare totum corpus, aut aliquod ex mẽbris eius, aut duo membra aut multa, & multoties eſt illud ſecundum viam accidens; quare remanentes in eo neceſſarium eſt venas eius replere magnas, & paruas vſque ad minimas; & ex eis prꝫter naturã effundi aliquid reſudans in vacuas regiones ſubſtantiæ eius. Etiam chylus, vel nutrimentum ſi quod diffunditur imprimendo, vel propter malam complexionem, nec conuertitur nec expellitur, quare ſuperfluens neceſſe eſt ipſum aggregari; & vtroque modo neceſſarium eſt ipſum oppilari, ac etiam apoſtemari, nec etiam inconueniens G cum chylus ſimilis ſit phlegmati, vt dixit Abuhali, vel in ipſum conuertatur, ſi per indigeſtionem non in ſanguinem, & humores alios conuertatur, licet illud ſit raro. Sed ipſius prꝫterea apoſtema conuenit terminari, vel ad bonum, quia ad reſolutionem, & euacuationem per fluxum ſanguinis narium; vrinam, & ſudorem, ſi fuerit in gibbo; vel per vomitum, fluxum, & ſudorem ſi fuerit in ſima: vel ſaniationem, vel permutationem ad minus periculoſum membrum, puta renes, inteſtina, vel ſplenem, aut ad malum: quia ad ſuffocationem, & permutationem ad nobilius membrum, puta cor, & cerebrum, putrefactionem, vel ſclirofim; & quandoque perducit ad hydropem.

SIGNA apoſtematis eius, quædam ſunt communia, & quædam propria. Communia ſunt inuentio doloris, & grauedinis in hypochõdrio dextro maioris, quam ſint in oppilatione, inſeparabilis etiam abſque vehementia anhelandi inuentæ; cum extenſione vſque ad H furculam, & attractio furculæ ad inferiora propter attractionem ad inferius ſuſpenſorium; quare accidit duricies in anhelitu, & magis ſi fuerit in gibbo. Et quandoq; accidit in apoſtematibus hepatis, quod non poſſunt dormire ſuper latus dextrum propter cõpreſſionem, & grauat eos dormire ſuper ſiniſtrum, propter tenſionem ſuſpenſorij ad inferius: immo plurimum inclinantur dormire ſupine; & accidit alteratio in forma, & colore, quia *Vrina.* inflatio in facie, & membris, & colore ad citrinum tendens, vel pallidum, & vrina in colore vergens in oppos. in ſubſtantia ſpiſſa obumbrata in ſuperficie confuſa, manifeſta, liuens, ſuperius cum ſpuma cirrina, rubea, vel alba; & egeſtio chyloſa, & virulenta. Propria vero ſunt *Egeſtio* duplicia, quædam quæ indicant locum, quædam naturam apoſtematis: Locum; nam ſi in velamine fuerit, ſigna erunt grauedo cum dolore acuto, licet minor, & proprie apud compreſſionem tactus, febris prꝫmittitur, & proprie ſi fuerit cholericũ, pulſus quaſi ferinus: quoniam arteriæ eius ſunt diffuſæ in panniculo eius;

& cum

& cum rumpitur currit in ventrem; & cũ fuerit aquosum, seu ventosum, toleratur absque impedimento multo, nisi sit valde magnum. Si vero in eius gibbo, signa propria erunt durities, & tumor in dextro hypochondrio, tactu perceptus, si corpus non sit pingue; & in hoc licet communicet apostema lacertorum ventris, tamen differt ab eo in figura tumoris, quoniam apostematis hepatis tumor est figuræ rotundæ lunaris, sed apostematis lacertorum tumor est oblongus, procedẽs secundum situm lacertorum ad modum caudæ muris. Et differunt in accidentibus alijs proprijs, quæ sunt apostemati hepatis; & etiam communibus hepati, & alijs interioribus membris. Et ex eis est; nam cum vides mirach declinare ad tenebrositatem, & tenuitatem, tunc æstima quod non est apostema lacertorum, sed hepatis. Etiam accidit tussis ficca, constrictio, sed durities in anhelitu propter tractionem, & compressionem diaphragmatis proprie cum adest vehementia anhelandi, & minoratione naturæ. Et quandoque retinetur omnino propter oppilationem gibbi, & proprie cum apostema est magnum, & vrina cum rubore cœperit in febre acuta, & cum rubedine fuerit turbida, & taliter permanserit, apostema significat in hepate. Et vt dixit Abuhali, quoniã caliditas apostematis ipsam rubeam reddit, & ebullitionem faciens dissoluit materiam, quamquam oppilatio sit, quare redditur spissa cum perseuerantia, maxime cũ humores concurrunt ad ipsum, & fit liuescens propter caloris suffocationem à materia collecta, & concurrente simul. Et cum apostema est magnum, egestio est chylosa, virulenta; & retinetur humorosa. Et cum ei associatur ventris solutio humorosa, mortalis est, ait Gal. si hoc apostema sine hepatis defectione fuerit, egestionem prohibebit, & maxime si fuerit in sima, & calidum. Item prædicta accidentia, cum est in gibbo non erunt; vel siquidem sint, propter hepatis partium * continuantium minorantur, & sunt debilia. Et plurimum sequetur hydropisis propter nocumentum digestionis, quæ celebratur in ea. Signa vero eius, quod est in pennulis, sunt proportionalia illis, sed sunt debiliora. Si vero sit adeo magnum, quòd comprehendat totum, & omnes partes eius, signa prædicta concurrent omnia.

* continuitatem.

Quæ vero indicant naturam ipsius, & materiã sunt: nam si apostema fuerit calidum, illic erit febris acuta, & proprie si fuerit in carnosa parte, & si vehemens ablatio desiderij, nausea, vomitus, singultus, rubedo linguæ deinde nigredo, frigus extremorum, & syncopis, & totum cum est in sima. Cum vero est in gibbo, accidit cũ febre malitia anhelitus, & dolor extensus à dorso vsque ad furculam, & tussis, & communicat in his accidentibus cum pleuresi, verum differt ab ea, quoniam in pleuresi feb. est acutior, dolor lateris est acutus, malitia anhelitus maior, tussis est semper, & primo sicca, & secundo humida, cum maturatur pulsus serrinus. In apostematibus vero hepatis, dolor est grauatiuus sub costis semper incipiens. Et tussis semper sicca, & pulsus est vndosus. Et si est phlegmaticum, apparent signa dominij sanguinis. Si vero colericum prædicta erunt signa acutiora, & cum signis dominij choleræ, & cum resoluitur, cessant accidentia. Si vero collectionem fecerit, accidentia intenduntur, cum facta est, sedantur, & augetur grauitas in loco. Et cum rumpitur accidit horripilatio, & exitus puris, & saniei per egestionem si fuerit in sima, vel per vrinam, si fuerit in gibbo. Et cum fuerit alba, & sequitur alleuiatio, est bona, si vero cœnosa, vel sicut amurca, & fœtens, & sequitur debilitas, est mala, vt Hippocr. ait in apho. Si vero frigidum, signa erunt contraria, vel mitiora, quam quæ sunt cum signis dominij phlegmatis, vel melancholiæ, vel ventositatis, de qua infra dicetur. Et cum induratur quod est plurimum propter inobedientiam materiæ, & excessum diaphoreticarum, & administrationem ingrossantium apocrusticorum, signa sunt grauitas multa, tumor sine dolore, & febre, & commnnicat in his cum oppilatione: sed differt propter reliqua, quæ sunt dicta, & sequitur illud hydropisis. Et egestio conturbata nigra in principio ægritudinis acutæ significat, apostema esse calidum, magnum in hepate, & in processu est virulenta, deinde saniosa, cum peruenerit ad dubelati, grauitas quoque in ipso maior est ea, quæ fit cum apostema est in sima, quoniam pars simæ sustentatur super stomachum, gibbosa vero non sustentatur supra aliquod nisi in eo, quod est vehementer adhærens, & continuatum costis falsis. Sed eius quod est in sima, signa sunt priuatio duritiei, & tumoris in dextro hypochondrio, nisi sit magnum, & proprie in pingui grauitas minor, propter dictam causam, & dolor vehementior propter compressionem. Et in hoc licet communicet apostemati meseraicarum, tamẽ differt ab illo, quoniam grauitas in apostemate meseraicarum est minor, & est cum tensione magna, & profunda versus stomachum, & ventrem, & egestio est chylosa propter oppilationem, & debilitatem ipsarum, & subtilis, propter stomachi debilitatem in digestione, & si quidem sit febris propter eius caliditatem, erit leuior quàm in eo, quod est in hepate. In apostemate autem hepatis est è contra. Item ex subsequentibus; nam si egrediatur aliquod spumosum post dies aliquos, siquidem sit illud ad rubedinem, & citrinitatem declinans, erit ab hepate, et vomitus, abominatio, desiderij ablatio, atque singultus, propter illud, quod effunditur de hepate ad stomachum propter vicinitatem, & propter colligantiam inter hepar, & ipsum in neruo subtili, & proprie cum apostema est magnum, & calidum; & secundum Hipp. cum ait. in hepate phlegmonem patienti, singultus superuenit; ait Galen. non superuenit apostemati hepatis singultus, nisi apostema sit magnum, & proprie calidum. 7. aph. 17.

7. aph. 47.

Signa frigida.

CVRA apostematum hepatis calidorum, duplex est intentio: generalis, scilicet & specialis. Generalis consistit in quatuor rebus, scilicet in euacuatione vniuersali totius corporis, in euacuatione partis, seu materiæ apostematis: in regimine, & quarto in accidentium correctione. Specialis autem consistit in consideratione speciali apostematis, scilicet causæ eius materialis proprie; naturæ loci, scilicet membri, vt hepatis, & partium eius, de quibus dictum est supra, ac inuentione auxiliorum propriorum, quibus prædictæ quatuor compleantur res, generalis intentionis; necnon, & apti modi vtendi eis.

Si ergo apostema hepatis sit phlegmonicum, vt primam rem compleas generalis intentionis; phlebotomiam de saphena, vel de basilica partis contrariæ, vel eiusdem, præmittes; prout exigit dispositio, scilicet vsque ad defectionem. Inquit enim Hipp. Et vbi vsque ad defectionem ducere, & hoc facere si sufficiat ægrotans. Quod approbans Gal. ait. In acutissimo enim apostemate, maximo dolore, & in febribus peracutis nulla medicina melior hac esse potest; educit enim materiam generatam, & influentem, & fortasse influxam, sed oportet eam præmittere: ait enim Gal. quòd ante eam omne aliud auxilium per recursum, scilicet, & per extractum est inefficax, & periculosum. Quòd si virtus non permiserit, partiri oportet eam cum reiteratione, non omittere, ætate vero non concedente, aliquid proportionale illi præmittes: vt est prouocatio sanguinis narium cum instrumento ex setis porcorum facto, quod est notum, & cum fuso intromisso in nares, vel cum vnguibus, vel saltem cum sanguisugis appositis naribus; si apostema fuerit in gibbo, vel apertione hæmorrhoidarum, cum frictione ex folijs parietariæ, vel ficus, vel cum nassali ex pane porcino, seu bryonia; & scarificatio crurium, & proprie si fuerit in sima. Deinde præmissa euacuatione vniuersali: ad secundam rem scilicet euacuationem partis, seu materiæ apostematis veniendum. Oportet autem, vt eam compleas cum administratione eorum, quæ materiam recurrere faciunt, repellunt, & transmittunt; & si quid influat, trahunt, & deriuant; & quæ fluxa est, nec recurrere poterit, euacuant; & etiam quæ per modum congestionis fuerint aggregata. 7. aph. 23.

gata. recurſum, vel repulſum, & tranſmiſſum complent frigida, & ſtyptica interius, vel exterius approximata ſecundum omnem modum, ſimplicia, & compoſita, quæ infra dicentur, hæc enim non ſolum influentem repellunt materiam, ſed confortant hepar, ne tranſmittat, necnon ea, quæ per modum congeſtionis aggregantur, prohibent generari.

Simplicia propria, quæ interius ſunt approximanda in principio; ſunt aqua endiuiæ cum ſyrupo acetoſo de zuccharo, aqua portulacæ, virgæ paſtoris, aqua granatorum acrium, & muzorum, aqua cucumeris, & cucurbitæ, aqua hordei habens virtutem cuſcutæ, calami aromatici, abſinthij, & ſimilium. Exterius approximanda in ipſo initio, ſunt ſucci ſtyptici, frigidi, ſicut aqua myrtæ, de folijs malorum, & cytoniorum, & ſpongia infuſa in aceto, & aqua frigida, ſuccus portulacæ, ſemperuiuæ, aqua roſa. ſandali, præputia vitium contrita, & emplaſtrata cum roſis immaturis, vel ſuccis maturis, huiuſmodi temperatis in ſtypticitate, & frigiditate. Excedentia enim in eis, apoſtema indurant; & conſtipando retinent choleram. quare addunt in apoſtematis magnitudinem, & magis ſi ſit in ſima, quam ſi fuerit in gibbo, quoniam ad gibbum non perueniunt cum virtute integra, ſed cum ipſa confracta. Et quandoque accidit ex eis vehementia doloris propter ſuffocationem materiæ, & ſoliditatem membri: quare tardatur reſolutio, & accidit mortificatio membris. Oportet ergo propterea, vt eis ſi illis cares, admiſceas aliqua ſubtiliatia, & aperitiua, & quæ ſuperius nota fecimus; nec oportet, vt ea adminiſtres actu frigida, etiam ſi ſit apoſtema calidum, ſed tepida, aut non veri frigoris.

Cum vero verificatum fuerit, quòd iam ſit apoſtema, quòd materia nõ ceſſet aggregari, immo ſit in fine principij, & principio augmenti, oportet, vt tu adminiſtres tunc emplaſtra facta de cytonijs, & aceto, & aqua roſ. quia ſunt meliora, & de illis eſt, vt terantur cytonia, cũ farina hordei, & aqua roſa. & emplaſtrentur, aut cytonia decocta in aceto, & aqua roſa. donec bis cocta ſint, vel miſceantur cum ſandalis, & oleo roſa. Et ex illis eſt, vt decoquantur cytonia, cum vino odorifero, in quo ſit ſtypticitas, addatur eis virga paſtoris, vel plantago, & ſauich hordei; & confortetur cum abſinthio, vel ſpica, vel cypero, & adminiſtretur. Et quandoque fit ex cytonijs decoctis cum abſinthio. Et ex illis eſt oleum de cytonijs, & maſtich. &c. ſimilia cum præceſſerit in augmento.

Emplaſtra.

Tractionem autem, & deriuationem complebis cum frictionibus, fomentis mordacibus, ventoſis cruribus, coſtis, brachijs, anchis, & dorſo: necnon emplaſtris calefactiuis in eis applicatis ex flammula, tapſia, ſquilla, cantharidibus, calce non extincta, & ſimilibus factis. Cum vero iam fuerit in fine augmenti à principio ſtatus, adde prædictis maſtichen, chamæmillam, melilotum, fœnugræcum, ſemen lini, & ſimilia. Procedente vero ſtatu cum iam tota fluxerit materia, ad euacuationem phlebotomabis baſilicam dextram; & ſi quidem reſoluatur, bene quidem, ſi autem non, ſtudebis euacuare materiam in apoſtemate contentam, & virulentam, & reſudatam ab eo. Et ſi quidem fuerit in gibbo, cum diureticis, quæ ſunt ſupra, ſi vero in ſima cum ſoluentibus ventrem, & trahentibus ad inteſtina; qualia ſunt quæ docuit Galen. clyſteria proprie ex ſale nitro, & melicrato, quæ omni tempore competunt, & proprie lenitiua, vt naturam leuem teneat, & materiam ſimæ ad regionem conuenientem ſuæ expulſioni inclinent, vt vrticam, ſcabioſam, mercurialem, epithymum, & polypodium; & quæcunque moderate ducunt cõmiſcendo, ſeu coquendo cibarijs, & proprie ptiſanam; & etiam fortiora illis, vt cortices nigri ellebori, parum adminiſtrabis, & magis cum fuerit in declinatione. Exterius vero ſuperpones cataplaſmata, & emplaſtra ex diaphoreticis qualia ſunt, eupatorium, chamæmilla, melilotum, flores abſinthij, ſpica, crocus, caſia lignea, calamus aromaticus, & alia conſimilia debilia non fortiora, cum indurent apoſtema reſoluendo ſubtile; & dimittendo groſſum naturam debilitent, ſuperflue reſoluendo. Quare oportet ſtyptica illis fortibus cum expedit admiſceri, quæ virtutem detineant, & conſeruent robur ipſius, & ſine acuitate, ne mordicent, & commouendo materiam apoſtematis, atque rheuma prouocando, apoſtema augmentent. Quòd ſi apoſtema cholericum fuerit, phlebotomiam minoratiuam miniſtrabis de baſilica in principio, cum propter naturam membri raro ſit ſine peccato ſanguinis, deinde minorabis choleram influentem, & generatam cum adminiſtratione cholagogi ex aqua fructuum, tamarindis, melle, caſia, manna, aqua hordei, & zuccharo violato, ſucco roſarum, & rhabarbaro, & aloe rectificato, &c. ſimilibus leuiter educentibus ſine agitatione, & confortantibus. Et clyſteres ex lenientibus, ſi apoſtema fuerit in ſima, vel diuretica frigida nota, ſi fuerit in gibbo, deinde calida gradatim perueniendo ad fortiora: & deinde apocruſtica interius fortiora, qualia ſunt coriandrum, aqua melonis indi, & ſimiliter nenupharis, alchechengi, iuiubarum, & aqua pſyllij, & ſyruporum cum endiuia, cuſcuta, vel ſpica; & exterius emplaſtrum ex prædictis, & epithemata cum camphora, ſandalis, & lenticulis aquæ actu frigidis parum, diaphoretica debiliora, vel miſta, vel pura ſuis temporibus, qualia ſunt cuſcuta, lacca, abſinthium, eupatorium, ſpica, & ſimilia, & zuccharum, intus ſumpta, & exterius approximata per omnem modum ſimplicia, & compoſita. Et ſiquidem totum reſoluatur ſana remanebit particula; ſi vero non, ſed tranſeat in dubelati, & ſuppurationem propter materiæ diſpoſitionem, quod oſtendit prolongatio eius vſque in diem quadrageſimum ſine defectu feb. & doloris, vt dixit Hipp. tunc oportet, vt maturationem eius ad ſtatum perducas incolumen, & quod ſtudium tuum exerceas ſecundum regulas ſex, quas ſupra in cura pleureſis diximus; illuc ergo recurre, & eas cum proprijs medicinis compleas. Et licet quæ ibi dicta ſunt, hepati non ſunt propria, tamen ſecunda virtute in his intentionibus complendis operationem habent propter propinquitatem. Sicut enim quæ frangunt lapidem in veſica, frangunt, & in renibus, Ita quæ maturant, aperiunt, & mundificant, & incarnant, &c. conſolidant, in pleura, illa agent, ſin hepate multo magis; ſicut etiam aperitiua oppillationum ſplenis ſunt aperitiua earum hepatis. Et ex medicinis appropriatis adiuuantibus in maturatione apoſtematis hepatis ſunt lac aſininum, cum zuccharo albo, aut zuccharum almuſcet, & ſicut aqua de radicibus cum paſſis ficubus, dactylis, & alijs ſimilibus communibus, &c. decoctio polij in ieiunio. Et ex illis ſunt emplaſtra ex farina hordei, calamentho, cœpe aſſato, radice lilij, farina fœnugræci, & radice althææ. Et potus aquæ mellis cum aqua hordei, & de taraxacon ſicco, drach. j. & cum lacte aſinæ. Et ex medicinis iuuantibus ad eruptionem apoſtemati hepatis appropriatis, in quibus etiam cum ſubtiliatione eſt conforiatio, eſt ſcabioſa, & ſuccus eius, naſturcium: & ſic abſinthium, crocus, & ſpica, radix pœoniæ, & radix alhaſce, & radix rubeæ, & grana alfagredi, & ſuccus eupatorij, & radix centaureæ, & oleum de nenuphar, & oleum de arbore maſtiches, & de lilio. Et ex illis eſt emplaſtrum de farina hordei baurach, ſimo columbino, calamenthum, glutine albotin, & pice, & ſimilibus. Et ex illis eſt balneationis aſſiduatio, & dormire ſupra hepar, & exercitari, & deambulare quantum poſſibile eſt. Facta eruptione oportet, vt adminiſtres mundificantia, & abſtergentia ex parte declinationis materiæ. Et ſiquidem declinet ad vias inteſtinorum ſanies, dabis aquam mellis ſimplicem cum ſucco ſcabioſæ, vel cum diureticis, ſi declinet ad vias vrinæ, ſed oportet, vt diuretica non ſint fortia, quæ lædant, & vigerent ſimul cum ſanie meatus vrinæ, quod ſi accidat, tũc rectius eſt, vt ſit aqua mellis decocta cum æqualitate, & permiſta cum aliquo glutinatio pauco, ſcilicet amylo, ouo & oleo roſato. Et cibetur cum candarufio, & maluis. Et potetur cum aqua hordei, cum gumma tragacanthi.

In cholerica.

Apoſtema hepatis maturantia.

Apoſtema hepatis mundificantia.

13. meth. med. cap. 13

Cum

Cibi.

Cum aũt fuerit mundificatio facta perfecte, oportet vt ſumat in ieiunio incarnatiua,& conglutinantia. Et ex proprijs eſt,vt ſumatur thuris, ſanguinis draconis, ana aur.j. ſeminis endiuiæ,ſem.apij,maſtiches,ana aur.j. Et ſumatur in potu cũ aqua mellis, vel iulep, & poſt illud ciberur cum ſtypticis,vt confortetur.

Quod ſi materia, ſeu ſanies erupta effundatur ad ſpatium ventris, tunc neceſſarium eſt, vt incidatur cutis apud inguina, & diſcooperiatur lacertus adeo,vt appareat ſiphac nominatus biteron; deinde fiat in eo foramen,& ponatur in eo cãnella,per quam currat pus paulatim;deinde cum emplaſtris appropriatis cõſolidabis, & totum hoc ſi per materiam non reſoluatur,quod plerunque fieri conſueuit per ipſam trahentem ſaniem per medium oſſis. Tertiam rem principij complet debita ſex rerum nõ naturalium adminiſtratio. Et etiam quartam rem complent auxilia pura,& diuerſa,& vnicuique propria ſecundum pluralitatem, & diuerſitatem accidẽtium,quæ dicta ſunt, & aliorum, quæ dicta ſunt ſecundum modum ſupra in cura apoſtematis ſtomachi declaratum;illuc ergo redi.

In phlegmatico, & melancholico.

Quod ſi apoſtema frigidum fuerit phlegmaticũ, vel melancholicum, quod eſt raro, econtra in pluribus eſt procedendum. Primo enim facta phleboromia de baſilica propter cauſam iam dictam in minori quantitate tanquam in præcedenti, & loco cholagogi adminiſtrabis phlegmagoga in via minoris cauſæ leuia, vt eſt aqua albuler,geleniabin,vel & melanagogum,vt aqua ſene,boraginis,& bugloſſæ,& polypodium. Et prius clyſteres ex abſtergentibus,& aperientibus, miſti cum aromatibus in principio ſimplices,& compoſiti, qui ſupra dicti ſunt in cura oppilationis. Et ex proprijs eſt oleũ de cherua,& de genſeminis,quod de zambrica nuncupatur, & ſambuchinum. Et ex emplaſtris proprijs melius eſt emplaſtrum ſtomachicũ, ſeu cerotum ſtomachicum Gal. & de ſeminibus. Et ex electarijs diacurcuma,dialacca,et ſimilia,& trochiſ. de ſpica,& tiſtici,ſunt magni iuuamẽti. Et ſyrupus de ſeminibus cũ chamædryos,polypodio, & ſimilibus. Et diaphoretica fortia illis miſta, vel pura temporibus ſuis,qualia ſunt,quæ ſuperius dicta ſunt.

Quod ſi perueniat ad ſclirоſim, quod eſt plurimum propter indiſpoſitionem materię ad reſolutionem,& ceſſum diaphoreticum,& malitiã regiminis,tunc ſi confirmatum ſit,& quietum,non curatur. Si vero fuerit in principio ſui curatur. Et quandoque perdurat cum vita; & quandoque tranſit in hydropena ſecundum Gal. Et ſi ſequitur fluxus,moritur.

2. ad Glauc. cap. 3.

Cura apoſtematum frigidorum eſt duæ res, vt ſupra in cura ſtomachi dictum eſt,ſcilicet mollificare,& reſoluere, quas complere oportet cum ijs, quæ dicta ſunt ibi, & cum proprijs hepati,quæ hic dicentur,ſimplicibus,et compoſitis intus,& extra approximatis. Simplices ad has intentiones ſunt grana pini maioris,medullæ,& adipes temperatæ,calidæ, ſemen lini;ſenugræcum,althæa, gluten albotin, & potus apozematis,coſti, & eupatorij, fœnugræci,& paſſularum;& oleum amygdalarum dulcium,& de nucibus recentibus. Et ex eis,quæ valde conferunt ad reſolutionem, poſtquam tres regulas attendiſti in ea,quarum prima eſt,vt aperias cum ſubtilibus rebus,vt virtus reſoluentium, & mundificantium ſubintret. Secunda eſt,vt prẽmittas calefacientia,ſubtiliantia, & incidentia humorem groſſum,& frigidum atque viſcoſum,quę eſt materia eius. Tertia eſt,vt prẽmittas mollificantia, vel admiſceas ea cum eis, vt eſt ſomnus ſuperlatas dextrum. Et coſtus eſt vehemẽtis iuuamenti cum ex eo ſumitur in potu,ana.dra.s. vſque ad aur.j. cũ aqua mellis,aut vino. Et quandoque confert ſumere in potu oleum coſtinum,aut de neriden,de cherua,aut de balſamo,cum aqua decoctionis rutæ, & anethi; & ſit quantitas olei de neridẽ,dra.iiij.& adminiſtretur per hebdomadam,& confert maxime. Et ex illis eſt ſemen agni caſti, in ſyrupo de eupatorio,& de arnogloſſa ſicca,cum aqua fœniculi,apij,endiuiæ. Et decoctio lupinorum cum ſpica aromatica,& amygdalis amar.in vino. Et baccæ laurі,& radix phu,& cicer nigrũ,& poliũ,& chamædryos & porrum. Et ex compoſitis confectionibus conferentibus ad illud eſt diacurcuma,athanaſia,theriaca, diateſſaron,dialacca,diacoſtum,& ſagena. Et ex trochiſcis, trochiſci de ſpica. Et ex emplaſtris bonis ad illud,eſt emplaſtrum de meliloto in antidotario dictum;aut de diamoron decocto cum vino pontico,aut ſpica,& oleo de fiſticis,& de praſſio, & de anetho decocto. Et ex ceroris,cerotum hyſſopi,& diapente. Et ex medicinis bonis eſt ſecundum Gal.vt ponantur ſupra membrum ventoſæ calefactæ ſine ſcarificatione;deinde adminiſtrentur medicinæ fortiores in ſubtiliatione,& reſolutione, & fac adhærere ea loco,quæ ſunt ſicut nitrum, & ſulphur citrinum hebdomadam vel mediam,deinde adminiſtra epithemata cum ſinapi ſingulis decem diebus; poſtea fac vomere ægrum cum raphano. Quod ſi inobediens fuerit apoſtema,adminiſtra elleborum album. Et quandoque deuenit ad cancrum,& non eſt ſpes in eo. Inquit *6. aphor. 38.* enim Hipp.quibuſcunque cancri abſconditi fiunt,non curari eſt melius: curati enim citius pereunt,non curati longius tempus proficiunt.

De apoſtemate meſaraicarum,& lacertorum ventris,& cura eius. Cap. 8.

ET cum apoſtema fuerit in meſaraicis cura eſt, cura apoſtematis concauitatis hepatis. Et cum apoſtema eſt in lacertis almirach,curatur cum apocruſticis,et reſoluentibus fortioribus, quoniam intentio,quæ ſumitur a particula in illis eſt nulla,vel modica,in hepate magna.Qua propter oportet,q̃ repercutias in hepate,& reſoluas cautius,& cum minori audacia,quam in illis. Cõpoſitæ ſunt medicinæ,quæ ex prædictis componuntur, ad vnamquamq; intentionem proprijs,quæ ſequuntur. Deſcriptio emplaſtri reſoluẽtis apoſtemata hepatis: laudabile,& expertũ. Recі. ſtyracis,ceræ,danich.iiij.vini,co *Emplaſtrũ reſolutiuũ apoſtemata duri hep.* tylas.ij.s.liquefiat cera,& oleum,& miſceãtur cum eis; Aliud ad idem. ℞. lilij,amomi,folij, ana danich.j. ſtyracis, ceræ. ana danich j.olei de arbore maſtic. quantũ neceſſe eſt.Aliud. ℞.aloes,vnc.iij.maſtic.vnc.j chamæmilę,& meliloti,ana vnc.vj.olei de lilio, quantum ſufficit. *Aliud ad idem.* Aliud reſolutiuum,& confortatiuum. ℞. croci. vnc.iij. bdellij,vnc.vij.ſordes vrceoli;vnc.iiij.amomi, ſpicæ romanę,carpobalſami,ana vnc.vj.olei de lilio,quantũ ſufficit,Aliud reſolutiuum,& proprie ei quod indurationi eſt proximum & confert in doloribus ſplenis,& renum ℞.ſquillæ aſſatę,lilij cęleſtis,aſari,dauci,ſeminis apij,aniſi,ſpicæ aromaticæ,caſſiæ, caſtorei, calamenthi montani,& fluuialis,cymini,acori,pyrethri,piperis lõgi,nucis muſc.amomi,apij,euphorbij,ſeminis althęæ,ſtęchados, polij,ſiſcleos ſeminis rutæ,ſem. fœnic. corticum radicis cappar.ariſtol.rot.cinnamomi groſſi,zingib. baccarum lauri,ſeminis hyoſciami albi,coſti,ameos,ſeminis carui, omnium,ana partem vnam. Conficiãtur cum melle deſpumato,& applicetur,poſtquam applicatum fuerit ſufficienter emplaſtrum de mucilaginibus.

Aliud emplaſtrum reſolutiuum.

Medicamen aliud factum ex allijs campeſtribus. ℞. *Medicamẽ aliud ad idẽ* alliorum,gentianæ albæ,eupatorij,coſti,ariſtol. cheiſin. ſiſeleos,piperis longi,ana danich,iiij.ſeminis apij,aſari, meu,phu,nucis muſca.ameos, aniuden nigræ, ana danich.xv.caſtorei,& aquę roſa.ana danich. xij. ſoluantur omnia iſta cum vino,& allia terantur,& immiſceantur cum melle, & approximentur in modum cataplaſmatis. Inquit Iſaac, ſi apoſtema fuerit ex percuſſione,vel caſu,vel collifione,pręcedente phlebotomia, dentur rhabarbari,dra.ij.cum vino,vel ſero caprino. Et rubeę dra.j.cum vino & ariſtolo.rot. dra.j. cum aqua calida. Et ſi infirmus patiatur in hepate calorem, damus, balauſtiã, bolum armenum,cum aqua arnogloſſę, vel ſucco ſolatri. Puluis valens ad percuſſionẽ hepatis,& caſum. ℞. ba *Puluis ad percuſſionẽ hepatis vel.* lauſtiarũ,violarũ,myrtę,boli,amydi, ana drach.iij. ſanguinis draconis,laccę,ana dra.j.s.doſis,dra.j.cum apoze *lis.* mare de roſis,maſtic.& arnogloſſę. Medicamẽ Aſclepiadis factum cũ melle, ipſum namq; expertum eſt confer- *Medicamẽ ad idem.*

re pro

se propter illud,quod in ipso est de speciebus medicinarum valentium ad illud, secundum conditiones suas, quas diximus. Rec. chamæpityos,& prassij,seminis apij montani,gentianæ,seminis agni casti,fellis vrsi,seminis cucumeris, scolopendriæ, radicis opopanacis, amylorum,lilij, rubeæ, seminis caulis, aristo. piperis, spicæ indæ,costi,seminis apij hortulani,& erucæ,herbę iudaicæ, polij, apij, eupatorij, granorum iuniperi, ana partes æquales, terantur, & conficiantur cum melle,dosis pondus auellanæ cum vino.

De inflatione hepatis. Cap. 9.

INflationis hepatis modum,causam,& locum,habuisti in præcedenti cap. Et generaliter causas, & signa eius,atque curam ex dictis supra in cura inflationis stomachi poteris comprehendere. Illuc ergo recurre,& cum proprijs intentionem complentibus operare,quæ tibi narrata sunt superius. Et siquidem fuerit in fimo cum clysteribus,cibis, & potibus operari magis. Si vero in gibbo, cum diureticis,intus, & cataplasmatibus exterius magis. Si in vtraque parte cum vtrisque, & febris superueniens est cura vtriusque, cum coniumat inflationis causam.

De dolore hepatis, & hypochondriorum. Cap. 10.

Capi. 10. INquit Hipp.quibuscunque dolor fit circa hypochondria sine phlegmone,febris his superuenięs soluit dolorem,qui est antecedens actionis læsæ ipsius sequens ꝑdictas ægritudines eius. Et est grauatiuus,sed non fit vehemens,nisi cum apostemate calido,aut ventositate,& similatur dolori hypochondriorũ; differt tamen ab illo, vt superius dictum est. Qui cum fuerit in hypochondrijs quandoque ex proprijs,quandoque ex communitate hepatis,cum est in dextro, quandoque ex communitate splenis cũ est in sinistro, quandoque ex cõmunitate diaphragmatis,& est in vtroque: & quandoque ex communitate ad costas apostematis in lacertis,& quandoque ex communitate totius, vt cum accidit in febribus, & cum tensione multiplicatus in pestilentialibus,& quandoque accidit propter apostemata intrinseca alia, & quandoque accidit in crisibus cum materia tendat ad inferiora, vt egrediatur per ea. Et quandoque accidit etiam propter tensiones spasmosas sequentes malitiam complexionis. Causas,& signa eius,locum,& curam ex iam dictis in hac summa,& supra in dolore stomachi poteris comprehendere. Illuc ergo recurre,& canones illos istuc reducas,et compleas cum administratione propriarum medicinarum hepati, quæ superius hic sunt narrata,naturam hepatis in omnibus attendendo.

Et ex medicinis specialibus in dolore hepatis,in quibus ĩducia est habenda sunt simplices,& cõpositæ. Ex simplicibus vero,est absinthiũ emplastratũ cum oleo de alchanna, vel decoctũ in oleo simplici secundũ Gal. & cum oleo chamęmelino in hypochondrijs. Trochisei de rhabar.cũ descriptionibus prędictis diuersis in antidotario nostro. Confectio de rhabar.& diacurcuma. Confectio meu, solutiua de cordumeni,& de cæsare, athanasia minor. Et cõfectio Asclepiadis dicta supra. Ex expertis est succi foliorum psici,vnc.ij. cũ syrupo acetoso,aut decoctio eorũ cũ rhabar.drac.s. croci. scrup.j. & seminis apij,& fęnic.ana drach.s. Et Gal.vidit in somno,ꝙ phloboromia arteriæ inter policem, & indicẽ existentis curat doloręẽ eius. Confectio medicaminis ad dolorem hepatis experti. ℞. ros.dra.iiij.spicæ,mastic. ana dra.ij. succi eupatorij,absinthij, laccæ, rhabar. croci, superiorum corticum squinanthi, rubeæ tinctorum, asari, trium seminum,xyloaloes crudi,ana dra.j.xylobal.drach.s.

Confectio medicaminis ad doloręẽ cũ solutione ventris. ℞. fęcis vini decocti, laccæ, spicæ, rhabarb.ana aur.j. scoriæ ferri drach.viij. bibantur de eis puluerizatis permistis,drach.ij. cum vnc.ij. aquæ coriandri. Et ex emplastris est emplastrum de cordumeni, de meliloto, de euphorbio,& similia sunt meliora. Et regimen,& dieta sunt extenuatiua. Confectio trochiscorum Azensis frigidorum ad dolorem hepatis. ℞. foliorum mezereon tritorum, agarici, myrob. cytrinorum, serapini, ana drach.v. ireos drach.iij. succi eupatorij, spicæ,ana aur.ij. Conficiantur cum melle. dosis,à drach.iij. vsque ad iiij. Confectio trochisci Azensis calidorum ad dolorem hepatis fortem. Rec. mezereon, chalcucecaumenon, stercoris columbini, ana æqualiter, & quarta pars harum euphorbij. Conficiantur cum iuleb, dosis drachm.ij.s. Aut cum syrupo violato informentur pilulæ de quibus in potu tribuantur cum aqua passularum decorascenti. Sitque cibus eius esca, aut cibus cum sumach. aut acetum cum oleo,aut syrupus acetosus. Confectio ad dolorem hepatis calidum. Rec.azensich drach.v. seminis citri,endiuiæ, portulacæ, fœnic. ana drach ij.s. succi liquiritiæ,drach j s.rosarum, drach.j. fiant trochisci cum aqua rosata,& dentur in potu cum syrupo acetoso,aqua endiuiæ, & aqua solatri,vel absinthij. Serapio. Confectio pilularum de eupatorio ad dolorem hepatis, ictteritiam, & feb. iuuatiuarum. Rec. aloes, succi eupatorij, myrob.cytrinorum, ana partes æquales. confice cum aqua apij. Iudæus. quando ex grossa ventositate fuerit dolor hepatis intrare tinam decoctionis absinthij, florum chamæmillæ, & squinanthi est vtile valde, si feb. & apostema non adsint. Et ex proprijs ad idem est spongia infusa in aqua decoctionis absinthij, eupatorij, squinanthi, anisi, acori, & spicæ. Et emplastrum ex absinthio,& oleo ros. in principio,& proprie vbi timetur apostema,& in principio cum cerato facto ex eo,& oleo de alchanna, vel stercore caprarum montanarum,& oleo facto emplastro secundum Abuhali.

Trochiscꝰ ad dolorem hepatis.
Alij trochisci calidi ad dolorem hepatis fortẽ.
Cõfectio ad dolorem hepatis calidum.
Pilule de eupatorio ad dolorem hepatis,& ictteritiam.

De debilitate hepatis. Cap. 11.

DEbilitas hepatis est læsio virtutis,& actionis naturalis ipsius, sicut dolor est læsio virtutis,& actionis eius sensibilis. Simpliciter autem, & specialiter sumi potest; & quid sit vtroque modo sumpta, & causæ eius,quæ sint extrinsecæ, & intrinsecæ, & quæ propriæ sunt ei, & ex communitate aliorum membrorum vicinorum,vt fellis,& splenis; & remotorum,vt stomachi, intestinorum,tenum, veficæ,& spiritualium, vt cordis, pulmonis,& diaphragmatis: & animalium,vt cerebri; & totius corporis,vt in febricitantibus,& algoratis,& resolutis corporibus, & etiam membris currentibus ex eis ad ipsum, & quibus maxime, & plurimum contingat ex causis supra capitulo de debilitate stomachi habes,& specialiter sumpta poteris colligere ex generali.

SED SIGNA ipsius habes sumpta, vel simul,necnon,& causarum eius in speciali, prout ea variat ipsius natura, à natura stomachi diuersa inuestigando sic vnicuique applicabis. Nam si quidem debilitatem hepatis quis absolute,& simpliciter patiatur,quem Galen.hepaticum appellauit, signa erunt mutata qualitas ad citrinum,vel albedinem, vel viriditatem, & quandoque ad fusciditatem, prout supra in signis complexionum stomachi,& hepatis fuit dictum. Cum enim color corporis ex rubeo,& albo fuerit admistus,sanitatem eius significat. Et excuntia,scilicet vrinæ,& egestio mutata secundum plurimum propter illud, quod supra dictum est,& naturalis in colore citrino, vel pallido,rubeo,vel glauco in substantia subtili,grossa, & aquosa,& sedimine multo, vel pauco secundum diuersitatem facientis causæ,& etiam actio læsa,nam plurimos eorum,qui debilitatem habent in suo hepate, concomitatur, & proprie,cum penetrat cibus,dolor leuis extensus vsque ad crura. Si vero debilitatem patiatur specialiter, & principaliter digestionis ipsius,signa erunt,quoniam sanguis egrediens in phlebotomia erit aquosius,quoniam membris non vnitur,nec assimilatur; quare inflammatur,& propriæ facies, & oculi. Etiam vrina, & egestio secundum plurimum est,sicut lotura carnis, quoniam non separatur aquositas à sanguine, sed transit sanguis cum ea,

Hepatici pa. ęna. 3. de loc. affec. cap. 7.

Medicamẽ experti ad dolorem hepatis.

Confectio ad idem.

Cõfectio medicaminis ad dolorem hepatis cum solutione ventris.

vel

vel ſubtile eius,niſi illud ex debilitate retentiuæ ſit,quæ tandiu non retinuit,donec digeſtiua perfecte cibum in ſanguinem alteraret. Et ſigna debilitatis digeſtionis quando eſt principalis, & quando eſt ex peccato adminiſtrantium,ſupra de debilitate ſtomachi habuiſti,aut quia generatum ſanguinem totum continere non poteſt,ſed pars aliqua egreditur non retenta,cum vrina,vel egeſtione,vnde ſequitur, ſicut dixit Gal. fluxus ſanguinis,& proprie vrina ſanguinea. Inquit Abuhali,& eſt præterea cum ægritudinibus acutis ſanguineis,vrina ſicut ſanguis ipſe emittitur apertione venæ in ea non exiſtente, ſignificat repletionem ſanguinis ſuperfluam,& talis fluxus longus in proceſſu non mutatur,& fit in habente complexionem calidam cholericus, virulentus: deinde ſicut fex, & ſicut ſanguis nigrefactus,aduſtus. & in habente complexionem frigidam fit ſi eſt ſanguis nigreſcens congelatus,differens ab aduſto in multitudine, opacitate, & obſcuritate nigredinis, & doloris priuatione, & perueniunt ambo ſimul ad fluxum diuerſorum colorum in fine, & illud oſtendit,quòd digeſtio ſit mutata ad corruptionem. Quod ſi egeſtio fuerit alba,& vrina proprie alba tranſlucens,erit ſignum,quòd eius digeſtio omnimode ſit ablata, vnde debilitas corporis ſequitur multa,nec erunt ſigna ſuperfluitatis.cum nó ſuperfluere poſſit,vt ſupra de debilitate ſtomachi eſt oſtẽſum.

Debilitatem autem attractiuæ ſpecialiter, & principaliter ſignificat egeſtio chyloſa, niſi ſit propter oppilationem meſaraicarum, cuius ſignum diſtinctiuum eſt, quoniam in oppilatione earum citius egrediatur chyloſa egeſtio,& eſt groſſior propter ſubtile chyli,quod tractum fuit ad hepar, groſſo nequeunte penetrare,& eſt minoris quantitatis propter hoc. Et quando cum hoc fuerit vrina tincta, ſignificat quod nocumentum eſt in attractiua tantum,non in digeſtiua: vrina enim eſt magis ſignificatiua debilitatis digeſtiuæ; egeſtio autem magis attractiuæ. Et certificat debilitatem digeſtiuæ,debilitas corporis; debilitatem vero retentiuæ ipſius ſpecialiter,& proprie ſignificat, quam ab hepate feſtinat expulſio cibi,quoniam ad debilitatem vnius ſequitur fortitudo alterius,& è conuerſo,vt ait Gal.quo expulſo,antequam fiat humorum generatio, ſequitur ſuperfluitatum trium minoratio non tantum humorum, & etiam vrinæ,& tinctura eius, & etiam tinctura egeſtionis minoratur,quoniam cholera non generatur, quæ tingat,& minoratur etiam neceſſitas ſurgendi ad ſellam, cum cholera non tranſmittatur ad inteſtina, quare perducit quandoque ad colicam, & melancholia cum non generetur,ad ſplenem non tranſmittitur,nec ad os ſtomachi, vt excitet appetitum,quare minoratur. Et apparent ſigna debilitatis digeſtiuę ex debilitate ipſius,& ſunt quia nutrimentum perueniens ad membra eſt illaudabile, imperfecte digeſtum,& aquoſum,quare non bene vnitur,nec conuertitur in membra, ſed ſuperfluens in eis cauſat inflationem cum mollitie, & calore ſubalbido. Et quandoque perducit ad hydropiſim. Sed ſigna cauſarum debilitatis abſolutæ,& ſpecialiter ſumptæ extrinſecarum, & intrinſecarum, & propriarum, & ex communitate exiſtentium,ex ſignis prædictarum cauſarum eius cognoſcere poteris,necnon,& curam.

CVRA. Ergo intuere illic,& illa reducas in hunc locum, & prout oportet curam cum proprijs operare prædictis ſimplicibus,& compoſitis,& quæ hic ſubiungemus cum auxilio Ieſu Chriſti omnipotentis,cuius nomen ſit per infinita ſecula benedictum. Medicamen bonum ad debilitatem hepatis. Abuh. Rec.laccæ abluta,ariſtolochiæ,aloes,ana drac.iij. ſucci eupatorij, ſeminis,fenic. & atriplicis, ana drachm.v. abſinthij romani, drach.vij.ſeminis endiuiæ,& anethi, ana drach.v. ſemi. apij,drach.iiij.fiant ex eis trochiſci,aut ſuffuſ. Aliud medicamen Gal.expertum. Recipe paſſularum enucleatarum aur.xxv.croci,aur.j. & s.calami arom.aur.ij.bdellij iudaici,drach.ij.s. cinnamomi aur.j. caſiæ, aur.s. ſpicæ, aure.iij. ſquinanthi aur.ij.s. myrrhæ aur.iiij. gummi albotin, aure. iiij. darſeſahan, aur.ij. mellis, aur. xvj. vini quantum ſufficit. Et quandoque imponitur in ipſo opium,& ſemen hyoſciami, cum aſſociata eſt debilitas caliditati,& propter hoc philonium conuenit. Et æſtimauit Gal. quòd hoc medicamen eſt ex conuenientibus ei cum ſuis proprietatibus. Euaporatio conferens valde. Recip. cinnamomi, caſiæ, ana vnc.s. ſpicæ,drach.j. ſubſtantiæ abſinthij,eupatorij,ana drach.v.bulliant in vino odorifero,ſtyptico,in quo ſint commiſtæ tortellæ,& addatur olei de neriden,vnc.j. & infuſa lana, fiat euaporatio ſi debilitas ex cauſa fuerit frigida. Si vero ex calida, fiat hoc. Rc.endiuiæ cum radicibus. M.j ſandali vtriuſque,ſpodij,ana drach.ij. cuſcutæ, florum abſinthij, ana drachm.vj.bulliant in aqua roſ. cum ſucco granatorum muzorum,vel parum aceti, & prædicto modo fiat euaporatio, Emplaſtrum bonum ad idem,in cauſa calida Rec.roſa. præputiorum vitis albæ, cymarum rubi, ana M.j.violarum,vnc.s. ſpodij, ſandali, endiuiæ, florum ſquinanthi,ana drach.ij.& confice cum oleo roſa. & cera. Emplaſtrum bonum in cauſa frigida. Rc.cyper. maſtiches,ſpicæ,thuris,galliæ, nucis cupreſſi,ana vnc.s.cymarum ſquinanthi, aniſi, fœniculi, apij ſeminis,ana vnc.iij.muſchi drach.j.aceti vnc.j.ſucci eupatorij vnc.ij. olei de rhabarb. & ceræ quod ſufficit, & quandoque additur aloes. Inquit Abuha.cum vides impreſſionem debilitatis hepatis peruenientem ad digeſtionem,conforta cum his,in quibus eſt ſtypticitas, & caliditas cum menſura,& aromaticitas. Et ſi in eis maturatio ſit,ſicut ſunt medicinæ compoſitæ ex his, vt ſpica, folium, nux muſchata,coriandrũ,vel cardamomum, maſtiche,calamus aroma cyperi, & ſimilia. Et ſi fuerit perueniens ad retentiuam,adde in ſtypticitate,& minue de calefactione, aut cõforta huiuſmodi medicinas cum medicinis compoſitis ex eis, cum infrigidatione, ſicut ſunt balauſtiæ, roſæ,hypocyſtis,& ſimiles. Et ſi peruenerit ad attractiuam,conforta cum eis, in quibus eſt parua ſtypticitas ea menſura,quæ conſeruet virtutem hepatis,& ſit in eis caliditas, & aromaticitas, quæ ex prædictis eligere debes ſimplices, & compoſitas ſecundum modum approximatas ſtudendo in apertione oppilationum. Et ſi peruenerit ad expulſiuam confortabis cum calefacientibus aromaticis,& humectãtibus. Et calefac renes,ſplenem, & viſcera, & aperi oppilationes; his prædictis medicinis obuiabis malitiæ complexionis,à qua plurimum debilitas abſoluta, & ſpecialis prouenit. Et quia ex omni malitia complexionis prouenire poterit,ſtudebis ipſam cognitam cum prædictis alterare, & cum diæta extenuatiua,vel reſumptiua ſibi, prout oportet, & ibi proſpera inuenies, ſi Chriſtus voluerit. Galen. electarium valens ad debilitatem hepatis, mundificat canales eius, & fellis,& ſubtiliat humores; prouocat vrinam,confortat hepar confortatione magna. Recipe ligni aloes,roſarum,ſpicæ nardi,cinnamomi,ana drach.ij. laccæ,rhabar.garyoph.ana drachm.s. aſari,ani. maioranæ,maſtiches,granorum balſami,ana drachm.iij. phu,meu,ſquinanthi,ſpodij,ana drach.j. chamæpithyos, cuſcutæ,ana drach.j.s. Conficiantur cum aqua, ſyrupo de ligno alo. aqua roſa,& zucch. Doſis,à drach.j.vſque ad ij.

Euaporatio bona ad idem.

Alia ad idẽ cum ſi ex calida cauſa.

Emplaſtrũ ad idem.

Electarium ad debilitatem hepatis.

Medicamẽ ad debilitatem.

3.ſicul. naturalis cap.3.

De cachexia,& eſt qualitas mutata. Cap. 12.

CAchexia ſecũdum Ariſt. generaliter ſumpta eſt mala corporis diſpoſitio, quam ſequitur ægritudo. Specialiter autem eſt mutata qualitas,ſeu habitudo corporis antecedens hydropiſim. Cuius cauſa mediata eſt debilitas hepatis, & proprie digeſtiuæ eius,cuius cauſas immediate præmiſimus. Cum enim debilitatur ipſius digeſtiua,ſanguinis generatio fit phlegmatici,& aquoſi; cum digeſtio ſecundum Galenum inſpiſſando procedat,qui membris non vnitur,vt ait. Gal. quare remanet in facie ipſorum,& ſuperfluens habitudinem ipſorum immediate naturalem permutat,alterat, inflat,& tunc dicitur cachexia. Et cum ſuperfluit, ita quòd phlegma, vel aqua,adeo vincat in ſanguine,quòd natura ſegregare nequeat,ſed tranſeat cum ſanguine ad membra,& in eorum

Cachexia quid.

4.deter. cap. in acu. cõ.4.

rum vacuitatibus aggregetur, sequitur hydrops, differens à cachexia in quanto eius, quod est ex toto genere præter naturam. Et cognoscitur ex permutatione coloris corporis, & faciei ad albedinem, & citrinitatem, & apparet inflatio in palpebris, & extremitatibus manuũ, & pedum, & quandoque spargitur in totum corpus, ita, vt fiat sicut massa, in qua impressiones dimittunt vestigia, & concauitates. Et quandoque appetitus multiplicatur propter phlegmatis acris multiplicationem ex debilitate digestionis. Et quandoque debilitatur appetitus, & crescit sitis, cum digestio corrumpitur in processu, & serosæ, & nitrosę superfluitates veniunt ad stomachum, & accidunt tunc vigiliæ, & in commissuris, & in gingiuis caliditas, & pruritus propter vaporem corruptum ascendentem, & minoratur vrina, & sudor, & multiplicatur ventositas, ex qua accidit inflatio in mirach, & descendit, & inflatur bursa testiculorum, & cum accidit in eorum corporibus vlcus, fit difficilis consolidationis propter complexionis corruptionem, & humiditatis abundantiam.

CVRA Cachexiæ, est duæ res. Vna est hepatis confortatio, & digestiuæ eius proprie, necnon, & aliorum, scilicet stomachi, & membrorum, vt materiæ non generentur. Alia est exiccatio generatæ humiditatis multiplicatæ in sanguine. Primam rem complent, quæ in præcedenti cap. habuisti, & in cura debilitatis stomachi, & digestiuæ eius, illa ergo per te videas. Secundam rem complebis cum his, quæ in cura malæ complexionis stomachi humidæ, meri, & hepatis diximus, & specialiter, & proprie cum euacuationibus humiditatum per omnem regionem conuenientem ei, puta per secessum, & hoc cum clysteribus, & absterſiuis, cum aperitiuis, subtiliantibus, & incidentibus, & confortantibus, & soluentibus in principio cum facilitate, Deinde cum fortioribus, quæ sunt ex prædictis nota, cum pharmacijs, & proprie ex hiera Gal. factis, si caliditas fuerit mista, vel cum hieris magnis, scilicet colocynthidis, propter phlegma, & hieralogodion, ruffina, & alijs. Mundificant enim hæc sanguinem, & membra prædicta à superfluitatibus absque humiditatibus inanitis. Phlebotomia in hoc locum non habet, nisi raro, scilicet cum debilitas fuerit ex repletione sanguinis, vel retentione, & proprie menstrualis in mulieribus, & hæmorrhoidalis in viris, & tunc in principio locum habet, antequam debilitas crescat, & in pauca quantitate, & dispartita, donec compleatur indigentia, & virtus melius toleret, & cum vomitu prouocato cum his, quæ materiam respiciunt propriam, quæ superius in cura stomachi dicta sunt. Et cum prouocantibus vrinam hic supra in cura oppilationis, & apostematis hepatis dictis, & sudorem prouocantibus, vt sunt vnctiones, potiones, & balnea naturalia thermarum, & artificialia sicca non humida, frictiones, & exercitia, supra in cura stomachi dicta, & cum regimine exiccatiuo in omnibus non naturalibus rebus superius declarato, quæ omnia infra in cura hydropisis, serosæ specificata subiungemus duce Christo.

De hydropisi. Cap. 13.

Varia hydropisis nominationes.

HYdropisis vario modo notificatur. à Ioannitio enim quod sit mala complexio humida, materialis: ab Abuhali apostema aquosum, vel ægritudo malæ compositionis in quantitate superfluitatis magnitudinis membrorum: à Galen. quòd est dispositio, vel mala qualitas, seu habitudo corporis sequens peccatum digestionis, & vnionis actus nutritiuæ virtutis. Nec mirum, cum secundum eum nihil mirandum: eadem signa tres habere rationes in differentibus habitudinibus, & sana, & ægra, & neutra dici. Similiter eandem ægritudinem diuersis considerationibus in diuersis generibus ægritudinum, & diuersis præter naturam rebus reponi non est mirabile. Cuiuscunque autem generis sit, tres sunt eius species, scilicet ascites, hyposarca, & tympanites; hyposarca vero, anasarca, & leucophlegmatia synonyma sunt

Hydropisis species 3.

E speciei secundæ. Eius autem causa duplex est, communis, & propria vnicuique speciei. Communis est quincuplex materialis, localis, efficiens, formalis, & finalis. Materialis est materia frigida de genere phlegmatis, aquosa, vel ventosa. Localis est vacuum ventris inter zirbum, & siphac, in quo materia prædicta colligitur, aut spongiositas membrorum corporis vniuersi. Efficiens est triplex coniuncta, antecedens, & primitiua. Coniuncta est duplex, vere, & quasi. vere, coniuncta est materia ipsa frigida membra alterans, & in tumorem eleuans, quasi coniuncta est debilitas hepatis, & digestionis eius continue istam materiam regenerans; dicente Gal. omnis hydropisis causa propter infortunium sanguificationis est fiens. Antecedens est mala dispositio hepatis, & aliorum membrorum digestionis de genere malæ complexionis puræ, vel humoralis ex se, vel vicinitate: solutio continui, & apostema habens efficere nocumentum in digestione. Primitiua est omnis causa exterior nocumentum in digestione imprimens, & debilitatem maiorem, quam in cachexia prædicta, quæ superius dictæ sunt hic, & supra de cura debilitatis stomachi, & digestionis eius. Causa autem formalis, est sua essentia habita per notificationem ipsius, Causa finalis est, vt destruat totaliter digestiuam hepatis, & ad interitum perducat, & plurimum ita est cum fuerit antiquata, & confirmata, & proprie asclites, deinde tympanites, deinde hyposarca, vt infra. Causa autem propria vnicuique speciei rum eius ex varietate causarum prædictarum potest assumi. Cum enim hepar, & digestiua eius fuerit debilitata principaliter, non tamen multum, quia generat sanguinem, sed phlegmaticum, qui transiens ad membra digestionis tertiæ infrigidata, non perfecte coquitur, nec in sanguinem conuertitur purum, sed in phlegmaticum potius, quare eis non vnitus, sed superfluens, eorum spongiositates replet, & cum non possit resolui, & multiplicatur, & ea eleuat in tumorem, & tunc efficit hyposarcam, quæ cum à debilitate digestionis minori procedat, & causam coniunctam, & diffusam habeat in omnibus membris, minoris periculi erit. Et licet aquositas, & ventositas sint diffusibiles magis, quam phlegma per omnia membra, tamen quia sunt faciliter solubiles, ita diffusæ, & non permanent, hyposarcam generare non valebunt, sicut phlegmaticitas ipsa. Cum vero hepar, & digestiua ipsius fuerit debilitata principaliter, & in se, & fuerit augmentata valde, & perfecte, adeo quòd non generet sanguinem phlegmaticum, vt prius, sed omnino eius contrarium, quod est aquositas quædam superabundans multum in sanguine pauco, nec possit sequestrari ab eo, & expelli, & ad consuetas regiones, aut propter debilitatem expulsiuæ hepatis, & attractiuæ renum, aut propter multitudinem, & abundãtiam eius, aut propter viarum obstructionem, nec membra illam trahant, cum abhorreant, remanens in hepate, cum natura sibi illam nequeat sustinere per resudationẽ quandam per poros velaminis eius transit in vacuum ventris, & ibi colligitur, & tunc efficitur vera, & propria hydropisis, quæ asclites dicitur, quæ est aquositatis collectio. Et quia materia eius, quæ est causa coniuncta simul collecta est, & à causa maiori, & quasi perfecta debilitate procedens, ideo magis periculosa dignoscitur, ex eo quoque quia spiritualibus est magis coniuncta. Cum vero debilitas digestionis incipit in stomacho, & propter aliquam suarum causarum, fueritque caliditas stomachi, & inteſtinorum debilis in se, vel licet in se fortis, debilis tamen respectu cibi, quia fuerit grossus, viscosus, vel naturaliter ventosus, multiplicabitur ventositas in eis cum aliquali humiditate propter diminutam decoctionem cibi, quæ transiens ad hepar non corrigitur in eo propter debilitatem ipsius ex compassione grandi ad stomachum, sicut supra de debilitate stomachi auctoritate Gal. est dictum. Et cum hoc non possit expelli aliqua prohibẽte causa, nec natura valeat tolerare ibidem, subtilitate sua penetrabit per poros velaminis in vacuũ ventris, & ibi faciet inflationem, quæ improprie, & abu-

Causæ communes.

5. de loc. affl. cap. 7.

Propriæ.

siue

siue dicta est hydropisis ad similitudinem tumentis ventris in hydropisi; proprie tamen à modernis dicitur tympanites à proprietate tympani, quod percussum resonat propter repercussionem aeris per pellis extensionem; ab antiquis vero sicca dicitur hydropisis, cum vētri non insit aquositas aliqua, de qua sit curandum, immo ventositas sicca, quæ à caliditate processit, & hydropisis vera à frigiditate procedat, vnde Hipp. ipsam hydropem nominauit siccam, quæ cum à debilitate minori digestionis procedat, & caliditate minus deficiente, quam ascites, & maiori, quam hyposarca, & causa eius cõiuncta sit magis resolubilis, tenebit mediũ in inferendo periculum, & mortem inter prædictas species eius.

Signa. hydropisis quoque signa habet communia, & propria, Communia vero sunt duplicia, quædam sunt communia speciebus, inquantum huiusmodi, & quædam sunt communia eis, inquantum ex communibus causis procedunt. Prima sunt ex parte qualitatis mutatæ, quia coloris alteratio ad citrinum, pallidum, viride, seu nigrum, & inflatio palpebrarum, & oculorum propter causam superius dictam, inflatio extremorum, & proprie pedum propter elongationem à fonte caloris propter motum, & situm eorum infimum, & propter materiæ grauitatem, & seb. tepida plurimum. Et sunt alia ex actione læsa, vt finis clamosa, à qua non euacuantur, cuius causa est triplex. Prima est propria passio stomachi, & nutritiuorum ex qualitate nitrosa, & acuta aquositatis collectæ in eis, quæ inflat, & exiccat ea. Secunda est compassio eorum ad spiritualia, & est constrictio anhelitus, & inflammatio spiritualium ex vaporibus ascendentibus, vt in ascite, & tympanite, sicut dixit Gal. vel propter materiam crudam in spiritualibus aggregatam, sicut in hyposarca. Et tertia est, quia potus aquæ non penetrat ad membra exiccata, vt ponit Abuha. propter oppilationem, quæ præcedit, vel concomitatur plurimum, vel sequitur necessario. Et paucitas appetitus cibi, nisi accidat à frigiditate hepatis, vt cum prouenit ex potu aquæ frigidæ superfluo, in hora non sua. Et alia sunt ex exeũtibus à corpore. Nam in omnibus speciebus, & proprie in ascite minoratur vrina, & in pluribus dispositionibus rubet propter impotentiam sequestrationis ipsius à sanguine, & cholera rubra. non ergo oportet, vt iudicetur per tincturam vrinæ, & rubedinem eius, caliditas hydropisis frigidæ; nec cholericæ frigidæ, nec oppilationis ex frigidis humoribus, sicut nec per eius albedinem frigiditas febris acutæ, & phrenesis, vt ait Abuha. Et multoties accidit eis bothor, quæ eruptæ emittunt aquam citrinam, & multiplicatio egestionis sanguinolentæ, & proprie in hyposarca, & tympanite. Et breuiter signa communia speciebus hydropisis sunt communia signis cachexiæ, & eadem specie secundum plurimum: differentes tamen in quanto, sicut & causæ; si enim sint paruæ, demonstrant cachexiam præsentem, & prognosticantur futuram hydropisim: si vero augeantur, demonstrant hydropisim præsentem tantum. Communia vero si inquantum ex causis omnibus procedunt, sunt. Nam si fuerint ex propria hepatis passione debilitãte ipsum, & digestiuam eius, signa sunt in eo incipientia, & perdurantia. Et si quidem sit mala complexio calida, & ægritudo acuta debilitans ipsam, signa sunt inflammatio, & febris plurimum tepida, quia ephimera propter dictam causam, sitis, amaritudo oris, citrinitas coloris, casus appetitus, vomitus cholericus, viridis, & citrinus, vrina citrina, non necessario propter causam dictam. Et si sit caliditas liquefaciens, signa erunt liquefactiones in vrina, & egestione, & antecessio vrinæ, & egestiones lauatiuæ, & virulentæ. Si vero mala complexio fuerit frigida, signa erunt contraria. Et si quidem causa debilitatis fuerit mala compositio, puta oppilatio, signa præcedent oppilationis prædicta. Si vero solutio continui, signa solutionis præibunt. Si etiam apostema, signa apostematis eius, iam dicta, & tussis. Si vero debilitas causa sit ex compassione ad aliud membrum, signa passionis membri illius præcedent, & debilitas erit variationem recipiens secundum intentionem, & remissionem illius passionis, & si quidem fuerit ex compassione ad animalia, & spiritualia, signa ægritudinum illorum præcedent. Si vero ad nutritiua, & alia, præcedent signa ægritudinum intestinorum, quia colica, & ileon. & si ex compassione ad renes præcedent signa ægritudinum renum diuersarum. Et si ex compassione ad splenem, præcedent signa ægritudinis splenis, scilicet debilitatis, & oppilationis plurimum, & color decliuis ad viriditatem.

Signa propria sunt etiam duplicia, quædam sunt propria vnicuique speciei, & quædam vnicuique speciali causæ. Prima sunt. nam in ascite sunt grauitas sensibilis cum tumore magno in vētre, & cum percutitur, non sonat, sed cum commouetur, auditur sonitus aquæ commotæ, & tactus eius est tactus vtris pleni aqua non inflati, & membra, & extrema in eo non fiunt grauia, & tumida sicut in hyposarca, immo si inflantur in principio eius in fine arescunt, & inflatur virga, & testes, & est paucitas vrinæ, & pulsus est paruus, frequens, tendens ad mollitiem propter humiditatem. Et quando ascites est eueniens subito post lapidem renum exeuntẽ absque causis in hepate manifestis, & alijs membris, & tunc scias, quòd vna duarum viarum, seu pororum vritidum est disrupta. In hyposarca autem apparet inflatio in corpore toto, & in extremis membris, & facie, & proprie oculis, & pressio cum digitis relinquit foueam in eis. Neque est de intentione in ventre eius, & tumine illud, quod est in ascite, & tympanite. Et secundum plurimum sequitur eam fluxus sanguinolentus, & lenitas naturæ tendens ad albedinem, & pulsus est magis mollis, quam in alijs propter diffusam humiditatem in membris, & brachijs. Sed in tympanite egreditur tumen, & vmbilicus multum, & tensio sine grauitate, & cum percutitur sonat, vt tympanum, non gurgulat, & membra extrema non sunt inflata; immo tendunt ad rarefactionem, vt est appetens eructationem, quæ innatur ex exitu vētositatis, & pulsus est longior, & durior, quam in alijs; immo est sicut spasmosus. Signa propria vniuscuiusque causæ, ex prædictis sunt manifesta, quæ per te discernas. Hydropisis quoque significationes, & iudicia habet propria, & communia. Communia, & ex parte antecedentium, & ex parte concomitantium, vel comitantium, & ex parte consequentium. Antecedentium scilicet causarum. Nam, quæ accidit à causa propria hepati, quæ plurimum est mala complexio, deterior est ea, quæ accidit ex cõmunitate, & compassione, & quæ ex compassione est, plurimum est ex lumbis, ilijs, renibus, & quæ accidit in ægritudine acuta deterior est, vnde Hipp. omnis hydrops in acuta ægritudine malum, infestatur enim febre grauedine, & dolore; consurgit autem ex lumbis, & ilijs, & etiam ab hepate. Ex parte comitantium scilicet circumstantiarum, nam, quæ cum similibus accidit leuior est in via generationis, periculosior vero via curationis. At, quæ ex causa calida prouenit periculosior est via vtraque scilicet generationis, eo quòd frigidus morbus existens à cõtraria causa procedit, & in membro calido scilicet hepate fit. Et via curationis cũ materia hydropisis, seu causæ coniunctæ exigat calida, & cura causæ quasi coniunctæ, scilicet caliditas contraria requirat, & frigida, & contraria est, & composita cura. Ex parte vero consequentium. Nam si superueniat fluxus, vel vrina educens materiam hydropisis de loco suo; bonum erit per viam signi, & cautæ. Si vero non, sed ex compassione aliorum membrorum fuerit, malum est. Item si tussis superueniat, malum signum. vnde Hipp. hydropicus si tussim habeat, desperatus est. Gal. enim ostendit compassionem spiritualiũ ad membra nutritiua ex materiæ exuberantia, & translatione ad spiritualia. Prima autem indicia sunt duplicia, scilicet comparationis, & absoluta. Comparationis sunt; nam ascites periculosior est, deinde hyposarca propter dictam superius causam. Absoluta vero sunt; nam si aqua conuersa in vaporem per vritides translata fuerit in vesicam,

Causa sitis hydropicorũ triplex.

Notandum.

In tertio prognosticorũ.

7. aph. 37.

ficam,vt multiplicetur vrina,vel per inteſtina in concauum eorum,&c. extra ducatur, ſolutio ſequitur ipſius
7.aph.54. aſcitis. Vnde Hipp. quibuſcunque inter renes,& ventrem phlegma concluditur, & dolorem præſtans, non habens exitum in ventre, his ſecundum venas in veſicam conuerſo phlegmate,id eſt aqua,ſolutio fit morbi. Et dicitur,quòd quandoque accidit habenti vlcera inteſtinorum,vt venter eius infletur, ſicut aſciti,propter effuſionem egeſtionis ad ventrem eius,& non moritur niſi in longinquo. Sed experientia dictat non eſſe verum cum illud mors antecedat,& proprie cum vlcus,& eruptio fuerint in ſuperioribus. Et multoties hepar impletur aqua, & fiunt in panniculo eius veſicæ, & cum rumpuntur currit aqua ad panniculum intrinſecum ſiphac,& venter impletur aqua, &c. moritur,ſicut dixit
7.aph.11. Hipp. in apho. & proprie ſi non fuerit educta. Et cauſa eſt,quam Gal. dicit,quod eſt: quia hæc aqua deterior eſt in ſua ſubſtantia aqua aſcitis,quare corrumpitur in ſpatio,& inficit vapore ſuo. Et,quoniam hepatis tunica ipſum cõtinens eſt corrupta. In hypoſarca ſi quidem diarrhæa ſuperuenerit fortis, ſoluit ægritudinem. vt dixit
7.aph.39. Hipp. In tympanite ſiquidem percutiatur venter manu, & reſonat ſicut tympanũ,eſt ſignum malum,& eruptio ventoſitatis per os,& anũ,ſi fit continua,& multa,bonũ.

Regimen ſiue cura hydropiſis duplex eſt, commune ſcilicet,& proprium. Commune autem communicat in re ei,quod conuenit cachexiæ,ſicut enim communicant in cauſa efficiente ſecundum rem,ſolum autem differebant in quanto; ita & in cura,quæ plurimum vertitur ad partem cauſæ,differunt tamen in quanto,Erit ergo regimen eius tres res. prima erit confortare digeſtionem,& membra eius debilitata,vt materiam non regeneret. ſecunda eſt materiam generatam euacuare,& tertia eſt corrigere accidentia. Primam complent res duæ ſcilicet adminiſtratio rerum abſcindentium cauſas debilitatis,& res,quæ confortare debent proprie membra digeſtionis,& totum corpus. Et quibus ſunt cibi,& medicinæ ſimplices, & compoſitæ ad ficcitatem decliues proprie,dicit enim Gal. Mala complexio humida præcedit,& ſequitur hydropiſis,ſicca autem præcedit,& ſequitur conſumptio,& macies,quorum omnium tibi ſuperius notitiam fecimus. Secundam rem complent duę res. prima eſt, quæ materiam illam habet educere per omnem euacuationis modum, qui eſt quadruplex ſecũdum Iſaac. primus eſt per reſoluiua ventris clyſterizata,& ſuperpoſita,& ſumpta, & prouocantia vomitum. ſecundus eſt per diuretica. tertius eſt per ſudorem prouocantia,reſoluentia,& euaporantia,exiccantia:quartus eſt per cauteria,& inciſiones,& phlebotomiam. Soluiua ventris, prouocantia vomitus ſunt, quæ educere habent phlegma,& aquoſitatem, ventoſitatem quoque extenuare,& reſoluere, quæ in noſtro antidotario ſunt deſcripta,& ſimplicia,& compoſita, vt ſupra in ſumma ſecunda huius. diuretica,& ſupra hoc capitulo de cura ſecundum vniuerſalem modum,& de cura oppilationis etiam dicta ſunt. Sudorem prouocantia ſunt frictiones, & vnctiones cum aquis,& oleis decoctionis rerum ſiue medicinarum proprietatem in hoc habentium. quas ſupra præcedenti ſumma cap. de cura apoſtemaris ſtomachi diximus. Et balnea ſicca aerea nõ aquoſa,niſi aquarum ſalſarum, ſulphurearum, aluminoſarum, & ſimilium: vt ſunt thermarum, & artificialiter conſtructa. Reſoluentia euaporantia ſunt frictiones multæ, & aſperæ,& cum exiccantibus,vt eſt baurach,ſal,nitrum,ſpuma maris,ſulphur,ſpõgia,& ſimilia. Et cum tubificantibus; vt tapſia,vrtica,ſtaphidiſagria,& ſimilibus. Emplaſtra,vnctiones,euaporationes ex rebus prædictis,& reſoluere habẽtibus,vt ſunt chamæmelum, melilotum, fœniculus,anethum, calamenthum, laurus,& alia ſimplicia ſuperius dicta,& compoſita in antidotario dicta, & ex eis eſt ſtercus vaccarum,& caprarũ montanarum, & limaciæ combuſtæ cum corticibus ſuis linitæ, & ſuperaſperſæ. Sepeliri in arena,& reuolui in ea,& ſub ſole ſtare,& iuxta ignem,ſeu olibanum intrare calidum ſufficienter,& exercitia temperata prout poterit ſuſtinere, & exiccantia,vt famis tolerantia, & ieiunia,abſtinentia à cibo brodiali,& humido,& potu proprie. Cauteria autem,& inciſiones ſunt de vltimis,& inciſiones ſunt proprie aſciti, & cauterizationes ei, & hypoſarcæ. In quibus omnibus ſic ſecundum ſpeciem diſtinctis,attendenda ſunt hæc, ſcilicet locus, quantitas, tempus, ordo, & modus,vt Ioannitius dixit.

In ſoluiuis enim eſt,vt incipias adminiſtrare ea poſt digeſtiuorum præmiſſionem, quæ eductiua ſunt phlegmatis,& aquoſitatis, & ventoſitatis; quæ ſupra in cura malæ complexionis hepatis,& ſtomachi cap.dicta ſunt: incipiendo à leuioribus in quanto, & virtute, & ſimilibus, & ſi expediat procedere gradatim ad fortiora, & cõpoſita,prout natura tolerare voluerit, & primo cum collyrijs,& clyſteribus,deinde dare per os, Et ſit eis admixtum ſtypticum aromaticum, vt eſt xyloaloes crudum,quod confert ad robur ſtomachi,& membrorum, quæ ſunt minera virtutum,& à malitia talium pharmacorum defendat, propter quod debent rectificata adminiſtrari,prout in proprio loco diximus,ſitque hora quietis,& non febris, & damus per interualla, & in medio tempore aliquod digeſtiuum, & aperitiuum detur. In prouocatiuis autem vomitus oportet, vt fiat cum proprijs educentibus phlegma,& aquoſitatem eius cum aqua raphani primo, deinde cum elleboro,& alijs; quæ ſupra diximus in libro,& antidotario noſtro,& ſit leuiter prouocatus ante cibum proprie, vel poſt,prout melius videbitur expedire. In diureticis vero oportet,quod incipiatur à debilibus, & ſimplicibus, & deinde procedatur ad fortiora, & compoſita, & ſint vehementer in trituratione ſubtiliata, vt facile perueniant ad gibbum eius,& membra vrinæ,poſt quæ oportet,vt adminiſtres aliquod de iuribus pinguibus, & proprie gallinæ, ne à fortitudine virtutis diureticorum, & proprie cantharidum vlcerentur membra, quod etiam dabis in die ſolutionis,vt incitatio multiplicata mitigetur,& omnia iura prohibentur niſi cicerum, galli antiqui, & gallinæ in hoc caſu. In prouocãtibus ſudorem oportet,vt poſt euacuationem cum ſolutiuis prædictis ſint approximata,& forti virtute exiſtente,vt ait Hipp. & proprie in balneo; ſimiliter autem & in reſoluentibus, & euaporantibus. Inquit enim Gal. euaporantia pharmaca multitudine exiſtente in toto corpore, particulis quibuſdam allata replent magis,quam euacuent,& vniuerſe corpori diſſoluendo magis, quam reſoluendo nocumentum præſtant,& ex eis exercitium eſt, quod magis conuenit hypoſarcæ; ſepeliri quoque in arena,& ſub ſole ſtare; vel circa ignem; & clibanum introire. Sed oportet,vt ſit illud in loco,in quo non ſit ventus, nec caput ſit diſcoopertum ſoli. In rubificantibus quoque oportet,vt in extremis applicentur,& coxis, & anchis,ſed parum eſt iuuamenti in eis. In emplaſtris autem, vnctionibus, & conſimilibus oportet,quòd attendatur proprietas,& locus,vbi apponantur. In hypoſarca enim in membris vniuerſi corporis. In tympania,& aſcite in ventre,& in omnibus in hepate,quæ alterent,& confortent. In cauterijs autem ſciendum,quæ communia ſint hypoſarcæ, & aſciti, ſed oportet,vt fiant poſt ſolutionem per tres dies,vel quatuor,& poſt abſtinentiam. Et fiat ſex cauteria. tria in latitudine, & tria in longitudine incipiendo à caſſo vſque ad fœmur. Inciſio. Sciendum eſt,quòd proprie eſt aſciti,ſed parum proficit,niſi in corpore valde forti,quod potens eſt tolerare exercitium temperatum,famem,& ſitim. Et fac vltimo cum alia non contulerint. & cum fit,non oportet,vt multum de aqua ſubito educatur, ne cadat virtus,ſed paulatim. Inquit Hippocr. Quicunque empyici,aut hydropici vruntur, aut inciduntur, ſanie, aut aqua multa, & ſubito educta repente moriuntur. Modus autem inciſionis ad extrahendum aquam; vt Aſirnius ait, eſt vt erigat ſe æger æqualiter ſi poteſt,vel ſedeat æquali ſitu,& comprimant ſeruientes latera eius, vt expellant aquam ad inferiora ſuminis, deinde adminiſtretur inciſio, ita vt menſuret

De cauteri-zandi modo & tempore.

6.aph.27. & 2.apho. 33.

Inciſionis modus.

inferiora

inferiora ſuminis,quantitatis trium digitorum coniunctorum, deinde incide ſi fuerit initium hydropiſis ab inteſtinis. Et ſi fuerit a parte hepatis fac inciſionem a latere ſiniſtro ſuminis. Et ſi fuerit à ſplene, incide à latere dextro ſuminis, & ſubleua ipſum, vt ſcindat ſiphac, deinde excorietur mirach vſque ad ſiphac parumper ad inferiora lateris ſciſſionis mirach inferius ſub foramine ſiphac, quatenus cum extrahitur canna, cooperiatur illud,& retineatur aqua propter diuerſitatem duorum foraminum, deinde intromitte in ipſam cánulam ęream. Cumque acceperis, fac ipſum iacere reſupinum. Et oportet,vt conſideres pulſum, & cum incæperit debilitari parumper,retine ipſam aquam. Cumque aquam extraxeris,& in fine extractionis remanſerit aliquid, tunc iam ſuffficiet, vt laborent in ea medicinæ ſolutiuæ. Et quãdoque fiunt poſt inciſionem cauteria,quę diximus. Et quandoque fiunt in ſtomacho hepate, & ſplene, & in inferioribus ſuminis cauteria minuta. Et quandoque ſubtiliantur quædam, & faciũt currere aquoſitatem ad ſiphac, & veſicam quam faciunt cauteria, & incidũt illam, & faciunt currere aquam illam paulatim. Et eſt conueniens regimen ad illud, & adiuuat ad illud ſternutatio, & quod facit currere aquoſitatem ad inferiora. Et oportet,vt caueatur,ne veniat res cum ruptura. Et quandoque pungimus inflaturam teſticulorum cum acubus multis, vt aqua reſudationes habeat plurimas, & cũ ſolutionem ſuccedit dolor, & punctura, oportet vt adminiſtretur effuſio olei anethini, vel chamæmelini,& oleorum vicinorum. Et emplaſtra facta ex fœnugræco, ſemine lini, & althææ. Et effuſio,aquæ calidę,& olei ſufficit quandoque. In phlebotomia vero quæ inciſionis eſt ſpecies, ſciendum,quòd ipſa non cõuenit,niſi cum fuerit ex cauſa calida, & ex retentione ſanguinis conſueti euacuari, & cum ſignis repletionis, & proprie tunc conuenit in principio,dum virtus eſt fortis, & phlegma, & aquoſitas non vincunt in ſanguine multum, & proinde oportet gradatim, & cum trepiditate procedere in eo. In fine vero cum ſit econtra, negetur, ne ſubtrahat nutrimentum,& faciat excreſcere aquoſitatem,vẽtoſitatem, vel phlegma. Et eius competentia in hypoſarca eſt magis, in aſcite minus, in tympanite mediocriter, ſolutionis vero competentia magis in hypoſarca, & aſcite, minus in tympanite. Ait enim Galen. cum humor parum eſt a natura ſanguinis diſtans, phlebotoma audacter, cũ vero plus, verenter: cum vero plurimum, nequaquam. Manifeſtum autem, quòd phlegma eſt a natura ſanguinis parum diſtans, aqua vero plurimum, ventoſitas mediocriter,eum ex phlegmate generetur. Res corrigens accidentia eſt, quæ inſtat, & mitigat ea diuerſimode ſecundum eorum diuerſitatem, & pluritatem. Et eſt per antecedentia, & ſequentia nota. Proprium autem regimen eſt, quod cuilibet ſpeciei ipſius debetur cauſa ſi vniuſcuiuſque gerat auxilia propria, quibus prædictæ res communis regiminis in quolibet obſeruandi habent compleri.

De phlebotomia.

In hypoſarca in cauſa calida.

Si ergo ſit eius ſpecies hypoſarca, & cauſa eius efficiens ſit calida cum ſignis prædictis repletionis,præmittatur phlebotomia ſecundum prædictũ modum, quod liberabit a præfocatione multitudinis, deinde ſequatur euacuatio minoratiua phlegmatis ex collyrijs, & clyſteribus, & vomitibus, digeſtiua ipſius ex ſyrupis de endiuia, & abſynthio, roſ. & alijs aperitiuis calidis mixtis cum frigidis ſupra in cura ſecundum modum vniuerſalem dictis, & trochiſcis, ſicut ſunt trochiſ. de roſis ſiccis,de alchechengi, de lacca, & de ſpodio,& ſimiles. Et alteretur hepar cum temperatis, vel frigidis parum excedentibus, vt ſandalis propter caliditatem eius. Deinde ſequatur purgatio cum rhabarbaro, & pilulis eius,aloe rectificata,ſucco roſ.& aqua myrob. citrinorum,& chebu.& agarico. Deinde reſoluatur, & euaporetur reſiduũ modis prædictis proprie cum balneo, & vnctionibus membrorum digeſtionis tertię,ex rebus habentibus cõfortare illa, & digeſtionem eorum, vt ſunt chamæmelum,melilotum, lupini, & ſolia citri,& alia calida temperate. Si vero cauſa eius ſit frigida,poſtponatur phlebotomia,& minoretur materia cum vomitibus,clyſteribus, & collyrijs proprie, quæ infra in colica (Spiritus ſancti auxilio,) dicturi ſumus. Digerat quoq; phlegma cum ſyrupo ſcilicet de eupatorio, de hyſſopo,de calamẽtho,& trochiſcis de rhabarbaro,de eupatorio cum aqua iuniperi,quod eſt proprium, & aqua radicum,& electarijs,vt eſt dialacca, diacurcuma proprie,& confortetur hepar cum temperate calidis ſuperius dictis, vt eſt oleum nardinum,de cinnamomo,xyloaloe,& compoſitis. Deinde purgetur cum agarico, elleboro albo,quibus ineſt virtus attractiua humorum ab extremitatibus corporis, & ſerapino, & proprie cum pilulis eius,& pilul. de rhaued.cum gummis,quas in antidotario noſtro deſcripſimus, deinde reſiduum reſoluatur, & euaporetur modis prædictis, ſi expediat; gradatim de ſpeciei leuiori ad fortiorem tranſeundo,& proprie cum balneis,& vnctionibus membrorum tertiæ digeſtionis ex rebus habentibus confortare illa,& digeſtionem eorum cum caliditate manifeſta, vt ſunt ſtœchas, amomum, ſandaracha, cordumeni,laurus, & ſimilia. Et diætentur ſubtiliter in vtraque cauſa, & cum ſiccis ad caliditatem declinantibus, vel frigiditatem,prout exigit diſpoſitio cauſæ. Si vero ſit ſpecies aſcitis, ei conueniens regimen, eſt regimen exiccatiuum, & eductiuum aquæ citrinæ, quæ eſt cauſa coniuncta, & materialis ipſius ſecundum omnem modum dictum in communi regimine, & ſunt ea, quæ in noſtro antidotario enumerauimus, quæ ſunt de genere lacticiniorum,& aperientium vrinatiuorum. Et ſiquidem a cauſa frigida hepatis caliditatem naturalem extinguente fuerit facta, digeres primo cum ſyrupo de eupatorio, de iride, calamentho, ſyrupo acetoſo ſquillitico,& cum aqua ſquinanthi, amomi, ſpicæ, & aliorum ſubtiliantium, & minorabis cum clyſteribus, & collyrijs proprie; deinde dabis digeſtione apparente aliquod ex prædictis pharmacis ſimplicibus, quod fuerit leuius, & ſalubrius, vt eſt iris, ſemen vrticæ excorticatum, & confectum cum melle, & aqua foliorum raphani, & ammoniacum,vel ſerapinum,aſcebram, & euphorbium cum vitello ouorum, & vinum infuſionis pul. æ colocynthidos, vel æris vſti, & tubel æris, in quantitate drachm. j. deinde ſuccum ebuli, vel medianæ corticis ſambuci, & puluꝛis carnis ericij exiccatæ in hypoſarca. Et caricas cum lacte tithymali dra.j.cum guttis drac.j. cocondij, ſtercus columbinum ia ſyrupo, deinde ſucum cucumeris aſinini, vel radicem eius cum ſyrupo acetoſo, deinde ſyrupum de folijs mezereon, deinde folia mezereon rectificata contrita, & confecta cum melle,vel puluerizata in ſyrupo, & eſt de vltimis, vel compoſitis ex eis, quæ infra(duce Chriſto) dicentur, ſint autem ſucceſſiue adminiſtrata. Inquit.n. Gal.varie oportet vti pharmacis. Et ſint cum interpolatione exhibita,vt quiete,& cibo reſumatur natura in medio tempore. Inquit enim Hippo. cum pharmacaueris, ſorbitionibus vtere. Et reſumpta digeſtione intendat, propter quod vtile erit in medio tempore aliquod digeſtiuum aperitiuum,& ſubtiliatiuum dare, vt eſt diacurcuma proprie, & theriaca, & trochiſcus amygdalarum amararum, de eupatorio, de eſcebram, & alia ſimilia in antidotario notata.

A cauſa frigida.

Syrupi.

Trochiſci.

Solutiua.

Diæta.

Deinceps vero dabis diuretica, & vrinam prouocantia calida prædicta in capitulo vniuerſalis curæ, incipiẽdo a leuioribus; & ex appropriatis eſt lac camelarum fœtarum, ſerum eius, & vrina ipſarum, & proprie arabicarum purum, bibitum, vel mixtum cũ his, quæ prouocant vt ſcea, ſpica, amomum, abrotanum, & ſimilia. Nec attendenda ſunt ſophiſtarum verba ſcilicet, quod natura lactis ſimilis eſt hydropiſis. Nam eſt ei contraria propter illud, quod in ipſo eſt de abſterſione, & proprietate ſua, qua educere habet aquam citrinam, propter ſimilitudinem; ſicut endiuia in ægritudinibus calidis hepatis. Et experientia confirmat hoc, quia plurimi ex ea ſani facti ſunt, ſed melius, vt tribuatur per hebdomadam, aut trochiſci de aloe cum drac.s. ſpodij,

Diuretica conuenientia.

Contra ſophiſtas.

ſpodij,& cum nõ ſubſtineat fortes in ſyrupo,niſi in exic-
catis, & conſumptis corporibus ; quibus detur hic pro-
prie lac. Sed attendendum in quantitate eius, & natura
corporis. In quantitate, vt ſit eius quantitas quem bene
digerere poſſit,non aceſcat,nec caſeetur. In natura cor-
poris, vt ſi ſit mollis natura,& tunc oportet,vt rectifice-
tur, & modus eius eſt notus ex præcedentibus in ſum-
ma ſecunda. Deinde frigidos fortes purga cũ mezereon,
& ſimilibus,deinde procedas ad reſolutionem cum bal-
neis thermarum ſiccis,nitroſis,& ſalſis,vel artificialiter
conſtructis cum ſumis ex aquis ſubtiliantibus reſoluen-
tibus prædictis ſupra in hypoſarca. Et ſit appropriata,
& circumſcripta regioni ventris, ſicut in hypoſarca in
corpore vniuerſo,& proinde per modum embrochæ,&
infuſionis prædicta approximentur. Vnctiones, quo-
que, & emplaſtra ſuper regionem ventris ex reſoluenti-
bus, & euaporantibus ſunt vtilia. Et ſupra hepar ap-
proximabis ſtyptica aromatica virtutem, & robur eius
ſeruantia, deinde ad cauteria, & vltimo ad inciſiones ſi
expedit, eſt veniendum. Si vero fuerit ex cauſa calida
facta aſcitis, calorem naturalem hepatis reſoluendo de-
bilitatem cum aqua, eſt plurimum feb. & inflatio; regi-
men prædictum exiccatiuum, & euacuatiuum cauſæ
ipſius eſt cum contrarijs quodammodo complendum,
puta cum frigidis competenter. Nec attendat verba
ſophiſtæ dicentis, quod hydropiſis non curatur, niſi eo
modo, quo omnis ægritudo curatur, & illud eſt cum
contrarijs, ſicque cum hydropiſis ſit ægritudo frigida,
curatur cum calidis. Cum enim ſua cura proprie ver-
tatur ad partem cauſæ, vt ſuperius dictum eſt. ſi quidem
cauſa efficiens ſit calida, niſi illa alteretur,prius ſemper
cauſa coniuncta, & materialis regenerabitur, & multi-
plicabitur, qua multiplicata hydropiſis augebitur; vnde
Gal. Qui curat morbum, auget cauſam, qui auget cau-
ſam, auget morbum, ergo qui curat morbum, auget
morbum. Oportet ergo, vt principalis cauſa, & effi-
ciens antecedens, quæ eſt mala complexio hepatis
calida debilitans hepar, & digeſtiuam eius, primitus in
euacuatione, & exiccatione inſpiciatur, & auferatur,
qua inſpecta,& ablata,exiccatio,& euacuatio cauſæ ma-
terialis coniunctæ cum calidis erit facilis. Alteratio au-
tem ipſius erit cum regimine frigido competenter, puta
compoſitio, & mixto calido ſecundum variam compo-
ſitionem contrariorum morborum, hydropiſis ſcilicet,
& febris per æqualitatem eorum. Vnde Galen. ſinguli
morbi ſimplices, ſimplici medicina medicabuntur, cõ-
poſiti cõpoſitis, æquales æqualibus, vel vno plus, altero
minus. Hydropici quoque cum febre ſic medicandi in-
telliguntur, vt pleuretici, & ſanguinem ſcreantes, &
phthiſici. Hippo enim: morbi,qui ſunt contrarij medi-
caminibus, indigent contrarijs, æqualibus, ſi æquales
ſint. Si vero inæquales, oportet, vt fortior medicetur
prius,alter vero non negligatur. Intelligas quoque com-
poſitionem nõ ſolum temporalem, ſed partialem, & lo-
calem,vt docuit Galen. Si ergo præceſſerit retentio ſan-
guinis,& ſigna repletionis apparent, phlebotomabis in
principio, & minus, quam in alijs; deinde minorabis
materiam cum clyſteribus, & collyrijs proprijs ad hæc.
Et digere cum ſyrupo de endiuia, de alchechengi, de
ſucco ſolatri, ſucco granatorum muzorum, & ſyrupo
acetoſo ſimplici. Deinde facta digeſtione aliquali dabis
aliquod ex pharmacis prædictis eductiuis aquæ. Alte-
rabis cum aqua lactis caprini, aſinini, vel ſucco endiuiæ,
roſarum, vel aqua ſeminum communium frigidorum
vel ſucco prædictorum aliquo. Sintque in liquida,
ſubſtantia,& aquea, bibita propter dictam ſuperius cau-
ſam; & ordinate per interualla exhibita, & potata.
Et in medio tempore detur aliquod alteratiuum, &
confortatiuum, vt trochiſcus de berberis, vel de ſpo-
dio, vel myrobal.citri. ſi venter ſit ſolutiuus, vel aqua
fructuum, ſi ſit conſtipatus. Deinde dabis diuretica,
& vrinam prouocantia, ſicut eſt aqua ſeminum com-
munium frigidorum confortata cum aliquo diuretico-
rum calidorum, quæ ſuperius ſunt narrata. Et exil-

lis eſt aqua lactis caprini,vel aſinini, vel etiam lac came-
larum, ſi cauſa non fuerit multum calida, vel ſi fuerit,
ſit cum decoctione endiuiæ, & ſeminum communium
exhibita. Deinde procedas ad balnea, vnctiones, &
emplaſtra, embrochationes, & epithemata ex reſoluen-
tibus temperatis, & parum ſtypticis habentibus conſer-
uare virtutem mirach, non reſolutionem impedire, &
deinde ſi expediat ad inciſiones. Cauteria autem in hoc,
locum non habent, cum ſint vehementis inflammatio-
nis, & alia, quæ ſuperius tradita ſunt. Regimen autem *Dieta.*
in omnibus alijs non naturalibus rebus ſit exicatiuum,
ſitque cibus facilis digeſtionis, laudabilis chymi,& pau- *Carnes.*
carum ſuperfluitatum, vt ſunt carnes pullorum, perdi-
cum, faſianorum, & auicularum paruarum montana-
rum non pinguium, capreolorum aſſatæ, non * coctæ, * *elixata.*
ſed exiccatæ; ſumantur ſine brodio, vt in caſu prædicto; * *quando-*
& * quando cum ſubtiliatiuis, & aperitiuis fuerint co- *que Tanil.*
ctæ. Et panis ſit aliquid furfuris habens, & ſalis; bene
fermentatus, clibanaceus, & biſcoctus, & ſit calidis, &
frigidis mixtus, prout cauſa requirit. Et potus in facta
ex calida ſit aqua habentis virtutem diureticorum, vel
vini albi multum lymphati cum aqua ferri. In facta
ex frigida ſit potus ex vino albo lymphato competenter,
ſubtili, vel paruo. Si vero fuerit ſpecies tympanitis, re-
gimen proprium ei conueniens eſt regimen dictum in-
flationis ſtomachi, & hepatis. Et oportet, vt minu-
antur ſolutiua, niſi quantum conueniunt humori
phlegmatico, qui poteſt eſſe materia ventoſitatis, &
etiam diuretica; ſuperfluitas enim in eis, & proprie cali-
dis perducit ad generationem vaporem plurimorum.
Et multiplicentur reſoluentia ventoſitatem, & eructa-
tionem commouentia prædicta ibi ſupra, & frictiones
cum alijs, & cum ſemine rutæ, gentianæ, & ſimilium,
& euaporationes cum milio, & ſale, & alijs proprijs,&
ventoſis, & ſimilia ex emplaſtris, & cataplaſmatibus,
& ſpongijs, & balneis, & embrochis, cum ſiccis, &
extenuantibus dictis. Et ſi fuerit ex calida cauſa, reſol-
uentia ventoſitatem; ſint ex temperate calidis, vt eſt
fœnic. apium, aniſum, carui, melilotum, anethum,
tribuli, & ſimilia. Si vero ex cauſa frigida ſit ex cale- *Totus.*
facientibus manifeſte, vt eſt cyminum, ſpica, ameos,
ruta, caſtor, iuniperum, & ſalis ſpecies, & cortex thu-
ris, & ex compoſitis confectio de acoro cum nigella, &
collyrium ex baurach, cymino, ex folijs rutæ cum mel-
le, & oleum rutæ, & nardi clyſterizatum, & oportet,
quod omnia olea,& vnctuoſa alienẽtur; oppilant enim,
& prohibent reſolutionem inuncta exterius. Diæta au-
tem cibi, & potus ſit qualis in prædictis, vt eſt diæta,&
hic ſupra in cura inflationis. Deinceps ad medicinas
compoſitas deueniendum, quarum multarum deſcri-
ptionem fecimus in antidotario noſtro ſecundum om-
nem modum ex ſyrupis,decoctionibus, confectionibus
& electarijs, trochiſcis, pilulis, vnctionibus, empla-
ſtris, & oleis appropriatis, quæ per te inuenies, & ap-
proximabis, prout oportet, & te ſcire ſuperius admo-
nuimus. Iſaac quoque deſcriptionem omnium ſerioſam
fecit. Galen. quoque, & Abu.in antidotarijs ſuis, quæ
omiſſa propter breuitatem, per te inuenies, ſi oportet. *Syrupus ad*
Syrupus contra hydropiſim ex frigida cauſa. Recip.ori *hydropiſim*
gani, chamędryos, chamępityos, ſpinæ albæ,ficlæ, ca- *ex frigida*
lamenthi fluuialis, & campeſtris, hyſſopi, ana. M.ſ. *cauſa.*
cappar. ſcolopendriæ, cupatorij, lupuli, capil.vene.en-
diuiæ, ana M.i.aſari, folij, ana drachm.ij. quinque ra-
dicum communium, phu, meu, paſſularum enuclea-
tarum, corticum capp. ana vnc. i. ſquinanthi, abſyn-
thij, thymi, epithymi, ariſto. rot. ana drachm.ſ.ſemi.
aniſi fœniculi, cinnamomi.ana vnc.iiij. ſeminum com-
munium vnc.ij. zuccha. lib.ij. aromatizentur cum his.
Recip. ſpicæ, aſari, croci, folij, carpobalſami, cyperi,
gallię muſcatæ, ana drachm.i.doſ.vnc.ij. cum aqua fer-
rea repida donec digeſta ſit materia. Pilulæ contra om- *Pilula ad*
nem hydropiſim. Recip. foliorum mezereon infuſorum *omnem hy-*
in aceto, vel oxyſacchara drachm.v. myrobal. citrino- *dropiſim.*
rum drachm.iiij.rhabar.drachm.iij. Confice cum ſuc-

co

co apij,& aniſi,aut fœniculi ſylueſtris,doſis,à drachm.i. A vſque ad.i & s. Et ex illis fiunt pilulæ rhabarbaratæ poſitæ ſupra capitulo de cura oppilationis hepatis. Inquit Ariſtot. radix fœniculi ſylueſtris miniſtrata ſecundum omnem modum curat hydropiſim ex oppilatione. Medicamen vtile hydropicis in quibus non eſt caliditas ad educendum aquam in paucis diebus per vrinam. Recip. ameos,fructus ſauinæ,cymini, ſalis albi,ana partes æquales,terantur, & ſumantur cum vino.

Medicamen vtile hydropicis.

Pilula ad idem.

Pilulæ valde vtiles hydropicis. Recip æris vſti, ſtercoris columbini,rutæ ſiccæ,ana drachm.iiij. euphorbij, drachm.ij. fiant pilulæ cum ſucco apij. Dioſc.drachm. ij. Emplaſtrum ad ventris inflationem hydropicorum. Recip. ſtercoris bouini, vel caprini montani exiccati. lib.i. ſucci paſſu.lib.ij. olei communis lib.iiij. ſulphuris rubei vnc.ij. cum vitellis ouorum. Confice, & emplaſtra. Idem operatur ſtercus caprinum cum vrina mixtum, ſi ſuperponatur. Emplaſtrum bonum, & forte. Recip. calcis viuæ, nitri, ireos, cordumeni, B ſulphuris, ammoniaci, baccarum lauri, ſtaphidis agriæ, ſtercoris columbini. Terantur, & diſtemperentur cum vrina,reſoluit enim aquam mirabiliter ſuperinunctum. Vnguentum magiſtri Archidis. Recip.ſanguiſugas curatas triginta, & pone in phyala vitri plena oleo chamęmelino, minus tertia parte, & dimitte donec ibi moriatur. Deinde reple eam vino græco, & o, pila eam bene, & fac bullire eam in vaſe aquæ dulcis pleno vſque ad conſumptionem totius. Deinde auferas, & reponas,fiet enim ſicut vnguentum ,quo liniatur venter aſcitici mane, & ſero. Et detur quolibet mane vitellus vnus oui cū limatura chalybis.

Emplaſt. ad inflationem hydropicorum.

Vnguentum ad idem.

Emplaſt. ad ſcitem.

Confectio emplaſtri ad hydropiſim aſcitem,& quandoque emplaſtrentur ex eo aquam habentes, & eſt expertum.Recip. farinæ hordei, cyperi, ſtyracis, origani ficci, nitri, cymini, baurach, boli armeni, ana partes æquales. Conficiantur cum melle, quoniam exiccant aquam virtute ſorti. Confectio Raſis de alchechengi ad hydropiſim, in qua non eſt caliditas, nec ſolutio ventris valde. ℞. foliorum mezereon infuſorum in aceto exiccatorum, & tritorum drach.v. agarici,turbith, ana drachm.v.ſucci abſynthij, drachm.iiij. myrobal.drach. v.roſarum rubearum, endiuiæ, ana drachm.iij.tereniabin.drachm.x.ſucci liquiri. drach.ij.decoquatur terenia bin,donec fiat ſicut mel, & conficiantur cum eo, & detur ex eo in potu,à drac.ij. vſque ad iij. Pilulæ conferentes ad febres antiquas ex humoribus diuerſis,& dolorē hepatis, & inceptionem hydropiſis iuuatiuæ valde. Recip. abſynthij, & ſucci eius, ſucci eupatorij, myrobalanorum citrinorum, aloes, maſtiche, croci, ladani, laccæ ablutæ, aniſi, aſari, ſceitaragi ficci, hieræ picræ, ana partem.i. terantur, & cribellentur, & conficiantur cum aqua ſolatri. Doſis drachm.ij. cum aqua tepida in nocte. Et ſi eſt tuſſis adde ucci liquiritiæ medietatem medicinarum ponderis. Pilulæ Xyraſi regis Medorum conferentes hydropicis. Recip. lactis tithymali, ſerapini, ana partes æquales, decoquantur cum vino, & fiant pilulæ ſicut cicer, & ſit potio ex eis duæ, aut tres plurimum eius cum vino permixta ante cibum, & poſt cibum. Syrupus expertus ad hydropiſim ex cauſa calida. Recip. endiuiæ cum radice, lupu. cum radice,capil.ue.cichoreæ, hepaticæ,ana. M.j.s. abſynthij pulicariæ minoris, cuſcutæ, ſcolopendriæ cum radice bletæ, bedeguar. ana.M.s. radicis fœniculi ſylueſtris, radicis apij, radicis aſparagi reſidentium in aceto, ana vnc.j. ſquinanthi drachm.j. rhabar. drachm.iij. ſpicæ drachm. i.ſemi.communium vnc.j.roſ. myrobal. citri.ana vnc.i. zucchari lib.ij. ſucci endiuiæ, ſucci eupatorij depuratorum. ana vnc.v. aceti, prædictarum radicum, & ſucci granatorum.ana vnc.ij. In petia rara bulliant, ſandali, ſpodij, ana drachm. ij. Syrupus ad hydropiſim ex cauſa vtraque. Recip. hyſſopi, abſynthij, cuſcutæ, roſ. endiuiæ cum radice, capil. vene. bedeguar, bletæ, pulicariæ minoris, ana vnc.ij. ſquinanthi, liquiri. radicis fœniculi ſylueſtris, radicis apij, & ſeminis eius, ana vnc.i.s. aniſi, fœniculi,meu,phu,ameos, ana vnc.s.florū bugloſſæ,& rob.eius,ana drachm.j.ſpicæ,folij, ana drachm.iij. rhabarbari,maſtiches, ana drachm.ij.omnia bulliant in aquæ lib.x. vſque ad tertiam partem. Deinde colentur dum expreſſione, & colaturæ addantur zucchari lib.ij. ſucci endiuiæ depurati, ſucci pulicariæ minoris, & ſucci apij deputati, ana lib. s. vel ſucci fœniculi, & abſynthij, & ſyrupentur cum decoctione ſandali, & ſpodij. Et in proceſſu ſi vis facere laxatiuum, adde ſecundum indigentiam cauſæ, vt tympania, polypodium, in hypoſarca,rhabarbarum,vel agaricum, in aſcite mezereon.

Syrupus expertus ad hydropiſim ex cauſa calida.

Syrupus ad hydropiſim ex vtraque cauſa.

Filij Serapionis. Pilulæ ad hydropicos, & dolorē ſplenis.Rec.mezereō infuſi in aceto,& exiccati,colocynthidos,ſauich hordei, ana partes æquales, terantur,& cōficiantur cū melle,& dent omni homini ſm quantitatem virtutis,ſoluunt enim aquam valde. Dioſcorides inquit. Quando ſumitur de radice cucumeris aſinini ad quantitatem anoloſath ad minus, & de radice eius quantitatis. iiij. Chiſt. laxat choleram,& phlegma,& proprie in corporibus hydropicorum, & abſque, q̄ nocumentum inferat ſtomacho, & accipiatur ex radice eius lib.s.& teratur cum duobus Kiſt. vini, & maxime babylonici, & miſcetur bene, & teratur cum eo. Et dentur ex eo hydropico.iij. anoloſath in ieiuno quolibet die, donec diminuatur tumor ventris diminutione completa excludendo aquam,quæ eſt in ventre eius.

Pilula ad hydropiſim.

Pilulæ de ſpica aperiētes oppilationes hepatis,& ſplenis,conferentes hydropiſi, & ſoluunt naturam. Rec.ſpicæ dra.iiij.agarici,amomi,rhaued,epithymi,maſtiches, coſti,chamædryos,ana dra.iij.myrrhę,cinnamomi.ſquinanthi,garyoph.ana drac.i.aloes dra.viij.fiant pilulæ cū vino antiquo doſis dra.ij. cum vino commixto, ante, & poſt cibum. Pilulæ ad hydropicos, & rympaniticos,reſoluunt enim ventroſitates groſſas,& vaporoſas. Recipe ſem.apij, aniſi maſtiches, ana danich.ij.ariſtolochiæ rotundæ,acori. gentianæ, ana danich.i. ſalis indi,ſerapini, C ana danich.i. aloes drachm.vj. terantur,& fiant pilulæ, doſis drac.ij.cum aqua calida. Et aliqui addunt galangę, zedoariæ,ana,&c. Decoctio Serapionis ad hydropicos, quādo nō eſt febris. Rec. chamædryos,chamæpityos,petroſelini, hyſſopi ſiccæ, ſquinanthi, ſpicæ romanæ,delegenſiter,& eſt ſanguāſſera,ſiſeleos, ana vnc.i. myrrhæ,gētianæ,epithymi,dauci,ana vnc.s.aloes ſuccotrenſis vnc. iij.decoquantur cum lib.x. aquæ donec remaneat tertia. Colentur,& dentur in potu ex ea ab vnc.ij.vſque ad v.ſecundum quantitatem virtutis vnicuiuſque. Alia cū ſerapino, & ſoluit cum virtute. Recipe ſerapini ſextaria.ij. opopanacis,ammoniaci,ariſtolochię longæ,ana dra.iiij. turbith,mezereon,ana dra.ij.eupatorij, aſſæ,fumiterræ, colocynthidos interioris,calamenthi,ireos,myrobalanorum citrinorum, radicum lilij cœleſtis,ana dra.i.cępæ ſquillæ dra.ij.terantur omnia, & infundantur cum zucchаro, & ponantur ad ſolem vij.diebus,deinde colētur, & dentur ex eo omni die drac.ij.vel dra.iij.conferunt.n. D valde. Emplaſtrum contra omnem ſpeciem hydropiſis. Rec.farinæ hordei, & cōfice cum ſucco ebuli.ana & em plaſtra. Balnea thermarum, & proprie ſicca,& fumoſa, & quę ex aquis ſalſis nitroſis ſunt hydropicos iuuant. Et ſunt de vtilibus,prout tolerat virtus. Quod ſi non inueniantur in regione,artificialiter conſtruantur ſic. In tina clauſa ſit tabula vna perforata in medio eius pluribus foraminibus, in qua ſtet patiens, & in fundo ſit aqua ſalſa decoctionis calamenthi,origani,rutæ,ſauinæ,hyſſopi,& in illam proijciantur lapides molares igniti, & recipiat fumum,tina exiſtente bene clauſa,& cooperta,donec ſudet. Alij faciunt bullire prædicta in caldaria bene cooperta,vt nihil expiret, & habente concauam, per quam fumus,& vapor perueniat ad tinam bene coopertam,in qua patiens ſtet, & ſudet ibi fortiter,quantum vult, & toleret, vt ſuperius dictum eſt. Emplaſtrum contra inflationem tibiarum, & etiam ventris hydropicorum,folia vrticæ conterantur, & tepefacta emplaſtrentur, prodeſt. Item fomententur tibiæ, & euaporentur cum aqua

Pilula ad hydropicos, & tympanicos.

Decoctio ad hydropicos, quando non eſt feb.

Aliud ad idem.

Emplaſt. ad omnem hydropiſim.

Balnea artificialia.

maris, vel salita decoctionis tribulorum marinorum, chamæmeli, & radice ebuli.

Dioscorides narrat de quodam, qui crura habuit inflata, cui fecit emplastrũ de fimo columbino, farina hordei, & aceto, & liberatus est. Adde sandaracham si vis, & si rubor ibi appareat, sem. communia vetera cum oleo rosato commixta, prosunt, & adde si volueris, memithæ.

De fluxu hepatico. Cap. 14.

Quomodo fiat per corpus nostrum quotuplex.

QVoniam fluxus hepaticus est ex exeuntibus à corpore, & quod ab hepate fluit, & exit de corpore, vt est superius dictum, aut per nares, sanguinis fluxu, aut per os vomitu, aut per poros sudore, aut per renes, & vesicam vrina, aut per intestina exit, per quæ exiens vltra modum consuetum proprie dicitur fluxus ventris: ideo vsque ad summam de medicinis ægritudinum intestinorum, cum de medicinis fluxus ventris loquemur (Christo præstante) dicere postponimus.

De icteritia citrina. Cap. 15.

DE icteritia cittina, & medicinis eius vsque ad summam quartam, cum de medicinis ægritudinum splenis sermonem afferemus, dicere reseruamus.

SVMMA QVARTA ET VLTIMA particulæ tertiæ, primæ sectionis de ægritudinibus splenis.

Continet autem hæc summa, capitula quatuor.

Primum capitulum est proœmiale, & est sermo generalis in splene, & ęgritudinibus eius. Cap. 1. fol. 50
De oppilatione splenis. Cap. 2. 51
De apostematibus splenis. Cap. 3. 52
De speciebus icteritiæ. Cap. 4. 52

De ægritudinibus splenis, in generali. Cap. 1.

lib. 4. de vsu part. c. 3. Exemplo Musi quid sit, atque quomodo fiat sang. eiusque excretio.

GAlenus inquit, commentari, & exponenere quid circa generationem humorum in hepate contingere dicant antiqui, per exempla licet addiscere. Vinũ, vtique nouiter intelligere expressum ab vuis non colatum, & bulliens, & alteratum calore, qui in ipso est, demum secundum sui transmutationem, duas generatas superfluitates in eo esse apparebit, hanc quidem leuiorem, & meliorem; hanc autem terrestrem, & grauiorem, quarum hanc quidem florem, hanc vero fœcem vocant, quod ex eis depuratũ in medio existit, vinum. Similiter, & in generatione sanguinis in hepate alterato chylo, & tranmutato a calore hepatis est videre in eo duas generari superfluitates: vnã supernatantem vocatam choleram spumæ assimilatam; alteram descendentem grauem assimilatam fœci, vocatam melancholiam, & quod depuratum est eis medium sanguinem, assimilatum vino depurato ab illis, à quibus depuratum oportet esse sanguinem naturalibus existentibus pro parte, & etiam factis in naturalibus per adustionẽ, propter dictam superius causam in capitulo primo huius, antequam in alimentum tranſeat ipsorum membrorum. Ad huiusmodi autem mundificationem artificialis natura duo creauit membra, vnum, quod propter amaritudinem xanthæ choleræ naturalem sibi admixtam trahat scilicet veficam fellis, cystim ab antiquis vocatam, quæ duas tunicas habet contextas ex triplici genere neruorum ad modum tunicæ vnius ortorũ a venis heparis, ad quam veniunt ex neruo, & vena pulsatili, duo rami parui à cerebo, & corde quæ per porum explantatum ab eis ipsam choleram ab hepate sibi impulsam trahit cum virtute propria, vt ex ea nutriatur, & quod supereſt expellat per porum alium, qui in pluribus hominum est vnus mittens choleram ad gracilia intestina ad expurgandum ea, non ad stomachum cum lædatur per eam, nauseetur, & eius digestio corrumpatur. In quibusdam etiam duplex est, siue bifurcatus, & per vnum mittit choleram ad intestina, & per alium ad stomachum non in vacuum eius propter dictam causam, sed inter duas tunicas eius ad faciendum, & adiuuãdum digestiuam. Et in quibusdam est amplior primus, vt in Audino philosopho, & in quibusdam secundus, vt in Sabino sacerdote, vt recitat Galen. At quoque creauit membrum, quod proprie trahit fęces eius splenem, quod adhuc est, vt fęcem sanguinis naturalem, & innaturalem semper trahet cum virtute propria per porum coniunctum hepati, venis à parte concaua, qui in venis pulsantibus in eo digeritur, vt ex ea nutriatur, & sanguine, & suæ substantiæ raritate recipiat, cum fit grossa, & retineat donec digerat, & quod supereſt ei remandet per alium porum ad stomachum, vt cum alijs suis superfluitatibus expellat, qui in homine figuræ est clypealis sicut in porco linguosæ, & est coopertus pellicula orta à siphac, & diaphragmate, & suspensus panniculis costarum quasi ligamentis à parte sinistra ad cõtemperandum caliditatem cordis sui frigiditate. Si ergo deficiat mundificatio sanguinis ab illis superfluitatibus totaliter, vel pro parte, siue propter causam mẽbrorum scilicet debilitatem hepatis expellentis, & ipsorum scilicet fellis, & splenis trahentium; siue propter causam in poris, per quos ab hepate trahunt. Oppilationem, siue propter causam superfluitatum, quia sit amplior, quã trahere possint remanens cholera xantha cum sanguine in hepate, facit apostema euenire in eo, vt superius dictũ est, vel transiens de eo cum sanguine: per venas facta occasione aliqua intranspirabilis putrefit, & accendit feb. tertianam continuam, vel causonem: veniens ad lacertos, & subcutaneas partes putrefacta accendit feb. tertianam interpolatam: vadens ad cutim diffusa in ea, cum ibi transpirabilis sit per poros eius, facit icteritiam cittinam. Collecta in aliqua sui parte facit erysipilam: si adusta facit erysipelam vulneratiuam, seu carbunculum, sicut in cerebro charabitum. Similiter intelligas si melancholia cum sanguine, permanserit mixta, facit enim ægritudines simili modo secundum genus suum. In hepate permanens facit sclirosim, vel oppilationes in torum corpus, vel habitudinem lacertorum diffusa: si fuerit adusta facit leprã: si in cute sit diffusa, facit icteritiam nigram: si in vno membro collecta non adusta, facit duritiem: si adusta quantum ad partem grossam facit cancrum, quantum ad subtilem anthracem. Si vero trahat perfecte, non tamen ex eis, quod supereſt possint expellere ad stomachum, & intestina, siue propter causam existentem in membris scilicet felle, & splene, & hepate scilicet debilitatem accidentem eis, siue propter causam existentem in poris, per quos excernunt, & mandant illas, puta oppilationem, siue causam existentem in superfluitate, quia sit amplior, quàm expellere possunt, remanente in eis necesse est ipsa membra ingrossari, si in vacuum sit collectum, & apostemati si colligatur in porositate ipsorum, & cupum. Et cum conuertatur in ventum necesse ipsum inflari, & cum splen ingrossatur, corpus necesse est subtiliari, & econuerso, vt ait Hipp. Et illud ex triplici causa, Vna, quoniam destruitur virtus hepatis vehementer cum contrarietate humoris, quare minoratur generatio sanguinis. Secunda est, quia cum hoc, quod attrahit de sanguine bono, corporis illius inferunt rem plurimam propter magnitudinem suam. Tertia causa est quia ex multiplicatione melancholiæ sanguis remanens, fit infectus quem abhorrent membra, sic non nutriuntur, & extenuantur, cum ergo splen extenuatur, accidit ex contrarijs causis, ex quibus corpus impinguatur, & ingrossat. Si vero tractas superfluitates perfecte nequeant sustine-

Quomodo cho. rub. atque nig. diuersorũ sint aliquando causa morborum.

re

re propter defectum contentiuæ illorum membrorum, A vel amplitudinem pororum,vel propter multitudinem, & malitiam superfluitatum,transiens cholera vltra modum ad stomachum, & similiter melancholia, faciunt nauseam, & corrumpunt digestionem: si ad intestina, faciunt multum fluendo dysenteriam. Inquit enim Gal. aph.22. plurimũ dysenteria ex cholera rub.fit. Et si à cholera nigra,& felle inceperit,est mortalis, ait Hipp. Si vero transeat cholera ad vias vrinæ, & quæ sunt eius euacuatoriũ proprium secundum Gal. facit ardorem vrinæ,& deinde vlcera eorundem. Quod autem ex prædictis colligere oportet, est scire naturam prędictorum membrorũ.s. cystis fellis,& splenis operationes,& iuuamenta,necnõ, & ægritudines eis euenire possibile,causas quoq; quarũ quædam sunt proprię,& in se,& quædam ex colligantia, & vicinitate, & illud est ad hepar plurimum, & sunt ois generis,s. mala complexio debilitans suas naturales operationes, mala compositio.s. oppilatio impediens debitã operationem eorum, ad quam ordinauit ipsa natura, & B solutio continui, & apostemata,seu grossities præter naturam,ad quas sequitur plurimum accidens fœdatiuum coloris naturalis, & qui facit ad pulchritudinis bene esse, quod ictericia dicitur,de quibus dicetur per ordinem, Christo Iesu auxiliante, qui sit benedictus. Et quia prædictæ ægritudines cystis possibiliter cõtingentes,& ęgritudines hepatis,cui affixus est,in cura nõ differunt, ideo omittantur,est enim eadem vtraque cura. Sed de ægritudinibus splenis plurimum contingentibus, & cum sit membrum ab hepate distinctum, specialiter dicere est, in hac quarta summa necesse.

De oppilatione splenis. Cap. 2.

Oppilatio splenis triplex. OPpilatio splenis est ægritudo officialis veniens in vijs,& poris eius,p quos trahere, & excernere habet sęcem sanguinis ab hepate, quatenus mundificetur, & conueniens fiat alimentum membrorum. Et est triplicis speciei,aut enim est in poro, qui est inter ipsum,& *Causa.* hepar, per quem habet trahere sanguinis sęces ab ipso, C aut est in poro, qui est inter ipsum,& stomachũ per quẽ, quod sibi supersit,mandat illi, aut in vtroq; Causa autẽ ipsius ex causis oppilationis hepatis est manifesta, & plurimum est coarctatoria. Cuius causa,& vt præcedenti capitulo dictum fuit, est humor melancholicus sęculentus, & lutuosus, quem trahere habet,& excernere sua multitudine, & grossitie non potens transire per poros illos, sed remanet obstructus in eis. Et quandoque est attenuatoria ex siccitate, & punctione choleræ,vel ventositate vicinorum, vel apostemate comprimente. Et *Signa distinctiua.* raro est carnosa, & cum est, non separatur cura. Signa vero oppilationis pororum distincta sunt; nam siquidẽ oppilatio sit in poro,per quem trahit,extenuatio erit in splene. Et etiam si sit in vtroque magis; nec pro tanto corpus erit pingue, sed extenuatum magis propter sanguinis impuritatem, & maiorem infectionem,& prędicta actidentia apparebunt in alijs membris,& vniuerso corpore, & cute. Si vero sit in poro,per quem illam excernit,& mittit ad stomachum, grossities,& durities cũ grauedine apparebit in splene, non ex natura,& dispositione membri,quia sit strictorum pororum,vt hepar,cũ splen rarę, & mollis substãtiæ existat; sed ex natura substantiæ humoris obstruentis, & detenti, qui grossus est, & terreus,sicuti Gal. dixit. Et in vtraque est defectio appetitus,& vrina magis secundum plurimum, & egestio quasi consueta minus secũdum diuersitatem pororum. Si enim in primo poro, per quem trahit, sit oppilatio; omnia erunt minora. Et signa causarum,& modorum aliorum ex dictis in oppilatione hepatis sunt nota. Signa vero ventositatis,& apostęmatis infra dicentur.

Cura oppilationis splenis, sicut cura aliarum ægritudinum eius,generaliter ex cura oppilationis hepatis superius dicta, est manifesta. Eadem enim vtriusque est in re,& intentione. Complementum tamen eius seu prosecutio fiet quandoq; cũ eisdem,quãdoq; cum fortioribus proprijs, & diuersimode ministratis. Inquit.n. Gal. nos non inuenimus medicinas alias, quæ sint magis incisiuæ,& subtiliatiuæ humorum crassorum,& viscosorum, qui sunt in pectore,& pulmone, & saniei existentis in pectore,nec melioris aptitudinis,& conuenientiæ ad maturandum, & iuuamenti ad spuendũ illud qđ oportet,quã prædictas. Et de proprietate earum est huius,vt aperiant oppilationẽ hepatis,& mundificent venas eius,& faciãt simile illi in splene, quando oppilatio nõ est vehemens, qm̃ oppilatio,quãdo est in splene vehemens,indiget medicinis fortioribus istis,sicut radix, & cortex capparis,& radix tamarisci, & medicina nominata græce scolopendria,& squilla,& herba nominata,asceleni,cuius expositio est mundificatiua sanguinis, & æstimo,q9 sit cortex salicis,vel fraxini.& cõuenit tibi,vt fit vsus vniuscuiusq; earum diuersus. Medicinæ.n.splenis approximandę sunt cum aceto. Hepatis cum syrupo acetoso,& aqua hordei. In pectore, & pulmone cum aqua mellis, & chist hordei,sed oportet,q9 sint medicinæ materierum resolutiuę, splenis magis stypticæ medicinis hepatis, propter subst̃a tiæ raritatem splenis,vt dicit Gal. Specialiter, quoniam plurimum coarctatoria est. Cura ergo eius est quatuor *Curatio.* res,prima est euacuatio, secunda pori expurgatio, tertia ponit studium in vita,quarta est accidentium correctio. Euacuatio est duplex,prima est causæ retentæ in hepate, & venis,secunda causæ oppilantis, & retentæ in splene.

Primam complent, si cũ melancholico humore peccare sanguis apparet, quod tumor uenarum illarũ par- *6. aph.11.* tium proprie indicat, phlebotomia de basilica primo, deinde de saluatella finistræ manus, quæ tandiu fluat, quãdiu restringitur per se, si natura corporis tolerabit: uel phlebotomia de saphena loco eius; uel apertio venarum hæmorrhoidarum, proprium si retentio sanguinis menstrualis, uel hæmorrhoidarum præcesserit. Inquit enim Gal. melancholicis hæmorrhoides innatæ bonum. Et quandoque tibi necessarium est, ut phlebotomes quidem finistram, deinde cum euacuatione ipsius melancholię per fluxum uentris proprie, dicente. Hip. Spleneticis dysenteria superueniens bonum. Quæ si p- *6. aph.43.* longetur, accidit ei hydrops, aut lienteria, & pereunt splenetici. Spleneticus autem est, qui duritiem, & grossitiem habet in splene.

Dicit Abuha. Secundam euacuationem causæ oppilantis complent, euacuationes cum medicinis educere habentibus humorem melancholicum à splene proprie, simplicibus, & compositis, quæ infra dicentur cum præmissione medicinarum maturantium, & aperientium humorem, & membrum, quas dicemus. *Medicina præparatiu.* Et vltimo cum medicinis resoluentibus ipsum de loco, quibus mollificantia sunt præmittenda, vel permiscenda, vt infra dicetur. Medicinæ vero simplices, quibus est maturatio, & apertio, sunt aperituæ, incisiuæ, subtiliatiuæ, & absterſiuæ. Et harum quædam sunt tales à complexione, quia sunt temperate calidæ, & amaræ, stypticę, & confortatiuæ; quædam à proprietate confortatiuę. Quæ vero sunt tales à complexione, sunt duplices, quædam leues, & quædam fortes virtute. Leues chamædryos, chamæpityos, cicera, succus caulium domesticorum, acorus, anisum, agnus castus, scolopendria,cannabis,polium,asparagus, nil,acetosa, anethum, eupatorium, bedeguar, fœniculus, hasce, spica, calamenthum, & similes. Fortes sunt nasturtium, volubilis, semen raphani, & sinapis, prassium, lupini, iuniperus, fructus rubeę tinctorum, qui aperit,& mundificat à proprietate, squilla, oxymel eius est & vltima. Leuibus ergo vtere in oppilationibus le- *In Ar. med. cap. 19.* uibus,& fortibus, & compositis in fortibus. Inquit enim *1. aphor. 4.* Galen.forti infirmitati fortis medicina occurrat. Cum *Pharmacũ purgans.* ergo in materia apparuit digestio, euacuabis cum epithymo,à drachm.iij. vsque ad.v. cum syrupo acetoso, & cum reiteratione, educit enim id quod est in splene, & detumescere facit illum, vel ammoniacum cum syrupo acetoso, & decoctione lupinorum, & capparorum, vel succus eius, educit enim materiam grossam, & sequitur sanitas; & radice lilij, vel vrina,& la-

ćte camelarum nutritarum ex ſcea, aniſo, & fœniculo. Secundam rem complent confortantia ex cibis,& potibus, qui infra dicentur. Et medicinæ operantes illud à proprietate ſunt tales,Sumach,ſeminis portulacæ drac. ij.cum aceto,aut coralli valde decocti aut.i. cum ſyrupo acetoſo. Et emplaſtrum de cucurbita tenera,aut cucurbita ipſa teratur poſt exiccationem, & bibantur ex ea drachm. ij.cum ſyrupo acetoſo, & ſemen cannæ, & ſemen cuſcutæ, & folia ſalicis, & ſemen acetoſæ, & atriplicis, & fructus tamariſci, & folia eius, & pulmo vulpis, & ſplen aſini ſylueſtris, & pulli equini exiccati, & hepar ipſius exiccatum drachm.ij.cum ſyrupo acetoſo. Medicinæ reſoluentes ſimplices ſunt prædictæ operantes à complexione, quas per te eligas, & ex eis componas,prout te inuitat neceſſitas, & alia infra dicemus,& etiam mollificantes. Secunda res completur cum euacuatione partis, ſeu expurgatione pori oppilati, ſi enim ſit in poro,qui eſt inter ipſum, & hepar,completur apertione cum leuioribus, ſed in poro, qui eſt inter ipſum, & ſtomachum, ſeu in vtroque, completur cum fortioribus prædictis, ſimiliter, & in cyſti. Tertia res, quæ ponit ſtudium in vita completur, cum ordinatione regiminis in cibo, & potu. Et eſt, vt cibi ſint leues pingues, ex iuribus, & carnibus præparatis cum ſubtiliantibus, & calefacientibus cum æqualitate, vt cappares cum aceto, & reliqua, quæ ſciuiſti ſupra. Et potus ſit ſicut aqua,in qua extinctum ſit ferrum ignitum multoties, & vinum ſubtile. Et breuiter in alijs rebus appropinquans regimini oppilationis hepatis. Quarta res, ſcilicet accidentium correctio, & proprie duritiei, ac ſplenis doloris, quæ nunc dicentur. Aliorum vero accidentium, quæ in membris, & toto corpore contingunt ex ea, infra ſectione ſecunda, & tertia dicetur, vbi de vnoquoque emplaſtrum faciemus appropriatum.

Diæta.

Sciendum ergo, quòd duritiei ſplenis conuenientia, quædam ſunt ſimplicia, & quædam cõpoſita. Et primorum quædam ſunt operantia à complexione, quædam à proprietate. A complexione ſunt mollificantia humida, & temperate calida, & vnctuoſa, vt fœnugrecum, ſemen lini,caricæ, althæa, & mucilago earum, & radi.filicum, & radix lilij, oleum amygdalarum dulcium, & amararum,de lilio, hyſſopus humida, & ſimilia. Vnctuoſa, & pinguedines, adipes omnes,& proprie gallinæ, anatis, anſeris, porci, & vituli, & medullæ ipſorum, & alia ſupra in cura apoſtematis dicta,hęc enim inuncta mollificant, & reſoluendo extenuant.

Operantia a proprietate ſunt,vrina ſplenetici,quę bibita eſt mirabilis, decoctio nucis communis, vel cypreſſi cum aqua, & aceto ſumpta valet duritiei, & ſuccus caulis cum ſucco de paſſis, & decoctio foliorum ſcetaragi cum aceto bibita confert valde. Et ſcolopendria confert magnifice ſumpta cum oxymellite, & facta decoctione foliorum eius diebus.xv. Spica cum vino bibita, oſtracum purum cum aceto bibitum, been, quando bibitur cum aceto mixtum in pondere.drach.ij. acorus confert groſſitiei, & extenuat ipſum ammoniacum, & opopanax cum aceto more emplaſtri ſuperponitur,& bibitum cum aceto, viſcus cum calce extenuat ſplenem.hyſſopus humida cũ caricis, & baurach cõfert duritiei.ariſto.cũ melle ſuperinuncta reſoluit duritiem, & emplaſtrum ex naſturtio cum melle. Et fœnugręcum emplaſtratum cum nitro, granum viride, & proprie albotin cum des reſoluit duritiem. Cortex raphani cum oxymelite emplaſtratus, ſi ſit emplaſtrum ex accalo cẽtaurea valet duritiei bibita, & emplaſtrata, ſcetaragi, ideſt thapſia linita ſuper ſplenem extenuat,ſinapis extenuat, lactuca aſinina cum aceto comeſta, & emplaſtrata,ſtercus caprarum montanarum proprie emplaſtratũ, ſuccus etiam, ſyrupus, & rhabarbarum emplaſtratum, & ſimiles. Dolori autem eius conuenientia ſunt hæc,& betonica cum ex ea ſumuntur, drachm.iiij.cum melle, & aceto, & ſimilia. Attendere autem oportet, & naturam ſplenis propter iuuamentum eius in cura, & medicinæ dictæ,& quæ ſplenis in paſſionibus miniſtrantur, in virtutis vehemẽtia ſint illis proportionatæ. Ait enim Gal. nigra cholera potioni non obedit, & in oppilationibus eius maxime non facile pertranſibilis, duplici.n. interueniente alteratione, ac mora in tranſitu per arctos, & coarctatos meatus periculum eſt earum exolui virtutem, antequam ad profundum eius deueniat, quæ ex naturali complexione ſubſtantiæ, ac proprietate ſubſtantiæ, inueſtigari oportet. Quę enim calida ſunt complexione, & ſimilia proprietate ſe inuicem trahunt, & trahuntur, & ſic velociter penetrabiles fiunt proprie ſi adſit ſubſtantiæ diſpoſitio, & ſubtilitas, quæ vero econtra contrarium. Cooperatur autem ars,vt inquit Heben Meſ. cum tritura, permiſtione, & corporis præparatione, tritura,vt ſi ſint groſſæ, & ſolidæ ſubſtantiæ terantur ſubtiliter, ſicut alchohol, permiſtione ſcilicet cum aceto, vel ſyrupo acetoſo, quod facile eſt pertranſibile ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ, & virtute groſſitiem ſubtiliat,humorum viſcoſitatem incidit,& poros rapticando exfractat. Corporis præparatione, vt non pleno corpore, ſed ieiuno, vel appetenti exhibeantur, & poſt frictionem, vel exercitium, ſeu balneum, vt membris inanitis, & calefactis velociter attrahantur. Syrupus extenuans ſplenem, & aperiens oppilationes eius.Recip.epithymi, corticum radicis capparis ſcolopendriæ, & fructus tamariſci,corticis ſalicis,rubeæ, ireos, aſari,acori,ana partes æquales, decoquantur cum aceto forti, deinde coletur,& cum zuccharo fiat ſyrupus acetoſus zuccharinus, vel mellinus,& bibatur. Doſis drachm.ij.& in qualibet doſi ſit drachm.j. ammoniaci. Eſt enim mirabilis adeo, quòd ſi prædictæ medicinæ dentur aliquibus diebus bibere porcellis,non reperitur in eis ſplen. Trochiſci experiorum iuuamentorum in oppilationibus ſplenis. ℞. rubeæ drac.ij. corticum radicis capparis,ariſtol.lon.ireos, ana drachm.ij.terantur valde,& conficiantur cum oxymelite acetoſo, & fiant trochiſci aure.j. & dentur cum aqua abſynthij, & corticum radicis capparis.Dixit Almanſor ſi cum duritie ſplenis fuerit caliditas, da trochiſcos de agno caſto, ſi frigiditas, da trochiſc.de cappare. Confectio trochiſcorũ de agno caſto. Recipit ſem.agni caſti,ſem.tamariſci, ſcariolæ, & portulacæ ana drach.v. fiant trochiſci drac.iij. cum aceto,de quibus detur vnus cum ſyrupo acetoſo. Alij Recì.foliorum raphani recentium,& corticũ radicis capparis, fructus tamariſci,ſcolopendriæ,ſquillæ aſſatæ,piperis albi ana partes æquales, informentur ex eis trochi.aure ij.doſis.i.cum ſyrupo acetoſo. Syrupus ex inuentione noſtra contra antiquas oppilationes omnium viſcerum, & ſplenis,rectificans ea. Recipit abſynthij,radicis ireos,centaureæ minoris, ſcolopendriæ, radicis capparis, & fructus eius, fructus tamariſci, eupatorij,haſce, hyſſopi montani,ana drach.ij. ariſto. lon.& rot.corticum fraxini, dictani, florum chamæmeli,ana vnc.j.ellebori nig. drach.j.ſemis,maſticis, ſerapini, galbani, opopanacis, lapidis lazuli præparati, ſquamæ ferri, mirrhæ electæ, gummi hederæ, ladani, ana vnc.j.garyoph. cubebæ, macis, galangæ,cinnamomi,ana dra.iiij. cum quibus aromatizetur ſyrupus. In fine decoctionis ſuæ adde epithymi, ſenę, agarici,ana vnc.ſemis,ſucci radicum ebuloru, ſucci cucumeris aſinini,ana lib.j. magnetis vnc.j. acet.drach.iiij.zuccharilib.iiij.doſis ab vnc.ij. vſq; ad iiij.cum aqua ſcolopẽdrię in ſtomacho vacuo,quãdo itur dormitũ, & maxime qñ oppilatio fuerit infixa cũ diuturnitate temporum in mẽbro,ſanat enim hęc medicina,ſi Chriſtus voluerit.

Syrupus extenuans ſplenem.

Trochi. experti ad oppilationem ſplenis.

Trochiſ. de agno caſto.

Alij trochi. ad idem.

Syrupus ad antiquas opp. ſplenis, & viſcerũ.

Pilulę reſoluentes oppilationes hepatis, ſplenis, & ad principium hydropiſis. Recip.rhaued ſceni.drach.v. ammoniaci, ſerapini, bdellij,ana drach.viij. laccę vnc.j.opopanacis.dra.iiij. mezereon drach.v.turbith, ſpicę, polij,aloes,ana drach.v.maſt. drac.ij.omnium myroba. ana drach.ij. lapidis lazuli abluti, epithymi, ellebo. ni. ſalis indi, ana drachm.ij picrę drachm.x.diſſolue gummas in vino,& informa pilulas. Doſis drac.ij.cum ſero. Et hi pondus cibi, quod ſumunt hodie ſumant cras. Dixit Galen. ęgritudines melancholicę non niſi forti medicina curantur, quoniam melancholia non obedit ei.

Pilulæ oppilat hepatis, & Splenis reſoluentes.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0638-0
DFG

ei. Dixit Afraym, aqua in qua decocta est radix iris remouet oppilationes omnino antiquas, & est fortis operationis. Dixit Abu. decoctio absynthij, centaureæ minoris est medicina maxima in remouendo oppilationes splenis. Educit enim vtramque choleram, & maxime aduſtam, aperit vias, adæquat materiam ad expellendũ, & fortasse confortat membra mittentia materiam in valorem oppilationis. Et est de intentione rei secundæ, vt stomacho, & hepati conferat. Dixit Democritus, fructus hederæ, folia, & gummi eius à proprietate remouent oppilationes hepatis, & splenis antiquas. Et fit ex puluere sceitaragi puluis laudabilis, qui assumitur in cibis omni hora. Reci. pulueris prædicti vnc.ij. anisi vnc. j. limaturæ argenti vnc.s. auri boni drachm.iij. limaturæ æris albi drach. j. magnetis drachm.ij. garyoph. cubebæ, macis, zinzibe. gummi hederæ, ana drac. j. zuccha lib.ij. Et superbibatur parum post parum vini antiqui. Et est medicamen regum, & magnorum dominorum. Respicit enim cor, & membra principalia, & generat gaudium, & est medicamen diuinum in remouendo oppilationes. Medicamen magnum resoluens splenem durum, & attenuans eius magnitudinem, & grossitiem. ℞. ammoniaci drachm.iiij. florum chamæmeli, anethi, tamarisci, ana drachm j. radicum capparis, carui, granorum balsami, tamarisci, rubeæ, ana drach.ij. squillæ assatæ drach.iij. scolopendriæ. aristo. rot. ana dra. ij. Conficiantur cum melle, & dentur ex eo drachm.iij. cum aceto sic temperato, spartanæ drachm.ij. mittantur in vnc.vij. aceti boni, & bulliant vsque ad quartam, sit dosis mediocris, drachm.ij. vsque ad iij. cum vnc.ij. ipsius aceti in hora dormiendi. Egreditur virtus huius medicaminis vsque ad profundissimas, & absconsas materias huius membri melancholicas, & violenter operatur, attenuat, & consumit materias rebelles, & sepultas.

Puluis laudabilis pro cibo.

Medi. resoluens splenẽ durum.

Dixit Abuha. accipe vespertilionem, & decolla, & exicca ipsum, & contere, & accipe ex eo quantum tolerant tres digiti, aut accipe septem vespertiliones pingues, & decolla eos, & exicca ipsos, & pone eos in vase vitreato submersos cum aceto forti, & luta, & dimitte in furno clauso. Cum ergo decocti sunt, depone vas extractum donec infrigidetur. Et deinde extrahe eum, & dissolue digitis in aceto, & sumatur ex eo omni die in potu pondus drachm.ij. & est sana, & experta medicina. Inquit Abuha. emplastra vnguenta, & olea sunt ex conuenientibus medicinis ęgritudinibus splenis prædictis. Medicina vero, & electarium illorum est, quoniam quandoque quidem sumitur ex simplicibus prænarratis, puta quia fit emplastrum de stercore ouium cum aceto, vel stercoee caprarum montanarum cum aceto, & quandoque ex fœce ipsius aceti, quandoque fit euaporatio cum ipso. Et quandoque fit cataplasmatio cum filtro infuso in aceto tepido. Et quandoque sumitur stercus vaccarum herbas pascentium, & exiccatur, deinde coquitur cum aceto, & fit emplastrum bonum. Et quandoque puluerizatur super ipsum sulphur citrinum. Et emplastrum cum flore æris est mirabile. Et ex eis, quæ propinqua sunt æqualitati est ficla decocta cum aceto, & similiter radices althææ. Et quandoque fiunt vnguenta ex ammoniaco, & stercore ouium, & aceto, & oleo rutaceo.

Et olea sunt de amygdalis amaris, de sem. agni casti, de granis narcissi, aut alchannæ, aut fraxini, & quandoque fiunt composita ex prædictis, vt est maram basiliconis, & maram Gale. & maram factum de radice cappa. infusa in aceto diebus tot, donec lenificetur, deinde exiccetur, & fiat maram ex ea cum cera, & oleo de alchanna, aut assumatur nigredo vasis de ære, & fiat ex ea cum farina hord. & aceto, & syrupo acetoso emplastrũ quoniam est vltimum.

Euaporatio experta secundum Alchindum. ℞. mitæ, corticum radicum cappa. absynthij, calamenti, origani, ana partes æquales, decoquatur in aceto, & infundantur frusta, filtri, & exprimantur, & applicentur xx. vicibus, & cum infrigidantur auferantur. Item si dominatur caliditas, euaporetur splen cum vapore aceti in lapide crudo, & ipsum filtrum infusum in aceto calido applicetur super splenem. Et proprie si decocta sit salicis cortex, vel ruta, & proprie in balneo.

Euaporatio ad ventositatem, & inflationem splenis, & etiam apostemãtem, in aceto bulliant cortex capparis radicis, ruta, agnus castus, calamenthum, ammoniacum, & spica, & infusum filtrum frequenter applicetur, & est Rasis.

Confectio ad trochis. ad splenem cum caliditate. ℞. razic. dra. v. laccæ, rheub. succi eupatorij, anisi, spicę, mastic. ana drach. j. detur cum decoctione radicum, & sunt Rasis. Confectio emplastri ad splenem cum caliditate. ℞. ligni salicis, & folia eius, tamarisci extremitates, myrti, & cypressi, & contere, & misce cum aceto vini, & est Rasis.

Trochis. ad splenem.

Empla. ad duritiẽ splenis.

Emplastrum ad duritiem splenis, & ventositatem. ℞. foliorum ru. dra. x. nitri, mentastri sicci, ana drac. iiij. ammoniaci dra. vij. ammoniacum dissoluatur in aceto, vel vino, & cum cera conspersa fiat emplastrum, & superponatur, & est Almansoris. Decoctio Serapionis ad splenem experta. Recip. foliorum capparis, & terantur cum aceto, exprimatur ex eis quantitas vnc. ij, quæ bibãtur, & dentur tribus diebus. Sed pueri sumant ex eo postquam expressum fuerit sine aceto. Alia sagassara, & est alfelesif æqualis ei, teratur, & exprimatur, & detur ex succo eius æquale ei, & detur in potu etiam drach. v. aromatici cum aqua raphani, & misceantur cum aqua raphani, qui expressus fuit, quod sit æquale ei de sisamo, et terantur, & fiat emplastrum ex eis super splenem tribus diebus, expertum enim est. Dimach. Serapionis valens ad duritiem splenis, & stomachi, & confert ad reliquas exituras, & apostemata calida in eis. ℞. bdellij, ammoniaci, an. vnc. j. caricarum. v. fabarum, passularũ, enucleatarum, cicerum, & meliloti, fœnugræci, & seminis lini, chamæmillæ, aluminis, farinæ lupinorum, ana vnc. ſ. olei rutæ, & chamæmillæ quantum necesse est. Infunde ficus in meibutegi, & aceto die ac nocte, & terantur valde, & milceantur cum medicinis, soluantur, quæ soluuntur cum meibutegi, in quo infundisti ficus, & rectifica illud, & administra ipsum. Aliud, ammoniacum soluatur cum aceto forti, donec fiat sicut alcach, line ipsum super pannũ, & epithema. Aliud sumatur myrrha, bdellium, ammoniacũ, thus, æquali pondere, & soluantur cum aceto forti epithementur. Similiter abscindatur charta secundum quantitatem splenis, & liniatur super ipsam fauus mellis, & puluerizetur super ipsum sinapi humectatum non tritum, & epithemetur cum eo nocte vna.

Decoctio ex pta ad splenem.

Pro pueris.

Empla. ad splen.

Vnguentum expertum ad dolorem, & oppilationem splenis, & duritiem eius, & dolorem matricis. Rec. bdellij, mastricis, galangæ, ammoniaci, aloes, colophoniæ, mellis communis, ana vnc. j. terebinthinæ, vnc. ij. sagapeni, styracis liquidæ, ana drach. viij. ceræ citrinæ, vnc. iij. succi cyclaminis, & absynthij, ana lib. j. olei chamæmelini, lib. j. butyri lib. ſ. terantur terenda, & conficiantur, & emplastrentur continue: mollificat enim, & resoluit, & rectificat complexionem eius.

Vnguentum expertũ ad dolorẽ splenis, & matricis.

Dixit Dioscoc. cyclamen secundum omnem modum administrationis est medicina probatissima in soluendo oppillationem splenis, & mollificat, & resoluit, & attenuat. Et succus eius cum tantundem aceti mollis, & ceræ partes iiij. bullitis vsque ad spissitudinem est medicamen expertum valde in antiquis oppilationibus eius.

Antidotum ad splenem probatissimum. Recipe radi cum enulæ cãpanæ, raphani maioris, ana vnc. ij. medianæ corticis tamarisci, vnc. jj. florum eiusdem, vnc. ſ. betonicę, sisymbrij, ana vnc. ſ. limaturæ ferri, vnc. iij. mellis quod sufficit, sumantur bis, vel ter in die: adde spicæ, vnc. i. neminem fefellit vnquam, & puluis tamarisci cum spica, & cinnamomo proprius est.

Electarium expertũ ad splen.

De apoſtematibus ſplenis, & tumore eius. Cap. 3.

Apoſtema ſplenis qua dupliciter fieri poteſt.

APoſtema ſplenis eſt tumor præter naturã eueniens ei. Eius autem ſpecies ſequuntur numerũ materie rum ad modũ apoſtematũ contingentium in hepate, & ſimilibus membris, ſed plurimũ eſt melãcholicum durũ, propter cauſam ſuperius in principio dictam. Et quãdoq; eſt phlegmonicum, quod eſt, quia in eo ſunt arterię, & venæ continentes ſanguinẽ, qui præter naturã influẽs, & in ſubſtantiam ſplenis collectus, phlegmonem fecit. Et aliquando eſt phlegmaticum molle, ſed raro propter phlegma craſſum aggregatum in hepate ex indigeſtione, vel membro catarrhizante illi per poros occultos; ad eius mollitiem adiuuat ſubſtantia eius mollis, & cum ca leſiat ſimul cum melancholia à tepida caliditate accidẽte ei fit ventoſum, ſi colligatur. Si vero in vacuo ſit diffu ſa, vel intercluſa facit inflationem. Cholericum vero rariſſime accidit, cholera enim ſi ſuperexcreſcat in hepate, tranſmittitur ad cyſtim, non ſplenem. Oppilatione vero in poro cyſtis contingente, vt non poſſit tranſmitti, habilius tranſit cum ſanguine per venas, quàm in ſplene mittatur, ſplene repugnante illi, & natura ſui ignea, quæ de centro ad circumferetiam ſemper mouetur. Et ſi per venas, & arterias tranſeat, in illis obtunditur, & alteratur, inſpiſſaturque ſplenis frigiditate, & humoris melan cholici in eo contenti, quare non remanet cholericum, ſed tranſmutatur in durum.

Cauſe.

Cauſæ eius ſunt notæ ex dictis hic, & ſupra de apoſtemate hepatis, cui delatorie ſeruit. Et ex cauſis eius eſt phlebotomia plurima, & conuenientia circunſtantiarũ eſt cauſa exterior. Et quandoq; fit permutatione apoſtematis hepatis: cũ eius materia transfertur in ſplenem, & eſt melius quàm ſi e conuerſo fiat. Et quandoq; conforta tur ſplen. ſubito, & educit eius materiam fœculentam, et euadit infirmus. Et eius eductio eſt quãdoq; per fluxum ſanguinis naris ſiniſtræ, quandoque per vomitum, quandoque licet raro per vrinam, & quãdoque per ſeceſſum.

Signa.

Et ſigna eius abſolue, ſunt ſigna oppilationis ſuperius numerata, ſed ſunt cum dolore grauatiuo propter tenſio nẽ ſuſpenſorij, quare extenditur vſq; ad furculã, & compatitur diaphragma, ex quo ſequtur malitia in anhelitu; & fit velox, frequens, & interceptus, ſicut accidit pueris quando plorant, & eſt cum melãcholia, & quãdoq; cum riſu. Et cum eſt phlegmonicum, eſt minus durũ, cum in flammatione, & febri, & maiori dolore. Et magis cũ eſt cholericum, & eſt cum alienatione, eius autem, quod eſt phlegmaticum, ſigna ſunt prædictis oppoſita. Ventoſi vero, ſigna ſunt abſque grauitate, & cum premitur, tactu reſiſtit illi, & ſonat.

Cura.

Cura apoſtematum ſplenis ex cura oppilationum ipſius, & apoſtematũ hepatis innoteſcit. Curã ergo illorũ proſequere ſm illorum intentiones, & modos. Et cõpleas cum appropriatis ſimplicibus, & cõpoſitis, q̃ ſunt deſcripta ibidem. Et ex appropriatis in apoſtemate calido eſt alumẽ, in eo enim eſt inciſio aliqua cũ qualitate equali, & ſtypticitas, & virtus frigiditatis, quare oportet, vt miſceatur cũ medicinis eius apocruſticis, & reſolutiuis. Et acetum etiam eſt ex illis, & aqua foliorum ſalicis, & foliorũ algarab, & aqua portulacæ, & cap. ven. humidi.

Et ſumere in potu de ſemine portulacæ, dr. j. cũ aceto, arnogloſſæ exiccatę, & puluerizatę omni die cochlear. j. et alia q̃ à ꝓprietate operant frigida ſuperius numerata.

De ſpeciebus icteritiæ. Cap. 4.

Icteritia triplex. Cauſa.

ICteritia, vt dicit Abu. eſt alteratio coloris corporis ſę da. Eſt aũt triplex, citrina, nigra, mixta, ſeu viridis. Et cauſa eius eſt quadruplex, ſecũdũ quatuor actus interuenientes ad eius cauſalitatem ſeinuicem ordinate habentes, ſicut cauſa ad cauſam, & ſunt immediata, mediata, magis mediata, & remota. Immediata ſecundũ Gal. eſt effuſio choleræ in toto corpore, & proprie in cute, nec mirum, cum cutis ſecundum eum ſit membrum ordi-

9. de cauſis ſympto. cap. 2. 4. aph. 82.

natum ad receemptionem ſuperfluitatũ corporis totius.

Viridis coloris quomodo fiat.

Eſt quoq; illius effuſio, quandoq; critica, quandoq; ſymptomatica, & ſi quidem ſit choleræ citrinæ, facit citrinã, ſi vero nigræ, facit nigram, ſi vero vtriuſque mixtam, ſeu viridem operatur. Cum enim miſcentur duo humores, citrini coloris, & nigri, viridis reſultabit color, vt dixit Abuhali. Nec erit tertia ſpecies ſimplicis icțericiæ, licet ſit tertius humor, qui naturaliter per venas vadit cũ ſanguine, phlegma. ſ. album colore, dicente Hippo. in apho. *Quare non ſit à phlegmate.* Si albo phlegmate. Tale enim phlegma eſt naturale, qđ a ſanguine non ſequeſtratur, nec ſub propria forma inalteratum tranſeat in cutem, vt proprium imprimat colorem in ea, ſicut color vterque facit. Et ſi phlegma innaturale à ſanguine ſeparetur quandoque illud tamen propter ſui viſcoſitatem, & craſſitiem non bene eſt effuſibile per vniuerſa corporis membra, & cutem, ſine ſanguine, quare totam cutim dealbare non poteſt, licet interdũ diuerſus, & circumſcriptus in aliqua parte cutis illam dealbet, & morpheam albam operatur, ſicut melancholia, nigram, quæ differt præter hoc ab icțeritia, quoniam morphea ex errore tertię digeſtionis fit, & membrorum eius, icțeritia vero ex errore ſecundæ, & membrorum ipſius. Et ſi quandoque colorem pallidum, & plumbeũ in vniuerſo corpore imprimat innaturale, facit ſuperexcrețſcens in ſanguine, & effuſum cũ eo in totum, & cutem, illud eſt, quia, in ſua ſuperexcreſcentia non ſeparatur a ſanguine, vt trãſiens in cutem, proprium, & per ſe colorem imprimat in ea, ſed mixtus cum eo ipſius calorem obtundit, ita quod alteratum cum eo in natura membrorum, cuius colorem pallidum, & plumbeum reddit, qui etſi non ſit naturalis, tamen non eſt fœdus, vt color icțeritiæ, cum non tantum à naturali recedat, quare icțeritiã facere non eſt dictum. Et in ſumma phlegma quodcũque non efficit icțeritiam albam, licet ſit album; cum icțeritia, vt dictum eſt, ſit alteratio coloris corporis, & cutis totius fœda, ipſum phlegma, corpus totum, & cutem alterare non poteſt; & ſi alterat totam, ipſius alteratio non eſt fœda. i. multum recedens à naturali, ſicut eſt citrina, & nigra, vt poſſit icțeritia dici.

Morphea, & Icteritia quę ſunt.

Cauſa.

Cauſa mediata eius eſt effectus mundificationis illorum humorum à ſanguine in venis, & hepate, vt ſuperius dictum eſt. Cauſa magis mediata eſt debilitas in membris, & oppilatio in vijs, & in materia choleræ multitudo in membris, ſcilicet cyſti, quantum ad citrinam; & in ſplene quantum ad nigram, & in vtriſque quantum ad viridem. Remota cauſa eſt quælibet ęgritudo debilitans ipſam in attractione, & hepar in expulſione, & proprie mala complexio quælibet, vt ſuperius dictum eſt in hepatis debilitate, & apoſtemate. In poris oppilationis cauſa eſt nota ex cauſis prædictis, in materiæ quantitate multa, ſeu illotum humorem; & magis quam per illa membra mundificari poſſit. Talis ſecundum Galen. eſt duplex, interior, ſ. & exterior. Interior eſt duplex, materialis, ſ. cibi, & potus, quia ſunt acuti, vnctuoſi, & dulces in vtraque, vel melancholici, & craſſi, & terreſtres in nigra. Et efficiens, vt complexio calida multum hepatis, multiplicans choleram citrinam, in citrina: vel calida multum adurens valde, & choleram nigram multiplicans in nigra: vel complexio totius corporis, & membrorum calida, multum ſanguinem in choleram citrinam permutans, in citrina; vel in nigrum per aduſtionem ſuo ſuperexceſſu in nigra icțeritia: vel frigida valde totius, & hepatis, ipſum ſanguinem congelans, & denigrans; qui veniens ad cutem nigram icțeritiam operatur, licet cauſa hæc ſit rariſſima; & cum adſit in hepate potius, egeſtionem nigram, qualis eſt ſanguis nigreſcens, quam icțeritiam operatur, propter craſſitiem ſui non bene effuſibilem in circumferentias cutis; ſed petętem potius centrum, & inteſtinorum intimum propter grauitatem. Et cum acciderit, non reſoluitur eius materia cito, & eſt morioſa. Exterior eſt coadiuans, & eſt per ſe, & per accidens; per ſe omnis circumſtantia conſimilis calida; vel frigida cooperans ad generationem illorum humorum:

motum: per accidens est dispositio temporis, aeris, regionis, & similium, frigida, & sicca, quæ calorem remittunt, & fortificant in interioribus igniendo, vnde humorum prædictorum sequitur ex prædictis cibis generatio, & poros cutis constipant, non tantum, quod per hoc intranspirabiles illos reddat humores, quia sic febrem accenderet; sed quod ad eorum retentionem in cutis substantia operetur, vt in hyeme, & borea, & in regionibus similibus est videre. Vel est sumptio veneni, seu morsus animalis venenosi, & proprie thyri sanguinem, & humores corporis & membrorum corrumpentis, & in citrinum colorem, & viridem conuertentis; qui perueniẽs ad cutim, citrinam operatur, vel viridem, icteritiam; vnde Gal. ait. Redeamus igitur ad hepar, & videamus an in omni tempore hepar, icteritia existente, patiatur: & an sit ad hoc accidens operans. Dico ergo, quòd multoties hepate salubri existente, videmus choleram rubeam diuidi, & extra cutim exire hoc est secundum crisim. Item sine crisi sanguinem conspicimus in cholerã mutari, cũ ex pessima, & aliena corruptione corrumpitur, sicut ex morsu reptilium venenosorum, quemadmodũ vbi Regis ministrum, cuius, officiũ erat thyros capere, quodam tẽpore à thyro morsum fuisse, qui tardãs sumere medicinam solutiuam, mutatus est in colorẽ prasij.

3. de In. aff. cap. 7.

Historia de seruo Regis anguibus venatore 4. de In. aff cap. 7

Signa speciei icteritiæ, vnaquæque per se visui nota est, cum sit membri exterioribus coloratio fœda, cuius visus est iudex proprius. Causarum vero signa, quæ sunt occulta oportet subiungere distincte, & proprie remotarum, interiorum, quæ licet sint posteriores in ipsius impressione, priores tamen sunt in curatione. Eis enim ablatis prompte fit mundificatio sanguinis, cessatque effusio choleræ, & fœda cutis coloratio fiens, necnon, & facta cessabit facile. Inquit enim Gal. Quod prius est in intentione, posterius est in operis executione. & econuerso, recto curationis ordine procedendo. Hoc autem dixit, quia inutiliter quis prouidebit febribus, & etiam alijs dispositionibus, nisi prius meminerit causæ, cuius cognitionem cura confestim sequitur, vt dictum est. Si igitur causa eius sit ægritudo quælibet, & maxime oppilatio quæcunque mala, & debilitas, & frigida, & humida, & attractiua cystis, & etiam splenis coniecturando cognosces ex signis prædictis dispositiones hepatis, quas plurimum sequitur cystis, propter affixionem: & splen. propter colligantiam: & vtraq; propter seruitium ægritudinis debilitantis hepatis expulsiuam. Signa ibidem habuisti. Ipsius ergo præsentia, cum priuatione signorũ subsequentium causarum indicant illam.

Signa.

21. meth. cap. 20.

Signa vero distinguentia, inter debilitatem attractiuæ ipsorum, & sequestrationem hepatis sunt, nam debilitatem attractiuæ illorum absque debilitate expulsiuæ, hepatis, significant pauca tinctura egestionis, & minor solita naturali, & minor tinctura vrinæ cum præcessione ægritudinum cystis, & splenis, & absque ægritudine hepatis. Debilem sequestratiuã hepatis absque debilitate attractiuæ illorum membrorum, significat antecessio ægritudinum hepatis, cum lęsione in alijs operationibus eius, & tinctura in egestione, & vrina minor solita. Et quandoque sunt sanguinolentæ, sicut lotura carnis, & sequitur cachexia, deinde hydropisis. Si vero fit causa eius oppilatio in poris, per quos trahũt, & transmittunt superfluitates, signa erunt egestio alba, & constricta in citrina, non necessario in nigra, & vrina citrina, vel nigra, & color obtusus in icteritia, & subito eueniens. Signa vero specierum, & modorum oppilationis ex prædictis in hepate, & splene sunt manifesta. Signa quoque distinctiua oppilationis pororum, ex dictis in oppilatione hepatis sunt manifesta, cum prædictis in oppilationis ipsorum signis; quę percipies absq; signis præcedentium, & sequentium causarum. Si vero in causa sit materia, & multa quantitas choleræ, cuius causa materialis sit cibus, & potus, scies ex relatione infirmi, & astantium. Si vero in causa efficiente sit culpa, quæ est alia complexio calida multum hepatis multiplicans choleram citrinam, vel nigram, signa erunt, quæ superius dicta sunt, in mala complexione hepatis calida, & est paulatim eueniens, & cum hoc videbis in citrina citrinitatem maiorem, & in nigra maiorem nigredinẽ, vrinam quoque rubeam vehementis rubedinis, donec ad rubedinem trahat, & pannum taliter tingat, vt vix remoueri possit, & similiter egestionem. Et omnia exeuntia per nares, & sudores quasi citrina, in citrina, vel nigra in nigra, vel mixta ex vtriusque seu viridis, in viridi, & commixta. Et siquidem sit ex mala complexione multum calida totius corporis, & membrorum, ex tactu membrorum corporis, & cutis calido inflammato, & venarum rubore, & pruritu, & erunt in calore icteritiæ, & modo veniendi, mediocres, tunc, & vrina, & egestio naturales, vel quales in principio. Cholera enim multiplicata in membris tendit de sui natura ad circumferentias cutis, * non regurgitat ad interiora, cum hepar cum suis emunctorijs saluum existens egestionem, & vrinam naturales tunc operetur, licet in processu contingat mutari, & est significatio bona, quia hepatis sanitatem ostendit, quare hydrops non timetur. Vnde Hip. Icteri non valde inflati sunt. Et ex his, specierum causarum ipsius icteritię nigrę, & citrinæ sunt notæ. Et erunt cum priuatione signorum præcedentium causarum. Et similiter si sit causa mala complexio hepatis frigida, vel totius corporis, & membrorum, ex signis contrarijs prędictis cognosces. Causarum vero exteriorum, quæ per se sunt, sunt manifestæ, cognitis eis etiam, quę per accidens causæ fiunt. Et si quidem sit venenosa, si ab animali est morsus, ostendit punctio, si vero à sumptione veneni, significat ipsum preterita suspicio, & sanitas, & bonitas humorum, & aduentus illius subito, cum priuatione prędictarum causarum, atque egestionis, & cum vrina fisticali, sicut ireos proprie, vel in colore simili ærugini æris, vel succo porri secundum diuersitatem complexionis ipsius veneni, & specierum icteritiæ.

* sanc.

Quinta aphor. 23.

Signa vero ipsarum ex critica vel symptomatica effusione choleræ prouenientium, sumi possunt ex præcedentibus, concomitantibus, & sequentibus. Ex præcedẽtibus quidem, nam criticam præcedit ægritudo acuta hepatis, vel splenis apta terminari per eam, nec fit subito, sed præcedentibus signis digestionis, & alijs signis bonæ crisis. Ex concomitantibus, quia est cum bona tolerantia, cum non fit ante statum, sed in statu, & in die critica, quæ est post vij. non ante, nisi in corpore calido, & regione calida, vt est regio Auer. Et non cum duritie hypochondrij dextri, immo cum bona dispositione ipsius, vnde Hip. Icteritia ante. vij. mala, in vij. vero, & xi. bona si dextrum hypochondrium non durum fiat. Ex consequentibus, quia cesset ęgritudo, & virtus confortetur. Inquit Hipp. Si qualia oportet purgari purgentur, confert, & bene ferunt; si vero non, contrarium. Sed symptomaticam contraria prædictis signa ostendunt.

Quarta aphor. 62. & 64.

1. aphor. vltimo & 4. aphor. 3.

Cura.

Cura icteritiæ symptomaticę, vt ex prędictis est habitum, est duæ res, prima est causarum ablatio. secunda est ipsius alterationis cutis fœdæ factæ ad naturalem permutatio. Primam rem complent proprie, quæ causas debilitatis cystis, & splenis attractiuæ auferunt. causas quoque debilitatis sequestratiuę hepatis, & venarum, siue sint de genere malę complexionis, compositionis, solutionis, vel apostematis, quæ omnia in cura hepatis, & splenis tradita sunt. Inquit autem Abuha. si fuerit causa icteritiæ in hepate, & felle, curetur cum regimine prędicto in debilitate hepatis: nam cura ipsius fellis est illa, quę oppilationes pororum cystis fellis aperiunt, causas earum auferendo quęcunque sunt, quæ omnia superius in cura oppilationis hepatis, & splenis tibi nota fecimus. Et ex proprijs est cuscuta, quæ fellis oppilationem aperit, & hepatis, & etiam omnia amara, quæ quoniam aperiunt, & absterguntur, curant ictericiam. Dixit Abu. ex conuenientibus attenuatorię ex siccitate, quam significat corporis ariditas, est administratio lenificantium, & subalterantium choleram, sicut mucilagines frigidę, & sicut sebesten, & similia cum oleo de amygdalis. Si vero fuerit ex nascentia

Diata.

rei ali-

rei alicuius, non æſtimo quòd ſit cura, ſi vero fuerit ex apoſtemate, cura eſt cura illius. In coarctatoria azmiar eſt ex melioribus medicinis icteritiæ. Et debilior iſta eſt, in qua oppilatio eſt in meatu choleræ. Et quando cum oppilatione eſt feb. tunc attriplices ſunt boni valde, quoniam ſunt aperitiui, & extenſiui, & ſimiliter radix lactucæ, de qua ſumantur drac.ij. cum melle, & ſimiliter aqua cuſcutæ, endiuiæ, lactucæ, & myrti, cum rotulo caffiæ ſi. & oleo amygdalarum dulcium, & amararum. Et ex appropriatis in oppilatione eius, eſt rhabarbarum, hypericon, capil. vene. olibanum, rubea tinctorum, ana partes æquales, de quibus detur, dra.i. cum aqua fœnicu. gentianæ, ariſtolochiæ, coſti, polij, centaureæ, & ſimilium, ſi non ſit feb. Serapio, ait, & confert in hac ſpecie icteritiæ vomitus, fortaſſe enim aperitur oppilatio propter motum eius impetuoſum. Clyſteria quoque ex polypodio, epithymo, & thymo in nigra, & abſynthio, endiuia, malua, & violis, in citrina, vel ea, quæ malam hepatis complexionem calidam vel frigidam valde alterant, & permutant, quæ etiam ſupra in cura ipſius diximus, vel totius corporis, & membrorum complexionem malam calidam adurentem, quæ ibidem etiam tetigimus. Et ex eis proprie eſt balneum vniuerſi corporis cum aquis dulcibus, ex frigidis mollificantibus, & rarefacientibus, non ſtypticis, quæ denſando poros inflammant, qualia ſunt violæ, maluæ, lactucæ, attriplices, melilotum, coriandrum, ſolatrum, acetoſa, & ſimilia. Ex eis eſt alterare hepar cum cerato, vel epithemate de ſandalis. Et cum ſyrupo de endiuia, trochiſcis de camphora, de ſeminibus communibus, & frigidis. Ex electarijs, diarhodon, & triaſandali, & cum ſeminibus, & ſucco frigidarum herbarum, & alijs frigidis aperitiuis appropriatis, quę ſuperius dicta ſunt, & alterare etiam cum frigidis appropriatis ſupra in cura ipſius enarratis, ait enim Gale. cum cor, & hepar eſt frigidum, totum corpus frigidum erit. Et vrina rectificabitur, & icteritia ceſſat, vel quæ frigidam complexionem totius corporis mortificantem alterant, & calefaciunt, & etiã hepatis, quæ ſunt ex calidis numeratis ibi in cura hepatis interius, & exterius approximandis. Oportet autem ne ſubito approximentur, ſed paulatim, & cum caliditate non ſuperflua, aduſtiua, nam taliter approximata calorem naturalem debilem exiſtentem in eis reſoluunt.

Regimen. Regiminis quoque rectificatio in cibis, & potibus, & alijs non naturalibus rebus ſit ita, quod in contrarium vertatur diſpoſitioni materiæ, & membrorum habentium ipſam generare. Et caro eritij eſt inuatiua valde, propter fortitudinem prouocationis, mundificationis, & conuenientiæ ſuæ ad hepar. Et ex regimine iuuante fel, & remouente putrefactionem eius, & incraſſante illud, quod eſt in eo, eſt, vt cibetur frigidis, pane non azimo, ſale trito, & endiuia plurima ſeptem diebus. Et ſi quidem ſit à cauſa venenoſa, cura eſt ea, & cum his, quæ ſupra in cura ægritudinum cordis ex ſimili cauſa diximus. Galen. autem dixit, cum autem ad me veniret, qui punctus fuit à thyro, & cauſam paſſionis narraret, iuſſi eum theriacam aſſumere, qua ſumpta in pauco tempore in naturalem redijt colorem. Poſt ipſam autem dixit Abuhali, bibat patiens aquam malorum macianorum, granatorum, ſuccum endiuiæ, portulacæ, mucilaginum berberis, & omnia in quibus eſt infrigidatio cum virtute theriacæ, & cordiali. Et in ipſa iam expertus ſum cum accidit in principio, & proprie cum venenum eſt imbibitum, & bibat lac aſſidue cum oleo amygdalino. Et ex regimine conueniente, & communi ſymptomatica quacunque, cuius præmiſſa eſt cura. Et eſt, vt iuuetur cum prouocatione fluxus ventris, & ſudoris, & conſortatione naturæ. Inquit Galen. icteritia ante vij. mala, niſi cum de ventre nimia humiditas exierit. Abuha. quoque dixit, icteritia ante. vij. mala, niſi ſuccuratur fluxu ventris, aut ſudore naturali, & natura ſit fortis, illud tamen conſideratione indiget, quemadmodum de fluxu ventris in pleureſi, & vomitu in principio diximus. Si vero critica ſit, dimittatur naturæ. Inquit enim Hippo. ea quorum criſis ſit, aut facta eſt, non mouere oportet, neque nouum facere, ſed ſinere. Secundam rem complent, quæ materiã cholericam in poris, & ſubſtantia cutis imbibitam reſoluunt, & abſtergunt, & lauant, & ſic ipſum ſecundum naturalem colorem dimittunt. Quorum quædam ſunt illam cõplentia à proprietate, quędam à cõplexione. à complexione reſolutionem complent exercitia temperata, frictiones & proprie cũ aquis, & oleis ex reſoluentibus materiam ſubcutaneam, vt eſt chamæmilla, ireos, & proprie anethum, & ſudorẽ prouocantia, quę in cura hepatis in vniuerſali dicta ſunt. Abſterſionem complent vnctiones cum frictione, proprie ex acetoſitate citri, aqua acetoſellæ, ſem. melonis, & aqua cucunieris, & aqua, & aceto, & aliorum abſtergentium frigidorum, ſi adſit febris, vel calidorum, ſi non adſit, quorum ſummã in de decoratione infra faciemus, annuente Chriſto. Lauationem complent balnea naturalia, & artificialia ex aquis dulcibus, & decoctione attriplicis, ſiclæ, tribuli, endiuiæ, capil. vene. cuſcutæ, anethi, & ſimilium in citrina. In nigra vero cũ epithymo, thymo, boragine, & bugloſſa, ſene, & ſimilibus. in mixta cum, vtriuſque, veruntamen ante introitum balnei oportet, vt ſumatur aqua decoctionis aſparagi, cicerum, ana. M. i. quæ decocta ſit in vaſe vitreato cum v. veſij, aquæ, & ſit cum vino mixta, ſi non ſit feb. ſi vero adſit, ſola bibatur. Et ſimiliter aqua cuſcutæ cum ſemi. apij, & zuccharo tabarzeth, & ſi bibatur, ex ea ſacraial. i. eſſiuuatua valde. Verum particularia balnea, ſeu lauationes ſunt conuenientia oculis, & citrinitati ipſorũ cum ſuperfluit, cũ ſit eis nociua. Et ſunt cũ aqua ſeni. chelidoniæ, vineæ, rutę, vel cum aqua tribulorum, & memithæ, ſolatri, coriandri, & fructuum frigidorum, habentium virtutem abſterſiuam iam dictorum, ſubmerguntur etiam oculi in ea. Et ex conuenientibus eis, eſt ſternutatio prouocata ſecundum diuerſitatem diſpoſitionis cum calidis, vt eſt ſuccus foliorum naſturtij, praſſij, aut ciclaminis, ſicut eſt vel coctum vel infuſum in lacte mulieris, deinde in mane expreſſum; aut ſuccus radicis raphani, vel foliorum eius, vel cum parum calidis, vt eſt ſuccus ſiclæ, vel cum ſuccis frigidis, vt eſt ſuccus ſemperuiuæ, & acetum ipſum quãdo ſugitur naribus, & tenetur hora vna. Et ſtet infirmus in pila balnei, quoniam eſt bona curatio, motu enim choleram de oculo excutit, & per nares deriuando educit.

Dicit Gal. Complentia vero à proprietate ſunt, vt ſumantur nucis cupreſſi, drac.i. caſſiæ ligneæ, drac. iiij. & bibantur cum vino antiquo, & deinde abluatur, quoniã minget icteritiam. Item ſumatur fel vrſi cum vino, aut de cornu cerui, drach.i. aut pulueris ſulphuris, drach.ij. Et ex eis, quæ laudantur eſt, vt ſumatur in potu cum vino de lumbricis terrenis exiccatis, quoniam ipſum mũdificant ſtatim. Et ex expertis eſt vt dentur radices acetoſæ, & ſtet patiens in ſole, & ambulet in ipſo hora vna donec caleſiat, & ſitiat: deinde ſumat in potu decoctionem capillor. veneris, rubeæ tinctorum, & mentæ. Et ſimiliter ſi bibatur poſt balneum confert valde. Et ex ſolutiuis proprijs eſt, vt perforetur colocynthis, & expellatur illud quod eſt in ea, & repleatur vino & bulliat ſuper prunas, deinde coletur, & bibatur.

Syrupus in materia hepatis calida, ſiue refrigerans hepar, & membra ſupercalefacta, audaciã fellis, & acumen choleræ extinguit, & omnes morbos febriles. Et releuat infirmum ab hectica, & icteritia citrina, ſi Chriſtus voluerit ſanator omnium languorum. ℞. berberis, florum boraginis, cichoreæ, ſeminis portulacæ, ſcariolæ, lactucarum, papaueris, pſyllij conquaſſati in aqua frigida, hepaticæ, ana. vnc.i. plantaginis, pimpinellę, ſemperuiuæ, ſolatri, an. M.s. ſucci hepaticæ, ſucci cichoreæ, ſcariolæ ſylueſtris, & domeſticæ, ſucci ſemperuiuæ, ſucci apij, depuratorum, ana. vnc. iii. ſpodij, ſandal. ana. vn. iiij. ſeminum communium mundatorum. vnc.ii. camphoræ. dr.i. zucchari. lib.ii. aceti. vnc. iiii. doſis vnc.ii. in aurora cum aqua frigida, caue ne ſit infirmus cum oppilatione hepatis, & ſplenis, & ſenex, & debilis ſtomachi.

Alexan-

Cura 1ller. cum febre.
Vomitus.
Clyſteria.
Debalneo.
Ceratum. Syrupus. Trochiſci Electuaria.
Cũ cor. & Hepar ſunt frigida, totum & corpus frigidum erit.
Ar. med. c. ſua ac cap. etiam 50.
Regimen.
Qualiter curetur ictericia ex morſu animalis venenoſi. 1. de lo. aff. cap. 7.
Qualiter nõ oes ictericia ante vij. eſt mala. aph. 62.
1. aphor. 22. Curationis principalis ſecũda pars. A Complexione q̃ ſint bona. Frictio.
Balneum.
Cura coloris oculorũ ictericia.
De ſternutatione.
A proprietate qua.
Syrupus optimus ad ictericiã & ad multa alia vtilis.

Alius syrupus ad idē. Alexander, syrupus vtilis habentibus hepar supercalefactum, & choleram exuberantem in felle extinguit, & mundificat. Reci. succi endiuię, succi plantaginis, lupuli, fumiterrę, ana lib.iij. depurentur, & bulliant aquę fontis in quibus resideant, rhabarba. drach. x. spicę nardi. scrup. i. s. per duos dies, & bulliant deinde vsq; ad cōsummationem, lib. iiij. deinde coletur, & aqua zucchari, lib. j, & syrupentur, dosis, vnc. ij. cum aqua frigida. Syrupus ex inuentione nostra ad hepatis materiam nociuā vt expellatur, mundificans hepar, & malitiam fellis per veficam, extinguit audaciam cholerę, fugat febres omnino, rectificat effigiem, citrinitatem oculorum, & ictericiam ex caliditate inflammante, & vrente, eo quod mēbra, quę sunt radix ęgritudinū rectificat, si Christus voluerit. Omnia enim velut deficiente igne deficerent, & velut pluuia deficientibus nubibus euanescerent, si modicum sua quiescęret influentia. ℞. capillorū veneris, scariolę sylueſtris, portulacarum, scolopendrię, eupatorij, lupul. saxifragię, hepaticę, radicis, & foliorum cichoreę, & horum, radicis apij, fęniculi, brusci, asparagi, semperuiuæ, tamarindorum, rubi, vuarum cum sua teneritate, alchechengi, vel nenupharis, solatri domestici, ana. M. i. seminis coriandri, portulacę, apij, fęniculi, anisi, subtilissime puluerizatorum, ana dr. iiij. florum boraginis, violarum, psyllij præparati, rosarum, ana drach. iiij. sandali vtriusque, calami aromatici spodij, mastichis, ana dra. i. succi plantaginis depurati, succi fumiterræ, succi apij, succi arthemisiæ, succi pomi acetosi, succi scariolę, &c. pomi terranei perfecte depuratorum, ana dr. iiij. rheupontici, drach. iiij. rhabarba. electi drach. s. camphoræ, drach. i. spicæ, drach. s. zucch. lib. iiii. aceti infecti in musco. vnc. iiii. Dosis, vnc. i. vsque ad ii. cum aqua cichoreæ, vel lactis caprini in mane. Hippo. syrupus vltimus hepati inflammato, & possessori oppilationum venarum. ℞. florum tamarisci, chamæpityos, berberis, an. vnc. i. atisto. M. i. sandal. albi & rubei, ana vnc. i. zuccha. libr. ii. cuscutæ, absynthij, ana vnc. i. Filius Zachariæ. modus emplastri refrigerantis hepar inflammatum, & fel, & choleram. ℞. sandali, drach. iiii. semperuiuæ trite. vnc. ii. farinæ hordei, vnc. s. mastichis, drach. i. albuminis ouorum trium, camphoræ, drach. s. olei ros. & aquę ros. succi solatri, succi verbenæ, ana. drach. ii. aceti, vnc. i. applicentur permixta bene à tertijs vsque ad vesperas. Syrupus ludæi. ℞. succi endiuiæ, succi absynthij, succi eupatorij, ana lib. j. depurentur, & addatur zuccha. lib. i. aceti, radicum. vnc. ij. Et aromatizentur cum vtriusque sandali, spodij, ana drach. ij. spicæ, drach. s. valet ictericiæ citrinæ, & nigræ ex aduſtione, & oppilatione, expertum est. Similiter si fiat ex succo rostri porcini, & si præmittatur cum aceto albo, est efficax, & expertum. Græcus, medicamen magnum in ægritudinibus diuturnis hepatis, ictericia nigra, & ægritudinibus diuturnis hepatis, ictericia nigra, & ægritudinibus phlegmatis salsi, & lepręe ℞. fumiterrę, sem. lapatij. sem. absynthij, scabiosę ana drach. ix. omnium myrob. sine ossibus, ana drach. v. hieralogodion, suc. ros. an. vnc. i. thymi, epithymi, sennæ, ana drach. vj. rheupontici. vnc. i. mannæ, pulpæ casiæ, tamarindorum, ana drach. iiij. rhabarba. boni, & rhauedíceni, ana vnc. j. conficiantur. Syrupus. Recip. laccæ, spodij, ana drach. i. spartanæ. drac. i. polypodij, anisi, ana vnc. i. eupatorij, hepaticæ, ana. M. s. dosis. vnc. s. cum aqua lactis caprini.

Syrupus pro primo.

Syrupus bonus.

Medicamen bonum ad ictericia nigram.

Syrupus ad eundem.

Vnguentum refrigerans hepar. Vnguentum refrigerans hepar, acumen fellis, & feb. calidas magnas. ℞. axungiæ porcinæ recentis quantitatem quam volueris, laua eam cum aqua calida decies, & octies cum frigida, postea pistetur, &c. cum ea incorporetur rosa. vnc. i. sandali vtriusque, spodij, ana drach. iiij. rhabar. drach. iij. spicæ, drach. i. camphoræ, drach. i. ceræ albæ, drachm. iiij. olei rosati, succi semperuiuæ, ana vnc. iij. coquantur cum facilitate, deinde coletur, & permitte congelari, est maximæ efficaciæ vbi oportet. Inquit experimentator magnus. Succus hepaticæ cum albumine ouorum agitato mixtus, per decem dies cum iciunio assumptus curat dyscrasiam hepatis, & fellis,

Alius syr.

Emplastrum refrigerans hepar.

Optimum experimentum.

A calidam, & est efficax, & appropiatum in ictericia, si Christus voluerit. Inquit Thesaurus. ℞. succi semperuiuæ depurati partes decem, mellis partem vnam aceti, partem. s. & bulliant ad partem mellis. Ius serpentis, vt supra de cura oppilationum hepatis positum est, est expertum in vtraque ictericia, & supercalefactis in hepate, & malitia fellis, necnon, & coniunctione complexionis, & substantiæ, quamuis ad bene esse secundum aliquid faciant nec substantia, nec complexione. Scriptum est enim, quod tale ex non quali muniuit medicinā largitor bonorum naturali, sed supernaturali virtute vtraq; cœlesti, & elementaria, sicut Deus creauit, sicut quędam est nobilissima in rebus virtus non natura hac, sed altera natura, natura ignota non de naturis, quæ sunt sub Sole, sed alterius naturæ nostro intellectui ignotæ. Abuha. syrupus de absynthio, curat ictericiam citrinam, & confortat stomachum, & chamæmilla, & alchechēgi, aqua B decoctionis cuscutæ, lacca, & syrupus de menta, lactuca cum aceto, casia fist. acetositas citri, & succus ros. curat eam: & albaras, rhabarbarum, & aloes, cum aqua lactis capratum, vel camelarum. Idem, decoctio polij cum aceto curat ictericiam nigram, litium indum bibitum, & linitum prohibet ictericiam nigra, & splenem. Et asa administrata cum ficubus, & decoctio cicerum, & chamædryos, chamæpithyos, confert ictericiæ nigræ. Succus caulis cum vino de passis, succus radicis pentaphyllij, calamentum sylueſtre, &c. radix pęoniæ, & syrupus ex eis cōpositus, est efficax, & expertus, si Christus voluerit, scolopendriæ, * os sepiæ, &c. * venæ tinctorum conferunt ictericiæ ex oppillatione, & proprie cum anisо, & vino albo.

Alius ad idem.

** ois sepiæ.*

** rubiæ.*

Aqua foliorum raphani aperit oppilationes hepatis, &c. remouet ictericiam, rhabarbarum, agaricum, & aloes. Filius Serapionis, medicina solutiua, quæ abstergit ictericiam. ℞. scamno, aloes, sitacost, seminis atriplicis, ana partes æquales, terantur, & detur in potu ex eis. drachm. i. cum aqua bulliente. Idem medicina C solutiua ad ictericiam valde mirabilis. ℞. scammo. drac. iiij. myrobal. citrino. drachm. vj. succi eupatorij, drach. i. terantur, & cribellentur, & detur potio. drach. ij ex ea cū aqua, & zucch. Serapio. medicina solutiua ad ictericiam nigram experta, &c. ℞. succi cyclaminis, vnc. iiij: alias vnc. i. & solue, in iij. lib. zucch. & decoque quousque remaneant duæ, & detur in mane. Item alia ad ictericiam, & incœptionem hydropisis, & datur cum lacte camelarum, vel aqua casei, & si illic est caliditas, cum aqua solatri, & endiuiæ, & volubilis. Recip. succi eupatorij, rhaued. croci, ana drach. i. s. laccæ, seminis cuscutæ, ana drach. ij. cymarum schænanthi, semi. citruli, sem. cucumeris, sem. portulacæ, scammoneæ antiochenę assatæ in cytonio, ana vnc. i. terantur, & cribellentur, & detur potio ex ea, aure. i. cum eo, quod videtur ex rebus prædictis. Syrupus ex inuentione nostra, ad hepatis inflam- D mationem, choleram reprimit, & eius furorem in cysti extinguit, membra totius calefacta infrigidat, febres alterat, & diuturnas abbreuiat, & ictericiam citrinam sanat, si Deus voluerit. ℞. succi apij, succi absynthij, & eupatorij, succi boraginis depuratorum, ana lib. s. bulliant in eis permixtis v. radices, communes ros. in aceto, ana vnc. i. lactucarum portul. papaueris, endiuiæ, ana vnc. s. eupatorij. M. i. coquantur, & colentur cum expressione, & colaturæ addatur, zuccha. lib. ij. aceti, prędictarum radicum, & succi granatorum muzorum, ana vnc. iij. & in pecia rara bulliant sandali vtriusque, spodij, ana drachm. ij. & quidam addunt camphoræ, drachm. s. dosis, vnc. ij. cum tepida, in aurora; & præmittatur phlebotomia, si expedit. Deinde finito syrupo miniſtretur infusio rheub. drac. ij. s. in aqua casei fructuum, vel succi ros. & alteretur hepar cum sandalis cōmunibus, & succo endiuiæ, deinde balneum temperatum dulcis aquæ intret, & seruato bono regimine liberabitur, si Christus voluerit; quia cum tali regimine liberaui multos, & est expertum.

Medicina solutiua ad ictericiam. Alia mirabilis.

Syrupus valde vtilis.

PAR-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0643-6 DFG

PARTICVLA QVARTA

sectionis primæ, quæ est de medicinis ægritudinum membrorum expulsionis.

PROLOGVS.

EXplicauimus hucusque sermonem in medicinis ægritudinum membrorum nutritionis, quæ ad tertiam spectabant particulam sectionis primæ; tempus est, vt afferamus illum ad eius particulam quartam, quæ erit de medicinis ægritudinum membrorum expulsionis. Sciendum prout retulit Falco, quod expulsio superfluitatibus proprie debetur, tanquam corpori inutilibus. Circa quam Galen. summus medicorum inquit. Et quia ex necessitate cibarijs superfluitas insequitur, organa ad euacuandum eam natura constituit, eisque virtutes imposuit, quibus mota alia quidem attrahunt, alia nutriuntur, alia vero expellunt superfluitates. Attrahũt splen, cystis fellis, & renes, vt in primo capitulo summæ tertiæ, & quartæ, præcedentis tertiæ particulæ dictum est. Nutriuntur vero splen, & cystis fellis, sicut dictum est in summa præcedenti, vbi de eis diximus. Expellunt superfluitates intestina, vesica, & viæ vrinales. Triplici autem existente digestione, a triplici superfluitate, quæ illi insequitur necessario, sicca scilicet, humida, & vaporosa, ad expulsionem ficcæ taliter à prædominio nominatæ, quæ digestioni primæ stomachi insequitur: constituit proprie, & principaliter natura intestina sex numero, tria gracilia, & tria crassa continua in seipsa, incipientia à fundo stomachi, protensa vsque postremum sphincterim, longa, circumuoluta inuolutionibus pluribus, ligata dorso ligamentis stringentibus ea, quibus aduenunt arteriæ, venæ, & nerui plurimi tanquam sensu plurimo indigentes. Composita ex duplici tunica neruosa, solida, ne rumpantur a superfluitatibus transeuntibus, habente tria in se villorum genera, quorum latitudinales in interiori tunica sunt situati in exteriori alijs situatis. Inquit enim Galen. & omnia, scilicet organa videbis secundum villos mota. Et propterea vnicuique quidem intestinorum rotundi, latitudinales secundum alterutrum tunicarum inuoluti sunt, qui circumtrahuntur solum, attrahunt nihil, & sua circumuolutione retinent magis quàm propria virtute, quorum tria superiora gracilia intrinseca superficie sunt fulcita humiditate mucilaginosa, tria crassa inferiora pinguedine, ne à motis, & discurrentibus superfluis offendantur. Primum ipsorum vocatum est duodenum, quia longitudinis xii. digitorum, in rectum exiens à stomachi fundo, cui continuatur; cuius officium, & iuuamentum est, vt sit porta inferioris meatus stomachi, & eo clauso teneatur cibus in stomacho, donec digeratur perfecte, & sicut cibus per meri in stomachum aperto trahitur, ita eo aperto expellatur per eum de stomacho ad intestina illa gracilia continua ipsi, scilicet ieiunum, & ileon, quibus multipliciter inuolutis teneatur, donec mesaraicæ eis affixæ multæ traxerint ex eis succum ad hepar, cuius sunt manus (aliter autem corpus semper appeteret, vt gulosum) donecque, si quid diminutum à digestione in stomacho habuerit, compleatur per virtutem eius mediantibus mesaraicis ab hepate venientem, & sua propria complexione, quæ est similis complexionis substantiæ stomachi. Et quia maxime tales venæ sunt affixæ ieiuno, à quo maxime attrahendo ipsum inanitum a visciositate cibi dimittunt, & a crasso fœculento inaniente ipsum cholera rubea, illi transmissa per felleum porum à cysti, quæ excitat expulsiuam, dictum est ieiunum. Ileon autem iuuamentum est idem, licet ab eo minus trahatur quàm a ieiuno; plus tamen digestio fit in eo quàm fiat in inferioribus crassis, quæ ab ea etiam non euacuantur, sicut nec venis hepati venientibus ad ea propter sectionem, licet modicum fugant, & ab eo passio iliaca dicta est. Inquit Gale. Ægritudines multis modis sortiuntur nomina, vt a membro, & huiusmodi. Intestinis vero ileon continuantur alia tria crassa, quorum officium generale est præparare fæces, cõpellere, & exiccare, sicut trium gracilium generale officium est cibum a stomacho missum continere, donec mesaraicæ traxerint eius succum, diminutum digestionis supplẽdo. Horum primum dictum est monoculus, quia vnum habẽs orificium, per quod cibum a superioribus gracilibus recipit, & siquid in eo sit indispositum suctioni, propter indigestionem stomachi, & superiorum, detinendo ipsum quietum in eius concauo, tanquam in bursa decoquẽdo perfectius, vt aptum faciat suctioni mesaraicarũ in alijs intestinis crassis inferioribus affixarum, licet illa sit pauca, quarum proportio eius ad intestina alia crassa est, sicut proportio stomachi ad superiora gracilia. Et propterea situs eius est ad posteriora, & declinans ad partem dextram, vt virtutis hepatis opportune recipiat influentiam, quod vero omnino indispositum est, illi præparat, vt conuertat in fœcem; quam postmodum per idem orificium expellit ad inferiora, & plurimum ad consumptionem phlegmatis in eo aggregati per indigestionis modum, lumbricos, & serpentes ex ipso corrupto generat: paucos tamen numero, & quantitate: sic enim iuuãt ad ipsius consumptionem, nec nocent, quare corpus raro est fine eis. Et ex eius iuuamentis est, vt colligat fæces, & paulatim subsequenti ipsum, s. colo amittat, vt exiccentur, & compleantur in eo, atque aggregentur, donec expellantur à natura grauata; & melius comprehendẽte totum coniunctum, quam dispartitum; si enim simul expelleretur ad intestinum coloni, & simul venirẽt omnes, timeretur euentus colicę propter multitudinem oppilantem. Et hoc intestinum dignius est, vt descendat in bursam testiculorum alijs propter rupturam inguinis, seu sphac, cum non sit alligatum mesenterio per mesaraicas, vt alia intestina; immo pendens ab alijs, sicut bursa oblonga. Huic enim ab inferiori parte continuatur aliud crassum intestinum, vocatum colon. Cuius iuuamentum est fæces exiccare, & complere, & aggregare, vt dictum est, & ab eo dicta est colica, sicut iliaca ab ileon; & hoc intestinum cum elongatur a monoculo declinat ad partem dextram propinquam hepati; deinde ad partem sinistram descendit, & pertransiens splenem coarctatur; quapropter in crassitie splenis, ventositatis exitus prohibetur: dum vero comprimitur super ipsum, deinde redit, & declinat ad partem dextram propinquam hepati descendens ad posteriora, & [illegible], tunc communicat renibus, & vijs vrinæ; quare in lapide renum cum aggregatur, & descendit cum vrina, accidentia accidunt colicæ propter compassionem ex colligantia, & vicinitate. Et illic continuatur cum recto, quod est postremum intestinorum, in rectum procedens, vsque ad sphincterim, cui sui extremitas ampla continuatur; & in suo processu sustẽtatur propter dorsum alchatim. Cuius iuuamentum, vt dictum est, est fęcis expulsio ad exteriora; vt sit facilis, fuit in rectum positum; ad cuius expulsionem adiuuant lacerti vẽtris almirach, octo numero secundum Galen. Et lacerti, qui sunt in ipsis, præter quasdam extremitates ipsorum, & aliorum, quæ sunt via cibi, vt est guttur, & caput, & extremitas, quæ est in sphincteri, quæ iuuantur lacerto latitudinali, illa ad attrahendum, hæc vero ad retinendum. Ex quibus fic per anatomiam collectis scire, & comprehendere poteris eorum naturam, & quales, & quantę sint ęgritudines eis accidere possibiles; loca quoque ægritudinũ, causas, & modos, necnon propria, & communia accidentia insurgentia, quæ omnia sunt in cura ægritudinũ necessario præscienda. Scire ergo oportet quod intestinis accidere possunt morbi cuiuslibet generis, scilicet malæ complexionis, compositionis, solutionis continui, & apostematis; verum quia infirmo, cum sint intestina in profundo posita, ipsorum morbi sensu non sunt percepti,

Triplex digestio, triplex excrementum.

3. fac. nat. cap. 1.

Intestinorũ numerus ordo, & vnusquisq; eorum vtilitatis ratio. Duodenũ.

Ieiunum.

Mesaraica vena sunt manus hepatis.

Ileon.

Qualiter ægritudines sortiuntur nomina. 2. meth. me. ca. 2.

Colon.

Rectum.

5. de lo. aff. c. 7. in prin.

cepti, nec medico, nisi specie alterius duorum symptomatum communium omnibus, doloris scilicet, & fluxus, quæ secundum Gale. suo excessu imprimunt in naturam, substantiam ipsius resoluendo, & euacuãdo, quare medicum cogunt desistere a cura prædictorum morborum, & vehementiæ ipsorum instare, ac fixioni, & permanentiæ eorundem, quibus ægritudinis naturam assumunt, ægroris illud idem petentibus præ molestia, & defectione, quam sentiunt; vt supra in stomacho diximus, & etiam in corde. Ideoq; antiqui de ægritudinũ intestinorum cura agentes, moti sunt curam illorũ duorum symptomatum tantũ pertractare, cura enim illorũ vera, est cura prædictorum, quos sequitur, morborum.

2. meth. med. ca. 1.

Continet igitur secundum hoc, hæc quarta particula summas quinque.

Prima erit de medicinis ægritudinum membrorum deseruientium expulsioni fu, erfluitatis siccæ, vt intestinorum, & ani fol. 55.

Secunda de medicinis ægritudinum membrorum deseruientium expulsioni superfluitatis aquosæ, vt renum vesicæ, & aliorum. fol. 72.

Tertia de medicinis ægritudinum testiculorum, & virgæ. fol. 83.

Quarta de medicinis ægritudinum matricis, quæ generationi deseruit, & expulsioni seminis, atque fœtus, de genere superfluorum secundum ꝙ existentium indiuiduo expellenti. fol. 89.

Quinta de ægritudinibus membrorum, & partiũ ventris, ex quibus sunt lacerti ventris, & aliæ cooperantes prædictorum membrorũ expulsioni, vt Galen. dixit.

S V M M A I.

Continet capitula decem.

De dolore intestinorũ, & medicinis eius. Cap. 1. fol. 55.
De cura vermium, & medicinis eorum. Cap. 2. fol. 59.
De fluxu ventris omnium modorum, & medicinis eius. Cap. 3. fol. 61.
De tenasmone, & medicinis eius. Cap. 4. fol. 67.
De hæmorrhoidibus, & medicinis earum. Cap. 5. fol. 69.
De apostematibus ani, & medicinis eius. Cap. 6. fol. 71.
De medicinis ragadiarum ani. Cap. 7. fol. 71.
De medicinis fistularum ani. Cap. 8. fol. 71.
De pruritu ani. Cap. 9. fol. 71.
De medicinis mollificationis ani, & exitus eius. Cap. 10. fol. 72.

De dolore intestinorum, & medicinis eius. Cap. 1.

Species.

Tertio, & dolor intestinorũ quid.

DOlor intestinorũ est sensus nociuus eorum, & est diuisionem recipiẽs. Nam aut est in omnibus, aut in aliquibus. Si in omnibus, vt totum comprehendat ventrem, hypochondria scilicet supra, & infra vmbilicum: & hic, aut est in motu, & dicitur tortio, aut quietus, & dicitur proprie dolor ventris: qui si mediocres sint, indicãt dispositionem neutralem, & futuram portendunt ægritudinem; si vero fortes, vt actionem lædant, sunt ægritudo. Inquit Galen. tortio quidem in ventre, aut aliquis mediocris dolor, aut secundum stomachum, aut secundum intestinorum aliquod, de genere sunt eorum, quæ sunt præter naturam, & hæc sunt ægritudinum signa, quandiu fuerint parui, non dum vero ægrotare ita habentes dicuntur, quando nondum propter hoc a consueta operatione impediuntur, & ęgritudines eius, ista est in talibus dispositionibus, & propterea in ad aliquid, eandem dispositionem, & neutrã, et ęgram diximus. Si in aliquibus, aut est circumscriptus in aliquo particulari loco, alicuius quatuor partium ventris, est tamen paruus, & dicitur punctio, & est de genere neutrorum, aut est magnus, fixus, & perdurans, ac opera consueta impediens, & tunc aut est in crassis, & dicitur colica proprie a colon, aut est in gracilibus, et dicitur

Mala affectio parua dicee sibi-tus operatio nis non impedit, signũ parui quã morbus dicitur.

Colica, & illiaca vnde dicta.

A iliaca ab intestino ileon proprie, horum autem nominũ impositio, a nomine ipsorum duorum intestinorum sumpsit originem, propter eorum aptitudinem, & proprietatem inter alia ad hunc incurrendum dolorẽ: sunt enim strictiora alijs, & circunuoluta circunuolutionibus pluribus, quibus apta sunt repleri, & oppilari, maxime superfluitatibus, quæ sunt causa doloris, non sic duodenum, propter eius situs rectitudinem, & breuitatem, orificium largum. Non etiam sic rectum, propter eius rectitudinem, curtitatem, oris largitatem, & propinquitatem ad extra: & hæc est diuisio quam dolor recipit a locis, sine causæ percipientis varietate. Alia est diuisio, quam dolor recipit ratione suæ essentiæ, & imprimentis causæ, & est quia, aut est pungitiuus, aut grauatiuus, aut extensiuus, aut corrosiuus, aut perforatiuus. Causa enim interior ipsum dolorem imprimens, aut est calida, & acuta, & subtilis, ipsorum separans continuitatem, licet sit raro, & tunc facit pungitiuum, aut est frigida, crassa, viscosa, alterans, & tunc facit grauatiuum, aut est ventosa, & vtraque est plurimum causa eius, & tunc facit extensiuum, & dolorem ventris comprehendere totum, licet hic quandoq; a frigiditate exteriori procedat, aut est discurrens cum adhęrentia cum circũuolutionibus intestinorum, & tunc facit tortuosum, seu tortionem, aut penetrans inter duas laminas intestinorum, & separans inter eas, & tunc facit perforatiuũ, ac si viscera perforarentur terebello, sicut in seipso patiente colicam Galen. sensit, quæ si sit debilis, facit dolorem, primum de neutralitatis genere, si fortis, colicum & iliacum. Et siquidẽ suæ impressionis fortitudine multum debilitauerit intestina alterando, soluendo, oppilando perfecte; vt quia fuerit ventositas contorquens ea crassa, & fixa, quemadmodum apostema iam factum, & confirmatum in eis, cum confirmatum relinquet, si vero non multum debilitauerit intestina, erit in fieri non confirmatum. Et generaliter, aut causa eius erit interior, aut exterior. Et interior, aut est in ipsis intestinis, aut in alijs perueniens ad ipsa, propter colligantiam, & communitatem propinquam absolutam, & non absolutam. in ipsis existens est ægritudo quęlibet debilitans eorum expulsiuam, scilicet mala complexio, mala compositio, solutio continui, & apostema. Mala complexio diuersa subito alterando ipsorum naturam, dolorem facit quælibet, & materialis, vt plurimum frigida, propter proportionem in natura, minus vero humida de se, propter debilitatem impressionis. Mala compositio, est ipsius causa per accidens, non per se, cum enim dolor sit sensus nociuus, non fiet nisi ex permutatione grandi, fiente a re præter naturam imprimente in organum virtutis sensibilis, & in naturam eius, quæ est complexio, & vnitas, seu continuitas, cuius fit permutatio, & alteratio in dolore: est enim virtutis sensibilis tactiuæ, cuius, dolor est passio, organum principale, & completum, consimile membrum, puta neruus secundum Galen. non officiale, cuius natura est compositio, & continuitas proprie, & non vnitas, vel continuitas proprie, vt Auer. ponit. Ad hoc autem compositio ipsa mala non est imprimens, & permutans naturam organi sensus tactus iam dictam, cum non sit illi contraria, sicut mala complexio, & solutio, quibus mediantibus res alterans, & soluens imprimũt in illam, & si res imprimens malã compositionem in membro cõposito soluat eius compositionem, & sic inducat dolorẽ, illud tamen non erit, quia compositionem soluat, quæ est eius natura propria, sed vnitatem, & continuitatem, quæ secundum Auer. est propria natura membri consimilis, quod est organum sensus, & sic per accidẽs faciet. Ex quibus concludendum, quòd mala compositio per se non sit causa doloris, tum quia permutatio dolorem non causat, tum quia ipsa non imprimit, nec permutat naturam organi sensus per se, cuius permutatio doloris est causa. Per accidens autem mala compositio fit causa eius dupliciter, puta quia fit in eis oppilatio. primo ratione suæ causę replentis, & oppilantis eius receptaculum, atque viam prohibentis expulsionem, prout spectat ad

Causa.

Causa generalis.

1. de lo. aff. cap. 2. & 1. de caus. symp. ca. 1.

Auer. loco infra citato.

prȩsens

præsens, quæ potest multipliciter præstare dolorem. Aut quia sit stercus durum, siccum, crassum, & multũ, quod extendendo dolorem imprimit, aut humor crassus, viscosus, qui multipliciter, infrigidando, & extendendo inducat dolorem, Aut lapis, aut vermes multi, crassi, & conglobati, qui extendendo, & pungendo, dolorem inducunt, aut apostema, quod alterando, & soluendo dolorem præstat; & sic coarctatoria fit non carnosa, nec verrucosa, aut attenuatoria, & eorum partes constringendo, ac comprimendo dolorem præstans, vt est adiacentia membrorum vicinorum comprimentiũ, vt splenis, proprie apostemati, & indurati similiter hepatis, & lacertorum almirach, aut ventositas circunuoluendo, & torquendo oppilans, & per consequens replendo, & extendendo ipsa, faciens dolorem consideratione aliarum superfluitatum ex ea retentarum, quæ causa doloris esse possunt. Solutio continui eorum naturam mu-
3. Collig. cap. 13. tans soluendo, dolorem facit per se, licet Auer. ostendat contrarium dicens, quod cum dolor sit sensus nocius à contrario impressore, non sentitur, nisi per complexionem membri naturalem, non integre permutatam, si enim esset integre permutata, non sentiretur. Impressor autem contrarius complexioni naturali, erit mala complexio alterans naturalem, vt est mala complexio, seu qualitas, non solutio continui, vt dixit Galen. & errans Auic. confirmauit. Cui Falco respondit, dicens quod si solutio continui, seu soluens cõtinuitatem, inquantum huiusmodi non sit contrarium imprimens in naturalem complexionem membri, est tamen imprimens in vnitatem ipsi etiam naturalem, ambæ sunt enim naturales ei secundum eum, & proprie vnitas, & complexio, licet secundum Gale. vna sit communis, & alia propria, & ambæ à se luent, quasi insimul permutatæ, sic enim inuicem in membr consimili sunt coniunctæ, quod mutata vnitate, seu continuitate, statim inducitur mala cõplexio, licet non econuerso sequatur, & illud quoniam solutionem euacuatio communicat, sequi turq; occursus alterius caloris, & spiritus, qui malę complexionis est causa, quare solutio continui, causa per se erit doloris, & maioris, quam mala complexio, quod etiã
9. de fac. symp. mor. t. 18. & 8. physic. tex. 22 De cau. morb ca. vl. & de lo. aff. lib. 2 cap. 5. Quidam in tenuiũ intestinis generatur lapis, quem tamẽ Gale. ait se vnquã nec vidisse nec ab alio, qui id viderit audiuisse. 6. de lo. aff. 2 sensus declarat, contra quem nulla ratio valet, sicut Gal. & Arist. dixit. Et causa soluens eorum continuum est aliqua ex prædictis, puta humor acutus, vel multus, ventositas, vermes, & lapis in intestinis generatus, vt recitat Gal. & vidimus nos quendam puerum emittentem plures lapides crassos, sicut nux, & plus, per anum, non tam magnos per virgam, cui contulerunt valde melones, & mirum, quia sine dolore, licet in lapide intestinorum minor dolor sit, sicut etiam generatio minor, & illud propter complexionem, amplitudinem membri, & vacuitates eius. Apostematis autem causæ, & modi superius dicta sunt. Causa autem eius ab alijs prouenientes ad ipsa, & influens cum communitate non absoluta, & propinqua, est, vt cum à superioribus intestinis, & stomacho aliqua prædictarum causarum ad ea peruenit, seu mittitur. Aut remota, cum ab hepate, vel splene, aliqua ex illis immittantur eis, vt est plurimum cho. rub. vel nig. Aut à spiritualibus, vt cum hic sanies mittitur ab vlceribus pectoris, & pulmonis, per venam magnam extensam supra dorsum mediante hepate, licet illud fit raro. Aut a cerebro, vt in catarrhis. Aut a toto corpore, vt in diarrhæa, & fluxu liquefactiuo, & febris dissolutiua. Aut propter communitatem absolutam, & est ipsorum compassio ad renes, & vias vrinę habentes lapides, & stranguriam, aut neruos, vt in spasmo, & tetano, aut ad siphac rupturam cum discedunt in bursam testiculorum. Exterior vero causa, est aer frigidus, vel pestilentialis, &c. ventus septentrionalis, balneatio in aqua frigida, sessio in lapide frigido, & potus aquæ frigidæ, vel veneni alterantis, & corrumpentis, & proprie in ileo, & cibus, & potus, qui sua proprietate habent facere colicam, vt cucur. vua, pyra immatura, fructus pontici, & alij recẽtes. Et potus aquæ frigidæ super ipsos, & cibi ex ponticis, &c. styptici, & casus super ventrem, percussio contundens, & scindens. Sed specialiter inquirendo, ipsius causa est quę vniuscuiusque speciei eius generalem causam subdiuidit, & specificat prædictam, pungitui enim doloris causa cum sit calida, & acuta, & subtilis, aut erit humor cholericus, aut salsus sua viscositate eis adhærens, & sua bauracitate mordens, aut sanguis corruptus, aut vermes suis capitibus, aut aculeis ea perforantes, & pungentes, aut vlcus apostematis, aut ventositas coarctata, quæ petendo exitum, perforat, & pungit. Et omnium causa quo ad quædam, dicta est, quo ad aliqua, dicetur infra. Et grauatiui causa, cum eius causa sit frigida, crassa, & viscosa, in eis aggregata, aut erit humor phlegmaticus, aut sanguis congelatus, aut melancholia, quæ de se dolorem talem faciunt suauem, qui conuersi in ventum &c. exacuunt, & intendunt secundum Galen. Extensiui, tortiui, & perforatiui cum eius causa sit ventositas, aut erit ex parte causæ efficientis, aut materialis, aut vtriusque, vt supra de inflatione stomachi dictum est. Et causa materialis, aut est humor crassus, & humidus ex gulositate, & indigestione causatus, aut cibus, qui sua natura multiplicat phlegma, & ventositatem, quare colicam facit, qui tibi supra notus est; & similiter potus, & siccitas stercoris, aut crassitiei causa est, aut ex parte cibi, aut ex parte corporis. Cibi, quia fuerit siccus, & paucus. Si ex parte corporis, aut ex causa in intestinis, aut in reliquo corpore. In intestinis, per se, & per accidens, per se, quia sint calida, & sicca naturaliter, vel ex frigiditate extrinseca aeris constringente caliditatem interius, quæ habet fæces exiccare, & phlegma crassum condensare in lapidem. Per accidens autem, quia longo tempore eam retinuerit, & causa est, quia sint fortis retentionis, & debilis expulsionis naturaliter, aut ex tempore, aut quia sint debilis sensus, aut ex ægritudine, vt paralysis aut ex medicina narcotica sumpta. Si in reliquo corpore, aut in aliquibus membris, aut in totius habitudine. primo modo, vt cũ fuerit in lacertis ventris debilitas in complexione, aut quia non fuerit missa cholera excitans ipsa ad expulsionem propter peccatum in hepate, cysti, & vijs choleræ ad intestina, aut quia multa vrina fuerit prouocata. Inquit enim Hippocr. in aphor. multa vrina noctu facta modicum secessum significat. Si in habitudine totius, vt quia fuerit corpus inanitum, vel multæ resolutionis manifestæ cum sudore, vel occultæ quia fuerit ratæ compositionis, aer calidus, & resoluens, ars coadiuuans vt laboriosa in aere calido, vt fabrilis, vitrealis, & seruientium in balneo, & in Sole, vt cursorum, ligonizantium, & remigantium, murantium, & aratorum. Et modus communis in euentu colicæ est, vt repleatur primo monoculum intestinum fœce, &c. phlegmate crasso, & oppileatur, quod calefactum, a circũstantium membrorum caliditate, vel approximatione auxiliorum, & conuersum in ventum, & extenium ad inferiora, colicam, & dolorem fortem faciat. Et dum non euacuatur monoculum non sanatur perfecte, immo tunc accidit, vt si fiat clyster, aut euaporatio, agitetur materia in monoculo aggregata, quare duplicatur dolor, sicut accidit etiam in iliaca maxime. Cum enim clyster immittitur, materia in gracilibus contenta, ad quæ non peruenit enema substantialiter, vt dicit Galen. sed secundum virtutem, agitatur & commouetur, quare dolor augetur. Et quandoque clyster, & materia mota per ipsum, non habens exitum per inferiora, superius expellitur, & cum stercore simul per os emittitur, & est mortale, vt dixit Gale. Et quandoque in stomachi ore imbibita manet, & facit singultum. Et quem admodum colica, &c. iliaca ex alijs membris patientibus accidit propter colligantiam, vicinitatem, ac communitatem, ita ex eo passio, & nocumentum alijs prouenit membris, propter communitatem nõ absoluram, & permutationem materiæ ipsius ad stomachum, &c. proprie iliacæ. Et quandoque accidit singultus, & vomitus, vt dictum est, quandoque ad iuncturas dorsi, & aliorum membrorum articulos, ex quibus dolor in eis debilis offuscatus, propter colicæ vehementiam, vt dixit Hippo.

Modus communis euentus colicæ.

4. aph. vltimo.

6. de lo. aff. cap. 2. & 3. meth. med. c. 13. ac 3. eiusdẽ c. 7. 3. de symp. cau. cap. 8.

Causa exterior.

4. apho. 46. xit Hippo. quæ si sit ex materiæ ipsius multa extensione, malum est, si vero ex permutatione, est bona. Et quãdoq; fit translatio materiæ, & permutatio ad neruos, & accidit paralysis, & quandoque ad cerebrum, & accidit epilepsia, vel melancholia, & tunc proprie cum balneũ approximatur ante euacuationem. Et quandoque propter communitatem absolutam corrumpit hepatis cõplexionem, & accidit hydropisis, & quandoque cordis, propter vtramq; communitatem, & accidit tremor eius, & malitia anhelitus, & sudor frigidus, & syncopis, & est malum signum totum. Et ex colica, & iliaca deterior est, cuius causa est oppilatio perfecta ex apostemate. Deinde ex ventositate torquente, deinde ex humore, deinde ex fæce.

De ægris doloris ventris. Signa doloris ventris, & intestinorum, quædam sunt rememoratiua, quædam demonstratiua, & quædam prognostica. Rememoratiua sunt, quæ rememorant causas eius primitiuas extra corpus, & corpus intrantes ex potibus, & cibis, qui per naturam, & proprietatem habent commouere ipsum, & consuetudo etiam eueniẽdi. Inquit enim Abuha. causa est, quæ prima est, ex qua prouenit inuentio dispositionis in corpore humano, quæ ex medici rememoratione, ac infirmi relatione, & astantium assertione habetur. Demonstratiua sunt, quæ præsentem dolorem, & species eius declarant, & causas: & generaliter colliguntur ex sensu, qui cõtrarium impressorem subito percipit in varijs partibus ventris, vario modo, secundum diuersitatem causarum imprimentiũ ipsum, vt superius dictum est. Specialiter autem, ex signis proprijs distinctionis inter eas, & proprie inter colicam, & iliacam, oportet colligere illa propter conuenientiam earum, quia error potest accidere inducens periculum, ex resolutione virtutis, quam important, & proprie iliaca. Vnde dicta est ab antiquis, Domine miserere. *Iliaca ab antiquis miserere nominabat.* Inquit Abuha. dolor fortis resoluit virtutem, & mẽbra a suis operationibus prohibet. Circa quod sciendum, quòd colica quanquam in causis generalibus conueniant prænarratis, distinguũtur tamen, & differunt in specialitate ipsarum, ac ex eis plurima cõtingentia, necnon, & in specie doloris, in quantitate ipsius, in loco eius, in permutatione illius, in exeũtium diuersitate, ac remediorum iuuamento. In specialitate causarum, nam iliaca, plus accidit ex causis primitiuis, & extrinsecis, & mala cõplexione stomachi, & frigida, & a potu aquæ frigidæ non secundum necessitatẽ, & hoc quia gracilia sunt stomacho magis propinqua, & etiam ab apostemate accidenti magis, & ab aere pestilente, propter propinquitatem ad cor, & ad stomachum, quare permutatur de regione, in regionem, & de corpore in corpus, ad modũ pestilentis morbi a tota specie venenorum sumptorum, propter vicinitatem gracilium ad stomachũ, & propter vehementiam virtutis retẽtiuæ, quia strictiora, & quia ad retentionem gracilia sunt generata potius, quam ad expulsionem. In specie doloris, nã in iliaca dolor est magis oppilatiuus, & tortuosus, propter eius strictũram, et pungitiuus, propter 2. de lo. aff. cap. 1. & 4. misse ea. 2. cholerã missam ad ea. In quantitate doloris, nam in iliaca dolor est maior secundum Gal. id est acutior. Intestinum enim ileon est magis neruosum secundum Gal. & magis principalibus propinquum, quare magis percipitur, & magis virtutem resoluit, quare interpretatus est ab antiquis, Domine miserere, a quo nos tueatur Christus, qui omnium est protector. In loco, nam in iliaca dolor est supra vmbelicum, & in hypochondrijs proprie. In permutatione illius, nã eius materia est maioris permutationis ad membra prædicta, propter maiorem vicinitatem ileon ad ipsa, & colligantiam, vnde prædicta sequuntur incommoda. In exeuntium diuersitate, nam in iliaca egreditur per anum parum, vel nihil, vnde Gal. ileon est cum nihil egreditur, etiam si acutius clysterizetur, sed per vomitum, & illud est phlegmaticum, quandoq; cholericum rubeum, & quandoq; viride, æruginosum, vel prasinum magis, & quandoq; nigrum, & intẽsum, & plurimum ventosum cum eructatione, & raro fœtidũ, & sterquilinosum, quod si accidat, vt emittatur A tale per vomitum nominatur scrophus, alias fœtidus, nã os, eructatio, anus, & totum fœtet corpus, est mortale secundum Gale. sed illud tamen non est semper, vidimus enim & aliquos sanari. Item in iliaca vrina est colorata multum, propter dolorem inflammãtem acutiorem, & quandoq; propter retentionẽ choleræ non missæ ad gracilia, propter oppilationem accidentem in ipsis, quare redit ad canales, & vias vrinæ, & tingit. Sudor quoque in iliaca magis contingit, propter doloris vehementiam in spiritualibus angustiam imprimentem, & est frigidior. In iuuamento remediorum, nam in iliaca cum vomitu magis fit iuuamentum, cum clysteribus, minus. In colica vero cæteris æqualiter. Considerabis alia signa: vel accidentia; nam plus accidit ex causa antecedente, & interiori phlegmatica, & ventosa propter frigiditatem crassorum aggregantium illam, & stercore crasso, sicco, & multo, quod in eis generatur, & aggregatur, quod expellere nequeunt, ad quod sunt ordinata magis, & dolor B est magis grauatiuus, extensiuus, & perforatiuus, ac pungitiuus, ex vermibus ibidem generatis, & multiplicatis, & est maior, quia magis perdurans per longam materiæ retentionem, ex ipsorum spissitudine, & carnositate. & sensus eius est infra vmbilicum, & circa pectinem, & est minoris præstationis nocumentorum ad superiora principalia, licet sit maioris permutationis ad iliacam quàm econuerso. Et hoc propter naturam compositionis ipsorum. s. situs, & viarum aptitudinem, atq; materiæ. colon enim cum sit inferius positum, oppilatione adueniente in eo, materia superfluitatis existens in morbo, quæ a superioribus prouenit ei, non potens inferius transire, regurgitat superius ad gracilia, quæ cũ sint stricta, apte retinetur in eis, sicq; oppilatur, & iliacam causat. Ileon vero cum sit strictum, quod recipit a superioribus, licet nõ possit infra expellere, illud tamen regurgitando, superius emittitur per os, cum nulla inter ipsum, & stomachum incidat oppilatio. Et, siquidem emittatur inferius cum sit subtile, & transeat de strictis ad larga, non potest retiC nere in eo, vt faciat oppilationem, & colicam, & cũ clysteri, & collyrio in ea egreditur per anum mucilaginosum, & scybalosum mucilagine inuolutũ, seu infectum, & sicut vitrum liquefactum, cum ventositate egrediens multa, sonante, quod est actu frigidum secundum Gal. & tamen in principio paucum est, deinde multiplicatur, nec vomitu egreditur aliquid, nisi propter communitatem ad intestina, & compassionem gracilium ad ea, & stomachi ad gracilia. Et vrina in colica est rubea propter dolorem inflammantem magis, quam propter choleræ regurgitationem ad vias vrinæ, & etiam propter compassionem renum in dolore, quare vrina retinetur diu, & tingitur. Et in colica iuuamentum ex clysteri, & collyrio maius est, quam in iliaca. Causas vero doloris interiores occultas, per indicantia signa per ordinem percontaberis. Nam, siquidem causa eius fuerit mala complexio frigida intestinorum, patiens sentiet frigiditatem in visceribus, & iuuatur calidis, D frigidis vero tristatur, dolor erit minor, exeuntia quoque erunt indigesta, alba, phlegmatica, vel melancholica, & vento admixta. Si vero sit mala compositio puta repletio, oppilatio, retentio fœcum, ventositatis, & aliarum superfluitatum egredi consuetarum, id declarat. Et, siquidem oppilatio sit, ex tortione intestinorum, significat ipsam, eius euentus subitus post motum laboriosum, aut saltum vehementem, aut casum, aut percussionem, aut luctam, aut tolerantiam ponderis, aut multam ventositatem retentam rumpentem, & separantem intestinum a mesenterio, & circunuoluentem ipsum, sicut etiam circumuoluitur in crepatura. Solutio vero continui, si causa fuerit doloris, & ea fuerit exterior, sensus, & inuentio demonstrat. Et si sit interior, & sit tumor acutus, dolor acutus declarat; regimen quoque præcedens, grauedo, pauca sitis, & inflammatio, exeuntia citrina, vel nigra, similitudo circumstantiarum; & iuuatur frigidis, & [illegible]onticis, calidis vero lædit[illegible], & tristatur. Si vero fuerit ventositas, de-

Vrina in iliaca.

6. de lo. aff. cap. 1.

Causa interiores.

tas, demonſtant ipſam præcedens regimen, tenſio, & E inflatio, rugitus, & perforatiuus erit dolor, ac ſi terebello perforarentur inteſtina. Ex exeuntia erunt inflata, ſpumoſa, & ſuper natantia, & iuuantur compreſſione, & calefactorio, & proprie ſicco, cum cauſa ventoſitatis humida fuerit, & non ſicca. Si vero fuerit eius cauſa lapis acutus pungens, & ſcindens, erit ibi grauedo, & punctio, & rememoratio eius præcedenti tempore, & alias generati, & educti. Si vero fuerit vlcus apoſtematis, præcedere videbis apoſtema, deinde exitum puris, & ſaniei. Si vero fuerint lumbrici, ſigna lumbricorum inferius poſita tibi demonſtrabunt, & dolor erit pungitiuus. Si vero fuerit apoſtema, ſigna erunt dolor fixus in vno loco cum grauedine plurimum, & inflatio, & tumor ibidem. ſiquidem fuerit calidum, dolor erit acutior cum febri acuta, & pulſatione, & ſiti vehementi: inflammatio erit & rubedo in toto corpore, & oculis, licet quandoque appareat frigiditas extremitatum, & arſura inteſtinorum, adeo quod operimenta pati nequeant, & illud proprie cum eſt apoſtema magnum in eis, & eſt malum
9. apho. 1. ſignum, & mortale. Inquit enim Hippocr. in acutis morbis frigiditas extremitatum malum. Et, ſiquidem fuerit cholericum, erit grauitas, & pulſatio minor; ſi febris inflammatio, & mordicatio vehementior; & regimen præcedens decliue ad calidum magis. Si vero fuerit phlegmaticum, contraria ſunt ſigna, & ſi non ſpecie, ſaltem gradu, & frigiditati atteſtantia. Inquit enim Abuha. minus calidum reſpectu magis calidi di-
Si per con-ſenſum. citur eſſe frigidum. Si autem dolor fuerit propter compaſſionem, & communitatem abſolutam & propinquã, puta ad ſtomachum, erit apparens repletio, & grauedo in ſtomacho, & nauſeatiua ſatietas cum eructatione, & ſingultu, atque impotentia euomendi eam. Si vero ad hepar, vel ſplenem, vel immittentia choleram, vel melancholicam ſuperfluam, præcedens inflammatio hepatis, vel oppilatio ipſius, & ſplenis craſſities, cum circũſtantijs multiplicantibus illos humores, tibi indicat, & declarat, & dolor ſecundum periodos exacerbatur. G Similiter & ſi a toto corpore, quod feratur ad regionem, quæ ſecundum ventrem. Et ſi cholera fuerit, calidis læduntur, frigidis vero, & ponticis iuuantur valde, vt Gal. ait, & expertus ſum, & proprie cum educentibus choleram, vel ſanguinem, ad ſanitatem priſtinam reducantur. Si autem ad ſpiritualia, præceſſio ſicis, phthiſis, & vlcerum partium pectoris, quorum ſigna præmiſſa ſunt ſupra, vbi de eis locuti ſumus, tibi oſtendunt. Similiter ſi ad cerebrum, catarrhus antecedens oſtendit. Et ſi ad totum corpus, diarrhæa, & fluxus liquefactiuus antecedet. Sed, ſiquidem fuerit propter compaſſionem, & communitatem abſolutam, vt ad hepar, ſplenem, vel mirach, apoſtematos ſua craſſitie, & grauedine comprimẽtes inteſtina, & oppilantes, ſigna apoſtematum illorum membrorum percipies antecedere. Et ſiquidem ad renes, & vias vrinæ patientis ſtranguriam propter humorem craſſum viſcoſum aggregatum, aut apoſtema, vel lapidem comprimentem, & oppilantem inteſtinum H colon, dolor inteſtinorum, ſeu colica fuerit, ſigna erunt humoris calidi dominantis, ex regimine, circũſtantijs, & exeuntibus, collecta, & calidis, & diureticis iuuantur, & febri ſuperueniente. Inquit enim Hippocra. Quibuſ-
6. apho. 44. cunque ex ſtranguria ileos innaſcitur in vij. diebus pereunt, ſi non febri ſuperueniente multa vrina fluxerit. Si vero propter apoſtema, ſigna videbis apoſtematis ipſorum, quæ infra dicentur, auxilio Saluatoris. Si autem propter lapidem, quem patiuntur renes, ad quos compatientia inteſtina craſſa doleant, & colicam patiantur, quod frequenter accidit, ad veram curam expedit ſigna diſtinctiua habere, & propria, quando ipſa colica vera eſt, quia ex inteſtinorum propria paſſione, accidat, & quando eſt non vera, quia ex compaſſione, aut communitate ad renes lapidem habentes proueniat, & proprie in principio, cum tunc ſint occulta, niſi enim habeant, ſtolidus quidem medicus cum curare voluerit, non curabit, ſed magis augebit dolorem.

Magna differentia inter colicam. & nephriſim. 6. de in. affec. cap. 2.

Eſt ergo aduertendum ſecundum Galen. quod inter colicam veram, & nephriticam, grandis eſt differentia, quam pertractans Abuha. eius interpres ait, quod differentia talis ex ſex rerum conſideratione accipitur, ex diſpoſitione ſcilicet doloris, ex vicinantium proprietate, & ex eo, quod conuenit, & confert, & quod non conuenit, neque confert, & ex diſpoſitione exeuntium, & ex parte vltimæ conſecutionis accidentium, & ex parte cauſarum antecedentium, & ſignificationum. Ex diſpoſitione autem doloris, quia diſpoſitio doloris diuerſificatur in eius quantitate, loco, & tempore, & motu. Quantitate vero, quoniam ille, qui eſt lapidis, eſt paruus, quaſi ſit acus, & colicus eſt magnus. Loco autem, quia colicus incipit ab inferiori parte dextri lateris, & tendit ad ſuperiorem ſiniſtri propter ſitum colon, & ſplenis, & quando dilatatur, confirmatur in dextro, & ſiniſtro. Et ſecundum quoſdam non incipit colica, niſi a ſiniſtra, ſed illud non eſt verum, nam licet propter eius frigiditatem F poſſit eſſe, nos tamen contrarium experti ſumus, præterea eſt ad anteriora, & verſus pectinem decliuior, quam ad poſteriora, & renalis incipit a ſuperioribus, & deſcendit paulatim vſque ad locum vbi confirmatur, & eſt decliuior ad poſteriora. Tempore vero, quoniam renalis ſit fortis hora vacuitatis, colicus vero alleuiatur in ea, & ſit fortis in fine ſuo & antecedit ipſum, cum ſumitur aliquid, & colicus incipit ſubito, & in tempore breui, & lapidoſus paulatim, & ſit fortis in fine ſuo, & antecedit ipſum dolor dorſi, & difficultates vrinæ. deinde apparent ſigna, & dolor in colon. Motus, autem, quoniam colicus ad partes mouetur plures, renalis vero figitur. Ex parte autem vicinantium propriorum, quoniam tremor multiplicatur in renibus ambobus, & non partium colon.

Differentia vero accepta ex eo, quod conuenit, & non conuenit eſt, quoniam clyſteria, & exitus ventoſitatis, & fœcis alleuiant dolorem colicæ, & non alleuiant dolorem renum, alleuiatione, de qua ſit curandum in pluri-G bus diſpoſitionibus, & medicinæ lapidem frangentes alleuiant dolorem renum, & non dolorem colicæ. Ex parte autem eius, quod egreditur, eſt quoniam in renali non eſt retentio fæcum, ventoſitatis, & rugitus ſicut in colica. Ex parte autem vltimæ conſecutionis accidentium, eſt, quoniam dolor crurium, & dorſi, & tremor in renali eſt plus, & caſus apperitus, vomitus conſequens phlegmaticus, & paruitas digeſtionis, & vehementia doloris, & perductio ad ſyncopim, & ſudor frigidus, & iuuamentum cum vomitu, in renali eſt minus. Ex parte autem cauſarum, & ſignificationum antecedentium, eſt, quoniam aſſumptio ciborum malorum, & aſſiduatio nauſeatiuæ ſatietatis, & retentio fœcis, & ventoſitatis, rugitus, & punctio eſt magis præcedens in colica, & vrina arenoſa, & filoſa eſt præcedens in renali. Et cum accidit dolor renum, ſit primo ſubtilis, & cum apparet in conſuete pati, indicat renalem, deinde ſit filoſa, ſeu aſpera, in vltimo eſt arenoſa, & eſt bona. Et ſiquidem colica fuerit per compaſſionem ad cerebrum apoſtematũ, priuans, & auferens ſenſum inteſtinorum, quo minus expellant, ſigna apoſtematis cerebri antecedunt, & appoſito collyrio ex acutis non ſentietur, & nec clyſter impoſitus, nec per os ſumptum aliquod acutum faciet declinare fœces, vt neque porrum, cœpe, & piper in aſſelatione ſentiatur. Et quandoque accidit, vt ſit illic fiſtula corrumpens ſenſum. Similiter ſi propter compaſſionem ad neruos ſpaſmatos, quare muſculus contrahitur fortiter, & reuinet ſuperflua, videbis ſpaſmum, & tetanum in alijs membris manifeſtis. Si vero accidat colica propter rupturam, videbis apparentem rupturam, vel herniam.

Reſtant ſigna ad præſciendum futurum bonum, vel *Prognoſtica* malam euacuare. Scias ergo, quod cum in eo non eſt retentio, ſeu conſtipatio multa, nec dolor vehemens, & alleuiatur plurimum, quamuis redeat, & inuenit æger remedium per exitum ventoſitatis, & remedia iuuare ſolentia, iuuant; eſt ſignificatio bona, & incolumis, &

proprie

proprie ſi ſpiritus bonus exiſtat. Contraria vero ſunt
2. aph. 22. 1. mala. Inquit enim Gal. ſolentia iuuare ſuo tempore, ſi non iuuent, cum debeant iuuare; eorum ſignificatio protenditur in malum, proculdubio; quòd ſi cum eis accidat vomitus conſequens, & ſingultus, frigiditas ſudoris, & extremorum, perturbatio rationis, & ſubeth, ſpaſmus, & ſyncopis, eſt mortale.

Curatio. Cura doloris inteſtinorum ſimilis eſt curæ aliorum membrorum, quam ſupra in dolore ſtomachi generaliter pertractauimus; differt vero ab alijs, quo ad naturam membri auxilia variantem, & modum vtendi eis. Eſt autem in ea intentio duplex, generalis ſcilicet, & ſpecialis. Generalis ordinem ponit, & modum, & eſt. Nam, ſiquidem paruus, & mediocris dolor ſit, vt ſunt ſpecies eius de genere neutralitatis ſuperius enarratæ, eius ſanatio eſt vna res tantum; nam ad cauſæ ablationem oportet agere tantum, ſimul enim cauſam, & ſymptomata tollemus: non autem à ſymptomate, ſic enim agendo non intendimus ſanitatem, ſed delectationem potius. Inquit enim Gal. Adulatoris eſt largiri ægrotanti intentionem quorum gerit, ponentis delectationem, non ſanitatem. Si vero eorum dolor fortis ſit, & magnus, conſuetas operationes impediens, vt eſt colicus, & iliacus; eius cura erit quatuor res. Primo enim oportet ad eius mitigationem inflare, deinde ad cauſæ ablationem. Secundo procedere non è conuerſo, ſi enim è conuerſo procedamus, vita ſimul cum ægritudine priuabimus hominem, vnde Galen. ait Siniſtri quidem viri opera eſt ſimul cum ægritudine vita priuare hominem. Tertio oportet regimen ordinare. Et quarto accidentium inſurgere poſſibilium correctionem ſubiungere. Quæ autem ſint dolorem mitigantia, & quæ dolorem auferentia, generaliter fuerunt tibi ſupra tradita. Vt autem ad ſpecificationem eorum deuenias, ac propriorum, quæ ad dolorem talem inteſtinorum notitiam præſcire oportet, quòd colica, & iliaca in tali cura conueniunt, & differunt, ſic in cura, ipſarum intentio poteſt eſſe communis, & propria. Communis quidem inquantum in cauſis conueniunt pluribus; accidere enim poteſt iliaca, ex eiſdem cauſis omnibus, ex quibus colica generatur, & proinde medicinas, & regimen in vtraque oportet eſſe eaſdem. Propria vero eſt in eis diuerſa, inquantum ipſa iliaca ex certis proprijs cauſis accidere poteſt, vel magis à communibus ſibi, & colicæ diuerſis ſuperius numeratis. dolor etiam in ea eſt fortior: natura quoque gracilium inteſtinorum à natura craſſorum varia eſt, & diuerſa, necnon & accidentia inſurgentia, vt ſuperius eſt monſtratum, & proinde ſpeciem medicinarum, quantitatem, ſeu virtutem locum, & modum vtendi eis à medicinis communibus
De mitigãtibus dolorem. variare oportet. Sciendum ergo, quòd mitigantia dolorem primam rem complentia communia colicæ, & iliacæ quædam ſunt, quæ tantum imprimentem cauſam, quædam ſunt, quæ vtramque cauſam, ſcilicet imprimentem, & percipientem reſpiciunt, & quædam, quæ percipientem tantum. Et prima quidem in ordine ſunt priora, & quædam ſunt ſimplicia, & quædam
Simplicia compoſita. compoſita. Simplicia ſunt ſupra in dolore ſtomachi numerata. Compoſita vero hic inferius ſubiungentur, auxilio Creatoris, propria vero colicæ, & iliacæ, ac eis ex certa cauſa, cum de ablatione cauſæ vniuſcuiuſque loquemur. & non omittemus mitigantia, quæ percipientem cauſam reſpiciunt; ibi etiam ſupra in dolore ſtomachi habuiſti, & infra in dolore iuncturarum habebis, & ſimplicia, & compoſita, & etiam, quæ vtraque, tempus quoque, modum, & locum vtendi eis, quod proprie ſecundum Galen. eſt, cum dolorоſa, aut calida ſint virtutibus, & ſubtilia conſiſtentijs: tunc enim non ſolum percipientem cauſa ſtupefaciendo auferunt, verum etiam imprimentem obtundendo, & inſpiſſando adæquant; eius quoque dyſcraſiam calidam alterant, & ad temperamentum adducunt. In alijs vero doloroſis frigidis non conueniunt, cum dolorem fortem talia expectantem non cauſent, & ſi per conuerſionem in ventoſitatem talem cauſent dolorem, iuuamentum imprimunt non ſine nocumento magno, vſus enim, ait Galen. talium pharmacorum non eſt niſi inſtare ad ſymptoma, augent enim hæc diſpoſitionem hanc, & etiam difficile ſolubilem operantur, virtutem debilitando, calorem, & ſpiritum obtundendo, & ſuffocando, vel extinguendo, maxime ſi recentia ſunt narcotica, & multa, & poros membrorum, & inteſtinorum inſpiſſando, proinde rem magni erroris componunt, qui talibus pharmacis in talibus vtuntur, vt in ſeipſo Cæſar medicus ipſe fecit, niſi caſu, quo euitari non poſſunt, vt puta cum talia frigida doloroſa ventoſa fuerint, & perforando fortem inducant dolorem, ad cuius mitigationem cum alia mitigantia anodyna non contulerunt, nec euacuantia, propter reſolutionem, vtendum eſt eis, ſed cum modo, vt ſuperius monſtratum eſt. *12. meth. med. cap. 8.*

Specialis autem intentio in cauſæ cuiuſlibet imprimentis dolorem abſciſſione verſatur, quæ recta eſt cura, & ad perfectionem eius neceſſario comprobata, circa quam deinceps ſigillatim per ordinem procedemus, incipientes ab inferioribus cauſis, & proprijs inteſtinis ipſis exiſtentibus. Si quidem ergo cauſa earum ſit materia frigida phlegmatica, alterans, replens, & oppilans inteſtina, cura eſt duæ res, digeſtio, & euacuatio. Digeſtio autem fit cum ſubtiliantibus, & incidentibus, & poros dilatantibus. Inquit enim Gal. Secant enim ambo humorum craſſitiem, acetoſa, & pontica, hæc cum frigiditate, hæc vero cum caliditate. Talia autem ſunt ſimplicia, & compoſita, quæ infra dicentur (opitulante Chriſto.) Simplicia vero ſunt anodyna, ſupra in dolore ſtomachi numerata, & alia magis calida non multum excedentia, & proprie in principio, cum materia fuerit multum abundans, cum enim eam non poſſunt conſumere, ſeu reſoluere diſſoluendo; in vaporem, & ventum conuertunt, & ſic dolorem augent immiſſa, & euaporata, vt ſupra in cura inflationis ſtomachi dictum fuit. Talia ſunt origanum, calamẽthum, pulegium, hyſſopus hortenſis, ameos, maiorana, ſicla, nemen, meu, enula, gallia, radix pęoniæ, ſtercus columbinum, & adib, ſel tauri, abrotanũ, aſphaltum, myrrha, ſcordeon, & aſa fętida, ſeſelis, iris, andacocha, laurus, & baccæ eius, anethum, tribuli, naſturcium, muri, ruta, galanga, crocus, & vinum antiquum, aſparagi, & ſimilia, clyſterizata, & ſumpta, ſimplicia, & compoſita ſecundum omnem modum, etiam exterius applicata per modum emplaſtri, & alium. *Digeſtio. De pontico non eſt verum, & per hoc vide. Gal. lib. de oculis, cap. 1. partic. 1.* *Digerentia ſimplicia.*

In proceſſu vero cũ materia fuerit diminuta, & euacuata, calidiora poteris miniſtrare ad reſolutionem, & conſummationem reliquiæ, qualia ſunt, piper, allium, ſinapis, zingib. & ſimilia, abſtergentia, & riptica, id eſt radentia, & euaporantia. Abſtergentia ſunt, centaurea minor, vrtica, ſemen eius, aſarum, ſuccus blitis, ſalis ſpecies, & baurach, ſulphur, mercurialis, & ſuccus eius, ius gallorum antiquorum, cartamus, & ſtercus canis, caricæ, & ſimilia, clyſterizata, & ſumpta, & fortiora illis ſunt hiera Gal. aloe, polypodium, ſagapenum, & alia laxatiua leuia, quæ non agitant, & commouent materiam, phlegma trahunt ab alijs membris ad inteſtina, trahendo enim ad ea, dolorem augent. Et ex eis ſunt vomitiua, quæ phlegma vomitu ſoluunt, & ſic trahunt ad ſtomachum, non ad inteſtina, quæ ſupra in cura ſtomachi habuiſti, & in libro conſolationis medicinarum. Euaporantia ſunt interius, & exterius approximanda. Et ex eis eſt balneum thermarum, & ex aqua, marina, vel dulcis habens virtutem prædictarum, poſt prædicta approximatam, & proprie cum prædicta dolorem non ſedant; quandoque vero oportet ante approximare, ſedat enim dolorem, prouocat vrinam, & ſomnum, & cauſam maturat, ſi cibus ſit, ſiue humor. Inquit Abuha. eſt autem cum balneum cibum indigeſtum digerit, & humorem crudum maturat, etiam acutum, ſi ex aqua dulci, & tepida fiat, ſimplici ſecundum Gal. Ex proprijs eſt, petroleum inunctum, vel ceratum, quod ſcripſimus *Solutiua leuiora.* *Vomitiua.* *Euaporãtia. Balneum.* *lib. 1. fen 3. doct. 2. cap. 3.*

capitulo de cyclamine, & frictio cum manu vncta ex oleis calidis, ſicut anethino, de lilio, de ſpica, de caſtoreo,& alijs ſupra in ſtomacho dictis, & dolore iuncturarum,ſi ſuperponantur,quæ caliditatem conſeruent,& augeant,vt eſt pellis vulpis,& proprie ſacculi ex pulueribus,ſpongia,& * ſubarum eſt bonum in ventre,& ſapo,ſemen raphani,& aqua multum calida etiam ſumpta,quæ colicam reſoluit,& ſplenem. Sed oportet,quòd ſint multoties hæc,& prædicta reiterata,donec multitudo materiæ tota ſit euacuata, ſint cum intermiſſione ſpatij, donec natura conforretur, & materia digeratur per approximata euacuantia. Quod ſi prædicta euacuantia non ſuffecerint præ multitudine craſſitiei,& viſcoſitatis materiæ, non eſt malum ſi confortetur cum alijs, quæ materiam educant cum virtute,& proprie in iliaca,& ſi trahant ab alijs ad inteſtina cito,& non retineant cum ſua tarda, & debili operatione in eis,vt eſt agaricum in frigida,& aloe in calida. Confortetur ergo cum colocynthide,& ſpeciebus gummorum,& in calida cum diagridio rectificato, & alijs facile,& cito ſoluentibus,appropriatis,quæ in libro conſolationis medicinarum ſufficientius habuiſti. Sint tamen, ſi ſufficit, quantitatis pauçæ,ſic enim ſoluendo,ſi quod nocumentum ex tractione humorum ad ipſa afferant, non durabit,ſed cito tranſeundo iuuamentum ilico maius ſequetur. Et proinde talia,per inferius poſita,& clyſterizata in colico ſunt meliora,quam per os ſumpta,& proprie ſi aliquam antiquam, vel nouam ægritudinem patiantur. Euacuant enim à craſſis proprie inteſtinis, nec à toto corpore trahunt ad eam, rem, de qua fit curandum,nec debilitant ſicut illa. Ideoque in clyſteribus ſtandum,nec per os aliquid ex illis ſumendum, niſi ab alijs membris, & toto corpore aliquid influat ipſis, vt infra dicetur.auxilio Saluatoris,quo caſu ad cautelam ſęcum,& ſcybalorum,euacuationem oportet præmittere,vt infra dicetur. Vomitus quoque,& vomentia,locum in ea non habent,niſi cum à ſtomacho,& à ſuperioribus inteſtinis aliquid ad ipſa craſſa mittatur, quod declarat grauitas ſupra vmbilicum,& nauſea,aliter autem non,cum à viibus traherentur ad nobilia,quod eſt maxime vetitum. In iliaca vero ægros oportet,quòd talia ſumant per os,& proprie vomitiua, primo enim educunt à gracilibus, cum ſint ſtomacho aſſociata,deinde clyſteres imponantur ad ſęcum eductionem, & humorum inferius tractionem,quamuis commode non educantur;quòd ſi nõ ſufficiat,per os,& fortiora ſumantur ſimplicia,& compoſita, quæ infra ponemus, & proprie cum ab alijs inſluat illis,vt dictum eſt. Tempus autem clyſterizandi, & propinandi ſolutiua ventris eſt, cum cibus iam digeſtus in ſtomacho fuerit, ne aliquid crudum trahatur ad inteſtina per clyſteria, ne quoque medicina ſolutiua ventris efficiatur vomitiua, natura enim ſtomachi grauata cibo, ſuperueniente pharmaco ſolutiuo magis grauatur,& moleſtatur; quare ad vtriuſque euacuationem antequam deſcendat, vomitu incitatur, ex quo ipſa valde deijcitur à dolore præcedente defecta,quod in re vitæ valde timoroſum eſt. Et quia prædicta ſunt acuta,& inflammantia maxime cum corpora ex dolore ſunt calefacta,ne læſio eorum ad principalia tranſeat, & fumus proprie, cum clyſterizata, ſeu bibita non ſoluant, vel ſi ſoluant,non inferius, ſed per os, & ileon proprie, oportet,vt principalia cuſtodiantur cum frigidis,& ſtypticis aromaticis, puta cerebrum cum oxyrhodino,cor cum roſis,ſandalis,ſpodio,& camphora epithematis. Hepar cum eiſdem, & ſtomachus cum oleo maſticino, vel de cydonio,vel myrtino,& pauca maſtiche ſuperaſperſa. Quod,ſi ſitim patiantur,melius eſt tolerare, ſi poſſibile eſt, quod ſi non,parum dabis ex granatis dulcibus, vel iuleb cum aqua calida, iuuat enim talis potus cum cito penetret, & humectet. Quod ſi clyſterizata non ſoluant,iuuentur per inferius cum collyrijs,& per ſuperius cum humidis mollificantibus,maturantibus, & abſtergentibus,vt eſt ius galli ſimplex,vel compoſitum,& deinde cum ſtypticis,& ponticis parum ſumptis, & etiam calida proprie. Si vero cauſa eius fuerit ſtercus craſſum,durum,& ſiccum inteſtinis intercluſum, cura eſt duæ res. Prima eſt mollificatio duritiei, & ſiccitatis ipſius. Secunda ipſius mollificati euacuatio.

Primam rem complent mollificantia interius, & exterius approximata. Interius autem per os,ſumendo iura pinguia carnium, & proprie gallinarum, ſiue gallorum. ſimplicia, & compoſita,vt ſupra in antidotario noſtro diximus ſpecies oleorum ſunt ſcilicet ſiſaminum, violarum, & amygdalarum,niſi adſit febris, tunc enim loco eius dabis in potu aquam hordei, vel prunorum, ſebeſten,& iuiubarum, tamarindorum, & lenientium, & aliorum fructuum frigidorum,& herbarum,vt maluæ,violæ,ſiclæ,atriplicis,& ſpinachiarum; mucilagines ſœnugræci, pſyllij, & dactylorum, ſecundum quòd neceſſitas te vocabit. Et ex proprijs, & expertis eſt mel caſiæ fiſtulæ ſumptum,& clyſterizatum, complet enim vtramque,ſed oportet,vt poſt horum ſumptionem moueantur fortiter,vt deſcendant detenta, & fęces faciant deſcendere detinentes, & clyſteres, ſi oportet, deinde cum prædictis. Exterius emplaſtra,& vnctiones,& fomentationes ex prædictis. & frictio tractatiua ventris cum manibus, & oleis prænarratis. Secundam rem complent prædicta drymia,riptica, & ſolutiua,clyſterizata proprie, vel per os ſumpta, prout diſpoſitio exigit, ſed ad perfectam curam,& in via præuiſionis à recidiua oportet,vt cauſa ſiccitatis,& indurationis fœcum auferatur omnino. Si ergo cauſa ſiccitatis eius fuerit cibus ſiccus,& paucus, cibetur cum prædictis herbis, cum carnibus coctis pinguibus,& iuribus ipſarum. Aut ante cibum præmittantur fructus maturi,lubrici,non ventoſi,vt cariex, pruna,& perſica ſicca,deinde multiplicentur cibi,nutrimenti multi noti. Si vero multa caliditas ſtomachi,& inteſtinorum deſiccans,& condenſans ſit,prædictis oportet vtaris recentibus,& frigidioribus,& lactucis, ſpinachijs, atriplicibus, blitis,ſolatro, portulacis,mucilagine,pſyllij,& melone indo. Et cibos cum gelea,& aqua hordei potabis eum infrigidata,vino lymphato cum ipſa. Si autem cauſa fuerit fortitudo retentionis, & debilitas expulſionis inteſtinorum: miniſtrabis prædicta lubrica,quibus admiſcebis aliqua acuta moleſtantia,vt porrum,cępas,ſiclam,& allia cum multo ſale. Et ſi cum debilitate ſenſus fuerit,miniſtretur in ſolutione eius hiera,& agaricus, hiera Hermetis,& pilulæ de ſagapeno. Et confortabis deinde naturam, & ſpiritum cum theriaca, & mithridato, diamarte, theodoricon,& ſagenea. Et cibabis eos carnibus laudabilibus. Si fuerit ex debilitate in lacertis ventris. Si autem illud fit,quia cholera, vt conſueuit, non mittatur ad inteſtina,corrigatur oppilatio hepatis, & pori cyſtis,vt ſuperius in hepate dictum eſt.

Si vero ſiccitas fœcum, ex multa prouocata vrina fuerit,extrahe fœces cum prædictis, deinde miniſtra ea, quæ minorant vrinam, non cum retentione ventris, vt ſunt zarur, bdellium mechium, excorticatæ lentes, & pontica, quæ per ſe faciunt, ſed quæ minorando vrinam, leniunt naturam, vt ſunt dactyli, paſſulæ dulces, penidij, caſia, &c. ſimilia, quæ illud per accidens operantur. Si quoque ex raritate,& reſolutione corporis illud accidat, prohibeatur reſolutio,&c. ſudor, prout ſupra in cura cordis diximus. Et cibetur craſſis, & viſcoſis, quantum poterit tolerare, & exponatur ventis, & irrorationibus frigidis, & quietibus,&c. ab actibus laborioſis abſtineat conſuetis. Similiter autem ſi ex lapide fuerit dolor cauſatus, prædictis humidis,& lubricis, ac abſtergentibus corrigatur,& educatur, quibus admiſcenda ſunt aliqua ex fragentibus lapidem in renibus,& veſica,ſi enim in remotioribus lapidem frangunt, multo magis in propinquioribus inteſtinis. Sed ſi ex vermibus, cum interficientibus, & educentibus, prout infra in cura eorum dicemus. Porro ſi ex ventoſitate intercluſa, & perforante,cum extenuantibus interius,& exterius approximatis procedes,prout ſupra in cura inflationis ſtomachi, heparis, atque

u ſubar.

Soluatio repetenda.

Soluatiua formata.

Clyſteres quando.

Vomitus quando.

Documentum.

Tempus aptius clyſterizandi, atque pharmacandi, quando.

Documentum.

Si Clyſteria non educãt, quid agen.

Cura colicæ ex facculatura.

Cura colicæ ſi ex lapide ſit.

Si ex vermibus.

Si ventoſa.

atque splenis, plenius dictum est. Si vero ex ventositate torquente intestinum, cura erit, vt situentur superius in loco temperato, & manibus inunctis cum oleo de enula, vel nardino, vel castoreo, fricetur venter leuiter, & cum tactu subtili adæquante intestina, & reducente ipsa ad situm, & statum pristinum, deinde extenuantia, & resoluentia ministrentur prædicta superius, & inferius cum clysteri, quod cruribus eleuatis, & compressione suaui manus repellatur ad superiora, vt perueniat ad gracilia intestina, deinde ventoseretur locus, & propinetur oleum de cherua cum vino albo, vel rutaceum, loco eius, vt vngatur ex eis dorsum, & restringantur crura fortiter valde. *In materia melancholica.* Quod si causa fuerit humor melancholicus, licet raro contingat, educatur cum proprijs clysterizatis, vt sunt stœchas, polypodium, epithymum, cortices radicum mori, borago, buglossa, & succus eorum, cum diaboraginato, diabuglossato, & diasene. *Clysteria.* Et sumptis, vt est decoctio epithymi, pilulæ de lapide lazuli, & lapide armeno, & collyrijs factis ex eis, iuuetur venter quoque, & splen euaporetur, ex armel, stœchade, origano, & chamæmila in aceto decoctis, & proprie cum à splene influit istis. *Medicina.* Et siquidem sanguis congelatus fuerit, euacuetur cum dissoluentibus, & educentibus, prout in stomacho diximus. Si autem sit apostema causa eius, studebis curare apostema secundum diuersitatem specierum eius, prout supra in stomacho diximus, & si contingit plurimum, quòd prædictæ causæ simul conueniant in *caliditate doloris. Quare oportet, vt prædictis simul medicinas commisceas, vel nunc vnam, nunc aliam ministrabis. *causalitate.* Et quoque, si ex ruptura, & descensu intestinorum in oschum dolor causetur, cura erit duæ res. *Si ex hernia.* Prima est intestina ad locum proprium reducere. Fit autem cum mollificantibus cataplasmatibus, deinde cum eleuatione crurium, ac manuum compressione suaui repellente superius. Secunda est rupturam regere cum ligaturis, & consolidantibus emplastris, & per os etiam ministratis. *Si ex solutione continui.* Et siquidem causa eius fuerit solutio continui intestinorum, & fuerit ex causa exteriori, puta vulnere, & percussione scindente, si penetret vsque ad vacuum ipsorum est mortale. Et maxime si in gracilibus fuerit. *4. aph. 24.* Inquit enim Hippocr. Si intestinorum incidatur aliquod gracilium, non conglutinatur, nec consolidatur, si vero non pertranseat in profundum, cum stypticis, & conglutinantibus regatur, quæ infra dicentur sectione secunda. *Si ex humore acuto.* Et si fuerit vlcus, mundificare oportet primum, deinde consolidare. Si autem à causa interiori fuerit, puta ab humore acuto pungente actu, & soluente, affuso, & collecto in intestinis, tunc dolor erit non de genere colicæ, vel iliacæ veræ, sed mendosæ, & proprie est de genere punctionis, & erit dolor pungens, in cuius cura excitatur, ex eo scilicet, quod ipsorum intestinorum dolor plurimum ex causa frigida prouenit humorosa, & ventosa, ac fœcum constipatione, quibus calida approximata, vt prædictum est, iumentum præstare consueuerunt, & frigida nocumentum. Proinde procedunt ad eius curam communiter stolidi, & improuidi medici cum calidis, & aperientibus, ex quibus dolor exasperatur, & acuitur, cum ex eis talis humor subtilietur, & inflammetur ac bulliat, curratque ad intestina effrænus, & trahatur, & proprie cum ab hepate, & cysti fellis, vel toto corpore influat illis. Recta itaque cura est, vt talis humoris complexio adæquetur, & obtundatur eius acuitas, & subtilitas inspissetur, & constipentur viæ, per quas influit. Confortentur intestina, & educatur, quod fluxit; & hoc primum cum rectificatione regiminis, & conuersione ipsius ad frigidum, & humidum, quod est notum. *Clysteres. Lenitiua.* Et cum frigidis humidis lenientibus etiam clysterizatis prius, & sumptis deinde. Et proprie in colica, qualia sunt violæ, maluæ, iuiubæ, pruna, sebesten, sursur, fœnugrœcum, & sicla clysterizata cum oleo violato, & zuccharo violato, & casia fistula. Et sumantur pruna perforata cum acu, & infusa cum iuleb, chrysomila, & persica, casia fistula, tamarindi, tereniabin, aqua fructuum, & syrupus violatus, vel de succo rosa, cum aqua hordei, & granatorum muzorum. Deinde pontica, nota, quæ comprimendo effusam humiditatem exprimant, & educant, & influentem ab hepate, cysti, vel toto corpore compescendo retineant, quo casu hepar, cystis, & totum corpus rectificentur, prout in cura ictericiæ diximus. Clysteribus quoque addantur oleum omphacinum, vel rosa. succus portulacæ, aqua sumach, virgæ pastoris, spodium, & adeps hirci, & similium, vt anatis, & gallinæ. Et si materia imbibita fuerit, administrabis cum eis hieram, & scammoneam cum pilulis de aloe. Et si expediat admiscebis illis stupefacientia, & proprie theriacem nouam, quoniam confert causæ imprimenti, & percipienti, vt supra dictum est. Et siquidem superius petens, impetum faciat ad os stomachi, vomitus prouocetur, si facile sit, si vero non, inferius trahatur clysteribus, frictionibus extremorum, & ligaturis dolorosis, fomentis mordentibus, & ventosis.

Siquidem humor talis salsus fuerit, ministrabis cum illis subtiliantia, & absstergentia, qualia sunt cartamus, succus alubleb, & sicla, & baurach, & sal in quantitate, superius vero sicla decoctam, & almuri, cappares quoque conditos cum sale, & aceto, & hieræ admiscebis agaricum, & colocynthidem, & similia. Stercus quoque adib dabis, quod est huic ægritudini proprium, sit autem in vino dissolutum, & inunctum cum oleo nardino, & suspensum in collo etiam cum filo de lana animalis, quod lupus comedit, & sit illud quando comedit ossa, & illud est album, & in rubis inuenitur suspensum. Ex eis est cornu cerui adustum cum vino in potu sumptum, quoniam sedat statim. Si vero causa eius fuerit acutus cibus, vel potus, prouocetur vomitus cum aqua tepida, & oleo siſamino, vel butyro, & propinetur lac, conuertatur quoque regimè ad frigidum, & vnctuosum. *Vomitus. Diuersione. Si ex humore salsa.*

Quod si causa eius fuerit sanies, à spiritualium vlceribus missa, cura est duæ res. Prima est mundificatio saniei cum clysteribus prædictis absterſiuis proprie. Secunda est, vt vlcera spiritualium medicentur, prout supra in prima sectione dictum est. Si vero sit humor à cerebro missus, cura eius erit cura catarrhi, quam superius diximus. Si vero à toto corpore, vt in diarrhæa, & similibus, cura erit cura diarrhææ, & fluxus liquefactiui, de quibus subsequenter dicemus auxilio Spiritus sancti. Si vero compressio ex vicinis apostematis, vt heparis, splenis, & lacertorum almirach, cura est cura apostematis illorum membrorum, quæ superius dicta est. Secunda mundificatio, & confortatio intestinorum. Si vero causa doloris fuerit compassio ad renes lapidem habentes, cura erit duæ res. Prima erit cura lapidis renum, quam infra ponemus. Secunda est mundificare intestina à superfluis, & confortare, ne debilitata retineant superflua, & colicam veram, & propriam incurrant. Si vero passio eius sit compassio ad cerebrum apostematum, & neruos patientes spasmum, vel tetanum, cura erit cura apostematis cerebri, quam præmisimus, & etiam spasmi. Si vero à causa exteriori accidat, quæ plurimum est iliacæ, vt puta mala complexione frigida, & pura, impressa à potu, vel balneo aquæ frigidæ, vento septentrionali, vel sessione in lapide frigido, cura erit duæ res. Prima est, vt auferatur causa. Secunda est, vt calefiant intestina per cibos, & medicinas calidas intus, & extra, & per omnem modum approximatas, prout in cura malæ complexionis frigidæ stomachi diximus. Si vero ab aere pestilente accidit. Cura eius est, quam supra in cura ægritudinum cordis diximus. Similiter si à veneno sumpto, cura est, quam ibidem prædiximus. Si vero fiat à cibis stypticis, & ponticis proprie tamen habentibus colicam commouere, aut causare, cura erit illos educere cum lubricis, & prouocatione vomitus, & proprie in iliaca. Regimen autem ordinandum est duplex. vnum est curatiuum, aliud præseruatiuum. Curatiuum est, vt regantur in aere temperate calido, ne fortitudine doloris, & calore aeris resoluantur. Exercitentur pedibus, vel *Si sanies.* *Si ex lapidem.* *Si ab aere pestilenti, aut veneno.* *Si à cibis astringentibus. Regimè curationum.*

manibus, vel reuolutionibus in ſtratu, quantum poſſibile eſt, & dormiant deinde quantum oportet, proprie poſt ſolutionem ventris, & ſupra manitionem, niſi à cauſa calida fuerit: abſtineant vero, & ſitiant, quantum tolerare valent, donec repletio corrigatur, & proprie ſi à frigida cauſa fuerit, & ventoſa, & tunc ſufficit eis ius cicerum, & gallorum antiquorum, & panis furfuraceus ficcus cum alijs, & vinum antiquum, & aliquod ex extenuantibus ventoſitatem. Gal. vero ait, quòd operationū quidam cum ſentiebat colicum dolorem, cingebat ſe non prius cinctus. Comedebat autem cum pane allia, nullam derelinquens conſuetam geſtionem, bibebat autem per totum diem nihil, ad veſpertum vero meracius, deinde dormiebat per totam noctem, mane vero ſurgebat omnino indolorabilis. Sic ergo alendi ſunt niſi ad reſolutionem perducantur propter doloris vehementiam, & euacuationem, & proprie in iliaca. Tunc enim oportet, vt cibus ſit facilis digeſtionis, & boni nutrimenti, lenitiuus, lubricus, & abſterſiuus, ſicut eſt carnis diſſolutæ, vel deſtillatæ, & colatæ, & proprie columborum iuuenum non pinguium, & gallorum iuuenum, vitelli ouorum ſorbilium, medullæ diſſolutæ in iure, vel vino, & quandoque oportet in iure eorum, vt ponatur cartamus, & alubleb, ſemen vrticæ, & polypodium, turbith, vel ſcammonea diſſoluta, prout inuitat neceſſitas. Et, condire cibaria cum porro, allio, & ſale, & ſpeciebus, puta cinnamomo, zingib. origano, pipere, cymino, & aniſo; & ex fructibus concedantur caricæ, paſſæ dulces, & cappares conditi cum aceto. Et ex oleribus, ficla, ſinapis, vitent vero craſſa, viſcoſa, frigida, ſtyptica, conſtipantia, & ventoſa. Si vero à cauſa calida fuerit, quies eſt magis conueniens, & ſomnus ſupra repletionem, nec non plurima abſtinentia, & cibus humidus leniens, & lubricus, frigidus, vt eſt ius herbarum, & fructuum prædictorum ſupra in cura pungitiui doloris, & potus aquæ hordei, Vitent vero ſtyptica, & pontica, niſi cum cauſa illa influat inteſtinis ex alio, tunc enim ibi competunt, vt ſuperius dictum eſt. Et cibus difficile corruptibilis, vt factus ex chondro in aqua decocto immiſſis granis malorum granatorum, ſicut Galen. oſtendit. Et potus etiam frigidus non veri frigoris, ſi ſiticuloſus, & hora æſtatis fuerit. Sed ius galli decrepiti negatur omnino. manitio eſt communis, & quotidiana cum proprijs: repletio eſt nociua, & retentio fœcis, & ventoſitatis petentium exitum. Animæ vero accidentia per ſe nocent generaliter omni ex omni cauſa, in quantum naturam exterminant, & debilitant. Per accidens autem conferunt, inquantum naturam inflammant, & infrigidant, & diſtrahunt à dolore. Specialiter autem conferunt, vt ira, & indignatio, in eo, qui eſt ex cauſa frigida, gaudium vel triſtitia, & timor in eo, qui eſt ex calida. Si vero ab hepate fuerit, regatur ſicut in apoſtemate ſtomachi dictum fuit. Regimen vero præuiſiuum infra ponemus, auxiliante Chriſto. Circa correctionem vltimo accidentium inſurgentium eſt inſtandum, ſecundum diuerſitatem ipſorum, quorum vniuſcuiuſque quæres curationes in proprijs capitulis, vbi de eis dictum eſt, vel infra dicetur.

Poſtis ingenijs curationis, ad dolorem ventris, & ſpeciebus eius, atque numeratis ſimplicibus medicinis, quibus compleri habent, & debent, ad ſubiunctionem medicinarum compoſitarum deueniemus, quibus valeant, vbi ſimplices non ſufficerent, per ſe compleri. Sciendum ergo, quòd ex eis, quædam ſunt enemata, quædam collyria, quædam vomitiuæ, quædam ſyrupi, quædam electaria, quædam trochiſci, quædam potiones, quædam pilulæ, quædam emplaſtra, quædam euaporationes, quædam vnctiones, quædam balnea, quædam olea, & quædam ventoſæ. Et ex enematibus, quædam ſunt ad frigidam, phlegmaticam: ex quibus eſt, quod digerit, & eſt. Recip. florum chamæmeli, meliloti, abſinthij, parietariæ, calamenthi, origani, maluæ, ana M.j. fœnugræci, ſeminis lini, ana vnc.j. caricarum x. hyſſopi vnc j. cymini, anith, fœniculi, ana vnc. s. furfuris par-

rr. meth. med. cap. vltimo.

Cibus.

potus.

Anima accidentia.

Eugenia medicinalia.

Clyſteres ad colicam.

tem j. bulliant in aqua fontis, & in tribus particularibus diſſoluantur mellis communis vnc.ij. olei anethini vnc. ij. ſalis communis, quod ſufficit. Oportet autem, vt forma clyſteris ſit ſecundum meliorem modum, & eſt, vt foramen eius cannæ ſit ita largum, vt cito injiciatur, & quantitas eius ſecundum quantitatem corporis, & ætatis, ſimiliter, & enema, & ſit calidum in hoc caſu, tepidum in alio, non frigidum. Tempus eſt dictum ſuperius, vt cum iam digeſtus fuerit cibus, & pertranſierit, & eſt ſecundum Galen. poſt ſex horas ſumptionis ipſius, & plus. Sitque modus iniectionis ſuauis. Ad hoc igitur cannella clyſteris inungatur oleo dulci, & impellatur enema cum expreſſione continua, vt aer non ſimul impellatur cum eo, & ſuaui in colica, forti, in iliaca. Sitque corpus ſupra genua, & inclinato capite ſituatum; Et quandoque oportet eleuare crura, vt ad ſuperiora melius impellatur. Sitque ſituatus infirmus ſupra ventrem in colica vera, & iliaca, ſupra renes, & dorſum in colica non vera, & nephritica, vel ſupra latus patiens. Deinde venter manibus fricetur, & moueatur, & quandiutius poteſt toleretur, deinde vero emittatur, quòd non exeat, collyrio iuuetur, quòd ſi non ſuffert, repetatur clyſter, cui addatur plus ſalis, vt excitet expulſiuam. Et quandoque oportet admiſcere calidiora aliqua ex prædictis, quæ magis expediunt. Aliud ſolutiuum ex intentione noſtra. ℞. mercurialis, aſari, ſtæchadis, maluæ, chamæmeli, abſinthij, & naſturcij, vrticæ, parietariæ, centaureæ minoris, rutę ſiccæ, ana M.j. polypodij drach. ij. aniſi, ſeminis anethi, ana vnc.s. cartami, colocynthidis, panis porcini, ana vnc.j. bulliant in aqua fontis, & in partes diſſoluantur mellis communis vnc.ij. caſiæ ſiſtulæ vnc.j. hieræ picræ * vnc.iij. baurach drachm.j. olei de been vnc.j. educit enim phlegma, & ventoſitatem, & ſedat doloré colicæ, & iliacę, & ſanat: ſi Chriſtus voluerit.

Aliud ℞. baurach vnc.j. tere, & diſſolue in aqua rutæ, vel oleo eius, & clyſterizetur. Et quandoque additur hiera, quando materia eſt in rugis inteſtinorū, & tunicis intercluſa, & inuiſcata, educit enim eam facile. Aliud Gal. ad colicam ventoſam. ℞. ſemi. apij, anethi, dauci, rutæ, & cyperi, ana vnc.j. bulliant in oleo antiquo, vel ſubtilis ſubſtantiæ. Deinde colentur, in colatura diſſoluatur adipis anatis, vel anſeris, vel gallinæ liquefactæ vnc.ij. & immitte: ſedat enim dolorem, quòd ſi non ſedauerit, rurſus immittendum eſt idem, & ſi non ſederit, iterum adde illi caſtorei puluerizati drac.j. Et ſi cum hoc non ſederit, adde epij drach.s. Et quãdoque admiſcetur baccæ lauri vnc.j.

Aliud Serapionis laxatiuum humoris phlegmatici. ℞. chamæmeli, haſce, violarum ſiccarum, ſebeſten, ficuum, ſeminis lini, althææ, ana partem j. decoquantur in lib.iij. aquæ donec remanent lib j. & s. & coletur. Et ſundantur ſuper eam olei myrtini vnc.ij. ſalis drach.iij. baurach vnc.s. muri, & zucchari, ana vnc.ij. & clyſterizetur cum eo tepido. valet ad colicam cum febre acuta, cuius natura eſt ſicca. Et cum phlegma ex alijs influit, illis adde macem.

Aliud ad dolorem colicæ frigidum, abſque febre, miſceatur colocynthidis cum prædictis rebus vnc.s. Deinde decoquantur, & colentur, deinde ſumatur caſtorei aur.s. & colocynthidis tritæ drac.j. & quarta, centaureæ dra.ij. mellis dra.ij. ſalis triti dra.ij. baurach dr.s. clyſterizetur cum oleo tepido. Et ex hominibus ſunt qui addunt ſagapenum, bdellium, ammoniacum, & opopanacum. Aliud ad colicam ex vermibus. Rec. centaureę minoris, agarici, abſinthij, carui, granorum lupinorum in quantitate conuenienti, diſſoluãtur, fellis taurini vnc.s. olei amygdalarum amararum, & baurach, quod ſufficit. Et clyſterizetur præcedente clyſteri ex lacte, vel ex hydromeſte, & aliqui addunt hieram.

Aliud ad colicam phlegmaticam ex retentione fœcis. Rec. origani, ſtæchadis, aſari, centaureæ, maluæ, althææ, ſeminis lini, ana partem j. aniſi, fœniculi, carui, ſeminis

rutæ,

rutæ,ana vnc.s. olei amygdalarum dulcium,baurach,& salis communis,quod sufficit,mellis violati vnc.j.& clysterizetur. Et sunt aliqui, qui addunt succum sicl æ,& proprie cum phlegma à capite profluit intestinis. Et deinde,si oportet,supponatur cum collyrio de pane porcino. Aliud absterſiuum. in aqua maris bulliant furfuris frumenti pars.i. ireos,aristolochiæ rotundæ, caricarum, ana vnc.j. stercoris columborum, stercoris canis comedentis ossa,ana drach ij.dissoluatur in aqua prædictorũ, & baurach, ana vnc. ij. mellis rubei,vnc.j. olei de been vnc.j.& fiat clyster,deinde,si expediat, supponatur cum radice bryoniæ.

Aliud ad frigidam colicam absque materia. Rec. olei antiqui simplicis secundum Gal. & eo temperato cum adipe anatis fiat clyster,calefacit enim,& non trahit. Et quandoque misceatur cum alchitram drach.ij. Et quandoque bulliant in eo abrotani, calamenthi, pulegij,sambuci,anethi,radicis lilij, ana vnc.j. & clysterizetur. Et aliqui faciunt prædicta in vino vinoso antiquo bullire. Aliqui clysterizant solum cum oleo sambucino, vel de raphano. Et calefiat sępe venter cum panno calido. Et quãdoque clysterizatur fimus columbinus, & proprius canis cum succo chamæmeli. Aliud ad colicam ex siccitate. Rec. extrema animalium humidorum,vt capita, & pedes agnorum, hædorum, & arietum iuuenum,& bulliant in aqua, & in parte dissoluantur olei sesamini, vel amygdalarum dulcium,& clysterizentur. Et aliqui cum iure gallinarum pinguium, aliqui cum lacte asinæ clysterizant,humectant,& impinguant. Aliud Rasis ad colicam calidam ex infusione choleræ ad intestina. Rec. olei rosa.vnc.ij. & dissoluantur in aqua decoctionis violarum, & clysteriza. Et accipe oleum cytoniorum,& cum aqua violarum,& sumach misce, & superadde spodij drach.ij. clysteriza, & si quod influit fuerit phlegmaticum,superadde macęm, myrrham, & charabe loco illorum. Aliud ad colicam ex apostemate frigido. Recip. olei laurini vnc.j. olei de oliuis partes ij. adipis anseris partem j. clysteriza. Est enim mirabile secundum Abuhali. Et consequenter adhibe emplastra facta ex abrotano, & anetho,schænãtho,& meliloto,& reliquis,quibus curatur tale apostema. Aliud Isaac ad frigidam phlegmaticam, & ventosam. Recip. chamæmeli,anethi,ana vnc.j.s. centaureæ, liquiritiæ, seminis lini, & fœnugræci, ana drachm. x. apij, ameos, calamenthi, meu; croci hortensis, ana drachm. iij. caricarum octo, coquantur in aqua, & in partes tres mittes mellis vnc.j. obsomogarum, olei oliuarum, sisameleon, ana drach.j. sambucini,lenticuleon, ana drach. s. nitri drachm.j. Et fiat clyster.

Et ex eis, quæ valde conferunt, est emplastrum de abrotano factum de granis lauri. Ad colicam autem melancholicam clysterizatur polypodium, cum sale indo,& epithymo,boragine,bugloſſa,& melle. Et ex collyrijs est collyrium Almansoris. Recip. salis drachm.ij. colocynthidis, scammoneæ, ana drachm.j. & s. mellis, quod sufficit, decoquantur vsque ad spissitudinem decentem. & fiant inde collyria. *Collyrium ad colicã.*

Aliud ex radice bryoniæ, & radice panis porcini inunctis cum oleo anethino. Et valet ad frigidam phlegmaticam ex fęce. Aliud ex litio. ℞. litij drach.j. myrrhæ, storacis,calamitæ,opij,thuris,ana drach.j.croci.scrup.s. Confice cũ succo arnoglossæ,& impositum teneatur per horam,sedat dolorẽ,stringit materiam,& dormire facit.

Aliud quod dissoluit ventositatem. ℞. cymini,fóliorum viridis rutæ, ana M.j.burchormarien, & est radix pyrethri, vel mali terræ drach ij. nitri drach.v. puluerizentur,& conficiantur cum melle,& coquantur ad spissitudinem. Et fiant collyria,& vngãtur oleo de ruta,vel nardino,vel de cherua,& immittantur cum oportet.

Aliud Abuha. Rec. stercoris porcini, salis gemmæ,& baurach,ana drach.v. terantur, & misceantur cum melle vnc.ij. & coquantur ad spissitudinem, & inungantur oleo,& immittantur. Confectio suppositorij, quæ soluit ventrem: conteritur enim, & proijcitur in clysteri

A solutiuo, & nominatur suppositorium album à Rhasi. Recip. baccarum drach.x. colocynthidis, nitri, bdellij, sagapeni, ana drachm.v. scammoneæ drach.ij.s. & fiat collyrium ex eis.

Aliud Abuha. Conteratur ruta cum aqua mellis,donec fiat sicut illud,de quo fit linimentum, & ponatur medietas ipsius de cymino, & quarta pars de nitro, & sumatur glans longitudinis vij. digitorum, vel fiat ex oleo rutaceo cum castoreo, & melle,felle vaccino,& baurach, ana aur.s. sagapeni, bdellij, colocynthidis, & althææ, ana drach.iij.& fiat ex eis glans, valet ad phlegmaticam,& ventosam.

Vomitiuum bonum ad iliacam frigidam, vinum Græcum simplex, vel flauum simplex, vel sclauum sicut est, vel calidum, vel aqua cępæ narcissi, seminis raparum, vel raphani ma. simplex, vel cum aceto scillæ, & vinum infusionis asari per noctem ante, & aqua nucis vomicæ,vel infusionis ellebori albi. Aliud ad colicam. sumatur aqua decoctionis atriplicis. Et bibatur sola,vel cum aceto,& oleo violato. Aliud ad ventosam. Recip. carui, seminis anethi, & rutæ, bulliant in aqua, & tepida cum oleo de neriden, vel de enula sumatur. Aliud vomitiuum, & est Rasis, & est forte. ℞. tartari, nucis vomicæ, nigellæ, semi. raphani, & anethi, ana æqualiter,salis indi,baurach,ana partem s.dosis drach.iiij. cum tepida. Et quandoque additur in ea drach.iiij. de condisi. Syrupus conferens colicæ, & iliacæ phlegmaticæ,& ventosæ. ℞.calamenthi,origani,hyssopi hortensis,sampsuchi, ana M.j. siseleos, anisi, fœniculi,carui,seminis apij, raphani,ana drachm.v. radicis enulæ vnc.v. ireos vnc.s. meu,phu,anisi,acori, ana vnc.s. schænanthi, sem.vrticæ, ana vnc.s. florum roriſmarini, boraginis,& bugloſſæ,ana scrup.j.mellis communis despumati lib.ij. aceti scillitici,vnc.iiij.in pecia bulliant zingib. galangæ, garyoph.ana drach.ij. spicæ drach.j. Et quandoque sufficit syrup.ex melle scillitico cum geleniabin, ana vnc.j. cum aqua anisi, & fœniculi. Idem operatur syrupus de hyssopo, & calamentho, quorum descriptiones posuimus in antidotario nostro. Syrupus conferens cholericeæ,& iliacæ calidis. ℞. endiuiæ lupu. lactucarum, portulacarum trifolij, cymarum rubi, chrysolocannæ,acetosellæ, ana M.j. prunorum, sebesten, iuiubarum, ana xxx. liquiritiæ, violarum, & rosa. ana vnc. j. zucchari lib.j. succi cytoniorum, & aquæ ros. ana vnc.iij. pecia rara bulliant, spodij, sandali vtriusque, ana drach. ij. succi granatorum muzorum drach. iij. Et quandoque sufficit syrupus violatus simplex,vel de succo violarum, & proprie cum volueris soluere materiã iam collectam. Syrupus ad colicam non veram, quæ est ex lapide renum. Recip. chamædryos, chamæpithyos,fenetionum, & cretanorum marinorum, parietariæ, capil. ven.os mundi,calendulæ, scolopendriæ, cum radice endiuiæ, cum radice cichoreæ, hepaticæ, bugloſſæ, agrimoniæ,ficlæ,& pentaphylli, filipendulæ, ana M.j.quinque radicum communium ana drach.j. liquiritiæ, maluarum,seminis violarum, florum boraginis,acori,enulæ,radicum iridis, radicum cardonis, & arundinis, saxifragiæ,milij, folij, ana vnc.j. fileris, anisi, fœniculi, sem. apij, ameos cordumeni, petroselini macedonici, asari, meu,schænanthi, ana drach.s. caricas x. seminis vrticæ, radicis raphani,ana vnc.j. sem. asparagi, bruſci, casiæ ligneæ,ana vnc.s.prunorum, sebestẽ, ana xxx. seminum communium cicerum nigrorum ana vnc.iiij.seminum lactucarum,portulacæ,scariolæ,ana vnc.s. hordei mun. partem j.gummi,tragacanthi,lapidis indaici,lapidis,qui inuenitur in spongia marina,ana vnc.j. medullæ ossium ceraforum, betonicæ, ana vnc.j. aristolochiæ longæ, & rotundæ,ana drachm.ij. alchechengi vnc.s. passularum enucleatarum, zucch. ana lib.ij. mellis rosati lib.s. succi capil.ven.succi scabiosæ, succi vrticarum paruarum depuratorum,ana lib.s.aceti vnc.iiij.& fit scilliticum. Et quandoque additur,cum volueris,quod laxet,hermodactylorũ,& corti. radicis celsi, ana vnc.ij. polypodij vnc. iiij. Et aromatizetur cum cinnamo cubebe,& spica.

Vomitiuum ad coliçam.

Syrupi ad colicam, & iliacam.

Syrupus ad colicam ex nephritide.

Electaria. Electaria,ad colicam frigidam,diacalamẽtum,diambra. Et fortius eſt diatrionpip. Et ad ventoſam diagalanga,confectio de ſeminibus. Et fortius eſt diacyminum, & theriaca antiqua,& ſimilia. Ad eam,quæ eſt ex comſtipatione facit diacaſia fiſtulatum, & diaprunis,& valent etiam ad colicam calidam, & diarhodon,& triſandalum,quorum deſcriptionem ſupra habuiſti in antidotario noſtro.

Trochiſti. Trochiſcos ex prædictis ſimplicibus poſſes etiam conficere eligendo propria tuæ intentionis. Similiter, & potiones ad maturationem, & reſolutionem naturæ per vomitum,vel feceſſum, & plures in antidotario noſtro eligere poteris ad hanc ægritudinem, ſi volueris.

Pilule ad colicam. Ex pilulis ad colicam frigidam phlegmaticam ſunt pilulæ de ſagapeno, de ſarcocolla; de opopanaco, pilulæ fœtidæ noſtræ, pilulæ de euphorbio, de colocynthide.

Pilule de 4. rebus. Pilulæ de quatuor rebus expertiſſimæ. Rec. colocynthidis, ſagapeni, ſalis gemmæ, diagridij cocti, ana partes æquales, terantur, & conficiantur cum ſucco porri, à drach j vſque ad ij.

Ad idem Rec. hieræ magnæ,& proprie Logodion,& colocynthidis, & benedicta,& iuſtinum ad nephriticã philanthropos. Ad colicam calidam, & cholericam, pilulæ de hiera Gal. de rhabarbaro. Rec. pulueris hierę Gal. drach. ij agarici, rhabarbari, ana ſcrup ij. vel diagridij cocti. Informentur pilulæ cum ſucco roſarum. Et pilulæ noſtræ, quas in noſtro poſuimus antidotario, quæ valent ad febres cholericas, ægritudines de genere choleræ citrinæ,& ſanguinis ad melancholiam. Pilulę de colocynthide, de lapide armeno,& de lapide lazuli.

Emplaſt. Et ex emplaſtris ad colicam, & iliacam frigidam eſt emplaſtrum de granis lauri,& de alijs, & relatum ad Andromachum,& relatum ad Eraſiſtratum,& ſinapiſmum, & relatum ad Andromachum cauterizans vbi oportet. Et Emplaſtrum ad cholericam eligas ex eis, quæ dictæ ſunt in cura ictericiæ. Et ex prædictis ſimplicibus componere poteris, prout oportet. Et ſimiliter vnctiones,& cerata. Et ex euaporationibus, quæ ſunt humidæ, vt ſunt ex ſpongijs, filtro, cotto, vel lana,& infuſis in aqua decoctionis prædictorũ anodynorum. Et quandoque impletur ea vas æneum, vter, vel veſica, & applicantur ventri,& hypochondrijs. Et quãdoque bulliunt extenuantia ventoſitatem. Et quãdoque ſunt ſaccelli, ex quibus quidam ſunt ſicci, quidam ex ſale,& milio, vel panico ſunt, nec valent niſi in materia humida, ventoſa, & quandoque ex parietaria in vino cocta. Et quidam ſunt temperati, vt qui ſiunt ex chamæmelo, abſinthio,& ſem. lini,& quidam ex alijs, puta ſem. lini, fœnugræco, radice althææ, violarum, malua, chamæmelo, meliloto,& proprie in colica nephritica cum bullierint in aqua, vino,& applicentur ſupra renes. Et balnea quoque,& olea, quæ ad frigidam, ſunt oleum anethinum, de abrotano, de lilio, quod habet virtutem theriacæ, oleum omphacinum,& vltimum eſt oleum apoſtolorum. Et ad ventoſam oleum rutaceum, nardinum, & de enula, & de cherua, ad vtramque. Ad calidam oleum roſ. & violarum, & de ſem. melonum, & de ſcorpionibus ad nephriticam inunctum ſupra renes. Et ad vtramque ſcilicet veram,& nephriticam, & oleum de piperibus.

Euaporationes. *Saccoli.* *Balneum, & olea.* *Ventoſa.* *Clyſter ad colicam.* *Aliud clyſter nobilis.*

Ventoſa. Ventoſæ quoque debent eſſe magnæ cum multa flamma,& ſint de vitro, vel cornu, vel de argilla.

Clyſter ad colicam. Clyſter educens phlegma craſſum, & ventoſitatem, ſi Chriſto placuerit. ℞. rubeæ. M. j. ſcordeon vnc. ij. cymini, aniſi, ana vnc. j baccarum lauri, vnc. ſ. aſæ fœtidæ drach. ij mellis,& ſalis, ana drach. j. bulliant in oleo antiquo, vel vino veteri, & fiat clyſter. Vnctio ex butyro confecto cum puluere colocynthidis ſupra vmblicum ſoluit ventrem,& curat colicam, ſi Deo placuerit. Clyſter benedictus pro nobilibus cum ſuauitate educens phlegma, & melancholicum humorem, reſoluit omnẽ ventoſitatem, & ſanat colicam. ℞. aniſi triti, polypodij triti, ana vnc. ij. bulliant cum aqua lactis caprarum lib. v.& diſſolue hieræ picræ vnc. j. mellis vnc. ij. ſalis vnc. j. olei viol. fac cum reiteratione ſi oportet. Regimen præſeruatiuum à colica,& ileon, cum apparent ſigna repletionis, & inceptionis ex tortione, dolore leuioribus, & punctione, oportet vt interdicatur repletio, & iniungatur abſtinentia,& euacuatio cum vomitu,& fluxu ventris, cum clyſteribus prædiſtinctis; deinde cum aliquo ſolutiuo leui, deinde ſi expediat cum forti, præmiſſa digeſtione cum appropriatis vnicuique cauſæ replenti. Et ex digeſtiuis bonis in via præſeruationis ad colicam veram,& iliacam, & etiam non veram, ſeu nephriticam eſt ſecundum Iudæum belzamen de thymo, vt ſumatur quolibet mane cochlear vnum huius pulueris cum vino albo ſubtili. Rec. ſem. anethi, fœniculi, apij, fœnugræci, ana drach. j. ſ. ſchęnanthi drach. v. Itẽ aliud, fiat vinum ex trifolio, vel pentaphylon, vel betonica, & gramine contritis, & poſitis in vegete, cum vinum in vindemijs ebullit; de quo ſumatur medius cyathus ante cibũ cum puluere zedoariæ. Et ex ſolutiuis leuibus eſt talis tragea experta, etiam ſi ſit cum febre vera, & mendoſa. educit eum humores craſſos, qui ſunt cauſæ vtriuſque, & etiã calculos. ℞. turbith boni, hermodactyli, ana vnc. j. eſulæ vnc. ſ. piperis longi, zingib. ſpicæ, ana drach. j. macropiperis drach. j. croci drach. ſ. ſeminis leuiſtici, granorum ſolis, ſeminis geniſtæ, ſaxifragiæ, ana drach. ij. medullæ carrami vnc. j. zucchari, quantũ ſufficit, de qua ſumatur cochlear vnũ in menſe,& deſuper bibatur parũ aquæ tepidæ. Et ſunt qui addunt caudas grillorũ, cicadarum,& cineres ſcorpionũ,& cantharidarũ in hyeme,& in frigidis circumſtantijs, Æſtate vero,& in calidis non addantur: ſed ſumantur loco eius mel caſiæ fiſtulæ cum aqua liquiritiæ, ſeruato bono regimine. Et eſt vt in principio cibi, vel parum ante ſumat aquam cicerum nigrorum cum ſemine melonis: deinde ſumat ſubtiliantia,& incidentia,& à contrarijs abſtineat. Item ſumat poſt cibum tragean confortatiuam digeſtionis,& reſolutiuam ventoſitatis, quæ ℞. garyoph. inciſorum vnc. v. galangæ vnc. v. zingib. vnc. j. granorum paradiſi, vnc. iiij. aniſi, fęniculi, ana drach. iij. liquiritiæ drach. ij. ſeminum melonum mundatorum drach. iiij. vinum ſit ſubtile vinoſum.

Reg. præſeruans in colica,& ileo.

Digeſtiuũ. Pulus bonus ad colicam.

Solutiua bona pro præſeruatione colica.

De cura vermium,& medicinis eorum. Cap. 2.

QVia curam vermium exiſtentium veluti vna ex cauſis colicæ, vt patuit præcedenti capitulo, reſeruauimus, vt loqueremur de ea latius, eorum genera, cauſas, ſigna,& medicinas inueſtigandum proprias, cum ſint accidentium plurium horrendorum, & mortiferorum: ideo de ea ad præſens loquemur, prout miniſtrabit gratia Saluatoris. Sciendum igitur, quòd ſecũdum Gal. vermium tria ſunt genera, ſcilicet lumbrici rotũdi, aſcarides, ſubtiles parui; & tertium genus eſt eorum, qui lati vocantur,& cucurbitini, producẽtes ſemina ad modum ſeminis cucurbitæ cæteris longiores, vtpote alternatim ſibi continuantes ad modum chordellæ, ſeu zagarellæ, ſicut ſenſus declarat. Cauſa autem in generatione ipſorum triplex eſt, materialis, localis,& efficiens. Materialis eſt humiditas inſipida alba, & viſcoſa in vnum condenſabilis,& compactilis, & talis eſt phlegma, non cholera rubea, nec nigra, licet effundantur ad inteſtina, cum ſint ſiccæ, diſpartibilis ſubſtantiæ, non condenſabilis bene,& nimis calidæ, vel frigidæ, ſaporis contrarij generationi,& conſeruationi ipſorum, vt quia amari, vel acetoſi valde, quibus necantur, coloris diſſimilis, quia citrini, vel nigri, non etiam ſanguinis licet ſit conueniens propter ſaporem, quia dulcis eſt, ad inteſtinorum tamen vacuum non effunditur, ſed à natura ſtricte in venis, vt theſaurus conſeruatur, exiſtens proportionalis, & neceſſarius generationi, nutrimento, & augumẽto membrorum radicalium, & carniformium quibus in colore eſt ſimilis non ſicut vermibus. Localis eſt inteſtinorum vacuitas, in qua ipſa materia phlegmatis, vt ſuperflua: quia ex digeſtione, & ciborum malitia, & regiminis in alijs aggregatur, cuius conſideratione, eorum generatio in ætatibus omnibus eſt communis; & in tempore proportionali eſt magis; in qua qui manet, & conſeruatur

Vermium gene. triplex 3. aph. 26.

Cauſa generationis vermiũ triplex.

Locus generationis vermium.

ptæ

ſtæ frigiditate, & circumuolutione ipſorum ab eius adhærente viſcoſitate,& prædebilitate coloris ipſorum ibi manens non regulata corrumpitur,& putreſcit,& ſic colorem accendit: quia cum nequeat eam conſumere,eius humiditatem reſoluit,& craſſum,condenſatũ dimittit: nec rectificat, ſicut ignis materiã luti putridi ſibi ſubiectam,quam conſumere nequit,rectificat conſumẽdo humiditatem,vel minuendo,& craſſum relinquendo lapideum,ſic ipſam rectificat condenſando,& cum influentia conſtellationis, cooperãte natura corporis,formam, & figuram vermium imprimit in illam ad hunc finem, vt materiam putreſcibilem in id, quod minus malũ eſt conuertat,& reſiduum putredinis naturaliter in inteſtinis aggregandæ conſumat ſe paſcẽdo ex illa, cuius caloris conſideratione,vt diſponentis ipſi efficienti cauſę. dixit Hipp. in aph. Eos maxime in ſenioribus,ideſt in procedentibus vltra ætatem dentium plantatiuam generari. Ex quibus iam cauſa efficiens nota eſt, & eſt triplex diſponens,vt eſt calor putredinalis, operans vt natura, perficiens,vt ſupra cęleſtis influentia,prout Ariſt. dixit. ſic enim eſt videre in animalibus exterioribus mundi, quæ non generantur ex ſemine, vt ſunt muſcæ, crabrones,qui ex ſtercore bouis,& veſpæ, quæ ex carnibus generantur equorum corruptis, cum etiam calefiunt à calore ſolari in ipſas agente, & nequeat ipſas conſumere, depurantur,& condenſantur in vnum, & natura ſupra cęleſtis corporis ſcilicet cõſtellatio, formam, & figuram talium vermium diuerſorum ſecundum diuerſitatem materię,& aptitudinis eius ad eos imprimit. vnde Ariſt. dixit propter melius. quòd enim ex putrida tali materia generentur tales vermes, ſiue talia animalia, melius eſt quam dimittantur ſecũdum ſuam putredinem puram, & vt reſiduum eius,& aliæ congregandæ putredines cõſumantur,ſumptæ,& cõuerſæ in nutrimentum eorum, exiſtentes in aere,terra,& aquis, multiſque modis nociuæ hominibus,melius eſt, quàm permaneant ſic. Sed contra hoc eſt,quod ſequitur. Natura enim ſi quod melius eſt agit,& minus malũ aget, ſed minus malum eſt, quòd tale phlegma putrefactum in concauo inteſtinorũ remanear, quæ ſunt vt dictum eſt, deputata collectioni putredinis,& expulſioni ipſius,cholera rub. coadiuuante,& ex ordinatione naturæ, infuſa in ea ad illud, quam quod talia vermium genera prõcreentur: Et cum ſuperius dictum ſit, quòd plurimum, & horrendorum accidentium frequenter ſint cauſa,& mortis, quod equidem non ſunt cum in quantitate fuerit moderata, tunc enim ſolum iuuamentum, quod poſitum eſt, faciunt abſque nocumento, vt ſupra de anatomia inteſtinorum eſt dictum. Sed ſi quantitate ſuperfluant continua, vel diſcreta,accidentia inducent plura,& etiam mortem frequenter vt ſtatim dicetur. Nec obſtat, quod ibi dictum eſt, quod cholera inteſtina habeat expurgare; quia illud eſt non ſemper, & tunc quando generantur ipſi, cum tunc occultetur cholera, & phlegma abundet in eis,quo etiã porus obſtruitur mittens choleram ad inteſtina. Et ex accidentibus eorum horrẽdis eſt,quod eſt,quia in loco, in quo generantur ipſi,cum tunc occultetur cholera,ſcilicet in inteſtinis, faciunt accidere colicam, & iliacã, vt ſupra dictum eſt; & ſic locum generationis eorũ nutrimenti,& augumẽti conſeruationis principaliter pungẽdo contra naturam offendunt,& tunc maxime cũ febris aderit,cum enim cõſumat eorum materiam nutrimenti,inflammat eos,& choleram ſuper eos effundat,ad furiam, & motum in querendo cibum incitat,& circumuoluti in inteſtinis, & acuiliter pungant, & quandoque profundius tendunt fugendo, donec inteſtina, mirach ventris perforent, & cutem,vt exeant inde ſicuti multi dixerunt, licet ſit raro, vel incredibile, & conſequenter ſubrapiendo cibũ fames generatur canina,et quandoque boliſmus, & caſus virtutis ori ſtomachi, propter aſcenſum eorum ad ipſum,& tunc quandoque vomitu expelluntur,quod eſt abominabile valde,& quandoque infrigidantur extrema,& quandoque per compaſſionẽ,& ꝓpter vtraſque diſpoſitiones prædictis tremor cordis magnus. Et propter eleuationem fumorũ ad caput,generatur ex eis epilepſia,& ſtupor,quæ maxime in hora commotionis inſurgunt,quæ eſt de ſero,& hora ſomni,tunc enim quærendo cibum ſtomachũ aſcendunt,& ſuperiora,& ſic talia accidentia cauſant,quorũ generũ diuerſitas,à diuerſitate cauſę materialis,& localis procedit Materia.n. ipſorum phlegmatica,aut eſt viſcoſa valde inſeparabilis,aut parũ,aut mediocriter,aut prima exiſtẽte in ſuperioribus inteſtinis.ſ. gracilibus, ſeu ileo, & ieiuno, quandoque generantur longiſſimi dicti cucurbitini ex ea,quæ eſt parũ viſcoſa adhærente recto,& ſęcibus corruptis,& ſcybalatis commixta, generãtur rotundi aſcarides ſubtiles, & parui, ex media generantur lumbrici de genere longorum exiſtẽtes, quia quandoque ſecundũ palmum,vel cubitũ prolongati apparent in medijs inteſtinis ſcilicet,colo,& orbo. Et eorũ deteriores ſunt lati, alijs longiores, cum ex materia putrida vehementioris adhærentię generentur. Et in loco ſuperioribus principalibus ſituẽtur magis propinquo. Et minus nocui ſunt parui,aſcarides,vt ſubtiles ad modum ariſtę cum à ſuperioribus principalibus ſint magis remoti, ꝓpinquiano, vt facilius expellantur,licet ex materia magis corrupta. Qua propter ſi dimittantur diutius,vt augumententur, & aſcendant ſuperius,magis fient nociui,cum ex magis putrida materia procreentur. Sed lumbrici, medij ſunt in' malitia, & cum diu retineantur omnes febrem pro eorum corruptione accendunt, & augent.

Et vermes quidem ſua habent iudicia. Cum enim exeũt antequam morbidi fiant,vel cum in febribus acutis exeunt vermes viui,ſignificãt virtutis expulſiuæ potentiam, & eſt ſignum bonum: cum vero mortui,malum; quoniam ibi multam caliditatem mortificantem eos demonſtrant, & ſiquidem puri exeãt mali ſunt,cum materiæ putrefactæ inobedientis multiplicationẽ oſtendãt. Sed cum fuerint permiſti ſęcibus,boni ſunt,& proprie cum in declinatione emittantur,vel fine ſtatus non in temporibus * præſentibus morbi. vnde Hippocr. inquit, bonum eſt ſi lumbricos admixtos habuit, ſcilicet ſtercus,inteſtinis, ſtomacho, & corpori manifeſtant, à quo ſtomacho ſi vomitu exeant, horribilis eſt,& malus cum malos humores in ſtomacho eſſe portendant,ſi generentur ibidem,vel ſi cauſa quærendi cibum aſcendat, naturam impotentem repellere eos demonſtrant.

Signa vermium, quædam ſunt communia omni eorum generi,quædam ſunt vnicuique propria. Communium autem, quædam ſunt ſigna ſumpta ex his,quæ ſequuntur accidentibus immediate ipſos generatos,vt eſt mordicatio,punctio inteſtinorũ,& grauitas percepta,& cõmotio,quæ immediate eos generatos ſequuntur,vt dictum eſt. verum non ſunt certa, ex eo,quod talia ex humoribus cholericis ibi retentis fieri poſſunt,vt ſupra de dolore inteſtinorum dictum eſt. Quædam ſunt ſumpta ex his,quæ mediate ſequuntur, cum nocumentum eorũ extenditur ad ſuperiora membra, ſcilicet ſtomachum, cor,& cerebrum. Et illa ſunt,quæ dicta ſunt ſupra. Ex quibus ſunt,quòd ſtrident dentes, & abſtergunt labia ſemper. Et cum dormiunt,accidit eis maſticatio habẽs viciſſitudines,ex eo, quòd comeſtio eorum illa hora cõmouet imaginatiuam, quæ imperat motiuæ,vt moueat genas ad maſticandum,ac ſi comederet ſimili modo. Et hæc minus ſunt certa,cum ex alijs cauſis poſſint accidere, quæ ſunt notæ. Quædam ſunt talia ſigna ex antecedentibus ipſorum generationem ſumpta, & talia ſunt, quoniam præceſſerit paucitas,& corruptio digeſtionis, guloſitas,& appetitus multus, & aſſiduatio ciborum phlegmaticorũ,& corruptibilium habentium generare ipſos proprie,vt lac, caſeus, frumentum, & ſimilia. Et hæc etiam non ſunt neceſſaria: non enim neceſſarium eſt, quòd ex prædictis lumbrici generentur,& vermes. Alia vero ſunt ex eſſentialibus ſumpta,quæ cõcomitantia dici poſſunt,vt ſunt ipſorum euacuatio,& apparitio exitus eorum,per vomitum,vel ſeceſſum; veruntamen eorum euacuatio non eſt ſemper, ſed cum iam quaſi victi ſunt à natura, vt critice,vel ſymptomatico expellantur;

Accidentia vermes in ſequentia.

Exuſa vermium effectiua triplex.

Quomodo epilepſia, & ſtupor.

Deteriores vermes qui.

Minus nocentes qui.

Medij ſunt malitia.

Prognoſtica.

Signa communia.

Cur maſticent in ſomnis pueri propter vermes.

Inprognoſticis.

** præſentibus.*

tur,quare oportet alia certiora quærere,quibus à principio cognoscantur, & certa,vel prædicta certificare.

Certificantur autem, si omnia simul coniungantur, vel saltem fient vnitati magis propinqua, impossibilis enim est certa interiorum quorundam cognitio,vt Gal. ait, sed coniecturalis, possibilis. Cum ergo considerabimus,quòd escæ facientes ad eorum generationem præcesserunt,& antecedentia, & sequentia sensibilia accidentia,quæ sunt dicta,eos coniecturabis adesse. Et cum in excrementis apparebunt vermes,per vomitum,vel secessum,eorum certificabis cognitionem. Hæc enim est doctrina medicorum principis Gal. seruanda,in dictis,& dicendis omnibus causis, & ægritudinibus cognoscendis occultis, quorum signa non sunt inseperabilia, non perdurantia,neque certa per seipsa distincta.

Signa demonstrativa quomodo. 3. de loc. aff. cap. 1.

Signa propria.

Signorum vero propriorum, quædam sunt longis propria magis,vt sunt commotio oris stomachi,morditatio ipsius cum punctione, & grauedine, & humore ibi percepto, quandoque casus appetitus, & difficultas transglutitionis, nocumentum ex cibo,& lubricitas,& fluxus saliuæ: & quandoque nocent pulmoni, & cordi propter vicinitatem suam,vnde accidit tussis, & tremor cordis, & diuersitates pulsus, & somnus, & excitatio non secundum ordinem,& cum pigritia,& accidit pruritus,& intuitus,& palpitatio,& apertio oculorum cum declinatione ad clausionem, & accidit eis,vt nunc rubeant,nunc vero offuscentur; & quandoque tenduntur eorum ventres, & fiunt hydropici: & quandoque superueniunt fluxus ventris. Lumbricis vero,& rotundis appetitus secundum plurimum multiplicatur,quoniam elongantur a stomacho, quare non nocent ipsi. Et rapiunt cibum, & commouentur in tempore famis motu forti nocente, & debilitante virtutem: & sunt cum punctione, & grauedine incidente in eo, quod sequitur vmblicum. Paruos autem significat pruritus ani,& inseparabilitas commotionis apud ipsum. Et inuenit habens eos grauitatem sub hypochondrijs suis,& dorso. Et exitus vniuscuiusque generis rectificat cognitionem cuiusque.

Cibi.

Interficientia vermes.

potus.

Curatio.

Cura vermium est quatuor res. Prima est regimen. Si enim causa prima generationis ipsorum est malitia regiminis in cibis, & in potibus, & in alijs: diminuendo, & corrumpendo digestionem, multiplicans phlegma,quod est crassum, frigidum,humidum,& viscosum, ergo si cura ordinata est,quòd prius oportet causam abscindere,primum erit in cura regimen emendare. Secunda est ipsorum interfectio, vt facile educantur, nisi enim interficiantur, euacuationi non obedient: viui enim retinentur in intestinis,& adhærent,secundum dispositionem,cuius dissolutio est difficilis. Tertia est eorum euacuatio,si neque eos mortuos,neque viuos natura expellat: non enim oportet, vt eorum prolongetur statio in ventre post mortem,ne inferat vapor eorum nocumentum venenosum principalibus membris. Quarta est accidentium correctio.

Dieta.

Primam rem complent rectificatio regiminis in cibis,& potibus sumptis secundum contrarietatem escæ, & prout digestioni complendæ oportet, vt sint cibi subtiles,facilis digestionis,& boni chymi, qui non corrumpantur,calidi,& sicci,nec viscosi, immo sit in eis absterssio,qua educantur, & interficiens natura vel proprietate,vel sint ex interficientibus, & absterssiuis, vel eis admisti,quales sunt aquæ cicerum,& cicera comesta,infusa in aceto, postquam abstinuerunt per medium diem, folia caulium, oliuæ salitæ ante cibum cum ruta comestæ,panes furfuracei; cum carui confecti, anisio,vel fœniculo, vel cymino, carnes columborum, passerum, & aliarum cum decoctione mentæ, vel salsamento facto ex ea,pane asso,& aceto forti,& potus sit aquæ salsæ simplicis,vel comministæ vino austero, vel forti aceto, vel aquæ dulcis cum cymino in ea decocto,anisio,vel fœniculo,vel gramine,& alijs. Sit ordinatio congruens confortationi digestionis,& perfectionis ipsius, prout supra in cura stomachi dictum est.

Vermes necantia.

Secundam rem complent medicinæ interficientes vermes,quarum quædam sunt communes omnibus generibus,quædam sunt propriæ. Et communium quædã sunt simplices, quædam compositæ. Et ex simplicibus quædam sunt calidæ,quædam frigidæ,quædam proprię.

Calida.

Communes omnibus, simplices, & calidæ sunt peruenientes ad gradum tertium, nisi sit cum eis febris vel apostema, & sunt amari saporis, acuti, & contrariantes qualitate,& sapore illis,quę magis diligunt ipsi,quę sunt dulcia,& vnctuosa, qualia sunt macis in multo vsu,nux indica antiquata, & comesta, & nasturcium,& semen apij; sunt ambæ fortes in interficiẽdo omnem vermem, & sisymbrium,hasce,carui, cappares, aqua lupinorum, & ipsi amari,chalcanthum,drach. j. cum melle sumptũ, ziniar,lactuca,anisi,& nigella, & si super sumen vnguatur radix enulæ exiccata,& sumpta,aur. ij persica,& folia eorum emplastrata sumini,& oleum eorum,& menta,petroleon cum licinio immixtum, & proprie ascaridibus. Farach,cum syrupo de melle,myrrha decocta in oleo bibitur ad omnes, Calamentum syluestre, chitran,& costus cum ponuntur in clysteri,scea,radix chamæleon interficit vermes, & proprie albos; prassium, cordumeni,grana ademestæ: Et credo quod sunt grana, quæ non est diu, quod habita sunt in vsu, anisum,fœniculum, cyminum, asarum, chamæpithyos, pulegium, origanum, abrotanum, sicut & absinthium. Hæ Medicinæ interficiunt omnes acuitate, & sua qualitate,& amaritudine,& à proprietate longos,& ascarides aliquæ eis, vt polium, allium, proprię chitran ministratum in clysteribus, & epithematum, costus amarus, & lancis mirabilis est, asimar,& succus persici. Communes simplices frigidæ,& paucæ caliditatis interficientes,sunt semen coriandri bibitum tribus diebus cum rob,& lac acetosum cum semine apij bibitum, vel syrupo acetoso, & decoctio saufel,& spina ęgyptiaca,& sunt absque plurima caliditate,& semen atriplicis, cortex radicis mori, & rubus,decoctio arborum granati acetosi, & muzi,& aqua decoctionis radicum eius, & succus arnoglossæ, aut ipsa sicca, & sumach dissolutum in aqua,est mirabile,si cum eis sit fluxus,& hypocistis,& lutum sigillatum cum vino, est mirabile; vel indicum, vt dicetur, & est magis mirabile semen portulacæ,cum multum sumitur in interficiendo vermes. Endiuia amara,tribuli vermicularis,myrtus,& apium aceto conditum,& acetum ipsum in hora somni secundum aliquam sui quantitatem sumptum est conueniens.

Frigida.

Quæ enim sunt non qualitatis, & saporis excedentis à proprietate sunt non interficientes illos, cum non illud agant à qualitate. Et aliquæ ex ipsis frigidis sunt interficientes latos, vt est serratura salicis, coriandrum, endiua amara cum bibitur cum lacte acetoso,aut syrupo acetoso,aut aqua calida.

& autem

A proprietate.

Compositæ vero interficientes omnes sunt,sicut theriaca magna,& confectio de centonica. Hæ sunt medicinæ,quibus te oportet interficere vermes.

Compositæ.

Sed in earum administratione oportet te attendere earum speciem,potẽtiam, seu virtutem, tempus,locum, & modum. Speciem,vt proprias, prout dictum est administres. Potentiam seu virtutem,vt in occidẽdo ascarides ex eis eligas fortiores: in lumbricis,& rotundis,& laris fortes: in longis debiliores,& maxime cum sint ex ijs,quæ bibuntur,a quibus remotiores sunt ascarides,deinde lumbrici lati,& longi sunt propinquiores. Tempus, vt administres illa vacuitatis tempore: medicinæ enim tunc nullo modo impediuntur ad eos peruenire, & ipsi famelcentes magis trahuntur ad ipsa. Locum,vt interius approximanda approximes,non approximanda deneges,ne maius nocumentum adducas, sed potius exterius administres, & proprie vmblico, & infra,vbi sunt crassa intestina in quibus generantur, & proprie monoculus: supra enim applicata stomacho nocent plurima. Et aliqui applicant super ilia, & renes illa: immo cum interius ministrabis tales medicinas interficientes, & proprie calidas, tunc oportet, vt stringantur nares, ne

Documenta in præditis tenda.

aliquid

aliquid ex vapore earum malo perueniat ad caput, & multiplicetur expiratio, ne aliquid ex eo perueniat ad cor, quare oportet, vt os teneatur apertum. Et etiam melius est, vt tunc liniantur stomachus cum stypticis confortantibus, ne lædatur ab earum malitia. Et sint ex interficientibus, qualia sunt sumach, hypocystis, & acatia dissoluta in vino, & in longis proprie, per ebibita, & quouis modo meliori, sumpta: dummodo sint superioribus minus nociuæ in ascaridibus, clysteribus, vel collyrijs immissis, in lumbricis, & medijs per vtrasque, & in omnibus, per extrinsecus applicata, secundum omnem modum emplastri, scilicet epithematis, cataplasmatis, & vnguenti.

Qualiter præmittēda sunt dulcia vt interficiant vermes.

Modus, vt præmittas eis delectabilia, scilicet dulcia, & vnctuosa, quæ sunt eis, vt esca, ad quam curant; & hoc per horas diei vnam, vel duas, deinde medicinas interficientes, & propria illis subiungas, vel vtraque simul misceas; cum enim currunt ad escam inuenient inuoluta venena, quibus occiduntur, sicut pisces in proprijs escis hamis, quibus capiuntur, & hoc B sine interius approximes, siue exterius, & per omnem modum illud agas.

Educentia.

Tertiam rem complent medicinæ ventrem soluentes, solutione eos educentes; quarum quædam sunt di-

Dispositiua.

sponentes, quædam complentes. Et disponentes sunt duplices, quædam occidentes, vt prædictum est, quædam inferius ad loca propinqua sphincteri, puta intestinis inferioribus illos trahentes, qualia sunt dulcia, & vnctuosa, vt mel, lac, & similia clysteribus immissa, vel collyrijs supposita, vel peritonæo, ano, & alijs partibus ei accidentibus inuncta trahentia illos, quæ adiuuant amara, acuta, salsa, & acetosa, illos fugantia per os sumpta, & supra stomachum, & vmbilicum

Repletiua.

approximata. Et eductionem complentes, quædam sunt tantum educentes, quædam interficientes. Et educentes, quæ educunt tantum; sunt illæ, quæ non interficiunt, sed delectant, vt lac, mel, & aqua mellis, & similes simplices, vel mixtæ in suppositorijs immissæ, & sphincteri inunctæ, sicut baurach, chebuli, hyssopus sicca, quæ soluunt phlegma, vermes, & ascarides, semen coriandri cum rob, educit serpentes, verum extrahit vermes, & ascarides origanum, etiam polypodium. Et tales sunt proprie habentes locum in superioribus, & medijs, non inferioribus, vt sunt ascarides subtiles, & minuti, quibus meliores sunt interficientes, & soluendo educentes modo infra dicto, approximatæ, quarum,

Simplicia. Soluētia, at que educentia.

quædam sunt simplices, quædam compositæ. Et simplices sunt colocynthis, fel tauri, absynthium, epithymum, cartamus, allium, centaurea, nigella, & semen atriplicis. Solutione educentes omnes, & mortificatione, & breuiter omnes solutiuæ medicinæ, quas in antidotario nostro seriatim diximus, & maxime laboriose educentes. Sed melior est aloe omnibus, quoniam mortificando educit omnes, & oleum bibitum in quantitate interficit cum sua amaritudine, & viscositate educit. Et oleum omphacinum latos interficit sua amaritudine, & & educit sua viscositate: quare, si non potest multum semel bibi, bibatur ter. Et grana nil interficiunt serpentes, & extrahunt eos.

Nota de Aloe.

Medicina ad vermes compositæ.

Compositæ sunt hiera picra, etiam si sumatur scea, & absynthij, ana scrupul.iiij. pulpæ colocynthidis, drachm.ij. & quarta, salis indi danich.i & sumatur in potu cum aqua mellis. Et nitrum, & cyminum, & fœnugræcum, ana aurei duo. Item nigri piperis, cordumeni, ana partes æquales, cuius dosis sit vsque ad drachmam vnam, & mediam. Item cyminum indum, mastix, grana lauri, ana, conficiantur cum melle, & sit dosis in mane cochlear.i. & tantumdem in sero, & quandoquē additur enula. Et pilulæ de absynthio, educunt longos. Et aliæ, quæ sunt compositæ ex prædictis secundum diuersas intentiones eligentis, non solum interius per sub, & supra, sed etiam exterius secundum omnem modum approximandæ. Modus autem, & regimen ascaridum, & paruorum est, vt interficiantur, & edu-

A cantur cum suppositorijs ex prædictis, & sale, & clysteribus ex aqua calida, quæ eradicant materiam eorum. Et fortius est, in quo recipitur centaurea, cartamus, hyssopus sicca, pulpa colocythidis, & baurach. Et fortius illo est collyrium alchitram, & clyster cum eo, & petroleo, & proprie cum oleo de chrysomilis, aut medullis perficorum, amarorum, & arthanita, vel buchormariem, & cortex radicis hasce. Et ex eis, quæ colligunt ipsos in ano, est caro pinguis, solida, & lardum, sit autem ligatum cum fimbria lili, vt post horam cum fuerint collecti, extrahantur, & iteretur donec mundificentur.

Si sit adsit, vel aliquod accidens talē qua sint bona.

Quartam rem complent medicinæ diuersæ, secundum diuersitatem accidentiū concomitantium, ex quibus est febris: quare oportet, ut administres frigida, ex quibus sunt semen portulacæ intus, & *granata vermicularis extra, & acetum intus, & extra, & similiter coriandrum, atriplex, & similia non calida, nisi moderate calida vel frigidā ex cibis, & potibus, prout exigit dispositio, & cum debilitat fluxus ventris, necessaria sunt quæ nutriunt cum fortitudine, vt est aqua carnis, & carnes, & alia, quæ sunt boni chymi, & velocis digestionis, & maxime in paruis; nam virtus eorum per se in causa operationis non peruenit ad eos omnino. Et si sunt boni chymi, minoratur chymus corruptus, qui est materia eorum, quare indigent etiam eis, & vermes, cum enim fluxus minuat, vel auferat nutrimentum, mordicant acriter stomachum, & faciunt magis cadere virtutem; quare cibentur ante motum eorum, hora quietis, & somni. Et separetur cibus eorum, vt sit paucus, & permistus aliquibus ex interficientibus stypticis, & confortantibus. Ex quibus proprie est sumach, & myrtus, & coriandrū, & similia, quæ stringunt, & confortant stomachum, & excitant appetitum; qui si timetur ne cadat, confortabis stomachum cum epithemantibus, & emplastris, in quibus stypticitas, interfectio, & eductio suauis, non deijciens virtutem, & confortatio, & ereptio appetitus.

**granata.*

C Et proprium est, quod sit ex aloe, & absynthio. Et pilulæ factæ ex eis cum succo cytoniorum, vel mentæ. Medicinas compositas ad eos, aliquas supra in cura ægritudinum cordis diximus. Et nunc addemus alias expertas. Ex quibus est. Recipe foliorum persici, granorum lupinorum, absynthij, ana M.ij. tere crasso modo, & fac bullire in aqua, & aceto, ana partes æquales. Et super vmbilicum, & tenes cum fascia liga, statim educit viuos, mortuos, expertum est. Item. Recip. succi mentæ, panis assi, aceti fortissimi, ana partes æquales, misce in modum salsamenti, de quo dabis ante cibum, & ligabis in pulsibus brachiorum, probatū est, & si oderetur etiam. Item grana vermium, quæ sunt grana centonicæ de romania* fricata, & exhibita cum zucch. vel melle ros. in omni ætate sunt experta, & omni dispositione, & in cautione cum granis aranciorum. Item acetum fortissimum hausturn de sero cū vadit dormitum est expertum. Item centaurea decocta in oleo de persicis, & inuncta super

Alia medicina ad vermes composita, & experta.

**frigida.*

D vmbilicum, experta est. Emplastrum Archidia. confortans stomachum, interficiens, & expellens lumbricos, valet ad fluxum. Recip. absynthij, mentæ siccæ, rosarum cum stipitibus, centonicæ, ana vnc.i farinæ lupinorum. vnc.i. panis assi infusi in aceto forti. vnc.s. fellis tauri. vnc.iij. aloes. vnc.s. cornu ceruini vsti. vnc.iiij. spicæ, macis, galliæ muscha. gar. calami aroma. macis, nucis muscha. galangæ, carui. ana vnc.i.s. hypocystidos, acatiæ, sumach. berber. ana vnc. tertiam. Confice cum oleo myrtino, succo mentæ, & cera quod sufficit. Item vngatur venter melle, si sine febri fuerit, vel lacte si fuerit cum feb. post horam pulueriza desuper pulueremaloes caballini mirabiliter interficit. Item fiat embrocha super stomachum, & ventrem contra lumbricos. Recip. panem assum in aceto forti bene mollificatum, & exprime per peciam, & cum liquore misce succum absynthij, sisymbrij hortensis, succi foliorum persici, persicariæ, & *vtriusque mentæ, & marrubij cum oleo modico, & aceto. Et omnia ponantur in olla

Empla ad vermes, & fluxum.

Vnctiones.

Embrocha ad vermes.

**vtriusque.*

vna, &

vna, & fac bullire, postea aſperge puluerem aloes caballini, & colocynthidis, ana drach. ij. fellis tauri. drach. i. Et peciam infuſam in eo tepidam ſupra ventrem appone, & adde puluerem lupinorum. Adde cingulum, qui ex longioribus vermibus cauſatur, cura ex inuentione antiquorum medicorum efficax eſt. Recip. granorum piperis 300. & ij. radices rapiſtæ, & duas radices antiquæ fabæ lupinæ maioris, & radices granati acetoſi, tere, & coque cum quinque cyathis albi vini, donec tertia pars remaneat, de quo vino detur ad menſuram trium digitorum, & in tertia vice emittet totum. Pilulæ optimæ ad vermes. Pilulæ ad interficiendum ſingultum, & omnes vermes: Recipe ſuccum aſphodeli, & ſuccum abſynthij, & centonicæ, & ſiſymbrij, fabæ lupinæ, ana, & decoquantur, donec inſpiſſentur aliquãtulum, & addito aloe fiant pilulæ, & dentur. iij. vel. v. mire operantur. Puluis ad vermes. Puluis ad idem. Recip. cornu ceruini vſti, centaureæ, mentæ, pulegij, ſiſymbrij, abſynthij centonicæ, lupinorum amarorum, ana drachm. iij. s. vtatur hoc puluere cum lacte, vel aceto, vel vino calido, vel quocunque modo accipere poteſt. Electarium ad lumbricos omnes ſecundum Nicolaum, &c.

De fluxu ventris omnium modorum, & curis eius. Cap. 3.

Fluxus ventris quid ſit. vt prædicit. com. 36.

FLuxus ventris ſecundum Galen. generaliter eſt accidens exeuntis materialis à corpore per inteſtina. Specialiter autem eſt motus naturæ, ſeu virtutis expulſiuæ inteſtinorum ad expellendum nocentia ſaltem ſibi. Diuiditur autem, & ſpecificatur quincupliciter, ſecundum quinque genera cauſarum, quæ Galen. ponit communia omnibus; ſine quorum cognitione cuiuſque ſcientia non habetur, vt ponit Abuha. quæ. ſ. in hac notificatione tanguntur, ſcilicet, Formalis, cum dicit, eſt motus. Efficientis, cum dicit, naturæ, ſeu virtutis expulſiuæ. Materialis ſubiectiuæ, ſiue inſtrumentalis, cum dicit, inteſtinorum. Finalis, cum dicit, ad expellendum. Et materialis obiectiuæ, cum dicit, nocentia. Et ex parte quidem cauſæ formalis, quia aut eſt temperatus, & ſuauis, quia repletioni proportionatur, & virtuti, aut eſt difficilis, & diminutus, vel ſuperfluus. De cura cuius hic intendimus ſpecialiter. Ex parte cauſæ materialis ſubiectiuæ, ſiue inſtrumentalis, aut enim eſt ab inteſtinis, quia in eis materia ſit aggregata paulatim, & eſt multipliciter, quia aut lubricitas, & dicitur lubricitas inteſtinorum, aut dyſentericus, & eſt triplicis ſpeciei, ſeu gradus, vt Hippocra. dixit. Et eſt, aut à ſuperioribus, aut ab inferioribus, aut à recto: & quandoque eſt ab ipſo, quandoque ab extremitate eius, & ſphincteri, aut eſt ab alijs membris influentibus materiam illis. Et hæc, aut eſt à cerebro, & vocatur fluxus cerebralis, aut à ſtomacho, & vocatur lientericus, ſeu lubricitas ſtomachi; aut eſt ab hepate, & cyſti fellis, & vocatur fluxus hepaticus, & eſt multipliciter, ut infra dicetur: aut propter peccatum hepatis, vel meſeraicarum abſq; influxione materiæ ad illa, & vocatur chyloſus, aut eſt à ſplene, & vocatur ſpleneticus, & melancholicus, aut à toto corpore, & eſt diarrhæa, & fluxus liquefactiuus, vel ſanguineus, vel paſſio cholirica. Ex parte vero cauſæ materialis obiectiuæ, quæ in fluxu expellitur ſic: nam aut eſt exterior corporea, vt cibus, & potus, & medicina, & comprehenditur ſub lubricatiuo, & ex eo eſt fœculentus multi ſtercoris. Aut interior, & corporea, & hæc aut eſt ex continentibus, vt membrum, pars membri, ſeu fruſtum, & pellicula; aut ex contentis, & hæc, aut erit ex naturalibus humoribus, puta ſanguine, phlegmate, cholera, & melãcholia; & ab humore proprio generaliter nuncupatur, quia ſanguineus, phlegmaticus, cholericus, & melãcholicus, & ſpecialiter à ſpecie vniuſcuiuſque ipſius. Aut erit ex non naturalibus, vt eſt fluxus corruptis prædictis humoribus, quia fœtidus, æruginoſus, virulentus, lotiuus, ſicut lotura carnis, aquoſus, fœculentus, niger ſicut ſanguis, vel craſſi vini fex, & feleus niger, & niger malancholicus, & ſanguinis puri, & diuerſorum colorum, & ſunt ſpecies hepatici. Et quandoque eſt ex vermibus, quotidie, & frequenter expulſis, ſicut accidit infantibus, qui lacte nutriuntur, & quandoq; eſt ex lapidibus, licet raro. Et viſum eſt à pluribus in vno clerico Neapolitano, cuius cognomen erat Medicus. Et ſeruaui duos ex lapidibus, quos emiſit cõtinue per menſem, per virgam, & anum, & erant plures, & magni, ſed emiſſus per anum fere ſicut ouum: per virgam, ſicut nuclea, & cum melonum comeſtione liberatus finaliter extitit. Ex parte efficientis cauſæ dupliciter, ſcilicet naturæ, ſeu virtutis principaliter operantis, & aeris coadiuuantis, & ſimilium, vt venti, balnei, & ſimilium: primo modo, ſcilicet ex parte virtutis; aut expulſiuæ, principaliter mouentis ipſam ad expulſionem; aut contentiuæ principaliter deficientis, & per cõſequens expulſiuæ. Primo modo, vt cum erit à natura factus naturaliter operante, & quia primo digeſſerit, deinde diuiſit, & finaliter expulit, & dicitur criticus. Secundo modo, vt non naturaliter operante à natura factus, & vocatur ſymptomaticus. Ex parte coadiuuantium, vt aeris, & ſimilium, nam aut ſua caliditate erit diſſolutiuus, aut ſua frigiditate compreſſiuus. ex parte autem finalis, quia ad expellendum nociua, aut iuuatiua corpori, nociua tamen ſibi. Ex quarum combinatione generalem poteris recipere diuiſionem, nam aut erit fluxus laudabilis, aut illaudabilis, & hæc eſt cauſa fluxus ventris generalis, & communis; attribuitur autem potiſſime, vt efficienti; cum enim in eo præſtantior ſit materia, nititur enim cauſa vniuſcuiuſque ad debilitatem, vel fortitudinem ipſius, vt dixit Abuha. debilitas ſcilicet contentiuæ, & fortitudo expulſiuæ virtutis, talem habitudinem inter ſe habent hæ duæ virtutes diſpenſantes natura, cum ſit commune in eorũ proprio actu, quod niſi vna cedat alteri, vel deficiat reliqua ſuũ non exercebit actum, nec fortificabitur, vt dixit Gal. ſic eſt inquam in retentione, quod nec cedat, quieſcat, vel deficiat, at contentiua non retinebit. Sic quoq; in expulſione, & fluxu niſi cedat, vel deficiat contentiua, expulſiua expellere, & fortificari non valebit. Verum quandoq; præcedit debilitas incontentiua, & ſequitur operatio, vel fortitudo expulſiuæ, & eſt plurimum, vt eſt in fluxu ſymptomatico, qui cum procedat a multitudine, quam continentia inteſtinorum cum ſuis villis bona comprehenſione capere nequit, & continere, nec etiam muſculus ani ſine mala qualitate pungente illa, neceſſe eſt illam deficere, & de inde expulſio ſequitur. quandoque eſt e conuerſo, vt quia præcedit, & incipit expulſiua expellere, & tunc cedit contentiua, & illud eſt proprie in fluxu critico digeſtam enim materiam, & diuiſam contentiua retinet quamdiu agat expulſiua, & tunc ſicut expulſiua expellit, ita paulatim, & ordinate contentiua dimittit. Similiter accidit in apertione oppilationum, & apoſtematis dubelati, in qua ſicut expulſiua aperit, ita contentiua cedit.

Alia eſt cauſa ſpecialis vnicuique propria ſpeciei dictæ poſt generales in vnaquaque ſeruanda.

Et quidem primi cauſa eſt obedientia materiæ membrorum, & viarum aptitudo, & naturæ fortitudo, cui nihil eſt impoſſibile in expellẽdis nocentibus, ex ſua ſapientia ordinata, & infinita, vt dixit Gal. Contrarij vero contraria eſt cauſa; quia debilitas naturæ noſtri corporis oppreſſæ a natura elementari taliter, quod à natura cæleſti regulante, & gubernante noſtra corpora, & alia ſemper, vt Gal. ait, ſubleuari non poſſit membrorum debilitas, viarum oppilatio, vel largitas, & materiæ inobedientia, quia craſſa ſit, viſcoſa, vel ſubtilis imbibita in diminuto, vel eius effrenitas, & furia, & grauedo in ſuperfluo.

Et cauſa inteſtinalis, & lubricitatiui, eſt, quam ſupra in lubricitate ſtomachi diximus.

Et cauſa dyſenterici eſt plurimum cholera rubea in inteſtinis collecta, vel influxa ſecundum Gal. & quandoque eſt fel nigrum, quandoque phlegma ſaltum, & ſanguis acutus, & quandoque ſanies ex apoſtemate in eis acuto, & aperto.

Et

Species particulares fluxus ſunt hæ. Diarrhœa. Dyſenteria. Tinaſmus. Ter conſenſum ſunt. Cerebralis. Lienterica.

Hepaticus. Chyloſus. Splenetieus. Diarrhœus. Cætera ſpeciei hic infra habẽtur.

Natura in expellendis nocentib. nihil impoſſibile.

Dyſenteriæ cauſa. 3. aphor. 22. & 4. de loc. aff. cap. 2.

* ab intestio recto.

Et causa eius, qui est a* recto est interior, & exterior, interior est multiplex, sed plurimum est phlegma nitrosum putridum, quod acquisiuit acuitatem, quare abradit intestina, adhærendo sua viscositate illis, deinde vlcerat, & egreditur sicut punctura sanguinis, & æstimat æger quod in suo ano sit sal puluerizatum propter bauracitatem suam, & est cum dolore, & grauedine. Et ex illis est hæmorrhois intrinseca, fistulæ, & ragadiæ. Exterior est frigus aduenies ano, & sessio super duro.

Et causa eius, qui est ab extremitate eius est sanguis, quẽ natura expellit sine dolore, & per venas hæmorrhoidales, quæ sunt in sphincteri critice, vel symptomatice.

Causa fluxus qui per eiusdem ab alijs membris existit hic infra habetur per capita.

Et causa illius, qui ab alijs membris existit, & cerebralis, est causa catarrhi, quam supra in cura hepatis diximus, & est breuiter mala cõplexio cerebri, & plurimum frigida, impediens, & corrumpens nutrimentum eius, qua multiplicatur in eo superfluitas, & est plurimum phlegmatica, quam coadiuuat dispositio membrorum inferiorum, & maxime stomachi, & totius corporis repletio, in eo multiplicans vapores, & fumos, porosque cutis oppilans, & ductus eius, per quos superfluitates cõsueuit naturaliter expurgare, & expirare, quare regurgitant ad alios canales occultos, & fluunt inferius ad stomachum, sicut in cura stomachi diximus, & ad intestina propter eorum debilitatem.

Causa aũt eius, qui est à stomacho, dicta est supra ibidẽ.

Et causa eius, qui est ab hepate, & cysti fellis, est vt plurimum cholericus, radens, excorians, & vlcerans intestina; quare sanguis profluit ab eis, & pinguedo, vel pelliculæ, vel frusta ipsorum educuntur, & fit dysentericus, aut sanguineus, & quandoque est aliarum specierum superius prædictarum.

Sed causa cholerici est multitudo choleræ, & acuitas ipsius propter dyscrasiam calidam ipsius hepatis, & mẽbrorum cum regimine calido, vel propter oppilationem in poris cystis cum fortitudine expulsiuæ.

Sed sanguinei ab hepate, causa est oppilatio venarum chylis, & ramorum eius ad mẽbra procedẽtiũ, quare sanguis in hepate generatus ad mẽbra nutriẽda trãsire non valet, sed remanens in hepate tanquam superfluus ab eo ad intestina trãsmittitur, & per ea expellitur, vt nociuus. Aut ruptura venæ portæ, hæc. n. causa est egestionis sanguinis, sicut ruptura chylis, causa est vrinæ sanguineæ.

Et causa fœtidi est corruptio materiæ, & quandoque à longa retentione in eis procedit.

Et causa æruginosi, est adustio sanguinis, & humorum inspissatio, & qñque perducit ad adustionem corporis hepatis, vt supra in causis caliditatis hepatis dictum est.

Et causa virulenti est liquefactio sanguinis, & humorũ vel resudatio apostematis calidi in eis, & sæpe fit resudatio ex apostemate hepatis calido. Inquit n. Gal. In omni apostemate sub cute celato solet virulentus exire liquor, Abu. vero æruginosum, quem Gal. sub virulento cõprehendit, dicit tamen, q &c. Et sanioſi causa est apostematis dubelati apertio, vel vlcus sanioſum in eis, vel superioribus membris, vt in præcedenti capitulo habuisti.

Totius vero causa, est debilitas virtutis alteratiuæ hepatis, aut ex se, aut ex defectu contentiuæ ei deseruientis, aut debilitas sequestratiuæ aquositatis a sanguine propter debilitatem hepatis, & renum. Et aquosi est maior debilitas alteratiuæ hepatis, quam sit in totuo, immo quasi destructio multiplicans aquositatem, quam coadiuuant multus potus aquæ, & potentia virtutis expulsiuæ hepatis expellentis per meseraicas ad intestina: quæ si deficeret, esset causa ascitis, vt supradictum est, aut conuersio aquæ asciticorum per venas in vacuum intestinorum, quam natura expulsiua ipsorum expellit, & soluitur ascites, sicut Hipp. dixit.

Et causa in nigro sęculento, sicut est sanguis, vel grossi vini fęx, est secundum Gal. caliditas hepatis adurens, vel frigiditas eius massam sanguineam congelans proueniẽs ex melancholia non mundificata ab hepate, quæ superfluens in eo putrefecit, & accendit calorem, & febrem, vel manet sicut est, & infrigidatur, si sponte, & in principio appareant cum febre, vel sine febre sunt pessimæ, & mortales. Si vero in processu sponte, vel cum pharmaco sunt meliores, vt dixit Hipp. Et quandoque est nigredo a longa mora in trãsitu ab hepate ad intestina, sed illa est parua, nec est propter causam ab hepate.

Et causa nigri fellei est adustio choleræ rubræ in hepate, vel multæ, & proprie subtilis partis eius.

Et causa nigri melancholici, qui est ab hepate, est debilitas splenis, vel oppilatio eius, quare non mundificatur melancholia ab hepate, sed superfluit, & expellit hepar ad intestina.

Et causa eius, qui est diuersorum colorum, est diuersitas humorum confluentium ab hepate ad intestina, critice, vel symptomatice, cuius causa est diuersa, & inæqualis hepatis, & stomachi, & venarum dyscrasia, & diuersitas regiminis.

Et eius, qui ex vermibus causa est, quam supra in præcedenti capitulo diximus.

Et chylosi, causa est debilitas attractiuæ hepatis, vel oppilatio meseraicarum, vel multitudo cibi chylim augens supra potentiam hepatis attractiuæ, vt Gal. dixit.

Et causa splenetici, & melancholici est multiplicatio humoris melancholici in hepate, & membris absque oppilatione, & debilitate splenis, quare splen multam melancholiam trahit, quam mittit ad intestina virtus eius expulsiua, vel apertio oppilationis ipsius.

Et causa facti a materia influxa à toto corpore, & diarthici proprie est fm Serap. multitudo humoris in corpore, & venis, & nõ mali, quia cib. non digeritur, nec cõuertitur in membris, nec resoluitur propter cutis densitatẽ, sed tanquam grauans a natura per intestina expellitur.

Et causa liquefactiui est caliditas dissoluens, & liquefaciens humiditates membrorum, quas natura, vt nocius expellit qñque per vrinam, & fit vrina oleaginosa, vel vnctuosa, sicut sperma in superiore habens, sicut telam araneam, & quandoque per intestina, & facit fluxum ventris vnctuosum, sicut in hectica contingit, & phthisi.

Et causa fluxus sanguinis, qui est a toto corpore, est superflua repulsio venarum ex sanguine, quam multitudo cibi, & ꝓprie carniũ, & potus, & proprie vini rubei spissi effecit, vel mẽbri mutilatio aggregauit, vel dimissio exercitij consueti non resoluit, nec solitæ euacuationes naturales, vel artificiales eduxerunt, sicut Gal. dixit, sed natura grauata ad intestina, apertis venis hepatis, trans mittit, quem intestina expellunt, & fit egestio sanguinis. Et interdum ad renes, & vesicam, venis renes imbibentibus, non apertis, sed solum rarefactis, ipsam trãsmittit, & vrina sicut sanguis ipse emittitur, vt contingit in ægritudinibus acutis sanguineis, sicut dixit Abuhali.

4 sim. tract. cap. 4.

Et causa fluxus, qui cholirica passio dicitur, est multiplicatio malorũ humorum in corpore ex indigestione, & corruptione ciborum, propter malitiam ipsorum regiminis, & dyscrasiam membrorum, & proprie corrũpentem digestionem, & multiplicantem humores ipsos malos, sicut accidit infantibus, & gulosis, & proprie in æstate, & autumno, in quibus est digestio debilis, & proprie ciborum habentium proprietatem in commouendo, quos natura non conuertit, sed abhorret; quare mouetur ad expellendum, & reddit eos ad intestina, & fit fluxus ventris cholericus, aquosus, & æruginosus, & reddit etiam eos ad stomachum, et accidit vomitus cholericus, & virulentus, viridis, vel aquosus, & secundũ plurimum fit fluxus ventris, & vomitus simul, natura enim valde ab eorum corruptione, & malitia molestata, toto conamine mouetur ad eorum expulsionem, & sic simul per vomitum, & secessum expellit.

Cholerica passionis causa.

Et facti a cibo, & potu causa est manifesta.

Et fluxus multi stercoris causa, est quantitas, & qualitas cibi, & paucitas eius, quod ad hepar, & membra trahit ex eo, & multitudo eius, quod ex eo, & vtraque cholera ab eo mediante cysti fellis, & splene redditur ad intestina, vt Gal. ait.

Et causa eius, in quo membrum, pars, seu frustũ eius vt pellicula emittitur, & vocatur excoriatiuus Vlcerosus, est

sus, est causa dysenterici, & cholerici, & eius qui choliti- E ca passio nuncupatur, quam supra diximus. Cum n. humor acutus in intestinis colligit, aut diu per ea fluxerit, ipsa vlcerat, vel abradit, & excoriat, & pinguedinem eorum, sanguinẽ, ac pelliculas educit: demũ vlcerat, & frusta eorum expellit. Et quandoq; est ex superioribus, quãdoq; ex inferioribus, & quandoque ex veneno, & quandoque ex acumine medicinæ. Sed species excoriationis sunt, sanguinea, virulenta, saniosa, & tyriaca corticalis, et habentes cõparationem adinuicem, prima est saluior, & erit quandoque ex ægritudinibus acutis, & febribus adurentibus, & vnaquæque ex exeuntibus est manifesta.

Et causa eius, qui est ex sanguine, vel phlegmate, vel cholera, vel melancholia contenta in intestinis, est multitudo eius proueniens a superioribus ad ea paulatim in eis aggregata propter constipationem ventris, donec superfluat, & lædat sua quantitate, vel qualitate, vel vtraq; expulsiuam; quare mouetur ad expellendum ipsam, quam adiuuat quandoque humiditas, & lubricitas materiæ, & humores, & proprie cum fuerit ex phlegmate aquosus, vel mucilaginosus. Et causa vniuscuiusque speciei ipsius ex præcedentibus est nota.

Et causa naturalis, critici, laudabilis, & qui est ad expellendum nocentia ex dictis causis temperati nota est, & contrarij causa ex contrarijs causis.

De signis fluxus ventris, ac modo ea noscendi.

SIGNA. Signorum, quædam sunt communia, quædam propria. Communia ex præcedentibus, comitantibus, & sequentib. assumuntur. suut. n. communia temperato, critico, & laudabili, qui est ad expellendum nocentia, & eius contrario, vt supra in vomitu dictum est.

Et signa facti a fortitudine expulsiuæ sunt, alleuiatio, quæ sequitur, & facilitas eius cum bona tolerantia.

Sed facti defectione contentiuæ, signa sunt communia, quia nec conferunt, nec bene ferunt.

Signa fluxus lubrificatiui.

Signa vero specialia vniuscuiusq; sunt. Et quidem lubrificatiui sunt signa malæ complexionis stomachi cum materia frigida, vel calida, & vlcerum eius superius dicta. Differunt tamen lubricitas intestinorum, & stomachi, quoniam in lubricitate intestinorum cibaria, & potus sunt magis digesta, quam in lubricitate stomachi.

Signa dysenterici.

Signa vero dysenterici sunt apparitio prædictorum humorum in exeuntibus acutorum, & ipsorum exitus cum dolore, tortione, & punctione, & plurimũ est cum seb. & deinde permiscetur ei sanguis paucus, & pinguedo, deinceps si perdurat, pelliculæ, & si vltra intendatur, frusta intestinorum apparebunt. Et per ea distinguuntur tres species notæ dysenteriæ, prima, in qua educuntur sanguis, & pinguedo; secunda in qua educuntur pelliculæ, & tertia in qua educuntur intestinorum frusta, sicut. Hippoc. & Galen. in aphor. ostendunt. Et si quidem tales humores ab intestinis fuerunt, in quibus aggregari paulatim fuerint, prædicta erunt quasi continua. Si vero ab alijs membris influxa eis, prædicta exeuntia, & dolor erunt periodica, & membrum a quo fluxerunt, per præcedentem eius dispositionem, vel passionem cognoscere poteris, si quod est. Et siquidem fiunt ex intestinis superioribus, cognosces per dolores supra vmbilicum, & cum rasura apparente in eo, & exitum egestionis post longum tempus doloris, & per quantitatem sanguinis, qui est plus, & per quantitatem pelliculatum, quia sunt minores, & tenuiores, & per mistionem ipsorum cum fœce maiorem. Si vero in inferioribus e contra perpendes omnia, & loca rasuræ pinguedinem, & dolorem sub vmbilico. Et si quidem talis fluxus incæperit a cholera, vel phlegmate salso, vel ab alijs acutis collectis, vel infusis, est curabilis, si conueniant necessaria ex parte medici, infirmi, astantium, & necessariorum. Quod si a felle nigro incæperit est mortale, vt dixit Hipp. Et tamen si mutantur in bonum, & naturales superfluitates admixtas habuerint est bonum, vt Hipp. idem dixit in aphor.

4. aphor. 26. & 2. de loc. aff. cap. 2.

5. aph. 24.

Signa cerebralis.

Signa cerebralis, sunt, signa corruptionis complexionis cerebri, scilicet frigiditatis eius, & humiditatis, & est, vt plurimum, vel caliditatis, & humiditatis, &

est rarius, quæ supra in cura ægritudinum hepatis diximus.

Signa catarrhi, siue a catarrho.

Signa catarrhi sunt, quòd est seruans periodos, vt quia de nocte mouetur, & post somnum magis eo, quod illa hora generatur, & retenta aggregatur materia, & post somnum aggregata fluit ad intestina, & apud descensum, cum transit per meri transglutiet infirmus, & cum peruenit ad stomachum sentiet quandoque grauedinem, vel dolorem, & transiens per eum educit ab eo indigestum cibum secum, si inuenit ipsum in eo, & apparebit sicut lubricitas intestinorum. Differt autem ab illa, quoniam lubricitas de se horas non habet distinctas, in quib. crescit, & minuitur, sicut cerebralis, sed secundum regimen tantum, quare non accidit nisi sumpto cibo, & cerebralis etiam apparet absque cibi assumptione, nec signa cerebri corruptæ complexionis in ea apparent, nec repletionis, nec alia accidentia, quæ apud descensum materia in cerebrali contingit, & hæc est in ea, F quæ est ex malitia complexionis. Sed si sit lubricitas ex vlceribus, in ea apparent cortices, & sanies, quæ non apparent in cerebrali.

Signa qui a stomacho.

Et signa eius, qui est a stomacho, sunt signa lubricitatis ibidem dicta.

Signa qui ab hepate.

Et signa eius, qui est ab hepate, & cysti, sunt signa inflammationis hepatis, & regimen præcedens multiplicans choleram absque signis oppilationis, & debilitatis cystis, & hepatis cum circumstantijs similibus, & apparitione choleræ in egestionibus, & vrina alba, & cum consuetudine patiendi, quæ in icteritia diximus, & si fit cholera prasina, est magis in stomacho.

Signa sanguinei.

Et signa sanguinei, qui est ab hepate, sunt signa oppilationum venarum, & ramorum portę, vel ruptura eius, quæ supra in hepate diximus. Et est sine dolore ventris, & est differens a lotiuo, quia hic est sanguis purus, ibi sicut lotura carnis recentis. Et ab eo, qui est ab intestinis, quia hic est sine dolore, & apparens subito multus, & interpolatur duobus, vel tribus diebus, habens intermissionem, donec materia aggregetur; deinde fluit, & deinde fit æruginosus, subtilis, deinde passione augmentata fit crassus, sicut fex. Et est cum rasura, & diuersitate colorum a principio, propter dissolutionem substantiæ hepatis, quam cum natura diu pati non possit, signum est citæ mortis, & est ille paulatim, & post exitum choleræ, & humoris acuti cum dolore quasi continuo. Et si est a recto, est, sicut guttæ * fila, & spurum sanguinis paucæ quantitatis, non commixtum, sed circumuolutum stercori, vel humori mucoso, & etiam cum expressione, & quandoque est cum dolore; & vocauit Abuha. ipsum azait. Et si est ab hæmorrhoidibus manifestis sensus declarat; si intrinsecis, occultis, dolor est sine expressione; & sanguis est niger in principio, & per se emissus, vel valde distinctus. Et est etiam differens ab eo, qui est ex toto corpore, quod est, quia, qui est ex toto corpore, est cum causis suis, quæ sunt manifestæ; ab hepate vero veniens non est. * *fila.*

Signa virulenti.

H Et signa fœtidi, sunt fœtor cũ præcessione causæ corruptionis, vt est putredo humoris vlceris, & apostematis.

Et signa æruginosi sunt viriditas, sicut æris ærugo in egestione apparens, & signum multæ inflammationis hepatis, & corporis totius adurentis, & regimen præcedens calidum. Et cum perducit ad hepatis adustionem apparet quandoque vtinæ hypostasis orobina, & orobus est fragilis, & rubeus tendens ad nigredinem ad differentiam eius, qui est ex renibus; & est mortalis.

Et signa virulenti, est inflammatio apparens non adustiua, sed liquefactiua, vel signa apostematis calidi sub cute subtili celati, vt est apostema hepatis, & quandoque stomachi, & intestinorum.

Et signa sanioſi sunt ex præcedenti capitulo nota, & sunt signa vlcerũ, & apostematis dubelati, & aperti. Et quandoq; est vlcus sordidum, & quandoq; corrosiuum. Et distinguitur, quoniã corrosiuũ est cũ maiori dolore, et fœtet etiam, & quod egreditur est decliue ad nigredinem.

Et signa lotui, sunt signa debilitatis alteratiuæ hepatis, dicta

tis,dicta supra;tam si ex se defecta sit principaliter,quàm etiam si deficiat ex contentiua deficiente,prius,quæ omnia posuimus in debilitate digestionis stomachi, & hepatis dicta supra ibidem,& est cum paucitate vrinæ, & proprie quando est ex defectione sequestratiuæ renum.

Et signa aquosi, sunt signa eadem, sed fortiora, & regimen præcedens,sicut comestio fructuũ,& potus aquę, & paucitas vrinæ, & priuatio sudoris, vel ascitis præcedens cum confortatione virtutis, & aqua tunc est citrina,ex præcedenti vero causa est alba.

Signa fæculenti. Et signa nigri fęculenti,sicut est fex sanguinis,& crassi vini,sunt signa debilitatis,& oppilationis splenis,& regimen præcedens multiplicans melancholiam in hepate,& sanguine cum corruptione,& inflammatione hepatis,& febris pestilens,multiplicans, vel signa frigiditatis, & regimen præcedens melancholiam in hepate, & sanguine, cum corruptione, & inflammatione hepatis, & febris pestilẽs; vel signa frigiditatis, & algoris ipsius absque corruptione,& febres. Et quę est a frigiditate,est pauca nigredinis, & sine odore, & crassioris substantiæ,quæ est a caliditate,est e contra;& precedunt eũ egestiones,& vrinæ cholericæ,& virides,& mixtæ. Quæ est a longa retentione,est minoris nigredinis, & procedens absq; omni nocumento hepatis, immo causa est in intestinis.

Et signa nigri fellei sunt caliditas,& inflammatio fortis in hepate, cum signis debilitatis splenis,& oppilationis eius: & regimen præcedens calidum, vel melancholicum. Et quod egreditur super terram effusum ebullit, sicut acetum, à quo fugiunt muschæ, & est valde nigrum, lucidum, & acris odoris: præcedens autem nihil ex his tribus habet.

Signa melãcholia atræ. Et signa nigri,melãcholici,hepatici:sunt debilitas, & oppilatio splenis,præcedentes cũ dominio melancholię, in hepate,& sanguine. Et est minor duabus nigris prędictis sine comparatione, & sine odore. Et est differens a splenetico melancholico, quoniam in illo nó est apparẽs debilitas,& oppilatio splenis saltem in poro;& per quem trahit,sed sola malitia regiminis multiplicans melancholiam,& cum circumstantijs similibus. Et quandoq; oppilatio in poro expulsionis est retinens melancholiam, quã traxit splen ab hepate, & cum aperitur, sequitur fluxus melancholicus;& quandoq; vomitus;& est tunc maioris nigredinis propter moram in longa retentione.

Et signa eius, qui diuersorum colorum est, sunt apparitio ipsorum in egestione, & regimen præcedens diuersum,cum inæqualis dyscrasię corporis signis.

Signa chylosi. Et signa chylosi,sunt apparens chylus in egestione,& signum frigiditatis hepatis, vel oppilationis eius, vel signa oppilationis mesaraicarum. Sed differt,qui est ex oppilatione mesaraicarum ab eo,qui est propter oppilationem in venis hepatis; nam cum est ex oppilatione venarum hepatis,est chylus tendens ad rubedinem aliqualem propter alterationem aliquam, quam recipit in mesaraicis, sed cum est in mesaraicis oppilatio, & orificijs earum, est chylus albus, & citius egrediens, vel est præcedens regimen multæ quantitatis,& qualitatis absque aliquo prædictorum.

Signa splenetici. Et signa splenetici,sunt,qui est, vt plurimum, melancholicus,& iam dicta sunt.

Et signa diarrhici, cuius materia fluit à toto corpore ad intestina, sunt signa expulsionis naturalis, & plethoriæ, vel cacochymiæ cum forti virtute absque passione alicuius membrorum ad differentiam cholericæ passionis, quæ semper est symptomatica.

Et signa crisis,vel melancholicæ materiæ,& symptomaticæ compellentis naturam.

Signa fluxus emetici. Et signa liquefactiui, sunt signa phthisis, & hecticæ præcedentis cum teneritate membrorum, vt est puerorum, & infantium, & eorum proprie, quorum lacerti sunt molles, & humidi, & exeuntia sunt,sicut humiditas liquefactiua, alba,viscosa, & proprie cum procedat a substantia radicalium membrorum, quandoque enim est ex liquefactione adipis membrorum, differt tamen ab illa, quia hæc non est viscosa, sicut illa, nec cum tanA ta defectione, & arefactione, & cum est alba est adipis recentis. Si vero est citrina, est adipis antiquæ. Et cum expellitur per vias vrinæ, vrina est alba similis spermati, vel lacti. Et ita vidimus in fratre nostro,cuius corpus *Historia.* totum fuit ex feb.longa consumptum,& dissolutum per talem vrinam, & mortuus est; cuius animam Christus recipiat benedictus. Et cum est ex liquefactione adipis vrina est oleagina per totum admixta, & proprie cum est ex liquefactione superiorum membrorum, sed cum est ex liquefactione adipis renum, pinguedo est conglobata, & superata, supernarans, vnde Hippoc.in aphoris. Quibus vero pinguis hypostasis, & conglobata nephriticam significat.

Et signa fluxus sanguinis,qui procedit a toto corpore *Signa fluxus sanguinis.* sunt signa plethoriæ dimissio exercitij consueti, & quies,& multus vsus carnium, & vini, mutilatio membri præcedentis, & retentio euacuationis consuetæ,absq; oppilatione, & ægritudine alicuius membri.

B Et signa cholericæ passionis, sunt signa digestionis *Sig.choler. passionis.* diminutæ, & corruptæ, & malitia regiminis particularis multiplicantis humores diuersos, & calidos magis. Et simul apparet fluxus, & vomitus,& est cum angustia sticulosa,vigilijs,& dolore ventris;& quandoque deducit ad rasuram, & excoriationem intestinorum, & meri, & gutturis debilitatem, sudorem frigidum, & extremorum frigiditatem, & syncopim, & spasmum, & est malum signum. Et cum materia conuertitur ad vias vrinę, est bonum; sed cum superfluit inde,perducit ad excoriationem, & vlcus, & accidit ardor vrinæ intestinis perducens ad resolutionem.

Et signa facta a cibo, potu, & medicina, sunt manifesta, & etiam signa stercoris apparentis.

Et signa excoriatiui, abrasiui, & vlcerosi, ex exeuntibus patent, ex regimine præcedente, & fluxu humorum acutorum longo, qui ipsum minantur, & portedunt.

C Et signa eius, qui est ex sanguine, cholera, vel phlegmate,& melancholia cõtenta, & aggregata in intestinis, & grauedo, & punctio perseuerans absque nocumento, & passione manifesta in superioribus membris: est regimen præcedens multiplicans humores corporis,& stringens ventrem, ex quibus in intestinis materierum illarum aliqua coadunatur.

CVRA fluxus est multiplex, nam si sit laudabilis, *De cura fluxus in vniuersali.* & criticus permittatur; quia si sit difficilis, & diminutus, est coadiuuandus, & facilitandus, vt dixit Hippo. Et qualiter fiat illud, infra dicetur; deinde permittendus, donec ad perfectionem veniat; & cognoscitur,quia confert, & bene ferunt, & cum confortatiuis membrorum temperate stypticis est vtendum, quæ sint sicut habenæ materiæ, ne effrenitet, vt non superfluat fluxus, quòd si superfluat, ex tunc fluxus est illaudabilis, & est restringendus. Et cognoscitur vt Hippoc. dixit. Nam *1.apho.2.& 28.* quamdiu confert, & bene ferunt, est, vt laudabilis, permittendus. Cum autem nec conferre incipit, nec to-
D leratur bene, quia natura debilitari appareat, est, vt illaudabilis retinendus. Si vero fit illaudabilis,est symptomaticus, aut est cum naturæ regulatione, vt supra in cura pleuresis habuisti, & tunc est permittendus. Est enim *Nota.* saltem per viam causæ bonus, quam minuit, & per consequens morbum dependentem ex ea, & naturam supra residuum materiæ potentem facit, vt Gal.dixit. Aut *2.apho.29.* sine regulatione naturæ, & tunc cum sit toto genere præter naturam, & malus,est retinendus. In retentione autem eius, duplex est intentio, generalis scilicet, & specialis. Generalis est generalem causam inspiciendo, & immediatam, res vna scilicet confortare semper retentiuam, & per consequens debilitare expulsiuam, siue quiescere facere, quæ est in omnibus specialibus etiam attendenda. Si enim specialis causa quælibet non nisi debilitando contentiuam, & confortando expulsiuam fluxum gignit: ergo quælibet cura specialis sit, quia causæ specialis fluxus cuiuslibet debet esse ablatiua; quod confortet retentiuam, & debilitet expulsiuam, vel quiescere faciat.

faciat. Completur autem inquantum huiusmodi ſtypticis, frigidis, vel calidis prout diſpoſitio exigit, quæ infra dicentur (Trinitatis auxilio. Sed cõſiderando omnes cauſas eius mediatas, & materiales, eſt duplex; quia ſex res, quibus omnibus, vel plurib. oportet, vt cõpleas, præter regimen cõmune, quod quamquã præmittendum ſit hic, vt commune, & principale in cura, poſtponemus tamen vſq; in finé, vt illud ex proprijs melius colligamus, quas res ſupra diximus in conſolatione medicinarum, vbi ſolutionem medicinæ cum ſuperfluitate docuimus retinere, & in cura vomitus, & quibus complentur: illuc ergo recurras, & inſpicias diligenter. Et adapta vnicuique ſpeciei res prædictas ſibi conuenientes, ſiue omnes, ſiue plures expediant. Specialis intentio varia eſt, & diuerſa, ſecundum varietatem ſpecierũ eius, atque cauſarum proprie materialium, & interiorum maxime.

Curatio fluxus inteſtinalis.

Si ergo fluxus ſit inteſtinalis, & lubrificatiuus, curandus eſt, prout ſupra in lubricitate ſtomachi dictum eſt. Et eſt breuiter cura eius ſex res.

Prima eſt mundificare, & alterare.

Secunda eſt ſtypticare, & confortare cum his, quæ dicentur infra, & proprie in hoc caſu mũdificantia ſunt ſolutiua vẽtris bibita, ſi cauſa ſit in ſuperioribus: vel clyſterizata, ſi ſit in inferioribus maxime, vel vtraq; ſi ſit in vtriſque, ſicut in hẽteria cũ eſt in ſtomacho vomitiua. Inquit enim Gal. vomitũ vero non educitur niſi, quod in ſtomacho ſolo erit. Maxime cum clyſter non tranſcẽdat ieiunum, vbi mundificando deriuare intendas, quo caſu vtraq; in vtraq; lienteria congruunt, & vomitus, & clyſter, & in vlceroſa magis. Et ſumpta ẽt omni eius cauſa ex lauantibus, & lubrificantibus, ſeu lenificãtibus, & abſtergentibus, proprie eſt aqua furfuris, vel hordei, mellis, vel paſſularũ, vel aqua lactis, & aqua oliuarum ſalitarũ calida, & ſalitorum piſcium, mucilagines, caſia ſiſtula, mel, & zuccharum rubeum ſimplex, & compoſitum cum roſis confortantibus, quod confortat, & ſoluit, vt eſt geleniabin, & zuccharum roſ. olea, puta roſatum. chamæmelinum, amygdalarum amararum, nardinum, & irinum, baurach, & alia abſterſiua, calida, & frigida, quæ oportet eligere ſecundum neceſſitatem, puta. Nam ſi inteſtinorum lubricitas fuerit ex vlceribus, eligas immordacia, cum quib. aliqua immiſceebis ſtyptica confortantia inteſtina, vt repellant, ſi adſit, materiam fluentem, & clyſterizabis, donec mundificatio vlcerum facta ſit plene; deinde clyſterizabis cum ſtypticis conglutinantibus, & ex proprijs eſt terra ſigillata, & ſanguis draconis, & ſuccus rubi immaturi, & caſeus vetus aſſatus, vt infra dicetur cum aqua ſumach, quoniam ſunt bene propria in conſolidatione vlcerum eorum, & præter hæc ſumach, quia reprimit tales humores rheumatizantes, a ſuperioribus membris ad inteſtina. Et cum datur aqua eius cum theriaca noua, eſt vltima. In ea vero, quæ eſt ex materia frigida, & humida eligas acuta per ſe ſine ſtypticitate multa, deinde confortabis.

Clyſteres ſtyptici.

Tertio, autem, ſi aliquod membrum aliquid influat, rectificabis, & ſpica eſt propria, & alumen, & macis, & pẽonia in ſyrupis: prohibet enim curſum talium membrorum ad ea.

Et quarto materiam deriuabis, & exiccabis, & in hoc zingiber eſt proprium, & cinnamomum.

Quinto regimen ordinabis cum ſtypticis conglutinantibus.

Cura diſenteria.

Sexto accidentia corriges, vt ibi ſupra dictum eſt.

Sed ſi ſit fluxus dyſentericus, cum ſtypticis, & glutinantibus ex materia aggregata paulatim in inteſtinis nõ fluente ab alijs, cura erit quatuor res tantum, prima eſt mundificare materiam; ſecunda eſt confortare, congregare, & vnire inteſtina debilitata, & relaxata, vel reſoluta per fluxum: tertia eſt regimen; & quarta eſt accidentium correctio, quæ dimittatur ad præſens, cum non ſit de eſſentialibus curationibus, ſed accidentalibus, & ideo in fine capituli reſeruetur.

Mundificatio.

Mundificationem complent, clyſteres ex abraſinis, lauantib. dictis frigidis, aliquam ſtypticitatẽ habentibus, vt aqua hordei, zuccharum roſatũ, oleo roſ. & ſuccus portulacæ, cum materia fuerit calida, & ſubtilis. Et ſi plus fuerit calida, & adusta addes mucilaginem pſyllij, cucurbitæ, & melonis, vel ex ea cum aqua lactis clyſterizabis oleo roſ. & aqua ſeminum communium, vel caſiæ fiſtulæ. Si vero viſcoſa, quale eſt phlegma ſalſum, fiat ex aqua furfuris, melle communi, vel roſato, oleo amygdalarum amararum, & ſale, vel ex alijs fortioribus abſterſiuis, in vnoquoque ſequantur compreſſiuæ ex ſpeciebus myrobalanorum electis, prout requirit materiæ diſpoſitio, quę aggregant virtutem in ſe mundificatiuam non aſſarę, vel parum cõfortatiuam. Et ex illis eſt rhabarba parum aſſum, & alia conſimilia, rheuponticum, & etiam vomitiua, & proprie cum materia in ſuperioribus eſt inteſtinis, quas ſuperius in cura ſtomachi habuiſti.

Confortationem autem, & vnionem complent inteſtinorum medicinæ ſtypticæ habentes in ſe aggregatiuã virtutem confortationis, quatenus effuſam, ſi quam materiam propter debilitatem eorum non recipiant, ſed repellant, coadunationis, & vnionis partium eorum, & retentionis materię calidę, & frigidę, prout qualitati ipſius materiæ congruit, & dyſcraſiæ inteſtinorum, quas ibi ſupra in conſolatione medicinarum enarrauimus ſimplices, & compoſitas, quarum aliquas (Chriſto duce) infra ponemus, prout diſpoſitio exigit, illas miniſtrabis interius, & exterius per omnem modum.

Corroboratio.

Corroborantia ſimplicia ſru.

Et ex illis eſt hypocyſtis, lutum armenum, gallæ puluerizatæ, charabæ, cortex ſorbium, papauer album. Et ſi cum ſyrupo violato ſumatur, ſoluit. Et ex illis eſt cãphora, ſandali al. ſemen acetoſæ, alumen, & ſucci prædictorũ exiccati, & rob ipſorũ, & ramich, & roſtrum porcinum. Et ex herbis conſolida, virga paſtoris, & burſa, corigiolus, phaſolaria, cauda equina, portulaca, daraſceni, diurdea, endiuia decocta cũ aceto, & proprie ſylueſtris. Omnia diuretica, & calida, vt aſparagus ſtringunt ventrem, quia vrinam multiplicant. Et fructus ſtyptici alij non, vt matiana, pyra, & cydonia, ſorba, meſpila, ribes, zarur, & lac, & acetoſum decoctum cum lapidibus molaribus, vel ferro. Et eſt melius ſecundum Abuha. à quo eſt penitus abſtractum butyrum, & per decoctionem eſt ſeroſitas minorata; & frigida ſtypticæ virtutis, vitellus oui elixatus in aceto, & alia frigida, & ſicca conſimilia. Et ex eis calidis eſt ſandaracha, ameos, radix fœnic. cum ſemi. ſuo, pulmo, & viſcera animalium vſta, & puluerizata, & xyloaloe, macis, gallia muſchata, maſtix, ſtyrax ſicca, quę dicitur calamita, ſanguis hirci, darſcelam. Et temperatum eſt cera, ſuccus foliorum cori.

Calida.

Temperata.

Et ex proprijs ſolutioni puerorum eſt ladanum, & capillus veneris exiccatus, cui ineſt proprietas, vt confortet ſtomachum, & ventrem, ne recipiant ſuperfluitates, ſicut ſumach. Et ex eis, eſt coagulum hœdi, & pulli equi, quando datur in potu infanti pondus quartum drachm. vnius in aqua frigida, & magno ſupra illum. drach. i. ſicut ex coagulo leporis, quoniam coagulando materiam liquefactam retinet ventrem ſtatim, vt dixit Abuha. Et addit, & oportet, vt incipiat, qui ad potandum dat coagula a danich. i. ſi vero non ſufficiat, vel confert, addat in eo vſque ad illud, quod non pertranſeat in pondere drachm. i. quoniam eſt vehementis caliditatis, & valet in fluxu, cuius cauſa ignoratur, vt ait Auen. ex omni proprietate, & in frigido plus, quoniam in eo iungitur proprietas cum complexione. Et caſeus quidem vetus; cum primo fuerit ablatus cum aqua, & ſale pluries, & decoquatur bene, vt egrediatur ab eo ſal: deinde exiccatus, vel aſſatus; cum ex eo datur in potu pondus drach. i. eſt minoris nocumenti, & fortioris conſtrictionis quàm coagulum.

Tro puerit.

Modus ſumendi coagulum.

Caſeus eſt coagulo fortior, &c.

Et alia ſunt ex eis compoſita ad frigiditatem declinantia, alia ad caliditatẽ, quæ infra Chriſto duce ponemus. Et ſiquidem ſiſtatur fluxus ex his, nec facta remanſit aliqua læſio inteſtinorum ſubſtantia, ad alia procedere non oportet. Quod ſi facta ſit, oportet ad alia procedere auxilia, vt ſequetur.

Quod ſi talis dyſentericus fluxus a materia acuta ab alijs

Si per cõſtn

fluxus ab aliis membris. vel medicina.

alijs membris influxa fuerit, vel etiam medicina, prædictis rebus præmittes res alias ad curę eius perfectionem, quæ membrum respiciunt; si quod mittit, rectificádum, viam coãgustandum. per quam mittitur, materiam quietandam, inspissandam, compingendam, & repellendam, deriuandam, quas prædictæ medicinæ, & in cura vomitus, & supra in cura accidentium medicinarum, habent complere. Cum ergo abscinditur, quæ currebat tota, tũc oportet, vt redeamus ad intestina; & curemus impressionem factam in eis cum primis duabus rebus.

Si dysent. sit prima speciei, curatio.

Si ergo fuerit primæ speciei talis fluxus, in quo pingue do intestinorum crassorum, vel mucilaginositas, & rasura gracilium apparet in exeuntibus, præmissa mundificatione, ex prædictis sufficiunt leuiora, styptica, & forte simplicia.

Si sit secunda species curatio.

Quod si ad excoriationem, & sanguinẽ, & corticum emissionem deuenerit; oportet vt eligas fortiora, et stypti ca, semper proprietatem habentia; in prohibendo materię acutæ effusionem ad ea, qualia sunt cytonium, succus mori immaturi, & succus cheil, qui prohibet materię attractionem; sumach, adeps ericij, & hepar eius.

Si vt tertia species curat.

Et si ad vlcerationem, fortissima conglutinantia, incarnantia, & proprietate consolidantia, & sigillantia, & sanguinem restringentia, quæ infra, omniptentis gratia annuente dicentur, & non solum simplicia, sed etiam composita, & fortasse non sufficiunt; quare oportet procedere ad cauterizantia, & vltimo ad narcotica; quorum omnium per ordinem recolimus nos sufficientiam posuisse supra in cura fluxus sanguinis narium, & in cura phthisis plurima: illuc ergo recurre, & ministra, quę sunt huic conuenientia, & propria, quæ per te eligas.

Conglutinãtia simplicia.

Et vt abundantior sit tibi electio, ponam ante te aream medicinarum propriarum aliarum, ad hæc scilicet, dysenteriam, & rasuram intestinorum, excoriationem, & vlcera ad fluxum sanguinis, & dolorem, ex quibus eligas prout diligentia te inuitat. Ex quibus est glans, semen lini assatum, cum ex eo, & oleo rosa. fiat clyster, stringit; & iuuamentum eius est magnum in vlceribus intestinorum. Et sumitur ex myrrha quantitas fabæ ad omnia. Fabæ decoctæ in aceto cum corticibus suis, & sauich ex eis, quam non approbamus, quia ventosa est, & dilatat vlcera. Et sic per accidens nocet magis quàm per se conferat. Sanguis capræ, vel hirci bibitus cum melle confert dysenteriæ, & acuto quoque dolori, & rasuræ eorum. Stercus canis comedentis ossa clysterizatum, & bibitum in lacte, in quo extinctum sit ferrum, confert solutioni, & vlceribus intestinorum, & solutioni antiquæ. Semen acetosæ confert fluxui, & rasuræ fœnugræcum per omnem modum confert dolori, & vlceribus; item vinum, in quo extinctum sit ferrum, vel stypticum, vel aliud non dulce, cum aqua extinctionis ferri confert. Taratit bibitum in lacte caprino decocto retinet fluxum, & descensionem sanguinis in egestione, & dysenteria; & talibus taliaphar. i. cortex citri omnibus confert. Camphora, & succus vitis, est conueniens dysenteriæ calidæ. Barba hircina, & flos eius, & succus, qui est hypocystis bibita, est fortior medicina ad vlcera intestinorum. Et cum hoc stringit membra, & eorum ductus infundentes materiam ad ipsas, & stomachum, & ad omnia membra, & potus seminis eius, & clysterizatio succi linguæ arietis vlceribus confert. Carnes vaccinæ, & proprie cum coriandro. Caro leporis assata bona est vlceribus eorum. Merdasengi datur in potu ad fluxum ventris, & vlcera intestinorum; Et cum aqua minuit nocumentum. Muri in sorbitionibus ex milio, & panico, & riso sumptum videlicet ad vlcera. Sal est vltimum ad dysenteriam, quoniam mundificat, constringit, & confortat. Radix nenupharis, succus portulacæ solutioni choleræ, & dysenteriæ confert, & dissolutioni antiquæ, & vlceribus eorum. Et vitellus oui elixati in aceto, est proprius intestinali non hepatico, nec stomatico: lacrecentur mulsum clysterizatur ad vlcera. Succuturi confert omnibus, cornu Acerui adustum, poma pontica ad dysenteriam, & dulcia, & acetosa retinent ventrem, si inueniant vacuum, & si cum humore, soluunt; Cinis lignificus valet ad dysenteriam, papauer album, & nigrum stringit, & compingit materiam, & prouocat somnum. Grana althęæ retinent ventrem; Et decoctio radicis eius confert ardori intestinorum, & solutioni malæ. Carub alneabut bona est dolori ventris pungitiuo, & solutioni malæ. Et clyster ex aceto, & sale ad vlcera ambulatiua intestinorum post lenitiuum, & absterssiuum. Eupatorium datur in potu cum vino, & confert vlceribus intestinorum. Omnes species luti sunt propriæ in sanguine retinendo, & lapis hæmatitis, & sanguis draconis, myrrha, & succus plantaginis, acacia, consolida, & similia. Rhabarbarum retinet sanguinem stringit, & omnibus confert. Composita sunt quæ ex his componuntur. Et experta infra ponemus ad vlcera annuente Christo, sed aduerte, ne dictum hic ordinem in eorum administratione prætereas, vt qui a posteriorib. vltimis incipias, & fortioribus, & cõpositis. Est. n. causa magni erroris incipere a stypticis, & constringentibus, vt Serapio dixit. Cuius causam inferius subiungemus, & multo magis ab vltimis, quæ sunt cauterizantia, & narcotica. Cauterizantia etiam fortasse indigentiam excoriantionis transcendunt, quibus styptica conglutinantia, incarnantia, & sigillantia sufficerent, quæ cum prætermittantur, & cauterizantia ministrentur excoriationem augent, & vlcera; ex eo, quod crustam, & escaram in facie vlcerum generant, quæ cum facile cadant, materia acuta fluente, & educente ipsam, relinquit excoriationem, & vlcera dilatata, & augmentata. Etiam narcotica materiam non mundificant, cum retineant ipsam, congelando, & ingrossando, & vias constringendo pororum, & venarum orificia; virtutem sensibilem stupefaciendo, ne sentiat nocumentum materiæ: quare non mouebitur expulsiua debilitando virtutem, calorem naturalem extinguendo: & spiritum congelando, contentiuam post paucum tempus ad defectionem adducunt, quare redibit fluxus fortior, quam fuerit prius, ideo secundum sapientiam operare. Et præmissis, mundificatiuis proprijs quantum oportet, procedas ad styptica leuiora, deinde ad fortiora. deinde ad conglutinantia, & incarnantia, & sigillantia, & cum hæc non suffecerint, procedas ad cauterizantia, & vltimo ad stupefacientia, nisi in casu, puta cum vlcera fuerint ex materia corrosiua, quam prædicta in vlceribus detinent, & ea augent, quare post absterssionem oportet, vt incipias a cauterizantibus, quæ consumunt materiam illam, & crustam in facie vlcerum gignunt. Et vbi dolor fuerit grandior, quam oporteat, tunc prius narcoticis sedare, deinde stypticare, & conglutinare, semper cauendo ne cadat escara, & ne narcotica ad vltimam infrigidationem perducant, & mortem: quare eligas ex eis composita magis, quàm simplicia, qualia sunt trochisci de charabe, arsenico, & stella, & philonium. Commixtione enim eorum extrema caliditas, vel frigiditas remittitur, & malitia: & naturæ sic fit tolerabilis magis. Nec propterea cum oportet retardes, vel * præmittas illa, vt puta postquam vulnera, siue vlcera videas augmẽtari, & infirmum debilitari valde. Tunc enim si paras medicinas tales, facies, vt dicit prouerbium. Cõsilium bonum post consummationem litis, vt serapio dixit. Quare soliciter, & cum continuitate, & ordine, vt dictum est, oportet, vt dispositio exigit, approximare illa. Et cum materia est acuta, corrosiua, & dolor, & mordicatio fortis in vlceribus, non est malum clysterizare cum vnctuosis, & pinguedinibus, qualia sunt pinguedo gallinæ, & proprie porci, & anatis, & propria magis est pinguedo renum hirci, vel capræ; cum fuerit dolor cũ vlceribus, sua enim facili cõgelatione obtundit acuitatem materiæ adhærentis in vlceribus, & in eorũ facie adhærentes tuentur ea, ne ab acuitate transeunte vlterius augmẽtentur vlcera, & doleant magis; & sua stypticitate consolidant ea, vt ait Gal. Et ex illis est roseum ceratũ cicatrizans, & prassij succus, & passę cum interioribus

Conglutinãtia cõposita.

Documentũ circa ordinẽ vtendi prædicta.

Nota.

Corde versus vten. prædicta.

Curatio doloris in dysenteria.

** prætermittas. Nota. Prouerb.*

ribus ſuis ſumptæ,dolori ſunt propriæ, vt eſt ſpodium.

Cura fluxus inteſtinis recti.

Et cura eius, qui eſt a recto, eſt tres res, vt dicentur infra in cura, auxiliante Chriſto. Et ſi eſt ab extremitate eius, & ſphyncteri,cura eſt duæ res. Prima eſt, vt præcedat mundificatio, & ablutio cum aqua fœnugræci, & ſeminis lini, & ſiſami, vel cum vino decoctionis illorum, & deinde ſequentur ſtyptica, conglutinantia, & ſigillantia, qualia ſunt merdaſengi, balauſtiæ, ceruſſa plumbi, & oſtraca aſſata, & ſanguine draconis puluerizata deſuper; & emplaſtrata. Et oleum vetus permixtum cum aqua acreſtæ confert, cum ex eo fit clyſtere vlceribus ani intrinſecis,& eſt proprium. Et ſi eſt a medicina acuta, cura eſt ſupra in conſolatione medicinarum poſita. Et ipſius regimẽ proprium ad frigiditatem, & ſiccitatem tendat.

Cura fluxus cerebralis.

Quod ſi fluxus ventris ſit ab alijs membris, vt puta ex cerebro, qui dictus eſt cerebralis, & plurimũ eſt phlegmaticus, cura eius eſt cura catarrhi, quam ſupra diximus, & breuiter eſt duæ res, vna, quæ debetur cerebro mittenti primo, alia vero, quæ debetur ſtomacho, & inteſtinis recipientibus,a quibus fluit.

Quæ debetur primo cerebro mittenti duplex eſt. Prima, quæ debetur ipſi cerebro. Secunda, quæ debetur vijs, & ductibus,per quos mittit. Tertia eſt,quæ debetur tranſmiſſæ materiæ.

Curatio mẽbri mãdantis.

Prima eſt,vt cerebrum,ſi quidem repletio in eo appareat,euacuetur,& mundificetur a cacochymia, & demũ eius complexio temperetur,& confortetur,ne materiam regeneret. Secũda eſt vt ductus, & viæ,per quos naturaliter eius ſuperfluitates conſueuerunt emitti, puta nares,& palatum, aperti teneantur, vt natura apte per illos poſſit eas more conueniente, & ſolito expurgare,& proinde,vt currant ad ipſos, ſituetur vt iaceat, & dormiat cum inclinatione capitis verſus anteriorem partem, non ſupra collum;quoniam diuertit eas ab illis ad vias occultas poſterioris partis capitis,per quas fluunt ad vias. Ipſę quoq; viæ occultæ debite conſtringantur, vt infra dicetur propitiante Chriſto. Tertia, quæ debetur materiæ fluenti, donec euacuatio cerebri fiat, vel ex quo facta eſt ei,quod ſupereſt, aut regeneratur,donec complexio cerebri adæquetur,eſt,vt exiccetur,vel deriuetur. Ex quibus quomodo hæ omnes compleantur res dictæ,ſupra in cura catarrhi ſeriosius habuiſti. Ordinem quoque,modũ,& vſum aptum vtendi eis. Et ex appropriatis in eius retentione, & exiccatione,eſt ſacculus, ſupra coronalem commiſſuram, compoſitus ex ſale pauco,ſandaraca,ſpica, & myrrha, & radice nenupharis,quæ eſt propria:& vltima cauterizatio ſupra in primo cap.dicta.

Curatio mẽbrorum recipientium.

Secunda res principalis, quæ debetur ſtomacho, & inteſtinis recipientibus,eſt duplex. Prima eſt mundificatio eorum ab humore,qui fluit cum vomitu,& hoc cum peruenit ad ſtomachum, & antequam deſcendat ad inteſtina, vel cum clyſteribus ſaltem,ex quo fluxit ad ipſa: raro enim materia inteſtinorum educitur vomitu, vel poſtponit tempus. Secunda eſt confortatio ſtomachi, & inteſtinorum cum ſtypticis aromaticis prohibentibus effuſionem materiæ talis ad ipſa. Ex quibus proprie eſt thus, ſpica, capillus veneris, macis, & alia dicta hic, & ſupra. Et inde cum calidis valde conſumentibus materiæ reliquias, & alterantibus dyſcraſiam impreſſam in eis frigidam, & humidam; ſimplicibus, qualia ſunt proprie cortex citri,zingiber, ameos, cortex thuris, & ſimilia dicta ſupra in mala complexione ſtomachi,& ex compoſitis intus, & extra, & per omnem modum approximatis, & habentibus confortare naturam, & ſpiritum, qualia ſunt diambra, mithridatum, morufia, & theriaca. Et ſi eſt phlegma ſalſum ſint minus calida, vel frigida ſtyptica, & ex eis appropriatis, eſt ſemen papaueris albi, & diacodion retentum in ore maſticatum,& tranſglutitum, terra ſigillata, & lutum armenum eſt efficax in retinendo ipſum, ne fluat,tentum in ore,& ſum expertus in ſubtili calido proprie; ſicut ſpica, & thus in frigido proprie, & ipſius regimen ad ſiccitatem, & caliditatem, vel frigiditatem declinet proprie, & quandoque oportet, vt miniſtres narcotica compoſita, quæ ſunt res magni iuuamenti, & cura ſtomachi eſt cura lubricitatis ſtomachi, quam ſupra in cura ægritudinum ſtomochi tibi tradidimus, illuc ergo accede. Et cum fuerit ex cholera praſina, cura eſt mundificatio cum frigidatiuis, lenitiuis,& lubricatiuis.ſecundo confortatio ſtomachi cum ſtypticis frigidis notis ſupra.

Cura fluxus hepatici.

Cura hepatici ſanguinei eſt eadem, quæ cerebralis, & conſiſtit in duabus rebus ſimilibus illis. Prima, quæ debetur hepati mittenti,quæ triplex eſt, & ea quibus compleri habet,ſupra in cura hepatis,& icteritiæ habuiſti. Et quæ debetur inteſtinis recipientibus, quæ eſt triplex, & ea quibus habet compleri, hic, & in cura malæ cõplexionis ſtomachi cum materia tibi tradidimus ſufficienter, & bene & in ſumma non oportet,vt curam incipias cum ſtypticis, & oppilatiuis ſuperius, vel deſubtus miniſtratis,perducunt enim ad ægritudines fraudolentas, & difficilis eradicationis, vt dicit Abuh.immo incipias cum euacuantibus, & expurgantibus operationem, & repletionem eius, ſiue ſit apoſtemans,ſiue nõ,& cum diminutione cibi multæ qualitatis,vt carnis, panis,& vini, ſed ſit contentus in principio patiens potu aquæ, vel ſauich hordei,& paſſulis pinguibus,& ex medicinis conferentibus ipſi, cum ſint apoſtemata,eſt corallus.

Si'en vena Hep. rupta.

Et ſi eſt ex ruptura venæ portæ, vel ramorum eius, præcedente phlebotomia,ſi toleret, de baſilica, ſtyptica, conglutinantia, & ſanguinem retinentia, ac ipſum deriuantia ſunt conuenientia: & ex appropriatis eſt ſuccus plantaginis cum lapide hæmatiti.

Et ſimiliter ſi ſit ex vlcere, cura eſt cura vlceris cum proprij, hepati, & cum aperitiuis ſi oppilatio ſit ex facientibus penetrare ſanguinem, & in hoc proprium eſt diacalamentum, theriace, & vinum ſubtile, fricti0, & balneum, piceatio, & huiuſmodi; & cum temperantibus eius complexionem, non multum frigidis, ne materiam retineant in eo, & inclinentur, nec multum calidis, ne diſſoluant, & cum confortantibus, ſi debilis exiſtat; & qualia ſint hæc complentia, ſupra in cura eius ſunt dicta.mundificantia, & materiam ab inteſtinis diuerſam, ſecundum diuerſitatem ſpeciei eius, ibi etiam habuiſti, & in cura doloris ſtomachi, & iam confortantia,& hæc ſtypticantia hic ſupra.

Si ex vlcere.

Et cura aquoſi eſt eadem, quæ & lotiui; quia mundificatio, * & digeſtiuæ hepatis confortatio. Sed oportet, vt illas cum fortioribus compleant, & ex proprijs ei eſt potus feminis, & clyſteria ſucci linguæ arietis, & ladanum cum vino, & omnia prouocantia calida, confortant enim digeſtiuam hepatis, & educunt aquoſitatem a ſanguine, & ſic retinent, & ex illis eſt proprie, ſpica, caſia lignea, & huiuſmodi; & ſi eſt ex conuerſione aquæ aſciticorum in venis illis iuuatur, & regimen ad ſiccitatem tendat.

Cura aquoſi, & lotiui.

** eſt.*

Et cura ſanguinei, nigri, & fęculenti, eſt duæ res;mũdificatio inteſtinorum, & hepatis ab humore tali, proprie cum rhabarbaro;& clyſteribus, & deoppilatio ſplenis, & eius confortatio, atque hepatis, & ipſius infrigidatio, vel calefactio, prout exigit diſpoſitio. ſimiliter regimen, vt ſupra in cura ſplenis, & hepatis habuiſti, & ſi eſt a longa mora in inteſtinis,confortetur expulſiua ipſorum, & debiliteur contentiua. Compleantur autẽ cum humidis, lenientibus, vel lubricantibus notis.

Curatio ſanguinei fęculenti.

Et eadẽ eſt cura nigri melancholici, qui ex hepate eſt.

Curatio felis nigri.

Et cura nigri fellei eſt feſtina mundificatio eius, ne ſua malitia moram trahendo vlceret inteſtina, & hæc cum bibitis, & clyſterizatis, notis ſupra in cura hepatis, & ſplenis; & hepatis, & totius corporis etiam confortatio, & alteratio cum regimine declinante ad frigidum ſtypticum moderate.

Et cura eius, quæ eſt diuerſorum colorum, eſt æquatio complexionis membrorum nutritiuorum; & etiam regiminis, & illorum humorũ mundificatio precedens.

Curatio diuerſorum colorum.

Et cura chyloſi eſt cõfortatio attractiuæ hepatis cum calidis proprijs emplaſtris,& ventoſis,aperitio oppilationis viarum, & meſaraicarum, & diminutio cibi cum tẽpe-

temperamento, & porus, & omnia hęc cõplentia supra in cura hepatis dicta sunt.

Cura fluxus splenetici.

Et cura splenetici, qui vt plurimũ est melancholicus, est tres res. Prima est conuersio regiminis ad humoris boni, & sanguinis generationem. Secunda est splenis rectificatio cum purgatione, & euacuatione humoris melancholici, & cum deriuatione eius, proprie cũ ventosis positis supra splenẽ, cũ aperitione oppilationis splenis, et eius confortatione. Tertia est mundificatio stomachi, ad quem plus melancholicus humor peruenit, & deinde intestinorum, ad quæ duo maxime tendit humor melancholicus, & ipsorum confortatio. Et ea, quibus hęc compleantur supra in cura splenis, & hic dicta sunt. Et ex appropriatis huic fluxui est rhaedisceni, & rheuponticum, nigrum, aggregat enim in se virtutem in communi conuenientem. Et ex compositis est diacene. Et ex appropriatis ta replerione ipsius, ex simplicibus est aqua myrrhæ, & xyloaloes. Et ex compositis miclerum. Et ex confortantibus est diamuschum dulce, & similia.

Cura fluxus diarrhici.

B Cura fluxus diarrhici, ex prędictis in principio, vbi de regimine cretici, & symptomatici dictum fuit, est generaliter nota. Specialiter autem vbi oporteat ipsum retinere, est duę res. Prima debetur toti, & completur tribus modis scilicet cum euacuatione totius, & hoc cum phlebotomia, vel pharmacia, si toleret virtus, et cum deriuatione materiæ, & hoc cum vomitu. Inquit enim Hip. A diarrhæa habito diuturna, spontaneus superueniens vomitus, soluit ægritudinem; & etiam artificialis, ars enim est imago naturæ, & sequela ipsius secundum Hipp. Et similiter cum frictione proprie vniuersaliter totam cutim, quę calefaciat, & poros aperiat & resoluat, vel inspissatione ipsius, & coangustatione viarum, & pororum, per quos fluere habent, & cum diæta extenuatiua declinante ad stypticitatem. Secunda res debetur intestinis, si in eis aliqua impressio facta sit, quę ex prædictis patet; & ex appropriatis est, vt sumatur venter struthij, sed oportet quòd limetur cum lima, & detur in potu ex eo quantitas drach. iij. in rob myrti, aut in rob de cydonijs secun C dum declinationem complexionis.

4. aphor. 25.

2. in prin. epid. co. 51. & 4 aph.

Cura flu. liquefactiui.

Cura liquefactiui fluxus generaliter est cura phthisis, & hectiæ, & specialiter est duæ res. Prima est, quæ recipit causam, & est alteratio, & infrigidatio corporis, & membrorum principalium. Et complentia sunt frigida moderatæ stypticitatis, & frigiditatis non vehementis, quæ extinguant caliditatem naturalem, & subito retinentia, sua enim forti stypticitate oppilando prohibent transitum nutrimenti, simplicia, et composita ex medicinis, cibis, & potibus actu frigidis, nutritiuis, & restaurantibus; quales sunt ex carnibus perdicum, & gallinarum præparatis in gelatina, ouis sorbilibus, & sorbitionibus ex lacte, in quo extinctum sit ferrũ. Et melius est lac muliebre, deinde asinæ, & deinde capræ, deinde bouinum. Et ex farina hordei, & semine acetosæ, quoniã est proprie. Et quandoque inspissatur cum gummi tragacanthi, & puluere coriandri, quod est proprium. Inspissat enim humiditates, & eas reddit viscosas, & adhærentes membris, & proinde minus liquefactibiles. Et ex illis est charabe, & puluis coriandri, & hyoscyami, & folia sursęæ sunt propria in inspissando, & prohibendo liquefactionem, & resolutionem. Et alia, quæ non subito, sed paulatim retineant, & constringant, quæ oportet eligere ex prædictis simplicibus, & compositis infra dicentur duce Christo. Secunda est confortatio membrorum digestionis, & ministratio ciborum, & potuum restaurantium humiditates dissolutas. Et complentia talia, supra in cura stomachi, & hepatis, & cura phthisis copiosę habuisti. Et si est a radicalibus membris, oportet, quod tu procedas cum fortioribus. Si vero a carniformibus, sufficiunt leuiora.

De cura fluxus sanguinis a toto corpore.

Et cura fluxus sanguinis, qui procedit a toto corpore, generaliter cum cura fluxus sanguinis procedente ab hepate, & diarrhici. Specialiter autem vbi ipsum oporteat retinere, est duæ res. Prima auferre causam, & debetur toti corpori, fit autem tribus modis. Primo cũ euacuatione plethoriæ, & illud est phlebotomia venę nigrę, vel basilicæ, vel proportionabilis sibi, quę scitisti supra, & proprie si sint ei consueta, quia consueuit habere fluxum sanguinis ex naribus, hæmorrhoidibus vel menstruis, quibus fuit priuatus, quare reiteratio & prouocatio illi⁹, cũ hoc, quod proportionalis phlebotomiæ cura est eius, & cum extenuatiua diæta, reiteratiua vero exercitij consueti, quod vltra solitum excedere debet, si cum membri mutilatione fit; licet euacuet, & deriuet plenitudinem, quia tamen corpora turbat, in cura cuius locum non habet, sed in processu magis, quare vice huius vniuersalis frictio ordinetur, euacuat enim per poros insensibiliter sicut illud, & deriuat sine turbatione. Secundo cum deriuatione, & inspissatione sanguinis, & eius infrigidatione. Tertio cum viarum coangustatione, ex quibus breuiter compleantur, nota sunt ex prędictis. Secunda est, vt si facta sit impressio aliqua in intestinis, procedatur ad alia, quæ mundificant, stypticant, & confortant, & retinent. Et ad hæc propria est acacia cum sanguine draconis, & charabe, & species luti, & lapis hæmatitis cum succo plantaginis, vel consolidæ, vel caudæ equinæ sumpta, & clysterizata, prout regio exigit.

De cura cholericæ passionis.

Et cura cholericę passionis est difficilis, & maxime in processu, est enim acuta, & sine intermissione, & prauorum accidentium, & plurimorum terrentium: quare in diget medico constanti, & prudenti, quem non terreant accidentia. Et generaliter est cura vomitus, & fluxus dicta superius. Specialiter autem est quatuor res. Prima debetur membris nutritiuis secundæ, & tertiæ digestionis, malos humores, quos generant mittentibus ad intestina, & stomachum. Secunda, quæ debetur intestinis, & stomacho recipiẽtibus, & expellentibus illos. Tertia est, quæ debetur virtuti, & est regiminis rectificatio in cibis, & potibus, & vniuersaliter etiam in omnibus sex rebus non naturalibus. Quarta est, quæ debetur accidentibus paruis insurgentibus, & est ipsorum correctio, quæ infra dicetur in fine, si Christus adiuuerit.

Mẽbr. mittentium curatio.

Prima est triplex. Vna est ipsorum membrorum scilicet hepatis, & venarum, & aliorum membrorum mittentium euacuatio; quare oportet, vt fluxus, & vomitus non constringatur, sed dimittatur, donec repletio, seu cacochymia sit expurgata perfecte, & illud est, cum in egestione egreditur chylus, vel aliquid homogeneum perducens ad defectum, & si quidem non procedat ad sufficientia, iuuetur cum leuibus & vomitu. Inquit n. Hipp. vomitus vomitu, & fluxus fluxu, & fluxus vomitu, &c. ecõuerso curatur. Iuuetur itaq; vomitu, & proprie cum aderit nausea, cum aqua simplici tepida, vel cum pauco aceto, a plurimo. n. mordentur stomachus, & intestina: vel cum aqua mellis, & oxymellis acetositatis paucę, vel aqua calida cum pauco baurach, aut cum sale naprico, aut pauco cymino, quod in hoc est iuuatiuũ valde secundum diuersitatem materiæ, non cum oleis, & vnctuosis: quoniam mollificant, & debilitant. Et iuuetur fluxus cũ clysteribus lenitiuis, vel absterſiuis. s. ex aqua ciclæ, pauco baurach, zuccharo rub. & oleo ros. vel sesamino. Et D cum collyrijs ex melle, seu zuccharo, & manna, vel cum aliquo ex lenitiuis, quod deponat suauiter, & proprie, cũ humor est descendens quod ex grauedine, & punctione ventris percipies, sic enim oportet iuuare illos, vt modo vnum, modo alium secundum declinationem materiæ, quomodocunq; enim iuues curabis illum, & alium; illũ euacuando, & alium deriuando. Simul autem eos artificialiter iuuare non oportet; sequeretur enim contrarius motus materiæ perducens ad resistentiam, vt ait Abuh. Secunda est materiæ seu humoris deriuatio, quietatio, incrassatio, vel compositio, si propter eius effrænitatem alia non sufferrent, & complentia superius nota sunt. Terria est viarum, & ductuum coangustatio, & proprie cum succo barbæ hircinæ, luto armeno, & alijs, quæ superius habuisti in consolatione medicinarum.

Mẽb. recipientiũ curatio.

Secunda principalis, quæ debetur stomacho; & intestinis est duplex. Vna, vt si quę materia adhęserit eis, mũdificetur, & cum prædictis modis. Secunda est, vt con-

fortetur ſtypticis; & alterantibus, & retentiuis; quatenus influxas materias, ſi adhuc fluant, non ſuſcipiant, & ad priſtinam diſpoſitionem bonam adducátur, ac æqualitatem complexionis, & ſubſtantiæ, quæ complentia, ex prædictis ſunt nota, quę eligas prout oportet. Et ſunt ex ſpeciebus rob, ſyrupis, trochiſcis, & pulueribus intus; & extra emplaſtris, & ceratis notis ibi ſuper calidis, & frigidis, prout diſpoſitio exigit, & ex appropriatis eſt aqua andaeochæ, quoniam confert ei ſtringendo vētrem. Et ſiquidem nulla facta ſit in eis impreſſio, non oportet ad alia procedere, ſed regere tantum.

ꝛ q tertia. Diæta in cal. dyſen. Regimen ergo, *quod quarta res erat, eſt, vt nullo modo cibetur, nec potum ſumat, donec fameſcat, ſi virtus eius tolerat tandiu. Et tunc balneetur prius, deinde contenterur patiens aliquo cibo leui boni chymi, ſicut eſt ſauich hordei, vel amyli, vel ex granis granatorum cōtritorum cum pulpis eorum, & ſumach in principio. Et cibetur deinde cum carnibus perdicum, & auium paruarum, & proprie montanarum vel minutarum, & piſcium cum agreſta, vel ſucco granatorum cōditorum, & decoctorum cum coriandro præparato. Et poterur aqua granatorum muzorum, & aliorum fructuum ponticorum, & aqua frigida habente virtutem florum vuæ.

Diæta in fri. dyſen. Et quandoque iuuatur calida, quia ſpargit materiam, & facit ſudare: quod ſi non toleret ſtomachus aquam, poterur odorifero vino pontico bene lymphato, cum aqua ferrea, vel pluuiali, & hoc in diſpoſitione calida. In frigida vero cibetur, cum pane diſſoluto in vino pontico, & rubeo: & ouis ſeroſis in principio, deinde cum carnibus columborum paruulorum non pinguium, vel gallinarum cum ſpeciebus, & vino paſſo, rubeo parum lymphato. Et paulatim addatur, donec confortetur, et redeat ad diſpoſitionem ſanitatis. Quod ſi virtus non toleret, vſq; ad perfectam purgationē, & cadit in medio, & ſyncopizet, viuificetur cum pane ſimilagineo calefacto in vino, deinde cibetur colaticio, vel aqua gallinarum iuuenum deſtillata, quæ ex proprijs carnibus earum, vel perdicum cōtritis, decoctis in duplici vaſe, & expreſſis colligitur, vt docuit Abu. in qua ſit virtus ſandali, magazir, & ſpodij, in diſpoſitione calida, & fiat acetoſa cum acreſtæ ſucco, vel granatorum acetoſorum, vel cydoniorum, vel macianorum. In frigida vero ſit habens ſimiliter virtutem xyloaloes, mentæ, vel galliæ. Et ſi diſſoluatur panis ſimilagineus in ea eſt virtuoſior, de qua detur paulatim. Quōd ſi non toleret ſtomachus cibos, & abhorreat, donec non accipiat, oportet, vt ei tribuas fructus ponticos, quos maſticet, & vngat proiecta ſubſtantia, donec viuificetur. Ex quibus ſunt fructus delectabiles. Et ex illis eſt vua paſſula maſticata cum contritione ſuorum granorum: deinde viuificato, & roborato ſtomacho, cibetur ex prædictis cibis, & ſuperdormiat, quoniam ſomnus eſt cura eius, & miniſtrentur odorifera, quoniam confortant cor, & cerebrum, & generant gaudium, & ſedant nauſeam, & vomitum, vt ſuperius habuiſti. Quod ſit tardet diu in ſtomacho eius cibus, iuuetur cum digerere facientibus, & facientibus penetrare. ſ. vino, diatrion pip. dicalamētho, & theriaca, & trahatur cum impoſitione extremorum in aqua calida, compreſſione, & frictione, & cum ventoſis in vmbilico, & hepate, & cum fortificatus fuerit, redeas ad mundificationem corruptionis, & indigeſtionis, & cacochymiæ, donec ſit expurgata perfecte, deinde etiam de ſtomacho ad membrum. balnea etiam poſt tertium, & ciba paulatim, donec ad diſpoſitionem redeat ſanitatis. Regimen autem in alijs rebus in omni regimine reſeruetur infra.

Accidētiū correctio. Correctio quoq; accidentium, cum infra de eis, dicetur ad plenum propitiante Chriſto.

Cura flu. a cibo facti. Cura eius, qui factus eſt a cibo, eſt breuiter tres res, prima eſt mutatio regiminis in contrarium, quod eſt cauſa eius. Secunda eſt, vt dimittatur fluere, donec corruptus, & indigeſtus cibus totaliter exeat, et interim abſtineat; proprie ſi quantitas ſuperflua fuerit retentio, aut ipſius cauſa eſt coliæ paſſionis. Tertia eſt, vt ſtomachus, & inteſtina relaxata a multitudine *nocita, a qualitate acuta, & ſubſtantia ſubtili leui, vt in ſuperioribus dictum eſt, reaggregentur, & contemperentur, exaſperentur, & confortetur etiam totum corpus, quod fuit nutrimento priuatum, & extenuatum, & debilitatum, bonis cibis, & humectantibus reſtauretur.

Cu. flu. ſtercoroſi Et ſtercoroſi regimē eſt tres res. Prima eſt, vt cibetur cibis multæ quantitatis, & paucarum ſuperfluitatum & ſint moderatæ quantitatis donec ſufficiat. Secunda eſt, vt aperiantur viæ alimenti cum ficubus, & fiſticis, cum amygdalis, nucibus, & alijs aperitiuis, & facientibus penetrare cibum prædictis. Tertia eſt, vt confricentur mēbra, vniuerſaliter, & balneentur, donec trahant multum ex cibo, & per poros, ſiquidem eis ſuperfluat, reſoluatur, ne reddatur ſtomacho, & inteſtinis.

Cura flu. ex med. factus. Et cura eius, qui factus eſt a medicina, dicta eſt ſupra in conſolatione medicinarū. Ex his autem, quæ abrasionem prohibent inteſtinorum ab acumine medicinæ, eſt bdelliū, licet in via præuiſionis, non curationis ſit illud.

Cura fluxus ſalſi ab aere. Et cura facti ab aere eſt quatuor res. Prima eſt contēperare aerem, vt ſupra in cura cordis, & alijs dictum eſt. Secunda eſt corporis euacuatio, ſi aliqua ſit repletio diſſolubilis, vel compreſſibilis, & hæc cum phlebotomia, vel pharmacia, prout repletio requirit, abſtinentia, ieiunio, & fame.

Tertia eſt materię inſpiſſatio, & incraſſatio, ſi a caliditate eius diſſoluente fuerit, & hoc cum cibis craſſis, ex carnibus bouinis, et extremis animaliū, decoctis in lacte, & frumēto, riſo, & ſimilibus, & iuiubis, coriandro, & papauere, & alijs frigidis; vel ipſius retractio ad mēbra, quibus comprimūtur, ſi a frigiditate eius fuerit, & hoc cum frictione vniuerſali cum manibus, & pannis calidis, & ſiccis, & ſimiliter balnei. Quarta eſt inteſtinorum mundificatio, & confortatio cum his, quæ nota ſunt ſupra, vt folijs barbæ hircinę, vel eius ſemine. Et cura excoriatiui, & vlceroſi eſt cura dyſenterici dicta ſuperius.

Cura fluxus excoriatiui. Et cura humoris phlegmatici, cholerici, & melācholici, eſt cura diarrhici, & eſt nota.

Regimen vniuerſale. Sequitur Quinta res communis curatiua fluxus, & eſt regimen ſcilicet commune conueniens, & vniuerſas res non naturales rectificans, debito modo inſinuans, & demonſtrans.

Aer. Locetur ergo primo patiens in domo temperati aeris inter actiuas, declinantis ad ſiccitatem: & ſi non ſit naturaliter, fiat artificialiter cum his, quæ ſciuiſti ſupra in cura cordis, & lucidi, non tenebroſi, quia recludit vires, & ſpiritus ad interiora, & clari nō turbati, quia aer turbatus triſtificat animam, & permiſcet humores ſecundum Abu. Qui ſi turbatus exiſtat, clauſis portis, fiat cum luminaribus lucidus.

Motus, & quies. Et quieſcat in lecto mollis culcitræ; durus enim confrangit, & debilitat, & frequēti reuolutione in eo mouet humores. Inquit Gal. Motus nobis mouentur, & ea quæ ſunt in nobis; quare non oportet, vt moueatur, immo ingenietur cū excitatur ad teſtam, vt in lecto, vel iuxta ipſum ſituetur ſella, vt ceſſet a motu. Inquit Hipp. in aph. manifeſtat nauigatio, quoniam motus corpora turbat. *Note de Motu.*

Cibus. In cibis autē regimen eſt, vt non ſit in eis acuitas, non dulcedo, non ſalſedo, nec acetoſitas multa, ne ſua mordicatione iugulet expulſiuam, & proprie cum peruenit ad vlcera, quæ dilatet, non vnctuoſitas multa, nec humiditas, nec liquiditas; ne debilitent cōtentuam, & fluāt, ſed ſint inſipida, & tēperati ſaporis, ac delectabilis; vt acris, & ſtyptici, vel acreſtis, quoniā appetitum excitat; & reſtringit, & ſubſtantiæ ſpiſſæ, & ſolidæ. & qualitatis ſiccę, calidæ, vel frigidæ actu, vel potentia, prout exigit diſpoſitio, & ſtypticæ parum in principio, donec fiat materiæ euacuatio, & mundificatio; licet. n. humidi plures conueniat euacuationi, & mūdificationi; tamen parum ſtyptici conferunt, confortant. n. membra, & materiā effrenitare non pmittunt, nec mundificationem impediunt; quales ſunt lac decoctum cū lapidibus fluuiorū ignitis, vel ferro, & eſt melius pp ſtypticitatē ſuā, & panis infuſus in eo adhuc, aut euacuat humiditates corruptas, & cholericas corrumpentes, & qd remanet in corpore temperatur,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0666-6
DFG

peratur,& reſtænatur. Sed oportet, vt lac ſit quantitatis conueniẽtis,quam digerere poſſit,vel ſit infuſum in ſucco granatorum;& ſorbitio ex hordeo aſſato, & riſo cum lacte cocto,frigida, & amylo. Deinceps vero materia adhuc fluente ſint electi ſecundum alteram trium virtutum, vel quia ſint ſtyptici plures, vt conſtringant ductus, & retineant, quales ſunt ſorbitiones factæ ex milio, panico, vel riſo torrefacto,vel ſumach, vel lentibus excorticatis cum amylo decoctis cum aqua pluuiali, vel ferrea, & conditi cum pauca pinguedine gallinæ, hædi, vel capræ, vel hirci, & cum pauco ſale torrefacto, oleo omphacino,vt ſint ſapidæ. Et ſi vis, vt ſint magis ſtyptici,tunc decoqui cum eis aliquid ex fructibus ponticis, & ſi vis calidos expetente diſpoſitione condias cum cinna. pontico,xyloaloe, cymino, vel aniſo torrefactis, ameos, & ſimilibus, vt caſeo aſſato, vel coagulo, vel ſint ſpiſſæ, vel viſcoſæ ſubſtantiæ, vt materiam incraſſent,quales ſunt ſorbitio facta ex candarufio, quæ ſtringit, & incraſſat, & maxime ſi addatur gummi, tragacanthum torrefactum,& ex tri.& riſo decoctis cum pedibus animalium, & lacte bouino. Et lentes excorticatæ,vel decoctæ, cum corticibus bis, & illud mutatum. Et etiam caules bis cocti,& portulaca,& acetoſa,& plantago, & ſimilia.

Et carnes bouinę cum puluere coriandri, ſi virtus digeſtiua toleret,iuuetur cum ſeminibus,& ſpeciebus calefacientibus, & ſubtiliantibus, vel ſint ex compingentibus materiam,vt eſt ſorbitio facta ex amylo cum ſemine papaue.albi,& coriandro viridi, & lactuca factis acetoſis cum granis granatorum, vel acreſtæ; & tãdiu miniſtrentur donec ſiſtatur materia ab effluxione, & fluxu.

Nota de carnibus. In carnibus autem non eſt iuuamentum magnum cum ſint multi nutrimenti,valde addentes ad materiam, niſi apud neceſſitatem, & tunc eligantur volantia ſuper pedeſtria,& pedeſtria ſuper aquatilia. Et ex volatilibus eligantur,quæ ſint frigidæ,& ſtypticæ;velocis digeſtionis, vt ſunt pernices, coturnices, turtures, turdi, nutriti ex myrtillis. Vel ſtypticę calidę,vt ſunt columborum ſylueſtrium,pulli non pingues,paſſerum,& qualearum. Et ex pedeſtribus,quales ſunt capreoli,lepores,cuniculi,gazeli,& arietum caſtratorum,& campeſtrium: & ſint præparatæ,quia aſſæ,vel frixæ,vel decoctæ in aqua pluuiali, vel ferrea,cum fructuum aliquo ponticorũ, vt cydoniorum,ſorborum,meſpilorum,vel ſumach. Et ex aquatilibus ſunt piſces petrini,parui, ſquamoſi, quales ſunt triliæ,lucij,fragilia,gammari,& ſimilia. Et ſint aſſati, vel decocti in acreſta,vel aceto lymphato, vel vino pontico, conditis cum ſpeciebus ſm diſpoſitionem. Et cum materiam volum⁹ incraſſare,& humectare, ſint ex aqua dulci,quales ſunt caneri,trutæ paruę,& ſimiliter præparati. Hora autẽ cibandi eſt,vt in principio abſtineant,ab omni cibo vſque ad duos dies, donec materia minoretur,& natura reddatur auara in tranſmittendo materiã, ſi qua fluat,deinde cibẽtur cibis paucæ ſtypticitatis,donec euacuetur,& mundificetur materia, deinde alijs ſecundum intentionem quã habes,vt ſint paucę quantitatis, & numeri non multi niſi faſtidiat. Faſtidientis enim ſtomachi,eſt multa deguſtare.Seneca dixit. Et cum ſapit alijs, contentetur eo,& oportet,vt præmittatur ſtypticus, vel alijs ex fructibus ponticis, cuius ſubſtantia nõ trahatur, *ſuccoſitas. ſed *viſcoſitas tantum;& ſumpto cibo premantur extrema,& proprie ſuperiora;quod ſi non ſufficiant cibi prædicti,quia prolongetur fluxus,& debiliteur virtus,oportet,vt concedas cibos ex carnibus prædictis, & eligas cibaria paucæ quantitatis,& multæ qualitatis, qualia ſunt hepata gallinarum iuuenum,& pinguium, teſticuli gallorum nondum coeuntium aſſati, & vitelli ouorum ſeroſi,& ſimilia,quæ in cura phthiſis habuiſti.

Potus. In potibus vero regimen commune eſt, vt abſtineat omnino ſi poſſibile fuerit,eſt enim cura per ſe,& abſolute ipſius,quod ſi ſitiat vehementer,nec toleret, potus ſit aqua pluuialis,vel ferrea pauca, ſimplex, vel commixta alicui ex ſuccis, vt granatorum, acreſtæ, cydoniorum, vel robub ſtypticorum, vel zuccha. antiquo, vel ſit habens virtutem maſticis,& cinnamomi,ſecundum diuerſitatem diſpoſitionis,& proprie in principio,cum materia eſt multa,& calida. Et interdicatur ei vinum,quoniã inflammat, & diſſoluit, effumat, & repere facit ſubtile eius ad ſuperiora;quare dolor capitis,& mẽtis percuſſio valde timetur,quod ſi ſtomachus aquam non toleret,& virtus ſit requirens,quia debilis,vt reuiuiſcat,& confortetur,detur ei vinum maxime ſi appetat tunc,et maxime in proceſſu,ſit autem nigrum,palmeum, & ponticum, purum, vel lymphatum ſm diuerſitatem diſpoſitionis materiæ,& membrorum ſuperiorum animalium,& inferiorum nutritiuorum,requirit,vt Hipp.dixit; vel ſubtile,ſi oppilatiuus fuerit fluxus,& oportet,vt ſit actu frigidum,quia reſtringit,& tepidum reſoluit,niſi in eo,qui eſt a debilitate digeſtionis,oppilatione, cholerica paſſione,& apoſtemoſo,vt ait Abuha.

Somnus, & vigilia. In ſomno regimen eſt,vt dormiat omni hora, & maxime ſumpto cibo poſt parum;quoniam tunc confortat, ſomnus, & quietat humores moros prius, licet reuocet intus virtutem ſenſibilẽ,quare quieſcit expulſiua inteſtinorum,& contentiua confortatur, & ſic fluxus ſiſtitur. vnde Hipp dixit in apho.Cum volueris elleborum magis educere;moue corpus:cum vero ſtare, ſomnum fac, & noli mouere. Et ſi non potes per ſe,vel impediatur,artificialiter procuretur in calida diſpoſitione cum narcoticis,in frigida cum calidis ſomnifieris ordinate approximatis,quæ in cura doloris ſtomachi habuiſti. *4. apho. 17.*

Repletio. & Inanitio. In repletione vero, & inanitione, eſt regimen, vt inaniatur corpus in principio,ſi repletum fuerit, inaniantur inteſtina ex materia infuſa, deinde confortentur. Et finaliter corpore, & inteſtinis mundificatis, & confortatis; replerio ſubſequatur paulatim ex laudabilibus cibis prædictis.

Animi accidentia. Accidẽtiũ correctio. In accidentibus animæ regimen eſt, vt omnia lætificantia, & dilatantia animam per omnes ſenſus approximentur.

Finalis,& vltima res curam fluxus complens, & impedientia remouens, quæ erat ſexta, ſubiungitur, & eſt accidentium correctio inſurgentium ex ſpeciebus eius, ſunt autem plura,& diuerſa,quæ ſuperius tacta fuerunt impoſitione ſignotum. Et breuiter quædam ſunt propria, & eſſentialia,vt eſt punctio,dolor, & grauedo, ſeu mordicatio viſcerum,excoriatio,vlceratio, & tenaſmõ. Quædam ex communitate, aut propinqua ad ſtomachum, vt ſitis, nauſea, faſtidium,& vomitus, & dolor eius. Quædam ad hepar,vt eſt debilitas,hydropiſis, cachexia,dolor in eo,& grauedo,& illud propter duo,ſ. propter colligantiam, & vicinitatem ad inteſtina ſolum;ſecundo,quia ſtomachus continuatur omnibus membris mediante hepate, & recipit ſuperfluitates omnium membrorum mediante ipſo. Gale. dixit,& quandoq; in ſplene, & illis. Quædam ex communitate remota, puta ad cor,vt eſt debilitas,& extremitatum frigiditas, & ſudores,& ſyncopis,& febris. Quędam magis remota,puta ad cerebrum, vt ſunt vigiliæ, ſpaſmus ſiccus vniuerſalis, qui incipit primo in maxillibularum neruis,quibus mouentur, propterea quod ex membris mobilibus ſunt propinquiora cerebro, & ſicciora, præter cutim frontis, & palpebras, quæ cum moueantur lacertis, & neruis dilatatis ad modum panniculorum,et ad cerebrũ non habentium rectitudinem, non ſpaſmantur; vt illi, & oculi, quia ſunt de ſe humidi non ſpaſmantur prius. Aut ad renes, vt eſt dolor, grauedo in eis,& veſica,& quandoq; ardor, quæ omnia imprimunt in naturam, & debilitant virtutem,& ſic curam impediunt; quare correctione,& remedio indigent. Et,quia quorumdam dicta ſunt remedia, & quorumdam dicentur, in proprijs capitulis requirantur, & reſeruentur ibi; ſolum autem hic de eſſentialibus dicemus. Et proprie de teneſmo cũ citet,& trahat inferius materiam ad fluendũ, & de alijs ſit dictum ſupra in cura dyſenterici, necnon, & de tebre,cum ſit addens ad cauſam humoris, diſſoluendo,& acuendo,vias aperiendo,& dilatando, ac membra debilitando omnia miſcentia,& ſuſcipiẽtia, ſic ſit fluxũ ſeruans,

uans, & augens. Et quia modis pluribus est nociua, ideo de ea quantum ad hanc materiam pertinet prius dicamus, deinde de teneſmo.

Si Febris. Sciendum igitur, quod febris, quandoque antecedit fluxum, & fluxus ſequitur ipſam, vt cauſam eo modo, vt dictum eſt: quandoque ſuperuenit feb. illi, & comitatur illum, quandoque ſequitur fluxum, qui præterijt, & ceſſauit. Primo modo non eſt præſentis conſiderationis, & de eius regimine ſupra in principio cum de fluxu liquefactiuo, & ſymptomatico loqueremur, dictum fuit. Etiam modo non eſt præſentis intentionis, cum illa non ſit eius accidens, ſed morbus alius factus ei ſuccedens. Solum ergo ſecundo modo generata eſt præſentis noſtræ propoſitionis, cum tunc ſolum ſit fluxus accidens, & non cauſa, nec per conſequens morbus. Scire ergo te oportet, quod feb. accidere, & ſuperuenire fluxui poteſt dupliciter. vno modo ex commotione humorum ſpiritus inflammante, & eſt ephemera; alio modo ex putreſcentia ipſorum commotorum, quia in motu non regulantur, & vel retinentur, intranſpirabiles fiunt, vt in eo, qui eſt oppilatiuus, & apoſtemoſus, & eſt putrida. ſecunda ſimpliciter eſt mala, quia facit morbi compoſitionē, & additionem, cuius cura periculoſa eſt; fortaſſe enim quod vni nocet, alteri confert, & econuerſo. prima non eſt ſimpliciter bona, ſed plurimum mala. Sed circa ſecundam correctionem eſt magnum ſtudium adhibendum, vt dicit Abuha. Cum. n. ſit cauſa fluxus conſeruās, & augens, & econuerſo, & ſint conuenientia indicantia, quia feb. inquantum huiuſmodi, ſemper frigida, & humida, fluxus vero inquantum huiuſmodi, ſemper ſicca, & quandoque frigida, & quandoque calida, vt ſuperius habuiſti. Et inquātum in medicatione paſſiuatum ſaltem conueniunt, diligenter oportet aduertere ordinē, vt Gal. docet in cōpoſitis corrigendis, &c. vt prius inſpiciatur, & corrigatur inſtantius, quod in magnitudine; moleſtia, ſeu læſione ſuperet, & aliud nō negligatur, miſcendo illius correctioni aliqua, quæ alterius correctionem reſpiciunt ex his, quæ dicta ſunt, & his, quæ dicentur, duce Chriſto. Quod ſi in magnitudine ſint æquales fluxus, & feb. rectus ordo curationis eſt, vt incipiatur a fluxu, cum ſit principalior in cauſando, & febris poſterior, & cum non ſit ſolum cauſa conſeruans, & augmentans, ſicut feb. ſed efficiens quoque, & proinde ſit etiam illud, ſine quo feb. curari non poſſit. Inquit enim Galen. Inutiliter quis prouidebit febribus, niſi prius meminerit cauſæ, quoniam nullatenus eſt poſſibile curare diſpoſitionem aliquam penitus adhuc manente cauſa faciente eam, cum plurimum etiam in magnitudine ſuaſeret, ſic ea correcta feb. ceſſabit. Et ſi remanet poſt, propter correctionem fluxus eius detenta putredine, atque cauſa ſine impedimento exierit, putredo feb. melius digeretur, & expurgabitur, ac humectabitur feb. & frigidis extinguetur, & proprie vbi fluxus indicet calida. Si ergo fluxum prius prædicto modo præmiſſis mundificantibus, quantum virtus tolerare poteſt, cum ſiccis curabis, & ſtypticis fluxum ſiſtentibus quæ, reſpiciant membrum mittens, & recipiens viam, atque materiam; ad cuius mundificationem, propter eius putredinem, ne detineatur ſimpliciter ſtypticis, ſicut quandoque aliqua ex ſtypticis comprimendo ſoluentibus notis ſuperius, quę per interualla, prout virtus tolerat, & diſpoſitio exigit, miniſtrabis, & cum virtutem confortantibus cum cordialibus ex cibis, & potibus, & medicinis ſuperius demonſtratis; quibus alternatim, ratione febrilis ficcitatis, admiſcenda ſunt humida temperate ex medicinis, cibis, & potibus, in cura malæ complexionis ſiccæ ſtomachi ſuperius numeratis. & hoc vbi fluxus indigeat frigidis. Vbi vero calidis admiſcēda ſunt humida, qualia ſunt ex medicinis aquæ cucumeris, cucurbitæ, & melonis indi, & herbę, vt chryſolocanna, lactuca, blitæ, ſpinachia, ſempreuiua, ſolatrum, & compoſita ex eis. Et ex cibis, vt ſauich hordei, & amyli, & ſorbitio facta ex prædictis herbis, & fructibus, iura gallinarum, aquæ, & collaticia eorundem, atq; hædorum, granata, & poma. Et ex potibus, aqua zucchari, vel cum iuleb, & ſimilibus præter lac, quæ ſi ſint alicuius ſolutionis, abſtergentia, & lenientia, conferent, propter putredinis abſterſionem; tamen fortiter ſoluant, & ea mixta tripliciter, vt Gal. docuit miniſtrabis. Vno modo particulariter, vt ſimul ſiccas, & humidas, frigidas, & calidas, in eadem medicina cibo, & potu æqualiter permiſcendo. quod eſt non omnino laudabile, licet ab auctoribus ſit omnino conceſſum, ſaltem reſpectu aliquorum modorum, cum ſint aduerſantium virturum, & impedientium operationum, vt dixit Abuha. ſtomachum aggrauantes, & naturam inquietantes, ac reddentes ſolicitam circa diſtinctionem ipſarum, & in appropriatione impedientes, & diſturbantes, cum non ſit tota ſoli rei intenta, vt innuit Hippo. Alio modo temporaliter, vt nunc ſtyptica propter fluxum, nunc humida propter feb. & nunc ſtyptica in medicinis miniſtrabis interius propter fluxum: nunc in cibis, & potibus humida propter feb. Tertio modo localiter, vt interius ſicca propter fluxum, & exterius humida propter feb. & interius calida, dicta ſuperius propter fluxum; quandoq; & exterius frigida, propter feb. Sic epithemabis cor, cum frigidis ſuperius dictis in cura cordis. Hepar cum cerato de ſandalis. Et ſpinam dorſi cum cerato Galen. quorum deſcriptionem in noſtro antidot. habes etiam, quæ propter fluxum, ſtomachum, & inteſtina, & membrum, ſi quod ſit mittēs, ſtypticis emplaſtrabis, & quandoq; calidis; prædicta vero membra cum frigidis, & humidis prædictis, vel alijs propter febrem.

Febris duplici ter fluxui ſuperuenire poteſt.

3. Metho. med. c. 9. & lib. 7. eiuſdē cap. 12.

Circa correctionem feb. ſecundo modo inſurgentis, quæ eſt ephemera: ſciendum, quod licet in aliquo fluxu, puta lubricatiuo phlegmatico, vel ex frigore feb. competat alterando, & materiam conſumendo; ſtudendum tamen cum hoc, ne illam aliquandiu dimittas: propterea quoquo modo augmentes. Eſt. n. moleſta naturæ ipſas actiones vniuerſaliter lædens, & paſſiones, vt ait Iſaac, impediens curam, atque componens: & tunc, maxime cum in aliud genus muretur. Ipſa enim de ſe paucam, vel debilem indicationem, vt Gal. dicit, immo ſemper cum aliquo frigido remittas, & cum tibi ſuffeceric, debito modo extinguas, prout in ſecunda ſectione, ſi Chriſtus annuat, deſcribemus.

De teneſmo, & medicinis eius. Cap. 4.

Teneſmus quid. 3. de ſpirit. cū. 13. 7. & Fernelius de cauſ. Medicus c. 13. & 8. de ſi. aff. c. 2. Cauſa.

SEquitur de teneſmo deinceps dicere, ſicut propoſuimus in c. præcedenti. Eſt autē teneſmus ſecūdū Gal. expreſſio recti inteſtini, cuius cauſa eſt res moleſtās, vel grauans, ipſi inteſtino adhærens, & infixa, ad cuius expulſionem mouetur natura cum conamine, & expreſſione propter eius adhærentiam, & fixionem.

Eſt autem talis res duplex interior. ſ. & exterior. Interior duplex eſt, propria in eo exiſtens, & a ſuperioribus ei effuſa. Propria, eſt materia cholerica in eo imbibita pungens, vel phlegmatica adhærens, quæ a putre actione acquiſiuit ſaltedinem, & bauracitatem, naturam grauans, & corrodens, vel apoſtema durum, aut calidum, quod eſt propter putrefactionem quam acquiſiuit, & ſua virulentia egrediente moleſtans, aut vlcera, & corroſio in eo, fiſtulæ, hæmorrhoides occultæ, & ragadiæ. A ſuperioribus effuſa eſt duplex, aut acuta materia fluens per inteſtina, vt in præcedenti capite dictum eſt, aut earum fœce ſicca exalperante, & ſua viſcoſitate in ſuo tranſitu adhærente ipſi, ad cuius expulſionem natura cum conamine mouetur, & talis dicitur mendoſus teneſmus. Exterior res, eſt frigiditas ad ipſum per anum magis adueniens, & impreſſa; aut ex aere frigido, cum exponuntur; aut aqua cum balneantur; aut ex lapide duro frigido, cum ſederint in eo ſua compreſſione concuaſſante, & ſua frigiditate lædente: ad cuius expulſionem natura mouetur violento motu expreſſionis, ac ſi eſſet corporea, ſicut in ſingultu, & tuſſi eſt videre, ex aeris, vel aquæ, vel alterius frigidi attractione cauſatis, vt ſuperius dictum eſt in proprijs locis eorum. Et quia natura ad talis frigiditatis expulſionem expreſſæ decipitur

pitur cum mouetur, credens eam expellibilem, vt corpoream, cum non sit expellibilis, sed alterabilis proprie, licet vt plurimum ex eo causetur propter proportionem in natura membri. In genere proportionabili facilior est transitus, dicit Abuha. merito talis tenesmus proprius potest dici mendosus.

Signa. Et signa ipsius sunt, quia cum accidit homini, subito ei inest desiderium egerendi valde cum conamine, donec tendatur intestinum rectum, & anus extensione vehementi; & quod egreditur in principio est paruum ad modum stercoris gallinæ, pingue, viscosum, & vnctuosum: deinde apparent vt plurimum in fæce puncta sanguinis parua, deinde sanguis maior non valde permixtus, tunc ægritudo est in intestino recto, & vocatur tenesmus.

Nota. Et signa causarum eius ex quatuor sunt sumenda, ex causis procatarcticis, & antecedentibus, ex accidẽtibus, & concomitantibus, & exeuntibus, & iuuantibus, & nocentibus; verbi gratia.

B Si sit ex cholera imbibita pungente, cognoscetur ex præcedenti regimine multiplicante choleram, cum circũstantijs similibus, & ex signis dominij choleræ ipsius in corpore, & ex punctione perfecta in recto; & exeuntia sunt cirrina parũ, vel citrinitati admixta; & ♑ ex eo, quod alterantibus, & mundificantibus choleram iuuantur, & a multum calidis læduntur manifeste.

Et si ex phlegmate falso processerit, ex precedẽte regimine multiplicanti phlegmata, prædominio, & colore manifestabitur, cum circũstantijs similibus. Et ex signis abundantiã ipsius significantibus, phlegmaticã. cacohymiam demõstrantibus cum cholera mixtam; & ex corrosione, & pruritu percepto in loco. Et ex exeuntibus phlegmaticis, & corruptis. Et ex eo, quòd iuuantur calidis, anodynis, & humidis abstergentibus, quæ, Christo duce, dicentur; & contrarijs læduntur manifeste.

Et si ex apostemate fit, præcesserunt causæ multiplicantes humorem, & signa ipsius dominantis, & sentitur grauedo, vel dolor in loco continuus, & magis apud C emissionem stercoris, & calor. Et quandoq; est febris, & exeuntia difficile emittuntur; & sunt cum virulentia, quandoque distincta, non permixta, & alia apostematis signa, & iuuantur mollificantibus anodynis, & contrarijs offenduntur.

Et si sit ex vlceribus, & corrosione, & rhagadijs, præcesserunt causę vlcerantes, & humores acutos multiplicantes: vel apostema, quod fuit ibi apertũ: vel dysenteria & fluxus eruginosus, cholericus, niger, felleus, vel phlegmatis salsi: vel medicina vlceratiua, vt euphorbium, & similes: vel sumptio alicuius rei duræ, acutæ indigestibilis, vt vitrum & similium; vel mala immissio clysteris, cuius cannula fuit acuta: vel collyrij. & sentitur ardor in loco assiduus, & sanies & putredo in exeuntibus apparebunt, & iuuantur lauantibus, & acuris mordentibus.

Et similiter si ex hęmorrhoidibus occultis, & intrinsecis; & sanguis niger apparebit in exeũtib⁹, & distinctus.

D Et si quidem ex fluxu præcedente fuerit, & significabunt ipsum eius pręceilio, & reliquiæ eius, quæ remanserunt, & pulsus erit chordosus.

Et si ex fęce sicca, egressio eius cũ cibis precedentibus cõstipãtibus, labor, & regimen, & oẽ exiccans fęces in cura colicę dictum: & exasperatio percepta in loco, & humidis, & lubricis iuuantur, & lęduntur contrarijs.

Et si sit ex frigiditate, anteceſſit expositio in aere frigido, & iteretur in eo balneatio in aqua frigida, & potus eius post laborem, vel balneum, & sessio super marmora, & proprie in mensibus erratis, & sensus obtusus, & congelatio in loco, nec est in exeuntibus aliquid nociuũ ex prædictis apparens, & calidis valde iuuantur, & læduntur contrarijs.

Cura tenesmi. Cura vero eius generalis, est quatuor res: prima est mundificare, seu resoluere materiam imbibitam, & affixam. secunda est retinere fluentem, si adsit. tertia alterare complexionis malitiam, confortare membrum, & passam particulam, eius mitigando dolorem. quarta est regimen ordinare. his enim rebus omnibus, vel pluribus tota eius cura completur.

Specialiter autem singulas causas inspiciẽdo est talis. Vt siquidem fuerit ex cholera imbibita in recto, Cura eius est quatuor res. Prima est alterare, & inspissare ipsam. Secunda est mundificare, & soluere. Tertia est confortare, sedare dolorem, & punctionem, & hoc complebis clysteribus, collyrijs, euaporationibus & emplastris. Primo clysterizabis cum aqua hordei tepida, oleo violato, succo liquiritiæ, iuiubis, & mucila. tragacanthi: deinde addas mel violatum, & medullam cassiæ fistu. & vltimo hieram simplicem, vt imbibitam materiam, & maturata euellas, vel pilulas, seu collyria ex cassia fistu. succo liquiri. & tragacantho primo; deinde ex melle, & aloe immittes; deinde euaporabis anum, & emplastrabis ex fenugræco, semine lini, maluis, meliloto, radice althææ, fisamo, caulibus chamæme. & similibus mollificantibus anodynis decoctis in aqua, & emplastratis cũ vitellis oui, & oleo rosato, vel impositis faccellis, in quorum aqua fedeant: vel spongia, filtro, lana, vel coto infuso tepido cataplasmentur, & euaporetur, aggregant enim in se hæc virtutem maturandi, resoluendi, confortandi, ac sedandi dolorem. Et proprium est fisamum clysterizatum, & oleum eius.

Regimen. Regimen quoque, quod est quarta res, sit declinans ad frigidum, & stypticũ moderate confortatiuũ stomachi, cum defectionẽ patitur ex compassione, quod hic etiam dictum est. Si vero ex phlegmate putrefacto, & humiditatibus baurachijs adhęrentibus fuerit, primo mundificabis cum clysteribus ex aqua oliuarum salitarum, deinde cum succo foliorum ficię cũ virtute turbith, vel bdellio cum aqua mellis, & alijs, quæ supra in cura fluxus ex salso phlegmate dicta sunt; deinde mitigabis dolorem cũ euaporationibus ex prædictis, additis fumo terrę, parietaria, scabiosa, & absynthio. Deinde immittes collyrium ex bdellio, croco, adipe gallinæ, & cera, & ladano, hoc enim sedat, dolorem lenit, maturat, & resoluit, & est rationale, & expertum. Regimen autem ad calidum tẽperatum declinet, & stypticum, & confortatiuum.

Si ex phlegmate putrefacto.

Si ex apostemate calido cruento. Quod si fuerit ex apostemate, & fuerit calidum, rege ipsum, vt superius dictum est; sicq; eius regimẽ in tribus rebus consistit, in retinendo illud, quod currit ad apostemata, si per modum influxionis fuerit causatum, intemperando humores, & in regendo ipsum apostema.

Phlebotomia. Pharmacia. Ieunium per biduum. Prima res completur mutatione sui cũ phlebotomia, si necessarium fuerit: vel pharmacia cholagoga, & minoratione cibi multa; immo fac eũ ieiunare, si possibile sit, duobus diebus, vt natura in transmittẽdo reddatur auara, & materia in ieiunio consumetur. Deinde da post illud prius parum cibi. Sit autem panis infusus in lacte multum decocto, quoniam est melior; euacuat enim superfluitates cholericas corrumpentes, quod remanet in corpore temperat, & retinet, ne fluat ad apostema, deinde dabis sorbitionem de rizo, cadarusio, & milio.

Digestiua. Secunda completur cum exhibitione alicuius frigidi, & inspissantis materiam, & alterantis caliditatem eius; sicut est succus granatorum, & macianorum, aqua lupuli, endiuiæ, lactucæ, cucumeris, cucurbitæ, hordei, coriandri, & similium. Et ex compositis est oxysaccharum, iuleb ros. violatum, & similium, potio de iuiubis, & similia.

Localia. Tertiam rem complent medicinę particulares approximandæ loco apostemato, quæ sunt secundum diuersitatem temporum apostematis, ex quibus sunt stypticæ aliqualiter frigidæ. Et cum hoc mollificantes approximandæ in principio, prohibentes, & repellentes illud quod effunditur ad apostema, clysteribus immissæ, & collyrijs, & linitæ, & epithematæ exterius: quale est clyster ex aqua hordei, aqua coriandri, rosarum, oleo ros. & myrtino clysterizata, & collyrio ex licinio inuncto in oleis ipsis, & albumine oui, & alchanna, & inunctio renũ, sphyncteris, pectinis, inguinum, & peritonei cum eis, & filtrum infusum in aqua myrti, coriandri, ros. cum pauca alchanna epithematum sphyncteri, & alijs

Clyster. *Inunctio. Fomentum.*

adiacentibus membris. procedente vero administrabis prædictis modis omnibus resolutiuorum aliquod prędictorum;deinde procedente confortabis, & multiplicabis illa,& sic admiscebis ei bdellium,quoniam lenit,maturat, & resoluit. Et ex illis cæpe album assatum cum butyro,vel hyssopo humida, & ladanum, & anethum siccum; emplastra,& similia. Et similiter in declinatione balneabis cum resoluentibus prædictis parum stypticis decoctis in aqua,in qua facies ægrum sedere, & inunges locum cum oleo lilij, amygdalino, anethino, irino,vel nardino,modis prædictis.

Balneum.

Si ex apostemate. frig curatio

Quod si apostema fuerit frigidum phlegmaticum, in principio ministrabis prædicta anodyna stiptica temperate. Et siquidem aliquid virulentũ currat ex eo,mundificetur,& abstergatur cum clysteribus, & collyrijs ex prædictis,& saccellis ex malua,radice altheæ, semine lini,& fœnugreco;deinde permiscebis resolutiua, & chamæmelum, & melilotum,& deinde augebis ipsa.

Si Melancholicũ sit apostema.

Quod si apostema fuerit durum melancholicũ,mollificabis,& resolues, sicut in cura colicæ apostematæ est dictum, in qua de omnibus est dictum.

Si ex vlceribus.

Si vero ex vlceribus & corrosione extrema in parte eius,quę percipies apud exitũ ani,in expressione, curabis cum mollificantibus,& deinde conglutinantibus,& cõsolidantibus,vt supra in cura vlcerum intestinorum sufficienter dictum est. Etiam si sint vlcera in interiori parte eius,& occulta sensui, vt dictum est : ibi oleum vetus clysterizatum cum acresta est proprium, & aleosol ex merdasengi,& alijs, quæ immitti possunt cum cannella immissa ano repleta puluere, & insufflatione sequente.

Diæta.

Regimen quoque in cibis sit ex mollificantibus, si fæces generent humidas,non siccas;quoniam exasperant dolores,& vlcera, & corrosiones augmentat, & ex insipidis non fortis saporis,quia nec acuti,nec salsi,nec amari,nec acerositatis multæ, quoniam fæces reddunt acutas omnia talia saporis fortis,quę vlcera mordent,& augent.

Et si fuerit a fistulis, hæmorrhoidibus & rhagadijs, curabis cura ipsarum, quã in cura sphyncteris, Christo duce dicemus.

Si ex fluentibus humoribus.

Et si quidem fuerit ex humoribus effusis a superioribus,facientibus ventris fluxum,in quo est fermo prępositus, curabis cura fluxus ventris prędicta, in quo sunt mixta,quę fluentẽ compescunt acutam materiam ad intestina,vt est sumach,morum immaturum,cydonium, vitellus oui decocti in aceto,& succus portulacæ.

Si ex fæce sicca.

Si enim ex fęce sicca fuerit exasperante, curabis cura colicæ ex fęce sicca, superius dicta ; deinde si aliquod viscosum,quod adhęreat,sit in ea,miscebis in enemate aliquod abstersiuum acutum;vt baurach,mel,sal, & similia,& collyrium ex melle,& sale,& bdellio.

Si ex frigore.

Sed si fuerit ex frigiditate ab exterioribus adueniente ano, quare fit tinesmus difficilis cum eleuatione ad sellam frequenti,& non egreditur aliquid,sicut etiam accidit,cum est ex apostemate duro, eius cura præcessit. Et

Oleum appropriatũ.

proprium est ei oleum sisaminum calefactum clysterizatum cum aqua althææ,vel dulci vino, & diu retentũ.

Clyster.

Sitque cura eius alteratio cum calido, omnibus modis prædictis, approximatis cum clysteribus & chamęmelo,anetho,calamentho,oleo nardino; vel costino , rutaceo,vel bdellio, & pauco vino decoctis ; vel cum abrotano, ruta,lauro,& origano,quod est proprium: vel oleis eorum, in quibus sit lana infusa ; vel spongia, & est melior,quia conseruat caliditatem magis applicata ano. Et

Fomentum cum lana, sed cũ spongia ist melius.

Inunctio.

cum vnctionibus ex eisdem ani,& partium adiacentiũ,

Sessio super tabulã, &c.

& cum sessionibus super milium ,& sal calefacta, & super lapidem marmoreum calidum,vel lateres, vel super tabulam cypressi, vel pineæ, vel saltem populi, super quam fuerit vinum calidum superaspersum, & quidam

Suffumigiũ

inungunt eam cum adipe capræ. Et cum suffumigationibus ex sulphure,aut myrrha,cortice thuris, vel styracis; quare oportet, vt infirmus sedeat super sedem perforatam vndique tabulis , vel emboto circundatam , & ponat anum super foramen, & sit testum ignitum , vel prunæ,super quod puluerizetur sulphur , vel aliquod ex aliis,donec calefiat anus, & intestinum ; quare percipiatur,vt ingrediatur balneum, & sedeat super solium eius, & cum egreditur,defendatur totum corpus , & proprie pedes,& membra a frigore;frigus enim nocet neruis,& ano & pudendo, vt Hipp. dixit , & eo mediante intestinum rectum; ideo , nocet tinesmo in pluribus horis , & proinde calefactio eorum est vtilis,& conueniẽs. Deinceps medicinas compositas subiungemus ad fluxus species cum feb. vel tenesmo. Electarium conferens ad fluxum stomaticum,lientericum ex phlegmate lubricãte ; cuius descriptio est Democriti. ℞. seminis arnoglossæ , anisi torre acti,ana dra.i. corticum granatorum,coriandri præparati,an.dra.s.cinnam.dra.ij.zinzib.ameos,ana scrup.i.s. bibatur cum vino pontico in quantitate. dra.i. si non est feb.& si est feb.cum aqua pluuiali.

1. aphor. 18. 23.

Electarium ad fluxũ ex phlegmate lubricante.

Aliud ad idem ex vlceribus.

Aliud ad idẽ ex vlceribus. ℞. seminis arnoglossę , acetoselle;anisi torrefacti ana scrup.ij.corticum granatorũ, sang.dra.thuris albi,ana scrup.i. puluerizẽtur,& misceãtur , & sumantur sicut prius. Aui. fiat ad idem de gallis electarium,de thure, electarium de filiquis. Et emplastrum de fautel,cum fuerit caliditas. Ex emplastris fiat tale. ℞. sem. lini torrefacti , dactylorum immaturorum an.vnc.s. masti.vnc.s.aluminis,hypocystidos,acaciæ,balaustiarum,ana vnc.iiij.rosarum rubearum, myrti,rubi, ana partes ęquales , fiat emplastrum cum oleo masticino , & cera. Serapio inquit si sit lubricitas intestinorum ex vlceribus,omne quod confert ad excoriationem,confert huic ægritudini. Item linimentum secundum eum ad diarthæam,& lienteriam ex de ectione virtutis retentiuę ℞. absynthij roma. vnc. i.infundatur in vino pontico nocte vna,& misceatur cum eo succus foliorum myrti,ladanum,& ramich, & submergatur in eo pannus lini,& suffumigetur cum xyloaloe , & ponatur super stomachum,et viscera,postquam illinieris,cum linimento, quod est. ℞. olibani, masti.acacię , aluminis , aloes , apij, corticum radicis mandra. seminis hyoscyami , ana dra. iiij. sauich hordei,ros. siccarum , sumach , gallarum viridium,balaustiarum,succi barbæ hircinæ,galliæ,ramich, litij,ana dra.ii.terantur bene,& conficiantur cum aceto, & aqua myrti recentis. Et si non est caliditas prohibens, line mirach cum vino,& meisusen,& line mirach totũ , & retro supra strictura dorsi , & dimitte, donec cadat per seipsum emplastrum. Et , quæ ex eis conferunt est emplastrum factum de fundo arboris. Confectio puluerisa uminis lenis , qui in ore projcitur ad solutionem ventris cum tussi. ℞. granorum myrti tritorum. dra.i. castanearum,papaueris sicut alcohol, filiquarum,se spodij,ana dra.s. terantur omnia, & misceantur , & dentur in potu. drach. ij.cum aqua frigida,& præcipiatur, vt in mane comedat vitellos duos ouorum bene elixatorum , & sumat in his puluerem de papauere.

Linim. ad diarrh. & lient.

Pulvis ad fluxum.

Confectio trochiscorum de filiquis fortium, valde constringentium ventrem,qui administrantur cum vehemens est necessitas. ℞. gallarum , siliquarum nabati , fructus tamarisci,thuris,balaustiæ , ana partes æquales , gummi,opij,ana partem.s.fiant trochisci ponderis.vnc. ij. s. dosis fit.i. cum aqua pluuiali , vel vino pontico. Trochisci quos Paulus dixit valere ad lienteriam , & lenitatem intestinorum. ℞. corticem mali granati,gal.ana dra.viij.myrrhæ.dra.iij. sumach,dra.iiij. fac puluerem , & tempera cum vino acido , & fac trochiscos. dra.ij.& da.i.cum aqua simplici.

Trochis.de siliquis.

Troch.Pau.

Syrupus valens ad stomachi defectionẽ , lienteriam, vomitum , & ardorem. ℞. sumach , corticum mali granati vel myrti ana.drach.xx.omnia decoquantur in li.v. aquæ,donec redigatur in vnam,deinde colentur, & succus pyrorum,metpilorum , & cydoniorum æquali pondere,& zucchari lib.i.s.& syrupentur,de quo dabis vn.i. cum aqua frigida.

Syrupus vtilis.

Alius valẽs ad ea ex frigido humore phlegmatico, vel melancholico,& est Isaac. ℞. succi mali granati acidi cũ pulpa interiori,li.v. succi calamenthi,li.iij. vini odoriferi,lib.iiij. omnia coquantur vsque ad mediũ diem, deinde colentur,adde zucchari,lib.i. sapæ.lib.s. postea coque

donec

donec syrupetur,da vnc.ii.vel i.cum aqua calida.

Clysteres. Clyster mundificatiuus in dysenteria cholerica. ℞. aquæ hordei,lib.i.dissolue zucch.ros.vnc.ii. succi portulacę.vnc.ii.quod si materia fuerit valde acuta,fiat ex succo cucurbitæ,vel melonis indi cum prædictis.

Si ex materia adusta. Si vero fuerit ex materia adusta, fiat cum aqua lactis, succo portulacarum,& oleo rosa.vel cum aqua violarú, boraginis,& buglossæ,oleo ros.& zuccharo.

Si ex phlegmate sal. Quod si fuerit ex phlegmate salso, fiat ex aqua hordei dissolutio in ea furfure,& fœnugræco,& colentur,& dissoluantur mel rosa.& oleum rosa. & si oportet ad datur parum salis,vel aquæ piscium, vel oliuarum salitarum, & toties repetatur quoties oportet, vt materia perfecte mundificata appareat,quod si fuerit medicina acuta vel superfluit, fiat ex mucilagine psyllij, cum zuccharo, & oleo ros.quod si sit ibi dolor & punctio, & mordicatio, dissoluatur pinguedo gallinæ,vel anatis,& proprie porci recentis, & puluis spodij superaspergatur, vel ceratum roseum. ℘ si dolor est fortior perducens ad syncopim, sedeat in aqua calida decoctionis fœnugræci, seminis lini,chamęmeli,meliloti,& myrtæ. Et si non sufficiat,addantur narcotica prius extra, deinde in collyrio, deinde in clysteribus,& deinde per os,quod si peruenerit ad rasuram, addas semen acetosæ puluerizatum. Et si sit ex phlegmate salso,decoquatur acorus, & capillus veneris siccus,& fœnugręcum, & spina ægyptiaca in aqua hordei,& cum alijs clysterizetur, ℘ si ad sanguinem venerit,addas acaciam,sanguinem draconis,lutum sigillatú, & succum plantaginis,vel consolidæ,quod si peruenerit ad vlcerationem,adde adipem hircinum cum luto sigillato. Si vero ad corrosionem, addas trochiscum de arsenico,vel de stella, vel de charta. Vel clyster fiat ex luto sigillato, & succo arnoglossæ,quoniam est proprium,& securius,vel succus mori immaturi, & ipsum lutum cũ succo prædicto post mundificationem detur. Et fiat clyster constrictiuus aliquis ex his,quæ sequuntur.

Clyster ad dysenteriã, & vlcera intestinorum. Clyster conferens dysenteriæ, & vlceribus intestinorum confortans intestina,ne recipiant effusionem super fluitatum acutarum a superioribus membris rheumatizantium,& ductus constringens & conglutinans vlcera,& cõsolidans. ℞. sumach vnc. ii.rizi torrefacti vnc.i. bulliant in aqua pluuiali,deinde colẽtur,& colaturæ sufficienti addantur succi mori immaturi, succi barbę hircinæ,& succi teil, & portulacæ,ana vnc. ii. casei antiqui præparati,vnc.s. vitellorum ouorum elixatorum in aceto.ii.terræ sigillatæ,sanguinis draco puluerizatorũ, ana, vnc.i. & est propriũ, & mirabile,& est Ioannitij. Quod si ex materia phlegmatica effusa fuerit, decoquatur in aqua capi.veneris,macis,spicæ,charabæ, & acori.

Alius clyster cõpressiui. Descriptio compressiui, quod ante hoc oportet præmitti, confert ad omnia prædicta, & mundificat materiam & confert ad eam. ℞. pulpę myrob. citri. vnc. s. & rhabar. assati. drach.i.s.gummi arabi. assi, lutisigillati, sang.dra.ana.dra.i torrenant,myrobolani,& rhabar.parum,& dissoluantur in aqua decoctionis se ro. & galãgę, & alia addantur,& succus plantaginis,in quo ductus sit lapis hęmatitis.vnc.ii. Si autem phlegma sit salsum loco citrinorum ponantur chebũli,si melancholicus humor, ponantur nigri emblici,& bellirici.

Clyster ad dysenteriã, & excoriationem. Clyster conferens dysenteriæ,& excoriationi. ℞. cortices fisti.granorum granatorũ,gallarum, granorũ sumach,foliorum leuistici,& radicum leuistici, & radicũ aloes,ana partes æquales. Coquantur in vino styptico,donec inspissentur, deinde colentur, & terantur aliqui ex trochiscis scilicet de arsenico,vel de charta,vel stellæ, & cum oleo myrtino immittatur,& est Abuhali.

Trochisci de charta. Confectio trochisci de charta secundũ cum ℞.chartæ combustæ,dra.x.arsenici adusti,& corticũ,ęris,aluminis iameni,gallarum,calcis non extinctæ,ana, drac. xii.fiant ex eis trochisci cum succo arnoglossæ ponderis, dra.iiij. ex qua administretur pondus. dra.i.

Alij trochisci fortiores. Alius trochiscus fortior secundum eum. ℞. calcis, & alchali,acacię,gallarum,& arsenici,ana,& terantur cum aceto, & dimittantur aliquibus diebus, & informentur

A trochis. & clysterizetur vnus ex eis. vnc.i. cum aqua arnoglossæ,precedente clysteri ex sale, & aceto, quod prohibet ambulationem vlcerum.

Clyster ad vlcera intestinorũ fluorum. Clyster alius secundum eũ ad vlcera intestinorũ cum dolore vehementi adeo, ℘ perducit ad syncopim, & vbi alia p̃dicta clysteria non contulerint. ℞. aquæ chist, hordei,& rizi,adipis renum caprarum,olei ros. gummi arabi.& cerussæ, & vitellus oui, conquassentur alia in luto vno,& si expedit, adde parum opij,& administra.

Collyriũ ad idem. Collyrium ad idem, quod præcedere debet clysterem prædictum secundũ eundem, & valet ad tenesmum. ℞. myrrhæ,croci,thuris,opij,an.partes æquales,castorei partem.s. conficiantur cum succo arnoglossæ, & albumine oui,& si vis addas cerussæ partẽ tertiam;liga cum filo,& dimissum per horam extrahe suauiter, ne si dormiat expergefiat. Et dixit medicinæ,quæ sunt materia collyriorum,sunt myrrha,thus,crocus, sandaracha, alumen, litium,styrax,castoreum,cum adest opium,lutum omne, & charta combusta,sanguis draconis, cornu cerui adustum,& chimolea,cadmia,& ladanũ,merdasengi, & similia. Quandoq; sunt necessaria atramenta, & arsenica.

B

Clyster alius ampl. Clyster alius ad idem retentiuus Archidiaconi. ℞. panicis excorticati,risi, lentium excorticatarum, rosarum siccarum,balaustiæ,cupularum glandium,ana M.j.omnia in lib.iij.aquæ coquantur,donec ad tertiam redeant, & colentur;deinde sumatur cerussæ, cineris papyri, aut iunci,ana dra.i.boli arme. drach ii. vitelli ouorum assatorum.ij.olei ros.dra.j.omnibus his in apozemate dissolutis,clysterizetur æger semel,vel bis;& valet fluxui ventris,rasuræ,& excoriationi intestinorum,& ; tenesmo. Item clyster expertus ex suc. oliuarum immaturarum, vel succo mori immaturi.

Clyster restrictiuus. Clyster secundum intentionem nostram, conferens fluxui ventris vitio intestinorum facto, & optime stringit,& vulnera intestinorum consolidat. ℞. boli arm. hordei excorticati,& torrefacti,sang.dra.cerussæ,ana drach. iiij.ros.integrarum,papyri combusti,acaciæ,ana dra.iiij. tragacanthi,gummi arabici,maluauisci, an. drac.i.succi portulacæ,succi plantaginis,vitelli ouorum, olei ros.an. dra.j.s.fiat puluis,& clysteriza.

C

Pulnis ampliꝰ. Suffuf,micletæ, & bibungizir cõferens ad fluxũ ventris diarrhicũ,& cholericã passionẽ,& tenesmũ, & egestionẽ sanguinolentã,ad rasurã, excoriationẽ, & vlcerationẽ intestinorũ,anũ confortat secundũ oẽm modũ administrationis. ℞.myrob.chebu.& indorum,an.dra.vij. belliricorũ, emblicorum, ana dra. iiij.crasse terantur, & cum oleo ros.liniantur,vel leuiter approximentur,deinde sumatur nasturtij,costi,ana dra.v.cymini,seminis fęnic.anisi,ameos, carui,ana dra.ij.omnia in aceto per diẽ, & noctem infundantur,et postea in patella frigantur;deinde puluerizentur, & cũ prædictis misceantur; deinde sumantur ramich,spodij,balaustię,masticis, boli ar. costi,sumach,gummi arab.ana aure.i.terantur,& cribellẽtur,& cum prædictis incorporentur,& totum cum oleo liniatur.deinde cum rob de cytonijs conficiantur, & in olla viridi reponantur.dosis ab aure.ij.vsque ad.iij. cum aqua decoctionis myrtę, & boni temperamenti probauimus,& laudauimus.

D

Pilula ad idem. Item pilulæ ante cibum. ℞.arillorum vuarum, corticum thuris,masticis,hypocystidos,acaciæ, macis,gummi arabi. boli,& ; sanguinis draco. ana partes æquales. Confice cum albumine ouorum. Informentur pilulæ, sicut cicer cum succo cytoniorum da.iij. ante cibum.

Alia pilula ad idem. Item alia cõfectio. ℞. litij,opij.styra.thuris albi, myrtæ cro. ana partes æquales. Confice cum albumine oui, & informentur pilulę sicut prædictæ, de quibus dentur. iij.ante cibum,proprie cum passio est in superioribus. Et fiant collyria,& post horam extrahantur, vt dictum est supra,& proprie cum passio est in inferioribus.

Suppositoriũ ad idẽ. Item suppositorium ad sistendum fluxum vẽtris sanguineum,& humoralem. ℞.aca.bedeguar.ana drach.x. chartarum cõbus.dra.vij.sang.draco. cerussæ.merdasen. ana dra. iij. cupularum gland. balaust.ana drac.iiij. litij drac.v.myrrhæ.dra.iiij. s.alchannæ. drach.ii.adde si vis

opij.dra.iij.ſucci barbæ hircinæ.dra.iij.terantur, & cribellentur,deinde ſumantur gummi,& thus. Et confice cum aqua ſpinarum humidarum,& fiat ſief longum, & inungatur cum oleo roſ. antiquo,& ponatur in anum.

Emplaſtrũ ad idem. Item fiat emplaſtrum ad dyſenteriam,& fluxum ſanguinis. ℞. gummi ara. aſſi, myrtillorum paruorum aſſatorum,cornu cerui aſſi,maſtices,terebynthinæ, ſtyracis liquidæ,an.vnc.s cymarum leuiſti.pulpæ cytoniorũ malorum ſylueſtrium,meſpilorum, ſorbarum,& pyrorum decoctorum in aqua roſ.an. vnc.s.thuris,myrrhæ, hypocyſtidos,acaciæ,ſeminis arnogloſſæ,ana.dra.iiij.boli arme.ſang.drac.terræ ſigillatæ,lapidis hæmatitis.ana.dra. ij.s. pulueris turturis aſſæ cum pluma in cacabo. vnc.i. olei myrtini,ſtyracis calamitæ,& cerę,ana.quod ſufficit. Et ſi vis adde medicinas confortantes ſtomachum,& emplaſtra totum ventrem,& renes, & eſt expertum.

Fomentum ad idem. Item fomentum ad eos. ℞. radicis vlmi,filicum, meſpilorum,ſorbarum,myrtæ,cytoniorum,lentiſci, & caſtanearum,& pyrorum, ana, bulliant in aqua pluuiali, & ſedeant in ea. Ad fluxum hepaticum calidum,& cholericum ęruginoſum,virulentum,& felleum,fiat epithe

Epithema. ma ſupra hepar. ℞. vtriuſque ſandali, ſpodij,roſ.an.vnc. ſ.ſucci endi. ſucci cytoniorum, ana. vnc. iiij. aquæ roſ. aquæ portulacæ,ana quod ſufficit, fiat per modũ epithematis,vel cerati,& eſt Democriti. Si tamen ſit oppilatio in eius cauſa,ponantur ſuccus abſynthij,vel cymæ eius, aut flores ſchænanthi,& ſpica,loco cytoniorum,& proprium eſt,rhabarbari ſuccus reſidentis in vino, vel ſuccus roſ.vel aqua lactis,ſecundum neceſſitatem.

Item compretiuum ex rhabarbaro aſſo, ſucco cytoniorum,& ſucco arnogloſſæ cum aqua myrobolanorũ, & roſ.& ſi non ſit oppilatio in eius cauſa.

Syrupus ad idem. Item ſyrupus. ℞. ſucci endi.aquę roſ.ana.lib.ij.bulliãt in eis granorũ ſumach,ſeminis roſ. ribes, zarur,an. vnc. s.zucchari,lib.j.& aromatizetur cũ ſandalis, ſpodij,ana. drach.j.& aliqui addunt ſuccum granatorum, & coriandrum,eſt ſanus & expertus,datus cum aqua pluuiali.

Alius expertus. Ad fluxum ventris hepaticum ex ruptura venæ portæ. ℞. ſucci conſolidæ, ſucci plantaginis, ſucci caudæ equinæ,barbæ hircinæ,linguæ arietis,& portulacæ, deputatorum,ana.lib s.zucch.roſ lib.i.ſpodij ſang. drach. terræ ſigillatæ,lapidis hæmatitis,ana.dra.j. ſyrupentur, & colentur,& reſeruentur, & dentur cum aqua pluuiali frigida in quantitate.vnc.j.s.& Et eſt Gualterij, & ſum expertus ipſum.

Alius fortior. Alius fortior ſecundũ eũ, & valet proprie ad fluxum ſanguinis per vrinam ex ruptura venæ portæ, vel fluxũ ſanguinis per vrinam ex ruptura venæ chylis ℞. ſucci planta. ſucci radicis barbæ hircinæ, ana.lib.j. conſolidæ maioris,& minoris,& mediæ,pimpinellæ, virgæ paſtoris,& burſæ,plantaginis,lenticularum, aquæ roſtri porcini,linguæ arietis,hepaticæ, herbæ viol. ana. M.i.ſucci portulacæ,lib.s.florum boraginis,nenupharis, ana.vnc. i. omnium ſandal.ſem.arnogloſſæ,myrtillorum, coralli albi,& rub.boli arme.tragacanthi,gummi ara.ſem.portulacarum,foliorum roſa.al.charabæ,ana.dra. s.iuiubarum.xx.coriandri.vnc.s.pulueris hæmatitis,ſpodij, ſangui.drac. ana.drach ii. hordei mundi excorticati, lib.i. zucch.lib.iij. Fiat ſyrupus cum aqua pluuiali, & clarificetur bene,de quo ſumatur mane, & ſero cum aqua fri-

Ventoſa. gi. prædicta. Quod ſi fluxus non ceſſet, clyſterizetur cũ eo; & deinde applicetur ventoſa ſupra hepar; & deinde

Emplaſtrũ ad idem. hoc emplaſtrum. ℞.omnium ſandalorum,ana.drach.i. charabæ,boli ar. lapidis hæmatitis, terræ ſigillatæ, ana. vnc.i.ſang.drac.gummi ara. tragacanthi, ſemi.portulacæ.plantaginis,& cum ſucco ſanguinariæ,& ſucco barbæ hircinæ,& aqua roſ.ana. lib.s. conficiatur emplaſtrũ & ponatur actu frigidum. Et detur patienti ad bibendũ ter in hebdomada,ſucci plantaginis.vnc.ii. in quo fit lapis hæmatitis ductus in core.

Syrupus ad fluxum hepaticum. Syrupus ad fluxum hepaticum ex oppilatione,ſiue fit ſanguineus,ſiue chyloſus,ſiue cum apoſtemate,ſiue abſque. ℞.endiuiæ cũ radice chamępityros,eupatorij, calamenthi,& polij.an. M.i.quinq; radicum cõlum,an.vnc. ſ.fiſtici,cymarum ſchænãthi,ireos,florũ abſynthij, ana. vnc.v.cuſcutæ, lupu. ana.vnc.i.laccæ lotæ.vnc.iiij.zucchari,li.i.aceti ſciliſitici. vnc.ii.& eſt Philagrij.& valet ẽt ſi ſit ex ſplenis,et aliorũ viſcerũ oppilatione,et ſi ſit diuerſorum colorum. Expertus eſt,et ſanus.ſyrupus noſter de abſynthio,de eupatorio,de ſucco herbarum, & ſyrupus diathodon, athanaſia, & ſimilia,vt theriaca, & mithridatum. Confectio trochi.retinentium diarrhæã. ℞. gra- *Trochi. ad diarrhæam.*
norum vuarum,myrtillorum, granorum granatorũ, et cytoniorũ.ana.vnc.v.balauſtiæ,charabę, ana.vnc.ii.cupularũ glandiũ.drac.i.maſti.corticis thuris, ameos,cinnamomi pontici,xyloaloes,macis,an.drac.i.ʒ.coriandri præparati.dra.i.gũmi arabi.aſſi,drac.ii.confice cum miua aromatica,des drachmam vnam cum ſyrupo myrtino,vel vino pontico ſecundum neceſſitatem.

Alij troch. ad idem. Ad idẽ, ꝓpria eſt cõfectio noſtra de cytonijs. Cõfectio troch.de balauſtijs,nimis cõferentiũ diarrhęæ, cũ multũ ſuperfluit, ſiue ſit ſanguini admixta, ſiue non; ſecũdũ deſcriptioné Almãſ. ℞.gallarũ ſylueſtriũ,ſe tamariſci,olibani,balauſtiarũ ana partes æquales, opij, gummi arab. ana partem.s.in ormentur trochiſci ponderis.drac.ij.cũ ſucco cytoniorum. da i. cum vino, ſi neq; calor affuerit, neq; feb.ꝙ ſi feb. affuerit,dabis cum rob de cytonijs aceto- *Sitis.*
ſis. Dixit Archidiaconus, pone ſitias magnas in prota capitis ſæpe in fluxu cerebrali,& confortat ſtomachum, & hepar. Item dixit,recipiat omni mane in ieiuno, maſticis. drach.j. cum aqua pluuiali in fluxu ſtomatico, & lienterico,inteſtinorum,& ſtomachi. Item ſanguis draco. cum ſucco plantaginis in fluxu ſanguineo, vel mumia cum ſucco conſolidæ,vel caudæ equinæ.

Pilulæ valentes cõtra fluxũ ex debilitate retẽtiuæ ſto- *granatorum.*
machi,& inteſtinorũ. ℞. roſ. *granatorum myrti,ſumach,luti ar.an partes æquales,conficiantur cũ ſucco plantaginis,& da cum aqua decoctionis granatorũ. Item di- *Pilulæ ad fluxũ ventris ex debilitate retentiuæ ſtomachi.*
xit Abuha.theriacæ nouę,aur.s cum aqua ſumach,valet ad hepaticum,& lotiuum. Confectio pilularum filij Zachariæ cohibentium fluxum membrorum, & confortantium iuuamento magno,ſi Deus voluerit. ℞.aniſi aſſati.dra.j.maſticis,ſumach, pilorum leporis combuſtorum,balauſtiarum,ſanguinis.dra.ſeminis cytoniorum, ana drac.ii.ligni aloes,drac.iij.leuiſtici,olibani,mandragoræ,terebinthinæ,roſarum,ana. drac.j. cõfice cum ſucco arnogloſſæ doſis eſt.drac.iiij.

Medicina ad fluxum ventris ex cauſa frigiditatis membrorum. Suffumigium. Gal.medicina magna ſedans fluxũ proprie, qui ſequitur cãm frigiditatis membrorum. Et hic modus quando accidit vix ſeparatur. ℞. cinnamo. ligni aloes, aſari,macis,garyoph.aniſi,carui,ameos,chamędryos, ariſto.rot. aſparagi,an.cõfice cum ſyrupo de ligno aloes. Filius Zacharię. fumigium reſtrictiuum. ℞.acatię,balauſtiarum, an.dra.ij.corticum ſorbarũ. M.ij.foliorũ prunorũ. M.iij. lapidũ molariũ, vel laterum ignitorũ extinctorũ in aceto,in quo prædicta bullierint, & fumum per inferiorem partem recipiat. Item. ℞.aluminis,maſti. gummi. arab. *Balneũ reſtrictiuum.*
tarcocollæ,ſtyracis,an.& ponat ſuper prunas,& recipiat fumum. Balneum expertorum iuuamentorum in fluxu ventris,& confortans naturam,& ſedans accidentia mala. ℞.foliorum pruni,cetrariæ, balauſtiarum, & foliorũ ficus,& quercus,& corticis eius, ſorbarum acerbarum, myrtæ,lapidum ignitorum; omnium poſitorum in aceto;poſt quod cum aqua pluuiali ſufficienter bulliant, in quo balneent ſe, ſecundum poſſe virtutis, die & nocte; ſedat enim cito fluxum, ſi Deo placet.

Etiam verificatum eſt,ꝙ ventoſę poſt balneum ſupra *Ventoſæ. Nota de carnibus pauonis. Coagulum leporis ſtringit.*
vmbilicum ſunt ſublimes,& hinc inde etiam applicatæ.

Dixit Imahim,ꝙ carnes pauonis aſſatæ ſtringunt,vel non aſſatæ, & inter alias carnes laudabiles dyſenterici exiſtent. Dixit Auer. carnes perdicum aſſæ & elixę ſtringunt ventrem. Dixit quoque coagulum leporis ſtringit fluxum,cuius cauſa ignoratur.

Syrupus expertus. Syrupus expertus. ℞. ſucci plantaginis, ſuc. corigiolæ, conſolidæ,& virgæ paſtoris,ſtumach barbæ hirci.balauſtiarum.roſ.antheræ,foliorũ myrthę,ana.vnc.j bulliant in aqua pluuiali,& cum zucch. fiat ſyrupus. Et in peciara ſi vis,bulliant maſti.terræ ſigillatæ,ana. dra.ij.

Gual-

Ad fluxum sine excoriatione. Gualterius inquit si fluxus fuerit sine excoriatione, fiat talis syrupus. ℞. rosarum veterum siccarũ. vnc.iiij. viola balaust.myrtillorum,ana vnc.i.zucchari,lib.s.fiat syrupus; de quo bibat bis,vel ter in die,cum aqua pluuia li,cum adest sitis.

Decoctio bona ad idem. Deinde dabis istam decoctionẽ ℞. omnium myroba. ana vnc.j. puluerizentur,& ponantur in lib.s.aquæ rosa. & stent sub dio per vnam noctem; & summo mane colentur,& detur colatura; & regatur vt potionatus.

Puluis ad fluxũ cũ excoriatione. Si vero fuerit cum excoriatione assentur myrob.cum ossibus suis,& vtatur isto puluere ℞. boli.ar.gũmi arab. assi tragacanthi assa. ana vnc.i. spodij, sang. draco.ana. vnc.iij. puluerizentur, & misceantur, da.vnc.s.cum sauich hordei omni die.

Si vero fluxus fuerit sine calore,vtatur isto puluere. ℞. garyoph.vnc.s.cinna. galangæ, mac. mentæ siccæ. ana vnc.s.xyloaloes, drach.iij.Fiat puluis, de quo recipiat in principio comestionis in vino.Si vero fuerit cum calore,da istum puluerem. ℞.omnium sandal.myrtillorum, & sumach,ana vnc.s.boli armeni.vnc.i.sang. draco.spodij,psyllij,assari,ana vnc.s.Fiat puluis,de quo recipiat cũ syrupo myrtino,et in cibis.Si vero fluxus accidet pueris, & sine seb.ponatur spongia in aceto calido, & abstergatur isto puluere. ℞. boli armenæ,mastiches, thuris al.ana vnc.j. spodii,sangui.drachm.ana drach.ij.actualiter calida applicetur super stomachum.

Puluis ad idẽ cũ puero.

Aliud optimum. Secundum Ioannem Causamizulam.R.caseum veterem,vitellum oui elixatum,florum tapsi barbassi,fricentur omnia simul supra testum, & comedat patiens addito semine myrtillorum, & plantagine,de quo semine cũ vitellis ouorum sumat puer.

Clyster ad tenesmum. Si autem fluxus cum tussi fuerit calida,tunc dabis syrupũ de granis myrti maturis secũdum Abuha. cũ aqua tragacanthi,vel diacodion, & coriandri. Si vero tussi frigida,dabis syrupũ de capil.vene.siccis,ameos, anisi assato,gummi,tragacanthi,& candis, cinnamomo pontico, macis,rosa cum zuccha.& cum aqua masticis detur.

Medicinæ compositæ ad tenesmum. Fiat secundum Ricchardum clyster,in aqua hordei,bulliant fænugræci, seminis maluæ, ana vnc.ij. deinde dissoluantur mellis ros.vnc.ij & olei ros. quod sufficit,& fiat clyster,si materia fuerit caliditati attinens. Si vero fuerit attinens frigiditati,fiat clyster ex aqua furfuris bulliti cum fenugræco,floribus chamæmeli, & meliloti,in qua dissoluantur mellis ros.vnc.ij & cum oleo chamæmelino, sesamino, vel itino, vel nardino clysterizetur. Et si materia valde viscosa fuerit,addatur parum sal. & est Rabi Moysi.

Potio ad tenesmum. Potio conferens tenesmo. Recipe micleti,vnc.i.dissolue in aqua pluuiali, in qua resederint myroba. electi in specie eorum,prout necessitas requirit,& da cum zuccharo rosato,lib.s. Et cũ volueris magis retinere materiam, sint assari myrobalani,& si adhuc magis, sint assati,cum nucleis interioribus.Græcus,fomentum ad sedandam gra-

Fomentatio ad idem. uedinem,& dolorem,& fluxum retinẽdum. Bulliant in aqua pluuiali florum chamæmillæ, meliloti, radicis althææ,fœnugræci,seminis maluæ,althææ,seminis lini,nu cum cypressi,ana vnc.j.gallarum vnc.s.in qua aqua calida sedeat,& euaporetur cum ea.Cum vero exierit prędicta in sacellis recluſa applicentur ano: mundificabunt enim,& sedabunt dolorem, & retinebunt fluentem materiam confortando,et est Gualterij.Dixit,circa instans, fac saccellũ ex thymo, & origano, & bulliat in vino calabrensi,vel alio styptico, & bene calidum quantum tolerat applica ano, tollit statim tenesmum ex frigiditate factum,probatum est.Et si ex caliditate fuerit,fiat ex sumach,myrto,malua,et bismalua decoctũ in aqua rosata.

Saccelli ad idem.

Troch. ad tenesmum. Confectio trochis. ad tenesmum,qui dandi sunt cum caloris absentia fuerit, & ventositas nociua secundum Almansorem. ℞. seminis hyoscyami al. semi anethi,fœnugræci, ana drach.v.ameos, drachm.ij.& s. opij,scrup. ij.seminis apij,drachm.x. fiant trochis. aute.j. de quibus sumatur cum vino.

Electar. de styrace conferens fluxui. Confectio electarij de styrace secundum eundem cõferens fluxui ventris.& tenesmo; cum neque febris,neq; calor affuerit, sed aderit ventrositas magna.℞. castorei, opij assati, styracis liquidæ, myrtæ, seminis hyoscyami ru.thuris,ana partes æquales,mellis,quod sufficiat ad specierum consperſionem,dosis est a dra.ij.vsque ad iiij.

Item confectio emplastri ad hoc de styrace.℞. cymini assati.dra.ij.teratur,& confice cum styrace liquida,& applica sup ventre:sedat dolorem,stringit,& resoluit vẽtositatem. Clyster constrictiuus valde fm eundem.℞. panici excorticati, lentium, & risi excorticatorum,rosarum siccarum,balaustiarum,cupularum glandium, ana M.j.omnia in lib.iij. aquæ pluuialis bulliat,donec ad tertiã redeãt,colent,deinde sumat ceruſſæ,cineris chartæ, papyri,balaustiarum, ana dr.j. boli armenæ,dra.j. vitelli oui assati.j. olei rosa.vnc.j. Ex his omnibus in prædicto apozemate fricando dissoluantur, & clysterizetur æger, bis vel ter. Modus licinij fm Alexandrum, quo vtitur, quando dolor sit fortis, & vigilię,& est mirabilis,Recip. croci, myrrhæ,litij,olibani, ana partem vnam,opij, partes ij.fiat licinium de panno nouo,& torqueatur bene,& dissoluatur opium in vino. Et cum eo confice alias medicinas, & inuoluatur licinium medicamine, & ponatur,& clysterizetur cũ eo in vulua ad fluxũ sanguinis.

Emplastrum ad idem.

Clyster constrictiuum.

Licinium ad idem.

Trochisc. de alumine. Confectio trochisci de alumine.℞.gallarum, alumenis,acaciæ,balaustię,corticis granati,succi hypocystidos ana partes æquales,terantur,& clysterizẽtur cũ decoctione medianæ corticis glãdium,balaustiarũ,& rosarum.

Fomentatio ad tenasmum. Itẽ recipe tapsi barbassi,& adde parũ piperis,& coque in optimo vino acetoso, & calidum, quantum tolerare poterit applicetur ano, valet tenesmo,& egressioni ani.

De hæmorrhoidibus,& medicinis eius. Cap. 5.

Hæmorrhoides vnde. HAemorrhoides ab hæmorrhagia dictæ sunt, eo ꝙ ab eis plurimũ sanguinis fluit, vnde Gal ait. Hæmorrhoides sunt fluxus sanguinis ex ano, quẽ impossibile est esse sine apertione venarum, quæ sunt in eo. Est.n. anus foramen inferius positum sub cauda expulsioni superfluitatum siccarum deseruiens,cui coniungitur extremitas intestini recti,in quo est lacertus vnus latitudinalis,sua contractione retinens ipsas pro velle, & prohibẽs egressionem hora inconuenienti, & extẽditur in egestione, necnon, & capita venarum quinq; hæmorrhoidarũ sunt in eius circuitu posita. Aegritudines ergo euenire possibiles sunt plures secundum pluralitatem eorũ, quæ conueniunt in ipso. Et sunt hæmorrhoides,apostemata, rhagadiæ,fistulæ,vlcera,& mollificatio, quare egreditur intestinum rectum; quæ omnes sunt difficiles ad sanandum,propterea,quòd aggregantur in eo superflua,quorũ est via penetrans ad inferius,in quo est situatus vsque superius, & est fortis sensus,quare,quod descendit ad ipsũ, dolorem adauget, & diminuit ipsum a quiete, cum qua completur receptio iuuamenti medicinarum.

Quid sit anus.

Aegritudines sue que.

Hæmorrhoides sunt quinq.

De diuisione hæmorrhoidarum. Diuiduntur autẽ hæmorrhoides dupliciter, ex parte eius, quod Gal. dixit apertionem oris venarum, quæ in ano sunt, quod denotat membrum, & a parte eius, qd dixit est fluxus sanguinis, qui est accidens,scilicet a corpore exeuntis.Primo modo quadrupliciter. A parte speciei loci dispositionis, & finis, seu malitiæ. A parte speciei,nam sunt eius tres species, scilicet verrucales; morales,& vuales,seu veſicales. Verrucales sunt, quæ sunt similes verrucis paruis. Vuales sunt laræ,rotundæ, purpurei coloris,aut ad purpureitatem decliues, vel sicut veſicæ, & Morales sunt molles, sanguineæ. A parte loci, quædam sunt extra manifestæ, quadam intus occultæ. A parte dispositionis; nam quædam sunt apertæ, quædam cæcæ. A parte finis, & malitiæ; nam deteriores, & nociuæ magis sunt verrucales, & occultæ, & cæcæ, & proprie,quæ propinquiores sunt in suo situ cannæ veretri,quod est,quia quando hæmorrhoides apostemantur, oppilant cursum vrinæ. Et quæ sunt retro non nocent multum. Et a parte, si moderate mittant,vel minus debito,sunt minus malæ cæteris, si vero superfluæ, magis malæ. A parte eius, quod sunt fluxus sanguinis, triplex. s.materiæ,qualitatis,& quãtitatis, & temporis, nam aut fluunt,

Hæmorrhoidarum species. & sufficientia.

fluunt, seu emittunt moderatum sanguinem in quantitate, secundum eius abundantiam in corpore apparentē ad eius expurgandas superfluitates secundum Hippo. & conuenienti qualitate, quia nigrum, & tempore, quia in consueto periodo. Aut econtra in omnibus, aut eorum aliquo, scilicet quantitate, vel qualitate, vel tempore. Primo modo talis fluxus dictus est a Gale. naturalis secundum formam quidem, scilicet, consuetum, eo quòd consuetudo est altera natura secundum Hip. Nec dicit ipsū simpliciter naturalem propter causam inferius assignandam. Secundo modo innaturalis.

Galen. 2. de mo. muscu. 7. Sanguis frequentissime de corpore humano fluens triplex. 4. aph. 81. De differentijs sympto. cap. vlt. 3. de cau. sympto. 2. in medio cap.

Propter, quod aduertendum, quòd fluxus sanguinis, qui de corpore hominis procedere consueuit, vt plurimū est triplex. Menstrualis, De Naribus, & hęmorrhoidalis, per virgam, & intestina malus est, & per os etiam qualiscunque sit, vt dixit Hip. Menstrualem vero Galen. inter alios dixit naturalē absolute, de naribus similiter Isaac: de hæmorrhoidibus Hip. bonum, & naturalem dixit cū cōditione, si videlicet exierit. Propter quod sciendum, ꝙ fluxus hæmorrhoidalis in homine naturaliter esse non debet, sed præter naturam, & accidentaliter tantum; homo. n. cum sit naturaliter sanus, suasque perfectas operationes habeat, in ætate, in qua ad finē peruenit augmenti existens, si debite regulatur, sanguinem talem aggregare nō debet, maxime si sexus fuerit masculini, ꝙ inter sexus magis existit perfectus. Vnde nec hæmorrhoidarum fluxum, nec aliquam aliam secundum eundem manifestā superfluitatem tertiæ, & quartæ digestionis debet habere, vnde etiam sudor in eo præter naturam est, vt Theophilus inquit. In sexu autem fœminino, qui est imperfectus, cum fœmina sit masculus occasionatus ſm Philosophum, quantumcunq; sanus, debet habere euacuationem sanguinis ex sui lapsu multiplicati, sicut habent naturaliter menstrua ad expellendum crassum sanguinis. Et quia contingit aliquando licet raro subtilem sanguinem abundare in ea, superiora petens, statuit natura fluxum sanguinis narium, vt eo educeretur, vel vt illo deficiente expellatur per nares, vt Hip. dixit, cū ait in aphoris. Mulieri menstruis deficientibus sanguinem ex naribus fluere, bonum. Proinde Isaac dixit, omnem fluxus sanguinis esse præter naturam, præter fluxum sanguinis narium, & menstruorum. Nō ergo hæmorrhoidalis fuit necessarius ei, cum sanguis crassus ipse melancholicus, menstruis educatur, sicut quandoq; econuerso cōtingit; igitur talis fluxus naturaliter in eo esse non potest, sed præter naturam, & accidentaliter tantum, in quantum puta contingit a generatione, tempore, vel ætate hominem in sua indiuiduitate labi a sanitate, & non fœminā tantū, quæ ex suo sexu lapsa extiterit. Quapropter contingit ipsum sanguinem in corpore melancholicum aggregari, quem naturam impellere est necessariū, ad id compulsam; & ad illas partes ani, ad quas sua grauedine tendit, vt inde extra corpus expellat. Sicut. n. fœmina licet in suo sexu lapsa sit; potest tamē in sua indiuiduitate habere aliquam perfectionē, propter quam carebit mēstruis, vt nihil, vel parum habeat, sicut est virago, vt Aristo. ponit, & Abuh. si mas perfectus in se a sua perfectione, & generatione, tempore, vel ętate labi poterit, vt per eius hæmorrhoides fluat sanguis, & etiam mulier multo magis, cum sit in suo sexu lapsa; quare tantum in ea abundabit tunc melancholicus sanguis, ꝙ ad eius completam mundificationem menstrua non sufficiunt, si fluant, sed hæmorrhoidibus etiam suppleri oportet. Sic accidentaliter talis fluxus sanguinis hæmorrhoidalis, & præter naturam in homine, & non naturaliter, esse potest. Consideratus aūt ex se talis fluxus, vt consuetus factus, quantū ad suas conditiones variantes ipsum, potest esse naturalis, & præter naturam, vt superius dictum est, sicut etiā fluxus sanguinis nariū, & menstruorum, sicut, & voluit Gal. cum. n. sint temperati in quantitate non superflua, vel diminuta, & in qualitate bona. & tempore suo, quia in consueto eorum periodo, tunc siquidem sunt naturales, cum vero intemperati in quantitate superflua, vel diminuta, aut tempore, nō suo, quia. f. cōtinuatio nō fuerit,

Nota.

2. de gener. animali. cap. 3. & lib. 4. eiusdē cap. 6.

1. aph. 32.

2. de gen. animal. ca. 3. & Auic. 21. fen. lib. 3 tra. 3. ca. 25.

Loco supra citato Qualiter fluxus sanguinis accidentalis

iuxta consuetum, tunc proculdubio erit, præter naturā. Sic fluxus menstruorum etiam ad intra, qui dictus est a Gal. solus naturalis, cum profit speciei, & indiuiduo, ſm tales cōditiones dici pōt naturalis, & præter naturam. Ex quibus cōcludendū est fluxū sanguinis, menstruorū esse naturalem, & hęmorrhoidarū præter naturā, & ex naribus mediū inter illos cōparatione habita respectu corporis, cui debentur, & insunt. Sed inquantū facti sunt consueti, & sic naturaliter, vniusquisq; naturalis, & præter naturam dici poterit conditionibus variatis, ex quibus effectus vtilis, & inutilis pōt sequi. Et quamuis solutionem cōtinui corpori inesse præsupponant semper, dum tamē consuetā sint formā cōseruantes; illā paruā, & innocuā sensibiliter præsupponunt, quæ corpori perfecte sano ſm Gal. potest inesse, dūmodo non illam præsupponit grandem, & nocuam sensibiliter: quia virtutes, & operationes, debilitant manifeste, & proinde a Gal. hūc dictę sunt præter naturam tantū, eo modo qui est dictus est supra.

est naturalis, & hęmorrhoidalis non naturalis.

Insan. ccc.

F Causa hæmorrhoidarum materialis, diuersa est secundum diuersitatem specierum. Nam est melancholia, & sanguis melancholicus, vt plurimum: quoniam melancholia, est verrucalium causa; melancholicus vero sanguis moralium. Phlegma autem raro causa earum existit, & cholera rarissime, sursum petens propter leuitatē. Et dignius est, vt a phlegmate vesicales fiant, ad modum vesicarum ventrium pilcium, & vuales medio modo inter has, & illas existerēt. Causa vero efficiens duplex est, principaliter operans, & coadiuuans. Prima est natura critice, vel symptomatice materiam illam ad partes inferiores transmittens. Coadiuuans est grauitas humoris inclinans ipsum ad partes inferiores, membri debilitas recipientis, quia vilis, & ealiditas eius, & dolor trahens, si adsit; his enim in venis ani materia multa aggregatur, quare necesse est eas repleri, & extendi, & dolere, & proprie cum earum orificia præ fortitudine occæcentur, & quandoque aperiuntur, non tamen complete, quare partum sanguinis, vel subtilis, & non perfecte fluit. Quando G que aperiuntur quantum oportet, vt tantum quantum abundat, euacuetur, quandoque plus quam oportet, vt superfluum effundatur. Causa formalis, & finalis est nota, quia vt expellantur nociua.

De causa earum materiali.

Efficiens.

Formalis, efficiens.

Signa hæmorrhoidarum, quæ extra sunt, sensui in suis speciebus, & dispositionibus sunt manifesta. Quæ vero intra parum, per ex resionem manifestantur. Quæ vero multum, & grauedine, & dolore intus in ano percepto, maxime apud immisionem clysteris, & emissionem fęcum, & proprie scybalarum, & ex materia illarum proprie infectarum, & exitu eius post illas si apertæ fuerint. Si vero cæcæ, infectio nulla erit; nec etiam materiæ exitus post eas, nisi forte alicuius maioris, & dolor fortior similis ei, qui est vlceribus ani, quare credunt multi habentes vlcera, hæmorrhoides habere, cum non habeant, sed vlcera tantum, & econuerso. Quæ distinguit ab illis, exitus tanici, & puris, & mordicatio percepta in vlcere apud emissionem fęcum etiam liquidarum. Et dum emittitur sanguis malus, corporis color melioratur, & pulchrior magis fit. Cum vero retinetur, & bonus emittitur, mutatur color habentiū hæmorrhoidas ad subrusedinem, & viriditatem, vt ponit Abuha. Cum vero malus emittitur, & deinde bonus, mutatur color ad citrinitatem, & deinde ad pallorem. Et cum retinetur, & nihil emittunt, dolor in dorso erit, & grauitas in coxis, & cruribus, & inflammatio in lateribus, & gurgulatio in ventre.

De signis hęmorrhoidarum.

In cura hæmorrhoidarum duplex est regimen, propriū, & cōmune. Cōmune quidē corpori toti debetur, & speciebus earum communiter confert. Et est quinq; res.

De cura hęmorrhoidarum.

Prima est humoris, & sanguinis adæquatio, & est vt sanguis melancholicus, & melancholia, & etiam phlegma abundans in vniuerso, euacuetur, & purgetur tempore apertionis earum: vel ante euacuationem sanguinis melancholici. Hanc complent phleboromia de saphena, proprie cum de interiori parte calcanei, & venæ almabil, id est curuaturæ poplitis; purgatio humoris melan-

Phlebotomia. Pharmacia

Digestio. melancholici,& etiam phlegmatis detinẽtis sanguinem ne fluat ad extra,vel etiam cholerici vincentis in sangui ne,quare superflue fiunt. Complent præcedentia digestiua,& subsequentia pharmaca ipsorũ expurgantia proprie,supra in cura icteritiæ nota. Fit autem in retentis, & cæcis cum aliquo acutorum, vt sunt gummarum species, & similia. In fluentibus vero cum aliquo pharmaco stypticorum, vt sunt myrobalani citrini, myrobala. bellirici, & similia.

Iterata purgatio.

Deriuatio. De ventosis. Secunda res est deriuatio, quæ completur cum ventosis inter spatulas, quæ ad omnem materiam deriuandam simul conueniunt. Et siquidem virtus debilis sit, sine scarificatione fiant; Si vero fortis cum scarificatione. Similiter quoq;,& aliæ euacuationes antipassiuæ,etiã cum phleboromia de basilica sinistra,vel dextra facta,& aliæ species deriuationis notæ, vel ad membrum, vel ad cutem communiter deriuantes, vel trahentes ad locum materiam in retentis, & cæcis.

Alteratio. Reg. rectificatio. Alterãtia. Diæta. Tertia res est cõplexionis totius alteratio,sanguinis, & humoris,ac hepatis,& splenis, quæ talem habent generare,& multiplicare humorem. Regiminis quoque rectificatio,vt talis materia in sanguine non vlterius aggregetur. Alterantia complexionem totius hepatis, & splenis supra vbi de cura earum dictum est habuisti.

Rectificatio autem regiminis est,vt omnia melancholica etiam sanguinem adurentia ex cibis, & potibus omittantur, ministrentur ea proprie, quæ habent bonum sanguinem generare,ipsumque mundificare,quales sunt cibi ex panibus mundis, & recentibus; & carnibus gallinarum proprie,& agnorum annualium,& hœdorum, vitulorum lactantium, ouorum, & hepatum gallinarũ, & piscium petrinorum, & squamosorum,mediocrium, paruorum. Et ex herbis est borago,buglossa, & endiuia proprie; & alijs mundificantibus sanguinem, & potus boni vini albi,clari, odoriferi, maturi,mediocriter lymphati, & similia. Ex fructibus poma, & granata dulcia, amygdalæ,vua,ficus bene maturæ,& similia,nisi solutio ventris, & fluxus plurimus adsit, quo casu stiptica in quam huius locum habent, vel prædicta eis admixta.

Quarta res est viarum, & ductuum, per quos sanguis a superioribus currit ad eas,coarctatio,vel apertio,completur autem cum stypticis emplastratis in dorso,& renibus,& aperitiuis notis.

Nota. Quinta est naturæ lenificatio, vt fæces anum sua duritie non offendant, & doleant, quàm complent cibi, & potus lenificantes, & medicinæ, quas supra in cura colicæ ex fæce sicca seriosius numerauimus in cura vlcerum intestinorum.

Cura cæcatum repletarum. Proprium autem vnicuique specierum debetur,quod consistit in localibus remedijs, quæ circa ipsas species, & dispositiones ipsarum ministrare oportet, quæ sunt multæ, & diuersæ, vt superius dictum est.

Aut enim sunt repletæ, & cæcæ,quas oportet festinãter aperire,ac ingeniari,vt ex eius apertione retentus paulatim effluat sanguis, quantum possibile est,donec debilitatus appareat: & ex nigredine mutetur in colorem rubeum clarum; in sanguine enim fluente tali ex ano,& ex hæmorrhoidibus, est iuuamentum; sedatur enim in eis mox dolor, & fit securitas ab herpete esthiomeno, epilepsia, melancholia, & mania,erysipelate miliari,excoriatione,cancro,lepra,phrenesi, pleuresi,& peripneumonia. Et quando retinetur sanguis ex eis currere consuetus, timetur aliqua earum ægritudinum, & hydropisis. Et propter corruptionem complexionis, & multitudinem, & malitiam sanguinis, timetur etiam phthisis, & dolor pulmonis, propter expulsionem sanguinis mali ad ipsum, cum repletione extendente,& frangente venas sua multitudine, & sua acuitate vlcerantis. Aut sunt apertæ nimis, quas ne multus, & superfluus exeat sanguis ad irreparabilem defectionem adducens, oportet claudere, & sanguinem restringere, & retinere; & hoc cum defectio incæperit apparere; est enim commune signum nos ad restrictionem inuitans in omni fluxu, non solum critico, sed etiam symptomatico, vt Abuha. dixit. In superfluo enim sanguinis fluxu spiritus deficere consueuerunt, dixit Galen. calor naturalis diminui, & etiam resumptionibus humectari, digestio hepatis, & aliorum membrorum debilitari, quare sanguis minuitur, & aquositas augmentatur, & sic hydropem fieri est necesse, & vt plurimum sequi mors.

Nimis apertarum.

Eminentiũ. Aut sunt emnentes, & apparentes extra, atque pendentes, & plures, quas incidere oportet,vt cadant,& deinde cauterizare ad retentionem sanguinis incisionis.

Dolentium. Aut sunt dolentes, quarum oportet sedare dolorem, ne ad resolutionem adducant, & materiam magis prouocent ad currendum, & apostemandum, quæ omnia complere oportet cum medicinis simplicibus,& compositis proprijs,& expertis, intus,& extra approximatis, & per omnem modum cum proprio ingenio, quod subiungemus statim.

Si ergo plenæ sunt, tumentes, & cæcæ in aperiendo eas, dupliciter ingeniari oportet. Primo vt leniantur cum balneis, fomentis,& sessionibus in aquis dulcibus, decoctionis maluarum, mercurialis, branchæ vrsinæ, meliloti, radicis althææ, & aliorum habentium virtutem subtiliatiuam cutis, vt sunt ruta, & vechuem. Et ex illis sunt pinguedines gibbi cameli, & adipis anatis,galli,vulpis,lupi,leonis, & vrsi, quæ mollificando, & resoluendo attenuant,& medullæ cerui, & olea,vt est oleum nucum amygdalarum amararũ, de persicis, & de chrysomilis, & bdellium dissolutum in eorum aliquo, vel vino. Secundo oportet,vt cutis subtiliata, & mollificata aperiatur, primo cum frictione cum foliis parietariæ, fici, vel panno aspero, si fuerint apparentes, suauiter aperit, & occultas ad propatulum trahit, ad quod adiuuat fitia magna applicata ano, & cum inunctione ex felle bouino,vel succo atthalei, & foliorum ficus, & melle anacardino, cum emplastris ex cepe contrito, sicut est extra emplastratum, vel cum aliquo lacticiniorum, vt est bryonia, anabula, & similia. Et cum staphisagra, & stercore columbino, & cantharidibus, cum succo flammulæ, quoniam est præstantis iuuamenti. Et emplastrum de asphalto, & galbano est proprium; & expertũ est sicut granum arsenici sublimati superligatum. Cauetamẽ, quia est vehementis acuitatis, & profundationis, ne diutius immoretur. Et cerotum balneantium, quod gallicatum dicitur, quod fit ex calce, arsenico, & alijs, quæ diximus in apertione apostematum mamillarum; & vbi patiens non abhorret, magis proprie,& secure, tolerabilior fit earum apertio cum appositione sanguilugarum, quæ sint totidem numero,quot sunt apparentes, vel cum phleboromi incisione. Quod si occultæ fuerint, nec possint trahi extra,cum ebibitis aperiantur,& collyrijs longis. Cum ebibitis quidem, vt sunt pilulæ de aloe proprie,& radix ireos, & cum collyrijs confectis ex pulpa colocynthidis,drach. iij.& oleo amygdalarum amarum,drach.iiij.ex quibus fiunt,licinia longa,donec locum earum attingant,& similiter collyrium factum ex pane porcino, & radice bryoniæ, & alfcebram, & felle bouino, & cum dolor ex eis fortior fit,extrahantur, & licinium oleo rosaceo inuncto mittatur.

De medicinis claudentibus hæmorrhoidas. Si vero apertæ sint minus debito, supplebimus cum prædictis aperitiuis, vel cum phleboromia saphenæ educente,quantum sufficiens fuerit. Si autem nimis apertæ, ingeniabimus ipsas claudere, & sanguinem retinere cum ebibitis pluribus, collyrijs, & emplastris, fomentationibus, fumigijs, ligaturis, & cauterijs. Cum ebibitis quidem, dando tauich hordei cum spodio, & alias species luti, sanguinem dracon. & alia restringentia sanguinem, ex his, quæ dicta sunt supra in cura intestinorum, & scoria ferri sumpta cum antiquo vino est propria, & pilulæ de bdellio, quorum iuuamentum in hæmorrhoidibus habẽtibus periodum est manifestum, & maius quam in non habentibus illas, & cum puluere ex prædictis, & puluere dicto supra in cura fluxus sanguinis ex sphyncteri, & similibus, & collyrijs factis ex his, quæ dicta fuerunt in teneſmi cura.

Et

De emplastris ad idē.

Et ex emplastris, emplastrum est de tapso barbasso in vino pontico, & contrito, & mixto cum albumine oui, & gallarum puluere, & alijs glutinantibus notis, & generantibus carnem, vt est mastix, thus album cum cerussa, & similia, vt radix pentaphyllō, decocta, & emplastrata. Et ex fomentationibus, in quibus sedere oportet, est fomentum cum aqua ferri, vel aluminis, in qua sunt decoctæ gallæ, balaustię, & similia: & quandoque decoquātur in aceto puro, vel mixto illis. Et ex fumigijs exiccantibus, & claudentibus eas, est, fumigium ex pice, & puluere thuris, quod est fortis exiccationis, ex sandaraca, styrace ficca, sulphure, & colophonia, & solatro. Et propria est fumigatio cum oleo calciamenti siccati, sed oportet, vt addatur cortex thuris, ipsum thus, vt mitiget fœtorem, & ex illis est baurach, tamariscus, semen eius, nigella, & myrrha, flores carubarum, & similia. Et ingenia in occultis cum traiectorio immisso in ano, vt fumus perueniat ad eas, vel cum vase perforato, super quo sedeat, & recipiat fumum in ano. Et ligaturæ quidem oportet, vt fiant cū filo de serico, vel lini, vel pilis capitis, vel caudæ equi, & dimittantur, donec per se cadant.

Fomenta. Fumigium. Ligaturæ.

Cauteria autem, oportet, quod cum * candela approximentur, & meliora sunt potentialia, quam actualia propter membri sensibilitatem, & illa proprie, quæ sunt ex pharmacis causticis, qualia sunt calcanthum, æs vstum, arsenicum, calx, & similia, & quæ a proprietate operantur, quę supra in cura fluxus narium habui sti; licet actualia sint aliter meliora, vt in cura dicetur arthreticæ, ex eo proprie, quia possunt applicari, ita quod aliqua dimittatur aperta. Et si cum hoc plures numero fuerint, & eminentes extra, atque pendentes, ingeniari oportet, vt exiccentur prædicto modo, & trahantur per se, aut oportet illas incidere, & cauterizare, vt cadant, vel corrodere, deinde sanguinem retinere. In incisione, & cauterizatione oportet primum attendere Hipp. præceptum; vt si incidantur, vel cauterizentur, quòd altera sit derelicta aperta, vel apertioni apta: incisæ enim, & cauterizatæ per naturam non sunt post consolidationem aptæ apertioni; quare sanguis, qui effluere consueuit, fluere solito more non potest, ex cuius retentione timendum est hydropē fieri, aut maniam, aut phthisim: expedit ergo, vt sic incidas, vel cauterizes, quòd vnam dimittas apertam, per quam sanguis exire temperate solitus, educatur.

* cautela. Decauterio. 6. apho. 22. Probae vide etiam. Matthaeum de Gradi, in 9. ad Almans. hoc eodem cap.

Ingenium autem incisionis, est, vt vna post aliam incidatur, & non simul omnes, & leuius est, & securius cum ligatura ex prædictis cadente in radice earum, dimissa donec per se cadet, quæ si non ceciderit, abscindatur cum acutissimo ferro, vel corrodant: vel * vt abscindatur prius, deinde cauterizetur, & exiccetur, vt sanguis restringantur, cauterizatio cum medicinis causticis est securior, & hoc in apparentibus erit facile: In occultis interius valde, oportet vt extrahantur (si est possibile,) deinde ligatur, & post ligamentum abscindatur, sed si p̄mittatur phlebotomia basilicę, inter ligaturam, & incisionem, erit optimum; & hoc cum ventosis magnis cū igne appositis super anum, & dimissis vna hora, donec tumescant, & non redeant, & tunc retinetur cum instrumento extractionis, vt non redeat, deinde ligetur velociter, & dimittatur exterius. Et quandoque fit cum medicinis extrahentibus, sicut si sumatur succus centaureę, & anethi humidi, & staphisagriæ; & liniatur anus, vel administretur nitrum, & fel tauri, vel piper, & nitrum, & buccbormariem cum staphisagria. Et corrosio quidē fit si liniatur cum myrrha cōfecta cum aqua siliquę humidæ, in qua fit lana infusa, & superposita ano, etiam si fricetur ex ea, quandoq; destruit eas, & proprie verrucales, & fit cum alijs corrodentibus multis, quæ nota sunt.

De ingenio incisionis hemorrhoidarum. * aut. De phlebotomia. Ventosa. Exiccatio. Sanguinem constringentia.

De his, autem, quæ retinent fluentem sanguinem meliora sunt styptica conglutinantia, & figillantia, quàm cauterizantia. Et cauterizantia potentialia sunt actualibus meliora, licet in alijs exterioribus membris sunt actualia meliora, vt dixit Alchindus, ex quibus est atramentum, & similia, & puluis ex aloe, thure, sanguine draco, balaustijs, & sief mentithæ; puluerizatis, & ligaris ligatura forti; & de illis est tela aranei cum albumine oui, quoniam retinet cursum sanguinis, & prohibet apostemari vulnera, & puluis Galen. superaspersus, & positus super vulnera, qui Recip. pilos leporis, & pulueris thuris, sanguinis draconis ana partes æquales, vitrioli, floris æris ana partem s. ligentur fortiter donec cadant per se, & figilletur, & alia restrictiua styptica leuiora. Quod si nihil confert, coquantur cum cotto submersō in oleo calido feruente, deinde puluerizentur, & retinebitur sanguis, & ex illis sunt aquæ styptice, vel vinum, in quibus decocta sunt styptica prædicta. Et ex eis, quæ bibuntur ad illud sunt tryphera minor, in qua mista est scoria ferri, infusa in aceto, per hebdomadam; aqua coletur acetum, & frigatur in sartagine, deinde teratur, sicut alchohol, & bibatur, est confectio de scoria ferri nota, & confert micletum, & hic modus est securus.

6. meth. med. cap. 4. in prin.

Si vero doleant fortiter, ex medicinarum acumine, vel incisione, vel ligatura embrochentur, sedeant in aquis, seminis lini, fœnugræci, althęæ, melliloti, & chamæmeli, & euaporetur cum spongia infusa in aceto, & emplastretur cum eorum substantia, & vitello oui, deinde vngatur cum oleo lini, vel de nucleis cerasorum, persicorum, vel chrysomillorum, vel cerato ex cancro fluuiali, hyssopo humida, adipe renum caprarum, & cerato albo. Et vbi ex dolore timetur apostema, succurrendum est cum cæpa, aut porro elixato, & confecto cum butyro in aqua decoctionis rerum styptycarum cum aceto, deinde ligentur cum incarnatiuis fortiter, ita vt apostementur. Et ex sedantibus dolorem est, vt sumatur sagapenum, & bdellium subalbidum, castoreum, & opium, & crocum: facto ex eis licinio, & licinium fit ex radice nenupharis, & cum vides anum apostematum, & dolere fortiter ex huiusmodi medicinis, tunc necessarium est vt sumantur chamæmeli, melilotum, & parum croci, & terantur, & conficiantur cum mucilagine seminis lini triplicato, & emplastra encatissima, & ex eis deinde emplastrabis cum pane, vitello oui, & oleo prius suffumigato cum bdellio, & adipe gibbi cameli. Et cum fuerint hæmorrhoides absque dolore, tumore, apostemate, & multa apertione, non erit tunc multa necessitas curationis, earum enim curatio quandoque perducit ad fistulas, apostemata, & rhagadias.

Dolorem mitigantia varia. vbi timetur apostema. Nota.

Medicamen Gabr. quo suffumigatio fit ad hæmorrhoidas. ℞. radicis capparis, olcandri, radicis appij, & alba mali aniudem, hilij, fructus tamarisci, ana partes æquales, terantur, & conficiantur cum oleo sesami & fiant trochisci, drachm. i. fumatur stercus cameli, & comburatur, & ponatur super ipsum rotellus perforatus, & sedeat super ipsum infirmus mane, & vespere, donec exiccentur, & cadant.

Suffumigatio ad hæmorrhoidas exiccandas.

Aliud suffumigium, ad habentes exituram in hæmorrhoidibus, secundum Alexandrum ℞. sinapis albi, * ve narum tinctorum, radicis capparis, radicum colocynthidis, radicis armel, calcis tinctorum, vineæ, seminis marathri, sarcocollæ, ana partes æquales, terantur, & colentur cum eis.

* rubea.

Ad hæmorrhoidas, cum affellat sanguinem semper secundum filium Serapionis fiat potio. ℞. tabel terri, seminis porri, seminis ameos, ana drachm. ij. fructus capparis ficci drachm. iij. terantur, & cribellentur, & fit potio eius pondus drach. ij. cum aqua porri quantitatis, vnc. j. & aquæ calidæ pondus, drachm. ij. & confert in aquis, in quibus decocta sunt styptica, & pilulæ de quinq; generibus, & myroba drac. x. limaciarum combustarū, & charabæ, ana drac. iij. giezi. drac. iij. bdellij, dra. xx. Cōfice cum vino, dra. vii. Confectio Rasis ad hęmorrhoidas, & vulnera magna intestinorum. ℞. sem. lini. drac. x. granorum nigellæ, drac. v. in al. xv. bdellij, drac. iij. thuris mas. cyperi, ameos, ana drac. ij. s. sandarach. de chei. dr. ij. s terantur, & dentur in potu dr. iij. cum aqua. Confectio medicaminis fm eum sedantis dolorem. ℞. olei nucleorū chrysomilorum, drac. x. styracis liquidæ, drac. j. bdellij, dr. ij. dissoluantur in eo, & vngantur. Cōfectio emplastri

Potio ad fluxum hæmorrhoidarum. Confectio ad hæmorrhoidas.

Empla. sistri sedantis dolorē hæmorrhoidarum.

stri sedantis dolorem hæmorrhoidarum apostematarū, & apostema ani. Elixentur cæpe, & conficiantur cū butyro vaccino, & emplastretur cū eo: est enim valde vtile, & sic cæpe album. Clyster fiat de succo porri, & butyro secundum Isaac. Secundum Hibernicum, gummi hę deræ distemperatum cum succo tapsi barbatsi, & inunctum exiccat hæmorrhoidas, & suffumigatur cum spongia marina. Et cinis factus de radice cucumeris agrestis, & filicum, & acori, suppositus exiccat eas precedente lotione cum vino styptico, & ceratum ex ceruſſa cum oleo rosato, & litio: sedat dolorem, & consolidat. Ad idem: concaua panem porcinum, & reple ipsum oleo, fac bullire bene, deinde inunge, vel emplastra cum eo, retinet statim sanguinem, & sedat dolorem.

Exiccantia ham.

Antidotum valens ad interiores.

Antidotum valens ad interiores de frigido humore secundum Isaac. ℞. carui, lib. j. anisi, asari ana drach. vj. costi, cinnamomi, galangæ, zingib. ana drac. v. pyrethri, polypodij, acori, ana drach. ij. fac puluerem, adde mel, & da bis bis in die in modum auellanæ.

Ceratum ad dolorem hæmorrhoidarum, tumorem, & duritiem. Recip succi radicis serpentariæ, olei persicorum, vel chrysomilorum, vel lini, axungiæ gallinæ, vel anatis, & parum ceræ, & subunge. Descriptio pilularum de sandaracha secundum Abuha. retinentium sanguinē hæmorrhoidarum superfluentium. ℞. sandarachæ, corticum ouorum vstorum, fumiterræ, seminis porri, ana partes æquales, salis ammoniaci partem s. scoriæ ferri, partes. iij. fiant ex eis pilulæ sicut nabac. dosis earum est in mane a v. vsque ad vij. & commouent coitum.

Pilula de sandara.

De apostematibus ani, & medicinis eorundem. Cap. 6.

Apostematum ani diuisio.

APostemata ani sunt nota, distinguuntur vero quātum ad fiendi modum, & quantum ad causas materiales. Primo modo; nam de eis sunt quædam per se incipientia, quędam facta propter dolorem hæmorrhoidarum, aut propter incisiones ipsarum, & acuitates medicinarum approximatarum illis. Secundo modo, nam ex illis, quædam sunt phlegmatica, vel melancholica, sine dolore acuto, quædam phlegmonica, & * erysipelata cum dolore acuto, & sunt plurimum propter choleram, quæ apta est trahi ad ipsum, & cum consueta egestione descendente, & hæc omnia sunt manifesta.

** erysipelacea.*

De cura apostematis ani vniuersali.

Cura eorum duplex est, generalis, & specialis. Generalis est duæ res; euacuatio scilicet totius, & partis. Euacuatio vero totius completur cum phlebotomijs, vel pharmacijs cum præcessione digestiuorum. Sint autem pharmaca ex leuibus, quæ materiam non agitent, & vehementer attrahant ad passionis locum. Et cum regimine subtiliatiuo diminuente materiā, ne fluat superfluēs, & replear magis, & lenitio adsit naturæ: & breuiter vniuersale regimen, quod præcessit in cura hæmorrhoidarum, ipsum complet. Euacuatio partis tripliciter fit, per pulsum, tractum, & transmissum.

Euacuatio partis quotupl.

Cura Specialis.

Specialis est secundum diuersas species ipsorum varia, & diuersa, siquidem apostema fuerit phlegmonicū, siue incipiens, siue factum, præmittatur phlebotomia basilicæ, deinde saphenæ. Corpus totum, & hepar cum frigidis alteretur notis. Et regimen subtile sit ad frigiditatem, & lenitatem decliue, deinde circa apostema particulariter operare. Et primo styptica ministrentur, & frigidissima, si materia adhuc fluit; qualia sunt albumen oui conquassatum cum oleo rosato, quod cum lenitate sedat dolorem, qui eius est causa fortissis, & repellit materiam; aut ex vitello ouorum tritorum cum memithe, deinde cum pertransierit principium, administrentur sedantia dolorem, lenientia, & resoluentia temperata, qualia sunt chamæmelum, melilotum, fœnugræcum, semen lini, cerebrum anatis cum eis, & alia superius dicta in præcedenti capitulo, & Emplastrum de cæpe, vel porro decocto, & contrito cum butyro, & si quidem resoluantur perfecte, bene quidem. Si vero maneat adhuc repletio, applicentur sanguisugæ, quoniam eradicabunt eam, quod si non eradicetur, & venerit ad exituram, oportet perforare, & aperire, saltem phlebotomo ante maturationem, ne putredo extendatur versus profundum, & fistulam faciat, vt Hippoc. dixit. Et si quidem fuerit cholericum, addes fortiora, non tamen multum, quia inimicantur, vt Hipp. dixit. Et si quidem sit phlegmaticum, vel melancholicum, curetur, prout dictum est supra cap. de tenesmo, & ex expertis, est succus scabiosæ sumptus, & ipsa emplastrata frangit, & sanat, & nasturtium aperit, & maturat.

De medicinis rhagadiarum ani. Cap. 7.

Rhagadia quid sint.

RHagadiæ sunt fissuræ euenientes ano: & sunt plurimum longitudinales in circuitu eius currentes, prout musculus latitudinalis procedit, propter eius dilatationem. Et causa earum est duplex, interior, & exterior. Interior est mala complexio sicca contrahens partes eius, quare separantur. & quandoq; caliditati, quandoq; frigiditati est iuncta cum materia, & plurimū. Et quandoque sunt a fęce erasa, & sicca, & quandoque propter aliam causam (puta) & apostemata calida, & sicca; & quandoque propter hæmorrhoidas, quæ scinduntur naturaliter propter fortitudinem expulsionis sanguinis in orificijs venarum ani. Exterior est multiplex, & plurimum est propter absterſionem ani in secessibus cum de re dura, puta lapide acuto, aut rescindente hæmorrhoidas, & apostema eius, vt est phlebotomus, pharmaca, cauſtica, & similia.

Causa.

De cura rhagadiarum.

Cura ragadiarum est tres res. Prima est causæ abscissio. Secunda partium scissarum conglutinatio. Tertia est regimen, & cibatio.

Causæ ablatio.

Primam rem complent diuersa medicamina secundum diuersitatem causarum. Si ergo causa sit mala cōplexio sicca, alteretur cum humidis lenitiuis, & lubrificantibus temperatis, sumptis, & inunctis proprie, qualia sunt aquæ, & iura carnium temperatuum, & foliorum, vt maluarum, boraginum, & bugloſſarum, & pinguedines gallinæ, anatis, & medullæ, vt crurium asini, & vituli, & mucilagines, vt fœnugræci, seminis lini, frumenti, scilicet amyli, & olea, vt amygdalarum dulcium, & sesaminum, & hyssopus humida, vel calida, vt est ius galli antiqui, ius serpentis, anatis, & anseris, & medullæ lupi, canis, leonis, capri, vrsi, lupi, & vulpis, & pinguedines ipsorum, & mucilago radicis ireos, & scabiosę contritæ, & expressæ, & similium, & oleū de lilio, de nuce Indica, & vulpinum. Vel frigidis, vt est ius, & aqua atriplicis, spinachiarum, lactucæ, violarum, & similium, & carnium hœdorum, & vitulorum, & mucilago psyllij, & althęæ, & seminum cytoniorum, & lac mulieris, & papaueris albi, & seminum melonum, & cucurbitæ, & pinguedo porci, capræ, & medullæ eorum, & olea de violis, rosarum, nenupharis, & alchechengi, & prout causa requirit. Et similiter si sint ex fæce crassa, & sicca, & si sint cū materia mala complexio, quæ fit veniens desuper; purgetur cum aloe totum, vel *pilulis* eius, & regimen corrigatur. Et si fuerit retenta ibi, fixuris ani sanguisugę applicentur, vt materiam iam fluxam educant, & sunt efficaciſſimę in fixuris omnibus ani, & labiorum, & si sint ab apostematibus, curētur prius apostemata, vt dictum est. Similiter si sint propter hæmorrhoidas, curentur hę morrhoides, & euacuetur repletio corporis, & dolor, & caliditas ani sedetur: vt corpus, & membra non sint in mittendo auida, & trahendo; nec sub dominio materiæ facientis ægritudinem in illo membro, scilicet ano posita, & si causa exterior sit, auferatur.

Rhagadiarum conglutinatio.

Secundam rem complent duæ res. Prima est frictiones asperę, donec partium scissarum, & labiorum earum superficies excorientur, & sanguinolentur, & fit cum aspera frictione prædictorum multa, & proprie cum foliis ficorum. Secunda est post ipsarum abrasionem, & sanguinolentationem, vt conglutinantia ministrentur, & incarnantia, nota, & vltimo sigillamus; ex appropriatis, & ex expertis sunt fęx atramenti, & alia, quæ in cura vlce-

vlcerum dicemus (prout miniſtrabit pius, & miſericors Dominus.)

Dieta. Tertia res completur,& per abſtinentiam a ſyrupticis, ſiceis,& acetoſis,& acutis, & ſalſis,& vſum in principio omnium lenientium dictorum, & lubricantium ex cibis,ex quibus ſunt vitella ouorum,& amylum,& auellanæ,penidij,& ſimilia,& potibus vini albi dulcis maturi, & aquæ hordei,& iuiubarum,& granatorum dulcium, & pomorum, & ſimilium. Et ex medicinis, ex quibus fortis eſt confectio de vitellis ouorũ, cæpe,butyro vaccino,& oleo,& vltimo cũ cõglutinantibus,quæ ſunt nota.

De medicinis fiſtularum ani. Cap. 8.

Fiſtula quid ac eius ſpecies. FIſtulæ in ano ſunt vlcera profunda,oblonga,& concaua,ſtricta,in eo emittentia putredinem quaſi continue, ad quod adiuuat ſuperfluitatum corporis miſſio ad ipſum ordinata. Et earum, quædam ſunt non penetrantes, & ſunt incolumiores, & quædam penetrantes, vſque ad inteſtinum rectum, & ſunt deteriores;& quandoq; habent orificium vnum,quandoq; plura: & illæ, q̃ ſunt propinquæ concauitati introitus, & remotæ a lacerto latitudinali, ſunt incolumiores, quoniam lacertus eſt ſaluus a nocumento pro maiori parte; nec in cura oportet, vt lædatur inciſione, vel corroſione medicinarũ expedientium,& deſtruatur tota retentio eius, & perducat ad egreſſionem ſtercoris præter voluntatem: & quia eſt continuus cum venis, inde fit in eis timor. Et cauſa,ex qua generantur eſt quandoq; ab apoſtemate ani dubelari diu permanente non perforato,ſicut prædictum eſt: q̃nque ab hæmorrhoidibus inciſis, & corroſis, quandoque ab vlceribus prolongatis, & profundatis.

Dicamẽtũ.

Cauſa.

Signa. Signa fiſtularum ſunt prolongatio vlcerum, & longitudo temporis ipſorum cum impoſſibilitate deſiccandi, & conglutinandi ea, & ſi conſolidari videntur non permaneant,ſed potius poſt iij vel viij dies,vel menſem redeunt. Et penetrantes a non penetrantibus diſtinguuntur,vt immiſſis digito intus in anum, & tenta per orificium vlceris: & ſiquidem ad digitum perueniat,vt eum tangat,erit penetrans, ſi vero non tangat digitum immediate,erit non penetrans. Præterea ſi penetrans ſit,fæcis aliquod in ſeceſſu emittet per vleus; ſi vero nihil, non penetrans erit, & ſi declinent concauitati introitus, vel ad lacertum ſenſu dignoſcuntur.

De cura fiſtularũ ani præſtruatio. Cura fiſtularum ani eſt talis; nam ſi non penetrantes ſint, & curſus putredinis non fuerit plurimus, neq; fœtor fortis,dimittantur: ſolum autem commotum fieri neceſſarium eſt.i. mundificationem ipſarum cum abluẽtibus,abſtergentibus,& mundificantibus vlcera,quæ nota ſunt in ſuperioribus, vbi de cura vlcerum actum eſt, & infra ſectione ſecunda; hic enim eſt cura ipſarum, & præuiſio;preſeruatur.n.ne profundentur,& lædantur interiora nobilia,& circunſtantia membra. Earum reſtrictio cauſa eſt plurimarum ægritudinum,& mortis quandoque ſi materia, quæ inde fluere conſueuit non prohibeatur debito regimine multiplicari, vel multiplicata non aliter expurgetur. Si vero curſus putredinis, & fœtor fuerint tædiantes; illas curare oportet.

Prognoſticum.

Curatio. Et cura eorum eſt quinq; res. Prima eſt corporis totius euacuatio,& rectificatio,prout in præcedentibus capitulis dictũ eſt. Secunda eſt remotio corruptionis, & putredinis,nõ ſolum humiditatis,ſed etiam carnis mortuæ in eis apparentis,vſq; ad radicem,& carnem viuam. Tertia eſt carnem bonam loco remotæ,& inciſæ,regenerare, & indurare,ſeu figillare,& calloſam reddere. Quarta eſt dolorem interuenientem ſedare. Quinta eſt regimen debitũ ordinare. Primã rem cõplentia ex præcedẽtibus nota ſunt. Secundã rẽ cõplent, q̃ humiditatem mũdificãt,& abſtergũt putridã, vt eſt aqua mellis,vel vinũ, in quo mel roſatũ eſt diſſolurũ, immiſſum cũ tenta, vel clyſteri,ſi fuerint penetrantes,ſint aũt tepida;quia,abſtergũt melius, & ſunt ano amica. Et poſt hoc acuta pharmaca, & corroſiua puluerizata,vel cũ tenta immiſſa, q̃ carnem mortuam corrodunt, vt eſt puluis aſphodelorum, ariſtolochiæ, & vnguentum viride,& nigrum.

Mundificatio.

Tertiam rem cõplent incarnantia, & cõglutinãtia nota ſupra ex quibus efficacisſima, & experta eſt cauda equina. Et deinde ſicca fortia,& ſigillantia, & cicatrizantia, vt eſt puluis gallę,& corticis thuris,& ſimilia, Et ex proprijs eſt aloes puluerizatus ſimplex, vel cum prædictis mixtus; mundificat enim, & conſolidat vlcera difficilis conſolidationis, vt fiſtulas proprie in ano,virga,naſo,& labijs,ſeu ore.

Incarnatio.

Quartam rem complent vnctuoſa acuitatem pharmacorum,& etiam tranſeuntium ſtercorum corrodentium temitteñtia, & ſedantia, vt eſt butyrum,& oleum roſatum immiſſum cum tenta,vel clyſteri,& ſimilia; & quandoque narcotica ſunt opportuna.

Dolo. Mitigatio.

Quintã rem complent abſtinentia ab acutis,ſalſis, & acetoſis, quæ ſuperfluitates tranſeuntes reddunt acutas, & vſus ſuccorum exiccantium frigidorum; quibus præmittantur lenientia, & lubricantia nota ſupra, quæ ſeruant naturam lenitam.

Dieta.

Si vero fuerint penetrantes eiſdem rebus curam complebis, ſed oportet, vt medicamina ſint fortiora, & immiſſa cũ licinio,vt tenta lõga,& ſubtili inuncta ex eis, & proprie ex atramento, vt perueniant vſq; ad profundũ, & cũ pila comprimatur, vt maneat in loco,ſed q̃q; perducit ad dolorem vehementem, & proprie cum fuerint corroſiua,& acuta valde;quare timetur ex neruis,ne accidat ſpaſmus,& ſyncopis,& tractus materiæ,& additio vlceris,& profundationis ipſius. Quapropter dixit Hip. Quibuſcunq; caneri abſcõditi fiunt, nõ curare melius eſt; curati enim citius pereunt, non curati longius tempus perficiũt. Quare ſit ligata tenta filo,& cũ dolor intẽditur,& intolerabilis ſit, extrahatur; adminiſtrentur ſedantia dolorem,& prohibeant fluxũ materiæ deſcendentis ad illũ. Ex quibus eſt illud, quod reſoluitur ex pitello,& tabula facta ex plũbo fricatis cũ oleo roſato,deinde reiterentur donec ſufficiat,& vltimo ſiccantia,carnẽ generantia,& cicatrizãtia miniſtrẽtur,quæ fortiores ſunt, & ex proprijs eſt lapis filagius,& medicinas cõpoſitas, quas experti ſumus ſubiungemus inſtanter.

Si fiſt. penetret curatio.

VLCERA ani ſunt nota non.n. ſunt profunda,& cõcaua,& ſtricta ſicut fiſtulæ, ſed ſuperficialia tm̃. Et cura eorũ, eſt cura fiſtularum non penetrantium,& cum leuioribus habent compleri,& ex appropriatis,eſt aloe.

De vlceribus ani, ac eorum cura.

De pruritu ani. Cap. 9.

PRuritus ani notus eſt.

Cauſa pruritus. Et cauſa eius ſunt vermes, & aſcarides exiſtentes in extremo recti inteſtini, ac humores ſalſi venientes ad ipſum,aut vlcera ſanioſa prædicta.

De cura pruritus ani. Et cura eius eſt. Nam ſi ſit a vermibus curetur cura prædicta vermium.

Et ſi ſit ab vlceribus,curetur cura vlcerum.

Si vero ab humoribus ſalſis conſiderandum. Nam ſiquidẽ ſunt tales humores a ſuperioribus miſſi, duæ res in cura ſunt neceſſariæ. Prima eſt corporis euacuatio ab eis, & rectificatio regiminis, vt non regenerentur, ſed adæquentur generari. Secunda eſt eorum,qui miſſi ſunt reſolutio,& abſterſio.

Pharmacia. Primam rem complent purgantia pharmaca appropriata tali humori, cũ præceſſione digeſtiuorum appropriatorum; qualia ſunt ſyrupus de fumo terræ,& pilulæ eius; Et cõuerſio regiminis ad cõtrarium naturæ humoris,& fit cum cibis, & potibus generantibus ſanguinem bonum,abſtinendo a ſalſis, & acutis. Et deriuatiua, vt ſunt ventoſæ ſuper anchas poſitæ, & rentæ.

Dieta.

Deriuatio. Inſeſſio. Secũdam rem complent ſeſſiones in aquis decoctionis vio.maluarũ,meliloti,acetoſæ, & granorũ lupinorũ, & fumiterræ, & abſterſio cum eo, & deinde cũ ceratis appropriatis munctis,quæ dicentur in cura ſcabiei.

Si adſit humorum curatio. Si vero fuerint retenti tales humores in partibus ani, nõ de nouo miſſi,curent,vt ſupra in tenetimo dictum eſt reſoluantur,& abſtergantur cũ lamina æris,& ſuppoſitorijs temperatis, q̃q; narcoticis, & rob ex aceto vini,iuuamen-

uamentum est valde, & inunctio iuxta ignem ex sale, & aceto, & oleo, & ventosæ, super alchasos positæ, quę mũdificant partes cutis, & attrahunt subtile cholericũ, quod humorem efficit salsum. Bibenda ſm Procidanium experta ad fistulas, deficcans, & cõsolidans. ℞. pedis colum bini, cardi benedicti, ana lib j. cymarũ rubi. vnc. vij. saluiæ, betonicæ, ana vnc. iij. hæc cõtrita bulliãt in vini, li. v. vsq; ad consumptionem medietatis, deinde colentur, & adde quartam partem mellis, & coque patũ, & cola, & vsui reserua, de qua sumat mane, & sero in ieiunio cyathũ vnũ, & quidam addunt calendulam. Cauda equina sæpe sumpta in vino; & emplastrata curat fistulam inter omnia, & est experta. Puluis ad fistulam, & cancrũ, & scrophulas aperras. Rec. arseni. vitrioli, aluminis zuccharini, nitri ana vnc. ij. puluerizentur cũ aceto fortissimo in modũ oxymellis, ponant in olla, cooperiantur, & circũuoluant bono luto, vt fumus inde non exeat, & bulliant lento igne a mane vsq; ad tertiam, & remoto vase, qđ inuenit, cooperculo colligat, & seruet; & tenta in ipso puluere inuoluat, & stet ibi per diẽ, & noctẽ; deinde remoueatur; deinde curetur ad modum alterius vulneris.

De potione experta ad fistulas.

De cauda equina. Puluis ad fistulam, & cancrum, atque scrophulas.

De mollificatione ani, & egressione eius. Cap. 10.

Mollificatio ani quomodo, &c.

Mollificatio ani, & egressio eius est nota. Et est, aut a natura, seu infantia, vel præter naturam dilatatus, & egressus non congregatur, & retrahitur naturaliter, & debito suo modo, sed remanet extra, & caput, seu extremitas recti intestini cũ eo, & qñq; parũ, qñq; in quãtitate palmi vnius, & plus prout in quodam vidimus Ianuense. Et qñq; egressio eius est cũ voluntate, & est minus malũ, & qñq; est præter volũtatem, & est magis malum; & qñq; est cũ sensu, & est melius; & qñq; pter sensum, & est peius, & qñq; est egressio sęcũ inuoluntaria, & est pessimũ. Et causa eius est, vt mala cõplexio paralytica ta frigida, & humida interiorũ, cũ materia subtili imbibita in neruo latitudinali cõgregante, & neruis lõgitudinalibus retrahentibus ipsum, & intestinum cũ eo, qñq; est mixta cũ caliditate iuuante ipsum ad penetrandum, & imbibendũ. Et qñq; est apostema in ano, sua grauedine trahendo inferius, coadiuuans. Et quandoq; est exterius veniens, puta ex aqua frigida, cũ balneatur, vt fullonibus, & nauigantibus, sæpe accidit vel aere frigido, cũ ei coacti exponũtur aliq. Et qñq; est pp hęmorrhoidarũ ligationẽ, incisionem, vel corrosionem in medicinis cadentem supra neruos, seu lacertos prædictos, quare abscindimus, & eius cura erit impossibilis. Aut propter casum supra dorsum, aut percussionem dislocantem spõdyles, a quibus nerui prædictorum lacertorum egrediuntur, quare nerui comprimuntur, & disrumpuntur.

Causæ.

De signis.

Signa eius, quæ a complexione mala paralyticata est, sunt, quod est, quia paulatim accidit, & præcessit regimen multiplicans talem materiam, & est sine sensu, vt plurimum, & accidit, vt egrediatur egestio inuolũtaria, & si est cum caliditate, sensus declarat, & tactus: & si est a causa exteriori, & frigore, similiter. Quæ vero, propter alias cautas, est subito veniẽs, & est causa manifesta absque aliquo modo regimine præcedente, & accidit dolor propter illud, quod accidit in neruo constringente, vel retrahente, de læsione.

De cura.

Cura eius, quæ est a mala complexione paralyticata interiori cum materia frigida, vel caliditati coniuncta, est similis curæ pruritus ani ab humore facti. Cum ergo præcesserit corporis purgatio ab humoribus prædictis venientibus, cum præcessione digestionis cum proprijs, & regimen fuerit declinans ad calidum, & siccum, necesse est, vt humorem illic imbibitum resoluas, abstergas, & exicces, & hoc cũ clysteribus, lauacris, collyrijs, emplastris, vnctionibus, & cum pulueribus. Clysteribus quidem ex aqua marina, & euphorbio, vel sagapeno, vel hieris magnis, vel agarico, & oleo rutaceo. Lauacris cũ aqua maris, sulphuris, baurach, felle, nitro, & aquis thermarum. Collyrijs ex melle, aloe, & colocynthide. Vnctionibus ex oleo nardino, costino, & laurino, vel ceratis, vel vnguentis appropriatis: quæ in antidotario nostro diximus. Emplastris ex ammoniaco, sagapeno, staphisagria, aceto, scilla, & cera, & melle. Deinde si quidẽ retrahatur, & reducatur, vtaris stypticis lauacris prædictis in tenesmo, quòd si non retrahatur, & reducatur per se, oportet, vt lauetur cum vino nigro pontico, vel aqua aluminis decoctionis gallarum, quercus, & cypressi, & cupularum glandium, myrtæ, & balaustiæ, & ddeine aspergatur puluere thuris, merdasenghi, cerussæ, & plumbi, gallarum, & antimonij, & deinde reducatur, & restringatur, & quiescat, & ventosa supra alchatin reducit ipsum.

Si fit apta apostema.

Quod si anus non reducatur propter tumorẽ, & apostema in ipso; tunc oportet, vt mollificetur sedendo in aquis calidis, decoctionis mollificantium, prædictorum in tenesmi cura; cum oleo chamæmelino, bdellio. quoniam reduceret. *deinde curetur cum eis, quæ dicta sunt in cura apostematis; deinde cum resoluentibus, & stypticis constringatur, quòd si non reducatur adhuc, supra caudam a duobus lateribus eius, cauteria applicentur.

** reducetur.*

Si a frigore.

Et si est a frigiditate exterius procedẽte, curetur cum calidis, prout in tenesmo dictum est.

Si ex percussione. & casu.

Et si est a casu, vel percussione supra dorsum, curetur dislocatio, si possibile est, vt in secunda sectione (Deo duce) dicemus. Puluis cornu cerui superaspersus post ablutionem cum vino ad reductionem confert.

Emplastrũ expertũ ad exitũ ani.

Medicamen expertum Hybernici ad exitum ani. ℞. charabæ, cornu cerui usti, balaustiæ, thuris, antimonij, acaciæ, thuris, minutim; terãtur, & puluerizentur super anum & vmbilicum, & renes, cum petroleo, & vitello oui assa. Aliud medicamẽ in exitum ani, & hæmorrhoidas. super lapidem molarem calidum folia porri contrita impone, & acetum superaspergе, & fac patientem sedere super eum; & anchæ eius, & renes inungantur melle, & puluere seminis nasturcij, & superliga. Item aliud.

Suffumigiũ optimum.

Recipe absynthium, parietariam, & mentastrum sine aliquo liquore calefactum, & superpositum, multum valet. Item spongia marina calefacta in aceto, in quo coctæ sint radices granatorum, & myrtus, superponantur. Itẽ muscelæon calidum sumptum, multum valet; & quando vadit ad sellam, & surgit ab ea recipiat fumum colophoniæ, thuris, & pinearum. Et ad dolorem ani, parietaria bene decocta, & permixta oleo, & deinde cocta, applicetur. Item aliud ad dolorem, & inflammationẽ. ℞. stercus gallinæ siccum, vel recens, dissolue cum oleo in testa calida, & super peciam extende, & loco dolenti appone, & oleum decoctionis scarabeorum, & balnei cum cimbalaria facit idem.

Aliud medicamen ad mollificationem ani.

Medicamen Gal. conferens ad mollificationem ani, & exitum eius. ℞. fructus, qui dicitur arabugi, gallarũ, cerussæ de plumbo, acaciæ, barbæ hircinæ, corticis pini, quæ dicitur santis, thuris, & myrrhæ, omnium, ana aure. iiij. puluerizentur, sicca, & postquam abluitur anus cum vino pontico, superaspergе.

SVMMA II.

Quartæ particulæ sectionis primæ, & est de medicinis ægritudinum instrumentorum vrinæ.

PROLOGVS.

Anatomia rerum.

SVblimis Deus renes creauit, eosq; dotauit virtute specifica, qua superfluitatem aquosam traheret ex venis, vt virtute hepatis impellentis insimul a sanguine sequestretur, ex quo iumamentum mixtionis ipsius extitit præfinitũ. Et coagulauit eos in substantia dura, ex sanguine, ne ab eius acuitate mordicanti quasi continue grauiter læderentur. Et combinauit eos, vt si vni accideret nocumentũ, alius in operatione complenda subsistat, fecitq; proinde vnumquodq; plurimarũ diuisionum, sicut in boue, non vnius

continuæ

continuæ ſubſtantiæ ſicut in porco, vt cũ nocumentum alicui ex partibus eius accideret, ſtaret in operatione tam neceſſaria cum plurimo eius ab illa parte diſtincto; incubit enim naturæ tam grandis neceſſitas tranſcolationis aquoſitatis ex venis a ſanguine, vt nõ minor ſit neceſſitas mixtionis ipſius cũ eo; quemadmodum enim nutrimentũ tranſire ad mẽbra ſine aquoſitate non poteſt, nec eis diſtribui, & apponi, ita ſine eius ſequeſtratione non valet illis diſtributum vniri, & ſicut ex primo defectu accidit atrophia, ita ex ſecundo prouenit hydrops, vel cachexia. Hanc autem neceſſitatẽ natura præcognoſcẽs, illos alligauit dorſo, neruis, ac ligamentis explantatis ab eo, & iuxta venam ſupra ipſum extenſam hinc inde lateraliter collocauit, vt a vena ipſa emulgenti vocata, habilius traherent illam. Collocauit illos ſeorſum in homine, dextrum quidem ſuperius propinquũ hepati, donec pennulam eius tangat, & hoc, vt habilius ab eo illam traheret, quantum poſſibile eſt. Siniſtrum vero inferius, vt quia, quod trahitur ex illa non attrahit ex primo foramine, quod habet ad venam immoa dextro, vt attrahatur, & quod propinquius primo ad longinquius ſecũdo; ſicque tranſcolatio melius compleatur, ob quam poſita eſt in inferiori, ſeu intrinſeca eorum parte, concauitas, ad quam traſmittitur primo, & aqua impellitur inferius ad veſicam, & in medio corpore renes, quod de ſanguine aſſociatur aquoſitati trahendo, purificant meliori modo, quo poſſunt ab ea, vt nutriatur ab eo, & aquoſitatem, tamquam inutilem ad veſicam impellant. Aquoſitas. n. natura ordinante nõ fic a ſanguine purificata de hepate transfertur ad renes, quin ad ſanguinis miſti, ad modum lotutæ carnis recentis, hanc quo nutriantur renes, quam ſi in ſequeſtrando, nec nutriantur ex illo deficeret, vrina redderetur, ſicut lotura carnis recẽtis, eodẽ quaſi modo, quo ſi hepar debile nõ diſcernat, quam impellit eis aquoſitatẽ a ſanguine, prout oportet. Et renibus aduenit neruus paruus, quo excreatur panniculi, ipſos a mẽbris alijs diſtinguentes, & circa venam flectentes, & dorſum. Aduenitq; eis vena illa magna ab hepate, & arteria ex arterijs, quæ aduenium hepati. Poſt quorum creationẽ creauit veſicam. Quemadmodum. n. Deus ad expulſionem ſiccæ ſuperfluitatis, quæ digeſtioni primæ inſequitur, ordinauit quædam mẽbra ad ſequeſtrandum ipſum a chylo, vt ſuperiora inteſtina graciliamaxime, quædã ad colligendum, vt monoculum, & quædam ad complendum vt colon, quædam ad extraducendum vt inteſtinũ rectũ propter cauſam ſuperius aſſignatã, Eodẽ modo ad expulſionem ſuperfluitatis aquoſæ, quæ ſecundę in ſequitur digeſtioni, Deus membra inſtituit quædam, hæc vero ad ſequeſtrandum, vt renes: quędam ad colligendum & cõplendum, vt veſicam; quædam ad producendum ipſam extra, vt virgam; propter eãdem ſimiliter cauſam, & vritides, vt viam per quam tranſiret de renibus ad veſicam. Sicq; creauit eam, & neruoſam, & panniculoſam, vt eſſet ſuſceptiua exiẽſionis in colligendo illam, & duorum panniculorum, ſeu tunicarũ, vt fortis eſſet in continendo, proinde fuerunt panniculi ipſi ex ligamentalibus neruis contexti, quorũ interior eſt duplo craſſior exteriori, ne ab acuitate vrinę, cui obuiat, offendatur. Et vt colligatur in ea ſubtiliter ingeniatus eſt, vt ſic eã intraret, quod per viam introitus quoquo modo nullatenus retrocedere poſſit: ꝙ ſi poſſit, naturæ periculum atq; faſtidium parerer, ſicut ſcrophus, proinde vritides poros protenſos a renibus ad ipſam diſpenſauit, vt attjngentes eam in concauo eius, & iuxta collum incederent inter duos panniculos eius, exteriorem tunicam perforando prius & hoc per ſpacium habens quantitatem, deinde diſtumpent interiorem panniculum, vt aquoſitatem in eius concauitatem transfundar, & cum impleta fuerit a comprimente interiorem panniculum eius exteriorem ſubintrãtes, inter eos vritides clauderent compreſſi, quo minus ex eis regrediatur vrina quantũcumque etiam exterius comprimant. Ait. n. Galẽ. ſi. n. ad quam partem clauditur feneſtra, eam impellendo ſtudeas aperire, magis eam firmabis. Et vt collecta in ea teneretur pro voluntate, nec exiret per eius collum, quod ad eius ordinauit expulſionem inuoluntarie, ſicut in patientibus vrinæ deſtillationem contingit, procreauit ipſum carnoſum, plurimorum anfractuum, & in eo lacertum latitudinalem inuoluit, contractione cuius præcluſum, ad modum marſupij, vt vrinam retineret pro velle; & tandiu quod vnctuoſitatem ſanguinis, qua inficitur trahar, qua nutriatur, deinde eo mollificato, vrina procedit ad virgam, vt extra progrediatur per circumtractionem, et compreſſionem villorum eius ſubſtantię, ſi multa exiſtat vrina, & ſi pauca exiſtat in ea per circũtractionem, & compreſſionem lacertorum etiam ventris ordinatorum ad coadiuuandam etiam talium ſuperfluitatum expulſionem. Et cõnuatur vnicuiq; laterum eius neruus quãtitatem habẽs, & venæ quietę & pulſatiles, & multiplicati ſunt in ea, vt ſentiatur cui innititur, & ad quæ extenditur.

Ex quibus manifeſte colligitur, quot ſint ægritudines eis poſſibiles rpaliter euenire, atq; curabiles proprie, & ex cõmunitate. Et proprie ſunt gnis malitiæ cõplexionis ſimpl. & cõmiſtæ, vt plurimũ, & puræ, & cũ materia, vt plurimũ; propter illud, quod de humore aduenit eis cum ſuperfluitate aquoſa, & generis malę compoſitionis, vt oppilatio in eorum venis, & poris, ac repletio in concauitabus eorundem ex ſanguine, humore, vel lapide: & generis ſolutionis continui, vt ſunt vlcera, & corroſio in eorum ſubſtantia, & abſciſſio venarum, & apertio earũ; & generis apoſtematis, ex quibus debilitantur accidenta iter veſica, & renes in eorum operatione prædicta communi, & cum multiplicatur, debilitatur hepar, donec perueniat res ad hydropiſim, ſi non aliter reſiſtatur, dolent quoque, & alia ſymptomata patiuntur. *Quibus nã ægritudinibus ſubiacent.*

Et ſignificatio ſupra tales habetur proprie, & potiſſime ex proprio dolore, & tactu, & diſpoſitione membrorum vicinorum compatientiũ eis immediate, vt eſt dorſum, & alia vrinalia membra immediate, vt eſt hepar, ſtomachus, cor, cerebrum, et etiam totum corpus. Vnde Abu. membrum compatitur alteri, membro, quia tertio membro aſſociatur ſicut cerebrum aſſociatur reni propterea quia vnũquodq; aſſociatur hepati; & exeuntibus cum vrina, quæ ſi ſana ſint, & appetitus non ſit læſus, ſitque cum alijs contentis præter naturam, ſanitatem hepatis indicat & ægritudinem renum, ſi dolor in lumbis exiſtat, vt Abu. dixit, & per ipſam non ſanam puta craſſam, & reſidentem, multam, eorum ęgritudines ſoluuntur, quibus plurimum paucitas vrinæ aſſociatur. *Signa.* *compatitur.*

Et ſecundum, hęc ſumma ſecunda, quartæ particulæ, ſectionis primæ, quę eſt de medicinis ægritudinũ inſtrumentorum vrinæ, capitula cõtinet xiiij. Et quia renes, & veſica in cauſis, ęgritudinibus & accidẽtibus, conueniũt plurimis, quemadmodum & in actu, vt ex prædictis apparet, plurimum & in cura cõuenient, & medicinis quibus habet compleri, differentibus & tamen in virtute, potentia elementali & ſpecifica, propter differentiam in natura, pro tanto de cura ægritudinum plurimarum ipſorum ſimul loquemur cauſa breuitatis, (cum Dei nominis inuocatione, qui ſit benedictus.

Continet autem hæc ſumma ſecunda capitula xiiij.

De mala complexione renum, & veſicæ: de Oppilatione eorum, ex ſanguine vel alio humore; & de medicinis eorum. Cap. 1. 72
De Oppilatione renum, & veſicæ ex lapide; & medicinis eius. Cap. 2. 75
De dislocatione renũ, & veſicæ, & medicinis. Ca. 5. 75
De ſolutione continui in renibus, & uenis eorum, & eorum vlceribus, & ſcabie, ac reliquorũ membrorum vrinæ, & medicinis eorum. Cap. 4. 75
De apoſtematib⁹ renũ, & veſicæ, & medicinis. Ca. 5. 76
De dolore renum, & veſicæ, proueniente ex eo; & medicinis eorum. Cap. 6. 77
De debilitate renũ, & veſicæ, & diſtinctione nocumentorũ contingentiũ in actione vrinãdi. Cap. 7. 78

De

De diminutione, seu paucitate vrinæ, ablatione, & priuatione ipsius. Cap. 8. fol.78
De diabete. Cap. 9. 79
De fœtore vrinæ. Cap. 10. 80
De dysuria, & inuoluntatio exitu, & destillatione vrinæ. Cap. 11. 80
De stranguria, & difficultate vrinæ. Cap. 12. 80
De ardore vrinæ. Cap. 13. 82
De multitudine, & mictu in lecto. Cap. 14. 82

De mala complexione renum, & vesicæ; de oppilatione eorum ex sanguine, vel alio humore; & de medicinis eorum. Cap. 1.

Oppilatio Renum. MAla complexio renum, & vesicæ, & species eius, causæ, signa, & cura ex his, quæ dicta sunt in hepate sunt manifesta, & infra ca. de debilitate dicemus.

Causa. Oppilatio in renibus, & vesica, & alijs instrumentis vrinæ, vt plurimum est coarctatoria, propter illud, quod descendit ad ea, de superfluitatibus, cum vrina; & si ex humore est implente, & oppilante, aut erit ex multitudine sanguinis, & signa eius sunt sanguinea, vrina cum dolore grauatiuo in eis, & dorso. Vnde Abuha ait, est autem cum in ægritudinibus acutis sanguineis vrina, sicut sanguis ipse emittitur, apertione venæ non existēte in renibus, & significat repletionem superfluam in venis, quam contrahit, & ostendit in renibus esse dolor grauatiuus partium prædictarum adiunctus illi, & significat eam tactus caliditatem inueniens supra renes, & dorsum, & sitis quandoque, & regimen vniuersale, & aliæ consimiles circumstantiæ inuentæ in eo, cum iuuamento a frigidis; & quandoq; erit ex congelato sanguine in vesica, de qua infra de solutione dicetur. Aut erit ex alijs humoribus, crassis, & viscosis.

Signa. Et signa eius, sunt, vrina cum hypostasi crassa, & conglobata, & cum ampullis supernantibus, vt Hippocra. dixit in aphoris. Cum maioris grauedine, seu doloris grauatiui renum additione, non solum propter id, quod oppilat, sed etiam propter id, quod ex oppilatione retinetur, & aggregatur. Et est in ea retentio vrinæ quandoque, vt infra dicetur; & tactus inueniens frigiditatem supra renes, & regimen præcedens multiplicans tales humores, & aliæ consimiles circumstantiæ cum iuuamento ex calidis. Et quandoq; est, cum ventositate crassa coarctata, in eis generata ex prædictis humoribus calefactis, vel cibis. Et signa eius sunt signa prædicta cū extensione percepta, seu tensione proprie cum mouetur, & inclinatur. Et quandoq; est ex humorib. mediocriter alteratis, puta sanie crassa, & viscosa coarctata in eorum concauitate, & poris, quam natura expellit per venam aorti maiorem, a superioribus membris, ad membra vrinæ, sicut Galen. & Abuha. dixit. Et signa sunt, antecessio apostematis dubelati in superioribus membris, vel vlcera, & proprie in hepate, & spiritualibus membris, vrina saniosa, & ardor. Et signum commune in omni causa, est stupor inferiorum membrorum, eo quòd spiritus sensibilis ad ea bono modo transire non valet, cum quibusdam prædictorum signorum, scilicet dolore grauatiuo, & sensu caliditatis supra renes, aut erit ex lapide, de quo statim dicetur.

4. aphor. 71.

4. de lo. affec. cap. 4. & 4. aph. tex. 79. Signum cōmune in omni causa. Stupor est inferior.

Cura si oppilatio sit ex sani. Cura eius, quæ est ex sanguine, est euacuatio cū phlebotomia ex basilica vsque ad lipothymiam: deinde si expedit cum phlebotomia saphenę, vel apertione venarum hæmorrhoidalium, & cum regimine extenuatiuo, vel infrigidatiuo ex diureticis frigidis.

Cura oppi. ex humore crasso. Phlegmagoga simpl. Et cura eius, qui est ex humore crasso, & viscoso, est cura oppilationis hepatis ex humoribus crassis talibus. Et est in summa tres res. Prima est regiminis subtiliatio. Secunda est adequatio materiæ. Tertia est euacuatio ipsius. Prima res nota est. Secunda etiam. Tertia ex præmissis ibidem completur; tamen quandoque cum soluentibus cum deriuatione, vt sunt vomitus, clysteres, & pharmaca ventris solutiua, ex quibus proprium, & simplex est agaricus, & galbanum, semen vrticæ, itis, assarum, sagapenum, cum hydromelle, & vterque elleborus. Et compositum est hiera, oportet autem ne fit solutio laborioſa, ne humores effundantur ad renes, quādoq; cum soluentibus a deriuatione, vt cum diureticis calidis, ex quib. propria sunt spica, folium, casia lignea, phu sicca, aqua cicerum nigrorum, & capil. ven. meu, & vinum, in quo resederit spica, soluunt enim vrinam in humoribus crassis, & alia, quæ prouocant cum virtute, & extrahunt superfluitates crassas, quas infra dicemus in cura oppilationis eorum, ex lapide, & difficultate vrinæ, nisi rheumaticus fuerit; quo casu diuretica fortia non conueniūt, nisi prius purgato corpore, materia cessauerit fluere. Vnctionibus ex oleis resolutiuis, & ceratis, & emplastris, & balneis resoluentibus naturaliter, vel artificialiter ordinatis. Et si quidem sit cum ventositate, cura est inflationis stomachi, hepatis, & splenis superius dicta.

Phlegmag. compos. *Diuretica.*

Si oppilat. sit ex sanie curatio. Si vero eorum oppilatio sit, ex sanie eius. cura est duplex regimen. Primum est regimen apostematis dubelati, & aperti, seu vlcerum superiorum membrorum. Secundum est saniei mundificatio, vt non noceat. primum habitum est superius. secundum etiam vbi de cura apostematum dictum fuit.

De oppilatione renum, & vesicæ, ex lapide, & medicinis eius. Cap. 2.

In quinque partib. corporis lapis generatur. LApis in quinque partibus corporis secundum Galen. generari potest. In pulmone. s. & intestinis, de quibus supra dictum est, & illud est raro, & in renibus, & vesica, de quibus nunc dicendum est, & est, vt plurimum, & etiam in iuncturis, de quo dicetur infra, & & est mediocriter se habens, & vbicunque generatur, communem in genere habet causam. Et hi, de quib. est sermo, in causa conueniunt, sed in eius quanto differunt. Conueniunt inquam in causa, scilicet materiali, & efficiente. Materialis quidem est, vt plurimum humor crassus, & viscosus in corpore generatus translatus ad illas partes renum, & vesicæ, ibique retentus, & quandoque apostemans. Hic autem humor, vt plurimum est phlegmaticus, cum sit proprie condensabilis; non sic sanguis, licet quandoque ad illas perueniat, quia nec crassus est, nec viscosus, sed consistentia temperatus: & cum peruenit ad illa, conuersus in malam qualitatem venenosam, quemadmodum Hippoc. dixit, non poterit ibi contineri, sed extra pellitur a natura. Nec melancholia, quia propter siccitatem eius partes non adhærent, vt condentur, sed incinerantur potius, nec choleta, quia non crassa, viscosa. Et causa generationis talis humoris phlegmatici, est debilitas digestionis, aut ex parte virtutis caloris innati, quia debilis, vt contingit in senioribus. Aut ex parte cibi, quia crassus, & viscosus de genere panis, & pastæ azimæ; & carnium crassarum, vt animalium magni corporis, vt boum, bubalorum, ceruorum, & porcorum, & syluestrium, & antiquorum, & nimis iuuenum salitarum, & auium paludestrium, & piscium magnorum, & lacticiniētium, & lacticiniorum, & leguminum, & aliorum similium. Aut potus aquæ turbidæ, & proprie lacunalis, & stagni, & vini crassi, & turbidi. At ex parte mali regiminis in alijs attendendis conditionibus circa digestionis perfectionem, vt in pueris, & gulosis adolescentibus, de quibus supradictum est in capitulo debilitatis digestionis. Causa vero translationis, est virtus expulsiua superiorum membrorum, fortis; hepatis, scilicet, & venarū, proprie cum amplitudine viarum ipsarum, & debilitas renum. Causa vero retentionis illius in ipsis est debilitas virtutis expulsiuæ ipsorum in ipsis naturaliter, vel ex ægritudine cum strictura viarum expulsionis, & crassitie humoris, & concauitatis aptitudine in colligendo, & retinendo quamdiu condensetur; quare extra corpus expellere illum humorem non valet, sed tardatur tempore longo, & euacuatur, quod subtile est, & clarum cum vrina paularim, & crassum, & terrestre remanet in eis, & condensatur. Isaac enim dixit, per canalem stri-

Causa materialis.

ctum non transit liquor crassus. Si enim virtus fortis exi steret,& via apta totum humorem paulatim, sicut aggregantur,cum sui crassitie expelleret, cum vrina crassa vnctuosa, & turbida; quare generatio lapidis non sequeretur, sicut in pluribus talem vrinam mingentibus sæpe videmus. *Efficitur.* Causa vero efficiens lapidis est caliditas ab æqualitate egressa illorum membrorum agens in talem humorem retentum ibi, & condensans ipsum,quandoq; in pilos rubeos longitudinis vnius palmi, vel brachij secundum Hipp. & Gal. quandoq; in lapidem quêadmodum est videre in balneis thermarum,& vasis,in quibus aqua calefieri consueuit; in quibus crassum aquæ in lapidem durissimum propter agentem calorem densatur.

Vnde caliditas tãta mẽbris lapidẽ generantib. emanasitur. Aduenit autem illis membris talis caliditas, aut a causa intrinseca,aut extrinseca,& intrinseca,aut propria,aut ex vicinitate. propria autem naturaliter,aut accidentaliter ex humore cholerico ad illa translato a superioribus membris,hepate,scilicet cysti,venis,apostemate,vel non apostemate,ex vicinitate, & proprie ad hepar super calefactum. Et extrinseca per se, & per accidens calfaciente, per se quidem, vt cibis, & potibus calidis, forti motu, peditando, vel equitando in aere calido, balneis calidis, & forti strictura lumborum, & alijs. Per accidens, vt ex frigore aeris, vel balnei cõstringente poros, & inflammante caliditatem ipsorum: nec est frigiditas per se causa eius, cum talis frigiditas congelans in corpore stante vita non possit esse. Et si generatio phlegmatis vitrei sit in ventre,dicendum ꝙ est minor ea, quæ condensat in lapidem, & tamen dicitur congelans respectu causæ aliarum specierum phlegmatis. Hæ autem causæ licet communes sint eis ambobus, in lapide tamen vesicæ sunt fortiores,propter ipsius naturam. Et.n. membrum inferius positum, ad quod humor, qui est materia lapidis peruenit, transcolatus, & subtiliatus per vritidum,transeundo strictũrã, quare non est aptus condensari, ut crassus,qui peruenit prius ad renes cum sua viscositate, & grossitie propria. Est etiam membrũ neruosum pauci sanguinis, & frigidum,quare ipsius caliditas non est potens cõdensare, sicut in renib. sanguineis,& naturaliter calidis. Adhuc locus retentionis in vesica est amplior. Et via expulsionis apertior propter largitatẽ colli eius,& breuitatem, & in mulierib. maxime,quare lapidis generatio in ea est difficilior, & proinde minor, & cum generetur propter fortitudinem causarum, maior erit, ad curandum rebellior, & secundum Hip.in apho.periculosior. Generatio quoq; ipsorum,conuenientia, & disconuenientia prædictorum,causarum diuersarum aptitudinem habet in ętatibus diuersis, vt Hipp dixit in apho.in sexibus quoq; & naturis diuersis corporum, & membrum in quibus generari habent,& habitudinem etiam.Nam in prima ętate, quæ protenditur vsque ad dentium plantatiuam non est generatio lapidum apta,cum humores subtiles nõ viscosos habeant,nec crassis vtantur rebus,non calorem acutum,non strictũram viarum,& si habeant propter paruitatem, tamen propter humiditatem complexionis recipiunt extensionem, quare non retinetur,vt in lapidem condenserur. In ætate autem, quæ est dentium plantatiua, quæ est vsque ad vij.annos completos, & vsque ad xiiij. in quo inchoatur pubertas, quia materialis causa deficit, naturaliter generatio talium lapidum inepta videtur propter materiales humores, cum in eis adhuc sunt subtiles, nec sunt crassi, & viscosi propter debilitatem digestionis,cum habeant illam fortem. Accidentaliter autem cum materiam habeant propter ipsorum gulositatem, & malitiam regiminis in alijs debilitantes digestionem, quare tales multiplicentur humores, adsitque causa in ea efficiens, quia calor iam factus potens non obtusus,permanens in prædicta ætate,fit etiam viarum conuenientia, quia membra duriora facta non sic fuerint extensibilia, quare in ea ipsius lapidis generatio apta est, in vesica tamen secundum Hipp. quoniam fortitudo superiorum expellit ad illam, quam colligit ipsa, & retinet, & non expellit propter frigiditatem. Omne enim membrum frigidum complexionis frigidæ,

Qualiter lapis secundũ diuersas ætates in diuersis locis ẽgeneratur.

actiones defectas habet ex necessitate, dixit Gal. In pubertate, adolescentia, & iuuentute, hic nec ibi generatio lapidis apta est propter defectum materiæ, quia humores habent subtiles, nec sunt gulosi, vt priores, & eligere incipiunt diætam bonam,quare humores tales non generantur;nec transferuntur ad inferiora,ibique retinentur, sed propter virtutis pororum, & viarum largitatem expelluntur extra, licet causa efficiens sit in eis intenta. In senectute vero licet fit materia, vt humores propter digestionis debilitatem multiplicati in eis,& viarum strictura propter siccitatem corrugãtem, & in vltima proprie, quia tamen deficit in ea causa efficiens, quæ est in generatione potissima lapidis generatio, non existit in vesica, sed in renibus tantum propter eorum caliditatem. Et in mulieribus non in vesica,quia ibi deficit caliditas, nõ sic autem in renibus, deficit quoque viarum strictura, quia vias habent amplas, quia collum vesicæ in eis amplum est, & curtum, non sic autem in renibus, vt Hippoc.in principio libri, de aere,& aqua locutus est, materia quoque ad renes peruenit plus non transcolata, sicut ad vesicam descendit.

In naturis quoque diuersis vniuscuiusque generatione diuersa, & in habitudinibus quoque. In humida enim natura; & habitudine pingui fit generatio ipsius in renibus peremptore: & in sicca,in vesica,propter causam prædictam. Licet autem hæc diuersitas perueniat ratione aptitudinis ad causas eius, congregandas,vel nõ, in naturali complexione ætate, sexu, habitudine, & dispositione membrorum; accidentaliter tamen potest vtrobique lapis in omni ætate, complexione, & sexu, & habitudine generari. Cumque antiquatur generatio lapidis,vt eius causæ perdurent, & habituentur, nõ prohibetur, nec sanatur licet remedium habeat quoquo modo,& proprie in senioribus. Vnde Hip.in apho. Nephretici,& circa vesicã dolores laboriose sanantur in senibus, nec post.l.annos.vt. iiij. epidemiarum dixit, sed continuantur, & transit ad hæredes. Et cum non est habituata, sed dispositia, & noua secundum augmentum, & diminutionem causarum fit seruans quandoque periodos mensis vnius,vel plurimum. *4.apho.6.*

Signa. Signa oppilationis renum, & vesicæ ex lapidibus, & aliorum membrorum vrinalium distinguentia ipsam ab humorosa, sunt signa lapidis, quæ in humorosa nota sunt; & signorum lapidum, quædam sunt communia, quædam propria. Communia quidem ex vrina sumuntur, dolore, & exeuntibus cum vrina. Et sunt, nam cum videbis vrinam, quam consueuit mingere patiens turbidam, & crassam clarificari, & attenuari,tunc æstimabis lapidis generationem, & cum additur dolor, vt quia sentiat patiens dolorem in partibus vrinæ membrorum, tunc certificata erit æstimatio tua, quia materia iam aggregata est in membris illis ad lapidis generationem: deinde si vides aliquid arenæ residentis ei associari, tunc tua æstimatio erit completa, & maxime si materiam videas retineri. Notandum autem, quòd lapis si mediocris sit, retinet vrinam totaliter, quia potest subintrare meatum vrinæ, & occupare; magnus autem subintrare non valet, & si opponat se orificio meatus de facili remouetur, paruus vero si subintrat, non occupat totum, vt possit totaliter retinere. Et cum tanges illas, & inuenies molles, lapis est in fieri, si vero duras lapis iam factus est. Propria vero ex qualitate naturæ doloris, & exeuntium, cum ipsa sumuntur hoc modo. Nam in lapide renum vrina est cum rubedine, dolor est in lumbis, & fortis adeo, quòd fit quandoque similis colico, & intenditur tempore inanitionis, sumpto cibo remittitur, & est cum quiete, dolor est ibi fixus, & cum mutantur ad vesicam interpollatur, & minuitur,& in alijs augetur,& proprie apud repletionem intestinorum propter coarctationẽ pororum vritidum, & cum peruenit vsque ad inguina, & emunctoria; tunc iam peruenit ad vesicã, vt superius dictum est; & arenosa residentia sunt rubea cum consuetudine procreationis eius. In lapide vero vesicæ urina est alba, & *Communia.* *Vrina.* *Notam.* *Propria.*

4. aphr. 29. ba,& arenoſa ſimiliter alba,vel cinericia, vnde Hip. Qui bus in vrina arenoſa, & alba ſedimina ſubſtant, his veſica,aut renes lithiaſim habent. dolor quoq; accidit in pectine,& peritoneo minor,& quandoq; lapis veſicæ tenetur in loco amplo,& ſpacioſo,ſed in renib. eſt coarctatus in ſtricto, & plurimũ retinet vrinam. Et eſt maior quàm lapis renum propter maiorẽ extẽſionem,quam recipere poteſt in veſica, & durior,propter longiorẽ moram, quã trahit in ea,quã in renibus faciat. cum ergo cadat ſui grauitate in collum veſicæ,quod inferius tendit ſua magnitudine,integre oppilabit,& retinetur vrina,& eſt ſignificatio fortis ſuper lapidem confirmatum, & tunc cũ hoc eſt pruritus continuus in pectine,& in canali,quare confricat eam continue, & proprie ſi eſt puer,& accidit erectio aſſidua, & quandoq; mollificatio vltra modum, & perducit ad exitum ani. Et cauſa in pruritu eſt exaſperatio veſicæ ex lapide duro, & commoto in ſpacio veſicæ, & maxime cum ſunt plures, ſiue ſint in ea generati, ſiue a renibus deſcenderint ad ipſam,quare exaſperant, & inducunt pruritum, & cum vrina tunc emittuntur furfures, & quandoque ſanguis propter abraſionem.

Prognoſt. Et accidit lapis veſicę in regionibus ſeptentrionalibus magis,conſuetis,& in infantibus, & corpora illorũ pluri mum ſunt extenuata,quod eſt e contra in lapide renum.

De curá lapidis. Cura lapidis eſt quatuor res. Prima eſt abſciſſio cauſę. Secunda eſt ipſius eductio. Tertia eſt regimen.

Quarta eſt correctio accidẽtium, ex quibus eſt dolor, vrinæ retentio, & vlcerum impreſſio, quæ quandoq; eſt prior, præ magnitudine enim accidentium interdum oportet peruertere ordinem curæ.

Præſtrauatio. Prima eſt cauſæ abſciſſio. In abſciſſione namque eius conſiſtit præuiſio, qua lapidis generatio prohibetur, & qui eſt in fieri,impeditur, & qui factus eſt,non augetur, ſed educitur,& proprie ſi ſit paruus,& completur tribus

Diæta. modis. Primo cum prohibitione generationis materię, ſcilicet humoris craſſi, & viſcoſi, & illud cum ordinatione regiminis in cibis, & potib. ſubtilibus, & euchymis,

Pharmac. & in alijs debite digeſtionem complendo. Secundo,cum euacuatione ipſius humoris iam generati, ex hepate, & venis, ſi adſit; & etiam cum deriuatione a partibus illis, puta, cum vomitu,clyſteribus,& alijs ſolutiuis pharmacis ſumptis,& in euacuatione eius de partibus renum,& veſicæ, ſi ſit ibi detentus, & coarctatus, vt in lapidem condẽſetur, & hoc cum diureticis temperatæ caliditatis,

** caliditatem Lapidis generationem prohibentia.* quæ cauſam efficientem ſcilicet ipſorum * caliditatis, non augeant, & intendant, qualia ſunt ex cibis. Vt ſunt

Cibus. carnes auium montanarum paruarum, paucæ pinguedinis, & caliditatis, & herbæ diureticæ, vt bauciæ recentes, & apium; petroſelinum,fœniculus,endiuia,& aſparagus. Ex leguminibus, vt chiſt hordei, & aqua ciceri nigrorum, & ex fructibus, vt ficus humidæ,& ficæ, & amygdala, & vua alba. Et ex poribus, vt eſt vi-

Potus. num ſubtile clarum, album, cum aqua dulci, & clara lymphatum parum. Et ex medicinis,vt eſt decoctio polij, quinque radicum communium, capilven & radicis althæę,ſchænanthi,& ſcolopendriæ,& ſimilium:omnia enim hæc prohibent generationem lapidis, & paruum frangunt,& educunt, & ſecaniabin cum aceto ſcillæ. Et

Lenitiua. inunctio illarum partium cum oleis mundificantibus, & abſtergentibus illas partes, vt eſt oleum de amygdalis amaris, de lilio, & de apio. Et cum ceratis vel emplaſtris ex abrotano, fœce combuſta, & nitro. Tertio

Curatio Caliditatis materiæ. abſque matu. cum alterantibus ipſorum qualitatem membrorum, quæ eſt cauſa efficiens, & illud cum diureticis frigidis, qualia ſunt bathecæ, & ſemen eius, & ſemen citruli, cucurbitarum, & cucumerum, & aqua lactis, aqua melonis indi, & vnctiones ex ſuccis,& oleis ipſorum, & cum alienatione omnis calidi inflammantis, interius, & ex-

Curatio eiusdem cum eſt materialis. terius miniſtrandi. Et ſi ſit cum effuſione humoris cholerici,purgetur cũ proprijs, ex quibus eſt aqua lactis,ſeminum communium,liquiritiæ,mellis, caſiæ fiſtulæ, & ſolatrum hortulanum eſt proprium omni cauſæ, & ſyrupus de ſucco viol. & ſimilia, & ſi fuerit cum inflammatione,vel eryſipelate, ſeu apoſtemate duro.

Eductio eius tripliciter fieri habet. Vno modo, cum dilatantibus membra, & ductus, ac etiam lenientib. ductuum ſuperficiem,atque lapidis, & proprie cum eſt paruus,& cõpletur cum adminiſtratione balnei,ſeu ſomentis ex aqua dulci, decoctionis meliloti, calamenthi, althæę, maluarum,chamæmeli, ireos,radicum fœnugræci, ſeminis lini, anethi, & ſimilium. Et cum vnctionibus illarum partium ſ.alchatin ilium, inguinum, pectinis, & peritonei,ex oleo de althæa, de ſęnugræco,de anetho, de alchanna, de lilio, amygdalarum dulcium, & amararum, & de lino. Et cum ebibitis in lapide renum, vel iniectis in lapide veſicæ,ex iuribus carnium vnctuoſis, & mucilaginis, caſiæ fiſt.tragacanthi.pſyllij, & olei amygdalarum, & vio.gummi, fœni, azarur; & decoctio maluæ campeſtris cum butyro, & melle, de qua ſumatur res plurima,& grana pini,& ſimilium. Secũdo cum comminuentibus lapidem, & educentibus, & proprie cum eſt magnus,& durus,qui calidis,& humidis nõ diſ-

B ſoluitur,quo rũquędam ſimplicia ſunt,quędam compoſita. Et ſimplicia quædam conuenientia a cõplexione,quædam a proprietate, & quædã vtroq; modo. Et a complexione comminuentium, quædam ſunt debilia, tantum in renum lapidibus imprimentia,qualia ſunt amara abſterſiua,quæ ſunt fortis inciſionis, & temperatæ caliditatis, vt eſt radix ſpinæ, quæ græce nominatur ſpergos, & radices ſenticæ, herba caſtracan, & polium, lapides nominati græcę adhata, & acetum ſcillæ;& reliquæ medicinæ ſimiles iſtis,vt betonica pentaphyllõ,& capil.ven.grana ſolis,ſaxifragia, & folia ſaxifragiæ, quæ frangens lapidem interpretatur, & radix ſcolopendriæ, & aquã ficlæ, harum autem impreſſio non eſt niſi in lapide renum, & pertranſeuntia vſq; ad lapidem veſicæ, qualia ſunt, cicer nigrum, & aqua eius, radix coſti, bdelium, & ſimilia. Quædam fortiora impreſſionem facientia in lapidẽ veſicæ, tanquam in duriori obiecto; lapis enim veſicæ difficilior eſt ad comminuendum, propter eius magnitudinem,propter duriciem maiorem, ac longinquitatem; &

C propterea comminuentia oportet eſſe fortia, & non tantum ſimplicia,immo compoſita, & propterea ſi comminuunt lapidem veſicæ, comminuunt lapidem quoq; renum, ſaltem cum ad illa perueniant prius, & non e conuerſo, vt dicit Abuha. Compoſita vero infra dicentur. Sed talia ſimplicia ſunt radix ſcillæ, allia, & tribuli, & grani nucum, apium montanum, calamenthum. pulegium hirci, vel cerui, radix citruli campeſtris, & eſt cucumer aſininus, radix balſami, & partes eius, ſemen raphani, & aqua radicum eius, ſemen cyperi ægyptiaci, ſcordeon, radix lauri, & præputia vitis albæ, ruta agreſtis, baurach, atramentum, piper puluerizatum, ex quo factus ſit trochiſcus, & daucus cum aqua fiſtici facit deſcendere lapidem, & oleum eius, ſęx aduſta, & nitrum aduſtum. Et eſt ſanguis hirci ſecũdum artem collectus, & * reſeruatus in trochiſcis, de quibus in hora doloris detur vnus cum vino aceti,aut aqua opij montani,& eſt mirabile. A proprietate vero comminuentia ſunt,vt

D puluis ſcorpionum,& oleũ eius, ſolatrum hortulanum; & lapis, qui inuenitur in ſpongia marina, & iudaicus, & cinis leporis decollati, & lumbrici terreſtres exiccati, cinis hepatis aſini in lapide renum, & gramen vtrumque. Quædam comminuunt vtroque modo, vt eſt nitrum album, & clarum aduſtum, & puluerizatum, & ſęx aduſta, & cinis corticum ouorum, & ſcarabei,& ſemen geniſtæ, quod frangit, & educit, & prohibet generari,& auis parua, quæ vocatur græce troglodites, & ſuper alas eius ſunt pennæ aureæ, & ſuper cauda eius ſunt puncta alba, & francigenæ nominant eam ſafuriengi, aduſta, & cinis eius cum aqua mellis extrahit præ cæteris lapidem magis, & fimus columbinus, & fimus galli. Et modus vtendi talibus eſt, vt medicinæ quędam permiſceantur iſtis medicinis comminuentibus lapidẽ, quarum aliæ ſunt iuuantes ad penetrationem velocem, vt piper,calamenthum,& cinnamomum,& cum hoc operantur ad cõminuendum lapidem. Et aliæ ſunt,quę prouocant cum virtute, & extrahere habent ſuperfluitates

Eductio lapidis fit tribus modis.

Lap. comminuentia atque educentia.

Simplicia a complexione debilia.

Fortiora.

** reformatur.*

A proprietate.

Vtroque modo. Semen geniſtæ frangit, & educit lapidem.

Modus vtendi præditis.

craſſas, vt ſemina nota, & proprie fœnugræcum rubeæ radix, daucus, meu, phu, aſarum, acorus, & ameos, cheiſin, ſiſelis, ſemen agni caſtis, ſchænanthum, & cordumeni, & cantharides ſunt in hoc potentiſſimæ cum impreſſione in lapidem. Sed oportet miniſtrare cum cautela, ne vlcerent veſicam, vt Galen. dixit, niſi cum rectificantibus in quantitate temperata ſumantur, ſicut ſtaphiſagria. Aliæ vero ſunt alteratiuæ digeſtionem facientes eius, quod aliæ mouent, & facientes morari, donec illæ operationem ſuam perficiant cum pinguedine, & viſcoſitate ſua, vt gummi fœni. & aliæ ſunt cum aromaticitate confortantes membrum apud diuerſitatem impreſſionis; & modum ſuper ipſum, & ſunt medicinæ aromaticæ, vt ſpica, caſia, & ſimilia, & aliæ ſunt confortantes, in quibus eſt ſubtilitas cum ſtypticitate, vt eſt radix rubi, & rob fructuum, vt conſeruent membrum a nocumento illorum, & eſt virga paſtoris. Et ex illis eſt been, ariſto. lilium ſiccum, ſemen agni caſti, & roſæ, balauſtias, ſchęnanthum, & ſandali, & medicinæ ſedantes dolorem cum proprietate, vt ſunt anodynæ, nuces, & auellanæ, quæ ſedando dolorem retardant: cum permiſcentur iſtæ medicinæ ex eis vna compoſita fiat; natura enim ſapientiſſima inter eas diſcernit, & vtitur eis, prout oportet ordinate; & hi duo prædicti modi ſunt communes ambobus lapidibus. Tertius modus eſt cum inciſione, & aſtractione ſi prima non ſufficiant, qui in lapide renum eſt inconueniens, & mortalis propter profunditatem lacertorum, & oſſium, magnarum venarum, & arteriarum. Sed in lapide veſicæ poſſibilis, ſed timoroſus propter circumiacentiam lacertorum venarum, & arteriarum, & neruorum, quorum inciſionem dolor fortis ſequitur, & ſpaſmus, & ſyncopis, & apoſtema, & mors plurimum, & quandoque foramen conuertitur in fiſtulam, & currit inde continue vrina; Sunt tamen aliqui, qui præſumunt ſuper illam: Caueant tamen, vt non niſi magna neceſſitate cogente ex dolore, & retentione vrinæ infeſtantibus valde infirmum; nec in quolibet corpore illam agant, niſi in forti, & conſtanti, & præeuacuato, & cum cautela ab errore. Quod ſi tales non ſint, dimittant illam, & ad remedium, currant, vt docet Galen. ſcilicet tranſpoſitionem lapidis, vel ſanguinis cõgelati ex lapide pungẽte, fluentis ab orificio, & collo veſicæ, vt vrina libere effundatur, eius enim retentio eſt periculoſa, & mortalis. Fit autem tribus modis, vt infra dicetur in lapide renum quoquo modo ſimiliter, puta vomitu violento, & forti, quo lapis ſuperius trahitur, atque ventoſa ſuper lumbos poſita ſic, vt e conuerſo trahatur inferius forti motu, agitatione, & ſaltu', & anhelitus retentione, ac compreſſione, & frictione renum, & ilium trahentium ad inferiora, & ventoſa paulatim mutata, a renibus ad inferiora, & illis ſunt clamores, & clyſteres conuenientes, & inferiorum calefactio cum fomentis, & alijs calefactorijs. hæc enim trahunt lapidem renum vſque ad veſicam paulatim, & quandoque extra de veſicæ collo per virgam expellunt, vel mulierum naturam.

Incipit tractatus quartus de cura lapidis.

Incipit tractatus quartus de cura lapidis.

Incipit tractatus quartus de cura lapidis

lificantibus, & cum compreſſionibus ilium, & renum cum manibus oleo de lilio inunctis, vel pinguedine anatis, trahentibus inferius cum retentione anhelitus, ſternutatione, & applicatione ventoſæ in ilibus infra renes, & inguina paulatim mutata inferius, & clyſteribus conuenientibus, & motu ferri, & ſalru, & calefactione inferiorum partium. Si autem ſic oppoſitus lapis orificio colli veſicæ, ingeniamus, vt in ipſum inde amoueamus, & hoc cum compreſſione pectinis ſuperius, vel vt reſupine tur lapidoſus, & eleuentur anchæ eius, & concutiantur bene, vt lapis remoueatur inde, & redeat ad concauum veſicæ, ad quod compreſſio pectinis verſus ſuperius confert valde, & tunc vrina egreditur. Et quandoque alleuiat illud, ſi incurretur ſuper genua ſua, & commoueat ſua membra adinuicem. Et quandoque remouetur inde, per intromiſſionem digiti in anum, vel in vuluam deuirginatæ; & quandoque per alias figuras, quas experimentum, & ratio adinuenit. Cumque illa non conferant, adminiſtretur inſtrumentum ſcilicet ſyringa, quæ linita, & inuncta immittatur, vt lapis inde amoueatur, & vrina egrediatur. Et ſiquidem ſit in collo veſicæ, vel in meatu virgæ, cum balneo, & expreſſione cum manu inuncta oleis, & iniectis exterius producatur.

Si vero ex lapide pungente commoto exaſperante vlcera proueniant in renibus, & membris vrinæ, regatur regimine vlcerum, & ſolutionis continuitatis renum, quod infra Deo propitiante dicemus.

Medicamẽ frangens lapidem compoſitum.

Sequuntur compoſitæ medicinæ. Medicamen frangens lapidem renum ſublime, & expertum valde ſecundum Serapionem. Recip ſem batechæ excorticati, milij ſolis, nitri adufti, dauci, ana partes æquales, terantur, & cribellentur, & dentur ex eis drach iij. cum aqua decoctionis ciceris nigri.

Aliud ſecundum eundem ad lapidem veſicæ. Recip. condiſi. vnc. i. fimi columbini, drach. i & s. ſcarabeorum danich. i. & eſt drach s. terantur, & dentur cum calido.

5. in 6. cõ. 3.

Aliud ad lapidem veſicæ ſecundum Humain. Rec. fimi columbini. ſtercoris galli, condiſi. omnium partes æquales, terantur, & cribellentur, & dentur in potu cum aqua raphani, aut calida. Aliud ad lapidem renum, & veſicæ ſecundum Conſtantinum, & eſt ſublime. Rec. ſeminis batechæ, citruli, cucumeris, excorticatorum, an. drach. v. & s. raphani, & apij, & napi ſylueſtris, & dauci, & petroſelini, ana drachm. ij. ſeminis fœniculi. drach. iij. granorum neræ. i. ceraſorum ſylueſtrium. drachm. iiij. ſtercoris vaccæ paſcentis inuoluti cum oleo ſambucino drach. v. & cribellentur, & dentur ex eo pondus. drac. iij. cum aqua apij, & raphani.

Decoctio ad idem.

Decoctio ſecundum filium Serapionis ad dolorem renum, & difficultatem vrinę. ℞. cymini, ani. radicis liquiritiæ, ſeminis citruli, ſeminis bathecæ, an. dr. iij. pſyllij, ſeminis maluæ, an. dra. ij. & in deſcriptione alia, loco aniſi, abſinthium. & loco pſyllij, alchechengi; decoquantur in duab. libris aquę, donec remaneat medietas, & dentur in potu ex ea. vn. ij. Aliud ad renes, & lapidem ſecundũ eundem, cuius permixtio eſt, ℞. ſęnugręc ameos, ſeminis bauciæ, ſeminis apij, ana partes æquales, decoquantur, & detur in potu cum zuccharo, & eſt ſana, ſi Deus voluerit.

Aliud medicamen ſecundum Alchindum ad lapidem vtrumque. ℞. fimi columbini, ſtercoris galli ana. drac ij. origani. drach. s. zucchari tabarzet, quantum omnium, & cum aqua raphani extrahit omnem lapidem, & quandoque imponitur cum eis piper, & ſal, & proprie decoctione pulegij. Aliud Raſis ad lapidem veſicę puerorum, balneetur puer quotidie in aqua calida, & dabis iſtud medicamen. Rec. olibani mirthæ, (radix eſt cuiuſdam herbæ,) ana, confice cum melle, & detur ad modum auellanæ, mane, & ſero.

Remedium vltimum.

Vltimum ſedans dolorem, & extrahens lapidem ſm Ioannitiũ. ℞. apij campeſtris, quæ dicitur ſarturion. vnc. i. cyperi ægyptiaci, ſpicæ aromaticæ, ſeminis papaueris albi, cinnamomi, caſiæ, piperis albi, ſeminis bauciæ, acori, ſeminis vrticæ, & caulis, & cardonis, ana vnc s. Conficiantur trita cum melle, de quo ſumatur ad modum auellanæ cum vino decoctionis capil. veneris. Ruſus inquit, plurima balneatio in tinis ſulphureis frangit lapidem, & hæc fortaſſe facit peruenire ad hoc, quod quandoque vlcerant cutem, & ſi infundatur in eis pannus calidus, & applicetur loco lapidis, operatur ad exitum eius, cum facilitate, lubricitate; & ſimiliter ſi olea miſceantur mollificantia; & abſq; nocumento vllo. Inquit Galen. Scio plures de illis, quorum renes ægri medicati, cum hoc medicamine, ſanati ſunt a ſuis ægritudinibus, & oportet, vt aſſiduentur huiuſmodi medicinæ pluribus diebus. Eſt enim medicina ſanans illum, qui habet lapidem, & qui habet ægritudinem colicæ, & ægritudinem veſicæ, & modus eſt. Recip. auellanarum excorticatarum, & nucum, ſeminis cucumeris hortulani excorticati, & ſeminis carui mundi, ana aur. iij. ſeminis hyoſciami nigri, croci, ſeminis citruli, abion, ana, aur. vj. ſeminis hyoſciami albi, ſeminis apij, ana aur. xij. Conficiantur cum melle; & fiant trochiſci, de quibus detur in potu aure. s. cum aqua mellis tepida, in quãtitate cyathorum trium, & in alia deſcriptione ponitur armel aur. s. Item teſtificatus eſt, ꝙ lepus cõburitur, ſicut ſcis, & conſeruatur puluis eius, & ſumitur in potu de eo diebus aliquot ad pondus dra. ij. cum aqua tepida, & frangit lapidem veſicæ, & renum. Ait Abuhadico, quod ſi frangit lapidem veſicæ non eſt dubium, ꝙ frangit etiam lapidem renum; ſed non conuertitur, niſi alterutrum communiter habeat reſpectum. Confectio ſecundum eum conferens illi, qui habet lapidem, & prohibet generationem eius poſt ipſum. ℞. caſiæ aur. ij. ſeminis apij aur. iij. lapidis fœnu maſculi aure. i. ſeminis bauciæ, aniſi, ana aure ij. ſtyracis. drac. iij radicis lilij, alozauchi, aur. ij ſeminis papaueris albi, aure. ij. ſpicæ tãtundem, amygdalarum amararum, acori. ana aure. iij. mellis boni, quantum ſufficit, ſumantur de ea in potu omni die in vino. drach ij. vel aure. ij.

Dixit quoque medicinæ compoſitæ ad lapidem ſunt, mithridatum, ipſum namque fortis operationis eſt in lapide renum, ſicut ſagenea, & ſicut confectio de ſcorpionibus cognita ad renes, et veſicam, & medicamẽ factum de ſanguine hirci, quod nominatur Manus Dei propter ſuam nobilitatem, & medicamen theſaurizatum dictũ, factum cum oleo balſami, quod eſt mirabile. Puluis ex inuentione noſtra frangens, & educens lapidem de renibus, & prohibens eum generari. Recip. ſeminis geniſtæ. drach. iij. ſeminis ſtaphiſagriæ. drach. ij. granorum ſolis. drach. i. ſpicę. drac. s. doſis. drach ij. cum aqua fraxi.

Puluis frangens lapidẽ.

Alius ad idem educens arenulas. Recip. granorum ſolis bene puluerizatorum. vnc. i. ſeminũ communium. vnc. s. zucchari albi. vnc. i. doſis cochlear vnum in vino. Medicamen expertum ſecundum Abuh. Rec. cineris vitis, cineris ſcorpionum, cineris radicis caulis, & nabatij, cineris leporis, & lapidis ſpongiæ, ſanguinis hirci exiccati, & contriti, cineris corticum oui, de quo pullus egreſſus eſt, & lapidis iudaici, gummi nucis, acori, ana partes æquales, petroſelini, dauci, pulegij, gummi arabici. althæę; piperis omnium, ana partes xv. conficiantur cum melle, & conſeruentur, doſis ſit vſque ad aur. ij. & ſupra cum aqua tribulorum decoctorum cum ciceribus nigris. Syrupus ſecundum intentionem noſtram, quem ſupra in cura colicæ nephriticæ diximus eſt proprius, & ſecundum Nicolaum, Iuſtinum, & Philantropos. Confectio trochiſcorum ſecundum Abu. ex appropriatis, quæ frangit lapidem in renibus, & veſica. Recip. ſeminis bauciæ ſylueſtris, ſeminis cucumeris, berberis, aniſi, myrtæ, ſeminis apij montani, & hortulani, caſiæ, cinnamomi, ſpicæ, ana partes. I. tere, & cicotriniza, & confice cum aqua ponderis. dr. i. aut aur. i & da primum cum calida. Syrupus diureticus aperiens renum oppilationem ex humoribus craſſis, & educens eos, & prohibens ipſos condenſari in lapidem, & eſt ex inuentione noſtra. Recip. capil. veneris, caſiæ, lig. ſpicæ, folij, meu, phu, ſiccorum, ameos, acori, radi. rubeæ, nigellæ, aſari, dauci, cheriſim, ſiſeleos, ſeminis agni caſti, ſchænanthi, cordumeni, granorum pini, & ſeminis ſolatri, & fœni.

Ruf. ap.

Troch. Gal. apti. ad lithiaſim atque colicam etiam.

Nota de lepore.

& enulæ, ana partes æquales bulliant in aquę, lib.v.vſq; ad medietatem, deinde adde zucchari, lib.ij gelenſabin, lib.ſ.aceti ſcillitici.drac.iij.& ſyrupentur, doſis.drach.ij. cum tepida in aurora decotionis radicum graminis. Dixit Abuh.ſtercus muris cum thure, & aqua mellis calida frangit lapidem, & nigella aliquantulis diebus miniſtrata cum aqua mellis calida frangit vtrumque. Et lac ficus cum lacte mori cũ ramo ipſius, educit arenulas de renibus,& veſica. Et ſemen centrumgalli puluerizatum cum vino ſubtili,educit arenulas de renibus tantum.

De dislocatione renum, & veſicæ, & medicinis eius. Cap. 3.

Dislocatio quid. DIſlocatio accidit quandoque in renibus, & veſica plurimum, & eſt, vt a proprio remoueatur loco, & declinet ad dextrum, vel ſiniſtrum quod inferius tendit magis; quare vrinandi actio multipliciter impeditur.

Cauſa. Et cauſa eius immediata eſt ſuorum ligamentorum, & F ſuſpenſoriorum relaxatio,vel ruptura, cuius cauſa eſt duplex intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca eſt humiditas cum frigiditate paralyticans, & mollificans ipſa, quare membra prædicta in loco proprio non regunt. Extrinſeca vero eſt caſus, & percuſſio relaxans, vel rumpens, & balneatio in aqua frigida multa, quo interiorem cauſam coadiuuat ſaltem.

Signa. Signa. ſi quidem ſit a percuſſione, vel caſu rumpente, præceſſio ipſum, cum ſanguinis mictu declarat, ſi vero non rumpente, ſed relaxante tantum,præceſſio illorum, cum impedimẽto vrinandi ſola ſufficit ad cognitionem eius. Si vero nulla præcedente percuſſione, vel caſu acciderit diſlocatio,cauſam intrinſecam coniecturabis,mollificationem ſcilicet paralyſim, quam confirmat præcedens regimen illi proportionabile, & aquæ frigidæ balneatio,cum priuatione ſignorum aliarum ægritudinum in eis poſſibiliter contingentium,& quæ poſſunt in actione vrinandi nocumentum præſtare, quorum priuatio diſſolutionem ab alijs paſſionibus diſtinguit,& quando- G que vrina involuntarie emittitur,propter cõmunitatem colli veſicæ in mollificatione, & quandoque retinetur propter oppilationem,expreſſione,& tortura, propter declinationem vritidum, & colli eius.

De curatione. Cura. ſiquidem eius, quæ a percuſſione, vel caſu eſt rumpente, forte non curatur, iuuatur tamen cum reductione, & ſtrictura cum medicinis ſyptticis, & conglutinantibus ſumptis, & emplaſtratis, quæ dicemus cum de diſlocationum medicinis loquemur, ſi Deus annuerit, cuius nomen ſit benedictum. Et ſimiliter ſi ex eis relaxantibus abſque ruptura fuerit. Et ſiquidem a materia humida facta paralyticante, vel mollificante cauſetur, cura eius breuiter erit cura paralyſis,& complentur euacuationibus,& purgationibus,deriuantibus proprie, & trahentibus ſurſum cum vomitu, & compreſſione, digeſtionis materiæ cum oxymelle ſcillitico, & alijs medicinis proprijs. *Pharmacia.* Et ex purgationibus proprijs eſt, quæ fit cum elleboro, cuius virtus eſt tranſiens vſque ad corporis extrema, & trahens, & expellens cum vomitu, & exiccans valde; vel agarico,cuius virtus etiam tranſit vſque ad corporis extrema,& confortat neruos calefaciendo, & purgando. Et cum ſpeciebus gummorum, quæ a profundo attrahunt,& neruis,& vomitum prouocando educunt. Completur quoque cum reſoluentibus,& exiccantibus interius ſumptus ex electarijs, & confectionibus,vt theriaca, mithridato,& ſimilibus. *Localia.* Et exterius applicatis ex ceratis,emplaſtris,cataplaſmatibus,euaporantibus, & balneis thermarum ſiccis, & alijs. *Dieta.* Et regimine exiccatiuo, & calefactiuo noto.

De ſolutione continui in renibus, & venis eorum, & vlceribus, & ſcabie,ac reliquorum membrorum vrinæ, & medicinis eius. Cap. 4.

Vlcus quid ac eius ſpecies ſeu differentiæ. VLcus renum,& aliorum mẽbrorum vrinalium eſt ſolutio continuitatis eueniens,cũ deperditione ſubſtantię;cum enim ſoluitur quandoque continuitas in eis primo eſt ſimplex, deinde cum perdurat,generatur in eo ſanies, quæ corrodit, & perducit ad ſubſtantiæ deperditionem, vrinæ tranſitu coadiuuante propter eius acuitatem,& fit vlcus. Et quando à principio eſt cum ſubſtantiæ deperditione, & abſciſſione, dicitur vlcus cõcauum; cum vero ad ſaniem deuenit dicitur vlcus ſanioſum, & cum corrodit, dicitur corroſiuum, & cum dilatatur, & ambulat,dicitur ambulatiuum,& non ſanatur. Et in renibus exiſtens, eſt in corporę renum, aut in concauitate ipſorum,& venis,& meatibus eorum,aut in ſuſpenſorijs eorum,aut in panniculo tegente ipſos. Et quandoq; eſt in poris vritidibus, & quandoque eſt in veſica,quandoq; in vrina,& ſi in veſica,aut in concauo,aut in collo,& eſt ſanabilis,etiam ſi ſit in virga,& ſi ſit in concauo;aut penetrans vſque in vacuum,& non ſanatur, vt dicit Hippoc. *6. apho. 19.* in aphoriſm. aut non penetrans, ſed vnum panniculum tantum,& eſt difficile ſanabilis,& quod eſt in veſica magis quàm in renibus, quia neruoſa,ſubtilis ſubſtantię,ſanguinis pauci, ſimiliter in vritidibus.

Cauſa. Et cauſa eius,quæ eſt in corpore renum duplex eſt interior,& eſt apoſtema, aut exterior ex inciſione, percuſſione, vel caſu,& eſt vt plurimum,& ſiquidem perducat ad diſtruptionem,mortalis eſt,vt Abuha.dixit,& ſimilis ei,quæ eſt in ſuſpenſorio, & panniculo cauſa eſt.

Eius vero,quæ in concauo eorum,meatibus,& venis, cauſa duplex eſt, interior, & exterior. Interior eſt plurimum, & eſt aut humor plurimus, & acutus de genere ſanguinis ſcindens venas,vel cholerę,aut phlegmatis ſal ſi tranſiens cum vrina per eos, & ſoluens, & ſua adhærentia corrodens, vlcerans,aut apoſtema dubelatum, & apertum,aut lapis acutus tranſiens, & ſcindẽs,& aliquid de ſubſtantia eorum portans.

Exterior eſt inciſio,& percuſſio, vel caſus diſrumpẽs, & vſque in concauum eorum pertranſiens.

Et ſimiliter cauſa eius, quæ eſt in vritidibus, poris, & veſica exiſtit,& etiam in virga,& cum extalibus humoribus fiant in prædictis membris,& eorum ſuperficie pu G ſtulæ,& deinde vlcerantur, accidit ſcabies in eis.

Signa ſolutionis continuitatis. Signa ſolutionis continuitatis, & vlcerum in renibus, & alijs membris vrinæ, anteceſſio cauſarum eius oſtendit. Inquit enim Abuha. cauſa in libris medicorum, quæ primo eſt, ex qua prouenit inuentio alicuius diſpoſitionis, vel fixionis in humano corpore. Et ſiquidem ſimplex ſit ſolutio, vrina ſanguinea indicabit illam, & dolor in partibus illis. Et ſiquidem in hac parte, vel illa fuerit,diſtinguetur:nam ſi ſit cum vrina ſanguis miſſus, ſubito,multus,cum dolore in eis, & defectione virtutis, ſignificat rupturam venæ emulgentis in renibus,vt Hippocr. dixit in aphoriſ. Et quandoq; eſt ex apertione, vel ra- *4. aphor. 78.* refactione venæ illius,& eſt ſine dolore, & tunc eſt ſubtilior, & quandoque ſymptomaticus,quandoque criticus, & cum eſt in renum ſubſtantia, ſanguis eſt minor. Si vero paulatim, paucus, & trumboſus, & ſtranguriam habeant, in alijs illam eſſe ſignificabis, ſed in quo ipſorum, ex doloris loco perpendes. Nam ſi dolor ſit ſub vehitre, H & ilijs, ſolutio in vritidibus erit, ſi in pectine, in ueſica: ſi in peritoneo, in collo ueſicæ erit; ſi in uirga,ibi percipietur. Et quandoque cum urina quaſi carnium truſta apparebunt,cum in renibus eſt,uel petala cũ eſt in alijs,uel ſquammæ, ſi ſit in ueſica, uel pelliculæ paruæ, ſi in vritidibus eſt, & uirga. Et ſi quidem ad ulcus peruenerit, ſanies cum urina egredietur, & ſiquidem poſt ſaniem ſanguis egrediatur, uel ſanguis cum ea ulcus corroſiuum, & profundum ſignificabit, uel ſi malitioſum fuerit, curæ parum proderunt, & damnum fiet. Sed in qua par- *Sig. diſtinctiua.* te fuerit cognoſcetur ex doloris loco, ut prædictum eſt, & ex eius ſpecie, nam ſi ſit dolor in renibus, erit grauatiuus, propter ſaniei aggregationem, & ſuperfluitatum. Sed in alijs erit intenſiuus ardor,& proprie apud aduentum urinæ, & etiam ex exeuntibus cum urina, ſcilicet fruſtis, & ſanie;fruſtis, ut ſupra dictum eſt,ſanie uero,ut ex colore,quantitate,permixtione ipſius,& fœtore. Colorę, & quantitate, nam ueniens ex renibus erit minus alba, & quantitatis maioris, quam ex alijs membris,

propter

propter eorum naturam humidam, & ſanguineam. A Etiam a veſica veniens, eſt maioris quantitatis, quam ab alijs, permixtione, nam quanto magis a ſuperioribus prouenit, magis erit permixta ſanies, & ſanguis etiam cum vrina, & veniens a veſica eſt grauioris odoris, propter eius frigiditatem, & longiorem moram in eius receptaculo, & concauitate. veniens a virga, antecedit vrinam. Et ſi quidem a ſuperioribus vltra renes ſanies venit, & alia fruſta, vrina non erit mediocris, & ſana. Sed ſi a renibus, & a partibus, quæ ſunt infra,
6 aph. 76. vrina plurimum erit ſana, vt Hippocr. innuit di. Quibus in vrina pingui exiſtente quaſi carnium fruſta, vel ſicut pili, his de renibus exeunt, & quandoque ſana non erit, cum hepar, & venæ compatientur grauiter patientibus illis.

Signa vero ſcabiei ipſorum, ſunt ſigna puſtularum
6 aph. 77. antecedentium ex retentione vrinæ, vt Hippo. dixit ex exitus puris pauci, & furfuris, ardore, & pruritu in partibus renum, vel circa partes veſicæ cum ipſa ſcabie, & B tunc eſt fœtor vrinæ grauior.

Curatio. Cura ſolutionis cõtinuitatis in renibus, & alijs inſtrumentis vrinæ, ſi ſimplex ſit, ex quo ſanguinis mictus apparet, & ſimilis curæ fluxus ſanguinis ex naribus. ſputi, & vomitus ſanguinis, de quibus ſupra eſt dictum, licet hæc fortioribus ſit complenda. quam illa, & proprie vomitus, ſimiliter ſi vlcus ſit concauum. Si vero fiat ſanioſum, curabitur cura phthiſis, recurre ergo ad illa, & quæ fortiora ſunt, elige tam ſimplicia, quam cõpoſita, & miniſtrabis hic, & variabis in fortitudine maiori, & minori, ſecundum diuerſitatem longitudinis membri, atque malitiam vlceris ſemper, quæ his membris ſunt propria, & leptomeris ſubſtantiæ colligendo, & ſecundum omnem modũ intus, & extra approximando, prout eorum
Phlebotomia. dictat natura, ſicut in cura innuimus lapidis. Et ex appropriatis medicinis talibus, & ex ſimplicibus ſunt, ex euacuatiuis phlebotomia ſuperiorum partium, & quæ
Vomitus. eſt de baſilica magis; & vomitus ſuauis quandoque euacuat, deriuando, a renibus omne, quod poteſt vlcerare, ſanguinem, & vrinam acuere; quod eſt quandoque ſufficiens tantum, & clyſter ex lenientibus: & medicinæ laxantes ſuauiter, & leniendo, vt eſt caſia, tamarindi, manna, ſuccus viol. aqua fructuum in cholerico; & aqua la-
Lenitiua ſolutiua. ctis, & ſenæ in aduſto; caueat autem a fortibus diſſolutiuis, ſua enim acuitate dilatant vlcus, materiam acuunt,
Alteratio. & etiam exaſperant ſuperficiem membri. Et exalteratiuis remittentibus acuitatem ſanguinis, & choleræ, & temperantibus ipſos in hac paſſione eſt ſumere aquam
Sãg. inſpiſſantia. melonis indi alchechengi, lactucę, citruli, cucumeris, cucurbitæ, & lac ſem. eorum, papaueris albi, aqua hordei, lactis, & ſyrupus viol. Et ex inſpiſſantib. ipſum eſt amy-
Fluxum ſiſtentia vrinam prouocant. lum, coriandrum, aqua iuiubarum, ſebeſten, dactylorũ, & lenticularum excorticatarum, riſum, & frumentum, & fructus ſtyptici: quoniam ſtringendo ventrem multiplicant vrinam, vt eſt cydonium, pęonia, ſumach, glans, & zarur; vel quæ omnem fluxum retinent, vt myrrha, hienim temperando humores, & inſpiſſando vrinam D prouocant, & lauant a ſanguine, & ſanie, ſolutiones, & vlcera; & ſua ſtypticitate conſolidant ipſa, & ſigillando membra confortant. Et ex mundificantibus lenibus
Mundificantia lenia. ſunt ſem. alchechengi, & aquę vuæ * vulpis proprie montanæ, & althęæ vſque ad fœniculi acceptiones: & in leui
Abſtergentia. ſunt capil. veneris, quia eſt temperatus, & iris, & granum pini, & fortaſſe in ea conferunt hyſſopus, & ruta, & ſimilia. Et ex abſtergentibus aqua zucchari, & aqua lactis, & mellis cum quibuſdam ſeminibus ex prædictis.
Exiccãtia. Et ex exiccatiuis eſt farina orobi, lenticularum, alumen, ſtyrax, ſandaracha, aloe, & ſimilia.

Conſolidantia. Et ex conſolidantibus ſunt fructus prædicti, & ex herbis cauda equina, barba hircina, ſuccus acatiæ, ſu-
Glutinãtia. mach, & ſimilia. Et ex conglutinantib. ſunt amylum, tragacanthum, gummæ frigidæ, & proprie prunorum, & ceraſorum, & pſyllij, ſemi. cydoniorum mucilago, & cibi viſcoſi infra poſiti, & proprie anguillæ recentes, glutinatio enim eſt ex eis, quę faciunt vlcera diminuta a corroſione, & excoriatione eorum, quæ ſuper ea tranſeunt acutorum, & ex eis eſt bolus armena, & terra ſigillata, & ſimilia, & quoniam conglutinant, & ſigillant; & in lacte eſt abſterſio, & conglutinatio, ſed oportet, quod eli- *De laſſe. & glycyrriza.* gatur ſubtile, vt aſininum, equinum, & caprinum, & radici liquiritiæ ineſt exiccatio, maturatio, mundificatio, & conglutinatio, ſedatio ardoris vrinæ; & ſimiliter flos tabazæ, ideſt maluæ, lenit eorum vlcera, & ardorem: & radix althæę, & adeps anatis, & etiam in ſemine lini torrefacto, & bdellio mechio. Et ex facientib. naſci carnem ſunt vnctuoſa, vt lacca, maſtix, thus, iris, & ſimilia. Oportet autem, vt talibus glutinantibus, *Carnem ſigruentia.* & ſigillantibus miſceantur diuretica; & ſubtiliantia, vt faciant peruenire ipſa ad loca deſtinata, licet de ſe ſint nociua. oportet ergo quòd ſint ex leuioribus, quæ ſunt iuua- *Diuretica leuia quæ.* tiua in hoc, & non nocent; ex quibus eſt radix liquiri. capil. vene. ſchænanthum, & ſimilia. Et quandoque oportet, vt miſceãtur eis narcotica ad mitigationem doloris; *Narcotic.* dolor enim conſolidationem prohibet: inflammando enim dilatat, & prouocando rheuma, ſordiciem auget. *Lac.* Et lac quidem eſt boni chymi, faciens exuberare ſanguinem nutritiuum, æquans chymos, ſi ſtomachus ſumentis ſit temperatus; & confortat corpus, & abluit; quando bibitur cum melle, mundificat vlcera interiora ab humoribus craſſis, & maturat ea, & abſtergit, & ſua caſeitate conſolidat, & incarnat ſanguinis exuberantiam, & ſedat dolorem ſumptum, & iniunctum in vlceribus, & ſcabie veſicæ, & virgæ. Et ex appropriatis vlceribus veſicæ *Nota de Mumia.* tantũ eſt mumia, ſi ex ea quantitas Kiratis ſumatur cum lacte, & ſimiliter decoctio cheil, quod prohibet etiam tractio materierum ad locum vlceris deorſum.

Et ſi fuerint fraudolenta, & ambulatiua, glans, rubus, *Curatio vlc. fraudolenti.* decoctio radicis pentaphyllon, papyrus, & lupinus confert omnibus, & ſedat dolorem ipſorum cum farina hordei, vrina hominis antiqui, & aſini, vermiculoſus, & teſticulus canis incarnat illa, opopanax, litium, olibanum, alumen cum fęce vini, & omnia pontica, in quibus eſt C mundificatio, & abſterſio ſine mordicatione. Et cauteri-zantia, vt colcothar, zimar, & ſimilia, prohibent corroſionem, & ſi fiant; non curantur, ſed prohibent à corroſione cum mundificantibus, & exiccantibus.

Et cura ſcabiei iſtorum membrorum, eſt cura vlce- *Cu. ſcab. Iſtorum memb.* rum; leuior tamen euacuatione, & adæquatione humorum corporis cum regimine, & medicinis, & cum mundificantibus, & abſtergentibus, deinde exiccantibus abſque mordicatione, & vltimo glutinantibus, & conſolidantibus medicinis; ex quibus eſt bolus armena cum ſucco liquiritiæ æqualium partium in renibus, & ſicut mucila. ſeminis cytoniorum, & pſyllij cũ oleo roſ. cum eſt in veſica, & ex cibis dulcibus viſcoſis, ſicut ſunt pedes animalium, & res pingues prædictæ cũ oleo amygdalarum, & frumentum coctum cum carne auium, & genera lactis dicta, & piſces dulcium aquarum, vt anguillæ, & ſimiles, & ſint in veſica fortiora quàm in renibus, & ſint ebibita, inuncta cum exiccantibus, & D emplaſtrata in renibus, & in vritidibus, in veſica verò etiam iniecta.

Et ex compoſitis appropriatis ſunt trochiſci noſtri al- *Troch. ad vlcera veſicæ.* chechengi, & trochiſci Aſclepiadis, & Dioſcor. & ſuffuf. Raſis. Confectio trochiſcorum Alſclepiadis ad vlcera, quæ fiunt in inſtrumentis vrinæ. ℞. granorũ pini torrefactorum numero. xxij. papaueris albi, tragacanthi, ana drach. ij. croci, ſpicæ, aluminis iameni, & in deſcriptione alia loco ſpicæ, galiæ, dauci, ana drach. i. coſti, drach. v. fiant trochiſci cum rob permixto. Confectio trochiſcorum Dioſcori. ad illum, qui mingit ſanguinem de renibus, & veſica. Reci. aluminis iameni, drach. i. tragacanthi. drach. ij. terræ ſigilla. ſeminis portulacæ, balauſtiæ, ana vnc. iij. terantur, & conficiantur cum rob myrtæ, & adminiſtrentur.

Confectio trochiſcorum Raſis vtiliſſimorum ad vlcera in renibus, & veſica: in quibus eſt confortatio, & lenitas, & incarnatio vlceris, & ſedatio doloris, & ſunt trochi. alchechengi. ℞. citruli. drac. x. boli armenæ, gummi

arabi.thuris, ſan.draconis.ſem.papa.albi,amygdalarum excorticatarum,ſucci liquiri.tragacanthi, amyli.an.dra. ij grano. ſolatri hortulani.cuius, ſ.grana ſunt rubea, alchechengi,ana drach.iij.opij,drach.i.fiant trochiſci.x.& dentur in potu, quando non eſt acuitas huiuſmodi cum vrina,& quando eſt acuitas cum ſyrupo vio.aut in iuleb, fiantque troch.drach.iij.

Medicam. Medicamen Abu.ad vlcera renum.℞.granorum pini num.xx. cucumeris.xl.polypodij drac.i.s.terantur,& bibantur cum aquę lib.i.s. in qua bullita ſint ſpicæ celticæ, ſeminis apij,an.drach.viij.vſque quo redeat ad quartam.

Aliud.℞.terræ ſigillatæ, ſang.draconis,caſtorei, ſeminis meliſſę,cucumeris,& apij,cucurbitæ,ſucci liquiritię, laccæ,ariſtol. amygdalarum,pini magnę,papaueris,ſeminis hyoſciami albi,ana partes æquales.dętur in potu cum

Emplaſtr. rob prour exigitur. Cõfectio emplaſtri, quod ponitur ſupra dorſum,& apud ſtricturam medij, & alia loca.℞. farinæ hordei,& confice cum vino, & melle, iterum fit de roſis ſiccis, lentibus, & melle, & granis myrti quoniam prohibet dilatationem, & vngatur cũ oleo de alchanna, de maſtice, de cytonijs, & ſtyrace quia exiccat, & adeps anatis lenit illa. Cõfectio vnguenti boni ad vlcus veſicæ.

Vnguẽt. ℞.ſtyracis liquidæ drac.i pinguedinis anſeris ex.drac.ij. vſq; ad iiij.cerę, albæ ſatyriorum.ij. & vngatur comprimendo, & proprie cum eſt corroſio. Aliud. ℞.dactylos, gallas,paſſulas,& acatiam,alumen,hypocyſtim,& hyſſopum, & ſtyracem. valet vt primum.Aliud,cum non eſt, corroſio,& debet præcedere illud.℞.cerę,adipis anſeris, vel anatis, olei roſ.& adminiſtrentur; exiccatiua potando,& injciendo;& cum nõ eſt corroſio,incarnatiua lacca iniecta,de quibus ſumma ſunt troch.de charta,& trochiſci de andrulis,cũ aliquantulo merdaſengi, ceruſſæ a-

Medicam. myli,& calcis ablutæ. Deſcriptio medicaminis cõpetentis ſecundum Andromachum. Rec.terræ.ſigillatæ, chimoleæ, cornu cerui vſti,ana partes æquales,ſem.cãnabis tertiã partẽ vnius, opij partem.ſextã, vnguenti de ceruſſa partes tres,ſarcocollæ partẽ.s.myrrhæ, thuris duæ tertiæ partes,aggregentur cum aliquantulo oleo roſ. & line cum eo. Et leuius illo eſt illud, quòd fit ex ſarcocolla,amylo, & ceruſſa, & injciatur cum lacte,& confortetur cum plumbo adusto,& thure, eſt fortius; & quando dolor fit vehemens ſufficit potus lactis, & ſyrupus violatus cum aqua hordei, & ad hæc faciunt, quæ infra capitulo de ardore dicemus. Si autem mictus ſanguinis affuerit, ex appropriatis, & proprie cum fuerit ex ruptura venæ chylis, & eſt ſubitus, & multus, eſt ſyrupus, quem ſupra

Trochiſ. noſter. diximus de ſuccis in cura fluxus vętris ſanguinei. Et trochiſcus noſter de terra ſigillata cum ſucco plantaginis, linguæ ceruinæ,conſolidæ, & ſimilia.

Sang.grumoſi ſig. atque Curatio. Quod ſi ſanguis præ ſui frigiditate appareat congelatus,ex anguſtia,frigiditate extremitatum, malitia anhelitus, pulſus inæqualitate, ſudore frigido, & rigore, cum præcedentibus cauſis ſolutionis,& mictus ſanguinis:tũc cura eſt cura, quam diximus de congelatione in ſtomacho, licet raro ſit euaſio ſecundum Abuha. ex conuenientibus in hac eſt, vt ſedeant in tina decoctionis herbarum, quæ ſunt ad lapidem, & ſumant in potu de carpobalſamo drachm.ij.aut tantumdem ligni pęoniæ, vel granatorum eius, & zuchuẽ; & proprie cum aqua eius, vel tantumdem blactæ bizantiæ, aut cordumeni.i. cum aqua calida, aut cum aceto, vino, & oleo omphacino, &

A proprietate valentia qua. oxymelle ſcillitico. Et ex habentibus proprietatem eſt herba aſini, fel teſtudinis, & coagulum leporis, & lignum vitis, & abrotanum, & lac ficus exiccatum iniectum eſt proprium, & bibitum in quantitate drac.s. cum aliqua ex aquis, quæ in hac bibuntur, vt cum aqua ciceris nigri, aut alhaſech id eſt raphani,ligni ficus,& abrotani,& decoctionis eius cum vino.

De apoſtematibus renum, & veſicæ, & medicinis earum. Cap. 5.

Apoſtematum ſpecies ſiu modi. APoſtemata renum, & veſicæ ſunt nota ex prædictis,Fiunt autem in eis,prout in alijs membris,ſecundum duplicem modum; per modum congeſtionis ſcilicet,atque influxionis,& hoc eſt, vt plurimum;plurimi enim patiuntur, propter humorem, qui influit cum ſuperfluitate aquoſa; & ſecundum hoc differunt in materia,ſeu cauſa materiali. Si enim primo modo fiant,plurimum erunt renum apoſtemata ex ſanguine craſſo, vt veſicæ ex melãcholico,& vnctuoſo. Si vero ſecundo modo,erunt ipſorum apoſtemata ex cholera, ſeu cholerico ſanguine plurimum.humor enim, qui cum vrina euacuatur, vt plurimum cholera eſt, vt Gal.& Abu. vidętur innuere, quod acutus eius odor affirmat, & quandoque ſunt aquoſa,quandoq; phlegmatica, & quãdoq; ſunt ventoſa. Et cauſa ipſorum efficiens duplex eſt:interior,& exterior. Interior,eſt mẽbrorum,ſeu particularum diſpoſitio generantium,mittentium,recipientium caliditate ſuperflua,propter ſtricturam chylarem, vel alia:vel dolore ex vrinæ acumine, vel lapide pungente, & quaſſante, ſi per modum fiant influxionis; & generantium tantum,ſi ad modũ congeſtionis procedant. Exterior vero eſt,ſicut caſus, & percuſſio,ſaltus,labor plurimus,ambulatio,ſtatio in pedibus, & tolerantia ſeu ſubleuantia oneris. Et ſunt habentia indicia, nam apoſtemata renũ calida plurimũ accidunt iuuenibus,& cholerica, & pueris,& adoleſcentibus ſanguineis;& ſi frigida ſint,ſenibus,& mulieribus. Apoſtemata vero veſicæ plurimũ accidunt infantib cauſa lapidis. Et diuerſificantur in ſitu eorum;nã quæ renibus accidunt, ſi quidem magna ſint, totalitatem eorum continent, ſi vero parua quædam fient in corpore renum, quædam vero ad latus concauitatis eorum tendunt, & quædam ad latus declinant ad ſuperius, verſus venam emulgentem infixam eis,quædam ad partem inferiorem verſus vritides emulgentes quædam ad partem interiorem inteſtinorum; & quædam ad poſteriorẽ dorſi; quædam in vno rene; quædam in ambobus: quædam in ſuſpenſorio; quædam in panniculo, vel ante eos; & hæc ſunt diſtincta ſecundum conſiderationem, quam facit ratio, non tamen ſunt propter membri paruitatem, & partium eius propinquitatem dignoſcibilia bene ſignis proprijs diſtinctis. Quæ etiam in veſica eueniunt, aut tendunt ad partem concauam, & fundum, aut partem colli eius inferiorem, & quandoque ſunt magna totalitatem eius occupantia, & quandoq; in vritidibus tantum eueniunt. Et diuerſificantur in terminatione eorum, nam quandoq; reſoluuntur, quandoque collectionem faciunt, & rumpuntur, & plurimum lapidantur. Aut enim Abuha.quo enim modo non lapidantur etiam ſi calida ſunt, cum ipſa ſint cauſa lapidis? Et cum rumpuntur apoſtemata renum, aut rumpentur à parte vritidum, & veſicæ, & eſt melius omnibus, aut à parte ſuperiori per modum reditionis ad venam magnam chylim deſcendentem ad hepar. deinde ab hepate ad metaraicas, & ad inteſtina, & qualitercumque fiat,niſi ſit per modum criſis eſt mala, quia non per conuenientia loca, & apte licet fiat a natura, aut rumpuntur in vacuum ventris, quare indiget perforatione,vt extrahatur per ventrem, & quandoque collectionem faciunt, ſed non rumpuntur,& hoccum diureticis oportet, vt curentur, & cum apertione ex medicinis; cum ferro autem eſt periculoſum, & mortale, vt ſupra in lapide dictum eſt, & quandoque communicant apoſtemati calido in renibus apoſtemata, quæ in veſica,nam quandoq; rumpuntur ad partem colli eius,& virgæ,& eſt bonum, quandoque ad vacuum ventris,& eſt malum,ad partem vritidum, vt recedant erumpi non poſſunt,propter cauſam iam dictam. Et cum apoſtemata renum; & veſicæ ſunt calida, & magna:communicant ei ſuperiora principalia, ſcilicet diaphragma, cor, hepar, & ſtomachus: quare accidit malitia anhelitus, febris, caſus appetitus, nauſea,& deinde accidit commotio rationis, eo quòd cerebrũ compatitur renibus,& veſicę,propterea,quia vtra que alligantur hepati,& etiam diaphragmati.

De ſignis apoſtematum renum. Signa apoſtematum in renibus ſunt,dolor grauatiuus inſeparabilis extenſus ad ſuperiora, & inferiora; vrina clara perdurans, & ſubtilis; & quandoq; retinetur propric ſi

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0688-9 DFG

prie si est tendens versus concauum, & constrictio ventris, quia coarctant intestina, proprie si magna fuerint,
Si calida. & alteratio coloris faciei, & oculorum. Et siquidem fuerint calida, associatur febris, & tactus loci calidus, &
sitis, abominatio, & vomitus choleræ, malitia anhelitus,
Si choler. & alienatio per compassionem superiorum. Et si cholerica feb. erit intensa, vrina fit ignea, & perseuerat cum
subtilitate, & acredine; color faciei, & oculorum tendit
Si sangu. ad citrinitatem. Et quando sanguinea sunt, cognoscentur, quia feb. est mitior, & vomitus est cholericus, &
vrina ad rubedinem tendit, & minus est subtilis, & alienatio minor, & læduntur à diureticis calidis, acutis,
acetosis, & salsis; & cum resoluuntur prædicta accidentia, dolores, & feb. remittuntur, & vrina inspissatur, deinde fundus apparet. Similiter autem, & cum conuertitur in lapidem, & tunc vrina mutatur in albedinem
claram, & subtilem; dolor tamen non minuitur: & extenuantur membra inferiora, & aliquando non curatur,
& quando est in via faciendi collectionẽ, similis est vri- B
na, & dolor augetur, & feb. sed non grauitas, cumque
rumpantur, vrina fit spissa, saniosa, & accidentia sunt debilia, & procedunt minorando, si bona sit eruptio, si ve-
Si frigida. ro non, è contra venire videbis. Si vero apostemata sint
frigida, signa apparebunt prædictis contraria. & siquidẽ
Si Melancholica. sint melãcholica, vrina erit glauca, & inferiorum membrorum extenuatio, atque stupor cum conuenientia similium circunstantiarum in multiplicando melancho-
Si phlegmatica. licum humorem. Si vero phlegmatica, vrina erit alba spissitudinis paucæ cum signis dominij phlegmatis ex
pallore, & inflatione membrorum simili cachexiæ, &
alijs circumstantijs conuenientibus ad digestionis mali-
Si per influxionem. tiam multiplicantis phlegma. Et per modum influxionis si facta sint, apparebunt signa repletionis in toto, vel
parte, & caliditas, & dolor partis apostemosæ antecedés,
Si per congestionem. & eorum factio erit subita. Si per modum congestionis, fiet paulatim, non præcedentibus signis repletionis totius, sed debilitate partis tantum.

Si in renib. Et siquidem sit in altero renum dextro, vel sinistro C
cognoscetur, quia iacere super latus est facilius, quam iacere supra oppositum. Et si dolor extenditur ad Partem
vesicæ, tunc apostema est in sinistro, & si ascendit versus
hepar, est in dextro; & si omnia conueniunt, tunc apostema est in ambobus. Cumque apostema fuerit in sus-
pensorio, & panniculo velãte, dolor fit acutus, & augetur grauedo prohibens reiectionem, & sternutationem,
& quando resupinatur, fit dolor leuior, & cum iacet supra ventrem, augetur, propterea, quia suspendit renem.

Si in vesica. Apostematum autem signa vesicæ, sunt eadem, quæ renum propria, & ex communitate, vel cõpassione, propria tamen differentia sunt tantum in specie doloris,
quia in vesica est acutior propter neruositatem sui, & in
loco, quia est in partibus pectinis, & inguinũ, & virgæ,
& proprie cum declinet ad collum eius, quod coniungitur ei, & est cum inflammatione ipsius, & retentione
vrinæ, aut destillatione, nec possunt iacendo eam mittere, nisi surgant, & stent. Et signa specialium ipsorum D
sunt similia illis, quæ de renibus dicta sunt. Et signa terminationum ipsorum, & etiam eruptionis, quæ est vt
plurimum ad meatum colli ipsius. Et si in vritidibus
fuerit, parua ad modum pustularum erunt, & dolor in
ilijs erit, & in inguinibus, & vrinæ retentio absque signis prædictis apparentibus in membris prædictis renum, & vesicæ.

De cura apostematum renum. Cura eorum similis est curæ apostematum illorum membrorum, de qua superius dictũ est, & proprie pulmonis, stomachi, & splenis, virtutem innatam, & influentem habentium, sicut renes ipsi, & vesicæ. Consistunt autem in quatuor rebus. In euacuatione totius, in
enacuatione partis, in regimine, & accidentium correctione. similiter & cura apostematum horum membrorum, in illis quatuor rebus consistit diuersificatis tamẽ,
tantum quantum natura illorum, à natura eorum diuersa existit. Primam rem complent phlebotomia de bæsi-
Phlebotomia. lica dextra, vel sinistra, si sanguineum sit, vel si alius humor cum sanguinis peccato sit; deinde phlebotomia de
curuatura poplitis. Quod si non apparet, vel timeatur *Pharmacia.*
propter eius insuetudinem, aperiatur saphena. Et si sine
sanguinis peccato euacuatio cum vomitu, & magis si
cholericus fuerit, & cum nausea est facienda, & solutione ventris cum clysteribus, vel cũ pharmacijs sumptis
appropriatis notis, & præmissio digestionis, hæc enim
à toto euacuant, & à mẽbro apostemoso deriuant. Opor- *Documentum.*
tet autem ne solutio sit laboriosa, & fortis commouens
materiam, ne magnificetur nocumentum propter rem
plurimã effusam ad intestina vicina renibus, scilicet in subiecto, & in intestinis, & ano, vt hic supra est dictum.
Et in casia fist. est maturatio, & solutio cũ facilitate, &
in alijs dictis supra in cura oppilationis, q̃ licet sint fortia, tamen in quãtitate diminuta fiunt leuia. Inquit enim
Abuha. Et scias, q̃ multoties indigetur medicina forti,
& debili, fortis est ex hoc, q̃ soluit humorem viscosum,
& ipsius quidem debilitas est ex eo, quòd facit assellare
semel, aut bis, sed quomodo humorẽ viscosum mouet,
nisi virtutis fortitudine? & si talis est, quo vtique modo
semel soluet, vel bis, de se nisi diminuta sit quantitate? &
si quidem in causa fuerit lapis, vel acuitas vrinæ doloré
inducens, vel alia, proprijs remedijs auferantur, & aliæ
causæ extrinsecæ interdicantur, & corrigantur.

Secundã cõplent medicinæ frigidæ, & stypticæ, q̃ re- *Materiam à parte repellentia.*
pellant influentem materiam, & fluxam transmittant,
quales sunt interius approximatæ, vt aqua hordei cũ decoctione rosarum, vel cydoniorum, & succi frigidi noti.
Et approximandæ exterius, sicut farina hordei cum ro- *Documentum.*
sis. Cauendum autem à multum frigidis, & stypticis, ne *Diuersa.*
materiã indurent, & cõuertant in lapidem, ad quod sunt
apta, coadiuuant talem euacuationem, trahentia ad diuersum apostemosæ partis, si nobilius illa nõ sit; sicut sũt
ventosæ illi applicatæ, & similia euacuantia in membro
alteri opposito, & remoto post illud, quæ sunt nota.

Deinde ex quo materia iam cessauit à fluxu, iam flu- *Materia iã fluxa euacuatio.*
xam, & collectã in eis studebis euacuare de eis, per pro- C
pinquam partem ipsis, vel propriam extrahere, per propinquam partem dupliciter, sensibiliter euacuando, vel
insensibiliter. Sensibiliter, vt per apertionem venæ cur- *Sang. missio.*
uaturæ poplitis, si sanguinea fuerit; quæ si non appareat,
aperiantur saphena, vel schiatica. si illa etiam non videatur per apertionem hæmorrhoidarum saltẽ cũ sanguisugis, quæ euacuant de propinquo magis. Sed si alius *Medicinalis.*
humor sit, cum diureticis frigidis, si fit cholericus, vt est
aqua lactis, & seminum communium, vel temperate calidis, vel casia fist. cum aqua capil. ven. & liquiritiæ, quæ
maturant, & faciunt solutionẽ facilem, & vijs vrinæ est
propria; vel cũ calidis, si materia fuerit frigida, hæc enim
nõ solũ influxã euacuãt, sed p viã congestionis aggregatam etiã, & virulẽtam abstergũt, & lauant. Cauendũ au- *Documentum.*
tem, ne ante euacuationẽ corporis illa ministres, conuertunt enim materiam ad renes, & vesicam, & magis replent insensibiliter, vt per contractionem eius lacertos
exteriores renum, & cutem, & vẽtosa supra renes applicata, vel emplastris, & rubificantibus quidem in vesica D
nõ est bene possibile, adeo, cũ à partibus circumstantibus
corporis sit distincta; nõ eis, sicut renes affixa; & si quidẽ
euacuatæ perfectæ, bene se habebunt. Si autem aliquid
remanet, cum sit cõpacta, et crassa, oportet, vt extrahatur
per ea, & primo cum diureticis liquefaciẽtibus, & subtiliantibus, & cum stypticitate, quæ confortant, interius,
& exterius ministratis, notis, vt est fenugræcum, cinnamomum, anisum, hypericon, melilotum, anethum, crocus, liquiritia, & huiusmodi, quæ subtiliant, & soluunt,
& ex eis est chamæmelum, vel fortioribus, vt sunt spica,
casia lignea, ameos, & alia diuretica fortiora, & euaporantia, si crassior sit materia. Si vero totaliter sit resoluta, sana remanebunt membra prædicta.

Si vero ad suppurationem deueniat resolutio inobe- *Si suppurãtur curatio.*
diens facta, maturentur, & matura rumpantur. & mundificentur, deinde consolidetur vlcus, vt supra dictum est
cum conuenientibus, quæ sunt nota superius.

Et similiter si in lapidem conuertantur, molliantur,
& resol-

Si lapide ædificatur curatio.

& resoluantur cum omnibus, quæ superius nota sunt in cura apostematum prædictorum membrorum, quæ in istis membris, sunt proprie cum permixtione diureticorum.

Item si aquosa, aut ventosa, aut in vritidibus.

Sed si aquosæ fuerint, curentur eodem modo cum diureticis calidis, vt phlegmatica.

Si ventosa cum eis, & extenuantibus, quæ etiam in cura hydropisis sunt dicta.

Et si in vritidibus fuerit, eodem modo curentur.

Tertiam rem complent retum non naturalium debita ordinatio, cum diminutione cibi, & potus contrariæ qualitatis humori, qui est materia eius. *Dieta.* Quiete corporis, & motu membrorum superiorum. Somno, & vigilijs temperatis, prout causa, & accidentia exigunt, & vera inanitione superfluorum digestionum omnium, non repletione, & omnia quieta, & hæc omnia in aere temperato.

Quartam rem complent, quæ accidentia propria remediant, vt est dolor, qui est causa, & accidens grauedo, de quibus supra dictum est sufficienter, & vrinæ retentio, de qua infra dicetur, & ventris constrictio, quæ cum lenitiuis sumptis clysterizatis, vnctis, & emplastris exterius corrigatur, vt supra in cura doloris intestinorum est dictum sufficienter, etiam cum feb. de qua infra (Deo coadiuuante) dicetur, & vomitus, de quo supra est dictum ad plenum, & etiam de malitia anhelitus, & aliis accidentibus prouenientibus per compassionis viam, de quibus est supra dictum in quam pluribus locis.

Medicinæ compositæ dicentur deinceps.

Clyster conueniens.

Inquit Serapio ad vltimum huius perueniunt, aut ad collectionem virtus, aut ad lapideitatem. Clyster Gualterij faciendus in principio apostematis. ℞. aquæ hordei lib. j. & in ea dissolue olei rosati, vnc. ij. & immitte.

Si vero apostema sit frigidum adde in decoctione flores chamæmeli. Si vero apostema fuerit in augmento, fiat clyster ex decoctione althææ, lilij, & florum maluæ, ana M. j. seminis lini, vnc. j. olei rosati, olei de lilio, ana vnc. j. & in parte dissoluantur olea, & injciantur. Apostemate vero perueniente ad statum, fortiora diaphoretica misceantur, qualia sunt flores chamæm. anethi, patietaria, sambucus, & benedicta, & iustinum, oleum irinum, nardinum. Emplastrum ad apostemata renum in principio. ℞. olei ro. olei maluæ, aceti parum, farinæ hordei, & emplastra. Cum vero peruenerit ad augumentum adde flores chamæmeli, & oleum eius, vel irinum, tale epithimabis cum filtro imbibito in prædicta decoctione. Et similiter cum peruenerit ad statum, studebis pro posse resoluere addendo diuretica fortiora, quod si non resoluatur, sed peruenerit ad maturationem, & saniem, applicetur quod sequitur maturatiuum. ℞. farinæ fœnugræci, vel triti lib. ß. radicis althææ, chamæmeli, radicis lilij, ana M. j. radices coquantur in aqua, & in illa aqua colata dissoluantur adipes anseris, & gallinæ, olei de lilio, ana vnc. j. ex his fiat emplastrum, & actualiter calidum apponatur. Aliud Isaac ℞. caricarum albarum, dactylorum pinguium, & passularum enucleatarum, radicum althææ, fœnugræci, & seminis lini, ana vnc. j. decoquantur in aqua, & cum axungia gallinæ terantur, & emplastrentur. Cum vero saniatum fuerit apostema, fiat clyster ex his, quæ habent ipsum aperire. ℞. aquæ decoctionis caulium, & limaciarum cum corticibus, & dissolue in ea, mellis vnc. ij. sagapeni vnc. iiij. fœnugræci vnc. j. succi parietariæ vnc. j. olei irini vnc. j. & immitte, & vtere sternutationibus. Facto vero, & aperto, mundificatiuum appone ex aqua hordei cum melle, vel zuccha secundum exigentiam materiæ, vel cum lacte, quod etiam ministrabis in potu. Deinde facta mundificatione exhibebis conglutinatiuum de trochiscis, de charabe, de luto armeno, cum lacte bouino extincto in eo ferro, & emplastrabis ex ipsis.

Curatio per emplastra, quãdo apostema est in principio, in augumẽto, statu, vel declinatione.

Clyster apertiuus.

Sternutatio. Mundificatiuum.

Conglutinant.

Curatio apostematis lapidificati. Digestiu.

Si vero ad lapideitatẽ peruenerit, fiat syrupus ex diureticis notis supra, mixtis cum mollificantibus, hic superius prænarratis, & casia fistu. donec materia maturetur, deinde ea maturata, quod cognosces p vrinæ mul-

E titudinem cum substantia crassa; purgabis cum pilulis infrascriptis. Pilulæ. Rec. benedictæ laxatiuæ drach. iiij. casiæ fistu. vnc. v. esulæ scrup. ij. turbith scrup. ij. zingib. scrup. j. omnia incorporentur cum vino, & fiant pilulæ. Balneum post purgationem ministrandũ Rec. branchæ vrsinæ, radicis apij, & folij eius, & radicis iringiorum, & ireos, foliorum maluæ, florum meliloti, chamæmeli, seminis lini, ana vnc. ij. bulliant in aqua, & adde olei de amygda. vnc. iij & ingrediatur vsque ad vmbilicum, deinde fiat post tertium diẽ phleborotomia de alia saphena sub cauilla: deinde emplastretur cum hoc emplastro. ℞. foliorum parietariæ quantũ vis, & torrefiant in sartagine cum oleis his. Rec. olei anethini, chamæmelini, de lilio, de pulegio, olei viol. an. vnc. ß. & inunctis renibus cum prædictis oleis prius emplastretur cum ipsa.

Purgatio ex pilu.

Ve. sectio.

Emplastra.

Emplastrũ de mucilaginibus quandoq; per interualla applicatum est optimũ, cui succedat emplastrum de meliloto nostrũ, in antidotario traditum; & hyssopi ceratũ; & ceratum diapẽte, & alia consimilia ibidem notata.

F

De dolore renum, & vesicæ prouenientes ex eo, & medicinis eorum. Cap. 6.

Differentia apostem. Renum atque vesicæ.

DOlor renum, & vesicæ notus est. Et quemadmodũ differt loco, & specie, quibus dignoscitur: ita in causa conuenit, cuius ablatione curatur. Loco quidem differt, nam dolor renum circa lũbos percipitur, & vesicæ circa pectinem. Specie differt, nam renum est grauatiuus, vesicæ vero est acutus, pp neruositatem. In causa conuenit, nam causa eius est aliqua ægritudinum prædictarum, & mala complexio diuersa cuiuslibet generis, de qua infra dicetur, vel ventositas; & quandoque est antecedens crisim per vrinam, & concomitans eam. Et signa earum, & cura ex prædictis sunt manifesta, & ex dicendis in capitulo subsequenti. Et cum non inuenis sedationem doloris cũ anodynis exterius, vnctionibus, & emplastris, clysteribus, & ventosis; oportet, vt narcotica administres, deinde ad causæ ablationem deuenias, cum administratione diureticorum, sed in administratione narcoticorum est timor magnus, debilitant enim ea in actione propria, ex qua sequitur grande malum, abstinere ergo oportet inquantum possibile est, & vti cum cautela, maxime vbi excusatio non habetur. Similiter autem in diureticorum administratione est error, & maxime calidorum, & fortium; propter illud, quod de humoribus ad illa conuertuntur, & maxime vlcera, quæ mordent. oportet ergo, vt non nisi post euacuationem sufficientem corporis ministrentur, & in dispositione vlcerum cum remittetur eorum acumen, mixtione, vt sunt diuretica frigida, prout dictum est supra. Et ex appropriatis simplicibus in dolore ipsorum sunt, siseleos semina; cum enim sunt recentia, & bibuntur ex eis tres amilusech cum rob. x. diebus, sanant dolorem renũ, & sunt iuuatiua penitus renum, & galanga, & spica, amomum est proprium cum sedetur in decoctione eius. Casia confert doloribus renum, & vesicæ, & iuuabæ: quantitas auellanæ de radice pæoniæ confert doloribus renum, & vesicæ, Caro eritij terreni salita cum oxymelle confert dolori renum, zinziar, quæ nominatur acuchia confert dolori renum, & annucuben domesticæ, leniendo naturam conferunt dolori renum, & aqua decoctionis eius, & syrupus, & agaricum purgãdo, & calefaciendo. Gutta alhusar confert, & ficus humida, & sicca, si ab vlcere non procedat. Et ex cõpositis ad dolores renum. Confectio Hermetis diacurcuma, & confectio de alchechẽgi, nux condita, & oleum de styrace, & de pineis, & de filiciis, lentiscis, de nuce indica, vulpinum, laurinum, benedictum est vltimum, & mithridatum, theriaca veldre, & Abu. picra, & alia, quæ sequuntur. Syrupus expertus secundum Ioan. casamizulam ad dolorem renum, ex causa frigida, vel calida, cholera, vel phlegmate. Rec. capil. ven. buglossæ, senetionũ scolopen. tũj. en. chamædry. chamæpi. acori, scariolæ cum radice, cichoreæ, hepaticæ, ana M. j. radicum fœniculi, asparagi, & bruscí,

Sic. & curatio. Dolorũ sedatiu.

Nota de narcoticis.

Nota de diureticis.

Simpl. conferentia.

Composita.

Syrupus ad dolorem renũ ex quacunque causa.

ana

ana vnc.ij. corticum radicis celsi vnc.iij. polypodij vnc. A
ſiij. aniſi, fœniculi, ameos, ſeſeleos, amomi, dauci, ſemi.
apij, aſari, meu, phu, epithymi, folliculorum ſenę, zingib.
ana vnc.s. liquiritiæ, viola. florum boraginis, paſſularum
enucleatarum, ana vnc.j. prunorum, ſebeſten, ana xl. tur-
bith, hermodactylorum, ana vnc.j. piperis longi drac.ij.
ſemi. communium, cicerum nigrorum, ana vnc.ij. hor-
dei. P.j. zucch. lib j. zucch. vio. reſidentiæ, zucch. roſa. no
ui, ana vnc.iij ſtecci roſa. lib.s. aceti vnc.ij.

Trochiſci. Confectio trochiſcorum ad dolorē renum. ℞. ſeminis apij dra.iiij. cymini, ſeminis myrtæ. radicis caſtorei, ana dra.vj. fiant trochiſci granorū quinque, & dent vnus, vel duo cum vino ſubtili; ſi non febriat, & ſi febrit cū tepida.

Vnguentū vtile ad multa. Vnguentū ad dolorem renum, & neruorum contractionē, contuſionem, & punctura m, & valet ad omnes articulorum, dolores. ℞. olei maſticini, fœnugræci, ceræ citrinæ, ana dra.ij. Cōfice cum mumia diſſoluta in vino.

Emplaſt. Emplaſtrū ad idem ſecundū Archi. ℞. maluarum, marrubij, apij, farinæ hordei, & ſalis, & calidum ſuperpone. B

Tibula. Pilulæ expertæ ad dolorē renū. Rec. ſeminis ęparum albarū, ſeminis apij, ana conficiantur, cum ſucco fœniculi. Pilulæ laxatiuæ ad purgādum renes ab humoribus craſſis. Rec. benedictæ laxatiuę, iuſtini, ana drach.ij. hermo. ſarcocollæ, interiorū colocynthidis, ana vnc.ij. turbith drac.j. & s. carthartici imperialis dra.ij. zingib. aniſi, fœniculi, ana ſcrup.j. ſaxifragiæ, milij, ſalis, ana drach.j. ſalis gemmæ, diagridij, ſagapeni, ammoniaci, opopanacis, ana dra.ij. Conficiantur cum ſucco apij, doſis drac.j. & s. Et ſi fuerit durus drac.ij. poſt præparationem cum prædicto ſyrupo, & abſtinentia à craſſis, & viſcoſis. Poſt purgationem intret balneum aquæ marinæ miſtæ cum dulci æqualium partium, in qua bulliant chamæmeli, flores foliorum lauri, rutæ, calamenthi pulegij, omnium,

Vnguentū ad dolorem renum. ana. Deinde poſt exitū vngatur hoc vnguēto. ℞. olei chamæmeli, & ſeminis lini, ana vnc.ij. butyri ſine ſale, dialthææ, agrippæ, an. vnc.j. ſpicæ dra.ij. ceræ, quod ſufficit.

C

De debilitate renum, & veſicæ: & diſtinctione nocumentorum contingentium in actione vrinandi. Cap. 7.

Debilitas ren. & veſica. DEbilitas renum, & veſicæ eſt nocumētum actionis ipſorum; vel propria, quæ eſt circa nutrimentum proprium; vel communis, quæ eſt circa expulſionem ſuperfluitatis aquoſæ, & dicitur actio vrinandi, de qua intendimus, quàm Gal. dixit compoſitam ſicut primam naturalē, in qua quidem actione naturaliter ſe habente, tres actus ſimul dicebat concurrere neceſſarios, & ordi-

3. de loc. aff. cap. 1. & 3. eiuſdem ca. 4 ac 3. de vſu part. vltimo. natos. Primus eſt ipſius ſanguinis ſequeſtratio. Secundus eſt ipſius collectio, & retentio. Tertius eius expulſio vnica, & voluntaria, primus eſt renum. ſecundus veſicæ, & colli eius, cum lacerto latitudinali circumuoluto in ipſo. tertius eſt concaui eius, & virgæ exiſtentis, vt viæ ad extra: ſicut vritidum de renibus ad veſicam. Ægritudine aduenient talibus membris, & proprie renibus, vel veſicæ, quæ ſunt principalia in actione, neceſſarium D eſt actum eorum lædi, & per conſequens actionem vri-

Actionis læſio triplicitèr ęra peſt. nandi. Talis enim læſio multiplex, & diuerſa. Et diuerſa ſequuntur ſymptomata ſecundū diuerſitatem membrorum ſuorum, & nocumentorum actuum eorundem.

Nam ſiquidē nocitus ſit actus renū attrahendi, & ſequeſtrandi, tunc aut erit debilitatus, & diminutus, vt parum attrahant, & ſequeſtrent; ex quo in actione vrinandi prouenit nocumentum, qd dicitur vrinæ paucitas, & ſequitur cachexia. Aut erit ablatus, vt nihil attrahatur; vel aliquid, de quo non ſit curandum, & accidit vrinæ ſtillatio, ſeu priuatio, & quandoq; hydropiſis, de quibus ſuperius dictū eſt. Aut erit ſuperfluens, quia ſuperflue trahant, ex quo accidit Diabetes, q̄ multitudo, ſeu lienteria eſt vrinæ, & ſequitur ex ea corporis deficcatio. Aut erit corruptus, & tūc dupliciter, aut quia corruptiuū tribuat, & tunc accidit fœtor vrinæ, aut quia corruptū trahit, & tunc accidit in renibus tremor, & ſequit' tarda miſtura.

Sed ſi in veſica, & eius collo nocitus eſt actus colligēdi, & retinendi; aut erit ablatus, & tunc fit incontinentia vrinæ, & inuoluntarius exitus, & mictus in lecto, vel dyſſuria, quæ vrinæ diarrhæa dicitur, in qua Galen. dixit ablationem actionis eſſe animalis, quia lacerti colli veſicæ, quæ eſt ipſius virtutis organum. In ſtranguria vero *6. de loc' Aff. cap. 3.* ablationem naturalis, non animalis. nam in eo lacertus iſte ſuam actionē agit, ſed veſicæ concauū non valet cōprimi, qd naturalis virtutis eſt inſtrumentū, colligit. n. veſica, & retinet dilatato eius concauo, & oppilato collo eius per contractionem lacerti exiſtentis in eo, quo laxato, vt aperiatur eius collum, & concauo eius circumtracto, vrina ex eo egreditur naturaliter, & quandoque non circumtracto, egreditur etiam, & accidit mictus in lecto, Aut erit diminutus, & tunc erit deſtillatio vrinæ, & paucitas etiam eius ſequitur. Aut corrupte fiet, & male, quia cum dolore, & ardore, & tunc accidit ſtranguria proprie, quæ eſt retentio, & ſtrangulatio, ex quo ſequitur dolor in pectine, inflatio, & cita mors, & frequenter. Si vero ſit actus nocitus in concauo veſicæ, qui eſt compreſſiuus larerum eius vndique, vt expellatur vrina, tunc accidit difficultas vrinæ, & ſequitur vrinæ retentio. Sic *Cauſa.* iraque determinatis nocumentis, quę in actione vrinandi poſſunt contingere, de vnoquoque, Dei implorato auxilio, eſt dicendum.

Sic ergo debilitas renum, & veſicæ, & earū defectio *1. ſan. tu. c. 3. & de differentijs morb. ca. 3. & 1. de tra. ſag. expl. cap. 4. & 4. meth. med. ca. 2. & 3. de loc. aff. ca. vltimo.* in actione vrinandi, & cauſa immediata eius, aut eſt propria, & eſt aut imprimens in corpore ipſorum membrorum, vt eſt aliqua ægritudinum prędictarum, de quibus ſufficienter eſt dictum. aut mala ipſorum complexio diuerſa, vel æqualis, de qua nunc dicendum; & eſt vt plurimum in renibus calida, in veſica, & in alijs, frigida. Singulum enim membrorum ſecundum Gal. operatur per qualitatiuam eius craſim, quæ ex quatuor eſt qualitatibus, quamdiu ſcilicet eucrata fuerit certa, prout membri illius actio expetit. Cum vero fuerit dyſcraſiata, & ægra, neceſſarium eſt ipſam lædi, efficit enim ſecundum Gal. in virtutis eſſentia, & in ſubiecto ipſius, quæ in actione penetrabilis exiſtit, cuiuſcunque generis fuerit; maxime frigida, diuerſa, vel æqualis; ex ea enim non tantum debilitas, vel diminutio accidit ſecundum diuerſitatem eius in ſpecie, vel in gradu quælibet alia prouenit in actione vrinandi læſio, & ſequuntur ſymptomatica ſupradicta.

Nam ſiquidem in renibus fuerit complexio mala, & frigida valde excedens; attrahendi, & ſequeſtrandi auſertur ipſorum actio; ex quo accidit vrinæ retentio, aut non erit valde excedens, & tunc accidit debilitas eius, & minorabitur; & ſequitur paucitas vrinæ. Aut erit calida valde excedens, & tunc ſuperflue trahet, & accidit diabetes; & ſequitur corporis exiccatio. Aut erit ſicca, & eos extenuabit, & debilitabit. Aut valde humida ſimplex, vel caliditati parum ad mixta, quæ ſubſtantiam renum mollificet, & eorum meatus dilatet, & aperiat; accidit debilitas renum deterior, quàm ſit.

Si etiam ſit in veſica, & collo eius complexio mala, & *Si veſica, & collum quid.* dyſcraſiata humida cum caliditate, & frigiditate, magiſque mollificent lacertum circumuolutum in eo, vt nullo modo poſſit contrahi, & collum eius conſtringere, tunc accidit inuoluntariæ vrinæ exitus, & dyſſuria, & ſequitur multitudo vrinæ, & mictus in lecto. Si vero non ſit valde excedens, vt parum mollificet, & non conſtringit perfecte, tunc accidit deſtillatio vrinæ, & ſequitur paucitas eius. Aut erit multum humida cum paucæ caliditate, quæ textulam villorum veſicæ rarificat, & relaxat, debilitatem in eis feram, & peſſimam generabit. Aut erit ſicca cum frigiditate, vt vrinam acuat, & tunc accidit ardor vrinæ, & ſequitur reſolutio, & debilitas. Aut ſicca cum frigiditate; & tunc accidit ſtranguria, & ſequitur dolor in pectione, & inflatio, & mors quandoque.

Si etiam ſit in veſicæ concauitate mala complexio, *Si veſica in ſua concauitate, quid.* & dyſcraſia frigida, & humida, quæ prohibeat conſtrictionem ipſorum laterum vndique, & vrina non queat exprimi, accidit difficultas vrinæ. Etiam ſi fuerit ſicca,

vel

vel humida in collo eius, quæ spasmet lacertum, & teneat circumtractum. Sicque expeditis ægritudinibus variatis secundum plus, & minus, maior, & minor accidit in prædictis membris debilitas, ex qua diuersa possunt in actione vrinandi prouenire nocumenta. Aut erit cadens supra substantiam spiritus, vt quia sit euacuans ipsum, vt est euacuatio multa humorum, & proprie sanguinis ex eis, vel coitus multus, vel resoluens ipsum, vt mala complexio eius calida. Aut suffocans, vt multa repletio ex humoribus, lapide, sanie, vel vrina. Aut extinguens, vt narcoticorum approximatio. Aut cadens supra virtutem, vt multus labor reiteratus ipsorum membrorum, & proprie renum, vt in longa statione in pedibus, & ambulatione multa, & equitatione subita sine consuetudine, & intermissione, dolore, & percussione, & in vesica multa vrinæ retentione, ardore, & dolore, quæ etiam spiritum resoluendo debilitant virtutem, accidit membris prædictis debilitas secundum plus, & minus, ex quo eorum actio diminuitur, vel aufertur in expulsione vrinæ.

Si per consensum. Et quandoque causa debilitatis ipsorum est, ex communitate ad superiora membra nobilia, scilicet hepar, & cor, & cerebrum; cum enim hæc patiantur, prædicta debilitantur membra, ex quo nocumentum proueniet in actione ipsorum prædicta, & diuersa, vt dictum est, accidentia insequentur. Et causę ipsarum ægritudinum, signa, & curæ superius dictæ sunt.

Causa vero malæ complexionis ipsorum simplicis, & commixtæ, puræ vel impuræ, diuersæ, vel æqualis, quæ in debilitando est pessima, seu plurima, duplex est; interior, & exterior, & vtraque ex dictis in lapide, & vlcere, & in mala complexione hepatis est manifesta, & signa eius etiam licet loco, & proprietate actionis læsæ, & exeuntium quorundam ab eis sint differentia, per te ergo considera, & appropria illa renibus, prout oportet.

Signa debilitatis renū. Signa vero debilitatis ipsius, scilicet renum sunt, vrinæ paucitas, & in substantia, & colore, sicut lotura carnis; & quandoque residet cum venæ sunt saluæ, & quandoque remanet sicut mingitur, nec residet, cum non sunt saluæ. Et extenuatio renum, licet non sit manifesta debilitas, instando, & impotentia tolerandi anhelitum, defectus in coitu, debilitas visus, & dolor capitis.

Signa debilitatis vesicæ. Sed vesicæ debilitatis signa sunt defectus in continendo, vel expellendo vrinam, & grauitas in pectine, & peritoneo, & sensus acuitatis, & ardoris, lenitas, & asperitas in loco, & apud emissionem vrinæ maxime, & vrina erit spissa, & turbida propter illud, quod descendit cum ea, quod non digeritur, nec conuertitur; & non expellitur, nisi adiuncta compressione, & hæc de istis signis.

De cura. Cura malæ complexionis talium membrorum, si pura est simplex, vel commixta, & diuersa, facile curatur, licet difficilius cognoscatur, si vero æqualis, & fixa, difficilius curatur, licet facilius cognoscatur, quemadmodum in alijs membris existens, vt Gal. dixit. Et eius sanatio est tres res.

1. ar. cu. ad Glau. ca. 1. & de differ. morb. cap. 3. & 1. de differ. feb. ca. 2. & 3. Prima est remotio exterioris causæ. Secunda alteratio. Tertia ipsorum confortatio. Si vero impura fuerit, & cum materia commixta, eius sanatio est tres res. Prima est materiæ euacuatio. Secunda alteratio dyscrasiæ; si remanserit impressa. Tertia ipsorum confortatio.

Euacuatio. Euacuatio completur cum phlebotomijs præenumeratis, vel medicinis solutiuis, prout materia exigit, & sumptis, & clysterizatis, & vomitibus, & diaphoreticis exterius approximatis per omnem modum, prout in cura oppilationis eorum diximus.

Alteratio. Alteratio vero completur cum administratione diureticorum calidorum frigidorum, & exiccantium, & humectantium, prout dyscrasia expetit, quæ omnia in cura oppilationis ex lapide, vel humore, & viscerum sunt numerata.

Confortatio vero cibis. Confortatio vero completur cum cibis, medicinis, & cibis facilis digestionis boni nutrimenti, & dyscrasiæ contrarijs. Et

E à proprietate conuenientes sunt renes animalium, & proprie hœdorum, & porcorum. Et vesica donulæ exiccata, & carnes eritij salitæ cum oxymelle, ficus humidæ, & siccæ, sed nocens eis vlceratis, & zuccharum alhusar, & lac camelarum, & ouium. Et ex potibus vinum odoriferum paucæ stypticitatis, puri, vel mixti, prout stomachus, & dyscrasia requirit, & in hu. valde mollificante, & relaxante vinum passum. Et ex medicinis sim- *Totæ.*
plicibus, & commixtis, interius, & exterius approximatis, per omnem modum, &c. Et ex appropriatis sim- *Medic. simpl.*
plicibus, sunt grana sileleos sumpta in quantitate duorum almulusech cum rob, decem diebus, cyperum, bolum armenum, sed cum lacte ouino, oportet vt sumatur, & ex eis sunt, quæ dicta sunt supra in cura lapidis. Et ex compositis sunt trochisci alchechengi, & oleum *Compositæ.*
de cherua, rosatum, de mastiche, cytonio, & alchanna. *Mundifi-*
Et ex mundificantibus eos sunt, theodoricum, mithri- *ficantia.*
datum, anacardinum, hiera Abuha. & oleum de ambra,
F ad frigus eorum, ad mollificationem eorum hiera Gal. tryphera de scoria ferri, & aliæ tripheræ.

De diminutione, seu paucitate vrinæ, ablatione, & priuatione ipsius. Cap. 8.

DIminutio vrinæ, vel paucitas, seu priuatio eius ex prædictis sunt notæ, & in specie causarum conueniunt, sed differunt in quanto eorum, quemadmodum & ipsæ. Est enim causa eius, aut ex parte cibi, & potus, *Causa.*
vt materiæ, aut ex parte corporis, vt efficientis, aut ex parte extrinsecus aduenientium, vt cooperantium. Et parte cibi, quia sit naturaliter siccans corporis humiditates, & exiccans, vt est panis miliaceus, vel panici, & furfuraceus. Sorbitio ex orobo, & lenticula, & Fructus pontici, nati ex se, corporis humiditates exiccantes, vel accidentaliter, velut carnes salitæ, vel alij cibi multum salis habentes, panis biscoctus, vel temporaliter, vt antiquus, aut opitus. Ex parte potus, quia sit paucus, &
G crassæ aquæ, vel vini similiter, & aliorum similium. Ex parte corporis, aut totius, aut membrorum operantium in vrinam. Ex parte corporis totius, quia sit rarum, resolubile, vel multi sudoris, vel lubricum, vt fluxibile vētris ad quem humiditas corporis tendens, & fluens per eum, * in vijs vrinæ * deriuant, vnde Hipp. vrina multa ** deuiatur.* ** 4. aph. vlt.*
noctu facta, modicum secessum significat, & è conuerso. Vel quia sit multi vomitus, qui eradicando à superioribus, & ab inferioribus retrahendo, vt Abuha dixit diminuere potest vrinam. vel quia aliam similem euacuationem manifestam patiatur, vt fluxum sanguinis narium, & similia. Ex parte membrorum operantium in vrina, aut per modum generationis, vt heparis debilis non impellentis ad renes aquositatem, generauit, vnde remanet in venis cum sanguine; nec transit in vrinam, aut per modum tractionis, & sequestrationis, vt renum debilitatorum, vt in præcedenti cap. dictum est. Aut ex parte deferentium, & colligentium, vt vritidum, vel vesicæ,
H quia sint oppilati, vel vlcerati, & perforati, quare vrina licet plus trahatur cum ad corpus vacuum tendit, non extra vadit. Ex parte autem extrinsecus accidentium puta aeris, quia tempus, vel aeris constitutio fuerit sicca, inaquosa, vel borealis, quæ corporis humiditates, & superfluitates exiccauerit, licet per accidens, scilicet stringendo ventrem, vrinam prouocet, & multiplicet, vt Hipp. dixit, vel motus resoluendo exiccans, vt inanitio, fames, & abstinentia, quæ exiccant per accidens secundum Gal. & vigiliæ, quę sunt vehementis motus, similes motui, vt Abuha. dixit. Et euaporantes, vt Gal. ait, & ani- *11. meth. med. cap. 3.*
mæ accidentia immoderata, quæ corpus exiccant, vt Gal. in techni descripsit, quæ omnes, si debiles sint, mi- *Techni, seu ar. med. ca. 86.*
norant vrinam, & eam paucam reddunt, si vero fortes, auferunt eam, & priuant.

Signa. Signa earum sunt talia. nam siquidem processerint à cibo, & potu, sunt manifesta ex eorum assumptione præmissa; si vero à causa in corpore toto, quia sit rarum, & resolubile, duobus declarabitur signis potissime. s. signo raritatis,

1. aph. 69. tatis, quod est pilositas corporis, sicut Hipp. docuit cum dixit, cutem raram declarat pilus. & signo resolutionis, quod est duplex. Vnum quod Gal. posuit, & est quia in multa sumptione cum priuatione euacuationis sensibilis, & egestionis paucitate corpus non impinguatur, sed remanet extenuatum. Aliud est, quia in laboribus non subsistit, sed cito deficit. Si vero quia sit fluxibile, vel alias sensibiles euacuationes habuerit, præcessio illarum, & reliquæ ipsarum remanentes ostendunt, sicut Gal. dixit. Signa debilitatis eius in suo loco dicta perpendes, cachexiam, vel etiam ascitem. Similiter si ex renum debilitate, signa debilitatis eorum in præcedenti capitulo dicta videbis. Similiter quoque si ex parte deferentium vritidum, & vesicæ, vel etiam virgæ, quia oppilentur; ex signis dictis oppilationis ex humore, vel lapide cognoscere potes. Et stranguria, & etiam spasmi, ac etiam ex signis dictis in capitulo solutionis, vel vlcerum, si soluti fuerint, vel vlcerati, quod ventris inflatio ex aquositate replente confirmat, & ardor vrinæ.

Cura diminutionis vrinæ. B Cura diminutionis vrinæ, & ablationis eius sunt tres res. Prima est regiminis permutatio. Secunda est euacuationis retentio. Tertia vrinalium membrorum rectificatio, & confortatio.

Alteratio. Permutatio regiminis est, vt alteretur, & permutetur secundum quantum, & quale; de exiccatiuo, quod eius erat causa ad humectatiuum, in cibo, & potu, & in alijs rebus non naturalibus, de quo etiam supra in cura meri, & stomachi diximus, & etiam impinguatiuum, de quo, Deo dante, dicemus infra; hoc enim regimen primam causam, quæ vt materia erit abscindit; & etiam tertiam extrinsecus subaufert, alterat, & emendat.

Euacuationis retentio. Secunda est euacuationis retentio occultæ, & manifestę, occultæ, & insensibilis retentio completur cum cibis, & potibus humores inspissantibus, & cum medicinis condensantibus poros, de quibus supra in syncopis cura diximus, & hoc supra in cura doloris, & fluxus.

Si vero sensibilis fuerit, & per sudorē, cum remittentibus ipsum, de quibus ibidem diximus.

C Si vero lubricitas ventris fuerit, & naturalis quia humiditas, & mollities in expulsione superfluitatum naturalium consuetarum cum stypticis cibis, vel potibus præmissis notis supra, corrigatur; & cum frictionibus, & balneis, & alijs diuertentibus ad hepar, & venas humiditates ipsas, & trahentibus ad membra vrinæ, vt sunt diuretica.

Si vero fuerit lubricitas præter naturam, medicetur prout de ea superius dictum est in cura fluxus ventris.

Similiter & si multus vomitus adsit. Necnon, & si fluxus sanguinis narium, curetur prout supra in proprijs diximus locis. Et de alijs euacuationibus similiter quoque intelligas.

Membrorū rectificatio. Tertia est membrorum rectificatio, & confortatio, & hepatis, prout supra in cura debilitatis hepatis est dictum, vel renum, sicut in præcedenti capitulo habuisti, vel etiam vritidum, & vesicæ, & cum diureticis, vt ibidem est dictum, quæ omnia in fortitudine, & debilitate, diuersa eligenda sunt, prout diminutio vrinæ, & eius ablatio, & earum causa variantur in quanto.

De diabete. Cap. 9.

Diabetes quid. 6. de loc. affec. ca. 3. DIabetes secundum Gal. est propria passio renum, raro contingens, in qua potus citius trahitur quā oportet ad eos, sicut cibus in appetitu canino, & cito egreditur cum vrina, sicut cibus, & potus in lienteria cum egestione.

Causa. Et causa eius est superfluitas. Primo desideratiuæ, Secundo contentiuæ ipsorum defectus; nisi enim foret superfluitas desideratiuæ ipsorū nō sic velociter traheretur: nisi quoque deficeret contentiua ipsorum, non sic cito egrederetur. Superfluitatis desideratiuæ ipsorum, & attractiuæ virtutis causa est ipsorum caliditas vehemēs, cum materia, vel pura magis, quam sunt vltra debitum, in continua tractione, & forti à venis emulgentibus, & de eis ad hepar extenditur, & de hepate ad stomachū, & A ad omnia membra; vnde humiditas ipsorum irrorans ea attrahitur, & exiccatur, & sequitur sitis vehemēs; quę potu non sedatur, quia ea non remanet, quare siticulosa ab aliquibus appellatur. Defectio contentiuæ non est in eis principalis propter complexionis malitiā calidæ, quę est causa superfluitatis attractiuæ, qua non deficit contentiua, sed frigiditate proprie, & humiditate; sed plurimum accidentalis secundum Gal. consequens superfluitati attractiuæ; cum enim superfluit eorum attractiuæ, vrinæ plus trahitur, quam renes aliquandiu continere possint, & ipsa vesica, quare deficiente cōtentiua ipsorū, cito profluit inalteratus per vritides ad vesicam; & inualescente expulsiua eius ingreditur cum vrina, sicut in lienteria cibus, & potus cum egestione. Et aliquando est principalis, & essentialis in ea, vt dixit Abu. propter malitiam complexionis purę, frigidæ, vel impurę ab intra, vel exterius venientis, quam sequitur superfluitas attractiuæ ipsorum non essentialiter, propter contrarietatem complexionis in causando, sed accidentaliter, & ex consequenti: cum enim in renibus vrina non figitur tracta naturaliter, renes ex sanguine cum aquositate veniente nutriri non possunt; quare remanentes inaniti auidius trahunt, & tunc magis contentiua eorum deficit, & quanto plus deficit, magis trahunt, sicut est deuenire ad circuitionem, quemadmodum in lienteria est videre. *Incōpatibilitate.*

Causa vero ipsius caliditatis renum duplex est, scilicet interior, & exterior, vt in lapide dictum est, & similiter frigiditatis causas per contrarium comprehendes. *Causa.*

Signa siquidem sit ex caliditate faciente superfluere attractiuā, sensus erit, & inuentio caliditatis in lumbis, & vrina multa; & in principio, sicut lotura carnis recentis secundum Gal. minus tamen tincta, & rubea, quam si procedat ex defectione discretiuæ hepatis, & proprie cum amplitudo meatuum emulgentis venę in ea inuenta fuerit, & sanguinis abundantia in venis, quæ quanto maiora sunt, tanto plus sanguinis cum aquositate transibit, ad renes. Vnde vrina ex defectione contentiuæ C virtutis superfluens plus rubebit; procedēte vero tempore, diminuto sanguine ex venis, & proinde restrictis membrorum meatibus, & exiccatis vrina egreditur in qualitate, seu colore potus, quia aqua subtilis, & alba: si aqua sola bibatur, quæ magis desideratur in ea, vel sicut alius potus, vel vini simplicis, vel cocti, vel aquæ commistæ, vel etiam syrupus. Et forte erit alba, & spissa propter humiditatem membrorum, vltima extractione, vnde vrina redditur sicut lac: & proinde membrorum consumptio sequitur, & mors vt plurimū. Si vero ex frigiditate faciente deficere contentiuam causatur, sensus, & inuentio frigoris erit in lumbis, & vrina erit in principio non multitudinis magnæ, sed consuetæ, deinde multiplicatur, & erit sicut lotura carnis, minus tamen tincta, quam in præcedenti, in qua fortitudo attractiuæ præcessit, in processu vero temporis sociata fortitudine attractiuæ mutabitur, sicut prima. *Loco citato.* *Si ex frig.*

Cura diabetis in generali, & speciali, est quatuor res. D Prima est omnis causæ ablatio, & exterius proueniētis; & interius existentis. Interius, vt siquidem ex caliditate renum processerit; fiet subtractio subtilium, & calidorū ciborum, & potuum, & diureticorum calidorum, & talium prouentiū. Exterius, vt labor corporis, & proprie renum; strictura lumborum; balneatio in calida aqua actu, vel potētia; mora in sole; decubitus super renes; & somnus profūdus, & vnctiones calidæ, & emplastrorum, & aliorum talium, quæ renes habeant calefacere, hepar, humores, & membra, & accidentis, * siue fuerit humoralis, cum phlebotomia si fuerit sanguis: cum clystere, pharmacia appropriata leni. Si autem humor calidus sit, id est cum vomitu, qui in euacuando est potissimus, quoniam euacuat deriuando ab eis. * siue sit complexionalis, * quia oppilatio sit in eis, cum aperitiuis superius notis; necnon & causæ coniunctæ, quę est renum dyscrasia calida. Alteretur ergo; fit enim talis dyscrasia ægritudo, vlterius augumentata; quam talis sequitur passio, ut superius dictum est, & ea mediante orta alia concomitan- *De cura diabetis.* ** Si vero.* ** vel.*

comitantur ſymptomata,& ſitis,& conſumptio corporis,de quorum correctione infra dicetur. Inquit enim Gal. Palam eſt morbum eſſe cauſam omnium accidentium,accidentia tamen alia ſequuntur. Secundum enim ſequitur primum,& tertium ſecundum.

De Simpt. differentijs cap.4. & 6. Alteratio.

Complebitur vero eius alteratio cum frigidis, quæ non tantum illam alterent,ſed etiam hepatis, & membrorum complexionem contẽperent,& humores adæquent; hepar enim & corporis membra,ſi calida ſint, eorum caliditate vſque ad renes extenſa, eorum dyſcraſiam intendunt,humores acuros etiam gignunt,qui vrinam acuunt, vt ipſa tranſeundo ad renes eorum caliditatem inflammat,ſic ergo debent eſſe talia frigida vehementer,& illa proprie, quæ non prouocent,nec iſtis admixta,ſed leniant,ita quòd ſoluendo non prouocent,ſed minorent vrinam, qualia ſunt ex oleribus, lactuca,ſpinachia,atriplices, & ſimilia, & ex fructibus iuiubæ,ſebeſten, pruna, chryſomila, perſica, cucumeres, citruli, & melones, cucurbitæ; & proprie carnes ipſarum,non ſemina,qui aquoſitatem,& vrinam multiplicant,& fructus,moræ maturæ,& grana acetoſa, & muza,& ex aquis: aqua vehementis frigoris, & aqua cucurbitæ, & aqua hordei cum decoctione iuiubarum, & lac acetoſum,à quo extractum eſt butyrum, & melius eſt ex eo, quod ſpiſſius,& craſſius,& ouium,& aqua lactis bouini ſubtracto butyro; Et ex medicinis ſimplicibus eſt ad hanc intentionem mucilago pſyllij, & ſuccus roſarum, & malorum. Et ex appropriatis in prohibendo vrinam, eſt merdaſengi bibitum, & ſcoria ferri eſt optima, vel proiectum in aqua eris,quod minorat; & alia,quæ in cura multitudinis eius dicentur. Et exterius approximandum eſt, ſedere in ſemicupio aqua frigida pleno, & renes,& hepar vngere,epithemare, & emplaſtrare ex frigidis dictis,& ſuccis, & eorum oleis, & proprie oleo de alchechengi, & ſcorpionibus, de cucurbita, de ſemine melonis, ſi dilatatio ductuum non exiſtat in ea, donec eorum caliditas extinguatur, & ſitis. Et ex medicinis compoſitis ſunt trochiſci de camphora,de ſpodio,de balauſtia, cum aqua cucurbitæ, vel mucilagine pſyllij,vel dragacanthi,vel citruli, prunorum,& ſebeſten,vt leniãt non conſtipent: plurimum enim cum conſtipatione ventris ſunt tales. Et exterius approximanda ſunt ea,in quibus cum infrigidatione eſt ſtypticitas,quæ ductuum dilatationem,& emplaſtratione coanguſtent, & retentiuam renum confortent, ſicut emplaſtrum de hypocyſtide,de capreolis vitis,virga paſto. & balauſtiæ,ſem.papaue. albi, lactucarum, ſcariolarum, portulacarum, & ſpodij, ribes cum aqua acreſtæ,vel myrtæ, & ſimilium. Et ſicut ceratum noſtrum Galen. & oleum de cytonijs, de zarur,& balauſtijs,& ſimilia.

Simpl. medic. per os aſſumenda.

Ab extra.

Simp. medi. interna.

Ab extra.

Si ex frig. curatio.

Sed ſi ex frigiditate renum contingat paſſio talis,quæ pro tanto non euacuatur à ſiti,& membrorum conſumptione,licet ſit minor paſſio,quemadmodum paſſio minor eſt,cura eius in eiſdem rebus conſiſtit,& complebitur cum prædictis è contrario ſumptis,& quæ renes,& totum corpus calefacere habeant, non infrigidare. Et ex calefacientibus conuenientibus illi eſt frictio extremitatum,& totius corporis cum rubificantibus,motus, ventoſatio,& balneum,& ſumptio antidoti,quod craſſæ ſubſtantiæ ſit, vt non cito penetret, ſicut ſyrupus, & alia liquida,quale eſt diacalamentum,diatrion pip. theriaca antiqua,& mithridatum,& vina craſſa,vel ſtyptica,vt calabrenſia. Sic ergo cauſis ablatis,& abſciſſis,carebit paſſio talis,ſcilicet velox exitus potus.

Vri. diminuentia, atque retardantia in calida.

Item in frigid. que.

Secunda res,eſt vrinæ diminutio, & retardatio,& ex his,quæ maxime retinent ipſam, ac retardant ab exitu, & minuunt eam,eſt,vt non tantum poſt ipſa trahentia, deriuantia miniſtrentur,qualia ſunt, quæ præmiſſa fuerunt,ſed etiam,quæ cum retentione,& deriuatione euacuant ipſam,vt eſt vomitus prędictus,& ſudoris prouocatio cum frigidis appropriatis in cauſa calida, vt aqua hordei,& melonis. Indiget vnctione cutis corporis,& proprie ſpinæ cum temperatis, vt oleo chamæmelino, anethino,vel vino albo cũ aqua calida. Et in frigida cum calidis,vt eſt potus calidæ aquę,& proprie apij,aniſi, calaméti,vel pyrethri,& vnctione corporis cutis,& proprie ſpinæ cũ aſaro,& oleo de ſpica,vel cyclamine cũ melle.

Diæta.

Tertia res eſt regimen, & eſt conſeruatio corporis in aere frigido,ſtyptico,cum quiete, & ſomno temperato, & cibis frigidis,& craſſis plurimis, difficilis inflammationis,conuerſionis in choleram, & aduſtionem,generãtibus humores craſſos,& ſpiſſos, quales ſunt ſorbitiones de chiſt hordei, de candaruſio,ſeu chõdro,cum lacte acri,vel lentium,vel carnis bouinæ;et pedes ipſorum,& piſces recentes magni cum aceto, quoniam ſitim mitigant,ventrem ſoluunt,& ſic vrinã minuunt,& lac ouiũ coctum cum aqua,donec cum illa conſumatur,& aliqua talia,quæ ſupra in dolore ſtomachi diximus, quibus præmittenda ſunt lenientia,ne craſſitie ſua conſtipent, vt pruna, perſica, & proprie dactyli pingues, & paſſulæ, quæ leniendo vrinam minorãt, & poſtponẽda ſunt ſtyptica,ſeu pontica,quæ comprimendo leniant, vt fructus ſtyptici,ſicut pyra, ribes: & cytonia non præmittenda, ne conſtipando prouocent vrinam; & miſcenda ſunt vnctuoſa lubricum facientia, & pinguedines gallinæ,& porci,caprę,& huiuſmodi. Et cum potibus vini acerbi, cum multa frigidæ aquæ permiſtione,ſi aquam ſolã non toleret,vel alicuius ex robub ſtypticis,vt granatorum,ribes,de cytonijs,vel macianis,& ſimilia cum clyſteribus lenientibus fœces, quas habent plurimum conſtipatas. Et cũ lætitia animæ,& promiſſione ſalutis,cum auxilio. ſpiritus omnipotentis Dei, qui ſolus ſanat languores.

Accidentiũ correctio.

Quarta res eſt accidentium ſequẽtium paſſionem talem correctio,vt ſitis,& membrorum conſumptio,quæ multum, & velocem vrinæ exitum huius paſſionis ſequuntur. Obuiandum ergo eſt primo ſiti cum potu cõſueto maiori, propter illud, quod ex membrorum humiditatibus conſumitur, caliditate, & ficcitate trahente. Et in cauſa calida ex aliqua prædictarum aquarum, & proprie frigida pura,quã deſiderat: quæ tranſire moratur,vt Hippocr. dixit. vel permixta cum aceto, quod radendo inteſtina naturam ſoluit, & cum aliquo ex rob ſtypticis,quod ipſam retinet,nec cito tranſeat ad vrinam.

Sitis.

Vlceratio. Si cauſa frig.

Obuiandum etiam eſt vlcerationi ipſorum membrorũ, ſcilicet renum, hepatis,ſtomachi,& reliquorum. Et in cauſa frigida,cum potibus vini puri craſſi,& alijs calefacientibus membra prædicta,quæ ſunt nota: Mẽbrorum autem conſumptioni obuiabimus deinde cum cibis laudabilis nutrimenti,& facilis digeſtionis,& potibus vini rubei lymphati competenter, cum omni regimine reſumptiuo, ſicut Galen. docet. Et ex his, quæ ſunt laudabilia,& experta conferentia tali paſſioni, & alijs,ſtantibus accidentibus,eſt, vt ſumat patiens ex aqua frigida in ea,quæ ex caliditate eſt: & in ea,quæ ex frigiditate eſt, vinum multum, & poſt horam euomat, vt ex quo extinguit membrorum inflãmationem, retrahitur ad ſtomachum, & educatur vomitu,ne tranſeat in vrinã,aggregat enim in ſe virtutem digerendi,& euacuandi cauſam calidam,ſi qua ſit,& cauſis extrinſecis reſiſtendi; & alterando dyſcraſiam renum hepatis, & membrorum, & contemperandi humorem, necnon mitigandi ſitim, minuendi vrinæ multitudinem, & prohibendi etiam diſſolutionem membrorum. Abuh. præcipit trochiſcos ad diabetem ex caliditate,cum dilatatione meatuum renum,& venæ emulgentis. Rec.ſpodij,terræ ſigillatæ,cãcrorum fluuialium combuſtorum,ana partem vnam, lactis partes tres,ſem.papaueris,& ſem.lactucæ,ana partem j.s.& aggregentur omnia cũ mucila.pſyllij,& informentur trochiſci,& doſis eorum ſit,ſicut videbitur tibi.

Exercitio.

Troch. ad diabetem.

Ceratũ pro renibus.

Ceratum ex inuentione noſtra,quo vngũtur renes,& hepar eius,qui diabeticam paſſionem patitur à caliditate. Rec. vtriuſque ſandali, ſpodij, ana drach.ij.ſeminum frigidorum, ana drach.j. camphoræ drach.j. lactis mulieris lactantis puellam drach.j. ſuc.ſempernuæ,ſuc.ſolatri,ana vnc.j.aceti drac.j. olei de cucurbita,& olei roſ. quod ſufficit. vngantur ex eo prædicta membra cum innouatione ſæpiſſima. Et quandoque fit per modum emplaſtri, cum eorum ſubſtantia. Et quandoque per mo-

dum

dum infusionis, & epithematis, vt facilius penetrent, A per tantos lacertos,& ossa, inter medios vsque ad renes, & sic est finis huius capituli.

De fœtor vrinæ. Cap. 10.

Fœtor vri. quid. FOetor vrinæ est mala qualitas ipsius mutata in sensu odoratus,& est vt odor eius sit debito horribilior, & quæ non est adimprimendum secundum Gal. sicut alia duo symptomatum genera, vt curam conuertat ad se,& medicum cogat desistere à cura dispositionis,& causæ suæ, sicut illa tanquam illam præcipuam sanationem habens,cessans simul cum facilitate dispositionis. Sed est potius ad significandum signum existens dispositionis, vel causæ, quam oportet curare eo modo,sicut Abuha. dixit,cum inquit. Cum autem vrinam odorem habet fœtidum,& maturatio in ea fuerit,erit ipsius causa scabies,aut vlcera in instrumentis vrinæ,quæ suis cognoscuntur signis,scilicet dolore percepto in eis, vt in B aphor. docuit Hipp. Quod si maturatio in ea non fuerit,possibile est,quod sit ex hoc, & possibile est,quod sit ex putrefactione in superioribus membris. cumque hic in febribus fuerit acutis, & causa membrorum vrinæ non fuerit signum malum. Cumque vrina fœtidi odoris in sanis perseuerat, significat febres, quæ ex putrefactione accidunt,aut minorationem putrefactionis,quæ in ipsis est retenta, & hoc quidem demonstrabit,si ilico *Causæ.* alleuiationem habuerit. Ex quibus colligitur eius causa, & signum. Est enim causa, à qua procedit duplex,aut interior corporea,aut exterior incorporea. Interior est humor corruptus,aut putrefactus, aut in venis,vt accidit in febribus febre putrida, aut in membris corruptis corruptione fœtente,aut quia sit ex toto genere præter naturam,vt in cadaueribus mortuorum, aut non toto,sed partim,vt in apostematibus,& vlceribus,quod est plurimum in homine viuente, & hoc aut in superioribus mẽbris,vel specialibus,vel in vlceribus pectoris,& pulmonis, aut nutritiuis, vt hepatis vlceribus, aut in inferioribus,vt in ipsis vrinę mẽbris. Exterior,& incorporea est cibus,vt asparagus,qui sumptus,& comestus facit fœtere vrinam,& similia,vt attonalia. Et signa causarum *Signa.* ex prdictis sunt manifesta,& interior est maioris fœtoris.

De cura. Et cura eius est duæ res. Prima est ablatio causæ exterioris, & abscissio interioris, quæ ex prædictis supra,& dicendis in cura febrium putridarum est manifesta. Secunda est aromaticorum administratio, quæ ex diureticis,sicut est spica,galanga, gallia muscata, cinnamomũ; & consimilia scitur.

De dysuria, & inuoluntario exitu vrinæ, & destillatione. Cap. 11.

Dysuria quid. DYsuria, & destillatio vrinæ, est fluxus,seu inuolũtarius exitus vrinæ, cum impotentia continendi, & in hoc conueniunt in genere, sed differunt in cura,& etiam modo. In cura quidem differunt non in eius spe- D *Causa immediata.* cie,sed in quanto: vtrique enim immediata causa est defectio contentiuæ virtutis in vesica, quæ in dysuria maior est,quam in destillatione vrinæ. In dysuria enim,vt dictum est,est ablatio contentiuæ,sed diminutio eius in destillatione,licet quandoque possit eius causa esse debilitas expulsiuæ,vt in sequenti capitulo patebit, sed illud est improprie,& ex consequenti; ex debilitate enim expulsiuæ prouenit difficultas vrinandi, quam sequitur destillatio; vt scilicet eodem capitulo dicetur. Sed ex debilitate contentiuæ virtutis destillatio proprie,& immediate, procedit,vt supra capitulo generali dictum est; & sic ipsæ non differunt in specie causæ, sed in quantitate tantum. In modo vero differunt: nam fluxus vrinæ in dysuria est multus,& subitus. In destillatione autem est paulatim,& paucus ad destillationis aquæ modum. Et quia in causa conueniunt,& specie, cõuenient in signis, & cura,in quibus differunt solum in quanto,proinde simul de his vnum capitulum faciemus. Et causa media- *Causa mediata.*

ta,qua contentiua deficit in vesica est, aut interior corporea,aut exterior incorporea. Interior,& corporea,aut *Interior.* est in membro continente, quod est collum vesicæ,aut in contento cum lacerto eius, aut quia læsio fit in eo, quia deficit contentiua ipsius,& tunc aut læsio in collo, & eius lacerto est principalis in se, quia fit * mollificans ** mollificans.* ex humore currente ad ipsum, vel eius compressus neruus,sicut in dislocatione spõdylium contingit: aut propter communitatem ad principium, scilicet cerebrum, vel nucham,apostemata,vel percussa,& soluta; aut vicina membra; aut scilicet concauum ipsius, vt quia sunt in concauo eius vlcera, tunc enim adueniente vrina ad ipsam sentit ardorem,& stringit,& sicut vrina exprimitur,& mollificato lacerto colli propter obedientiam motiuæ,cuius organum ad sensibilem extra inuoluntarie fluit. Sic ex vlceribus concaui generatur dysuria,seu destillatio quemadmodum ex vlceribus colli stranguria procreatur, vt infra patebit sequenti capitulo. * cum ad ** aut.* matricem, cum repleta est fœtu magno, quasi comprimit vesicam,vt expellat vrinam præter voluntatem, & faciat deficere contentiuam; sicut in prægnantibus sæpe contingit,& vidimus multas conquerentes. Aut ad intestina repleta fęcibus. aut ad ipsa apostemata,pectiné, & anum,& alia membra adiacentia ipsi,& ea simili modo comprimentes. Sed recte contenti in ipso membro scilicet vesica; vt vrinæ recte; aut quantitatis, & multitudinis eius,sicut contingebat in diabete,in qua defectio contentiuæ vesicæ non erat ex se,sed ex multitudine vrinæ,propter fortitudinem attractiuę renum;aut erit qualitatis,& acuitatis ipsius molestantis expulsiuam. Sicut enim multa grauedo facit principaliter deficere contentiuam,vnde ex consequenti superfluit expulsiua; sic acuta molestando expulsiuam incitat,vt ex consequenti faciat deficere contentiuam cedentem sibi,vt supra in intestinis,& stomacho dictum est. Causa vero exterior est, *Exterior.* vt frigiditas maxime,& humiditas exterius contingens membra vrinæ,vt aer frigidus, & balneatio in frigida C aqua,casus,& percussio,& similia; quæ quidem cautæ si fortes sint dysuriam generabunt, si debiles, destillationem vrinæ. Quarum signa ex prædictis sunt nota, & etiam signa causarum interiorum, quæ est alicuius earum præcessio,vel inuentio cum aliarum priuatione,exterioris vero sunt manifestæ.

Cura eius sunt duæ res. Prima est abscissio causæ in- *De cura.* terioris,& ablatio exterioris,si adsit. Secunda est membri confortatio. Causæ interioris debilitatem in contentiua imprimentis complent abscissionem, medicamina vnicuique causarum conuenientia: vt scilicet siquidem causa sit mollificatio nerui,& lacerti, & propria; complebunt illam medicinæ superius habitæ. Si vero ex cõmunitate ad dislocationem spondylium complet ipsorum reductio,si possibile sit. Si ex communitate ad prin- *Si ex consensu.* cipium,curatio causæ erit ablatio; similiter si ex vicinorum, puta dispositione, quoniam illorum rectificatio, causæ erit abscissio;quæ omnia ex dictis,& dicendis sunt manifesta. Si quoque ex multitudine vrinæ fit,cum medicinis diabetis complebitur cura ipsius. Si etiam in acuitate constat vrinæ,medicinæ ardoris erunt expletiuę. Et ex proprijs est mucilago psyllij cum camphora sumpta continue,secundum Ioannem Serapionem. Ablationem vero causæ exterioris, complent,si adsit ipsarum mutatio. In contrarium autem oportet,vt præcedant curationem interioris abscissionis, tanquam illud,sine quo non valet illius abscissio fieri, eo quòd eius causa existit efficiens,& conseruans. Et siquidem remãserit impres- *Si impressio mala remissa.* sio,quia mala complexio;cum tinis,& ex calidis vnctionibus,& theriaca curetur: vel quia fuerit casus,aut percussio: medicinas casus,& percussionis præcedere oportet, de quibus infra dicetur; deinde ad membri correctionem deuenire. Confortationem vero complet,mi- *Confortatio.* nistratio medicinarum habentium confortare neruos mollificatos,& proprie inferiorum partium,& vesicæ; appropriatæ retinere vrinam. & sunt,quæ dictæ sunt in cura paralysis, simplices,& compositæ. Et ex simpli-

cibus

Complexio. cibus appropriatis veſicæ, & collo eius, in hoc caſu ſunt calidæ, ſiccæ, ſtypticæ, vt plurimum, ex eo, quòd plurimum eſt cauſa frigida, & humida, talis mollificatio lacerti in ſe prouenit, & ſunt cyperum, ſandaracha, & thus maſculum, & cortex eius, myrrha, & ſtyrax ſicca, pyrethrum, & enula ſicca alchanna mahael. & alhaſce, ſem. vrticæ, aſarum, mac. anacardus, nux muſch. cyminum, origanum, cinnamomum ponticum, gallæ cypreſſi, ſtęchados, acorus, & ſimilia aſſata, ne prouocent; ſed ſtypticando confortent, & retineant confortando. Sunt autem cum melle confecta cocta, & ſumpta, vel cum melle emblicorum, vel mellicrato bibita, quod ſit ex vino pontico factum. Et ex compoſitis eſt theriaca, & mithridatum, confectio anacardi, tryphera maior, & tryphera minor confortata cum anacardo, vel ſagenea miſta aliquibus ſtypticantibus, & ponticis, vt granis myrti, & cupulis glandium, balauſtijs, & ſimilibus. Et expertæ ſunt, pilulę de alchaſce, pyrethro, & diacyminum, quando eius ſemina valde teruntur, ſumptum, & inunctum, eſt iuuatiuum frigori membrorum vrinalium, & retinet inuoluntarium exitum.

Compoſita.

Pilulæ.

Et cum deſtillatio ex impotentia, & defectu expulſiuæ procedit, miniſtranda ſunt prouocantia cum confortatione, & pauca ſtypticitate, qualia ſunt, quæ infra dicentur. Et de exterius inungendis in hoc caſu eſt oleum de alchanna, de maſtice, de thure, & de cherua, & ſimilia olea, vt coſtinum, nardinum, rutaceum, de ſtœchade, de rhabarbaro; diſruptis in eis muſcho, caſtoreo, vel euphorbio, & oleum de been eſt fortaſſe valde bonum. In ea vero, quæ ex humiditate cum caliditate eſt, licet raro, conuenientes medicinæ in confortando ſunt ſtypticæ, & frigidæ, ſimplices, & compoſitæ. Simplices vero, vt coriandrum ſiccum, roſa, & fructus, ſtipites eius, ſemen portulacæ proprie, grana myrobalanorum, coralli, camphora, bolus ar. ſint autem ſumpta cum zucharo, vel bibita cum aqua granatorum, ſumach, cydoniorum, & aliorum fructuum ponticorum, miſto aliquo diuretico calido. Et compoſita ſunt, quæ ex his, quæ componuntur, & infra dicentur. Et ex vnguentis exterius eſt oleum roſ. & proprie omphacinum, myrtinum, de balauſtijs, & ſimilia.

Si ex cal. & humiditate. Simpl. frig. confortantia.

Compoſita.

Localia.

Med. appropriata. Medicinæ appropriatæ in reſtringendo, & retinendo vrinam ſunt, zarur, aquæ aluminoſæ, & aquæ frigidæ omnes, merdaſengi, ſi bibatur, vel projciatur in aqua, quæ bibitur, retinet vrinam. Fungi faciunt poſſidere difficultatem vrinæ. Vſus comeſtionis carnium ericij facit, vt vrina cum difficultate egrediatur. Et qui aſſuete vtitur enula, non indigebit, vt mingat omni hora. Cortex ſcetbin bibita conſtringit vrinam. & ſcoria ferri, & eſt vltima in retinendo. Mumia mixta cum farina, & ſuppoſita, vel diſſoluta in ſambucina, et deſtillata in virgam confert paucitati tolerantiæ vrinæ. lutum ar. bibitum in ouo retinet vrinam. Et omnia pontica de ſe ſunt communia diureticis, cum ſanguinem incraſſent; ſicut lentes, & licet per accidens contrarium operantur, quia prouocant reſtringendo; illud tamen per eorum poſtpoſitionem cibi, vel præmiſſionem alterius lenitiui tollitur, vt ſupra in diabete eſt dictum. Inquit princeps Abuha. omnis qui deficit in tolerantia vrinæ, iuuatur à medicinis deſiderium coeundi prouocantibus, quæ dicentur infra. Confectio medicaminis experti ſecũdum Abuha. in frigida. Rec. myroba. chebu. torrefactorum multum, ſandarachæ, myrrhæ, olibani, cyperi, ana partes tres garyoph. partem s. enulæ aduſtæ, granorum macaleb. ana partes ij. Conficiantur cum melle emblicorum, & reſeruentur, & bibantur. doſis drach. ij. Aliud ad frigidum, ℞. Caſtorei, myrrhæ, alhaſce, cupularum glandium, pyrethri, ana partes æquales. Conficiantur cum aqua myrtæ humidæ, & fit doſ. drac. j. Confectio medicaminis ad calidam Rec. coriandri ſicci, roſarum rub. ana dra. ij. ſpodij, dra. x. ſem. lactucæ, portulacæ, ana dra. xv. boli armeni dra. v. camphoræ drach. s. gummi pondus dra. ij. conficiantur cum aqua granati acetoſi. Aliud ℞. charabæ, boli ar. myrobalanorum nigrorum, medul-

Confectio ad dyſuriam.

læ glandium, & lentium excorticatarum, ana drac. ij. coriandri torrefacti in aceto poſiti drach. j. doſ. drach. j. & omnia poſt præmiſſionem lenificantium alicuius miniſtrentur. Aliud Io. Serapionis conferens iuuamentum manifeſtum. ℞. granorum myrti, glandium, corticum thuris, cymini, carmeni, & cyperi, ana partes æquales, terantur, & fit doſ. drach. iij. cum vino antiquo.

Aliud ℞. extremitatum myrti ſiccę, aluminis, foliorum alchannæ, thuris, myrrhæ, balauſtiæ glandium, ana partem j. Coquantur in vino, & detur ex eo drach. j. in mane, & eſt iuuamentum valde ad ſanguinem, qui currit ex renibus, & veſica. Dixit Vmain, qui non poſſunt continere vrinam, vtantur menta hortulana, quoniam confortat plus omnibus herbis, & proprie ſtomachum, & caſtoreum magis cæteris carnibus, & maſtix cęteris gummis, & galanga omnibus aromatibus, & Abu. trochiſcus conferens ad deſtillationem, & diarrhæam vrinæ ℞. caſtorei drach. ij. ſampſuchi, rutæ, ſem. hyoſciami albi, ana drachm. ij granorum granatorum grana xl. terantur, & fiant trochiſci, & ſit doſis drach j. de granis cucumeris mundi, & cum albumine oui.

Nota de menta.

Troch. ad diarrhœam vrinæ.

De ſtranguria, & difficultate vrinæ. Cap. 12.

STranguria, & difficultas vrinæ in genere ſimul conueniunt, vtraque enim eſt vrinæ retentio, cum incõſiderata potentia expellendi: è contra dyſuria, quæ eſt vrinæ egreſſio cum impotentia retinendi, & tamẽ communiter ab antiquis vna pro alia ſumitur indifferenter, differunt vero in quanto, & ſpecie, cauſa, & loco. Differunt in quanto, & ſpecie, eſt enim in ſtranguria vrinæ retentio maior, quam in difficultate, quod eſt quia in ſtranguria vrinæ retentio præſupponit virtutis potentiam contentiuæ exiſtentis in collo, quam arguit ſuperfluitatis retentio, à qua procedit cum poſitione oppilationis cauſæ. In difficultate vero retentio præſupponit virtutis expulſiuę defectum in veſica, & lacertis coadiuuantibus ventris, quam arguit dura expulſio, & difficilis, cum priuatione omnis cauſæ impedientis, exiſtentis in collo eius, & via, quæ ſtatim dicetur. In ſpecie vero differunt proprie, & eſſentialiter, ſtranguria enim eſt omnis, & abſoluta impotentia expellendi vrinam. difficultas vero eſt impotentia facilis expulſionis vrinæ, ſeu potentia debilis, dura, & cum conamine ad modum deſtillationis vrinæ, quæ ſicut prouenichat, vt ſupra ex debili retentione, ita etiam accidere poſſit ex debili expulſione, inter quæ diſtinguit voluntas in emiſſione. Et tum accidit ex debili expulſione, & abſtinentia eius; tum ex debili retentione. In cauſa vero differunt, & loco, nam ſtranguria prouenit ex peccato, & ſuperfluitate contentiuæ. propter læſionem exiſtentem in collo veſicæ, & eius lacerto, vel quia ſit ſpaſmatus ex humore currente, vel frigore, vel propter communitatem ad ſuperiora, vt in carabito, vel apoſtemate nuchæ, vel in via eius; quia ſit oppilata attenuatione, & caliditate, & ſiccitate, vt in febribus adurentibus, vel in frigiditate, vt algoratis ex aere, & aqua; vel medicinis expreſſione vicinorum tumeſcentium, quia repletorum, vel apoſtematorum, vt matricis, recti inteſtini, pectinis, peritonei, teſticulorum, vel ani. Etiam quia patiatur teneſmum, rhagadias, vel hæmorrhoidas doloroſas, vel carnoſe, vel coarctatorie, quod eſt plurimum ex humore craſſo, & viſcoſo, ſanguine cõgelato, ſanie craſſa, vel lapide, vel ventoſitate torquente, & repugnante. Difficultas autem eſt ex debilitate, & peccato expulſiuæ, propter læſionem exiſtentem in collo veſicæ, vel propriam quia alteratum, & alligatum plurimum, vel vlceratum, aut apoſtematũ, vel propter communitatem ad principium ſcilicet hepar lęſum, vel lacertis ventris coadiuuantibus ipſam in expulſione; & magis cum vrina eſt pauca, vt Gal. dixit, patientibus vel in ſe, quia ſint debilitati aliqua prædictarum cauſarum, aut mollificati in ſe, propter communitatem ad ſuperiora, vt cerebrum in ſtupore, vel lithargia, & nucham apoſtemata, vel compreſſam in diſſolutione ſpondylium;

Stranguria quid.

Strangu. & dyſuria differentia.

Strangu. cauſa.

Dyſuria cauſa.

4. de loc. affect. cap. 4.

vnde

vnde lacerti illi mollificati existant. Et quandoque ambæ conueniunt in loco, vt est in virga, & via eius. Vel in vritidibus est oppilatio aliquo trium modorum. & fit difficultas etiam non propter causam existentem in mẽbro tantum, vel loco, sed etiam propter causam existentem in locato, vt vrina, quia fuerit pauca, à cuius compressione deficit virtus expulsiua, aut quia multa, supra quam non valet, quæ diu collecta, & retenta exiit, ex du ritie sensus, propter somnum sopientem virtutem in nocte, vel occupationem in die distrahentẽ ipsam, vel verecundiam compescentem; quare villi eius diu remanẽtes extensi debilitantur in contractione necessaria expulsioni, sicut Gal. dixit. Aut quia fuerit acuta faciẽs dolorem, cum transit per vritides, & proprie per collum vesicæ, & virgam, maxime, si non fuerint vlcera; cum enim sentiant ardorem, tunc refugit vesica à compressione, & stringitur lacertus colli, & etiam lacerti ventris propter dolorem cessant à constrictione; quare retinetur vrina, & difficilis fit exitus vrinæ. Et cum stridet patiens, & in se stringitur, mingit vrinam, & cessat dolor, & ardor. Et causa earum exterior, in qua ambæ conueniunt, est sicut percussio, casus, aeri expositio frigida, & ventus Septentrionalis, si enim valde fortis sit per egestionem retinet, & vrinam, constringendo membra; & vrinam consumendo profundatione sua.

g. de loc. aff. ca. practica.

Causa exterior.

Nota.

Si vero paruus sit, stringendo ventrẽ prouocat vrinã.

Sig. distinctiua.

Et sic per accidens illud facit, & balneatio in frigida aqua. Ex quibus signa distinctiua ipsarum sunt manifesta. Cum enim retẽtio vrinæ, propter strangurtam sit, & causas eius, retentio, & multiplicatio vrinæ in vesica, maior erit; & sic tumor maior apparens in pectine, cũ omni impotentia expellendi, quantumcunque exprimatur pecten, & patiens exprimat. Cum vero propter deficultatem, & causas ipsius, è contra. Et siquidem cõtingat retẽtio vrinæ in strangutia, seu difficultate communiter sumptis, ex oppilatione in collo, vel multitudine vrinæ, propter durities sensus, secundum Gal. difficilis est cognitio eius. Cognoscitur tamen ex prædictis causis, & eo scilicet, q̃ per compressionem pectinis si retentio fuerit, & multitudo, propter durities sensus vrina emittitur; si vero propter oppilationem, nequaquam, sicut alibi ipse ponit, & maxime si sit dura.

g. de loc. aff. ca. practica.

Sig. causarum.

Et etiam signa causarum sunt, nam siquidem retentio vrinæ; cum impotentia expellendi prouenit, ex causis strãguriæ, vt puta ex causa in lacerto colli vesicæ, vt quia fuerit spasmatus, & ex spasmo, attenuatoria in eo peruenit oppilatio. Signa distinctiua inter talem oppilationẽ, & alias oppilationis species, sunt: nam in attenuatoria est præcessio, & inuentio causæ cuiuslibet, & inuentio iuuamenti cum medicinis conuenientibus vnicuique illarum, quæ dicẽtur, & in coarctatione etiam similiter, sed differunt in grauedine, quod est commune, & generale signum in omni specie eius, quia in attenuatoria, vt plurimum grauedo nõ inuenitur semper rõne oppilantis causæ, differũt etiam in tempore euentus, nam coarctatoria est quasi coarctatorie, & subito euenit semper, sed attenuatoria quandoque subito, & quandoq; paulatim. Et similiter in exeuntibus, qd est, quia in coarctatoria cum vrina egreditur aliquid mixtum, quia humor crassus, vel aliquid sanguinis, vel aliquid saniei, vel arenula, quæ etiam forte præcedere conueuit. In attenuatoria vero nihil erit, nec in carnosa, nisi ex apostemate fuerit; nam tunc cũ vrina quandoque egreditur aliquid secundum quod ab alijs distinguitur, quia quod egreditur virulentum est, cum est in principio, & postmodum fit sanioſum, & dolor est vehementior. Et propterea iuuamentum à medicinis in carnosa est inuentum nequaquam, & proprie cum ex verruca, vel cicatrice fuerit, & fortasse non curatur, & quandoque est præcessio causæ, vel inuentio, vt cum ex cicatrice præcesserit, & quandoque non est, vt cũ ex verruca fuerit Gal. vero dixit, q̃ inter tales species oppilationis, & etiã causas earum immissio argaliæ distinguit: nam immissio eius inuenit resistentiam in carnosa absque dolore, nisi ex apostemate fuerit; in alijs vero cessionem, & cum dolore, maxime si attenuatoria ex spasmo fuerit, vel apostemate, vel vlcere partium vicinarum, & coarctatoria ex sanguine procedente ab vlcere concreato ibidem. Præterea in coarctatoria cessio maior est, quam in illa, & est cum minori dolore, nisi causa lapidis fuerit. Et causas etiam ipsarũ distinguit, & proprie coarctatoriæ, & carnosæ: nam cum extrahitur ex eius infectione, quandoq; virulentia infecta apparent, quandoque humore mucoso, quandoque sanguine, quandoque sanie, ex quibus causas distinguimus, & quandoque munda, per quod distinguimus attenuatoriam à prædictis.

Sig. distinguentia oppila. hanc ab alijs.

Signum generale.

Et inter causas attenuatorias, hoc modo distinguendum: quæ sunt in collo vesicæ, nã siquidem fuerit spasmatum spasmo humido ex humore currente, tunc, præcedens regimen indicabit, & eius euentus subitus; & siccãtibus, & resoluẽtibus iuuatur, & diutius manet. Si vero à siccitate, præcedens inanitio, & febris absentia illam faciẽt manifestam, & paulatinus eueniẽs cũ maiori perdurantia, & fortasse iuuabitur humidis. Similiter si ex frigore, p̃cedens causa, & sensus frigoris, iuuamentũ à cã lidis cum vrina in colore remissa, & pallida. Similiter si ex communitate ad cerebrum, vt in carabito, vel ad nucham apostematam; præcedens illorũ passio hoc monstrabit, vel illius præsentia. & si est à cerebro spasmus erit vniuersalis. Similiter, & si talis oppilatio in collo vesicæ attenuatoriam ex quacunque speciali sit causa, eam ostender, præcessio causæ, cum iuuamẽto à suo cõtrario, & nocumento à simili. Vel etiam si fuerit à repletione interiorum, inuentio repletionis ipsorum ostendit, & iuuamentum euacuationis illorum etiã si apostemosa repletio fuerit, vel alia passio eorũ occulta, vel manifesta.

Si ex siccitate.

Si ex frigore.

Si per consensum.

Si ex oppilatione.

Et similiter inter causas carnosæ oppilationis est distinguendũ, & causas quoque coarctatoriæ, vt ex prædictis est notũ. Si vero vrinæ retentio cum impotentia expellendi, ex causis de difficultate processerit vesicæ, debilitantibus expulsiuã, concauo eius proprijs, quia fuerit alteratum, vel algoratum, qd est plurimum, tunc signa considerabis cum prædictis similis causæ in eius peruenientis collo, q̃ est dicta. & si fuerit solutum, vlceratum, vel apostematum, signa solutionis vlcerum, vel apostematum prænarrata superius, demonstrabunt.

Differentia inter causas oppilationis, & coarctationis.

Si vero non ex causa propria in concauo existente, sed ex compassione, & communitate ad eius principia, vt est hepar patiens, & debile, signa debilitatio hepatis, vt cachexia, & hydrops. vel mittentia, vt sunt tenes, signa debilitatis ipsarum videbis præcedere, quæ sunt dicta. Et si causa fuerit in lacertis ventris coadiuuantibus ad expulsionem, & in ipsis signa debilitatis ipsorũ sunt de genere malæ complexionis, solutionis, & eorum apostematis, quæ infra dicetur adesse, prima æstimabis. etiã debilitas expulsionis erit proprie cum vrina pauca: cum vero multa est vrina, non erit manifesta.

Si per consensum.

Si ex musculis communibus.

Si autem nihil in se, & in communitate ad principia superiora, vt cerebrum, vel nucham patientia, vt est dictum, in passionibus illorum, vel intentio demõstrabit. Similiter si ex causa in meatibus existat, vt oppilatione in vritidibus, vel virga, signa erunt paucitas vrinæ, vel eius priuatio in vesica. Si ex oppilatione fuerit in vritidibus, vel eius multitudo, & abundantia in vesica, quã rumor ostendit, & inflatio pectinis, si fuerit in collo vesicæ, vel virga, & etiam cum frictione, & in nutritione educetur fortasse, nisi carnosa extiterit oppilatio.

Si per consensum.

Si ex obstructione.

Cura strangutiæ, & difficultatis vrinæ est duæ res, est vna communis ei, & dysuriæ, ac destillationi, & est causæ abscissio, seu ablatio. Alia est communis strangutiæ, & difficultati, & est vrinæ prouocatio contraria existens accidenti; quod est vrinæ retentio, siue strangutia, & curæ dysuriæ, & destillationis, scilicet oppositæ: quemadmodum, & in illis cura est vrinæ retentio, sic è contra in istis, cura est vrinæ prouocatio. Inquit enim Hippocr. in apho. Contraria contrarijs sanantur. Propria cura est vrinæ prouocatio in stranguria, cum mollificatione. & prouocatio, cum siccitate, & mode-

De cura.

2. aph. 22.

rata ſtypticitate in difficultate. Cõſtrictio enim & coarctatio membri in oppilatione ſtrangurię indiget mollificatione, debilitas vero in difficultate, ſtypticorum confortatione. Sed ne retineant debent eſſe temperata. Abſciſſio autem interioris cauſæ, exterioris ablatio, ex dictis ſupra. iã eſt manifeſta, & repetemus, vt aliqua huic diſpoſitioni propria adiungamus.

Si ex lacerti ſpaſmati. Si igit' cauſa ſit in lacerto, quia fuit in ſe ſpaſmatus, cura eſt ſpaſmi in ſuo dicto capitulo; cõmixtis ei aliquibus diureticis, & proprijs membro, quæ contrahant medicaminum virtutem ad membrum; prout in cura vlcerum recolimus.

Si. eiſdem ſi ex conſenſu. Si vero ſpaſmatus fuerit, non in ſe, ſed ex cõmunitate ad ſuperiora, vt ad cerebrũ patiens carabitum cura illius erit iſtius cauſæ abſciſſio. & ſi'r, ſi ex apoſtemate nuchæ.

Si ex oppilat. cal. Cum ſiquidem in cauſa fuerit oppilatio ex caliditate, & ſiccitate feb. abſcindetur, & curabitur cura febris. Et ex proprijs ſunt ſemina communia frigida, vt eſt ſemen lactucæ cum vino ſubtili permixto cum aqua granati acetoſi, & regimen humectatiuum.

Si oppilatio ex frig. Et ſi in cauſa fuerit oppilatio frigiditate extrinſeca, coanguſtante, & congelante, quod intuſcatum eſt, oppilans meatum colli ipſius, abſcindere; & curabitur cum oleis calidis, & confectionibus, quæ ſuperius habuiſti, & breuiter cura complexionis frigidæ, etiam ſi ſit à cauſa interiori. Et ex conuenientibus illi, & appropriatis eſt, vt ſumatur ſimi columbini ſylueſtris dra. j. & bibatur cũ vrina pueri, quoniam cũ hoc, quòd calefacit, etiam prouocat; & ſtercus muris aur. j. in pondere cum aqua decoctionis anethi, & quãdoque ſumitur cum mumia, aut ventris arahamati, pondus drac. ij. cum ea menſura ſalis indi, aqua calida, & tertia ẽt aſæ in lacte aſinino. & hoc confert ei, qui eſt ex humore craſſo, & etiam in paralyſi.

Si oppilatio ex compreſſione. Si etiam ſit in cauſa oppilatio ex compreſſione facta in collo veſicæ, à repletione partium vicinarum earum, curatio cauſæ erit abſciſſio.

Sicx apoſtemate. Si vero ab apoſtemate ipſorum ad cauſæ abſciſſionẽ præmittere oportet phlebotomiam baſilicæ, deinde phlebotomiam ſaphenæ, quoniam prouocatur cum ea vrina: & iniungatur ei abſtinentia duobus diebus, deinde curetur apoſtema ſecundum ſua tempora, & mollificetur, & liniatur cum adminiſtratione theriacæ in balneo calidæ aquę, & cũ oleis calidis inunctis notis, & emplaſtris, & ex lenientibus, & clyſteribus, ſimiliter in ano immiſſis, & virga; quales ſunt caules, althea, fęnug. & ſemen lini, cępæ, & porri decocti, & elixari: qm̃ cum lenificatũ fuerit apoſtema, tunc deſcendet vrina cũ cõpreſſione. & minoret aquæ frigidæ potus, dimittat ſtyptica.

Si ex dolore. Et ſiquidem in cauſa fuerit dolor ex ipſorum ægritudine, puta vlceribus, hęmorrhoidibus, ragadijs, teneſmo, curetur cura illorum, cum præmiſſione mitigatiuorum doloris, vt ſuperius dictum eſt, in proprio loco de eis.

Si ex verruca. Si vero in cauſa eius oppilatio fuerit à verruca, vel carne calloſa in collo veſicæ, tunc cura eius erit in tinis ex herbis, & ſeminibus mollificãtibus, & oleis lenificãtibus ſcriptis ſupra hoc; & in cura oppilationis hepatis, & cum frictione in loco, & abſtinentia ab acetoſis, & ſtypticis, & forſtaſſe proderit, & forſtaſſe non; vt ſupra in cura oppilationis hepatis dictum eſt.

Si carno. ex apoſtemate. Si etiam oppilatio carnoſa talis ſit ex apoſtemate in collo veſicæ, curabit cura prædicta apoſtematum partium vicinarum.

Si ex mar-ſtatione. Sed ſi in eius cauſa fuerit oppilatio coarctatoria ex quacunque fuerit cauſa curabitur, & curetur cura oppilationis renum, & veſicæ ſupra in principio tradita, & cura congelationis ſanguinis in veſica, & breuiter cum diureticis calidis, fortibus, ſimplicibus, abſcindetur, & compoſitis, quæ ſupra in lapidis cura ſunt dicta, & infra ſubiungetur huic propria.

Si cauſa ſit in veſica. Porro ſi cauſa ſit in veſica debilitans expulſiuam, & ſit propria, quæ ſit alterata, & infrigidata, quod plurimum, auferetur, & curabitur cura oppilationis frigidę hic ſuperius enarratæ. Et ſi ſit vlcus debilitans, cura vlcerũ abſcindetur ſupra iam dicta. Vel quia ſit apoſtema, E cura apoſtematis abſcindetur, & curabitur, quæ eſt dicta. Et ſi ſit non propria, ſed ex communitate ad principium ſcilicet hepar, aut renes, cura debilitatis ipſorum abſcindetur in proprijs dicta capitulis.

Si vlcus, apoſtema, vel per conſenſum. Quod ſi cauſa debilitatis expulſiuæ ſit in lacertis coadiuuantibus ventris, curabitur, & abſcindetur cura illorum, quæ dicentur. & ſi mollificati fuerint, cura paralyſis abſcindetur. Si etiam ex communitate ſit ad cerebrum, vel nucham, vel ſpondyles diſlocatos. cura illarum ægritudinem, abſcindetur. *Si ex urina.*

Si ex debil. ſenſus veſicæ in ſe. aut in cerebro, &c. Et ſi contentũ fuerit in cã, vt paucitas, vel multitudo vrinæ, vel eius acuitas inducẽs ardorẽ, abſcindatur cura paucitatis multitudinis, & ardoris vrinæ. Qđ ſi cã fuerit debilitas ſenſus, abſcindat'. & curet' eius principiũ, q̃ ſi cauſa fuerit in principio, ſ. in cerebro, vel nucha, aut ipſe lacertus, & collum veſicæ cum medicinis habentibus acutum. obezez, vt eſt theriaca, mithridatũ, & inunctiones cum oleo ſambucino, de lilio, narciſſino, de croco, de balſamo. Et adminiſtrẽtur emplaſtra ex folijs arborum fructuum, & olerum dilectorum ſpiritui animali, vt alliorum, mentæ, & rutæ: & miſceantur cum eis medicinæ exſpergefacientes valde, ſicut eſt ſemen armelis, rutæ montanæ, deinde emplaſtretur cum eis pecten.

Si ex nimia retentione. Et ſi in cauſa fuerit longa retentio, cura eſt cum tinis mollificantibus, deinde cum ſtypticantibus ſupradictis, & cũ cartamo, & ſimilibus, & emplaſtris factis ex illis, deinde vtere eis, q̃ ſunt vehemẽtis ,puocationis, vt ſyringa, & oleum balſami eſt maximi iuuamenti in hoc caſu.

Et ſi cauſa fuerit caſus, & percuſſio apoſtemationis, & non apoſtemationis, ſed remanet aliquid, tunc præmittenda eſt phlebotomia, deinde tinæ, & mollificantia temperate, & ſtude, vt mingat, quod ſi minxerit ſanguinem plurimum, retinebis cum trochiſcis de charabe, & de terra ſigillata. Prouocatio vrinæ, quæ eſt accidenti contraria, ex quo cauſæ præceſſit ablatio oppilantis, fit facilius, & ſequitur ſtatim ſi ſola cauſa retentionis oppilatio ſit in collo. Ceſſante enim cauſa oppilante, ceſſat oppilatio omnis, cum fiens, & factum in oppilatione, taliter ſint connexa, quòd ceſſante fiente, ceſſat & factum, vt ſupra in apoſtemate dictum eſt, & ceſſante oppilatione, & ſtatim tale accidens ceſſat, cum ex ea dependeat velut vmbra, & maxime cum remaneat veſicæ potentia in compreſſione.

Quod ſi cauſa retentionis ſit debilitas in veſica, cauſa abſciſſa, prouocatio non ſtatim fiet, niſi veſicæ confortatio ſubſequatur; ceſſante enim cauſa defectionis, adhuc debilitas remanet confortatione indigens, vt prouocetur vrina. Sic quoque prouocantia cum confortatione, potius abſcindentia cauſam ſunt adminiſtranda. Similiter ſi in cauſa retentionis vtraque cauſa concurrat, ceſſante enim altera, retentio remanebit.

Et quandoque vrina præ ſui multitudine in retentione, minando periculum doloris, & grauedinis, & crepationis proſternentis virtutem abſque eo, quòd det ſpacium ad cauſæ ablationem; adhuc eo manente, cuiuſcunque generis fuerit, prouocatione indiget. Sicque in omni cauſa retentionis vrinæ eſt neceſſaria prouocatio, fiet autem manente cauſa retentionis, non certe, nec penitus, ſed adulatorie: & ad præſens cum his, quæ naturam alliciendo prouocant ad expulſionem vrinæ, vt eſt intromiſſio pediculi, vel feſcellis in capite virgæ, vel orificio vuluæ, & ex illis eſt immiſſio naſalis in ano de ſale tabarzet, quoniam reſoluendo ventrem prouocabit vrinam ad emiſſionem vrinæ. Et etiã linitio alij, vel cępæ, vel alterius rei acutæ ſuper virgam, pectinem, & peritoneum, quoniam trahendo calorem, & naturam ad locum, & diſſoluendo, & reſoluendo oppilationis cauſam, prouocabunt vrinam. Et ex illis eſt adminiſtratio diureticorum mollificantium, vt ſupra hoc dictum eſt, cum lenificata fuerit cauſa oppilans, cuiuſuis fuerit generis, & membrum conſtrictum, & coarctatum in ea mollificatum, & relaxatum, & mitigatus dolor quaſi in modum adulationis cedent vrinæ egredienti, cum compreſſione virtutis potentiæ vicaria *Communis intentio curatiua.*

caria in expulsione, talia sunt autem supradicta. Sunt, & alia leuem virtutem habentia, ne sua fortitudine faciant distendere materiam plurimam, quæ magis debilitet, & oppilet. Et ex rebus magis conuenientibus eis, est lac calefactum, cum non est febriens, per omnem administrationis modum. Et ex illis est immissio argaliæ simpliciter immissæ, vel cum prædictis mollificantibus, & lenientibus medicinis, per eam iniectis; vel alijs, causæ cuiuslibet appropriatis, quæ dicta sunt in capitulo oppilationis, & lapidis: quoniam cum comprimat mẽbrum, & causam dissoluat, seu repellat, prouocat vrinam, & hoc in mare, in muliere vero vice ipsius supponatur cũ radice dauci, iuniperi, vel narcissi, cum oleo sambucino, vel laurino inuncta, postquam sederit in aqua decoctionis raphani, cicerum nigrorum, foliorum dauci syluestris. Cauendum autem, ne argaliæ immissio inferat dolorem, vel nocumentum, vel ex sua inepritudine, vel ex malo immissionis modo, quæ qualiter debeat esse, & quomodo immittenda sit, docet princeps Abu. in difficultate vrinæ capi. *Documentum.*

Si quoque in causa debilitas expulsionis veficæ assistat, causa ablata ipsius, vel in manente fuit vrinæ prouocatio cum diureticis, siccis, & moderate stypticis, quæ prouocando confortent, & non retineant; qualia sunt, quæ supradicta sunt in cura lapidis, & oppilationis, & infra dicentur; vel saltem cum compressione pectinis, cum manu ducta à superioribus ad inferiora trahendo, corpore stante, vel situato recte, talis enim compressio vicaria, & proportionabilis existit naturali veficæ compressioni in producendo vrinam, vt Gal. ait. Et ex prouocantibus expertis in oppilatione ex humoribus crassis est, oleum de anetho, vel de lilio, & decoctionis fabasularum, scarabeorum, cimicum, vel cantharidis, pectini applicatum. Et ex illis est si sumantur folia hederæ, vel succus eorum cum vino, vel aqua decoctionis agrimoniæ, vel abrotani. Et ex exterius applicandis sunt, folia sambuci, parietariæ, & petroselini, & dauci decocta in aqua, & cataplasmata pectini. Et ex expertis est, quod circa instans posuit, est, vt terantur folia parietariæ, & bulliant in oleo antiquo, vel chamæmel. in frixorio, & cataplasmetur pectini. Et ex illis est, vt sumatur massa vna filati crudi, & bulliat cum cinere, & calida sufficienter pectini applicetur. Et aqua tribulorum marinorum destillata est experta. Et aqua cicerum nigrorum in oppilatione ex humoribus, vel lapide. Et omnes medicinæ, quæ ad lapidem sunt conuenientes, & potentes, valent in hoc casu. *Confectio ad retentionem vrinæ.* Confectio electarij contra retentionem vrinæ, ex oppilatione viarum vrinæ ab humoribus crassis, vel lapide. ℞. ani. fœnic. fem. apij, vrticæ, saxifragiæ, ana drach. ij. fem. asparagi, bruscі, milij solis, petroselini, macis, fem. genistæ, fem. lini, spinachiæ, meu, phu, asati, ana drach. j. liquiritiæ drac. iij. fem. communium mundatorum vnc. j. pulueris capil. ven. dra. j. terantur, & cribellentur, & fiat electarium cum melle, vel zucch. Et si vis laxatiuum facere, addas turbith, hermodactylorum, ana drach. j. cum calida. Confectio diuretica fortis ad idem secundũ Abu. ℞. fauich asari, amomi, ameos, petrosel. fem. apij, rubeæ tinctorum, amygdalarum amararum, spicę, ana drach. xxx. fem. melo. dra. x. corporum cantharidarum absciſſis capitibus, & alis drach. j. ammoniaci dra. iij. resoluatur ammoniacũ cum triplicato vino subtili, & fiant ex eis auellanæ, vel pilulę, de quibus sumantur vsq; ad iij. Confectio alia fm eundem. ℞. castorei, euphorbij, zingib. pip. lon. olei balsami, quod sufficit, & quãdo adduntur opij, fem. hyosciami albi causa doloris. fem. vrticæ pulueriza ti dra. j. cum vino subtili statim prouocat. Puluis educẽs lapides, & humores crassos de renibus, & vesica. ℞. anisi, apij, fem. fęnugræ. ana drac. ij. schænanthi dra. j. nigellæ, rubeæ tinctorum, ana scrup. ij. dosis cochlear. i. cum vino subtili.

De ardore vrinæ. Cap. 13.

Ardor vrinæ quid. ARdor vrinæ est notus, quia est nociuus sensui ipsius vrinæ, vel sensus ardoris apud emissionem vrinæ. Et causa eius ex prædictis est manifesta, aut ex parte vrinę, aut ex parte membrorum vrinalium, & proprie colli veficæ, & virgæ, in quibus percipitur vt plurimum. Et apud emissionem magis ex parte vrinæ, non autem ex se, quia sit acuta ratione materiæ acutæ ciborum, scilicet & potuum. Et caliditatis membrorum generantium, & trahentium, vt hepatis, & renum, vel aliorum influentium illis aliquid accidentium, vt humorem, vel saniem, aut ex defectu humiditatis aptæ ad temperandum ipsam, & currendũ super meatus, vt eos leniat, & glutinosos reddat, quæ generantur, & procedit à carnibus glandulosis, quæ naturaliter sunt illic. Cũ ergo deficit, remanet ibi vrina acuta naturalis, & in membris deficit lenificatio, & glutinositas, quare mordet, & vrit mẽbra illa neruosa, & discooperta, & ,puenit dolor. *Causa.*

Et causa ardoris, & defectus eius, est ieiuniũ, & abstinentia, coitus diminuens humiditates, & ægritudines eliquantes, & labor plurimus, & similia.

Ex complexione, ætate, & humiditate, & alijs circumstantijs.

Ex parte vero membrorum vrinalium, quia differentium, & producentium, acuitas prouenit, quia sint vlcerata, vel scabiosa, quæ cũ attingat vrina de se naturaliter acuta, & propter colamentum humorum, & cholera cũ ea est apta transire, mordet, & accidit ardor.

Causa vero eius est ex parte vrinæ, præcessio regiminis aquentis vrinam.

Ex parte materiæ cibi, & potus acutorum, & efficientis, vt inflammationis hepatis renum, & aliorum membrorum, vel corporis vniuersi, & sensus acuitatis ipsius.

Ex colore, qa citrina fuerit valde, & ex mordicatione causatur apud egressionem absque signis vlcerum, & scabiei, & præcessione ieiunij, plurimi laboris, & etiam cuiuslibet ægritudinis eliquantis corpus.

Eius vero, qui est ex parte defectus humiditatis contẽperantis cum lenitate, est pcessio causarum ipsius cum macredine corporis præcedenti, & sensus asperitatis in loco ante horam vnctionis, & iuuantur humidis.

Sed eius, quæ est ex parte membrorum vrinalium, vel quia vlceratorum, vel scabiosorum, signa sunt præcessio signorum vlcerum, vel causarum eius; & signa vlcerũ præsentium, & scabiei ipsorum dicta, quia sanioſa fuerit vrina, vel furfuracea. & dixit Abu. multoties primũ perducit ad secundũ, & non è conuerso, sicut ergo egestio cholerica ad vlcerationem inteſtinorum, & tunc antecedunt signa acuitatis, & sequuntur signa vlcerum, quod te scire oportet ne deuenias in errorem.

De cura. Cura eius, quæ est ex parte vrinæ, est duæ res, prima est humorum corporis, & membrorum adæquatio. secũda est glandularũ circa collum veficæ, & radicẽ virgæ existentium humectatio. Prima est humorum corporis, & membrorũ adæquatio in complexione. Cum enim vrina secundum Gal. fit colamentum sanguinis, & humorum de hepate, per renes, & vritides veniens, & veficam, adæquatis humoribus, & mẽbris, vrina colata redditur innocua, & suauis, maxime si humiditatẽ habuerit permixtam obtundentem eius naturale acumen, & lenientem superficiem viæ. Sicque secunda res erit ipsarum glandularum humectatio, & restauratio. *4. aph. 2.*

Dieta. Primam complet regimen. Regimen autem est, vt fiat eius conuersio ad contrarium dispositionis præcedentis cum prætermissione omnis cibi, & potus acuti, & salsi, amari, dulcis valde, & acetosi, & diuretici, & lacticinosi, & laboris, & coitus, & ministratione frigidi, & humidi, atque insipidi, ex quo insipidi generantur humores, & inspissantes sanguinem, & minorantes vrinã, quorum mentionem iam fecimus in cura vlcerum, & lapidis. *Medicinæ.* Medicinæ autem sunt, quæ sunt alicuius humoris super excrescentiam educentis, si adsit; quales sunt lenientes, & suauiter educentes, vt mel, casia, tamarindi, manna, succus violarum, & aqua lactis, & folliculorum sennæ in adustis. *Documentum.* Caueat autem ab attractiuis, & dissolutiuis, sua enim acuitate vrinam acuunt, & membra exasperant. Quædam vero sunt alterantes in-frigi-

frigidantes,& humectantes,ſimplices,& compoſitę,intus,& extra,& per omnẽ modum adminiſtrationis,quæ corporis, & membrorum, & proprie hepatis,& renum caliditatem,& inflammationem remittãt, de quibus eſt dictum ſupra in ſtomacho,hepate,& renib. ſufficienter.

Secundam rẽ complent ẽt regimen,& medicinæ. Regimen inquantum,ſ. humectatiuum cum cibis, & potibus,& alijs neceſſarijs rebus,& dimiſſione exiccãtium, quod ſupra in cura meri ſtomachi eſt prædictũ. Medicinæ vero ſunt inunctæ,& iniectæ ex humectantibus, quales ſunt mucilago pſyllij, ſemen cydoniorum,tragacanthi, albuminis oui, lactis mulieris,vel aſinæ,vel capræ,oleum roſ. & viol.amygdalarũ dulcium, de cucurbita,& melonum, iniectis, ſingulariter, vel commixtæ, & approximatæ, tepidæ aquæ. Et quandoque debet ei miſceri aliquid ſtupefactiuũ, & proprie cum dolor,vel ardor eſt vehemens, vt eſt ſemen hyoſciami albi,vel lac ſem. papaueris, vel etiam opij.

Eius vero, qui eſt ex vlcere, vel ſcabię vulnerum, membrorũ cura,eſt cura vlcerum,& ſcabiei antedictæ,

Nota de liquiritia.

Et ex appropriatis medicinis eius ſimplicibus, eſt liquiri. per omnem adminiſtrationis modum: & aſſumpta proprie, & iniecta, valet enim ardori vrinæ, vlceribus renum,& veſicæ ſcabiei ipſius,& myrta,& cytonium proprie,& ſuccus eius,aut oleum cum deſtillatur in virgam,& grana pini, & ſemina communia, & ius gallinę mediocriter pinguis,& lactis grana prædicta. Et ex compoſitis eſt ſyrupus expertus ad ardorem vrinę ex vlcere viarum vrinæ, vel ſcabiei veſicæ remittens ardorem,& conſolidans vlcera. ℞. vngulæ caballinæ, virgæ paſtoris,conſolidæ mi.pimpinellæ,graſſulæ,capillorum veneris,bugloſſæ,ana M.j liquiri. violarum,maluæ,ana vnc.j. iuiubarum,ſebeſten,ana xj. papaueris,vel ſeminis lactucarum, portulacæ, ana vnc. s. ſeminum communium,hordei,ana drach.iiij. zucchari libras ij. zucchari violati vnc.iij. Trochiſci proprie ad idem ſunt, noſtri alchechengi; & alij experti,quorum deſcriptio eſt. ℞. ſeminum communium purgatorum,papa.amygda.amyli,tragacanthi, ſem.althææ, portulacæ, laccæ lutæ, rubi. ana ſcrup.ij. & s. terræ ſigillatæ drach.s. pinearum purgatarum, alchechengi, macis, ana drach.iij. ſucci liquiritiæ,pſyllij integri,ana drach.x. Conficiantur cum lacte aſinæ,& fiant trochiſci drach.j. doſis eorum drach.iiij. cum ſyrupo. Prius tamen præmittitur mundificatio vlcerum cum ſtypticis, & vnctis, ſicut ſunt proprie aqua mellis,vel zucchari cum aqua cicerum, & deinde lac, quia mundificat,& incarnat. Cauendum autem,ne ſtomachus ſit intemperatus, vel adſit feb. deinde vtatur prædictis,deinde incarnabis,& ſigillabis, ſicut ſunt trochiſci de charabe ſupradicti, & vncti cum lacte,& trochiſci de * cera,& ſicut ſunt tales,quorum confectio eſt. ℞. ſarcocollæ,amyli,ceruſſę,thuris albi,ana. Conficiantur cum lacte,& miſceantur cum eo; & adde ſi vis lutũ ſigillatum,& bdellium mechium,quia leniendo prohibet exaſperationem, & minorat vrinam, & lapidem frangit. Emplaſtrum conſolidatiuum, quo deinde emplaſtretur virga, & peritoneon acuunt. ℞. dactylorum, paſſulatum, gallarum,acaciæ, aluminis, hypocyſtidos, hyſſopi,ſtyracis,merdaſengi,ceruſſæ. Confice cum oleo roſ. & ſucco caudæ equinæ,& emplaſtretur cum eo corroſio. Si vero non tunc,ſufficit, vt fiat ceratum ex cera, & adipe gallinæ, vel capræ, & oleo roſarum, ſeſamino recente,& vngatur,& injiciatur.

Syrupus expertus ad ardorẽ vrinę.

Decumentum.

** charta.*

Emplaſtrũ conſolidantium.

Trochiſci experti ℞. hypocyſtidos,terræ ſigillatę,charabæ,coralli, amyli,ſemi. cydoniorum. ſeminis althææ, ſem.melonis indi,apij,dauci,ana. Conficiantur cum lacte aſinæ,dentur drach.ij. vel iij. cum aqua frigida.

Tragea Almanſoris ad mitigandũ ardorem,& dolorem,cui oportet inſtare prius. ℞. papaueris,ſem.melonis indi,liqui.ſem.cydoniorum mundatorum, ana drach.j. pinearum,fiſticorum, ana vnc.ij. pſyllij integri,vel hyoſciami,quod eſt ſecurius,eius enim ſubſtantia non vrit, ſicut ſubſtantia, pſyllij, niſi ſumatur mucilaginis ipſius drach.iij. aniſi drach.ij. zucchari tabarzet, quod ſufficit. E Puluis ad idem ℞. caudæ equinæ, ſiccetur,& puluerizetur,& da.drach.ij.in mane cum ſyrupo myrtino,& mucilaginis pſyllij drach.j. cum aqua liquiri. Et ſi videbis ibi lapidem adde bdellium mechium. Item ſi dolor intolerabilis ſit perducens ad reſolutionem, fiat encathiſma. ℞. ſem.maluæ,& foliorum eius ſem. lini viol. meliloti roſ.craſſulæ,ana, florum chamæmeli,& fœnugræc. parum bulliant in aqua fontis, & ſedeat in tepida,dum mingit,& poſt emiſſionem infundantur filtrũ,vel ſpongia,ſeu conum,& applicentur pectini, virgæ,& peritoneo;deinde etiam injciatur in virgam lac mulieris nutritæ ex frigidis, & humidis, in quo ſit diſſolutũ aliquid opij,& ex eo vngatur virga cum oleo roſ. Potus extinctiuus ſitis eorum. potetur hora ſitis de ſyrupo viol. vel myrtino cum aqua hordei ſimplici,vel dilatatis in ea ſeminibus communibus,& melonis indi; & poſt cibũ digeſto cibo in meridie, vel nocte mane poterunt etiã ſumere de lacte caprino,mulieris,vel aſinæ,& eſt bonum, F caueat autem, ne habeat ſtomachũ intemperatum,abſtineat à vino omnino. Item inungatur hepar cum cerato de ſandalis noſtro,& etiam renes,& vtatur frigidis, & humidis herbis, & fructibus ſtypticis, & per interualla, ſi conſtipatus ſit quidem plurimum, clyſteribus lenitiuis cum frigidis prædictis,& iuuetur natura.

Contingit plurimum,quòd compoſitio fiat ex ardore vrinæ,vlcere,lapide. Ex alijs itaque difficile eſt inuenire, quod multum profit, obſit autem nihil, quo caſu cum ardorem habeat actu moleſtantem, alia in potentia,& non ſentiatur,alia continuę, ſicut ardor, immo non niſi per ipſum, ardori plus continue attendendum, alijs per interualla, & localiter, & ſi non ſimul,quandoque vni, quandoque alteri eſt inſtandum. Iniectio magnæ efficaciæ ad ardorem vrinæ,& eſt Gualterij. ℞. pſyllij partem, ideſt decoquatur in aqua,& accipiatur etiam mucilago, & decoquatur,& in oleo viol. diſſoluantur,& cum lacte mulieris puellam nutrientis,& adde pulueris camphoræ vnc.j.& injciatur totum per ſyringam, & ſi ſumatur G mucilago cum camphora eſt propria,vt dixit Serap.

Iniectio utilis ad ardorem vrinæ.

De multitudine vrinæ, & mictu in lecto. Cap. 14.

MVltitudo vrinæ,aut eſt cum quanto continuo,aut diſcreto. Si quidem cum quanto continuo,quandoque eſt ſola, & cauſæ ipſius contrariæ ſunt cauſis diminutionis ipſius prædictis,& quãdoque eſt cum dyſuria,vel diabete, & prouenit ex cauſis ipſarum ſuperius enarraris. Si vero ſit cum quanto diſcreto,erit per modum deſtillationis,& ex defectu contentiuæ accidit,vel expulſiuæ, vel cauſa in vrina, vel alijs in cauſa deſtillationis prædiſtinctis, & ipſa quidem eſt cauſa mictus in lecto,& etiam debilitas colli veſicæ,& lacertorum eius, necnon reuocatio virtutis ſenſibilis cum quiete à partibus veſicæ,vt non ſentiat membrum, vel grauedinem, quæ in pueris, vel infantibus conueniunt ſimul. Cum enim in guloſitate,& multa cibi,& potus aſſumptione perſiſtant,vrina in eis multiplicabitur; & cum debilem habeant contentiuam omnem,propter compoſitionis humiditatem,et proinde ſunt profundiſſimi ſomni,certe grauata contentiua veſicæ, & vrinæ multitudine,tunc vt virtus ſenſibilis reuocata ad principium, & ſopita,non ſentiet, vt imperet motiuæ,& reuneat,deficit contentiua cum lacertus mollificatur,nec vrina egre ditur. Et quãdoque coadiuuat acuitas eius,cum ex guloſitate aliquam rem acutam ſumpſerit acutentem vrinã, quæ etiam in maioribus crapularis,quandoque concurrunt,vt vrinam in lecto mingant, brutorum naturã, & infectionem ſui corporis fœtidam,etiam nociuam,prætermittendo verecundiã,attingentes. Cauſæ vero multitudinis vrinæ ſunt notæ.

Multitudo vrinæ quatu. Cauſa.

Et cura etiam ex his, quæ dicta ſunt in capitulis prædictis,& cura diminutionis ipſius. Inquit Hipp.contraria contrarijs curantur. Et ex ſimplicibus medicinis ſunt,quæ à proprietate habent minorare vrinam,vt lentes,

2.ap.22. 2. de nat hum.1.

tes,& alia, quæ à complexione, vt sunt bdellium mechium,dactyli, passulæ pingues, penidij, & alia lenientia,quæ leniendo ventrem mimorant vrinam. Et caro eticij terreni confert puero, qui mingit in lecto,& renes leporis exiccati,& cerebrum eius; & enula,cum quis assuete vtitur ea; & excusabitur à frequenti mictura; & oleum de been inunctum est vltimum,& thus est conueniens,myrob. cyperum, coriandrum, gallia,myrrha, & alia pontica, & proprie si præmittantur eis aliqua lubrica,vt supra in dysuria dictum est. Et oportet,vt ante introitum lecti commoueat se ad mingendũ,& imaginetur in lecto sito esse aliquod sanctum,& in camera, in qua sit oratorium aliquod, nam cum talis imaginatio remanet in somno retinebitur fortasis vrina, & si verberetur, tunc timendo retinebit.

Cõfectio ad multitudinẽ vrinæ.

Et de medicinis compositis sunt, quæ ex prædictis componuntur, & quæ sequuntur. Confectio medicaminis ad multitudinem vrinæ conueniens. ℞. Castorei, myrrhæ, alhasce, eupularum glandium, pyrethri, ana partes æquales,fiant ex illis pilulæ,cum aqua myrtæ humidæ. dẽ quibus sumatur ad mensionem scrup.j. Clyster ad illud bonum,& confortat renes. ℞. succum alhasce decoctum,donec inspissetur, & vitellum oui,& adipem rennm capratum, colentur, & reseruentur, omnia illa æqualiter aggregentur, & assumatur de lacte recenter mulso,& butyri,& adipis gibbi cameli, & olei alhasce,alchanna,partes æquales,dosis similis primæ, & conquassentur inuicem,& fiat ex eis clyster.

Confectio cum vino iuuatiua eius,qui mingit patum, frequenter in modum destillationis. ℞. vniuscuiusque myrob. ana drach. x. glandium infusarum in aceto die, ac nocte torrefactorũ;sãdarachæ,cyperi,thuris mas.enulæ siccæ,styracis siccæ,corall. omnium,ana drac.s. myrrhæ drac.iiij. Conficiantur cum melle,dos. vnc.cũ vino.

Aliud experium ℞. glandium, thuris, myrrhæ, ana partes æquales,decoquantur omnia in vino quantitatis, vnc.j. colentur,& ponantur cum vnc.j.olei,& dentur,& conferunt. Trochisci confecti ex massa,in qua posita est virtus simi columbini cum aqua frigida,sunt enim vltimi. Et clyster cum medicinis retinentibus vrinam,& iniectio earum,quas supra diximus. Aliud Serap.sumantur glandes,& infundantur in aceto die,& nocte. deinde fugantur in patella,& terantur,& sumantur ex eis drach.x. myrob. embhicorum,& belliricorum torrefactorum,ana drachm.vij.croci,thuris,ana drach.vij. gra. myrti drach.x.terantur,& cribellentur,& dentur ex eis drach iij.in aqua,in qua submergitur ferrum ignitum.

Remedium pro illu. qui mingunt in lecto.

Remedium ad mictum in lecto,vbi prohiberi non possit ℞. vesicam,& immitte in ea oleum,et dimitte per horam, vt madefiat eo bene, deinde immitte virgam in ea, euacuato oleo, & parum dimisso in ea,& liga eam ad caput virgæ, & anchas, & dormiat cum ea,si enim minget, non minget in lecto, sed in ea, & remanebit in lecto.

SVMMA III.

Quarta particula sectionis primæ, de ægritudinibus testiculorum, & virgæ.

PROLOGVS.

Genesios primo. Auic.i.primi Doctr. 3.cap. 3.

DIrceps medicorum Gal.inquit, quã multis.n. existẽtibus dogmatibus naturalibus, Et propter generationẽ,& corruptionem animalũ sanitates, & ægritudines, & cura in ea solũ vnum inuenitur,id Erasistrato,& viris huiusmodi,i. alicuius gratia omnia facere naturã,inaniter nihil. Et quia illud cuius gratia oĩa facit natura, homo esse dignoscitur, qui cum sit periculo necessariæ resolutionis suppositus,non stat semper,sed deficit in termino ei naturali constituto,& plurimũ infra abbreuiato: præuidit, ne deficiẽte eo,& sic oĩa inaniter egerit; vt semper permaneret in vita, quod,vel quamdiu disponit diuina sapiẽtia quoquo modo. Et proinde in corpore hominis, vltra nutritiua membra,ad conseruationem sic præfinẽti ex esse ipsius necessaria procreauit alia,eisque virtutes imposuit desideratiuas cum delectatione grandi,qua inclinaretur,& prouocaretur homo plurimũ ad coitum, & effectiuas ad sui similis generationem, per quod successiue perduret in vita, quod ex seipso semper nõ valuit permanere,quod Auerr. & Arist.voluit cum dixit. Omnia enim illud appetunt,propter illud esse agũt. Et quia generatio hominis fit immisso spermate in matricem, velut semen plantarum in terra,& aliqua procreauit membra,quę ad spermatis generationem etiam faciunt, & in maribus, & in fœminis, testes.s. & seminaria vasa, & in seminantibus maribus ad emittendum virgam,& ad receptionem ipsius,ex quo emissum est,scilicet matricem in fœminis,tanquam locum proprium conseruationis,ne pereat,& in quo suam facit actionem. Necnon generationi longius prouidendo,in eis vbera procreauit, continuata matrici per quasdam intermedias venas,per quas sanguinem ad matricem immissum tempore conceptionis, post partum reassumerent vbera,ipsa retrahente natura,vt sua virtute conuersus in lac, valeat nutrimentum idoneum præstare fœtui,donec mandere dura possit. Sublimis itaque Deus in maribus, & fœminis creauit testiculos,generationis principalia instrumenta, in maribus manifestos,pendentes in bursa: in fœminis vero occultos, in duobus matricis cornibus collocatos; ex carne glandosa alba, inter membra principalia numeratos ad generandum sperma;quod generationis existit principium effectiuum ex mare, & materiale ex fœmina,ex humiditate delata ad eos in venis; quæ est quasi superfluitas quarti cibi in corpore toto. Et est sanguis magis digestus,& magis subtilis, quem alterant propria complexione,& conuertunt in albedinem, & similitudinem suam; ad quod adiuuat commotio aereitatis in ipso per spiritum,& formantem ipsum,sicut mammille sanguinem venientem ad eas ex venis, & quemadmodũ è contra, hepar, chylum album ad se tractum conuertit in rubedinem sanguinis,vis enim agentis est assimilare sibi patientem. Creauit quoque duos propter causam dictam supra in renibus, & rotundos, vt essent salui à nocumento: & à siphac maiore protendunt duo meatus vocati didymi,venientes ad testiculos,quos comprehendunt, & aperiunt. vt duo folliculi intra bursam cũ meatibus illis, Venit quoque ad duos testes de venis pulsatilibus,& quietis plurimũ ramificatis ex vena pulsatili,& vena quieta,quæ illarũ sunt radices ramificationes plurimorum,& inuolutionis cum anfractibus multis deferẽtibus humiditatem illam sanguineam,quæ est materia spermatis,in quibus aliquam recipit alterationem virtute carnis glãdosæ,in qua inuolutæ sunt iuxta testes, ex quibus infunditur in testes,& ibi fit sperma completum. Etiam ibi generantur duo foramina,quæ ad virgam vadunt,cuius euacuatio fit cum illa replentur ventositate crassa, & vẽnæ arteriæ eius sanguinem,& spiritũ,& calorem. Cum enim virtus imaginatiua imaginatur coitum ex se principaliter, vel ex sensibili, à natura apperente commota, cum sit vna de virtutibus superioribus,præcipit concupiscibili,quæ est in corde,vt mittat spiritum,& calorem ad genitalia membra, & calor illi fortiter veniens, dissoluit humiditates contentas in venis, & arterijs in motu, quo erigitur virga ad iniectionem seminis in matricis concauum,aliter enim nõ posset immitti,sicut Gal.declarat. Et tunc non quiescit ab æstimatione sua virga, quamdiu vasa spermatis tensa fuerint, quæ quod in eis est expellere appetunt, siue sit sperma multũ, siue acutũ,ad quod adiuuat caput virgæ cum fricatum fuerit: quare à vasis illis attrahitur, & effunditur sperma, & ex ea mittitur in matricem. Et in coitu naturali,cui obuiat matrix cum orificio suo aperto,& trahit illud desiderans sua propria virtute valde. Et ex testiculis suis,præ delectatione etiã procedit sperma, quod generatur in eis ad matricis concauum,cum

1. de anima tia tex. 32.

Quare creauit duos testiculos.

4. de loc. aff. cap. 6.

ergo concurrunt ambo, & omnia sibiinuicem permiscentur,& temperantur; generatio procedit. Vasa vero spermatis dicta, sunt velut duo meatus procedentes ab vnoquoque ouo nõ generati ab eis,sed contigui eis apud ipsa oua,seu testes,dilatati manifesta dilatatione, deinde cum procedant ad virgam stringuntur,constrictione lacertorum generatorum super ea,& in mulieribus.ramificantur iterum apud statum suum. Et in processu sunt ascendentes versus inguina post principium,deinde descendentes vsque ad collum veficæ sub meatu virgæ,vt etiam,& quod est inter ipsa digestio spermatis compleatur,donec redeat ad meatum, & expellatur in virgam, donec oportet ipsum perfici illo tẽpore breui,cum coitus celebratur. *De virga.* Virga vero est membrum viri,tale generatum,& insitum ex carne ligamenti orta ex carne pectinis,plurimæ concauitatis, & neruis ortis à spondylibus caudæ, & sunt ligamentales non priuati sensu submersi in ea. Et nerui, cum quibus erigitur,sunt alij secũdum Gal. à neruis,cum quibus mollificatur, ex quibus cum carne conficiuntur lacerti proprij ipsi virgæ, quod Gal.in lib.de anatomia dixit. In virga quoque sunt meatus tres; meatus vrinæ; meatus spermatis; & meatus humoris, qui egreditur cum aliquis tangit mulierem. Et scias,quod virgę aduenit virtus erectionis à corde,& desideratiua ipsius, à quo prouenit ei spiritus per arterias, & aduenit sensus à cerebro, & nucha per neruos, & ab hepate per venas sanguinis, & ventositas crassa,& ventosus spiritus. Ex quibus per anatomiam collectis circa medicinas tam necessarias ægritudinum membrorum generationis in maribus ponẽdas per ordinem,est considerare primo dispositiones testiculorum, tanquam principalium inter ea. secundo ductuum canalium,seu didymorum a siphac,à quo procedunt. tertio oschei,seu bursæ,in qua continentur. quarto vasorum spermatis. quinto virgæ, vt instrumentalium. Et quia ex talibus ægritudinibus enumerandis membrorum talium, lædunter actus vnius communis talibus necessarius generationi, scilicet coitus,læsionum ipsius oportet subiungere medicinas, quas scire nequibimus,nisi ipsum prænoscimus actum secundum Gal. Et quia talis actus fit cum erectione virgæ, ideo oportet de nocumento ipsius actus,& medicinis ipsius tractantes, simul perquirere causam erectionis,& coitus, vt per eas scitas,nocumentum, & causas ipsarum medicinarum valeamus vnicuique distincte subiungere proprias.

Qualiter in virga sunt tres meatus. *Qualiter fit erectio virgæ.* *Conclusio Auctoris.*

Continet autem, secundum hoc, summa tertia, capitula specialia. xxi.

De mala complexione testium. Cap. 1. fol.83
De mala complexione ipsorum, & de magnitudine,& paruitate eorum,& malo situ, ac eleuatione ipsorum. Cap. 2. 84
De eleuatione testium, & de vlceribus ipsorum. Cap. 3. 84
De apostematibus, & quia omnem lædunt eorum propriã actionem,quæ est generare sperma; necnon,& dolorem inducunt. Cap. 4. 84
De spermate,& nocumentis accidentibus in generatione ipsius. Cap. 5. 84
De dolore testiculorum. Cap. 6. 85
De ægritudinibus didymorum,ex quibus plurimũ contingit dilatatio, & ruptura; de qua in quinta summa dicemus. Cap. 7. 85
De mollificatione oschei. Cap. 8. 85
De varicibus,& duritie oschei. Cap. 9. 85
De gonorrhœa. Cap. 10. 85
De pollutione. Cap. 11. 85
De pruritu,& dolore virgæ. Cap. 12. 86
De paruitate eius,& magnificatione ipsius. Cap. 13. 86
De apostematibus virgæ,& corrosione eius. Cap. 14 86
De apostematibus,& medicinis eorum. Cap. 15. 86
De coitu naturali,& præter naturam,ac signis eius. Cap. 16. 86
De erectione virgæ,& nocumento ipsius,ac diminutione eius. & multitudine. Cap. 17. 87
De nocumentis, & iuuamentis prouenientibus ex coitu. Cap. 18. 87
De regimine eius, quem lædit dimissio coitus. Cap. 19. 89
De regimine eius, quem lædit superfluus coitus. Cap. 20. 89
De his, quæ delectationem faciunt in maribus,& fœminis in coitu,de quibus per ordinem exequamur;nomen Domini inuocando,qui sit benedictus in secula. Amen. Cap. 21. 89

De mala complexione testium. Cap. 1.

MAla complexio testium inuestiganda est solicite, vt sanetur, generationem enim, circa quam exequendam sic natura ingeniata est, studiosius lædit,cum in essentiam virtutis, quæ est ipsius initium, maxime inferat læsionem, ac procreationis spermatis, siue naturalis, siue præter naturam sic ipsum reddendo, sicut Hippocra.dixit in aphorism. generationi ineptum,cuius principium est, & esse potest omnis generis : sed frigidum plurimum,& sicca pura, vel impura, & est plurimum præter naturam, & substantiam spongiosiorem ipsorum humiditatem, & materiam colligentem ; ad quam societas eorum ad membrum superfluitatum adiuuat.& situs eorum cuiusque inuestigatio est ex causis, & signis. Et causa eius est, aut interior, aut exterior. Interior autem est propria, & naturalis lapsus eius adeo vltimatus, vt noceat actui generatiuæ proprio virtutis in animali ; aut humor, & cibus, & potus. Et ea, quæ accidentalis est, & est præter naturam, aut est ex communitate ad superiora, vt hepar, cerebrum, & cor. Exterior vero, vt est aer, aqua, & consimilia. *Causa.*

De signis complexionis testiculorum. Signa complexionis testium generationis nociuæ, si naturalis sit, & à principio generationis proueniens, sunt signa generationis eorum, siue ægrorum in natura consimili, quæ Galen. ponit. sed in quanto tamen differentia ab illis, quæ sunt vltimata,seu magna excedentia. Sicut cuius sunt complexio naturaliter lapsa,quandiu lapsa fuerit, quòd flet cum natura, actioni non nocet sensibiliter. Cum vero modum excesserit, vt vltimetur, lædit manifeste actum propriæ virtutis, quemadmodum ea, quæ præter naturam,sicut Galen. dixit. Et proinde signa vtriusque erunt similia specie,à signis naturaliter lapsæ,in quanto differentia est intra se, vt infra dicetur. Cum ergo venæ,quæ in oscheo,& virga sunt, fuerint valde latæ, eminentes, & manifestæ, & raritas cutis eorum multa, & pili etiam pectinis multi, & spissi fuerint in eis, anchis, & coxis, appetens, & multum desiderium coitus, & velocis coitus consecutionis in emissione spermatis, ipsumque sperma album fuerit ad citrinum, vel fuscum tendens rectificato regimine, complexionem ipsorum cognosces naturaliter calidam, vltra quam generationi expediat. Si vero illis contrarium, frigidam iudicabis. Si autem in prædictis membris sentiat asperitatem in tactu, & in pilis crispitudinem non propter formam pororum,& in spermate paucitatem, & siccitatem, dicas complexionem esse siccam eorum. Si vero contraria, vt sperma multum humidum, & fluxum, humida erit complexio. Et omnis coitus, signum intemperantiæ sumitur ab effectu, quia sperma dimissum, ab eis generatum, omnino erit, vt Hippocr. dixit. Et signa complexionis commixtæ, ex permixtione prædictorum signorum colligi habent. Signa vero complexionis præter naturam ipsorum, sunt similia signa naturalis complexionis, quæ prius non fuerunt inuenta, nec percepta: & quandoque sunt cum dolore, quandoque cum pruritu, quandoque cum mollitie, & paruo sensu, quæ in naturali non sentiuntur.

Curatio. Cura eius,est cura malæ complexionis,in alijs membris

bris dicta,& proprie in renibus,hepate,& vesica. Et si- A quidem fuerit naturalis,incurabilis. Inquit enim Gal. alterare enim vtique alicubi, & transmutare possibiles sumus, & vertere semper in melius malas constitutiones corporis,& sic est curabilis,sed difficilis. quod enim naturale est, semper est, aut secundum plurimum, aut Auicen. dicit. Si vero sit accidentalis,& noua,facilis. Si vero habituata,difficilis. Inquit Galen. mala complexio si perfecte membro dominetur,dure sanatur. Et si fuerit sine pruritu,cura infra dicetur. & si cum pruritu,erit cura pruritus virgæ.

1. de differentijs feb. cap. 1.

De mala complexione,& magnitudine,& paruitate eorum, & malo situ,ac eleuatione ipsorum. Cap. 2.

Causa. MAgnitudo testium nota est'. Fit enim,aut præter naturam per modum apostematis, vel elephantiæ,de quibus infra dicetur. Aut est naturalis ſm semitam augmenti, & ēt impinguationis: sicut mammillis contingit. Et signa distinctiua sunt manifesta,quæ licet *Signa.* non sit ægritudo,tamen ei cura debetur; quia inter ægritudines nominatur,vt ait Abu. quę ad particulam decorationis,& ornationis pertinet,hic gratia ordinis seruādi locata. sic etiam mammillarum cura, est enim simul in vtrisque,& infra tempus naturalis augmenti possibilis commode. Et est tres res. prima debilitat nutritiuam virtutem,vt augmentatiuæ non ministret materiam.secunda partes eorum coadunat,coarctat,& constringit: vt extensionem non suscipiant, & augmentum, sed diminutionem. tertia subtrahit materiam augmenti, & *Nota.* impinguationis. Prima, & secunda complentur cum frigidis,& stypticis; quibus curantur mammillæ virginum stantes,vt nō cadant, sicut est ceratum ex hyosciamo albo, epithymo, & cera. Et emplastrum de herba cicutæ,cum suo semine superpositum; quod mammillarum in puellis,& testium in pueris,est commune: vel fractura plumbi confracti adinuicem;cum aqua coriandri humidi;vel confracti cotis,& lapidis molendini. Et de appropriatis contemperantibus illos, & virgam, est inunctio olei sambucini. Tertia res completur cum subtractione cibi; sicut enim secundum Gal. augmentum sine fluente,& applicato cibo non potens est fieri; ita eo abstracto,& diminuto est æqualitas. Et deinde cum applicatione resoluentium supra, & circa testes;vt nutritiuus cibus tractus ad eos non permaneat, sed resoluatur. resoluentia tamen nota sunt ex dictis, & dicendis proprie in cura egritudinum iuncturarum. Post tempus vero augmenti est impossibilis,nisi per modum impinguationis existat; de cuius medicina infra in decoratione dicetur,sed remedio eget,quo toleret, & melius deferat,& absque impedimento motus.

Paruitas vero eorū ex contrarijs causis existit,magnitudini,aut.n. est naturalis,aut præter naturam; & tunc aut est secundum semitā phthisis,& hecticæ, de quibus dictum est; & dicetur,aut est ex causis exterioribus,frigidis, & stypticis, corrugantibus,& constringentibus ipsos,& suspensoria eorum. Quare retrahuntur,& eleuantur ad mirach ventris, & inguina,& occultātur ibi- *Malus testiū situs.* dem,& constringunt collum vesicæ,vel vesicam; adeo vt difficultas accidat vrinæ,& destillatio, & dolor cum mingitur. Et signa eius ex præsentia,vel præcessione causarum habentur. Cura eius non est necessaria cum naturalis est, ad pulchritudinem enim spectat eorum paruitas,vt paruitas mammillarum; nisi tantæ diminutionis fuerit,quòd actionem propriam lædat; tunc enim cura est necessaria quemadmodum, & si præter naturam sit. Est tamen possibilis infra tempus naturalis augmenti,post vero impossibilis,nisi per modum impinguationis procedat,quæ augmentū non est proprie. Impinguari enim post macredinē, de qua in decoratione dicetur, non est augmentum. Et cura quidem est quatuor res. Prima aufert causam præter naturā, si adsit,vt possibile *De cura.* est; & ex dictis,& dicendis est nota. Secunda dilatat co- B arctata,& contracta. Tertia confortat virtutem nutritiuam,& augmentatiuam,& præbet materiam. Quarta trahit illas ad proprium locum. Secundam rem complēt fomentationes,balnea calida,quæ virtutem mollificantium,& dilatantium habent,vt sunt flores meliloti,chamæmeli,fęnugræci,& althææ,& calamenthi. Tertiam rem complent calida,& humida ex cibis, & potibus,& medicinis interius, & exterius per omnem modum approximatis; quas supra diximus in cura stomachi,& in cura impinguationis dicemus. Quartam rem complent compressiones desuper,& frictiones de subtus trahentes inferius cum adipe anatis, vel oleo masticino, & piceatione perdurans, deinde cum myrtino, rosa. & de cytonijs,vt tractus cibi remaneat in eis,& non resoluatur.

De vlceribus testium,& eleuatione ipsorum. Cap. 3.

Causa. SEd sciendum quod eleuationis, & contractionis testium ad superiora præter dicta, est alia causa,s. virtutis debilitas,& est ex signis mortis in acutis ægritudinibus,prout Hipp. dixit prognosticorum secundo.

Vlcus quale. Vlcera testium sunt multæ putredinis;trahūt.n. multam materiam propter dolorem à membris superfluitatum eius vicinis vltra illam, quam præ debilitate illorū generauit,& influit à supremis,quam propter infimum situm recipiunt,& propter raritatē colligunt, ac propter eorum complexionem calidam, & humidam, & coarctationē in loco occulto,priuato aere. Quare non tran- *Prognostic.* spiratur,corrumpitur, & expanditur multitudine sua ad vicinas partes; & fiunt vlcera ambulatiua, & corrosiua difficilis curationis,sicut vlcera membrorum superfluitatum. Et multoties corroditur testiculus, & indiget,vt *Curatio.* castretur,ne corrosio ambulet, & multoties corrosio in oscheo incipit principaliter, & cadit, & incarnatur,& causatur cystis dura adhærens testiculo non subtili distincta,vt prius. Et multoties procedit à cysti ad testiculum,& sunt nota. & curantur cura vlcerum virgæ,de quibus infra dicetur hic,& in sectione secunda.

C

De apostematibus testiculorum, & quia omnes lædunt eorum propriam actionem, quæ est generare sperma, necnon, & dolorem in eo inducit. Cap. 4.

Apostema quandoque. Causa. Signa. APostema quandoque fit in testiculis, quandoque in oscheo,& quandoque in vtrisque,& ois generis esse potest. Et causa eius, vt plurimum est per modū influxionis fiens, quam prouocat plurimum causa exterior,vt compressio,& percussio,& casus. Et quandoque est interior causans dolorem. Et quod est in oscheo,visu cognoscitur,& colore, & tactu, & factum in testiculis difficile cognoscitur,& est q; oscheum est subtilius,tractabilius,& extensum,subtiliatum,non incrassatum,sed cum eo est quādoque febris,quia est nobile membrum, arterijs continuatum cum corde. Et si est in vtroque est *Prognostic.* difficilius. Sed febris difficilior erit distinctiua si calidū fuerit,& grauedo,& dolor fortior. Et quandoque delitescit apostema testiculi, & cum fuerit calidum, & magnum permutatur ad partes pectoris,& cordis hepatis, & cerebri, propter continuitatem cum eis, &c. est signum mortis.

D

De cura. Cura apostematis calidi testiū in quatuor rebus consistit,sicut cura apostematum renum,s. in euacuatione totius; & in euacuatione partis; in regimine,& in sedatione accidentium. Euacuatio aūt totius est facienda eodem modo,sicut in apostemate renum. Euacuatio autē *Euacuatio. Localia.* partis cum particularibus remedijs applicandis in testibus,& repercussiuis,& stypticis, & resolutiuis,& vtrisque permixtis,prout temporibus eius congruunt,& debentur ex appropriatis ipsis testibus apostematis. Qua- *In principio.* lia sunt ex repercussiuis simplicibus approximandis in principio,oleum ros. aqua ros. acetum,mucilago psyllij, aqua & succus endiuiæ,succ. solatri,& aqua cucurbitæ, aqua *caruæ humidæ, *positione farinæ hordei, farinæ **canna.* lentium excorticatarum, alchechengi,&c. similia epi- **proprie.* themata,& emplastrata, singularia, vel permixta. Et

si fuerit caliditas multa,& dolor; addantur ꝑdictis semẽ hyosciami albi,& cãphoræ parũ. Cumque pertransierit principiũ manifeste,tũc oportet,vt eis admisceantur resolutiua,vt est proprie farina fabarũ, cicerũ nigrorum, flores chamæmillæ, & melilotũ cũ melle,vel caricis,& bdellio,vel berbena,& folia caulis,& vitella ouorum. Et procedente tẽpore addantur prædictis cyminũ,& passæ enucleatæ,pingues,coctæ,& aggregatæ cũ vino,& emplastrentur. Cum aũt peruenerit ad statũ administrabis ꝑdicta resoluentia simpliciter,& per se,& emplastrabis cũ stercore vaccino cũ pauco aceto,& cinere caulis cum vitello oui,& radice cucumeris agrestis,cũ vino,& fœce vini antiqui,vel melle,lilij,hyssopi. Quod si non resoluatur,& maturetur,ministrentur maturatiua, qualia sunt folia maluarũ,radix lilij albi,radix althææ,& mucilago,fœnugræ. & sem. lini cum axungia porcina corrupta;& cẽpe album decoctum cum butyro ad frigidum. Deinde cum fuerit dubelatũ,fiat apertio cum medicinis super oscheum applicatis,quæ aperiendi habent virtutẽ, quales supertus habuisti. Caue tamen ne occultetur,vt sequatur anum,& ibi aperiatur,quoniam sequetur fistula mala; immo cum illud accidit oportet, vt assiduetur positio farinæ tisi,cum aqua ros.vel myrtæ,vt prohibeat ibi eruptionem,resoluat,& exiccet,& mẽbrum dimittat innocuum. Ex his,quæ expertus sum est,vt primo emplastretur,ex myrta,balaustijs,rosis,chamæmilla,& galla decoctis in vino, quoniam resoluit, exiccat,& prohibet eruptionem,deinde cum emplastro diachylon,deinde facta apertione mundificetur vlcus, exiccetur,& consolidetur cum medicinis simplicibus,& compositis, quales infra dicemus.

Regimen aũt oportet,ꝙ sit subtile cum vino, rõne cibi,& potus,& subtractione carnium,& vini. Et cũ quiete,& alijs consimilibus. Accidẽtium correctio sicut doloris facienda est,vt in præmissis dictum est,& ẽt in proprio est dicendum cap. & cõfortatio principalium cum frigidis stypticis, & aromatibus, vt non recipiantur,si materia delitescat, & ad ipsa superiora eorum propellatur,& cum trahentibus,ad ipsos testes,emplastris.

Et siquidẽ fuerit frigidum, in principio ex prædictis resoluentibus,cũ stypticis calidis,aliquid ministrabis,vt est farina fabarum cum chamæmelo blactæ bizantię,& schænanthi,passulæ cum nucleis,myrrha,& thus,& similia simplicia,vel commixta. Deinde cum processit ad augmentum, calida, resoluentia minorabis, & augebis calida. Et procedente ad statum multo magis augmentabis calida resoluentia cum processit,& minorabis stypticа,quæ eliges ex prædictis. In declinatione fortiora, qualia sunt rubea tinctorum addita prædictis, & olei nardini parum per virgam.

Et si fuerit ventosum, emplastretur cũ farina fabarũ, thymo,oleo nardino,& melle. Et injciatur aliquid olei de enula,vel sambucini cũ musto in virgam,vel de cherua,quę sunt vltima;prius tamen fomentatione præmissa cum aqua decoctionis sem.apij,rutæ, spicæ,anisi, fœnugræci,& carui,& aliorũ exterminantiũ ventositatem. Et cũ est in oscheo apertio cũ phlebotomo resoluet eã. Et siquidẽ fuerit aquosum similiter. Similiter primo cum tentabis ipsam materiã aquosam resoluere, & exiccare cum fomentis ex aqua maris, vel salsa, seu sulphurea,& aluminosa; & ex emplastris ex resoluentibus,& exiccãtibus dictis in cura hæmorrhoidarum exiccandarũ. Et furfur emplastratum cum vino,& sale est efficax.

Si vero peruenerit ad sclirosim,aut quia tale à principio fuerit,mollificetur,& resoluatur, distincte vel commixte,vt supertus est in alijs dictum. Deinde addamus compositas medicinas.

Emplastrum resoluẽs apostemata testiculorum,& ẽt oschei calidum,& frigidũ. ℞. granorum viridium elixatorũ vnc.j.s. passularũ enucleatarũ vnc.v. cymini dra.j. caulis vnc.s. glutinis pini vnc.iij. Conficiantur cũ melle,& emplastrentur. Emplastrum aliud ad frigidum,& ventosum. ℞. ciceris m.staphisagriæ, ana vnc.j. cineris scorpionis partem s. Conficiantur cum melle,& emplastrentur, & adde olei sambucini cũ myrtino, & cũ nardino,& injciantur in virgam. Emplastrum efficax ad resoluendum sclirotizatũ. ℞. ficuum, adipis anatis,ana vnc.j. foliorum oliuarũ, & cypressi,ana partes æquales, aggregentur cum vino,& butyro vaccino, & hyssopo. Ceratum nostrum ex diapente est solenne ceratum ad apostemata cum vlcerib. ℞. scoriã argenti, decoquatur cum oleo rosa. donec fiat sicut spissitudo; deinde addatur ceræ,& gummi pini,& reponatur. Abuh. fiat emplastrum ex ruta,& folijs lauri supra apostema testiculorum, vel cum altero eorum aliud conficiatur.

De spermate, & nocumentis accidentibus in generatione ipsius. Cap. 5.

SPermatis quatuor sunt causæ materialis, formalis, efficiens,& finalis. Materialis est,vt iam dictum est, humoralis humiditas,seu sanguinea delata per venas ad testes ex corpore toto,quia ex oĩ mẽbro per resudationis modum;& ex principalibus proprie, & ex cerebro plurimum ſm Hipp. non conuersa adhuc,sed apta conuerti. Est.n. superfluitas quantitatiua digestionis quartæ, multæ aereitatis, & paucæ terrestreitatis, quæ fit cum dispartitur in membris resudando de venis, tertia digestione iam completa in eis, & digesto sanguine,& subtiliato, & recipit alterationẽ in ipsis membris, & fit propinquus alterationi, & assimilationi membrorum spermaticorum,quia iam iunctus est ipsis, & actu nutriens venas,& arterias, & reliqua membra dura, cum carent cibo, alteratione non interueniente multa, sed sola assimiliatione succedente, digestio erit perfecta, & de suaui illius, & proprie,qui vnitus est principalibus membris pars separatur quædã, & mittitur per venas ad testes,vt ibi spermatis naturam assumat. Causa formalis,seu forma eius duplex est,ſ. substantialis, & accidentalis, substantialis est gonimum esse,i. generationem faciens,& hoc per spiritum gignitiuum receptũ in spumoso eius, habente potentiam trium virtutum vnitatum in ipso; quas defert ad testes à triplici principio, & spiritus triplex ab eo procedens vnitus in spiritu ipso,qui recipit alterationem in testibus,& compositionẽ aptam ad exercendũ actus generatiuæ virtutis, qui in esse nostro sunt priores,alterandi,ſ. & informandi, quos non ex materia deducit,sed circa materiã principaliter ostẽdit generando ex ea triplex membrũ, in quo quod virtutum de virtutibus erit in spiritu gignitiuo, & in eo disgregatur, discernitur,& appropriatur ſm exigentiam virtutis cuius liber inhærentis illi, cuius apud medicum basis, fons,& principium dicit. & Accidentalis est albedo,quam recipit virtute complexionis elementaris ipsorum testium. Efficiens est virtus generatiua cum complexione testiũ, quæ duplex est; vna immutatiua, & alia informatiua. Immutatiua est vna, quæ ex humoribus corporis sperma generat in corporibus generantibus masculos,ſ. & fœminas, primum de qua primus sermo præponitur. Alia quæ virtutes diuertit,quæ sunt in spermate,& permiscet temperando, ſm quòd vnicuiq; conuenit membro,dans parti conuertendæ in neruum,complexionem neruo propriam: & parti conuertendæ in arterias,complexionẽ propriam arterijs;& sic de alijs,& illud secũdo, postquam spermata vtraq; concepta fuerint in matrice, & permixta simul in ea. Informatiua est,quæ præcepto sui Creatoris vnumquodque membrum informat secundum diuisiones conuenientes illi. Finalis est ad conseruandã speciem perindiuidui generationẽ,procedentem ex commixtione duorum seminum receptorum simul in matricis concauo seipsa contemperantium. Masculini se habentis,vt principium intrinsecum effectiuũ in generatione cum fit calidũ, digestum, & spissum,velut grãdo.& fęminini se habẽtis,vt materiale principiũ, cũ sit frigidũ,indigestũ, & aquosum ad modum sanguinis menstrui,& proinde debile,& passiuum ſm proportionem mixtionis coagŭli, & lactis in generatione casei. Coagulum enim cum calidum fit,digestum,& spissum,

Argumentum. — Statu. — Si non maturetur. — Si maturũ fit apostema. Documentum. — Empl. expertum. — Diæta. — Principium memb. confortatio. — Si apostema frig. Quid in princ. agẽ. — Quid in augmentum. — Si in statu. — In declinatione. — Si tumor sit ventosus, vel aquosus curatio quæ. — Si in oscheo quid agen. — Si sclirrho. sui tumor. — Emplast. ad apostemata testiculorũ. — Aliud ad frig. & ventosum. — Aliud ad sclirrhum. — Ceratũ diapente ad apostemata cũ vlcere. — Aliud Anic. — Causa. — Et de aq. & loc. ca.2. Sperma g.d. — De causa formali. — Comparatiõ. — De cura efficienti. — Informatiua. — De causa finali.

fhiſſium, ſua virtute intrinſeca agit in lac frigidum, indige A
ſtũ, & aquoſum, & coagulando conuertit in caſeum, vtiu
pra in mammillis dictum eſt. Et quemadmodum coagu
lum non ingreditur in ſubſtantiam, & corporeitatẽ ca-
ſei, ſed virtualiter tantum. Et carpentarius agens in li-
gnum efficit ſcamnum, ita q; non ingreditur ſubſtantiali
ter, ſed corporaliter eſt diſtinctus ab eo; eodẽ modo ſper-
ma virile ſubſtantialiter, & corporaliter in embryonis
ſubſtantiam nullatenus intrat, Sed in generatione em-
bryonis eſt, ſicut actor, & gubernator in naui, qui in na-
uis ſubſtantiam nullatenus corporaliter, & materialiter intrat, ſed ligna, cuius materiam in ſeipſo nõ habuit,
ſed ab extrinſecus procurauit, nec in ſe procuratiua con-
uertit in corporeitatem, & ſubſtantiam nauis; quoniam
ſimul in ea contentus nihil exiſtens de ſubſtantia eius ef-
ficit, & gubernat. Vnumquodq; autem exercere facit cõ-
plexio eius calida, & humida. Cibus, & potus, calidus, &
humidus multiplicans ſanguinem cum ſimilibus circũ-
ſtantijs, & eius contrarium facit decreſcere, cuius natu- B
ram, & proprietatem ſeruat. Et cum fuerit perfectũ, ſuis
prænarratis cauſis, generabit quale ipſum eſt, id eſt, a quo
procedit; cui mater pro poſſe aſſimilare maſculinũ actiue, fœmininum vero diſpoſitiue, niſi aliud contradicat;
quia conſtellatio, & imaginatio, quæ in generatione ha-
bent impreſſionem, licet extrinſecus, principij effectiui,
Spermaquã de perfectũ, & quib. de cauſis. & matricis indiſpoſitio receptantis. Si vero imperfectio
nem in ſe habeat aliquam prædictarum cauſarum om-
nium, vel plurimum, ſeu à corpore toto, a quo procedit;
vel ratione ætatis, quia procedit a decrepito, vel infante.
Vide pro his omnib. Auic. lib. 3. fol. 2. tract. 1. c. 1. Inquit. n. Gal. Infantes non emittunt ſemen fęcundum:
decrepiti vero male fęcundum emittũt, vel propter ratio-
nem regiminis, quia proceſſit ab ebrio, & patiẽte nauſea-
tiuam ſatietatem; vel ab eo, qui multum coiuit: vel ratio-
ne prauæ diſpoſitionis, quia ab ægro, & habente membra
debilitata, quod raro generat maxime ſi principalia fue-
rint; vel ratione ineptitudinis viæ, & inſtrumenti, quia
ab habente virgam longam, nam prolongato ſpatio mo-
tus eius ad matricẽ venit ad eam colore eius iam fracto, C
& ſpiritu exhalato, quare non generat, ſicut Hipp. dixit.
Et ſimiliter ſi nimis breuem habuerit. Inquit. n. Gal. &
enim hoc, ſ. ſperma tempore nullo oportet permanere ex
tra propria organa, ſi debeat ſuã cuſtodire virtutem, ſed
aut in particulis eſſe viri, vel in particulis fęminæ copu-
lari: quare ad matricis concauum non poteſt, peruenire,
ſed alteratur, & corrũpitur prius. A tempore vero, quia
paruo, vel longo tempore fuerit retentum fuit imper-
fectum. Vel naturam veneni aſſumpſit: vel a materia, quia
a cibo proceſſit complexionabiliter, vel a proprietate ge-
Cur. prædicta enumerata ſint. nerationi contraria. Hæc ſunt præmiſſa, vt eis ſcitis, quę
ex parte ſpermatis vtriuſque, impedimenta in generatio-
nẽ tã ſolicite a natura intẽta euenire ſunt poſſibilia, digno
ſcantur, & meliori modo poſſibili fugatione fugentur, &
corrigantur. Quatenus generatio fiat, vſque ad ſteriliſ
tatis capitulum poſtponatur.

De dolore teſtium. Cap. 6.

Dolor teſtiũ quotuplex. DOlor teſticulorum eſt ex malitia cõpoſitionis di-
uerſę, & vniuſcuiuſq; ſimplicis, vel cõmiſtæ, purę,
vel cũ materia, vt plurimũ, & quandoq; ventoſa, & ſolu-
Cauſa. tione continuitatis, vel vtraque ex apoſtemate eſt, ſicut
in ſoda diximus, & alijs membris. Et cauſa eius eſt, aut
interior, aut exterior. Interior eſt humoralis. Exterior,
eſt aeris qualitas, percuſſio, caſus, &c, compreſſio. Et
Signa, & cura. breuiter cauſa ægritudinum prædictarum ipſarum. Et
ſigna ſunt ſigna prædictarum ægritudinum, & cura eſt
cura earum.

De ægritudinibns didymorum. Cap. 7.

DE qualitate, & ruptura didymorum dicere reſerua
mus vſq; ad curam ramicis, & rupturæ ſiphac.

De mollificatione oſchei. Cap. 8.

Mollificatio oſchei qualis. OScheum in aliquibus mollificatur, & prolongatur
prolongatione fędа, & nociua teſtibus. Facile enim
comprimitur cum percutiũtur, quare incurrit dolorem,
tumorem, & apoſtema. Et cauſa eſt humiditas humora- *Cauſa.*
lis, frigida, & humida, mollificans texturam villorum
eius. Cum ergo ponderent teſtes, ſua grauedine tendunt
deorſum, & trahunt oſcheum inferius, & prolongatur,
& eſt nota.

De varicibus, & duritie oſchei. Cap. 9.

CVra eius eſt duplex, leuis, & prima, alia eſt fortis, *Curatio varicum ſcroti duplex.*
& vltima. Leuis quidem eſt cum infrigidantibus,
& ſtypticis, & emplaſtratis, & ſumptis, & omittuntur
tactus, & frictio, & motus ipſorum, & coitus fortis, & vl
tima eſt, vt ſi prima non ſufficiat. incidatur deinde ſua- *Documentum.*
tur. Cauendum autem, ne ex neruis, venis, & arterijs te-
ſtiũ aliquid abſcindatur. Et proinde tutius eſt, vt ſuatur
prius, ſuperius eleuatis cum incluſione illorum in eo,
quod remanet in eo tanquam vtile cõſeruandum, dein-
de quod extra futurum remanſit, vt ſuperfluum incida-
tur, deinde conſolidatio fiat. De oſcheo, & varicib. infra
dicetur capitulo de ramice. & de duritie fiat prout ſupra
dictũ eſt de apoſtemate duro teſtium, quorum eſt burſa.

De Gonorrhœa. Cap. 10.

GOnorrhęa ſm Gal. nomen Græcum eſt compoſi- *Gonorrhœa quid, et vnde dicta. de lo. af. c. 6.*
tũ ex gono Greçe, Latine, germen, & rhęa Græce,
Latine fluxus. vnde gonorrhæa Græce, Latine inuolun-
tarius fluxus cum eſt abſq; veretri erectione. Sed exitus
ſpermatis multus, duob. modis fit, aut quia in membro,
in quo eſt expellitur multum, & voluntarie, vt in coi-
tu naturali, & pollutio multa, aut quia per ſe exiuit inuo-
luntarie, cum contineri ab ea non poſſit, vt contingit in
gonorrhœa. Et primi cauſa eſt, ſuperexcreſcentia ſper- *Cauſa.*
matis, & ſubtilitas, aut ipſius acuitas, aut vtriuſq; exce-
ſſus in virtute expulſiua imprimens nocumentum, quare
mouetur natura, & virtus expulſiua vaſorum ad expellẽ-
dum ipſum frequentius ſolito. Et ſecundi cauſa exiſtit du- *Cauſa interior duplex.*
plex, interior, & exterior. Et interior duplex eſt, aut defe-
ctio contentiuę vaſorum ſpermatis, quare inanitio fit ip-
ſius, intantum enim ſm Gal. euacuatio ſecundum natu-
ram procedens ab eo, quod eſt extra naturam differt, ſi-
militer, & retentio, q; ſemper a fortitudine ſunt virtutis
procedẽtis; a defectione vero ſi extra naturam mutatur.
Vnaquæq; enim virtus ſm naturam ſe habens opus qui-
dem quod ſuum eſt perficit, expulſiua euacuationem, &
retentiua retentionem. Cum vero extra naturam muten
tur, & debilitentur contrarium operatur; defectio enim
contentiuæ operabitur euacuationem, & defectio expul-
ſiuæ retentionem, non quòd virtus expulſiua, & retenti-
tiua, aliquid ibi operentur, licet euacuatio, & retẽtio fiat,
ſicut nec cum naturaliter procedunt contentiua, vel ex-
pulſiua deficit, ſed quieſcit potius, vbi ſua contraria ope-
rantur, & e conuerſo natura ſic ordinante. Et cauſa de- *Cauſa defectionis contentiuæ.*
fectionis contentiuæ ipſorum, aut eſt eſſentialis, & in ſe,
& eſt mollificatio ipſorum vaſorum propter malitiam
D complexionis frigidæ, & humidæ cooperante ei exceſſu
ſpermatis prædiſtincto, aut cauſa eius erit ipſorum con-
tentiuæ defectionum non in ſe, ſed propter vehemẽtiam
expreſſiuæ lacertorum ipſorum vaſorum ſpermatis, cu-
ius cauſa eſt ſpaſmus contrahens vehementer lacertos
ipſos ſupra ipſa vaſa; quare comprimũtur, & quod in eis
eſt ſperma contentum exprimitur, & educitur, ſicut in
ſpaſmo contingit, & epilepſia, in qua retentio fit ſtercoris, & vrinæ, & euacuatio ſpermatis, cuius rei cauſa eſt,
nã cum epilepſia ſit quidam ſpaſmus corpori contingẽs
toti ſubito vniuerſaliter, quo contrahuntur nerui, & la-
certi corporis totius in ea, & tamẽ lacerti, ani, & colli ve
ficæ creati ſint ad continendum ſũpetflua inteſtinorum,
& veſicæ, lacerti vero vaſorum ſpermatis ad exprimen-
dũ, quod in eis contentum eſt, quemadmodũ lacerti me
ri in exterioreeius tunica ſituati, & ventris, & omnis a-
ctio fit per contractionẽ, quæ in ſpaſmo erit neceſſaria,
non eſt inconueniens, vt illorũ retentio fiat, ſpermatis ve
ro euacuatio in epilepſia, vel ſpaſmo vniuerſali. Exterior

vero

Causa vitiosa. vero causa coadiuuans, & est sicut visio, vel auditus coitus, vel cogitatio vehemés in ipso, vt desidertur coitus valde, quare moueantur ad operationes suas vasa spermatis motu forti, & descendat sperma, sicut cú mouentur motu debili, & mittant humorem paucũ per se, vel ante vrinã, quod in mulieribus accidit propter eandem causam.

De signis. Signa primi modi, cuius causa est sperma, sunt, quia egreditur cum erectione. Sed signa secũdi modi, cuius est causa defectio contentiuæ, sunt, quia egreditur absq; erectione, & inuoluntarie, & cũ signis multiplicationis præter eam. cuius causa est spasmus lacertorũ vasorũ spermatis, quoniam illa est etiam cum erectione. Sed differt à prima quoniã licet fit cũ erectione, non tamen fit cum voluptate, & sensu, vt illa, sicut nec pollutio: etiã est cum spasmo vniuersali manifeste, illa vero sine. Sed signa eius, cuius causa eius multitudo spermatis, sunt, quoniã ad expulsionem eius non sequitur debilitas etiam cũ multũ fit, nisi sit corpus debile. Et signa eius, cuius causa est ipsius tenuitas, est exitus eius cum tenuitate, & aquositate. Et signa eius, cuius causa est acuitas spermatis, sunt, quia sentitur in egressione mordicatio, & ardor vrinæ sequitur, & color corporis ad citrinitatem tendit, & significãt ipsum causæ præteritæ ex cibis, & potibus, complexione corporis, & circumstantijs consimilibus.

De cura. Cura gonorrhęæ, quę est fluxus spermatis præter naturam est quatuor res. Prima mollificationẽ vasorũ tollit, & virtutẽ contentiuam confortat. Secunda intemperantiam spermatis adæquat. Tertia spasmũ lacertorũ soluit.

Pharmacia. Quarta accidentia consequentia corrigit. Primã rem cõplent siccarum, & stypticarũ medicinarũ, simplicium, et compositarum, calidarũ, resoluẽtium ministratio, intus & extra, f m omnem modum; quales sunt, quę dictæ sunt in cura dysuriæ, & male complexionis testium frigidę, &

Dicta. humidæ, puræ, & cum materia, & cum paralysi. Secundam rem complent vitæ ordinatio in cibis, & potib. maxime, & in alijs rebus consimilib. eis, vt siquidem superexcrescat quãtitate sperma, minoretur cibus, & potus, calidus, & humidus; auferatur, necnon, quæ habent a proprietate sperma multiplicare; frigidus, & siccus, vel calidus, & siccus multiplicetur, indicetur etiã ille, qui a proprietate sperma habet multiplicare, & exiccare multiplicantia sperma, vt Gal. ait. sunt etiam multiplicãtia lac, præter agnum castum, qui multiplicat lac, & minorat sperma, & ex eis quædam sunt cibi, vt cœpę dulces, cicera, fabæ, & grana pini, & piscis nominatus multorum pedum. Quædam sunt medicinæ, vt scinchus, & testiculi vulpis, quædam faciunt illud, & sunt cibi, & semen lini, vt medicinæ, & eruca, & alia quæ infra in cura diminutionis coitus dicemus. Minorantia, & exiccantia sperma

Minorantia sperma. sunt contraria multiplicantibus ipsum, vt frigida, ficca, siue sint cibi, vt lentes, & acetosa, & stiptica, vt sumach, siue medicinę sint calidę, & siccę, vt menta, quę cõtrariatur spermati a proprietate, vt agnus castus, calamenthũ montanum, & sylueſtre, ruta, & similes, siue frigidę sint, & siccæ, vt semen lactucæ, coriandrum, radix, & semen nenupharis, camphora, opium, hyosciamus, solatrum, & similes, quæ a proprietate non tantum à complexione habent sperma minuere, & exiccare. Et in hæmatite est proprietas rectificandi gonorrhœam, & ireos auferendi eam, & in menta cum contrarietur spermati a proprie-

Phlebotomia. Vomitus. Documẽtũ. Si fit sperma subtile euratio. Sperma inspissantia. tate, vt nenuphar. Et si corpus toleret, & regimen nõ sufficiat, minoretur sanguis a temperantia, vel superfluitate sua, vt prouocetur vomitus, si necessitas vocat; non autem est conueniens euacuatio per solutionem naturæ, nec per diuretica cum talis attrahat materiam propter propinquitatem, & vicinitatem, vt exercitetur multum, & vigilet æger. Si vero peccet in subtilitate substantiæ, cibetur cibis stypticis, & crassis inspissantibus sang. qualia sunt, quæ dicta sunt in cura doloris stomachi, & ardoris vrinæ, & approximentur, quæ ipsum inspissando, habent confortare a proprietate, vt coriandrum, & menta, quæ cum hoc, quòd incrassat confortat a proprietate vasa spermatis. Si vero peccet qualitate acuta stimulare naturam, cibetur frigidis, & humidis; quales sunt, qui

Inunctio in cura ardoris, & vlceris dicti sunt. Et vngat dorsum, renes, & inguina vsq; ad alchatin ex frigidis, sicut oleo ros. aqua coriandri humidi, & solatri, lactucæ, & portulacæ, & iaceat supra stratum frigidũ, & super latus dextrũ, & illis cibetur, & similibus. Tertiam rem complent in cura spasmi superius dicta. Quartam rem complent, quæ in virtute releuant siccitatem corporis, extenuationem, & inanitionem; humectant, restaurant, & replent, vt est resumptiua dicta. Exitum vero naturalem spermatis, quãdiu ad defectionem adduxerit, non oportet retinere. Inquit Gal. sperma diu retentum in corpore efficitur venenum. Cum vero ad defectionem, & corporis, consumptionem adducere incipiat, obuietur, & curetur cura, eius, quem lędit superfluus coitus, de quo dicetur infra, Deus annuat qui sit benedictus.

Stratũ frigidum.

Accidẽtia curatio.

6 de loc. affe. cap. 6.

De pollutione. Cap. 11.

Pollutio quid. F POllutio est expulsio spermatis in somno, proprie hora noctis, in ætate adolescẽtiæ sentitur; quæ maxime superabundat, quæ autem erit contingens, & per interualla temporis facta. Et causa eius erit motus naturæ, & *Causa.* virtutis expulsiuæ solius naturalis vasorum spermatis, tunc confortatæ ad expellendum nocumentum superfluum tertiæ, vel quartæ digestionis; scilicet spermatis quantitate, vel qualitate, vel vtraque, quod plurimum fit in somno, & e contra expulsione superfluorũ primæ, & secundæ digestionis, quę in vigilijs viget magis cum sit cõposita ex naturali, & animali, & illud propter occupationem naturæ in digerendo tunc cibum, quare multiplicat semen, & maxime si supra dorsum, & ceruicem fiat somnus, quoniam calefiunt, & dilatantur partes illæ: quare facilius expellunt multiplicatam in eis materiam, ad quod adiuuant fumi soluti ab ea petentes cerebrum, quos imaginatiua componit ad mulieris formam, secundum naturæ necessitatem, ad quod mouetur, ac si in ea ageret, vt expelleret, nec est morbus, sed accidens signum.

Prognost. G Quod si in principio morbi materialis fuerit, longum significat morbum, & multam materiam. Si vero in fine, vel declinatione morbi, digestã materiam. Si vero fuerit multa, & frequens, & quasi quotidie, erit morbus in vasis spermatis ad modum gonorrhœæ, ex contentiuæ ipsorum defectione, & signa, & cura erunt quæ illius.

Curatio. Ex conuenienti cura est dormire supra solatrum, folia salicis, & agni casti, super quæ sedent mulieres Athenienses secundum Auer. in diebus festiuis, quoniam reddunt eas castas, & semen lactucæ, & iris sumptum, exiccant enim sperma, & prohibent pollutionem. Et Galen. *9. san. tu. ca 11. 16.* laudauit laminam plumbi, supra dorsum applicatam, & ligatam, quoniam eius est in hoc impressio magna, prohibet enim pollutionem, & sedat desiderium coitus, sed nocet renibus propter frigiditatem, quare oportet, vt hic attendatur, & proinde melius est cum stipitibus agni casti sternatur supra dorsum, quoniam prohibet pollutionem, & virgæ erectionem absque nocumento, proprie-

H tate sua. Et inungere membra spermatis ex althæa, & semine eius, vel emplastrare.

Medicina ad gonorrhœam. Medicina. Io. Serapio. ad gonorrhęã, & pollutionem. ℞. radi. cannæ perficæ sic. calamenthi montani, & hyosciami, sem. rutæ, sem agni casti, rosarum rubearum, ana drac. ij. terantur, & cribellentur, & detur in potu ex ea cũ aqua frigida, & cum aceto permixto. Dosis drac. ij.

Aliud Ioannitij. ℞. sem. rutę, ani. dr. ij. castorei, ſc. hyosciami albi, ana vnc. ij. rosarum rubea, balaustiarum ana drach. iij. s. terantur, & cribellentur, & dentur ex eo in potu cum aqua frigida. Dosis eius. drach. ij.

Aliud Gal. ℞. sem. lactucæ drac. ij. sem. ru. drach. i. sedenegi. drac. iij. s. terantur, & cribellentur. Dosis est drac. ij. cum secanjabin.

Aliud Hebręi. ℞. sem. agni casti, rutę. an. dr. i. terantur, & conficiantur cũ aceto permixto, & post illud vtantur ęgri exercitio donec astringatur corpus eius, & locis eius fit virtus. Isaac. Accipiatur ex farina glădium, cũ acerbo vino omni die, et similiter semen lactucę cum suc. portu.

Item

Emplaſtr. Item fiat emplaſtrum. ℞. farinæ glandium, & diſtem pera cum albumine oui, & pone ſuper pectinem. Item fiat electarium. ℞. balauſtiarum, ſem. portulacæ, an. dra. iij. anethi, ſem. rutæ, ſem. arnoglossæ, an. drac. ij. fac puluerem, de quo ſtomacho ieiuno da bibere cum aqua frigida. Ruta, & hyoſciamus cum ſyrupo de myrto, & aceto proſunt ſpermati. Et agni caſti, rutæ, ana dra. i. balauſtiarũ, dra. i. da bibere cum aqua frigida, & a cibis calidis, & potibus ſe abſtineat. Raſis confectio ad diminuendum ſperma, & deſtruendam erectionem. ℞. ſem. agni caſti. drach x. ſem. portulacæ tantundem foliorum calamenthi exiccatorum, foliorum rutæ, ana drach. v. cymini, cyperi, balauſtiarum, ana drach. ij. ſumantur in puluerem drach. iij. & nominatur ſodograna corporis.

Pulus ep.

De pruritu, & dolore virgæ. Cap. 12.

Pruritus quando. PRuritus in virga accidit ex materia acuta, ſalſa, & baurachia deſcendenti a ſuperioribus partibus vicinis ad ipſam, & refuſa ad partes cutis ipſius, quandoque tendit per canalem eius, & tunc accidit titillatio in virga, fit erectio eius ad modum pruritus matricis, ex quo mulieribus accidit priapiſmus, & immoderati coitus deſiderium. Et plurimum eſt cauſa doloris cum valde acuta fuerit, & pungens, & vlcerans; & fit dolor in ea, & ex ventoſitate intercluſa in cõcauitate neruorum, venarum, & arteriarũ, & carnis eius, vel apoſtemate, vel ex retentione vrinæ multæ, vel acutæ, vel vtriuſque. Et quandoq; ex cauſa extrinſeca, vt compreſſione, caſu, & percuſſione.

Cauſa.

De ſignis pruritus, & doloris virgæ. Signa pruritus acutæ materiæ, ſaltæ, & baurachiæ nota ſunt ex præcedenti regimine, & ex præcedenti pruritu, & diſpoſitione membri; quia rubet cum ſiccitate, & aduſtione, & reſoluuntur quaſi furfures, cum fricatur, & ſcalpitur. Et quandoque eſt cum virulentia, & humiditate, cum eſt phlegmatica ſalſa materia, & eſt ſine erectione, & titillatione cum reſudat ad cutem. Cum vero tendit per canalem cum titillatione, & erectione fit, ſequitur dolor. Et cum fuerit dolor eius ex ventoſitate, eſt tenſio, & inflatio virgæ, & ſine grauedine, ſi ſit pura, vel cum grauedine, ſi ſit ibi humorum permixtio. Et ſi ſit ex apoſtemate, ſigna apparebunt ipſius, ſimiliter ſi ex vrinæ retentione, & acuitate proceſſerit retentio vrinæ, & ſequitur punctio, vel ardor in emiſſione. Et ſi ex cauſa extrinſeca fiat dolor, eſt manifeſta quidem.

Si dolor ex ventoſit.

De cura Pharmac. In cura eius eſt duplex regimen. ſ. vniuerſale, & particulare, vniuerſale eſt tres res. Prima eſt materiæ euacuatio, & eſt vt corpus euacuetur, & purgetur, ſi expediat, vt materia ab ipſo non influat, nec deſcendat ad illam. Et illud complent phlebotomiæ, & purgationes appropriatæ humori aduſto, & ſalſo cum præmiſſione digeſtionis ipſius, quæ ſunt iam notæ. Secunda eſt diuerſio ipſius, & eſt vt facta euacuatione, ſi expediat, fiat ventoſatio ab interiori parte iuxta radicem virgæ, aut ponantur ibi ſanguiſugæ. Tertia eſt regiminis, & vitæ ordinatio; & eſt vt abſtineant ab acutis ſalſis, & baurachijs, & vtantur regimine humectatiuo prædicto, alterando. Particulare, eſt vt balneetur virga, & adiacentes partes ſedẽdo in ſemicupio aquæ dulcis, decoctionis violarũ, aceroſæ, meliloti, & fumiterræ, in qua ſit aſperſum oleum roſ. & acetum, vt materia fluxa obtundatur, & reſoluatur; deinde fugantur, & vngantur ex oleis ſoluentibus, & notis vnguentis deſiccantibus ad ſcabiem, & prutitum. Et ex illis proprium eſt hoc. ℞. acaciæ, memithæ, ana drach. i. ſalis ammoniaci, aloes, ana drach. vij. croci. xij. par. drach. vnius, vſneæ quantum omnia ſunt, terantur, & cribellentur, & conficiantur cum oleo ſambucino. Et ſimiliter in vngatur donec in balneo ſtat ex albumine oui, & melle cum oleo roſ. & aceto. Et ſi materia ſit phlegmatica addatur alumen, & ſtaphiſagriæ parum, & ſal cum terebinthina, & abluantur cum aqua maris prius. Et ſiquidem fuerit ibi corroſio, lenificetur virga cũ lenitiuis ex oleis, vt ſiſamino, & adipe gallinæ, & anatis, & medullis crurum vituli, & cerui, & cera, & reſina, in balneo. Et cura doloris eius, eſt curę doloris teſtium proxima, et proportionabilis, & cura vniuſcuiuſq; cauſa eſt nota. Et quidẽ ſi pruritus ſit ex materia tendente per canalem eius, puluerizetur camphora, & croci parum, & diſtemperetur cum aqua roſ. vel lacte, & cum ſyringa eijciantur, & titillationes, quæ accident, ſicut in mulieribus contingit, & matricibus earum. Cura dicta in apoſtematibus calidis, & gonorrhœa calida, & priapiſmo calido eſt conueniens. Et oportet vt frigida ſupra dorſum, & membra coitus applicentur. Et ex appropriatis eſt radix nenuphar is, & radix lilij, & injciantur, & æquentur.

Vnguentum ad illud.

Inunctio.

Si materia phlegmati.

Si corroſ.

De cura doloris virgæ.

Lenitiua.

De magnificatione virgæ, & parũitate ipſius. Cap. 13.

DE magnificatione autem virgæ, dicere poſtponemus vſque ad capitulum eorum, quæ delectationem faciunt in coitu, & ibi patebit ad plenum.

De apoſtematibus virgæ, & corroſione eius. Cap. 14.

VLcera virgæ, & apoſtemata ſunt proportionabilia vlceribus, & apoſtematibus teſtium, ſunt enim ex humoribus deſcendentibus a corpore, & ſuperioribus membris. Et deteriora ſunt, quæ fiunt in lacerto, qui eſt in radice virgę, et ano, eo, quod fit in capite, quod eſt, quia indiget exiccatione forti, & dolor cum hoc eſt vehemẽs, plurimum veniunt ad corroſionem, & putrefactionem. & minus malum eſt, quod ſit in pelle. Et ſi quidem ſunt in parte exteriori, ſunt nota, & ſenſui. Si vero in via, & ductu vrinæ, cognoſcuntur ex dolore magis in vrinæ egreſſione, & ſanie egrediente ante vrinam. Et ſi ſit apoſtema in via, & ductu vrinę, & dolor erit cum ſtranguria prius, deinde facta ſanie, & erupta ſoluitur puſtula, & ſtranguria ſicut Hipp. dixit in aphoriſmis.

De cura vlcerũ virgæ. Cura vlcerum virgæ, ſi ſunt intrinſeca, eſt cura vlcerum veſicæ. Et ex appropriatis eis ſunt trochiſci, de charti papyri, & de panno combuſto, alumine aduſto, & chimolea abluta poſt eius aduſtionem, cortices arboris pini, merdaſengi, & thuris miniſtrati, in traiectorio. Si vero ſunt extrinſecus, aut ſunt recentia, aut antiqua. Ex recentibus ſunt medicinę proprię, ſimplices, et cõpoſitę. Et ex ſimplicibus, melior eſt aloe puluerizatus ſuper ea, & folia gladis puluerizata, & ligata, folia roriſmarini puluerizata, plumbum vſtum, cadmia abluta cũ vino, tutia, & margaritæ nouæ, & aduſtæ ſunt mirabiles, & cineres ouorum, & epithemata cum aqua frigida. Si autẽ humidiora illis miniſtrẽtur ſicciora, vt eſt os vſtum, cinis corticis pini habentis grana parua aduſta. Et ſi indiget generatiuis carnis, miſceantur eis thus, ſarcocolla, & maſtix.

Medicamẽ expertum. Et ex compoſitis eſt, medicamen expertum ad ea, quę indigent exiccatione vehementi cum incarnatione. ℞. tutiæ, ſarco. aloes, thuris corticis Indiani, algarab aduſti, gallarum, balauſtiarum, acaciæ, an. partes æquales, floris æris partem vnam. ſ. Et capitum granatorum aceroſorũ partem vnam, & fiat ex eis vnguẽtum ex oleo roſarum.

Deſcriptio alia Galen. ℞. ſcoriæ ferri, plumbi vſti, ſan. drac. chartę combuſtę, aluminis aduſti, ana partes æquales, terantur, & miſceantur cum oleo roſ. & fiat emplaſtrum, vel vnguentum.

Vnguentum expertum. Vnguentum expertum ad virgã vlceratam. ℞. mellis quantum vis, & vnge ferrum ignitum in eo toties, q̃ deducatur ad ſpiſſitudinem ſapæ, & conſerua eum, & vtere ponendo ſuper vlcera; quoniã expertum eſt. Vel ſiquidem fuerint antiqua, addatur prędictis minutum thuris, & corticis eius, & aloes, ana æqualium partium, prius tamen abluantur vlcera cum aqua cineris ligni ficus.

Curatio vlceris corroſiui & ſordidi. Quod ſi illic fuerit corroſio, & ambulantia fiant, tunc oportet, vt prohibeatur corroſio, & ambulatio cum proprijs, & ſunt, vt abluantur, & epithementur, & fricentur cum vrina hominis antiqui proprij, vel aſini, vel aceto: deinde cum ſucco rubi, deinde ſuperaſpergatur puluis glandium, & rubi ſicci, deinde emplaſtrentur cum radice pentaphyllon, & ſumach decoctionis, vel cum alumine, &

ne,& fęce vini,& ſalis gẽmæ,vel ex aſphodylo,cum face vini. Et ſi fiat ex eis dolor, emplaſtretur cum emplaſtro facto ex farina lupinorum,& hordei,cum oleo oliuarum ſylueſtrium,vel ſaltem omphacino. Et ex expertis eſt, vt ſumatur cinis capillorum hominis aniuden , & lentes montanæ,& fiat emplaſtrum, & iupponatur. Et vltimũ eſt,vt ſumatur de vnoquoq; arſenicorũ,drac.vij.calcis non extinctæ lapides.xx.& acaciæ.xij. conficiantur cum aceto , & ſucco alexius humidi,& fiant trochiſci in vmbra,& adminiſtrentur. Eſt enim cauterizatiuum,& prohibens ambulationem vlcerum,& corruptionem cũ potentia, actualis autem propter neruoſitatem membri eſt inconueniens. Receptio alia fortior.℞.vtrumq; arſenicũ, & calamenthũ, ſtaphiſagriã, & cineres anethi , & piper, de quib. fiant trochiſci. Si autem ceſſent a corroſione, & ambulatione,tunc emplaſtrẽtur cum allio ſylueſtri,quia facit ea coharere , & cum teſticulo vulpis , quia incarnat ipſa. Si autẽ fuerint fraudolenta,& maligna,& denigrentur , tunc melius eſt ſecundum pręceptum Hippocratis, vt abſcindatur totum nigrum , & deinde curentur cum vnguento carnis generatiuo, & conſolidatiuo. Et ad rhagadias virgæ, cura eſt cura rhagadiarum ani. Et ex proprijs eſt , vt ſumatur tutia , chimolea , & alchanna contrita, & tragacanthum, & cum vitello ouorum, & cera, fiat vnguentum .

De apoſtematibus virgæ,& medicinis eorum. Cap. 15.

Curatio quælis.

ET cura apoſtematum eius eſt propinqua curę apoſtematum teſticulorum , magis tamen tolerantia ſunt ſtyptica in principio propter naturam propriam , propter humiditatum decurſum. Et ex appropriatis apoſtematibus calidis eius eſt vnguentum : quod Rec. corticum granatorum,roſ.ſiccarum,lentium,ana partes ęquales, & decoquantur in aqua , & crocus in decoctione ſoluatur,& terantur cum oleo roſ.& adminiſtrentur.

Vnguentum ad apoſtemata virgæ.

Aliud expertum , & fortius. ℞.chimoleam cum aqua ſolarti,vel bolum armenũ, lentes, & alchechengi, terantur,& fiat,vt ſupra. Aliud Iſaac. Rec cadmiæ,argenti,ceruſæ,lithargyrij, memithæ, an.dra i. & s.cero acaciæ, balauſtiarum,ana drach.i.fac puluerem,& vnge cum oleo, roſ.& aceto. Aliud Rec.frondium viris,thuris,ana dra.i. ceruſſæ,drach.iiij. tempera cum aqua,vel albumine oui, oleo roſ.& croco, & myrrha fac vnguentum.

Aliud . ℞. cinerem frondium vicis , myrrham , tempera cum aqua roſ.& inunge, Aliud expertum ad apoſtema frigidum , & eſt proprium. Rec oſſium dactylorum partes.ij. althęæ pattem.i.conterantur cum aceto , & emplaſtrentur .

Aliud cum eſt ibi apoſtema durum. Rec.furfuris partem.i.ammoniaci.vnc.i. & eſt dictũ ſupra in apoſtemate teſticulorum , ſed hoc eſt magis conueniens ad verrucas virgæ , & eradicat eas ſcilla linita cum oleo & gumma pini , elleborus cum acero , lac ficus ſylueſtris lacticinium acutum, cantharides linitæ cum acero; aut incidatur , & ponatur ſuper medicina retinens ſanguinem, deinde liniatur cum aliquo prædictorum. Et ſi fuerit ibi morum, ſumatur baurach aduſtum, & cinis ligni ficus, & miſceantur cum aqua, & ponatur ſuper morum . Aut decoctio ficus,alumen,aut fel aſini,quoniam eradicat ipſum , & ſimiliter capita ſardellarum aduſta , aut lacticinia,quoniam delet ipſum. Et ex expertis, & probatis eſt, vt puluerizetur cortex granati acroſi , & ponatur deſuper, & ligetur, quoniam infra diem conſumit . Et quando non ſufficiũt incidatur, & puluerizetur de ſuper atramentum, & arſenicum, & ſimiliter ſi fuerit deterius illo non erit excuſatio quin cauterizetur.

De coitu naturali, & præter naturam , & ſignis eius. Cap. 16.

Coitus quid.

COitus notus eſt. Et enim actus naturæ ad expulſionem ſpermatis, ad quem ex ſeipſis animalia furioſe mouentur , & agunt abique doctrina . Et quidem duplex eſt,ſcilicet naturalis,& innaturalis;& vterque a fine de nominationis aſſumit exordium ; ſi enim ad generationem,quam intendit natura,ſit naturalis, dicetur ſimpliciter, ſi quoque ad euitanda nocumenta,quæ ex ſeminis retentione proueniunt , naturalis dicetur ſecundum quid, cum profit individuo , & non ſpeciei . Si vero ad aliud , vt delectationem, vel opprobrium Dei , & naturæ, non ſolum innaturalis, ſed omnino præter naturam, & ſimpliciter deteſtandus merito comprobatur . Et tamen naturalis ſua habet indicia ad differẽtiã eius, qui eſt præter naturam , quorũ quædã ſunt ex parte coeuntium ſubiectorum quædam ex parte cauſarum,quædã ex parte fiendi temporis, atq; horæ , quædam ex parte qualitatis,quædam ex parte quantitatis, quędam ex parte modi, quædam ex parte ordinis. *Coitus naturalis,& innaturalis qualiter et quomodo.*

Ex parte quidẽ ſubiectorum coeuntium, vt puta quia ſit maſculi agentis,& fœminæ patientis,ſanorum,& boni regiminis eiuſdem ſpeciei,perfectorum in ætate , vt adoleſcentiæ proprie, ex ſexu, vt quia habeant propria inſtrumenta ſexus diſtincta,non confuſa,ſeu permixta, vel debilia,vt habent hermaphrodiri.

Ex parte cauſarũ, vt fiat a deſiderio ſano, ſcilicet multitudine ſpermatis commouentis naturam ; quam non excitat imaginatio: non commouet aſpectus; non ventoſitas ; non ſtimulat pruritus fluentis alicuius humiditatis,vel ſeminis ardor;non multitudo fæcis concitat,nõ mora mingendi .

Ex parte temporis , vt fiat tempore maioris appetitus ipſius , qui eſt in mare, tempore hyemis, & veris , & in mulieribus æſtate , quia ſperma earum frigidum æſtate acuitur , & digeſtio fortificatur in hyeme , & vere, vt in apho. dixit Hip.multiplicans ſperma, & vt ex tantis interuallis ; quod ſperma ſit generatum , & in vaſis ſpermatis aggregatum : nec ſit tanto tempore retentum , vt frigiditate corrumpatur. *De tempore coeundi.*

Ex parte horæ,vt non hora repletionis ſtomachi, nec inanitionis membrorum fiat; quoniam vtroq; modo eſt valde nociuus,ſed prima digeſtione ſtomachi; & ſecũda hepatis completa : & tertia mediata membrorum , quæ eſt poſt ſomnum,quia ſit cibus miſſus appoſitus, & vnitus membris , ipſis vero non coagulatus , & aſſimilatus perfecte,ſitq; ſperma ſic iam generatum,& hora ſic propinqua , quod ſuperfluitatem digeſtionis tertiæ ſequatur euacuatio, ſitq; hora temperata, & temperatum corpus. Et Gal.determinare interualla temporum docuit per effectum,dicens,dummodo ex tantis interuallis fieret , vt neque diſſolutionem ſentiat,& ſeipſo leuior factus ſit, & melius dormiens , ſalubrior erit venereorum vſus. *De hora conuenienti ad hoc.* *Ar.med. cap.16.*

Ex parte qualitatis,vt commiſceantur proprijs inſtrumentis prout natura inſtituit,vt virga immittatur in vulnam, tanquam in vas proprium , & concutiendo fricentur, & delectetur,donec perficiatur coitus , & emittatur ſemen ad generationem .

Ex parte quantitatis,vt fiat non multum,nec frequenter,ſed per interualla, ſicut dictum eſt, & roties,vt complexio tolerer , & habitudo, & ætas quoque , & regimen ſupperit, atque vſus , & intentio regulat.

Ex parte modi fiendi , vt maſculus ſupra fœminam , non e conuerſo . In tali enim modo timetur ex labore in emittendo ſperma , & ne aliquid curat in virgam de ſpermate mulieris.

Ex parte ordinis,vt non ſubito miſceantur,ſed præcedente delectationis actu,ex amplexibus,oſculis,tactibus vterum ac genitalium; quamdiu agens, & patiens , auida videantur , & ſe mutuo prouocent ex delectatione ad coitum. In quo igitur hæc cõtinentur indicia,& proprietates,naturalis ſimpliciter eſt dicendus. Innaturalis vero eſt cum omnia,vel plura deficiunt. *De ordine.*

Signa coitus in ſe, & abſolute conſiderati ſunt , quoniam in vrina coeũtis iam apparent , ſicut fila permixta, ex reliquia ſeminis remanente in virgæ meatu , & in expulſione quidẽ ſpermatis , quæ in coitu maior delicia ſequitur, quam in expulſione aliarum ſuperfluitatũ ex duplici cauſa . Prima eſt diuina ordinatio ad genealogiam ſeruan- *De ſignis.*

seruandam. Secunda est spermatis materia, quæ est tem- A & ars, & exercitium, vt longa equitatio calefaciens, &
perata, suauis, bona, non mala, & acuta, vt aliarũ. Scien- ars fullonũ infrigidans illa. Si vero ex defectu eius in su-
dum quoq; quòd animalia post conceptum non appe- perioribus, ex fortitudine digestionis primæ, & secun-
tunt coitum, præter mulierem, eo quòd apperunt pro- dæ, quâ robusta dispositio superiorum ostendit, & datis
pter naturam, non propter voluptatem, & delectationẽ, inflatiuis inuantur. Si vero sit ex defectione sanguinis, &
vt mulier, ac etiam, quia nõ abundant spermate, & men- spiritus generati, ex debilitate corporis, & ariditate scie-
struo, quod molestet, sicut mulier, eo quod transit in eo- tur. Si vero in causa efficiente, scilicet in spiritu desidera-
rum additamenta, si superfluat. tiuo non mouente, & in natura non impellente, aut erit
ex causa in principijs superioribus; aut in via: aut in vir-
ga, & genitalibus: aut in adiacentibus membris. Et causa
in principijs, aut erit in corde, & vt plurimum est, quia sit
siccæ, & gelidæ naturæ: vel aliquâ ægritudinẽ passum, cu-
ius signa superius habuisti, quare abscinditur desideriũ,
& desideratiuus spiritus non procedit. aut erit in hepate,
quia fuerit frigidæ, & siccæ complexionis, & pauci san-
guinis, & spiritus, quare materia spermatis abscinditur,
vel quia passum aliquam ægritudinem fuerit. aut erit in
cerebro: quia sit naturaliter dyscrasiatum, frigidum, & B
humidum; vel quia fuerit aliquam passum ægritudinem
abscindentem virtutem sensibilem, vt stuporem, vel le-
thargiam, aut compressionem propter casum, & percus-
sionem, vnde commotio confricatiua, vt descensus sper-
matis, non sentiatur, & horum omnium dicta sunt signa.
Aut quia immediatiua causa fuerit occasio, vt cum vere
cundus fuerit, vel ratio, & intellectus retraxit spiritũ de-
sideratiuum causa seruandi castitatem, vel metus pœnæ
propter peccare, aut quia meditatus est fœditatem, & im-
munditiam aliquam mulieris, seu turpitudinem; quare
natura retrahit spiritum, & non impellit. Et causa in via
est oppilatio, aut in uenis, quæ sunt post aures, & neruis,
quia sunt abscissæ vel etiam oppilatæ, aut in arterijs, vt in
oppilationibus cordis ex syncopi, aut in venis; vt in
oppilationibus hepatis. Et causa in virga est mollificatio
eius, propter malitiam complexionis frigidę, & humidę,
cuius signum est, quia posita in aqua frigida non contra-
hitur, aut erit in testibus, & vasis spermatis, & difficilis
sensus ipsius, & eius defectus, vel aliam ægritudinem fue C
rint passi; quorum signa sunt præmissa, & causa in vici-
nis erit, aut propinquis: vt accidit ei, cui hæmorrhoides
inciduntur; aut habentibus anum dolorosum, & vesicã,
quæ sunt manifesta. Nocent enim illa neruis communi-
bus inter anum, & lacertos virgæ. Aut remotis, vt habẽt
renes frigidos, vel ægrotantes, aut totum similiter cor-
pus, signa cuius habita sunt in præmissis.

Nullũ animal post cõceptionẽ appetit coitum præter mulierem, & cur id fit.

Causa efficiens erectionis.

4. de lo. aff. cap. 4.

Causa mediata mater.

Et signa causarum mediatarum, & occultarum sunt *Sig. causarum mediatarum, & occultarũ.*
hæc, nam si sit ex paucitate spermatis, vel eius obtusione
qualitatis, & cum mordicatione ipsius habentium in-
ducere motus in spermate commouendo naturam ad
eius expulsionem, signa erunt contraria illis, quæ dicta
sunt in gonorrhœa.

Cuius causa existit in spermate, & ex illis est, quia egre *Si est propter sperma.*
ditur apud coitum res pauca, & illud est plurimum pro-
pter cõplexionem frigidam, & siccam. Et cõgint quòd
sperma sit plurimum, sed sit quietum cõgelatum, & post
coitum descendit, qui calefacit, & tribuit ei motum dis- D
solutionis, & fluxus; & signa defectus ventositatis in san-
guine nutriente virgam sunt, quia non sentitur ibi tẽsio,
nec iectigatio. Et signa defectus materiæ mordicantis,
quæ circa glandulas existit sunt, quia ibi nec punctio, nec
mordicatio, nec pruritus, adest. Meditatiua causa est no-
ta, & similiter mediata materialis, quia mediatio, nec
est cibi, & potus sumptio inflatiui.

Notand. optimum Platonis.

De nocumentis, & iuuamentis prouenientibus ex coitu. Cap. 18.

MVltitudo vero desiderij, quædã est naturalis, quæ- *Triapismus quid.*
dam præter naturam. Naturalis est ex abundan-
tia causarum prædictarum, naturaliter tamen. Præter
naturam est ex abundantia, vel superfluitate ipsarum. Et
dicitur priapismus, & priapismus quidem secudũ Gal.
est propria passio virgæ. Et sicut gonorrhœa vasorũ sper-
matis, & est tensionis ipsius erectio, & in rotunditate
& longitudine magnificatio, nulla existente coitus con-
cupiscen-

De signis.

Signa causarum immediatarũ sunt, nam si nocumen-
tum in erectione sit ex defectu materiæ, scilicet ventosi-
tatis in membris inferioribus, cognoscitur ex complexio
ne generalium; quia frigida nimis, vel nimis calida, & sic
ea fit. Et regimen similiter, & circumstantiæ cõmunes,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0709-6 DFG

eupiſcentia; hoc enim ſumptum eſt a quodã Græco, qui Priapus vocabatur, pictus autem erat in muro cum veretro ad eundem modum quem habebat.

Cuius cauſa eſt duplex, dilatatio, & apertio arteriarũ de ventoſa ſubſtantia, vel de craſſa in neruo veretri generata, vel deſuper influxa, vel vtrumque, vt ſupra in cura erectionis virgæ dictus eſt modus, qui primum adiuuat, vel plurimum fiat ex prima, facilius enim eſt vt aperiatur os venarum, & arteriarum, quam ventoſitas generetur in neruo.

Cauſa. Cauſa autẽ ventoſitatis materialis, & efficientis dicta eſt hic, & ſupra de ſtomachi inflatione. Dilatationis venarum genitalium cauſa, eſt equitatio, & coitus multus, & vſus rerum ex cibis, & potibus multiplicantiũ, & acuentium ſperma, & aquoſitatẽ, vt ſunt cicera, eruca, & vinũ nouũ, & ſtrictura arteriarum, & ſomnus ſupinus, quare calefiunt partes illæ, & aperiuntur orificia venarum, & arteriarum. Et fortaſſis ambæ cauſæ in hoc concurrunt, & ſe iuuant, vt ſupra in cauſa erectionis eſt dictum.

Signa. Signa vero vniuſcuiuſq; ex accidentibus proprijs, & iuuantibus medicinis poſſunt haberi. Nam cuius cauſa eſt vẽtoſitas, ſigna ſunt titillatio, ac iectigationis in virga perceptio, & cito venit, et cito recedit, quod curatur, quia approximatis medicinis ventoſitatem reſoluentibus, vt ſupra virgam, & inter eam, & anum, & ſuper femora, & diſſoluta ventoſitate diſſoluetur priapiſmus. Sed in ea cuius cauſa eſt orificiorum arteriarum, & venarũ dilatatio, titillatio, & iectigatio non ſentitur, & non cito venit, nec recedit, ſed grauedo, ſi diu ſe a coitu conſueto patiens abſtinuerit, vnde ſperma fit multiplicatum in vaſis maxime ſi cibos, multi ſpermatis ſumpſerit, & quiete vtatur, & ocio, & imaginetur coitũ, vel mordicatio, ſi cibos corruptos, & acutos comederit, & præceſſerit equitatio longa, calefaciens inferiora, & proinde aperiens ora venarũ, & approximata medicina frigida iuuetur, & prohibitiua generationis ſpermatis, calida vero lædatur.

De curanda. cumenti coitus. Cura nocumenti coitus, & erectionis ſi diminuatur, vel auferatur cum generationem impediant, vel prohibeant auide a natura intenta, oportet diligenter perquirere, & ſollicite partractare. Et ſunt quinq; res. Prima, ſuperiora membra, a quib. virtutes procedunt, & ſpiritus, & rectificat, & confortat. Secunda, vias tranſitus præparat. Tertia genitalia membra, vt virgam, teſtes, burſam ſpermatis, & alia vicinantia membra ſubalterat, & ad coitus actum confortando diſponit. Quarta, præbet ſanguinem, ſ. ſpiritum craſſum, & ventoſitatem, & ſperma. Omnis enim virtus obtuſa, eſt indigens materia propria, vt Gal. ait. Quinta cauſas exteriores ad coitum incitat, & prouocantes procurat.

Membr. principaliũ mãdatuum curatis. Primam rem complent adminiſtratio medicinarum, quas ad curam prędictorum principaliũ diximus ſupra. Et ex conuenientib. eis in hoc caſu ſunt; nam ſiquidem videris cauſam in eis eſſe frigidam plurimũ propter cor, miniſtrabis, vt theriacam veterẽ, & mithridatum, propter cerebrum vero, diambram, et diamuſchum; propter hepar autem diacurcuma, & horomoſiam, & ſageneam, & mithridatum etiam propter omnia. Eſt enim fortis medicina in omni defectu coitus, propter frigus in omni membro, vt ait Abuh. Cum vero perceperis eſſe, propter malitiam digeſtionis ſtomachi, curam conuenientẽ miniſtrabis, & ea proprie, quæ digeſtionem reddunt perfectam, quorum cognitionem habuiſti ſuperius. Stomachus enim inter principalia operatione ſuæ digeſtionis, meruit computari, & ſiquidem fortis caloris, & digeſtionis fuerit, & ſimiliter hepar, quod ventoſitatem prohibet generare, infrigidabis, & æquabis cum frigidis cibis, inflatiuis, ſicut ſunt pyra, cytonia, mora, lac, fabæ, & ſimiles, & cum medicinis ſuperius dictis, vel ſi fuerit fortis frigoris, quod etiam ventum generari prohibet, calefacies cum cibis calidis inflatiuis, vt ſunt, cicera, phaſeoli, cum ſale, in quo ſit aliquid altiliæ, & plurimum cinnamomi, & potibus vini rubei ſpiſſi, & turbidi, cum frictionibus, balneis, vnctionibus, & emplaſtris calidis, ſupra in cura eorum dictis.

Secundam rem complent ea, quę in cura oppilationis neruorum, & paralyſi arteriarum cordis, vt in ſyncopi, & venarum, vt in oppilationibus hepatis dicta ſunt.

Tertiam rem complent, ſiquidem cauſa iſt virga fuerit vt mollificatio, ea quæ ſunt dicta in cura paralyſis, & cura virgæ dicta fuerunt. ſi vero in teſtibus, & vaſis ſpermatis cauſa ſit, curam propriam dictã ſuperius miniſtrabis eorum dyſcraſiæ, vel alteri ægritudini eorundem. Et ſiquidem eorum dyſcraſia fuerit talis, quæ inflationem in eis reſoluat vt caliditas ſuperflua, vel congelet, vt frigiditas in eis, alterabis eorum caliditatem cum diureticis frigidis, & fomentationibus, epithematibus, & vnguẽtis frigidis, & cibis, & potibus frigidis. Et eorom frigiditatem cum diureticis calidis, cibis, & potibus, & alijs medicinis calidis, exterius applicatis, notis ſupra in cura renum, & veſicæ, & cura teſtium: & cum his, quæ infra dicentur. Si autem in vicinantibus membris ſit cauſa, vt in partibus ani, hæmorrhoidarum, & veſica, curam vniuſcuiuſque propriam miniſtrabis. Si vero in renibus, quia fuerunt frigidi, curabis, & calefacies eos. Calefactio ergo renum, & dorſi eſt quid iuuatiuum in erectione, & coitu. Et etiam ſi cauſa fuerit in toto corpore, quia ſit debile, ſiccum, & gelidum, calidis, & humidis confortetur medicinis, electarijs, balneis, vnctionibus, & emplaſtris, & regimine humectatiuis, & cibis, & potibus reſumptiuis huic actui proprijs, quæ dicentur.

Curatio mã. virtutẽ deferentium. *Cu. mẽb. ſuſcipientium.*

Dieta. Quartam rem complent, quæ ſanguinem ſpiſſum, craſſum, ſperma, & ventoſitatem multiplicant, ſic materiam erectioni, & coitui prębent, naturam, & virtutem, ac ſpiritum confortant, & incitant ad ipſum, & ſic adiuuant, quorum quædam ſunt, vt cibi, & potus, & medicinæ, & quædam a proprietate ipſum iuuant. Et ex illis eſt in reliquis conueniens regimen; vt cibi, qui ſunt calidum, & humidũ generantes ſanguinem, vt ſunt calidi, et humidi humiditate quaſi ſuperflua apta conuerti in verum craſſum aptũ non cito conſumi, & finiri; quales hepar, pannicus, panis ſimilę proprie cum granis ſeſami. Et ex carnibus volatilibus carnes gallinarum, & gallorũ pinguium, iuuenum pullorum, columborum pinguium, carnes anatum, & paſſerum, & cerebra ipſorum. Et ex quadrupedibus, carnes ouium, vitulorum, & porcorum nutritorum in domo, & medullę animalium ipſorum. Et ex aquaticis, carnes piſcium paruorum, & cancri fluuiales, & piſces fluuiales exiccati. Sint autem elixæ, aſſæ, & non frixæ. Frixura enim minuit nutrimentũ ſecundum Abu. Et ea quæ ab illis procedunt, vt eſt lac proprie bouinum, camelarum, & ouium, butyrum, & ua gallinarum, anſerũ, columbarum, & anatum, & piſcium. Et ex herbis, caules, bauciæ, borago, bugloſſa, menta, & andacocha, & capita cardonum. Et ex granis, vt eſt frumentum coctum, riſum cum lacte amygdalarum, vel ouis, cicera, fabæ, phaſeoli, piſa, & fœnugræcum. Et ex nucleis fructuum, ſicut ſunt amygdalæ, pineæ, fiſtici, & auellanę, nuces, & nucleæ nucis indæ, & nuces recentes. Et ex ſtypticantibus, aſparagi, præputia vitis albæ. Et ex radicibus, ſecacul, napi, cœpæ, albi porri, & alia parum cocta, vbera, radices iringiorum recentes. Potus autem ſit vinum rubeum, ſpiſſum, vel turbidum, dulce, nouũ, vel temporis medij, & odotiferum. aqua ſit ferea non ſola, cum ſit nocibilior, & maxime frigida valde. Et ſiquidem ibi fuerit frigus manifeſtum, confortabis caliditatem eorum cum zingibe. cinnamomo, mace, & pipere. Quod ſi caliditas ſuperabundat, cum frigidis, quales ſunt lac acetoſum, melones, cituli, cucurbita, cucumeres, & fructus olera multa, & ſpinachia chryſolocanna, lactuca, & portulaca, & ſimiliter albumen ouorum.

Cibus. *Potus.*

Medicinalia qua. & quomplicia. Vt medicinæ vero, quædam ſunt ſimplices, quædam compoſitæ, quæ infra dicentur. Et ſimplices, quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, & quædam temperatæ. Et ex eis, quędam ſunt ex terra naſcentibus, & plantis, quædam ex animalibus; quædam ex mineralibus, & ex plantis, quæ calidæ ſunt; quædam ſunt ſemina, vt ſemen napi, vt vrticæ, & ſemen arteticæ, lupini, & alcherua, & mentaſtrum hortulanum, quod eſt mẽta; & ſemen aſparagi, &c

ragi, & semen raphani, lingua auis, & semen apij, & petroselini, & cordumeni. piper longum, & macispiper; & quædam sunt ex fructibus, vt grana been, & oleum eius. Et quædam sunt ex radicibus, vt radix alub, been, zedoariæ, costi dulcis; testiculus vulpis, qui fortis est in coitu, & erectione, & radix cardi, cœpe assatum, & scillæ, parum secacul, & zingib. & proprie anno condita, galangæ, pyrethrum, assarum, hermodactyli, & napi de barbaria, ipsi enim commouent, sicut caliditas vini in toto corpore. Quædam sunt gummæ, & eorum procedentia a lignis, vt sunt tragacanthum, & allia, quoniam inflant valde virgam, & ad coitum incitant, & proprie infrigidatos; cum ex eo aur.i. bibitur cum vino, succi eius caliditas est superans caliditatem euphorbij; & quandoque cum humiditate iuncta, quam in frigiditate plurimum inuenit, inflationem præstat, quæ ad genitalia membra sua potentia prodiens, facit erectionem, & ad coitum incitat. Quædam vero frigidæ sunt, vt semen portulacæ, lactucæ, & sem. melonis, & sem. caul. quæ vero sunt temperatæ, sunt vt fœnugræcum, sisamũ, dactyli, quæ vero ex animalibus, sunt sicut vermis multorum pedum, stellio, lacertus, & proprie extremitas caudæ eius, vt fumen eius, & renes ipsius, & sal ipsius, hoc modo factus. Sumatur lacertus in diebus æstatis, & decolletur, & mundentur viscera eius, & impleatur sale, & suspendatur in vmbra donec exiccetur. Cum autem feceris illud, tunc accipe sal, & proijce corpus eius: de quo sale sufficiet tibi modicum minus, quàm seinci.

Nota de aliis.

De mineralibus vero sunt, quæ confortant principalia, & quædam cor, vt hyacinthus, quędam cerebrum, vt lapis qui inuenitur in capite animalis, vt serpentis, piscis, vel galli; & quædam hepar, vt lupus, & quæ cutrũt cursu proprietatis. Et ex eis est, vt sumatur vererum tauri, & exiccentur, & puluerizetur, & eius modicum proijciatur super oua sorbilia, & sorbeantur. Et iterum res mirabilis, sumatur coagulum cameli masculi exiccatum, & sumitur apud necessitatem quantitatis ciceris in duabus libris aquæ, & bibatur ante per duodecim horas, quòd si læderetur, abluatur in aqua frigida, & aqua mellis bibita cum oleis, & pauco croci.

Med. compos.

Compositæ sunt, quæ ex eis componuntur, & quædam vt cibi sunt ex his, & quædam, vt medicinæ; secundum quòd indigentia te inuitat. Et ex eis est, quod conuenit in frigiditate, & est vt sumantur vitella ouorum, & puluerizentur de supra althit. i. asa & sal scinci, & sumantur post balneum, sunt enim fortiores, & fiat frictio cum oleo sambucino, & de lilio. Et iterum oua integra quindecim; & sumatur quinta pars eorum de succo cœpę, & fiat forbitio, quæ sumatur cum aliquo de salibus, & seminibus prædictis.

Aliud. sumatur bauciæ, & cœpe, & napi, & minuti decoquantur cũ fabis, ciceribus, & phaseolis, cum melle, & carne ouina; & desuper aliquid de seminibus calidis puluerizetur, parum altiliæ, cinnamomi, garyoph. & zingiber. Et quod conuenit calefactis, est, vt sumatur lactis lib. i, & proijciantur super ipsum tereniabin. drac. xl. decoquatur donec in spissetur; & bibatur omni die ex eo quantitas cadi vnius. Et potus calefactorum sit lac loco vini, infrigidatorũ vero sit potus vini prædicti, vel passularum dulcium naturæ, & fiat potus. Alius, sumatur eruca, napi, & ficus, & passularum, & decoquantur in aqua, & colentur, & colatura sumatur.

Aliud medicamen ad coitum.

Alius potus secundum Abuha. sumatur alhasce, bauciæ, eruca, & napi, & decoquantur in aqua vehementer, & colentur ex aqua eorum, & ponatur in vnaquaq; partes aquæ vi. pars ficuũ, & medietas dictæ partis, passularum rubearum bonæ dulcedinis, vij. nuces Indicæ. Et fiat inde vinum de passis. Alius secundum eum. Rec. succi vuæ, & ponatur in omni parte. x. minarum eius, tertia mina de hac medicina. ℞. bauciæ, sem. erucæ, naporum, & bauciæ; sem. asparagi, linguæ auis, granorum alchilaz naporum barbarorum, & vtriusque been omnium ana partes æquales, terantur, & ponantur in panno, & ligentur in eo molliter, & ponantur cum succo in vase, & moueantur omni hora, vsus autem talium sit cõueniens, quia moderatus quantitate, & qualitate. tempore, modo, & ordine, & etiã non declinet ad cibos prius: ex eis enim prouenit exuberatio materierum, & confortatio virtutis, deinde ad medicinas, in quibus virtutis vitificatio est absque præstatione materiæ.

Caueat autem ne sit ex eis a quibus proueniat ad inflammationem, & febrem, & exiccationem, quare interpolent, & contemperent naturam, deinde redeant ad ea, quæ sunt coitus, & post cibos, & medicinas plurimum vinum odoriferum bibant. Deuitent autem omnes ex cibis, & medicinis, quę ventositatem resoluunt, vel generari vetant sua caliditate, vel frigiditate, vel etiam sperma, quæ dicta sunt supra de cura gonorrhœæ. In alijs vero regimen est, vt vtatur rebus non naturalibus iuuatiuis, & abstineat a nociuis, & est vt degat in aere temperato, non calido resolutiuo, nec frigido congelante. Exercitentur delectabiliter, & sufficiat ad superfluitatum primarum expulsionem, & vitet exercitium resolutiuum. deinde quiescat. Et dormiant ad perfectionem digestionis. Non vigilent multum, corrumpunt enim vigiliæ multæ complexionem cerebri, & corporis aliquo siccitatis modo, vt dixit Abuha. Euitet euacuationes, & proprie phlebotomiam, & sudorem, & repletionem nauseatiuam, & ebrietatem. Lætentur, & gaudeant, & omnino omissa curiositate: vitent tristitiam, dolorẽ, timorem, sollicitudinem, & cogitationem in alijs.

Decumentum.

Quintam rem complent, fabulationes narratæ, cantusq; qui ad amorem sunt, & coitus aspectus, & imaginatio eius, & pulchrarũ mulierum, cum dimissione coitus, donec confortetur; deinde procedat ad coitum cum placida, & amęna, dicta in talibus. Et caueat turpem, implacidam, & antiquam, & eam quæ nondum peruenit ad ætatem, & virginem menstruatam, & fœtidam, & quæ cum alio coiuit. Omnia enim talia debilitant virtutem membrorum coitus, sed gradatim perueniant ad ipsam, sed prius calefacti, & inuncti cum his, quæ infra dicentur, coeant, & non multum, multitudo namq; coitus quandoque abscindit ipsum.

Iuuantia coitum pro infrigidatis.

Ex medicinis iuuantibus coitum, quædam sunt interius approximandæ, quædam exterius. Et ex exterius approximandis, quæda sunt linimenta, quædam collyria, quędã clysteria. Ex linimentis, quæ coitũ adiuuant, sunt; quędam simplicia, quędã composita. Simplicia vero propria, & potissima sunt, quæ fiunt ex oleo de nuce indica, oleo de granis cotti, oleo sambucino, & quandoq; miscetur parum pyrethri, & asa, cum oleo sambucino, & cypero, oleo de styrace, & adeps leonis, quia est vehementis virtutis in hoc, si liniatur ex eis virga, pectẽ, peritoneon, femora, anchæ, & renes cũ frictione faciente subintrare.

Vnguentum vtile ad iuuandum coitum.

Et ex compositis est vnguentum Rufi, forte valde; quod est. ℞. myrrhæ, sulphuris non extincti, granorum cartami, ana drac. ij pyrethri. scrup. ij. piperis nigri gran. xxx. cordumeni grana. xx. terantur cum drach. ij. cœpæ optimæ; & si terantur vnaquæq; per se est melius, deinde misceantur cum croco, & terantur donec fiant in spissitudine mellis, & inungantur cum melle alcharim. Et asa, in virga erectionem facit, & stimulat, quod si timeatur in ea caliditas vehemens, misceatur cum oleo rosa. Et ex suppositorijs sunt, quæ sunt facta ex granis cotti, & de adipe anatis, & de pyrethro cum nuce indica. Item fiat vnguentum, quo inungantur partes prædictæ. Rec. cœpæ albæ. vnc. ij. caudarum scinci. vnc. s. satyrion, drac. i. sem. sinapis, sem. cœpæ, & apij, ana drac. ij. muschi, ambræ, ana. drach. i. confice cum oleo de scinco, vel de cypero. Ex clysteribus vero est hoc. ℞. capitum arietum, & testiculorum eius, lib. iiij. scinci. drach. i. carnis anatis, lib. i. cicerum, lib. s. decoquantur in aqua vsque ad dissolutionem. Deinde sumatur ex aqua, & adipe ipsius, lib. i. & ponatur supra illam olei, muschi, vel de granis viridibus, vel adipe scinci, & clysterizetur, & hoc ad infrigidationem. Ad calefactionem vero linimenta fiant ex oleo de papauere, ex oleo de granis portulacæ, & succo ipsius.

ipſius. Sed ex interius approximandis, quędam ſunt iuſcula, vt quæ fiunt ex iure capitum pullorum columborum, cum vitellis ouorum, & pulmenta ex ſiſamo cum butyro vaccino, cum teſticulis arietum. Quædam rob; quod. Rec. ſucci cœpæ albæ, mellis deſpumati, ana lib.i. ambræ, muſchi, ana drach.s. olei muſcelli.vnc.ij. decoquantur vſque ad ſpiſſitudinem, & quolibet ſero vtatur vno cochleari, & ſuperbibat vinum calidum. Et ſunt qui addunt ſemen erucæ agreſtis, caudarum ſcinci, ſatyrionum, ana vnc.iiij. piperis longi.vn.ij. fiſticorum mundatorum.vnc.i. zingib. galangæ, been albi, & rubei, ana drach.ij. dactylorum, pinearum purgatarum, ana vnc.i. quædam electaria, vt diaſatyrion, confectio teſticulorum vulpis, quam in antido. noſtro diximus.

Multitudo deſiderij coitus nota eſt, ſigna cauſarum eius, & exceſſus earum ex oppoſito ſumenda ſunt ex ſignis cauſarum diminutionis ipſius, quæ ſuperius ſunt narrata.

De cura multitu. coitus.

CVRA. multitudo deſiderij coitus, quãdo eſt cum fortitudine corporis, ſanguineitate, ſanitate complexionis, & adoleſcentiæ ætatis, & potentia ſupra coitum abſque ſucceſſione debilitatis, non eſt neceſſarium, vt occupatio ſit in regimine eius, & in fractione ipſius: fractio enim eius corrumpit complexionem, & deſtruit virtutẽ, propter vehementiam ſui nocumenti. Et ſciat quod generatio ſpermatis confortat corpus, & cor, & paruitas generationis eius corrumpit calorem, debilitat materiam, & intellectum, quòd ſi euenit ei ex illo infrigidatio, debilitas, atque raritas corporis, & facilitas ſudoris, vtantur exercitio prępparationis, & balneari in aqua frigida ſi poſſibile eſt: confert enim, & non oportet, vt frangatur deſiderio aliquid, niſi de illo, qui eſt propter ſuperfluitatem replctionis ex caliditate, aut humiditate operationũ eius in ea cum euacuatione. In illo autem cuius cauſa eſt acuitas ſpermatis, vel alterius humiditatis, vel alia cauſa ſtimulans, ſicut dictum eſt ſupra in cura gonorrhęæ, procedatur curatione priapiſmi, quæ niſi acceleretur, extenſione virgæ peruenirct æger ad teranum, & quandoq; ad apoſtema vaſorum, propter tractionem materiæ, extẽſionis dolore; atque calore, & morereturr. Gal. vero talẽ docuit curari paſſionem cum v. primum euacuatio, ſecundum infrigidatio, tertium calfactio, quartum regimen, & diæta, quintum correctio accidentium, vel præſeruatio ab eis; Primũ reſpicit correctionem accidentium, vel præſeruationem ab eis, quibus propter periculum inſtandum eſt prius. Et cum hoc cauſam materialem inflationis, ſeu generandæ ventoſitatis abſcindit, completur autẽ cum phleborotmia, virtute, & ætate conſentiente. f iuuentute, in qua maxime conuenit, euacuando enim materiã, quæ poſſet attrahi, & infrigidando caliditatem trahentem, a tetano pręſeruat, & apoſtemate etiam, purgationem cum vomitu abſq; ſolutione ventris, ne faciat materiam currere ad inferiora, & inflet magis: quare coire dimittant, ſuperiora vero exercitent. Secundum reſpicit dilatationem venarum, & cauſam eius, & etiã ventoſitatis deficiẽtem ſubalterat, & rectificat; completur autem cum frigidis, proportionatis calori, interius, & exterius approximatis. Interius, vt lactuca, coriandrum, nenuphar, camphora, & ſimilia frigida, & ficca, habentia virtutẽ cõſeruandi ſpermatis materiam, papauer: ſua enim ventoſitate fortaſſe iuuaret ventoſitatem, & cum frigidę aquæ potu. Et exterius cum balneo frigidæ aquæ approximatæ genitalibus, vel toti corpori, & renibus. Et cum emplaſtris, & ceratis frigidis, vel lamina plumbi ſuper pectinem ligata, & ſuper renes ſi non nocet, & ſtratis, factis ex foliis roſ. ſalicum, & myrtorum, &c. Tertium reſpicit ventoſitatem iam generatam, & inflationem reſoluendam. completur autem cum vnctionibus ex calidis temperatis, vt eſt oleum chamæmillæ, & emplaſtrũ ex agno caſto. Quartum eſt regimen, & diæta, & eſt vt abſtineat ab inflatiuis, & vtatur extenuantibus, vt ruta, agno caſto in ſtomachi inflationibus dictis. Quintũ patet per primum. Coitus, ſiquidẽ naturalis ſit, iuuamentum præſtat indiuiduo, & ſpeciei. Indiuiduo quidem, nam virtutes corporis validas reddit, cor, & cętera mẽbra alleuiat, & confortat, euacuatione autem ſpermatis calorem naturalem ſuffocantis ſua multitudine calor ipſe alleuiatur erigitur, & confortatur, cuius confortatione cætere virtutes validæ fiunt, naturales, vitales, & animales ad perageudas actiones. Ipſe enim calor naturalis cum ſit cauſa omnis actionis naturalis, tanquã ſol naturalis in animali exiſtens, ſicut Hip. dixit, animal ab initio conficit; apperitum facit, conuenientẽ digeſtionem, & cuilibet membro aſſimilationem, ſuperfluitates expellit, humiditates dilatat, & ex extendit, ſicut corpora ad augumentum perducit, & complet, fumoſitatibus venenoſis ad retentionem ſpermatis aggregatis, propter eius euacuationem ceſſantibus. Cerebriq; liberatur ſpiritus, & animal dilatatur ad gaudium, ſicq; membrum viuificat, & vigorat; cerebrũ quoq; ab impreſſionibus melancholicis eripit. Caput a grauedine, & dolore oculi, & tenebroſitate, & omnes ſenſus perfectiores reddũtur, & clari: doloręquoq; renũ, & emunctoriorũ, qui a repletione ſunt, ſanat, & materias apoſtematum accidentium in partibus inguinum, & teſticulorum abſcindit. Speciei vero iuuamentum præſtat in eius conſeruatione. Hæc ſunt iuuamenta coitus naturalis tẽperati, innaturalis vero iuuamentũ nõ præſtat ſpeciei, nec indiuiduo, nec quo ad animã, nec quo ad corpus, vt plurimum dictum eſt. Intemperatus autem cũ ſit duplex, ſ diminutus, ſeu miſſus penitus, & ſuperfluus, & dimiſſionis ipſius, nocumenta perueniunt contraria iuuamentis ipſius temperati exiſtentis, prædicta maxime in derelinquentibus exercitium; retentum enim longo tempore ſperma aggregatur, & naturã venenoſam acquirit, ex quo fumus reſoluitur frigidus, & ventoſus, qui petens cor conſtringit calorem naturalem, & ſpiritum conculcãdo ſuffocat, & extinguit, ſicq; corpus totum infrigidat, & omnes actiones naturales debilitat, & petens caput de ſui natura cerebrum perturbat. Et ſenſus hebetes, & tenebroſos, interiores, & exteriores reddit, & ſpaſmũ inducit; & anhelitum aufert, prout mulieribus accidit in ſuffocatione matricis, licet rarius quam in illis, vt in ſuffocatione matricis dicetur. Ex ſuperfluitate aũt ipſius nocumenta eueniunt generalia, & ſpecialia. Generalia ſunt quæ ponit cum dicit, quoniam ex venere fit corpus frigidius, rarius, debilius, & ſiccius. Specialia ſunt quę ex illis ſequuntur, vel cauſæ iſtorum fiunt, quæ calida exiſtunt in ſuperfluo coitu de ſubſtantia cibi, ſeu humiditatum naturalium membrorum, & principalium magis, ac ſpiritus multum educitur, propter delectationem, & ſic calor diminuitur naturalis valde, & reſoluitur, quare corpus infrigidatur, ſoluuntur virtutes, & partes membrorum corporis non reguntur, ſicq; corporis inſequitur raritas, & quanto plus homo coit, tanto plus delectatur, & tanto plus debilitatur.

Nocumẽta quæ accidũt ex intemperate coitu.

Nocumenta vero ſpecialia ſunt, quę ex illis ſequũtur, & ex eis ſunt, quæ calorem, vel diminutionem, vel reſolutionẽ ſequuntur, & infrigidationẽ, vt eſt tepor, rigor, & horripilatio, & proprie in corporib. in quibus mali humores exiſtunt. Et quandoq; ſequuntur febris acutæ, & ſuperat i ipſis nigredo, & citrinitas coloris. Et ex eis ſunt, quæ accidunt ex debilitate virtutum, vt quæ ex debilitate naturali hepatis, & ſtomachi. Vnde eſt caſus appetitus, debilitas ſtomachi, rugitus, & digeſtionis debilitas, & extenuatio membrorũ & caſus capillorum, & ſętet eo tum anhelitus, & ſtringitur natura, & accidit dolor colicus, & pollutio eius multiplicatur, & proprie in quãtitate, & regimine calidis, & humidis. Et ex eis ſunt, quę accidunt ex debilitate virtutis vitalis, & cordis, vt eſt pulſus cordis malitia anhelitus, rixa, & triſtitia, & proprie in illis, qui habẽt cõplexionis malitiam. Et ex eis ſunt quæ accidunt a debilitate virtutis animalis, & cerebri, & in ſenſitiua, vt eſt viſus obſcuritas, & debilitas in auditu, vel tinnitus, & aliorum ſenſuũ hebetudo, & ſtupor adeo, vt ſentiatur formicarum inceſſus a capite vſq; ad finem dorſi, & dolorem quoq; renum, & veſicæ, & laſſitudinis ſpeciem atefactam, quæ cum materiam attraxit a membris vicinis, & ſtringitur eorum natura, & accidit quoq;

debilitas

Curatio Galeni. 14. meth. cap. 2.

Coitus temperati iuuamentum in indiuiduo.

debilitas in motu, & neruis motiuis, adeo vt sẽtiat onus sui corporis, ex eo, quòd virtus debilis illud tolerare nequit. Inquit enim Diophilus, corput componitur ex deferente, & delato, deferens est virtus, delatum est corpus, vigiliæ, & egressio oculorum, sicut in strangulatis; & ex eis, quæ accidunt ex corporis raritate, vt sudor resolutiuus virtutum omnium coadiuuante debilitate. Et de hominibus, sunt, in quibus est superfluus coitus magis nociuus, & in quibus minus, & in quibus mediocriter secundum diuersitatem eorum in potentia tolerãdi magis, minus, vel mediocriter. Magis vt homines calidi, & humidi complexione, ætate, & habitudine, & vitę delicatæ. Minus vero contrarij his. Mediocriter vero medio modo se habentes, & cum accidunt nocumenta sunt magis periculosa. Et similiter dimissio coitus, non tamẽ tantum quantum superfluitas nocet. In his enim, in quibus iuuatiuum secundum, quod educitur, non est simile his, in quibus superfluum, & absolute nociuum. In illis enim nocumentum magis præstat, quod est plus eo, quod est minus; nocumenta enim plura in extenso tempore ex eius superfluitate accidunt, & corrigibilia minus; nocumenta enim prænarrata superfluitatis plura sunt, & difficilius corrigibilia nocumentis omissionis, hæc enim inanitione corriguntur, vel exercitio, vel abscissione, & abstinentia sola; illa vero rehumectatione, quæ difficilior est. Inquit enim Gal. replere difficilius est quam inanire. Et si in mulieribus accidat ex dimissione coitus accidens, scilicet præfocatio matricis, quæ est periculosior, & difficilius corrigibilis, illud est tantum ex repletione etiam atque ratius, & accidit in mulieribus tantum, & non in viris, in quibus est grauis nocumenti superfluitas cum continue, vel quolibet actu emittant, & ad illud conentur, fœminæ vero rarissime, & si delectentur magis secundum Gal. non est illud propter emittere solum, sed propter recipere quoque, eo quòd æque secundum sententiam eius. Et breuiter dimissio in mulieribus consuetis plerunq; nocibilior est superfluitate coitus. Superfluus vero nocibilior maribus etiam consuetis propter causam iam dictam. In istis autem secundũ Gal. idem facit plus, quod minus. Inquit Hippoc. menstruis plurimis venientibus accidunt ægritudines, & nó venientibus a matrice accidunt ægritudines: quæ ergo corpora a superfluitate læduntur, dignius est, vt coitum minorent, non tamen totaliter dimittant, omnibus. n. complexionibus, & hominibus etiam dyscrasiatis conuenit moderatus, vt Gal. ait. Et sciendum, quòd retentio spermatis in coitu est mala, quoniam quandoque perducit ad contritionem duorũ ouorũ vnius, vt dixit Abuha. nocumẽta vero supfluitatis, & dimissionis coitus dicta, sunt manifesta, quibus oportet deinceps subiungere curas, & regiminia vnicuique propria, quæ sequuntur.

1. de symptom. cau. c.

4. de loc. aff. cap. 3.

3. aphor. 17. Retẽtio sperm. mala.

A

B

C

D

De regimine eius, quem lædit dimissio coitus. Cap. 19.

REgimen vero eorum, qui coitum dimittũt est tres res. Prima materiam ad coitum incitantem abscindit. Secunda membrorum genitalium alterat dyscrasiã, & eorum furiam subalternando refrenat. Tertia mẽbra læsa rectificat, & confortando a læsione, & nocumento vlteriori præseruat. Primã rem complent euacuationes cum phlebotomia, sudore, & exercitio superfluo, & deriuantes cum vomitu. Et minorationes ciborum, & potuum multiplicantium sanguinem, & sperma, & ventositatem. Et vsus ciborum, & medicinarũ habẽtiũ minorare sperma, & reddere castũ, quæ sunt dictæ supra in cura gonorrhœæ. Secundã rem complent fomenta, vnctiones, & emplastra infrigidantia cor, genitalibus applicata, quæ dicta sunt in priapismo, & diuersio animi ad alia curiosa. Tertiam rem complent ea, quæ stomachum, & cerebrum, & corpus mundificant, & in mulieribus matricẽ, & quæ illa confortant, & confortãdo fumos a cõplexione, vel proprietate ab eis expellũt, qualia sunt simplicia vt coriandrum, proprie præparatũ in aceto, sandalis, spodium, & alia composita, quæ dicta sunt in capitulis prohibitis, oportet tamen, vt non subito, sed paulatim ministrentur, & perueniatur paulatim ad diminutionem coitus cum interpolatione opportuna.

De regimine eius, quem lædit superfluus coitus. Cap. 20.

EOrũ vero, quos superfluus coitus lędit regimen duplex est, generale, & speciale, generale est duplex, vnũ coitũ, qui læsionis est causa, abscindit, & diminuit: Aliud nocumento generali prouenientis ex eo proportionali apponit. Speciale, nocumentis specialibus correspõdet; primum in cura priapismi est dictum, secundum innuit Gal. cum dixit, quia enim ex venere rarius, frigidius, imbecillius, siccius redditur corpus, oportet, quæ inspissãt, calefaciunt, & roborant virtutem afferre, hæc vero cũ regimine complentur humectatiuo, prædicto in cura diminutionis ipsius. Sed vnicuique nocumentorum specialium remedia dispensat, quæ quia sunt plura, & diuersa, quibus in proprijs capitulis est prouisum omittamus, & prouidenti animo, & iudicio eligantur.

3. san. tu. cap. 2.

De his, quæ delectationem faciunt in maribus, & fœminis in coitu. Cap. 12.

INquit princeps Abuh. non est turpe medico si loquatur de magnitudine virgæ, & coangustatione vuluæ, delectationem præstantibus coeuntibus ipsis; sunt enim causæ, quibus venitur ad generationem, & speciei salutẽ, necnon cõiungunt amorem inseparabiliter perdurantẽ, prout Diuina sapientia ordinauit. Cum enim virga parua existit, mulier non delectatur, & cum vulua largior, neque vir, quia sperma non emittitur, & si emittatur cũ paruitate; quare anxiantur corpora, & resoluuntur, & spermata debilitantur, & sic generatio non procedit, nec species conseruatur, & cum non inueniant delectationem adinuicem diuiduntur vnusquisq; quoties sibi comparem inueniat, cui adhæreat, vt delectetur.

21. fe. lib. 3. tract. 2. cap. 44.

Confess. lib. cap. 2.

De his quæ magnificãt virgam.

Expedit ergo regimẽ pertractare magnificationis virgæ, & vuluæ coangustationis, & alia delectationem præstantia quoquo modo. Et ex magnificantibus virgam etiam adhuc augmentatam, est frictio, exercitium, & cibus multiplicans sanguinem, & etiam potus, in augmẽtatis iam est regimẽ impinguatiuum, quod infra Christo dante, dicemus in decoratione. Et ex proprijs est frictio cũ sanguisugis, & lumbricis terrestribus exiccatis ex alhalalebleth, & sumantur, sanguisugæ, & ponantur in vase, in quo est aqua earum, & dimittantur hebdomada vna, & vltra donec exiccentur; deinde terantur, & liniatur virga cum eis.

Stringentia vuluam.

Et ex coangustantibus vuluam sunt quædam, quæ illud faciunt constringendo partes vuluæ, & collum matricis coadiuuando, vt styptica, & pontica per modum encathismatis, suffumigij, epithematis, & collyrij, approximata circa vuluam, quæ sunt nota supra in cura fluxus. Et ex illis sunt gallæ immaturæ, & * myrrha, balausties, mespila, & similia contrita, & decocta cum vino pontico, cum cypero, & gallia ad redolendum. Et ex illis sunt corticis pini, drac. iiij. aluminis, partes. ij. cyperi, partem. i. decoquantur in vino pontico, & odorifero, & madefiat in ipso pannus lini, & superponatur vice posti vicem, & est bonum medicamen faciens acquirere virginitatem. Et quædam illud agunt conglutinando, & sunt nota supra in cura fluxus sanguinis narium, vomitus sanguinis, vlcerum renum, veficæ.

* myrta.

Quædam iliud faciunt trahendo humores ad labia, & ad parietes vuluæ, & repellendo, quare tument labia, & via media coarctatur, & sunt medicinæ rubificantes, & calefacientes, & ex eis propriũ cordumeni, & si bulliat cum gallia, & muſco cum vino, & epithemetur.

*De his quæ præstant delectationẽ. * assa.*

Ex præstantibus delectationem vtrisq; est retentio in ore cum melle emblicorum, cubebarum, & * hasæ, & zingib. & piper cum melle multiplicat saliuã, quæ præstat vtrisq; delectationem, ex qua etiam si inungatur ca-

put virgæ non est malum, cum prima delectatio coitus in frictione existat, secunda in emissione spermatis, & quia mulier emittit sperma, & recipit, maiorem delectationem recipit, cum emittit viro emittēte cum ea, vnde Gal. dixit: in sensu vero genitalium membrorum, quædam virtus est propria fortis, scilicet existens, quæ in viris est expulsiua, in fœminis in testiculis, & vasis spermatis: in vulua enim fortis est virtus appetitiua, quia natura fortitudinem habet virtutis in ejiciendo, & suscipiendo sperma cum nimio desiderio, & delectatione.

SVMMA IIII.

Quartę particulæ sectionis primæ, de cura ægritudinum membrorum generationis in mulieribus.

PROLOGVS.

Duo membra organa generationis in mulieribus.

ATtulimus hucusque sermonem in mēbris in generatione in maribus vt scitis naturis, iuuamentis, & actionibus naturalibus eorum, ac dispositionibus præter naturam eisdem cōtingere possibilibus medicinas adducamus salubres; deinde afferemus sermonem in instrumentis generationis in mulieribus similem; ex conuenientia enim vtrorumque proprijssimis instrumentis habet generatio proprie fieri, & eis mutatis a sanitate quomodolibet impediri. Sunt autem duo membra organa generationis in mulieribus naturaliter creata, scilicet Matrix, quæ facit ad esse, & vbera quæ ad permanentiam faciunt generati post ortum.

Quid sit matrix.

Est autem matrix mēbrum figuræ concauæ receptionis eius, & conseruationis gratia, ex substantia neruosa, non quia ex neruis a cerebro procedentibus sit contexta, sed potius eius substantia similis est neruis, quia alba, viscosa, extēsa, panniculosa; licet nerui aliquid aduenient, ex quibus sentit. Et composita ex duobus panniculis, seu tunicis ad melius conseruandum; quarum interior est aspera ad modum linguæ bouis, ad melius continendū, & venosa habens plures venas quietas, & pulsatiles ramificatas ex venis portæ, quibus continuatur cum hepate, mammillis, & corde, quarum orificia figuntur in ipsa, & vocātur foramina matricis, siue cotyledones, quibus continuantur panniculi embryonis, vt ex sanguine currente in eis embryo nutriatur, & eius spiritus, & calor euentetur frigiditate eius, & tunica exterior plurimū est neruosa, & non sunt tales nisi, vt dilatentur apud conceptum, & magnificationem embryonis, & apud partum constringuntur ad expressionem ipsius. Et quantitas matricis sequitur corporis quantitatem, sicut sunt mammillæ. In puellis enim minor est vesica earum plurimum. In augmentatis vero, eius quantitas est completa, sicut vbera occupans sua magnitudine omne id, quod est inter propinquitatem vmbilici vsque ad meatum vuluæ postremum, ad quam peruenit collum eius. Et figura eius est extensa arcuata, in cuius extremitatibus habet duo ouа similia testibus viri nuda, non cooperta, vt illi, & quemadmodum viri habent vasa spermatis inter duos testiculos, & expulsorium radicis virgæ, sic mulieres habent vasa spermatis inter duos testiculos, & expulsorium ad concauitates matricis; habet enim duas concauitates matrix ipsa in hominibus, & in alijs animalibus secundum numerum papillarum, non quod sit numerus embryonum secundum numerum concauitatum tātum, vt asserunt quidam. In ipsa enim matrice in concauitatibus eius generantur quandoque quinque, & est maior numerus, ad quem perueniūt nati prout Albucasis, & Ioan. Serapionis, & Arist. ix. de animalibus ait. Et quia duas habet, quandoq; plures generātur, & plurimū duo sunt, & si earū numero consequantur, & ipsa apud retentionem menstruorum incrassatur, & cum mēstruatur, extenuatur, & munda remanet, vt exinde melius cōceptioni fiat apta. Et est posita inter vesicam a parte anteriori, & intestina a posteriori, vt sit ei a duobus lateribus obstaculum, & status eius fit in tutela simul in embryone; & ligatur mater cum dorso ligamentis pluribus fortibus, & ad partes fuminis, & vesicæ, & ossilato pectinis, existentibus de genere neruorum; venarum, & arteriarum. Et collum eius est neruosum, & lacertosum, rugosum, frictioni aptum, quod coitu incrassatur, & impinguatur. Et eius lōgitudo æqualis est inter vj. digitos vsq; ad ix. & quod est inter illud. Et quandoq; elongatur, & abbreuiat per vsum coitus, & dimissionem ipsius. Et qñ que assimilatur in quanto in figura virgæ cum qua coire consueuit, & est habens meatus duos. Vnum in extrinse cum, in quo sunt panniculi contexti ex venis, & ligamētis subtilibus valde, ortis ex omnibus partibus eius, quod destruit violatio, & currit, quod in eis est de sanguine. Et cum coit matrix vsq; ad illud os trahitur, quasi procedens ad illud desiderando attrahere sperma, per suam naturam, & formam. Et meatus colli vesicæ, per quem extra vrina educitur, est iuxta ipsam a parte suprema, vt alia membra transeundo per ea, non lædat. Et in aliquibus mulieribus collum cadit ad sinistrum, & in aliquibus earum ad dextrum. Aliud in profundo iuxta os matricis ex quo deglutit sperma, & cum deglutiuit concluditur, quod puncta acus non posset ingredi, & eo aperto Dei præcepto pariet fœtum. Et in collo iuxta os ipsius sunt orificia venarum, per quę menstrua exterius expelluntur, quibus super fluitates corporis totius purgantur, non venientes ad eius conceptum, ne inficiatur concauū continens, & contentum. Ex quibus manifeste colligi possunt actiones vniuersales, siue naturales cau ę, & ęgritudines matrici euenire possibiles, causæ. s. earum, & loca, & nocumenta actionis ipsius. Actiones vero naturales sunt menstruare, concipere, imprægnari, & parere.

Ægritudines possibiles matrici euenire.

Ægritudines autem possibiles euenire, sunt propriæ, & ex cōmunitate. Et proprię sunt simplices, & compositę. Simplices, vt mala complexio simplex, & commixta, pura, vel impura, mala compositio, & solutio continui. Et compositæ, vt apostematum genera. Ex communitate vero sunt, vt communiter ipsa compatiatur membris alijs, & maxime superioribus principalibus, sicut alia cōpatiuntur eidem, prout accidit in suffocatione matricis, & multiplicatis ægritudinibus in matrice debilitatur hepar; & disponitur, vt fiat hydropisis. Nocumenta actionum sunt plura, secundum pluralitatem eorum, quæ infra ponētur. Ex quarum consideratione peruenire oportet ad cognitionem ægritudinū prædictarum, & ex exeū tibus menstruis, & alijs, qualitate mutata, dolore, & tumore circa ventrem apparente.

Continebit igitur secundum hæc, hæc summa quarta, capitula. 19.

De menstruis, & eorum iudicijs. Cap. 1. fol. 90
De conceptione, seu imprægnatione naturali. Cap. 2. 90
De regimine prægnantis, & fœtus, & concipientis masculum, & gemellos. Cap. 3. 91
De partu naturali, de quibus tantum solummodo procedemus, quantum spectat ad indigestionem eorum, vt per eorum notitias, causas conseruatiuas, & nocumenta ipsorum (si quæ eueniant) cognoscamus, & eius prouidentiam, vel curam faciamus. Cap. 4. 92
De mala complexione matricis, & cura eius. Cap. 5. 92
De ægritudinibus eius, ex q bus est oppilatio. Cap. 6. 92
De suspensione matricis, & de ascensu eius, & de declinatione ipsius, & descensu seu precipitatione. Cap. 7. 93
De præfocatione matricis, & medicinis eius. Cap. 8. 93
De speciebus solutionis continui matricis, ex quibus sunt vulnera, corrosiones, & putrefactiones, rhagadiæ, & fistulæ. Cap. 9. 94
De apostematibus humoralibus matricis. Cap. 10. 94
De nocumentis in actione menstruandi, & primo de cura fluxus menstruorum. Cap. 11. 95

De

De curſu matricis, ſeu fluxu, & aqua. Cap. 12. 96
De cura retentionis menſtruorum. Cap. 13. 96
De nocumentis in actione concipiendi, & impræ-
gnandi, & primo de ſterilitate, et difficultate im-
prægnationis. Cap. 14. 97
De mola matricis. Cap. 15. 97
De nocumento partus, ex quibus eſt difficultas.
Cap. 16 101
De cura accidentium, quæ ſequuntur partum.
Cap. 17. 101
De retentione, & extractione ſecundæ. Cap 18 101
De abortu, & accidentibus, quæ ſequuntur. Ca. 19. 101

De menſtruis, & eorum indicijs. Cap. 1.

Menſtruum quid.

MEnſtrua ſunt a ſanguine ſuperfluente in mulieribus, ſicut ſperma ex ſuperfluo eius in viris, aliter tamen, & aliter, prout Ariſt. ix de animalibus dixit, talis
2. de gen. anima. c. 3. enim ſanguis in mulierum corporibus aggregatur quotidie per indigeſtionis modum, propter lapſum naturæ B ipſarum ad frigidum, & humidum ex decidentia ſexus, cum ſit fœmina maſculus occaſionatus, hoc tamen eſt Diuina ſapientia ordinante, cuius gratia earum illuſtrata natura emittit talem ſanguinem in matricis concauũ, vltra illum, quem in ſubſtantia eius emittit pro nutrimẽto ipſius, gratia genealogiæ ſeruandæ, vt ſi quidem purũ in eo ſit, cedat in nutrimentum, & augmentum corporis embryonis tam ex ſemine mulieris ipſius materialiter generati, quod vero impurum, aut ſuperfluum, de corpore expellitur, quemadmodum eſt videre in plantis humidis, ex quibus ſpecies gũmorum emanat, quod menſtruum dicitur, ſeu flos mulieris. Et quia corpus ipſius generationi eſt aptum, cum completum fuerit, & perfectum, dicente philoſopho, tunc vnumquodque perfectum eſt, cum tale quale ipſum eſt, generare poteſt, ſanguis ille ad matricem non mittetur, nec menſtrua apparebunt donec completum, & augumentatum fuerit, cũ prius in nutrimentum, & augmentum matricis tranſeat C omnis ſanguis, qui generationi ſit aptus: hoc autem tẽpus fixit natura in xiij. annis, cũ in maribus in xiiij. limitaſſet, & hoc propter defectum naturæ mulieris, quia in vtero tardius cõpletur, & citius perficitur extra ipſum; quod enim debile, & frigidum eſt, tarde venit ad terminum, & cum peruenit, parum durat; ſicque mora, & ſtatus in complemento eſt breuis, & ex tunc menſtrua completa priuantur ex ſiccitate corporis cooperante ratione ætatis. In illo autem intermedio, generatione fiente, ille ſanguis totus retinetur, & purum eius propter nutrimentum embryonis, atque augmẽtum, & carnis generationem immittitur in matricem, pro parte ad vbera, vt lac fiat nutritioni eius opportunum poſt eius ortũ; impurum vero partim reſeruetur in venis ſecundinæ, & vacuo eius. Et tunc auxiliatur ſua lubricitate, vt facilis fiat exitus embryonis. Et proinde cum ante partum menſtrua ſuperueniant in quantitate conſueta, fœtum ſignificat ægrum vel debilem, vt dixit Hipp. niſi in mu-
D *6. aphor. 21.* liere ſanguinea valde, in quantitate minori conſueta. Generatione vero non fiente in muliere ſana, purum eius retinetur in membris, & eam impinguat, vt eſt manifeſtum, quod vero impurum eſt, ad matricem tanquam totius ſentinam impellitur, vi ab ea extra corpus, vt ſuperfluũ educatur, quemadmodũ per hæmorrhoidas exiens: qui tamen alijs animalibus reſeruatur, vt in additamentum ſui corporis conuertatur, nec tamen quotidie educitur, licet quotidie aggregetur, ne quotidie abominabilis Infectio eius, & deturpatio inſequatur, immo paulatim aggregetur, quandiu ſuperfluentis fuerit quantitatis, quã natura expulſiua ſui corporis nequeat tolerare, & proinde ad eius moueat expulſionem. Hæc autem tempora, vera Dei ſapientia compenſauit, vt tempus aggregationis eius æquale eſſet menſis vnius, & plus, & minus, ſecundum naturæ temporis, & regiminis varietatem, & dicitur tempus interpolationis ipſorum. Et ſimiliter tempus aperitionis ipſorum in fine menſis coadiuuatur influentia Lunæ, & perdurationis ipſorum, vt æquale ſit illud, quod inter vnum diem eſt, & ſeptimanam, & eſt tempus dierum trium, licet in aliquibus ſit latius, & in aliquibus breuius, propter cauſas prædictas, & ſimiliter quantitas, & qualitas; cum enim per indigeſtionis modum aggregatur talis ſanguis in corpore mulieris, in qua digeſtio fortior eſt, vt in muliere virgine, pauci cibi, & maioris exercitij, concurrentibus alijs circumſtantijs ſimilibus, quantitas minor erit. In qua vero digeſtio debilior, vt in lapſa, & molli, & multi cibi, & ocij, circumſtantijs etiam ſimilibus concurrentibus, maior erit, propter eandem cauſam. Color communis in pluribus ipſarum erit ſubrubeus, ad albedinem tendens ad modum ſanguinis arietis nouiter iugulati. In puellis ſanguineus in principio. In melancholicis vero rubeus, obſcurus; in cholericis autem rubeus clarus: in ſanguineis rubeus roſeus: in phlegmaticis ad albedinem multum tendens. Cum ergo menſtrua ſunt temperata in quantitate, qualitate, & tempore ſuo concurrente ſecundum conſuetudinem ſuam naturalem in omni ſpacio, ſunt cauſa ſanitatis mulieris, & mundificationis corporis eius, in omni nociuo in quanto, & quali, & faciunt ipſam acquirere caſtitatem, & paucitatem deſiderij, & euentus ipſorum erit ſuauis cum bona tolerantia, & abſque aliquo accidente paruo; natura enim mulierum diſpenſans corpora earum, per matricem ex menſtruis, velut per renes ex vrina ſtatim videtur expurgari, vt Galen. ait. Cum ergo alterantur a diſpoſitione ſua naturali, veniunt cum prauis accidentibus, ſcilicet dolore capitis, faſtidio, caſu appetitus, debilitate cordis, dolore dorſi, renum, lumborum, & ancharum grauedine, quæ euentus ipſorum ſunt ſigna, & ſunt cauſa ægritudinum plurimarum. Et *5. aph. 36.* ſiquidem altereţur in colore, vel tempore, cauſa ęgritudinis indicat neceſſariam præuiſionem, dicente Hippo. *5. aph. 37.* in apho. Mulieri menſtrua ſine colore, aut non ſecũdum ſe ſemper facta, purgatione indigere ſignificant. Si vero in quantitate, fiunt ægritudinum cauſæ, vel morbi. Inquit enim Gal. ſanitatem eſſe temperamentum, & æqualitatem exiens, aut temperamentum proculdubio venit in infirmitatem, & ſi parum; cauſa morbi fit; ſi vero multum, morbus appellatur, vnde Hippoc. Menſtruis plurimis venientibus, & non venientibus a matrice accidunt ægritudines, accidentes, ex ſuperfluitate ipſorum ſunt ægritudines inanitionis principaliter, & per ſe, quæ ſunt notæ, per accidens vero, & conſequenter ſunt ægritudines repletionis, ex quibus hydrops eſt plurimum. Ægritudines vero accidentes ex retentione ipſorum ſimpliciter, vel in parte, ſunt repletionales, & per ſe proprie, & quædam harum ſunt propriæ corpori, quædam matrici, & quædam communes vtrique. Corpori autem propriæ ægritudines fiunt, cum antequam impellatur ad matricem generatus ſanguis ex quo menſtrua fieri deberent, corrumparur in venis, & feb. accendar, & colligatur in aliquo membro ad apoſtemata, vel ad præter naturam aliter diſponatur. Matrici proprie fiunt, ex quo ad matricem miſſus eſt, vt retineatur ibidem, nec extra expellatur: vtriq; autem cum ſuffocatio matricis fiat ex eo, & hæ, & aliæ ægritudines omnis generis differentes inter ſe ſecundum diuerſitatem complexionis, nam ſi fuerit cholerica generantur in ea ægritudines cholericæ; ſi melancholica, melancholicæ; & ſi phlegmatica, phlegmaticæ; & ſi ſanguinea, ſanguineæ. Per accidens vero, & ſecundario fiunt ægritudines inanitionis, vt fluxus ventris, fluxus ſanguinis narium; vomitus ſanguinis, hæmorrhoides, & ſimilia, eius materiam deriuante natura, vt Hippocra. ait in aphor. mulie- *5. aph. 32.* ri menſtruis deficientibus ſanguinem ex naribus fluere bonum.

De caloris menſtruum.

De conceptione, ſeu imprægnatione naturali. Cap. 2.

Definitio et eqtiuoca.

COnceptio, generatio, & imprægnatio, conſignificant idem generaliter ſumptæ: ſpecialiter autem

conceptio est feminis a matrice appræhensio, & prior generatio est embryonis, & consequens. Imprægnatio vero est mulieris, & vltimo apparens, quasi vna alteri sit disposita, immisso enim semine in matrice, vtroque existente generationi apto, & bene disposito, vt quia semen viri, & mulieris non sit alteratum, nec corruptum, nec aliquo modo notabiliter infectum, seu debilitatum, immo perfectum, & sanum, vt supra de spermate est dictū; in matrice etiam temperata, quod Hipp. ait, cum dixit, 5. aphor. 62. Quæcumque frigidas, & densas matrices habent non cõcipiunt. Similiter, & in maribus habens generatio spermatum, maxime concurrente interiori impressione superiorum principalium, vt quia in eo sit desiderium, hilaritas, voluptas. Et exteriorum supercœlestium corporum influentia, & aliarum rerum regimine condecenti. Sicut enim videre est in semine proiecto in terram, quòd tunc temperatur germinatio, cum prædictis consimilia adsint, cum vero indispositio sit ex parte eorum alterius, vel amborum, germinatio impeditur, vel annullatur; F suscepto enim semine in matrice non adhuc generatio erit certa, nisi semen viri mixtum fuerit cum semine mulieris, quatenus contemperentur, & inuicem agant conuenienter in materia generationis, dicente philosopho, Semen enim nisi mixtum fuerit ex duobus, non generabitur animal; sicut nec caseus, nisi commixtum fuerit coagulum lacti. Vnde generationis virtus ociosa est carens materia propria, quam attingat, tunc autem bene mixtum erit ex duobus seminum, cum in coitu simul ambo spermata emittentur conuenientibus voluptatibus, & appetitibus, qui eas impellant ad inuicem inter se; materialis enim cum appetit formalem, & econuerso sibi occurrunt impulsa adinuicem, & melius commiscētur, & temperantur. Cumque tale sperma mixtum fuerit matrice tali, nec aliud impediens superueniat ex parte regiminis, & causarum, quæ sūnt causæ abortus, de quo infra, Christo dante, dicemus, & matrix colligetur super ipsum totaliter, vt nullum interueniat ibi vacuum, & os suū intrinsecū etiam taliter clauder, vt nec G puncta styli, vel acus ingredi possit, vt Galen. dixit, conceptio tunc facta esse dicitur, & ex tunc sperma manet in forma lactis per sex dies; deinde alteratur potentia virtutis generatiuæ existentis in spermate viri, quæ alterat, & permiscet partes spermatis mulieris, donans vnicuique membro generando complexionem propriam, & tunc prima dispositio, quæ accidit, est duplex. Prima est spumatio spermatis ex operatione virtutis informatiuæ ex viri semine procedentis. Alia est compositio subtilis cuiusdam membri ex superflua parte ipsius ex virtute spermatis viri secundum Galen. vel ex calore matricis, vel vtriusque spermatis mulieris magis, & viri minus secundum alios. Circa primam, naturæ intentio est, vt generet tres veficas, quæ sint minetæ spiritus viralis, naturalis, & animalis in virili spermate contenti, in quibus figantur, & exerceant, quod vnicuique proprium est. Et proinde prima vesica fit profunda in medio humiditatis, vt detur locus cordi; deinde fiunt ex latere H eius supremo, & dextro duæ veficæ ramificatæ ab illa, confusæ inter se non bene distinctæ statim; deinde separantur abinuicem post horam, & discernuntur, & fit supremus locus id, ex quo creatur cerebrum, & dextrum, id ex quo creatur hepar. Et impletur illa dextra sanguine ad albedinem decliui, & penetrat ad exteriorem partem humiditatis post duas veficas ventositas mandans, & extendens, vt recipiat restaurationem a matrice, & spiritum, ex sanguine tracto virtute virilis seminis ab ipsa, vt creetur vmbilicus. Et deinde fiunt lineationes operatione virtutis illius, & informantur reliqua membra radicalia ex reliquo semine mulieris, ordine, & certorum dierum spatio infra distinctorum. Et circa dispositionem alteram naturæ intentio est, vt generet panniculum, quo inuoluatur embryo, & a matrice distinguatur, quemadmodum crusta in pane ex calore assante clibani generatur, in quem panniculum penetrent, & figantur orificia venarum matricis, ex quibus virtute virilis seminis, sanguis trahitur ad matricem, & ad locum concauum generationis, vt ex eo embryo nutriatur, & membra eius, tam modica, cum sint ex modico semine procreata, debitum recipiant nutrimentum, & membra sanguinea generentur, & tunc proprie, cum membra eius creata sunt, multo indigent nutrimēto, & induratus est panniculus ille, qui post spatium diuidiur in panniculos tres propter causam inferius assignatam, cum ante generationem panniculi paruo indigente embryone nutrimento, non nutriatur ab illo, nec foraminibus. Inquit enim Gal. generatur vero, quod est. 3. fac. nat. cap. 3. Ordo autem, & spatium temporis in generatione membrorum, prout rationabilis antiquorum coniectura insinuat, & experientia antiqua talis est, nam in primis sex diebus, qui sunt a principio conceptionis format virtus informatiua embryonem, non petendo aliud ex matrice. Et post illud appetit, & fit incæptio alarum in pectore in alijs duobus diebus post illud, & sunt dies octo a principio: deinde in alijs quinq; diebus, & sunt xiij. a cõceptione, penetrat sanguis a toro, & fit illud vnde creatur complete. Et deinde nouem alijs diebus post illos fit humiditas sanguinea, caro; & iam discernuntur frusta carnis, & discernuntur membra principalia tria manifeste, & iam separantur alia a contactu aliorum, & extenditur humiditas nuchæ; & deinde post in alijs nouē diebus separatur caput ab humeris, & extremitatibus, et lateribus, & ventre. Et discernuntur sensus organa ita, vt sentiat post illud in quatuor diebus completis. xxxv. diebus a principio conceptionis, quod patet in embryone aborso, & in aqua posito secundum distinctos dies, in quibus manifeste adsunt prædistincta membra, & omnia in xl. diebus aborso, & in aqua posito. Hoc enim est tempus æquale, & medium ad informationem, & breuius est. xxx. secundum aliquos, & longinquius, & magis extensum est. xlv. nam, vt quidam dicunt, non inuenitur in aborso masculus completus ante xxx. dies, cū eius compositio sit velocior quàm fœminæ, vt Aristot. dixit. Et causam superius assignauimus. Et generatio embryonis tunc facta dignoscitur, & tunc apparet imprægnatio, idest ventris plenitudo. Et cum peruenit ad informationem per duplum temporis, in quo informatur embryo mouetur, & cum superuenit motui duplum eius, in quo mouetur peruenit ad augmentum eius, & nascitur, si impediens non interueniat, aut ex parte matricis, aut ex parte embryonis, quia infirmi fuerint, & ex parte regiminis, ita quod informatio fiet in xxx. diebus secundum illos, nascetur in sex mensibus; & est rarum, nec est verum, quia si esset natus in sex, viueret, quod est falsum; si vero in xxxv. & diebus informatio compleatur, nascetur in vij. mensibus, & est plurimum; si vero in xl. diebus informatio compleatur, nascetur in mensibus ix. & est frequenter. Et causa triplicationis panniculi, in quo voluitur fœtus, quam natura intendit, est, vt in primo panniculo exterius posito secundina vocato terminentur venæ pulsatiles ex transuerso, a quibus per vmbilicum euentationē spiritus recipit embryo, & non per os, quæ diuiditur in duas, & aliam quintam venam, & vocatur biles, & est inuolutus embryo ibi, vt effundatur ex eo sanguis, & colligatur ad ipsum fœtus vrina ex effusorio vmbilici, non ex virga vsque ad horam partus, & dicitur Alchas, & est vt retineant sudorem. Tertius est panniculus subtilior alijs, vt aggreget humiditatem limosam ex embryone, & non lædat cum sui subtilitate, & duritie, & quemadmodum lædit secundina, cum sit superficies tenera embryonis, ficut vlcera consolidata, quæ non sunt firma. Iuuamentum autem in retentione illarum superfluitatum est, vt separet inter ipsum embryonem, & matricem, & superfluitates, & humiditates; & hoc ne sua acuitate, & mordicatione vrinæ, & sudor læderent embryonem: & quartum vas in colligendo superfluitatem siccam egestionis non fuit in eis necessarium, cum in eo, qui nutritur non fit crassa superfluitas, neque sæx, cum subtile exist.

Secundina at aliarum particularis generatio ostenditur.

a. dela aff. & 3. de can. sympt. cap. 3.

Qualiter remanet sperma in matrice per sex dies, & embryo fiat.

De cauſis maſcu. ad iuta exitus, & cauſis iſdem fœtus.

exiſtat. Cumq; ſperma uiri calidum fuerit, digeſtum, & ſpiſſum, & grandinoſum, & abundans, & potens ſuper frigiditatem, & indigeſtionem ſpermatis mulieris, & cum hoc proceſſit a dextro teſticulo, ſiimaturque, & trā ſeat ex rene altiore, propinquiori hepati, & proinde calidiori, ſuntque conuenientia coitus poſt mundificationē matricis, & ceciderit in dextrum matricis. Et ſimiliter ſperma mulieris cum proprietatibus conſimilibus, generabit, vt plurimum maſculos, ad quod adiuuat aer, regio, tempus frigidum, & ventus ſeptentrionalis, & ſimiliter ætas, adoleſcentia, non pueritia, propter incomplementum, non ſenectus, propter defectum. Et contraria ſi adſint, generabitur vt plurimum fœmina. Et dicunt quidam prudentes, ſi currat ex dextro in dextrum matricis, maſculinat; ſi vero ex ſiniſtro in ſiniſtrum, fœmininat. Et ſi currat ex ſiniſtro ad dextrum eius erit fœmina maſculina, ſeu virago, & ſi ex dextro in ſiniſtrum erit maſculus fœmineus. Porro cum ſperma commixtum abundans fuerit in quantitate, vt diuiſum in partes incidat in duas concauitates matricis cum potentia virtutis reſeruandæ in vnaquaque fiet generatio gemellorum diuerſi ſexus plurimum, & quandoque eiuſdem, & parum ſaluantur, nec eſt inconueniens cū in qualibet parte eius generatiuæ potentia integre reſeruetur, quemadmodum in vnaquaque parte diuerſi ſpeculi vis eſt repræſentatiua imaginis, & illud eſt plurimum. Et quandoque eorum generatio a duobus ſpermatibus in duobus procedit ita, vt ſit imprægnatio ſuper imprægnationem, inter quas non multum interſecat tempus, & tunc raro ſaluantur in reſpectu generationis vnius: nam cum accidit in mulieribus fortibus multæ caliditatis, & ſanguinis, & multorum pilorum, in quibus matrices ſunt fortes, nec abortiunt cum menſtruis ſemel aduenientibus, neque bis; tunc caſus litigij, & contentionis ſuper ambos, quod plurimum perducit ad febrem, & alias ægritudines euenientes, eſt vt alter abortiatur ipſorum, quod ſi cadat imprægnatio ſuper imprægnationem non in valde ſorti, & in ea, quæ non concipit niſi propter apertionem ſuæ matricis, non propter fortitudinem eius, timetur: quod filius primus ſit debilitatus, quare concipitur ſecundus, & cauſa debilitatis eſt, quia defectus eſt ſanguinei nutrimenti. Quibuſdam vero viſum eſt, quod imprægnatio ſuper imprægnationem fieri non poſſit, & quod poſt imprægnationem concluditur os matricis, ſicut Hippoc. dicit, necnon cum ex matrice ſperma non currat, ex quo habuit, quod optauit, propter, quod ſperma currit. Sed ſecundum veritatem apud imprægnationem concluditur os ipſius, non tamen in recipiendo, ſed in cuſtodiendo bene, quod auide concepit ne perdat, & ſi ſperma a matrice etiam tunc non currat, verum eſt exemplum, ſed nihil prohibet ipſum currere intra, cum menſtrua illic currant, & ſi delectatio adeſt in ſecundo coitu, non erit magis ad recipiendum quam immittendum, nam ſi recipit, quod formale, vt generet iterum, immittet etiam materiale, vt compleat cum abundat. Et dum imprægnatur puella, quæ non eſt conſueta, quod eſt in duodecimo anno completo, licet ſit raro, timetur eius mors propter paruitatem matricis. Et cum mater eſt ſana, & boni regiminis, embrio vt plurimum ſanus eſt, cum ergo infirmabitur mater in toto corpore, quia febriat, vel in aliquo membro, & proprie in matrice, neceſſe eſt ipſum pati, & magis ſi mali regiminis fuerit, vel apoſtema calidum in matrice, mortale, eſt, vt dixit Hippocr.

Os matricis claudatur in impraegnando.

1. aph. 30. & 63.

De ſignis cō ceptionis.

Signa conceptionis, & imprægnationis ſunt plura, & ipſorum quædam ſunt ſigna conceptionis, quædam maſculinæ, quædam fœmininę, quædam gemellorum, quędam ſingularis, & quædam ſanæ, & quædam ægræ, & ex conceptionis ſignis, quædam ſunt ſumpta ex diſpoſitionibus perceptis a muliere in ſeipſa, quædam ex perceptis, & conſideratis a medico circa ipſam, quædam inueſtigata ex experimentatis in ipſa. Priora vero ſunt perceptio conuenientiæ emiſſionis duorum ſpermatum, & cum velocitate, in qua caput virgæ ſiccum ſit, & cum ſuctione adunationis oris matricis clauſæ abſq; duritie, vt ipſum ingredi non poſſit ſtylus ſecundum Hippocra. & Galen. in aphor. & hoc propter ſiccitatem ex ſuctione auida, & forti, vt non inueniatur humectatio loci poſt coitum, & cum elenatione eius ad ſuperiora, & anteriora, & retinentur menſtrua vſque ad tempus partus, & poſt menſem, aut menſtruatur parum, & accidit dolor paruus in eo, quod eſt inter vmbilicum, & receptionem, & quandoque ſit difficultas vrinæ, & accidit, vt abhorreat coitum, licet prægnans maſculi magis abhorreat, & ſi coitur cum ea non emittit ſperma, immo dolet ſub vmbilico poſt ipſum, & anxietates inſunt, nauſea, & abominatio, vt Hippoc. dicit in aphoriſ. quod eſt, quia in conceptu ori ſtomachi nocetur, ſecundum quòd Galen. ſubiungit, & ex illis eſt vertigo, dolor capitis, tenebroſitas oculorum, & pulſus cordis. Quæ autem a medico inſpiciuntur circa ipſam, ſunt commotio appetitus mali: & illud poſt menſem, aut duos, vt ſupra in ſtomacho dictum eſt, & citrinatur albedo oculorum eius, & profundatio palpebrarum, mollificatio ipſarum quandoque, & acuitur aſpectus eius, & minorantur eius pupillæ, & incraſſatur eorum albedo, & non citrinatur ſecundum multitudinem, & neceſſaria eſt alteratio coloris, & euentus impreſſionum egredientium a natura, quamuis ſint in prægnante ex maſculo minus, quandoque imprægnatio ſedat dolores dorſi, & ancharum, propter, quod calefacit ea matrix, & proprie cum conceperit maſculum, & cum parit, redeunt. & quandoque alteratur corpus eius ab eo, quod fuit; quare dilatantur, & citrinantur venæ eius ſuper ipſum, & virides fiunt, & in pluribus prægnantibus accidit, vt in mollificatione earum corpora in principio retentionis menſtruorum, & ex ſuperfluitate eius, quod reſtat ex cibatione ipſius cum pauco indigeat propter debilitatem, & paruitatem ſui, deinde cum magnificatur embryo, totum tranſit in magnificationem eius, quare redeunt ad naturalitatem ſuam.

1. aph. 22.

1. aph. 21.

Qualis ſit prægnantis Vrina.

Quæ vero inſpecta ſunt extra ipſam, ſunt ſigna, quæ inſpiciuntur in exeuntibus ab ea, & proprie in vrina: in principio enim imprægnationis vrina eſt claræ ſubſtantiæ, & coloris irini. i. varij, quia citrini ad ſubalbedinem tendentis, & ſuper ipſius ſuperficie ſubſtantiæ, & coloris irini eſt ſicut nebula, vt in medio eius ſit ſicut cottum carminatum, vel diſperſum, propter diſpoſitiones alias digeſtionem materiæ procedentis a membris, quorum calor confortans eſt ex imprægnatione, & proprie ſi maſculus fuerit conceptus, & in ea ſunt velut grana, quæ deſcendunt, & aſcendunt, & cum mouetur non turbatur. In fine vero imprægnationis loco eius, quod apparuit in principio ſubalbedinis apparebit rubedo, & turbedo; quia eſt ſicut malum vinum rubeum, id eſt corruptum, & aqua cicerum, & cum mouetur turbatur. Patientis vero ſecundum plurimum nigra eſt, & in fundo eius eſt ſicut atramentum, & ſordes.

Experimentum Hippo. ad cognoſcē dum de imprægnatione.

1. aph. 59.

Quæ vero ſumuntur ex experimentatis in ipſa ſunt, vt puta ſecundum, quòd Hippocra. dixit in aphor. Mulierem ſi vis ſcire ſi conceperit, quando dormitura eſt mellicratum da bibere, id eſt hydromel, quod fit ex mellis drachm. ij. tantummodo, & aqua pluuiali tantundem, & cum expergefit ſupinetur. Et ſiquidem tortiones habuerit, concepit; ſi vero non minime. Et eſt experimentum certum, niſi in conſuetis bibere illud. Et iterum in alio dixit aphor. mulier ſi non conceperit in vtero, velis autem ſcire, ſi concipiet, id eſt ſi concipere apta ſit, ſupp. & laboret in die ieiuno, conteges eam veſtibus ſcilicet in ſero: & ſuffumiga eam deorſum aromatibus per traiectorium ſcilicet, & ſiquidē odor videtur tranſire per corpus ad os, & nares, cognoſce, quoniam ipſa ex ſe non generat; eſt autem culpa viri, quod licet in cognoſcendo mulieris aptitudinem ad conceptum, & ineptitudinem ab Hippocrat. ſit introductum, tamen eadem ratione ad cognoſcendam conceptionem ſiſtentem, vel non, poteſt aſſumi. ſimiliter

liter experitur ſupponendo allium, & ſuper dormiendo, & conſiderando ſi ſapor, & odor aſcenderit ad os, & nares, & ſupponitur ariſtolochia cum melle, vt infra dicemus.

De ſignis conceptionis maſculi.

Et ex ſignis conceptionis maſculinæ, quædam ſumũtur ex parte diſpoſitionum vtrorumq; generantium, & quædam ex parte diſpoſitionis prẽgnantis tãtum, ex parte generantium maſculi ſcilicet, & fœminæ diſpoſitionũ, maris quidem, quia cuius vis eſt fortis corporis, æqualis carnis in duritie, & mollitie, & multi ſpermatis, & calidi; & quia eſt magnorum teſtium, & magnarum venarum; fortis deſiderij, quem nõ debilitat coitus, ex cuius dextro excidat ſperma. Et modus eſt, vt reſtringatur teſticulus ſiniſter apud emiſſionem ſpermatis, & effundatur ex dextro, ſicut ruſtici faciunt, cumq; adoleſcentis prius inflatur teſticulus dexter, tunc ipſe erit maſculinans, & ſi ſiniſter, tunc erit fœmininans. Et ſimiliter ille ad quem cito feſtinat pollutio non a nocumento, ſed a ſpermate, eſt faciens maſculum, & ex experimẽtis eſt, vt colligatur ſperma, & ſi eſt ſpiſſum, & proiectum in aqua rotundetur, & deſcendat, eſt generatiuum maſculi.

De ſignis conceptio mulieris.

Et ex ſignis mulieris eſt, vt mulier ſit æqualis formæ, & corporis, ſolidæ carnis, non mollis, & menſtrua eius ſint digeſta, & ſpiſſa, & non cruda, & ſubtilia, nec aquoſa, nec adufta, nec debilia in ſe, ſed reſpectu ſpermatis viri; & cuius os matricis vulue oppoſitum eſt; cuius digeſtio fortis eſt: & cuius venæ ſunt apparentes, & manifeſtæ, & cuius ſenſus, & motus ſecundum, quòd oportet exiſtunt; nec habet ventris ſolutionem, nec conſtrictionem aſſiduam; & oculi eius ſunt decliues ad fuſcedinẽ abſque ſubalbedine, & eſt gaudens, & animæ lætæ. Et puellæ viri potentes in principio cũ coeũt ſunt velocis impregnationis, pp fortitudinẽ caliditatis earũ, & paruitatem adipis matricum ipſarum, & humiditatum earũ. Et illę quibus velociter eueniunt menſtrua digniores ſunt vt concipiant maſculos, & ſpacium mũdificationis eſt breue, quia vſq; ad xxxij. dies non vſque ad xl. quibus vero ecõtra iueniuntur, vt plurimum ſunt generantes fẽminas.

Signa vero ſumpta ex concipiente, & prægnante tantum ſunt: nam prægnans in maſculo eſt bene colorata, & mundioris faciei, vt Hip. dixit. Et plurimæ leuitatis, & agilitatis, & ſanioris appetitus, & quietiorum accidẽtium, & ſenrit grauedinem in latere dextro, vnde Hipp. mares quidem in dextro, fœminæ vero in ſiniſtro generantur, & proinde cum mouetur fœtus, ſentit motũ in latere dextro, & cum mammilla incipit augmentari, augumentat dextra, & alteratur pupilla dextra in albedinem, vel in rubedinem, nõ in nigredinem, vel fuſcedinem; & ab ipſa currit lac prius, & quod currit ex ea eſt craſſum, viſcoſum, non tenue, & aquoſum, ita quod deſtillatũ ſup ſpeculum, & expoſitum Soli remaneat ſicut fruſtum grani, vel margaritæ, & ſi trahatur gutta lactis ex dextra parte eius, & cadit in aqua deſcẽdit pp eandem cauſam, fit pulſus dexter vehementior, plenus, & frequens. Et dixerunt quidam, quòd cum ipſa mouetur a ſtatione ſua, mouet prius pedẽ dextrum, & oculus eius dexter leuior eſt, motus etiam leuiores, & ſi mouet* poſt menſes tres, erit mas, fœmina vero * poſt quatuor. Quibus vero ſunt contraria, portant fẽminas ſecundum plurimum. Et ex experimentis eſt, vt ſumatur ariſtolochiæ, aur. i. teratur, & conficiatur cum melle, & ſupponatur cum lana viridi de mane vſq; ad meridiem in ieiuno, tunc ſi dulceſcat ſaliua eius, eſt concipiens maſculum, & ſi eſt amara, tũc eſt fœmina, & ſi nullo modo alteretur, non eſt prægnãs, & hoc indiget perſcrutatione.

De ſignis gemellorum.

Et ſignum gemellorum eſt, vt conſideretur prægnantis venter, & ſiquidẽ nõ inueniat in eo ruga, neq; nodus, tunc embryo erit vnus. Si autẽ inueniantur rugæ, & nodi, tunc numerus fœtuum erit ſm numerum rugarum, & proprie cum in vno latere ſentitur motus abſque altero, & econuerſo. Et ſigna ſanitatis fœtus ſunt ſanitas matricis in toto, & parte, & proprie in matrice, & bonitas matricis, & q̃ mouetur fœtus debito modo, & conſueto. Et ſigna ægritudinis eius ſunt ecõtra, & cũ accidit fluxus vẽtris, vel mẽſtrua ſupuenerint modo inconſueto, eſt impoſſibile fœtum eſſe ſanum, vt Hippo. dixit. Et apparitio lactis mammillę in primo menſe, & cum exprimitur, & emulgetur, fœtum ſignificat debilem, & temporum diuerſitas, ſeu mutatio indicat fœtus ægritudinem, quemadmodum Hip. in apho. iij particula dixit. 5. aph. 60. aph. 22.

De regimine prægnantis, & ſętus concipientis maſculos, & gemellos. Cap. 3.

REgimen prægnantis, & ſętus eſt duplex, generale. ſ. & ſpeciale. Generale eſt tres res. Prima ſanitatem eorum conſeruat, & completur adminiſtratione rerum non naturalium debita, & eſt vt degat in aere temperato, & occupetur exercitio temperato, & moru ſuaui, & delectabili. Et cibus ſit panis mundus, & carnes facilis digeſtionis, & boni nutrimẽti, quæ notę ſunt, & vinum ſit ſubtile, & odoriferum, & vetus, nigrum, mediocriter ſtypticum, & lymphatum aqua ferrea. Et in ſecunda menſa ſumat paſſulas, cytonia dulcia, & pyra excitantia appetitũ, & mala muza, & granata. Et ſomnus eius, & quies temperatus, & vigiliæ ſimiliter, & aſſiduet lenificantia ſuam naturam, maxime ſi conſtringatur valde, ſint autem ex lenificantibus cũ equalitate, ſicut ſunt fructus lubrici, & herbæ, quæ ex * ætate vegetantur, vt pruna damaſcena exiccata, ceraſa, & ſimilia, & tamarindi, manna, & herbæ molles: hyeme vero carieæ. Repletionem temperatam cibi, & potus aſſuefcat, & gaudijs temperatis, & lenificantibus injiciatur. Et acribus alterantibus, & aborſum ꝓuocantibus, & hoc omiſſione, & vitatione omnis rei pmutãtis ſanitatem eorũ, & q̃ aborſum inducere poſſunt, q̃ infra dicentur. Et vſus medicinarũ cõfortantiũ mẽbra principalia, & ſtomachi, & matricis; ex quibus ſunt electaria, vnctiones, & emplaſtra, q̃ hic infra dicentur. Secũda res eſt, q̃ accidentia ſuperuenientia impgnationi corrigit, & emẽdat, quæ ad aborſum pducere poſſunt. Ex qbus ſunt dolores vẽtris, difficultas vrinæ, & abominatio, & deſtillatio, & nauſea, corruptio appetitus, dolor ſtomachi, & vomitus, dolor capitis, & vertigo, & tenebroſitas oculorum, et pulſus, ſeu tremor cordis, inflatio pedũ, mollificatio, apertio menſtruorũ; de qbus omnibus ſuperius dicta eſt cura, ꝓter curſum menſtruorum, & hæc regula in ea obſeruãda tacite ſubiũget, & eſt vt cũ leuioribus ſi poſſibile eſt, & exterius applicãdis ꝓcedamus, in primis maxime tribus mẽſibus, & vltimis. Inqt. Hipp. pgnantes ſi purgare cõuenit a quatuor vſq; ad ſeptẽ, minus vero has. Et in curſu menſtruorum cõmendatũ eſt philoniũ perſicũ valde: & exptum eſt, vt bibat vinũ ponticũ cũ aqua aluminis nigrum, qm̃ prohibet vomitũ, & cõſeruat ſętum in matrice, & ſedeat in aqua decoctionis gallarũ, balauſtiarum, corticum granatorum, gallarum cyꝑſli, myrtillorum, & huiuſmodi tepida. Et ſumat mane vnũ trochiſcorũ de terra ſigillata cũ ſucco myrthino, ſub mãmillis abſq; ſcarificatione, prius omnibus, apponantur ventoſæ, & vngatur venter, & renes, cũ hac vnctione. ℞. boli, maſticis, ſang. dracon. terræ ſigil. thuris, ana dr. ij. ſumach, berberis, nucũ cypreſſi, hypocyſtidos, acaciæ, ana dr. ij. colophoniæ, farinę ſiliginis, ana dr. i. cõfice cũ ſucco plãtaginis, & virgæ paſtoris. Ad vomitum exptus eſt ſyrupus de acreſta, acetoſitas citri. Ad mollificationem experta eſt theriaca Andromachi cũ vino decoctionis ſaluiæ; hoc. n. mollificationem, & obdormitationem tollit mẽbrorũ, humiditatẽ matricis exiccat, & cõſumit, & cõſeruat ſętum, vt ait Abuhali.

4. aph. 1. *Contra curſum mẽſtruum prægnãtis.*

Vnguentum ad idem.

Ad pedum inflationes, diminutio potus, & ſubtractio iurium, & fomentatio in ſalſa, vel maris, & emplaſtrum de ſolijs caulium aſſorum, & commixtio eorundẽ. Electarium Gal. expertum ad confortationem ſętus, & confortationem ipſius, & matricis. ℞. doronici, zedoariæ, margaritarum, vtriuſque corallij, vtriuſque been, al. & ru. gallarum, ſpodij, aſſæ odoriferæ, gal. muſcatæ, cardamomi minoris, cinnamomi pontici, ana drachm. j. bo li armenæ, terræ ſigillatæ, dra. s. ſyrupi roſ. & ſucci virgæ paſtoris, quod ſufficit, doſis, vnc. s. hoc enim rectificat diſpoſi-

Ad inflationem pedum prægnantis.

dispositionem matricis earum, & stomachi, & intestinorum, & cordis, & cerebri. Et diambrę cōfectio facit ad illud subtractis musco, & spica, & cinnamomum sit ponticum, & addat hypocystidem, & spodium, & fructus rubi cum sumach perficit intentionem. Emplastrum expertum ad consortationem stomachi ipsarum, & retentionem vomitus, & fluxus ventris, est emplastrum nostrum de gallia intentionis caliditatis contra frigiditatē; & si mundificatione indiget, mundificetur, cum geleniabin cum aqua polypodij recti. Inunctio bona confortans ligamenta. ℞. olei myrtini. dr. iij. dissoluatur in eo thuris albi, & mastichana scrup. j. & inūgantur renes, vel ex oleo mast. cum puluere terræ sigillatæ.

Dicta prægnantis spectantia.

Speciale regimen prægnantis est triplex, vnū, quod cōpetit habenti masculum, aliud, quod cōpetit habenti gemellos, et aliud, qđ cōuenit habenti debilem, & infirmū. Primū est duplex, vnū est dispositiuū, aliud cōseruatiuū. Et dispositiuum est, qđ disponit marem, & fœminam ad masculi procreationem, & impręgnationem, & est vt ambo calefiant cū cibis, & potibus, & sumptione mithridati, & cū suffumigationibus aromaticorum, pessarijs, clysteribus, vnctionibus, & proprie cū aromatibus calidis, & cōfortantibus matrem, & disponentibus conceptum, & proprie cum musco, croco, xyloaloe mūdo, & crudo, atque camphora, & cum cōfortatione veretri, & gallia musc. et studeant, vt vtriusq; digestio sit perfecta, & deuitent oia actu frigida, vt poma, & potum aquę, & vt dimittant coitū ad tempus non omnino, qa corrumpit sperma, vt diximus, viuant in gaudio, & decubēt in domo lata, in qua sint picturæ masculorum, & cogitent in masculis, & firment meditationem suam in masculis fortibus, & melioris formæ, & pulchrioris figuræ, & coeant. Conseruatiuum vero est triplex. Primum, vt habenti masculum prædicta exhibita declinent ad calidum parum cum intermissione frigidorum. Secūdum, vt cibus, & potus sit multę qualitatis. Tertium est, quod infra specificabimus in aborsu, si Christus voluerit, qui sit benedictus, & habenti gemellos similia competunt ex cibis. Ex his autem, quæ cum proprietate operantur, hoc est lutum creticum suspensum super prægnantem, præseruat enim eas ab aborsu, & alleuiat partum.

Electarium ad ventositates prægnantium.

Electarium ad ventositates, q̄ fiunt pręgnantibus, & solutiones naturæ, & nominat conseruans fm Io. Serapionis. ℞. castorei, nucis musc. zedoarię, doronici, oīum, ana dra. v. ameos, semi. apij, ana dra. j. semi. hyoscyami al. margaritarum non pforatarum, ana drac. s. zuc. duplum omnium, misceant, & fit potio. dr. j. cum vino. Aliud prę gnantibus, & ventositatibus matricis, & cōseruat embryonem. ℞. zedoariæ, doronici, ana dr. ij. margaritarum non perforatarum, bdellij, corallij, charabæ, & ietæ coctæ, & crudæ, ana dr. ij. castorei, dr. j. s. vsneæ, spicæ, ana dr. s. cheil, croci, gario. ana dr. j. mellis, quantum necesse est, dosis fit dr. j. cum vino permixto, aut misceatur cum zuccharo, & detur. Inquit Abu. ad prægnantes, & conseruationem fœtus, theriaca conseruat fœtum. f Gal. & Andromachi; quæ diatessaron vero dicitur facit aborsum; hoc Serapionis filius dixit. Iuuant ad apostemata accidentia in pedibus prægnantium, sunt papyrus, quando infunditur cum aceto, & ponitur super ipsos, & oleum rosatum, qñ misceatur cum aceto, & concutitur, & inungatur cum eo pes. Et sal tritum etiam cum aceto, & chimolea, & est marmor inuentum in luto viridi, quando ponitur cū aceto, & linitur, & cinis, & sal frixum, quando teritur cū oleo, & linitur tritum in aqua caulis, & aloe, & fausel, & sandalus rubeus, quando linitur cum aqua solatri.

Nota.

De partu naturali, de quibus solummodo procedamus, quantum spectat ad indaginem eorum, & pro ipsorum notitia, causas conseruatiuas, & nocumenta ipsorum, siquæ eueniant cognoscamus, vt eis prouidentiam faciamus, & curam. Cap. 4.

Partus naturalis quid.

PArtus naturalis est, cum fœtus mouetur ad exitum, qui iam completus in vtero fuerit. Sicq; natura ceu intentionis finem adepta, velit in manifestum ducere, quod patrauit, & proinde mater naturę organum in hoc actu mouet ipsum, desiderans expellere nociuum. Et ipsius causa est coarctatio eius, & defectus sanguinis, & aeris, sibi prouenientis a matrice ad eius alimentum, & spiritus eius ad euentrationem, quare recalcitrando mouetur, quærens exire locum suæ coarctationis, vt quod sibi deficit, suppleatur post partum. Et tunc matrix suscipiens nocumentum eius, clausa tam longo existens tempore mox aperitur, & comprimitur, ad eius expulsionē modo quodam mirabili. Vnde Gal. ait, quid enim vtrique naturæ existit mirabilius quam mensibus quidem totis nouem clausisse os matricis, & diligentissime, vt neq; acumen graphij. i. scriptorij suscipiat, perfecto vero concepto distantiam habet tam magnam, vt totū animal exeat per illud? illud tñ diuino præcepto procedit. Habet aūt indicia partus naturalis ex parte temporis, ex parte figuræ exitus fętus: & exeundi modus. Ex parte vero temporis, vt tempus completionis ipsius, sit correspondens tempori creationis eius, & motus, vt superius dictum est. Et si accidat in vere, melius est, quia natura est fortior, & dispositio membrorum ad dilatationem aptior. Et proinde tempus naturale partus duplex erit, vt plurimum contingens. Primum erit mensiū nouem cōpletorum, vel diminutorum in septimana vna, sicut in muliere quadam vidimus ex experto, licet illud raro accidat. Aliud tēpus, & raro cōtingens, est septem mensiū cōpletorū, in octauo vero mense rarius est: & cū est, minus saluat natus. In decimo vero rarissime, licet vt plurimū saluet respectu illius, qđ est, quia natus in octauo, aut nō est cōpletus, quare moritur, aut si est cōpletus, quia creatus in xx die fuerit, & tunc cum petierit exitū in septimo mense, & laborauit, & quia non exiuit, remāsit debilitatus, cum ergo in octauo mēse exit, iterum debilitatur, quare morit, nisi in locis meridionalibus alias septentrionalibus, in quibus sunt mulieres viragines. Secundum Act. & Auer. in partibus suis hispaniæ. Quod si pertranseat octo, tardat exitum vsque ad nouem, quia quieuit in octauo mense, & resumens vires egreditur confortans. Viuet similiter si natus in decimo mense completus fuerit in nono, sed tunc tractans exitum, & non potuit: si exeat in decimo; accidit, sicut accidit nato in octauo, quod si complementum habuerit in octauo mense; accidit ei sicut nato in nono, cuius complementum extitit in septimo mense, licet parum accidat, vt tantum tardent, & virtutis debilitatem significant.

Ex parte autem figuræ partus est naturalis, si egrediat fœtus supra caput suum, fm rectitudinem oris matricis, absq; inclinatione, manibus eius extensis super coxas, & econtra est non naturalis, & quis sit infra dicetur.

Ex parte vero modi, vt sit velox, facilis, & quia absq; accidentibus fortibus, & tunc vt plurimum exit.

c. 31. De signis naturalis partus.

Signa naturalis partus sunt, vt cū peruenit prægnans ad mensem vltimum, fm suam coniecturam, & sentiat grauedinem sub vmbilico, & dolorem in dorso, & in inguine, & caliditatem in ventre, inflationem in ore matricis magnam, & humectationem eius, tunc iam apparent signa partus propinqui. Cūq; mollificatur eius cauda, & inflantur inguina eius, & impletio eorum fit fortior, tunc partus erit starim, & proprie si aquam emittat.

Et signa facilis partus sunt, vt sentiat doloré ante partum in anterioribus, & declinet ad pectinem, cum vero ad posteriora declinat, est debilis. Et regimen eius est, vt dimittat naturæ obstetrix, & nihil agat, sed confortet parientem cibis bonis donec pariat; deinde ciber eam cibis facilis digestionis, boni nutrimenti, mulię qualitatis, & paucæ quantitatis, & vinum sit odorifer. Et studeat in mundificatione eius perfecta, quæ in masculo primo tenditur vsq; ad xxx. in fœmina vero vsq; ad xl. dies. Imperfecta enim mundificatio est causa omnis praue dispositionis, quæ ei accidere possit, quæ multiplex est, sed, quę in difficili partu plurimum accidere consueuit, dicere differemus de causis ad cap. illud, vbi de omni praua dispositione ipsarum intendimus latius dicere dante Deo.

De mala complexione matricis,& cura eius. Cap. 5.

Mala complex. Matricis duplex.

MAla complexio matricis,eſt ſimplex,& compoſita,& vnaquæque,aut eſt pura,aut impura, & cuiuslibet quidem cauſa, aut per vicinitatem, & proprie eius curæ,& cauſæ procatarcticæ aliqua cauſarum, quæ ſunt notæ,& cauſæ per communitatem eius ad hepar,et renes calidos,vel frigidos,vel totum corpus. Cauſa vero impuræ,& eſt plurimum, aut eſt propria, & eſt humor coadunatus,& collectus,aut a ſuperioribus miſſus, vt a toto corpore,vel dictis membris.

Cauſa.

De ſignis mala complexionis. 5. apho. 62.

Signa malæ cõplexionis matricis,quædam ſunt communia omni malæ cõplexioni eius,et ſunt defectio actionis propriæ,ſcilicet cõceptus,& ſterilitas. Inquit.n. Hip. quęcũq; frigidas,& denſas habẽt matrices, & calidas ardẽtes,vel ſiccas,vel humidas valde, nõ cõcipiunt. Quædam vero ſunt propria calidæ, & ſunt inflatio percepta in partibus vuluæ,& membris adiacentibus,& communicãtibus illi,pruritus,& punctio, & deſiderium coitus forte,velut priapiſmus, & fortis attractio ſpermatis,& vlcera matricis,multitudo pilorũ pectinis, & diſpoſitio menſtruorũ,quia paucitas,quoniã ipſum cõſumpſit adu ſtio, & calor ipſorum, qui in panno in nocte ſuppoſito poteſt cognoſci, & proprie cum exiccari permittatur in vmbra,nã color apparet vehementis rubedinis,& nigredinis,& citrinitatis,& odor eorum grauis,& acutus, & anticipatio temporis. Et tinctura aquæ,& ſiccitas oris,et velocitas pulſus,& regimen præcedens calidum. Et frigidæ ſigna ſunt prædictis contraria,& conceptio difficilis. Et ſigna humidæ ſunt tenuitas menſtruorum, & cauſa ſuæ humiditatis eſt aborſus facilis. Et ſiccę ſunt illis contraria,& difficilis partus.

Curatio.

Cura eius,ex dictis in cura malæ cõplexionis renum, & veſicæ,& teſtium,eſt manifeſta, & eſt tres res. Prima abſcindit cauſam,ſi adſit,ſecunda alterat dyſcraſiam,tertia corrigit accidentia,vt debilitatem, & dolorem eius, de qua infra dicetur.

Peſſarium ad calefaciendũ matricem.

Confectio peſſarij ſm Raſ. ad calefaciendum matricẽ,& adiuuat ad impręgnandũ. ℞. caſtorei,ſtyracis, galbani, euphorbij,opopanacis, carpobalſami, granorum been,coſti,bdellij,ſpicæ.ana partes æquales, reſoluantur cum vino,& fiat peſſarium noctibus pluribus, & ſumatur in potu omni die de diamarte. deinde ſuffumigetur cum eis,& approximetur ſocio.

De ægritudinibus matricis,ex quibus eſt oppilatio. Cap. 6.

Oppilatio quotup.

OPpilatio matricis, aut eſt in collo, aut in concauo eius. quæ vero eſt in collo, aut in orificio eius eſt exteriore occurrente vuluæ,aut in meatu, aut in orificio interiore, concurrente matricis concauo, quod os matricis intrinſecum dictum eſt; aut eſt in orificijs venarũ menſtrualium. Quæ vero eſt in concauo eius, aut eſt in meatu vaſorum ſpermatis,aut in orificijs cotyledonum. Etiam eius,quæ eſt in orificio exteriori,aut eſt ſoliditas panniculi, qualis eſt in virginibus, aut res carnoſa ibi, velut virga naturaliter concreata, aut apoſtema durum ibidem prẽter naturam eueniens,aut incarnatio vlceris, hæmorrhoides inflatæ,morum,claui,verrucæ,& quælibet eſt carnoſa.

Cauſa.

Cauſa eius,quæ in meatu cõtingit,vt plurimũ eſt carnoſa. Cauſa vero eius, q̃ eſt in orificio interiori, quod os matricis dictũ eſt,ſimiliter eſt carnoſa, vel pinguoſa in præter naturã craſſis,& cauſa eius,quæ eſt in orificio venarũ menſtrualium,vt plurimũ eſt coarctatoria, & raro eſt attenuatoria, rarius carnoſa.& cauſa eius, quæ eſt in meatu vaſorũ,& orificijs cotyledonum ſimiliter exiſtit.

Signa quædã ſunt cõia,quædam propria. Communia ſunt,nam quęlibet ipſorum ſi fortis eſt, fit cauſa ſterilitatis, ſi vero debilis, cauſa erit difficilis imprægnationis, & partus. Cum enim panniculus ille naturalis procreatus non ſit ſolidus,licet non ruptus,ſed foramina habeat plura,per quæ matrix poſſit de ſpermate etiam proijcere extra ipſam,& in faciem eius,vel in exteriori loco calido temperato,puta balneo,in quo ſua caliditas conſeruetur ſuo orificio occurrente,et trahetur aliquid deſiderio ſui, cum ſit parum,& conceptio fiet,& tamen cum difficultate,vt Philoſophus ponit,licet ſupra in cap.de ſpermate a Gal.aliter ſit dictum. Sed ſigna propria diſtinctiua ſpecierum,& cauſarum ipſarum ſunt.nam quæ eſt in orificio exteriori, eſt manifeſta, quia ſubiacet ſenſui, & eſt prohibens,vel impediens coitũ. Ea vero,quæ eſt in meatu,& orificio interiori,eſt occulta,& cognoſcitur per ſterilitatem. Alijs vero cauſis exiſtentibus ex his,quæ infra dicere debet. Sed inter eas diſtinguit poſitio, vel intromiſſio digiti obſtetricis.cum enim non inueniat duritiẽ coarctantem meatum,oppilatio erit in orificio interiori. Si vero inueniat ibidem, oppilatio erit in meatu exteriori. Et ſi ſine dolore,eſt carnoſa. Si vero cum dolore, erit apoſtemoſa,& æſtate prolongatur,hyeme abbreuiatur,& fortaſſe erit vtrobiq;. Ea vero, quæ in meatu eſt, cum carnoſa exiſtit,ſimiliter digiti impoſitio illud oſtendit,& dolor perceptus in coitu. Signa vero eius, quæ in orificijs venarum menſtrualium ſunt retentio,& priuatio menſtruorum,cum ſignis dominij humoris craſſi,et viſcoſi. Sed ſiquidem ſit in concauo, & in meatu vaſorum ſpermatis,ſunt matricis præfocatio, niſi aliud contradicat. Et eius,quę eſt in orificijs cotyledonum,& poſt impręgnationem,aborſus velox,deficiente fœtui ſanguinis alimento, licet illud quandoque ex totius corporis communitate contingat,quia ſiccum, & tenue ſit prout Hippoc. dixit in aphor.

De cura oppilationis matricu.

Cura eius,quæ eſt interioris orificij,poſſibilis eſt,& facilis. Et ſiquidem ſit carnoſa,cura eſt duæ res. Prima eſt abſciſſio carnis additę. ſecũda eſt regnationis phibitio.

Prima completur dupliciter. ſ. cum corporis diſpoſitione,& modo. Et eſt,vt ſedeat coram lumine cum pauco ſubſtentaculo ad poſteriora, & eleuatis coxis crura faciat adhærere eis,& brachia ligentur fortiter ſuper eis, & in curuatura ſuorum poplitum; deinde cum ſciſſione auferantur,& ſit illud,aut cum ligatura ſtricta.donec putreſiat,& cadat,vt non accidat fluxus ſanguinis,vt dictum eſt in hæmorrhoidibus; aut cum corroſiuis pharmacis, aut cum inſtrumento ferreo acuto taliter, vt de addita non remaneat aliquid,nec aliquid de radicali tangatur. Deinde regatur cum ſtypticis exiccantibus medicinis. Et quandoque in * accidentibus medicinis,quæ notæ ſunt, & quandoq; cum corroſiuis.

** incidentibus.*

Si vero fuerit panniculoſa, cura erit etiã duæ res. Prima eſt apertio. Secũda apertionis cõſeruatio. Prima cõpletur cum ſciſſura primo modo. Secunda cõpletur dupliciter,primo modo cum interpoſitione pilæ ex lana in ſuſa in oleo,& vino. Secunda cũ conſolidatione labiorũ ſciſſurarũ. Fit autem cũ ſtypticis,& cicatrizantibus medicinis,quæ notæ ſunt,quas ſequatur cõcubitus freq̃s.

Documentum.

Sed ſiquidem ſit interioris meatus, & carnoſa, cura eſt quatuor res. Prima eſt extractio cauſæ, ſi poſſibile eſt,cum vncinis. Secunda eſt abſciſſio eius cum inſtrumento,ſed fiat cum cautela, vt paulatim incidatur, non ſubito, & in multa quantitate; ne frangatur veſica, vel aliquid de matrice,& incurrat ſpaſmum & cuzez. Tertia erit, vt inciſio tegatur in principio, cum lana infuſa in vino pontico adhærenti inciſioni. ſecundo cum vnguentis lenitiuis conſolidantibus vlcera ventris, & ſuppoſitis cum naſali, & ſint actu omnia calida, & a frigore preſeruentur. Quarta eſt accidentium correctio; vt eſt dolor,qui oportet, vt ſedetur cum medicinis mollificantibus dictis ſupra in teneſmo, & fluxu ſanguinis: cuius regimen ſuperius habuiſti.

Accidẽtiũ correctio.

Eius vero quę in orificio interiori exiſtit, cum carnoſa,cura eſt impoſſibilis. Sed eius, quæ eſt in orificijs venarum menſtrualium,& vaſorum ſpermatis,& cotyledonum ſi coarctatoria ſit,cura eſt impoſſibilis. Fiat autem cum incidentibus,& ſtypticis pharmacis, prout in cura retentionis menſtruorum dicemus. Quòd ſi fuerit carnoſa,eſt etiam impoſſibilis. Si vero attenuatoria fuerit hæc,

rit hæc, vt in ipsa accidit in consumptis, curabitur rehumectatione vniuersali totius, cum regimine humectatiuo, & particulari partium ipsorum, cum balneis, & sessionibus in eis, & vnctionibus, & humectantium rerũ, quæ notæ sunt. Et ex appropriatis sunt medullæ laudabiles positæ, & carnobite, & myrrha lenit duritiem coarctantem, & oleum de lilio, & vinum & bdellium est cõueniens. Si vero apostemosa fuerit, quæcumque sit iuuabitur cum mollificantibus, & resoluentibus temperatis in modum encatiusmatis approximatis cum iniectionibus vnguentorum, pessarijs ex eisdem inunctis. reliquas particulares operationes chirugico dimittendo. Et in cura hœmorrhoidarum, & mori, aliorum, cura ipsorum in virga, & ano superius dicta, est nota. Et ex appropriatis simplicibus in apertione oppilationum matricis est vchuen, & bdellium vtrumque, spodium aperit os matricis, mundificat eam, & prouocat mẽstrua, oleum maioranæ calefaciendo, & subtiliando confert coarctationi oris matricis perducentis ad præfocationem, & oleum narcissi aperit coarctationem, & confert doloribus eius, & oleum abrotani, semen vrticæ cum vino bibitum aperit os matricis, & gallia, & medicamina composita sunt, quæ ex his componuntur.

De suspensione matricis, & ascensu eius, & declinatione ipsius, & descensu, seu præcipitatione. Cap. 7.

Matrix vt mouetur. MAtrix mouetur de proprio loco, & quandoq; subleuatur, & suspenditur: & quãdoq; declinat ad alterum laterum, dextrum. s. vel sinistrum. Et quandoque descendit, & præcipitatur adeo, vt quandoq; extra egrediatur, & quandoque vtrisque motibus simul mouetur.

Causa. Causa autem est duplex. vna præter naturam, & alia naturalis. Præter naturam causa est ipsius motus distincti. & plurimus secundum Gale. est spasmosa contractio concatenationum ipsius, propter repletionem venarum ipsius, orificijs venarum abstractis: cum enim concatenationes superiores repleantur apostemosæ, vel non apostemosæ, eis contractis subleuatur matrix, & suspẽditur. Quandoq; causa illius est ventositas subleuans. cum vero lateralis, declinabis ad alteram partem, cuius concatenatio est contracta; reliqua. s. extensa, seu mollificata. Et quandoque causa in ea, sunt humores crassi, & viscosi collecti in ea. Sed si concatenationes vtrasque non spasmari, sed & mollificari contingat, & extendi; necesse est descendere ipsam. Causa autem mollificationis est accidens, & est humiditas viscosa, mucilaginosa, aggregata in eis. Et quandoque est primitiua, vt frigiditas subintrans ex aere frigido, balneo frigido, & sessione super lapidem frigidum. Causa vero extensionis earum primitiua; vt casus, & percussio, cursus fortis: aut tussis, & vociferatio; aut sternutatio vehemens; aut terrefactio ex strepitu, non inquantum retrahit, sed inquantum tractũ calorem, & spiritum subito extinguit, & infrigidat, & sic paralyticum facit, aut difficultas partus, & grauitas, aut magnitudo virilis virgæ, aut labor obstetricis in extrahendo fœtum, & secundinam; aut exitus eius subito: aut putrefactio concatenationum, & ligamentorum. Causa autem naturalis, est causa vtriusq; motus ipsius, & simultanei cum successione, modo supra, modo lateraliter, modo infra, et est, vt existimo, quam Gal. asseruit, affirmans Platonem, cum inquit. vẽtriculi, qui in vulua dicuntur, cum sint quasi animati, concupiscunt filios procreare, si diu permanserint, q; fructum non afferant, angustiantur, & nequeunt vno loco manere; per corpus enim moti vias spiritus oppilant, anhelitum etiam corrumpunt, quare diuersa, & magna accidentia in mulieribus fiunt.

a. de lo. aff. cap. 5.

a. de lo. aff. cap. 5.

Signa. Signa quidem, & accidentia, quæ ex subleuatione eius contingunt, sunt dolor, & grauedo super vmbilicum, & sensus rei rotundæ: vel sicut manus apprehendens ibidem, anhelitus corruptus: timor & tristitia, abominatio, fastidium, dolor capitis, vertigo, scotomia, & discreta mulier sentit illam, & eructatio, si cum ventositate fuerit. Declinationem eius, & accidentia comitantur. s. dolor, grauedo, alteratio laterum, remotio oris matricis ab oppositione recta, per quam in ipsam immittitur sperma, quare conceptio impeditur, & obstetrices cognoscunt per tactum cum digitis partem declinationis, & cognoscunt, an sit a repletione, apostemate; aut per duritiem in constrictione inuentam, & quandoque accidit præfocatiua, & proprie cum declinat ad sinistrum, & hydrops, & mola proprie, & cum declinat ad dextrum. Descensum vero eius comitantur accidentia, & dolor renum, & laterum, & inguinum, tensiuus, & in pectine grauatiuus, spasmus, & tremor, & sensus rei rotundæ in pectine, in egestione vrinæ difficultas, ex eo quod matrix descendens, comprimit meatus fecis, & vrinæ, quæ erit alba in colore, & spissa in substantia, liuens superius cum resolutionis crinoidalibus, flaui coloris, & nigri, multæ adhærentiæ refidẽtis in fundo. & apud vluam sentit rem descendentem leuis tactus, propter eius connexionem, & cum egreditur magis, est a manifesta. Et siquidem in causa sit res præter naturam, puta repletio venarum, cum obstructione orificiorum ipsorum, indicat eam retentio menstruorum. Si vero sit causa mollificans, antecedens regimen, & exitus mucilaginis appositione collyrij, & humiditatis multiplicatio in natura cum alijs circumstantijs consimilibus. & si ventositas, est ibi sonitus, & rugitus. Si vero sit primitiua est manifesta. Si vero causa fuerit naturalis indicat eam consuetus conceptus, nec priuatus cum sanitate, fortitudine, & hilaritate corporis, & bonitate regiminis.

Cura. Cura eius, quæ præter naturã est ex repletione, est quinque res. Prima est euacuatio. Secunda est ipsius matricis reductio. tertia est ipsius reductæ conseruatio. quarta cõueniens regimen. quinta correctio accidentium. & similiter quæ mollificatione procedit. Euacuatio vero est duplex. vna repletionis venarum, alia humoris crassi, & viscosi, earum orificia obstruentis, vel mollificantis concatenationes, & ligamenta. Primam rem cõplent phlebotomia saphenæ in ascendente, & in declinante ex opposito pede, & in descẽdente ex basilica. Secundam rem cõplent pharmaca propria, præmissa præparatione, educẽtia toto corpore, si cacochymia sit in eo influens illi; * & contraria parte * mota eius. & fomentationes, sessiones, unctiones, & nasalia appropriata, in educendo illos ex matricis partibus; quæ infra in cura retentionis mẽstruorum dicentur. Secundum est retractio eius ad oppositũ, & reductio ad medium loci, & equalitatem. Completur autem in subleuata eius tractio ad infra cum sternutatione ex obtetanico, retentione anhelitus, & uentosis in ambobus inguinibus, & pectine, & coxis, applicatis. & dolorosis ligaturis in cruribus, & pedibus. Et in declinatione ad alterum, cum earum appositione in oppositis tantum. & similiter ligatura, cubitus super oppositam partem. Et in * descendendo cum appositione earum, supra dorsum, & renes, supra umbilicum, & latera. & ligaturis manuum. & cum applicatione odorabilium, uel fœtidorum circa nares, os, & uuluam. delectatur enim matrix, quasi animata existens, odoribus, & tristatur fœtoribus, ut currat ad illos, fugiat uero fœtidos; non quia mentem, & intellectum habeat, ut animal; sed a sui proprietate; qua dotauit ipsam natura. Et proinde in subleuata, fœtida naribus, & ori applicentur; odorabilia uuluæ. ex quibus proprie est gallia suffumigata; hoc enim descendere facit matricem præfocatam; & declinantem ad alterum latus. Similiter econtra in descensu, eius reductionem adiuuabit obstetrix post balneum, uentrem manibus fecernendo, & cum intromissione digitorum in uuluam inunctorum adipe gallinæ, uel anatis. & ad proprium locum subleuando, & coæquando, & ad rectitudinem reducendo, cum appositione uentosæ magnæ in medio fuminis, in umbilico, in medio dorsi. Tertia est conseruatio ipsius iam reductæ, quod remissione accidentium, & relatione obstetricis cognoscere poteris, & illud cum quiete, & decubitu

De phlebotomia.

* ex
* mota

* sui.

cubitu supino,& stypticis applicatis intus, & extra, cum embrochis ex vino stryptico decoctionis, vnctionibus,& emplastris, & per omnem modum approximatis, ex quibus sunt propria experta simplicia,& composita, quæ infra dicentur. Simplicia sunt myrtus, acacia, cortices granatorum, & rosæ, schænanthus herba, quæ oritur super lapides, cum sunt in aqua, & faciunt lubricare pedes,& lentes, & breuiter omnia stryptica odorifera. Quarta res est regimen conueniens, & est, vt regatur in aere temperato declinante ad frigidum. Hippocr. inquit motus a caliditate est, e cõtra frigidum paralyticum faciens. virtet omnem motum animæ, & corporis, & omnes superiores nominatos. Repletionem ciborum, proprie viscolorum, crassorum, frigidorum, ventosorum, & salsorum: vtatur vero bonis, & stypticis. Et potus sit frigidæ aquæ,& stypticæ, crassæ, & aluminosæ diuersorum. Et inaniatur clysteribus, vel vomitibus, vt supertius dictum est. Vtatur quiete, & somno. Quinta res,& vltima, est accidentium correctio. & ex medicinis accidentia prædicta corrigentibus, quædam sunt communia,& illa sunt balneum ex aqua dulci, decoctionis anodynorum mollificantium. Quædam sunt propria, quæ ex dictis,& dicendis in proprijs capitulis colligere potest prudens.

Si vero causa fuerit naturalis, cura erit altera duarum rerum, vel conceptionis, & generationis procuratio, si possibile est: vel cum suo viro si honesta, vel cum alio, si inhonesta, vel libidinis extinctio, si vidua sit, vel virgo, vel virum absentem habeat. & hanc complent sperma exiccantia, quæ dicta sunt in cura gonorrhœæ, pollutionis,& coitus exuberationis. Abuhæ dixit in descendente resupinetur mulier, et aperiat quod est inter crura sua,& assume lanam ex lenibus velleribus,& madefactã adhærere fac matrici. Deinde accipe lanam aliam, & infunde eam in acaciæ succo, aut in vino, in quo dissolutum sit aliquid stypticum.& pone super os matricis, & redit cũ facilitate ad interiora, deinde accipe aliam lanã, & eã cũ aceto pone super vulnam. & præcipe mulieri, vt iaceat super latus, vel dorsum,& aduncet crura sua, & ferinet lanam, vt est, temperata in ea, ne cadat. Et pone ventosas super radicem suminis eius, & super dorsum, & faciam odorare odores bonos valde.

In declinante detur in potu oleum de chetua,& similia educentia phlegmaticos chymos:& ventosas, & encathisma cũ decoctione spicæ, confert lubricitati matricis. Abu.etiam dixit folia vuicæ recentia,* reddunt matricẽ exeuntem, loco emplastri contrita,& superpositæ, & bouinum stercus suffumigatum. Gal. dicit, cum mater egreditur, ammoniacum distemperatur cum succo absynthij, & inde inungatur venter cum penna; postea accipe castoreum, rutã, artemisiam æqualiter, in vino coquantur cum consumptione duarũ partium, & tertiã da in potu. Et in summa cõuenit cura eius,cũ cura mollificationis,& exitus ani.& dixit, si mater lateraliter moueatur, vt tortionem, & rugitum sentiat, quod indicat ventositatem interclusam, apiũ, fœnugrecum, & ruta, in vino dabitur, vel coctum cum melle, vel doronigi, & schænantham,& aristolochia rotunda. Item accipe agaricum, asphaltum, semẽ plantaginis,& laureæ,& pulueriza cum vino cocto. Item aristolochia,& propter coctã cum oxymelle stryptica, ventositati matricis est propria,& stomachi, arq; splenis. Itẽ intromitte in balneũ, & post ipsum fac emplastrum de succo rapistri,& farina hordei;& appone ventri,& vulvæ.

Item ad exitum matricis causa virilis virgæ, fœtuationis, vel alterius causæ primitus, linc pannum lini cum pice, vel aliquo oleo pulegino, vel muscelino, & imprime vulvæ;& liga, quou q; mater per se resideat, & calida facta sit. Si vero frigiditatem receperit, balneetur in aqua decoctionis foliorum lauri, pulegij, abrotani, & cnulæ,& artemisiæ; deinde suffumigetur cum musco, ambra, & gallia.

In ascendente, balneetur cum aqua cicerũ; quã sublenat,& sedat dolorem. & suffumigetur cum capillis, vel scarpis, vel ala. & inungatur venter cum oleo sambucino, vel de enula, vel nardino, anethino, de lilio, & rutaceo. Syrupus ad digestionem humorum phlegmaticorum, & mollificantium ligamẽta matricis; aut si descendat,& obstruantur orificia venarum; quare retinentur, & contrahuntur,& fiunt causa suspensionis,& declinationis. Recipe artemisiæ, radicũ ireos, enulę, radicis lilij, chamędryos, chamæpityos, thymi, iringiorum, rorismarini, radicum ireos, & buglossæ, radicum capil. veneris, adiãtos, aã. M.j. anisi, marathri, epithymi, florũ vtriusq; stœchados, petroselini, seminum asparagi, spicæ celticæ, schænãthi, liquiritiæ mundæ, ana vnc.i. zucchari lib. ij. vini mali granati, li. s. fiat syrupus, de quo vtatur mane, & sero cum aqua pluuiali. Digesta materia purgetur cũ his pilulis. ℞. theodoricon anacardinum, benedictæ, ana vnc.i.s. agari scrup.i. esulæ. scrup.ij. fiant pilulæ.

Et post tertium, intret balneum istarum herbarũ ℞. artemisiæ, radicis ireos, lilij, althęę, buglossæ, ana M.i. omnia bulliant in aqua,& fiat balneum per duos dies,& tertia die post balneum phlebotometur de basilica. quibus expeditis fiat hæc suffumigatio prædicta, & erit efficax, si Christus voluerit. Et cum matrix ad proprium locum redierit, apponatur hoc emplastrum super sumen, & renes. ℞. masticis, thuris albi, opopanacis, terebinthinæ, galbani, serapini, resinæ, styracis liquidæ, colophoniæ, ana vnc.i. ceræ rubeæ, drach.ij. fiat ceratum.

De præfocatione matricis, & medicinis eius. Cap. 8.

PRæfocatio matricis, siue suffocatio, siue anhelitus abstentio dicatur, in præsenti capitulo hæc ostẽdere est intentio, passionẽ enim matricis significant quædam, quæ a suis accidentibus sortita est nomen, commixtus ex spasmo,& syncopi. quare Abu. eam dixit modum esse quendam epilepsiæ,& syncopis. & ex sensus, & motus ablatione, atque anhelitus, quare Gal. eam suffocationem dixit. Causa vero ipsarum est passio, scilicet cordis, cerebri,& aliorum principalium, non propria tamen, sed ex colligantia ad matricem principaliter patientem, mediatione velaminis,& venarum pulsatilium,& quietarum. ex menstrui, vel spermatis diuturna retentione. quare matricis suffocatio dicta. Et modus est, cum enim menstrua retinentur, matricem necesse est pati multipliciter, prius Hippo. dicente in apho. Menstruis pluribus venientibus, accidunt ægritudines, & non venientibus a matrice accidunt ægritudines. tales autem constat omnis generis esse malæ complexionis, & repletionis receptaculorum,& venarum ipsius, extensionis, & solutionis continui. Malæ complexionis frigidæ pluris, cum materia frigida sit,& multa,& quandoque calidę sit, putrefiat; augmentum etiam si ex nutrimento calido fiat infrigidato.& non sequitur, nisi ex eo accidat putrefactio; quemadmodum enim putrefactio ex caliditate, ita ex putrefactione caliditas accidit, ait princeps Abu necnon, & quandoque *apostematum, eius natura non potente materiam extra ducere, propter obstructionem meatuũ. quare spargitur in substantiam matricis, et apostematis, cooperante dolore, prouocante alia menstrua superipia; necnon,& materiam aptam trahi, si quæ in corpore sunt: aut quia ab ęgritudinibus propria proueniũt accidentia. & propter colligãriam ad principalia, insurgunt alia totum corpus vexantia. Proinde ex replerione prędictorũ, matricis motus præter naturam prædictis accidit, cum suis proprijs accidentibus supernus distinctis. Extensiones vero eius dolores fortes adeo, vt mulierem torquere faciant vndique,& caput genibus implicari, vt resolutionis, syncopis prouenit malitia frigidæ complexionis. obstructione meatuum,& pororum ipsius: quare materia coarctatur,& coarctata infrigidabitur,& putrefier,& fumum emittet, propter sui malitiam venenosum naturæ mulieris,& calori eius innato a specie tota contrarium, & cum non habeat spiracula, quibus extra corpus possit excludi; est necesse sursum ascendere ad stomachum,& cum

Vteri præfocatio 3.d.

3.dcb. af.1

3.apho. 22.

*apostemator.

cum eo peruenerit,ibi nauſeam gignit,vomitum,& om A nem eius actum perturbat, & diaphragma infrigidando,prohibet eius motum.quare anhelitum corrumpit, vel tollit aſcenſum,licet aliquis ſit neceſſarius,quamdiu viua exiſtat. Et maxime quia vlterius aſcendẽdo ad cor, calorem naturalem in eo tanquam in ſuo principio ſic debilitat extinguendo, quod magna ſenſibili euẽtatione non eget. ſicq; igitur neceſſitate diminuta,& organo impedito anhelitus adeo ſenſu priuatus exiſtit, quòd ablatus totaliter videtur.ad cuius indagationem lanam ſubtilem carminatam bene inter nares, & os, talibus antiqui mandauerunt apponi,vel cyphum plenum aqua,ſupra ſtomachi orificium. Exiſtente enim anhelitu quantum libet diminuto eo mouentur,& eis non commotis, priuato anhelitu,mortua iudicatur:proprie cum ex tali fumo cor ſic etiam conſtringatur,vt neque ſpiritum per arterias emittat.quare pulſus ibi aufertur, neque calor, nec ſanguis apparet p venas, vnde corpus infrigidatur, & pallidus color apparet,viuido occultato,mortalis. Et B etiam ſyncopis accidit,vlterius aſcendendo, & cerebrũ attingendo ſpaſmum gignit,* & eius contractione in ſe, quare contrahetur vniuerſaliter prius. Et deinde ſuper occupato cerebro,ſenſus,& motus auferetur in toto;quibus ablatis ſecundum actum, & habitum includitur vera mors. Quæ accidentia ex retentione ſpermatis magna,ac fortiora & terrenda eueniant neceſſe eſt. Res tamen quanto purior eſt,& magis naturæ conformis,maioris eſt iuuamẽti, quamdiu cum natura cõſiſtit, ſcilicet quod naturale, & peioris conuerſionis, atque malitiæ, cum in contrarium ſuæ naturæ vertatur magis, circa naturæ vigorem perdendo. Et proinde licet ex ſanguine ſperma ſit generatum, quia eſt ex eo per alterationem depuratum, & coagulationi propinquum,per naturam ad conſeruationem ſpeciei ſolicite reſeruatur menſtruũ ex eo,vt ſuperfluum ſequeſtratur, cum, in contrarium ſuæ naturæ vertatur deterioris conuerſionis: quia per congelationem, vel putrefactionem malitiam Veneni acquirat,maxime ſi ex mala materia fuerit,& C peioris impreſſionis,quã accidentium terrendorum,quàm ſanguis cum deſierit eſſe ſanguis,quod clare patet in lacte, quod cum ex ſanguine generetur ſic maioris erit iuuamenti,quàm ſanguis,cum in propria natura exiſtat,propter eandem aſſignatam cauſam,& cum in contrarium naturæ vertatur,vt per congelationem, vel corruptionẽ in ſtomacho,ſit peioris conuerſionis, quàm in naturam veneni,& maioris impreſſionis atque malitiæ,quã ſanguis,ſi a ſua natura propria permutetur; prout ſupra in ſtomacho eſt mõſtratum. Quamobrẽm arbitramur Serapionem exiſtimaſſe ex ſolo ſpermate debere cauſari. quod quidem arguit.quia viduatis mẽſtruatis etiam accidit, & coniugatis, etiam illis retentis non contingit, quaſi voluerit dicere ex menſtruorum retentione non contingat,quandiu ex ſpermatis retentione,nec ita prava. Qua propter eius euentus licet ſit rarus, plurimũ tamen accidit in ſanguineis mulieribus,viripotentibus,& adoleſcentibus,& ſpermate abundantibus, libidinoſiſq; D coire conſuetis,non viduatis, & conſeruantibus caſtitatem,& quibus menſtrua retinentur, & autumni tẽpore.

Verum quandoque accidunt huic ægritudini periodi ſicut in epilepſia. Et cum appropinquat periodus accidit debilitas conſilij, & pigrities cogitationis, debilitas crurum,& citrinitas faciei,* diſnia,pulſus cordis,& dolor capitis,& quandoque ſitis. Cum ergo firmatur accidit ſubet,vel permixtio rationis,deſtructio ſenſuum, & deſtructio vocis,et ſpaſmus,cum rubedine maxillarum, ſyncopis & ſtridor dentium. Et cum appropinquat hora reſolutionis eius incipit apparere humiditas quædam ad partem receptricis,quæ ad tactum ſentitur, & redeũt ſenſus earum,& intellectus,& quod ex matrice ſit cum retentione menſtrui,vel ſpermatis,ſignum eſt,quod eſt, quia accidit in muliere ſana boni regiminis,vidua,cuius menſtrua non defecerunt.

Sed ſigna eius, quæ eſt ex menſtruis,ſunt; quia præceſſit retentio menſtruorum, quam indicat quandoque generatio lactis im mammillis. Hipp. dicente in aphor. Si mulier,quæ neque prægnans eſt,neque generauit, lac habet, eius menſtrua defecerunt, grauedo corporis,debilitas ſenſuum, & alia ſigna retentionis ipſorum, quæ capitulo ſuo dicentur. Et ſunt diuerſa ſecundum diuerſitatem humoris vincentis in ſanguine, quem color menſtruorum oſtendit. Cum ergo in eo vincit melancholicus, accidit melancholia, & mania, & loquetur ſola, propter cerebri communitatem, & ſyncopis fortis,propter communitatem cordis,& deſtructio anhelitus propter communitatem amborum,& diaphragmatis. Quod ſi phlegmaticus erit, grauiora, & quietiora habebit accidentia. Et ſi cholericus erit acutus,& incolumis. Signa eius, quæ eſt ex ſpermate,ſunt, nam incipit cum nocumento anhelitus, & magnificatur timor, cum emiſſione coitus conſueti,menſtruis non retentis. Et accidit multoties, quòd cum obſtetrix tangit matricem,eius ſpaſmoſa accidit commotio,& deſiderium; * qualiter deſcendit ſperma groſſum,& ſanatur. & quandoque deſcendit illud ex contractu ſuipſius, & inuenit requiem. Sed numquid accidat ſeruantibus caſtitatem præfocatio,ſicut mulieribus; quæ cum nõ accidat, videtur arguere,quòd non ex ſpermate,ſed ex menſtruis accidat ſolum:cuius contrarium Serapio dixit. cui Gal. reſpondit, quod viris in retentione ſpermatis longa accidentia accidunt, multa praua, quæ ſupra cap. de illo, quem dimiſſio coitus lædit,habuiſti. non tamen ſic frequenter,eo quod laboribus reſoluitur,& non congregatur; nec tam grauia, moleſta, & terenda, cum non ſit ex tam mala materia in viris, ſicut in fœminis. Eſt enim in eis ex generatione ſanguinis mẽſtrui,quod melancholicum eſt, & ſuperfluum, niſi ſit coarctatum in profundo corporis, ſicut in muliere: Quare ſimiliter principalia non lædunrur,quod declarat, quia mulier in tali paſſione mortem frequenter incurrit,maſculus vero nunquam. Et qualiter non accidit in prægnantibus, in quibus menſtrua diutius retinentur. quod quidem contingit; quia licet in eis menſtrua retinentur, ex puriori tamen eorum parte embryo nutritur,& augmentatur; & quod ſuperfluit ex eis vtiliter, à natura partui reſeruatur, ſicque ne putrefiat, vel congeletur, ſtudioſe intercluſum in ſecundine panniculo conſeruatur. ex quo matrix non patitur; & fumus etiam ad ſuperiora principalia non aſcendit,niſi grandis ſit cauſa; & illud eſt raro. Præterea cur ſenſu ablato ſpaſmus contingit,cum dicat Philoſ. quòd ſenſus,& motus adæquãtur. vt etiam Gal. quod ſentire pari eſt,quod eſt minus; moueri vero agere,quod eſt maius. Item ſi ablato ſenſu, motus remanere non debeat,quomodo ablato ſenſu, & motu ſpaſmus,qui eſt motus,ſequeretur? Quibus dicendum, quod ſpaſmus motus eſt præter naturam; nec etiam inconueniens eſt ſenſum, & motum naturalem amitti actualiter; & eum, qui præter naturam eſt, accidere. dicente Hipp. in aphoriſ. Si inebriatus quis repente ſine voce fiat: ſpaſmo innato moritur. Et ſiquidem ſenſu,& motu naturali omiſſo, præter naturam motus qui ſpaſmus eſt accidat; multo magis,ſolo ſenſu ablato,talis motus præter naturam contingere poterit. Et quod dicit Gal. veritatem habet in ſenſu,& motu naturali; vel vbi per eundem ſunt neruum: Præterea ſi ſimilis eſt epilepſiæ,ſpaſmo,& ſyncopi,apoplexiæ,& lethargo,eo quod omnibus in ſupradictis accidentibus conuenit, in quo à ſingulis differt? Differentia vero eſt duplex inter eam, & prædictas; vna eſt ſpecialis: alia generalis. Generalis eſt namque:quia licet in ea ſint accidentia prædictarum, ſunt tamen in ea non ſingularia, & diſtincta, ſed omnia confuſa & mixta. Specialis eſt, quia epilepſia fit abſque menſtruorum retentione,& in coeuntibus magis, & os ſpermatis in ea, quæ difficilis eſt: & ex cerebro. nec narrat,quę acta ſunt epileptica,cum euadit a paroxyſmo,ſicut iacit præfocata;niſi præfocatio maxima ſit,& immoderata;nec ſentit aliquid eleuari ſurſum, vſque ad os ſtomachi & deponi. nec non,& in alijs, quæ dicta ſunt accidentibus epilepſiæ. Prætera in epilepſia ſenſus,& motus

Viri præfocatis ex ſpermate eſt peior.

Sera. opinio.

** ſigna.*

De ſignis præfocationis matricis 1. aphor. 39.

** quam de tam.*

1. de loc. aff. cap. 6. & 4. eiuſdẽ ca. 4. Reſponſio.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0723-1 DFG

tus integre eſt ablatus; in hac vero non integre. Præterea inter ipſam, & lethargum diſtinguit febris continua, quæ lethargum concomitatur; & pulſus vndoſus, plenus, & principium doloris in capite in præfocatione
Solutio. diuerſus. Sed inter eam, & ſpaſmum diſtinguitur ſecundum Galenum, quod eſt; quia ſpaſmus ex repletione accidit, & inanitione paulatim; præfocatio ſubito, & ex repletione ſola.

De cura. Cura huius paſſionis eſt tres res. Prima matricis ægritudinem tollit, quæ ipſius eſt cauſa. Secunda ordinat regimen. Tertia corrigit accidentia, quæ licet tertia ſit in numero, propter errorem tamen aliquorum, & pericula patientis fiet prior in ordine. Prima conſiſtit in duobus ſimpliciter, ſcilicet in cauſæ abſciſſione, & in morbi, ſi quis factus ſit, curatione. Cauſæ vero abſciſſio cõpletur cum prouocatione ſanguinis menſtruorum, vel ſpermatis præter naturam retenti. Inquit enim Abuha. Cumque ventris conſtrictio, qui fluere ſolebat, aliquam ægritudinem poſſidere fecerit, ipſius
F euacuationis reuerſio ſecundum plurimum ipſam medicabitur. dixit ſecundum plurimum, vt quandiu retentioni proportionata fuerit: nam ſi ſuperflua, poteſt eſſe mortis cauſa, ſicut alibi poſuit, cum dixit. Cum retentio ſolutionis conturbat, & eius ſolutio facit acquirere tranquillitatem ..., eſt mortale. hoc autem eſt per eius abundantiam, & exceſſum, etiam ſi febris ſit eradicata, prout dixit in alio quodam loco; quæ vero minor fit, non illico medicabitur. Fiat autem talis prouocatio cum his, quæ euacuando trahunt ſanguinem a matrice, vt eſt phlebotomia ſaphenæ; & proprie, quæ eſt ſub poplite. Et in pinguibus cum ventoſis ſuper loco ſaphenæ, ſcarificatione præcedente, vel cum ſanguiſugis, propter occultationem venæ. Deinde cum purgatione humiditatis viſcoſæ, quæ oppilando venas, reten-
Præparatio. tionis eſt cauſa. Et cum hiera picra, & hiera colocynthidis, & ruffina. Et pilulis de thapſia, & fœtidis: præparatione præcedente, cum oxymelle ſcillitico & aqua
G diureticorum calidorum, & proprie rubeæ tinctorum, nigellæ, quinque radicum, enulæ, & ſimilium. quibus ſecundum omnem modum vtendum eſt ſimplicibus & compoſitis, in via medicinæ, & cibi, & ſeminibus ex aperitiuis, & diureticis, vt eſt fœnugræcum, anethum, ſemen lini, & ſampſuchus, & abrotanum, ſiſymbrium, ſatina, ruta, vrtica, & alia, quæ ſubtiliando ſanguinem, reddunt ipſum acutum, & aperiunt. Et cum balneis thermarum proprijs, & collyrijs; & prouocantibus menſtrua, quæ ſtatim dicentur in ſuo capite, & proprie ex cordumeni, pipere, & euphorbio; quod eſt forte faciens deſcendere menſtrua ſtatim. & cum ſuffumigijs ex cypero, ſtyrace liquida, ſpica, & nigella, & cum commotione oris matricis, & partium eius, appoſitis digitis obſtetricis inunctis cum axungia gallinæ, & oleo de lilio, vel de been, nardino, vel anethino; ipſa enim conferunt, ſiue retentio ſit menſtruorum, ſiue ſpermatis, faciunt enim declinare matricem præfocatam ad inferiora, & redire ad æqualitatem; & pa-
H Potus Medicata. rant menſtrua ad prouocationem. Et cum exhibitione in potu, caſtorei, & myrrhæ cum aqua mellis, & ſagenea: diacymino, & ſagapenum, cum aqua cicerum, aut phaſeolorum rubeorum; & caſtoreo, & nigella cum rub. tinctorum in oxymelle ſcillitico puluerizata ſunt vltima. aut acetum ſcilliticum, & oxymel eius, & opopanaci ſcrup. j. Et Almanſor. cum ex eo ſumitur in potu, eſt in eo ſanitas. Et ex his, quæ trahere habent ſanguinem ad matricem; eſt oppoſitio ventoſarum ſuper renes, deinde ſuper coxas, & inguina, genua, & crura, & clauiculas pedum. & fricti̇o ipſorum; & ligatura cum inſtitis dolorosa per horam dimiſſa... Calefactio cum fomentis feruentibus; & cum clyſteribus acutis, vnctionibus, & emplaſtris ex rebus rubificantibus notis, quæ ſanguinem ſubtilient, atque trahant. & omnibus alijs prouocantibus menſtrua, quæ in ſuo loco dicentur.

Si vero retentum fuerit ſperma, tunc oportet, vt impetu * tribuatur: & vſque ad illam horam vtatur exer- * extrahatur.
E citio, & exiccatiuis ſpermatis, vt eſt agnus caſtus, ruta, calamentum, ſicla, ſemen almarij, & dyaciminum, cum diureticis; vt eſt decoctio de radicibus. Et oportet, vt intromittat obſtetrix manum inunctam, vt prædictum eſt, vt faciat commotionem delectabilem, ita quod cum commotione accidat dolor; ipſa enim fortaſſe expellet fœtidum, & ſaluabitur. & ſimiliter cum ſupponuntur res mordicatiuæ commotionem facientes, ſicut ſal gemma, cum oleo laurino; & ſicut zingiber & piper, atque cordumenum, ſunt enim mirabiles in hoc. Et caue in hac diſpoſitione phlebotomiam, quoniam infrigidat: immo admiſceas ea, quæ excitant caliditatem. & ſunt mulieres, quæ ingeniantur coire cum eis cum inſtrumento in modum virgæ virilis, ex quo delectantur, & confert. Morbi vero curatio facti ex retentione * illorum, vt eſt mala complexio frigida, & huius * illius.
curatio, ex dictis, & dicendis eſt manifeſta. Secunda
F res, quæ eſt regiminis ordinatio, eſt; vt abſtineat ab omnibus multiplicantibus ſperma, ſicut eſt vinum, licet ſyncopis illud peteret, & carnes. & vtatur exiccantibus ſperma, quæ ſupra in cura pollutionis dicta ſunt. Tertia res, ſcilicet correctio accidentium, quæ verenda ſunt; vt eſt ſyncopis, alteratio ſenſus, & motus, atque anhelitus, dolor fortis ex ſpaſmo, & huiuſmodi præmittenda eſt, fiat autem cum expergefacientibus primo, puta fumigatione ex fœtidis approximatis naribus, & ori; quales ſunt petiæ conbuſtæ, pili, & pennæ combuſtæ, & cornu, aſa fœtida, caſtoreum, ruta, harmel, & huiuſmodi ophtalnicha, & vigilantia, & conſimilia. & cum ligaturis in extremis, frictionibus, compreſſionibus doloroſis, contractu capillorum, & aurium, & narium: & clamoribus, & vocationibus, & alijs, quæ dicta ſunt in cura lethargi, apoplexiæ, & epilepſiæ, & ſyncopis. & fac eam ſternutare, tenendo os, & nares, vt Hippoc. dicit in aphor. Et applica ventoſas anchis, inguinibus, & coxis.
G & fomenta cum rubificantibus; & emplaſtra cum eis, & euphorbio inguina; & ſuppone collyria prædicta ex acutis, & odoriferis, vt eſt gallia, folium garyophyl. & cyperum, & laurus, & clyſteres ducentes veniſitatem ex aniſo, fœniculo, ariſtolochia, ſpica, & ſimilibus; donec redeat. quod ſi in prædictis ſenſus, & motus non redeant, nec anhelitus, tunc neceſſarium eſt, vt fundatur oleum feruens ſuper caput eius. Sit autem aliquid ex aromatibus confortantibus cerebrum, & calefacientibus valde; quale eſt nardinum, de balſamo, & de been. aut cauterizetur ſinciput eius, ſi non eſt excuſatio inde. Et quandoque euadit cum phlebotomia, & redit. cum ergo redierit anhelitus, tunc curabis ſyncopim cum his, quæ cor, & cerebrum confortant; & conferunt ad huiuſmodi, & alia accidentia. Et ex ſimplicibus eſt ſagapenum, Syncopis curatio.
garyophyl. & ex compoſitis confectio nominata confectio iuuamenti: & eſt mirabilis ſagenea, mithridatum, medicamen de muſco, & theriaca. Et ſi times ex mithridato, ex diamuſco de commotione ſpermatis, confortatio tamen naturæ, & cordis ex eis implendo illud, & reſiſtendo illi, eſt maioris iuuamenti; & cum alijs ſupra in cap. enarratis, intus, & extra, & per omnem modum adminiſtratis, quæ habent cerebrum, cor, & totum corpus confortare. Deinde oportet redire ad prædicta; ex adminiſtratione enim prædictorum ceſſant ægritudines, & alia accidentia leuiora, niſi ſit ſolutio continui, vel apoſtema. Cum ergo accidit illud, oportet; vt cure- Peſſarium.
tur cura ſolutionis apoſtematis, cum his, quæ conueniũt eius præfocationi, qualiter in apoſtemate. Recipe pinguedinis anatis, & gallinæ, ana drac. iij. ceræ bonæ; cro. myrrhæ, amomi, maſticis. ana dra. j. olei balſami, olei lilij cœleſtis, ana dra. iij. terantur ſicca, & liquefiant humida, & adminiſtrentur in peſſario.

Aliud iuuatiuum & expertũ. ℞. ſtyracis. unc. iij. thuris, piperis, ana vnc. i. & s. ceræ albæ drach. vij. pinguedinis anatis, & anſeris, ana vnc. iiij. pinguedinis gallinæ, vnc. iiij. olei balſami, olei lilij albi, & lilij cœleſtis, & olei de ſpica, ana ſecundum quantitatem neceſſitatis.

Si au-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0724-6 DFG

Si autem vis vt sit fortius tunc adde in eo drach. iij. cordumeni semi. vrticæ, aure. iij. misceantur, & administrentur.

Oleum ad dolorem, & prefocationē matricis.

Oleum quod lenit, & calefacit, & conuenit ad dolorem matricis, & prefocationem. ℞. helcha libat, olei masticis, & spicæ, olei laurini, ana vnc. s. olei lilij cælestis, & anethi, ana lib. i. sedenegi, & bdellij, & pyrethri ana vnc. iiij. meliloti, casiæ fist. & nigellæ, & calamenthi campestris aut fluuialis, ana vnc j. terantur medicinæ siccæ sicut puluis, & liquefac alchechengi cum oleis, & misceantur omnia. & vngatur cum eis, quod est sub vmbilico, &

Cu pregnãtio.

pectine: anchæ, & pedes. Inquit filius Serap. Si euenit ægritudo, scilicet hæc mulieri, quæ est prægnans; tunc non oportet, vt administretur phleboromia; aut ventris solutio. immo contenti sumus vnctione cum oleo, excepto ex oleis calefacientibus & resoluentibus, sicut est o-

Nota.

leum de lilio, & de been, & quæ sunt similia. Et aduertēdum quod dixit, si euenerit, quasi dicat, quòd raro accidit, propter causam superius assignatam.

Item inquit, & ad vltimum dico sermonem abscindentem, quia oporter; vt curentur mulieres, quibus accidit hæc ægritudo, & non sunt prægnantes: secundum quantitatem complexionis earum, & humiditatem corporis earum, & siccitatem earum. nam illam ex eis, quarum corpus est leue, album, humidum; curamus cũ medicinis debilibus. Et ex illis, quæ sunt secundũ contrariũ illius, donec sit earum corpus siccum, neruosum, curan-

Cu Vetulorum.

tur cum medicinis fortibus. & secundum hunc modũ, curantur vetulæ. & illæ, quæ sentiunt inflationem ex ventrositatibus inflatiuis, cum his, quæ resoluunt ventositates. & illis, quæ sentiunt grauedinem, dantur ea, quæ incidunt, & subtiliant. & illæ, quæ sentiunt acuitatem,

Suppo. apt.

curantur cum his, in quibus est virtus extinctiua. Suppositorium Abuha. educens sanguinem menstruum. ℞. styracis liquidæ. vnc. iij. piperis, thuris, ana vnc. i. adipis anatis. vn. iiij. se. vrticæ. vnc. iiij. fiat ex eis lyciniũ, & supponatur.

De speciebus solutionis continui matricis, ex quibus sunt vlcera, corrosiones, & putrefactiones, rhagadiæ, & fistulæ. Cap. 9.

Vlcera Matri. qualia, quotuplex.

VLcera matricis, quędam sunt simplicia, & munda; quędam composita, & cum putredine, & quandoque sunt corrosiua: & quandoque cum apostemate. & quandoq; cum profundatione. & qñque non profundæ, & quandoque perueniunt ad fistulam. & quædam sunt in collo, & quædam in eius concauo. Et causa vlceris,

Causa.

quædam est interior, & quædam exterior. Interior est cursus humorum acutorum, qui si paulatim congregati sunt in ea, erit propria. Si subito confluant, ex toto, aut aliquo membro, erit ex communitate, aut dubelati vlcerarum, aut plaga vlcerata, & est propria. Exterior est casus, vel percussio; aut difficilis partꝰ, aut vulnus instrumenti incidentis; aut ex medicamine acuto superpositio: aut crassities virgæ deuirginantis. & illud est non profundum, sed in collo eius tantum, & similia. Et causa putredinis est, quia vlcera sunt profunda, quæ non euacuantur ab humiditatibus plurimis egredientibus ad profundum eius, in quo retinentur, & non mundificantur. Et ex eis est quandoque corruptio embryonis multiplicantis putredinem. Corrosionis ipsorum causa est acuitas, & adustio humiditatis & putredinis eorum, quare corrodit velut cancer. Et causa fistulationis ipsorum, est prolongatio ipsorum, quia cum proprijs non recipiunt curam. quare prolongatur cum putredine multa corrosiua, & concauantur.

Signa vlcerum eius sunt, exitus puris, & saniei, & sanguinis corrupti, & virulenti; & humoris diuersi coloris, & odoris; & nocumentum ex medicinis mollificantibus, & iuuamentum ex medicinis mundificantibus, & stypticantibus.

De signis vlcerū matricis.

Et signa putredinis eorum, & sorditiei, & tabiditatis, est multitudo humiditatum corruptarum, fœtentium, & est sicut aqua carnis. Et si est cum corrosione, illud quod egreditur est nigrum, cum ardore vehementi, & pulsatione, & circumfluitione pilorum, vt dixit Hipp. in aph. Et differentia inter corrosionem, & cancrum est, *6. aph. 4.* quoniam cum corrosione non est grauitas, nec durities: & sequeretur eam quies in horis quibusdam, & proprie post exitum eius, quod egreditur, & non est plurima longitudo corporis in curatione. Cancer vero est assidui doloris, si in principio sit. Si vero in processu, erit cum punctione sensus, & est cum pulsatione longi spatij. Et signum mundificationis vlcerum præcedens * sanitatem est, quia quod egreditur est ad crassitiem, & albedinem decliue, & leue, absque dolore vehementi, fętore, seu ardore, seu mordicatione. Et quæ non sunt profunda, sunt sensui manifesta, profunda vero sunt occulta sensui. Et cum sunt cum apostemate, sunt cum prædictis signis apostematis, ex quibus est horripilatio, & febris. Cumq; vlcera matricis sua putredine, & corrosione pertranseũt carnem, & profundantur, ita quod vicinum aliquod ex membris vlceretur, & corrumpatur os pectinis, & collum matricis putrefiat adeo quòd quandoque perueniat ad radendum pilos pectinis, & incidit vique ad partes ani & laeertorum eius: Quædam sunt in parte manifesta, & quędam in parte occulta. & declinantia ad latera eis sunt similia. Et rhagadiæ matricis sunt ex genere so- *Rhagadia.*

lutionis ad modum scissurarum contingentium ex siccitate eius, quare non possunt recipere debitum apud coitum, vel apud partum, extensionem, absque scissura. Et quandoque causa abscindens est magnitudo apostematis. quare apparent rhagadiæ, & proprie cum tangit, & quandoq; crassantur valde, quandoq; fiunt sicut verrucæ, & incrassatur locus. Et si sunt in collo eius, aut in concauo eius, intuitu sensus, vel cum obstetricis digitis cognoscetur. Et si * gratia fistularum sunt anteceſſio vlcerum, quæ non sanantur cum curationibus proprijs, & prolongatur spatium eorum cum putredine multa, & cursu virus, & doloris attrahentia: deinde dolores illi fiunt sicut dolores cancri; cognoscitur locus eius, vbi peruenitur cum eo, & scitur status eius * vt sit cum carne adhuc, aut pertranseat vsque ad os, per id, quod sentit extremitatis radij, de lenitate, & mollitie, asperitate, & duritie. Et rhagadiarum signa, sunt dolor apud coitum, & exitus virgæ sanguinolentæ; & possibile est, vt perueniatur ad considerationem ipsarum per positionem speculi sub muliere, & apertione vuluæ super ipsum.

** sanitas.*

** fistula.*

** an.*

Cura vlcerum simplicium, & putrorum est consoli- *De cu. vlcerum. 6. de li. ęg. ca. 5.*

datio; tamen difficilis. Inquit Gale. incisio enim vuluæ difficulter consolidatur; ipsorum vero compositorum cum putredine, sordicie: & si cum corrosione fuerit, vel apostemate, mundificatio, cõsolidatio, accidentium correctio, & conueniens regimen. Mundificationem complent aquæ mellis, vel passularum iniectio cum instrumento, vel aquæ decoctio, cum itide, & hordeo, vel cum aliquo ex mundificantibus vnguentis, habentibus mundificare sorditiem, & putredinem, vel habentibus mundificare corrosionem, & rectificare ipsam, aut cum sanatiuis apostematum, vt dicturi sumus. Cum ergo mũdificata fuerint vlcera, curentur cum consolidatiuis, ex quibus sunt vnguenta, pulueres, & similia. Et ex vn- *Vnguen. ad vlcera matricis.*

guentis, quędam sunt, quæ conferunt in principio rei, cũ nondum nascitur caro, Recipe lithargyrij, ceruſſæ, sarcocollæ, ana partes æquales. fiat ex eis ceratum cum oleo ros. Et si fuerint in illis sordes, misceatur cum eis parum mellis. Cum autem caro incipit nasci estimatione debita curetur cũ hoc vnguento. ℞. tutiæ ablutę partes ij. cadmiæ argenti, ceruſæ, sarcocollæ omnium, ana partem j. fiat ex eis ceratum cum oleo ros. & cera, & administrentur cum tenta, aut ex eis fiat puluis. Et siquidem sit profunda, & in collo eius, sicut in deuirginata a crassitie virilis membri, oportet vt fortes dolores, qui adsunt mitigentur secundo in vino decoctionis stypticorum. & administrentur cerata lenientia consolidationem prohibẽtia, alienentur concubitus, deinde redeant ad ipsum paulatim, & in tempore medio regatur cum ceratis prædictis, &

ctis,& admiſceatur cũ eis terra ſigillata,& ſimilia. Correctio accidentium eſt, vt ſiquidem ardor adſit, vlcera curentur cum his,quæ ardorem mitigant, & calorem * mitigantia ſint, ſicut mucilago pſyllij,ſemen cydoniorũ, & aqua iuiubarum.& ſebeſten,& aqua hordei. Si vero * conſolidantia,ſint,ſicut ſuccus ſolatri,arnogloſſę,oleum roſ.albarum,albumen oui,lac, ſuccus portulacæ, tragacanthi.& demus ad bibendum catarcticum de iuiubis ſemen papa. & myrtæ, & dolores fortes mitigentur ſeſſionibus in aquis,et vinis eſt ſtypticis,& anodynis,vt eſt fęnugrecum,balauſtia,lentes,& ſimilia.

*mitigãda: *conſolidãda.

Regimen conueniens eſt, vt tempore mundificationis vtatur ptiſana hordeacea,aqua cicerum, hædorum, gallinarum,& lacte aquoſo. Tempore autem conſolidationis generantibus ſanguinem craſſum,& viſcoſum,vt ſunt extrema animalium,milium,riſum,panicum,& ſumat lac,& ſimilia craſſa,& ſtyptica omnia.

Illa occulta fiſtula,quæ ex eis eſt in occulto,& profundo,non curatur,& proprie ſi venitur ad veſicam,reliqua vero ab ea curantur,etiam ſi difficiles ſint,& peruenerint ad abradendum oſs, & perforauerit os foramine paruo. Et ſi quidem curatur,cura duplex eſt,vera & poſſibilis. Vera cura per abſciſſionem,& perforationem fit,quę periculoſa eſt propter neruoſitatem membri, timetur enim ex eo ſpaſmus,permixtio rationis,& permixtio vocis,& mors, quia non eſt poſſibilis niſi in ea, quæ eſt in manifeſto,& cuius carnem mortuam oportet incidere. Cura vero poſſibilis eſt,vt mundificetur corpus, & matrix exiccetur,& confortetur. Inquit enim Hipp. in aph. Si matrix in vertebro poſita, fecerit ſaniem, neceſſe eſt commotum fieri,& hoc quia vera cura eſt impoſſibilis, iuxta mandatum eius in alio aph. Quibuſcunque caneri abſconditi fiunt.& ex eis quæ conferunt valde,eſt cauda equina ſecundum omnem modum adminiſtrata.

5. aphor. 47.

6. aphor. 31.

Rhagadiarum vero matricis cura intrinſecarum eſt duæ res, mitigatio accidentium, & conſolidatio rhagadiarum. Completur autem cum ſuppoſitorijs penetrantibus,& deſtillationibus iniectis, ex aquis ſtypticis permixtis cum vnguentis rectificantibus;ſicut vnguentum factum ex cadmia,& plumbo adufto;& vnguentis rhagadiarum ani. Accidentium correctio eſt:vt ſi cum curatione ſentiat mordicationem, miſceatur cum eis, ſicut vnguentum baſilicon cum adipibus; & proprie ſi indiget maturatione. Et ſiquidem cũ rhagadijs fuerit craſſities, quam ſignificat longitudo ſpatij, & paruitas receptionis curationis,adminiſtretur vnguentum de chartis cum oleo roſ. ſi vero non tolerat illud, ponatur cũ oleo de lilio,& gluten halimbach. Cum autem hæc quieuerit,curentur cura rhagadiarum purarum, & proprie quando vlcerantur.& quandoque indigetur eis,quę ſunt ſicut cortex æris, aut tragacanthum opime tritum, aut gallæ,aut illius aggregatis. Intrinſecus vero ſufficiet puluis tutiæ cum vitellis ouorum, & vnguentum de ceruſſa,& ſimilia. Clyſter. ℞. aquæ paſſularum lib.j. diſſoluantur in ea mellis roſ. vnc.iij.& coletur,& adde olei amygdalarum amararum. vnc.j. Iſaac inquit. Si venæ ſint vt corroſę;demus ſanguinem dra.myrtam,thus,bolum arde quibus omnibus fiat clyſter; vel cum licinio apponãtur puluerizata intincta in aqua arnogloſſæ, vel acaciæ. Licinium valens ad pruritiem vuluæ, & priapiſmum mulieris,et purgat putredinem,corroſionem,et ſaniem. ℞. crocum, camphoram, lithargyrium, baccarum lauri, albumen ouorum,oleum roſ. fiat naſale, vel clyſter. Et ſanguis drac. cum ſucco plantaginis iniectus valet. Dioſcor. dixit farina fœnugræci cum ſanguine anſeris valet ad duritiem matricis. Valet etiam lac ſiccum cum vitellis ouorum,ſi fiat inde naſale.

De apoſtematibus matricis humoralibus. Cap. 10.

Apoſtema matricũ quotuplex. Cauſa.

APoſtemata accidunt matrici, ſicut in prædictis membris ſecundũ duplicem modum, per viam congeſtionis,& fluxionis. Et cauſa eatum ſufficiens eſt duplex, interior,& eſt ipſius diſpoſitio, vt debilitas, & retentio menſtruorum in ipſa materiam aggregans. Et exterior duplex imprimens,vt caſus,percuſſio,& multitudo coitus;& proprie habentis virgam craſſam:aut diſruptio facta ab obſtetrice cum recepit fœtum;aut inciſio cum inſtrumento prouocans rheuma,& faciens ipſum in regiones eius intermedias,& vacuas ſubintrare;& coadiuuãs eſt frigiditas aeris prohibens reſolui materiam. Cauſa vero materialis,& ex qua,eſt antecedens repletio vniuerſalis totius;vt humores quatuor, ventoſitas,aquoſitas,& viſcoſitas. Penes quos ſpecificantur, & ab inuicem differunt curatione, & particulis ipſius matricis. Materia propria eſt ex ſanguine menſtruo non ex ſpermate; licet ad illam immittatur & aggregetur in vaſis ſeminarijs eius;ſed in concauum immittitur, aggregatum quoque in vaſis ipſius proprijs non in eorum ſubſtantiam penetrat,ſed in concauo continetur;ſanguine vero menſtruo in venis eius exiſtente diffuſo,ex quibus poſſibile eſt ſubintrare reſũdans in vacuas regiones ipſius, vt faciat apoſtema. Cauſa vero materialis ſubiectiua, eſt ipſa matrix ſuſcipiens ſecundum aliquam ſui partium; quandoque enim fiunt in ore eius;quandoque in concauitate: quandoque in altero laterum ante, & retro, & deterius eſt, quod per plures eius occuparur partes. Cauſa finalis,eſt: vt materia expellatur,& ſi non extra,ſaltem ad ipſam de riuetur:& deinde extra ducatur prout poſſibile eſt. quare quandoque reſoluitur,quandoq; ſaniatur, & dubelatur;& quandoq; cõuertitur per reſolutionem partis ſubtilis ad duritiem. Et cum aduritur ad cancrum,& quandoq; ad fiſtulam, & quandoque interficit.

Prognoſtic. cum.

Signa, quædam ſunt communia omni ſpeciei, quædam cuilibet propria. Ex communibus quædam ſumuntur a natura membri ſcilicet matricis patientis, quędam ab aliis membris communicantibus ipſi. Ex natura membri,vt eſt dolor. grauedo in vtero, craſſities, & coarctatio; ita vt non fit exitus ventoſitatis, & inflatio pectinis,& almirach. Quæ vero ab aliis per communitatem ſumuntur,ſunt vt dolor ſtomachi,ſubuerſio, nauſea,ſingultus,& defectio operationum eius; dolor capitis, & cernicis propter cerebri communitatem, proprie in ſincipite,radicibus oculorum,& colli eius extenſio in dorſo,toto corpore,& vſq; ad extrema. mollificatio crurium,& manuum,debilitas pulſus;& ſimilia totum corpus vexãtia. Propria vero animalis cuilibet ſpeciei ſuptnam cum apoſtema fuerit calidum, dolor erit acutus cum pulſatione;horripilatio,& febris inflammata,& ſiccitas,& linguæ nigredo. Cum vero eſt frigidum,ſigna erunt contraria. Et ſiquidem ſit aquoſum,vel vẽtoſum, alia habet propria ſigna, quæ infrà dicentur capitulo de curſu, & mola. Et ſiquidem apoſtema ſit in aliqua ſui parte,dolor indicat partis illius. Nam ſi eſt in parte poſtrema,dolor erit in dorſo, & retinetur ſtercus, propter coarctationem inteſtini recti. Et ſi in parte anteriori,dolor erit in illis, & ſequitur deſtillatio vrinæ, vel difficultas;quoniam veſica, vel collum eius coarctatur ex apoſtemate. Quando apoſtemantur latera matricis, extenduntur, & dolent inguina, & grauantur coxæ, & dolet vertebrum partis apoſtematis lateris. Sed cum apoſtematur ẽconcauitas,dolor eſt in vmbilico. Et quando apoſtematur os eius; tunc partes anteriores dolent, & illæ quæ ſunt ſtrictæ, & quando tangitur cum digitis obſtetricis,inuenitur durum,& clauſum. Cumque minorantur accidentia,& dolor deletur, reſoluetur apoſtema. Cum autem tumor remanet durus,& grauedo;tunc cõuertitur in duritiem ſine dolore,& ſi eſt magnum comprehenditur tactu. Cum vero augeantur ſeb.& dolor,ſignificat conuerſionem in ſaniem: & cum minoratur, dubelatur. Cum vero accidentia fortificantur prædicta; & accidit ſudor frigidus;ablatio vocis: ſyncopis;& inflatio almirach,ſignificant augmentum apoſtematis, & interficit;& cum euadit,prolongatur, & cum rodere incipit, in cancrum conuertitur, & proprie cum apoſtema durum non eſt æqualis figuræ,a quo procedunt,ſicut varices; & malo coloris deciiuis ad rubedinem ſuſcitati com-

De ſignis.

commixtus,& plumbeitatem ſi ſubiacet ſenſui; quòd ſi non,ſignificat ipſam grauitas,& ſeſſio placida, & dolor, & communicat pecten, renes, dorſum, & inguina. Et cum vlceratur, cutrit humiditas acuta, virulenta declinans ad viriditatem;& quandoque ſanguis purus propter corroſionem venæ.

De cura apoſtematis matricis.

Cura apoſtematis matricis eſt tres res; euacuatio, accidentium mitigatio,regiminis rectificatio. Euacuatio duplex eſt,vniuerſalis,& particularis. Vniuerſalis totius corporis membri mittentis. quia ſit repletum. Completur autem cum præmiſſione phlebotomiæ de baſilica, vt fluens materia per antipariſtaſim educatur,deinde cũ conſecutione phlebotomiæ de vena ſaphena vſque ad defectionem,ſicut iuſſit Hippo. vt quæ fluxa eſt expellatur; & prouocatio menſtruorum, maxime ſi præceſſit eorum retentio,eſt conueniens;& fortaſſis reſoluit. Vel quia ſit cacochymum. Completur autem cum pharmacia vomitiua appropriatum humorem educente,ac præmiſſione debiti digeſtiui,quod eſt notum. Vel receſſiua, ſicut ex lenibus,quæ non inquietent naturam, diſſoluãt, & prouocent ad cutſum ſuper apoſtematum locum, quemadmodum ſupra in cura ſtomachi diximus. Euacuatio autem particularis conſiſtit in particularibus operationibus exercẽdis circa apoſtematum locum; quas diuerſitas temporum morbi variat,& diſponit,atque diſtinguit. Si ergo apoſtema ſit calidum, in principio eius operabis cum adminiſtratione repercutientium materiam;qualia ſunt ex ſimplicibus roſæ,lentes excorticatę, cortices granatorum, balauſtiarum, cymæ vitis; arnogloſſa,ſolatrum,endiuia,& virga paſtoris, ſuccus portulacæ,& pſyllium,quod extinguit inflammationem,ſemperuiua raſura cucurbitæ, farina hordei, & ſimilia; ſit autem eorum miniſtratio cum ſeſſione in aquis dulcibus decoctionis ipſarum,& embrochatis, & epithematis,emplaſtratis,clyſterizatis,inunctis,& ſuppoſitis. Emplaſtrum de papauere diſſolutum in decoctione cum oleo omphacino, vel roſ. aut de pomis in hac hora conueniens eſt. Cum vero peruenit ad augmentum, admiſcebis prædictis;quæ mollificant, & reſoluunt; ſicut fœnugræcum, althæam, melilotum, chamæmelum,anethum,crocum,maluam,puluerem molendini, & ſimilia. Et in ſtatu augebis quæ reſoluunt. In declinatione vero miniſtrentur,quæ reſoluunt tantum, vt eſt aqua ſiſymbrij,ſampſuchi, laurus, polypodium. & ſimilia: & ladanum ſuppoſitum reſoluit ipſum,& proptie ea, quæ cõueniunt apoſtematibus frigidis, ſicut ammoniacum, bdellium, ſtyrax,galbanum,& cera:& medullæ omnes: & pinguedines omnes;& olea,quæ reſoluunt,& proprie oleum de enula. Quòd ſi apoſtema non reſoluatur, & perueniat ad aggregationem ſaniei, miniſtrabis maturãtia quæ dicta ſunt, quibus admiſcebis,quæ ſunt fortiora caliditatis quam ipſa. Cum ergo prolongabitur maturatio ſaniei confert in velocitate maturationis eius emplaſtrum de fœnugræco, farina hordei decocta cum aqua ficuum,mixto cum ea aliquo de ſimo columbino,& fermento ad aperiendum ipſum,vel emplaſtrum de hyſſopo,adipe anatis,& anſeris,& vaccæ;& medulla cerui, ac butyro, & ſimilibus. & ex eis peſſarium factum continuo adminiſtretur. Cum autem dubitatum fuerit propinquum ori matricis,poſſibilis erit ſectio ſecundum debitum modum. Si vero in interiori parte eius fuerit, oportet quod eruptio ex ipſomet fiat; vel ex arte cum naſturtio;vel ſucco ſcabioſæ ſumpto,& iniecto in his, quæ ſupra in hepate dicta ſunt. Cum vero apertum fuerit, tunc plurimum egredietur pus eius ex vulua, quare oportet vt mundificantia miniſtrentur,qualia ſunt, quæ dicta ſunt in præcedenti cap. iniecta. Et vnguenti baſilicon minus cum oleo roſ.clyſterizatum eſt cõueniens; & cum butyro vaccino recenti,et proprie cum ſpiſſa eſt. & ſi ſubtilis fuerit fœdi odoris,clyſterizabis cum his, in quibus eſt ſtypticitatis plus. Et quandoque egreditur per veſicam: quare oportet, vt adminiſtres potum lactis, & pſyllium, ſemen melonis cum ſyrupo roſ.quoniam prohibent vlcerationem veſicæ. Et quandoque erumpit ex inteſtinis; quare oportet, vt clyſterizetur cum aqua hordei,balauſtijs decoctis in ea,& oleo roſ.& zuccharo roſ. deinde curatur perfecta mundificatione cum medicamine incarnatiuo iniecto per clyſterem. & dentur in potu trochiſci de charabe,& ponatur vnguentum incarnatiuum, cuius virtus profundetur ſuper locum, in quo ſit dolor, quod ſi fiſtuletur, curetur prout ſupra dictum eſt.

Si vero frigidum fuerit, & phlegmaticum curetur cum reſolutiuis, exiccantibus,& ſtypticis; quæ in cura apoſtematum aliorum membrorum numerauimus. Si vero in duritiem conuertatur, euacuatione melancholiæ naturalis, & phlegmatis craſſi curabitur: deinde cum localibus & mollificantibus, reſoluentibus, notis ſupra in cura ſplenis,& renum. Et cum in cancrum mutatur, non curatur,vt Hippo. in apho. & proprie ſi fuerit vlceratum, ſed commotum oportet tãtum fieri cum mundificantibus virulentiam, & putredinem corroſiuam,& ſoluentibus choleram nigram per conuenientia exhibitis intervalla. *1. aphor. 67.*

Accidentium vero mitigatio completur cum his,quę dolorem,& ardorem mitigant: ex quibus ſunt ſeſſiones in aquis,& iniectiones, naſalia,& embrochæ,& emplaſtra ex anodynis.quorum quædam ſunt calida; quædam frigida, quibus vti oportet ſecundum neceſſitatem. Calida ſunt, vt fœnugræcum, ſemen lini, melilotum, chamæmelum,althæa,vitellum oui, malua, & ſimilia. Compoſitum,vt ceratum factum ex fæce olei dimiſſi in vaſe æris cum cera citrina, inunctum exterius. Frigida vero ſunt emplaſtra facta de papauere cum coriandro, ſolatro,& oleo roſ.& albumine oui,& illud, quod reſoluitur ex plumbo adinuicem fricato, aqua coriandri; & iterum decoctio lentium clyſterizata,& lac aſinæ,& ſuccus arnogloſſæ,coniunctim,vel ſigillatim. Et ſiquidem ex vlcere fluat ſanguis,miniſtrentur quæ ſanguinem fluentem detinent, & ſimplicia & compoſita ſuperius nominata. Et ſimiliter ſi debilitas ſtomachi mitigetur cũ proprijs. Et cordis compaſſio perducens ad ſyncopim, ſudorem frigidum, & vocis ablationem cum confortantibus cor,& cerebrum,regatur.

Si apoſtema calidum.

Regimen conueniens eſt, vt regatur in domo boni, & temperati aeris, redolentis. & quieſcat & vigilet. & prohibeatur, vel minoretur cibus in diebus ſuis primis vſque ad tres dies; & prohibeatur aqua penitus. in die primo vtatur vomitu, & reſolutione facili. Confectio ſuppoſitorij ad apoſtema durum matricis, & dolorem frigidum. ℞. thuris,been, lilij, iudaici, galbani, ana vnc.ij ceræ,opopanacis,ammoniaci, ana drac.j. maſticis, caſtorei, ſtyracis liquidæ; olei de bdellio: adipis anatis, olei chamomillæ,ana drach. iij.gummi cum vino, & melle. & eliquentur adipes, & aggregentur omnia;& fiat ſuppoſitorium;& adminiſtretur. & eſt Raſis. Confectio decoctionis qua ſedatur dolor matricis. ℞. ſampſuchi, balſamitæ, ſemina abrotani, caulis, fœnugræ.ſemen lini,chamæmeli, melilori, ana partes æquales,& ſedeatur in eis,& eſt Raſis. Confectio ad dolorem matricis ex apoſtemate. ℞. ſeminis lini contriti cum drach.s. vitelli oui elixati,croci ana dra.ij.opij, ſem. hyoſcyami,ana drach.j.

Dieta.

Suppoſitorij ad apoſtema durũ.

Suppoſitorij ſedantis dolorem matricis.

Confectio ſuppoſitorij ſedantis dolorem matricis ℞. ceræ, chamæmeli, adipis anatis, opij; ana æqualiter,& ſupponatur cum lana, & eſt filij Serapionis. Confectio ſuppoſitorij ſedantis dolorem matricis calidum. ℞. roſarum ſiccarum drach.iiij.ſeminis lactucæ,& amyli,andra.i.terantur,& cribellentur,& confice cum violis,& oleo roſ.& lacte mulieris, vel aſinino, cum lacte miniſtretur. Item ait.& oportet,vt caueas,& obſerues,quando perueniunt apoſtemata ad ſtatũ, miniſtrare aliquid ex eis, quæ excitant & prouocant ſanguinem menſtruũ. In hora vero declinationis,poſtquam ſedantur apoſtemata parum,ſi indiges, vt prouoces, ſanguinem menſtruorum; tunc oportet vt fiat illud.

De

De nocumentis in actione menstruali, & primo de cura fluxus menstruorum. Cap. 11.

E

1. aphr. 11. INquit Hippo. menstruis plurimis euenientibus accidunt ægritudines, & non euenientibus a matrice accidunt ægritudines; ex quibus innuit sana esse si fuerint moderata, vt superius de menstruis dictum est, vt ergo ad moderantiam reducantur, si immoderata sint, causas immoderantiæ inuestigare oportet, & earum signa; quæ scilicet sunt occulta; quas inuestigans Galen. ait plurima venire, vel non venire totaliter, vel in parte, cum sint contraria, & ex contrarijs causis fiunt; plurima enim sunt, aut ex apertione superflua oris venarum, aut ex peccato sanguinis in quali, in substantia, & quanto; quia calidus subtilis, vel multus existat, quibus contentiua deficit; & expulsiua iuuatur. quare plurima erunt, & superfluent. Et hoc aut in matrice, aut hepate, vel corpore toto, communitate matricis ad illa, a quibus superfluitates sanguineas per menstrua ex matrice natura instituit expurgari. sicut alibi dixit. Econtrario autem oppilatione matricis, aut frigiditate, aut crassitie, aut paucitate sanguinis detinentur totaliter, vel in parte, quibus confortatur retentiua, & deficit expulsiua; secundum varietatem ipsarum in quanto.

Causa omnium duplex est. interior, & exterior. Interior in aperitione oris venarum matricis, hepatis, & totius corporis, sanguinis inflammatione, & subtiliatione. plurimum est mala complexio calida, & humida dilatans. & quandoque sunt vlcera, corrosiones, rhagadiæ, fissuræ, fractura venarum matricis, & menstrualium; & proprie apertio apostematis, & similia quare contentiuam deficere est necesse vbique. Exterior autē duplex est, aut aliqua rerum necessariarum, aut non necessaria accidentalis. Necessariarum quidem; vt aer calidus, & humidus, motus fortis inflammans, & non resoluens, corporis, vel matricis venas aperiens; inflammans, & subtilians sanguinem in matrice, & corpore toto. cibus multus, & potus, calidus, & humidus generans sanguinem subtilians, & inflammans, vel multiplicans in eo humorem acutum. debilitans naturam corporis in digerendo, conuertendo cibum, & expellendo superfluitates eius via alia consueta; quare materia fuit educēda. inde vigiliæ multæ, somnus diminutus. repletio, & proprie ex calidis humoribus subtilibus, inanitio frigidorum crassorum, atque inanitionis, seu euacuationis sanguinis consuetæ retentio. & sanguinis fluxus ex naribus, hæmorrhoidibus, per vomitum, secessum, vel vrinam. priuatio consueti sudoris, pustularum, vlcerum, scabiei, apostematum, & similium; quorum materiam natura consueuit per prædictas regiones expellere, nunc vero retentam conatur ad matricem expellere, exinde expellendam. ira, solicitudo, & gaudium immoderatum aperiens ora venarum, inflammans, & subtilians sanguinem, ac disponens ad motum de hepate, vel de toto corpore ad matricem, & de matrice ad fluxum immo- H
5. aphr. 13. deratum ad extra. Causa vero non necessaria est balneū calidum, & humidum, vt Hipp. ait. quecunque infrigidata sunt, calefacere oportet, exceptis his, quibus sanguis emanare futurus est. frictio multa inflammans non resoluens. Accidentalis, est artificialis euacuationis consuetæ omissio, & proprie sanguinis, sudoris, vomitus, & fluxus ventris, pustularum, vlcerum, scabiei, vel apostematum, & similium priuatio: quorum materiam natura consueuit per prædictas regiones expellere, nunc vero retentam ad matricem conatur impellere, vt exinde extra ducat. Et in oppilatione venarum, & sanguinis supra dictæ dispositioni contraria tam interior, quam exterior e contrario est sumenda. Interior namq; est mala complexio sicca, vel frigida, vel calida superfluens: simplex, vel commixta, pura; constringens, attenuans ora venarum: vel cum materia coarctans est, vt plurimum. quare confortatur contentiua, & expulsiua debilitatur matrice; hepate, & corpore toto, & sanguinis dispositio obtun-

E ditur, inspissatur, ac minuitur, * licet dispositio aliqua carnosa, licet raro eueniat, vel apostemosa. Exterior ex necessarijs est, aer frigidus, siccus; vel calidus superfluēs: quies multa infrigidās, & inspissans, * scilicet motus paucus, & cibus paucus, & potus frigidus, atque siccus, sanguinem minutum, frigidum, atq; spissum generans: ac crassum, & viscosum humorem in eo multiplicans, vel etiam si fit multus, natura tamen corporis mulieris fortis existit in digerendo, plurimum cōuertendo, & superfluum expellēdo in via occulta, vel sensibili ad modum virorum: vel conuertendo incrassitiem, atque pilos, sicut animalia bruta in eis, & additamentis eorum. quemadmodum est videre in mulieribus viraginibus, quæ neruosæ sunt, & lacertosæ, quòd earum anchæ sunt fortiores pectoribus, & pilosæ, & exercitij multi, vel in crassis valde. quare ex cibo, vel potu nihil, vel parum superfluit expellendum. somnus multus, vigiliæ paucæ. repletio frigidorum, & crassorum humorum, inanitio acutorum, F pigritia mentis, tristitia, timor, gemitus, omnifariam desses, ideſt pigritia. Ex non necessarijs vero, causa erit balneum frigidum, & siccum; naturale, vel artificiale; frictio multa resoluens, & exiccans totum corpus, vel matricem. Accidentales sunt, sicut euacuationes inconsuetæ artificiales, educentes ex corpore materiam, quæ consueuit per menstrua ex matrice excludi, vel superaduentus alicuius euacuationis non solitæ, vel deriuantis materiam ad aliam regionem, & exinde educentis.

Signa, menstruorum fluxus plurimus licet mulieri sit notus, & similiter retentio, & priuatio; medico tamen sufficienti ex se, & absque mulieris relatu, debet esse proprijs signis notus. Sunt autem signa ipsorum ægritudines, quæ ex ipsis accidunt, quas supra de menstruis, & præfocatione diximus. quarum quadam matrici sunt proprię, quædam alijs membris naturalibus, & vitalibus, & animatis per communitatem accidentes, & alia toti corpori, quæ omittantur hic. Idem enim quolibet loco repetere non nisi alienatio est secundum Gal. Sunt G
quoque, & accidentia alia quæ sequuntur, vnde Galen. ait. Si menstrua cessauerint, alia accidentia sequuntur scilicet dolor in femoribus, colle, capite, & carne, & oculorum vasis, & acuta febris; vrina nigra, viridis, & æruginosa, similis loturæ carnis, & carbonum, & nonnullis natura constringitur. Accidunt quoque pluries accidentia ante productionem ipsorum, cum duriter prouocantur. Quod si fluxus vltra modum extiterit, sequetur corruptio coloris, tumor pedum, & totius corporis, indigestio, & desiderium, & omnia accidentia fluxui communicantia apparent.

Signa vero causarum, quæ occulta sunt, hæc sunt. In fluxu enim malæ complexionis calidæ, & humidę simplicis, & commixtæ, puræ, vel impuræ matricis, hic supra habuisti. & hepatis, & totius corporis. supra vbi de hepate dictum fuit. Signa inflationis, subtilitatis, & multitudinis sanguinis in matrice, ex qualitate, & quantitate menstruorum, percipies, & ex signis repletionis venarum, & partium adiacentium, vt ventris, pectinis, renum, & coxarum. Et similiter in hepate, & corpore toto, ex signis repletionis vniuersalis, quæ nota sunt. Signa quoque vlcerum, corrosionis, rhagadiarum, fissurę, fractutarum, venarum matricis apertionis, apostematum, & similium supra sunt dicta. In priuatione quoque signa econtrario colligenda, ex prædictis sunt nota capitulis; ex eo videlicet, de oppilatione matricis propriè illuc ergo redi.

Cura plurimi fluxus, & priuationis menstruorum, ex cura fluxus sanguinis ex naribus, & hæmorrhoidarum generaliter nota est. In ea enim duplex erat intentio, generalis, siue vniuersalis, & particularis. Vniuersalis quidem in quinque consistebat rebus, quarum quatuor primæ fluxui conueniunt huic plurimo, quas ex illis colliges, & ad propositum reduces, cum intuitabit necessitas restringendi. & est cum defectio incipit apparere, vt supra de hæmorrhoidibus fuit dictum. In priuatione vero, & retentione, tres ex eis sunt opportuna, sed tertia

dimitta-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0728-0 DFG

dimittatur, & quarta, & earum contraria procuretur,& A
eſt, vt ſanguis recentus, qui ad matricem conſtituit trãſmitti non deriuetur, ſed ad ipſum, quoquo modo conuenienti trahatur, niſi aliud contradicat. viæ non conſtipentur, ſed dilatentur. Tractionem vero complent ea, quæ ſupra in cura præfocationis ex menſtruorum retentione ſunt dicta. Dilatationem vero diureticæ medicinæ, calidæ, & compoſitæ interius, & exterius, & per omnem modum approximatæ complent, quæ infra dicentur, & ſuperius ibidem aliqua nota ſunt. Particularis porro intentio verſatur circa particulares intentiones in matrice contra diſpoſitiones earum cum localibus exercẽdas. Eſt autem triplex earum diſpoſitio, aut enim fluebant ſuperflue, aut diminuebantur in toto, aut in parte, & ſic incomplete fluebant, & addebant ſupra capitulo de menſtruis: quarta, quia cum prauis accidentibus ibi enumeratis retenta * vniuerſali fluentia erant. Sic equidem in duobus talis conſiſtit ad præſens intentio. in rectificanda diſpoſitione, & accidentium correctione. B
Et quia natura membri licet non variet locaba rem̃ dia hic, & ibi, ſed diuerſa diſpoſitio tantum, oportet hic alia remedia, quæ matrici in hac ſua diſpoſitione ſunt propria, licet aliqua ſint eis communia, quæ ibidem ſunt dicta, enarrare ſimplicia, deinde compoſita.

In plurimis itaque, & ſuperfluentibus menſtruis qualitercumque, ſiue reſpectu complexionis proprij corporis, ætatis, regiminis, & habitudinis, diſpoſitionis, ſiue conſuetudinis ſymptomaticæ, ſiue criticæ non reſpectu temperati, reſpectu cuius huiuſmodi ſuperfluitatem habet. Si cum non diminuta, & pauca, cum defectio incipiens apparuerit aliqua forte præmiſſio phlebotomiæ baſilicæ, aut nigræ, vel purgatio humoris ſanguinei acuentis præſeruat, ea præmiſſa, & deriuationes ſanguinis cum deriuantibus notis, & proprie cum Sitijs magnis appoſitis ſub mammillis abſque igne cum fuctione fortì, vel etiam cum ſufficienti flamma, vt iuſſit
3. aphe. 30. Hippoc. & ſupra dorſum, & inter anchas, & ſpatulas. C
Rectificatio quoque regiminis cum his, quæ cum ſtypticitate ſanguinem laudabilẽ gignunt, quia craſſum, & frigidum, & præcedente alteratione corporis hepatis, & humorum cum frigidis ſtypticantibus, necnon coarctatione viarum, & ductuum, quæ inter renes, pectinem, & inguina ſunt, & vltra, per quas ad matricem de ſuperioribus ſanguis fluit cum frigidis ſtypticis, conglutinantibus, notis ſupra de conſolatione medicinarum, cũ ſuperfluens catarcticum docuimus retinere, in canonibus vniuerſalis intentionis contentis, ingeniabimur apertionem venarum matricis, vel ſciſſuram, vel fracturam præcludere, & ſuperfluentem ſanguinem retinere, & ebibitis pulueribus, & iniectionibus, encathiſmis, collyrijs, & emplaſtris, & vnctionibus ex eis, quæ illud habent efficere complexione, vt frigiditate, & ſtypticitate, conglutinatione, cauſticitate, vel a proprietate, quorum quædam ſimplicia, & compoſita ſunt communia hic, & ibi: in prædictis cap. enarrata, & in cura fluxus ventris. Quædam huic ſpecialiter ſubuenientia ex ſimplici- D
bus, aut apertione ſciſſuræ, & fracturæ. Quædam communia ſunt ſicut arnogloſſa, cui nulla herbarum eſt par in cura fluxus ſanguinis acuti, cõfert enim bibita, & iniecta, & chronico, & non chronico, & alhaſce ſumpta in potu, & camphora, lac enim coctum cum ferro ignito, & ſcoria ferri bibita, & iniecta cum ſyrupo myrtino, vel aliquo ſtypticorum, vt eſt ſuccus glandium, & corticum granatorum, cauda equina, conſolida, lingua hircina, & cauda pecorina, ſemen, & radix nenupharis, herba coriandri, roſ. & ſemen eius. Et planta cicutæ cum ſuo ſemine ſuppoſita, & emplaſtrata, quæ retinet, & confert doloribus matricis, & althæa, & ſolatrum ſuppoſitum, & emplaſtratum, & eſt expertũ, virga paſtoris, ſumach, viola ſaracenica, corrigiola qualibet die ſumpta in quantitate drach. iij. Et ſcoria ferri ſumpta cum rob, & ſuppoſita, eſt enim vltima, licet prohibeat impræ gnationẽ, gummi arabici, & tragacanthus. Et ſemen lini torrefactum cum aqua calida ferrea, aluminoſa, & proprie bibita, & enchathiſmata, & aqua pluuialis, aceturn̄ epithematum cum panno ſupra pectinem, inguina, & renes, retinent ipſum potenter, nabac, grana pini, charab nabatia comeſta, & ſuppoſita, & miſta, & fructus eius, acetoſitas citri proprietate ſua, cytonia, zarur, & omnes fructus pontici.

Et ſiquidem propter vlcera matricis, apertio venarum talis exiſtat, miniſtrabis ea, quæ mundificando conſolidant vlcera, & ſunt gallæ aduſtæ exiccatæ in aceto, chartæ combuſtæ, oſtraca combuſta, & cornu cerui aduſtum, & aliæ medicinæ ſimiles illis, etiam, ſi ex apertione apoſtematis fuerint. Si vero ex corroſione facta in matrice miniſtrabis medicinas alias; ſicut thus, proprie corticem eius, & aloem, ſan. drac. & corallum, myrrhã, charabæ, & lutum, memithe, amylum, & ceruſſam, & merdaſen acorum, colcothar, terram ſigillatam, bolum armenam, & quæ illis ſunt ſimiles. Oportet tamen, vt prędictorum quolibet puluerizato ſicut alchohol diureticum aliquod admiſceatur, cuius virtute ad profundũ matricis cito valeat penetrare. Et ſiquidem ſuperfluat, propter tenuitatem ſanguinis curabitur cum aquoſitatis euacuatione, vt cum procurantibus ſudorem proprie, & alijs, quæ infra in cura curſus matricis dicemus. Ex compoſitis vero proprijs ſunt trochiſci de ſpodio cum camphora, trochiſci cum terra ſigillata; noſtri trochiſci de camphora, trochiſci de charabe. Si proprie ſit ex acuitate ſanguinis, & coriandrum, & alia ſanguinem incraſſantia, & obtundentia. Et ſimiliter trochiſci de ſcoria ferri, electarium eius, & tryphera, philonium perſicum eſt vltimum, & alia opiata; vt eſt confectio arthemiſiæ, theriaca noua, diaolibanum, & ſimilia; oportet autem, vt ſumantur cum aliquo ſtypticorum, vt aqua granorum myrtæ, & aqua roſ. Et ſiquidem fluant, ſine interpolatione continue, adminiſtentur cum reiteratione. Si vero adſunt periodi, in hora periodi ſtudeas ad ſedandum, obſeruetur tamen hora quietis, ne tunc aliquid prouocatiuum ſumatur. Sed quando eſt neceſſarium periodum præuenire: & illud eſt ante tempus periodi, prædicta euacuentur, & mundificantia miniſtrentur. Sint tamen leuia, quæ non agitent, trahant, & prouocent, ſed mundificando retineant, & confortando membra ſuperiora ductibus, & vijs coangunſtationem acquirant, qualia ſunt ex myrobalanis, rhabarbaro, ſumo terræ, ſucco barbæ hircinæ, roſ. vel agari. & cuſcutæ, educunt enim choleram, vel aquoſitatem ex ſanguine cum retentione, & mundificant matricem, & ſimilibus. Deinde matrix mundificetur, & confortetur, vt non recipiat ſuperfluitates egredientes a neceſſitate. Et illud etiam cum temperatis, qualia ſunt ex mundificantibus, fœniculum, ſiſamũ, fœnugræcum, & althæę folia, & radix decocta in aqua, & bibita cum melle, & ſuppoſita. Et ſimiliter ladanum in forma glandis: amygdala ſuppoſita, & lac ficuũ cum vitello oui, & ſuffumigium cum ameos, grana pini, & ſeſlio in decoctione ſua: & ſuppoſitio cum galla ad confortandum matricem, ne recipiat ſuperfluitates, & menſtrua, & ſunt ſumach, naboli, ſpica, rubus, & flos eius proprie, gallæ, & decoctio fructus myrtæ ſecundum omnem modum adminiſtrationis exhibita omnia ſupradicta. Compoſita alia infra dicentur. In priuatione vero, & retentione ipſorum omnimoda, vel in parte; e contrario eſt agendum, præmiſſis enim rebus trahentibus, & mouentibus ſanguinem ad matricem, & alijs prout vniuerſalis intentio indicabit: elaborabimus circa apertionem orificiorum ipſarum venarum menſtrualium ab his, quæ aperiunt ſanguinem, & acuunt, & reddendo ſubtilem faciunt poros facile penetrare. Ex quibus ſunt bibita, & puluerizata in aqua mellis ſumpta, & ſuppoſita, & iniecta, ſeu enchatiſmata, ſuffumigata, & emplaſtrata, & inuncta, prout in cura ſuffocationis eſt dictum. Et ſunt ſimplicia, & compoſita. Et ſimplicia in oppilatione, ſiquidem coarctatoria fuerint, ſunt triplicia, quędam leuia, vt abſynthium, mercurialis, flos ſchenanthi, marrubium, arthemiſia; ladanum, amygdalę, & nuces; aloe, & enula, & decoctio

Vlcerum matr. cura.

Corroſio.

Documenta.

eius, radix iuniperi, itis. decoctio phaseolorum rubeorũ, semen anisi, fœniculi, petroselini, & sampsuchi, & casiæ
* finestes. lignea, agni casti, * sebesten, & est coriandrum putei, vel capillus veneris, batheca, acorus, asparagus, andacocha, fœnugræcum, sisamum, granum viride, amygdalæ, radix althææ, & proprie vbi fuerit attenuatoria, quo casu suppositæ inungantur cum adipe gallinæ, anseris, vel anatis, & oleo de lilio, vel amygdalino, & ex illis est carica inuersa, in hydromelle infusa, & suppositæ: cuscutæ, cuspides herbarum caulis, meri, & mel. Quædam sunt mediocria, vt chamædrys, chamæpitys, ballamum sumptum, & suppositum cum costo, styrax, asarum, gentiana, polium vtrumque, cinnamomum, daucus, hypericon, diacapparis, apium, lubne, angul, pulegium, vrtica, ruta, piper, fauina, sagapenum, opopanax, asa, vtrumque castoreum, cordumeni, rubea tinctorum sunt fortia. Et ex illis, quæ supponuntur est opopanacum, & fructus eius, & radix bryoniæ, & cyclaminis, & serpentariæ, & pœoniæ, & costi, succus cucumeris asinini, centaurea, pulpa colocynthidis; elleborus, gummi oliuæ syluestris, cordumeni, & cum supponitur euphorbium super costum, fiatim prouocat, & myrrha, & petroleum suffumigarum, & species gummorum; & pulpa colocynthidis sola. Si vero fuerit carnosa, curam non habet. quod si compelleris ad curandum eam, tunc oportet, vt cum lenientibus, & aperientibus in ea procedas; prout supra in oppilatione hepatis est dictum. Si vero apostemosa, curabitur cura apostematis dicta. Ex compositis sunt trochisci myrtę, diacurcuma, sagenea, dialthea, dialacca, diacalamenthum, hiera picra, & similia.

Nota. Accidentium vero correctio, quæ ex retentione proueniunt, iam superius in cura suffocationis sunt nota, plurimorum. Vniuersaliter autem cura vniuscuiusque est vna cum his, quæ sanguinem prouocant, & oppilationem aperiunt secundum omnem administrationis supra dictum modum. Eorum vero, quæ ex superfluentibus immediate accidunt, cura vniuersaliter est cum his, quæ retinent, & confortant. Eorum vero, quæ consequenter, & mediate, cum alijs, quæ in proprijs dicta sunt, & dicentur capitulis. Confectio medicinæ vltimi iuuamenti ad superflua menstrua. ℞. terræ sigillatæ, boli armenæ, aluminis, gallarum, sanguinis draco. ana partes æquales. fiat pulus, de quo recipiatur drac. i. camphoræ, drach. ij. & gallæ sextam drach. i. & totũ dissoluatur in syrupo myrtino, & detur, & est Abuh. Item experta est spongiola quædam alba marina in litoribus maris inuẽta, & minutim exhibita, & scissa, & commixta cum zucch. ros. & est ex inuentione nostra, & viola
Mira. saracenica. Confectio clysteris ad fluxum excoriationum matricis. ℞. colcothar, tragacanthi, acaciæ, corti-
Medi. ad superflua menstrua. cum thuris, antimonij, ana. partes æquales, & fiat ex eis trochiscus aur. i. & boli armenæ, gummi arabi, carabæ. ana drach. i. ponatur in drach. ij. succi styptici, aut aqua aluminis, & clysterizetur in ea matrix. Et si fuerit ibi dolor fortis adde hyosciami, & opij, aut seminum cicutæ, quod sufficit, & est Abuha. Suppositorium bonum, & proprie ad corrosiones, & vlcera. Recipe testas furni, & succum barbæ hircinæ, grana acrestæ, chartam de panno combustam, sandalum album, corticum thuris, terram sigillaram, capita granatorum, vel folium, scoriam ferri, coriandrum siccum, & supponatur ex eis puluerizatis drach. iij. cum his imbibita aqua myrti, & teneat tota nocte. Et de tinis conferentibus ei est enchatisma in decoctione ros. cum stipitibus myrtæ, & corticibus granatorum viridibus, gallis, & gallarum, cypressi, balaustiarum, & barbæ hircinæ; & quidam addunt radicem vlmi, filicum, & fructuum ponticorum. Item de epithematibus eius, est alchanna inuncta super sumen, & partem matricis cum oleo styptico fortis stypticitatis. Ex nastalibus, & suppositorijs proprijs est lana, vel coctum intinctum in succo consolidæ, vel gallæ viridis, cui sit superaspersus pulus trochisci de balaustijs, vel de terra sigillata descriptionis nostræ. Et ex vltimis est nastale quod. ℞. colophoniæ,

E camphoræ, scoriæ ferri. confice cum succo solatri hortulani, & suppone cum coto. Filius Serapionis. Confectio medicaminis retinentis sanguinem. ℞. Sedenegi. sang. drach. tragacanthi, charabæ, coralli, aluminis iameni, balaustiarum, boli ar. terræ sigillatæ, sem. portu. ana partes æquales terantur, & cribellentur; & dentur ex ea drag. iij. cum aqua sumach, & sem. apij, aut cum aqua antimonij contriti, quod sit infusum die ac nocte in aqua arnoglossæ. Clyster. ℞. succi virgæ pastoris, vnc. ij. decoctionis corticum granatorum, extremitatis myrti, nucis cypressi, gallarum, ros. & balaustiarum an. vnc. ij. misceatur, & injciatur cum clysteri. Galenus vero ait cum *5. methodi. cap. 5.* curasset talem fluxum cum medicinis interius, & exterius approximatis eum non contulisset cum succo solo arnoglossæ clysterizaui, & dedi illud per os, & sanata extitit. Et si talibus succis aliquid ex retinentibus sanguinem conglutinatione sua misceamus, opportunum est, & proprie si cum solutione, vel vlcere fuerit. Pessarium.
F Recip. gallarum immaturarum, aluminis iameni; acatiæ, farinæ, thuris ana partes æquales; tere, & cribella, & confice cum myrta humida, & suppone cum coto. Aliud retinens sang. valde. Rec. cornu cerui combusti, chartæ combustæ, gallarum siccarum, ramich, trochis. de lacca. fandal. al. aluminis iam. ostracorum figuli, & ouorum, litij, gallarum adustarum extinctarum in ace. sang. drac. calcadis, chalcanthum viride, nam quando antiquatur fit calcadis, colcothar, antimonij frixi cum oleo, sumach sedenegi, spongiæ combustæ extinctæ in aceto, ostracorum adustorũ, corticum thuris; omnium ana partes æquales; tere, & confice cum aqua sumach, aut arnoglo. aut virgæ pastoris. Suffumigium retinens sang. menstruum effluentem superfluę. ℞. mastic. colophoniæ; boli, sang. drac. ana, argilla ficca bis ponatur supra prunas, & recipiat fumum per embotum. Syrupus ad idem. ℞. succi plantaginis, phaseolatiæ, corrigiolę, pentaphyllon, vio. saracenicæ. ana vnc. vi. his succis depuratis, & colatis addatur lib. v. syrupi ros. & zucchari alb.
G lib. i. in fine decoctionis irrorentur aqua ros. vel nenupharis lib. i. in qua ductus sit lapis hæmatitis, & in pecia rara bulliant, sang. drac. boli ar. terræ sigil. ana vnc. j. dosis vnc. vna. cum aqua mittæ, & est ex inuentione nostra.

Confectio syrupi prouocantis retenta menstrua. ℞. *Syrupus prouocans retenta menstrua.* calamenthi agrestis, & calamenthi pulegij, radi. enulæ campanæ, & ireos, matricariæ, radi. iuniperi, hypericon. ana. M. i. rubeæ tinctorum nigellæ, zedoariæ, & doronigi. rad. dauci, spodij, prassij, schenanthi, ana vnc. iij. omnia coque in lib. vj. aquæ vsque ad medium, & cola, & pone feces in lib. iiij. aquæ, & coque vsque ad medium, & cola. Et aduna vtraque colamenta, & pone mellis lib. ij. & coque, & initio cectionis pone spicæ, casiæ, garyophyllorum, asari, cinnamomi, mastices, croci, ana vnc. v. subtiliter puluerizata in panno lini, & mitte aceti scillitici. vnc. ij. si non prohibeant alia, educit enim menstrua, ex causa frigida, & coarctatoria retenta, & est sanum, & ex-
H pertum, dosis. vnc. ij. in aurora cum calida.

Pilulæ post prędictam prępparationem educentes humores oppilantes, & aperientes obstructionem venarum menstrualium sunt pilulę de hiera picra, pilulę fœtidæ, & de gummis, & de thapsia, & aliæ superius dictæ. Encathisma prouocans menstrua, aperiendo ora venarum matricis: sanguinem trahens ad inferiora ipsius, subtilians, & aperiens, vt facilius egrediatur. ℞. *Pilulæ.* fabinæ, pulegij, calamenthi, apij, fœniculi, agrimoniæ, filipendiæ, parietariæ, absynthij, rutæ, matricariæ, ana partes æquales. bulliant in aqua dulci, & sedeatur in calida. Item suffumigatio posi prædictum encathisma. ℞. gallię mus. asari, gummi hederæ, spicæ, croci, muschi, ambrę, centaurcę, puluerizentur, & ponantur super prunas; & cum embotto suffumigetur pannus tegendo dorsum, prouocant enim hęc menstrua, vt ait Hippo. cum *2. apho. 28.* Inquit. Muliebria educit ex aromatibus calefactio; si non capitis grauedinem facerent. Et ex eis sunt suffumigatio cum altero horum scilicet colocynthide, asa, sagapeno,

gapeno, opopanace, & cordumeni, & etiam commixta. Confectio ſuppoſitorij efficacis. ℞. * myrti, calamenthi. amborum ana vnc. iiij. ſampſuchi, vnc. viij. rutæ ſiccæ vnc. x. paſſularum enucleatarũ vnc. xx. cõficiantur cum felle taurino, & fiant peſſaria. Oleum de ſpica, ſambucinum, de lilio, iridis, amygdal. amararum, oleum de narciſſo, de iunipero, prouocat ſuppoſitũ. Aliud peſſarium. ℞. caſtorei, muſchi, ambræ, myrrhæ, croci, ana partes æquales. Confice cum oleo de been, & fiant peſſaria.

Item ſuccus papaueris rufi, ſuccus matricariæ, abſynthij, dauci, radicum apij, & petroſelini, parietariæ, prouocat. Aloes ſumptus, & ſuppoſitus prouocat menſtrua.

Ex proprijs; & expertis medicaminibus ad accidentia prædicta, ex retentione menſtruorum inſurgentia. cum accidunt mulieri ante proruptionem ipſorum, eſt vt per tres dies ante tempus conſuetum ipſorum comedat mulier matricem ceruæ, & capræ elixatam quolibet trium dierum mane, & in ieiunio de vtraque comedendo.

De curſu matricis, ſeu fluxu aquæ. Cap. 12.

COntingit quibuſdam mulieribus, quòd currant ex earum matricibus, non menſtrua, de quibus dictum eſt; ſed humiditates aliæ alterius generis. Ex eis enim ſunt aquoſæ, æruginoſæ, rubeæ, vel citrinæ, proprijs coloribus, & ſubſtantijs deſignatæ, ſicut ex earum relatione habuimus, & inſpeximus in pannis, & vaſis collectas. Quarum euentus eſt ex ſuperioribus corporis, in quibus talis materia generatur, quam natura ex eis immittit periodice ad matricem, tanquam nauis ad ſentinam, per quam totum corpus in mulieribus ſtatuit expurgari, illa nullum malum habente. Sicut innuit Galen. cum dixit. Item contingit fluxus ſanguinis, vulua nihil infirmitatis habente. Cauſa, quia natura totum corpus per vuluam, ſicut per renes, vel nares mundificat, quod plurimum eſt phlegmaticum, & tenerum. Porro quod egreditur eſt æruginoſum, rubeum, citrinum, vel aquoſum, quæ omnia à menſtruis differunt, quia veniunt à remotis, in quibus diſpotionem aliquam præter naturam percipiunt, vt grauedinem, & tumorem, malitiam an helitus, & digeſtionis ſub alia ſpecie, quàm adueniat menſtruis: ſunt enim de collo matricis, ſicut de phlebotomia exiens ſanguis menſtrualis. Sed, quod aquoſum eſt in debilitatis, quietis, teneris, & phlegmaticis, currere eſt conueniens, vel dicamus à natura permoti. In contrarijs vero æruginoſum, rubeum, & citrinum, peccato exiſtente vtrobique digeſtionis hepatis, & venarum, exfrigiditate ea maiori, quæ menſtruis cauſa eſt, vel caliditate ſuperflua generantibus tales ſuperfluitates in eis. Cuius ſigna ſupra in hepate ſunt monſtrata; vel cum febre acuta, vlcere, ſeu apoſtemate in membris, quorum materias natura per matricem expurgat.

De cura retentionis menſtruorum. Cap. 13.

HÆc non oportet retinere, cum natura repellat illat per conuenientem regionem, & idoneam (niſi ſymptomatice, & dummodo non regulet illa) ſed naturæ prouidentiæ dimittere, ſi critice, vel quandoque ſymptomatice, nec valens ea continere dimittit exinde prorumpentia. Sed vt ex matrice periodice educant, ſtudioſius operare, ita quidem, vt competenti quantitate non deficiant, neque fluant, cum in ſuperioribus magnum, quia ſymptoma, & naturæ defectionem. Quo caſu ſunt retinenda, vt infra dicetur, ſed ſufficiant, & earum proportionentur generationi. Verum quia tales humiditates prodeuntes, licet mulieribus talibus in ſe ſint vtiles, etſi immoderatæ ſint, tamen ſunt ex eiſdem in ſua dignitate, & indiuiduitate, & quolibet modo turpes, faſtidium generantes ipſis, & viris, facientes ſemen lubricare, vel corrumpentes, & proinde genealogiam, & generationem, quam naturaliter appetunt prohibentes, A expedit quoquo modo prohibere eas, ne generentur, cũ naturaliter in corpore ſano generari non debeant idonee regulato, & quod de eis iam generatum eſt à membris corporis debite expurgari; & ne ad matricem veniant, conuenientibus auxilijs deriuari.

Cura ſiquidem eſt tres res. Prima eſt prohibitio generationis ipſarum. Secunda eſt eius, quod generatum eſt, & quotidie generabitur, donec prohibitio fiat, expurgatio, & ne ad matricem fluat, deriuatio. Tertia eſt accidentium correctio. Primam rem complent rerum non naturalium debita ordinatio ad ſiccitatem tendens, & medicinarum conueniẽs exhibitio malitiam complexionis hepatis, & venarum alterantium, prout digeſtioni complendæ hepatis, & ipſarum expedit, quæ ſupra in hepate ſunt monſtratæ; hæc enim non ſunt ſolum præſeruatiuæ, ſed etiam curatiuæ. Secundam rem complent, quæ ſuperfluitates aquoſas, & cholericas habent educere per poros ſenſibiliter, & proprie per ſudorem, vt ſudorem prouocantia. Inquit enim Auic. Sudor eſt aquoſitas ſanguinis, cui cholericum eſt admixtum. Aut per vrinam, vt diuretica, & chemeſir, quod eſt ſpecies opopanacis, ſed dicit Auer. quod eſt fortius; & non habet partem in reſoluẽndo ſaniem, & aquoſitatem, vel inſenſibiliter, vt exercitium, & ſepelitio in arena, fames, ſitis, & abſtinentia ab humidis, & brodialibus, & alijs in cura hydropiſis denotatis, vel fluxu ventris, ſi quidem æruginoſæ fuerint; vel phlebotomia de baſilica, vel nigra, ſi rubeæ fuerint; vel vomitu ſi cholericæ, de quibus omnibus in cura fluxus ventris plene dictum eſt. Et ſi ex materia febris acutæ, apoſtematis, vel vlceris exeant, curæ illarum proprie ipſarum eſt cura, quæ in ſuo quæratur loco. Et ſiquidem ſuperfluant cum prædictorum reiteratione agendum eſt, & etiam cum his, in ſuperfluentibus menſtruis dicta ſunt ſupra. Inquit Hippoc. Omnia ſecundum rationem facienti, & non euenientibus ilico ſecundum rationem, non tranſire ad aliud oportet; manente eo quod viſum eſt à principio. Agens enim etſi non in breui propter indiſpoſitionem ſubiecti imprimit, in longo tamen tempore imprimendo procedens perficiet, & manifeſtam faciet actionem.

Tertia res, ſcilicet correctio accidentium eſt, vt mitigentur dolores, alleuientur grauedines, & punctiones; vt ſupra in menſtruis eſt notatum. Ordinatio artificialis balnei exiccatiui aquoſitatum poſt naturale, ſicut eſt thermarum; & proprie ſudatorium, eſt multiplex. Vno modo ſicut ſemicupium fiat bene coopertum, vt non expiret vapor, vel fumus, & ſit in medio eius tabula perforata in multis locis, & de ſubtus ponatur aqua maris calida ſimplex, vel decoctionis exiccantium medicinarum, vt baurach. ſpumæ maris, nitri, ſulphuris. Et herbarum, vt ſtœchados, foliorum chamæmeli, roriſmarini, & foliorum, prout neceſſitati tibi videbitur expedire. Et deſuper ſituetur corpus, vt fumus ipſum bene attingat. Et cum tepeſcere incipit, habeantur lapides molares igniti, vel lateres, & proijciantur in aqua, etiam iterum fumum recipiat, quoniam multum exiccat. Alij vero aliter faciunt, caldariam magnam de ære bene coopertam, vt ex ea nullus fumus expiret, conſtruunt ſupra ignem, in qua prædicta imponunt, & faciunt ea bulliri, & per manicam quandam, ſeu canale de ea in tinam protenſam, in qua bene cooperta ſtet corpus, & fumum recipiat, donec bene ſudatum fuerit. Et ex tunc egrediatur, & quieſcens in lecto iterum ſudet, & reiteret, quantum fuerit neceſſe. Hoc enim balneum non ſolum ſuperfluitates tales deriuando educit, & exiccat; ſed etiam dyſcraſiam frigidam, & humidam corporis, & membrorum ipſas generantium alterat, & emendat, vt cum bono præmiſſo regimine, non vlterius generentur digeſtione confortata, cuius generantur debilitate, & quod eſt in matrice iam fluxum, & contentum conſumit. Et balſamus bibitus, & euaporatus exiccat humiditates eius. Et vt conſumantur, & vlterius matrix non recipiat eas; ſedeat in aqua aluminis, vel granorum ru-

bi,& myrtæ. Et iterum poterunt ſuffumigari, & ſupponi ex eis, qualia ſunt ſandaracha, ſpongia maris,alumen, ſpica, ſcoria, ſal nitrum, ſpuma maris, baurach,ſulphur, ſtyrax ſicca,ſuligo furni; tela aranęæ,ſcarpa,alchanna,& ſimilia. Et clyſterizentur ſtyptica ex aquis, & ſuccis iam dictis in menſtruis ſupra.

De ſterilitate, & difficultate imprægnationis. Cap. 14.

STerilitas, & imprægnationis difficultas differunt,ſicut ablatio, & diminutio. Conueniunt enim in ſpecie,ſed in quanto differunt;, & ſimiliter in ſpeciebuscauſarum,ſed in quanto ipſarum; cum enim ſunt fortes cauſa ſunt ſterilitatis, ſi vero debiles fuerit, ſunt cauſa difficultatis. Et ſi quidem cauſæ ipſarum contrariæ ſunt cauſis conceptionis ſuperius prædiſtinctis, quæ ſunt ex propinquis, & immediate operantibus, vt vno comprehendatur capitulo ordinate. Dicimus autem, quòd in corpore integro ſuis membris,ætate perfecta,& apparente in ſe ſano:aut ſunt ex cauſis interioribus principaliter, aut ſunt ex cauſis exterius imprimentibus.primo modo, aut ſunt ex parte viri,aut mulieris,aut vtriuſque. Ex parte ſeminis, aut ex ſe, quia ſit ex aliqua mala materia generatum, quæ a proprietate habet, vt ſperma generet infœcundum, vt dixit Egidius, & Archidiacon.vel qualitate diſtinctum, vel infectum aliquo malo humore, vel corruptum longa retentione,& debilitatum,ſiue imperfectum in principalibus,vel læſum aliorum communitate membrorum, vel totius corporis, quia febriens, aut tempore diminutum, vel ſua proprietate,ſicut diſpoſitio arboris non fructificantis, vt dixit Almanſor. aut alijs accidentibus cauſis,vel qualitercumque ineptum fuerit, vt ſupra de ſpermate dictum eſt. Ex parte vero inſtrumenti, ſeu virgæ, quia fuerit nimis longa, vel breuis, recipienti non proportionata, vel debilis mollificata, vel in erectione deficiens, vel modo quolibet læſa in cauſa nocumenti erectionis, & in ſpermate ſuperius prædiſtincto. Ex parte mulieris, cauſa eſt multiplex,aut enim in eius ſpermate, aut in loco à natura generationi eius deputato, vt in matrice. Cauſa vero in ſpermate eius ſimilis eſt cauſæ eius in ſpermate viri iam dictæ. Cauſa vero in matrice ; aut erit in orificio eius, & collo, quia ſit totum, vel oppilatum, vt ſupra in proprio capitulo eſt dictum. Quare ſemen trahere non valebit, nec concipiet ſicut Hippoc.in aphoriſ. dixit, cum inquit. Quæcumque vero præter naturam craſſæ non concipiunt, his pinguedo os matricum obturat, aut in matricis concauo, & tunc, aut quia ſit a dyſcraſia debilitata : quare ſemen non attrahit, ſi frigida fuerit ; aut non retinet, ſi fuerit humectata, vel madefacta, lubrica, & egreditur ſemen; aut quia ſit fæda, & immunda ipſum corrumpens, aut congelans ipſum. ſi frigida fuerit, quod eſt plurimum : vel nimis calida ipſum adurens, & conſumens; aut ſicca,vt terra arida, & arena : & eſt, quæ non ſolum ſemen exiccat; ſed etiam alimentum ſanguinis immiſſum in toro corpore conſumit, vel quia ſit in vijs eius, vel ipſorum vaſorum ſpermatis denſata, & oppilata; quare ſperma in eius concauum non diffunditur; nec ſanguis ad alimentum immittitur;vel ſi immittitur, non eſt bonus.quare non trahitur ad matricem, nec nutrit. Inquit Galen. cibus nutritiuus omnis qualitatis exceſſu, vel fortitudine debet carere, quam ſi habeat ipſum alteret natura, vt ſupra in ſuo capitulo dictum eſt. Vnde Hippoc. dixit in aphoriſ. Quæcumque frigidas, & denſas habent matrices non concipiunt. & ſimiliter, & in maribus ſubiungendo. Aut quia ſit aliqua prædictarum ægritudinum generata, vel accidente quolibet læſa in ſe; vel communitate ad membrum aliquod propinquum,vel remotum; vel totum corpus, quia fuerit febriens.

Ex parte vero vtriuſque multipliciter, aut quia non fuerint cũ amore, & deſiderio debite copulati, aut quia coeuntes non conuenerunt in emiſſione ſpermatis, vt debita ſemina recipiant mixtionem, vel ſi conuenerunt, ventoſitas ſeparauit ea, vt non permiſcerentur adinuicem,aut quia permixta non fuerint contemperata,& diſtemperata, nec inter ſe inuicem, vel cum matrice contemperantiã receperunt, quod declaratur, quia facto diuortio, & copulatione cum alijs generabit vterque per contrariam cauſam.

Cauſæ vero exterius imprimentes, quædam ſunt ex neceſſarijs, quædam ex non neceſſarijs. Ex neceſſarijs ſunt quędam,vt aer,& hoc aut ſua virtute manifeſta,quia fuerit peſtilens, & reſoluat, vt congelet ſemina, vel corrumpat virtute occulta, vt quia à conſtellatione influente in corpora alicuius regionis ſterilitas eius accidit,quod eſt manifeſtum. Videmus enim aliquas regiones bene producentes male conſeruantes, & aliquas ſolum conſeruantes bene, & aliquas in vtroque, nulla cauſa manifeſta, in terra, vel aere, vel regimine, & exercitium laborioſum ſubitum, & cum ſaltu plurimo ad poſteriora, quoniam facſet deſcendere ſperma, & cum ſternutatione maxime, & proprie immediate poſt coitum. Quies multiplicans ſuperfluitates inficiens, & corrumpens ſemina. Cibus, & potus ſuperfluus malus, & inordinatus, multiplicans mucilagines facientes lubricare ſemen, & præſtantes alia nocumenta. Similer ſuperfluus ſomnus, & vigiliæ, ſunt enim motui ſimiles, & quieti, vt dixit Abuha. Superflua inanitio, ſcilicet ſanguinis, & aliorum ſuperfluorum humorum, naturalis, vel accidentalis occulta ; vel manifeſta, vomitu, vel fluxu perducens ad diminutionem materiæ ſeminis, vel ſanguinis menſtrui. Et ſuperflua repletio ſuffocatiua ſeminum; & animæ accidentia,vt gaudium ſubitum immoderatum : timor eueniens, ſubitus dolor, & triſtitia. & ex non neceſſarijs ſunt, vt balneum frigidum, vel calidum reſolutiuum omni tempore : ſumptio rei prohibentis conceptionem;vt bibitio multa camphoræ,& emplaſtratio teſtium cum hyoſciamo nigro, & ſimilia,quæ infra in difficili partu dicemus.

De ſignis ſterilitatis.

Signa, ſterilis cognoſcitur mulier per effectum, omni ſcilicet præmiſſa cura, & ingenio numquam tamen imprægnatur cum proprio, vel alio, vel ſi viro generanti cum alia copuletur. Et ſigna, & proprietas viraginis ſunt in ipſa. Et ſimiliter vir ſterilis cognoſcitur per effectum. Et ſigna: quia ſpanus ideſt ſine pilis in barba. Difficultas vero imprægnationis cognoſcitur, quia tarde, & raro imprægnatur ; & non niſi cum aliquibus curis præmiſſis, & ingenijs, quæ infra dicemus ſecundum Ariſtot. in de generatione animalium. Quædam habent à diſpoſitione naturali mulieris, vt prima ætate non concipiant,ſed ſecunda, & tertia, ſic quædam in prima, nec ſecunda, ſed tertia ſic. Vidimus enim quandam dominam medici filiam, quæ nunquam concipere potuit niſi ad quinquageſimum annum, & primo rempore fuit paſſa molam, deinde anno ſequenti fuit imprægnata vere. Quædam prima ſic, & ſecunda, & tertia non; aquiritur enim quædam diſpoſitio, vel indiſpoſitio ipſius ad imprægnationem mutatione ætatis, cum proportionatur ſuo campari, vel diſproportionatur vere. Et ſigna cauſarum ſunt, quæ indicant, an cauſa ſit ex parte viri, aut mulieris; ſicut ea quæ Hippoc.in ſuis apho.cum dixit. Mulier ſi non conceperit in vtero, velis autem ſcire ſi concipiet, tege eam veſtimentis,& ſuffumiga eam deorſum aromatibus. Et ſiquidem odor per corpus ad nares, & os peruenerit, cognoſce quoniam ipſa non ex ſe non concipit ; eſt autem culpa viri. Alij autem dixerunt. Supponatur allium, conſideret ſi peruenit odor ad os, aut nares, aut non. Si enim non peruenerit,oppilatio in poris,& ductibus matricis oſtenditur, quæ prohibet imprægnationem ; vel mala complexio eius conſumens vapores calida, & ſicca; vel congelans, & inſpiſſans, vt non penetrent, ſi frigida, & humida fuerit, ſed hoc ſignum eſt ſuper particularem cauſam ſterilitatis, non ſuper omnem, cum aliæ cauſæ eius ſint multæ, præter oppilationem, & malitiam qualitatis ipſius. Alij vero alia dixerunt, quæ in aliquo

5. aphor. 40.
4. aphor. com. 15. & 2. de alimen. facul. cap 18.
5. aphor. 62.
5. aphor. 18.

aliquo non verificatur, nisi signa inuestigentur propria. Signa defectus in materia seminis sunt, cibi mali, & potus, vel pauci præassumptio; vel ipsius assiduatio, & digestionis malitia. Signa vero malitiæ qualitatis, & vasorum sunt, quoniam si calidum sit, cito emittitur, & sentit mulier apud emissionem eius acuitatem, & ardorem, & cum recipitur extra, apparet color decliuis ad rubedinem, vel citrinitatem, & odoris acuti, & substantiæ tenuis, vel spissæ, si adustio non peruenit in genitalibus, signa caliditatis percipies, & similiter vrinæ tincturam. si vero frigida contraria apparebunt; si vero sicca paucum erit crassum, & corpus erit similiter siccum, si vero humidum, contraria apparebunt. Signa imperfectionis ipsius sunt, quia sit aquosum, & indigestum: & est cũ passione testium, vel alicuius membrorum principalium. Signa vero ineptitudinis ipsius ex parte totius corporis, vel aliarum causarum sensui nota sunt, & manifesta, in viro communiter, & muliere sperma quidem perfectum, tenum, & generatiuum, est album, splendidum, viscosum, & vnitur sicut grando, & odoris paleæ, vel floris sambuci, & positum in aqua descendit, sicut in de generatione animalium dixit Aristo.

Signa vero causarum procedentium ex matrice, vt quia in orificio sit oppilata, vel collo, aut tortuosa in ipso, ex capitulo oppilationis ipsius sunt manifesta, si sit in via vasorum spermatis; vel sanguinis ad alimentum immixtio. Et si quidem defectus sanguinei alimenti communitate totius corporis fuerit, ariditas, & subtilitas corporis demonstrabit. si vero ipsius malitia qualitatis ipsius, & substantia præcollectæ. Sed signa malæ qualitatis concauꝰ ipsius matricis habentur ex tactu, quem percipit apud coitum virga viri, vt, si quidem calida fuerint, perueniunt ad caput eius sensus tactus caliditatis: si frigida sensus frigiditatis, si humida humiditas abundãs, deturpans, ac coitum indelectabilem operans, & cursum matricis. Si siccus e contra habentur etiã ex dispositione genitalium apparentium membrorum, & alijs exeuntibus in vrina, & totius communitate. Si vero sit aliqua prædictarum ægritudinum grauata, præsentia illius ostendit, & similiter si alicuius membri communitate, vel totius corporis. Si etiam plenitudo ex mucilaginibus cotylodonum, ex regimine, & corporis intemperamento percipies, & grauedinis sensu circa renes, & inguina. Signa causarum ex parte vtriusque existentiũ, experimento sunt manifesta, & proprie mulieris relatione. Et signa intemperantiæ ipsorum inter se, & ipsorum causa matricis, sunt defectus aliarum causarum, & quia facto diuortio, & complexione, cum alio generabit vterque, vel alter. Causæ vero aliæ exterius imprimentes sunt sensui manifestæ.

Cura. in cura sterilitatis duplex, est intentio. generalis scilicet, & specialis. Generalis est adæquatio maris ad mulierem. sic quidem quòd omnibus, quæ ad generationem pertinent maximè, & mediate ex propinquo, quæ sunt dicta, inter eos fiat proportio, & temperies. ex contemperantia enim eorum inter se generatio prouenit, vt habuisti. Verum talis apud medicum difficilis est, & quasi impossibilis, & penitus ignota, vel difficilis, & laboriosa cognitio æquabilium, maximè si inæqualitas naturaliter adsit. Et proinde si agamus aliquid ad ipsum procurandum inter eos, attentius perquiramus, siue sterilitas sit ex naturali dispositione siue accidentali. Et si ex dispositione naturali, aut erit perpetua, aut tẽporalis secundum variam dispositionẽ ætatis, vt dixit philosophus. si primo modo dimittenda est, vel alteri socianda, & sic e conuerso, natura ei contra operante vana sunt omnia, dixit Hippoc. si vero secundo modo similiter dimittenda, vel cum leuibus disponentibus, & confortantibus, & curis secundum sapientiam procedendum, quæ si non conferant, quia non bene approprientur propter difficultatem cognitionis, non nocent propter generandi malitiam, & naturalem dispositionem permutent. ex hoc enim, quæ aliqua ætate disposita erat, fiet indisposita semper. Si vero accidentalis fuerit, agendum est caute similiter, ne cum fortibus, & periculosis, ac irrationabilibus fiat, vt stolidi agunt, & imperiti, cum quibus non æquant, sed diuersificant. non contemperant, sed distemperant magis, & in prauas dispositiones adueniunt, & sic generationem non procurant, sed interemptionem magis.

Vt ergo caute, & tute agamus, specialem in adæquando eos sic prosequamur intentionem. Consistit autem in tribus rebus, in causæ sterilitatis abscissione, in seminum vtriusque confortatione, & in apti modi coeundi ad generationem oppertuni inuentione. Specialis intentio est, quam ex dimissione generalis accipientes in actum deducimus, cum specialibus, & proprijs medicinis, & est, vt si quidem sterilitatis causa in semini viri adfuerit, vt abscindatur varijs auxilijs secundum varietatem causarum, vt quia si fuerit ex mala materia procreatum abscindamus iuuando digestionem, ministrando cibaria, & potus, & similiter calida, & humida, quæ bonum faciunt sanguinem, & sperma superexcrescere, vt est supra de spermate dictum. Si vero quia fuerit imperfectum in testibus, & alijs principalibus superioribus, studebimus ipsa principalia corrigere, & confortare, cum alterantibus eorum dyscrasiam aromaticis, eorum spiritus confortantibus, & multiplicantibus, vt supra in cura nocumenti erectionis est dictum, necnon, & ipsum tempore competenti mandabimus retineri, & raro coire, vel alias eorum passiones auferre. cum his, quæ supra in proprijs capitulis ipsarum sunt serioſe descripta. Similiter si aliqua praua affectum fuerit qualitate, alteratione prædictorum amborum studebimus illam cum diureticis notis calidis, vel frigidis alterare. Si quoque est aliquo malo humore infectum, cum mundificantibus sanguinem, & purgantibus abscindemus. Similiter si corruptum fuerit ex longa retentione, mandabimus coire frequentius; necnon si ex communitate alicuius membrorum vicinorum testibus, & vasis contigerit, vel corporis totius, procuratione, & rectificatione illorum corrigetur, & in rectificatione regiminis, necnon accidentium exteriorum, & causarum amotione, si ex illis contingit. Sed si ex parte instrumenti causa sterilitatis contingat, quia virga fuerit longa, vel breuis, curam non habet, & proprie nimis longa; breuis enim vt dictum est supra, occurit vsque ad vuluæ orificium matrix; & cum desiderio naturali trahit sperma, sicut trahit ipsum per * rectum ibidem in non violatis, vt supra dictum fuit, in oppilatione matricis, & quandoque trahitur cum assuefactione proiectionis ventosarum in inguinibus, & alijs, nisi breuis sit adeo, quod delectationem aliquam non inducat, quæ tamen in augmastica ætate correctionem habet. Si vero quia mollificata sit, cura paralysis corrigetur, quam supra diximus in cura neruorum. Porro si causa fuerit in matrice, quia eius collum fuerit tortuosum, vel eius orificium est strictum administrentur continue radij de stanno, qui in crassentur paulatim, & inungantur adipibus lenitiuis, & oleis, & intret balneum humectatiuum, & confert in hoc casu comestio caulium, cymini, anisi, apij, & similium. Et si fuerit carnosa, non curatur. Et si causa oppilationis fuerit humor, euacuatione cum hieris, clysteribus, & collyrijs, & particularibus, & proprijs educetur. Sed si quidem fuerit ex multitudine adipis, curabitur exercitio resolutiuo, & cum extenuatiua, & exiccatiua dicta. balneum quoque exiccatiuum est conueniens, & post ipsum antidota calida exiccatiua, vt theriaca, & theodoricon, clysteres, & suppositoria exiccatiua, & vnctiones ex melle albo, & oleo de spica, & lilio. Et si fuerit mala complexio in eius concauo frigida, vel calida, sicca, vel humida; vel qualitercumque commixta; cura malitiæ complexionis ipsius dicta in capitulo proprio. Et illud cum dictis balneis encathismatibus, clysteribus, suffumigationibus, & suppositorijs, declinantibus ad qualitatem, quam dyscrasia exigit. Quod si causa eius fuerit humor coadunatus in eo præcedente diæta, purgabitur cum purgatione cor-

* serium.

poris præcedente, cum clysteribus, & suppositorijs, quę infra dicentur. Etiam si ventositas in eo collecta fuerit, prohibēs à debita spermatum mixtione, curabitur cum educentibus materiam eius,& extenuantibus ventositatem, vel educentibus eam ex proprio loco, & regimine extenuatiuo. Et ex illis sunt ea, quæ infra dicentur in mola,& ventositate. Et ex proptijs,vt ariſtolo. Et si oppilatio fuerit in vijs vaforum spermatis, vel alimenti,curabitur, prout supra in cura oppillationis est dictum. Quod si causa fuerit ex parte malitiæ alimenti quia sanguis malus rectificatione curabitur,& diæta.

Et si defectus fuerit ex parte corporis mulieris, quia præter naturam tenuis fuerit; regimine humectatiuo prædicto emendabitur, & impinguatiuo; quod suo loco (Christo propitiante) dicetur. Necnon, & si aliqua ægritudinum, vel accidente aliquo fuerit grauata; cura illius propria medicabitur,quæ ex dictis, vel dicendis est colligenda. Si autem ex malitia regiminis cotyledones pleni mucilagine fuerint, & grauati; & rectificatione regiminis ad calidum, & siccum permutatione curabitur; aut eductione ipsorum cum collyrijs, & similibus.

Sem. exfortatiu. Confortatio vero feminum, quæ est secunda specialis, completur cum his quæcumque digestiones habent perfectas, & sanguinem gignunt æqualem, quæ superius in cura stomachi habuisti: & membra generationis principalia, maxima in sua solita, & debita æqualitate conseruant, quæ in proprijs sunt dicta capitulis. Sic ergo causam abscindes, & cum talibus, & spermata confortantibus, quod in vno quoque acquiratur temperies, & ex mixtione temperatorum, maior temperies fiet. Vel si non possibile fuerit, propter indispositionem naturarum, sexuum, vel ætatum,temperies fieri in eorum quolibet: fit diuersitas in eis, & inæqualitas reseruetur, quod ex emissione vtriusque adinuicem resultat æqualitas, quæ generationis est causa. Et quia vt plurimum dispositio frigida in viris, & in mulieribus humida, vel vtraque, sterilitatis est causa, & plurimum recipiens curam abscindentia ipsa proinde calida erunt, & sicca, quæ dicentur infra simplicia, & composita. Confortantia quoque semen talia erunt, quæ sua caliditate frigiditatem alterent, & sua virtute etiam humiditatem expurgent, & siccent, & quæ sua proprietate confortando instrumenta generationis, & spermatis, conceptum, & imprægnationem procurent. Et ex compositis, quæ sine nocumento expurgant, sunt hieræ exhibitæ, clysterizatæ, & suppositæ. Et ex confortantibus sunt antidota, & confectiones magæ, & mithridatum, diamuschum, theriaca non omnis, vt Serapio inquit, quia diatessaron, vt Abuha.inquit de abortus regimine, sed Gal. Vel Andromachi, quæ communiter habentur in vsu; quæ non solum imprægnationem procurant, sed etiam fœtum in matrice conseruant, vt ponit Abuh.de medicinis appropriatis loquendo. Et ex illis est theodoricum,& medicamen alchechengi,vt supra in cura nocumenti erectionis est dictum.

Et ex appropriatis simplicibus sunt, vt mulieri detur vrina elephantis; nam est mirabilis apud propinquitatem coitus, & hora eius; & rasura eboris bibita est præsentis iuuamenti, cum osse de corde cerui; & semen seseleos expertum est, & datur pecudibus fœminis de eo, vt multiplicetur earum generatio; & oleum de balsamo bibitum, euaporatum, & suppositum; vel de been in pessario suppositum; & oleum de lilio; & pessarium de napta nigra, costo; & adeps anseris in lana, & cum singulis aromaticis, scilicet muscho, spica,cypero,anetho,origano, ameos, hyssopo, bdellio, & testiculis vulpis, & darsesebram est mirabilis, & nux cypressi, & baccæ lauri, gallia, amomum, cordumeni. Et ex omni calefactiuo, & thyprico proprie, & suppositio coagulorum, & propria coaguli leporis cum oleo viol. post mundificationem adiuuat ad imprægnandum, aut suppositio stercoris, & proprie gazelli masculi: & proprie si ponatur cum eo aliquid testiculi vulpis, & suppositio fimi eius, vel fellis adhib, vel leporis; vel leonis in pondere scrup.1. Et ex compositis sunt, quæ infra dicentur.

Sequitur specificatio, & ad actum deductio tertiæ rei, quæ est inuentio modi coeundi ad concipiendum apti. Fiet autem, & complebitur taliter, vt eligatur aptior hora; & est post mundificationem menstruorum, & tamdiu stent separati, quod generatio seminum facta sit bona,& perfecta, vt præfertur; nec tamen tantum, quod corrumpatur à frigido propter longam retentionem. in quo casu oportet coire, & iterum abstinere moderate. Cum ergo æstimatum est, quòd ipsa generatio facta sit, vt oportet, foueant se ambo cum vsu confortantium prædictorum; & mulier apud introitum loci, post fomentationem loci cum aqua calida decoctionis matricariæ, foliorum citri, chamæmeli, & ros. fumigetur per traiectorium, cum aromaticis non valde calidis, & est gallia proprie, & confectio neræ. Et vir ablutis pedibus cum calida prædicta aromatica; & inuncta virga cum his; quæ delectationem habent inducere supradictis deueniant ad verba venerea, & cogitando in actu venereo cum desiderio mutuo intret lectum, & cum osculis, & amplexibus adhæreant inter se, tangendo mutuo vbera, & pectinem, peritoneum, atque virgam. Cum ergo desiderium commune coeundi vtrique procedit valde, permisceant se permixtione non vera, & completa deinde se retrahant, & tangant quod est inter anum desuper, & vuluam. Est enim ille locus delectationis prouocans ipsam, & alliciens in osculis placidis non cesset requirere eam. Cum ergo aduenit hora desiderij, & vehementia adhærentis vtriusque, & incipiunt oculi mutari in rubedinem.anhelitus eleuari, in verbis balbutire, & tangendo vuluam inuenies os asperum ex concursu matricis ad ipsam desiderando sperma; tunc immittat virgam eleuatis coxis compleat immittendo sperma oppositum ori matricis, quia aliter perderet. Studeat autem quod in emissione spermatis ambo simul eueniant in hora. Sit autem immissio eius, non cum multa dilatatione oris ipsius,ne aer ingrediatur,quia corrumperet ipsum. Et proinde fugantur ambo in strumenta ante; vt stringantur,& adhæreant melius inter se. Et in emissione, inter se adhæreāt fortiter, ne simul cum sperma te ingrediatur aer. Et si apud emissionem ipsius sentiat vir matricem concurrere ad caput virgæ, & ipsam stringendo fugere, est maximum signum conceptionis secundum Gal. Quare tunc oportet, vt non extrahat eam, sed eam intus dimittat,donec cessat anhelitus inspissatio:deinde le paulatim retrahat ab ea, & mulier stringendo crura leniter in vuluam dimittit;deinde dormiat cruribus strictis,& odoramentis positis naribus,quamdiu est possibile, quod natura consueuit appetere,vt iaceat,& cum expergefacta fuerit,si adhuc appetat,super cocat,& quiescat. Deinde surgat suauiter,abstineatq; ab omnibus, quæ procurant abortum,quæ infra dicemus.

Coeundi modus.

3. de natu. fac.cap. 3.

Ex compositis vero medicinis, & expertis, est confectio syrupi præparatiui materiæ frigidæ impedientis conceptum ad purgationem. Recipe matricariæ, pulegij, calamenthi, radicum enulæ, acori, althææ, fœni. & dandani, ana vnc.ij.cuscutæ, vnc.s.meliſſæ, prassij, ameos, ana vnc.s.corticum citri, vnc.i.passularum enucleatarum, liqui.ana vnc.i.cicerum partem, i.zucch.lib. i.aceti scillitici.vnc.i.mellis ros.vnc.iiij.in pecia tara belliant galliæ drach.i.spicæ drac.s. Dosis mane vnc.ij.cum aqua gariophyllorum. Deinde purgetur vterq; si indigeat cum hiera,& agaricos; vel cum pilulis fœtidis,& benedicta, & terebinthina. si materia fuerit crassa valde, post purgationem balneetur in aqua decoctionis foliorum lauri, mentastri, saluiæ, origani, pulegij, & præmisso sufficienti exercitio, exercitetur,& præmissa mundificatione corporis vniuersi, matricis fiat expurgatio, siue mundificatio, calefactio, exiccatio, atque confortatio, & mundificetur si expediat, sed fiat primo clyster, deinde suppositorium.

Syrupus valens ad conceptionem.

Clyster pro matrice.

Clyster sit tale. ℞.pulpæ colocynthidis.drach.ij.bulliant

fiant in aqua masti.& in eius quantitate. dra.iij.dissoluãtur hierę Gal.drac.ij.vel colocynthidis,& injciatur pessarium. ℞.macis, bdellij,galliæ muscha.ana drach.ij.pulpæ colocynthidis,drach.i.pule.hieræ,drach i.confice cũ ladano; & fiat pessarium longum, ita quòd perueniat ad matricis concauum,& aliqui addunt euphorbium. Calefactio, exiccatio fiet cum vnctionibus, pessarijs, atque suffumigijs,& confectionibus.

Fœtum. efficax. Vnctio talis sit, & est efficax, & experta. ℞. radicis enulæ campanæ,& mundæ, & tritæ,lib.i.radicibus branchæ vrsinæ, lib.v.similiter rasæ, & tritæ;quæ bulliant in lib.vij. vini odoriferi albi sufficienter, cum lardi veteris contriti, lib.iij matricariæ vnc.i.deinde coletur, & colatura ponatur in olla noua: & fac bullire, & mitte thuris albi,mastices,ana vnc.v.ceræ nouæ.vn.vi. Et ex quo prædicta sunt liquefacta depone de igne, & immitte puluerem harum specierum. ℞.cinnamomi, galliæ, garyoph. fusticelli, nucis musc.macis, galangæ, spicæ, zingib.ana drach.iij.croci drach.i. & aggrega bene cum spatula; deinde fac coagulare,& tũc videbis quod supernatabit vnctuosum coagulum; & residebunt species, & in medio erit vinum. Vtatur ergo eis sic,& inter balneum,& balneet totum corpus suum, cũ aqua decoctionis foliorum lauri,& inungat totum corpus de parte illius vini,& ventrem ex speciebus,& induat se, & recedat. Sequentibus autẽ diebus donec durabit,intret balneum similiter, nec lauet se, sed superungat crura, & brachia, & coxas, & nates ex vino: dorsum vero,& pectus ex vnctuoso: totũ vero epigastrion ex speciebus, nec coeat cum ea vir omnibus diebus, sed qualibet die cum egreditur de balneo. Ad calfaciendum vero, & confortandum sumat de tryphera hac cum vino drach.ij. ℞.garyoph.vnc.i.seseleos, drach.v.rasuræ ebotis,zingib.nasturtij,asari,ana drac.iij. anisi,ameos,baucię,carui,ana drach.iiij.mellis emblicorum, succi humani generis, & matricariæ, ambræ, ana drach.i muschi drach.v. Ex his fiat tryphera, vel vtatur confectione diambræ. Calefactio,exiccatio,& confortatio etiam fiat cum suffumigatione tali.Recip.ligni aloes, castorei, casiæ lignæ.styra.calami aro.galliæ, ana drach.ij.muschi,ambræ,ana drachm.v.confice cum succo cymarum lauri, & suffumigetur cum eo. Deinde vero abluat se bene, & coeat vir cum ea modo prædicto; sed vtatur quolibet die interim electario tali. Recipe secacul albi, mundi, & exiccati,in aqua satyrionum, quorum aqua sit lib.i. testiculorum vulpis drach. viij. radicum raphani, drach.iij.bauciæ vnc ij. pinearum purgatarum vnc.i.tusticorum vnc.iiij.granorum sisami, drac. iij. zingib.been albi,& rubei, ana drachm ij. nasturcij, cinnamomi, piperis,scheille longi,ana drach.v.zuccha. lib.v.olei sesamini, drachm.ij. oleum balsami bibitum, & euaporatum, & gallia facit descendere præfocatam, mellinatam,& confert frigori, & mundificat,& exiccat humiditatem matricis, iuuat ad imprægnandum secundum Abuhali.

Suffumig. *Electarium ad idem.* *Pessarium.* Pessarium Abuha. educens humiditates matricis, calefaciens,& exiccans. Recipe allium ficcũ,& humidum, & fundatur,quantum ipsa sunt, de oleo ros.decoquatur, donec in eo dissoluatur, & recedat aquositas ab eis, & supponatur cum lana,& est mirabile. Suffumigatio secundum eum ad idem fiat ex trochiscis myrrhæ, styracis, baccarum lauri; & omni die suffumigetur. Aliud Serapionis. Sumatur medicina vomitus, & æstimo ꝙ fit nux vomica; & inuoluatur in lana, & comburatur, & supponatur. Ipsa enim abscinditur humiditatem matricis existentem in tota matrice,& mundificatur valde. Item clyster ad mulierem,quæ humectatur ab concubitum,& non imprægnatur, mundificat matricem,& confortat confortatione bona. Recipe corticum thuris, cyperi contriti, ana drach.xxx.myrrhæ bonæ, drach.x.decoquãtur in lib.iij.aquæ vsque ad vnam,& colentur,& clysterizentur ex ea omni die lib.vnius tertia diebus tribus continuis. Si vero sterilitas, ex alia causa, quàm ex humiditate,& frigiditate fuerit,curetur cum contrarijs, quæ ex dictis sunt eligenda.

De mola matricis. Cap. 15.

Mola quid. MOla a molõ Persice, vel Græce dicta est, quod est multæ carnis parturitio; Latine vero imprægnatio est mendosa, in qua accidunt, licet raro, mulieris dispositiones similes dispositionib. veræ imprægnationis, quas Hipp.in suis retulit aphor.*in* retentione menstruorum,scilicet ex alteratione corporis, & casu appetitus ex conclusione oris matricis; deinde inflatione mammillarum ambarum: & tumore ventris, qui augetur quotidie vsque ad quantitatem embryonis,velut hydrops; in quo sentit motum similẽ motui embryonis, & mouetur per compressionẽ ad dextram, & sinistram; & remanet vsq; ad tempus naturalis partus,& tunc accidit dolor partus, & angustia, & non parit: immo extenditur vltra vsque ad annos quatuor, vel quinque, & quandoque vsq; ad finem vitæ.nec recipit curationem, & quandoq; emittit, ac si pareret aliquid quod est diuersarum substãtiarum: quandoque est sicut frustum carnis, cui est forma multarum specierum inanimati corporis, & quandoque est ventositas tantum, & quandoque sunt superfluitates aggregatæ aquosæ, & mixtæ cum sanguine plurimo, & detumescit venter. *5. apho. 61. & 52.*

Causa. Et causa in generatione harũ substantiarũ est duplex, vna existens in materia,alia vero in efficiente. *in* materia quidẽ est multitudo materiei sanguineæ effusæ,& tractæ a multa caliditate, & siccitate matricis post coitũ,in qua matrix comprehendit sperma mulieris tantum. In efficiente vero est duplex vna per modum priuationis,& est defectus virtutis virilis spermatis;quare non generat,vel concipit hominem. Et causa defectus est,quia aut non interuenit sperma virile, nec fuerat admissum in coitu, vt comprehenderet ipsum matrix: sicut comprehendit fœmininum.sicut accidit in ouis venti,quorum generatio est absque coitu, ex caliditate matricis trahentis ad se sperma mulieris cum menstruo quod comprehendit, & simul extendendo generat oua venti, aut quia interuenit, vt emissum in coitu, & comprehendit ipsum matrix cum spermate mulieris; sed fuit inefficax, & imperfectum; vel ex se, vel ex parte temporis,quia non simul incidit in matricem, nec fuit simul comprehensum, vt esset ex duobus spermatis mixtum, nec fuit defectus ipsius ratione obiecti, & materiæ;quia sic monstruosum generasset animal, nec ratione matricis, quia sic sperma muliebre non comprehendisset. Alia est per mo- *Mola.* dum positionis,& est multa matricis caliditas,quæ sperma mulieris comprehendens excedit cum materia illa, & deficiente dicta virtute informatiua virilis seminis, non informat hominem: sed densat in carnis frustum sua fortitudine durum, adeo, vt ferro non leuiter diuidatur, sicut caliditas ignis suo excessu conuertit argillam, in laterem, ita vterus naturali sua æqualitate coagulat sanguinem in carnem bonam teneram, & tunc quod egreditur est simile frusto carnis, nullam animalis habens similitudinem. Contingit tamen in meridionalibus, & australibus regionibus in mulieribus multi, & praui sanguinis; ex malitia nutrimenti, supra conceptũ verum, quoddam frustum carnis a prædicta materia generari: portans, & habens speciem animalis, scilicet bubonis, vel harpyæ viuentis, quod mulieres feram appellant, quæ quandoque embryonem opprimit, perimit,& interimit; & quandoque cum eo in partu emittitur, &, vt asserunt,tantæ proprietatis existit; & malitiæ, quòd si cadens in terram hora partus mordeat embryonem,statim moritur fœtus. Cuius animalis forma, & vita non existit a virtute spermatis viri primi: sed errore ipsius, cum iam animal, & hominem informauerit: sed secundi in coitu secundo emissi. cuius error procedit ab influentia constellationis, seu virtutis cœlestis, vt Arist. xviij. de animalibus dixit, & quandoque accidit, ꝙ illa caliditas illam materiam non condensat in sanguinem præ multitudine sui;sed illam natura cooperante digerendo dissoluat, cõuertat in aquositatem,vel ventum; quod

emissum cum egredietur, erit sicut aquositas sanguinis mixta, vel ventus, vt dixit Auer.

De signis distinguentibus inter molã, & impregnationem.

Signa. Ex signis autem, quædam sunt distinguẽtia inter molam, & veram imprægnationem; & quædam inter eam, & hydropem; & quædam inter species molæ. Distinguentia vero inter molã, & veram imprægnationem sunt manifesta; licet errent in eis prudentes in aliquibus, & proprie in magnatibus; quoniam in mola res illa non mouetur hora, in qua debet moueri; imo non mouetur omnino nisi hora quadam, & vno tactu, & proprie per compressionem, & motum corporis; & aliter non mouetur. In vera vero imprægnatione post tres menses mouetur fœtus motibus diuersis, & pluribus, absque compressione, & motu corporis. Præterea duricies ventris in mola vehementior est duritie veræ impregnationis, propter causam prædictam; sed nec sentitur corpus formatum in matrice. Et sentitur multoties dolor in mola similis colicæ, et apostemati matricis propter constrictionem orobi. Et sunt mulieris pedes molles val F de cum minoratione.

De signis distin. iter molam, & hydropisim.

Signa vero distinguentia inter hydropem, & molam, sunt, quoniam duricies in mola est maior vsque ad tempus: cum vero conuertitur in aquositatem, vel ventum illa materia, sensus commotionis ventositatis, & aquositatis, est minor in mola, quam in ascite. Et venter per cussas non resonat, sicut in tympanite; quoniam aqua, & ventositas in matricis concauo existit recluſa, & stricta; & tument pedes in hydrope generaliter, sed in mola morantur. Distinguentia vero inter species molæ sunt. Nam in mola cuius materia est carnis fructum, est duricies maior quam in alijs, & grauedo. Et similiter grauedo maior in ea, cuius materia est aquositas; in ea vero cuius materia est ventositas, minor, & timor maior.

Cura molæ, est duæ res. Prima est perfecta euacuatio eius, quod præter naturam in matricis concauo continetur, cum magis molesteт. Secũda est *dyscrasiæ* matricis, quæ ipsius causa est alteratio. Inquit enim Gal. Non est possibile aliquam dispositionem curare finaliter, adhuc manente faciente eam causa. Primam rem cõplent duo; primum est, quod materiam ad euacuationem adæquat, & disponit, secundum, quod ipsam educit. Disponentia sunt regimen cũ dimissione exercitij, & proprie inferio-

* *alienatio.* rum partium, & resupinatio in dormiendo, & * eleuatio inferiorum cum euacuationibus, s. phlebotomia, & vomitu, & solutione cum pilulis fœtidis, & proprie cum sumptione aquæ decoctionis fœnugræci, dactylorum, & similium, & cum hiera logodion. & euaporatione cum pannis, vel spongijs infusis in aqua virtutem habente aperiendi, & mollificandi supra ventrem applicatis. Tinæ, emplastra, embrochæ, & vnctiones ex illis, & breuiter cum his, quæ partum facilitant, quę sunt nota. & dicẽtur suo loco; hæc enim non solum euacuationem disponunt, sed etiam accidentia mitigant. educunt vero ipsam quæcunque fortiter menstrua prouocantia dicta sunt, & quæ procurant, dicenda in aborsu. Ex quibus sunt antidota magna, vt diamarte, diacurcuma, magna theriaca, & diatessaron, & similia. Quod si contentũ fuerit aquosum, educetur cum diureticis, & vrinam proucantibus, notis, & cum regimine exiccatiuo iam noto in cura hydropis, & cursus matricis, & hamescir non parum habẽt in resoluẽdo aquositatem, & euacuando ipsam, & sanię, & educendo fœtum mortuum, vel fructum carnis. Si vero ventosum, cum regimine extenuante, & educentibus ventositatem: & proprie ex matrice, vt est aristol. ro. & proprie oleum de cherua, & dacty. indi; qui cum hoc, quod trahunt molam, dolorem sedant cholericum. Secundam rem complent, quæ malam complexionẽ matricis calidam, & siccam alterant, in proprio capitulo dicta. Ex quibus sunt regimen infrigidatiuum notum, diuretica frigida, Tinæ, euaporationes, & emplastra, cũ vnctionib. ex frigidis, & humidis: nasalia ex mucilaginib. frigidis, & ex pinguedinibus, & oleis frigidis, & proprie quale est oleum alchechengi; est enim hoc vehementis iuuamẽti, & expertum ad educendum fœtum, est, come-

stio radicis porrorum cum placentulis, & succus radicum rapistæ bibitus, & radices.

De nocumentis partus, ex quibus est difficultas. Cap. 16.

Fœtum educentia.

QVid sit partus naturalis superius habuisti, & quidẽ ipse plurimũ est facilis, & quãdoq; difficilis. Factilis est, qui citus est, & cum leuibus accidentibus: difficilis vero est illi contrarius. Et est, aut ex causis intrinsecis, & essentialibus; aut extrinsecis, & accidentalibus.

Causæ.

Primo modo est duplex, aut ex parte parientis, aut ex parte embryonis. Ex parte pariẽtis multipliciter. Aut. n. erit ex parte matricis in se, aut vicinantiũ membrorum cõmunitate, aut corporis totius. Ex parte matricis, quia sit parua; quia concepit ante duodecimum annum, vt dixit Abuh. licet illud rarissime sit. Aut quia est constricta in collo, & orificijs eius naturaliter, vel accidentaliter; quia interuenit aliqua causarum oppilationis eius, nõ recipiens curam. Et ex his, quæ suo loco sunt dicta, vel siccitas, vel apostema; vel sunt vlcera procreata, rhagadię, & hæmorrhoides; coanguſtationes colli, & * orificia, vt non recipiant dilatationem absq; dolore graui. Ex parte vicinantium membrorum, vt quia fuerit vesica apostemata, vlcerata, vel scissa: cuius cõpassione non valet matrix suã operationem complere, vel etiam intestina sint similiter passa; aut quia fuerint in ano vlcera, rhagadiæ, & hæmorrhoides, quibus matrix compatitur; vel repletio intestinorum ex fęce sicca comprimente: aut quia sint lacerti ventris tenues, & debiles in iuuando fœtus ex matrice expulsionem, sicut iuuant expulsiones, fœcum, & vrinæ, maxime cum sint paucæ, vt Gal. ait in interioribus. Ex parte autem totius corporis, vt quia sit debilis; vel ratione complexionis, quia sit naturæ frigidæ, quæ habet defectus operationis ex necessitate, vt Gal. dixit. Vel ratione ætatis, quia puella multum; vel antiqua, & dura; vel habitudinis, quia sit tenuis, ficca valde: vel pinguis, G vel ratione consuetudinis, quia fuerit insueta, & primo pariens, & timida, & paruæ tolerantiæ, quare est inquieta, & vehemẽtis permutationis perducentis ad alterationẽ figuræ infantis ad inconuenientiam expulsionis ipsius. Sed si ex parte embryonis, hoc erit dupliciter, aut ipsius in se, aut propter secundinam. In se aut propter sexum, quia fuerit fœmineus, vel propter quantitatem, aut cõtinuam, quia fuerit magnus valde. vel paruus catens bona cõplexione, aut discretam, quia fuerint multi numero distincti; vel quia vnus plura membra habeat, & proprie capita, vt monstruosus; vel propter qualitatem, quia fuerit lenis valde, quare effugit a compressione: vel per modum, & ineptam figuram egrediendi, vt cum egreditur super pedes suos, nec manus eius sunt plicatæ super coxas, & iunctæ, aut super vnum pedem, aut super latus, & est deterior modus. Vel propter inconuenientiam temporis, vt quia intempestiue moueatur ad exitum; vel ante tempus determinatum, & proprie in H tribus mensibus medijs, quibus ligamenta sunt fortiora secundum Gal. aliqua causa cogente ex his quæ aborsum faciunt: vel post tempus, vt quia accidat ei aliqua ex debilitantibus causis, vel mors, quare deficit alter mouentium. Propter secundinam vero, aut est, quia sit dura, & crassa, non recipiens fœtus; aut quia sit tenera cito disruptionem patiens, quare egrediantur humiditates, & aqua antequam fœtus egrediatur; quare humiditate lubricante carebit. Porro qui est ex parte extrinsecus accidentium erit ex parte regiminis in sex rebus non naturalibus. Ex quibus est multa frigiditas, & siccitas ãeris constringentis membra partus, & accidit in regionibus, & ventis septemtrionalibus, temporibus, & constellationibus, vt Hippo. dixit in suis aphor. cum inquit. Et multa caliditas resoluens vtriusque virtutem, & consuetudo ciborum ponticorum, & potuum stypticorum, & balneatio in aquis aluminosis, & frigidis. Et accidentia animæ, tristitia, dolor, vel ægritudo virtutem debilitans, fames, & sitis, & inanitio, vigiliæ superfluæ deij-

cientes

De loc. aff. cap. 4.

4. aphor. 2.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf
urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0736-4
DFG

cientes virtutem,& similia. Et ex illis obstetricis error in procurando. Et ex horum contrarijs prouenit facilis partus. Et quidem cum causæ sunt fortes in prohibendo partum,& corpus debile in sustinendo,moritur partus,& pariens,licet,vt quidam dicunt,possit viuere partus, si statim mater in vtero incidatur,& extrahatur, cum adhuc possit habere spiritum euentatum aliquandiu, quod innuit Galen. de interioribus vj. loquens de hœdo tracto ex vtero matris præaccipiente lac,viuo à natura promoto non docto. Et quandoque viuit partus,& moritur mater, vt plurimum tamen moritur partus,& viuit mater; quoniam multoties difficultas partus perducit ad rupturam venæ in matrice, quare accidit sanguinis fluxus. Et quãdoque in pectore,& pulmone,vnde fit sputum sanguinis,& phthisis. Et quandoque ad incisionem neruorum,& lacertorum, propter vehemẽtiam tensionis; quare accidit spasmus. Et quandoque ad fissionem mirach ventris, & proprie in paruis,& teneris; quare accidit ruptura. & quandoque bocium propter retentionem anhelitus, non exprimendo inflationẽ inflammantem,& trahendo materiam cum condensatione eius in gulam. Ob quam rem aliqui præuisione vtentes conati sunt prohibere prægnationẽ in talibus,& proprie paruis,& antiquis debilibus; cõiecturantes melius fore perdere filium procreandum, quam procreatũ simul,& matrẽ. Et hoc cũ omissione formæ imprægnationis in cap. de cura sterilitatis dictæ, & ministratione omnis causæ sterilitatis, cuius impressio sit emendabilis in tempore consecutionis augmenti, & fortificationis adeptæ,& hoc ne omni tempore sterilis perseueret.

Et de prohibentibus,à proprietate,quædam sunt,quæ approximata ante coitum illud faciunt,vt camphora sumpta plurima, & emplastratio testium cum hyosciamo nigro,& suppositio alchitram, & inunctio virgæ cũ eo. Suffumigatio cum corticibus hederę post menstrua, & oleum balsami cum cerussa,& menta,& scoria ferri. Quædam sunt quæ post coitum approximata illud agunt, vt piper suppositum, & stercus elephantis suffumigatum,aqua albedarogi sumpta, & proprie in debili. Quædam ante,& post menstrua illud operantur,vt pulpa granati,alumen,summitas caulis,& semen eius apud mundificationem. Et post coitum est in hoc fortis,& proprie,quoniam ponitur in alchitram,& submergitur in calamentho. Et suppositio foliorum alburab post mundificationem. & proprie quando sunt submersi in aqua eorum. Et similiter pulpa colocynthidis, & albegueften,scoria ferri, caulis,& semen eius, scammoneæ, ana æqualium partium, & aggregatarum in chitram,& supposita. Et multoties partus difficultas perducit eas ad alias dispositiones, & accidentia; quorum in fine faciemus hic sermonem. Et multoties partum naturalem sequitur fluxus sanguinis, & retentio eius, quæ illius est causa.

Nota. cap. vlt.

Signa.

Signa, ex his sunt signa difficultatis ipsius, & signa facilitatis. Et ex signis difficultatis, quædam sunt bona, quædam mala. Signa vero difficultatis ex causis prædictis percipies,ex angustia, & anxietate. & si dolor fortis sit ante partum, non declinans inferius; & si declinat, eius declinatio est ad posteriora. Et si difficulter parere sit consueta. Signa facilitatis sunt contraria; & sunt,vt apud partum sentiatur dolor paruus, & declinet inferius ad anteriora,& consueta fuerit faciliter parere,&c. Signa quoque bona in difficili partu,quæ faciũt acquirere securitatem, sunt inquietudo, & motus fœtus,dolor declinans ad inferiora,& anhelitus bonus cum virtutis potentia. Signa vero mala è contra sunt intelligenda. Et cum perducunt ad sudorem frigidum, pulsus frequentiam,debilitatem,& syncopiam, sunt pessima,& mortis festinæ præuia. Signa vero causarum sunt nota ex præsentia,seu anteceſſione ipsorum, & regiminis procreantis ipsas. Signa gemellorum habuisti.

Signa vero mortis ipsius sunt, priuatio motus consueti, nec ex se mouetur, sed motu prægnantis, & est sicut lapis, qui mouetur de latere in latus apud decubitũ, & infrigidatur semen existens ante calidum. Et detumescunt mammillæ,sicut Hipp.dixit.& quãdoque currunt humiditates viruléte fœtidæ ex matrice,& profundantur oculi prægnantis, & eorum albedo fit fusca. Et fit infrigidatio extremorum,& dispositio hypofatcica. *5. aph. 53.*

De cura.

Cura, in difficili partu duplex est regimen necessarium. Vnum ante horam ipsius,aliud in hora. Ante horam quidem, est omnis causæ exterioris ablatio, & interioris,ex parte patientis, quæ præter naturam est impediens ipsum, ablatio, (si quæ possibilis est) si non sit possibilis,vt quia naturalis dispositio, habilitatio ipsius quoquo modo, vt partus facilis subsequatur. Absciſſio quidem causarum completur cum contrarijs, quæ in proprijs dicta sunt capitulis, de cura matricis, vesicæ, & inteſtinorum, & ani,debilitatis neruorum, & totius corporis. Dispositio vero, & habilitatio omni causæ conueniens,& communis. Completur autem cum aperientibus,& mollificantibus reddentibus membra tractabilia,& ad extensionem, & compressionem apta, & proprie in parua,antiqua,& nouiter patiẽte. qualia sunt calida, & humida, & lenientia, & lubricantia sumpta interius,& iniecta, & exterius per omnem modum approximata. vt sunt iura pinguia carnium, & proprie gallinarum iuuenum,& pinguium, & olea lenientia sumpta, & mucilagines seminum cytoniorum, & lini, dactylorum, & similium. Et vina matura, lymphata, non frigida valde,& omne regimẽ humectatiuum præter quod impinguat valde. Et interdicantur styptica,& pontica,& hoc per mensem ante. Cum vero appropinquat hora, quia incipiat sentire aliquas grauedines, & dolores,approximentur tinæ,sessiones,& euaporationes cum spongijs,pannis, & alijs approximatis frequenter, & aquis decoctionis althææ, & maluæ foliorũ,fœnugræci,chamæmeli,coronæ regis,& capil.ven. balnea autem vniuersalia raro,sunt enim ex resoluentibus,& debilitãtibus frequenter approximata. Et post ipsa,vnctiones de pinguedinibus,& oleis, & mucillaginibus,& medullæ; & cerataria,& ex illis circa dorsum, ventrẽ,ilia,renes,& coxas. Et iniectiones cum clysteribus eorundem cum resupinatione,& deiectione capitis,& crurium; & proprie vbi siccitas matricis sit causa, & etiam corporis vniuersi ex illis est coitus frequens,& suffumigatio cum aromaticis,vt muscho,ambra,& gallia,vt vulua descendat,& mundificatis inteſtinis, confortetur cibis bonis, multæ qualitatis, & paucæ quantitatis, & potibus vini odori,& exercitetur plus solito; hæc enim addunt in necessitatem attrahendi aerem, & diminutionem nutrimenti embryonis,& descensum ipsius,quare ad exitum præparatur.

Regimen duplex.

Regimen vero hora partus, & est cum sentiat grauedines,& dolores,& humiditates aliquæ incipiunt apparere, est duplex, vnum est ingeniatiuum ad descensum facilem,& egressum, causarumque ex parte embryonis abscindens. Aliud est mitigatiuum accidentium. Primum est,vt cum talia appareant,præcipiatur mulieri,vt sedeat hora vna, deinde surgat, & ambulet saltando,& ascendat gradus, & descendat grauando,& clamet,vel teneat anhelitum fortiter,& premat ilia sua,& des lentem ad bibendum amaram, quoniam facit descendere ipsum. deinde cum sentit os matricis aperiri. & humiditates amplius emanare,sedeat in sella perforata,posito puluinari post ipsam,obstetrixque stet coram ipsa,& inspiciat diligenter embryonis motum,& patientis actus, quos regulet suis manibus vnctis oleo sesamino,de lilio, vel amygdalis dulcibus, intus in vuluam intromittẽdo, & tangẽdo suauiter, prout sua docuit experientia longa, parietemq; dirigat,& cibis,& potibus, ac verbis persuasiuis, & de cito partu, salubri, & masculino confortet. Quod si mulier fuerit pinguis, non sedeat, sed iat eat supra ventrẽ suũ,& ponat caput suum super petram,& genua sua curuata sub ventre, vt comprimatur matrix,& pinguedo ascendat, & non descendat ad os matricis, & comprimat os eius, & pariat in forma quadrupedum. Cum aũt non pariant, & accidentia intendantur,& sic

partus

partus fiat difficilis, oportet vt reiteretur regimen primum, qm̃ facilitabit, & mitigabit accidentia, & dolorẽ.
2. aph. 39. & fac eã fortiter sternutare, vt Hipp. dixit ore, & naribus cõprehensis, fortasse. n. pariet quæ si non sufficiant, tunc succurre cum instrumento, quo os matricis aperitur, & suppositorijs, & suffumigijs, & medicinis, ex pilulis, & alijs alleuiantibus partum, quæ infra dicemus. Cumque apertum est os eius, & apparet secundina, scitur ꝙ fœtus exitus appropinquat. quod si tardat. s. causa secundinæ.
* vt. * quia cito scindatur, comprimat se patiens, vt simul cũ exitu aquositatis, exeat fœtus, quod si non prius linitionibus, & iniectionibus ex lenientibus, & lubricitantibus adiuuetur, & alijs. quod si non scinditur, propter crassitiem suam, oportet quod scindatur vnguibus obstetricis, vel forficibus, assumpta ex ea in digitis aliqua
Nota. parte eius, ne fœtum attingat, & lædat, quia si fœtus non est cõplerus, & tunc sua fortitudine non egrediatur scissio nocebit, quoniã exitu aquositatis siccabitur matrix, quare fœtus non poterit lubricare; sicque elongabitur partus, & embryo non curabitur, & peribit; nec iuccurrere poterunt inunctiones, & cerata supradicta. Porro si causa tarditatis fuerit embryo sua quantitate, quia fuerit magnus, & proprie caput suũ, iuuet obstetrix in dilatatione vuluæ colli matricis, & oris eius, imponendo manum suam suauiter oleis, & ceratis dictis, & dicendis calefactis inũctam. Et similiter si fœmina fuerit, & gemelli. Quod si propter ineptum modum, & figuram ineptã egrediendi, puta qui egrediatur supra pedes eius, manibus, & brachijs non adhærentibus coxis, quo casu habilitandæ sunt manus, & brachia embryonis cum vnctionibus. & ceratis, & suaui obstetricis tractatione, & parientis forti expressione. Sed si supra alterum pedẽ egrediat, oportet, vt non sedeat, sed iaceat crutibus eleuatis, & detecto capite, obstetrixque manu sua reponat pedes suauiter, deinde reuoluatur pariens reuolutionibus plurimis, donec embryo reuoluendo se, caput suũ inclinet inferius ad portam egressionis, & ex tunc sedeat. Quod si non fit illud possibile, subtili ingenio pedem intromissum iuuet cum alteratione, si possibile est, & vtrumque simul apprehensum, manu inuncta cum oleo irino, trahat subito, semper parientem confortando per omnem modum. Quod si non fit possibile, quòd præmoriatur, extrahatur prout infra dicetur in mortuo. Et similiter ingeniandum si super latus ipsum egredi contingat. Quòd si difficultas accidat causa mortis, præmissis prædictis facilitabimus. si non egrediatur, suspendatur, & cum vncinis extrahatur. & festina in hoc antequam infletur, & pariens debilitetur, & syncopizet. ꝙ si integre trahi non possit, incidatur si possibile est, & frustratim extrahatur. ꝙ si non fit incisio possibilis, conquassetur manu, & rumpatur, vt facile extrahatur. Et antiquorum quidam ingeniati fuerunt ad inueniendum regimen in extrahendo illum alio modo, cuius nos relationem dimisimus propter paruitatem fiduciæ in ipso, & nititur ad medicinas, quarum vsus salubrior est.

Fœtũ educentia simp. Et ex medicinis trahentibus fœtum mortuum, quædam sunt simplices, quędam compositę. Ex simplicibus vero sunt chremesis, qđ eijcit fœtum virtuose, nec habet parem in hoc, sicut, & in educendo aquam, & semen thymi, quod eijcit fœtum mortuum; ammoniacum, balsamum, opopanacum, castoreum, gentianæ radix, darsefehan suppositũ, & gũmi oliuæ. aristolochia vtraq; bibita cũ myrrha, & pipere; extrahit embryonem. & nasturtium, & totum, qđ est ciceris medietas. lachryma almusech supposita extrahit fœtũ. chamædryos, & thurides, & ladanũ suppositũ in pessario extrahit fœtũ mortuum. mescatrames sit suffumigatũ, & bibitum, & myrrha. Et
* narciss. cum ex* narcisso bibunt drach. iij. cum aqua mellis, eijcitur ꝙ us mortuus, & viuus. oleum irinum, arthanita rubea, piper; radix similiter cum bibitur drach. j. & supponitur extrahit fœtum. Centaurea, costus, & galbanum suppositum, & cussus suppositus, abrotanum, roba supposita. ablutio cum athaleo, & inunctio ventris, & ilij ex eo, & succus eius, quando ex cortice ferbim fit suffumigatio, extrahit fœtum. lactuca asini bibita, & supposita. ablutio cum athaleo, inunctio ventris. & ilij ex eo, & succo eius eijcit fœtum fortiter. Et hermodactylus, vt in præcedenti cap. dictum est, non habet parem in educendo ipsum fœtum mortuum, & menstruum.

Partũ facilitantia cõposita. Composita sunt, quę ex his cõponuntur; & in summa omnes medicinæ educentes vermes, ascarides superius numeratæ, fœtum extrahunt, & educunt. Ex facilitantibus vero partum, quædam sunt simplicia, quędam composita. Et ex simplicibus, quædam sunt talia natura, & à proprietate, quædam à proprietate solum. Prima sunt, vt cortices casiæ fist. puluerizatæ datæ cum vino, & est expertum bonum, & efficax. & sumere in poru asam, & casiam, & est bonum, & vltimũ. & similiter cinnamomum, quoniam alleuiat partum, & accidentia. Et iterũ decoctio foliorum althææ romanæ in aqua, & sessio in ea facit illa. Et aquæ fœnugræci, phaseolorum, & capil. ven. contritorum, & dissolutorum in syrupo ros. & aliquando oleo irino. & datum in potu, crocus. s. & seselis facilem faciunt partum in omnibus animalibus. Secunda sunt ærugo ferri, lutum creticum suspensum super prægnantes, conseruat prægnantes. Et tenere in manu sinistra magnetem, & linitio eius cum cinere vngulæ asini, & equi est vltimum, & suffumigatio cum ea, & suffumigatio cum oculo piscis saliti, & suspensio lapidis aquilæ super coxam eius, aut matricariæ aphricanæ facilem efficit partum, & sine dolore. Et ex his sunt verba
Verba sancta. sancta, & sunt ex his, quæ procurant ipsum scitum, & illud, vt in vino cypho de vitro scribatur exterius psalmus, Miserere mei Deus, à principio vsque ad versum. Domine labia mea aperies, excludite, cũ penna, & atramento; deinde lauetur cum aqua ita, quòd omnes literæ sint ablutæ cum ea, & datur ad potandum ei tota. Item in aure dextra ipsius dicant hæc verba. Memor esto Domine filiorum Edom in Ierusalem, qui dicunt exinanite, cũ Pater noster ter. Et sunt alia, q̃ faciunt facilẽ ipsum, & securum, & illud est, vt scribatur. Dixit Dominus Domino meo, vsque ad Tecum principium, i nclusiue in charta non nata, & cum filo de lana per virginem filato, cum ter Pater noster, suspendatur ad collum parientis.

Encathis. ma ad dis. parta. Ex compositis vero, quædam sunt encathismata, quędam suppositoria, quædam pilulæ, quædam suffumigationes aliæ. Encathisma, in quo sederur ad difficilem partum. ℞. pulegij, foliorum althææ, maluarum, fœnugræci, sem. lini, lenticularum amararum, vel herbæ ipsarũ, capil. ve. ana M. j bulliant in aqua, & sedeat in ea. *Suppositorium ad idem.* Suppositorium ad idem. ℞. succi mentæ. in quo bulliat pulpa colocynthidis, & infusa lana supponantur. Aliud ℞. aristolo. cum buchormariem, aut staphisagria, & ministretur. Aliud, fiat cum elleboro, opopanaco, & felle taurino cum melle: facit enim descendere viuum, & mortuum.

Suffumigatio. Suffumigatio bona. ℞. myrrhæ solius, vel ipsius cum galbano, & castoreo, confectorum cum felle taurino, & suffumigetur aur. j. Aliud Rec. sulphu. citrini, myrrhæ, rub. fellis vaccini, opop. galba. an. suffumigetur cum eis, et fumigatio cum spolijs serpentis, & stercore accipitris.

Pilulæ facilitantes partum. Pilulæ facilitantes partum. ℞. sabinæ partes ij. hasæ, ammo. rub. ana drac. s. confice cum suc. vitis, & drac. ij. Aliæ ℞. arist. lõg. piperis, * myrrę, ana partes æquales, cõfice cum succo sysimbrij, & drach. iiij. omni die, cum aqua lupinorum, sunt enim aborsum facientes, partum alleuiantes, & mundificantes matricem fortiter, si Christus voluerit. Aliæ idem operantes. ℞. bdellij subalbidi, myrrhæ, sabinæ, & fiant pilulæ cum casia fistu. & melle, & da v. Confectio ad idem, cui non adæquatur. Rec. *Cõfectio ad idẽ perũtil.* myrrhæ, styra. castorei, ana drach. j. cinnamo. sabinæ, ana aur. s. conficiantur cum melle, da aur. ij. cum vino. Et est emplastrum, & ceratum, & epithema, quod recipit pulpæ colocynthidis, succi eius, quæ humida est, & misce cum succo rutæ, adde myrrhæ, & inungatur pecten vsque ad vmbilicum. Regimẽ autem correctiuum accidentium prædictorum, & aliorum, quæ contingere possunt ex dictis, & dicendis in proprijs capitulis, est manifestum.

De

De cura accidentium, quæ sequuntur partum. Cap. 17.

ALiquorum tamen, quæ vt plurimũ insequũtur partum, sanationem afferamus hic specialiter, ex quibus est febris, inflatio ventris, & dolor eius, & matricis, & motus eius. Quorum causa plurimum est imperfecta sanguinis mundificatio post partum, vt supra de naturali partu est dictum. & de illis est debilitas, & casus virtutis, cuius causa est sanguinis fluxus plurimus, vlceratio, & ruptura matricis, vel venæ eius, dolorani, & exitus eius. Sanatio eius imperfectæ mundificationis est sanatio, dicta supra capitulo de retentione menstruorũ, & hic quantum necesse dicemus. Et est, ꝙ studeamus in prouocatione, & perfecta eius mundificatione cum diureticis calidis, quæ sanguinẽ acuant, & attenuẽt, ductus, & vias aperiant, quæ superius nota sunt, & cum impellentibus materiam ad inferiora. Ex quibus est sternutatio, & retentio anhelitus, & cum trahentibus ad infima, vt cum ventosis, & cum trahentibus, & elcuantibus simul, vt sunt suppositoria, & suffumigationes supradictæ. Et suffumigatio cum oculo piscis saliti cum cinere vngulæ asini. Quod si hæc non excusant, & debilitas nõ prohibeat, phlebotomia saphenæ est necessaria, qm̃ educit, & prouocat. Fluxus etiam sanguinis plurimi sanatio superius dicta est, in de cura superfluentium menstruorum. hic autem addidimus, ꝙ cũ apparet, oportet, ꝙ extrema vltis ligentur, & proprie manus, & brachia, & non pedes. Et sub mammillis ventosæ, & panni infusi in aceto superponantur ventri. Et supponantur collyria ex ponticis, vt balaustijs, charabe, ros. thure, gallis, & vino pontico. Et suspensio stercoris vaccini in lana, in coxa eius, & cortex citri retinet ipsum. Sanatio eius est duplex, euacuatio eius, quo retinetur sanguis. & hoc cum prædictis, & proprie phlebotomia venæ, quæ est sub poplite, vel saphenæ, & est alteratio febris. Et ad illud quidẽ conueniens est aqua hordei alterans, & mundificans, vel aqua cicerum cum ea, vel semina cõmunia dissolura. Et granata dulcia. & muza, & potus aquæ lactis, & tamarindorum, & mannæ, quoniam alterando leniunt ventrem, qui in eis plurimum constipatur. Et iura gallinarum, & prunorum decoctio idem operantur, & nutriunt. Sanationem vero inflationis ventris, facimus cum aqua cicerum, puluere cymini, & vini puri, cum diamentha, vel alchechengi, vel sagapeno, & origano cum mastice. Et clyster ex attennantibus, vel nasale est conueniens ex aristolochia rotunda, schænãtho, & styrace liquida, cum doronigi, & zedoaria sumpta. Dolorem ventris, & matricis cum encathismatibus ex anodynis, maluis, & fœnugræco, sem. cymini sisamo, radice althææ, floribus chamæmeli, meliloti, & cicuta. Et vnctione cum oleo sisamo. amygdal. & viol. & cum comestione theriacæ, & trypheræ magnæ cũ vino, matricariæ, vel foliorum resinæ. Et suffumigetur cũ thure, styrace, & sem. racemorum rubi, ana super carbones. & motus eius sanatio supradicta est. Vlceribus vero prouidemus cum his primo, quæ mundificant, & sedãt dolores, vt est succus morellæ, & plantaginis cum oleo ros. iecti, vel suppositi, vel albumen oui cum lacte mulieris, & succo portulacæ. sedeat in aqua stypticorum, & ponticorum prædictorum. deinde vnganrur cum vnguento albo, & alijs, quæ in vlceribus neruorum laudantur. Et cum exhibitione in potu boli armenæ, terræ sigillatæ, & sang drac. succo plantaginis. & * inijciatur. Dolorem ani similiter curamus, vt supra. & exitum eius similiter. Et ex proprijs est, vt abluatur in vino decoctionis ponticorum, & superaspergatur puluis cornu cerui vsti, & reponatur. & quiescat, & vtatur stypticis, deinde lenientibus. Sed si sunt vlceratæ, & putrefactæ, notandum, ꝙ quibusdam fit vnum foramen ex ano, & vulua parientibus, & matrix progreditur foras. Cuius causa est partuitas membrorum, & teneritas, magnitudo fœtus, & obstetricis defectus. & hoc mulieribus est occultũ, quibus sic subuenimus. Ab experto consulimus, vt vino calido

Causa. *Curatio.* *a accipiat.*

A abluatur matrix, in quo butyrum sit dissolutum, & fomentetur diligenter, donec mollificetur. & ex tunc suauiter reponatur, deinde ruptura suatur in quatuor locis filo serico, deinde pannus lineus imponatur ad vuluæ quantitatem, deinde pice liquida liniatur. hoc autem facit matricem recreari, & * teneri propter sui rupturam, & mundificando consolidat. Et collocata stet in lecto p xl. dies, taliter, vt pedes sint altiores, & abstineat ab omni motu corporis, & animæ, & balneo. Et ꝙ ne talis ruptura cõtingat partui, sic prouideamus. Pannum in modũ pilulæ oblongę poni facimus sub ano ad hoc, vt quolibet conatu expellendo puerum, firmetur in illo; & illud comprimat, vt non fiat in peritoneo solutio talis.

a retineri.

De retentione secundinæ, vel extractione eius. Cap. 18.

SEcundina quia vt plurimum secundo loco post partum exeat dicta est. & quandoque simul cum fœtu, & quandoque inuoluta, qñque expoliata, & qñque post partum retinet. Et causa est aut in virtute parientis, quæ remãsit post partum debilis, aut in secundina, quia sit in profundo matricis fortiter alligata, & fixa, coadunata in modum spheræ, ac cotyledonibus fortiter alligata, vel emissa aquositate sicca in matricis angulo remansit, lubricitate priuata, aut in ore matricis, quia post partum adunatum, & humoribus concurrentibus præ dolore concluſum, & fortasse omnes causæ simul concurrunt.

Secundina vnde dicta.

Signa causarum ipsarum sunt manifesta, * vbi causa secundinæ cuius signa sunt, quia difficilis partus præcessit, & grauedo in superioribus, & digitorum motio nihil attingit ex ea.

a cum

Cura extractionis secundinæ, ad * ipsius extractionẽ est festinandũ, perducit. n. retenta ad ꝓcipitationem enixã, vt Hipp. dixit. & hoc quia retenta corrumpitur facile, de sui natura non hñs regimen. & vapores ex ea mali ascendunt ad stomachũ, cor, & cerebrũ. quare accidẽtia præfocationis matricis eã incurrere est necesse. In extractione aũt eius est duplex regimẽ necessariũ. vnũ ad habilitandũ extractionẽ, quã sola natura facit. aliud ad accidẽtiũ correctionẽ. Regimen ad habilitandũ, est qđ superius est dictũ in cura difficultatis partus. Et cõpletur cũ cibis, & potibus ex cõfortantibus, ex iuribus carnium cordialium colati, & non colati; vitellis ouorum; & vino odorifero: & medicinis, quæ sunt dicta ibidẽ, & in causa aborsus, vbi de alijs extrahentibus dicimus; quorum rememorationem faciemus, vt simpliciũ, & compositorũ. Quædã os matricis aperiunt; quædam secundinã leniunt, & matricẽ; quædã ligamenta corrũpunt, & frangunt; quædã secundinam descendere faciunt, & ad canale dirigunt, & ad os matricis educunt, vt exinde cadat. Ex aperientibus prout supra de oppilatione matricis est dictum, sunt vchuem suppositum, & suffumigatũ; oleũ lilij, & maiorana confert ad coarctationẽ matricis perducentis ad præfocationẽ; oleum de narcisso, & irinum. Secundario valet præfocationi oris matricis, iuniperus, & sit galbanum cum vino bibitum calefactum, cottũ, sinapis, & agaricus, gagates, & semen vrticæ, cum vino bibitum, & oleũ abrotani calefactum aperit os matricis, & omnia diurerica calida. Et ex expertis, quæ aperiunt, & descendere faciunt, est vinum decoctionis pulegij bibitum, encathismatum, & encathisma factum ex aqua decoctionis fœniculi, & vsneæ, & prædictorũ, & ex illis est instrumentũ apertionis oris matricis. Ex lenientibus vero bdellium vtrumque, suppositũ, & suffumigatum, et myrrha, & medullæ gallinę, anseris, & anatis; & medullæ canabiti; oleũ de lilio, supposita, & inũcta exterius, & interius iniecta, & encathisma cum folijs maluæ, & althææ, branchæ vrsinæ, furfuris, & similiũ. Et ex corrumpẽtibus, & frangentibus ligamenta sunt suffumigia cum sulphure, vel arsenico, & gũmi, & folijs hederæ, vel nasturtij, & concharũ. Et ex facientibus descendere secundinam est lens amara cum vino bibita, gallia suppositа, odorata, & euaporata; fœtida naribus applicata, retentio anhelitus, sternutatio vehemens, compressio iliorũ.

Vinum expertum.

Et

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0739-4 DFG

Et ex dirigentibus ad canale,& trahentibus ad os matricis,& facientibus eam cadere,est vnguentum basilicum immissum,post illud administratur oleum ros. puluerizata desuper althæa,& sumptio stercoris accipitris in potu. Ex illis est manus obstetricis prudentis,& expertæ ex aliquo lubricantium inuncta, & imposita, ita vt inuncta ipsam trahat,si per se non apparear. Cumque ęperit apparere,tunc * tendatur faciliter,sine labore,vt nō scindatur,& abscindatur,& stringatur, quod tactum est coxę mulieris,& conetur in sternutatione,& deinde cōmoueatur leuiter,vt separetur à profundo, & cadat, & succurre cum facientibus abortire ex suppositorijs, & fumigationibus,quæ dicemus ibidē. Et quidā antiquorū locutus est de extractione secundinæ sermonē, vt dixit Abu.quē omittamus gratia breuitatis. Regimen autem ad accidentiū correctionē subscribemus deinceps, & est,vt stomachus,cor,& cerebrū,cum confortantibus defendantur, & proprietatem habentibus in obtusione sensuū,quę supra in cura ipsorū sunt narrata,sicut quoq; ad oppositum,& circumferentias,prout oportet trahātur,& illud cum frictionibus extremorum, fomentationibus eorundē,quæ sunt ex genere acutarū. Cum his ergo præmissis non cadat, elaborare cum talibus nō oportet,quoniam talia aromatica frequenter approximata grauedinem, & dolorem capitis faciunt secundū Hipp. & angustiam cordis, & stomachi defectionem; sed dimittatur, quoniam post paucos dies soluetur corrupta, & lubricabit in modum aquositatis,vel cadet.

b trahatur

5.aph. 21.

De abortu, & accidentibus,quæ sequuntur eum. Cap. 19.

ABortus est, concepti embryonis præter naturā,& ante debitū tps,ortus. Et illud qdem,quia qñque tpe informationis, qñque post,sed ante motum,& ante cōplemētū: & qñq; post cōplementū contra naturæ debitū est emissus; & qñque vitus,& vt plurimū mortuus. Et causa eius,aut est interior,aut exterior. Interior quidē,aut est in matrice,aut est in cōceptu,& si in matrice, aut in se,aut ex cōitate. Et causa in matrice,aut est in orificio sui,cū fuerit naturaliter amplū, non valens debite coarctari; aut accidentaliter ex humiditatibus matricis concurrentibus;& mollificantibus illud;aut in concauo eius,quia sit districtū aliqua mala cōplexione,& humiditate repletum,& relaxatū, non valēs colligi supra embryonem ad eius retentionē debitam,vel quia sit aliqua ægritudinum priorū specie granatorū,vel quia in venis, & cotyledonibus sint mucilagines aggregatę,ora earum oppilantes,quibus sanguis ad alimentum mittit, vel sua grauedine illos rūpens, vel quia sit vētositate repletum, illos ex sua extensione frangente, quæ ex mucilaginibus illis plurimū generatur, quare abortus secundo, vel tertio mense sequuntur. Inquit.n. Hipp. in apho. Quęcunq; corpora moderate habentes concipiunt,& abortiunt secūdo,aut tertio mēse,his cotyledones mucilagine pleni sunt, quapropter non possunt præ grauedine continere fœtum,& abortiunt. Ex cōitate vero,aut ad aliquod mēbrum grauiter passum vicinum est,quibus est anus,cum patiatur tenesmum. Vnde Hipp.in apho.suis. Mulieri in vtero habēti tenesmus superueniēs abortire facit,vel remotus,proprie principale existat,qd catarizās, & tussim inducat,aut etiam totū corpus, quia ꝑgnātis corpus valde fuerit conceptu consumptum, & attenuatum, vnde Hipp.in aph. Quecunque præter naturā tenues existētes concipiunt,abortiunt priusq̄ crassę fiant,aut euacuatione aliqua inanitū,& proprie sanguinis,vel spontanea,puta cū mēstruis vnde Hipp.in aph. Si mulieri in vtero habēti menstrua supueneriut,impossibile est fętū esse sanū, & ideo sequi abortum est possibile,vel artificiali, & proprie cū phlebotomia. vnde Hipp.in aph. Mulier phlebotomata abortit,& magis cuius fętus maior est. Vel vlterius humoris cū fluxu vētris.vnde Hipp.in aph. Mulieri in vtero habēti,si vēter multum fluat,est suspectio abortiendi,ne à defectu nutrimēti fœtū adducat. Vel vomitu.

5.aph. 43.

3.aph. 22.

5.aph. 36.

5.aph. 33.

4.aph. 61.

6.aph. 34.

E vnde Abu.Amplius faciēdū est ne prægnans vomat,qm̄ superfluitates cum eo egrediuntur. Et vomitus,& labor eā ad extenuationē pducūt,fortasse ad ruptura ligamentorū,& cum superfluit,ad inanitionem. Aut vehemēti fame debilitatū, vel aliqua acutarū ægritudinū captum. vnde Hipp.in vtero habēti ab aliqua ęgritudinū acutarū corripi mortale,aut vehementi repletione,& nauseatiua satietate grauatū suffocatiua fętus,& alimēti ipsius corruptiua. Sed cā in cōceptu,aut est in ipso,aut in pāniculo secūdinæ. In ipso,quia fuerit grauiter infirmatus,vel debilitatus aliqua cārum debilitantiū intrinsecarū,vel extrinsecus accidentiū, vel qa ex ipsis fuerit ad mortē adductus,quare natura expellere nitet eū, grauata,& quia humiditate currente ex ea virulenta mordetur,& molestatur. Et quādoque ex labore in exitu resolutus moritur, & qñque suffocatur: quibus non existentibus emittitur viuus. In pānniculo vero,vt quia fuerit fractus;vel debilis fuerit creatus propter tenuitatem spermatis in sua radice;aut quia aliqua cā ruptus. Et effusa humiditas lambendo,& lubricando matricē incitat, & iuuat ad fœtus expulsionē. Et cā exterior est ex primitiuis aliqua,vt est frigiditas multa aeris,mortificando,quare in regionibus valde frigidis,& septētrionalibus multiplicatur abortus. aut multa caliditas resoluēdo, sicut cōtingit in meridionalibus. Et ex his est balneatio multa in frigida,vel calida aqua,pducit enim ad resolutionē virtutis vtriusque, mollificationem ligamentorum, apertionem ductus,& receptaculi dilatationem. & necessitate augmentata fętum facit properare ad exitum, aerem frigidum appetendo. Et ex illis est mutatio temporis præter naturam, vt cum præcesserit hyems australis,& subsequatur verborealis,vt Hipp.dicit in apho. Et ex illis est motus corporeus vehemens, & exercitium laboriosum, & saltus vehemens, & proprie ad posteriora post coitum, quoniam facit descendere sperma, & fœtum. Aut casus,& percussio,aut coitus superfluus. & ex illis motus à pharmaco perducens ad ligamentorum rupturam proprie mensibus tribus primis. Aut animalis. vt ira fortis,timor,& tristitia,gaudium magnum,& subitum.

3.aph. 19.

Et accidentia quidem abortus sunt dolores fortiores, quā in naturali partu. quoniam hic violentus,& ille naturalis existit. vt ex illis est fluxus sanguinis immoderatus,ex quo spiritus deficere est necesse, & exinde matrem simul cum fœtu perire.

De signis abortus.

Signa abortus, quædam sunt suspicantia ipsum futurum,quædam indicantia ipsum propinquum,& promptum. Prima ex consuetudine, & habitudine corporis totius sumitur: vt quia fuerit valde gracile, vel pinguosum,& abortire consueuit. Et ex dispositione mammillarum,vel ipsarum qualitate; vt cum fuerint prius tumescentes,& solidæ,subito molles fiant, graciles, prout Hipp.dixit in apho. Et ex quātitate causarum prædictarum. Cum enim non fuerint valde fortes,illum suspicandū,& verendū portendunt. Cumque fortes valde illum promptum demonstrant. Cumq; dolores fortes accidunt in matrice, & lassitudo; rubet facies,& accidit rigor; & proprie in febre; & dolor in capite,& in radicibus oculorum; tunc indicant ipsum promptum,& præsentem,& proprie cum menstrua prorumpant. Et signa quidem causarum intrinsecarum, q̄ occultæ sunt, ex dictis sunt nota,& plurimæ ipsarum sunt manifestæ medico,vel prægnanti ex relatione ipsius. Cumque causæ,& signa apparent ipsius abortus,alterum duorum ingenū est sumendum. Aut enim sunt debiles abortum portendentes,& tunc,vt prouideatur, cautela, & præuisione vtendum. Aut sunt fortes ipsum fœtum promptū monstrantes,& ineuitabilem, & tunc auxilium,quo fiat tolerabilius est ministrandum. Inquit enim Hipp. Non.n. illius est,vt futurum periculum, vel omnino prohibeat, vel saltē competenti adminiculo tolerabilius fiat. Præuisio consistit in abscissione causarum. Cautela vero in conseruatione prægnantis,& fœtus. Abscissio causarum completur cum contrarijs vnicuique earum proprijs,vt siquidē os matricis fuerit naturaliter amplum,contrin-

5.aph. 37.

De præuisione.

gatur

gatur ſtypticis pharmacis illinitis, emplaſtratis, & ſuppoſitis, & ſuffumigatis, quæ ſupra in retentione menſtruorum ſunt dicta. Sic̃t ſi accidentaliter ex humiditatibus in profundo curr̃ibus, cura curſus matricis tollatur. Sic quoq; ſi ſit humectata matrix, & humiditate repleta, vel menſtruis retentis ante imprægnationis tempus, quæ poſſent præ longa retentione corrupta lædere fœtum, cum mundificantibus omni mõ, & exiccãtibus notis ibidem leuioribus, necnon & ſi ſit vento repleta etiam cum extenuantibus in mola matricis ſuperius dictis. etiã ſi aliqua prædictarũ ægritudinum ſpecie ſit grauata, cura ipſarum propria medicetur, ſic̃t ſi patiatur ex cõitate ad aliqđ membrorum, vel corporis totius. Quòd ſi præ ſui macredine fiat abortus, regimine humectatiuo, & impinguatiuo vtendum, quod dicemus (annuente Chriſto.) Et ſi inanitum fuerit cum fluxu, quæ ſuperius habuiſti, vel quia aliqua ægritudinum acutarum ſit captum, cura propria vnicuique, quæ ex dictis, & dicendis eſt nota. Et ſi fame, reſumptione cum tẽperamẽto. Et ſi repletum vehementer, euacuatione paulatina, & abſtinentia corrigatur, Inquit Hipp. Multũ, & repẽte euacuare, vel replere, aut quomodolibet corpus mouere fallax, & naturæ inſuaue; paulatim vero melius. Complebitur autẽ repletionis euacuatio ſiquidem ſi ſanguis phlebotomia moderata, quæ embryonem ad nutrimẽti defectum non adducat; ſed tantum ſuperfluum ſuffocatiuum, vel malum ſanguinem eius corruptum. Si vero alij humores, cholagogo leuiori mundificetur, vt eſt rhabarbarũ, myrob. citrini, & chebuli, indi, & menſibus medijs primos, & vltimos tres verendo, vt Hippocr. docuit, aut cum ſena, ſi humor replens fuerit aduſtus, non pilulis, & hieris, vt aliqui præſumpſerunt, necnon cum lenientibus, & ſanguinem mundificantibus, vt melle, caſia, tamarindis, & manna. ſuc. roſ. lupuli, boraginis, & bugloſſæ: & floribus earundem, fumiterræ, & aqua lactis, & ſimilibus quibus in tribus primis menſibus, & vltimis vti poteſt. Et ſi cauſa fuerit in conceptu, auferatur, & cõfortetur, prout infra dicetur, & ſi mortuus fuerit, extrahatur, prout ſupra in difficili partu dictum eſt, & ingenio, quod dicemus. Si vero fuerit in panniculo, quo inuoluitur auxilio ſuccurratur, quod infra dicemus. Et ſi cauſa exterior apparuerit, amoueatur, & in contrariam diſpoſitionem adducatur. Inquit enim Gal. correctio immoderationis per contrariam immoderationem eſt fiens. Cautela vero conſiſtit in confortatione mulieris prægnãtis, & fœtus. Et completur cum regimine ipſorũ ſuperius prænominato; & medicinis proprijs, quæ narrabimus. Auxilium vero, vbi cauſæ prævaleſcendo ipſum promptum demonſtrant, & ineuitabilem, eſt duplex. vnum conſiſtit in habilitando, vt facile, & cito embryo expellat̃; retentio n. ipſius periculoſa eſt, & matricis * eſt cã. Aliud conſiſtit in accidentis correctione, ne mortis periculo adducatur. Habilitatio eius cõpletur cũ illis, quæ difficili partui ſuccurrendo facilitant ipſum, quæ ſunt ſupradicta. Correctio vero accidentiũ ibidem extitit nota, quoniam ad doloré remittendum. Et retentionem ſuperfluitatis ſanguinis ẽt colligere potui ex dictis in retentione ſuperfluitatum menſtruorum. Amen.

a. aph 31.

2. aph. 1.

S V M M A V.

Et vltima particulæ quartæ, Sectionis primæ, quæ eſt de ægritudinibus membrorum apparentium, & partium ventris.

SEquitur ſumma quinta, quartæ particulæ, ſectionis primæ finalis, & vltima: quæ eſt de medicinis ægritudinũ membrorũ apparentiũ, & partiũ ventris, q̃ in ſuperfluorũ expulſione ſunt adiuuantes. Sciẽdum tñ eſt, ꝙ primũ, quod nobis de ventre occurrit, eſt cutis; deinde ſub ipſa eſt panniculus primus, & nominauit ipſum Gal. membranam, & eorum duorum aggregatio eſt mirach, cuius iuuamentum eſt ſimile iuuamẽto lacertorũ, q ſequũtur. inde ſunt lacerti viij. duo primi occurrentes longitudinales, protenſi ab oſſibus pectoris vſque ad oſſa pectinis, exiſtẽtes de genere carnoſorum. Et ſub eis ſunt quatuor tranſuerſales, quorum vnus protenditur ad extra coſtarum falſarum, ſupra extremitatem earum, ad ſiniſtrum inferius circa fœmur, & ancham: & alius à ſiniſtra parte coſtarũ falſarum, & extremitate earum, ad dextrum inferius circa fœmur, & ancham: q̃ multa protenſione de carnoſa ſubſtantia deſinente in medio, in carnoſam; deinde in paniculoſam ſubſtantiam deuenerint extrema, ſub quibus duo alij latitudinales exiſtunt, panniculum ventris, qui ſiphac dr̃ immediate tangentes, carnoſæ ſubſtantiæ; protenſi de ilijs partis ſiniſtræ ad ilia partis dextræ, quorum iuuamentum conſiſtit ad continendum, & calefaciendum inteſtina, & ſtomachũ: ad expellendũ, quod in matrice, & veſica expellẽdum exiſtit, vt eorum compreſſionis auxilio facile expellatur, & ad ſuſtinendũ diaphragma, cum adeſt exufflatio, quod etiam ſua conſtrictione adiuuant. Deinde eſt adeps, q̃ pinguedo lacertorum dr̃, q̃ ex frigiditate neruoſitatis, & carnoſitatis ipſorum, & ipſius ſiphac, ibidẽ ex vnctuoſitate ſanguinis generata multiplicatur. Iuuamentũ eius eſt, vt ſua rarita-te colligat caliditatem, & ſua viſcoſitate confortet eam, quæ reflectitur ad inteſtina, & ſtomachum iuuandæ digeſtionis gratia. Deinde eſt ſiphac, pãniculus vocatus beriteron, cui adhæret pinguedo valde. Cuius iuuamentũ eſt, vt cõtineat oĩa inteſtina, & viſcera, & liget cum dorſo, ſuo proprio loco conſeruet ea tenẽdo firma, & iuncta. Et eorũ ſit tutamen, & diſtinctio inter lacertos, & alia viſcera, ne turbentur operationes ex eorum motu. Et ad exprimẽdum ſuperfluitates, cum lacertis, & mirach cõcurrendo. Et ipſe eſt principium, à quo omnis panniculus corporis habet ortum. Cum. n. aſcendit continuatur velamen, & fit eius inferior tunica vna trium ipſius. Et ex ea cum penetrat, oritur panniculus tegens pectus. Cũ vero deſcendit, & continuatur duobus ilijs, aduenĩunt ibi ei duæ viæ vocatæ didymi, in quibus penetrãt venæ; & ſuſpenſoria teſtium. Ex qbus fiunt duæ cyſtes, & folliculi teſticulorũ. Deinde eſt zirbus adipinus, qui eſt pãniculus ſubtilis, ex eo qui ſuperfluit à duobus lateribus ſiphac: & ex eo, quod deſcendit apud ſtomachum, & duodenum, & ex eo, quod deſcendit apud pectinem eſt ramus duarum venarum pulſatilis, & non pulſatilis, extenſus, ſupra ſtomachum contextus. Et ſuſpenſio eius eſt ex ſtomacho; & continuatur pectini, & eſt compoſitus ex duobus panniculus, quorum vnus capit alium, inter quos ſunt acies pinguedinis plurimæ; & venæ pauciores in eis ad modum retis, & eſt ſicut cyſtis, vel ſaccus, in quo aliquid retinetur, ſi apponatur: & eſt interius; ſicut interior pãnus ſiphac, & ſicut exterior ſtomachi, & eſt additus ab interiori parte, extenſus ſuper omnia viſcera in homine, quoniam eſt magis indigens auxilio, in digeſtione per comparationem ad aliam; ſua enim ſpiſſitudine comprehendit caliditatem, & ſua viſcoſitate pinguedinem illam conſeruat, quam reflectit continue. ſuper hoc, & hoc eſt iuuamentum ſui. In ſumma iuuamentum omnium, & commune in continendo viſcera, defendendo, & exprimendo, & calefaciendo. Et in medio ventris eſt ſumẽ, qui eſt locus vmbilici cuius forma eſt ad modum inteſtini, quo trahit infans ſanguinem à concauo ſecundinæ ad ſui nutrimentũ, & mediantibus venis, quarum orificio in ea concurrunt diſtributione cõporis totius. Deinde ſunt inteſtina, & alia viſcera, quorum anatomiã præmiſimus, (Chriſti omnipotentis gratia) qui ſit per cuncta ſecula benedictus. Ex quibus ægritudines ei euenire poſſibiles cõprehendere poteris generaliter, & eſt dolor, & ruptura, quo omnes operationes, iuuamenta lædũtur, & dicitur ruptura, quam tamen, hernia, & ſpecies eius ſequuntur; & quandoque eminentia vmbilici, ſuis capitulis prædiſtincta. Cauſas quoque extrinſecas, & interiores earum proprias, & communes, & ſigna earum.

Et

Et secundum hoc ista quinta summa, tria capitula continebit.

De crepatura; & speciebus herniæ,& medicinis eius. Cap. 1. fol. 103
De augmento vmbilici. Cap. 2. 104
De dolore ventris,& iliorum. Cap. 3. 105

De crepatura; & speciebus herniæ,& medicinis eius. Cap. 1.

Ruptura gñ. & quæ-plex.

RVptura est solutio continui membro pãniculo adueniens,eius diuisiones vniuersaliter comprehendens; quæ si panniculo continenti intestina, qui dicitur siphac,accidat, vocatur proprie crepatura. Accidit autem ei,in loco iuxta sumen,& raro; quoniam ille locus sustentatus est lacertis, & cum accidit minoris est eminentiæ,eo quòd grauantia intestina inferius tendunt,& est deteriorum accidentium, licet in principio dolorem non faciat: quoniam egressa in ea sunt intestina minuta, quæ egressa coarctantur: quibus coarctatis coarctant sęcem,& vomunt eam. Et quandoque accidit in sumine, quare sequitur eius augmentum, & vmbilici, & quandoque sub eo,& circa ipsum, & est paruæ additionis,& quandoque accidit inferius circa inguina,& est vt plurimum; qua pars illa grauedine intestinorum magis extenditur,nisi sustentetur lacertis,vt superior pars,sed extremitatibus lacertorum. & est maioris doloris,propter magnitudinem eius, quod extitit comprehensum,& maioris additionis, quam sequitur descensus eius,quod extitit comprehensum ante illius rupturam, vt intestinorum,& proprie monoculi; quoniam non est circumuolutum, & ligatum vt alia, aut zirbi, aut vtrorumque, cum est magna in bursam intestinorum,quare tumet,& inflatur,& vocatur proprie hernia,seu ramex. Et in mulieribus tument inguina ad modum tumoris oschei. Et tamen,vt præter rupturam eius descensus talium accidat,vt cum peruenit dilatatio in vijs inferioribus partis eius absque ruptura. Et dilatationis causa est effusio humiditatum glutinosarum aquosarum, collectarum in spatio ventris ad modum aquę hydropicorum. Et quandoque tumet oscheum, & inflatur, propter effusionem humiditatum præter naturam in ipsum,aut aggregationem ipsarum in ipso,propter frigiditatem,& conuersionem ipsarum in aquositatem,quare replentur aquositate. Et quandoque inflatur propter conuersionem ipsarum humiditatum in ventositatem, aut casum ventositatis ĩ illud. Et accidit species herniæ improprie,& abusiue dictæ,s. aquosa,& ventosa. Et qñque tumescit,& incrassatur oscheum, propter humiditatem sanguineam, sęculentam descendentem ad ipsum; aut ex apostemate duro,aut pinguedine ita,vt assimiletur ramici, & vocat hernia carnosa. Et qñque inflantur tm̃ venæ eius ex illa, & vocatur hernia varicosa. Et quãdoque mollificatione vehementi absque ruptura, quare prolongatur,& similatur herniæ. Et harum deterior,& difficilior est vtraq; varicalis.s. intestinalis,& zirbosa,qm̃ est cum ruptura, vel dilatatione. Aliarũ vero deterior est carnosa,& varicosa,qm̃ materia est fixa; leuior vero aquosa,& ventosa, qm̃ perforatione sola euacuatur materia, & detumescit oscheum. Et cãrum rupturæ siphac,quædã sunt intrinsecæ,& quædam extrinsecæ. Intrinsecæ sunt humorum corrosio,& replerio tendens, ventositas extendens,& motus super repletione,vox fortis,& sternutatio,expressio partis,& apostematis apertio. Extrinsecæ sunt,vt ignis adurens, percussio, ensis penetrans, aut animalis morsus,& similia. Causa vero dilatationis viatũ est debilitas ipsarum,& effusio humiditarũ mollificantium, & relaxantiũ ad ipsas; coadiuuãte motu forti,percussione,& casu: aut retentio spermatis moti, & prohibiti ab expulsione,aut ascensio mulieris supra virum,aut labor in coitu supra repletionem,aut satietatem, & aggregatio ventositatis, & egestionis in ventre, labor, & anhelitus in ipso,qui etiam possunt esse causa rupturæ ipsarum.

Signa ruptura.

Ex signis, quædam sunt rupturæ conuenientia, quædam dilatationi viarum,quædam herniæ. Signa conuenientia rupturæ, quibus ipsa cognoscitur,sunt apparens additio sub mirach subita,cum dolore, & tumore; qui additur apud motum,retentionem anhelitus,& expressionem, distinguitur diuersitate locorum, & si sit inferius circa inguina tumore bursæ fit hernia eius,nec cõfert exiccatio,nec stypticitas. Et dilatationis quidẽ signũ est tumor,& additio in oscheo paulatim apparẽs absque dolore,& præter motum subitum, & laborioſum,vociferationem,& alia,quæ sunt causa rupturæ percepta. Et est hernia folliculi testiculorum, non bursæ, & oschei immediate,& confert exiccatio,& stypticitas. Signorũ vero conuenientium herniæ, quædam sunt herniæ propter descensum intestini, & sunt magnitudo eius,& reditio eius velox cum resupinatione, & sensibilitas rugitus cum premitur proprie. Quædam sunt conuenientia herniæ propter descẽsum zirbi ad ipsam, & sunt tumor minor in comparatione ad illud, & euentus paulatim, licet minus quam in dilatatione, nec sentitur rugitus in illa, licet sit similis illi in tactu molli, & difficultate curationis,& facili reductione. Et ramex quidem aquosa cognoscitur per tensionem oschei cum splendore, & tactus mollicie,& lenitate. Et quidem ipsa non redit,nec ingreditur, & proprie si ibidem sit aquositas generata, non infusa materia. Et ventosa cognoscitur in inflatione oschei absque grauitate, & dolore, cum tensione, & resistentia impressionis,& est facilis ingressus,& reditus in omni situ. Et quãdoque accidunt in ea dolores fortes, quoniam extendit oscheum,& testiculos comprimit. Et carnosæ signum,est quòd non est materia intus oscheũ, vt in prædictis,sed in eius substantia diffusa inuisceata,& adhærens,& est cum crassitie,& duritie,& inæqualitate. Et si est ex apostemate duro cognoscitur per præcessionem signorum eius,& dicitur buris. Hernia vero varicosa, ex venis repletis cognoscitur tendentibus ad nigredinem contortis,& complicatis,& mollificatione testiculorum,& prohibitione ipsorum à cursu,& motu. Et si est in attenjs oschei, tactu comprehendit ipsa, si vero in venis nutrientibus illa membra,cum sint profundæ, tactus non comprehendit illas.

Curatio.

In cura rupturæ intentio patientis, licet prius inspiciat accidens, videlicet herniam, quia ab eo perceptam magis molestantem,& in actionibus impedientem, attrahentem impudicitiam ipsius operantis medicantis,executio tamen vertitur ad eius causæ ablationem prius. Est autem causæ ipsius ablatio duplex; vna causa est communis omnibus herniæ speciebus, alia vnicuique speciei propria. Communis causæ ipsius ablatio,completur regimine,quod in sex rerum non naturalium debita ministratione cõsistit,& est vt degat in aere temperate calido,& frigido,declinante ad siccitatem,vitet extremitates qualitatũ eius,& proprie humiditatis. Vtatur cibis siccis,& vitet humidos,& brodiales, & vẽtosos,ac repletionem,& potum multum,& proprie aquæ. Quiescat,& dormiat temperate. Vitet omnem motum corporis, & animæ, vniuersalem, & partialem quo totum moueatur corpus, vt est sternutatio, tussis, compressio, retentio anhelitus,atque singultus,vomitus,& coitus,et balneatio,& proprie post repletionem; nec fletus,nec ambulet supra cibum valde, & breuiter fugiat omnes causas rupturæ,delationis, & effusionis medicinarum prædictas,in quarum contraria innitatur. Propria vero ex speciebus herniæ, & ablationi causæ quædam est, quæ appropriatur veris, quædam non veris. Abscissio veræ causæ verarum specierum herniæ,vt intestinalis, & zirbalis immediate rupturam siphac,vel dilatationem viarum eius respicit; ablatio ergo eius est,vt hæc vniantur, & consolidentur; illa vero coangustentur, neutra vero ipsarum fieri potest medio stante, quod descẽdat in bursam,vt ergo hæc fiant, expedit prius, descendat intestinum scilicet, aut zirbum ad locum proprium reducere, deinde rupturam vnire,& consolidare,vel dilatationem

viarum

Species herniæ.

Causa.

Dieta.

viarum debite anguſtare. Reductio autem eius completur cum balneis,& cataplaſmatibus, & infuſionibus rerum mollificantium, & dolorem ſedantium, decoctarum in aqua, quales ſunt maluæ folia, & biſmaluæ, & branchæ vrſinæ, viol. ſemen lini, &c. fœnugræcum, in quarum aqua ſit pannus, vel ſpongia infuſa, & ſupra locum immiſſa, donec locus mollescat, & dilatetur, deinde reſupinatione corporis facta, & cruribus eleuatis cũ compreſſione tendente ſuperius, reducantur inteſtina, vel zirbus, vtraque poſt quam ſequi debet rupturæ vnio, & conſolidatio, vel dilatationis coagulatio. Vnio autem, & per interius conſolidatio ſumpta potiones, & diætam, & exterius approximata, & emplaſtrata, & non poteſt fieri quantumcunque ſit in conglutinatione, & ſtypticitate fortiſſima, niſi etiam infrigidantibus tantum, cum partes ruptæ non poſſint vniri, & ad debitum ſitum reduci; arte, vel ingenio, propter magnitudinem vulneris, ineptitudinem, & compreſſionem membri, quod ſubtile, & inſanguineum eſt. Expedit ergo ad B aliquid proportionabile illi confugere; ſaltem, vt illam prohibeat ab augmento, & proprie apud corporis motum, donec tempus adſit miniſtrãdi chirurgicum opus, quod in conſolidatione ipſius efficaciſſimum eſt, & probatum. Proportionale vero eſt ligatura, cum brachiali habente eminentiam perpendicularem ad clypei formam, in loco reſpiciente inguina, vbi ruptura exiſtit, & faſcia deſcendente ſub coxa; cum qua in locum poſterum ligata ſtringatur, & eſt nota. Et modus operationis chirurgici eſt, vt prius obſeruato prædicto regimine corpora purgentur, ſi cacochymia ſit apparens; vel phlebotomentur, ſi replerionis ſunt ſigna, & ſit multa, vt natura in mittendo humores ad locum magni doloris reddatur auara, deinde ſupra locum inguinis recipientem rupturam, quam ex tranſitu inteſtini, vel zirbi deſcendentis, & redeuntis cognoſces, & percipies: cum impoſitis digitis apponatur ruptorium, & euitetur ferrum omnino, ſit autem primum leue, & non faciat ſubitam commotionem, & dolorem fortem; ſed facile toleretur, C quales ex nitro cum calce abluta, vel ex arſenico cum calce mixto, & ſimilibus, deinde apponatur fortius, vt arſenicum, ſublimatum, & tandiu immoretur in loco, donec rumpendo, & corrodendo perueniat vſque ad didymum. Caueat tamen ne tangat inteſtina, vel ad ea perueniat virtus eius, quoniam vlcerabit nec conſolidabuntur, & proprie ſi gracilia fuerint, & morietur æger, vt in quodam notabili vidimus ab experto. Et ad hoc euitandum ſtatim expedit, vt toto tempore curæ rupturæ faciendæ, iaceat ſupinus in lecto anchis, & cruribus eleuatis, & à parte ſuperiori vbi ſunt inteſtina interponatur aliquod, quod defendat ea, vt peciola, oleo roſ. intincta, & vitet repletionem, & inflationem, & locus quotidie requiratur, & pluries. Caueat etiam ne chorda ligans eius cum oſſe pectinis, quæ ſub vlceris loco exiſtit, attingat, quoniam ſequeretur contractio, & ſpaſmus, & vt plurimum mors. Et modus cautelæ eſt, qui eſt dictus. Cum ergo perueniunt ad didy- D mum, tunc inſpiciatur vlcus ſubtiliter, & inquiratur, vtrum didymus ſit dilatatus, vel ruptus. Si vero dilatatus ſit, comprehendatur acu, & fortiter cum filo ſerico reſtringatur, & deinde vlcus conſolidetur. Si vero ſit ruptus, nec comprehendi valeat, vt ligetur ruptorium, repetatur cum mora donec pertranſierit ipſum vſque ad os; tunc vero auferatur, & applicentur ſigillantia, & incarnantia cum ſtypticitate, deinde repleto carne vlcere applicentur ſigillantia, & incarnantia, quæ ſunt pontica, & exiccantia fortia, quale eſt puluis gallæ, cortex thuris, ſandaracha, & ſimilia, & patiens nutriatur viſcoſis, & duris. Conſolidatio in infantibus, & coanguſtatio dilatatorum ductuum, & viarum, qui didymi nominantur; completur cum conſolidantibus interius ſumptis, & exterius applicatis ſtypticis, ex balneis, & emplaſtris; & ſunt glutinoſa, & viſcoſa, quales ſunt ſpecies conſolidæ, corrigiola, mumia, terra ſigillata, grana naſturtij, milleſolium, decoctio nucis cypreſſi, & hypo-

Documentum.

Documentum aliud.

A cyſtis proprie cum balauſtia, & ſimilia ex cibis, & potibus, & ex decoctione eius ſumptis, & exterius approximatis, & emplaſtratis ſimplicibus dictis, & alijs, vt eſt centaurea cui ineſt proprietas vniendi fruſta carnium, quando cum eis ſimul decoquitur. Et ex eis ſunt confectiones, & emplaſtra compoſita, quæ infra dicentur cum ligatura, & ſtrictione forti. Et quandoque ſufficit ſola ligatura in dilatatione infantium. Quod ſi ruptura ſupra, vel circa vmbilicum affuerit, reductio fiat inteſtinorum, vel zirbi fiat facile, quia ſola reſupinatione infirmi, & manus compreſſione, quod ſi addatur in ruptura, incipiatur in deſiccando illud, quod dilatatum eſt, propter humiditatem, adunando quod fixum eſt, & ingenietur in conſolidatione eius, & regatur vt ſupra. Et quidam nituntur in hoc dilatando fimbrias ſuas, & eorum efficaciſſima cura generalizando ſuperius in ſuperioribus omnibus, cum non videatur poſſibile, niſi in cura infantium exiſtente parua. Et illud eſt apponere ſupra in loco rupturæ emplaſtrum ex rubificantibus, & trahentibus ſanguinem ad locum primum. Quale eſt proprie, quod fit ex paſſulis nigris enucleatis, caricis, & vino nigro pontico, ana &c. bullitorum ſimul in olla ad inſpiſſationem; deinde cum adminiſtratione emplaſtrorum ex ſtypticis, & ponticis ſanguinem illum tractum inſpiſſantibus, & ſclirotizantibus, quæ ſua craſſitie, & duritie obturabunt. Quale eſt proprie factum ex gypſo, & lapide marmoreo, ceruſſa, gallis, luto ſigillato, & ſimilia, & quod ſcribitur infra.

No. de centaurea.

In abſciſſione vero cauſæ proprie ramicis aquoſæ, aut ventoſæ, duæ res ſunt neceſſariæ ſcilicet extractio eius, quod in oſcheo eſt contentum, & materiei prohibitio regenerationis, & multiplicationis eius. Extractio autem fiet cum reſolutione, vel inciſione, vel perforatione eius, cum ferro, vel cauterio, ad modum extractionis aquæ, aut ventoſitatis hydropicorum, talem autem complentia ſunt dicta ſupra in cura hydropiſis, & ſunt ex emplaſtris, ſuffumigijs, & balneis ſiccis, & vnctionibus reſoluentibus. Inciſio autem completur cum ferro, & cum medicinis acutis adurentibus, & exiccantibus, & conſtringentibus illud, quod ruptum, vel dilatatum eſt ex ſiphac, & foraminibus eius, ne vlterius deſcendat, & tranſeat. Et modus perforationis vel inciſionis cum ferro eſt, vt reſupinetur patiens in lecto, vel ſcamno, & ſedeat poſt ipſum aliquis, qui extendat virgam eius ad ſuperiora, & eleuentur teſticuli ad ſuperiora pectinis, & elongentur ab oſcheo, & perforetur cum phlebotomo oſcheum à parte dextra, vel ſiniſtra, recedendo à commiſſura, deinde ſtude in euacuatione totius aquoſitatis, & egreſſione ventoſitatis. Et modus apertionis cum cauterio eſt, vt ſumas ferrum ſubtile, in quo ſint vncini, & igniatur, ſicut ignitur cauterium, & ſepara teſticulos, quantum poſſibile eſt à loco cauterizationis, & reuolue cauterium ab oſcheo, ita vt non inueniat teſticulum, & inueniat oſcheum, & alberiteron, & conſtringat, & calefaciat ipſum, vt non egrediatur poſt ipſum aqua poſt illud, eſt melius quòd conſtringas meatum, deinde incidas cruſtam, & conſolida. Et fortaſſe incides ex alberiteron aliquid, & cauteriza, & pone ſupra ſciſſuram ſtyptica. & prohibe ægrum potare aquam. Prohibitio generationis materiæ multiplicantis eam ſit cum euacuatione, & æquatione cibi, & potus. Et regimen in ventoſa, eſt regimen inflationis ſtomachi, vel tympanitis, quod ſuperius dictum eſt.

Regimen vero carnoſæ, & varicoſæ, eſt regimen durorum apoſtematum, & illud eſt cum mollificantibus, & reſoluentibus alternatim approximatis. Mollificantia ſunt pinguedines, medullæ, olea, mucilagines. Reſoluentia ſunt granorum ſpecies, vt refina, terebinthina, bdellium, aloe, ſtyrax liquida, ammoniacum, & ſimilia, iris, crocus, & chamæmelum, ſpica, &c. Compoſita ſunt, & ex eis eſt emplaſtrum baſilicon, ceratum hyſſopi, & ſimilia. Emplaſtrum leue ad crepaturas infantium ſecundum Græcum. Recip. corticum thuris, maſticis, ſarcocollæ, tragacanthi, ana terantur, & aggregen-

Emplaſtrũ ad crepaturas infantium.

tur

tur cum vino de passis; dissoluta in eo mumia, & aliqui addunt aloe,& gluten piscium. & aliqui solum faciunt ex balaustijs,psyllio,& radice lilij syluestris,& lenticulis aquæ, & fortassis sufficit, vt liniatur locus cum bdellio dissoluto in vino, thure, & colophonia. Aliud fortius Oribasij. Recip.balaustiarum,granorum nasturtij,granorum granatorum,gallarum immaturarum,ana drac. decoquantur cum vini styptici vnc. viij. decoctione vehementi. Et reductis intestinis ad superiora embrochetur locus cum frigido,& apponatur emplastrum,nec remoueatur donec per se cadat. Aliud efficax secundum Ioannitium. Rec. aloen, dissoluatur gluten in aceto vini,& aggregetur medicina cum eo,& fiat ex eis emplastrum. Emplastrum Papæ Ioannis ad crepaturam expertum. Rec. lithargyrij, opij, lapidis hæmatitis,sang. dra.sang hominis recentis,galbani, masticis, thuris,costi,boli armeni,isculi,mumiæ,ammoniaci, ana drac.iiij. picis naualis,colophoniæ,ceræ albæ,& rubeæ,ana vnc.s. myrrhæ,cardamomi, aloes, ana scrup.v. colocynthidæ, palmæ marinæ adustæ,gallarum,balaustiarum,aristolo. long.radicum consolidę minoris,ana drach.j.visci quercini vnc.j. fac decoqui pellem hœdinam in aqua, donec tota pellis dissoluatur, deinde colerur cum expressione. Et cum colatura illa tere, quæ sunt terenda, & liquefac, quæ sunt liquefacienda: incorporentur isculi, & bene contriti in visco fortiter misceantur cum prædictis,donec mixtum reducatur ad modum emplastri,& præcedente balneo cum aqua pluuiali decoctionis balaustiæ, myrtæ, corrigiolæ, consolidæ, & radicum lini,apponatur,& superligetur brachiale, & hoc oportet per tres menses, seruato prædicto regimine.

Puluis ad idem.

Puluis quo vtatur cum cibis. Rec.nucis muse.vnc.s. gatyoph.vnc iiij.cinnamomi dulcis vnc s. boli armenæ vnc.ij.semin. nasturcij. Item aliud emplastrum secundum Iudeum. Rec.picis,hieræ,ceræ rubeæ,ana vnc.s.lithargyrij, ammoniaci, galbani, masticis, terebinthinæ, consolidæ maioris, & minoris, ana vnciam vnam, visci quercini,gypsi.& myrrhæ, olibani, ana vnc.j. aloes,aristolo.long.& rotundæ,isculi ana vnc.j. boli armeni vnc. j.pilorum leporis minutim incisorum tantundem; conficiantur cum melle, & applicetur. trahit enim sanguinem ad locum, & cum styptricis consecutiue appositis condensetur in lapidem, & oppileur ruptura. Aliud ad idem Rec. picis naualis lib.j. colophoniæ lib.s. galbani, sagapeni, ammoniaci, opopana. ana vnc.s. ceræ vnc iij. aceti lib.s. fiat autem ex eis ceratum in stagnata liquefactis,& quæ liquefacta fuerint parum de ipsa in aqua frigida imponatur,& cum se tenuerit pix græca puluerizata,cum masticbe,& thure, cum prædictis incorporetur in stagnata,& cum spatula semper agitando bene incorporetur in stagnata, & cum cocta fuerint, adde terebinthinæ vnc.j. deinde super aquam frigidam cola, & manibus inunctis oleo laurino collige, & fortiter malaxa, vt aqua inde exeat,& fac magdaleones, & cum vino eorum emplastra. Linimentum ad crepaturam aquosam, & ventosam, dissoluatur bdellium in oleo sambucino, apostolorum,vel nardino,& vino antiquo,& addito castorei puluere,& hordei puluere,vel milij; fiat.

Linimentū ad crepaturam aquosam. & ventosam.

De augmento vmbilici. Cap. 2.

COntingit vt egrediatur vmbilicus, & emineat extra,& illud est in infantibus proprie. Et causa eius est, aut propter rupturam in ipso nato superius prouenientem,videlicet ex planta,vel ortu,quia egreditur zirbus,vel intestinum,& inflatur, sicut etiam contingit in oscheo,aut ex causa hydropisis, ita vt mollificetur,& aggregetur in eo aquositas,vel ventositas contenta in concauo ventris replens,et extendēs ipsum,aut propter cursum superfluentis sanguinis ad ipsum ex apertione venæ,& arteriæ ipsius,quare cutis eleuatur in altum. Signa causæ primæ sunt,quoniam calor naturalis non mutatur. Et est locus diuersitatis alicuius,& proprie vbi egrediuntur intestina; & est cum dolore aliquo,& tumor cum mollitie, & occultatur cum premitur. Et quandoque in occultatione rugitus percipitur,& administratione mollificantium ex balneis,& vnctionibus, & motus augmentatur.

De signis.

Signa eius,quæ est ex aggregatione humiditatis sunt, quod cum compressione cedit,& est leue, respectu præcedentis; colore cutis non mutato,& etiam si ex ventositate fiat,& est leuius, & magis resistens compressioni, & sonitus in eo, & vox existit,si percutiatur. Signa vero tertij,sunt mutatio coloris cutis ad colorem sanguineum, & nigrescentem. Et signum est, quòd ex additione carnis natæ,aut apostematis,est,quia est graue,durum,quod compressio sicut alia non occultat.

Cura autem eius est proxima curæ rupturæ, & specierum herniæ supradictæ. Et modus eius in prouenientе ex ruptura est duplex. Vnus cum glutinantibus styptricis,interius, & exterius, ex emplastris approximatis, possibilis in infantibus, & egredienribus post partum, cum ligarura, quam faciunt obstetrices, in quibus ex apertione venarum, & arteriarum contingit. Alius est incisione,futura,& consolidatione chirurgica in corporibus duris augmentatis. Conglutinantia, & styptica, quibus primus completur modus, sunt charabæ, thus, balaustiæ,glans,galla,antimonium,acatia,alumen,terebinthina,terra sigill.& similia simul confecta, vel diuisim applicata, cum ligarura stricta, & quandoque additur cerussa secundum mensuram vnius illorum. Et simile est,si sumatur tenta, & inuoluatur supra ipsum pannus,& accipiatur minutum thuris, & conficiatur cum albumine oui,& liniatur cum eo super vmbilicum, & repleatur eo. Modus vero incisionis est talis. præcipiat infirmo,vt stet,& tendat ventrem suum, & contineat anhelitum, donec appareat,quantum possibile est ipsius augmentum. Et tunc fac in circuitu huius cum atramento signum distinctiuum; deinde comprehende quod ejciatur, cum vncino supra myrach solum, ita quòd non accipias, quod est sub eo de zirbo,vel intestino,deinde fac resupinare eum supra collum; & deinde liga cum filo sub vncino, ita quod cadat ligatura in signo,nec comprehendat aliquid ex eo, quod est sub mirach, sed solum ipsum,ex tunc vero incide cutem,& sue locum descriptum cum filis duris, extensis adinuicem, & stringe ipsum supra ventrem, & dimitte cutem, & consolida prius lacertos,deinde consue cutem,& consolida sicut oportet. Reliquarum vero cura cum exiccantibus,& lenientibus,ac resoluentibus notis completur.

Emplastrū ad exitum vmbilici.

Ad exitum vmbilici fiat emplastrum probatū infantibus,quibus accidit magis. ℞. granorum lupinorum M.j. petiam vnam panni linei combure, qua conficies cum vino nigro, & pontico, bulliant donec inspissetur, & intinctam spongiam liga supra locum postea in aceto, & aqua ros. & in eo inuolue stupas, & applica supra vmbilicum,& est Rasis. Aliud fortius ℞. Aluminis aur. xv.gallarum aur.iij. terantur, & conficiantur cum vino calabrensi nigro, donec inspissentur; & infundatur spongia post in aceto, & aqua rosata. Item ponatur super aliquem pannum gluten de corijs, & tepidum vmbilico applicetur, & superponatur puluinar de bombice, & panno lineo, & ligetur cum fascia. Item aliud. Rec. aquam aluminis, vinum calabrense,ana,in quibus bulliant rosæ, & spongia intincta supponatur, & si vis efficacius,bulliant cum gallæ, masticbe, & thus, & infascia. Item ad eius exitum, aquosum vinum in cinere refunde,& ex eo super emplastra. valet etiam ad ventosum,& confrictio cum compressione ex saliua ieiuni, & famelici curat eam,si ex leui fuerit causa.

De dolore ventris,& iliorum. Cap. 3.

Causa.

DOlor ventris,& iliorum ex dictis in dolore intestinorum in parte notus est; quoniam accidit ex causa existente intus mirach,lacertis,& panniculis ventris. Et quandoque ex communitate superiorum, vt diaphragmatis, pleuræ, pulmonis, & aliorum vel subteriorum membrorum, vt intestinorum; vel aliorum membrorum

brorum profundorum correſpondentium illis, vt ſtomachi, hepatis, ſplenis, renum, & ſimilium. A

Signum diſtinctiuum eſt quoniam cum paſſio eſt propria in mirach, dolet continue apud tactum, & quandoque alteratur color, & tumor (ſi adſit) & ſequitur lacertorum figuram. Cum autem paſſio eſt ex communitate interiorum, dolent propter tactum, nec ſemper apparet tumor, niſi cum apoſtema in eis fuerit, magnũ, & eſt præter lacertorum figuram; nec color cutis mutatur, & additur, & diminuitur additione, & diminutione paſſionis illorum, quæ præceſſit.

Curatio. Cura eſt, nam ſiquidem ex propria paſſione fuerit, & ex malitia complexionis frigidæ, quæ eſt plurimum ex cauſa exterius accidente; aut ex ventoſitate interclusa cum calefactorijs, balneis, & electarijs ex diacymino, diatrion pip. & alijs calidis, & proprie ſtœchade medicetur. Et ex medicinis appropriatis ei ſimplicibus eſt ammoniacum bibitum, vel epithematum cum melle, aut aqua hordei, & alhaſee cocta, & tranſglutita cum melle, & mahaleb, & cyperum, & fœnugræcum, & ſemen lini, & ſtœchas, & abſynthium, & reliqua anodyna. Hipp. vero dixit. Quibuſcunque dolor circa hypochondria ſine phlegmone fuerit, febris ſuperueniens curat ægritudinem. Attendendum tamen, quia dicit ſuperueniens; vt quia ſponte, vel caſualiter prouocata ſit; veniens vero artificialiter prouocata non ſemper, niſi corpore mundo, & conſumptioni inepto. Aliter autem diſpoſitio ſi procurabis forſaſſe accidet tibi, ac ſi nequam, & te fortiorem introduxeris in domum tuam hominẽ te adiuuandi gratia, qui cum inuenerit aliquid ex continentibus, vel contentis, cui innitatur, firmabitur in eodem; nec poteris ipſum expellere cum volueris; ſed fortior exiſtens expellet te, ita vt, quod vocaſti in auxilium, in non auxilium conuerteretur. Sed ſi fuerit ex ſolutione continui cum exhibitione mumiæ ſumptæ, & cum compreſſione inunctæ præcedente phlebotomia curetur, & granis naſturcij, & ſucco cytoniorum prænutritis, non fractis, & cum emplaſtro ex conſolidantibus notis, & conuenienti regimine. Et ſiquidem ex apoſtemate fuerit, curetur cura reliquorum apoſtematum, quæ indicationem a patiente particula non ſuſcipiunt. Et ſiquidem ex communitate ad ſuperiora fuerit, vel ſubteriora membra, & profunda, curetur cura doloris pectoris, & pleureſis; vel cura doloris hepatis, vel ſplenis, & inteſtinorum dicta. Et ex ſimplicibus medicinis conuenientes, & expertum eſt betonica, cum teritur ſicut eſt, & emplaſtratur, aufert enim dolorem, & inflationem ventris. Et ſumptæ ex ea. drach. iiij. cum aqua dolorem hepatis, & cum melle, & aceto dolorem ſplenis ſedat. Et abſynthium emplaſtratum cum oleo de alchanna facto cerato, aufert dolorem ſtomachi, hepatis, &c. iliorum. Ex compoſitis eſt hoc, quod ſedat dolorem ventris, & iliorum in infantibus, & pr̃batis. Recip. ſucci parietariæ, ſucci herbæ fœniculi ana, guttas. iij. & cum lacte in cochleari da ei poſt balneum, in aqua decoctionis ipſius parietariæ. Aliud. Recip. fœni. granorum naſtur. ſemi. apij, ameos, zingib. cinna. ana partes æquales, ſagapeni, ad pondus omnium, fiant ex eis pillulæ, vt auellanæ, & miniſtrentur.

6. aphor. 40.

Ne. de abſynthio.

PARTICVLA QVINTA ſectionis primæ, finalis, & vltima, quę eſt de medicinis ægritudinum iuncturarum.

Vbſequitur particula quinta ſectionis primæ, finalis ipſius, & vltima de medicinis ægritudinum iuncturarum, continens ſummas quatuor. Quarum Prima eſt de medicinis doloris ipſarum. Secunda de medicinis diſlocationis. Tertia de medicinis ſolutionis, & ſeparationis. Quarta de medicina apoſtematum earumdem.

SVMMA VERO 1. eſt præſentis conſiderationis, continens capitula decem.

Sermo generalis in iuncturis, & diſpoſitionibus, & doloribus earum; cauſisq; & ſignis ipſarum, & eſt proœmialis. Cap. 1. fol. 105
De medicinis iũcturarum, & cura dolorum ipſarum in generali, vt arthreticæ commune. Cap. 2. 106
De dolore ipſarum in ſpeciali, & primo de dolore humeri, & ſpatulæ, & medicinis eius in ſpeciali. Cap. 3. 107
De dolore dorſi. Cap. 4. 110
De dolore anchæ, & iſchiatico, & medic. eius. Cap. 5. 111
De dolore podagrico, & medic. eius in ſpeciali. Cap. 6. 112
B De medicinis diſpoſitionis, & accidentium, quæ doloribus iuncturarum inſurgere conſueuerunt. Cap. 7. 112
De his, quæ præſeruãt, & doloribus iuncturarum. Cap. 8. 113
De varicibus, & de medicinis earum. Cap. 9. 113
De elephantia, & medicinis eius. Cap. 10. 113

Sermo generalis in iuncturis, & diſpoſitionibus earum & doloribus, cauſis, & ſignis earum: & eſt proœmialis. Cap. 1.

TE ſcire oportet, quòd dolor iuncturarũ eſt nociuus ſenſus ipſarum, & eſt recipiens diuiſiones penes ſuas cauſas eſſentiales ipſarum, atq; accidentales, quibus variatur ſua diſpoſitio atque cura. Cauſæ vero eſſentiales doloris ſunt duplices, res percipiens, & res imprimẽs, nihil enim aliud eſt dolor, quam contrarium impreſſorem ſubito ſentire, vt dixit Abuh. Penes cauſam percipientem, quæ eſt membrum, a iuncturis ſpecificationem recipit, & diuiſionem hoc modo. Sciendum primo, quòd iuncturæ paſſiuæ ſumptæ oſſium membrorum corporis extremitates alteratim adinuicem ſunt coniunctæ. Actiuæ vero partes extrema ipſorum contiguatorum ad ſeinuicem contingentes, & ex ligamentis de extremis ad extrema oſſium protenſis, & chordis lacertorum in eorum circuitu alligantibus compoſitæ, & commiſtæ venis, & arterijs ſupercurrentibus, atque cute a natura ordinatis. Et vt per eas membra, & flexionem, & reflexionem recipiant eorum operationibus, & motibus opportuna. Quæ omnes ſenſibiles valde ſunt, quia nerueſæ, durę: ne in motu eorum quaſi continuo rumpantur, & ne calefiant, frigidæ, & proinde debiles vtræque ipſarum, quia a primo principio ſunt remotæ inter ſe, concauitatem, & cauernoſitatem habentes, vt colligant, & conſeruent humiditatem, nec exiccentur in motu, qui ſi non contingat in quanto, vel in quali excedere eas, exiccari, & calefieri eſſe neceſſe, ac debilitari magis; venas quoq; & vias ad ipſas ex membris, & corpore dilatari, quapropter ſuperfluitates, & humores corporis trahere ad ſeipſas influxas recipere, illas conſeruare propter ſpiſſitudinem, &c. frigiditatem. Et proinde ægritudines omnis generis incurrere, & plurium rheumaticas, & dolorem, propter cauſam inferius aſſignandam, quibus ægritudinibus nunc prætermiſſis, tanquam ad ſectionem ſecundam pertinentibus, quæ de medicinis ægritudinum vniuerſalium tractat, tantum de medicinis dolorum ipſarum hic dicendum, qui in generalibus omnibus ægritudinibus eſt ſymptoma ſibi præiudicans ſanationem ſua fortitudine inter omnes, & curam ipſarum vniuerſaliter comprehendens, necnon a membro, ſeu iuncturis denominationem recipiens in genus, & ſpeciẽ variato. Dolor. n. iuncturarum, aut eſt vniuerſalis omnib. iũcturis, & ſic arthretica nũcupatur, ab articulis dicta, qui generaliter iũcturæ dicũtur,

Doleriũ iuncturarũ quid.

Cauſæ.

Arthretica quid.

aut aliquibus proprijs,& hic ſecundum varietatem iun-
ctuarum varie nominatur, quia variam ab eis proprie-
tatē aſſumit,vt infra patebit; iunctuæ.n.in ventre ſunt
corporis,& tales ſpondylium dorſi eſſe noſcuntur, ꝙ ba
De anatomia iunctu-rarum, & dolorum. ſis eſt corporis vniuerſi, ſicut carina nauis. Quædā ſunt
membrorum extremorum de corpore prodeuntium, &
hæc diſtinguuntur dupliciter quædam enim ſunt ſuperi-
orū extremorum, vt manuū generaliter acceptarū,quę
dā inferiorū,vt pedū ſimiliter generali modo ſumptorū.
Et vnaquæq; ipſarum totidē recipit ſectiones, quot in ſe
continet iuncturas, a quarum qualibet propriam deno-
minationem recipit, quæ generaliter iūcturarum dolor
dicitur,& propter naturam earum, variam,& diuerſam
curationem. Denominationem vero recipit,nam ex eis
eſt dolor,qui dicitur humeri,& ſpatulæ.Humero.n.ſpa-
tula,& adiutorium cū furcula coniunguntur, alius cubi
ti, alius raſcetæ manus,& cæterarum iuncturarū ipſius,
quē chiragrā Ioannitius appellauit.a chir Græce, Latine
manus. Alterius vero, qui eſt pedis quidā dictus eſt do-
lor anchæ,vel iſchiaticus,alius poplitis,alius raſcetæ pe-
dis.& aliarū iuncturarū eius,podagricus nominatus,sēſu doloris,quilibet in loco, vel iūctura propria pceptus,
atq; diſtinctus. Curationem quoque diuerſam, de qua
infra dicetur, recipit a varia natura ipſarum. Aliquæ.n.
ipſarum ſunt magis vicinæ principio,vt humeri,ſpatulę,
aliquæ profundæ lacertis craſſis,& pellibus inuolutæ,vt
iſchiæ,& anchæ,aliquæ vero magis diſcoopertæ, a prin-
cipalibuſque remotę; vt manus,& pedes,cętere ſm ma-
gis,& minus proinde ipſarum dolores in corpus diuer-
ſimode imprimentes,& cauſas ſalubres curatiuas pluri-
Cauſa que. mum variantes. Penes cauſam vero imprimentem ſe-
cipit dolor iuncturarum notificationem, & diuiſionem
ſic. Cauſa vero ipſam imprimens, quædam eſt interior,
& quędam exterior. Interior eſt in ſe,& ex cōitate ad mit
tentia mēbra. Et materialis plurimū, q̄ phlegmatica pp
earum naturā,& digeſtionis defectum. Omne autē mē-
brum cōplexionis frigidę actiones defectas haber ex ne-
ceſſitate dixit Gal. In ſe quidem mala cōplexio quælibet
plurimū frigida. In genere.n. ꝓportionabili facilior eſt
tranſitus,dixit Abu. Ex cōitate vero eſt quilibet humor
eſſentiam doloris varians ſeu ſpeciem, & eſt plurimum
phlegma cum choleta,deinde phlegma crudum, deinde
ſanguis,deinde cholera,& rarius melancholia. Et quan-
doque ventoſitas operans ipſum acutum, vel obtuſum,
continuum,vel interpolatum,a corpore toto,vel hepate,
& cerebro,& quandoque inteſtinis patientibus, propter
propinquitatem miſſus,& influens per modum rheuma
tiſmi ad ipſa,vel permutationem. In dolore vero ipſarū
rheumatis cauſæ omnes frequenter concurrunt, quarū
quædam eſt generalis,& immediata; aliæ ſunt ſpeciales,
& mediatæ. Generalis eſt,quam Gal. in ſuo lib de virtu
tibus dixit, cum ait, quemadmodum enim membra ad
ſe inuicem trahunt eſcam, ita ad ſeinuicem deponūt ſu-
perfluitates, & hæc cauſa vocatur rheumatum. Specia-
les vero ſunt,quas Ioānitius in ſuo introductorio nume-
Specialis cauſa ſit quatuor modo. rauit, cum inquit. Modi vero morborum ex innaturali
malitia cum aliquo humore decurrente ad infirma mē-
bra quatuor ſunt. Primus eſt virtus membri impellen-
tis,& debilitas recipientis. Secundus eſt multitudo hu-
Nota hec omnia. morum dictorum. Tertius eſt debilitas virtutis nutriti-
uæ. Quartus eſt largitas viæ pororum. Fortitudinis to-
tius corporis,& hepatis reſpectu iuncturarum cauſa ſa-
tis eſt nota. Debilitatis iuncturarum duplex eſt cauſa,na
turalis, quæ ſuperius eſt narrata, & accidentalis ex tem-
pore,vt caſus, & percuſſio,vel aliqua ægritudo. Acciden
talis debilitatis nutritiuæ cauſam ſuperius in ſtomacho
habuiſti. Ex qua principaliter cum malitia regiminis
humorum multitudo procedit, errat enim inter alias
plurimum mala nutritiuorum membrorum cōplexio,
& corporis vniuerſi,intantum, quòd exaucta tempore
procedente quandoque malos, & ſuperfluos humores
gignit ad iuncturas currentes, dolorem præſtantes, quā
tumcunque bonitas regiminis ſubſequatur,coadiuuan-
te largitate ductuum, & viarum, quæ ab humiditate
E cum caliditate humorum frequenter currentium pro-
creantur, & motu; ſicque deinceps ſibi viuere ſi velit
ſaluus a doloribus tunc non poſſit, quod equidem ver-
bum ab admiratione multos eripiet conſuera,hi.n. hu-
mores rheumatizantes taliter ad iuncturas doloris ea-
rum multiplicati cauſæ fiunt, alterando quidem ſubito
malam complexionem diuerſam inducunt, & replendo
concauitates earum, chordas, neruos, & lacertos exten-
dunt, & illorum quaſi continuitatem ſoluunt, totamq;
iuncturam eleuant in tumorem. Et quandoque apoſte-
mando vtrumque inducunt, licet raro propter ſoliditā-
tem, & duritiem ſubſtantiæ partium,ob quam humo-
ralis materia collecta, vel fluens de facili non ſubintrāt,
ſed interiectas vacuitates aptius, & multiplicata in eis
parte alterat, & extendit. Cum ergo dolores iuncturarū
pertractamus, & eius curam,arthreticum chiragricum,
& podagricum dictum ſic creatum intelligamus. Cau-
ſa vero exterior eſt ex primitiuis, eſt vt plurimum aeris
F frigiditas cōgelās,& ſiccitas indurans priuando humidi
tatem eius naturaliter ordinatam, ſiue ſit temporis, ſiue
ſit conſtitutionis Borealis, vel calida diſſoluens, & hu-
mectans,vt temporis, vel conſtitutionis Auſtralis, ſicut
Hippo.in ſuis apho.nobis retulit. Aut eſt caſus, vel per- *3. aphu. 18. 20. & 4. aph.33.*
cuſſio extendens, vel ſcindens, vel diſlocans partes vni-
uerſaliter iuncturarum; & ſimilia, quæ inter cauſas ac-
cidentales ſerioſius numerantur. Penes cauſas quoque
accidentales, ſeu diſpoſitiones diuiſionem recipit iun-
cturarum dolor; videlicet penes naturam corporis, con
ſuetudinem, ſexum, ætatem, tempus,conſtitutionem,
attem, & diætam. Hæ.n.ſunt cauſæ doloris accidenta-
les, & circumſtantiæ corporis diſpoſitionem variantes
ipſius; atque euentum, curam quoque determinantes, *3. aph. 21. & 4 aph. 29 & 30.*
& auxilia, vt ſequetur. In corporibus enim complexio-
nis debilis, naturaliter lapſis, vt frigidis, & ſiccis; vel ex
ætate, vt ſenibus, quia pueri non podagrizant,vt dixit
Hipp.niſi ei menſtrua deficiant, licet maſculus ex lapſu
ſexus magis illud incurrat, quàm fœmina: ſed quia ex
G malitia regiminis,quemadmodum pueri ex immodera-
ta diæta,vel accidētaliter ex malitia regiminis frigidi di-
ſcretis, vel ex ægritudine aliqua maxime chronica debi-
litatis,vel conſuetudine patiendi dolores ipſos, vel quo-
rum parentes pati conſueuerunt, cum fit ex morbis,
qui hæreditantur in ſemine, tempore autumnali,ac ve-
ris, & conſtitutione conſimili, dicente Hippocrat. in
apho. Podagra,& maniaca vere,& autumno mouen-
tur. Et pluribus arte laborioſi motus, & exercitij, vt
viatorum, & portantium onera. Et diſſolutis cibi, &
potus, maxime vini puri in ieiunio ſumpti, & proprie
circa venerea dicente. Hippoc.in apho. Eunuchi poda-
grici non fiunt, neque calui. Prædicti iuncturarum
multiplicantur dolores, & diſpoſitiones propter natu-
ræ defectionem, & digeſtionis corruptionem, & in
eorum contrarijs minuuntur; vel nullatenus fiunt pro-
pter contrarias cauſas. In primis quoque dictis corpo-
ribus dolores accidentales curantur tardius, & ab auxi-
lijs minus recipiunt iuuamenta, & citius redeunt: licet
H periculi ſint minoris. Et in eorum contrarijs ſunt
econtra, & in iuncturis eorum remanet ſicut gypſum,
cum eorum materiæ ſint crudæ, ſuper quorum iuncturis
oritur etiam multoties caro, quare torquentur digi-
ti, & confranguntur, & dolor fortis, cum materiæ ipſo-
rum ſint calidæ, & humidæ. Signa cauſarum impri- *De ſignis cauſarum.*
mentium interiorum hic oportet ſubiungere tantum,
cum dolor, & locus eius, ſcilicet iuncturæ, ſint mani-
feſti ex dictis. Si quidem eius cauſa doloris ſit mala
complexio pura ex quacumque manifeſta cauſa, dolor
erit in iuncturis abſque tumore, grauedine, & coloris
mutatione. Si vero fuerit cum materia, quod eſt vt
plurimum, econtra ſe habebit. Et ſiquidem fuerit
phlegmatica, vt eſt plurimum dolor erit grauatiuus
paruus, locus albus, tumor magnus, & mollis, tactu
frigidus abſque pulſatione. Si vero cholerica fuerit,
econtra ſe habebit, licet tumor in ea quandoque ſit
maior, & grauedo, ex eo, quod eſt plurimæ effuſio-

nis

nis vice vna, & iuuatur frigidis, læditur vero calidis; licet in tali ex iuuantibus, & nocentibus sumpto, ex seipso vero, & certo supra cognitionem habendam causæ, & morbi, cum sit ex posterioribus sumptum, & effectu, a quo omnis actio comprobatur, possit accidere error; qui nisi sciatur qualiter accidat, non poterit euitari; malum enim nisi cognitum non euitatur, vt Boetius ait. Accidit quidem dupliciter, & ex parte doloris, & parte rei approximandæ. Ex parte autem doloris, quia, aut dolor est tantum inflammans, & non resoluens, aut ad resolutionem perducens. Primo enim modo res frigida ministrata dolori, etiam si ex frigida causa accidat, conferre videtur, calida vero nocere. Secundo modo res calida applicata dolori, etiam si ex causa prouenerit, conferre videtur, frigida vero nocere. Ex parte rei ministrandæ, aut ratione proprietatis, aut complexionis. proprietatis, quia non fuerit propria dolori, & membro, cuius est; quare non imprimet iuuamentum, sed nocumentum propter complexionem potius; est enim vnicuique corpori, & membro, vt ab vna medicina patiatur non ab alia, vt dicit Abuha. ratione contrarij, aut enim est calida, aut frigida. si calida, vel trahendo, & replendo, auget dolorem; & sic videtur nocere. Et si ex frigida causa accidat, vel resoluendo minuit dolorem, & sic videtur conferre, etiam si ex calida causa accidat. Si vero sit frigida, aut stupefacit, & sic minuit dolorem, & in hoc iuuare videtur, etiam si ex frigida causa accidat, aut claudendo poros retinet materiam, maxime si styptica fuerit, & sic dolorem auget; quare videtur nocere, etiam si ex calida causa fiat, & sic calida æstimabitur frigida, & frigida calida, quod etiam accidere potest ex qualitate accidentali, vel impressione accidentali, vt ponit Abuha. ad hunc autem euitandum errorem, non oportet hoc signum considerare tantum in cognitione morbi: sed ipsum cum alijs coniungere signis, quibus est deuenire in cognitionem illorum; circa quæ posuit proprie Hippocra. in aphor. cum dicit. Contemplari autem oportet naturam, ætatem, consuetudinem, diætam, tempus, regionem, & artem. Hæc enim est doctrina Galen. quam docuit ad talem euitandum errorem. Si vero materia sit sanguinea, color erit rubeus, & dolor medius inter prædictos, & cum pulsatione, & duritie mediocri, & caliditas tactus. Si vero melancholica, dolor erit minor, & tumor cum duritie, ac liuiditate, Si vero materia sit ventosa, tensio erit absque grauedine, & dolor cum vnctione. Et si mixta erit materia, erunt signa confusa. Et siquidem sit paulatim aggregata, tunc dolor minor cum incipit, & paulatim augetur. Si vero subito influxa, dolor maior erit, & repentinus, & siquidem a cerebro sit influxa præcedens passio ipsius iudicabitur, & catarrhus, & materia ipsa erit vt plurimum frigida, & quandoque acuta, & falsa in sapore ipso percepta. Et incipit a spondylibus colli, & procedit inferius per humeros ad membra, manus, & per anchas ad iuncturas pedum. Si vero ab hepate eius ægritudo sit procedens; demonstratur cum signis repletionis ipsius, & venarum materia est calida plurimum. Similiter si a stomacho, aut intestinis, aut corpore. Fortitudo autem membri impellentis ex natura sui, & ex transmissione superfluorum cognoscitur, & alleuiatione sui, debilitas recipientis. s. iuncturarū ex natura ipsa colligitur supradicta. Et si est naturalis ex mala figura, & compositione, quæ complexionem sequuntur malam debilitatem ex parte parentum, qui similiter passi fuerunt. Si vero accidentalis, ex antecedēte casu, & percussione, aut aliqua ægritudine, quā sunt passæ. Multitudo humorum ex signis repletionis notis, vel cacochymiæ debilitatis nutritiuæ, ex mala dispositione membrorum nutritiuorum omnium, & proprie pro toto operantium, largitas viarum ex amplitudine venarū accipitur, crassitie, inflatione ipsarum, si manifestæ sunt. Si vero occultæ ex frequenti passione potest coniecturari. Si vero materia doloris in iuncturis fuerit profundis immanifestis, vt sunt anchæ, & ischiæ, atque geniculis alijs dignoscetur signis, quæ in proprio dicentur capitulo, coadiuuante Christo.

Malum nisi cognitum nō euitatur.

Nota.

4. aphor.

De medicinis iuncturarum, & cura dolorum ipsarum in generali. Cap. 2.

SErmo noster erit deinceps de medicinis dolorū iuncturarum in generali, quæ arthretica dicitur. Sunt autem secundum alterum trium modorum. Quædā enim sunt conseruatiuæ, quædam præseruatiuæ, & quædam curatiuæ. Conseruatiuæ autem ipsārum sunt ex similibus, & ex iuuantibus proprijs sumptę, quę in medicinis neruorum supra sunt dictæ, & dicentur aliæ infra, simplices, & commixtæ.

Medic. arti. triplices.

Præseruatiuæ vero causis, & accidentibus debentur, abscindendis, & euacuandis, si humorales existant, vel alterandis, si complexionales. Compositio enim corporis cum sit triplex secundum Gale. prima est consimilium ex humoribus, vt materia, & complexione simul cum virtute, vt efficiente procedant. Secunda est officialium, & ex prima vel tertia fit secunda, quæ est totius. vnde Galen. compositio sequitur complexionem, & rem diuinam.

De differentijs Morbi, cap. 3.

Nota.

Cura proprie ęgritudinibus soluendis cōuenit, aut accidētibus ex se imprimentibus vt dolori, & similibus sequentibus illas; & causis coniunctis abscindēdis, inquātum ægritudines dependent ex eis, & conseruantur.

Primis itaque prętermissis vt superius notis, et in ambabus sequentibus necessario attendendis, de præseruatiuis, & curatiuis dolorum ipsarum dicendum, ars enim secundum Gale. prius insurgit in causam, quę magis vrget. Est autem in eis triplex intentio, vt supra in cura sodæ, doloris stomachi, & intestinorum est dictum. s. causæ abscisio, doloris sedatio, & simul persecutio vtriusque. Verum quia secundum rectum curæ ordinem procedendo, cura circa causæ abscissionem primo vertitur doloris ipsius, cum sit communis, & generalis in omni: ipsius vero doloris sedatio non semper sit præferenda, nisi in casu, prout supra in dolore intestinorum est dictum, pro tanto in hoc cap. de cura, quæ est ipsius causæ abscissiua in generali dicemus. Est autem triplex, mala complexio diuersa, solutio continui, & vtraque in apostemate similis consistens; plurimum tamen mala complexio diuersa est cum materia, proinde secunda, & vltima prætermissa. de prima hic tantum est dicendum, quæ causæ imprimentis huius sit abscissiua. Si ergo sit mala complexio pura ex quacumque causa alteretur cū proprijs iuncturis, & communibus eis omnibus in arthretica comprehensis. Cuius curam hic prosequimur proprie. & siquidem sit frigida, quæ est vt plurimum, alteretur cum calidis temperatis semper styptricis, quæ in dolore dorsi non competunt, nisi debilia sint, sed potius aperitiua, cum materiam propter vicinitatem ad principalia non oporteat retinere, nec repellere, sed vt fluant inferius operari, attrahi exterius, & resolui. Qualia sunt ex communibus omnibus stœchas, sampsuchus, betonica, hyssopus, chamædrys, chamępitys, herba dicta arthretica, pes coruinus, saluia, zarur, acorus, origanum, sandaracha, alumen, myrrha, sulphur, & sal, grana pini, nux Indica, & ipsorum olea, & vinum scillæ, acetum eius, & oxymel interius, & exterius per omnem modum approximata. Si vero calida alteretur cum frigidis temperatis, & styptricis, interius, & exterius per omnem modum approximatis, quæ alterando dyscrasiam iuuant partium, & iuncturarum substantiam, & vias constringunt, ne recipiant superfluitates, Qualia sunt rosæ, cytonia, sumach, mirrha, folia cannarum, lenticula aquæ, rubus, virga pastoris, & memithæ, tribuli, earum aquæ, olea, lutum sigillatum, & armenum; & similes, simplices, & compositæ ex eis, quæ in nostro antidotario sunt descriptæ. Si vero sit sicca, altereretur cum oleis. s. viol. amygdala. dulcium, sesamino, de sœnugræco, & sem. lini, de pineis, nucis Indicæ, vel violarum,

qua ſimplici tepida, epithemata, vel maluarum,& ſimilium. Si vero humida, & vt plurimum cum materia, quæ alterando,& replendo,& extendendo partes iunctu rarum dolores inducunt. Et ſi quidem paulatim ſit aggregata, tres res expediunt. ſ. alteratio, & conſortatio, euacuatio, & regiminis ordinatio. Euacuatio completur dupliciter. modo primo cum phlebotomia de nigra oppoſitę partis,deinde vena reſpiciente proprium membrum iuncturæ, vel cum ſanguiſugis per iuncturam poſitis ſi ſanguinea fuerit materia, & ex toto ceſſauerit à fluxu. ſi vero humor alius à ſanguine fuerit, purgetur pharmacia proprium humorem educente de iuncturis,ſimplici,vel compoſita,quas in antidotario diximus præcedente digeſtione. Et in medio rempore ſi oportet, dolorem ſedantia miniſtrentur, quæ narrabimus infra. Secunda vero, & vltimo cum reſolutiuis iuncturis applicatis, quæ etiam inferius deſcribemus. Et ſi ventoſa, cum eis,& extenuantibus. Alteratio vero,& conſortatio ſequatur, cum prædictis calidis, vel frigidis ſtypticitatem habentibus.

Euacuatio.

Alteratio & conſortatio.

Regiminis autem ordinatio ſit ad tenuitatem, & ſicitatem tendens plurimum, & contrarium materiæ generatæ,& generandę,quod ſeriouſius in præſeruationis capitulo deſcribemus. Si vero ab alijs influxus, & ſubito, cum fortem, & repentinum proinde intolerabilem præſtendo dolorem,tres res ſunt neceſſariæ. Primo enim oportet dolorem ſedare,prout infra cap. de diſſoluentibus dolorem dicemus. Secundo oportet fluxum curare, ſeu prohibere. Tertio ægritudini iunctuarum per eum impreſſæ prouidere, vt ſupra autoritate Alexandri in cura tuſſis diximus. Supra quoque oſtendimus etiam ex dicto Galen. quòd ad curam fluxus tria concurrunt. Oportet enim primo prouidere membris mittentibus, vt fonti, non vijs, nec recipientibus membris. Membris autem mittentibus multipliciter prouidemus cum confortantibus non cum debilitantibus, licet enim propter fortitudinem mittant, non eſt prouidendum cum debilitantibus tantum; Virtus enim membrorum non eſt debilitanda, & cum ſint mittentia maxime principalia, potius confortanda, vt cum præfortitudine ſua diminuta mittant per poros occultos ad iuncturas, & membra debilia intra corpus, fortia ſufficienter facta per poros conſuetos, & amplos extra corpus ſuperfluitates excludant, quam adiuuant ſi confortantibus cibis, vel medicinis poros illos expurgantia miſceantur, & naturam iuuantia ad expellendum per eos; qualia ſunt mercurialis folia, polypodium, tartarum, infrigidantia, pruna, & tamarindi, & violæ in materia calida cibis mixta, vel præſſumpta, & ſimilia ex medicinis,& clyſteribus ad expurgationem inteſtinorum adiuncta, & alia abſtertiua, vt caricæ, mellis, ſpeciesque ſalis notæ, & diuretica calida, vel frigida ſecundum neceſſitatem materiæ ad expurgationem viarum vrinalium, & frictio rarefaciens poros, proprium cum oleo chamæmeli, deapio, calamentho. Et ſudorem prouocantibus, vt aqua hordei, & ſimilia intus ſumpta,& balneũ ſiccũ ad expurgationẽ pororum cutis, & prouocationẽ naturæ ad materiam expellendam per dictarum regionum alteram, ad quam magis apparent inclinari, quæ etſi non confortanda ſint, neque diminuenda in ſe, diminuentur tamen per confortationem patiẽtis particulę cum ſtypticis miniſtratis. Cum enim virtus fortis ſit reſpectu membri recipientis,quia debilis fortificato membro recipiente, virtus mittens reſpectu eius non remanebit fortis,quare non mittet vlterius illi. Secundo vero cum euacuationibus, & purgationibus minoratiuis in principio, & cum eradicatiuis præcedente digeſtione, & tertio cum extenuatiua diæta,& abſtinentia, & purgationibus, vt non habeant, quod immittant, ſed mantia facta potius trahant. talia autem confortantia, & purgantia in capitulis de cura vniuſcuiu que ſunt dicta, ſiue cerebrum. ſiue hepar, ſiue venæ,ſiue ſtomachus,ſiue immittentia, ſiue inteſtina, vel alia. Et extenuatiua diæta, & cura ſtomachi eſt narrata.

De regiminis ordinatione.

Decum.

Quarto cum alterantibus inſpiſſantibus materiam, ne fui acuitate, & ſubtilitate fluat, qualia ſunt, quæ ſupra in cura catarrhi diximus. Et proprium eſt coriandrum, & ex illis eſt balneum dulcium aquarum eucratarum, quod Galen. commendauit in ſua therapeutica, vbi cerebrum mittat:quod equat dyſcraſiam capitis, materiam per poros reſoluit, & reliquum eius inſpiſſat. Et vltimo cum deriuationibus ad oppoſitum partis patientis, & ſiquidem vltra regeneretur per magnitudinem dyſcraſiæ ipſius mittentis,quæ ſunt multa ſuperius enarrata. Ex quibus eſt in frigida materia mittente cerebro emplaſtrum ex ſinapi,& thapſia, & maxime ſupra commiſſuram coronalem capitis, vt ibidem docuit Galen. vel cauterium actuale in commiſſura oppoſitum, quod in vltimis oportet quòd fiat; & conditionibus obſeruatis,quę requiruntur,licet parum prodeſſe appareat; & ſi actiones in eo conueniant.

Lib. 12. ca. 10 & li. 11. cap. 9. 20.

Et ex eis,quæ maxime ſumus experti ſunt duo.vnum interius ſumptum, aliud exterius applicatum in hoc materia frigida fluente de capite retinenda. Primum eſt diaptaſſium ſecundum Nicolaum in ſuo antidotario, vbi ſuas laudes enumerat. Secundum eſt tractio fortis vnius capillorum exiſtentium ſupra commiſſuram tam fortiter ſuperius, vt cutis ſeparatio ſonet, ſicut ſupra in cura vueæ docuimus. Et expertum eſt facellum ſupra commiſſuram capitis, ex exiccantibus in calida materia, vt panico, milio, roſa, myrto, & radice ſolatri proprie. In frigida, ex pulegio, origano, & ſerpyllo, pipere, ſpica, cubebis, & ſale, ſtercore columbino, & granis lauri, & myrrha, quæ confortando habent fortiter deficcare, & in vtraque ex illis commixta cum ſandaracha. In eo quoque, vt in alijs mittentibus membris, deriuamus cum ventoſis applicatis membris extremis oppoſitis, frictionibus, compreſſionibus, & ligaturis doloroſis, fomentis ex rubificantibus, qualia ſunt vrtica, thapſia, calamenthum, & ſimilia decocta in aqua feruenti; & cauteria actualia, & potentiala, cantharidibus, arſenico, & calce; & ſimilibus cum ſucco flammulæ confectis; & ſimilibus, quæ fluentem materiam trahendo ad oppoſitum a particula, vel iunctura patiente diuertunt. Vijs vero per quas fluit materia varie prouidemus. aut enim ſunt manifeſtæ venæ apparentes tendentes ad iuncturas, & tunc tripliciter prouidemus. Primo cum ſtypticantibus, & conſtringentibus ſuperius appoſitis, qualia unt myrrha, alumen, gallæ, gypſum, cytonium, teria ſigillata, cum ouorum albumine emplaſtrata, & ſimilia. Et cum coadiuuantibus ductus, & venas ſumptis, qualia ſunt, quæ deſcripſimus in libro conſolationis medicinarum cum ſuperfluit inanitio. Secundo cum ligaturis ipſarum cum filo, vel pilo, præcedente cutis aperitione,quatenus valeat apprehendi, cum inſtrumẽto æneo, & vncino, & vltimo cum cauterizatione ipſarum,vt per calloſam carnem, & porum generatum in loco cauterizationis oppilentur, & claudantur viæ ipſarum; non tamen omnium,ſed earum, quæ plus videntur influere,ne nutrimentum ſubiectum particulis ſubtrahatur. Et ideo in ea eſt regimen neceſſarium, quod infra dicemus; vbi de cauterizatione loquemur. Aut ſunt viæ occultæ, & profundę a ſenſu remotæ, & tunc coadiuuantibus, & confortantibus dictis ibique narratis ſolummodo procedemus. Membris vero recipientibus,& iuncturis, ac impreſſioni factæ in eis ex fluente materia prouidebimus, cum particularibus remedijs applicatis exterius, ſecundum diuerſitatem temporis, varietatum & diſpoſitionum. In principio quidem, dum fluit materia, cum materiam repellentibus,defendentibus iuncturas,& confortantibus ne recipiant, & ſedantibus, a complexione vel proprietate operantibus illud, præterquam in iuncturis iſchiæ, & anchæ; propter cauſam,quam in ſuo capitulo reſeruamus. A complexione qualia ſunt ſtyptica, calida, frigida, vel commixta ſecundum partes,vel tempora, ſecundum exigentiam diſpoſitionis, & cauſæ, ſeu materia ſumpta ex his, quæ

Decum.

quæ ſuperius ſunt narrata,& alijs quæ infra dicemus. A proprietate vero, vt bolum armenum, ſanguis drac. & lutum figillatum cum aceto ſuperinunctum, quod ſua proprietate conſeruat membra in caſu, & prohibet effuſionem materietum ad manus, & pedes, & ſedat dolorem. Nec eſt dubitandum in approximatione dictorum, vel eis etiam fortiorum de recurſu materiæ ad interiora,& membra principalia,propter quatuor, principaliter autem, & maxime,propter euacuationem prius ſubtrahentem materiam propter fortitudinem principalium repellentem ipſa, propter extenuationem dictam denegantem, & propter recurrendi modum, non enim recurrit vnita ex iuncturis ad ea, quemadmodum ex emunctorijs ad eoſdem, ſed diſpartita in partibus adiacentibus,quæ debiliora ſunt illis.

Feſtinandum ergo ad euacuationem, & minorationem materiæ in principio,cum phlebotomia partis oppoſitæ, ſi materia ſit ſanguinea: & in alia cum vomitu in dolore iuncturarum inferiorum,& pedis: & clyſteri in dolore ſuperiori,& manus; vel cum vtriſque in vtraque earum;vel cum pharmacia leui,antequam ad applicationem viæ,& iuncturæ procedas ſtypticorum,& diætam ſubtiliſſimam iniungens, & abſtinentiam, ſine eorum præceſſione repellendo ad principalia; perduceret enim ad pernitiem,vel ſi ad alia in tumorem. Et interius donec exerceas talia ad mitigandum doloris acumen, cui prius oportet intendere, contentus quoque eris in adminiſtratione ſedantium anodynorum, vel frigidorũ leuium,& effuſionis aquę ipſorum ſuper iuncturas temperatæ caliditatis,vel frigiditatis,ſi expediat; quæ feruorem obtundat,& contemperet,& non repellat (niſi acumen doloris perducat ad intolerantiam, & debilitatem) quo caſu oportet tranſire ad fortiora,& narcotica ſecundum regulam ſuperius aſſignatam. Eſt enim minus malum corpus prohibere reſolui,& materiam repellere ad principalia,quam eius contrarium, cum illud citius inferat mortem,& aliud poſſit habere remedium,& proinde illud eſt eligendum magis. Remedium autem eſt, vt illis applicatis fortibus frigidis, ſtatim recurras ad derivantia trahentia à principijs,& ad oppoſitum cum euacuatione,& ſine,& cum confortantibus ipſa,& repellẽtibus ab eiſdem,quæ ſuo loco ſunt nota. Et quandoque in adminiſtratione dolorum in oppoſitis membris. Inquit enim Hipp.duorum dolorum qui ſimul fiunt, non ſecundum eundem locum, vehementior denigrat alterum. Et in prouocatione cum ſomniferis capiti applicatis,& frictione iuncturarum, & membrorum patientiũ cum tactu ſuaui. Et in exhibitione inſpiſſantium, acumen compinguentium,atque infrigidantium, quæ ſenſum reddat obtuſum,deinde redi ad ſtypticorum fortiorum applicationem,ſi materia ſit perdurãtis effuſionis: ſitque frigida,vel calida,prout diſpoſitio exigit ex materia,quæ dicemus. Caue tamen,ne ſine cautela miniſtres, quoniam valde frigida incrudant;& materiam ſubtilem ad principalia pelluntː& reſolutionem congelando reddunt ineptam;& iuncturas debilitant,indurant, & reddunt nodoſas. Valde etiam calida ſubtile reſoluunt,craſſum dimittunt lapideum,& plus attrahunt,quam reſolvant;ſicque ægritudinem ambo prolongant. Et quidem cautela eſt, vt valde frigidis aliqua ex calefacientibus proprijs; calidis vero valde aliquid ex mollificantibus miſceatur, vt infra dicetur. Et cum ceperit dolor alleuiari,& apparet iuuamentum,auferatur. Si vero materia non ſit multa, nec vehementis effuſionis continuę, ſed periodice inducens dolorem,iuſſit Galen confortari patientem particulam cum frictione ſicca: dixit enim, quod frictio maxime ſicca prohibet dolores,qui per periodos in quibuſdam generãtur membris, in medio tempore aſſumpta,& maxime ante per duas horas paroxyſmi; confortantur enim cum eis membra,& minus ſuſcipiunt ea,quæ aſſuete influunt rheumata,& hoc commune omnium eſt ætatum. Procedente vero tempore oportet, vt occuperis circa reſiduum materiæ cum maturatione,& eradicatione cum pharmacis educentibus: A dimittentibus partibus, & extrahentibus a iuncturis, qualia ſunt ex ſimplicibus turbith confortatum,hermodactyli, granorum ſpecies, & alia. Et ex eis compoſita, quæ in noſtro antidotario ſufficienter enumerauimus. Deinde vtamur diureticis,quoniam deficcant materiam iuncturarum doloris, cum ſit ex ſuperfluitate digeſtionis hepatis, & venarum: ſit autem ex lenibus, fortia enim humores adurunt. Oportet etiam,vt ſtypticis applicandis iunctuæ admiſceatur, quæ temperate reſoluunt. Ceſſante vero fluxu, & declinante dolore ſtudeas materiei reſiduum reſoluere ex iuncturis cũ temperatis. primo ex fomentis, ceratis,epithematibus, vnctionibus,oleis,& emplaſtris,quæ in antidotario ſcripta ſunt; cum eis enim reſoluta tota materia, quæ fluebat,ceſſabit mala complexio, & extenſio iuncturarum ab illa impreſſa;ſicque finaliter ad confortationem ipſarum oportet inſiſtere. Et ad correctiones accidentium, quæ talibus ęgritudinibus conſueuerunt inſequi,de quibus ſpeciale capitulum infra faciemus (annuente Chriſto)qui ſit benedictus,tantum hic medicinas ad arthreticam adiungemus,ſimplices,& compoſitas; quas per capitula ponemus diſtincta proprias, & expertas. Et aliquas ſimplices, ex quibus ſunt dolores ſedantes arthreticam,digerentes materiã,euacuantes, reſoluentes, & cauterizantes.

De dolore ipſarum in ſpeciali, & primo de dolore humeri, & ſpatulæ,& medicinis eius in ſpeciali. Cap. 3.

Anodyna leuant, non autem auferunt dolo.

DOlorem ſedantia iuncturarum, vt plurimum dolorem non tollunt, cum cauſam eius alterutram totaliter non abſcindant, ſed minuant, & pertractent, quatenus commode toleratur vſque ad omnimodã eius abſciſſionem. Ex quibus ſunt quædam talia per ſe,quædam per accidens,& eorum,quę per ſe;quædam ſunt tales à complexione; quædam à proprietate; & quædam vtroque modo. Et quæ à complexione,quædam ſunt calidæ, & quędam frigidæ; & inter eas eſt gradus diuerſi reſpectus,ſicut ſupra in cura doloris ſtomachi diximus. Ibi enim oſtendimus, quòd ex calidis. quædam erant temperatæ caliditatis omni dolori conuenientia, & vtramque cauſam eius reſpicientia,malitiam enim complexionis omnem,propter eorum temperiem alterant, & remittunt, & materiam eius temperata caliditate reſoluunt,in parte membri partes molliunt,& tractabiles reddunt, maxime ſi lenientia ſunt, quare extenſionem melius tolerant,& dolorem. Et ſi ex exiccantibus ſunt, extenſionem earum congregant & remittunt calorem, & ſenſum in membro confortant. Et erãt quædam ſimplicia,ibi enumerata,& quędam compoſita,et ſunt hęc. Sumatur ſęnugræcum,& teratur cum aceto bene, deinde fundatur ſuper ipſum mel,& coquatur,donec coaguletur,& liniatur,vel emplaſtretur cum panno lini,& dimittatur duobus,aut tribus diebus, & ſuccurratur exiccationi ipſius cum oleo roſ.eſt enim conueniens in principio doloris,& aſcenſione eius. & ex illis eſt ſem. lini, cum fœnugræ. conquaſſatum cum oleo ſiſamino, & ex eis, quędam ſunt fortioris caliditatis cõuenientes in dolore facto ex materia frigida,& ſunt vt emplaſtrẽtur, cum caulib.recentibus,& apio,et ſi adhuc fortior fuerit, emplaſtretur cum oleo irino,farina ſęnugræci, farina ciceris,melle,et pauco vino ſtyptico,cum aliquantulo olei de alchanna,& cõmuni. Et iterum cinis lignorum caulium conquaſſatus cũ oleo chamęmeli, quia conueniens eſt,& expertũ. Et ex expertis,& temperatis eſt epithema ex vitello ouorum cum floribus chamæmeli pulueriza-tis cum oleo roſato commixtum. Et ex illis eſt althæa cum adipe,& terebinthina toties abluta cum frigida, donec albeſcit, & deinde inuncta cum reiteratione. Et cũ volueris eam abſtergere inunge manus oleo, & frica locum, quoniam abſtergetur. Et ex illis eſt abſynthium, & ſtęchas ſecũdum omnem adminiſtrationis modum. Et ex illis eſt emplaſtrum factum ex chamæmelo,meli-

loto,fœnugræco,ſemine lini,folijs lauri,& harmel.i. herba fœtida, folijs caulium, radice aligath.i. herba de qua fit aſa,& eſt aniudem,gummi alborin, & oleo nardino, & oleum maſticinum,de ſtyrace,de fiſticis, & vulpinũ, & taurinum,de ceraſis,& granis citri,citrangulorum & alia in antidotario dicta. Et ex frigidis, quædam ſunt ſimplicia,ex quibus erant quædam frigida ſtyptica apocruſtica,& quędam narcotica in gradu diuerſa, ſecundũ plus, & minus, & in dolore calido conuenientia, hæc enim materiam calidam pellunt, alterant membri dyſcraſiam, extenſionem congregant & ſenſum ipſius obtundunt,& mediocriter ſtupidum reddunt,ſi mediocriter ſint narcotica,ſic vtramque cauſam minuunt,'niſi frigida fuerit in materia, quo caſu præcedentem tantum minuit. Et quędam ſunt cum frigiditate lenientia in materia ſicca,propria,vt ſemina communia,lac,oleum vio. de cucurbita,de nenuphare,de melonibus, & aqua ipſarum,mucilago pſyllij,& oleum ablutum,& ſimilia,quæ ibi ſupra ſpecificauimus. Et quædam ſunt compoſita,& ſunt,vt ſumãtur oua cum integritate ſua præter teſtam, & miſceantur cum oleo roſ. ſaluiæ. & modico aceto, plurimum.n. nocet neruoſis,& vngantur, vel epithementur. ſi dolor ſit acutior, fiat epithema cum ſucco cannæ humidæ,cum oleo roſ. & aceto;vel lenticularum aqua,vel ſi adhuc intendatur;fiat vt ponãtur iuncturę in aqua tepida,deinde fundatur ſuper eas frigida,vel epithementur ex pſyllij mucilagine, oleo roſato, & aceto, vel ex ſucco ſolatri; vel virgæ paſtoris, vel ſemperuiuæ, vel coriandri humidi,vel endiuiæ,vel bletæ, vel cucumeris, vel cucurbitæ,melonis,& ſimilium,vel ſucci, aut ſeminis hyoſcyami vtriuſque,& poma mandragoræ, in aceto bullita, vel ſucco eius cum butyro vaccino, quod infrigidat, & lenit. Ex vltimis autem eſt opium cum lacte hominis diſſolutum, & oleo de cera,ita tamen quòd ſit paucæ quantitatis, multum enim eius eſt cura mendoſa ipſius, & mortificantium non ſedantium, ſintque permixta ei, quæ membra a nocumento eorum defendunt,ipſorum frangendo malitiam,vt eſt crocus, thus, & myrrha,ſtyrax,& caſtoreum. poſt quæ ſequentur nocumentum eorum corrigẽtia,vt eſt fomentatio, & embrochatio cum aqua chamæmeli, vel ceratum ex oleo eius, quoniam frangit, & corrigit narcoticorum nocumentum impreſſum generaliter in omnibus membris. Et interius miniſtrentur diuretica frigida,& ſimplicia, vel ſolutiuis mixta; quoniam conſumunt, & exiccant materiam. Et præter has ſunt alia permiſta virtutem habentia calidam,& frigidam,quorum quædam ſunt ſimplicia,vt plãtago,quæ facit penetrare medicinarum virtutem, myrrha, roſa ipſa matura, & oleum eius quod ſecundum Gale. calefacta infrigidat, & infrigidata calefacit. Solatrum, endiuia, rubus, caulis rubeus proprie acetoſus, & aqua maris actu frigida, & ſimilia. Et quędam ſunt compoſita ex prædictis. Et ex expertis eſt cataplaſma ex mica panis,vitellis ouorum,lacte mulieris, & oleo roſ.& conquaſſatis in modum ceræ. Earum vero, quæ a proprietate iuncturarum dolores ſunt ſedantia,ſunt lutum ſigillatum, & bolum cum aceto,vel oleo roſ. inunctum, quod etiam malam complexionem calidam alterat, & ſolutionem vnit,quæ eſt cauſa doloris, ſicque plaſma iuncturarum conſeruat, atque confortat. Et ex ſedantibus ſimplicibus vtroque modo, eſt infrigidatio,cum aumeli, quod eſt oleum dulce valde ſpiſſum ablutum. aniudem quando miſcetur cum oleo irino,vel de alchanna confert dolori iuncturarum proprie, & ſter eus cameli,opopanacum, hermodactylus more emplaſtri ſuperpoſitus eſt conferens.

Remedium vltimum.

Theriaca omnibus doloribus dorſi, & proprie in hora fluxus, mehezechenegi confert omnibus doloribus dorſi & anchæ, ius gallorum confert. folia dulb ſunt vtilia eis, & proprie dolori geniculi. ſtercus columborum deſuper inunctum eſt conueniens, & ſtercus vaccarum emplaſtratum cum melle, & pulueribus alijs. harmel linitum eſt bonum dolori iuncturarum, altit,& andacocha eſt bona doloribus iuncturarum ex ventoſitate, & apud timorem contractionis. & iam ſanati ex eo. Et ſemen raphani, & gentiana expellunt pulſationem, & conferunt dolori earum, & ſimiliter enula. Inquit Dioſcorides. Emplaſtrum ex folijs chaunen.i. arboris charabæ confert pulſationi podagræ. Meu confert bibitum, & linitum, aqua marina, & ſulphurea confert embrochata, vel fomentatione facta. Et ſcammonea cum aceto inuncta, tura bibita, & emplaſtrata, fraragi. i. thapſia bibitur ad dolorem iuncturarum,& confert, & ſimiliter decoctio ſpinæ albæ theſillæ, inungitur & fel ſuper iuncturas frigidas, aqua decoctionis vulpis embrochatur, & oleum eius inungitur ſuper dolores iuncturarum, & ſinapis. Et in calida oleum ablutum cum frigida, vel pſyllium emplaſtratum cum oleo roſ. & aceto, & oua vel hordeum cum ſucco cytoniorum, & aceto emplaſtratum. ſedat enim & prohibet fluxum ſuperfluitatum ad iuncturas. hyoſcyamus etiam, & radix zabroc.i. mandragoræ emplaſtrata, & muſcum embrochatum ſuper dolores calidos, & caſſia fiſtu. linita. Et alia ſunt compoſita ex prædictis. Quæ vero per accidens ſedant,quædam ſedant ſenſum, reuocando ad principium vt ſomnus,quædam deriuando, & trahendo ad oppoſitum, vt dolor factus in parte oppoſita, & remouet. vnde Hippocra. duorum dolorum, qui ſimul fiunt non ſecundum eundem locum, vehementior denigrat alterum. quædam ſenſum obtuſum, & cauſam imprimentem reddendo,vt cibaria craſſa, & potus, qualia ſunt, quæ ſupra in dolore ſtomachi diximus,& ſunt prouocantia ſomnum, Et ex illis eſt cimbalaria ſub ceruicali poſita,quæ eſt propria. in quibus omnibus doloris ordo eſt ſeruandus,& modus. Et ordo eſt, vt ſedando dolorem fortem, aut cauſæ ablationem imprimentis ipſius cum finaliter auferri non poſſit ea manente,primo miniſtrentur a proprietate ſedantia cũ ſint efficaciora, & prima, & prævaleant in virtute his, quæ a complexione illud agant, vt ſupra in cura hepatis dictum eſt. & nocumentum non inferant etiam ſi in cognitione cauſæ doloris proueniat error. cum enim conueniat,nec timor repellendi ad principalia,nec replendi iuncturas magis, dummodo in complexione ſit temperata; deinde ea,quæ à cõplexione, vt anodyna,& temperata,& parum excedentia, cum timor prædictus ex eis non accidat; & in omni dolore valeãt. ſicut illa; deinde temperata, parum excedentia, calida in frigidis, frigida in calidis,& mixta in mixto,ęqualiter, vel vno plus altero minus,aut nunc vno, nunc altero ſecundum exigentiam prędominantis materiæ,quę ſi frigida ſit,dolentes iuncturas defendunt, nec repellunt ad principalia, ſed tantum ad partes conuicinas, propter paruitatem exceſſus,quę & ſi nõ ſufficiant propter doloris fortitudinem, facta euacuatione in medio tempore, in vltimo miniſtres fortiora cum ſedent,& non replendi veniat timor, vt ſuperius dictum eſt. Et modus eſt vt exterius approximentur per inunctiones,vel cerata,vel epithemata, embrochas,emplaſtra,euaporationes,& faccellationes. Et per interius,vt per clyſterium iniectiones, ſed varię. Inquit.i. Galen. quòd varie oportet vti pharmacis,natura enim aſſueta longo tempore vni negligit illud &c.

1. ſan. tuen. cap. 9.

In digeſtione materierum dolorum arthreticorũ tres res oportet attendere. Prima humorem digerendum euacuationis gratia, quæ in cura huius ęgritudinis eſt neceſſaria,vt infra patebit. Et locum ſeu membrum ſituationis ipſius. Et viam.per quam habet tranſire ad locum euacuationum,per quem habent extra duci. Eſt.n. materia humoralis ipſorum in locis remotis a vijs euacuationum,poſitaque ibi plurimum inuiſcata, quæ non poteſt niſi cum forti medicina iterata educi, vt dixit Abuh. maxime cum per ſtrictos canales habeat pertranſire. quapropter ipſam oportet adæquare, & vias aperire. Vnde Hipp.digeſta medicari. Et alibi Aph.ij. Oportet chymos nociuos non alios purgari. Gale. quoque ait purgatio de loco morbi procedens melior eſt. & alibi. Corpora vbi vult quis purgare oportet fluida facere. Humorum digeſtio completur, cum adæquantia expulſiuæ

1. aphe. 18.

2. aphe. 2.

pulsiuæ virtuti desponentibus, quorum, quædam sunt A subtiliatiua humorum crassitiei; quædam incidentia eius viscositatem, vt quæ plurimum est in causa; & quædam inspissantia subtilem de se ad iuncturas fluere aptã. Locus est, & membrum generans, & mittens, vt hepar, & venæ, vel cerebrum, stomachus, & splen, & corpus totum. Et membrum recipiens patiens, quod iuncturæ existunt, quorum inspectio completur cum aperitiuis. Et quia apertio vijs, per quas materia habet transire ad loca euacuationum, & ad iuncturas plurimum est communis, sique non possit, proinde hanc iuuare, quin noceat illis, complenda est cum aperitiuis lenibus moderate styptícis, vel eis admixtis, & inclinãtibus eas ad vias euacuationum. Materiam autem auxiliorum prædicta complentium, aut aliquibus insitas virtutes ad illam habentibus oportet sumi, aut ex diuersis colligi, vt insitas virtutes habentibus quidem. dixit enim Gale. Insitas virtutes habens fortius operabitur. Et sunt hæc quæ supra in alteranda mala complexione diximus iuncturarum, B quæ doloris est causa, quorum quædam erant ad frigidã, & quædam ad calidam. Et ad frigidam stœchas, & sequentia alia ibidem numerata, sunt enim propria cerebro plerunque mittenti, & neruis frigidis, hepati, atque venis, & membris alijs, & toti corpori algoratis, ad quæ eorum virtutem dirigunt, & confortant. Et quia calida ebrum dyscrasiæ alteratiua, crassorum humorum subtiliatiua, & viscositatis riptica, incisiua. Inquit enim Gale. secant enim ambo humorum crassitiem, & viscositatẽ acetosa, & drymia. hæc cum frigiditate, alia vero cum caliditate, suntque viarum aperitiua leniter, quia mediocriter styptica, tunc materias ad vias euacuationũ inclinantia eorum plurima, vt est stœchas, hyssopus, pes coruinus, & scilla, polium, anethum, Kerua, rubea, garyoph pęonia, arist. semẽ rutæ, & gentiana. In ventosa vt cyminum, folium, cinnamomum, acorus, & os humanum vstum sumptum in potu, & saluia sicca, acetum eius, & oxymel, quæ inclinant ad intestina, & diuretica frigida, vel calida secundum materiæ exigentiam, C quæ ad vias urinę: & quædam ipsorum decoquenda sunt in aqua cicerum, & apostematis cum melle despumato in modum syrupi conficienda, quibus aliqua ex alterantibus dyscrasiam calidam superius numeratis sunt addenda, vt sunt rosæ, endiuia, coriandrum, vel aqua lenticulæ, lactucæ, & similia, frigida, & styptica, quæ inspissant choleram, quæ præ illis inflammata, & subtiliata fluere posset, & ad fluxum alia incitare, quibus frigidis prædictis etiam in alteratione membrorum a digestione choleræ, quæ doloris potest esse causa, confectis, aliqua sunt admiscenda ex prædictis calidis, quæ dirigant virtutes ipsorum ad membra prędicta, & naturam conseruent eorum, & materiam crassam in fine, in cuius mixtione est, vt raro valeant adæquare. Ex diuersis oportet quandoque colligere, quæ ad has complendas intentiones, & ad alias possibiliter contingentes oportet componere: quæ ex dictis, & dicendis sunt notæ, & talia sunt in modum syrupi confecta. ex quibus est syrupus secundum inuentionem nostram ad frigidum, oxymel simplex, vel scillíticum, secundum dispositionem materię cum melle ros. & aqua ferrea decoctionis stœchadis arabici. Item syrupus de stœchade, cuius descriptionem in nostro antidotario scripsimus. Alius expertus. Recip. acori, radicum, arthreticæ, betonicæ, ziniar, capil. ven. endiuiæ, lupuli, meliss. pedis coruini, stœchadis arabici, ana vnc. s. rosa. drachm. i. zuccha. quantum sufficiat. Oxymel conueniens ad arthreticam. Recipe os, betonicæ cum radice saluiæ domesticæ, chamædryos, chamæpityos, & pedis coruini, eupatorij, valerianæ, pentaphylon. ana M.i. radicum fœnic. asparagi, & bruscí, graminis ana vnci.i. semi. fœnicu. pęoniæ, anethi, ana vnc. s. polypodij. vnc. ij. hæc omnia resideant in aceto per diem, & noctem; deinde coquantur in aqua, & addantur mellis despumati libr ij. aceti scillitici. vnc. iij. & detur. Item aliud. Recip. radicum fœnicu. vnc. i. anisi, fœni. ana drachm. iij. saluiæ siccæ drachm. v. foliorum rosa. drachm. vij. stœchadis ara. drachm. vj. polypodij drachm. ij. mellis despumati lib. ij. aceti scillitici. vnci. iij. fiat oxymel cum aqua passularum lib. i. mellis rosa. lib. semis. aceti scillitici vnc. ii. Et condias cum cinnamomo, nuce muse. & cortice citri, ana, quod sufficit. Aliud ad calidum. Recip. endiuiæ, lactucæ, lupulorum, lenticularum, aquæ coriandri ana vnc. i. rosa. vnc. i. stœchadis, vnc. s. radicum fœni. vnc. s. zinir, & pedis coruini ana vnc. s. memithæ, sumach, ana vnc. i. zuccha. lib. i. succi endiuiæ, succi cydoniorum, & granatorum acetosorum, ana vncias duas. Et condias cum spodio, & sandalis, & da cum aqua ferrea simplici. Verum quia arthretica morbus mirabilis totum corpus liquans, doloribus membra continuando debilitat, neruosumque stomachum subuertendo neruosis comparientem cibos consuetos delectabiles, atque potus abominabiles reddit, & medicinales multo magis, cum sint aspectus horribilis, odoris, atque saporis; & maxime si talia non toleret per naturam, ingeniari oportet antidota sic confícere, digestiua, atque multo magis pharmaca solutiua, vt commodius possit, quod iussit equidem Galen. dicens, quod vna communis debet intentio facere pharmacum delectabilissimum in quantum possumus, dummodo eius quantum ad vltimitatem custodiatur virtus, non enim hæc dissoluenda gratia delectationis. Sic equidem ad digestionem ordinabimus non syrupos tantum, sed electaria, trageas, mellicrata, condita, & similia ex delectabilibus, & proprijs, quæ si ex longo vsu etiam sint conuersa in tædium, dimissis eis, cum diæta, cibis, & potibus medicinalibus ad hoc virtutem habẽtibus cum delectatione studiosius prodemus, hoc enim Gal. præceptum. Præcepit enim extenuatiua diæta ad digestionem crudorum humorum vti, & cibis; & potibus extenuantibus, vt capparibus in aceto de capparibus, & vino mediocriter acido, & mellicrato condito. Item zingib. & piper in cibis, & salsamentis admixtis, & porro, & aceto, & chondro. Et porro cum aceto, & sinapi cum melle, & salsamento facto ex eis, vt porro, sale, & anetho, quibus conficiantur album ius, & composita Lombardorum, Tuscanorum, & alijs varijs secundum varietatem membri, & causæ. In humoribus vero calibis subtilibus, & acutis econtrario cum diæta crassa ex cibis crassis, & potibus inspissantibus est procedendum, quæ sunt nota, & sumuntur etiam ex fructibus acetosis & muzis, qualia sunt granata, arancia, pruna, mora celsi, acetosæ, acetum & similia, & ad solutionem ipsorum eis admiscerí mercurialem, polypodium, & oleum, qui & si non proponeretur causæ, & ægritudinis excessui præ debilitate virtutis earum, & proinde nequeant magnum iuuamentum, & cito impendere, vt aliæ medicinæ illi æquipollentes virtute in processu tamen temporis ad sanitatem perducent optimam. Inquit enim Gale. quod agens forte, facit breui, debile vero in longo, non tamen hi multum. Et quia naturam medicinis purius magis conseruant, & quia in quantitate maiori quotidie ministrentur. Serapio dixit Euacuatio, ex medicinis ad curam doloris iuncturarum, seu arthreticæ est necessaria. Est enim, vt superius habuisti ęgritudo repletionalis vacuitatis iuncturarum, & partium adiacentium ex materia humorali proprie, quam euacuatio sanat, vt Hippoc. dixit. Euacuationis autem intentio à duobus sumitur principaliter, a virtute. s. vt fit sustinens, & à repletione, ob quam fit corpus, vel membrum indigens, prout in aphor. Hippo. dixit. sunt autem euacuationis species duę generales cum phlebotomia scilicet & pharmacia secundum Gal. quarum vnaquæque suas vicarias habet, quæ specialiter a specie repletionis sumũtur, et loco: aut enim repletio est cum multitudine sanguinis, et tunc est phlebotomia vtendum, in qua attendendæ sunt, propter locum cõditiones hic supra in capitulo generalis curę narratæ, vel si hoc non possit fieri, aliqua ministretur, prædictis attentis, ei vicaria, vel proportionalis, vt puta scarificatio circa crura, vel spatulas, quæ apud Galen. est consueta, apertio hęmorrhoidarum pręclusarum, &

Syrupus expertus ad diuersas iuncturarum.

2. Aphor. 22.

Euacuationis species duæ.

De cu. re. p. sanę ma. c. 8

menſtruorum in mulieribus prouocatio, ieiunij impoſitio, friction, balneatio in fine, quæ non ſubito minuunt, & euacuant, vt prædicta, ſed paulatim, & proinde a virtute melius tolerantur. Si vero cum multitudine cacochymia alicuius humoris exiſtat, pharmacia purgandum. In qua ſunt conſideranda principaliter ſeptem, ſcilicet, proprietas, qualitas, quantitas, ſeu virtutis potentia, tempus, hora, modus, & ordo. Proprietas quidem, vt ſit talis, quæ a proprietate euacuet replentem, educat ſubtilem calidum, vel craſſum, & frigidum, peccantem, *1. aphor. 23.* vt plurimum. vnde Hipp. Siquidem qualia oportet purgari purgentur, &c. nec ſi craſſum educat, quinetiam de ſubtili cum eo ſimul, omne enim pharmacum primo choleram mouet, dixit Gale quæ commota, & non educta prompte fluit ad patientes iuncturas, & craſſam magis habilitat: & cum ſit fortioris impreſſionis, maiorem prióre inducet dolorem, ſic equidem dolorem non curaſti, ſed potius augmentaſti, ſicut in cura feb. retulit Galen. necnon quæ ipſum a membro patiente extrahant, & a mittente educant, ſi aliquod mittens ſit, vt iuſſit Hipp. *Simplicia arthretica, accommodata.* in libro de chymis, tales autem ſimplices & compoſitas in noſtro antidotario quæras. Et ſi vis in ſumma tibi deſcribemus hic ſimplices. Ex quibus ſunt conuenientes ad arthreticã. Et ſunt hermodactyli triti cum pipere, vel aniſo, vel cymino, quia de ſe nocent ſtomacho, & pes coruinus non nocet, ſicut Paulus dixit. Et quandoque admiſcetur ei aloe, vel ſcammonea, vt confortetur eorum ſolutio, lapis armenus, granum nil, granum regis, & in iure gallorum antiquorum, centaurea, colocynthis, turbith confortatum, pyrethrum, ſpecies gummorum omnes, & bdellium, & ſarcocolla, & vitis alba, & aſarum, & ius galli antiqui, cum ſale gemma, & dauco, ſcilla, iride, ſucco cucumeris aſinini, aſcebram, & feſera. Et ex eis ſunt, quæ conferunt choleticæ, vt aloe, & ſcammonea, & quædam vtrique, vt agaricus, quædam melancholicæ, vt lapis armenus, & epithymus, & quædam ex aduſtione vt ſena, fumus terræ. & quædam ad phlegmaticum, & melancholicum, vt ſtœchas, & polypodium, quibus genera myrobalanorum adminiſtrentur, ſeu aſſocientur in diuerſitate intentionum. Et hic aliquas ex compoſitis ſubiungemus expertas.

Qualitas autem, vt non ſint caliditates fortes diſſolutiuæ, quæ humores quietos, & coagulatos diſſoluant, viaſq;, & venas aperiant, & fluere faciant ad iuncturas, ſi in ſe virtutem ſlypticam inſitam habeãt, vel alterius rei admixtam, quæ membra confortent, humores refrenẽt, & ductus, ſeu vias ſtypticando coanguſtent. In qua proprie commendatur hermodactylus ab antiquis inter cętera ſoluriua, licet ſtomacho noceat, quod eſt commune pluribus ſolutiuis. Sed illud cum rectificatione ipſius caueturr, vt cum mixtione longi piperis, vel aloes, quæ omnia ſi in eodẽ pharmaco ſimplici ſint inſita, & inuenta, vt in agarico, proprie eſt optimũ. Si vero deficiũt aliqua per admixtionem alterius procurentur, vt eſt myrobalanus, rhabarbarum, aloe, & ſimilia, talia autẽ pharmaca ſimplicia, & compoſita in antidotario noſtro dicta ſunt.

Quantitas vero, vt non ſit quantitatis excedentis, vel ſuperfluentis virtutis, quæ humores præcipitet, ſpiritus reſoluat, virtutes & membra debilitet, nec deficientis, quæ diſſoluendo, & non educendo incitat ad fluxum humores, ſed ſit cum bono arbitrio virtuti, & humori proportionata, in principio leuior & minoratiua, in proceſſu poſt digeſtionem fortior, & eradicatiua, & in hoc conſideratio temporis eſt contenta. Hora enim maturinalis, & vacuitatis ſtomachi; cum plurimum ſolutiuum talium ſit ſtomachi ſubuerſiuum.

Modus autem, vt cum potione, pilulis, & electarijs, trageis, vel cum vomitiuis ſumatur, vel cum cibali aliquo miſceatur, ſi abominabiles facti ſunt, vt docet Gale. & ſic dant quidam lac tithymalli cum caricis, vel ſucũ cucumeris aſinini cum placentulis, vel ius galli antiqui, in quo decoquitur granum longum, vel piper longum, ſimilia mellicrata condita cum ſolutiuis conficiunt, & vina vindemiarum tempore cum ſolutiuis iniectis ebullire permittunt; qualia ſunt turbith, hermodactyli, & polypodium, hęc enim ſumpta cum delectatione educunt ſuperfluitates ex corpore, & iuncturis abſq; nocumento magno, ſi correcta ſint per interualla temporis ſumpta præſeruant, non ſolum curant, vel cum clyſteribus incijciantur, vel cum collyrio imponantur.

Ordo quoque, vt pręmittantur in clyſteribus; deinde vomitus, vel e conuerſo conſideratione patientis partis, vt ſuperius dictũ eſt, deinde in potionibus, vel alijs, quæ habilius poſſunt aſſumi, deinde ſolutiua ſecundum alios compoſita ſubiungemus.

Clyſter ad arteticam frigidam. ℞. centaureæ. vnc. i. po- *Clyſter ad arthreticã.*
lypodij, vnc. duas, aniſi, fęni. ana vnc. s. aſari. vnc. s. mercurialis. M. i furfu. P. i. ireos. vnc. s. bulliãt in aqua dulci. deinde colentur, & colaturę addantur mellis cõmunis. vnc. ij. ſalis cõmunis quod ſufficit, olei rutacei, vel ſucci rutæ. vnc. ij. & olei anethi, quod ſufficit, & alij faciunt cũ aqua marina, & aliqui addunt colocynthidem, & agaricum, & aliqui diſſoluunt ſpecies gummorũ, vt ſagapeni, opopanacis, & euphorbij in ea, et eſt fortis, & efficacius.

Clyſter ad calidam. Recip. aquam maluæ, violarum, prunorum, ſebeſten, & hordei, diſſoluatur mel vio. caſſia hiera. Vomitus fiat cum aqua decoctionis raphani ſuperaſperſo baurach, & aceto, & quidam faciunt cum aſaro condito reſidente per noctem in vino, deinde colato, bibito, & alijs cum alijs vomitiuis ſupra in antidotario noſtro notis.

Tragea ſolutiua ad arthreticam frigidam. experta. ℞. *Tragea ſolutiua ad arthreticã.*
turbith al. gummoſi & mundi, ana vnc. i. zingi. drach. i. hermodactylorum electarum. vnc. i. piperis lon. drach. i. aniſi. dra. i. garyo. dr. ii. puluueris oſſis humani drachmas duas, tribulorum marmorum puluerizatorum, drach. vnam, & s. roſ. drac. i. myrob. citrinorum. dra. i. zucchari ad pondus omniũ. doſis cochleat. i. in aurora, poſt quod ſumatur hauſtus tepidæ aquæ. Et quidam addunt eſulã, & quidam reſidere faciunt turbith in ſucco cucumeris aſinini, & eſt fortior.

Electarium ſolutiuum ad arthreticam frigidã, & eſt ſecundum Morangium. Recip. turbith albi, & gummoſi, & mundi. drach. i. eſulæ. * vnc. i. pulpæ myrob. citrino. & chebulorum contritæ, & reſidentis in lacte per dies tres, ſalis gemmæ. ana drachm. vnam garyo. drachm. i. Conficiantur cum ſyrupo acetoſo de zuccha. & ſucco roſa. Collyriũ ad arthreticam. Recipe mellis libr. ſem. ſalis gemmæ, ſalis communis, & baurach, an. vnc. s. ſtercoris ſoricini. vnc. i. pulpæ colocynthidis, ſagapeni, opopanacis, ana drach. vnam, bulliant vſque ad coagulationem. deinde informentur collyria ad modum digiti. imponantur cum fuerit neceſſe. * *drach.*

Pilulæ ad dolorem iuncturarum calidũ, & ſunt Ioan nitij. ℞. aloes ſuccotrini. dr. i. myrob. citrinorum. drac. i. ſcammoneæ, dr. s. eſulę, grana. iij. maſtic. ſcrup. i. confice cum ſucco cytoniorum, vel macianorum. *Pilulæ ad dolorem iuncturarum.*

Intem potio ad idem. Rec. ſucci granatorum dul. expreſſorum cum pulpis, lib. s. reſideant in eo per diem, & noctem myrob. citri. drac. s. deinde coletur, & colaturæ addatur mucilaginis pſyllij. vnc. i. tamarindorum. vnc. i. & detur, aliqui addunt ſcãmoneæ. ſcrup. s. Item ad arthreticã ex materia phlegmatica cũ cholera mixta. Recit. turbith mundi. dra. vij. & s. contritis cum zingib. dra. s. piperis longi. dra. iiij. eſulæ contritæ cum pilis, ſpicæ. dr. ij. & s. zuccha. albiſſimi. vnc. x carnium cytoniorum, vel diacytonitem de zucch. vnc. iiij diagridij, dr. v. coquatur zuccha. ad perfectionem, & poſtea diſſoluantur carnes prædictæ, & deinde addantur electarij de ſucco roſ. laxatiui. vnc. ij. & vltimo alij puluercs, & ſic fiat electarium. doſis. vnc. s. & eſt Rogerij. *Potio ad idem.* *Electarium ad idem.*

Potio ad frigidã arthreticam experta, & eſt Hyberonti. Recip. betonicæ, pedis coruini, chamædryos, chamæpityos, arthreticæ, capil. ven. ana M. i. aſſari, ſchænanthi, ana vnc. s. paſſularum enucleatarum. drach. i. corticum citri, myro. citrinorum, & chebulorum, ana vnc. s. polypodij, turbith contriti cum ſuc. hermodacty. contritorum cum pipe. al. ana vnc. i. bulliant in aqua cattami, *Potio ad frigidã arthreticam.*

mercuria-

mercurialis,deinde colentur, & colaturæ addatur agarici puluerizati,dra j.& diſſoluatur electarij de ſucco.roſa. dr.iiij.& detur in aurora, & aliqui faciunt bullire agaricum,& aliqui addunt mel.roſ.& eſt bonum valde,mundificat enim ſtomachum,& alia viſcera confortat,& valet in omni materia.

Pilula expertæ ad arthreticã cholericam.

Pilulæ expertæ ad arthreticã cholericam,& phlegmaticam. Rec.pulpæ,myrob.citrinorum,dr.iiij.rhabarbari, dr.j.agarici,drac.j & s.electari. de ſucco roſ.laxatiui.dra. iiij.diagridij. repreſſi.drach.j. maſti. garyoph.ana ſcrup. j.turbith drach.j arteticæ, ſtœchados arabi.ana drach.s. puluerizentur,& conficiantur cum ſuc.roſ.Item aliæ appropriatæ expertæ ad ægritudines iuncturarum mixta, & ſunt ſudæi.Rec.turbith.alb.& mundi, aloes,ſuccotrini,corti.myrob.citri.ana vnc.iij. roſ.aniſi,zingib.ana dr. j.pipe.longi.drac.s.croci,garyoph.ana grana.xv.conficiãtur cum ſucc.reſolutiuo.doſis.drach.ij.

Syrupus ad arthreticã.

Syrupus ad arthreticã educens materiã phlegmaticã, & cholericã aduſtã,& melãcholicã.℞.pedis corui,arthreticæ vuæ,paralyſis,betonicæ,hyſſopi,ſtęchados,meliſſæ, chamædryos,chamæpytios,lu uli,endiuiæ,hepaticæ,buglоſſæ,boraginis,capil.ve.ana M.i.radicum fęniculi,aſparagi,bruſci,reſidentium in aceto paſſulato,liquiritiæ,flotum roriſmarini,roſ.ana vnc.j.dauci, carui,aniſi, cymini,cartami,aſſiri, ſchænanthi, radicum acori,ana vnc.s. caſiæ ligneæ vnc.s zucchari,lib.j. & s.mellis roſ.lib.s.aceti prædictarum radicum.vnc.iij. & in fine aromatizet cum cinnamomi.dr.ij. cubebarum.drac.j. zingib.i.ligni aloes,piperis longi, ſpicæ, ana drac.s. Et ſunt qui faciunt illud laxatiuum, & addunt in eius decoctione polypodium,epithymum,agaricum,& turbith,hermodacty.et cartamum ſecundum diuerſas intẽtiones,quas proſequũtur. Et aliqui myrob genera,quæ ſtypticant,& confortãt ſoluendo,& aliqui addunt frangentia, & educentia ex renibus lapides,vel de veſica, quos plurimum patiũtur arthretici. Et ſemen geniſtę,grana ſolis,ſaxifragia,& fraxinum,& eſt efficax,& expertus in præſeruatione,& cura. Item fiat decoctio talis.℞.in ſero caprino depurgato bulliant,ſem.fumiterræ,dr.iij. myrob.citrino. & indorum, ana dr.v.epithymi,folliculorum ſenę,ana dr.vj.tamarindorum,vio. ana dr.vij.tereniabin.v.caſiæ,dra.vij.paſſul. enucleæ dr.x.& in parte diſſoluatur de hiera logodion. drac.iij.& ſumatur, & purgat melancholiam,& humores aduſtos, & hiera Ruſſini eſt propria, & lapis armenus cum ſero caprino eſt proprius.

Decoctio ad idem.

Reſolutiua materiã ægritudinũ iuncturarũ reſolutiuis materierum aliorum membrorũ apparẽtiũ fortiora merito eſſe debẽt,cũ natura earũ ſit frigida, & a fonte caloris remota,& ſubſtãtia ſolida, quia neruoſa ligamentalis,& oſſuoſa. Et proinde plurimũ materia earũ in craſſata,congelata, frigida,viſcoſa,quæ liquefactioni reſiſtit, tarde reſoluitur, & in vaporẽ,& fumum cõuertit,necnõ quia in vacuo earum intrinſece poſita ad exteriora cutis difficile trahitur, & tanto plus,quanto magis in corporis profundo fuerit ſituata,vt iunt iũcturæ,anchæ,& iſchię, deinde genu,deinde ſpãrulæ, quapropter medicina reſolutiua ſimplex ſine actione aliqua, vt eſt chamæmelum proprie propter inſitam ſtypticitatem, quam habere meruit per cœleſtem virtutem,per ſe parum conferre videtur; niſi virtutem habeant reſolutionis fortem, & attractiuam de profundo earũ ſic, quia materia apta eſt conuerti in lapidem; propter quod prædicta lenitiua ipſis debent præmitti, vel eis aſſociari. Sunt enim hæ duplices communes omnibus membris.ſiuncturis appropriatę, ac differentes in fortitudine,& debilitate,diuerſimode approximandæ ſm diuerſitatem materiæ temporũ,atq; ſituum, vt quia in ſubtili materia leuiores approximandę ſunt,& in principio,ac in iũcturis poſitis in ꝓpatulo.

Documẽtũ.

In earũ vero contrarijs applicandæ ſunt fortes, & tamen lenitiuis mixta,ne reſoluendo ſubtile craſſum induratum dimittatur. Quarum quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ,quas inferius ſubiungemus. Et ſimplices iuncturis aptæ reſolutione materierũ ipſarũ cõiter,quædam reſoluunt liquefaciendo ipſas coagulatas,vt crocus,melilotum,aniſum,aloe,maſtix,phlegma,ſubtile debilium. Et ſunt ex debilibus ſal craſſum congelatum, ſal ammoniacũ,& ſal gemma,praſſiũ,iris,ſtœchas,& ſimilia,& ſunt fortes. Quædam vero ipſarum reſoluũt earum craſſitiem ſubtiliando, & attrahendo ex profundo ipſarum ad exteriora cutis, vt caricæ,mel apũ,lentiſcus, abrotanum, apium ſylueſtre, calamenthum,ariſt.ruta cum melle,& ſunt ex debilibus,vrtica, naſturcium,gummi,ruta ſylueſtris,& aliæ gummorum ſpecies,vt ammoniacum,galbanum, euphorbium,reſina terebinthina,& alia ex eis,chitram,coſtum,& caſtoreum,& ſunt ex fortibus. Et ipſarum quædam reſoluunt attrahendo,& ficcãdo,vt cępe,allium,lac ficuum, mel anacardi,ſapo,& cortex nucis,atramentum,& fermentum. Et quædam adurendo,& vlcerando, vt ſtaphiſagria,colcothar,atramentum,ſcilla,vermis pini,& fortiores eis ſunt thapſia,& cãtharides. Oportet tamen, vt vlcera feruentur aperta cũ cępe contrito,vt tracta materia per ea valeant exiccari.

Et quædam earum reſoluunt penetrando in profundum ipſarum, vt aqua vitæ,& eſt experta,& oleum apoſtolorum, & terebintinæ. Et quædam earum reſoluunt leniendo,& mollificãdo, vt adeps anatis,anſeris,vulpis, vrſi,& animalium rapacium. Et medullæ cruris vituli, cerui,& aſini,hyſſopus hunida,mucilago ſeminis lini,ſę nugræcum,althęæ,& olea ex appropriatis, vt oleum de ſem.lini,de pineis, vulpinum, de colocynthide factũ ex decoctione eius cum oleo roſ. donec aſſumatur aqua de caſtoreo,de ſinapi,de cherua, de nuce romana, quando aſſatur,& oleum de coſto eſt vltimum,& proprie cũ ſtyrace, & de coſto, cum aſſa de centaurea,de maſtice, & rhabarbaro,de fiſticis,& de nuce indica, de raſis,de granis citri,& citrangulorum. Et eorum coagulatio eſt cũ cera, quæ reſoluit faciendo ea perdurare in membro. In quibus tamen ordo ſeruandus eſt,vt præcedente euacuatione,a ſimplicibus incipiamus,& leuioribus, deinde ad fortiora,& compoſita. Attendendum tamen, quòd ſi ex eis applicatis ſecundum ordinem tumor; & dolor non reſoluatur, ſed potius augeatur,oportet vt eis dimiſſis ad euacuationem mittentium redeamus, eſt enim ſignum regeneratæ materiæ, quam trahunt, & non reſoluunt. Vnde oportet reiterare, deinde fluxam reſoluere, vel ſupra locum iuncturæ contiguum ſtypticorum aliquod applicare, quod talem materiam trahi prohibeat, vbi locus euacuationi non adſit.

Nota.

Compoſitæ vero ſunt,quæ ex his cõponuntur,& alijs, quarũ quaſdã in antidotario nro poſuimus, & alias ſm alios hic deſcribemus, quarum quædam ſunt balnea,ſeu euaporationes,& fomẽtationes,quædã embrochę,quędã vnctiones, quædam emplaſtra; quas nunc per ordinem deſcribemus. Balneorum quædam ſunt naturalia,vt thermarum,& quędam artificialia. Et thermarum quędam ſunt ex aquis ſalſis ſulphureis,vel ſulphuraria, & balnea murtellæ aluminoſę, vt eſt balneum bullæ, quædã ſunt ex ferreis, vt ferrorum balneum, & aquæ ſanctæ Luciæ Neapol. Et plura ſunt ex fumis,vt eſt ſudatorium. Artificialia ſunt plura,quædam enim ſunt ex aqua marina ſola,vbi inueniatur, aqua ſalſifica ex ſale communi, vbi mare non adſit. Aliqua ſunt ex dulci aqua ſimplici in materia calida, vel non ſimplici, ſed in qua prædecoctę ſunt aliquæ ex medicinis iuncturis appropriatis,& materiam reſoluentibus, vt eſt ſtœchas, ſaluia, chamæmelũ. Et in frigida pes coruinus, iris,praſſium,abrotanũ,apiũ ſylueſtre,origanum,vrtica, folia ſambuci, radices ebuli, ruta,anethum,maiorana, folia lauri,cyminum,& ſimilia. Et alia ex prædictis ſecundum intentiones ſuas. Et aliqui miſcent vinum,& aliqui ex vino ſolo cum ſale, & eſt expertum, & aliqui embrochando approximant, & aliqui embrochant cum muſto,aliqui cum aqua lupinorum, aliqui cum decoctione ſpinæ albæ in calido, & frigido,aliqui cum decoctione caulium. Omnia vero ſunt miniſtranda ſecundum proprietates, & exigentiam diſpoſitionis,& cauſæ, aliqui cum ſpongijs, & aliqui cum ſtupis, vel lana, aliqui cum filtro maderacto in aliquo prædictorum, & in iuncturis inuoluto,& aliqui recipiũt va-

Balneorum diuiſio.

* reſtitet. vapores * reſiſtentes ex aqua, prius bene feruenti circunuoluris pannis, donec ſudet membrum, deinde cum repe
fit aqua abluunt, & per te fugi permittunt, & aliqui lapides molares, vel lateres ignitos in aquam proijciunt, & fumum ex eis reſolutum in iuncturis recipiunt ad reſoluendum, & exiccandum. Et aliqui recipiunt in toto corpore ad deriuandum, & euacuandum ſuperfluitates, & exiccandum, & proprie impotentes ad exercitium, & ad euacuationes inepti; præſeruat enim eos, & curat, & proprie vbi præceſſerit vomitus, vel ſaltem enema, vel extenuatiua diæta, & abſtinentia, inferius denotata in ca. preſeruationis, & ex illis eſt fricti o cum nitro, & ſale, non ſolum iũcturarum, ſed corporis vniuerſi, & ſepeliri in arena calida donec ſudet, vel in lixiuio, ſed caput oporter, q̃ ſit coopertum a ſole, & aliqui euaporant cum aceto calido ſimplici materia calida, aliqui addunt ſal in vtraque, omnia enim hæc prædicta reſoluendo tollunt dolorem, & confortant. Vnctiones, & emplaſtra plura ad hanc intentionem poſuimus in noſtro antidotario conuenientia, & experta, & hic aliqua ſecundum aliquos ſubiungemus expertos medicos, & famoſos.

Vnguentum bonum magni iuuamenti. ℞. olei antiqui quantitatem, lib.j. & coquatur in eo vipera cum ruta, & vngatur, ſanat enim ſanatione integra, & eſt Abu. Aliud reſoluens reſidium dolorem iuncturatum calidũ in fine. Rec. aloes, croci, myrrhæ, ana partes æquales, liniatur cum aqua caulis, atque endiuiæ, & oleo chamæmillæ, vel ceratum ex eo, & diachylon diſſolutũ in oleo chamæmeli, & maxime poſt balneum aquæ calidæ dulcis, quod in frigidis non conuenit cum dilaret, & humectet.

Aliud ad idem Rec. veſpertilionum decollatorum numero xij. ſucci almatinatorũ, olei antiqui, ana lib. s. ariſt. drach. iij. decoquantur omnia ſimul, donec conſumatur aqua, & remaneat oleum, eſt enim ſanum, & expertum.

Vnguentum reſolaens materiam iuncturarum craſſam, & frigidam. ℞. caſtorei, myrrhæ, coſti, puluerizentur, & miſceantur cum oleo antiquo. Aliud. ℞. ſtyracis liquidæ, & ammoniaci, & miſce cum oleo iridis, & ſuper inunge.

Aliud. ℞. ceram, & diſſolue in oleo antiquo, & oleo iris, ana vnc.j. adde pul. euphorbij vnc.j. & vtere, accidit enim ſtatim calor in membro. Aliud calefaciens membrum. Rec. pipe. caſto. euphor. ana aur.j. pyrethri, aur.ij. viol. aur.i. & adde vnc.j. olei coſtini, & vnge locũ, & eſt Raſis, ſed addit, quòd præmolliantur iuncturæ, & alia in materia ſubtili, & calida non ſunt conuenientia. Cum enim per ſe ſit reſolubilis, paucæ reſolutionis indiget medicinis, qualia ſunt calida anodyna ſuperius numerata. Et ante applicationem medicinarum præcaleñat membrum cum calida, donec rubeñat, deinde applicentur cũ reiteratione.

Aliud vnguentum mollificans, & reſoluens ſimul. ℞. ceræ, drach. v. olei irini. drac.j. medullæ cruris vituli, ammoniaci, ſtyracis, bdellij, galbani, ana dr. x. liqueñat cera cum oleo irino, & aliæ medicinæ puluerizatæ conficiantur cum eis.

Emplaſtra ad idem. Ex emplaſtris ad reſolutionem materierum iuncturarum quædam ſunt leuia, quædam mediocria, quędã fortia. Ex leuibus eſt emplaſtrum de ſtercore vaccino calido, ſicut emittitur, vel calefacto, & eſt melius puluerib⁹ alijs, vel de ſtercore columbarum, vel caprarum cũ oleo chamæmelino. Emplaſtrum, quod cauillata dicit, & fit ex furfure cocto in aceto cum modico croco, vel mixto cum aqua coſti in calida cauſa, vel cum vino in frigida. Aliud reſolutiuum. ℞. ammoniaci, liti, ana æquales partes, terantur cum vino antiquo, & oleo omphacino, & farina fabarum, & emplaſtretur calidum. Aliud ex cinere cyclaminis cum aceto, & melle, & eſt mirabile valde. Aliud mediocre. ℞. cineris caulium in quantitate qua vis, fęnugræci decocti in vino, florum chamæmeli, ana vnc.j. ammoniaci diſſoluti in ſucco rutæ, dr.s. conficiantur cum melle, & emplaſtrentur.

Aliud. ℞. furfuris partes.ij. florum chamęmeli partẽ.i. puluerizã, & confice cum oleo laurino. & operare. Aliud. ℞. ammonia. vnc.ij. diſſoluatur cum fęce vini, quod ſufficit emplaſtretur. Aliud forte. Recip. olei antiqui lib.j. s. nitri Alexandrini, glutinis albotin, ana lib.i euphorbij, vnc.j. ireos, vnc.ij. farinę fœnugrę. lib.j. & fiat ex eis emplaſtrum.

Aliud. Recip. bdellij, opopanaci, liquefiant cum adipe anſeris, vel anatis, & emplaſtra. ſunt. n. iuuatiua valde doloribus factis ex humore crudo. Aliud fugitiuum reſolutiuum. Rec. nitri danich. ij. & fiat ex eis emplaſtrum.

Item ſumatur euphorbium, & miſceatur cum oleo de lilio, & liniatur cũ eo, & eſt ex mediocribus. Aliud forte. Rec. baurach, gallię, pyrethri, ſtaphiſagrię. & calcis, ana miſceantur omnia cum melle, & aceto, & emplaſtretur, & eſt Auic. Aliud. Raſis leue. Rec. farinæ fęnugrę ci cum aqua mellis. Et calcis cum pinguedine antiqua, & ſtercus caprarum cum oxymelle, cineres caulium cũ ammoniaco, & ammoniacum cum oleo antiquo, & aceto. Aliud. Recip. farinæ lupinorum, ſtercoris columbini, fęnugræci, ana partes æquales, confice cum oxymelle, & ſuperpone.

Aliud. ℞. radicum ireos, ariſto. ellebori al. cõficiantur cum oleo. Aliud forte ſecundum Raſim. Rec. ariſt. pyrethri, radicum capparis, lupinorum, ireos, ſtercoris columborum, calcis, ana partes æquales, de ficubus ficcis quantum de omnibus contere, & confice cum oleo antiquo. Aliud emplaſtrum mollificans, & diſſoluens. Recip. ammoniaci, bdellij, ſtyracis, liquidæ, ana dra. x. oleum irinis quantum ſufficit ad mollificandum, & conficiatur cum ficubus nigris.

Qualiter miniſtrãda ſit cauterizatio in dolore iuncturarũ. In cauterizatione miniſtranda in dolore iuncturarũ plura ſunt attendenda. Cauſa incitans ſ. inſtrumentum, ſeu cauterium, tempus, hora, locus, modus cauterizandi, & ordo. Primo quidem conſideranda eſt cauſa, quæ nos incitat, & inuitat ad adminiſtrandum ipſam, quę eſt duplex. ſ. cauſa neceſſitatis, & cauſa vtilitatis, quæ a patienti loco ſumuntur. Cauſa neceſſitatis nos inuitans ad eam eſt, quia prędicta medicamina non ſufficiunt, quare ad ipſum tanquam ad remedium chirurgicum; & vltimũ recurrendũ, cum ſit cauſa vtilitatis, & iuuamenti, vt infra ſequetur. Non ſufficiunt autem prædicta ex eo, quòd membra corporis nutritiua adeo ſunt ex diuturna paſſione defecta, & habituata dyſcraſia, q̃ materiã regenerãdo aſſidue multiplicant, & phlegmaticã ex ſe etiam bono ſeruato regimine. Et multo magis cũ ex prægenerato faſtidio nequeant ipſum ſeruare debite, vt ſuperius dictum eſt, iuncturæ fiunt debilitatæ, & ſub dominio ipſorum poſitæ in recipiendo, viæ quoq; ſunt dilatatæ, & lapſæ, vt cõtinue ad ipſas refundant materiã, quæ non ceſſet liquentibus doloribus moleſtare, nec valeat per prędicta educi, quæ fluit à nutritiuis quotidie generata, ꝓpter inobedientiam, & laſciuiam; vel propter impotentia capiendi ea, nec quæ fluit bono modo reſolui, propter ſuæ congelationis craſſitiem, & viſcoſitatis ineptitudinem, & ſoliditatem partium iuncturarum, maxime ſi ſint iũcturæ poſitæ in profundo, ſicut ſunt iuncturæ anchę, iſchię, genu, & ſpatulæ, vt ſuperius habuiſti, ex qua timetur ne multiplicata vlterius ſua lubrica humiditate iuncturarum anchę, & iſchię ad diſſolutionẽ producat, vel congelata, & indurata ad contractionem, & nodoſitatẽ ipſam, & alias, & membrorum impotentiam in operationibus alijs neceſſarijs exercendis. Sicque indigeat patiens alio ad delectationem corporis ad boli immiſſionem, ac ani abſterſionem in ſeceſſibus, de quo Galen. dixit. Quicunq; non mollis fuerit naturæ, debet vtiq; magis eligere centies mori, quam talem ſuſtinere vitam, miniſtranda eſt itaque cauterizatio neceſſaria. Cauſa vtilitatis, quam ex ea conſequitur patiens, eſt multiplex; introducit enim iuuamenta, & preſeruat à ſymptomatibus, & periculis prænarratis. Iuuamenta introducit; nã ſuo calore membra confortantur, & confortata cum eis calor materiam iam fluxã ſubtiliat, poros aperit, & prõpte reſoluit, atque conſumit, ſi frigida ſit, & humida, cũ non ſit contraria, non calidam ſibi ſimilem, cum eã augeat, ſubtiliet, & inflammet, & faciat iurere, vt inquit Gal.

Gal. vbi sit pauca. Præseruat etiam a symptomatibus,& periculis prenarratis, cum vias, et ductus refundentes ad iuncturas regeneratam materiam rarificet: atque materiam ad cutem fluxam subtiliet, & liquefaciat, & attrahat de profundo ad cutis exteriora, quatenus per apertionem eorum commode, quæ fluxa est, & quæ fluxura est, antequam ad iuncturas perueniat, extra corpus valeat expurgari. Tempus electum ætatis scilicet vt post 14. annos,& ipsius anni scilicet temperatum, vt veris proprie, & autumni. Hora ministrandi est cum corpus, vel purgatum existit, stomachus est inanitus,& aer temperatus, de mane scilicet infra tertiam. Instrumentū vero, quod est cauterium duplex est, actuale, & potentiale: actuale est, quod per ignem fit, seu instrumentum ferreum, vel aureum ignitum. Potentiale vero, quod fit, permedicinas comburentes, & vlcerantes, vt cantharides, allium, & alia superius enumerata. Earum autem est melius actuale, sicut testatur in lib. de cauterijs, cap. j. Albucasis dicens, q̄ ignis est simplex, cuius operatio non peruenit nisi ad membrum, quod cauterizatur, nec nocet alijs mēbris coniunctis nisi nocumento paruo. Actio vero medicinæ comburētis peruenit ad id, quod elongatur ex mēbris,& forte facit accidere in membro ægritudinem difficilioris sanationis, & forte interficit, sed ignis non facit illud propter subtilitatem, & bonitatem suæ naturæ: nisi superfluat. Locus est vt in dolore humerorum, vel spatularum apponatur cauterium tribus digitis sub humero inferius à iunctura, non in ipsa; tunc enim causa erit, si in ipsa iunctura ponatur, contractionis, & spasmi. Et si accidat, vt dislocetur humerus propter humiditatem lubricantem, prout contingit in ischia, & non figillat' in hora reductionis suæ, sed iterum resiliat foris, apponatur cauterium subtiliatum cum instrumēto triangulato donec penetret cutem vsque ad latus aliud. Et si ponatur in foramine, laqueus erit bonum, prius tamen dislocatio ad suum reducatur locum, & prout poterit melius conseruetur. In dolore vero dorsi, & lumborum fiat cauterium digitis tribus sub ipsis,& fontanella. In dolore vero iuncturarum manus,& brachij, fiat cauterium tribus digitis à nodo. Item in passione ischiatica, & dolore ponatur cauterium triangularum super ischiam, & cum accidit, vt dislocetur ex humiditate lubricum faciente eū, tunc reducatur ad locum suum, & bono modo seruetur ibidem, deinde cauteriza super pyxidē anchæ cum cauterio circulari, postquam signasti cum atramento in circuitu pyxidis,& sic resoluatur, vt cadat ipsa pyxis in medio circulari. Alius modus est, & est Rasis. Accipiatur instrumentum ad modum cochlearis factum de ferro, & sit diametrū eius, sicut medietas palmi, & sint in circuitu duæ eminentię ad modum ostium dactylorum,& ignias,& iaceat ęger super latus suum, & super pyxidem anchę, signa circulum,& suppone.

Cauterium actuale, & potentiale.

In ischiadicos.

In arthretica vero,& dolore subteriorū membrorum ponatur cauterium supra nodum in pede à parte exteriori, & aliud similiter in fontanella trib. digitis sub genu. Studeas quoque locum particularem eligere, vbi cauterium fiat, & est fontanella illarum partium prędictarū inter duos lacertos, & chordas inuenta, per quam venæ, & ductus sunt naturaliter transeuntes. Sic ergo illud ibidem imprimas, vt aperta cute virtute cauterij rarefiant, & aperiantur sic, vt materia eorum fluere consueta expiret, non autem totaliter incidatur, ne nutrimentum subiectis particulis auferatur, nec vt lacertum neruum, vel chordam attingat, ne spasmus subsequatur.

In arthritico.

Modus est, vt iaceat infirmus secundum figuram magis aptam appositioni ipsius. Est vt prohibeatur ei motus, & * conseruetur eius circuitus doloris, & tunc impleatur medium eius sale, & ponatur desuper parum olei,& ponatur desuper pannis. Et igniatur cauterium aureum, vel ferreum iusto modo; & inter locum,& ipsum instrumentum mittatur, quod profundationem cauterij regulet sic; vt cutem totam perforet, transeatq; vsque ad carnem,& ad vias perueniat, vel earum superficiem, & non vltra: deinde repleatur impressio adipe, & superposita lana ligetur: sitque super caput infirmi vas aqua ros. plenum, qua irroretur facies cum sudat,& anxiatur.

Modus iacēdi.

** obseruetur.*

Ordo quoque est, vt precedat debilis impressio cauterij, deinde sequatur fortis,& sufficiens,& si precedat stupefactio membri, quo minus sentiatur est laudabilis, & hoc qualiter fiat infra dicemus tertia sectione. Impressio vero cauterij aperta reseruetur, quatenus materia illa fluat, quæ ad iuncturas fluere consueuit,& quę fluxa est tracta expiret, si enim claudatur cum via solita præ cauterio ibi generata cicatrice totaliter obstruatur, & materia regeneretur non seruato regimine debito, & euacuatione non facta (vt oportet) per interualla multiplicata non valens currere ad iuncturas, vt consueuit, regurgitabit ad interiora principalia, & ad mortem perducet, & erit error nouissimus peior priore, nisi per interualla modici temporis quoquo modo purgetur. Ex his autem, quę aperram seruant impressionem, est cerea sphæra, intus imposita, & folium hederę superpositum vel cæpe tritum cum melle. Dolor colli est dolor iuncturarū eius lacertorum, & chordarum circunstantiū. Et causa eius est similis causæ doloris dorsi,& est à cerebro plus. Et signa eius sunt manifesta, quod est quia non potest patiens voluere caput suum, immo stat ac si patiatur tetanum, & apud motum eius sentit dolorem fortem. Et cura est consimilis dolori dorsi,& ex conuenientib.& appropriatis est emplastrum ex folijs suche.i. cypressi; vel vngere cum oleo de chamęmelo, & de amygdalis dulcibus, & inuolutio cum panno calido sussimigato cum ligno aloes,& thure. Dolor humeri est dolor iuncturę, qua adiuto rium cum furcula, & spatula alligatur,& quandoq; est fixus in ea, quandoque ad spatulas extenditur, propter infimum situm,& motum. Et quandoque vsque ad manus,& digitorum extremitates velut in ischiatico fit. Et causa eius est consimilis causę doloris aliarum iunctura rum, propria,& ex communitate, plurimum ad cerebrū superius situatum,& ad nutritiua propellentia sursum, maxime si sit ventosa. Et signa earum sunt in genere cōsimilia signis aliarum. Cura quoque consimilis, differēs tamen in membri natura, quæ est suppositio supra vitæ principiū,& vicinitatis ad ipsum quapropter est necessarium, vt apocrustica dimittantur omnia cum materiam aptam descendere ad illud propter grauitatem facile impellant, propter situ,& vicinitatē, sed oportet vt extrahatur ad extra quoquo modo, vt superius dictū,& cum prijs dolor sedetur, quorū quædā sunt simplicia, quædā cōposita. Et ex simplicibus, est in frigido, oleū masticinum,& costinum,& aqua ardens, iunctura est efficax, et experta. In calido vero, oleū ros.& oleum chamęmeli simul mixta,& alia cōmunia oībus superius numerata.

Quid sit dolor colli, & eius curatio.

Quid sit dolor lumberi, & eius curatio.

De dolore dorsi. Cap. 4.

DOlor dorsi est sensus rei nociuæ imprimentis malitia complexionis, vel continui solutione, vel vtraq; in concatenationibus spondylium dorsi, & est vt plurimum grauatiuus,& extensiuus. Et quandoque est in collo tantum,& quandoque in dorso, & spondylib. eius, & est, aut à causis intrinsecis, aut extrinsecis. Si ab intrinsecis, aut à proprietate, aut à cōmunitate, propria sunt mala complexio quæcumque, plurimum frigida, pura, vel cum humoris vitio, & plurimum frigido phlegmatico intercluso in lacertis, & chordis intermedijs spondylibus, & inuolutis dorso; aut replente illos, & trahente, seu extendente: vt in dolore iuncturarum contingit, aut molliēcante,& lubricum faciente. Vnde accidit dislocatio non confirmata ad alteram quatuor partium, quare accidit gibbositas, concauitas, arcuatio, torsio, et asthma, sicut innuit Gal. aut ventositas intercluſa in osse frangēs ipsum non complete, nec frictione magna, quia tunc esset mortale, aut apostema. Factus autem à communitate, aut est propter repletionem venæ magnæ extensæ supra dorsum, aut propter apostemata, vel vlcus pulmonis, & cannæ eius, vel propter asthma, ex quo accidit dislocatio,& gibbus, vt dixit Hippoc. aut propter cōmunitatem

Dolor dorsi quid.

Causa.

6. aphor. 46.

Locus prędictę.

nitatem matricis cum patitur ſuffocationem, aut cũ appropinquat paroxyſmus menſtruorum, aut cum appropinquat tempus partus, aut cum appropinquat hora criſis ex materia declinante, vt euacuetur critice per regiones inferiores, cuius ſignificatio dolor dorſi eſt factus. Aut à cauſa extrinſeca eſt, vt à labore nimio, & ex illa eſt factus à nimio coitu, & ab onere rei grauantis, & à percuſſione, & à caſu facientibus diſlocationem, vel ſeparatione, vel fractura, vel apoſtemate.

Signa. Si ergo ſit à cauſa propria manus innuit doloré in eo. Et ſi ſit a mala complexione pura, qualitas actu calida, vel frigida indicat, & ſenſus infirmi ſine grauedine ſentiens illam, & iuuatur à contrario, læditur vero à ſimili, & eius inceptio eſt paulatim, & ſi eſt humida non exiccabit oleum, quo inungetur, ſi ſicca eſt, exiccabit illud, & præceſſit febris, fames, & fluxus, & vigiliæ, laborioſus motus, nec cauſarum antecedentium, ſigna erunt. Si vero cum humore fuerint, ſigna cauſarum antecedentiũ; ſcilicet repletionis cacochymiæ oſtendent regimen præcedens, excuntia, & circumſtantię ſimiles, necnon, & grauitas loci quandoque paulatim incipiens, vel extenſio, ſi fuerit ventoſus, vel diſlocatio iuncturarum fiens, vel ſequens. Si vero ſit ab apoſtemate eſt dolor aggrauatiuus maior, & febris quandoque, & malitia anhelitus, & pulſus frequens, & velox. In facto autem à communitate, non inuenit manus in loco dolorem, & hoc ſi à communitate ſit abſolutus. Et ſi ſit à repletione venæ magnæ, ſignificat repletio corporis, & venarum, & extenſio doloris in toto corpore, & dorſo cum caliditate, & inflatione, & pulſatione in loco. Factum autem à communitate aliorum membrorum diſpoſitio illorum membrorũ oſtendit, & ſimiliter factum à labore, & onere, præceſſio ipſum indicat. Et factum cauſa caſus, & percuſſionis, & gibboſitatis, præceſſio eorum per infirmum tibi indicata manifeſtat, & ſenſus viſus, & tactus tibi fracturam, & ſeparationem, & diſlocationem ab illis introductam indicant, & demonſtrant.

Cura. Cura doloris dorſi ex ſumma doloris curæ iuncturarum exiſtens, cum ſit ſpecies eius, eſt duæ res, ſcilicet cauſæ imprimentis abſciſſio, & doloris ſedatio, ſi quidẽ fortis ſit, & intolerabilis, quod eſt raro, nam ſi paruus exiſtat, ſola eſt abſciſſio cauſæ, auferendo enim eam ſimul, & dolorem auferemus, & non econuerſo ſemper. In cura ergo doloris quandoque ad ſympcoma, & dolorem prius inſtamus cũ ſedantibus, & plurimum ad cauſam intendimus cum abſcindentib. quandoque vtrunq; agimus, prout ſupra in cura ſodæ, eſt dictum. Sedãtia dolorem vehementem ſunt duplicia à complexione, & proprietate; a complexione ſunt duplicia, ſcilicet calida temperate, & anodyna, frigida, apocruſtica, & narcotica, ſicut ſupra in cura arthreticæ dictũ eſt. Prima ſunt in mitigatione doloris conuenientia. Secunda ſunt vitanda, et maximè ſi ſint fortiter ſtyptica, & exterius applicata, maxime cum inimica ſint neruis, & oſſibus, materiam repellant ad interiora, & principalia. Tertia non ſunt concedenda cum plurimum cauſam imprimentem non auferant, ſed detineant, & naturam mortificando dolorem ſedent, vel mitigent, vnde mendoſa dicuntur, vnde non competent niſi in caſu, vt cum prima non ſufficiant, & doloris potentia ad intolerabilitatem perducant, licet illud ſit raro, ſed oportet, quod miniſtrentur cum modo ſuperius dicto. Quæ à proprietate ſunt ſedantia ſuperius diximus, ſimplicia, & compoſita, abſcindentia cauſam ſunt. Nam ſi dolor ſit à mala complexione contraria alterabunt. Et quia, vt plurimum frigida, ambulatio, & exercitium curat, & regimen calidum in alijs rebus non naturalibus, & proprie in cibis, & potibus; cibentur ergo aqua cicerum nigrorum; & aſparagis cum acoro, & vitello ouorum, & carnibus columborum, & iure gallorum, & potentur vino ſubtili vinoſo parum lymphato. Et exterius calefactoria approximentur ex frictionibus cum manibus calefactis, & faccellationibus ex chamæmelo, pulegio, origano, calamentho, ſale, & ſeſeli; eſt enim proprium, & oleis, ſcilicet rutaceo, coſtino, laurino, nardino, vel de lilio, quod eſt mirabile, vel de anheto, vel de ſtyrace. Et proprie ſi ſit ex communitate doloris, & renum. Et ex ceratis ex prædictis cum oleis, & ſuccis prædictarum herbarum, & torrefactis cum cõpreſſione inunctis, & balneis calidis. & emplaſtris ex prædictis, & ammoniaco, opopanaco, ſagapeno, & bdellio.

De ſedantibus dolorẽ.

In materia ſanguinea. Et ſi fuerit cum humore, ſi quidem fuerit ſanguis replens venam illam ſupra dorſum extenſam, phlebotomia de nigra, vel de ſaphena eſt conueniens, vel iſchiatica, vel quæ ſub poplite eſt, vel de hæmorrhoidibus. Et ſubſequenter vnctio cum aliquo leui frigido, vel oleo roſato, & balneo frigido potentia, & non actu. Et potus aquæ granatorum, & ſimilium.

In cholerica. Si vero alius humor, ſi quidem cholericus hiera Gal. confortata cum diagridio bene repreſſo præcedente digeſtione cum oxyſacchara.

In phlegmatica. Si vero fuerit phlegmatica, hieræ magnæ proprie, vt eſt hiera colocynthidis, hiera Logodion, & pilulę fætidę, & de ſagapeno, & de thapſia, præcedente digeſtione cum ſyrupo acetoſo, & compoſito, vel ſcillitico, vel gẽeniabin, vel oxymelle ſimplici.

In melãcholica. Si vero melancholicus, quod eſt raro, pilulæ de lapide lazuli ſunt conuenientes, præcedente digeſtione cum ſyrupo ex acetoſa, de bugloſſa, & boragine, clyſteria trahentia, quæ ex aſſaro, centaurea, polypodio, agarico, colocynthide, & hieris, & deriuatio, & euacuatio cum vomitu, deinde calefactoria prædicta, & balnea thermarum ex ſumis, aquis ſalſis, & ſulphureis, & cum potione ex theriaca diateſſeron, & diatrion pipereon, & cum inunctionibus de euphorbio, & de terebinthina, & oleo apoſtolorum cum emplaſtro de granis lauri.

Et ſi quidem ſit ex vento poſt prædicta detur oleũ de cheruа, & ventoſa applicetur loco, & ſacculi ex milio, & ſale, vel ſulphure. Et fiat vnctio ex oleo nardino, & rutaceo. Rubificantia quoque applicabis, aut enim reſoluẽt ipſam, aut ad cutem dorſi ducent eam.

Et ſi quideth ſit humor lubricans, & mollificans, faciens diſſolutionem, poſt purgationem, & euacuationẽ applicentur epithemata, & emplaſtra exiccantia, ſicut eſt ſpongia marina recens infuſa in aqua aluminis cum ſale, baurach, ſale nitro, cinere, ſpuma maris, myrrha, ſandaracha, ſulphure, diſſolutis in eo, vel in lixinio, vel aqua marina, & vino, & emplaſtra facta ex eis cum calamenthis, baccis lauri, cypero, & ſtyrace ſicca. Et ſiquidẽ materia ex aliquo membro refundatur, illam ex illo euacuare, & deriuare, confortare, & eius vias aperire, & expurgare oportet, necnon, & dorſum confortare, ne recipiat, vt ſuperius dictum, & hoc cum frictione ſicca, vnde Galen ait, quod frictio, & maxime ſicca, prohibet periodos doloribus quibuſdam, qui in membris generantur, & generari ſolent medio tempore aſſumpta, & maxime ante duas horas paroxyſmi. Confortantur enim ab ea membra, vt minus ſuſcipiant ea, quæ aſſueta influunt rheumata, & hoc commune omnium eſt ætatum. Si vero ſit ab apoſtemate in lacertis, & chordis ipſius; cura eſt, cura apoſtematis, vt ſuperius habuiſti. Et ſi eſt ex propinquitate termini menſtruorum partus, vel criſis, cum temperatis, & anodynis ſedantibus dolorem, & iuuantibus motum materiæ abſque eo, quòd inducant ebullitionem in ea, & motum ſortem, quæ ſunt nota.

De frictione ſicca 1. ſen. tex. 3.

In mala complexione frigida.

Et ſi quidem factus fuerit à nimio onere, & motu rei grauantis, & percuſſionem inducentis, & diſlocatione, ac percuſſione, vel fractura, cura eius eſt tres res. Prima eſt ceſſatio à motu oneris ex delatione, ac percuſſione, & inunctione quietis. Inquit enim Hippo. in omni motione corporis cum cœperit quis dolere, quieſcere ſtatim, remedium eſt. Secunda eſt nutritio cum cibis, & potibus nutrimenti, & ſimiliter ſi fiat à coitu. Tertia eſt cura diſlocationis, & fracturæ, quam dicemus, (ſi Chriſtus voluerit) qui ſit benedictus. Et ex conuenientibus cum proprietate in ſedando dolorem dorſi, ſunt ſimplicia, & compoſita. Et ex ſimplicibus eſt oleum veteris naragilis, ideſt nucis indicæ: confert enim dolori dorſi, & geniculi, & ſpinachia doloribus dorſi ſanguineis, & pro-

6. aphoſ.

prie

prie geniculi calido. Oleander dolori dorsi valet,& geniculi antiquo more emplastri superpositum. Et decoctio asparagi bibitur propter dolorem dorsi, cicer confert dolori dorsi maiorana si ponatur in ceratis, & liniatur super eum, & inguina, magaleb est bonus doloribus dorsi, cyperus confert, & stringit dorsum, & neruos, seselis confert, roha.i. auellana indica dissumpit ventositates in dorso, & ex succo fit ceratum ad dolorem dorsi.

Medicamē ad dolorem dorsi.

Composita deinceps sequuntur, receptio pilularū de thapsia descriptione Democriti conferentium ad paralysim, dolorem dorsi, genuum, & ancharum, iuncturarum, & podagrę Rec. aloes, turbith, hermoda. ana vnc. x. thapsiæ, acori, salis naptici, pulpæ colocynthidis, agarici, granorum hermel, bdellij, sagapeni, ana drach. ij. zingib. macropi. masti. sinapis, anisi, costi, anethi, ana drachm. i. epithy. myrobala. amborum, ana drach. v. conficiantur cum aqua caulium, & alchechen. ana drach. iij. dosis est, drach. ij. cum calida.

Confectio pilularum de dende, & est species graminis, vel carapucia, conferentium ad torturam, colicam, dolores dorsi, & genuum, & omnem dolorem, cuius causa est phlegma crassum, viscosum, & vētositas crassa. &c. cinnamomi excorticati a cortice suo superiori, de quo proijciantur linguæ repertæ inter duo frusta, & granorum, addendo succi liqui. agarici, alchechengi, & herbæ eupatorij, absynthij, ana partes æquales, tere, & confice cum aqua, & informentur pilulæ paruæ, & ille qui de eis facit pilulas, inungat suas manus ex oleo de balsamo, & odorifero, dosis earum est, a drach. j. vsque ad ij. & sit super eas cibus zarabegici, & sunt alchingi.

Pilulæ de opopanaco lisalemoni, conuenientes ad dolorem genuum, & dorsi, & paralysim, & torturam. &c. zingib. macropi. thapsiæ indę, myrob. cittrino. embli. & beli. myrrhæ, turbith, scammoneæ, croci, casto. ana vnc. ij. opopanaci, hermodacty. sagapeni, bdel. ammoniaci, pulpæ colocynthidis, ana drachm. x. aloes drach. xx. Infundantur gummæ in aqua caulium, & conficiantur cū eis medicinæ, & informentur pilulæ, dosis est, drac. ij.

Pilulæ de euphorbio cōferentes ad paralysim, & mollificationem, & humores crudos descendentes ad neruos, & membra. Recipe agar. pulpæ colocynthidis, euphorbij, sagapeni, ana drach v. aloes, drac. ij conficiantur pilulæ cum succo saluiæ, dosis, drach j. & sem.

Clyster anthus.

Filij Serapio. Clyster conferens ad dolorem dorsi, & colicam: & soluit humores crassos, & intestinis inferioribus confert, & ischiaticæ, & dolori ancharum. &. sem. lini, fœnugræ. centaureæ maioris, & minoris, ana P. j. medullæ carta. vnc. ij. bassach vnc. j. & sem. ficus numero x. furfuris, salis indi, ana vnc. ij. chamæmeli vnc. j. sem. cheruæ contritæ vnc j. sagapeni, opopa. bdellij, colocynthidis, nasturtij, amygda. amararum contritarum, ana drachmas decem, & ex virgis masculinis numero v. caulis, ficlæ ru. ana vnc. j coquantur cum vj. lib aquæ, donec remaneant duæ, & colentur, dentur ex ea P. ij. Et in descriptione alia duæ tertiæ. lib. j. baurach tertij. ij & olei sisamini, olei oliuæ, ana vnc. j. olei de been vnc. sem. olei de spica, vnc. sem. misceantur, & clysterizentur ex ea tepida, & quandoq; sit sine gummi. Aliud. &. ammoniaci, sagapeni, opopanaci, sarcocollæ, ana vnc. sem. fundantur cum vrina tauri tribus diebus, & clysterizetur cum eis in quantitate vnc. iiij. & omni die quinq; vicibus, alias, diebus. Abuha confectio nominata imperialis, conferēs ad difficultatem vrinæ, & dolorem dorsi, & debilitatem renum. &. & dimitte spacio trium, vel quatuor regulorum, vel lunarum.

De dolore anchæ, & ischiatico, & medicinis eius.
Cap. 5.

DOlorem anchæ quandoque antiqui ischiaticū appellarunt, quod est, quia conueniunt in essentialibus, licet in accidentalibus differant earundem. Conueniunt quidem in essentialibus, scilicet in membro, seu loco principaliter patiente, qui iunctura anchæ esse dignoscitur, cum sit ex summa iuncturarum doloris, ambo enim in eo incipiendo conueniunt, & in causis imprimentibus, quæ vtrobique sunt eędem, & sunt intrinsecæ, & extrinsecæ. Et intrinsecæ sunt propriæ, & ex cōmunitate. Propriæ sunt vt plurimum materiales, & humores alterantes iuncturæ ipsius partes, & extendentes replendo, & secundum plurimum sunt phlegmaticæ, & ventosæ; deinde sanguineæ, deinde melancholicæ: deinde cholericæ; & quandoque mixtæ. Ex communitate vero sunt plurimum matricis ceruicis, & ex permutatione materiæ passionum eius ad ancham cui appodiatur. Et quandoque propter vicinitatem. Inquit Hippo. si matrix in vertebro posita fecerit saniem, necesse est commotum fieri. Et extrinsecæ sunt plurimum casus, percussio, & debilitas sequens sessionem super rēduram, & assiduitatem equitandi insuetam, saltum, & ambulationem fortem. *3. apho. 48.*

In accidentibus vero eorum differunt, licet enim in membro, seu iunctura anchæ conueniant principaliter, differunt tamen quantum ad circūscriptionem, seu firmitatem eius in ea, & extensionem, si enim dolor ipsius est fixus, & permaneat in iunctura, & circūscriptus dicitur dolor anchæ. Cum vero extenditur per lacertum, & neruum latum retro per coxam inferius, ischiaticus proprie nuncupatur a schia, quod coxa est nuncupatū. Sic quoque licet in causis conueniant quantum ad earum speciem, differunt tamen quantum ad quantitatem ipsarum. Cum enim causa est stabilis, & firma in loco minoris quantitatis esse dignoscitur, quam cum extenditur per neruum idem præstando nocumentum in toto, non enim nisi sua multitudine ampliatur tantum, & ad tam remotas extenditur partes prima non dimissa. Quandoque enim, vt dictum est, ad coxam extenditur per neruum latum, sicut Abuha. dixit per venam venientem ad vtrumque pedem, ex parte inferiori duarum partium venæ orientis à gibbo hepatis, sicut dixit Rasis. Credo enim, quòd materia illa fit in vena, quam replet, & transfunditur ab ea ad illum neruum, & impedit motum. Et quandoque permutatur de iunctura, & est in neruo lato, & quandoque vsque ad genu, & impedit inclinationem, & erectionem. Et quandoq; vsque ad crus, & pedem, & impedit stationem; quandoque finaliter vsque ad digitos, & impedit firmitatem, & quandoque sua multitudine phlegma mucilaginosum lubrificando, & mollificando ligamenta, producit, vt vertebrum de pyxide anchæ resiliat fortis, & reintegratur, et accidit dislocatio, & claudicāt modo (nisi vsque ad sanantur,) vnde Hippo. in aph. ait. Quibuscunque ab ischiatica molestatis vertebrum resilit foras, & iterum reuertitur in locum suum, his tabescit crus, & claudicant, si non vrantur. Conueniunt quoque in fortitudine cutationis, fortioris, difficilioris enim, quæ sunt, quā dolores aliarum iuncturarum propter loci profunditatem, licet dolor humeri, & spatulæ sint periculosiores, propter propinquitatem ad principalia, licet quoque curentur difficilius. Cum vero curati sunt, & eradicantur earum materiæ, redeunt facile qualibet ex causa. Similiter, & podagra propter situm membri, & longinquitatem; dolores vero iuncturarum superiorum manus tardius, propter situm, & propinquitatem ad principalia. *6. aphor. 39. & 40.*

Signa.

Signa causarum eius ex generalibus signis sunt in proœmiali capitulo nota, licet difficilioris inuestigationis sint propter materiæ profunditatem, & distantiam sensu maiorem, & ipsarum cognitio potest arbitrari ex specie, & quantitate doloris circunstantijs, iuuantibus, & nocentibus, & exeuntibus; licet ex alijs minus quam dolor iuncturarum aliarum, propter prædictam profunditatis causam.

Cura.

Cura eius consimilis curæ generali doloris aliarum iuncturarum, quia arthretica dicitur intārum ab eo differens, inquantum naturæ membri propria medicamina, & remedia localia apocrustica, & diaphoretica suis approximando partibus variat propter situm, cum materia in ipso sit posita in profundo, & ad locum profundum currat, & proinde extrahētibus, & resoluentibus egeat

egeat fortibus,apocruſtica exterius applicanda, & interius, cum clyſteri ipſum recludent ibidē, maxime ſi ſint fortia,& ſtyptica,ibique retinebunt, & multiplicabunt, & multiplicata nocumentum diſſolutionis, quod in pſſura eſt ex ſe imprimēt magis,& condenſabunt, quare difficilius,& tardius reſoluetur,licet rariſſime lapideſcat propter amplitudinem vacuitatis iuncturæ, & eius ſitū profundum. Quapropter caloris influentiam plus recipit alijs exterius tituatis. Et fortaſſe ipſam ad principalia repellent propter propinquitatem, cum plurima vis fuerit,& fortis effuſionis,ſicut in dolore humeri,& ſpatulæ ſuperius dictum eſt. Quare oportet,vt cum materiam in principio fluentem ad ipſam retinere volueris, & dolorē impreſſum ab illa ſedare,approximes illa debilia, quæ defendunt membrum vel locum,materiam fluentem re frænent, non repellant; & indent, vt ſunt fortiter ſtyptica,quæ materiam ibidem retinēdo multiplicent, immo ſint debilia, ſi materia ſit calida, & ſubtilis, vel ſint aliqua calida eis mixta, quæ exceſſum frigiditatis contemperent, & iuuent in penetrando, ſintque ex lenientibus ſumpta,quæ mollificando ſedant dolorem, & materiam reſolutioni adæquant. Vel ſaltem illa dimittas, & fiat occupatio in euacuatione cum phlebotomia venæ magnæ,quæ reſpiciat membrum, ſi quod mittens ſit,& à recipiente deriuet cum tractione eius ad contrarium cum ventoſis,& emplaſtris,& alijs doloroſis, & cum phlebotomia venæ iſchiaticæ in ſtatu, & ex quo declinauit, & ceſſauit fluxu,vel ſaphenæ, ſi dolor ſit leuior non extenſus in ſylueſtri, ſed in domeſtica parte, & cur natura poplitis,& proprie cum materia eſt in ſupremo,quam(quoniam ex propinquiori educit) præ illis eam Galen. commendauit,& ex venis, quæ phlebotomantur eſt vena inter minimum,& ſecundum pedis, ſi materia in inferioribus iam exiſtit; phlebotomia enim huius venæ eſt maius iuuamentum,quàm iſchiaticæ,& ſaphenę in hoc caſu, ſicut phlebotomia ſaluatellæ manus eſt maius iuuamentum approbatum in ægritudinibus hepatis, & ſplenis,in hoc caſu prędicto,& in quibuſdam ſanguiſugę loco phlebotomiæ applicantur. In reliquis autem membrorum cum euacuatione ex vomitu primo, deinde cū clyſteri,& pharmacia leui,deinde cum forti,& eradicati ua præcedente digeſtione, vt ſuperius dictum eſt(niſi doloris fortitudo ad reſolutionem perducat,) licet illud ſit rarius,quod ſi accidat,apocruſticis fortioribus, & narcoticis vtendum,melius enim eſt augmentum materiæ, quam corpus ad reſolutionem perduci. In ſtatu vero, & declinatione oportet, vt occuperis circa materiam iam fluxam cum reſolutione,ſint autem reſoluentia, ſicut,& omnia alia medicamina in ea, quàm in iuncturis reliqs fortiora, & leptomeris ſubſtantiæ propter ſitum,& profunditatem, virtutem habentia attractiuam ad exteriora de profundo, & manifeſta,qualia ſunt ventoſæ cum igne,vel ſuctione,& ſcarificatione, vel rubificātia, vt vrtica, calamenthum, & ſimilia,vt ſinapis,gummi, ruta agreſtis,ſtaphiſagria, pyrethrum,naſturtium, & gumma pini, & pici commixta,attrahit enim, & reſoluit cū perduratione,& veſicantia,vt ſunt thapſia, mel, anacardi, cæpe,allia emplaſtrata, lac ficus,& tithymalli,quibus miſcenda ſunt aliqua lenientia,ne ſua forti reſolutione craſſum dimittant lapideum, qualia ſunt adipes, & medullæ. Et ſi ventoſa materia fuerit cum ventoſitatē extrahentibus, & reſoluentibus ex habitis exterius applicatis,qualia ſunt, quæ in inflatione ſtomachi, & cura tympanitis ſunt dicta.

Medicamina propria ad iſchiaticum dolorem ſimplicia,& compoſita nunc dicemus, ventoſationis modum ad ea præmittentes,& eſt vt accipiatur ventoſa duorum orificiorum,vnius autem orificij ſecundum magnitudinem anchæ, alterius ſtricti, cum quo aer fugi poſſit, & ſtrictū claudatur bene, & in amplo mittat ſtuppa ignita ſufficientis quantitatis, deinde applicetur ſuper ancham, deinde ſtrictum os deoppiletur, & fugatur bene per ipſum, quantum poſſibile eſt, & dimittatur duabus horis,deinde auferatur, & tergatur locus,deinde veſicatoria miniſtrentur, ſi expediat. Et ex medicinis ſimplicibus,& proprijs ei, & frigidæ eſt aſſarum ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius, & proprie infuſio eius, quod confert iſchiaticis, & dolori ancharum antiquis. Cinis adme cum aceto ſuperpoſitus confert iſchiaticis,ireos clyſterizatum, & cortex capparorum confert ei, & balſamum confert iſchiaticis bibitum. Et hypericonis decoctio cum vino bibita quadraginta diebus cōfert dolori anchæ, & iſchiaticæ, & ſanat eum, decoctio aſparagi bibitur ad iſchiaticam, naſturcium confert, & ebibitum, & clyſterizatum, & emplaſtratum cum aceto, & ſauich hordei,& cum inungitur locus melle,& ſuperaſpergitur puluis eius ſedat dolorem. Sordicies caprarum lactantium vtilis eſt iſchiaticis emplaſtrata deſup, & attramentum Aſſyriæ clyſterizatum cum vino confert. Ex ſtercore caprarum, & vaccarum montanarum fit emplaſtrum ad iſchiaticam, & aqua oliuarum ſalitarum clyſterizatur ad iſchiaticam ex aqua piſcium ſalitorum, & ſucco alhaſce, ſauich, & vino fit emplaſtrum ad iſchiaticam, harmel linitum eſt bonum. Colocynthidis aure. confert, & fructus arboris lauri confert iſchiaticæ.

Chamępityos cum melle bibitum quadraginta diebus ſanat iſchiaticam. Omnes partes apij ſumeron ſunt conuenientes iſchiaticæ. Muri confert dolori anchæ,& iſchiaticis * eſt, & proprie album confert doloribus vtriuſque anchæ, & iuncturarum, & petroleum, & proprie album,pentaphyllon confert doloribus vtriuſq; anchæ, origanum confert doloribus vtriuſque anchæ, ſcammonea cum ſauich, & aceto ſuper dolorem anchę more emplaſtri ſuperponitur,ruta confert iſchiaticis bibita, & more emplaſtri ſuperpoſita cum melle. Rubea tinctorum datur in potu cum mellierato, & confert iſchiaticis. Ex calamentho quandoque fit emplaſtrum ad iſchiaticam. Cordumeni confert dolori anchæ phlegmatico. Coſtus eſt bonus iſchiaticis ſuperpoſitus,vt emplaſtrum. Abrotani decoctio confert iſchiaticę antiquę difficili. Et enula ſulen decoquitur cum mellierato, & fiat emplaſtrum iſchiaticæ. Ex lupino fit emplaſtrum ſuper iſchiaticam, ſinapis confert, fructus lupi confert ei. Calidæ vero oleum ablutum, & althæa cum adipe anteris,decoctio radicum papaueris campeſtris in aqua, data in potu confert iſchiaticæ calidæ.

* etiam

Ex ſolutiuis ſagapenum ſoluit materias phlegmaticas,quę ſunt in vtriſque anchis,bibitum,& clyſterizatū, euphorbium cum ſpeciebus mixtum, ſcilicet pipere,cinnamomo,& ſimilibus confert iſchiaticæ; & educit materias frigidas ex vacuitatibus anchæ. Ammoniacū confert dolori iſchiatico bibitum cum melle, aut aqua hordei, & educit materiam ancharum.

Clyſter ex cē taurea.

Clyſter ex centaurea confert iſchiaticis, & educit phlegma ex anchis,& ſimiliter ſuccus,& decoctio cucumeris aſini.clyſterizatus, & decoctio alliorum,quoniam educit phlegma ex anchis, & ſanguinem. Agaricum cū ſyrupo acetoſo datur in potu ad iſchiaticam. Turbith etiā confortat; & colocynthis, ſecundum omnem modum adminiſtrationis eius. Radix cucumeris aſinini clyſterizata epithemata, & emplaſtrata confert iuuamentum magnum iſchiaticæ. Sarcocolla educit humores craſſos ab anchis. Et grana regum trita,& cocta in iure galli antiqui. Et ſcammonea educit ex eis materiam calidam.

Compoſita ad dolorem anchæ.

Compoſitæ vero ſunt,quæ componuntur ex eis ſecūdum diuerſas intentiones generales ſuperius habitas,& ſpeciales,hic attendendas. Ex quibus eſt medicamē Hermetis, quod eſt proprium digerens, & adæquans materiam frigidam, & eſt mirabile,quod Recip. chamædryos,gentianæ,ana vnc.viij. Ariſto.ro.vnc.ij. ſem. rutę ſicæ,lib.j. terantur, & cribellentur cribello ſubtili, doſis cochlear, ideſt cū aqua mellis,vel oxymelle ſcillitico loco eius; deinde purgetur cum vomitiuis fortibus, deinde cum ſolutiuis ventris.

Ex vomitiuis ſecundum nos eſt,quod fit ex flore cum ſem.geniſtæ, cum aqua calida. Aliud Scrapionis. Recipe finapis vnc.ij. baurach. vnc.j. condyſi, danich.ij. terantur, &

tur, & cribellentur, & dentur in potu cũ aqua anethi. A
Aliud Hippo. & fit cum comestione carpę narcissi.

Ex solutiuis ad materiam frigidam proprie, sunt pilulæ de serapino, de hermodacty. pilulæ fœtidæ, pilulæ de thapsia, pilulæ de styrace, & pilulæ iuuamenti. Et hiera hermetis ad prȩseruationem sumpta in vere est iuuatio, & est expertum. Pilulæ expertæ ad dolorem anchę, & ischiaticum, laxatiuæ; & proprie rheumatizante materia a capite Rec. turbith vnc. iij. zingib. dra. semis cẽtaureę, colocynthidis, ana dr. ij. & semis. fagapeni, dr. s. aloes succotrini. vnc iiij. ros sagenæ, masticis, ana dra. s diagridij repressi dra. i. & s. Conficiantur cum succo raphani, dosis drac. s.

Potio optima ad dolorem anchæ. Medicina optima ad dolorem anchæ. recip. pulpę colocynthidis, drac. v. passularum sine granis. P. j. bulliãt in iij. sib. aquę donec remaneat tertia pars, da tertiam partẽ, educit enim xx. vicibus ex phlegmate, et humore crudo.

Diuersum. Aduertendum, quòd quia solutiua, & euacuatiua in tali passione sunt fortiora, & cum materia non possit nisi B reiterata euacuatione eradicari, oportet vt talia cum interpolatione ministres; & in medio temporis naturã cum cibis, & potibus, seu sorbitionibus confortes. Medicus enim sicut Galen. dixit, est naturæ adiutor, tunc autem perfecte adiutor naturæ est, cum eius cõtrarium destruit, & ipsam fortificat, & sustentat, quod Hippocr. in *Comm. 2. lib. 12.* suo regimine actiuorum docuit, cum inquit. Cum pharmacauerit sorbitionibus vtere. In quo quidem tempore si indigeat minorabis cum collyrijs, & digeres, si quid residium est digerendum cum antidotis, quare alia composita medicamina sunt subiungenda.

Embrochatio. Inquit Abu. ex embrochis post purgationẽ medicinę conuenientibus ad ischiaticam resoluentib. residuũ materiæ est, vt sumatur olei de alchanna, lib. i. aceti, lib. semis. nitri. lib. iiij. cardamomi. vnc. semis. hyssopi vnc. semis, & bulliant simul, et in eis submergatur lana, & euaporetur ex ea locus.

Balnea. Ex balneis sunt balnea thermarum prædicta secundũ C materiæ exigentiam, vel artificialiter constituta ex aqs, & medicinis simplicibus resoluentibus prædictarũ proprie. *Vnctiones.* Vnctiones ad idem post prædicta applicanda conuenientes sunt, quæ fiunt ex oleo de pyrethro, de euphorbio, vel castoreo. Cerata conuenientia sunt, quæ ex aliquo prædictorum oleorum conficiuntur, & cera, quoniã facit perdurare in loco oleum cui ad miscetur. Ex emplastris resoluentibus illud, quod in profundo remansit, est emplastrum factum ex stercore caprino, & aceto forti. *Emplastra.* Est enim sicut emplastrum de sinapi, & eo melius ac iuuatiuum magis.

Aliud Andromachi. ℞. picis. P. j. sulphuris viui. P. j. contriti, sicut alcohol. misceantur, & liniantur super ancham, & ponatur super charta quousque cadat per se. Et aliqui faciunt ex duabus partibus picis, & est debilis.

Aliud expertum valde. Recip. radicum thapsiæ in ęsta te dum est viridis, & contere, & confice cum cera, & inuisca eam ad ancham, & dorsum, & liga, & dimitte à quatuor horis vsque ad sex, deinde ingrediatur balneum D aereum, cumque rorare incœperit, ingrediatur aquam, & tollatur emplastrum, & ponatur super locum lana cum tragacantho hebdomada vna, & iteretur, quoniam sanabit.

Cura. Si vero fuerit sanguis in eo mortificatus, cauterizetur cum aureo rubeo locus sanguinis, cauterizatione vehementi, vt currat ex eo sanguis, deinde emplastretur desuper ex farina confecta cum oleo, quoniam liquefacit sanguinem.

Emplastrum Rasis, quod extrahit materiam de profundo iuncturarum anchæ vrendo. Recipe nasturtij, pyrethri, capparis ana, confice cum aqua cicerum, cinerum ligni ficus, & confice, & liga donec comburat, deinde solue, & si nigrescat locus, bonum, si autem non, iterum appone, donec appareant ampullæ, deinde laua locum cum aqua calida, vt cesset dolor, & inunge locum butyro, & non consolidentur vlcera, & quanto plus steterint aperta, tanto melius.

Aliud. Recipe fœcis vini adustæ, catapuciæ, cantharides, & nasturtij, ana confice cum succo scillæ. Aliud simplex inunge cum melle anacardi, donec ampulletur locus, & modus extrahendi mel ex eo, est, vt bulliat anacardus in forti aceto ad ignem, & permittatur diu bullire, donec exeat mel, & tunc illud ex aceto, & accipiatur, & vsui reseruetur.

Aliud Galen. quod est efficax nulla alia cura indigens post ipsum, sacragnidi, vel setaragi. i. thapsiæ viridis in ęstate decoque bene cum sepo, & applica super dolorem anchę, vel arthreticę, & dimitte p duas horas, & cum sudauerit patiens intret balneum, & auferat emplastrum, & si oportet reitera. Et quia talia sunt fortis attractionis, locum habent post perfectam corporis euacuationem, seu mundificationem, non autem ante, quoniã plus trahunt, quam resoluant. Inquit Gal. meminisse oportet, *13. meth. cap. 18.* quod euaporantia pharmaca corpori pleno approximata plus replent, quam euacuent, & magis cum fuerint fortiora. Clyster conueniens post purgationem cum vomitu, & solutione ventris, cum prolongatur ęgritudo proprie, decoquantur colocynthis, nasturtium, & radix capparis, centaurea, & cucumer asininus, thapsia, & rubea, in aqua, & fiat ex ea clyster. Collyrium fiat ex medicinis excoriationem facientibus, & sanguinem educentibus, vt est decoctio cucume. asinini, colocynthidis, pyrethri, fellis tauri, centaureę, nastur. allij, thapsiæ, & fit cum mele, & sale, fortasse autem talia sanant.

De dolore podagræ. Cap. 6.

Podagra quid. POdagra est dolor iuncturarum pedis, incipiens à digitis, & pollice, quandoque à latere, quandoque à calcaneo, & quandoque eleuatur ad genu, & ad coxam, & est vt plurimum quandoque dolor ischiaticus, & aliarũ iuncturarum eueniens propter tria, propter situm infimum, propter remotionem à principal. & propter motum, & laborem in sustinendo corpus. Et causa eius est *Causa.* consimilis causis doloris aliarum iuncturarum. Et videtur Gal. quod non fit in ea, nec iuncturarum aliarum dolor in chordis, & neruis, sed in lacertis venis, & cute exterius circundantibus prius, & deinde ligamentis, & vacuitatibus iuncturarum, ad quæ ex venis transeuntibus per illos effunditur, quibus repletis, loca concatenationum, scilicet nerui, & chordæ extenduntur, & sic dolẽt, & non replentur in substantia sua, quod si replentur, spasmarentur podagrici, & arthretici, cũ spasmus ex eorum replerione procedat, sed constat, quod non spasmat, ergo materia non est in eis, sed in vacuitatibus iuncturarum, quapropter Hipp. in aph. ad doloris residentiam, et *6. aph. 49.* materiæ ipsius in loco frigido situatæ resolutionem; cũ dolor podagricꝰ, et arthreticus generaliter sit acutus, qa trahit mortem etiam, si cholericus sit, & proprie cum regimine prauo, terminum statuit dierum xl. non. xiiij. dixit enim. Quibuscunque podagrici rumores fiunt his dolore detumescente in xl. diebus residet. Et signa causarum specialium, ex signis causarum generalium possunt haberi supra in capitulo generali enumeratis.

Cura eius est similis curæ generali differens ab ea in *In materia calida.* specialib. medicinis, & proprijs: sicut propria membri natura requirit, simplicibus, & commistis, & ex simplicibus sunt quædam conuenientia in eius sedatione, cũ est calidus, vt sanguis menstruus, & sperma hominis superius iunctus, & lac eius cum opio, oleo, & cera, & axungia cum farina hordei superposita. Ex psyllio cum oleo ros. & aceto fit linimentum podagræ, & dolori iuncturarum calido. Et ex endiuia, spuma maris rosea valet podagræ cum cera, & proprie cum adipe anseris, & casia fistula. lenitur podagra, & iuuatur lactuca asini, acetum cũ sulphure linitum confert, licet per se noceat neruis. Gagates etiam confert podagræ. Althit herba nitri cum cerato ponitur supra podagram. Aerugo ferri cum vino si superponitur cum auro ex fructu lauri, & solijs rorisina. mixti cum aceto confert. Muscus confert podagræ calidæ, lutum suaue in principio podagræ linitum confert,

fert, & lutum ſigillatum, & armenum cum aceto prohibent fluxum ad pedes, & manus, & ex hordeo fit emplaſtrum cum cytonijs, et aceto ſuper podagram, & prohibet fluxum ſuperfluitatum ad iuncturas. Et ſuccum delinitum cum aceto. Et decoctio ſpinæ al. ex lente, cum ſauich ponitur * emplaſtrum ſuper podagram calidam, ſuccuram linitur ad calidam emplaſtrum ex mugal.

Emplaſtra rum. In frigida.

Ad frigidam vero ſtercus caprarum montanarũ cum adipe porci eſt conueniens, oleum vetus, & ariſtolochia bibitur, & epithematur ſuper ea, & proprie roſa. Et ex folijs arboris chitrabæ, quæ dicitur chaurum fit emplaſtrum pulſationi podagræ, & oleo plumbi, & iuuantur qui bibunt ea, decoctio amomi bibitur ad eam, & ſedet in ea. Chamæpitys, ſulphur cum nitro, & aqua eſt bonũ linimentum ſuper podagram: caulis ſuper podagrã ponitur cum fœnugræ. & embrochatur ſuper dolorem iuncturarum decoctio eius. Radix lauri ſub cum ſtercore vaccino valet ſuper podagram. Emplaſtrum ex ſale cum farina, & melle, hermodactyli more emplaſtri ſuppoſiti cum farina hordei, aut mica panis pinguis, & vitello oui confert podagræ, & ſedat dolorem ſtatim, & eſt conueniens theriaca omnibus doloribus iuncturarũ, & proprie in hora fluxuum.

Solutiua.

Ex ſolutiuis eſt colocynthis, mel, & ſua ſolutione confert ei, & doloribus iuncturarum hermodactyli. Grana regum contrita, & cocta in iure gallorum antiquorum educit materiam à iuncturis, & confert podagræ, & turbith confortatum; prædictæ enim conferunt dolori genuum chiragrico, & cubiti, quod enim confert iuncturis à principio, remotis, multo magis hic confert, q̃ propinquæ ſunt ipſi, niſi ſint ex prohibitis; natura enim in omnibus operatrix eſt, medicus vero miniſter. Ex appropriatis ſimplicibus, & conuenientibus dolori geniculi ſunt, oleum veteris nucis Indicæ, oleander more emplaſtri ſuperpoſitum videlicet dolori geniculi. Et ſtercus vaccarum eſt melius partibus alijs. Ad calidam ſpinachia emplaſtrata, & dulb.

Cõpoſita ad podagrã ex materia frigida.

Ex compoſitis ad podagram conuenientibus eſt, ſyrupus ſecundum inuentionem noſtram adæquans materiam frigidam, qui ℞. pedis coruini, pedis columbini, iuę arthreticæ, chamæpityos, ſaluiæ, herbæ nitri, origani, ſtęchadis, ſpinæ al. ana vnc. j. radicum fœnicu. aſparagi, bruſci, reſidentium in aceto ſcillæ, ana vnc. j. paſſularum enucleatarũ vnc. j. amomi, acori, ana vnc. s. Ariſtol. vnc. s. corticum citri vnc. j. florum rorifm. roſ. ana vnc. j. hordei. P. i. cicerum. P. j. zucch. geleniabin, ana lib. s. vel mellis deſpumati, ſi materia fuerit valde frigida, craſſa, viſcoſa, aceti prædicti vnc. ij. Alius ad calidam. ℞. endiuiæ, lactucæ, virgæ pa. lupulorum, coriandri, barbæ hircinæ, plantag. pedis cor. ana vnc. j. radicum aſparagi vnc. j. reſidentis in aceto, paſſularũ, hordei, ana P. i. roſ. vnc. i. ſem. papa. & portula. lactucæ, & endiuiæ, ana vnc. s. zucchari lib. j. mellis roſ. vnc. iij. aceti prædicti. vnc. iiij. iroratur aqua roſ. mugar: vnc. iiij. & detur mane cum calida.

Medicamẽ laxatiuum ad podagram.

Medicamen laxatiuum ad podagram frigidam, & eſt Raſis. ℞. zururgę i. hermo. olibani, & cymini, ana drac. xx. confice cum ſucco ſaluiæ in modum pilularũm, doſis drac. ij. cõfice cum aqua mellis, vel geleniabin. Aliud. ℞. turbith. al. & gummoſi drac. j. pulpæ colocynthidis, dra. ii. zingib. ſcrup. j. maſti. ſcrup. j. ſtæcadis ara. hyſſopi, ana dra. j. origani. ſcrup. s. confice in modum pilularum, vel oxymellis, vel puluerem cum hydromelle. Aliud ad calidam. ℞. myrob. citr. drac. j. aloes dra. ij. tragacanthi, maſti. ana drac. s. Confice cum ſucco ſaluiæ in modũ pilularum, vel da cum aqua hordei in modũ potionis.

Pilulæ valentes ad podagram calidam. ℞. colocynthidis, maſti. aloes, abſynthij, ſcammoneæ, ana vnc. j. & terãtur, & cribellentur cum ſucco ſolatri. conficiantur, & informentur pilulæ.

Clyſter ad podagram. Emplaſtr.

Clyſter ad podagram. ℞. aſari, mercurialis, maluę, cẽtaureæ minoris, ana vnc. iij. polypodij, agarici. ana vnc. ſs. ſal. gemmæ P. i. mellis communis vnc. j. hieræ pi. ſimplicis vnc. s. olei ſambucini vnc. ij. & immittatur, ſoluit cõuenienter. Emplaſtrum emendans nocumentum frigidorum, & narcoticorum inductum in iuncturis ex multa mora, & longo vſu, & eſt ſtupor, & difficultas motus, diſſoluantur fella cum oleo chamæmeli, & applicentur; hoc enim acquirit iuuamentum, & maturat, & facit redire caliditatem innatam ad membra, quæ infrigidata ſunt ex vſu medicinarum ſtupefacientium, non ſecundum, quod neceſſe eſt.

Aliud. ℞. ziniar M. i. farinę hordei vnc. ij. confice cum melle, & emplaſtra. probatum eſt, vt dictum eſt ſupra in medicinis neruorum.

De medicinis diſpoſitionum, & accidentium, quæ doloribus iuncturarum inſurgere conſueuerunt, vel inſequi. Cap. 7.

Diſpoſitiones, & accidentia, quæ dolores iuncturarũ conſueuerunt inſequi: ſunt debilitas, & * laxitudo, ipſarum diſlocatio, duricies, nodatio, conuerſio collecti humoris in lapidem; apoſtematio, & contractio; vlceratio, & apertio, vt egrediatur aliquid groſſum in modum calcis, vel gypſi; & quandoque aliquid virulentum. Iuncturis itaque remanentibus debilibus prouidemus cum confortantibus fortibus, ſimplicibus, & cõpoſitis. Quorum ex ſimplicibus, quædam ſunt talis à complexione, vt ſunt reducentia ad temperiem, & adiuuantia partes ipſarum, quædam à proprietate, vt ſunt, quæ ſupra in generali cura ſunt inducta, cum quibus recipientibus prouidebamus iũcturis. Et ex compoſitis ſunt theriaca antiqua, mithridatum, & omorufia; confortant enim iuncturas, & c. membra, & reliquam materiam reſoluendo conſumunt. Et ex expertis ſunt ea, quæ in noſtro antidotario ſunt ſcripta, & ex illis eſt aqua, qua iuncturę debiles euaporantur, & fomentantur, & embrochantur, & epithemantur, niſi quid ex frigida cauſa fuerint paſſæ, in aqua ſalſa naturaliter, vel aluminoſa, vel ſulphurea bulliant ſtœchas, & ſaluia, & ſuper aſperſa vini boni tertia parte, vel quarta, & euporentur, deinde fomententur, vel epithementur. Et quandoque in ſolo vino bulliant, vel in ſimplici aqua, & proprie pluuiali, & euaporentur, deinde per ſe, ipſis ſiccis, fiat iunctio cum oleo maſticino, de ſtyrace, de rhabarbaro, & cẽraurea. Si verò paſſę fuerint ex aqua calida, in aqua ferrea, vel ænea, naturaliter, vel artificialiter; cum ferri igniti extinctione, aut ęris bulliant grana, vel folia myrtæ, roſ. ſiccæ, vel glandes, & ſaluiæ parum, & prædicto approximentur, & eis per ſe ſiccis fiat iunctio cum ol. roſ. vel myrtino, vel lentiſcino, & ſimilibus. Si verò cum debilitate ſint laſſæ, & mollificatæ, prędictis addimus oleum de ſtęchados, de chamęmelo, & de ſcincio proprie. Et linitum emplaſtrarum, vel grana myrtæ, & ſtringunt, & confortat iuncturas laſſas ex calida cauſa, & lutum ſigillatum, & armenum cum ol. roſ. ſuperinunctum eſt proprium, confortat. n. earũ oẽm naturam, cauſam doloris tollit quancũq; & fluxũ prohibet, & dolorẽ ſedat eſi ,pprietate, & ſi quidẽ ſit diſlocatio facta, reducãtur, & cõueruent cũ emplaſtro facto ex ſtypticis cõglutinantib. notis ſuperpoſitis, & ligatura cõuenienti. Ex emplaſtris eſt emplaſtrum ex mugar, & cõmune eſt oxycroceũ Nicolai. Porro duritiei, & lapideitati ipſarũ prouidemus cũ aqua decoctionis radicũ althęæ, ſem. lini, melilot, ſiſami, & abſynthij, deinde inũges cũ oleo amygd. dulciũ, de lilio, nucis Indicæ, pinearũ, & piſticorũ, vel ſiſamino, & cataplaſmatibus ex althæa, & adipe anſeris. Et ſi cũ duritie fuerint craſſæ ſubtiliari oportet, ideo emplaſtre cum ſiſamino, & bdellio, quod proprium eſt ipſarum congelationi, & ſinapis, & reſina emplaſtrata, & inunge cum oleo de ireos, de been, de euphorbio, & oleum de iunipero ſanat integre. Et decoctio caſei antiqui cum cruce porci ſaliti, facta confectione vnguenti in dolore cum duritie, & applicata efficitur, vt ſcindatur caro per ſe, & egrediatur virulentia, & aquoſitas multa, ſicut Galen. expertus eſt, & alijs multi, & ſequitur alleuiatio. Et ex expertis, & vltimis eſt, vt fomententur cum aqua althęæ prædicta, addita ſaluia, & pauco vino, dein-

** laſſitudo.*

deinde vngatur cũ oleo apostolorũ, vel terebinthina; extenuat enim neruos incrassatos, congelatas iuncturas ex oppilatione aperit, quod oleũ costumũ ẽt operatur, si ex ligatura longi temporis fuerint oppilatæ, & congelatæ. Sed nodationi ipsarũ, & contritioni, & conuersioni humoris collecti in lapidẽ prouidemus cum mollificantibus, & resoluentibus succedentibus, vel vtrique mixtis, qualia sunt ex simplicibus ammoniacum, bdelliũ dissolutum in succo ruræ cum axungia anseris. Ex cõpositis est hyssopi ceratũ ſm oẽs descriptiones eius, & ceratum diapente, & simulia, & alijs medicinis compositis, & andacocha, & oleũ eius sunt propria, præseruant enim à timore contractionis, & resoluit eas, etiã sanati sunt quidã ex ea. Ipsis vero apostematibus prouidemus cũ his, quæ dicemus in cura apostematũ, licet iuncturis accidat raro, si potens permittat. Ex proprijs est emplastrũ ex lapide asio cũ farina fabarum, & ex cheyri, cum apostema ipsum induratur, & stercus cameli emplastratum. Et folia dulb, & proprie geniculorum. Sed ipsis vlceratis, cũ oleo prouidebimus, & proprie cum quod egreditur est virulentũ, si vero sit calx, & gypsum, cum cypero, & axũgia anseris emplastrata fit prouisio. Omnia tamen actu calida ministrentur, frigidum.n. neruis, & ossibus, & spinali medullæ est inimicum dixit Hipp. Deinde medicinas compositas subiungamus expertas. Emplastrũ bonũ ad confortandum membrum, seu iuncturas, & resoluendum materiæ residuum, & non indigetur eo nisi post euacuationẽ integrã, dixit Abu. ℞. sauinæ, nucũ cypressi, ossium humanorũ aduſtorũ, ana partes æquales, aluminis partem j. tragacanthi sextam.i. glutinis piciũ quantum sufficit ad aggregandum. Aliud ſm eundẽ cõferẽs, vt primũ, & confert mollificationi ipsarum iuuamẽtum manifestũ, & extrahit spinas, & ossa putrida de profundo. Rec. sem. vrticæ mundati, spumæ, baurach, salis ammoniaci, aristo.ro. radicum colocynthidis, glutinis albo. ana aur. xx fenugræ. piperis, macropi. ana aur. x. ammoniaci aur. xij. cordumeni, xylobalsa. thuris, myrrhæ, adipis capræ, gummi pini, ana aur. x. ceræ, lib. iiij. mellis, lib. viij. lactis fici syluestris, aur. viij. olei de lilio, quantum suff. ad conficiendum siccas medicinas, cõficiantur omnia, & fricentur, & administrentur. Ex conuenientibus duritiei, & lapideitati est euaporatio iuncturarum, & genuum, cum fœce aceti, & in omni parte eius ponitur sexta pars harmel contriti, super quã proijciuntur lapides igniti, & fiat suffumigium, & viscus cũ aqua sui põderis resinæ lenit duritiẽ iuncturarum. Et ex conuenientibus est, vt sedeat in decoctione afini syluestris, in qua ponuntur omnia membra eius cum sale, & anetho. Et rectificatur cum seminibus, & porris, & similibus. Et ex illis est decoctio hordei, vel vulpis, aut dabach, & modum ponit Abuhali.

Emplastrum præseruãs à lapideitate iuncturas.

Et ex eis, quæ præseruare habẽt à lapideitate sunt emplastra, ex quibus est hoc. ℞. farinæ orobi, & lupinorum aniuden, ana P.j. confice cum oxymelle, vel ex vite alba, cum parte litij, vel ex ammoniaco cũ vino albo, & oleo omphacino, & posita desuper farina fabarum. Et emplastrari cum bulbo dissoluto in aqua prohibet lapideitatem. Et ex emplastris, quæ conferunt iuncturis conuersis in lapideitatem, est farina lupinorum cum oxymelle vel aceto mixta. Et ex eis sũt embrochæ, & vnctiones dictæ supra, & similiter embrochæ ex aquis, in q bus decocta sunt calamenthum, alhasęę cum aceto, aut decoctione, in qua caseus antiquus decoctus est, proprie in iure cafiæ fist. & myrob. & euphorbij, & aqua cinerum cauliũ combustorum. Rasis inquit ad lapideitatis curam, ablue membrum cum aqua, in qua decoctæ sunt radices malauisci, anethi, & chamæmeli, donec rubeat, quod est in circuitu lapideitatis, quoniam quando est fortis lapideitatis, locus ille non rubet; deinde ponẽdæ sunt pinguedines, & medullæ die, ac nocte, postea accipe lapidem magnetem, & pone in igne, donec rubeat; postea irrora, & pone membrum desuper, & vaporetur hora vna. postea laua cum forti aceto calido, & fiat vniuersaliter per aliquot dies. postea reitera mollificantia, donec resoluat.

9. aph. 18. Emplastrum bonum ad confortandum membrum.

A Emplastrum proprium ad dissoluendum lapideitatẽ. ℞. ammo. opo bdell. galbani, nitri, sulphuris, ana de lithargyro quantum de omnibus, & coquatur lithargyrũ donec fiat spissum. deinde conficiatur cum alijs medicinis, & pone desuper. Aliud ℞. caseum longi temporis, & nasturtium, ana & pulueriza insimul, & postea accipe pedes porci antiqui salsi, & coque cum aqua illa coque nasturtium, & caseum, & fac emplastrum desuper lapidem iuncturarum. vnde rumpetur curis, & exibũt ventositates omnes ante, & sum expertus illud sæpe. Ex cõferentib. contractioni ipsarum est oleum de andacocha potatum, & inunctum. est enim res magis conferens, & præseruans. Modus faciendi est, vt decoquatur andacocha cum seminibus in vino bono, & oleo donec consumatur aquositas. cuius dosis sit vsque ad vnc. iij. & minus. Et ex illis, quæ experta sunt ad contractum, sunt, vt sumatur pellis ouis hora, qua excorticatur, & ponatur super ipsum, & liniatur lacte vaccino dulci, & iuuabitur eo. Et administratio balnei statim sicci, & sudoris in furno, aut fouea ignita, est iuuatiuum.

B

De his, quæ præseruant à doloribus iuncturarum. Cap. 8.

GAlenus inquit de melioribus rebus est, vt medicus vtatur præuisione confert enim medico, & etiam infirmo, ac vtrique, & facilius est, quam vti curatione. Medico intantum confert. nam cum ostendit excellentem in sua scientia, & perfectum, & vtendo præuisione agit, quod sibi proprium est, vnde Hippo. nonne illius est, vt futurum periculum, vel omnino prohibeat, vel saltem competenti adminiculo tolerabilius fiat? Et proinde infirmo etiam confert, necnon quia ex futuri præscientia confidet in ipso, de quo enim plures confidunt, ei plures se committunt, ille plures sanat. Vtique quoque præuisione vti facilius est, quam vti curatione. Est enim medico facilius causam tantum auferre, quam causam, morbum, & accidentia simul, ac infirmus ipsius oblationem facilius tolerabit ante, super aduentũ morbi, & doloris. Et euacuationem feret modestius, seipsa ante doloris aduentum in suo robore perueniente. vnde Abuh. dum inquam istæ ægritudines curantur, facilius conceditur phlebotomia, quam cum in eis ceciderit quis.

Documentum 1. Prognost. septimo.

Circa præseruationẽ à doloribus iũcturarũ est sciẽdũ, quòd talis præseruatio duplicem viam habet. Vna conseruat, & confortat naturam iuncturarum, quæ doloris est perceptiua. Altera obuiat alterantibus, & ipsam naturam permutare habentibus, quæ doloris sunt impressiua. Natura enim confortata minime patitur ab extrinsecis alterantibus. Et siquidem alterantia fortia sint, possibile est ipsum pati, saltem in longitudine temporis, nisi ipsis quomodolibet obuietur. vtramque igitur viã oportet simul prosequi, vel prius vnam, secundo alteram. In casu enim præseruationis cum naturale permaneat immutatum, & alterantia nihil impresserint adhuc manifesti, sed tantum constituerint causam eius, oportet ſm Gal. & debemus, quod naturale est conseruare, & confortare, atque simul permutare cum habentibus obuiare; ne causam ad sufficientiam, & excessum læsionis adducant. In casu vero curationis cum alterantia impresserint, atque quod naturale est permutauerint, nisi præcedat impressionis ablatio, & doloris, non poterit cõseruatio fieri, sicut supra in debilitate stomachi dictum est, quod diuinus Hippocr. in suis innuit apho. cum inquit. Humidæ diætæ omnibus febricitantibus conferunt, maxime vero pueris, & alijs omnibus sic assuetis refici. Et alibi. Non pura corpora quanto magis nutries, tãto magis lædes. Est tamen cum simul vtrumque agimus, vt supra de sedantibus dolorem est dictum.

1. aph. 18.

2. aph. 20.

Completur autem prima cum conuenienti administratione regiminis sex rerum non naturalium, ac vsu medicinarum iuuantium, & in omissione nocentium. Iuuatiua quidem generaliter sunt, quæcunque ex eis tẽperatæ sunt ad caliditatem, & siccitatem declinantes.

Cum enim iunctuæ frigidæ sint, & humidæ iuuantia sunt contraria moderate, nocentia sunt similia. Inquit Galen commune est omni dyscrasiæ iuuari à contrarijs moderato vsu,à similibus vero lædi. Specialiter autem conuenientia regiminis in aere est,vt degat in temperate calido,& sicco,& si non naturaliter inueniatur,artificialiter disponatur,prout supra in cura cordis diximus. Exercitetur tẽperate mane,& fero ante cibũ. post exercitium vero fricentur iuncturæ temperate cum sale nitro aut baurach,aut fomententur cum aqua marina,vel aluminosa,vel ferrea, deinde quiescat. In cibis vero,& potibus,vt sint in substantia,& specie facilis digestionis, & boni nutrimenti,& paucarum superfluitatum,qualis sunt panis mundus furfuris modicum habens, carnes siccæ,& ex quadrupedibus, & volatilibus,& alijs consimilibus, quibus aliqua ex appropriatis iuncturalibus membris sunt mixta. Membrum enim suum simile nutrit, sed cum difficile digestibilia sint, bene excocta,aut in pauca quantitate, & per interualla concessa,in qualitate contraria humori peccanti generato, vel generando. In quantitate continua sit temperatus,& ad diminutionem,& tenuitatem tendat,quod humores nõ multiplicet,sed minuendo exiccet. sic quoque famem,& sitim toleret,& proprie si pati consueuerit,phlegmatica causa, fames enim exiccat corpora dixit Hipp. In tempore,vt post purgationem superfluitatum quotidianarum primæ digestionis,& si non sponte,artificialiter cũ collyrio procuretur,& secũdæ,& tertiæ cum exercitio prælibato, si exiccari poterit, vel cum dilatatione, & frictione corporis vniuersi. Ordinem etiam,vt præmissis lubricantibus cibum sumant conuenientem. Et modus etiam est, vt non subito repleantur,& multum. Potus sit vini suauis maturi, mediocriter styptici, cum aqua pluuiali,vel ferrea,prout stomachus tolerat. Tempore vero pastionis loco vini sit aqua prædicta; nõ pura,sed mixta cum zuccharo in calida,vel meile in frigida, & quandoque componitur hydromel cum cinnamomo, post horam vero dormiat de nocte tãtum,de die non, vel somnum vnum continuum si fuerit consuetus. Tẽperate se cibo,& potu repleat sic, vt orexis proportionetur digestioni semper, & accidentia animæ sint temperata: Intemperata enim naturam sunt exterminantia, & digestionem corrumpunt. corruptio autem digestionis est mater omnium ægritudinũ,& arthreticæ maxime: hæc enim iuncturas, & totum corpus in sua natura bona consimili seruant. Et cum medicinis appropriatis in confortando, prædistinctis supra in capitulo præcedenti, debite ministratis, si earum plasma substantiam,& vnitatem confortant,vt nullatenus dolorem incurrant, maxime si abstineant à nociuis. Abstinentia enim summa medicinarum existit,vt Gal. asseruit respondendo ad quæstionem, quæ summa medicinarum erat sicut retulit Isaac.

Abstinentia, summa medicinarum.

Nociua autem sunt maxime, quæ specialiter subiungentur. Et breuiter,aer frigidus,humidus,paludosus,lacunalis iuxta flumina, & constitutio eius australis, superfluum exercitium, & proprie supra repletionem, & equitando,atque ocium, cibi, seu ferculum de pasta azima,frixa,vel subcineritia, carnes crassæ antiquæ,& valde iuuenes, & proprie si ex humida matre sint natæ,vt agnorum,aut porcorum, & animalium in aqua degentium,& salitæ valde,lacticinia,pisces recẽtes,magni proprie,non squammosi,ostraca, malagia, & male castrata, omnia genera fungorum, substantia leguminũ,& proprie lentium. Inquit Gal. Hellenes enim cum propter indigentiam legumina comederent;sequitur eos pedum debilitatio,omnia acria, fructus aquosi,vt melones. Et herbæ similiter,vt bleta,& atriplices;multiplicant enim in sanguine humorem aquosum fluere aptum,& superfluum,nisi conferant prouocãdo. Et breuiter omnes fructus præter ficus,& vuas beue maturas, & passulas,carricas,& dactylos, & baucias in frigida, & mala granata, pruna,& pyra, in aqua calida aqua frigida sumpta, & ẽt applicata; frigidum enim inimicum est neruis, & ossibus,vt Hipp. dixit in aph. Et vinũ plurimum etiam vinosum,& purum subtile,& proprie in ieiuno,loco cuius vino de melle cum diureticis,& aromaticis,& aqua prædicta bibere poterit,si stomachus toleret,& natura. Repletio quoque multa,& diuersorum ciborum,ac inordinata,& tempore non suo assumpta, vt pro tempore non famis,nec consueto, quare semel in die comedere vtile est,& maxime dissolutis. Coitus quoque multus,& supra repletionem,imò si possibile est,ab eo abstineatur,licet arthretici plurimũ appetãt: est.n. causa maximę ,pcurationis doloris arthretici, & podagrici maxime. vnde Hipp.in aph.eunuchi non podagrizant neque calui fiũt. 6.aph.21. dormitatio diurna cũ laxet iuncturas,& neruos. balneatio in aqua dulci,& longa mora in balneo etiam condecenti cõsuetudine. Et ars nociua,vt fullonum,& viatorum,& operantium stando,& breuiter omnia digestionem indignantia,cum materiam regenerẽt,& superfluitates multiplicent. Et iuncturas debilitantia,calefacientia,cum dolores attrahant,quod si error accidit,corrigat cũ vomitu,si repletio,& indigestio loca primæ digestionis non transeat,vel clysteri,si descendat ad intestina;vel cum phleborotomia: vel pharmacia; vel cum diureticis si trãsierit ad secundam: vel cũ frictione,exercitio,vel balneo sicco,& fame, si ad regionem tertiæ digestionis peruenerit. Abstineãt ergo ab eis omnibus,& singulis alijs, sed minus nociuis,si possibile est. Intellige tñ sane,quod diximus,abstineant,à nociuis omnibus, vt non subito si consueta fit,sed paulatim. Inquit enim Hipp. Præternaturam diæta cibi,& potus, quæ secundum similitudinẽ fit, potior est ad tuendam sanitatem, quam bona,si ad eam mutatio subita fiat, abstinearque ab eius multa,& notabili quantitate. Inquit Hipp.vbi cibus præter natu 2.aph. 19. ram intrat,illic ægritudinem facit. Abstineantque à frequenti,& continuo vsu. Inquit enim Galen. non enim oportet negligere,puta facere omnia ad esum præparanda semina cognoscentes quæque, quam id,quod per singulos dies generatur nocumentum non faciat, propter paruitatem, tamen aggregatur ex ipsis tempore multo, & manifestũ sit quandoque. detur ergo in pauca quantitate, & per interualla; maxime si appetat valde, & in alijs sit fastidium. Vnde Hipp. Parum deterior cibus,& 2.aph.42. potus,& detestabilis, magis apperendus, idest appetitui concedendus, maxime si cum aliquo rectificante sumatur,vt in libro consolidationis diximus. Attendant quoque consulimus documenta prædicta Hipp. & Galen. studiosius obseruare, cũ certe arthreticam, & ægritudines alias faciant euitare omnes ad aliam dispositi; & maxime, qui gustauerunt cum inter morbos omnes maxime perdant, eos prohibendo ab operationibus consuetis,etiam morbo declinante, ac cessante totaliter, quod aduertens Gal. exclamauit mirifice contra eos maxime medicos existentes,dicens. 1.san. tu. cap.1.

Qualiter igitur non turpe est optima natura formatũ hũc quidem portari ab alijs propter podagrã; liquari vero doloribus lapidẽ habentem,& *anum dolentem,& secundum veficam vlcus, & cacochymiam habentem? qualiter non turpe est propter *mirabilẽ arthreticam,& podagram impotentem vti suis manibus alio indigere? qui afferat cibum ori, & anum abstergat in secessibus? Melius est quicunque non fuerit naturæ mollis eligere vtique centies mori, quam hanc talem sustinere vitam, & si medici sint,reprehendentur in illo poetico, & aliorum,Medicus ipse vlceribus manans. * celle * detoſt abblem.

Secunda via complebitur cũ obuiantibus causis antecedentibus doloris impressiuis dictis,antequã ad augmentum nocentem inducant dolorẽ. Quales sunt,si intrinsecæ causæ dictæ sint de genere complexionis malæ alterantis, vel de genere humoris extendentis, & replentis tres res. Alteratio.i. euacuatio,& regiminis ordinatio iam prædicti. Euacuatio autẽ facienda ex corpore est, vel membris,ex quibus plurimum humor ad iuncturas fluere consueuit, vel ex ipsis cum ex eis generatus aggregetur paulatim, quale est hepar, venæ,& cerebrum. Complerur autem euacuatio talis cum his,quæ in curis superius dicta sunt eorum,leuonibus tamen. Et ex ma-

ex maxime præseruantibus, sunt, vomitus, clysteres, & pharmaca propriorum humorum peccantium eductiua, styptica virtute participantia, qualia sunt myrob. genera, agaricum, rhabarbarũ, hermodactyli, absinthium, & species hieræ notæ, & proprie Hermetis, præcedente digestione, maxime vere, & autumno, quibus maxime commouentur, & in temporibus mediis per interualla modici temporis. Alteratio malæ complexionis ex quacunque causa fuerit intrinseca, vel extrinseca frigida, quæ est plurimum, vel calida sit: cum appropriatis medicinis, similiter frigidis, vel calidis fiet, quæ supra in capitulo generalis curæ sunt dictæ, deinde compositas subiungemus. *Medicamen vtile ad p̃seruationem vnctuarũ.* Medicamen Hermetis, quod est proprium, & mirabile valde in præseruando à doloribus iuncturarũ, & administratur post euacuationem, & est ex diureticis, ebibitis iuuantibus, quæ diximus. ℞. chamædryos, gentianæ, ana vnc. ix. aristol. ro. vnc. ij. sem. rutæ siccæ, vnc. j. terantur, & cribellentur cribello subtili, & administretur cochlear. i. Vomitiuum conueniens. ℞. aquæ tepidæ, in qua baurach. puluerizatum fuerit, & admisce cũ aceto quantitatem decentem, & bibatur ad satietatem.

Aliud forte eradicans materiã phlegmaticã, & melãcholicã. ℞. aloes, sem. ellebori nigri, scamoneę, ana vnc. j. euphor. nitri, ana drach. s. conficiantur cum succo caulium. Clyster primus fit ex adæquãtibus, vt malua, mercuriali, floribus chamæ. furfure, mel. oleo, & sale. secundo succedat acutus ex decoctione prædictorum approbatorum soluentium.

Syrupus laxatiuus ad idem. Syrupus laxatiuus expertus. ℞. iuæ, betonicæ, stæchados, pedis coruini, arthreticę, plantaginis, an. M j. liquirit. passulatũ, ana dra. j. polypodij vnc. iiij. asari, carrami, ana vnc. s. mellis apum, vel cãnæ, lib. j. aceti scillitici, vel simplicis vnc. ij. in pelia rara bulliant agarici dra. iij. hermodactyli, turbith, ana dra. j. piperis long. zingib. ana dra. j. cubebarum dra. ij. Inquit Abuha ex medicinis maxime præseruantibus à dolore iuncturarum compositis, sunt, hiera Hermetis, hiera Ruffini, & hiera logodiõ sumptæ in Vere diebus aliquot. Confortant enim iuncturas, & extrahũt superfluitates, & plurimũ per sudorem, & prouocationem, & conferunt arthreticę cũ chronica fuerit.

Electarium ad purgandum crassum phlegma de stomacho, & iuncturis, & crassis, & superfluis cibis multiplicatũ, & præseruat ab arthretica, & podagra. ℞. pulpæ cytoniorum decoctorum in aqua simplici, lib. j. zucch. lib. j. turbith. al. gummosi, & mundi vnc. j. zingib. piperis long. ana vnc. ij. spicæ dra. j. cinnamo. electi drach. j. tertiã garyoph. dr. j. Et si vis vt aliquid educatur de cholera fac bullire cytonium in lib j. succi ros. Et si vis adde drach. j. diagridij bene repressi, & conferebat bene Duci Calabriæ. *Nota.* Ego autem adderem loco diagridij hermodactylos. Franciscus de Pedemonte. Tragea ad idem Rasis Recip. turbith drachm. ij. zingib. dra. j. zucchari drach. iiij. ludæus electarium laxatiuum phlegmatis, & cholericæ arthreticorũ cum suauitate. Recip cinnamo. electi drach. ij. garyoph. nucis muscat. galan. folij, ana dra. j. semis. turbith. al. & gummosi dra. vj. & electarij de succo ros. dra. j. zucch. albi lib. j. polypodij lib. j. Pilulæ præseruantes ab arthretica, & podagra, quibus vtebat tribus numero quolibet mense Comes terræ nouæ absque præparatione Syrupi, & erant efficaces cum sola diætæ rectificatione, euacuabant enim vicibus x. & viuebat cum appetitu. Rec. agarici, absinthij, corticum myrobalanorum, citri, & chebu. colocynthidis rectificatæ, hieralogodion, vel Hermetis, et est proprior, ana dra. j. & semis. terantur, & conficiantur cum succo cytoniorum, & betonicæ. Et deinde informentur pilulæ in forma communi, & recipiantur iij. vt est dictum. Tryphera vt electarium elephangi. boni saporis, quod sit tempore æstatis est expertum.

De varicibus, & medicinis earum. Cap. 9.

Varices q.d. Causa. VArices sunt dilatationes venarum cruris, & pedis. Et quandoque est in vno pede, et quãdoque in ambobus. Et causa est descensus humoris ad ipsas, vt putæ sanguinis melancholici, deinde puri, deinde phlegmatici crassi, & grauis non putrefacti. quia si putrefactus esset, non seruaretur à maligno vlcere. Et causa in descensu eius est triplex, quemadmodũ dictum est in arthretica; quare post eam de cura ipsarum subiunximus. Et est dispositio membrorum superiorum humores generantium, sicut hepatis propter eius dyscrasiam, seu malam habitudinem, & regiminis malitiam multiplicantis superfluitates eius, & splenis propter eorum ęgritudinem, & proprie oppilationem immittentium, vt eorum, & aliorum percipientium nocumẽtum à multitudine, vel mala qualitate humorum prędictorum. Secunda est largitas venarum. Tertia est debilitas inferiorum naturalis, vel accidentalis, vt per cussione, ęgritudine, vel alio casu, aut statione super pedes longa, vt astrictẽtibus, regibus, & magnatibus, accidit, & magna portantibus onera, aut nimio motu, vt accidit cursoribus, & iter agentibus longũ. quare debilitantur pedes, & calefiunt, & venæ dilatãtur, & trahuntur humores ad inferiora. Et quidem talium humorum descensus quandoque est criticus ęgritudines superiorum sequens, vt accidit in fine ægritudinum acutarum synochæ, amphimerinæ, & quartanæ; in apertione oppilationũ hepatis, & venarũ, & splenis. Et in ægritudinibus melãcholicis. Vnde Hipp. Caluis varices non innascuntur, ꝙ si nascantur rursus capillati fiunt. Et alibi maniacis, & melancholicis hæmorrhoidas habentibus, varices innasci bonum. Quandoque vero symptomaticus, vt factus in principio ægritudinum prædictarum, vel cum incipiendo accidant nulla ægritudine precedente. sicut dolor iuncturarum proueniunt, & tales non curantur, & proprie durante ægritudine superiorũ, vt hepatis, & splenis dicta vniuscuiusque causarum. *6. aph. 34.* *6. aph. 12.*

Signa, ex signis causarum arthreticæ nota sunt. Signa vero distinguentia inter earum euentum criticum, vel symptomaticum sunt qualia Hippocrates suis aph. retulit, cum dixit. Si qualia oportet purgari purgentur, confert, & bene ferunt, si vero non, contrarium. *Signa: 1. aph. 21.*

Cura varicũ est similis curæ arthreticæ. Est autẽ breuiter quatuor res. Prima respicit superiora mẽbra, generãtia, multiplicãtia, & mittẽtia euacuanda, & in suis prauis dispositionibus emendanda. Secunda rectificat regimen. Tertia respicit pedes, vt confortandos, & crura. Quarta respicit venas, vt coarctandas. Et ea complentia ex prædictis supra sunt nota. at vero sunt, qui eas incidunt, ligant, & cauterizant, ex quo accidit membris superiorib. nocumentum dictum supra in cauterizatione arthreticę, (nisi succurratur aliter, vt dictum est ibi. Et ex illis est nocumentum, quod accidit melancholiam, vel maniam pati consuetis. vnde sicut illarum apertio est cura illarum, & præseruatio, ita ipsarũ incisio, & eradicatio illarũ est causa. Inquit enim Abuha. Cum retentio euacuationis, quæ fluere solebat, aliquam ægritudinem possidere facit, eius prouocatio illius erit cura. Nocumentum quoque fit in inferiorib. accidit. n. in incisione earum extenuatio cruris, & pedis, priuatis eis sanguinis alimento, proprie si sanguis descendens fuerit purus. *Curatio.*

Et medicinæ conuenientes varicibus sunt ex simplicib. post curã superiorum. Cinis caulium epithematus pedib. & venis eorum, aut oleum de oliuis puluerizata desuper tamarice, & emplastro cum lupinis decoctis, & embrochatio cum aqua eius, & fimus caprarum epithematus, & farina fęnugr. farina raphani, & semen erucæ, & similia, & epithymi cum aqua casei, lapis lazuli, & armenus, & proprie in causa melancholica. Et ex compositis sunt hieræ magnæ virtutem ipsarum habentes.

De elephantia, & medicinis eius. Cap. 10.

ELephantia est ægritudo faciens augmentum præter naturã in mẽbris, & qñque est in vno mẽbro, vt puta in cruribus, & pedibus; & dicitur proprie elephantia quandoque in virga, vel in lingua, & dicitur trismus, & quandoque est in pluribus membris sicut accidit Nicomacho; de quo dixit Galen. ꝙ eius membra creuerunt *Elephã. ḡd.*

adeo, vt vix mouere se posset, &qñ. in toto corpore erit æqualiter, tunc erit secũda species leprę: est enim cũ melancholia in cute tota diffusa, vt in muliere nobili vidicum illud fuerit post tempus naturalis augmenti.

Et quidẽ causa est multitudo sanguinis crassi phlegmatici, vel melancholici ad pedes, quo nutriuntur, & superfluit ex eo multum, vltra illud, quod est necessarium nutrimento eorum debito, nec resoluitur; sed retinetur in eis propter suam crassitiem, quare incrassantur pedes cũ qualitate, plurimũ fine æqualitate, eo q̃ præter naturam existat. Et quandoque euentus eius ex causis est ipsarum varicum, & est, aut ex sanguine puro, aut phlegmatico, aut melancholico replente, & dilatante venas membri alicuius: vel omnium, in quib. non remanet, vt varicosæ fiant, sed transit ad membrum; vel vniformiter disseminatur in semita alimenti, & naturaliter effusi, vel symptomatice in omnibus partibus eius.

Distinguitur autẽ inter eas ex regimine antecedente, & membri colore. In sanguine.n. præcessit regimẽ multiplicans sanguinem ex pane mundo, carnib. bonis, vino rubeo, quiete, & similib. & color pedis est rubeus, & est incolumior. In phlegmatica autem præcessit regimen phlegma multiplicans ex fructibus herbis, & carnibus innatis, & piscibus in aqua, & alijs indigestibilibus, & color membri est declinans cum liuiditate ad albedinẽ, & plumbeitatem. In melancholica ẽt præcessit regimen multiplicans melancholiã ex pane opiro, carnibus antiquis, caseis antiquis, & carnibus salitis, & vino acido, & similib. Et color membri declinat cũ duritie ad nigredinem, vel est sicut color melongianæ. Et quando peruenit ad vlcerationem, ex qua timetur membri corrosio, & tunc proprie cum coarctatur in membro melancholicus sanguis, corrumpitur, & aduritur, & acquisiuit acuitatem, atque malitiam.

Cura elephantiæ, siue proprie, siue eius, quæ est species lepræ quandoque est possibilis, q̃nque impossibilis. Possibilis quidem est in suo principio, & antequã mala dispositio frigidorũ membrorũ habituata fuerit, & mala habitudo membrorũ patientiũ cõfirmata. Consistit autẽ in trib. In rectificatione membrorũ superiorũ, quo completur proprie vomitu laborioso prouocato cũ educẽtib. phlegma; vel melancholiã, cũ reiteratione ipsius. Et cũ phlebotomia ex venis partis oppositæ, vt venis manus. s. basilicæ dextræ, vel sinistræ, ac rectificatione prauæ dispositionis ipsorum. Secundo consistit in rectificatione regiminis, & completur breuiter cũ regimine extenuatiuo, quod in secunda sectione dicemus (Christo dante) Et tertio cum resolutione materiæ, & confortatione membri patientis.

Completur cum administratione stypticantium super pedem. Et ex appropriatis est lingua arietis emplastrata: prohibet enim augmentum elephantiæ, & ipsam detumescere facit. Et similiter lutum sigillatum, cũ aceto inunctum in modum cerati super membrum. Cõfortat enim à proprietate membrũ, & materiã resoluit effusam in membrũ, & prohibet materiarũ effusionẽ, vlcerationem, & corrosionem, & coarctando venas retinet sanguinẽ in eis, nec permittet eum exire. Et stæchas fm oẽm modũ administrationis, & ꝑprie in materia phlegmatica, & melãcholica, & colocynthis est mirabilis fricata, & sumpta, facit enim consistere ægritudines, & vlterius non augeri. Calamenthum quoque ipsi, & varicibus sua resolutione, subtiliatione, & incisione, & proprie si post ipsum comestum bibatur aqua casei diebus continuis, & confert varicibus, & sulphur cum resina pini, & aceto curat eam. Arbitror aũt fm hunc modum Asclepiadem curasse Nicomachum de elephãtia, vt Gal. dixit. Impossibilis autem est sanatio, vel parum cũ peruenit ad augmentum, & complementum sui, propter habituatam dispositionem prauam superiorum, & confirmatam malam habitudinem membrorum. tunc enim non speratur salus, vel parum speratur, & cum speratur, illud, quo potissime confiditur est, cura varicum, & administratio resoluentium fortium, & alchitram confert ministratum, & linitum. Cum vero speratur, vt quis non obstante cura prædicta semper augetur, melius est, vt dimittatur, & prohibeatur putrefactio, & corrosio membri cum bolo armena, & terra sigillata cũ aceto linitis. Quod si peruenerit ad vlcerationem, & timeatur corrosio, & est tunc de genere lepræ, cura non est alia nisi, vt incidatur radicitus, & proprie cum particulis colli, deinde cauterizetur, & regatur regimine proprio consolidatiuo, de ea in sectione secunda dicetur in particula apostematum (si annuat Christus) qui sit per infinita secula benedictus. Amen.

SECTIO II. DE MEDICINIS ægritudinum vniuersalium.

PARTICVLA I. & est ad omnes febres.

Sermo generalis, & proœmialis de febribus. Cap. 1.

Feb. quid. 1. aphoris. com. 16.

Galenus summus medicorum, & princeps inquit. Febris est calor naturalis mutatus in igneum, &c. Diuiditur autem in genera, & species, & hoc penes diuisionem ipsius in suas causas generales, quæ sunt fm Gal. quatuor, materialis, formalis, efficiens, & finalis. Causa materialis in qua prius apprehẽditur, & fundatur est triplex. s. membra, humores, spiritus, quod voluit Hipp. in epidemijs, cum inquit. Quæ continent, & quæ continentur, & quæ impetu fluunt, & refluunt; penes quæ in genera diuiditur, & ipsorum diuisionum species, vt infra patebit. Causa formalis, seu essentialis est calor præter naturam in ipsa notificatione expressus dicente Gal. Substantia n. febriũ in genere est calor is, qui est præter naturam; penes quem diuiditur, quia cum sit fm eum acutus, & mordax, aut erit valde, vt genus hecticæ; aut minus, vt genus ephemeræ, aut mediocriter, vt genus putridæ, quæ diuisio, et si sit fm feb. essentiã. s. calorem in seipsum contractum, à natura tñ, & dispositione sui subiecti, seu materialis causæ dependet proprie. Eadem enim caliditas fm essentiam, prout Gal. voluit in diuersis apprehensa substantijs differentibus duritie, & mollitie, seu humiditate, & siccitate diuersa, in diuersis sensibiliter apparebit. In duro.n. & sicco, acuta. In molli vero, & humido, suauis. Et si mediocris in mediocri; licet Auerr. in suis qdliber, secundo videatur sentire contrariũ, adducẽs dictũ philosophi dicentis, q̃ propria forma propriam requirit materiam, & è contrario, quod si in substãtialibus verũ sit, in accidentalibus non, in quibus prius sermo proponitur, est sentire, vt Gal. retulit esse verum. nec dubitandũ quin febris essentialiter in genere siccitatis, licet Gal. vt dictum est, innuerit, q̃ tantum in genere sit caloris, qui est præter naturã, quã quoque in genere siccitatis ostendit esse cum prædixit, q̃ est calor mutatus in igneũ, qui non solum calidus, sed etiam siccus comprobatur, quod alibi voluit, cum dixit, q̃ febris est mala complexio calida, & sicca, nam cum in genere sit vtriusque dr̃ tamen in genere caliditatis existere potius, quam siccitatis. Eoque calor qualitas actiua in eo est prior, & potior siccitate passiua, & proinde formalior, & ab eo denominatio, & ratio est sumenda. Præterea si siccitas in ea, non est perceptibilis bene respectu caliditatis, quia minus lumen iuxta maius positum offuscatur, & quia cum sit non solum febris essentialis, sed & effectiua dicente Abuha. q̃ caliditas excedẽs, & si cum temperie sit passinarum, diu durare non possit, quin in processu temporis siccius reddatur corpus, non semper à principio percipiatur, & appareat, sicut caliditas, & proprie cum in corpore humido fuerit apprehensa.

De causis in generali.

1. de differentijs ca. 1.

Causa effi. eius triplex.

Causa efficiens triplex est, primitiua, antecedens, & coniunctiua, prout Ioannitius inquit, penes quas diuiditur, vt infra patebit. Causa finalis est contrariare homini, & vniuersas eius lædere actiones, dicente Gal. vna quædam

2. aph. 18.

quædam ægritudinum, quæ ſm dyſcraſiam, eſt feb. in tantam iimoderationem erecto calore, vt & contriſtet hominem,& actioni noceat,vt & ſi neutrum habeat, & ſi quam maxime calidior ſeipſo factus fuerit, nondum febrire eum dicemus, ſm quam non differt, cum in ea omnes conueniant,& quoque ſi differant non in ſpecie, ſed in quanto,cum vna poſſit magis contriſtare alia, & nocere. qualiter autem hæc ſint infra patebit.

De cognitione feb. qualiter eſt duplex.

Verum quia febris non curatur niſi cognita, vt dixit Abuha. princeps cum ait. Et ſcias quia non eſt poſſibile, vt cures feb. niſi poſtquam cognoueris eam. Proinde ſciendũ, quod cognitio feb. eſt duplex.ſ. ſubſtantialis, & accidentalis. Subſtantialis eſt vera,perfecta,& ad curam neceſſaria,vera eſt perfecta,& certa,quia naturalibus,& ſubſtantialibus,vel eſſentialibus omnibus ſumpta eſt effectibus,& proprijs,quæ ſunt ſemper & non fallunt, quod enim naturale eſt,eſſentiale,aut proprium ſemper eſt,aut ſm plurimũ,vt dixit Abuh. Effectus quoque ſeu finis,& ſi ſubſtantialis non ſit,à ſubſtantialibus tamen immediate procedit,& eorũ virtus,& potentia demonſtratur,quod voluit Gal. & Abuh. quoque,cum ait. Virtutum autem,& operationũ adinuicem aliæ ex alijs cognoſcuntur. Omnis operationis virtus exiſtit initium, nec aliqua operatio, niſi à virtute procedit, & eſt ad curam neceſſaria, vt Galen. ait, cum inquit. Quo enim vtique ad hæc modo ſanationis copioſi erimus, ſubſtantiam vniuſcuiuſque ægritudinis ignorantes,quaſi dicat nullo modo. Qualiter autem ſit talis febris cognitio,à natura ipſa ſupra dicta dicitur, quia ab intrinſecis cauſis,quibus ſcire contingit vere,& intelligere,vt à cognitione ſuæ formæ,vel eſſentiæ, & à cognitione materialis cauſæ,in quibus ſua natura à quolibet ſuũ eſſe conſiſtit. Accidentis enim cauſa erit duplex ſcilicet ſuæ eſſentiæ in ſubiecto,vt Ariſt. dixit. A cognitione quidem formæ,vel ſubſtantiæ principalis,vel immediate. Vnde ait. Primi,& principaliſſimi generis differẽtiarũ febriũ eſt,quod ſumitur à ſubſtantia rei diuiſæ. Eſt autem vt dictum eſt eius ſubſtantia in genere caloris, qui eſt præter naturã. Ab eo enim febris eſt principaliter cognoſcenda, cuius iudex proprius tactus eſt ipſum ſentiens acutum atque mordacẽ. Conſiſtit autẽ ẽt in ſuæ cauſæ materialis ſecundaria cognitione,& mediate. Si.n.feb.eſt,in ſubiecto eſt corpore,cum accidentis eſſe ſit in ſubiecto,& ſua exiſtentia ſit in ſubiecto,prout Ariſt.dixit. Cauſa materialis,ſeu ſubiectum, ſeu ſubiectiua,in qua eſt feb. pars corporis eſt, in qua principaliter apprehenditur,& corpus vniuerſum,in quo menſuratur, extenditur,& manifeſte ſentitur(niſi quod impediat adſit,)& eſt vt ſupra dictum eſt, ſecundum quod genus eius tripliciter diſtinguitur, ſcilicet membra, humores, ſpiritus,prout dixit Hipp. in epidemijs. His enim feb.cognoſcitur,& cognita etiam per ea curatur. Cognoſcitur quidem,quia per ea notificatur,ac eſſentialiter diuiditur,& à morbis alijs ſeparatur,ſic ſubſtantialiter,& vere cognoſcitur. Notificatur quidem penes ea in ſe generaliſſime ſcilicet ſubſtantia eius tantum cum præponitur,feb. eſt calor naturalis mutatus in igneum penes ſubſtantiam ſimul,& cauſam materialem eius, ſeu ſubiectiuam, cum inquit Ioannitius,febris eſt calor præter naturam procedens de corde per arterias in totum corpus. Diuiditur quoque penes ea proprie,& ſubſtantialiter. Penes eſſentiam quidẽ. nam febris quædam eſt ſuauis caloris,vt ephemera,quędam acuti,vt hectica,quædam mediocris,vt putrida.

1. de differentijs feb. cap. 1.

Penes cauſam quoque ſubiectiuam diuiditur principaliter in genera,& ſecundo in ſpecies. In genera quidẽ. Nam quoddam genus eius principaliter in ſolidis apprehenditur,vt hectica nominatum;quia eſt multæ inflammationis,& conſumptionis. Quoddam vero principaliter apprehenditur in humoribus,febris putrida nominatum,quia multæ inflammationis, putredinis,reſolutionis,& incinerationis. Tertium vero principaliter in ſpiritibus imprimẽs,ephemera nominatum,inflammationis tantum exiſtens.

Penes quoque diuiſionem horum trium generum, quodlibet in ſpecies ſuas ſecũdo diuiditur. Hectica quidem non penes diuiſionem membrorum; quia principaliter,& proprie eſt ſolidorum tantum. Sed penes humiditates tantum eorum, diuiditur enim in primã ſpeciem,cum calor præter naturam humiditatem primam conſumpſit,& inflãmauit,ſecundum quã hecticam ſm Gal.vocauit,& vocauit ſanabilẽ. In ſecundã ſpẽm,cum calor ſecundam conſumpſit, & tertiam inflammauit,q̃ maraſmum incipiẽtem,& difficile ſanabilem Gal.dixit. Et in ſpeciem tertiam,cum iam tertiam conſumpſit,& inflammatio peruenit ad quartam,quam Gal.appellauit maraſmum completum,& impoſſibile ſanabilem.

1. de differentijs cap. 1. & 2.

Etiam putrida in ſuas diuiditur ſpecies, penes ſui diuiſionem humorum. Nam alia eſt in ſanguine,dupliciter,vel putreſcente magis,propter complexionis aptitudinem, & ſubſtantiam, & tranſpirationem difficilem, ſynocha proprie nominata de genere putridæ,vel inflãmato ſecundum modum ephemeræ non vere, de vtroque exiſtens genere febris,humoralis,& putridæ, prout eſt in humore,& ephemeræ, prout eſt ipſius inflammationis. Et quia ſanguis calidus,& humidus eſt,& omne tale apte putreſcit inflammatũ exiſtens maxime ſi à debita tranſpiratione priuetur, media talis eſt dicta inter ephemerã,& putredinalẽ. Inflammatione.n. ephemerali ex ſpeciebus,caliditate ad ſanguinẽ,& humores extenſa,& in eo impreſſa, & fit ſynocha, facile in eius putredinem deuenitur. Alia etiã putredo eſt in cholera magis apta putredinem retinere,propter caliditatem,dicta tertiana. Proinde,& ex eo,q̃ per tertium exacerbabit. Alia in phlegmate apta propter humiditatem, dicta amphimerina,vel quotidiana, proinde & ex eo,q̃ exacerbatur quotidie. Et altera in melancholia apta propter humiditatem ſubſtantialem non complexionalem, ſi fuerit naturalis, putredo enim eſt tranſmutatio humidæ ſubſtantię à nõ naturali calore. Oẽm.n. humorũ ſubſtãtiam humidã conſtat eſſe,cũ dñetur in ea aqueũ elementũ. Et ſi ſit innaturalis ex aduſtione propter humiditatẽ ſubſtantialẽ,& caliditatẽ,quam reſeruauit in ſe ex aduſtione ſm Gal.ſicut cinis caliditatẽ ignis, & eſt quartana. proinde,& quia exacerbatur per quartum,qd quare ſit non ſm aliũ modũ ſoli Deo ratio eſt ſeruanda. Sed quare hæc tardat plus,illa vero citius,& illa mediocriter diſpoſitio facit humoris, & aptitudo ad putredinem ſuæ ſubſtantiæ,& complexionis, & etiã quantitatis,vt in quintana, & ſextana apparet,à cõi talia infra dicentur. Et quidem quæ in ſanguine eſt ſynocha tm̃,& proprie eſt,cũ nullus locus ſit in ea p̃cipuus,ſeu particularis, & ſolus ſanguis ſit in venis,& ꝓinde cõcluſa eſt dicta; per eas.n. putrida fuligo cõtinue ſoluta à ſanguine cõtinue putreſcente,& non reſoluta, propter concluſionem eius in ipſis ad cor tranſit,propter continuitatem. Alię vero quia in eis cum intermiſſione propter diſpoſitionem particularum,quæ innaſcuntur; generãtium,ſ. mittentium,& recipientiũ, & attrahentium,non ſynochæ, nec concluſæ, ſed periodicæ dictæ ſunt, cum in periodis quibuſdam exacerbantur, quotidie, quarum quælibet poteſt eſſe continua,ex corruptione ſui humoris in venis proprie, & interpolata cum corrumpitur extra venas. Ex eis enim cito,& facile reſoluitur antequam particulæ aliam remittant, & regenerent ad mineram, qui in putrefactione ſuccedat,ſic quod perfecte quieſcat,& calor eius interpolatur quiete,quandiu ſuccedat alius loco ſui.

Et vnaquæque poteſt eſſe pura, & impura. Impura vero dicitur, quia ex humoribus plurimis eſt commixta; vel ſecundum partes,cuius denominatio à prædominante humore dicetur, vel ſecundum vicinitatem ipſorum ad putredinem concurrentium, & tunc erit compoſita. eius autem compoſitio,vel erit generum,vel ſpecierum,& hæc plurimum putridarum. Et erit aut ex interpolatis,aut continuis, aut vtriſque in hæmitritæo. Porro ſi putredo ab epidemia, ſeu peſtilenti aere ſit impreſſa, peſtilentia dicetur. Et ephemera quoque in ſpecies diuiditur penes diuiſionem ſpirituum. Alia enim eſt in ſpiritu vitali, alia in naturali, alia in animali. Pe-

nes causas quoque efficientes diuiditur febris, non substantialiter, sed accidentaliter magis; nec proinde notificatur, cum sint extrinsecæ, & alijs morbis cõmunes, non sibi propriæ. Hectica quidem penes primitiuam corpoream, & incorpoream. Nam alia est, quæ fit à causa procatarctica, & exteriori. Alia à causonibus multum prolongatis. Putrida etiam penes interiorem, & antecedentem, & coniunctam. Nam alia est, quæ fit à causa antecedente, vel coniuncta: quæ causa est tantum, & nõ morbus, & putredo humorum est. Alia est, quæ fit à causa, quæ est per se morbus, vt quæ sequitur aperta, vel vlcus. Penes causam primitiuã quoque, & proprie ephemera febris diuiditur, cum variet eius essentiam, & curam in specie, vel in quanto, vt infra in speciali prosecutione patebit, plurimum tñ primitiua mouet antecedentem, & qñque coniunctam, in corpore antecedente non existente. Et adhuc diuiditur febris penes eius accidentia, & naturam causæ scilicet morbi habentia, & proprie, propter eandem causam. Alia enim est cũ syncopi, alia cum stupore, alia cum fluxu, alia cũ dolore, & alia præter illa.

Curatio generalis.

Cognita ergo febre etiã per ea curetur, quia cura eius per tria generaliter indicatur, per locum, morbũ, & causam, vt in corde superius dictũ est. Vnde Gal. ait. Ex quibus duobus. s. cognoscere membrũ infirmum, & morbum, poteris cognoscere generalem eius curationem, & alibi, inutiliter quis prouidebit febribus, nisi, prius meminerit causæ. Cognita enim febris essentia, quia fit dyscrasia * iudicat eius alterationem, & quia fit calida, & sicca, * iudicatur cum frigidis, & humidis esse complẽdam, quæ infra dicentur. Et quia fit corporis vniuersi, cum pluribus, & fortioribus, quam si esset mẽbri vnius. Et quia eius calor est principaliter apprehensius in humoribus, & consequẽter in hepate, cum sit eorum principium, vt in putrida, vel in spiritibus, & consequenter in corde, cum sit eorum principium, fons, & minera, vt in ephemera, vel principaliter in cordis corpore, vt in hectica, & in eo formatur, vt in omni, tñ non dicitur febris, nisi cum caleat cor, indicat cum talibus frigidis, & humidis esse complenda, quæ spiritus, cor, & hepar, rectificent, & confortent. quapropter dixit Abu. embrochare hepar cum infrigidantibus est res maxima, & magis iuuans; nam cum æquatur, est in eo res maior, & fortasse rectificat aquam, & certe cordis æquatio multo magis propter causam iam dictam ipsius erit rectificatio. Quantitatem quorum determinat corporis naturalis complexionis cognitio, licet sit difficilis, ipsamque limitat ætas, consuetudo, tempus, regio, & aliæ circumstãtiæ, vt ait Gal. His ergo ignoratis nescimus quantum debemus infrigidare, & humectare, nec quando debemus ab eis desistere, & sic aut non curabimus, aut in contrariam dispositionem adducemus. Ad hæc quoque cum ipsa putrida ex efficiente causa humorali dependeat, & quandoque ex ea generetur hectica, & ephemera, & cõseruetur, indicabit euacuationem. Inquit enim Gal. Manifestum vero, quoniam causarum facientium dyscrasiam per euacuationem est sanatio, ipsarum vero dyscrasiarum alteratio sanatio. Et iterum ait, Facta iam ægritudo curabitur, dispositione à qua principaliter, quæ fm naturã est operatio *lædit*ur, soluta; quam & ipsam dicimus ægritudinis cãm. Attamen cũ sit talis humor in aliquo membro locatus, hepate. s. & venis, vt in cholericis, & acutis plurimũ, vel in stomacho, vt est in amphimerinis, vel splene, vt quartanis, indicat euacuationem ipsius in talibus faciendã, quæ illa respicit, rectificet, & cõfortet. Vnde Gal. Intentio sanandorũ. fm partẽ, est aliquã ex ipsa dispositione: plurima vero ex patiẽtibus particularis. Sicq; principalissimã intẽtionem cõplebis, quæ sumitur à virtute in triplici prædicta substantia existente ex similibus vnicuique conseruata. Febris ergo vere, & generaliter per illa cognoscitur, & per illa cognita medicatur. Vnde Gal. Medicina est scientia sanorũ, ægrorum, & neutrorũ scilicet signorum corporũ, & causatũ. cognoscitur quoque vere, & generaliter, propter eius causam extrinsecam, & efficientem, quæ triplex est. Primitiua, antecedens, & coniuncta, quibus omnibus habet cognosci. Quod ostendit Abuh. cum ait. Causa vero in libris medicorum est, quæ primo est, ex qua prouenit inuentio alicuius dispositionis, & fixionis in corpore humano. Finaliter quoque cognoscitur febris propter sui effectum, & proprietatem, & in vnoquoque suo genere propter eosdem. Generalissime autem natura effectus eius est, vt inquit Isaac, læsio vniuersæ læsionis corporis, & passionis, exiccatio corporis, & consumptio, ac contristare vt à Gal. dictum est, quod in vnoquoque suo genere est commune, vt superius dictũ est. Effectus enim ephemerarum est lædere sensum minus alijs. Proprietas vero est, quæ sequitur inflammationẽ suauem, & æqualem solam absque omni putredine, cum fit à sola procatarctica causa. Et incipit absque horripilatione. Et vrinæ digestio in prima dierum apparet. magnitudo, & velocitas in pulsu, & in ea nunquam velocitatem superaddere systolen, & declinatio cum vapore sudorali, & humiditate, & benigna, & suaui infrigidatione succedente illi. Generis vero febrium putridarum effectus est idem. Sed proprietas est contraria propter admixtam putredinem. Et proinde videbis eã magis lædere, & fieri à causa antecedente, & ab ea immediate incipere. Cum rigore vero, & horripilatione, & calore, mordacitas, & inæqualitas secundum diuersa tempora, & secundum primam manus immissionem, & perdurantiam eius. Et similiter in pulsibus in velocitate superaddere systolem, & cum vrinæ indigestio, & aliquod symptoma apparet secundum statum, proprium est generis putridarum, nõ tamen separabili, vt Gal. ait. Generis quoque hecticarũ effectus est maior læsio, & ariditatem videbis eã reddere corpori, & habere caliditatem extensam, & mordacem sine inæqualitate de se, addi vero & inæqualẽ fieri, sumpto cibo, post primam horã, vel secundã, & ascẽsum fieri in contritũ non contritũ, vt in putridis, & pulsum fieri durũ simul, & paruũ, & debilẽ, propriũ est hecticarũ, ex eo, quòd caliditas est acuta, in duro subiecto infixa, & absque putredine. Cognitio vero essentiæ febris est per corporis contactũ, & qualitatẽ eius mutatã in caliditatẽ, quã percipit tactus, vt dictũ est, non tẽperatã, & suauẽ, vt corporis sani, sed acutam, insuauẽ, mordacem, & pungitiuã, qualiter in febricitantibus est, vt Gal. asseruit. Et si simplex est, facilis, & cõmixta difficilis propter confusionem signorũ adinuicem earundẽ. Cognitio vero causæ materialis, vel subiectiuæ scilicet membri, si sit hepar, cor, vel splen, stomachus, vel etiam aliud ex occultis, scitur per ea quæ Gal. docuit, cum dixit. Non apparentia bona vero vniuersaliter quidem discere oportet ex læsionibus operationum, aut egestionibus, aut doloribus, aut ex tumoribus præter naturam, aut ex quibusdam horum, aut omnibus. Cognitio vero spiritus generaliter est ex pulsu, & anhelitu, quibus principaliter dispositio cordis cognoscitur, in quo omnis spiritus generatur, & ex viuacitate, & pigritia in actionibus corporis, & membrorũ, ad quæ impetu fluunt, & specialiter, ex actionibus sensus, & motus in neruis spiritus animalis causa cognoscitur. ex passionibus, & actionibus animæ. in corde, & arterijs spiritus vitalis. ex actionibus naturalibus in venis causæ naturalis spiritus demõstrantur. Cognitio quoque efficientis causæ interioris. s. humoris, ex præcedenti diæta, consuetudine, & ætate, tempore, regione, arte, & ægritudine, vt Hippo. in apho. docuit. Et exeuntibus per vrinã proprie, egestiones, & sudores, & alias regiones corporis particulares. Inquit. n. Gal. Color. n. corporis humorũ abundantiã ostẽdit. Est enim color humorũ, & nõ membrorũ, nisi forte humores concurrerint in profundũ. Et ideo significatio ex eo tantũ, non certa, sed fallax est. Cognitio vero primitiuæ est manifesta sicut proprietas, & effectus. Cognitio vero accidentalis ipsius febris non est certa, quia fallit, cum non fit ex substantialibus eius effectus, & proprijs, quæ sunt semper, sed ex accidentalibus, & casibus, qui qñque apparent, & qñque non. Et tñ apparẽt qñq; in principio, qnque in medio, qñq; in fine. Sed est cõferens coadiuuãs

ad

* *indicat.* * *indicatur.*

3. meth. cap. 13.

A. med. cap. 2.

1. aph. 2.

ad cognoſcendum,& quod eſt proprie,cum ex eo fuerit, quid occultum,vt Abuh. & Ariſt.dixit. Et ſunt color rubeus pallidus,citrinus,longitudo,& breuitas, magnitudo,& paruitas febrium,& ipſorum analogia paroxyſmorum. Dolor alicuius membri,laſſitudo,eruor. ſigna eruditatis,& digeſtionis. ſigna ſaluris, & mortis, & huiuſmodi,quę ſunt accidentalis non propria,ſicut in pleureſi dolor lateris pungitiuus,tuſis, & malitia anhelitus, & pulſus ſerrinus. Specialis cognitio febris,eſt vniuſcuiuſque febris, quam oportet particulariter curare,& diſtincte cognoſcere ſecundum ſuam ſpeciem,prout Gal. dixit,cū inquit. Quæ igitur dicta ſunt mihi,& per alios multoties dicentur. Et nota,q̄ non oportet periodos.1. circuitiones,& analogias paroxyſmorum ſcrutari ſolū, ſed multo magis ipſam ſpeciem febris,& ex hac cognoſcere eam, quēadmodum hominem per propriam formam, talis autē ſpecies,ex qua oportet diſtincte vnamquamque febrem cognoſcere, ſumi habet ex diſtinctione generis vniuſcuiuſque prædictorum. Et ſm dictum generalem modum cognitionem vniuſcuiuſque procedere. Inquit enim Gal. In ſpecialibus contineri vniuerſales oportet. Duci vero in vniuerſales ſpecialiores ex diuiſione generaliū inuentas, quæ autem ſint in proſecutione patebit ſm ordinem prædiſtinctū ipſarum ſpecierum febrium ephemerarum. Quarum curam aggrediamur ſecundum modum generalem,& ſpecialem ſuperius prædiſtinctum, ex quo quod inter alia genera facilius accidit,corrigitur. Omnis enim leptomera ſubſtantia facilius eſt alterabilis, vt ait Gal.

Diuinum. tum 1. de vſ. c.1.

Curatio generalis feb. ephe.

De medicinis ad febres ephemeras generale. Cap. 2.

PRæmiſſa cognitione generaliſſima, & curatione febrium ſecundum Serapium,ac generali cognitione vniuſcuiuſque generis eius,ſequitur cura generalis ſecundum vnumquodque genus eius. Et primo cura generalis generis ephemerarum. Conſiſtit autē ſm prætactum modum in duabus rebus. in ablatione exterioris cauſæ, & primitiua,vel interioris,& antecedentis abſciſſione. ſecundum,q̄ vera eſt, & non vera, & in febrilis dyſcraſiæ alteratione. In cauſæ quidem ablatione,vel abſciſſione. Inquit Gal. quia vera eſt cauſa,quæ febrem facit,inutiliter quis prouidebit febri, niſi prius meminerit cauſæ. Completur aūt cauſæ primitiuæ ablatio,cum priuatione ipſius,& euentatione,ac ſui contrarij introductione. Interioris abſciſſio,cum euacuatione primo, Deinde cum rarefactione cutis, vel obſtructionis apertione, & cum quibus infra in ſpecialium cura dicetur. Alteratio febris cum frigidis, & humidis interius ſumptis, & exterius approximatis non in totum corpus, cū oppilando inflamment,& detineant ſuperfluitates quocunque modo approximatæ, ſiue embrochando, infundendo, ſiue liniendo. Tantum circa ſpiritualia applicentur;ibi enim approximata tantum cuiuſlibet febris dyſcraſiam,ac exceſſum extinguunt, & ſi vapores fumoſi ex poris partiū illarum,oppilando,prohibeant reſpirare, non tollitur ex poris aliarum partium, & per pulmonis tracheam in anhelitu,quin commode expurgentur, quod contradictum aliquorum eſt. Sint autem quæ ſpiritus rectificent, virtutes confortent,& cor alterent,& totum corpus. Et cum inſpiratione aereæ ſubſtantiæ bonæ, & frigidæ naturaliter, vel artificialiter procuratæ,ac quiete corporis, & animæ. Inanitione ſuperfluorum pharmacalium fumantiū,& calefacientium,vt cum ſomno ſuo tempore,aut cū his,ex cibis,& potib. quæ vaporoſum ſanguinē gignunt,bonum,& frigidum, aromaticis,vel odorabilibus mixtis: hæc enim ſpiritus multiplicant,alterant cor,& cito virtutes confortant. Vnde Gal. Qui celerius vult reintegrari reintegretur odoribus, quæ qualia ſint, in ſpecialium cura dicentur. Et ſi quam maxime virtus ſecundum naturam ſe habens cibum dare non indiget in hac febre: non enim conuenit in prima, vel ſecunda die eum extenſam febrem fieri imbecillem,illum tamen poterit indicare, ſecundum accidens imbecillis effecta,

Eleid. que.

2. aph. 11.

vt propter malam habitudinem laborantem, & propter ſenectutem, vel quia in laborib. ſimul cum intentione ſolis,& ieiunio per totam diem fuerit,& vigilijs, & circa veſperam antequam cibetur homo intuſus fuerit à febre,& ſic exoluta virtute. Sic equidem cibum,& potum indicat dandum, non in declinatione vniuerſali completa,ſed etiam particulari. Sed etiam ſtante febre quandoque. Inquit enim Hipp. Accidentibus ſuperuenientibus virtutem diſſoluentibus,ilico cibus eſt dādus, ſed ſuis conditionibus omnibus prędiſcuſſis ſcilicet ſubſtantia,vt ſit euchymus,ideſt bonorum chymorum generatiuus;ſitque facile digeſtibilis,propter membrorum nutritiuorum diſtemperiem, & infirmitatem. Inquit enim Gal. venter infirmus non bene digerit, qualitate ſcilicet elementari, quia frigidus, & humidus, propter febris dyſcraſiam. Et ſimiliter potus,vt eſt aqua frigida cum virtus ſit fortis,niſi aliud quid obſtet. Sitque cibus multi nutrimēti abſque multa ſuperfluitate,ne tranſeat in putredinem. Et ſit pauce quantitatis,cum pauco indigeat corpus in tali febre,cito vt infra tres dies plurimum ad terminum venientem,licet non ſit acuta,quæ quia licet ſit breuis, non tamen periculoſa. tempore, vt detur cibus generaliter in declinatione perfecta,vt dictum eſt, omnis ephemeræ,& ſi conuenerit in hora conſueta, eſt melius. Hæc enim hora communis eſt eis, & putridis, niſi in quibuſdam ex eis,vt prouenientibus ex labore,vel anguſtia,vel ieiunio,vel fame,vel vigilijs,vt dictum eſt proprie in corporibus,quibus in talibus diſpoſitionibus cholera ad ſtomachum currere conſueuit, & inducere ſyncopim,præcepit enim Galen. hos cibari in principijs paroxyſmorum,& ante; ſic enim cibus datus ſtomachū roborat,vt currentes ad eum humores repellat. Et ſyncopim,ſeu cardiacam proinde ſuſpectam, vel cōſuetam fieri vetat,& à febre multorum dierum preſeruat. Si autem talis cibus non quilibet, nec reſumptiuus, qualis in declinatione ſolum conuenit; ſed ſit tantum panis infuſus in ſucco granatorum muzorum,quoniam opportunus cibus eſt ſtomacho laboranti cholerico,vel in vino lymphato,vt multiplicet ſpiritus,& velociter penetrando ad cor virtuti ſuccurrat, ſi expetat. Citam enim talis cibus facit reductionem ſecundum Gal. & quandoque oportet prius eos facere vomere cum aqua, & aceto,ſed ſuperueniente febre poſt horripilationem, præcedente vero detur vſque ad declinationem paroxyſmi, cum humores tunc currere non prohibeant, ſed ad grauedinem,& anguſtiam addant. Declinatione vero ſuccedente detur eis perfectione non expectata. Cum enim hi ſiccum habitum habeant, & exoluram virtutem,niſi prius humectentur,ac confortentur cibo,& potu, febris perfecte non poterit declinare.

Et modus dandi cibum, & potum talibus eſt,vt concedantur delitiari,in veris,& non veris maxime; vt puta patientibus ex oppilatione, apoſtemate, & nauſeatiua ſatietate nequaquam. Sed in declinatione perfecta cum diminutione,ſeu ſubtiliatione detur. Porro in talibus febribus quibuſcunq; vel plurimis cōmunis ordo eſt, vt cibus,& potus detur in declinatione incipiente,vel perfecta,vt dictum eſt. Et poſt balneum aquæ dulcis tepidæ caliditatis præmiſſum. Tale enim balneum cōmune exiſtit officium ephemerarum febrium; rarefacit enim poros denſatos venarum,& arteriarum ductus, & orificia. aperit oppilationes, ſudorem prouocat, & ſumoſas ſuperfluitates multiplicatas ex febre reſoluit, & ſpiritus reddit claros,humores purificat, & membra infrigidat, & humectat, & in quietam diſpoſitionem totum corpus adducit,ſi in declinatione fuerit miniſtratum;etiam catarrhum ſedat,ſi patiatur aduſtum. Quapropter oportet,vt primo in aere aliqualiter moram trahat. Deinde in aquam calidam intret, & ibi diutius immoretur; ante enim,ſi miniſtratum fuerit ſpiritus inflammat; alias vero inflammat,horripilat,& ad putredines febres trāſmutat: In corporibus enim immundis rigorem ex putredine gignit. Quapropter in declinatione perfecta febrium talium, & in fine tertij, vel quarti paroxyſmi ſe-

cur ius conceditur balneum,atque cibus,cum omnis superfluitas euacuata sit,& consumpta, & sedata caliditas in declinatione primi paroxysmi,vel secundi, non, nisi repletio fuerit euacuata, & alia materia, si quæ sit digesta. Talibus enim febribus tantum euacuatio competit,vt innuit Gal. commune quoque auxilium est frictio. In oppilatione enim,vel soliditate tacta,poros rarefacit, & aperit,& superfluitatibus obuiat;& liquidem multæ sint dissoluit, & ad loca oppilationum trahit magis; & incuneat: quod etiam aperitiua interius ministrata magis efficiunt. Si vero pauce,resoluit,& consumat. Non ergo oportet,vt frictio ministretur, nec aperitiuum aliquod,nisi euacuatione præmissa,& maxime si forte existat. Videtur autem,& tertia res in cura ephemerarum deficere necessaria, quæ scilicet corrigit accidentia,non autem deficit; quia dictæ duæ res communiter in omnibus sunt necessariæ, hæc autem tertia non in omnibus. In veris enim ephemeris magnitudine febris necessaria non existit, cum causam incorpoream non antecedentem habeant; in cuius digestione, diuisione,ac repulsione natura instat;non magnitudine febris,ex quibus consueuerunt insurgere accidentia,vt in putridis,prout Gal. dixit. Sed in non veris habentibus illam tantum,quod ostendit cum inquit. Proprium est putridarum secundum ascesum caloris,& statum fieri aliquod symptoma. Ephemerarum vero proprium signũ sit caloris a qualitas,& suauitas; & secundum ascesum,& statum,in quibus augentur,& sunt fortiores, nullum fieri symptoma, non tamen est inseparabile,cum non à veris appareat separari,& illud propter causam prædictam.

No. de fri-ctione.

De febre ephemera, quæ fit ex accidentibus animæ. Cap. 3.

Causa.

FEbrem ephemeram fieri ex animæ accidentibus,& alijs causis,quæ sequuntur,dixerunt antiqui. Videndus autem est modus, & qualiter fiant cum ex eo curationis ingenium habeatur. Modus ergo qualiter fiant ex animæ accidentibus est. Quoniam,vt inquit Abuh. Omnia animæ accidentia sequuntur,aut eis associantur motiones spiritus,aut interius, aut exterius,aut vtroque modo,& illud erit, aut subito, aut paulatim, vt ex hoc motiones intelligat non naturales, & naturales excludat,quæ sunt ordinatæ, licet impetu quodam veræ fiant Hipp. dicente. Quæ impetu fluunt, ac refluunt; ac in eis,quæ præter naturam, quæ subito tantum sunt,vt in dolore,dicente Hipp. in apho. Quæcunque corruptiuæ sunt fœtus,his verba gracilia fiunt,scilicet subito. Cum enim paulatim spiritus ad alteram duarum mouentur partium,sequentur,seu associabuntur animæ accidentia, vt gaudium, & tristitia temperatæ stantes cum natura, nec sequitur febris. Cum vero subito moueantur,& fortiter,animæ accidentia proueniunt intemperata,naturam exterminantia; vt est ira, gaudium superfluum,& timor; non tamen tantum,vt perducant ad mortem, sicut accidit pusillanimis, & febris in dispositis corporibus,quia calidis, & siccis magis, deinde calidis, deinde siccis vndecunque. In talibus enim corporibus sic dispositis prædictis motus in spiritibus naturam,id est calorem naturalem exterminat, quia extra naturales terminos ponit,& immutat,& etiam immoderatiam tantum exauget, quòd pertransiens ad substantialia corporis scilicet humores contentos, & continentia membra, lædat vniuersas actiones, & passiones, atque contristet, & sic febrire hominem est necesse. Et quia naturales motiones spirituum sunt, primo de principijs ad extra,vt patet de vigilijs,deinde de exterioribus ad principia,vt patet de somno. Ira vero,& gaudium primam motionem sequuntur, Ideo de febribus causatis ab eis primum dicere proposuimus. Est autem ira secundum Gal. non audacia,sed velut feruor quidam eius, qui circa cor est sanguinis,in quo prius,simulq; feruere necesse est spiritum. Cum autem feruescentia sanguinis moueatur, & simul cum eo feruear, & magis, tanquam magis aptus impellatur ad extra,vt compellat iram. Quapropter febris ex ira proueniens ephemera dicta non est humoralis.

p. aph. 33.

Signa.

Signa vero ipsius ephemeræ proueuientis ex ira sunt signa rememorationis iræ præteritæ,& demonstratiua præsentis febris: vt caliditas corporis, & effiatio,& rubedo faciei,nisi admisceatur timor,ex eo,quem forte offendit tempore iræ. Nam ex hoc remittetur rubedo faciei,& oculorum,ita vt sint rubei præeminétes exterius, vt terrentis; & hoc propter vehementiam motus spiritus ad extra. Et quandoque accidit quibusdam eorum tremor,vt quibus cholera dominatur, & natura est debilis,& resolubilis valde. In eis enim cholera simul feruens cum sanguine mouetur per sensibilia membra;quã cum natura regulare non possit,tremorem ea pungendo per modum rigoris inducit,eisque in ira præcedente tremore absque signo rigoris prouenit apparenter,cum spiritus vehementer moti exterius natura contentiua existente debili resoluantur,quare membra in suo situ non valent naturali,& debito conseruari, & vrina est rubea, mordax in emissione propter choleram dissolutam ei admixtam. Et quandoque est in eo aliqua claritas,cum ex ea non accidit perturbatio in digestione, quod est, quia calor naturalis extra egrediens ira præsente loca digestionis omisit. Et post iram quoque cum remanet resolutus digestionem complere non potest. Et pulsus est magnus,velox,plenus, & frequens propter cursum sanguinis,& spiritus ad exteriora arteriarum.

Curatio.

Cura eius est duæ res. Ablatio causæ,& alteratio febrilis dyscrasiæ. Primam rem complent sedantia ira,vt sunt inductiones, & promissiones inductæ tempore futuro,& magis apta. Et admonitiones rationabiles; quæ refrænent motum spirituum,& conuertant eos ad contrarium; scilicet interiora corporis cũ suauitate,& paulatim;quæ ostendendo mala,quę proeuerunt ex consecutione ipsius aliquem timorem incutiunt. Et occupatio in lætificantibus ex fabulis, ac cantilenis placidis,atque ludis,& mirabilibus, quæ spiritus reddunt in actione claros, & quietos.

Secundam rem complent quæcunque ex medicinis exterius omni tempore applicatis infrigidando,& humectando spiritum conuertunt interius versus cor alteratum detinent,& confortant, & ex magis proprijs ad hæc complenda est oleum rosatum à Galen. inter cętera commendatum. sua enim frigiditate, & humiditate febris dyscrasiam alterat exterius inuẽtum, cum innouatione,& maxime circa spiritualia membra,& subtili substantia penetrando in profundum corporis humectãdo infrigidat magis spiritus, & membra; ad quod adiuuat sua moderata styptica itas impellendo ipsam interius,quæ etiam spiritum impellit interius, & inspissando,& stypticando retinet,& sua aromaticitate confortat ipsam virtutem,& cor. Et quæcunque ex cibis,& potibus, & medicinis interius sumptis infrigidant, & humectant. qualia sunt ex cibis hordeaceum, & cibus factus ex cucurbita, & ex fructibus citruli, & melones,& ex herbis,portulaca,lactuca,chrysolocanna, & similes. Et ex fructibus pyra,sebesten,& similia. Alterant enim dyscrasiam,& obtũdunt choleram, & vrinæ acuitatem, & naturam leniunt,quæ in eis est plurimum constipata. Et ex potib. quales sunt, aqua hordei,& frigida (nisi fuerit quod prohibeat.) & interdicatur vinum omnino,donec sedetur caliditas. quoniam inflammat spiritum,agitat choleram,& impetum eis præstat ad motum,nisi ad resolutionem deuenerit,quo casu lymphatum bene est concedendum. Et ex medicinis,semina communia,quæ alterando prouocant choleram,& commotam cum vrina educunt. Et ex illis est mel,casia fistula,siracost,& tereniabin,& similia,quę leniendo eorum constipant materiam,& lubrificando ipsam educunt. Hora autem ministrandi prædicta est declinante ira, & febris paroxysmo, nec oportet quod interueniat balneatio cum aqua calida, quoniam inflammat spiritus, & eos ad exterius magis trahit; nec etiam cum frigida, quoniam fumos cholericos retinet, nec resolui permittit; sed cum spiritibus

tibus intra conuertit. Et cum corpora sint nuda carne radicalia membra nocent, & maxime si sint ex resolutione debilitata. Post quę concedatur per horam somnus, quoniam calorem, & spiritum reuocat, & intus tenet humectando, inspissat, resoluit, & confortat, non tamē sit multus, & profundus, ne ad inflammationem perducat.

De febre ephemera, quæ fit ex gaudio. Cap. 4.

Causa. FEbris ex gaudio prouenit sicut ex ira, quia spiritus, & calor mouentur ad exteriora subito, & fortiter si superfluum fuerit, vt superius dictum est, differenter tamē. In gaudio enim virtus in corpore manens ante ipsum mollificatur: deinde cum spiritibus ad exteriora progreditur corporis, & cum valde superfluum fuerit, resoluitur, & sequitur mors. Cum verò non multum excesserit, quia eius causa non fuerit multum ardua, & excedens, nō resoluitur; sed in motum inflammatur, & febrem accendit. Quemadmodum, & in ira, in qua si multum excedens fuerit, & superflua, virtus corporis non dissoluitur, aut vt egrediens resoluatur, sicut in superfluo gaudio; immo retinetur aliqualiter intra, cum timor sit permixtus in eo, vt Serapio dicit, quare non sequitur mors, sicut in illo, & tamen febris ex eo proueniens erit sicut febris *Signa.* causata ex ira. Signa eius sunt proxima illis signis, quia in specie similia, non tamen in gradu æqualiter excedentia, præterquam in signo oculorum, & pulsus; non enim *Cura.* est forma eorum terrentium, sed gaudentium. In pulsu quoque est sequentia minor quàm in febre ex ira. Et proinde cura illius similiter proxima erit.

De febre ephemera, quæ fit ex tristitia. Cap. 5.

Causa. TRistitia, & cogitatio, quia motionem spirituū paulatim ad interiora sequuntur, vt plurimum febres non faciunt, nisi cum magis plurimum sit perdurans, tunc enim licet motio spirituum sit ad interiora, paulatim tamen associantur motiones ipsorum cum eis magnæ, plurimæ, & perdurantes, agitante spiritus intra, & commotiones de corde ad cerebrum, & e conuerso; quia inflammantur, & febres facit, & maxime si accidat motus laboriosus, in quærendo rem perditam contristantem, quæ inueniri non potest.

Signa eius sunt color pallidus faciei, igneitas vrinę, & acuitas eius in emissione percepta, propter dominiū caliditatis, & siccitatis in interioribus corporis, & motum cholerę multiplicantem ex inflamatione caloris sequentis motum sanguinis, & spiritus ad interiora. Et propterea etiam oculi sunt submersi cum quiete, & subclusione, ad quod adiuuat resolutio superueniens. Deinde accidit illis contrarium. Et pulsus debilis ad paruitatem, & depressionem tendens non valde, & etiam in eo saltus ex subita reditione spiritus ad exteriora, & proprie cum solicitudo inquirendi perditam rem insurgit.

Cura eius est duę res, sicut cura febrium prędictarum, scilicet ablatio causæ, & alteratio febrilis dyscrasiæ. Intentio tamen communis in eis contraria est eis, quæ in illis. Prima autem est ablatio cogitationis, & tristitiæ, quam complent dimissio studij; & prudentiæ, & conuersio ad solatia plura, & diuersa, quæ spiritum retrahant de interioribus ad exteriora, ipsumque reddant hilarem, & iocundum, & spes inueniendi rem perditam contristantem, vel aliam meliorem. Secundam rem complent quę cumq; ex medicinis stante paroxysmo exterius approximaris, & circa cor maxime infrigidando, & humectando, spiritus de interiorib. trahunt ad exteriora, vt est fricctio cum aliquo oleorum infrigidantium, & humectantium absq; flypticitate, vt est oleum violatū, de cucurbita, de nenupharе, & similia. Et epithemata supra pectus ex mucilagine tragacanthi, psyllij, aquæ endiuiæ, ros. & nenupharis, portulacæ, & melonis indi, & modico croco, & balneatio in tinis declinante paroxysmo, in qua sit aqua temperatæ caliditatis, & decoctionis alicuius prædictarum medicinarum plurima, in qua sit introitus frequens. Post quod vngatur cum aliquo prædictorum, & mulgeatur lac mulieris. Complentq; eam quæcumq; ex cibis, & potibus infrigidant, & humectant, nutriūt cum aromaticitate, leniuntque naturam, quales sunt, quæ superius dicta sunt. Et iura pullorum, & gallinarum, & potus temperati vini. Nihil enim secundum Abuha. est, quod tantum humecter, quantum balneum in tinis, & vinum temperatum, quod exiccando calorem naturalem, spiritum mouet ad exteriora. Inquit enim Galen. Vinum temperatum totum corpus calefacit, membra perforat, calorem naturalem excitat, & humores cōtemperat, humectando remouet vigilias, & attrahit somnū, quoniam spiritus, & virtutes animales quiescere facit, ac prohibendo resolutionem restaurat.

De febre ephemera, quæ fit propter angustiam. Cap. 6.

Nota. ISaac inquit interest inter tristitiam, & angustiam. Licet conueniant in motu spirituum ad interiora. Nam tristitia ad rationalem pertinet virtutem in cerebro existentem. Angustia vero ad spiritualem in corde permanentem. Ideoque angustia est plus causa phthisis quam tristitia. Est autem angustia motus spiritus, & calotis ad interiora spiritalium cum reclusione *ibidem*, & impotentia extensionis eius propter debilitatem, & prohibitionem. Cum enim interius recluduntur in sanis ex aliqua causa procararctica, vt est amor rei, quæ haberi non possit, timor perditionis honoris, & sensus, licet tamen paulatim reducti in seipsis agitentur, & comoueantur interius, propter sanguinem currentem cum spiritibus intra, & fumum coarctatum *ibidem*, vel propter pœnitentiam causæ nequeunt extra exire quærentes viam solicite, quæ primam consequi, & secundam valeat euitare. quare inflammantur, & accidit inquietudo in membris cum in ordinato motu, & si inflammantur in corpore toto, non in spiritualibus tantum, febrem accendunt.

Signa eius sunt similia signis eius, quæ proueniunt ex tristitia, sed sunt magis intensa, propter maiorē motum caloris, & spirituum ad interiora. Et quia est cū reclusione, & impotentia extensionis ad exteriora, pulsus erit in hac minor, debilior densus, & sine saltu. Et signa angustiæ prouenientis ex amore sunt, macrescentia corporis, citrinitas corporis, inquietudo membrorū, & quandoq; febris. Quæ considerauit Gal. in Regis filio, qui passus extitit ex mulieris amore, qui heros dicitur, i. solicitudo melancholica quędam ex amore ad mulierem, qualis est dicta. In qua cum audit patiens, aut videt mulierē, quam diligit, pulsus eius manifestabitur saltu, & inæqualitate, & fit diuersus, & corrumpitur sermo eius, & cessante, vel non apparente illa, redit ad illud quod fuerat prius.

Cura eius est cura illius, fortior tamen propter causam prædictam, sintque frigida exterius applicanda magis remissa, interius vero minus, & magis intensa.

De febre ephemera, quæ fit ex timore. Cap. 7.

Causa. EX timore qualiter ,pueniat febris, & qualiter mors, supra capitulo de febre ex ira conueniente dictū est, proprie quidem quemadmodum ex angustia. In vtraque enim motus spiritus est idem, quia ad interiora: motus vero diuersus. Nam in angustia paulatim, in timore verò subito ad interiora mouetur, & commotus manet, & ibidem reclusus, propter præsentiam causæ ibidem; & agitatur, & commouetur, & inflammatur: & deinceps propter contiguitatem, quæ ad spiritus corporis, & membrorum ēt in vniuersō corpore inflammatur, & accenditur febris. Et quandoque adeo ad interiora cum subitaneitate mouetur, q̄ suffocatur ibidem, & sequitur mors.

Signa eius sunt proxima signis illius, quia in specie conuenientia, differentia in excessu. Et propterea diuersitas, & tremor in pulsu est in hac maior, præter quā in forma oculi; in hac enim forma oculi est forma territi: in illa vero quasi suffocati.

Cura

Cura eius est proxima illi, quare oportet, vt primo auferatur causa timoris, & adducatur causa securitatis. Deinde ministrentur infrigidantia, & humectantia ex cibis, & potibus, & medicinis interius, & exterius, & principaliter supra cor, quæ virtutem habent trahendi spiritum, & calorem ad exteriora, confortandi, & præstandi gaudium, & iucunditatem, quæ ibi sunt dicta.

De febre ephemera, quæ fit ex syncopi. Cap. 8.

Pauſa. SYncopis ex ephemera proprie non contingit. Et si ephemera contingat ex syncopi raro est, & non proprie, cum ex defectu spiritus, & caloris contingat, qui non febris, sed infrigidationis est causa, nisi cum ex aliqua prædictarum proueniat causa, vt puta timore, vel angustia, vel tristitia magis, ex quibus remansit superueniẽte syncopi in spiritibus aliqua calefactio, quæ propter diuersum motum, qui in syncopi accidit in spiritibus, de intus ad extra tractus beneficio medicinæ inflammatur quandoque, & expanditur ad vniuersum corpus, & sic sebrem accendit, quæ à syncopi, cuius gratia caliditas ad terminum febris accrescit, sortita est nomen.

Signa eius sunt antecessio syncopis ex aliqua exteriori causa, & præsentia debilitatis virtutis cum debilitate motus, & pulsus in diuersitate ipsius. nam est cum primo cadit, & occultatur, cum vincit frigus in timore, angustia, & tristitia; & deinde fit velox, & manifestatur, cum expanditur calor, & spiritus ad exteriora.

Cura eius est tres res. Prima succurrit syncopi, vel virtutis debilitati, quæ suo loco superius dicta est. Secunda causam syncopis, & debilitatis aufert, quæ his similiter est narrata. Tertia febrilem dyscrasiam aufert, & extinguit, quæ etiam ex prædictis est nota.

De febre ephemera, quæ fit ex labore. Cap. 9.

Cauſa. NOmen laboris hic nimium motum ostendit, qui causa febris ephemeræ potest esse. Si enim motus quilibet calorem corporis efficit fortem, ipsum flabellando, & excitando cum frictione membrorum, qua partes in eis igneæ reducuntur ad actum commouendo humores, & spiritus (mouentibus enim nobis, mouentur ea quæ sunt in nobis) nimius motus incendet illum, & inflammabit, & ad alia subiecta corporis excedendo faciet peruenire, & si insuetus sit in lædendo, & molestando, febrem accendit, maximè si in sole, vel circa calidam exerceat materiam, in ieiunijs, atque extensis vigilijs occupantibus horam somni. Inquit enim Abuh. Multæ vigiliæ corrumpunt complexionem cerebri aliquo siccitatis modo, quorum vnus est, vt calor in animali spiritu facile accendatur, & inflammetur in cerebro, & vniuerso corpore dilatetur, & lædat.

Signa eius sunt signa rememoratiua præteriti motus, & exercitij laborioſi, & demonstratiua præsentis, vt magnitudo, & necessitas in anhelitu, calefactio corporis totius in iuncturis vero addita super reliquas partes extremorũ, & lassitudo, & pulsus magnus, & velox absque duritie, nisi ad resolutionem perduxerit; tunc.n. erit durus, & tussis sicca sequetur, & vrina est citrina, & substantiæ mediocis, nisi ex resolutione facta sit subtilis, & pallida.

2. aphor. 41. Cura eius est duæ res. Ablatio causæ, quæ est laboris priuatio. Completur autem quiete. Inquit enim Hippo. In omni motione corporis cum cœperit quis dolere, quiescere statim remedium est. Secunda est alteratio febrilis dyscrasiæ. Completur autem cum his, quæ ex medicinis exterius applicatis infrigidando, & humectando lassitudinem prouenientem ex exercitio tollunt; quales sunt declinante paroxysmo, balneatio in tina aquæ dulcis, & temperatæ caliditatis, & effusio eius super iuncturas, & musculos multa. Inquit enim Gal. Quoniam lassitudo ex exercitio facit accidere in corpore duas causas, quarum vna est, quia corpora similium partium exiccantur, & altera est, quia loca vacua, quæ sunt inter ista membra replentur humiditate, quę non est bona iuuati-

2. de simpl. med. fac. ca pit. 12.

ua naturalis; si non est illud, non est repletio humida, immo est subtilis mordicatiua, calida. Balneum quidẽ cum aqua dulci est de reb. magis cõferentib. vtrisque, & illud, quia aqua dulcis temperata caliditate sui resoluit acquisitam caliditatem, & superfluitatem caliditatis subtilis, & sui humiditate rectificat, quod iam accidit corporis intestinis. Et propter illud, quod effunditur de ea super corpus, deforis occurrit; & effunditur facilíorib. modis, quod egreditur de ea in poris egreditur ab ea in velocioribus horis, præter quòd sit hic retinens eam penitus, permisceat oleum cum hac aqua, & præcipue quando inungitur homo cum eis vtrisque simul humectatione multa. Tale autem oleum erit, vel simplex, & dulce, vel violatum, vel rosarum proprie, de quo dictum est supra; & in iuncturis cũ eo sit permixtum aliquid ex oleis, vt de semine lini, vel oleum chamæmeli, quæ sunt propria. Nam quod est ex semine lini sua temperata caliditate confortat, lenit duritiem iunctturarum principaliter patientiũ, & ab alterius olei frigiditate defendit. Oleum verò chamæmeli vltra hoc, & iunctturarum, & lacertorum remouet lassitudinem, plusquam reliquę medicinæ; quoniam caliditas est similis caliditati animalis, vt dixit Abuh. Completur vero cum his, quæ ex cibis, & potibus, & medicinis interius sumptis nutriunt euchymæ, infrigidant, & humectant, quales sunt cibi, quorum paucitas nutrit plurimum propter debilitatem digestionis. Et etiam ex carnibus, dictis, iuribus earum; & vitellis ouorum, & potus vini temperati, fructus, & alij dicti superius. Et somno, qui, & si defectus associetur stomacho, ad quem humores omnes consueuerunt concurrere, ante paroxysmum, parum, vel in ipsius principio concedatur, vel non expectata declinatione perfecta. Nisi enim talia corpora rehumectentur cibo, febris perfecte nullatenus declinabit, vt ait Gal.

De febre ephemera, quæ fit à calore exteriori. Cap. 10.

CAlor exterior, ex quo prouenire potest febris ephemera, est duplex. Aut enim est ex his, quæ exterius tangũt corpus, vt sole, igne, balneo. Aut ex his, quę ipsum ingrediuntur, vt cibis, potibus, & medicinis. Calor solis in spiritũ magis imprimit animalẽ principaliter, & immediate caput attingit, & spiritum eius inflammat, quia pertransiens ad alia principalia, & corpus totũ lędendo, & molestando febrem accendit. Calor ignis, & balnei in vitalem spiritũ imprimit magis, quia aer immutatus ab eo p̃ primum ad cor trahitur per inspirationem, vt cum fuerit superflue calefactum, vel moram nimiã traxerit, qui in eo inflammat spiritum, & totum corpus, & lędendo febrem accendit, qua vitalis spiritus in corde, & alijs mẽbris corporis euentatur. Calor vero cibi, & potus imprimit magis spiritum naturalem; quoniam cibus, & potus ad hepar peruenit prius cum eius calore, & si prius peruenerit ad stomachum, ibiq; alteretur antequam alteretur cum calore immutato, ad hepar etiam peruenit, & priusquam ad alia principalia, dicente Galen. cum inquit. Cibus in stomacho est quid habentis, ad hepar de stomacho trahitur; & dum alterantur naturalis calor, & spiritus alterans inflammatur ex ipsius caliditate, prout Gal. dixit. Quapropter febris ex calore solis prouenies appropriata, seu comparata extitit spiritui animali. Prouenies ex igne, seu balneo comparata est spiritui vitali. Et quæ prouenit ex cibo, vel potu calido, vel ex medicina, spiritui naturali.

Gal. de cau. morb. ca. 2.

Signa febris, quæ est à calore solis sunt signa rememoratiua præcedentis causæ, scilicet moræ sub solari radio, & demõstratiua febris, vt est caliditas vehementior in exterioribus corporis apparens, quam in interioribus, & magis in capite cum ariditate, & si corpus fuerit immundum, & caput calidius, & graue propter repletionẽ, quam traxit ad ipsum caliditas ex corpore toto. Et proinde oculi calidiores, & rubicundiores apparet cum ariditate, & venarum repletio in eius temporibus, & vniuerso

uerſo capite, & ſitis, quæ in hac febre, magis quàm febre ex denſitate frigoris, color corporis, & aduſtiuus, & fuſcus. Et * impulſio arteriarum minor velocitas, & frequentia, reſpectu caliditatis cutis, & ſimiliter in anhelitu, quia principalis impreſſio non peruenit ad cor, ſed ad cutem. Et vrina eſt tincta, & rubea parum.

* in pulſu.

Et ſigna eius, quæ fit à caliditate ignis, & balnei ſunt duplicia communia, & propria. Communia ſunt rememoratio præcedentis cauſę. Sed propria ſunt, nam quę accidunt ex calore balnei ſunt ſimilia illis, niſi quia exteriora corporis cum caliditate vehementiori non arida, ſed mollia ſentiuntur. Et ſi corpus ſit molle humoribꝫ. plenũ, quandoq; deueniet ad rigorem, & febrem multorũ dierum, & aere frigido magis iuuatur quàm potu.

Et ſigna eius, quæ fit ex cibo calido actualiter, & potentialiter, vel potu vini, vel medicinæ, vt nectaris ex calidis ſpeciebus valde, ſunt ex ſignis illis contraria, quia caliditas in interioribus maior, ſenſus ardoris in ſtomacho, fumoſa eructatio, & ſitis, & iuuatur potu frigido, & magis quàm aeris frigidi inſpiratione, & pulſus, & anhelitus maior, & ſuperflua primæ, & ſecundæ digeſtionis ſunt colorata valde.

Curatiu.

Et cura eius, quæ fit à calore exteriori eſt duplex, ſcilicet generalis, & ſpecialis. Generalis eſt communis ei, ex quacumq; prouenerit cauſa, & eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & alteratio febrilis dyſcraſiæ. Specialis eſt diuerſa. Cum enim ex prima cauſa prouenerit, cauſæ ipſius ablatione cõplebitur. Si ex Sole proueniat, cum mora in aere frigido per ſe cooperto, & Sole, & igne priuato: vel vmbra, & artificialiter infrigidato, vt ſupra, & infra dicetur. Si vero cibo calido, complebitur vomitu, vel ventris ſolutione cum enemate ex aqua hordei, oleo violato, & zucchato violato, & infrigidant humectando. Cum vero ex potu, cum his, quæ curare habent ebrietatem, quæ infra in ephemera ex repletione dicentur: ex quibus proprie eſt crocus cum rob bibitus, & proprie granatorum, & coriandrum. Alteratio quoq; febris in primis completur, cum his quæ ex medicinis exterius approximatis infrigidare habent, cerebrum principaliter, & conuenienter, cor, & hepar; quales ſunt infuſiones, & embrochationes ex frigidis, & aqua frigida ſupra caput raſum. Et conueniens eſt effuſio, quæ fit cum vrinali pleno aqua frigida ſumitati capitis applicato, & diu retento. Et ſaccellationes, & epithemata ſupra pectus, & hypochondriũ, quæ ſuperius in cura cordis, & hepatis ſunt dicta, quæ communia ſunt in ambabus. Et in ea, quæ eſt ex tertia cauſa, pura ex igne, vel balneo, cum his quæ potibus, & medicinis exterius ſumptis habent infrigidare, & humectare, vt aquæ frigidæ puræ, vel cum iuleb violato denuphare, & ſimilibus, vt diuretica frigida, & declinante paroxyſmo cum balneo aquæ tepidæ caliditatis. Cuius eſt effuſio, vt ſit multa ſuper membrum principaliter paſſum, quoniam etiam ſoluit febrem, & humectat.

2. aphor. 41. Inquit enim Hip. Si febris non à cholera habeatur, aqua calida multa capiti infuſa ſoluuio fit febris. Et deinde cum frictione alicuius olei prædictorum. Et deinde cum cibis frigidis, & humidis dictis, & potu vini bene lymphati, quæ communia ſunt ei ex quacumque cauſa prouenienti, & ſi quandoque coryza accidat, & catarrhus, deinde iuleb cum aqua tragacanthi tribuas. Poſtea balneabis in aqua dulci enecrata, quæ inſpiſſat materiam. Et deinde tragacanthum in ore teneat, & ſi expedit, quia ſit acutus, diapapauer, & quæ eius ebrietatem corrigunt, & quæ dicentur infra.

De febre ephemera, quæ fit ex dolore. Cap. 11.

Cauſa.

DOlor quandoq; ephemeram febrem accẽdit. Cum enim fit diſpoſitio, quæ ſenſibilibus membris innaſcitur, ſecundum quam contriſtatur animal ſecũdum Galen. ſpiritus ſenſibilis in eis exiſtens contriſtationem percipiens ſubito ad principium virtutis animalis ex harmonia naturæ retrahitur, vt referat illam ipſi, & tũc natura ſolicita circa regimen corporis ſe munit, & præparat ad loca dolentia defendenda: trahitque ad ſe ex alijs partibus corporis ſpiritum, carnem, & ſanguinem, ceu propria inſtrumenta; vt tranſmittat ad illa, dicente Hippo. in apho. Duorum dolorum, qui ſimul fiunt non ſecundum eumdem locum, vehementior denigrat alterum. Si ergo ex locis, in quibus eſt neceſſarius concurſus, & ipſorum potentia valde retrahit, vt ſubueniant apparenti neceſſitati maiori; * quanto magis retrahit ex illis, in quibus neceſſitas nulla concurſus exiſtit, quatenus ſuccurrat nouo dolori ſymptomatis, quæ tacta impetu quodam tranſmittit, & ſubito, vt ſuperius dictũ eſt, ad defendendum illam. Ex quo neceſſarium eſt illam inflammari, & durante dolore in loco illo ferueſcere, & maxime ſi acutus exiſtit. Et exinde ad naturæ principium iterum redire, & alia corporis ſubiecta extendi, & lædentem, & contriſtantem, & ſuperaccendere febrẽ, & cum ſuperfluit corpus in contrariam diſpoſitionem infrigidationis, ex ipſius caloris reſolutione reducere. Signa eius ſunt, quæ præſentem febrem demonſtrant, atque dolorem. Et ſunt tactus corporis calidi præter naturam, & ſenſus doloris acuti apud infirmum, in aliquo membro ſenſibili ſui corporis valde; vt in lacertis, ſtomacho, villis, iuncturis, & capite proprie; & partibus eius, vt oculis, & dentibus, & auribus cum calore augmentato in eo protrahente dolorem. vnde Abuh. Dolor capitis febrem declinatã facit redire ad augmentum; quę ambo abſque infirmi relatione medico poſſunt eſſe nota, ex frequentia anhelitus, iuncta modo cum paruitate, & raritate, modo vero cum velocitate, & magnitudine. Vnde Hipp. in prognoſticis dicit, Spiritus, ſi quidem frequens ſit, dolorem, & ſucceſſionem ſignificat, ſuper his, quæ ſunt ſupra diaphragma; quæ ſimilis pulſus etiam indicat. In talibus diſpoſitionibus cum ſpiritu pulſus concurrit, & eſt cum duritie, & ſerrinus; quoniam acutus dolor proprie in neruoſis exiſtit. Et vigiliæ, ſitis, & exeuntia colorata, quamdiu ad reſolutionem caloris, & ſpiritus non perducat.

1. aphor. 46.

* tanto.

Et cura eius eſt duæ res. Prima eſt doloris ſedatio, quæ ſupra in ſoda, pleureſi, ſtomacho, & colica, & iuncturis eſt dicta. Secunda eſt alteratio febrilis dyſcraſiæ. Completur autem cum his, quæ in cura ephemeræ ex labore ſunt dicta. Et cum vini prohibitione omnimoda, & proprie ſi ex dolore capitis ſit cauſata. Vnde Hippo. cum vero capitis dolorem timeas, aut mentis percuſſionem, ab vſu vini ſummopere eſt cauendum; diſſoluendo enim humores, ebullitionem præſtãdo eis, & impetum, vel effundendo, commouendo, dolorem auget ſimul, & febrem (niſi dolor ipſe a crapula ſit cauſatus.) Vnde Hippo. in lib. de crapula, talem poſuiſſe aphor. inuenies. Quem heſterna laborem infert thorexis, 1. vini potatio, diluculo craſtina rebibitio reſoluit, nec mirum, cum ex crapula multiplicatos vini vapores, qui magis quam ceterorum membrorum capitis doloris ſunt cauſa, vel alterius conſimilis eius ſymptomatis nocte intermedia prædigeſtos in ſomno, calor naturalis vini moderata rebibitione diluculo conſortatus diſſoluat, & perforando membra extra corpus ſtatim excernat, ſoluit dolorem; concedendum eſt enim talibus vinum hoc modo, niſi febris obſiſtat, vel aliud accidens contradicat, quod non contingit in ephemera ex ſeipſa, cum eius calor magnus non ſit, nec attrahens ſymptomata, vt eſt dictum. Calor quoque vini ſit debilis, & remiſſus reſpectu eius, quod eſt temperatum, quod Gal. oſtendit cum inquit, Vinum cognoſces vtique alibi dantem me, his vniuerſis, ſ. ephemeram patientibus, quod aquoſum viſu, & virtute; melius enim eſt aqua * hic vinum, per omnia digeſtioni coadiuuans, vrinam, & ſudorem prouocans, & vniuerſas excreationes. Vinum enim temperatum totum corpus calefacit, membra perforat, humores contemperat, calorem naturalem excitat, & vt digeſta materia, & apertis vijs vniuerſas excreationes vtiliter moueat, ſicut ipſe in commento apho. oſtendit.

1. prog. 37.

Nota.

De

De febre ephemera, quæ fit ex vigilijs. Cap. 12.

Causa. VIgiliæ nimiæ febrem accendunt ephemerā in ſpiritu animali generaliter. quemadmodum, & nimius motus. cui valde ſunt ſimiles aliter tamen, & aliter. Exiccando enim cōplexionem cerebri, & ipſum animalem ſpiritum circa actionem ſenſus, & motus, commouendo, & agitando efficiunt, vt in ea calor prius, & facile igniat, de cerebro ipſo ad corpus tranſiens, & mēbra alia contriſtans, quoniam febrem accendit. In motu vero calor eſt incipiens ex lacertis, & iuncturis, & de eis tranſit ad totum corpus.

Signa eius ſunt ſigna rememoratiua vigiliarum antecedentium, ſicut eſt palpebrarum grauitas, vt difficulter aperiantur, & inflatio earum, & faciei, & cibi indigeſtio multiplicans vapores, & citrinitas, & profundatio oculorum propter ſiccitatem, & reſolutionem. Et pulſus ſpaſmoſus, durus, & tenſus, ſicut chorda corrigiarum tenſa, vel contracta, & debilis propter eandem cauſam. Et vrina ſubtilis proinde, & alba, niſi propter febrem inflammantem. Vrinæ enim vigilantium, vt plurimum ſunt albæ. Et demonſtratiua etiam ſigna, vt caliditas præter naturam in corpore vniuerſo, cum ſiti, & priuatione, ſeu impotentia dormiendi. Inquit Galen. Siquis certa ora dormire conſueuerit, & ea hora tranſierit ſuper vigilias, cum deinceps velit dormire, nō poteſt; quoniam vaporem, qui cauſa eſt ſomni, vigiliæ præcedētes reſoluerunt omnino.

Et cura eius eſt generalis, & ſpecialis. Generalis eſt cura ephemeræ ex labore, & nimio motu. Specialis autem eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & prouocatio ſomni. Completur autem cum his, quæ exterius, & interius approximandæ ſupra in cura phreneſis, doloris ſtomachi, & iuncturarum ſunt dicta. Ex quibus eſt balneum, & poſt ipſum vinum lymphatum, & multum; quia magis inebriat, & humectat, & dormire facit. Et cibus frigidus, & humidus, non expectata perfecta declinatione conceſſus. Secunda eſt alteratio febrilis dyſcraſiæ, cum his, quæ ſupra in nimio motu ſunt dicta, & principaliter ſupra cerebrum applicata.

De febre ephemera, quæ fit ex quiete. Cap. 13.

Cauſa. SOmnus, & quies febrem ephemeram debent accendere e contrario motui, & vigilijs, cum ſint illis contrarij, & inter ſe ſimiles, dicente Abu. Somnus quieti vehementer ſimilis exiſtit. Vigilia vero motui. Sed cū per ſe tantū non accendat, quinimo diſpoſitio corporis operetur, quaſi in accendendo ipſam conueniunt. Et licet quies de ſe ſit infrigidans, & humectans per accidēs erit inflāmans, & febrem accendens, ſimilis cum ſomno. Et ſi perdurauerit tempus eius, calefaciet corpus caliditate extranea: quoniam diſſoluit humores per corpus, & in calidos vapores cōuertit, maxime ſi cholerici ſint humores; nec reſoluuntur, maxime ſi quies ſuccedat, quia retinentur, & retenti inflammant per ſpiritum naturalem, & alios; & ex eis tranſit inflammatio ſubiecta corpori reliqua, & lædendo, & contriſtando febrem accendit.

Signa eius ſunt ſigna rememoratiua ſomni præcedentis, & demonſtratiua ipſius, & febris præſentis; qualia habentur ex relatione infirmi, & inuentione caliditatis præter naturam in corpore, & præter hanc ex diſpoſitione oculorum, vt ſuccluſione palpebrarum; & lippitudine, & habitudine corporis humida, & pinguoſa plurimum, & turgiditate membrorum, & pigritia animæ, & corporis, & decoloratione, & frequenter ex denutricatione ac macreſcentia corporis, Inquit enim Hippoc. Derelinquentes exercitium hecticam frequenter incurrunt. Et pulſus repletio vaporoſa, & mobilis, & vrina ſpiſſa cum ſedimine multo, & crudo.

Et cura eius eſt duæ res. Ablatio cauſæ, & alteratio febrilis dyſcraſiæ. Prima contrariatur primæ, quæ in cura febr. vigiliarum eſt dicta. Et cum contrarijs habet E compleri. Secunda eſt ſimilis ſecundæ, quæ in cura illius eſt opportuna. Differunt tamen in gradu, quia debet minus ad frigiditatem, & humiditatem accedere. Et balneum magis reſolutiuum, & minus humectatiuum eſt conueniens. Exercitium temperatum, & diminutio cibi, & ſubtractio vini.

De febre ephemera, qnæ fit ex fame. Cap. 14.

FAmes ephemeram febrem quandoq; accendit, Quo Cauſa. niam vt Gal. ait, Fames corpora exiccat per accidēs. In tolerantia. n. eius, calori naturali, ſubtracto pabulo alimenti calor ipſe in humores corporis, agit, couſq; depaſcit, & conſumit, & ſic corpus exiccat, & agendo intendi tur, nec obtunditur, ſed inflammatur in naturali ſpiritu primo, deinde in alijs, & ex eis ad reliqua corporis ſubiecta pertranſit, & lædendo, & conſtringendo febrem accendit. Similique modo, & ſitis ſuper accendit illam. In tolerantia enim eius, potu, & frigida irrōratione priuatæ particulæ areſcunt, in quas agens naturalis calor incenditur. Nec obtunditur cum deficiat humidum. Sed potius inflammatur in ſpiritu naturali primo, deinde in alijs. Et de eis ad alias corporis partes tranſit, & lædendo, & contriſtando febrem accendit.

Signa eius ſunt eſuries, & ſitis præſens, vel earum reliquiæ remanentes, defectio corporis, pulſus debilis ad duritiem tendens cum frequentia, priuatio ſomni. Vrina xantha, & pauca, & ſimiliter egeſtio aduſta, & ſcybaloſa, cum caliditate præter naturam acuta in corpore vniuerſo extenſa.

Et cura eius eſt cum his, quæ humectare habent ex cibis, & potibus, quæ ex præmiſſis ſunt nota, declinatione non expectata perfecta, paulatim exhibita, & gradatim multiplicata, a multis enim ſubito extinguitur. Vnde Abu. nihil deterius eſt fame in tempore ſterilitatis, quam præceſſit ſacietas in tempore fertilitatis. Sed illud vertere eſt per peius. Eſt enim eorum natura ſecundum Gal. ſicut lucerna extinctioni parata, quæ cum oleo non redūdar, quodam ſui pabulo recreatur, cum vero modum exceſſerit, neceſſe eſt eam extingui. Et cum his, quæ habent humectare ſufficienter, & parū infrigidare, ex medicinis interius, & exterius miniſtratis: quales ſunt iuleb viol. ro. aquæ hordei, & ſyrupus de cucurbita, & ſimilia. Balnea dulcium aquarum tepidarum, vel non veri frigoris, & oleum viol. frequenter inunctum, & roſa. ſi inuenientur, quòd ſi non ſimplex, & dulce abluatur cum frigida, & inungatur. De ephemera ex cibo, & potu, cap. de epheme. ex calore iam ſuperius dictum eſt.

De febre ephemera, quæ fit ex inanitione. Cap. 15.

EVacuatio quandoq; febrem accendit ephemeram. Cauſa. Si .n. fiat cum pharmaco duplicitet febrem facit, per ſe naturalem caloré, et ſpiritus primo inflammando: omne enim pharmacum calidum, & ſiccum eſt ſecundum ſe, vt Galen. ait. Et per accidens, commouendo, & 1. aph. 24. diſſoluendo humores, & in hoc vim inferendo, & ſoluendo ſuperflue; nec minus incirando, vt frequenter ſurgant ad ſellam, ex quibus fumi calidi diſſoluuntur, proprie ſi calidi ſint humores, & multi, in cholericis corporibus præſubiectis, & denſæ cutis, ex quibus non euaporant, ſed retinentur, & calorem, & ſpiritum inflammant prius. Ex quibus deinceps inflammatio penetrat ad reliqua corporis ſubiecta, & lædendo, & contriſtando, febrem accēdunt ephemeram. Si vero cum phlebotomia, per accidens illam accendit dupliciter, vel commouendo humores, & proprie ſi calidi ſint, & multi, vt prædictum eſt. Phlebotomia vero pauca, vel multa, euacuatione multa, & eradicatiua ſanguinis, qui frænum eſt choleræ ante ipſius digeſtionem, eam reddēdo effrenem, quia ebullit, & febrem accendit in ſpiritib. & corpore toto ephemeram, ſi non corrumpatur; vel putridam, ſi ipſa, vel alius humor aptus ebulliendo putreſcat. Vnde Abu. phlebotomia multoties reſoluit febres, & multoties commouet ipſas. Gal. quoque. Infelices ex cholera non ſunt phlebo-

phlebotomãdi; Caue n. ne eos ad humorũ ebullitionem perducas. Si vero cum abijs lenitius compressiuis, vel phlebotomiæ proportionalibus, raro, & non nisi per accidens, altero prædictorum modorum febrem accendet.

Signa eius sunt reliquiæ præcedentis purgationis, & sitis vehemens, & caliditas corporis vniuersi acuta, vel phlebotomia præcedens cum amaritudine oris: præcedente fastidio, & cordis morsu, & figura cholericæ complexionis, & pulsus debilis, & frequens, & vrina cincta, & xantha, quæ cholera dominantem ostendit.

Et cura eius, quæ est ex pharmacia est tres res. Ablatio causæ, alteratio febrilis dyscrasiæ, & correctio accidentium, quæ in solutione eueniunt, vel sequuntur. Primam rem complent quæcumque infrigidant, & humectant, & humores commotos quietant, vt est somnus, & quies. Inquit enim Hippocin apho. Cum vero elleborum dare volueris somnum fac, & noli mouere.* Sint autem ante ipsum pontica exhibita, & inspissantia cum frigiditate, vel proprietate, vt est coriandrum; hæc enim humores commotos ex medicina reddunt quietos, & retinent, fumos reddunt obtusos, & malam qualitatem impressam a pharmaco alterant simul, & febrem, ac dissolutos educunt, & medicinam cum superfluit in soluendo, sua refrænant audacia, & fiftunt solutionem: qualia sunt, quæ supra in consolatione medicinarum, cum accidentibus, quæ faciunt regimina resolutione medicinæ obuiare docuimus sunt dicta.

Secundam vero rem complent, quæcumque ex cibis, & potibus, & medicinis interius, & exterius ministrandis confortant, & infrigidant, & humectant stypticando, vel leniendo; prout exigit dispositio, quæ ex dictis, & dicendis sunt nota. Sint autem cibi magnæ qualitatis, substantiæ euchymæ, sed paucæ quantitatis, quam digerere possit. Eius vero, quæ accidit ex phlebotomia minoratiua commouente humores calidos, & multos, vt sunt sanguinei, cura est, cum secundatione phlebotomiæ, eradicatione, vt euacuatur, quod de humoribus est commotum. Inquit enim Abuh. phlebotomia quidem multoties resoluit feb. Et si effrænitatione, & ebullitione choleræ accidat, propter multam euacuationẽ sanguinis ex phlebotomia in principio, quia sit eradicatiua, cura est, quæ choleram commotam ebullientem sistunt, infrigidant, & obtundunt: vt frigida, & stiptica, sicut granata muza, & acria, maciana, & rob de ribes, & de acresta, de myrto, & de pyris, & de cytonijs, cũ aqua frigida. Et deinde, quæ leniendo educunt, vt frigida lenitiua, & aqua hordei, prunorum, & fructuum, siracost, tereniabin, casia fist. & similia. Et lambificando mucilago psyllij proprie. Deinde cum his, quæ ex cibis, & potibus ex medicinis exterius cum moderamine ministrandis infrigidant, & cum stypticatione confortant, quæ superius nota sunt. Tertiam rem complent quæcumq; in consolatione medicinarum docuimus sertose.

De febre ephemera, quæ fit ex repletione. Cap. 16.

REpletio si ex multis (licet temperatis) sit cibarijs, & potibus crapulantibus ex vinis, (licet non vinosis, & antiquis, ac mellicratibus conditis; & pluribus adeo, vt ad satietatem nauseatiuam perducat, et indigestionem ipsorum, & corruptionem, quæ accendit, vapores omnes multiplicat, & fumosos inficientes spiritum, & calorem inflammantes in hepate. Qui perueniens ad alios, & de eis ad alia corporis subiecta peruenit lædendo, & contristando febres accendit, non veram ephemeram, maxime in corporibus subiectis, & densæ cutis, quæ non se fouent, nec sibi subueniunt cum opportunis remedijs. immo supra repletionem exponuntur laborioſis gymnasijs sub solis æstu, balneant se, & alia illicita celebrant indistincte, nutriens supra nutriens, quod nõdum digestum est, immittendo, & ex eo indigestio generatur, & corrumpuntur, & ventositas, & quæ non resoluuntur, sed retinentur, ex quibus febris accenditur, ebrietas generetur, & in visceribus calor, grauedo, & mordicatio apparet, oxyregmia in prædictis corporibus ex seipsis raro, & non nisi per indigestionis modum ex malitia regiminis fiet; & cum fit numquam, vel raro, febrem accendit: & cum accendit debilis est, & parua.

Signa eius sunt, signa rememoratiua præcedentis repletionis, & ipsius demonstratiua præsentis febris. Qualia sunt stomachi grauedo, cordis morsus, satietas, & nauseatio remanens, eructatio fumosa: quam ante feb. aduentũ eructatio acetosa præcessit, vt superius dictum est. Et proprie cum moueatur ad exitum per superius. Vnde vomitus sequitur emittens vapores fumosos, ardentes oculos, & nares infirmi, & aliorum astantium. Et cã iuuantur diarrhæa, quæ fm Gal. sola est indigestionis remedium, emittunt indigesta, & corrupta, fumantia, & accẽditur grauedo, & dolor pungitiuus in visceribus, & ardor, & punctio in pudico, inflammatio faciei, & oculorum, atque rubedo terrens, sicut in irascentib. cum anxietate spiritus. Pulsus tremens, frequens, tremulus, cum caliditate in corpore toto extensa mordaci. Et vrina turbida indigesta, quã præcessit subtilis, & alba valde multa, & subito emissa; quæ repletionem, & crapulam significat. Et* accendit ei periodi ex innouatione fumorum, quamdiu euacuetur repletio tota; Emendetur indigestio, & rectificetur corruptio, atque crapula. Et plurimum illud est vsque ad tres dies. Licet quandoq; extendatur vsque ad septimum, vel quartum diem periodizãs. quare additur, & minuitur quaque die pauco sudore, propter cutis densitatem. Et tamen est ephemera non vera. Ephemera enim vera febris est diei, quæ nomen accepit (vt retulit Isaac) à pisce quodam, cuius vita diei vnius existit, & hoc quia non habet in corpore causam conseruantem, quemadmodum habet non vera, sed ipsius essentia in qualitate caloris, & in ipsius intentione sola consistit, ex quo ad summum suæ inflãmationis peruenit paulatim, deinceps deficiet, & dimittet subiectum proprium cum vapore sudorali, & corpus in infebricitationem, seu infrigidationem deueniet, quemadmodum lapis, & vel lignum, cum calefactum est, tamdiu remanet, quãdiu per se infrigidatur, & paulatim, quòd ad tardius est infra diem in ephemera, cuius calor est accensus in spiritibus primum ab extrinseca causa, quæ est facilis. sicut alterabilis, & leptomeris substantiæ existens, facile, & cito calorem suscipiunt, & facile perdunt, nisi aliud fit impediens, vt causa interior, sicut in non vera, * vt error medicorum venerantium diem tertiam in omni.

Pulsus, & vrina crapulantium. accidunt.

Febris ephemera a pisce nomen accepit.

** cap.*

Cura eius est tres res. Ablatio causæ, alteratio febrilis dyscrasiæ, & correctio accidentium. Prima est repletionis sanatio, indigestionis emendatio, & corruptionis rectificatio. Completur autem prima fame, & euacuatione, vt in suis Hippo. retulit aphor. Quæ autem est per se veniens, aut non quia materia sit detenta, aut virtute deficiente, natura fit restricta. Alterum. n. horum necessarium est inesse. Primo quidem modo euacuatio superfluens, siue spontanea, siue symptomatica, siue superius per vomitum, siue inferius per secessum. Aut est vtilis, quia indigesta, & corrupta tantum mutatur, donec perfecte euacuentur replentia indigesta, & corrupta, & interim abstineat, si toleret: si non, ciba illum cum his, quæ facile digeruntur, & parum eorum multum nutrit absq; stypticatione, declinante quolibet paroxysmo. In declinatione vero vltimi paroxysmi præbalneabis, vt resoluãtur fumosa, quæ ad venas, & membra tranſierunt, & cibabis vlterius cum prædictis stypticitatem habentibus quæ stomachum roborent. Cui quoq; ministrabis confortantia interius, & exterius secundum communem modum, prout supra in cura debilitatis eius est dictum, & sic facies eum dormire. Si vero sit efficiens, iuuetur donec compleatur cum vomitiuis, vel secessiuis, & suppositorijs, & clysteribus notis, proue euacuationes regioni conueniunt præinceptæ. Et abstineat quãtum possibile est, cum non fiat, vt est prædictum. Si vero superflua, quia non solum indigesta, & corrupta, sed etiam vtilia emittantur, vt molestè feratur, nec conferat, sed deferat, retineatur cum his, quæ dicta sunt supra in cura

2. aph. 22.

in cura fluxu lienterici lubricatiui, & diarrhici, vel alterius, quam vtilia emissa specificant, & ostendunt, & confortetur cum cibis prædictis stypticis. Et siquidem abscindatur, vel deficiat appetitus, quod est plurimum, vel necessarium, tum quia stomachus est principaliter passus, tũ influxit, & recipit plurimum stomachus superfluitates, quæ euacuantur, vt dixit Galen. Stomachus continuatur omnibus membris, mediante hepate, recipit superfluitates omnium membrorum mediante ipso, & etiam, quia virtus ex fluxu cœpit deficere absolute, quare confortetur, & erigatur cum his, quæ supra in destructione appetitus sunt dicta, & proprie cum cytonijs, & succo eorum, & his, quæ ex his conficiuntur, & cum emplastris ex his, quæ confortant frigidum, & absq; caliditate multa aperiunt oppilationes inter ipsum hepar, & cerebrum si quæ sunt, quæ ibi sunt supra notata. Secundo vero modo, quia non fit superfluus per se veniẽs, sed restricta natura, tunc proculdubio necesse habes resoluere eam, & educere, quod si adhuc cibus, & potus est in stomacho indigestus, & corruptus, prouocabis vomitum, donec perfecte euacuetur, si possibile est. Deinde confortabis, balneabis, & cibabis, vt superius dictum est, quod si non sit possibilis vomitus, vel sit difficilis valde, administrentur per os, quæ ipsum inferius faciunt lubricare ex mucilaginosis, lenientibus, & lubricantibus, & labificantibus notis. post quæ sequantur abstergentia ex aqua hordei, vel passularum, cum melle, vel zuccharo rubeo propter febrem. Et immittantur clysteria, & collyria naturam compellentia, vt illam transmittat inferius; & si proprie fuerit corruptus, quod ex fumosa eructatione cognoscitur. Quòd si non corruptus fuerit, sed tantum indigestus, administrabis tunc interius, & exterius supra stomachum, quæ digestionem eius confortant, & complent absque stypticitate, & caliditate multa; quæ supra in cura debilitatis digestionis sunt dicta, & in iungas abstinentiam, donec digestio sit completa, & superfluum consumatur. Deinde balneabis, & cibabis, vt dictum est. Si autem non sit in stomacho, sed subito descendit in ventrem, oportet vt solutione ventris educas, aut cum his, quæ ministrantur inferius ex collyrijs, & clysteribus, aut cum his, quæ sumuntur, & deponunt aut digerant, quòd equidẽ facere scies, si ventris regionem ad quã subijt bene cognosces, & dispositiones eius, super quam significare, & distinguere docuit Gal. per eructationẽ, mordificationẽ, & grauedinem circa regionem ventris perceptam.

Gal. in 11. aph. vlt.

Ar. med. cap. 19.

Si enim circa regionem stomachi leuitas, & grauedo, & mordicatio in sublimi parte ventris, iuxta stomachi fundum, & supra vmbilicum percipiantur, adhuc eructatio aliqua habens odorem, & saporem cibi, & potus scies cibum in intestina subtilia descendisse, & tunc si sit indigestus vel corruptus, ex qualitate eructationis percipies. nam si acida sit, illum indigestum esse cognosces, & tunc fouebis hypochondria, & vniuersum ventrem, & ministrabis, quæ digerunt magis, & abstergunt, vt est pipereon simplex, vel diatrion pip. vel aliud leuius, propter febrem; postquam aqua hordei detur. Si vero fumosa, & fœtida, vt oua corrupta, scies illum esse corruptum, & tunc, quæ deponunt ipsum, & lubricando, & abstergendo subducunt, superius ministrabis; qualia sunt, quæ hic supra sunt dicta. Quod si sub vmbilico grauedo, & mordicatio sentiatur, & fortis rugitus, & eructatio nulla, vel quæ non afferat cibi, vel potus ardorem, neq; saporem, cognosces cibum ad colon, & crassa intestina subijsse, & tunc cooperari oportet, vel per collyria, vel per clysteres mites, vt expellatur. Secundam rem complent quæcumque ex cibis, & potibus, & medicinis interius sumptis, & exterius applicatis, & supra principalia, & supra cor magis infrigidant, & humectant, quæ ex dictis in alijs nota sunt supra. Tertiam rem complent quæcumque accidentia interuenientia sedant, & siquidem extiterit mordicatio, grauedo, & ventositas modica, ex melle rosa aqua hordei, decoctione anisi, olei simplicis compositum clysterem impone. Si vero mordicatio fortior in eo fuerit, in eo liquefacies adipes anseris, galli, vel capræ. Non inuentis autem his, cæpe parum immitte, & olei ros. sint autem lota. Si vero ventositas fuerit vehementior, loco ros. rutaceum, vel nardinum ministrabis, & semina destruentia ventositatem, vt apij, & fœniculi. Si vero ebrietas, curetur propria cura. Si vero defectus stomachi, & oris eius deficiat appetitus, mastichem in nardino terentes, vt glutinosum fiat, & deinde in eo positam spongiam infundentes applicabimus ori ventris. hæc autem stypticitatem habet, & concauitates, in quibus virtus medicaminis conseruatur. Sit autem oleum sufficienter calefactum secundum primam immissionẽ, exoluunt enim omnia tepida robur ventris, sitque in vase duplici calefactum, secundum primã immissionem, cuius alterum plenum sit aqua feruenti, sicut consuetudo extitit Gal. Corrumpitur. n. virtus eius aliter calefacti. Quod si febs. caliditas ardens appareat, melius est ob hoc ceratum, quod per violarum, & per cytoniorum oleum fit ex cæra, sit autem tepidum, & non frigidum actu, oxyregmiæ vero, eructationi fumosæ, vt prædictum est, instabis, & cum rectificabitur, bonum, & signum salutis.

Nota.

De febre ephemera, quæ fit ex oppilatione. Cap. 17.

Causa.

OPpilatio faciens febres, quædam præbet causam materialem, vt est oppilatio viscerum, hepatis, & cystis fellis, & splenis, & proprie aggregat superfluitatem humorificans inflammationem, & putrefactionem parans. Quædam præbet causam efficientem, vt est oppilatio pororum capitum paruarum venarum, & arteriarum, & earum meatuum contiguatorum simul: prohibent enim transpirationem. calor enim naturalis, spiritus, & humores inflammantur, & a natura, proinde quasi derelicti quandoque putrescunt, cum immediata causa putredinis sit prohibita transpiratio, vt Galen ait, & sic diuersorum generum febrium erit causa: est enim secundum eum multiplex, quia aut in poris cutis tãtum ex se, propter cutis terrestreitatem naturalem, vel ex causa exteriori dentante ipsas, vt propter frigiditatem aeris, vel aquæ, vel propter caliditatem solis, vel ignis adurentis, vel propter stypticitatem aquæ, vel medicinæ stypticæ in corpore toto inunctæ, & tunc facit species ephemeræ, de quibus subsequenter dicetur. Aut ex causa interius sumpta ex multis cibis calidis, & superfluis, multiplicantibus vapores crassos, & fumosos, oppilantes poros ipsos, & tunc facit ephemeram ex repletione nauseatiua superius dictam, aut in capitibus dictarum venarum, & arteriarum, & earum ductibus, & est ex causa interiori humorali, quæ autem est fortis in illis tantum existens, & multa, vt ad poros cutis extendatur, & tunc facit putridam, maxime in corporibus sanguineis, calidis, & humidis, quæ multa indigent transpiratione, propter multas superfluitates, in quibus abundant a caliditate facile putrescibili. vnde eorum corpora fœtent, sicut hirci. Aut est mediocris, & sic facit synocham inflammatiuam, eo quòd sanguis non perfecte transporratur. quare inflammatur, nõ corrumpitur, quia cum non sit magna aliqua, licet insufficientem transpirationẽ accipiat, vt cum adhuc fiet cum natura, aut est debilis, & modica, vt in capitibus illarum tantum, existens, & tunc facit ephemeram ex oppilatione, cui nunc insistimus, eo quod retinẽtur fumositates, & vapores, & calor naturalis, & omnes spiritus inflãmantur; quia non sufficiẽter transpirantur, licet magis, quã synocha dicta, & proinde minus caloris accendit, qua illa, & minus durat, eo quòd causa oppilationis in eo est minor, & in leptomera substantia spiritus, proinde inflammatio est minor. Et est in substantia spiritus, quæ est facile alterabilis, accensa. Et istud est vsque ad tertium vt plurimum, & quandoque extenditur vsque ad quartum, & breuiatur in eo quod est infra tertium, secundum varietatem oppilationis prædictam. Et secundum vnamquamque dierum extenditur, & remittitur per modum

** transpirat.*

periodi,

periodi, propter innouationem fumorũ oppilatione durante. quapropter accenditur cum rigore præcedente in ſtomacho putridę,& cum remittitur quieſcit inuocatione ſudoris propter oppilationem detinentem. Ceſſante vero oppilatione declinat ex toto cum abundanti ſudore. Et quia generatus ſit ex calidis ceſſat, ita vt ad infrigidationem deueniat corpus. Et cum perſeuerat eius inflãmatio in ſpiritu,feb. manet,& ephemera;ſed cum inflammatur in ſanguine propter aptitudinem ſui, vel auctam oppilationem, vel mixtionem cum cholera,tranſit in ſpeciem ſynochæ inflammatiuæ; & eſt illa, quam diximus mediam inter ephemeram, & putridam, eo quod vtriuſque naturam ſapit; eo etiam, quia ephemera tranſit in putridam mediante ipſa: ſi enim aucta oppilatione ephemeræ inflammatur ſanguis, & ſi ephemera tranſit in ſynocham dictam exaucta magis oppilatione, vt ſanguis inflammatus nullatenus tranſpiretur; vel ſi non adeo, de quo ſit curandum, neceſſe eſt ipſum ſanguinem putrefieri, & febrem accendere putridam: & ſi ephemera tranſit in putridam, ſynocha mediante. quapropter ſit difficilis cognitionis, ſecundum Gal. hæc febris.

De ſignis oppilatis. Signa ſunt ſigna eius cauſæ: ſcilicet oppilationis, & febris. Signa oppilationis, non ſunt ſigna oppilationis viſcerum, quæ in prima ſectione ſunt dicta; ſed oppilationis habitus corporis vniuerſi, ſecundũ quem diffuſa ſunt capita, & orificia venarum, & arteriarum dictarum, quę ſigna plethoriæ eſſe noſcuntur vniuerſalis in toto, vel cacochymiæ humorum ſua viſcoſitate, vel craſſitie habentium oppilare, quę ſunt nota. Inquit Galen. Nequaquam igitur mirabile eſt cum plethoras ſequuntur febres. etenim oppilationes multæ, & difficile eſt tranſpirabile totum corpus ſecundum tales diſpoſitiones, quemadmodum, & alteram multitudinem, quæ eſt ſecundum virtutem imbecillem, in corruptionem cito deueniunt humores non vltra poſſeſſi; & priuatio ſudoris, & ſordicici veſtigium, & quod ex oppilatione,& nõ alia cauſa ephemerarum ſit febris ipſa, ſicq; diſtinguitur ab alijs ſpecie-- bus ephemeræ. ſigna ſunt, quia non ab exteriori cauſa fit feb. vt vera fuerit, quia ſit periodicãs,& remittitur quaq; die ſine humectatione ſudoris vaporalis, quod illud non veris alijs non conuenit, quod etiam ipſam diſtinguit a ſynocha, quæ vnus eſt paroxyſmus; his enim coniecturabis feb. ex oppilatione procedere, maxime prædictis concurentibus ſignis, quod eſt, quia illa omnia in alijs non concurrunt ephemeris, nec ſynochis, & diſtinguit a putrida, quia in eo non apparent ſigna putredinis propria, quæ intra dicentur duce Chriſtø, licet aliqua communia videantur: periodicat. n. quaq; cum frigore, caliditas tamen eius non eſt mordax, ſicut in putrida ſic indigeſta, nec in pulſu velocitas ſyſtolis, quę proprie ſunt putridarũ.

De ſignis ſe quentibus. Signa vero febrium fiunt proportionalia ſignis febr. apoſtematum, ex qualitate caloris in vniuerſo extẽſa corpore non mordaci, inflammatione faciei maiori, & rubedine, cum magnitudine, & frequentia pulſus abſq; alijs.

Curatio. Et cura eius eſt tres res. Abſciſſio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Abſciſſio cauſæ completur cũ phlebotomia, & purgatione, vt ſi quidem in cauſa oppilationis ſit plethoria, & multitudo, miniſtretur phlebotomia eradicatiua totius ducens ad lipothymiam; hæc enim phlebotomia cauſam abſcindit, & corpus in contrariam diſpoſitionem febrilem adducit, nullo auxilio mediante. Si vero cauſa fuerit cacochymia craſſorum humorum, & viſcoſorum, aut erit cum peccato ſanguinis, aut ſine. ſi cum peccato ſanguinis, phlebotomia præcedat minoratiua, deinde ſequantur pharmaca aperientia, quæ ſubtilient, & rectificent humorum craſſitiem, & viſcoſitatem abſque multa caliditate. quale ſyrupus acetoſus ſimplex cum aqua endiuiæ, & fœniculi, apij, & ſimilium æqualitatem habentium. Et deinde apparente digeſtione pharmaca ſolutiua ipſis appropriata, quæ in noſtro antidotario ſeriosius ſunt monſtrata: aliter autem aperitiua aperiendo venarum ductus, & diſſoluendo humores ſumpta interius tranſeundo ad locũ oppilationis, eorum abundantiam trahent in ipſam, & in eis aggregant, & incuneant, ſic oppilationem augent, non aperiunt. Si vero abſq; ſanguinis peccato miniſtrabis a principio enemata, et vomitus, ipſorum abundantiam minorantes, & deinde prædicta pharmaca interius, quæ ſubtiliant, incidunt, & abſtergunt, & euacuant, & diætam extenuatiuam iniunges. Et deinde ad loca oppilationum deueniens cum approximatis medicinis exterius, quæ rarificent humores oppilantes, ſubtilient, reſoluant. qualia ſunt frictiones temperatæ cum oleis temperatis rarificantibus, & reſoluentibus, & ſudorem prouocãtibus, quæ ſuperius nota ſunt. Et cum alijs medicinis temperatæ caliditatis, & eorum pluribus, qui abſtergant, vt eſt farina cicerum, & fabarũ, vel hordei, & radicum lilij, & amygdalarum amararum, & ſimilium. Et ſi indiget fortiori, ſi non obſtet caliditas feb. & cum eis miſcebis, quæ cum infrigidatione abſtergant; vt ſemina communia puluerizata, & farina hordei, & melonis indi, & ſimilia, & balnea aquarum dulcium eucratarum, quæ aperiunt poros, & humores in orificijs capitum venarum, & arteriarum cõtiguarum poris obſtruentes, & obſtructos in vaporem diſſoluunt, & fumum; eoſque ad ſe attrahunt. & reſoluunt. Inquit enim Gal. Reſolutio eſt, cũ humores corporis fumi facti, per poros dilatati egrediuntur. Et hoc in fine totius ægritudinis, & declinatione vltimi paroxyſmi, cum materia eſt tota digeſta perfecte, ac radicata, quæ ſi perfecte digeſta, & poſt primum paroxyſmum adſit, balneare tunc in declinatione ipſius, non timebis, & poſt ſecundum, quòd ſi affuerint nequaquam balneabis. Accidit enim rigor ex diſſoluta materia, & indigeſta, & ex caliditate cum humiditate præter naturam corpori acquiſita tranſpiratione prohibita putrefiet; & in febrem putredinis conuerteretur.

De febre ephemera, quæ fit a caliditate ignis, vel ſolis. Cap. 18.

Cauſa. Accidit in corporibus laborãtibus circa ignem, vel ſub ſole, vt quaſi areſcat', & induretur cutis eorũ, adeo, vt teſta fiant: ſicut bruta animalia quædam habent, maxime ſi complexionis exiſtant aduſtæ. quare pori eorum attenuantur, & conſtringuntur, vt ſuperfluitates fumoſæ generatæ in eis, maxime ex calidis cibis aſſumptis nõ reſoluantur, ſed retinentur, & non reſoluũtur magis tranſpiratione prohibita, quæ ſpiritus inflammat, & de eis ad ſubiecta alia tranſeunt, & lædentem, & contriſtantem febrem accendunt. *Signa.* Signa eius ſunt, ſigna cõplexionis naturalis, diſpoſitio cutis, aer, & regimen, quæ indicant cauſam eius, & caliditas acuta in toto extenſa corpore, vniuerſas actiones, & paſſiones lædens, ſitis, & anguſtia, & alia, quæ in ephemera ex calore ſolis, & cibis dicta ſunt.

Curatio. Cura eius eſt tres res. Ablatio cauſæ, alterario febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Prima completur cum correctione omnis calidi extrinſecus, & intrinſecus propinanda; & cum ſituatione corporis in aere parum calido, & humido magis, cum miniſtratione balnei aquæ dulcis, eucratæ, & multæ; quæ mollificent cutem, & rarificent poros eius, & fumoſas ſuperfluitates reſoluant, & cum frictione ſuccedẽte cum oleis frigidis humidis, vt eſt violatum proprie. Secundam rem complent quæcumque infrigidant, & humectant ex cibis, & potibus, & medicinis; interius, & exterius miniſtratis, quæ ſpiritus alterent, multiplicent, & confortent, & cor infrigident, & humectent ipſum, & totum corpus. Tertiam rem complent, quæ ſitim mitigant ex proprijs frigidis, & aeris inſpiratione, & quæcumque anguſtiam curant, quæ ex dictis ſunt manifeſta.

De febre ephemera, quæ fit a frigore. Cap. 19.

Cauſa. Accidit quoque ſimiliter, vt prædictis, fumoſorum vaporum retentio in corporibus calidis, cum aeri frigido exponuntur, & ſub Dio dormiunt, & maxime hyeme;

hyeme; & balneantur in frigida aqua niuea, vel ſtyptica, vel aluminoſa, vel gypſea, propter conſtipationem pororum accidentem illis ex tranſpiratione prohibita, & inflammatur cum eis calor, & accenditur in ſpiritibus primum, deinde tranſiens ad alia corporis ſubiecta, lædentem, & contriſtantē ſe accendit. Signa ſunt præceſſio cauſę, & catarrhus, & coryza ex expreſſione accidens ſicut illis, qui extaſim ſunt paſſi ex diſſolutione, differentes tamen ſignis, quia calor pallidus, & pulſus durus, paucæ velocitatis, & frequens difficultas anhelitus, & grauedo capitis propter fumos retentos. Vrina tincta, & caliditas in toto corpore extenſa parua. Et cura eius eſt tres res. ablatio cauſæ. alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium in prima immiſſione, & acuta cum retinetur. Primam rem complent, quæ primam rem compleuerūt in prædicta. Oportet tamen, vt ad caliditatem magis accendat, ſicut ibi ad frigiditatem, vel ſtypticam caliditatem: ſintque paulatim non ſubito approximata. quare oportet vt loco olei vio. miniſtretur rinum, vel loco chamæmelini, ſambucinum, & amygd. dulcium, anethinum, & de lilio; per ſe, vel mixta, vel narciſſi, quæ algoratis ſunt propria, & ſtypticitatem cutis, ac duritiem molliunt, & aperiunt poros, vt vapores expirent; & oleū de apio, quod prouocando ſudorem illos educat, & difficultatem anhelitus auferat. Secundam rem complent, quæ ſecundam rem compleuerunt, & ibi prædicta ſunt, aut frigida minus, vel temperata.

Tertiam rem complent quæcumque aſſumpta ex medicinis curant catarrhum frigidum, quę ſuperius ſerioſe, & complete ſunt dicta ca. proprio, & pulmonem diiatāt & anhelitum reddunt facilem. Ex quibus quædam ſunt, ſimplicia, quædam compoſita. Simplicia ſunt, vt arthemiſia, & decoctio eius ſumpta, radix, & ſemen ſeſeleos cum aqua mellis, iris, & oleum eius inunctum, & oleum balſami: hyſſopus ſicca, & decoctio eius cum caricis gargarizata, & bibita in aqua cicerum, ariſt. ro. & naſturtiū, cyminum, galbanum, & ſimilia, quæ quidem ſunt calida valde, miſceantur cum frigidis dilatantibus, qualia ſunt ſpinachia, aqua hordei, & ſimilia. ob quam rem decoquuntur in aqua hordei, vel comminiſtrentur cum aqua ſpinachiarum, & cyminum cum aqua bibitum, ſi non prohibeat tuſſis, apium, & ſęniculum, & ſimilia, quę cauſa breuitatis tacentur. Compoſita ſunt djairis, diacalamenthum, & ſimilia, vt ſyrupus de praſſio, theriaca, & ſimilia, & quæ grauedinem capitis ſedant, & tollunt, quę ſupra in cura ſodæ ſunt ſufficienter monſtrata. ideo non hic amplius repetantur. Idem enim in omni loco repetere alienatio eſt dixit Gal.

De febre ephemera, quæ ſit ex apoſtemate. Cap. 20.

Cauſe. CVm accidunt apoſtemata in membris apparentibus, vt emunctorijs principalium, quæ bubones Hipp. appellauit ex ſuperfluitatibus proprijs, quas principalia ad illa mittere conſueuerunt, & mittunt commota vero ab aliqua procatarctica rum cauſarum, vt eſt cib. plurimus, aut caſus, & percuſſio in aliquo principalium, tales multiplicans ſuperfluitates in eis, quas confortata mittunt poſt modum in emunctoria ipſa aut ſcabies, ſeu vlcus innaſcens eis, ex quibus prouenit dolor in illis contrahens, & prouocans per principalia ad tranſmittendū eis ſuperfluitates, & rheumata, vel in aliquod aliud membrum, ad quod via ſit per emunctoria ipſa tranſire, ſeu eis aſſociata, vt in pedem, manum, vel collum. ita ſuperfluitas tranſmiſſa ad illum paſſum dolens, tranſiens per emunctoria, in eorum ſpongioſitates colligitur, & ſic cōparantur emunctoria illi, quia ſit illa via, vt dixit Abu. Et manens ſecundum locum bubonis, ſeu in emunctorium collecta, & circumſcripta, intranſpirabilis putreſcit, ſecundum primum, vel duos dies continuos tota ſimul, abſq; intermiſſione propter concluſionem, & continuitatis partium eius in illo eodem quoque loco, maxime cum plurimum ſit ſanguinea, ex cuius putrefactione prouenit caliditas. Inquit enim Abuh. Augmentum autem in quantitate plurimum eſt infrigidans, niſi cum ex eo accidit putrefactio; quemadmodum enim putrefactio ex caliditate, ita ex putrefactione prouenit caliditas, quæ ſecundum plurimum de loco bubonis tranſit ſecundum cōtinuitatem intermediorum membrorum ad cor abſq; putredine, ſeu fumo putrido aliquo; propter circūſcriptionem, & incluſionem ipſius, & in loco bubonis, a quo nihil reſpirat: ex quo ſupercalefieri cor eſt neceſſe, & primo ſpiritus exiſtentes in eo cum ſint magis alterabiles, vt ſuperius dictum eſt; & eis deinde tranſeundo ad reliqua corporis ſubiecta lædendo, & contriſtando, febrem accendunt vnius, vel duorum dierū, vt plurimum; ſecundū quod materia poteſt plurimam effuſionem habere. Et deinde paulatim deficit, & ceſſat, vt in febriens remaneat corpus, quę ephemera erit non putrida, licet ex putredine fiat. Eo videlicet, quia ſi putredo caliditatis accenſæ illius ſit cauſa, vnde ephemera non vera dicatur; ipſa tamen non plurimum cum caliditate ad cor nō accedit, ſed caliditatis qualitas ſola abſq; infectione putredinis aliqua, quod ſi tranſiret, non ephemera ſola maneret, ſed etiam heret putrida, vt dicetur, & licet caliditas in ſpiritibus prius ſit ſola acenſa, inquantum ephemera, tamen putredo ſuperueniens caliditatem prælentis, ſi ſola accenſa perturbat, ephemeræ, eiuſq; ſigna confundit, & obtenebrat tanquam leuia, vt nō dignoſcantur bene, ſed ſigna putredinis magis. ob quam cauſam dixit Gal. Ephemeram ſuperueniēte putrida quieſcere, non autem ceſſare. quod quidem contingit, & raro, & cum contingit eſt malum ſignum. Oſtendit enim non ſolum ſuperfluitatis in bubone collectæ putredinem, ſed etiam alterius antecedentis cauſæ exiſtentis in venis, vel viſceribus compurreſcentibus illi, ex qua putrida fuligo ad cor vadens, putridam caliditatem accendit, & febrem. Vnde Hipp. In bubonibus omnes feb. malæ, exceptis ephemeris. Signa ſunt ſigna demonſtratiua ipſorum apoſtematum, & febr. & ſunt ex relatione infirmi, vel aſtantium cognita. Et abſque relatione ipſorum ab experto medico, & famoſo, quod eſt; quia videt dolere infirmum circa regionem emunctorionum, cum impedimento motus manus, vel pedis; & faciem eius inflammatam, & rubeam vltra diſpoſitionem ſanitatis. Et proprie cū fuerint apoſtemata magna, & ſentit caliditatem febrilem in toto corpore extenſam paucæ mordacitatis, quoniam eorum materia plurimum eſt ſanguinea, & raro cholerica faciens eryſipelam. Cui accidunt ſecundum materiam, quæ effunditur ad ipſa, & ſuccedit ei humectatio vaporoſi ſudoris, & abundantis propter repletionem corporis, nō propter materiam in apoſtemate intercluſam. Et pulſus in eis frequens, magnus, velox, & vndoſus, vel mollis, propter repletionem ſanguinis in corpore, & in membro carnoſo. Et vrina clara, & alba propter tranſitum materiæ calidæ ad loca apoſtemata.

4. aphor. 55. Signa.

Et cura eius eſt tres res, ablatio cauſæ, alteratio febrilis dyſcraſiæ, & correctio accidentium. Prima completur cum his, quæ curant apoſtemata, quæ ſupra ſunt dicta, & infra dicentur propria ſectione (Chriſto duce.) Secunda quoniam oportet, vt in principio apponas remedium membris mittentibus principalibus cum phlebotomia ex parte, qua reſpicit membrum mittens, & a membro patiente deriuat. Et deinde cum ſolutione, ſi materia alia ſanguini ſit admixta, ita, quòd per antiperiſtaſim fiat. In proceſſu vero cum iam tota fluxit materia, per eandem, vel propinquam partē. Et ſubtilia regimen, nec cibes niſi declinatione completa; (ſi poterit tamen tolerare) nec vinum des omnino, quòd ſi tolerare nequeat parum in qualitate, & quantitate dabis, vt hordeaceam ptiſanam. Et pones remedium in via, quæ inter principalia exiſtit, & emunctorium, cum ſtypticatibus, & contringentibus ſupra notis. Deinde circa membrorum apoſtematum particulares operationes in apoſtemate neceſſarias exercebis, cum calidis temperatis, & parum ſtypticis in principio, vt cum chamæmelo, & oleo eius, non frigida, nec apocruſtica, cum repellant ad principalia, a quibus oportet trahere magis, quam repelere.

Cura.

lere. Deinde cũ reſolutiuis, ſi reſolutio ſit poſſibilis, qualia ſunt emplaſtra ex fenugræco, ſe.lini, floꝝ chamæmeli, radicum althęę, ireos, & ſimilib quæ ſupra ſunt dicta in apoſtematum cura, quod ſi nõ ſit poſſibile, maturetur, incidatur, mundificetur, & conſolidetur deinde.

Secundam rem complent quæcumq; infrigidant, & humectant ex medicinis, interius, & exterius approximatis non ſupra membrum apoſtematũ, ſed ſupra principale, quod mittit, & etiam ſupra cor, quæ ipſorum alterent ſpiritum, & virtutem eius conforteñt; quæ ſupra in cura cordis ſerioſius ſunt narrata. Tertiam rem cõplẽt, quæ dolorẽ, ſitim, vigilias, & alia accidentia habent corrigere, quæ ex dicendis infra ſectione ſecunda ſunt nota, vbi de cura bubonum agemus proprie, (ſi Chriſtus annuerit) qui ſit per infinita ſecula benedictus.

De ſynocha inflatiua. Cap. 21.

Cauſa. ET quia ſynocha inflammatiua media eſt, per quam B tranſitur de ephemeris ad putridas, & vtriſq; communicans in natura, vt eſt dictum, ideo completo ſermone de medicinis ephemeratum, antequam de medicinis putridarum ad ſermonem deueniamus, prius de medicinis ipſius dicamus, vt melius ſit ſermo de ipſa. Fit enim ex inflammato ſanguine abſque putredine, in modo non veræ ephemeræ, propter oppilationem accidentem mediocrem ex multitudine eius in locis prohibentem eius tranſpirationem, & multiplicantem eius vapores in corpore. *Signa.* Quapropter accidentia, & ſigna eius, licet propter cõuenientiam eius cum extremis ſint dignoſci difficilia, erunt tamen ſigna complexionis ſanguineæ, plethoria, cum via delitioſa, ac cutis ſuauis ad modum corporis balneati, extẽſa in vniuerſum corpus, vt plurimum protenſa vſq; ad quartum diem, & quando que vſque ad ſeptimũ periodizans in aliquo, quia vnus eſt paroxyſmus tota, vt ſuperius dictum eſt, per, quod ab vtroque extremorum diſtinguitur genera, in quo procedit augmentando ſemper, vel minuendo, vel aliqualiter inflammando, ſecundum diuerſitatem generatorum vaporũ in ſanguine, quia aliquando magis multiplicantur, quàm reſoluantur; & caliditas inflãmatur oppilatione magis aucta, aliquando econuerſo oppilatione *Tres huius feb. ſpecies.* minorata, quam hora, & tunc fit pteraugmaſtica. Et aliquando multiplicantur, & euaporantur æqualiter permanente oppilatione in prima diſpoſitione, & tunc fit homogenea. Et neq; in pulſu, neque in vrina ſignum exiſtit putredinis, ſed eſt magis velox, & ſpiſſus. Et vrina digeſta, rubea, roſea in colore, ſubſtantia ſpiſſa, cum circumſtantijs ſimilibus ſibi.

Curatio. Et cura eius eſt tres res. Abſciſſio cauſæ, alteratio febris dyſcraſię, & correctio accidentium, parua de virtute ex ſe conſideratione habita, eo q; non ſe committit, niſi forti virtuti, quæ vſque ad terminum præſignatum abſque cibo tolerare ſecure poteſt, niſi complexio naturalis, & potentia corporis, & rara ſtomachi diſpoſitio, & alia exterius contingentia contradicant. Inquit enim D Abu. Quædam corpora ſunt, quæ niſi cibentur in principio primo, & in deteriori hora eius conſumuntur, & debilitantur, vel in ſyncopim deueniunt, & moriuntur, vt cholerica, & ſunt de hominibus quidam, qui ſunt exuberantis carnis, qui cum abſcinditur eis cibus, debilitantur, & extenuantur, quia non tolerant prohibitionem. Et omnis eius calor innatus eſt fortis valde, aut debilis, vt non poſſit dimittere cibum, niſi enim eſſet virtus fortis in ea, tanta multitudo ſanguinis, in tranſpiratione prohibita, non poſſet gubernari, & regi, quin in putredinẽ deueniat. Vltima enim cauſa putredinis humorum perfectiue, & per modum priuationis eſt derelictio a natura, licet prima cauſa putredinis ſit ipſius, & per modum paſſionis oppilatio prohibens tranſpirationẽ, qua acquiritur calor, & fumus extraneus in humore, q cauſa eſt, vt a natura derelinquat, & putrefiat humor.

Primam rem complent phlebotomia facta in princi- A pio nulla expectata digeſtione, vel hora, imo quacunque die, vel hora ingreſſus fueris ad infirmum. Inquit enim Abu. cunq; phlebotomia fit retentio ſanguinis, non expectatur digeſtio, ſed facienda eſt vſque ad defectionem, & ſyncopim, ſeu lipothymiam, quæ eſt defectio reparabilis. Inquit enim Hippoc. in apho. Et vbi oportet vſq; *1. apho. 25.* ad defectionem euacuationem oportet ducere. In maximo enim dolore, & in acutiſſimo apoſtemate, & in febribus peracutis nulla melior medicina hac eſſe poteſt. Gal. ait. Eſt enim maximũ eis auxilium cum ſit eis ſuauius, & cum lipothymia corpus ſtatim in contrarium diſpoſitionem adducat. Educendo enim totam ſanguinis multitudinem, oppilationem, ac febres dependentes ex ea tollit, & etiam accidẽtia, ſi quæ comitentur, vt anxietas, ſitis, & vigiliæ, & ſic omnem diſpoſitionem tollet præter naturam, & maxime ſi tantum quantum ſuperabundat, euacuet. Et aliqua requirendarum intentionum non contradicat, ſeu intrinſecarum, ſeu extrinſecarum. Et ea dimiſſa in periculum multitudinis putrefactionis ipſius, vel ſuffocationis perducent infirmum, niſi virtutis potentia hæmorrhoſagia, vel ſudore copioſo iuuetur, poſtquam dabis lipothymiæ gratia iuleb. roſ. cũ frigida, & poſt vnam horam cibabis ptiſanæ ſucco. in craſtinum vero fricabis, vt aperias, & rarifices poros, deinde balneabis, & cibabis vberius.

Quod quidem dictum impugnat Auerroes tribus ra- *Regimen phlebotomati.* tionibus talibus, quarum prima eſt talis, quòd eſt, quia medicus debet ſequi natura, & natura nullam facit euacuationem ſanguinis ducentem ad ſyncopim, ergo nec medicus talem facere debet. Secunda eſt, quia cum in euacuatione oporteat vt ſolum, quod nociuum eſt * per- ** educatur.* pendatur, & naturale non, immo dimittatur, vt ſyncopis non ſequatur euacuationem, niſi quatenus, quod naturale eſt educatur, propterea in euacuatione ad eã nulla tenus veniendum eſt. Tertia ratio quod eſt, quia in tali corpore eſt aptus aliquis humor putreſcere, ſi euacuatio perducat ad ſyncopim, virtus cadens nõ poterit reſiſtere, quin corrumpatur humor ille, cum non reguletur, & C eius corruptionem, ſi ſequatur, nõ erit quod emendet.

Quibus rationibus ſolutio patet ſi diſtinctio præmittatur ſcilicet, q; duplex eſt ſyncopis, reparabilis, & nõ reparabilis. Secundo ſi ſciatur quod caſus virtutis, & ſyncopis reparabilis, de qua hic intelliget Gal. accidat, nõ ſolum in euacuatione iuuatiui, & eius, quod naturale eſt, ſed etiam in euacuatione nociui, dummodo ſubito, & ſimul fiat, ſicut in phlebotomia præſenti. Tertio ſi ſciatur, quod facta reſumptione cum cibo, vel aliquo nutritiuo virtus, quæ cecidit, reſumatur ſtatim, eo ilico poſt euacuationem dato. Nam cum ſit ſyncopis leuis, quæ proprie lipothymia. i. apparẽs caſus eſt dicta, ex cibo reſumpta virtus, vel reparata poterit regulare humores, ne in putrefactionem eueniant, & etiam corrigere putrefactionem, ſi forſan conſequatur. *Syncopis duplex.*

Secundum rem, ſi neceſſaria ſit, vt puta, quia phlebomia ſit omiſſa, vel quia facta, non totum quod ſuperabundat ſanguinem eduxit, vt infrigidet corpus, complet aquæ frigidæ potus vſque ad caloris permutationem ſcilicet vt fiat pallidus, & tremat. Et illud eſt, vt detur ex ea vſque ad minam vnam, & eſt pondus lib. iiij. Inuenit enim in tali corpore * præſubito omne, conditiones in eius adminiſtratione ſeruandas, & ſanguinem inflammatum, & ſubtiliatum a febr. in frigidando inſpiſſat, vt ad principalia non diſcurrat, & febrilem inflammationem ſtatim extinguat; niſi corpus ſit accidentaliter immutatum, quo caſu ab eius datione oportet deſiſtere, & alijs vti medicinis, quæ obſtructiones aperiant, multitudinem euacuent, & febrem extinguant, quæ ſunt notæ infra. Et quod tantæ virtutis in cura huius febr. exiſtit, quod ſi phlebotomia celebrari aliquo modo non poſſit, vel propter medici tardum aduentum, ſeu eius inſcitiam, aut laborantis delitiam, ſeu inobedientiam, ſuſpitionem, vel timorem, vel aſtantium proteruiam, & excitationem, quam medicus *Nota. *præſtò.*

euitare debet, ipſa ſola ſufficiens eſt ad curam, maxime vbi ſigna digeſtionis humorum obruentium, ſi alij ſint a ſanguine videantur. Confortata enim virtus ex temperantia ſubiectorum eius ſcilicet ſpirituum, & humorum, & membrorum radicularum propter frigiditatem aquæ humoribus obſtruentibus prę ſubtilitate obuiat: vt quouſq; benignos iuueniat, ad ſe trahat, inutiles vero, per ventrem, vel ſudorem excernat, & plethoriam ſanguinis per hæmorroſagiam in regionem aptam magis expellat, anxietatem auferat, ſitim extinguat, & prouocet ſomnũ. Ita hæc duæ ipſius ſynochæ ſint maximæ ſanationes, ſcilicet phlebotomia omni tempore, & frigidæ aquæ potatio apparente digeſtione, ſiue ſibi inuicem ſuccedẽtes, ſiũe miniſtratæ diſtinctim. Completur quoq; cum alijs medicinis interius, & exterius miniſtratis ſuper ſpiritualia proprie, maxime vbi conditiones phlebotomandi, ac exhibendi frigidam aquam, deſint; vel plures obſiſtentes inueniantur, quæ ex dictis, & dicendis ſunt notæ. Et deinde cum balneis dulcium eucratarum aquarum, quæ aperiant poros, ſubtilient humores craſſos obſtruentes, & eorum viſcoſitatem abſtergant, multoties replentem in vapores conuerſam, & ſudorem euacuant, & reſoluunt. Completur cum cibis, & potibus frigidis, & humidis, quæ alterando dyſcraſiam febr. potentem in ſe virtutem, ſcilicet exolutam ex corporis diſpoſitione, vel aeris exterioris, ſiue extenſione dierum maiori propter magnitudinem oppillationis, aut inſcitiam medicorum confortent. Sintque talia, qualia ſupra hic in cura ephemerarum ſunt dicta. Correctio vero accidentium ex dictis eſt manifeſta.

SVMMA II.

Particulæ primæ ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium putridarum.

SEquitur ſumma ſecunda particulæ primæ ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium putridarum.

Continet autem capitula octo.

De ordine curationum, ſeu medicationis ipſarum, & medicatione eorum ſecundum modum vniuerſalem. Cap. 1. fol. 121
De med. feb. in ſpeciali, & primo ſimplicium, & inter eas primo ſynocharũ in putredine ſanguinis fientium. Cap. 2. 127
De medicinis feb. pulegmaticarum, & primo de quotid. Cap. 3. 127
De med. feb. choleric. & primo de tertiana. Cap. 4. 130
De medicinis feb. melancholicarum. Cap. 5. 133
De med. feb. peſtilentioſarum, & earum, quę de genere ſunt illarum. Cap. 6. 136
De medic. feb. apoſtematum. Cap. 7. 139
De med. feb. compoſitarum ex eis. Cap. 8. 140

De ordine curationum, ſeu medicationis ipſarum, & medicatione eorum, ſecundum modum vniuerſalem. Cap. 1.

QVoniam contingit ephemeram tranſire in putridam per ſynocham mediam, cum non contingat tranſire de extremo ad extremum, niſi per medium, vt eſt dictum. Ideo poſt curam ephemerarum primam, & ſynochæ mediam, dicendum eſt de cura putridarum in ordine exemplificatorum. Et primo in generali, Secundo in ſpeciali: præcedit. n. generalis ſpecialem artificialiter, & naturaliter; Verum quia febri putredinis accidit, vt ſit morbus in ſe, aut accidens, * & ſimplicem, & compoſitam faciens varietatem; ideoq; in cura præcedunt putridæ illis, quæ ſunt accidens, ſicut ſubſtantia accidens, & ſimplices compoſitas, & elementa elementata. Primo igitur de medicinis putridarum ſimplicium eſt agendum, ſecundo de medicinis compoſitarum, & ſimplicium. primo de medicinis feb. quæ ſunt accidens, & de earum, quæ ſunt per ſe morbus. Primo de medicinis ſynocharum factarum ex putredine ſanguinis, eo quòd de ſynocha inflammatiua media facilius deuenitur. ſ. in putredinem ſanguinis, quàm aliorum humorum. facilius. n. eſt vt caliditas inflammata in ſanguine imprimat putredinem in ſeipſo, quam tranſeat in alium humorem, cum in eodem ſubiecto exiſtat, & magis putredini apto; & propter complexionem eius, & ſubſtantiam quidem, & ſitum. Inquit n. Galen. illa ſolum. i. maxime putreſiunt corpora, quæ calida ſunt, & humida intranſpirabilia, & inflabellabilia in calido, & humido manent. Sic alijs humoribus citius putreſcit, & maxime ſi aquoſitate generata ex fructibus ſit infecta eius ſubſtantia, & crudo humore reddente ipſum intranſpirabilẽ. Et quia inter humores omnes ſuperexcreſcens it regulabilis ſit a natura, factus inobediens febrem accendit ſynocham. i. continuam proprie; & maxime propter eandem cauſam, vt ſuperius eſt expreſſum in tractatus huius principio, licet raro talis febr. fiat, vt Gal. ait. Cuſtodit enim ipſum naturam tanquam theſaurum, & filium, & vſque in poſtremum, nec deſerit ipſum, niſi coacta, vt ſuperius in conſolatione medicinarum diximus, & tardius putreſcit, licet ex ſui diſpoſitione ſit magis aptus. Secundo de medicinis phlegmaticarum fientium in putredine eius. Citius enim putreſcit, & ad putrefactionem accedit, quam cholera, ſapiens de natura ſanguinis, & proinde quaque die febrem accendit, non per tertium, nec per quartum, quemadmodum alij. Et ſi cholerica propter ſui caliditatem igneam apta inflammari ſit magis, quam phlegma, & putrefieri quod eſt aqueum, frigidum, humidum; cum caliditas, vt efficiens in putrefactione magis, quàm humiditas, vt materia operetur. Ipſa quoque cholera, licet finaliter non ſit, tamen humida ſubſtantia aliter ſemper eſt, quamdiu in ſpecie humoris exiſtit, dicente Galen. In omnis humoris ſubſtantia aqueum dominatur elementum, phlegma... tamen a ſua craſſitie, aut viſcoſitate ſubſtantiæ; necnon ſua multitudine excreſentiam eius compeſcit, vltra vtramque choleram, vt ſuperius diximus in conſolatione medicinarum, multarum oppilationum eſt cauſa. Et proinde tranſpirationis prohibitæ, quæ eſt cauſa inflammationis caloris præter naturam in eo, quæ putrefactionis cauſa exiſtit maioris, & citioris, quam caliditas choleræ, quæ naturaliter eſt, licet ſit ignea. ad quod adiuuat complexio humida, ſupra humiditatem ſubſtantię in eo additam, aqueam, & putreſcibilem magis. Situatio quoque eius, quia in profundo corporis eſt poſita, & iuxta ſanguinem propter ſui naturam, non in circumferentijs, vt cholera, quæ de natura ignis exiſtens de centro ad circumferentias ſemper mouetur ex ſe, in quibus refrigerium euacuationis requiritur. Opitulantur quoque ad id ſemina ſuæ putredinis, quę in loco ſuæ mineræ, ſeu putrefactionis reliquit. Quapropter intermiſſio eſt impurior, & ſecundi paroxyſmi tempeſtiuior inuaſio, ſunt enim cauſa, vt regeneratus humor ex diſpoſitione particularum citius ad putredinem inciteturr, & ſic faciat paroxyſmum, ſecundum ſingulos dies non ceſſans periodizare, donec particularum diſpoſitio corrigatur. Tertio de medicinis cholericarum in putredine exiſtentis choleræ, quæ tardius mouetur, quàm phlegma; licet frequentius accidat propter caliditatem ſuam mouetur, & furit, vt non reguletur, & putrefiat, & febr. accendat coadiuuantibus ſimilibus circumſtantijs, ætate ſcilicet, conſuetudine, & tempore calidis, & regimine. Simile enim auget ſuum ſimile, & facit ipſum furere, frigida ipſarum exiſtens contraria remittit, & refrenat. vnde Gal. tempus eſt augmentatio ægritudinis ſibi ſimilantis. Quarto de medicinis melancholicarum feb. fientium in putredine melancholiæ, quæ tardius ad putredinem præ ceteris mouetur humoribus, propter contrarias ſuperius aſſignatas cauſas. Quinto de medicinis feb. pe-

*Ratio ordinis dicendorum. * aut.*

1. meth. ca. 7. & 1. de differentijs feb. c. 3.

Qualiter natura cuſtodit ſanguinem tanquã theſaurum.

feb. peſtilentioſarum,& earum, quæ ex genere febris peſtilentis ſunt. Quæ, etſi a cauſa exteriori & procatarctica ſumant generationis exordium, vt ephemeræ; non tamen per modum inflammationis tántum, vt ille in ſynocha, imo in putredine humorum,& cordis ſpiritibus earum eſt complementum, à quo earum denominatio ſumitur, & proinde inter putridarum genera ſunt computandæ. Et vltimo de medicinis compoſitis;& primo ex generibus, vt putridæ, & hectícæ, non ephemeræ, quia non facit compoſitionem in cura cuicunque illarum ſit complicata. ſecundo de compoſitis ex ſpeciebus putridarum, non ephemerarum nec hectícarum cum, non faciat compoſitionem in cura. quemadmodum cõpoſitæ ex ſpeciebus generis putridarum, cum ex cauſa ſint putridæ, non habent dependentiam.

Curatio generalis. Harum omnium medicatio generalis, ſequens generalẽ cognitionem ipſarum in principio huius cap. prænotatam, eſt quatuor res; quarum tres reſpiciunt res præter naturam; quarta vero naturales, & virtutes, Prima enim abſcindit cauſam. ſecunda ſubalterat febris dyſcraſiam. Tertia ponit ſtudium in virtute, & vita cum dieta cibi,& potus, & regimene debito in alijs non naturalibus rebus. Quarta corrigit accidentia. Hæ enim res in medicatione earum omnem neceſſariam cõplent intentionem, ex parte rerum non naturalium conſeruandarum comprehenſarum ſub virtute, & ex parte rerum præter naturam remouendarum. Quæ ſi quidem in vnum conueniant omnes, vt in feb. cholerica, & pura, ſimplici, vna cómunis erit indicatio, vno quoque communi complenda auxilio; infrigidationem demonſtrans. Fiet autem cum his, quæ ex medicinis frigidis, & humidis interius approximatis ſm omnẽ adminiſtrationis modum, & exterius, qui, & prout oportet in ſpecialium cura dicetur, (ſi Chriſtus annuat.) Et ex illis eſt potus aquæ frigidæ. alterat.n. & digerit, cholerã euacuat per fluxum ventris, & vrinam, vel vomitum, vel ſudorem; & quandoq; per omnia ſimul. & cum virtus eſt potens, feb. extinguit,& ſitim,& ſic cauſæ cõfert, morbo,& accidenti,(niſi fuerint, quę prohibeant aliquę ex conditionibus, quæ ſequuntur,) vt materiæ craſſæ, cruditatis non febrilis, vel cholericæ. cuius digeſtio eſt, vt remota a ſui ſubtilitate fiat ſpiſſa, & aqua frigida facit illud, & ſtomachi frigiditas, debilitans; vel hepatis, vel alicuius alterius ex viſceribus: vel dolor in eis, aut apoſtema, ſeu oppilatio, vel quia complexio naturalis ſit pauci ſanguinis, & caliditas innata debilis, habitudo extenuata, non carnoſa, aut inconſuetudo bibendi eam. Nocumẽtum.n. his ex aquæ frigidæ potu generatur maius, quam ſit iuuamẽtum eius in feb. extinctione,& ſitis. quare oportet, vt dimittatur,& recurratur ad auxilium, quod his conferat; illis vero non noceat; quamuis ſit difficile inuenire dicente Gal. Itaque in contrarijs diſpoſitionibus difficile ſit inuenire, quod proſit multum, obſit autem nihil, quod inter cætera ſyrupus acetoſus comprehenditur eſſe talis; digerit enim crudos humores obſtruentes, & obſtructos incidendo,& ſubtiliando aperit oppilationem. Et proinde prohibita tranſpiratio ceſſat,& euacuat illos ſtypticando; alterat feb. & per cõſequens ſitim ſedat. ſic equidem omnia, quæ præter naturam ſunt, in cura feb. putridæ conſideranda reſpicit indefecte, & eius nocumentum in apoſtematibus viſcerum, & alijs diſpoſitionibus prædiſtinctis corporis non eſt ſicut nocumentum frigidæ aquæ. Verum quandoque feb. intenſio, & ſitis eſt tanta, vt ægrum ad eſtuationem, & reſolutionem perducat; nec proinde ſit excuſatio ab exhibitione aquæ frigidæ, vel alterius extinctiui valde, vt melonis indi, ſyrupi de nenuphare, de melonibus, & ſimilium. Augmentum enim in prædictis, & materiæ incrudatio melius eſt, quam corpus ad arefactionem perduci. In quibus verbis quis mirabitur forte dicens. Quæ cruditas in febre cholerica dicta ex pura cholera eſt, cum Gale. dicat, quod crudus humor in ſpecie phlegmatis eſt? ac etiam quæ feb. intenſio, atque ſitis in phlegmatica eſſe poterit, cum ipſe dicat calorem humoris phlegmatici putrefacti aſſimilabis vtique igni fumoſo in viridibus lignis accenſo, adeo vt ſubmergat dicens maxima dominatio humoris accendentis febr. qualitas eſt caloris: Cui reſpondet Falco dicens. Scite autem te oportet circa primum, quod cruditas in humore craſſo eſt, vt in melancholia, & phlegmate proprie, cum ſit ſanguis diminute decoctus, in quo dominatur, ſicut, & melancholia terrea. quia frigida eſt, & indigeſtibilis, & tranſire moratur, ſicut Hippocrates dixit,nõ in humore ſubtili cholerico puro; adeo quod ſi oppilatio ſit in febr. creata ex eo, non erit a craſſitie, & viſcoſitate ſubſtantiæ ſuæ: licet quandoque poſſit eſſe ex alia, non tamen in propoſita feb. ſed ab eius multitudine ſola: licet ipſe humor cholericus purus in ſua ſubſtantia crudus humor, reſpectu naturæ ſit indigeſtus prius, quia virtuti expulſiuæ non adæquantur propter ſubtilitatem imbibitam, ob quam eius expulſio fit difficilis, ſicut melancholiæ propter eius craſſitiem in ſtrictos meatus non penetrantis. Et phlegmatis propter adhærentem ipſius viſcoſitatem in illis membris, ſubtilitatem poſt modum affert frigida aqua potata, quod oſtendit Abuha. dicens. Vbi autem materia calida indigeſta, aut craſſa, digeſta eſt concurrentibus alijs, tunc frigida aqua eſt melior res: Sit ergo verbum de cruditate dictum humor ad craſſum frigidum, & viſcoſum digeritur non ad calidum, & ſubtilẽ.

De potu aquæ frigidæ.

Obiectio.

Circa ſecundũ ſcire te volumus, quòd ſi intenſio feb. & ſitis in phlegmatica feb. contingat, non erit à parte humoris phlegmatici in ſe conſiderati tantum, ſed etiã ex parte aliquorum concurrentium, quæ quatuor rationabiliter æſtimantur. Primum eſt mixtio choleræ, vt in phlegmate falſo. non enim eſt dare purum humorem in corpore,& ſi humor cholericus dictus ſit purus, illud eſt, quia ſi mixtionem aliquam habeat, non tamen de qua ſit curandum, vt variet ſpeciem. quemadmodum cholera humori phlegmatico miſta, quæ ſua ponticitate phlegma facit ponticum. Secundũ eſt poſitio ipſius, & corruptio in partibus cordis magis vicinis, vt in non vero cauſone patet. Tertium eſt oppilatio multa exiſtẽs in ea, quæ prohibendo tranſpirare fumos reſultantes ex corruptione ipſius, multos ad cor conuertit,& alia principalia, quia calida ſunt, & perdurantes ſiue adhærentes, propter viſcoſitatem inflammant fortiter illa,& per conſequens totũ corpus, atq; exiccant, vnde feb. intenditur, atq; ſitis: ad quod adiuuat quartum. Et eſt cordis complexio ſicca, & calida corporis, atquè eius habitus ſiccus, in quo calor phlegmati, licet ſit obtuſus, multũ intenditur,& ignitur.

Porro ſi adinuicem res præter naturam diſcrepent, vt quia ea, quæ cauſam abſcindant digerendo, & euacuando cum oportet calidam, & ſiccam irritent febr. quod eſt plurimum, & ſimiliter accidens dictum, ſicut in febre phlegmatica proprie, & melancholica eſt videre, tunc conſiderãdum. Nam ſi quidem cauſa, morbus, & accidens ſint æquales in fortitudine, & in lædendi malitia, tunc cura ordinata locum habet. Et eſt ſecundũ Gal. vt quia primo abſcindere cauſam oportet cum remiſſe calidis propter febr. deinde ad eam, quæ ab illa facta eſt ægritudinem deuenire; deinde ad accidens,ſi quod perduret inflare, vel ſimul omnes inſpicere, quæ eis ſunt congrua componendo, vel diſtinctis locis vnicuique propria applicando, vel nunc ad vnum, nunc ad aliud intendendo. Si vero fuerint inæquales, vt quia intentio, quæ ad cauſam, intentionem ſuperet, quæ ad febr. aut eam, quæ ad accidens, vel e conuerſo, tunc fortiori intendendum, alterum vero non negligendum, ſed alterum trium dictorum modorum vtramque incipiendo vno plus, altero minus. Si enim magnitudo febr. ſuperet, eamque omittes totaliter, intendendo ad cauſam, ſimul febris cum febricitante peribit, & e conuerſo. Si cruditas cauſæ ſit multa,& feb. parua, vt accidit in phlegmatica, plurimum intenderiſq; ad feb. totaliter derelinquendo cauſam, augmentabis cauſam, & cruditatem ipſius, & ex conſequenti febrem quidem

Reſpon.

10. Meth. cap. 1.

curando, feb. augmentabis ipſam, vt Galen. dixit.

In abſciſſione autem cauſæ duæ res ſunt neceſſariæ. Alteratio, & euacuatio. Inquit enim Gal. Ferunt enim ſi contingat in humoribus putrefactis accendi febr. demonſtratio in talibus eſt alteratio, & euacuatio; ipſa vero alteratio digeſtio eſt. Completur autem cum duobus, ſcilicet cum minoratiuis in principio, ſi multa ſit cauſa grauans virtutem. *Cauſæ feb. minorantia.* Eius enim minoratio pars digeſtionis exiſtit, vt infra patebit, quæ ſunt ex medicinis, & vomitibus, & clyſteribus præmiſſis ſecundum inclinationē materiæ ad ſuperius, vel inferius, quam ex nauſea, vel rugitu ventris percipies, & etiam cum ſuccedentibus, phlebotomia, aut pharmacia ſecundum ſpeciem dominantis materiæ, & ſituationem eius; ſiue ſituata ſit in venis, ſiue in primis, ſiue in ſecundis, & maxime; ſiue alijs extremorum, ſiue extra, vt in ſtomacho, & inteſtinis, ſiue in hepate, ſiue in ſplene, ſiue in partibus cordi propinquis, ſiue in carnoſis, & ſubcutaneis eius per apriorem regionem fiat. Et prout eis correſpondet, & conuenit, vel proportionalibus eis, vt ſunt venarum hæmorrhoidarum apertio, menſtruorum prouocatio, & ſanguinis ex naribus, & ſcarificatio in dorſo, & cruribus. Et vrinæ, & ſudoris prouocatio cum temperatis in caliditate, quæ eſt pharmaciæ proportionalis; & vtriuſque abſtinentia, & fames, quæ minuit, & exiccat per accidens omnes humores. Sed cum phlebotomia quidem, ſi ſigna repletionis, vel peccatum ſanguinis appareant, & vrina rubea, & ſpiſſa, & virtus, & ætas corporis conſenſerit. Nam ex quo deuenit in putredinem humor, virtus, quæ prius fuerat fortis, facta eſt debilis. *In omni purgatione virtus eſt conſideranda.* Ideoque aduertendum ſi toleret. Inquit enim Hippocrates. Acutas paſſiones phlebotomabis, ſi robur virtutis fuerit, & æger iuueneſcat ætate, & in euacuatione cum pharmacia etiam, & alijs. Inquit enim Gal. In omni autem purgatione virtus conſideranda eſt, & tandem pro ſuo poſſe purgetur. Si enim virtus deficiat, cohibenda eſt euacuatio, & ſi non tota exierit abundantia, nec in ea ſis audax, imo poſtponas inquantum poſſibile eſt ſequens naturam, quæ ipſum vſque in poſterum reſeruat, nec deſerit niſi coacta, & ex ſe ſanguinis peccatum corrigit, & frequenter emendat. Cum vero cogeris illam celebrare, quia multitudo grauando ſuperat, & tendit ad putredinem magis, quod oſtendit, quia vrina cum rubedine magis, tunc phlebotomabis, nec multum ſimul educens, quanquam multum abundet. Multum enim, & repente euacuare fallax eſt, & ⟨illegible⟩ naturæ *4. apho. 11.* inſuaue, dixit Hippocra. in apho. Et ſi oppilatio, & putredo non ceſſat, per eam euacuet de bono etiam naturam in defectionem adducet, vt non fiat potens in criſibus expectandis. Quare oportet intemporanee cibare, & vberius, & ſic diſtrahendo a digeſtione naturam, & addendo in cauſam prolongabitur morbus, vt ergo dimittas aliquid ſanguinis in cibum naturæ parum educes, & ſi oporteat ſecundabis, & interim cibabis, vt *1. de diebus iudic. & feb. ca. 4.* loco mali euacuati bonum reſtauretur. Ait enim Gal. corruptioni neceſſaria eſt reſtauratio cum temperamento, propter quod ſecundatio eſt melior multitudine. Et cum pharmacia quidem, ſi cacochymiæ ſigna videbis, & vrinam a prædicta diuerſam, ſit autem appropriata humori peccanti; nec ſit ex fortibus, quæ agitēt, & inquietent humores, & ſic in digeſtione ipſos impediant, & quandoque ad periodum ipſos incitant, & feb. inflammant. Sed ex lenibus, quæ cum frigiditate non ſtypticent, vt myrobalani, qui oppilando impediunt digeſtionem intentam, liniendo, & lubrificando naturam ad fluxum diſponant, vt eſt mel, caſia fiſtula, manna, ſiracoſt, & ſuccus duorum granatorum expreſſorum cum pulpis ſuis, qui ſua temperata ſtypticitate nō debilitant ſtomachum relaxando, vt caſia, ſed confortat ſuauiter, & laxat, vt decet. Et ex illis eſt aloe ablutus tantum cum aqua cordumeni, vel ſolarri fructuum aqua, & ſimilia, cum caliditate temperata, vt alubleb ideſt mercurialis, & medulla cartami, & ſimilia, ſic multitudinem minuant, & naturam alleuient, vt in digeſtione reſidui potentior fiat. Inquit enim Hippocrates Inchoantibus morbis ſi quid videtur mouere, mouendum quod Gal. confirmat dicens. Alleuiata enim, quæ diſpenſat noſtra natura corporea, & deponens, quod aggrauat velut onus alienum, dominantur reliquiæ facile. Tunc enim digerit, quod digerendum eſt, & ⟨illegible⟩ expellit, quod expellendum, recolens propriarum actionum, niſi materia mobilis fuerit de membro ad membrum, & furioſa. Inquit enim Hippocr. Digeſta medicari, & mouere non cruda, neque in principio, niſi expediat. Aduertendum autem, vt eius euacuatio commode fiat, ne ſit in corpore aliquid, quod illam impediat, vt viarum oppilatio. Si enim non ſit iuuamentum in eductione ipſius erit magis, quam a periculo maximo liberans, quàm ſit nocumentum ex febris intenſione, quam natura pharmaci facit, maxime cum ſit euacuationi parata non reſiſtens materia, quia ſubtilis non imbibita. Quia mobilis, & quia mala, & naturæ multum odioſa in euacuatione ipſius per artem iuuabit natura, quæ ſi adſit, nec poſſit ſtatim, & in breui corrigi, dimittatur; nocumentum enim in eius commotione, iuuamento, ſi quod poſſibile ſit, eſt ſimiliter maius. Et ideo ad aliquod remedium ſi quod poſſibile eſt, recurratur, vt ſunt valde inſpiſſantia, & congelantia, & ſtupefacientia, oppilantia, & confortantia principalia. Ex quibus ſunt theriacalia ſimplicia, & compoſita nota, quæ iuuāt in liberando à mortis periculo, quod omni nocumento eſt maius. Nec moueas eam eis in die periodi, niſi apud neceſſitatem. Inquit enim Hippocrates, Medicari in *4. apho. 10.* valde acutis eadem die, ſi expedierit, differre enim in talibus malum eſt, deinde aliqua digeſtione ex his præmiſſa dabis aliquod ex ſolutiuis, vel prouocantibus vrinam ex temperatis, deinde ſudorem. Completur quoque digeſtio, cum digeſtiuis ex propꝛijs ſimplicibus, & compoſitis medicinis; & cibis, & potibus, non ſubtiliantibus, nec inſpiſſantibus abſolute, vt quidam arbitrantur, & male inhærentes dictis Gal. in. ij. regiminis, & ij. prognoſticorum, vbi inquit, quòd digeſtio procedit in omnibus *2. reg. 44. 2. prog. 13.* inſpiſſando; ſed reſpectiue, vt quæ inſpiſſando humores ſubtiles imbibitos, craſſos ſubtiliando, & viſcoſos incidendo eorum ſubſtantiam virtuti expulſiuæ adæquāt, ita vt ad expulſionem facilem ſint parati non ſolum obſtructi, ſed etiam obſtruentes, qui cauſa oppilationis; & prohibitæ traſpirationis exiſtunt; quæ ſcilicet, & qualia ſunt; in ſpecialium cura dicetur (Chriſto duce.) Et ex cōpoſitis eſt ſyrupus acetoſus maxime, qui commune eſt digeſtiuum omnibus humoribus, ſicut ſupra in ſuo capitulo diximus. Et ſumatur cum aqua calida ſimplici in humoribus craſſis hyeme, cum frigida in calidis ſubtilibus æſtate, vt eſt hordeacea. Corrumpitur enim plu- *Nota.* rimum hordeacea illi mixta aqua, & ⟨illegible⟩ aceſcit in ſtomacho ſi parum de nocte detur ante accipiendum ius, vel poſt cibum. Caue tamen ne ad raſuram perducat, quod contingit cum inteſtina ſint nuda, & vacua, quod eſt in acutis peſſimum ⟨illegible⟩. Et cum ſomno in declinatione vel fine flatus facto. Et hic intendatur digeſtio, & quies, quæ magis eſt digerens. Quod ſi in cura iſtarum febrium vtaris aliquo ex his, quæ putredinem prohibent, & rectificant, res erit iuuamenti magni, & magnæ confidentiæ in ſanatione corporum; habent enim humoris putredinem aptam per contactum tranſire in alios, non ſolum humores, ſed etiam cibos; maxime ſi cacochymi ſint. Inquit enim Galen. Cibi ſubeuntes corpora non prius mundificata a malis humoribus corrumpuntur, quorum quantitas augmentatur, & qualitas non mutatur. Et illud eſt, quia quod tangitur a putrido putrefit. Res autem tales quædam ⟨illegible⟩ ſunt ſimplices, quædam compoſitæ, & ſimplices prohibentes putredinem, & corruptionem ſunt, quæ illud agunt a complexione, vt frigidæ, & ſiccæ, ſicut acetum, aqua ferrea, & granata muza. Et ex illis eſt camphora, ſandalus, & ſimiles. Et ex his ſunt, quæ id agunt ex proprietate, vt eupatoriū, iris, cortex citri, carduus benedictus, & venem ideſt ſiſymbrium, & ſtœchas. Et ex eis eſt cinnamomum *Ciborum prætrefallitiuē prohibentia.*

momum xyloaloe, quæ mundificant putredinem vbi- A cunque, & aqua ferrea,& naſturcium, quæ exiccant putredinem vacuitatis ventris. Compoſita vero ſunt rob de ribes,& theriaca.

Euacuatio. Euacuatio vero prædigeſtæ materiæ cum perfectione debet inſequi ſecundum ſemitam eradicationis ipſius. Inquit enim Hippocrates digeſta medicari. Completur autem cum phlebotomia, aut pharmacia, vel proportionalibus illis, quæ totam ex corpore educant materiam ſecundum exigentiam cauſæ. Sic ergo eradicabis materiam poſt eius completam digeſtionem, & hoc vbi natura ex ſe talem euacuationem non faciat, prout eſt conſueta. Inquit enim Galenus Natura primo digerit, deinde diuidit, deinde expellit, niſi debilitata fuerit in prædictis, vel ab aliquo impedita,prout ante digeſtionem euacuet moleſtata. Quare expectabis motum eius ad euacuationem prædictam, quòd ſi mouerit ipſa,ſine- *1. aphor. 20.* re oportet,& ſecundum Hippocratem habere ſilentium tunc melius eſt,quòd ſi non mouerit, moue tu hora poſt B horam motus eius, quæ proprie eſt in ſtatu. In fine ergo eius,aut declinatione mouebis, vt quod de ſuo minuitur compleas prout oportet. Et vndecunque natura repit,ſi per conuenientem regionem, moue tu: non tamen hora motus ægritudinis,vt periodo,inquantum plus poſſibile eſt,ſed oportet, vt tunc horam eligas frigidiorem, vt in ſynochis, & concluſis, quæ eſt hora matutinalis, quæ ſua frigiditate caliditatem ſynochæ febris ipſius in tota ſui duratione conſeruatam contemperet, & ab extrinſeco acquirat, quod ab intrinſeco, vel ex ſe habere nequiuit, aut hora temporis in continuis proportionalibus; aut hora interpolationis, ſeu quietis, vt in periodicis,& interpolatis vera quiete.

Diuersitū. Caue tamen vt in talibus febribus, & maxime peracutis hora æſtiua, & conſtitutione conſimili; qualis eſt caniculatis, & auſtrina, moueas cum pharmacis valde calidis,& ſiccis,etiam ſi materiam ex venis in partes ſub *20. aphor. 3.* cutaneas oportet trahere. Inquit enim Hippocrates in aphor. Sub cane, & ante canem, & poſt canem, moleſtę C ſunt purgationes. Anguſtiant enim ægrum,& ad reſolutionem perducunt, maxime ſi reſolubilis ſit caliditate propria,& malitia addita caliditatis febrilis,& aeris cõrinentis ſupra reſolutionem,& pereunt plurimi,prout vidimus ab experto, quare oportet, quòd cum benedictis pharmacijs moueas ſtypticitatem habentibus, quale eſt rhabarbarum,& ſimilia,quibus ad euitandum reſolutionem miſcebimus aliquod ex myroba- generibus, prout oportet, & ſuccum roſarum, & tamarindorum,quæ ſua frigiditate caliditatem illorum reſoluentem,& anguſtiã tem remittant,humorem inſpiſſent, & poros ſua ſtypticitate condenſent, & ſic reſoluentem vocent. Et ex illis eſt charabe, quod ſua proprietate illud auget, ſicut dicit Abuh.

Alteratio. Secundam rem, quæ alterat febris dyſcraſiam, complent duo; ſcilicet quæcunque ex medicinis frigidis per ſe,vel per accidẽs actu, vel potentia,immediate,vel mediate,interius,& exterius approximatæ,vt ſupra corpus, D & proprie ſupra hepar, & cor ſecundum omnem adminiſtrationis modum alterando confortant,quæ in ſpecialium cura(duce Chriſto dicentur,)& ex cura ephemerarum ſunt notæ. *Tertiũ eſt conuerſio regiminis ad frigidum,& humidum in omnibus rebus nõ naturalibus. *2. Alterius.*

Medicinæ autem frigidæ interius adminiſtrandæ in talibus putridis debent eſſe humidæ, abſterſiuæ,lenitiuæ, ſeu mundificatiuæ, quæ alterando putredinem mundificent, & abſtergant, non ſtypticæ, quia ſtypticando recludunt,& indigeſtũ reddunt, niſi natura lenificata fuerit vltra modum,quo caſu debent eſſe ſtypticę mediocriter,qualia ſunt ex lenitiuis,quæ ex dictis ſuperius habuiſtis in cura ægritudinum cordis. Et ex illis, quæ his ſunt propria,quædam ſunt ſimplicia,quædam compoſita. Et ſimplicia ſunt aqua cucurbitę,citruli, cucumeris,& melonis indi,aqua hordei,lactuca cum aceto; a quo acquirit abſterſionem,inciſionem, & apertionem,endiuia,lupulus, iuiubæ, ſebeſten, lac acetoſum a quo extractum eſt butyrum,& colatum bene,& aqua frigida cum zuccharo, & ſimilia.

Quidam tamen ſtolidorum medicorum,hanc intentionem ſequentes cõcedunt febricitantibus talibus prædictorum fructuum, non ſolum aquam, ſed ſubſtantiã, & carnem, & aliorum fructuum frigidorum,& humidorum, & ſimilium ſtypticorum etiam indiſtincte conſiderantes ſolam contrarietatem qualitatis in eis ad febeorum ſubſtantiam, & proprietatem non aduertentes, quia indigeſtibilis eſt, & corruptibilis in ſtomacho,humore crudo,& aquoſo venas replet, qui ſanguinem inficit, & corrumpit, & ſic putredinem auget, & febrem, maxime ſi a proprietate id habent,vt ſunt poma,perſica, acida,immatura,& humida. Vnde Gal. ait. Sed illud memorare,ſemper,quòd ſi indigeſtibilium aliquod digerat quis, qui ex eis diſtribuitur chymus eandem naturã habet. Oportet ergo vt hanc intentionem compleas non cum indigeſtilibus, & corruptibilibus, quanquam frigidi ſint, fructibus; ſed cum his, quæ ex fructibus,herbis,vel alijs, quæ indigeſtionem, ac corruptionem quoquo modo non habeant generare, vt granata,pyra ficca, mora immatura,ſebeſten,& ſimilia. *Contra medicos concedentes frigus.*

Quæ vero inſtigidant cum ſtypticitate moderata,his conuenientia in prædictis caſibus ſunt,ſuccus granatorum muzorum, & acetoſorum, aqua limonum, ſeu acetoſitatis eius,& citri,& aqua acetoſæ,& alleluię,acreſtæ ſuccus,aqua mori, berberis,roſa ſumach,& ſimiliũ, & ſandali,quæ infrigidant, & confortant complexionẽ, & a proprietate cor, & hepar, & per conſequens totum corpus. Et ex illis eſt gargarizare aquam frigidam,& tenere in ore aliquod infrigidans,vt cryſtallum,& niuem, & trahere naribus odores frigidos, vt roſarum,ſandalorum,camphoræ, & aceti, & ſimilium,& inſpirare eos, & aerem infrigidatum ab aqua: necnon, & clyſterizari cum aquis fructuum prædictorum, & oleo roſa.& quãdoque cum camphoræ pauco,& per omnes meatus corporis immittatur frequẽter, propter vrinæ ardorem, qui in acutis feb.contingit frequenter. Et quidem compoſita ſunt,quæ ex his componuntur in modum ſyrupi,iuleb, trochiſcorum,& decoctionum,& aqua fructuum,quam in noſtro antidotario poſuimus, & electariorum,quorũ deſcriptiones ibidem fecimus ſerioſe.

Medicinæ vero exterius approximandæ frigidę,& humidæ ſunt,quæ per poros habendo ingreſſum,& per cõtactum infrigidant, & humectant. Ex quibus ſunt quoque ſimplices, & compoſitæ. Simplices ſunt expoſitio ad aerem frigidum, ſed ſub dio, maxime ſi ſit conſuetus, balneatio in frigida aqua, digeſta materia, concurrentibus alijs conditionibus,nam ſtatim venter erũpet cholerica, vel vomitus, aut prouocabitur ſudor vniuerſalis, & curabitur ſtatim. Et oleo inuncta,vt roſ. de violis,de cucurbita,& nenupharis, & irroratio aquę roſ. in facie,pulſibus, & ſimilibus,vt poſitio pedum in frigida aqua, hæc autem non ſolum infrigidant, & humectant, ſed etiam naturam a reſolutione præſeruant,maxime ſi ſubito fiat, retrahitur enim per ea natura, & ſic ad centrum attrahitur reſiduum,diſgregatio caloris propter febris exceſſum, ſicut dixit Abuh. Compoſita ſint emplaſtra, & epithemata, & cerata ex dictis, & maxime ex roſis ſandal.camphora, & acetoſa, croco pauco cum aqua roſata, coriandro, endiuia, vel mucilagine pſyllij cum aceto, & aqua roſata applicata cordi, & hepati; eis enim infrigiditatis totum corpus frigidum fiet. Inquit enim Gal. Si cor,hepar,& cerebrum ſint frigida, totum corpus erit frigidum. Et proinde ſi applicentur capiti bonum erit, & vtile,extinguendo enim prohibent aſcenſum fumorum, & raptum materiæ; qui eſt promptus in putridis, & maxime in acutis, quarum caliditas materiam ſubleuat, & aſcendere facit, vt dixit Gal.ſedat dolorem, & prouocat ſomnum, qui materiam diſgregatam a feb.reuocat, & vniendo confortat, & digerit cõfortando, ac humectat, niſi grauitas in eo ſit catarrhus, & tuſſis, quo caſu nocent magis quàm conferant extinguendo, cum poros conſtipent, & colatoria cere-

bri vapores multos, & craſſos in capite aggregatos; quas grauitas ipſius oſtendit, profunditas ſomni, & humiditas narium, congelant, retinent, & comprimendo ipſos ad ſpiritualia exprimunt, & ſic ruſſim augent. Quare oportet vt prædicta prohibeantur, & ea, quæ repletionem capitis augent, vt eſt mulſio lactis ſuper caput, & ſtare in lumine Lunæ. Tunc enim his prætermiſſis occupatio fiat in his, quæ poros, & colatoria dilatent, & vapores maturent, ſubtilient, & reſoluant, vt eſt inclinatio capitis ſuper vaporem aquæ calidæ temperatæ decoctionis meliloti, & chamæmeli, & tractio ipſorum ad inferiora cum fricti*onibus, fomentis, mordicationibus, ventoſis in cruribus, & brachijs; clyſteribus, & collyrijs, niſi vapor fuerit cholericus ſubtilis, & acutus, quem cõtraria ſigna illa demonſtrant, quare prædicta infrigidantia ſupra caput applicata conferunt inſpiſſando, in quo ſumptio papaueris albi præſtat iuuamentum mirabile, & prouocat ſomnum. Et ex his, quæ per accidens infrigidant, eſt phlebotomia, & cholagogum; educendo enim humorem calidum infrigidant. Et balneum dulcium aquarum calidarum in declinatione. Et diaphoretica ex vnctionibus, epithmatibus, cataplaſmatibus, & emplaſtris, concurrentibus tribus conditionibus, quas Gal. adiunxit. Ad cuius enim eſſe ſequitur caleſactio, ad eius abeſſe ſequitur infrigidatio.

Diæta. Aer. Conuerſio autem regiminis ad frigidum, & humidum eſt alteratio rerum non naturalium omnium ad illud, ex quibus maxime alterans, infrigidans, & humectans eſt aer. Cum ergo non eſt talis ex tempore, vel conſtitutione, aut regione, vel vicinitate fluminis, & aliarum aquarum, eligas terraneum, & alterabis illud ad frigidum, & humidum ex prohibitione ingreſſus multorum hominum in thalamum infirmorum, & fumoſitates eius expirare ex eis, quæ per anhelitum, & per poros inficiunt aerem, & inflammant. Sitque thalamus habens feneſtras apertas, per quas innouationem aer recipiat, & ingrediatur ventus, & proprie borealis; aut flabelletur, & effundatur aqua frigida, qua ſint etiam vaſa diuerſa repleta, ex quorum vno decurrat ad aliud, & per modum tranſmutationis, & embrochationis. Inquit enim Abuha. Cum in aliqua æſtate venerit pluuia tempore quo eleuatur, cui poſtea ſuperuenerit ventus ſeptemtrionalis, boni fiducia habetur, & reſoluentur ægritudines. Sintque in eo folia arborum frigidarum ſtrata, & ſuſpenſa; & herbarum boni odoris, vt ſalicis, vitis, myrtæ, & nenupharis, & aliorum, non quæ ex aquis ſtantibus colligantur. Sintque vaſa plena folijs, & floribus redolentibus, vt ſunt roſæ, *Somnus.* violæ, nenuphar, & myrta, & ſimilia. Et irroratione ex aquis ipſorum, & ſandalorum, & camphoræ, in quibus aliquid ſit mixtum vini odoriferi, vel aceti, & in eo ſtratus eius ordinatus, non ſuper plumam, & paleas, ſed matararium de lana, vel coto ordinato in lecteria, ** reti* de *reti. vt mos erat decumbere antiquorum, & ſuper matararium, & deſuper opertorium de corio, ſicut Arabes iacent, & cooperiantur coopertorio, quod non valde adhæreat corpori, dormiantque ſub hora in eo, quoniam ſomnus infrigidat eos exterius, & humectat eos interius, nec profundetur in eo valde, quoniam inflamat, vt ſuperius dictum eſt. Quieſcant, non moueantur; quoniam quies eſt infrigidans, & humectans; motus vero calefaciens, & exiccans. *Motus.* Eſt tamen cum motus nocet febricitantibus talibus, vt cum eſt fortis in principio factus exiſtente plethoria, & cacochymia non digeſta, quoniam eo non euacuatur plethoria, & cacochymiæ digeſtio impeditur, & ad putrefactionem commouetur, & ad periodum incitatur, euacuatur indigeſta, dyſcraſia febrilis augetur, & virtus corporis debilitatur, & membra. Et etiam conſert, vt cum plethoria non adſit, ſed cacochymia ſola digeſta, vel etiam non digeſta. Sitque ſuauis in lecto de latere in latus mouendo ſe; quoniam eſt conueniens ei qui habet hæmitritæum, & febres compoſitas, & phlegmaticas. Et cum eſt debile corpus, fit reſolutio intima. Illis enim eſt conueniens, quos feb. debilitauerunt conualeſcentibus, quoniam facit dormire, & ventoſitates diſſoluit. Et confert reliquis ægritudinibus capitis, ſicut ſtupori, & obliuioni, & commouet deſideria, & naturam excitabit. Dixit Galen. & Abu. Cibus, & potus ſit frigidus, & humidus potentialiter, vel accidentaliter; ex ſe, vel admixtione, de quo infra (Chriſto duce) dicetur. Minuatur minoratiue vſque ad ſtatum; tunc digeſtione perfecta eradicatiue; & repleatur prout virtus in tolerando vſque ad ſtatum morbi requirit, ac exigit corporis diſpoſitio. Seruetur iucundus, prout melius poterit, & cum promiſſione citæ ſalutis. Cum autem infrigidatur de his febribus, caue ne infrigidatio ad exceſſum perueniat. Eſt enim cauſa tunc indigeſtionis materiæ, oppilationis, & deiectionis virtutis. Inquit enim Abuha. Amplius acutorum morborum digeſtio virtutem extinguendi prohibet; licet aliqui procurent ad deſtruendam hanc ſententiam; & ignorent, quod fortis extinctio deijcit virtutem, quapropter oportet, vt paulatim procedas ad ſufficientiam, quam naturalis complexio tibi inſinuat, vt ſuperius dictum eſt, & caloris quantitas, ſeu caliditas, in forti enim calore febriũ vt acutarum, omnia prædicta, vel plura, & fortia miniſtrabis; in remiſſione vero aliarum aliqua ex eis, & leuia erunt ſufficientia. Et caue ne infrigidatio cadat in hora principali paroxyſmi, ſed parum ante; nec in declinatione, cum ſit hora obſeſſionis naturæ, & reſolutionis materiæ, & ſudoris; ſed in hora feruoris, & ſtatus, ſed nec fugias ipſum paroxyſmum cum narcoticis, quæ conſtipando meatus, repellendo materiam, & congelando, virtutem quoque ſenſibilem ſtupidam in faciendo periodum prohibent, & retardant. Et quoniam talia deſtruunt naturam, quæ ad medicum ſpectant. Dicit nanque Galen. Medicus eſt adiutor naturæ, non deſtructor. *Medicus adiutor naturæ non deſtructor.* Sed frigida exterius miniſtrantur ſupra principalia. ſ. hepar, & cor, & ſtomachum, & etiam dorſum, propter dicenda inferius in capitulo de hecticæ cauſa. Cumque principalibus frigida miniſtrabis, non expolia bis ea ab aliquo calido appropriato, & aromatico, quod calorem, & ſpiritum in ſua radice cõfortando defendat a nocumento ipſorum. Et propterea cum applicabis eis illa exterius, oportet, vt locum circunſcribas applicationis ipſorum ne frigiditas extendatur ad intima, & lędat. Cum ergo applicabis in dexтro hypochõdrio ſupra hepar, ſecedes falſis coſtis, ne infrigidando ad diaphragma perueniat, & anhelitum reddat difficilem. Quo caſu docuit Gal. auferre illud, & calefacere locum cum aqua calida chamæmeli, vel abſynthij, & oleo eius, niſi enim ita emendetur, perducet frequenter ad mortem. Nec ſint ita applicata exterius, aut frigida valde: tenetur. n. ex eis natura in ſuis principijs, & denſando poros prohibent virtutis ingreſſum. Sint ergo tepida, & cum eis aliqua ſubtilia facientia ſubintrare admixta. *Cibus.* *Dubium.* Sed dices ob quid frigida ſupra totum corpus exterius applicati docuiſti, non ſuper principalia tantum, & per aerem infrigidatum, qui non interius tantum, ſed etiam totum corpus exterius tangit, cum conſtipent poros, & ſic tranſpirationem prohibeant, quæ eſt cauſa accenſionis febris caloris magis, quàm extinctionis, ſicut ſupra in cura ephemerarum in generali monſtraſti.

Cui Falco reſpondit, quòd caliditas febrilis parificat *Reſponſio.* in potentia aperiendo, poros potentiæ frigidorum, & proprie aeris in conſtipando eos, & ſuperat, quod patet, quia reſoluit corpus, non obſtante illa. Calor quoque confortatur naturalis ex contemperantia, quam recipit ab iſto, etiam parificatur, & ſuperat *omnibus, & ſuperfluitates reſoluit, & ſi non ſenſibiliter ſemper, occulte tamen, quanquam reſponſionem dederit. Abu. dicentibus, quòd mulieres habitãtes in ſeptemtrionalibus ſunt ſteriles, quoniam earum matrices propter loci frigiditatem, & ſiccitatem ſunt immundæ, dicens ille. Ego autẽ dico, quod caloris innati earum fortitudo, parificatur ei, quod minuitur ex cauſis, quæ fluere faciunt, & laxant exterioribus. ** omnia.* *Cibus, & potus.* Tertia res, quæ ſtudium ponit in vita, & virtute,

virtute, cum diæta cibi, & potus, & aliarum rerum regimine debito, vt est dictum, completur cum vsu ipsorum competenti virtuti, & febribus. Sumitur enim cibum, & potum dandi intentio secundum Gal. principaliter a virtute consequenter a morbo; sicut e conuerso intentio medicandi; consistit autem talis competentia in conditionibus obseruandis debite prout conueniunt virtuti, & febri. Inquit enim Gale. hæc igitur omnia nunc dicta genera salubrium causarum, materiæ quædam sunt, & cum competenti vsu causæ fiunt; & seruantes, & saluté præstantes; tales autem conditiones, licet plures sint, quas Hippocr. in suis apho. posuit attendendas, scilicet qualitas, quantitas, tempus, modus, & artificium, quod addit Iouinitius, potissimę tamen, & principales secundum Gale. sunt duæ scilicet quantitas, & qualitas eius, quod offertur indigenti. Quantitas vero attendenda in febre, sicut in cæteris materialibus morbis secundum Hippocr. duplex est scilicet continua, & discreta. Continua est multum dare, vel crassum cibum, parum, vel subtilem, discreta est frequenter, seu pluries dare; vel raro, & semel, vsus vero quantitatis competenter talis cõtinue in talibus feb. sicut in alijs materialibus morbis a tolerantia virtutis respectu status earum est assumẽdus, secundum enim, quòd virtus est potens tolerare vsque ad statum earum, ita dandus est cibus, vt si quidem tolerare posit completa absque cibo nullus cibus, seu diæta vltime tenuis esset dandus, vt circa digestionem materiæ diuisionem, & euacuationem natura nullatenus impediatur discreta cibo delectabili vsque ad perfectionem ipsius, quod Hippocrates in suo aphoris. ostendit dicẽs. Contemplari autem oportet, & ægrotantis virtutem, vtrum sufficiat diæta vsque ad statum ægritudinis, aut illa prius deficiat, & obtundatur. Et quia virtus est multiplex in tolerantia, & diuersa: status etiam multiplex in longitudine, & breuitate, ac diuersus. Cibus quoque, qui proprie ad confortandum virtutem, non morbum, est ordinatus, & sic ostendit Gal. dicens. Vt ergo virtus nutriatur, & non morbus, diætantur infirmi, erit crassitie, & subtilitate multiplex, & diuersa secundum tenorem, aut tolerantiam virtutis diuersam, respectu diuersorum statuum febr. cibus subtilis, vel crassus diuersimode concedatur. Quæ Hippo. in suo apho. monstrauit di. Quibus ergo continuo est status, continuo, & tenuiter reficere oportet; quibus vero longius ad illud, & ante illud parum est auferendus; prius vero vberius reficere, vt sufficiat ægrotans, quod etiam ostendit in alio aphor. di. Quibus ergo secundum acumen ægritudo cõtinuos, & vltimos labores habet, continuo reficere oportet; vbi vero melius, vberius reficere, & tantum subcondescendere, quantum ægritudo melior vltimis fuerit. Et Galen. status est cum labores, & accidentia vltimantur, quo diæta subtilissima est vtendum, licet Hippocrat. videatur contrarium alibi dicere. Accidentibus virtutem dissoluentibus ilico cibus est dandus, secundum suum sermonem direxit ad accidentia, naturam causæ habentia, non per modum furiæ molestantia. Sciendum est ergo, quòd virtutis tenor in tolerantia absque cibo est diuersus, secundum diuersitatem corporum infirmorum. In robustis enim corporibus, in quibus crudi sunt humores crassi, & viscosi, & multi humoris congelatio solida, & pori densati in febribus, virtus est diutius tolerans absque cibo; maxime si ætas, & consuetudo in hoc concurrunt, & aliæ similes circumstantiæ. In contrarijs enim breuius, & maxime si stomachus sit debilis, recipiens choleram, & in mediocribus mediocriter: quod secundum magis, & minus multipliciter variatur. Inquit enim Gal. in eo, quòd secundum magis, & minus est variabile, innumerabiles differentiæ sunt.

Item febrium, sicut aliarum ægritudinum materialium, quædam sunt acutæ, quarum terminus est in xl. diebus, quædam chronicæ, quæ vlterius prolongantur. Item acutarum, quædam sunt acutæ absoluræ, quæ in xiiij. diebus terminantur, quædam valde acutæ, quæ in vij. quædam valde peracutæ, quæ in iij. vel prima, & quædam sunt acutæ, propinquę chronicis, dictæ cõuersiuæ, quæ a xiiij. vsq; ad xx. prolongantur, & ibi terminantur, & in eo, quod est infra eos, & quædam sunt chronicæ, quæ a xx. vsque ad xl prolongantur, & terminãtur, & in eo, quod est infra illos, & chronicæ sunt, quæ prolõgantur vltra xl. vt ad temporis mutationem, vel annum, vel vltra terminantur secũdum ætates, vt in mulieribus apud eruptionem menstruorum, vel epilepsia puerorũ, vel infantium, quæ mutatur a iuuentute, & infra tẽpus illud, secundum magis, & minus. Cibus ergo, seu regimen, seu diæta; quidam est tenuis, quidam crassus, quidam vero mediocris. Mediocris absolute est chist hordei. Subtilis, quidam subtilis vltime, quidam non vltime, quidam est inter mediocrem vltime subtilem, & est multiplex; secundum, quòd magis, & minus accedat ad naturam illorum alterius. Quidam enim accedit ad naturam vltime tenuis, vt est granata, hydromel simplex plurimæ commixtionis, quidam accedit ad naturam absolute mediocris, vt qui est ex oleribus frigidis, & humidis, vt atriplicibus, spinachijs, betis, blitis, borragine, & similibus; quidam inter illos stant in medio, vt est aqua hordei in sua latitudine. Crassus quoque cibus sanorum istis non conueniens; quidam non absolute, & hic etiam est multiplex secundum, quòd magis accedit ad naturam crassi ad æqualitatem, & vere mediocris æqualitatę. Quidam enim ipsius est, qui accedit ad naturam crassi absolute, vt sunt gallinæ; & quidam accedit ad naturam mediocris absolute, vt est panis similæ, solutus in aqua frigida bene, vt caliditas frumenti, & fermenti etiam extinguatur. Et quidam est medius inter illos adhuc latitudinem habens, quidam accedit ad latus gallinarum, vt sunt extrema ipsarum, & pulli; & quidam ad latus panis, vt sunt pisces parui; & quidam vere stat in medio omnium, vt perdices, & oua forbilia, & pauca, quos cibos varie ministrabis febrientibus secundum tenorem, & tolerantiam virtutis febrientium vsq; ad statum ipsarum febrium, diuersum, & completum, vt in valde peracutis des eis vltime subtilem, vt nihil, & proprie in hora crisis. Et ad cautelam dare oportet aliquid succi granatorum, vel iuleb, & non aliud, nisi accidentia superuenerint virtutem dissoluentia. In peracutis febr. des aquam hordei, & iuleb commixtionis paucæ, in acutis absolute chist hordei, & in alijs alios, secundũ diuersitatem ipsorum in acuitate, & longitudine, vt appropiatis singulos singulis, quibus conueniunt, aliter autem sunt difficiles, vt Hippoc. in suo apho. ostendit cum dixit. Tenues, & certæ diętæ in diuturnis quidem passionibus, & in acutis, quibus non conueniunt difficiles. Et cum ambigua sit tibi virtutis potentia, & tempus status, adeo, quòd quantitatem cibi limitare non possis, oportet vt declinatio tua ad diminutionem fit magis, si virtus tolerare queat, & ægritudo sit in statu. aliter autẽ increscere est tutius, inquit enim Hippoc. In tenuissimis diætis peccant ægrotantes.

Quantitatis vero discretæ competens vsus assumitur ex tenore virtutis in robore, ac qualitate corporis, ac etiã morbi, necnon ex consuetudine, ætate, tempore, & similibus, prout Hippocrates in suo aphorismo docet cum dicit. Et quibus semel, aut bis, aut amplius dandum est aliquid, &c. quod Galenus pertractans specialiter declarauit. Qualitas etiam cibi competens omnibus febricitantibus est humida, maxime vero si pueri sint, & in humidis assueti, sicut Hippocrates in suo aphorismo monstrauit. Quam humiditatem in cibis Hippocrates inter alias qualitates maxime commendauit, cum naturalia simul conseruet, & quod præter naturam est subalteret; & ad id quod est secundum naturam adducat. Et si frigiditas illud idem faciat in febricitantib. frigidis natura, ætate, & cõsuetudine; non tamen in omnibus, nec effectui feb. qui est consumptio contradicet: nec restaurabitur humiditas, quæ materialis est qualitas, & substãtialis cibi; siccitas quoque, etsi materialis est qualitas, & substantialis, & naturalem siccitatem valeat conseruare; feb. tamen nõ subalterat, nec eius impressioni

Dieta latitudo.

Ciborum quantitas duplex.

2. apho. 9.

Ægritudinum acutarum latitudo.

1. apho. 2.

2. apho. 16.

3. apho. 4.

1. apho. 2.

preſſioni reſiſtit,nec in omnibus,ſed in ſiccis tantum; ſicut nec caliditas, quapropter, & humidi, & frigidi cibi erunt ei magis conuenientes,& magis in acutis; & inter eos magis chiſt hordei, ſeu priſana hordeacea, quã Hip. in ſuo yperiton interiore de grano cibarium maxime commendauit.

De potu febricitantiũ ante digeſtionem.

Potus vero ſit hydromel plurimæ commiſtionis ex melle cannæ in acutis,& calidis,& ex melle apũ in chronicis,& phlegmaticis, & mixtis; vel ex aqua hordei ſubtilis, vel ſucco granatorum muzorũ cum frigida in acutis cholericis, ſi ſtomachus toleret: vel in aqua ſit virtus ſubtiliantium, & abſtergentium,vt radi.fœni,& apij,vel cicerum,in cholericis phlegmaticis,vel miſtis,& melancholicis, & ante digeſtionem, & maxime ſi aceſcat in ſtomacho,quia ſit frigidus; poſt digeſtionem vero ſit,vt potus vini, niſi fuerit aliquid quod prohibeat, ſicut capitis dolor, turbatio mentis, quod ſi excuſari poſſit,quia appetat, & delectetur, dabis vinum palearis coloris,& album acetoſum virtute, & coloris ſine odore; & a nocumento aquæ,vel vini priuatum extitit pluſquam lymphatum, poſt quod parum aquæ dabis, quæ eius virtutem in capite minuit, & mentem confortat, prout Hippocr. dixit.

De tempore cibandi vniuerſali.

Tempus autem competens ad cibandum eſt duplex, vniuerſale,& particulare. Vniuerſale,quod in tota duratione morbi conſiſtit, in quatuor diuiſum tẽpora in omni morbo ſalubri.ſ.principium, augmentum,ſtatum, & declinationem; penes,quæ prædictam cibi quantitatem cõtinuam variabis, vt a morbi principio,in quo dare expediat,des quãque die; & toties, quoties aſſuetus fuerit, niſi potionis,vel clyſteris fuerit neceſſe; tunc enim præmiſſis illis completa operatione earum priſana danda erit. Inquit.n. Hipp. Tempore quoq; ſolutionis nullum ius conuenit propinari; ſolutione vero ceſſante,de priſana eſt dandum; minus vero, quam conſueuerit; deinde ſemper addendo procedas,donec plus detur,& hoc ſi dolor quieuerit, & nullum accidens obſtiterit. Nec venas eximaniri prius permittas tribus diebus, vel quatuor,vel plus; deinde des, vt mos erit antiquis, cum ſit valde nociuum, & naturæ intolerabile, quæ repentinas mutationes non patitur; ſed des vberius, vt natura tunc occupata in pugna confortetur habilius, & confortata in hora pugnæ;quæ ſuccedentibus eſt temporibus,cum diminutione cibi aliqua,vel omnimoda valeat ſuſtentari,& incitata ad pugnam nequeat quomodolibet impediri, quæ oportet omnia,ſcilicet cibũ,& medicamina prætermittere, ſic ergo in augmento ſubtiliabis, & parum dabis, & ſubtrahes omnino in ſtatu; & dimiſſo cibo intendes ad morbum cum medicamine. Inquit enim Hippoc. Huiuſmodi enim ægritudinibus in ſtatu poſitis, ſi priſana detur illico, morbus periculo ſubiungitur: & maxime hora criſis, & hoc eſt ſi ſtatus, & hora criſis ſit breuis,vt infra dies tres vſq; ad quem in abſtinendo conueniunt plura corpora; niſi in febribus apoſtematum, in quibus a principio oportet ſubtiliare,& parum,vel nihil dare;& quanto procedit digeſtio, & expulſio magis, quæ in ſputo oris humori facto apparet, tanto magis incraſſabis, vel priſanã augmentabis. Status enim in eis quo ad accidentia eſt in earum principijs; & quod ad digeſtionem dicerem, & expulſionem in proceſſu, in quo non oportet abſtinere toto; cum tempus durationis eius ſit longum,ex eo,quòd paulatim ſit digeſtio, & expulſio,& nõ ſubitõ, vel in breui; ita quòd natura in eo toto ſine cibo tolerare non poteſt,immo, ſicut digeritur, & expellitur, paulatim cibare oportet magis, & magis; prout digeſtio, & expulſio procedit. In declinatione vero incraſſare,vt natura debilitata in pugna decoctionis,& digeſtionis, & euacuationis,reſumatur cibo,circa cuius digeſtionem nequaquam impediatur.

Tempus particulare.

Tempus vero particulare eſt tempus cibandi ſecundum vnam quamq; diem,quòd a circuitu,& hora periodi, ſeu exacerbationis aſſumitur,quia ſi certe prænoſcees,quod ſit feb.ex ſeruantibus ordinem,ante eius aduẽtum,per tantum dabis, quòd poſſit eſſe digeſtus, & hoc ſecundum diuerſitatem febris eſt diuerſum, ita quod nõ ſuperueniat paroxyſmus, niſi tanquam ventrem a cibo habuerit vacuum,nec in principio eius,& cibum,& potum,& eius medicinas,niſi aliud obſtet,quod infra in vltima re cum loquemur de regimine regionis(Chriſto duce)dicemus; & ſupra in cura generali ephemerarum eſt dictum. Et ſi dederis aliquid,quod in ventre tunc remãſerit,aut humor ibi fuerit, vel cucurrerit,prouocatione vomitus ſubtrahes,& maxime ſi facilis fuerit,& humor impetum fecerit ad os ſtomachi. Inquit.n.Hippo.in parox.cibum ſubtrahere oportet. *1.aph. 11.* Nec etiam dabis in tota duratione vſque ad quietem, poſt declinationem perfectam,niſi aliud impediat ex his,quæ dicemus ſtatim. Inquit.n. Hipp.in ſuo regimine acutorum. Cum pharmacaueris,ſorbitionibus vtere, attẽdes paroxyſmis febriũ, vt ne des eis incipientibus nec præſentibus, nec ad capiendum appropinquantibus, ſed eis deſinentibus, vel quieſcentibus,vel abſentibus, nec etiam tunc des,niſi fæces primi cibi fuerint expulſæ. Quod ſi quietis tẽpus ſit latũ,vt ante ſupaduẽtũ paroxyſmi ſecundi cibus, & potus poſſit eſſe digeſtus,vt in interpolatione vera,& ampla qete,ſicut quartanis,et tertianis,cibabis vtiliter,& abſq; nocumẽto. Si vero non ſit amplũ,vt nequeat digeri infra illud tẽpus,& ante ſuperaduentũ paroxyſmi ſecundi,ſicut interpolatio,ſicut i phlegmaticis,et alijs paroxyſmis ſubintrationes habẽtibus,vel in cõtinuis ,pportionatis,ſimplicibus,vel cõpoſitis,ita qđ oporteat accipere de declinatione ipſius paroxyſmi antecedentis, nec incidat in hora principaliter ſubſequẽtis, cibabis in declinatione. Quod ſi in declinatione adhuc nõ ſufficiat,ita qđ oporteat accipere de hora ſtatus præcedẽtis,& principij ſubſequentis, tunc conſideratione indiget, vtraque enim hora eſt ad cibandum negata, & mala,vt ſuperius dictum eſt. Nam ſi quidem intentio, quæ a principio ſuperet intentionem etiam, quæ a ſtatu ſumitur in prohibendo, vt quia accidentia aggrauationis naturæ, & ſuffocationis, quę apparent in principio de infrigidatione forti ſubeth,& ſtupore ſunt fortia,& ſuperant accidentia ſtatus eſt ex inflammatione,anguſtatione, & reſolutione,vt quia inflammatio feb.eſt in ſtatu debilis, & corpus aridum,tunc oportet ſumere de ſtatu præcedentis periodi, vt cibatio non contingat in hora principalis ſubſequentis. Si vero econtra,contrarium, & maxime ſi cum phlegmone fuerit. Quod ſi vtriuſque intentio ſit æqualis in prohibendo,de hora ſtatus tutius eſt capere hoc de hora principali propter duo. Primum eſt, quia periculum ſuffocationis in principio ex cibo eſt maius, quàm retentionis a pugna in ſtatu, quinimo cum periculum ſtatus ſit reſolutionis, propter acumen morbi, & moleſtia accidentia per cibum, tali periculo ſubuenitur,vt non fiat,ſi fieri debeat, quia inualeſcat morbus propter retentionem naturæ a pugna, & reſiſtentia, & reſoluat virtutem, & corpora, quàm periculo ſuffocationis in principio. Secundum eſt, quia nocumentum factum ex cibo dato in principio extenditur ad omnia alia tempora a paroxyſmi, nocumentum vero ex cibo dato in ſtatu hon tranſit ad aliud, cum declinatio ſola ſuccedit.

2. de vic. ac. tex. 12.

Queſtio.

Sed quid, ſi oportet cibare in augmento, vel ſtatu? Nam in principio non potes,propter cauſam iam dictũ, in declinatione, vel tempore etiam non, quia ſuperueniat paroxyſmus alterius febris, cum compoſita febris ſit, & hora quietis *primæ febris, cum concurrat cum augmento, & ſtatu ſequentis febris, & ſubintrantis in declinatione ſuperueniat paroxyſmus primæ febris redeuntis, ita quod in declinatione non potes cibare; cum ſemper occurrat in principio, & virtus eam longo tempore non valeat ſuſtentare. Certe hoc caſu cibabis in augmento; & ſi non innocue, minus tamen quàm in principio,& ſtatu, cuius eius ſit medium inter alia, & ſapiat de natura illorum, & malitia; minus tamen, eo quòd non totalem illorum malitiam habet; quia tunc eſſet eorum alterum, ſed eorum malitia contemperatur in ipſo, tanquam in medio extremorum. Quod ſi paroxyſmi horam cognoſcere non poſſis certam, quia ſit ex inor-

** propria.*

Soluti.

1. aph. 9. & 19.

inordinate vagantibus, iuxta Hippocra. in aphoriſ. Ni- A
hil des niſi cum quadam coniectura. Et ſi ſupereueniat
Conſiſtentes ægritudines quæ. paroxyſmus, auferex appoſitis ante criſes. Vnde Hipp.
in ſecundo regiminis acutorum inquit. Ægritudines cõ-
ſiſtentes debent ſeruari, donec ſtent. conſiſtentes appel-
lauit determinatum tempus afflictionis, paroxyſmos nõ
ſeruantes, debent ſeruari, vt quia diæta certa ordinari nõ
poteſt, donec hæc ad determinatum, & certum tempus
affligendi deuenerint. Sed cum coniectura veritati pro-
pinqua oportet, vt prius des. Modus vero competens in
talibus cibationis febribus, ſicut in alijs ægritudinibus
materialibus, a diſpoſitione virtutis, & corporis habet
ſumi; vt ab intrinſecis cauſis, & extrinſecis, vt puta tem-
poris, & ætatis. Si enim virtus ſit fortis, & reſolutio pau-
ci corporis in febre; ſitque hyems, & in ætate iuuentutis,
multum cibum ſimul datum poterit ſuſtinere, & dige-
rere, & quod neceſſarium eſt conuertere: ſuperfluum
vero expellere; nec permittet in morbi materiam cade-
re. Si vero econtra, licet multo egeat, tamen ſimul to- B
lerare non poteſt, quare ipſum multum diuidat, & plu-
ries detur; maxime ſi ſtomachi natura organica, & con-
ſimilis concurrat cum illis; vt quia tale corpus habuit
ſtomachum calidum, rotundum, paruum, & propen-
ſum ſuperius, & frigidum, vt Gale. monſtrauit. Et in
medijs diſpoſitionibus mediocriter. Artificium quidẽ,
quod Ioannitius poſuit, debet eſſe tale; vt cibum ſapi-
dum, & delectabilem reddat, & bene digeſtibilem. In-
quit. n. Hippocr. Parum deterior cibus, & potus. & dele-
ctabilior quidẽ, melioribus magis appetendus. Gal. quo-
que dixit, q̃ delectatio corrigit malitiam, & magnã par-
tem confert ad digeſtionem. Conuenitatque feb. cauſæ
quoque, & accidenti.

Regimen vero in alijs rebus non naturalibus vt breui
ter tranſeamus, ſi prout conuenit feb. & accidentibus:
vel æqualiter, ſi æqualiter earum intentio inſter, vel in-
æqualiter, ſi vnius intentio alterius intẽtionem excedit.
Complebitur autem prout ſupra in re ſecunda dictũ eſt.
Et cum eorum contrarijs, quæ ex illis ſunt nota; potẽs. n. C
eſt altera pars contrarietatis declinare ſeipſam, & oppo-
ſitam. Ariſt. dixit, maxime ſolerti medico, & experto.

Quarta res, & vltima eſt illa, quæ corrigit accidentia
feb. putridis contingentia. Sciendum autem, quòd euen-
tus talium accidentium eis contingit; & propter feb. ma
litiam, & exceſſum propter putredinẽ, & propter actio-
nem, & pugnam naturæ contra materiam febr. in digerẽ
do, diuidendo, & expellendo; tamen omnia indigẽt cor-
rectione, nec ſemper exiſtentibus eis triplicis generis.
Aliud enim qualitas mutata eſt, aliud actio læſa, & aliud
exiens a corpore, & conuenientibus his omnibus in hoc
genere, quod eſt accidens, in quantum enim accidentia
ſunt, & morbum ſequuntur, ſicut vmbra corpus, nullã
in ſe habent curatiuam intentionem, ſed ſolum intentio
nem curatiuam, morbo remanente proprie, ſicut præ
cuſtodia cauſæ, ſecundum accidens vero curam indica-
re poteſt, inquantum ſua magnitudine excedendo lædũt
magis virtutem, & diſpoſitionem, nec ceſſant ſimul cũ D
diſpoſitione naturam cauſæ habentia, & ſic cogunt me-
dicum derelinquere curam morbi, & intendere ad cor-
rectionem ipſorum, & proprie actio læſa, exiens a cor-
pore. Qualitas vero mutata cum non excedat, & lædat
virtutem, & diſpoſitionem, ſicut illa, ſed ſit ſignum di-
ſpoſitionis ceſſans ſimul cũ diſpoſitione, q̃ curatur, nul-
latenus indicabit curam, & licet ſiccitas oris, ariditas lin
guæ, & ſuffocatio eius correctionem habeant, cum ſint
qualitates mutatæ, illud tamen eſt inquantum actionem
oris, & linguæ impediunt, & alijs membris nocumenta
inferunt, quibus miniſtrant, vaporeſque trahunt ad ca-
put, qui cauſa ſunt, quandoque firſen. Sciendum præte-
rea, quod accidentium talium indigentium correctione,
quia magna ſunt, & difficilia, quædam antecedunt quã-
doque febrem, vel cum ea incipiunt, vt rigor, horripila-
tio, & frigus, anomalia fixa, & breuiter mutata, & ſi ſe-
qui debent, vt vmbra ſequitur corpus, tamen antecedere
videmus, ex eo, quod non febr. accidentia proprie ſunt,
ſed alterius morbi, vt ſolutionis continuitatis, & ſubitæ
alterationis inductæ, non a febr. ſed a ſui materia apud
motum eius de venis ad mineram putredinis. Et ſi di-
cantur eſſe accidentia feb. dicuntur tamen large, inquan
tum feb. attribuuntur, quæ principalis eſt morbus. Et
tunc ſi antecedit, non tempore, ſed proprietate naturæ
inhærente humori apud motum eius, in faciendo perio-
dicam feb. ſicut rumor inimici inſultantis, quædam ſe-
quuntur feb. immediate vt actio læſa, ſicut dolor capitis
vehemens, vel alterius membri; vigiliæ fortes, & inſtan-
tiæ ipſarum, alienatio, profunditas ſomni multa, ſubeth,
quæ non proprie feb. ſequuntur, ſicut prædicta, ſed ma-
lam complexionem materiæ vaporalis multiplicatæ in
cerebro, propter feb. quæ fumos ex putredine reſoluta
ſubleuat ad caput, & ibi propter naturam cerebri cõge-
lantur: & proprie in principio paroxyſmi, & ſubeth fa-
ciunt, ſicut ante congelationem, & vigilias, & ex illis eſt
ſternutatio continua, tuſſis, caſus appetitus, boliſmus, ap
petitus caninus, ſingultus. Et quædam mediate, vt exeũ
tia a corpore ſicca, fluxus ſanguinis narium, vomitus la-
borioſus, fluxus ventris, & vrinæ, & ardor ipſius, fluxus
menſtruorum, & hæmorrhoidarum, & ſudor pruritus,
& diaphoreticus. Hæc omnia actione læſa mediante
morbum ſequuntur, cum omnia ad fortitudinem virtu-
tis, & debilitatem nitantur, ſicut Abuha. dixit. Et cum
de plurimorũ correctione in prima, & hac ſectione ſuffi-
cienter ſit dictum, hic pertranſibimus ſuccinctè, de qui-
bus vero non dictum eſt, amplius, & ſufficienter dica-
mus, & ex illis eſt rigor, & horripilatio, & ſimiliter
frigus, &c.

Sciendum autem, quod rigor eſt impotentia continẽ- *Derigore.*
di membra a ſua commotione. Eſt autem in talibus fe-
bribus multiplex, antecedens febrem, qui in interpolatis
eſt plurimum, & quandoque in continuis. Alius eſt in-
tercidens, alius eſt ſequens, & hic eſt triplex, ante criſim,
in criſi, & poſt criſim contingens. Primorum trium cau
ſa potentia virtutis expulſiuæ lacertorum in membris
commouentis ipſa ad excutiendum humores ſua mul-
titudine, & acuitate nocente pungente lacertorum pan-
niculos, quibus effunduntur apud ſubitum motum eo-
rum de venis ad extra, quare ſanguis, calor, & ſpiritus ad
interiora verſus pectus, & cor tanquam ad principium
retrahitur, & coadunatur, & infrigidant extrema, & tre-
munt non ſubſtentata. Aliorum duorum cauſa eſt di-
uerſa. Et intercidentis quidem cauſa eſt terror naturæ a
malitia, & cauſa materiæ cum fuga ipſius. Tertij vero,
& eius qui antecedit criſim cauſa eſt, quæ primi acciden
tis in criſi, vt puta in ſudore cauſa eſt eadem, quæ ſecun-
di, & eſt malum ſignum, vnde Hippocrates in aphoriſ. *6. aph. 4.*
ait. In ſudore rigor malum, ſed eius, quę ſequitur criſim,
quæ eſt de natura frigoris, vel horripilationis, magis cau
ſa eſt frigiditas ſuccedens calori reſoluto febris, & eua-
cuationis eius materiæ calidæ cum natura debili rema-
nente. Et quidem cauſa eius eſt quandoque exteriorum,
vt ſubita effuſio aquæ feruentis, vel alterius cõſimilium
ſupra cutem. Et illud in ſanis plurimum accidit, ſed an-
tecedens criſim correctionem habet, dicente Hippocr. *2. aphor. 22.*
in aphoriſ. Ea quorum criſis fit, & facta eſt æqualiter,
non mouere oportet, neque nouũ facere, niſi ſuperfluat,
quo caſu frictiones, & calefactoria poſſunt concedi, quæ
materiam de interioribus ad exteriora trahant, & iuuẽt
naturam in criſi, ſuperueniente criſi, quia ſignum mor-
tis eſt, vel diſtrictæ criſis, quare prognoſticis ſunt dimit-
tendi ſignis infirmi. Sequens criſim per ſudorem etiam,
non cum de ſe ceſſet, & facilis, & tanquam ex leui con-
tingens cauſa, vt cum calefactorijs ſimplicibus, & cibis,
potibus calidis reſumentibus. Intercidens quoque non,
quia raro eſt, & cum accidit, eodem modo ſuus exceſſus
corrigitur, ſicut antecedentis febr. Cuius correctio eſt
quinque res, ſuis cauſis, quæ ſecundum Galen. ſunt cor- *Minoratio.*
reſpondentes effectui. Prima eſt humoris multitudi-
nis minoratio, quæ ipſius eſt cauſa. Completur autem
cum vomitu eius præſentiam cum calida aqua; quoniã
minorat, atque eradicat materiam paroxymi, vt dixit
Abuh.

Abu.& calefacit. Completur quoq; purgatione ante eius aduentum, vel declinante paroxysmo, cum rhabarbar. myroba.citrinis, hietis compositis,& alijs leuibus,cum suauitate resoluentibus absque commotione humoris, & cum euacuantibus per horam præmissis habentibus humorem proprium diminuere; & proprie vbi vomitus non sit possibilis,& rigoris vehementia sit multa. Et proinde cogimur dare diagridium,& agaricum,vbi materia sit mixta, & vbi frigida opopanacum, sagapenum, diaphœnicon,& pilulas fœtidas, si non prohibeat febris. Secunda res est molestantis acuitatis ipsius, & pungentis obtusio. Completur autem cum cibis, & potibus, & medicinis infrigidantibus, & inspissantibus,in hora qetis ante rigorem exhibitis; vt sunt frumentum coctum, vel chondron,lentes,& phaseoli rub.extrema, & viscera animalium, & vina parum aceti habentia,vel cum eo præparata aqua frigida, & vinum spissum stypticum, si non prohibeat febris, lactuca, coriandrum siccum, & humidum,portulaca; iuiubæ, & similia, & pruna,siracost,casia fi.& similia, quæ remittunt seruorem sanguinis, & choleræ, educendo eam. Tertia est, quæ subitum humoris motum, & deliberationem sistit. Completur autem quiete corporis, adeo, quòd si quiescant non rigent,nisi moueantur, & stypticis,& ponticis, & ingrossantibus dictis. Quarta est quæ sensum membrorũ reddit obtusum. Completur autem cum prædictis inspissantibus, & infrigidantibus, & cum narcoticis, & cum opiatis, vbi fortis sit,& multiplicetur rigor, vt est theriaca diatesseron, & philonium, & pilulæ ex opiatis, quæ infra (Christo mediante) dicentur, & proprie vbi digestio, & euacuatio materiæ præcessit, quoniam theriaca tunc resoluit residuum, confortat, & calefacit temperate, ante vero componit seb.

Auxilia frigoris. Quinta res est membrorum infrigidatorum, & cõtractorum calefactio,& confortatio, vt lumborum,coxarũ, & dorsi,à quibus rigor incipit,& procedit, vt in aphoris. Hippo.dixit. Completur autem cum inunctionibus ex medicinis calefacientibus simplicibus, & compositis, quæ infra dicentur. Et simplices quidem sunt sicut oleũ antiquum simplex, chamæmelinum, anethinum, de lilio, de iride. Et fortius eo est oleum costinum, balsami, nardinum, & de abrotano, sambucinum, de enula. Et fortius est oleum de asa.de been,& de saha,laurinum,de stœchade,de myrrha,& de piperibus, & de euphorbio, & proprie in frigore. Et aliqui confortant olea prædicta debilia, cum succis herbarum propriarũ, vt sampsuchi, calamenthi, absynthij,rutæ,artemisiæ, & erucæ, cũ speciebus ex pipere,pyrethro,aristolochia,myrto,castoreo, & similibus calidis proprijs, vt sinapi,staphisagriæ, & erucæ,nasturcij, & similibus. Cõpletur quoq; cum his, quæ calefaciendo trahunt calorem in pectore, & spiritalibus,coadiuuantib.ad ipsum; qualia sunt ligaturę dolorosæ,frictiones asperæ, si tolerat,fomentationes ex aqs calidis mediocriter habentibus virturem medicinarum calefacientium prædictarum, & cum calefactorijs alijs ex pannis, lateribus, lapidibus calefactis, & pomis plenis prunis retentis in manibus,artificialiter factis, & cũ calefacientibus totum corpus, vt sunt operimenta multa calida. Et quandoq; oportet, vt immittatur in balneũ aquæ prædictarum medicinarum.

De horripilatione. Horripilatio vero est dispositio,in qua sentit eger inęqualitatem frigoris, & punctionis in corpore suo, & proprie in dorso, cute, & lacertis; & frictio est ex genere eius. Et frigus est, vt sentiat frigus purum in eis. Et causa exterior est, & interior. Exterior vt aeris frigiditas, aquæ, & pannorum lecti, & similium. Interior est in sanis, & ægris. In sanis vt reuocatio caloris causa cibi ad loca digestionis extrinseca, & ex illis est humor phlegmaticus intrans, abundans corpore ex regiminis malitia cum calefit, & vapor eius effunditur ad corporis exteriora. In ægris non est retentio caloris ad loca apostemata, & viscera; vel debilitas caloris nequeuntis se extendere ad corporis extrema, vt in propinquis morti; vel quia eius extensio impeditur, vt in liparia cõ-

E tingit; vel eius frictio, propter humorem frigidũ phlegmaticum,vel melancholicum subito effusum per sensibilia membra corporis prænarrata, sicut in principijs quotidianæ, & quartanæ contingit,ad quem præsens sermo dirigitur. Correctio rigoris est cum medicinis calefacientibus fortiter prænarratis,internis, & exterius approximatis; calefacientibus, & soluentibus : simplicibus, & compositis, quæ Omnipotentis auxilio dicẽtur.

Et cura horripilationis est medicina ex vtrique mixta. Et ex compositis appropiatis frigori sumendis interius est diacalamenthum, & etiam exterius inuncta spina,diapipereon,mithridatum,musa,confectio de aia,cũ vino tepido. Syrupus de mentha, & hyssopo,diacyminum ad eius præfocationem, & inunctum in spina,& in quartanis propriæ; & quotidianis, & rubea trochiscata in quantitate auellanæ, & cum rhodostomate sumpta ante paroxysmum per horam, & requies in omnibus,& theriaca antiqua. Et quandoque expedit dare cibos, &
F potus calidos,propter syncopim, & casum virtutis. Inquit enim Gal. Accidentibus virtutem dissoluẽtibus illico cious est dandus. Et tunc diamuscum est proptium. Accidit enim syncopis in febribus putridis, propter humorem frigidum effusum ad stomachũ in principio paroxysmi. Et quandoq; propter choleram effusam ad ipsum. Quo casu expedit ante paroxysmum panis aliquid dare cum succo granatorũ,vel acretiæ; hora vero syncopis cum vino odorifero: & fricentur extrema,& caletiãr, deinde vomitus prouocetur,vel liniatur venter declinante paroxysmo cum clysteri vel tamarindis,deinde ciber cum sauich chordei, cum granis granatorum,& interdicatur phlebotomia. Et quandoq; accidit hora febris, pp caliditatem resoluentẽ spiritus, quibus virtus deficit. *11. Meth. 12.& 3.*

Et cura supra in corde dicta est. Et in cura febris syncopalis dicetur proprius, cuius accidens est,quanquam Auer. voluerit in suo colliget,quòd syncopis ex resolutione non sit accidens; sed alterius ęgritudinis febri contrariæ scilicet frigidæ, quæ ex inanitione causatur spirituũ,
G & contrarijs alijs indigetur quam febris, quia calidis. Sed secundum Gal.non est inconueniens, quod aliquod accidens morbum,mediante alio sequatur,& tamẽ quia morbus est principalis,attribuendus est morbo. Sic quidem,licet syncopis talis ex inanitione spirituum immediate fiat, quàm frigiditas sequitur, tamen, quia eius febris est principalis causa inde, ideo febris accidens esse dicetur, & medicabitur frigidis,sicut febris.

Ceratum efficax,& expertum ad rigores inúctum inspina per horam ante paroxysmum Recipe olei antiqui, succi artemisiæ,cęræ parum, & frictione forti vngatur, donec calefiat locus, & imbibatur ceratum.

Pulus ante paroxysmum ter datur. Recipe zedoarię, vnc j.baccarum lauri,seminis rapæ,ana P.j.puluerizentur,& misceantur,dosis ante paroxysmum per horam,& detur,drach.j.cum tepida.

Pilulæ expertæ ad rigores. ℞. styra.myrrhæ,opij,opopanacis,omnium, ana partem.i. Conficiantur cum butyro,& fit dosis earum.v.ante paroxysmum per horam,
H infirmo bene se fouenti in camera sua.

Item confectio bona,& experta. ℞. opopanacis, sagapeni,aniudę,cymini,carmeni, sem.apij,piperis,ana aur. i.s.se.hyoscyami albi, croci,aristo. euphorbij, myrrhæ, zingib. ana drach.j tertiam, pyrethri, seminis harmel, ana aur.i. Conficiantur cum melle. Dosis, auellana vna cum aqua calida.

Dolor capitis in febribus putridis est accidens nõ parum lædens virtutem, prosternendo sua fortitudine ipsam, & augens febrem sua inflammatione, adeo vt declinatam redire faciat ad augmentum, sicut dixit Abu. & causa fit collectionis materiæ partibus capitis rheuma prouocando, & si perdurer, fit morbus faciens compositionem. Vnde Abuha. & est cum vna res compositione sui, & rei, quæ est ante ipsam, & rei, quæ est post ipsam,est ægritudo, causa, & accidens, sicut dolor capitis,qui accidit ex seb. non immerito, ergo ipsa seb. maiori indigebit prouidentia, & correctione. Et siquidem *De dolore capitis.*

pro-

prõprie accidit ex calore febris plurimum, & ex fumis resoluentibus à putredine earum sursum, prout de natura est eorum ascendẽtibus ad caput, & ex vaporibus dissolutis ex materia ipsius carminata apud digestionem, diuisionem, ac eius expulsionem, quos ad caput subleuat feb. & quandoque ex ipsa materia, & humoribus corporis ascendentibus ad caput per eam, quia sua multitudine replendo, & extendendo * myringas cerebri, & inflãmando sui acuitate dolorem inducunt. Quos dolor perceptus in radicibus oculorum demonstrat. Et quandoq; aggregantur in partibus exterioribus subcutaneis, quos dolor cutis capitis apud tactũ exterius magis perceptus ostendit. Et siquidem fuerint crassi, capitis grauedinem totam habent. Et quia cura eius in soda absoluta generaliter dicta est, hic in speciali correctionem eius breuiter transeamus. Et eius correctio breuiter est tres res. Prima materiam ascendentem trahit inferius, & deriuat. Secũda reprimit ipsam, & obtundit, ad dyscrasiam alterat calidam, & permutat. Tertia materiã eleuatam euacuat. Prima stante feb. permutatur, & completur cum frictionibus asperis manuum, & pedum; incipiendo à superioribus, & trahendo ad eorum inferiora, & cum effusione aquæ mordaciter calidæ super extremitates, & assiduatione: trahitur enim dolor sensibiliter per eam ad inferiora, & cum ligaturis dolorosis, & quandoque cum vẽtosis. Et declinante feb. si dolor det spacium, cum clysterijs, & collyrijs trahentibus, proprijs: vel cum pharmacijs ex aloe, & hieris, si vapores cholerici fuerint, vel colocynthide, si phlegmatici, vel epithymo, si melancholici; vel polypodio, si phlegmatici simul, & melancholici: vel cum sena, & fumoterræ, & aqua lactis, si adusti. Et generaliter, quicunque sint cum agarico, & apertione venarum hæmorrhoidalium cum sanguisugis, & proprie prouocatione menstruorum, maxime si materia sanguinea fuerit, vel cum peccato sanguinis; quoniam trahunt, & euacuant, vel cum phlebotomia cephalicæ manus, loco doloris oppositæ, quoniam deriuat, & euacuat. Et quandoque confert vomitus, cum materia est in stomacho, & est facilis. Secundam rem complent epithemata ex frigidis, & stypticis confortantibus, supra frontem, & tempora applicatis. Et caput si expediat præabrasum, deinde temperate fricatum, si non prohibeant catarrhi grauedo tussis frigidi. Qualia sunt ex aquis, vt ros. coriandri, semperuiuæ, filicum, solatri, & similium cum aceto pauco, rasura curcurbitæ, sandalis, camphoræ, & similibus, & proprie oxyrhodino. Et exhibitio granatorum acetosorum, & muzorum, & rob de succis ipsorum de acetosa, & de acresta, & cytoniorum, & coriandri, & aqua eius proprie si pulsatiuus sit dolor. Tertiam rem complent somenta, & embrochæ ex aqua decoctionis anodynorum temperate calida, quales sunt flores chamæmeli, melilotum, & similia, quæ poros aperiant, quæ præmasticata, apocrusticata cõstiparunt, quæ causa multiplicationis sodæ ex feb. quandoque existit. Inquit enim Abuha. Et sodam quidem calidam in febribus multiplicat vsus epithematum, vapores exire nõ pmittentium, sic ergo applicanda subsequenter sunt ibidem cum poros aperiant, & collectos ibidem vapores resoluant ea. Et siquidem fuerit materia humoralis causa, & multa, præaperiatur vena narium, vel frontis, vel quæ post aures est, quæ parti repletæ melius correspondet, si cum peccato sanguinis fuerit; vel cum pharmacis proprijs educatur, si sine eius peccato existat: deinde prædicta somenta, & embrochæ prædictis partibus capitis applicentur.

Et expertus est facculus repletus ex prędictis floribus cum solijs maturarum ros. parum bullitis in aqua, & supra frontem, & tempora ligatis. Et cum fuerit grauedo prima remissa, si expedit, & prætermissa secunda, contẽtatur præmissione capitis supra vaporem aquæ decoctionis florum chamæmeli, & meliloti, & furfuris, & violarum propter febrem, & embrocationem ex ipsa, sanabitur enim ex his (si Christus voluerit.

De dolore ventris. De dolore ventris eius antecedente supra sectionem prima suo loco est dictum. Et plurimum accidit ex humore cholerico concurrente ad stomachum, & intestina. Et quandoq; ex ventositate. Et quandoq; ex vermibus. Et signa quærantur supra, & etiam correctio eius.

De vigilijs, & alienatione. Vigiliarum instantia contingit eis plurimũ apud statum, et similiter alienatio. Et causa est communis vtriq; Et est quam Gal. dixit, cum ait. Alienatio, quæ fit in statu febrium ex fumis caput petentibus. Cum ergo peruenium ad oculos in humiditate albuginea, vel cerebrum ascendunt, in phantasia, & imaginatiua impressionẽ formarum diuersarum faciunt, & intellectum turbant, & rationem, quare mouentur irrationabiliter, & loquunt infirmi, ac si viderent aliquid exterius, quod est intus; & cum exiccent simul cum feb. cellulam anteriorem cerebri inducunt vigilias, & priuant somno. Correctio eius est similis illi, q̃ in dolore est dicta, & supra in phrenesi.

De profunditate somni. Correctio vero profunditatis somni, & subeth, quæ plurimum apud principium paroxysmi contingunt ecõtra est faciẽda, scilicet cum clamoribus, et locutionibus, strepitu, & alijs expergefacientibus, trahentibus materiam, & deriuantibus vapores, sicut supra in lethargo dictum. Et cum frictionibus asperis, & odoribus ex ruta agresti, & harmel, quæ calefaciunt cerebrum, confortãt, & expergefaciunt.

De subeth. Et ad subeth cum ligaturis extremorum dolorosis, & fomentis cum calidis aquis mordentibus, in quibus decocta sunt ex calefacientibus aliqua dictis in rigore, & ex rubificantibus; sicut vrtica, calamenthum, & similia. Et cum collyrijs acutis, maxime si fuerit stricta natura, & cum ventosis inter spatulas, & spondyles, & declinante paroxysmo cum clysteribus acutis, & deinde sternutatorijs ex pipere, elleboro, & condysi, & cum epithematibus supra caput, & ex oxhirodino in principio: deinde cum additione calefacientium cerebrum, & ex serpyllo; & deinde castoreo proprie, & deinde cum epithematibus, vnctionibus, & proprie ex oleo nardino, sambucino, sampsucho, & succo rutæ, quæ est cõueniens spiritui animali. Et cum vno trochiscorũ de scammonea, succo sisymbrij, & aceto; & loco opij ponatur castoreũ, & fiat inunctio in superiori parte capitis, & vltimo emplastretur cum sinapismo. Caue tamen ne alia approximentur à principio corpore repleto, quia trahunt magis cum repletione. Et cum prædicta non suffecerint, ministrentur pharmaca ex hieris magnis, & proprie hiera logodion, agarico, & castoreo pauco cum decoctione stœchadis, hyssopi, & similium.

De sternutatione. Sternutatio cõtingit eis ex fumis, & vaporibus caput petentibus; eius vacuum replentibus, & humectãtibus. Et proprie in principio paroxysmi suffumigante materia accensa feb. calefacit, & dissoluit, & virtus expulsiua percipiens nocumentum impetu quodam mouetur ad expulsionem, adiuta intus ab aere per nares tracto, qui extra effusus cum materia, cum impetu exiens per angustum sonat, & sternutationem facit, sicut Hippocrates in aphoris. *7. aphs. 43* Quæ si immoderata, & superflua fuerit, nocumentum præstat. Debilitat enim virtutem, & replet caput trahendo, propter nimium motum accendit febrem. Et fortassis propterea aperit venas, & prouocabit ex naribus sanguinem, qui in debilitate prędstat augmentum, & in materia cruditatem. Correctio eius est tres res, deriuatio, & attractio vaporum, repletio, & resolutio ipsorum. Primam rem complent compressiones extremorum, & frictiones ipsorum asperæ, & partiũ dorsi, pectoris, & colli. Repressionem complent odoramenta ex luto armeno, spongia marina cum aceto lymphato, & oleo ros. Resolutionem complent motus capitis, frictio frontis eius cum suauitate, & iniectio olei chamæmelini in aures, calefactoria capitis cum pannis suffumigatis cum xyloaloe, & thure, & spica. Et somnus tẽperatus. Et post, vigilia superflua interdicatur quandoque, quoniam replet magis, & calefacit. Et omne repletiuum ex cibis, & potibus, & odoribus.

De tussi. Tussis accidit ex febre eis exiccando exasperante tracheam gutturis, & alias pectoris partes, & quandoque dissol-

dissoluente materiam in cerebro, & acuente ipsam, quæ catarrhizans ad partes prædictas, tussim facit eo, quod natura ipsam ibi non patitur, immo ad eius expulsionē motu impetuoso mouetur, qui tussis dicitur. Et signum distinctiuum est, quia rem sentit medicus transglutire ęgrotum, & est cum sputo humido, subtili, & pauco, & salso, & quandoque acuto, & pauca siti. Inquit enim Hippocrat. Quibus tusses ſiccæ, & modicæ prouocatæ in febribus vrentibus, hi non valde sitientes fiunt. Prima vero est ſicca, & cum siti multa, & sine sputo. Cura tussis ex feb. & correctio eius est duæ res, Prima est, vt interdicantur nociua. Secunda est, vt ministrentur iuuatiua. Primam rem complent inhibitio acutorum fumantium, & salsorum, & acetosorum, & aliorum extrinsecus aduenientium nociuorum, dissoluentium, vel comprimentium cerebrum, quæ ex prædictis sunt nota. Secundam rem complent humectantia ex cibis, & potibus, vt pulmenta ex amylo, succo hordei cum iuiubis, de coctio medullarum, seminum frigidorum, et fructuum, & cucurbita, & similia, & aqua hordei, decoctionis iuiubarum; vel simplex cum penidijs bibita, & iuleb vio. & cucurbita, & syrupus iniubinus, & detentio in ore penidiorum, & proprie tragacanthi cum seminibus communibus; & inunctio exterius supra pectus ex oleo violato, & amygdalarū dulcium, vel ex cerato frigido ex succo maluæ, tragacantho, oleo violato, & cera. Et in frigida catarrhizante materia etiam cum cerato frigido, ex oleo ros. puro, vel misto cum mucilagine psyllij, & succo portulacæ, & similibus, & cum sacculo retento supra commissuram capitis coronalem, ex milio, panico, ros. sandalis, myrto, & radice solatri, quæ est propria, & alijs frigidis exiccantibus, & confortantibus. Et cum retentione in ore pilularum bechichiarum, quas supra in tussi diximus, sem. papau. albi, & confectionis ipsorum, vt diacodion, diapapaueris, & cū suffumigatione ex sandaracha, & odoramentis ex camphora, & aceto lympha to. Superius præmissa summa ostendimus, qualiter ex

De anguſtia. anguſtia ephemera feb. proueniet. Hic autem dicemus qualiter anguſtia, & inquietudo in putrida febre contingat. Et quod anguſtia contingit ex fumis calidis circa ſpiritalia coadunatis, coanguſtantibus ſpiritus, & virtutem in eis, cum debilitate, adeo, vt expandi ad exteriora non poſſit, quare natura mouet hinc inde corpora, & membra ſine ordine, & quiete, quatenus poſſit ab anguſtia, & carcere deliberari, ad quod caliditas febr. adiuuat ſpiritus inflammando. Et correctio eius eſt duæ res, deriuatio fumorum, & attractio ad extrema, ſcilicet prout in dolore dictum eſt; & alteratio ſpiritalium cum confortantibus notis ſupra in complentibus rem ſecundam, quæ in cura putridarum eſt principalis.

De difficultate anhelitus. Difficultas anhelitus, & transglutiendi accidit in febr. aut propter febrem exiccantem, & ſpaſmantem lacertos anhelitus, qui ſunt in pectore, vel tranſglutiendi, qui ſunt in gutture, & meri. Et illud eſt malum, vt

5. aphor. 68. dixit Hippocr. in ſuo aphoriſ. cum ait. In febribus ſpiritus offendens malum, aut propter materiam diſſolutam à febre catarrhizantem à capite ad guttur, & ibidem collectam, aut propter virtutis motiuæ debilitatem in ſuo principio. Et ſigna diſtinctiua ſunt manifeſta. Et correctio primæ cauſæ eſt cum humectantibus frigidis, virtutem, & proprietatem in dilatādo habentibus, interius, & exterius approximandis, notis ſupra in cura ephemeræ ex frigiditate, vel denſitate. Secundæ vero eſt, vt cum his, quæ tuſſim catarrhalem corrigunt, ſtrangulationem, & ſynachen; & cum confortantibus cerebrum, neruos, ſtomachum, & meri, quæ ſupra ſunt nota, & interdicantur vomitus, & omnia clyſteria, & collyria ſunt meliora pharmacis per os ſumptis.

De ſiti. Sitis in talibus accidit ex calore febris, inflammante, & exiccante ſpiritalia, & etiam nutritiua. Et quandoque eſt ex materia baurachia ſalſa ori ſtomachi adhærente, vel cholera in partibus ſtomachi ſuperioribus effuſa, quæ ſitim, & triſtitiam infert, atque cordis morſum, faſtidium, appetitus caſum, & ſimilia. Et ſigna harum cauſarum ex prædictis ſunt manifeſta. Et correctio primo fit cum infrigidantibus, & humectantibus, ſumptis, & bibitis in quanto ſufficienti per interualla, nous ſupra in ſectione prima. Oportet autem vt ſint quantitatis ſufficientis magnæ; pauca enim ſitim magis accendunt, dixit Abuha. quoniam excitat caliditatem, ſed ſit ſumptio ſuis horis, & per interualla, continue vero frigidis aquis gargarizatis, & lauationibus, & maſticationibus ex ramis portulacarum, & præputiorum vitis, tamarindorum, & ſimilium, & retentis in ore, vt mucilaginibus, tragacanthi, pſyllij, ſeminum cytoniorum, & melonum, & proprie indorum, & prunis, infuſis, & ſebeſten. Et medullis ſeminum communium frigidorum, radicum liquiritię, & zucchari candi, in quantitate fabæ, carnium melonis indi, limonum, & ſimilium, vel cryſtallo infrigidata in aqua, & aliis compoſitis, quæ (Chriſto duce dicentur.) Et oleis frigidis infuſis ſuper caput, ſi non ſit prohibens. Et frigidis epithematibus ſupra pectus, hepar, & ſtomachum, & ex prędictis, & proprijs, & cum vigilijs, quoniam ſi ex ſiccitate vel frigiditate eſſet, ſomno corrigeretur. Correctio vero ſecundæ cauſę eſt cum inciſiuis, & abſterſiuis, & proprie cum aceto lympharo, gargarizato, & bibito, & appropriatis, vt aniſo, maſticato, & tranſglutio, & ſimilibus compoſitis, dictis ſupra in tuſſi. Et tertiæ cauſæ correctio eſt cum vomitu, & ſumptione aceti, & medicinarum acetoſorum, & prunorum, tamarindorum, & ſucco duorum granatorum expreſſorum, cum pulpis eorum, quæ choleram reprimunt, & educunt, ſtomachum confortando, & excitando appetitum. Et ſiccitas linguę ac oris ex illis eſt, quæ febris caliditatem cauſat, & corrigitur, ſicut prima ſitis.

De ſiccitate & aſperitate linguæ. Aſperitas vero linguæ duplex eſt, quædam eſt cum ſuperficie eius clara, & munda, & talis eſt ex caliditate, & ſiccitate febris, ex aſperitate, & remanet in calore ſuo, quædam eſt cum ſuperfluitate viſcoſa adhærente, cuius cauſa materialis eſt quandoque catarrhus phlegmaticus cum ſignis ſuis, & tunc primo eſt alba, & quandoque eſt vapor cholericus eleuatus à ſpiritalibus, & nutritiuis, & tunc eſt primo citrina, quos cum aduret febris caliditas, deinceps conuertetur in nigram.

Cura eius, & correctio eius, quæ munda eſt, eſt correctio ſiccitatis dicta, & ſitis primæ. Eius vero, quæ eſt cum viſcoſitate correctio, eſt ſicut ſecunda. Et oportet, vt abſterſio fiat præcedente ablutione, cum aceto, & aqua, cum inſtrumento ex canna, vel ſalice facto, vel cochleari ex aliquo metallorum: deinde, cū panno aſpero madefacto cum aqua zucchari; deinde humectetur cum pipatella ex ſeminibus cytoniorum vel melonis recentis interclusis, quoniam prohibent offuſcationem, & humectant, ex quo valde alleuiantur infirmi. Oportet autem, vt non dormiat ſupine, neque ſuper ceruical ex plumis mollibus, quoniā ſunt ex his, quæ calefaciunt, & exiccant, & exaſperant, & denigrant.

Pilulæ. Recip. medullæ ſeminum cytoniorum, ſem. communium, ana vnc. ij. tragacanthi vnc. j. confice cum carne prunorum, & mucilagine pſyllij, & teneantur ſub lingua ſucceſſiue.

De ſudore. Sudor ſympromaticus, & criticus, ſuperfluus, vel diaphoreticus accidit eis ſecundum Gale. ex feb. ſubtiliante humores, & ratefaciente poros, quare deficit contentiua, & contineri non poſſunt, quinimmo cum humoribus ſuperfluis, quos quandoque virtus euacuat expulſiua, egrediuntur etiam boni deficiente contentiua. Et ſigna ſunt, quia non confert, neque bene ferrur, ſed eorum virtutes deficiunt, & obtenduntur. Et correctio eius, licet ſupra in cura cordis ſit dicta; tamen, quia cum febr. accidit, hic in fine pro tanto ſciendum eſt, quod eſt tres res. Prima inſpiſſat, & adæquat humores. Secunda inſpiſſat poros impellendo humores. Tertia deriuat ipſos ad aliam regionem. Primam rem complent omnia ex cibis habentibus inſpiraſſe humores ex leguminibus, chondro, lentibus excorticatis, & phaſeolis albis, qui dicuntur meleroio, & frumento de

cocto,

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0788-5 DFG

cocto, parum aceti habentibus: pane similagineo, & albo, & ex amylo, & panico, carnibus porcinis, & viscosis, & proprie extremorum ipsorum, & cerebri, viscerũ, & testiculorum galli. Et ex fructibus, cytonijs, pyris, sorbis, mespilis, castaneis, zatur, dactylis, & iuiubis, & similibus. Et potibus frigidæ aquæ, & stypticis si toleret stomachus, & natura. Si vero non, cum vino crasso, & styptico, & ex medicinis, vt charabe, coriandro, tragacantho, myrob. penidijs, & similibus, quę supra dictæ sunt, & infra suis locis (Christo propitiante) dicentur.

Secundam rem complent frigida, stiptica proprie, & exterius approximata ex aeris infrigidatione, vt supra præfertur in alteratione febrilis dyscrasiæ, & proprie cum aspersione aceti, sandalorum, & camphorę, & myrtorum ministratione, aut euentatione, & flabellatione corporis, adeo vt quandoq; ducatur in cunis, & sine motu per se ad aerem frigidum immutetur, & cum irroratione aquæ frigidæ per se stypticæ supra faciem, & caput, & pulsus, & proprie ros. Et cum epithematione hepatis, & pectoris ex sandalis, spodio, & camphora, & aqua rosa. & madefactione corporis etiam, si expediat, & toleretur ex ea, vel aquis decoctionis stypticorum, & ponticorum, & proprie cytoniorum immaturorum, & macianorum ros. balaustiarum, myrtillorum, gallarum, & similium, vel succis, vt aceto mixto aquæ niuali, & est fortis impressionis, succo acrestæ, myrtę, & summitate salicum, virgæ pastoris, & etiam semperuiuæ, si toleretur. Quæ si non sufficiant, liniantur ex mucilaginibus psyllij, & tragacanti, & sem. cyto. & similium, superaspergatur puluis subtilissimus charabe, & spicæ, & super pulsus extremorum ponatur nix, vel rasura cucurbitæ, & balneentur in frigida, si toleretur. Oportet autem, vt alia minorentur quandiu expediat, deinde auferatur absque abstersione. Abstersio enim rarefacit, & prouocat, quare oportet, vt camisia, & linteamina ex sudore madefacta, non nisi cum cessauerit, immutentur. Et deinde gradatim calefiat, & nutriantur vt sanguinem, spiritum, & calorem, quem perdidit, resumat, & confortetur, vt vlterius sufficiat ad pugnandum, si expediat, morbo. Tertiam rem complent diuretica frigida, & aquæ ipsorum cum zucch. ros. mista, quæ deriuent humores subtiles ex poris ad vias vrinæ, & prouocando, confortant. Et quia de reliquis accidentibus in sectione prima sufficienter est dictum, hic dimittantur gratia breuitatis. Correctionem aliorum accidentium, quæ consueuerunt insurgere, talibus febribus, quæres infra in cura pestilentialium.

De medicinis feb. in speciali, & primo simplicium, & inter eas primo synocharum in putredine. Cap. 2.

Controuersia inter G. & Auic. de sch. san.

GAlenus inquit. Sanguis cum superexcoquitur, vel putrefit, subtile eius trasmutatur in choleram, crassum vero in melancholiam. Quod quidem verbum mouit Abuhali eius interpres ad dicendum Galeviisum febrem ex sanguine putrescente, vel inflammato non esse, quod enim conuertitur, & transit in aliud, desinit esse, quod est, quapropter feb. non erit sanguis, sed aliorum humorum alterius in quo transmutatur. Cuius contrarium in de crisi, & therapeutica euidenter apparet. Et quidem verbum hoc trasmutatur cum dicat quid in fieri, & in eo quod in fieri est, sit dare aliquid factum, aliquid vero quod restat ad fiendum, vt Galen. alibi dixit. In putrescente sanguine, & existente in conuersione actu, seu trasmutationis, erit dare aliquid eius conuersum in prædictos humores, & aliquid non; sed adhuc sub specie sanguinis permanebit. Siquidem ergo, quod de eo remansit adhuc sub specie sanguinis superet, quod de ipso conuersum est, febris dicetur esse sanguinis. Si vero econtra feb. non dicetur esse sanguinis, sed secundum speciem in quos conuersio facta est prædominantis semper nomine præseruato, quod innuit Auer. in suo vij. col. Et hoc secundo modo interpretatus

Cuiçillatio.

A fuit, vt æstimo verbum illud Abuha. Et, quod talis febris mordacis est caloris respectu inflammatiuæ, minus vero quam causon, propter accensionem ipsius in stomacho humido putrescentis in omnibus venis corporis, vel maximis titillico vsque ad inguina protensis valde in proprio loco eius. Et proinde continua existit, & concluſa, nullam intermissionem quietis ex se habens, sed vnum paroxysmum à principio incontritum, & continuum, & absque sudore interueniente vsque ad finem accedens varium habente calorem, quia aliquando augmasticum, aliquando paraugmasticum, & aliquando homotonum, secundum de eius putredine plus, vel minus, vel æqualiter resoluitur ei, quod de ipso putrefactioni succedit, propter quod dictum est tres habere species, quarum prima est deterior, minus mala est secunda, & tertia est media inter eas. Quarum terminus est, vt plurimum, vsque ad septimum diem. Et quandoque in *Tres luium feb. ij. esse.*
B quarto cum euacuatione manifesta per fluxum sanguinis, vel eruptionem choleræ ex ventre, vel sudorem, vel deriuationẽ ad cutem, quare fiunt phlegmones in emunctorijs, vel variolæ, vel morbilli, aut pasticium, & illud est plurimum, bona terminatio, quando antecedunt signa digestionis. Et quandoque terminatur male, vt quia permutatur in causonem, & quartanam, & phrenesim, vel lethargum, & profunditatem somni aduenientem ei; vel hydropem siccam, quòd prædicta euacuatio non resoluit, & permutationis signa præcedunt in quolibet apparentia membro, ad quod permutatio fiet.

Et causa eius duplex est, interior, & exterior. Interior *Causa.*
est quam supra in principio summæ huius ostendimus, & est sanguis propter oppilationem intranspirabilis, putrescens propter sui aptitudinem à complexione, substãtia, quantitate, & loco: licet raro accidat talis febr. propter causam in principio huius capituli assignatam. Exterior vero est duplex, vna est dispositionis, alia est complexionis. Dispositionis est vsus fructuum in substantia sanguinis multiplicantium humorem aquosum, cru-
C dum, quod ad putredinem præparatur, vt sunt fructus aquosi, styptici, & pontici, noti, & proprie persica, & poma immatura, & pyra. Complexionis est motus corporis laboriosus, & animæ, vt ira, & similia, subito commouens, & inordinate ipsum ad loca oppilationum inflammans, & perturbans, & calor aeris inducens ebullitionem in eo, quare putrescit à naturæ regimine destitutus, & feb. accendit.

Signa, sunt signa repletionis sanguinis, & qualitas *De signis.*
corporis mutata ex inflammatione faciei, oculorum, & venarum cum rubore, & pruritu in collo, facie, & naso. Et quandoque fluit sanguis ab eo, grauedo capitis, & pectoris, & dolor grauatiuus inter spatulas extensus in dorso, angustia anhelitus cum multa fumorum emissione, & odore graui, & cordis tremore, & quãdoque cum syncopi. Pulsus plenus, velox, & spissus, non fortis, vt erat inflammatiua. Illa enim non committebat se nisi forti virtuti, in hac vero ex quo sanguis putrescit, facta
D est imbecillis, non valens sanguinem gubernare. Vrina vero est rubea, obscura, * puluerulenta, & spissa, & febris *pulueru.*
disposito est, vt est dicta cum circumstantijs consimilibus ei.

Et cura huius feb. speciali iudicio generalis curatio- *De cura.*
nis prædictæ est adaptanda. Cum enim secundum Gal. generalia in specialibus contineantur, in eis erunt seruanda. Et proinde cura huius est quatuor res, proportionabiles illis supra scilicet. Abscissio causæ, febris alteratio, regiminis ordinatio, & correctio accidentium.

Prima est euacuatio sanguinis putrescentis, quæ dupliciter est complenda: minoratione scilicet, & mundificatione. Minoratio fiet eius non expectata, nec præmissa digestione cum phlebotomia de venis manus magis, q̃ cum re alia, etiam dierum numero non attento; sed fiat quacunque die peruueneris ad infirmum: siue sit par, siue impar, & quacunque hora maxime prima, & cum illis proportionabilibus, vt ventosatione cum scarificatione in cruribus, pulpis tibiarum; & dorso, apertione venarum

narum hæmorrhoidalium,vel menſtrualium, ſi phlebo tomiam non tolerat,propter cauſam ſuperius dictam in inflammatiua,deinde in apertione venarum narium,& frontis mediæ,& propter repletionem facientem magnã indigentiam,debet eſſe multa; ſed propter putredinem, & oppilationem,quæ non tolluntur ex ea, & virtus debilitatem,quæ non tolerat,oportet eam partiri. Si ergo fiat aliqua,ſeruetur aliquid ſanguinis in cibum naturæ, quæ fiat potens in alijs,& criſibus expectatis, nec oportet intemporanee vlterius præcibare, propter cauſam iam iã ſuperius dictam, ſed fiat ſequenter, vt paulatim educatur putredo cum totalitate, & virtutis conſeruatione.

Mundificatio putrefactionis ſanguinis completur dupliciter. Vno modo cum his, quæ ab eo ſuauiter mundificant fumoſitates,quibus ad inflammationem perducitur,clarificant ipſum, & purificant ſequeſtrando ab ipſo ſuperfluitates aquoſas, quibus ad putrefactionẽ diſponitur, quare ipſum febrem accendere Gal. dixit. Qualia ſunt cuſcuta, abſynthium, & capilli veneris,& tamarindi,quæ aquoſas ſuperfluitates educunt. Et diuretica calida proprie leuia; & alia ex mundificantibus ſanguinem, quæ in antidotario diximus, & quia ſunt hyſſopus,aſphodelus,& haſce,quæ mundificant ipſum ab humore crudo,qui cauſa oppilationis exiſtit,quæ cauſa eſt immediata putredinis eius,digerendo illum. Alio modo cum his, quæ ſubſtantialiter,& notabiliter purgant,& ſoluunt humorem corruptum, ſanguini mixtum, vel generatum ex corruptione ipſius, vt cholericum,vel melancholicũ, vel aduenientem ſibi, & inficientẽ ipſum,ſiue ſit phlegma,ſiue melancholia. Nihil enim aliud eſt purgare ſecũdum Gal.quam purum ſanguinem derelinquere,vtroq; modo intelligendum eſt hic, cũ corruptum ſanguinem mundificandum dicamus. Comprehenditur enim effectus putrefactionis ipſius,à quibus purgatum eſſe oportet, ſi mundificatus, & purus debeat ſanguis permanere. Qualia autẽ ſint hæc, omnia ſupra in antidotario dicta ſunt. Sunt enim ex eis ſimplicia,& compoſita,& ſimplicia ſunt, quæ ibidem ſunt numerata,& compoſita ex quibus eſt hiera picra proprie,& decoctio capil.ven.quæ ſimul omnem reſpiciunt. Et alię medicinę ex illis compoſitæ,talia vero mundificantia vltimo modo dicta digerentia præcedere debent, eo quod mundificant attrahendo fortiter plurima; aliæ vero ſimul digerentia, & mundificantia ſunt abſque attractione forti. Et digerentium quædam ſunt,quæ ſubtiliant, cum in ſanguine humor crudus mixtus fuerit, & craſſus, quæ ſunt iam nota ſupra. Et ex illis ſunt ſyrupus de hyſſopo, ſyrupus,& trochiſci proprie de roſ. de haſce, & ſimilia. Quædam,quæ inſpiſſant,cum fuerit in ſanguine humor ſubtilis, vt eſt rob iuiubarum,aqua lẽtium, dactylorum, tragacanthi, & ſimilium. Et quandoque oportet præmittere aliqua, quæ naturam leniant,ſicut eſt herba acetoſa recens, quæ laxat,ad differentiam ſeminis ſui,quod ſtringit,ſpecialiter ſi ſit ſiccum, vt dixit Abutha. Et ſuccus duorum granatorum expreſſorum cum pulpis ſuis, granis eorũ non cõtritis in quantitate, vnc.vj. ſiracoſt,tamarindi, pruna, & ſimilia,q̃ feruorem ſanguinis reprimunt,& reſoluunt ſubtilitatem cholericam, leniendo naturã. Alteratio ſeb.dyſcraſię fiat cum illis,quę ex medicinis interius approximatis infrigidant,& humectant,& cum aqua hordei,lactucæ,& aqua caſiæ fiſt.coriandri humidi,& aqua lentium,& ſimilium,& aqua frigida, ſi non fuerit quod prohibeat, & breuiter cum his,quæ ſupra in cura generali ſunt dicta, quę hic etiam ſunt obſeruanda,& prout diſpoſitio exigit,eligenda,& miniſtranda abſque ſuperfluitate, vel paruitate. Sicut enim talia, quæ infrigidando ſedant ebullitionem ſanguinis, incidant humorem crudũ oppilantem, & aperiant oppilationem, qualia ſunt ex ſimplicibus acetoſa proprie, & compoſita ex illis ſunt nota,& ex illis eſt ſyrupus acetoſus,oxyſacchara, ſuccus granatorum muzorum,& aranciorũ cũ zucchаro, pruna,et ſimilia,nõ valde ſtyptica. Et ex appropriatis eſt chryſolochana,& pes locuſtę, & decoctio eius,& cõſimiles.

Diæta. Regimen vero ipſius fit cum cibis, & potibus virtutẽ conſeruantibus, non multum nutrientibus,euchymis, frigidis,& humidis,vt eſt ſauic hordei cum granis granatorũ, & iuiubis; aqua hordei, & alijs inſpiſſantibus ſanguinem abſque ſtypticitate multa,propter oppilationẽ, quæ in putrefactione eſt prima. Et ideo cauſa augmenta ta,augebitur feb.ipſa,vt eſt ſumach,& amylum,ex mundificantibus,vt endiuia, boragine,& bugloſſa,bleta,portulaca,lupulis, lactuca, & ſimilibus,& quandoque cum ſubtiliantibus, vt aqua cicerum, capparibus cum aceto, & aqua caulium,& ſimilibus. Sint autem in quantitate pauca,& ſæpe data, vt reſumptio euacuationi correſpondeat. Et ſicut paulatim corruptus ſanguis educitur, ita paulatim reſtauretur bonus. Corruptioni enim eſt neceſſaria reſtauratio cum temperamento,dixit Gal. in hora matutinali, in qua refrigerium ab aere recipit, quod a ſe habere nequiuit.

Sanguinem mundificans.

Accidentis correctio.

Correctio accidentium eſt: pruritui accidenti:in naſo, & collo, ſuccurratur cum poſitione ventoſæ in eo,& prouocatione ſanguinis ex eis, tremori vero cordis, & pulſui anguſtiæ anhelitus, & dolori capitis grauatiuo, & dorſi, ſubuenietur eis cum phlebotomia,& reiteratione eius,& ſyncopi,cum pane,& ſucco acreſtæ,vel granatorum ante ipſam,& cum vino lymphato,cum aqua roſ. in hora ſyncopis. Fluxui vero ſanguinis ventris, & ſudori non obuietur, niſi cum ſuperfluxerit, de quibus dictum eſt ſuperius.

Deſcriptio ſyrupi mundificantis ſanguinem. Rec.boraginis,bugloſſæ,lupulorũ, capil.ven.endiuiæ,cichoreæ, ana.M.i.radicum quinque communium,ana vnc.s.cuſcutæ,florũ abſynthij, eupatorij,ana vnc.s. zucc.lib.i.ſuc. roſ.drac.iij.doſis,drac.i.cum drachm.s. tamarindorum, pulpæ tereniabin, & aquę paſſularum,quod ſufficit.

Deſcriptio potionis ad idem cum ſolutione. Rec.mellis,caſiæ tiſt.drac.ij. diſſoluantur in aqua endiuiæ,& ſumatur per interualla hebdomadæ. Et aliqui addunt rhabarbarum, cum in ſanguine cholera dominatur, & aliqui agaricum, cum dominatur phlegma, & aliqui aquã epythimi,cum admixta eſt ei melancholia.

Deſcriptio aquæ inſpiſſantis ſanguinem. Rec.i.dactylorum immaturorum, iuiubarum,numero xv. lenticularum terræ excorticatarũ,aquæ, ſem. vtriuſque,ana dr.i. gummi tragacan.drac.i. coriandri, drac.s.decoquantur, & addantur penidiorum. drac.iij. zuccha.tabarzet.dr.i. Doſis,quolibet mane vnc.ij.

Deſcriptio trochiſcorum propriorum ad ſeb.ſanguinis. Rec.ſpodij,drach.ij.ſem. portulacæ,drac.vj.ſem.cucumeris,drach iij. gummi tragacanthi, amyli,ana drac. iij.ſuc.liquiri.drac. viij. fiant ex eis trochi. drach i.detur, drac.s.vel.i.cum aqua cuſcutæ; inſpiſſat enim ſanguinẽ, & confortat hepar.

Deſcriptio aliorum Reci.roſ.dra.iij.berberis, drach. ij.ſem.cucumeris, citruli, melonis; ſpo.ſem.portulacæ, ana dra.j. gummi,tragacan.amyli,ana dra.s.rhab.ſem. croci, camphoræ, ana * pondus granorum.xx. & informentur in quantitate, drachm.i. & detur vnus cũ aqua coriandri ad idem.

* *ſcrup.*

De medicinis febr. phlegmaticarum, & primo de quotidiana. Cap. 3.

Feb. quotidiana quid.

FEbris quotidiana eſt febr. accenſa in phlegmate putreſcente, quæ quidem quia æqualiter exacerbatur quotidie, eſt quotidiana, licet accidentaliter, vt infra dicetur,erat autem, vt prædictum eſt in principio ipſa duplex interpolata,& continua illa proportionata. Exacerbari enim videtur in periodis quibuſdam quotidie ipſius continua, ſicut interpolata: non tamen incipit cum rigore, nec eradicatur plene, ſicut illa. Siquidem dicta eſt proportionalis, quia conuenit interpolatę ex eodem humore in ſpecie facta; non tamen totaliter, quia conuenit ei, & differt ab ea. Conuenit ei certe in quotidiana exacerbatione, prout eſt dictum, & in materia, quia vtraque eſt ex phlegmate putreſcente ſecundum quamlibet ſui ſpeciem. Separatur autem in diſtinctam, & in longitudi-

longitudinem durationis totalis, seu vniuersalis morbi, & particularis paroxysmi respectu tertianæ; sunt enim de genere chronicorum, vt Gal. dixit, quorum vniuersalis terminus est in 64. diebus, et particularis paroxysmus in 18. horis secundum plurimum. Variantur autem secundum plus, & minus, ratione varietatis humorum in quantitate, & qualitate, & ratione varietatis corporis in virtute, & cõpositione, & in temporibus vniuersalibus, quia status, & declinatio prolõgatur in eis, & in hora exacerbationis, quia secundum vnumquemque diem ad vesperam, & noctem magis. Et in partibus, seu horis exacerbationis ipsius paroxysmi, quia principium, & declinatio prolongatur in eis. In essentia feb. quia vtriusq; calor obtusus est, & inæqualis, seu dispartitus, & hoc totũ propter humoris naturam, quia frigidus, crassus, & viscosus est vniuersaliter; differunt tamen secundũ plus, vel minus, secundum vniuersitatem specierum eius, vt infra dicetur (propitiante Christo.) Porro in alijs accidẽtibus essentialiter distinctis, vt in qualitate mutata corporis, vt quia faciei color, & vniuersi corporis ad pallorem, & plumbeitatem cum inflatione tendit, licet vapor ex putredine ascendens quãdoque ipsum ad rubedinem mutet. Et actione læsa, quia est cum stomachi læsione; vt plurimum, propter causam inferius assignandam, & cum dolore ipsius atque crassitie, et aliorum viscerũ propter oppilationes multiplicatas i eis. Et pulsus est paruꝰ, demissus, debilis in primis: deinde fit frequẽs in processu, propter eius paruitatem, & frequentiam. Et eius paruitas vehementior est quam frequentia quartanæ, & tertianæ, verum non est velocior pulsu quartanæ, quandoque est tardior eo, aut similis illi; in primis est vehementis diuersitatis cum priuatione ordinis, & diuersitas magis est in paruitate, & debilitate ipsius, & significationes pulsus super eas sunt de certioribus signis. Et vt vrina quidem in eis in primis est alba, & subtilis, propter frigiditatem humoris, & complexionis, deinde fit rubea, propter putredinem, & quandoque permutatur, econuerso propter humorem, qui indigestionem incurrit, & iterũ rubet, & inspissatur propter digestionem, & expulsionẽ, oppilatione aperta, & egestio est mollis, alba, & inflata phlegmatica. Et in circumstantijs, vel ętate, nam plurimum accidunt humidis natura, quietis, vel ætate infantibus, & senibus; in tempore hyemis; in regione humida; gulosis, patientibus nauseatiuam satietatem, exercitantibus, & balneantibus se post repletionem, & nauseam, & habentibus oxyregmiam, & descensum humoris phlegmatici ad stomachum, in quo putrefit plurimũ, tanquã in minera generationis suæ, propter malitiã regiminis. Et proinde non excusatur à defectione stomachi cũ casu appetitus, & malitiæ digestionis, quæ est causa dolorum, & syncopis, defectus virtutis, & prauorum accidentium aliorum, & proprie in interpolata. Et sunt absque siti, propter phlegmatis naturam abundantis in ipso, quæ si accidit, fit propter putredinem eius, & salsedinem ductã ex ea, & tamen minor erit, quàm in alijs: licet sit magis perdurans. Quibus omnibus accidentibus, vel pluribus dictis cognoscitur feb. phlegmatica, seu quotidiana, interpolata etiam, & continua in seipsa, vt proprijs signis, & distinguitur ab alijs generibus putridarum feb.

Signa differentiæ. Differt vero ab ea, in modo exacerbandi, & declinandi, in fortitudine, vt dictum est, & debilitate caloris, & interpolatione, ac continuitate ipsius. Et quidem, quę interpolata est cum exacerbatur, vel mouetur ad afflictionem, & paroxysmum inuadit cum frigore manifesto, primum tamen paruo, deinde magno, & vtroque prius puro, deinde cum horripilatione propter calorem, quem acquisiuit phlegma cum ad putredinem successiue, secũdum partes suas deuenerit propter sui crassitiẽ, & quia frigiditas ab eo, & fumus calidus resolutus simul p sensibilia membra corporis subito diffunditur, & sic frigiditas simul, & calor percipitur. Cum vero totus sit putrescens, calorem accendit minorem, quia transpirabilẽ ad exteriora. Deinde resoluitur, & declinat omnino, quandoque plurimum absque manifesta euacuatione, & plurimum non omnino, & tũc quies succedens erit impurior, & propter debilitatẽ virtutis, & humoris viscositatem, qui semina putredinis derelinquit, & aliquando cum vomitu, & ventris fluxu, & rarius cum sudore pauco, propter naturam humoris, qui si fiat, subtilitatẽ ostendit magis, & morbi proinde breuitatem. Continua vero cum ad exacerbationem venit, absque frigore inuadit, vel cum frigore pauco non valde manifesto, propter ventrem apud præsentiam frigoris humoris commoti, quod inimicum est eius. Et licet tarde ad augmentum perueniat, sicut illa, tamen ex quo putrefit, calorem fortẽ accẽdit, & contiuum, qui non declinat omnino. Et hoc totũ propter humoris positionem, & situm, vt superius dictũ est. Differt quoque ab illa in pulsu, & natura, quoad qd, nam pulsus cõtinue est inæqualis, & natura turbata, interpolatæ vero non, & in periculositate: continua enim periculosior est respectu interpolatæ sibi proportionatæ. Inquit enim Hipp. in aph. Febres quæcunque non desicientes, in diatricis fiunt fortiores, sunt, & periculosę. Qđ generalizans Gal. ait. Feb. illa non molesta est, quæ de se corpus mundificat, quæ vero non mundificat, respectu eius esse molesta dignoscitur. His enim accidẽtibus quotidiana interpolata distinguitur à continua sibi proportionata. Et cõueniunt ambę cum alijs generibus putridarum proportionaliũ, de quibus infra dice (duce Christo.) *7. aph. 46.*

Adsunt ergo ipsi quotidianæ species plures, & diuersæ, & differentiæ substantiales secundum pluralitatem specierum phlegmatis, in quibus accenditur. Alia enim est in phlegmate acetoso. Alia in phlegmate salso, alia in dulci, raro vero in vitreo: plurimũ enim rigorem facit absque febre cum putrefactioni sit ineptum, ratione cõplexionis, & substantiæ. Accedunt quoque species aliæ, vel differentiæ accidentales, seu modi, ratione loci, temporis, seu horæ, & ratione symptomatis ei associati. Cũ enim frigore, & calore consistat, aut præcedit frigus, & sequitur calor, vt dictum est, quod est plurimum, & tũc fiet quotidiana vera; aut simul est frigus, & calor, quod est rarius, & tunc aut sunt in diuersis partibus corporis, aut in eisdem, si in diuersis, aut quia extra sentiatur calor, & intra frigus, & sic erit quotidiana epiala nominata de genere quotidianæ, & putridæ, licet Serapio dicat tunc ephemeram fieri feb. per quam tamen interpolatã dedit intelligi, aut econtra, & sic erit quotidiana nominata lypiria. Si vero in eisdem omnibusque corporis partibus in quo fit frigus, & calor sentiatur in eis, & tunc erit tertiana nominata, in qua simul vtraque existit, à proprietate rei denominatione assumpta. Et secundum horam exacerbationis: aut enim exacerbabitur in hora phlegmatis vesperarum scilicet, & noctis, quod est magis, vt dictum est, & tunc fiet quotidiana dicta nocturna, aut secundum horam diei, licet illud sit raro, & tunc fiet quotidiana dicta diurna. Et etiam secundum associationem accidentis syncopis, & tunc fiet quotidiana dicta syncopalis humorosa, ad differentiam humoralis subtilis, quæ est humorosa cholerica semper à proprietate rei nomen sumendo. Et quidem causę specierũ primarum, vel verarum, & essentialium ex prædictis sunt notæ. Omnes autem sunt chronicæ, & proprie, ac magis, cuius causa est phlegma purũ, vt infra ex vitreo, nisi eius paucitas cõtradicat. Cuius vero causa est phlegma mixtum, si cum cholera, vt est phlegma salsum, est minus longa, si vero cum melancholia, vt est acidum, & ponticum, magis longa. Mixtio enim si sit, & partialis, & vera, abbreuiat, vel prolongat secundum diuersitatem miscibilium, vt est dictum. Si vero sit secundum vicinitatem, vt est in hemitritęa, licet ratione contrarietatis vnius humoris ad alterum abbreuiet, vel prolonget, tamen ratione diuersitatis semper prolongat. Inquit Gale. vel Hippoc. in apho. morbus habens multam, & diuersam materiam, longior est habente vnam similem. *Febr. quotidiana. Species.* *Prognostica.* *4 aph. 90.*

Signa eius sunt eadem, quæ dicta sunt superius in generali; variata tamen, secũdum intensum, & remissum, longum, & breue. Nam, quæ in acetoso, & pontico accenditur, prædicta accidentia pura habet, atque intensa,

&

& etiam frigus longum,& calorem quoque tarde accendibilem,minorem, & lõgiorem. Et in diebus primis calor ipſius eſt paruus. In ſubſequentibus vero fit fortior, propter calefactionem, & ſubtiliationem humorum. Et vrina eſt pallida, remiſſa in colore,& ſubtenuis in ſubſtãtia.obumbrata in ſuperficie,& nebuloſa. Quæ vero in phlegmate falſo,cõfuſa, & obtuſa, propter choleræ mixtionem, vnde minus frigus, rigorem vero magis habet, & calorem acutiorem, ac breuiorem. Et erit in primis diebus fortior. In ſequentibus vero minor, & vrina eſt rufa in colore, confuſa in ſubſtantia, obumbrata in ſuperficie, liuens ſuperius. Quæ vero in phlegmate dulci, medio modo ſe habent.

Cauſa. Epiala. Specierum vero accidentalium, ſeu modorum cauſæ ſunt. Et eius, quæ epiala eſt cum eſt phlegma vitreum, comprehenſum in occulto corporis, non tamen in venis, ne continuam faciat,ſed extra,vt in ſtomacho, & in teſtinis,& hoc propter ſuam frigiditatem intenſam, quia non poteſt aggregari in venis, ſed in illis tantum, in cuius parte accidit iam putrefactio, ex qua vapor inflammatus ſpargitur ad exteriora corporis, & inflammat ea inflammatione debili, lenta. Quapropter dixit Serapio eam ephemera, ſicut Abuha. quotidianam continuam conſimilem hecticæ. Et pars eius, quæ remanſit in putrefacta, propter præſentiam caloris alterius partis putrefactione in ſuo frigore roboratur, vnum enim contrariorum per præſentiam alterius confortatur, vt Ariſto. dixit, & ſic magis frigiditatẽ in interioribus imprimit, & magis ſentitur quam prius. Sed ad exteriora corporis non peruenit,propterea quia caliditate alterius partis putrefactæ ſunt in phlegmate, & non eſt continua, ſed interpolata durans tribus, aut quatuor periodis. Et ſigna eius ſunt ea,quę dicta ſunt,ſuam cauſam demonſtrantia.

Signa. Et tarius eſt euentus eius propter cauſam ſuperius dictam. Et plurimum cum accidit exacerbatur omni die, verum quandoque permutatur ſua exacerbatio quotidiana in tertianam, vel quartanam, cum difficile, & tarde veniat in putredinem propter compoſitionem, ſubſtantiam, & quantitatẽ puram, & complexionem frigidam, potentialem, & actualem,quam in corpore ſeruat, vt Galen. dixit, ob quam rem periodica ſolum eſt, non continua. Non enim poſſibile eſt tantam frigiditatem eſſe in venis ſanguine repletis, quam etiam natura non tolerat, nec pro tanto non dicetur quotidiana ex phlegmate ſubſtantialiter, & proprie. Accidentaliter vero à paroxyſmorum circuitione facta,quod quare fit infra de quintana(propitiante Chriſto)dicetur. Et ſpacium paroxyſmi eius eſt vſque ad quatuor horas, & plurimum cõſumitur ante, propter materiæ paucitatem. Et vrina eius alba eſt, & cruda, & valde modicæ colorationis, &

Cauſa lipyria. pulſus eius eſt tardus,& rarus. Et cauſa lypariæ dicta eſt phlegma plurimum, & per ſe, quandoque vero, & per accidens cholera. Et modus quidẽ,quo phlegma ipſius cauſa exiſtit eſt. Nam cum interius, & in corporis profundo eſt, vt de ſui natura exiſtit, putrefit, & inflammatur,interiora calefacit, & vapor ex eo reſolutus,ad exteriora venire nõ poteſt, vt calefaciat propter phlegma vitreum, quod exiſtit in eis, prohibens eius extenſionem, & calefactionem, vel ſua frigiditate, à qua non alteratur propter illos, vt calefiat, vel ſi calefit,non putreſcit propter ineptitudinem ſuam, ſed calefit calefactione aquæ calefactæ. Cum ergo reſoluitur ab eo caliditas, ſicut calidus vapor ab aqua,redit ad ſuam naturã, & infrigidat, infrigidando etiam illum, qui prius fuerat putredine reſolutus, quo etiam erat calefactus, & ſic magis infrigidat, & maxime cum calor naturalis attrahatur ad interiora ſuper calefacta, impulſus etiam à frigiditate exteriori. Modus vero ſecundum quem cauſa eius cholera exiſtit,eſt,nam cum eſt pauca, & putrefit, calefacit interiora tantum calore febrili, vt vapor, & fumus ex ea reſolutus ad exteriora, propter ſui paucitatem peruenire non potens,non calefacit,verũ,quia calor naturalis ipſorum ad interiora trahitur, calefacta remanente depauperata calore, & plus ſolito frigida. * Liparia enim no-

men eſt generis omnis febris, in qua calent interiora, & exteriora frigeſcunt, quod ſi contra feb. omnem exiſtit cum calor ſit innaturalis in totum corpus extẽſus, illud tamen non eſt ex ſe,ſed per accidens, quia eius extenſionem prohibuit phlegma vitreum ſcilicet defectus caloris inextenſibilis, vt eſt dictum, quemadmodum apparet in ſimili,prunæ enim poſitæ ſupra manum cum non vrant, & de earum natura eſt illud, non per ſe eſt, ſed propter aliquid aliud impediens,quemadmodum etiam in eius contrario eſt videre, videmus enim aquam frigidam infrigidare, & humectare, ſi non fuerit quod prohibeat, vt eſt qualitas mineralis.

De ſignis diſtinctiuis. Signa diſtinctiua inter phlegmaticam, & cholericam nota ſunt ex prædictis, & maxime ex frigore in exterioribus percepto. In phlegmatica enim maius eſt, quam in cholerica: & exeuntibus, & præcedenti regimine, & alijs circunſtantijs, quæ in corpore abundantem humorem oſtendũt. Eius vero,in qua calor, & frigus ſimul exiſtit in vtriſq; partibus,cauſa eſt non vna materia in parte putreſcens,& in parte non,ſicut in epiala,nec duę materiæ,vna quarum putreſcit intra,altera vero extra exiſtẽs, ſicut in * lyparia. Sed duæ materiæ ſimul ambæ putreſcentes in periodo,quarum vna eſt in interioribus, quæ quandiu quietæ exiſtunt, ſuam malitiam non oſtendũt, ſed cum ambæ earũ incipiunt putrefieri, mittit vnaquæquæ alteri fumum ſuum antequam totaliter putrefiat ad locum, in quo eſt,& tunc eſt pars nõ putrefcens, propter præſentiam eius in ſua frigiditate roboratur, & manifeſtat eam. Sic equidẽ in interioribus,& exterioribus ſimul caliditas, & frigiditas ſentietur,vt Gal. dixit. Et,qđ plus eſt,in eodem loco,non tamen punctuali, & ſtricto, ſed habente latitudinem,vt conſideratione medici Gale. intellexit, quod innuit, cum dixit. Non eſt dare partem in corpore frigidam,ad cuius latus non ſit caliditas. * Lipyria.

Et ſigna eius ſunt nota ex ſui eſſentia,& alijs,quæ cauſam eius oſtẽdunt. Cauſa nocturnæ eſt ſimilitudo inter horam veſperarum noctis, & ipſum phlegma in ſua natura propria, qua augmentatur phlegma, & mouetur ad putredinem illa hora. Inquit enim Gale.ſimile auget ſuum ſimile, & facit ipſum furere. Et cauſa diurnæ eſt fortitudo, & multitudo materiæ, quæ in in hora ſuæ naturæ contrarię diei ſcilicet ad putredinem mouetur,non compellitur, neque retinetur. Inquit enim Galen. Fortis eſt ignis,qui in aqua non extinguitur, & fortis aqua, quæ igne non calefit. Et proinde periculoſior eſt diurna. Inquit enim Hippocrat. In morbis minus perichitantur ægrotantes, quibus propriæ naturæ temporis, & horæ, ægritudo ineſt,quam quibus non propria ſecundum aliquid horum ineſt. Et licet aphor. loquatur non in cautis, & proinde nocturna periculoſior ſit cenſenda. Et cum eadem ſit ratio vtriuſque,hic morbus pro cauſa ſumatur, & hoc quia curatiua intentio, quæ à cauſa eam ſeparat, quæ à morbo, in hac febre, niſi in caſibus. v. exceptis ſupra capitulo generalis curationis dictis. Coadiuuant quoque ad periculum, quia eſt ex maiori, & fortiori materia coniunctio caloris diei cum calore febrili; & longitudo eius cooperantes ſimul in reſolutione virtutis, & corporis, qui perduxit ad hecticam. Inquit enim Gale. feb. cum prolongantur,minantur hecticam; licet nocturna ſit moleſtior, eo quòd hora quietis, & ſomni affligat, qua percipitur magis afflictio. Inquit enim Galen. Hora quietis facilius apparent pericula, & ſigna ipſarum in motu paroxyſmi in horis prędictis habentur. Et feb. ſyncopalis humoreſa,eſt feb. cui aſſociatur ſyncopis frequenter, & multum,& à qua non excuſatur,& proprie apud motum corporis, & erectionem. Et cauſa eius eſt proportionalis cauſæ ſui corporis. Quandoq; accidens in feb. ſuperius aſſignata, & eſt plurimum phlegma crudum replens ſua multitudine venas, & grauans naturam plurimum ibidem. Et cum mouetur ad paroxyſmum, currit ad os ſtomachi diſponente caliditate eius, quod ſua multitudine, & frigiditate debilitat, ſuffocando, & extinguendo caliditatem ipſius, & cordis compatientis illi, propter ligamen in ar-

2. aph. 36.

1. de differẽ. feb. c. 8.

seriis, & vaporem frigidum per illas peruenientem ad ipsum, & cerebri, propter ligamen in partibus neruorum, quare virtutes omnes deficiunt. Quandoque putrefit, deinceps facit febrem dispartitam facientem eam excitare. Quare prædebilitata magis cadit, & sic syncopizat eger frequenter omni hora deteriori paroxysmi. Et maxime cum mouetur, & surgit propter commotionem humoris, & emissionem factam ad cor, & cerebrum, & tunc magis; & proinde quandoque fit alienus.

Dignis. Signa eius sunt signa repletionis phlegmatis crudi, quæ sunt nota. Et febris ex qualitate vniuersalis caloris obtusa, & periodicatione quotidiana; licet plurimum quotidiana, propter primam abundantiam humoris, & putrescentiam in venis, & syncopis associata febr. frequenter, & multum, quia calor facici non remanet secundum dispositionem vnam: imo quandoque est plúbeus, quandoque citrinus, quandoque cineritius, propter fumos corruptos; & quandoque niger, & color labiorum est, sicut comedentis mora. Similiter exeuntis valde apud commotionem ęgritudinis, quasi fuerint suffocati. Et hypochondria sunt suspensa vehementis inflationis, & oculi; similiter eorum viscera, & pulsus minoratur, & tardatur, & rarificatur, & maxime in principio motus eius. Cum ergo calefit materia subtiliatur, & pulsus putrefit, & pullus fit non magnus; sed velox in systole, & spissus propter defectionem virtutis, quam nis illud quod in eo vincit fit paruitas, tarditas, & raritas, & vomitus est acetosus, & globosus, & licet quandoque fit cholericus, propter adustionem cholerę, a qua quandoque fit in viceribus, propter caliditatem apostematis veniens in illis, cum quo non separatur ad apostema. Inquit enim Galenus, apostema interiorum cum debili virtute, mortale. Si enim cibetur, additur ad apostema. Si vero non, cadit virtus, & maxime si putredo in humoribus corporis fit extensa, & vrina est sicut vrina phlegmaticæ veræ superius dictæ. Et quandoque est cholera valde acuta, subtilis substantiæ, & venenosæ, in suo motu furiosa, quæ discurrendo venit ad stomachum, & ad principalia. quare virtus cadit in paroxysmo frequenter, & multum, propter vehementem malitiam causæ, & feb. acuitatem resoluentem corpus, & attenuantem. quare dicta est subtilis adeo, vt quandoque non sufficiat vsq; ad quartum diem, nisi succurratur opportuno consilio, quod infra (Deo duce) dicetur.

De cura. Cura eius est duplex, communis, & propria. Communis est, quæ in qualibet sui specie communiter conuenit. Et est quatuor res. Prima abscindit causam. Secũda feb. dyscrasiã quandoq; subalterat; raro tamen intendit ad eã, vt alteratione indigeat, sicut est dictũ, sed ex se plurimũ defici, causa cessante. Tertia ponit studium in virtute, & vita, cum cibis, & potibus & regimine debito in alijs reb. non naturalibus. Quarta corrigit accidẽtia.

Causæ abscisio in duobus existit, in alteratione, & euacuatione. Alteratio vero completur cum minorantibus, & leuibus in principio, si multitudo in materia videatur, quam natura vsque ad perfectam digestionem non valeat tolerare. Aliter enim minuenda non est. Destruit enim loca sana resistentia ægritudini, vt Hippoc. dixit. Et proprie si fortibus moueatur, ex quibus sunt clysteres, vomitus, & solutio leuis, secundum declinationem materiæ (variata tamen, secundum varietatem

Nota. specierum phlegmatis, vt dicetur, sicut est zuccharum rosa. ex rosa. rub. & nouum, quoniam est lenitiuum, & confortatiuum cum melle, casia fistu. & aqua hordei, vel iuleb, & hoc in materia mixta ex cholera, vel geleniabin cum aqua alubleb, & melle, tereniabin, & hoc in materia frigida pura, vel mista, vt in phlegmate dulci, & parum salso, deinde cum pharmacis, & leuibus secundum hoc post tres dies, ex quo subtiliatio aliqua facta est in materia propter feb. Materia enim inobediens valde, leui non educetur pharmacia, nisi fit disposita quoquo modo. Et quandoque phlebotomia cum materia fuerit admixta sanguini, vel naturæ eius propinqua, vt est phlegma dulce, si vrina fuerit rubea; oportet autem, vt post ponatur in principio, non tamen multum vt Galen. docuit, & Abubali.

Sed dices quo die fienda est phlebotomia in die pari, *Quæsitum.* vel impari. Die pari magis, vt seruant moderni quam impari, ex quo omni die exacerbabitur qualiter, vt est dictum in ptincipio supra. Dixit Falco, non video causam quare magis in pari fiat, vt eruatur, quam in impari. nisi quia cum contingit associatum, & ponitur peccatum esse humoris calidi, & sanguinei proprię, quia vt supra calefactus à se. naturam talem consueuit assumere, licet Galen. videtur, quæ impetum præstat humori phlegmatico magis, quam in diebus imparibus, licet paruus, & insensibilis, propter quod dicta est feb. huius semper exacerbari, æqualiter quoque die.

Deinde completur cum digestiuis, subtiliantibus, incidentibus, abstergentibus, & aperientibus cum caliditate temperata, propter febr. & maxime si continua fit, & habentibus stomachum confortare, & prouocantibus vrinam, & sudorem, quæ infra dicentur simplicibus, & compositis. Et ex simplicibus sunt radices communes, & semina anisi, fœni. apij, ameos, grana passu. & acetum ipsarum, & capil. ve. schænanthus, endiuia cum radice eupatorij, hyssopo, hasce, & bedeguar, & proprie si cum debilitate stomachi fuerit, & similia, & eis *Digestiua.* fortiora secundum exigentiam materiæ. Et ex compositis in principio ministrandis sunt geleniabin cum aqua endiuiæ, & proprie in mixta ex cholera, vel anisi, apij, & fœni. in pura. Et syrupus acetosus simplex, vel de radicibus, & seminum dictorum, & aqua mellis cum hyssopo secundum diuetsitatem materiæ. Et proprie cum syrupus acetosus acescit in stomacho, post quam si non acescat per duas horas detur aqua hordei decocta cum radicibus apij, & fœ. vt etiam non acescat, sed subtiliet, & aperiat. Et cum electarijs subtiliantibus, & incidentibus, cum acredine, & caliditate acuta, & proprie cum phlegma crudum, seu vitreum fuerit, vel mixtum melancholiæ, quia fuerit ponticum, seu acetosum, vt est diacyminum, diasulphur. Et comestio salsorum, & proprie oliuarum solitarum, & capparorum, & potus oximellis scillitici cum aqua endiuiæ, & rosa. & alia, quæ (Christo annuente) dicentur infra. Deinde cum aperitiuis ęquaueris, & vsque ad vij. dies, oportet vt redeas ad solutiuum dictum confortatiuum, deinde ad digestiuum. Melius enim est, vt euacuetur ex materia ali- *Documen.* quid, & expectetur in reliquo donec digeratur paulatim, quam quod expectetur vsque ad digestionem perfectam, quoniã quotidiana maioris materiæ inter alias periodicas est, & peioris terminationis, vt Rasis dixit. Et terminus expectationis digestionis paulatim in ea est vij. dierum dictus, ergo sicut singulis hebdomadis paulatim digeritur cum prædictis, ita paulatim euacuetur. Sed oportet, vt solutiuum prædictum confortetur cum medulla carthami, vel turbith, vel agarico, si materia fuerit declinans ad additionem frigoris. Si vero ad cholerã addantur violæ siccæ contritæ, & syrupus earum. Si vero ad melancholiam, cum polypodio, & epithymo.

Deinde administrentur diuretica, & troch. de rosis. de eupatorio, vel absynthio, cum aqua fœniculi, vsque ad digestionem perfectam: post ipsa vero ministrentur, quæ euacuant cum eradicatione. Et quidem euacuationem complentia sunt pharmaca dicta, simplicia, & compositа: verum oportet, vt addatur dosis simplicibus dictis, quibus etiam aliquid colocynthidis ministretur. Et ex compositis est melior hiera electa in specie sua, secundum materiei speciem, post quam balneabis eum, & post dabis theriacam veterem cum vino, quoniam resoluit reliquias, & confortat. si expedit dabis cum miua acetosa, vel aromatica, secundum mẽbri, & materiei *Clysteres.* exigentiam. Et quidem clysteres sunt ex aqua siclæ, melle, & sale, cum oleo sesamino in principio. Deinde digestione apparente cum fortioribus, & vomitus fiat cum aqua raphani, raphano infuso in syrupo acetoso, cum

aqua anisi, & atriplicis, & semine raphani bibita vsque ad nauseam, & hoc si fit facile, & materia impetum ad os stomachi faciat: tunc enim conueniens est omni tempore, & proprie in principio paroxysmi cum aqua calida, quoniam resistit rigori, & frigori, extinguit sitim, quãuis sit cum hoc æstuosa, cum multũ sit calida, quare sit in caliditate temperata, quo tempore non retineatur nisi debilitet, & tunc retineatur cum mixta, & syrupo de menta, quæ in nostro sunt antidotario scripta. Quod si grauis sit, & difficilis, non prouoces quoquomodo, quoniam licet sit magni iuuamenti in hac feb. tamen si difficilis est, stomachum debilem debilitabit magis, attrahendo materiam, cum non possit præ stomachi debilitate educi, remanebit in stomacho faciens in corpore eius apostema, vel in vacuo repletionem perducentem ad syncopim, vt dixit Abuh. Oportet ergo, vt expectetur in ipso vsque ad dies vij. donec materia disponatur, & stomachus faciliter ad ipsum cum nauseantibus prædictis.

Documen. Alteratio dyscrasiæ proprie locum habet in quotidiana ex phleginate salso, & in continua magis. Completur autem prout supra in capit. generalis curationis est dictum, Cauendum autem in hac feb. à forti alteratione, seu infrigidatione; incrudat enim materiam, & ad congelationem perducit, & consequenter ad subeth. ad stuporem, & oppilationis augmentum, & morbi prolongationem. Et ex appropriatis conferentibus febr. quotidianæ est bedeguar, quia confert eis cum defectione stomachi, & folia pentaphyllon cum augmeli. & est oleum dulce, & suaue, aut vino bibita. Conferunt enim ei, & tollunt eam, & fumus experti, & nigella, quæ prohibet, & resoluit febres phlegmaticas. Cyperum similiter, & aqua hordei decocta cum ficubus, & cum mellicrato, & cum apio, & fœniculo, & sumptio de corticibus tesiliæ aur. iij. & succo eius iij. almisuseth, & de lachryma eius aur. i. & sumptio olibani cum vino, verum non oportet, vt multiplicetur vsus eorum, quoniam nocet.

Tertiam rem complent debita cibi, & potus ordinatio, & est, vt non sint subtiles, vt in tertiana, nec adeo crassi, vt in quartana, sed mediocres inter illos, prout morbo composito conueniant, vel mediocriter longo, quales sunt carnes, vt extrema pullorum, auiculæ paruæ, perdices, & pulli fasianorum, panis similaginis aliquid furfuris habens, præterquam in phlegmate salso, & dulci. *Carnes.* Et alia, quæ inter mediocrem sunt dicta crassa propinqua superius demonstrata. Et aqua hordei potus simplicis, vel decoctionis in radicibus, vel seminibus, *Potus.* & proprie si acescat in stomacho, aut aqua cicerum. Est enim de melioribus, cum sit potus, & cibus, omnes præ dictas in se complectens intentiones, vel hydromele in crudo, & vitreo, vel acetoso, vel simplex conditum cum speciebus subtiliantibus, incidentibus, abstergentibus, aperientibus, & confortantibus stomachum, vt cum cinnamomo, spica, & anisso, & mastiche, menta, & similibus. Et cum apparuerint signa manifestiæ digestionis, quod est post. xiiij. vinum subtile est eis conueniens, confortat enim choleram naturalem, digerit semi crudos humores prouocando vniuersas excreationes, ipsos expellit. Et quandoque ante digestionem conuenit propter stomachi digestionem, frigiditatem humorum, & cruditatem; & proprie cum est paucus, vt quia vitreus fuerit, vt est dictum. Oportet autem vt his, & consimilibus ex pulmentis, herbis, confectis ex sicla, anetho, bedeguar, asparagis, & similibus in principio vberius reficiantur. Deinde gradatim quantitas minuatur, vt in augmento parum, in statu multum. Et in crisi magis, nisi debilitas, & accidentia contradicant, in declinatione vero *remittantur vberius. Et hora cibi est in quiete paroxysmi, vel tempore, aut declinatione; ita, vt sit ante paroxysmum futurum per quatuor horas ad minus, quòd si æstimaueris ipsius statum propinquum, vt vsq; ad vij. diem, propter subtilitatem, & paucitatẽ ma-

** reflriant. Hora cibandi.*

teriæ eius subtilietur cibus, & potus, & cõtententur aqua hordei, & sauich eius, quod si æstimatio iusta non fuerit, & rationabilis, nullo modo subtilies, quamuis diætam extenuatiuam melius tolerant, atque famem nutriti a corporis humoribus, paulatim digerendo eos, vt Ga- *Aer.* len. dixit: tamen quia putridi sunt, nutrire non possunt. Regatur quoque in aere temperato, declinante ad caliditatem maxime, præterquam in salso exerciterur suauiter in lecto de latere in latus voluendo, prout supra dictum est, & digesta materia magis, quam in salso. Et fricetur frictionibus extremorum, trahendo à superioribus ad inferiora, & proprie ante cibum donec calefiant. deinde dimissis extremis perueniatur ad dorsum, dormiat temperate, & æqualiter vigilet, vt quod digerit somnus, euaporent vigiliæ. Et si phlegma fuerit ad frigiditatem decliue, dormiant supra famem, quoniam confert. Inaniatur superfluis, & repleatur vtilibus, prout superius dictum est. Et viatur temperamẽto in accidentibus animę calefacientibus, vt ira, & gaudijs. Si ergo perducatur ad iram, confert, præterquam in salso.

Correctio autem accidentium completur cum his, quæ sequuntur, si enim frigus sit vehemens, & rigor in paroxysmorum principio, & ægritudo sit in principio, da in potu aquam calidam decoctionis ani. apij, & fem. ozimi. & euaporabis cũ ea. Et dabis theriacam, si phlegma valde fit frigidum; vel hanc confectionem, quæ infra dicetur, etiam si ægritudo processerit vltra defectionem stomachi, succures cum vomitu (si possibile est,) vel cum vino vinoso, & asso pane, cum menta, & mastice, & similibus, & confectionibus eorumdem. Et eum ceratis, & emplastris habentibus stomachum confortare in nostro antidotario prędescriptis, & cum masticationibus mentæ, ac masticis, & odoribus, & cibis redolentibus, atque potibus ex vino, ac hydromelle conditis. Et si defectus proinde ac petitus absit, præmisso vomitu, si expediat, dentur pilulæ de aloe, cum sal gemma, ana æqualium partium, quorum duorum quodlibet sit ponderis drach. i. ad minus; & fint confectæ cum succo mentæ. Et in cibis ministrentur, gellea, oliuæ salitæ, & capparus cum aceto, & folijs mentæ hortulanæ odoriferæ, & omnia odorifera modo quolibet ministrentur, virtutem enim animalem cerebri, & cordis spiritualem cõfortant, atque hepatis, & stomochi sedant nauseam, & confortando sensibilitatem oris stomachi, excitant appetitum. Ad quod expertum est garyophyllum cum aceto ante cibum sumptum, post quæ sumpta ministrabis digestionẽ iuuantia, vt electaria sumpta, & inunctiones, & emplastra, & alia localia remedia in hoc propria. Et si accidat syncopis, vel dolor stomachi, seu capitis, corriges illos, prout superius dictum est. Similiter si subeth, & fluxus ventris contingat, & superfluus vomitus. Et ad breuiationem eius cum peruenerit vltra quadragesimũ diem, qui est verarum chronicarum, vel proprium eius teminum superius præfixum, idest quadragesimum diem appareat prolongari, quadrupliciter inttabis, secundum quadruplicem causam prolongationis ipsius, quæ secun- *Art. Med. cap. 17.* dum Galenũ, est quadruplex, duplex ex parte corporis, vt virtutis debilitas, & densitas compositionis, ac viscerum oppilatio. Et duplex ex parte materiæ humoralis scilicet multitudo, & frigida qualitas; scilicet crassa, & viscosa ipsius. Cibabis ergo propter primam vberius cum cibis, & potibus temperatis, & cordialibus, quæ virtutes in suis mineris confortant; virtus enim est curans, & medicus minister. dixit Galenus. Confortatio igitur contra morbum inualescit. Ministrabis quoque propter secũdam appropriatas medicinas oppilationum viscerum, quæ supra in hepate, & splene sunt dictæ. Et hic supra, ex quibus propria est ameos confectum melli e drach. ani. fœnic. & asarum, Et semin. & aqua cuscutæ, quæ propria est feb. infantium, & rarefacientes pororum constipationem. ex quibus proprium est oleum anethinum in duplici vase calefactum, & chamæmelinum, & cum debita frictione inunctum. Et calidas,

subtilia-

subtiliatiuas; & incisiuas medicinas simplices, & compositas dictas, prædictorum humorum adæquatiuas resolutioni habili, & euacuationi, post quas euacuatiuas ipsorum multitudinis, propter tertiam causam subiungemus paulatim, & per interualla purgantes, & præferunt proprias. Ex quibus sunt simplices, & compositæ. Et ex simplicibus est agaricus, quem præcepit Abuhali. dari quotidie à drach.i. vsque ad drach.i.& tertiam cum puluerizatis, & cum melle mixtis sumitur, & semen vrticæ post digestionem dixit esse mirabile valde sumptum, in puluere melli admixtum. Verum si accidit ei modus solutionis ventris aliquis cum noceat, & debilitet viscera propter hepar, miscebis ei semen cuscutæ propter stomachum, masticem, & anisum propter splenem, & eius crassitiem; radicem apij, & scolopendriæ, & forsasse oportet, vt addatur vltra hoc cyperum cum aqua de been; resoluit enim febres phlegmaticas. si vero accidat inde inflammatio, febres compositæ, infra (Christo propitiante) dicentur.

De cura quotidiana febris.

Cura quotidianæ febris propria est, quæ proprie speciei, & modo proprio ipsius debetur. Et licet aliqua superius narratiue sint dicta, hic tamen eam specialiter efferamus. Et est vt in eius continua abscindentia causam cum adæquatione, & solutiua cum maiori temperie ministrentur. Et frigida alterantia intendantur magis, quam interpolata, & in frigida ex phlegmate falso. in frigido vero ex acetoso vitreo, vt in epiala, & *lyparia, quæ est, vt plurimum ex vtriusque admixta e contra, & in facta ex dulci mediocriter. Et diætæ cibi, & potus subtiliatio fiat similiter illis. Sit ergo contentus in primis syrupo acetoso zuccharino, & geleniabin cum aqua fœni. apij, & trium radicum, & iuleb de zuccharo, & succo granatorum muzorum, & solutione de aloe, hiera, & similibus. In reliquis vero incipiatur à syrupo acetoso mellino cum aqua zucchari, anisi, fœniculi, hyssopi, hasce, & procedatur ad calamenthum, & origanum, & similium, & ad oxymel scilliticum, & ad fortiora solutiua cum colocynthide, & hieris magnis, & similibus, habentib. mixtionem myrobalanorum chebulo. spicæ, & masticis; ad confortationem stomachi. Et clysteres cum eis ex asaro, centaurea, & gumorum speciebus notis; & similibus. Et ex his, quæ curant cum proprietate epialam, est sumptio trium, vel quatuor granorum hyosciami cum vino.

*Lippria.

In febre autem syncopali humorosa, licet cura sit difficilis, & propter virtutis succumbentiam morbo, quæ est principaliter curans, & propter contradictionem, & repugnationem earum in auxilijs, virtus enim, quia cadit, indicat cibum dandum; licet humorum crudorum & venarum repletio contradicat, quia per ipsum additio fit in causa, repletio quoque, quæ præter naturam est, indicat euacuationem fiendam, cum contradicit virtus, quia præ debilitate non tolerat, ad cutam ergo eius medicina est eligenda, & est breuiter duæ res. Prima est, vt venarum repletio, atque stomachi euacuentur, vt toleret virtus. Secunda est, vt cibus, & potus propter virtutis causam necessariam sic detur, vt confortet, & magis non repleat. Et tertia additur, vt si quod sit accidens interueniens, corrigatur.

Primam rem complent clysteres lenes absterſiui, & parum attrahentes, & suauiter, cum ordine ministrati, ex venis primis humorem crudum, & intestinis paulatim educant, & vomitus similiter cum ipsum educit, de stomacho; & maxime si cholera sit admixta, & facile prouocetur. Et digestiua in reliquo abundante in eis, & alijs adæquationem facientia, vt est syrupus mellinus cum virtute hyssopi, & hasce, & semi. apij mane, parum de nocte, & aquæ mellis potus. Et alia ex electarijs, & trochiscis subtiliantibus absq; multa calefactione, vt est syrupus acetosus mellinus, & somnus temperatus supra ipsum; & frictiones. deinde ad euacuationem ipsius paulatim cum tolerantia, & suauitate de venis secundis: quamquam Auer. illam deneget. Et quia dissoluendo nocent, quia tales humores ex venis non educunt, imo medicinæ laxatiuæ sunt necessariæ; quod quidem verum est si sint tolerabiles, & quia non sunt, & frictiones faciendæ sunt, licet immediate non euacuent, sicut illæ, & tamen, si nocer, iuuamentum est maius, vt pater, & melior modus in fricando est, vt incipiatur à coxis, & brachijs, trahendo à superioribus ad inferiora; & illud cum manibus asperis, vt mantili abradente curem, donec calefiat cutis, & membra, & eis dimissis tunc redeatur ad dorsum, & pectus: deinde redeatur ad crura, secundum ordinem primum; & vigiliæ ita, quod æquales sint somno, vt quod digessit somnus supra digestiua factus, resoluant frictiones, ac euaporent vigiliæ. *Modus fricandi.*

Secundam rem complent panis calefactus in vino vinoso, & odorifero, temperato, tempore casus virtutis, syncopis datus in quantitate temperatus, vt spiritus, & virtutes restauret, in repletione non addat supra quam alius potus, & cibus non conuenit vsque ad declinationem: nisi aqua hordei, vel panis infusus in iuleb, aut aqua mellis, maximè cum crudis humorib. nutriantur, paulatim digerendo eos, vt Galenus dixit. nisi sint putrefacti, quo casu est desperandum, & maxime si in eorum visceribus apostema existat, atque casus virtutis maxime est nociuus. Necessarium est, vt consideres diligenter pulsum habentis ægritudinem hanc semper. Et cum videris debilitari, ciba eum pane infuso in vino commixto, antequam cadat in syncopim, quod si in eam incidat, eris maxime inculpandus. Cum enim adiutor naturæ sis, & tua interfit, vt futurum periculum omnino prohibeas; vel saltem competenti adminiculo tolerabilius fiat, expedit necessario, vt iam ante præcognoscas, & bene virtutis casum, quatenus possis eius periculoso casui præuenire. *Hæc enim sunt Hippoc. præcepta, quæ maxime tanquam diuina sunt studiosius obseruanda.* Accidentia vero, quæ superuenire consueuerunt, sunt fluxus ventris, sitis, grauis dolor capitis, subeth, & similia, propter primum mel quo conficitur hydromel, tantumdem amplius decoquatur; & venter cum stypticis emplastretur, sitis extinguatur cum syrupo proprie acetoso simplici, cum aqua tepida omni tempore, & vt Galenus iniunxit, cum frigida in æstate, tamen tutius est cum tepida. Alijs vero prouisum est supra.

De cura feb. syncopali.

Cura febris syncopalis dictæ subtilis, est tres res. prima abscindit causam. secunda subalterat febr. dyscrasiã, & residuum omne adæquat. tertia virtutem cadentem exigit, & confortat. Primam rem complent pharmaca solutiua, & medicinæ; mox cum æger videatur anguſtiari, & debilitari, antequam per eius casum in syncopim ad eorum tolerantiam perducatur. Inquit enim Hip. me dicari in valde acutis eadem die expedit; differre. n. in talibus malum est. Sint autem pharmaca, quæ suauiter soluant infrigidãdo, & stypticando, quatenus resolutionem prohibeant, atque syncopim, & confortent, qualia sunt ex speciebus myrob. electario de succo ros tamarindis, rhabarbaro, & succo granatorum expressorum cum pulpis eorum, & psyllij mucilaginibus, & similibus. Secundam rem complent frigidæ medicinæ, & stypticæ cum proprietate confortantes principalia membra, interius, & exterius ministratæ. Interius, vt est syrupus de nenuphare, trochisci de camphora cum aqua coriandri, & similia. Et ex electarijs, vt est electarium de gemmis, calidis medicinis subtractis, triasandalis, diarhodon frigidum Genonis, & similia. Et medicinæ tales bezoarticę, vt est terra sigillata cum aqua coriandri, quæ ventositati eius resistit, & theriaca proprie cum iuleb ros. Exterius vero, vt quia pectus, seu cor, & hepar epithemetur cum sandalis, spodio; & camphora cum aqua rosata. Et cerebrum cum oxythodino, vt nèocumtum venenositatis à se repellant, febris inflammatione extincta. *Aphor. 20.*

Tertiam rem complent cibus, & potus; cibus ex pane cum vino temperato cum aqua rosa. hora syncopis. Et vberior cibatio ante, & post, cum cibis frigidis, ex carnibus cordialibus, vt perdicum, fasianorum, & auium præparatis in gelea, vel cum aceto, acresta, &

ſucco granatorum, cum prunis, & ſimilibus. Et ex illis E eſt ferculum nominatum romana, ſiue limonia. Et potus vini ſubtilis lymphati cum frigida, & infrigidati cum vino. Et conuerſio regiminis in alijs ad ſimilia. Deinde ſubiũgemus medicinas, & proprias, & expertas.

Syrupus digerens phlegma. Syrupus digeſtiuus phlegmatis. Recip. capil. ven. hyſſopi, haſce, meliſſæ, bugloſſæ, boraginis, endi. bedeguar. ana M. i. trium radicum reſidentium in aceto ana. vnc. i. liqui. thymi. ana. vnc. ſemis, paſſ. enucleacor. radi. capparo. radicum ſcolopendriæ ana M. i. cicerum rub. M. i. florum boraginis, & bugloſſæ, roſa. vio. ana vnc. i. cyperi. drach. iij. hordei. P. ſchænanthi. vnc. ij. zucchari lib. i. geleniabin vnc. iij. diaboraginati, diabugloſſati, ana drach. ij. aceti, prædictarum radicum. vnc. iij. Et aromatizetur cum ligno aloes, cinnamom. ana drach. ij. ſpicę. ſcrup. s. Doſis. vnc. ij. in aurora cum tepida. Materia enim ſimplex ſimplici indiget digeſtiuo; compoſita vero compoſito.

Syrupus ad phlegma ſalſum. Syrupus ad phlegma ſalſum ex infectione choleræ. F Recip. fumiter. enduiæ, cuſcutæ, abſynthij, thymi, agrimoniæ, ſcabioſæ, bedeguar, lupulorum vio. roſ. ana. vn. i. hordei, cicerum ana. P. i. corticum myroba. citri. vnc. i. ſucci boraginis, & granatorum muzorum ana vnc. ij. zucchari. lib. i. zucchari viol. vnc. iij. aceti, prædictarum radicum. vnc. ij. aromatizentur cum ſandalis, ſpodij ana drach. vna. cinnamomi. drach. ij. Et ſyrupus de fumoterræ noſter eſt proprius. Et de epythimo, cum eſt ex aduſtione cauſatum, cum ſucco fumiterræ.

Syrupus ad phlegma dulce. Syrupus ad phlegma dulce digeſtiuus. Recip. hyſſopi, meliſſæ, capil. ve. boraginis, & bugloſſæ ana M. i. liqui. vnc. i. paſſularum, hordei, cicerum, ana partem i. lupulorum cichoreæ ana. M. i. ſchænanthi. vnc. ij. florum ronſmarini. vnc. ſemis. ani. fœni. acori. eupatorij. ana vnc. s. radicum quinque communium in aceto. an. vnc. i. zucchari, geleniabin ana lib. s. radicum acetoſæ. vnc. ij. atomatizentur cum cinnamo. vnc. ij.

Syrupus ad vitreum phlegma. Syrupus ad vitreum phlegma. Recip. hyſſopi, calamenthi, origani, haſce, ſtœchadis arabici, meliſſæ ana. G M. i. florum roriſmarini, bedeguar ana vnc. i. carui, aſari, ameos, cinnamo. ana vnc. i. radicum. v. communium corticum capparorum ana vnc. i. nigellæ, cyperi, ana vnc. s. mellis deſpumati lib. s. geleniabin lib. s. aceti ſcilitici ana vnc. iij. & aromatizentur. Reci. cinnamo, galangæ. ziugib. piperis albi ana vnc. ij. ſpicæ. drach. ſem. ſandalorum. vnc. i. Et conueniens eſt ſyrupus noſter de ſtœchade, ſi non prohibeat febris. Et trochiſcorum ſpecies, ſecundum diuerſitatem ſpecierum, ſunt conuenientes in adęquatione materiæ, quas in antidotario diximus. Et hieræ Ruſin. Galen. hiera Logodionis.

Ad purgationem autem iſtorum proceſes cum decoctione haſce, & epithymi ad phlegma acetoſum, & ponticum, cum puluere agarici, & turbith, & polypodij ad phlegma ſalſum, cum decoctione fumiterræ, puluere agarici, & myrob. citri. & hiera Gale. & Ruſi. Ad phlegma dulce cum decoctione ſucci herbarum cum rhabar. & agarico, & decoctione eupatorij, aqua ſtu- H ctuum, & ſimilibus. Ad phlegma vitreum cum decoctione ſtęchadis, & haſce cum agarico, colocynthide, & ſpeciebus gummorum. Et hiera colocynthidis, hiera Logodionis, & Hermetis. Et pilulæ ſunt conuenientes huic intentioni, quas in noſtro antidotario diximus. Ex quibus eliges ſecundum ſpeciei exigentiam, ſpeciales Heben. Meſue.

Diæta ad frigus. Medicina conferens infantibus febrientibus cum ſiti. Recip. fermenti piſtorum infuſi in aqua, & colati poſt duas horas. vnc. i. ſpodij. ſcrup s. & quartum. ſcru i. de croco, & zucch. tabarzet ana ſcrup. i. Conficiantur, & dentur in potu cum vnc. iij. aquæ, quoniam ſedat febres eorum, & aufert ſitim.

Decoctio conferens frigori, & rigori cum ſolutione materiæ facientis ipſum. Recip. hieræ. drac. i. turbith. drac. x. myrob. nigrorum, eupatorij, ana drac. v. ſalis indi. drach. iij. bedeguar, ſuchaha aua drac. iiij. aniſi drac. iij. terantur, & decoquantur cum aqua apij, & ſumatur de ea in potu in quantitate, ſecundum neceſſitatem, & aliqui addunt prædictis ſpicæ drac. i. mentę ſiccæ. drac. iij. radicum lilij. drac. vi. & informa trochiſcos cum ſucco eupatorij.

Emplaſtrum conferens ad debilitatem ſecundum Abuha. ℞. chamæmeli. vnc. ij. maſti. vnc. s. mellis. vnc. ij. decoquantur cum vino. vnc. ij. Et ſi ceciderit appetitus, melius eſt, vt adminiſtretur vinum, in quo decocta ſunt chamæmelum, dactyli, melilotum, & abſynthium, & ſi non interius, ſed exterius ſupra os ſtomachi applicentur cum ſpongia.

Trochiſci de abſyn. conferentes quotidianæ inſeparabili. Recip. aſari, ſem. apij, amygd. ama. ſuchaha, bedeguar. ſucci eupa. ſpicæ, maſti. ana. vnc. ij. florum abſyn. drac. iiij. Conficiantur cum ſucco abſyn. & informentur in pondere. drac. i. Doſis. drac. i. cum ſyrupo ace. & aqua geleniabin.

Medicamen de turbith. Deſcriptio medicinæ de turbith conferens ei in principi. ℞. zingib. maſti. ana drachm. ij. turbith ſicut alcohol puluerizati. vnc. x. zuccha. tabarzet, quantum omnia. detur de eo in nocte qualibet aur. i. quando natura non eſt lenis. Cum enim fuerit lenis ſaltem in diebus non indigebit eo, & eſt Abuhali.

Decoctio ad phlegma ſalſum. Decoctio bona ad phlegma ſalſum, in quo vincit cholera. Recip. eupatorij, drach v. radicum lilij, radicum liquiritiæ, ameos, ana drac. iij. ſem. apij, & fœn. drach. iiij. ſem. communium. vnc. ij. roſ. vnc. v. decoquantur in aqua, & ſi vis ſyrupentur cum additione zucch. tabarzet. doſis omni die vnc. iij. Et aliqui addunt bedeguar, ad ſuchaha, abſynthij, & paſſularum ana. vnc. v. Et etiã aliqui addunt ſucci granatorũ muzorum lib. s. & eſt vtile.

Confectio trochiſcorum ad prolongationem eius. Recip. roſ. drac. x. maſti. fœn. ſem. apij ſem. endi. ſucci abſynth. ſucci eupato. omnium ana dra. iij. ſpodij. drac. v. & ſit doſis. an. dra. iij. vſq; ad v. geleniabin cum decoctione fe.

Confectio alia trochiſcorum laxatiuorum ad idem. ℞. hierę ſucci eupatorij, abſynthij, ſuchaha, bedeguar ana vnc. v. ſem. fœni. apij, ana vnc. iij. ſalis naptici, ſem. cuſcutę, berberis ana drac x agarici drach. xv. trochiſc. de roſ. drac xx. turbith. drac. xxx. fiant ex eis trochiſci. drac. i. & 5. & da. i. per tertium. Serapio inquit drac. i. ſemi. hyoſcyami data cum vino curat febrem epialam.

Confectio aliorum troch. ad idem. Rec. aloes. myro. citrin. rhabar. maſti. ſuc. eupatarij, abſynthij ana P. i. cro. P. i. & 5. Conficiantur, & adminiſtrentur.

Syrupus ad feb. chronicas. Syrupus ex inuentione noſtra conferens ad feb. chronicas phlegmaticas, cholericas, & melancholicas; quarum difficilis eſt eradicatio, cum debilitate ſtomachi, & oppilationibus. Recip. Succi bletę mi. ſucci endi. aceti, paſſularum ana lib. i. ſucci mentę, ſucci buglo. ana lib. 5. aquæ fontis. lib. ij. in his reſideant. 5. radicum communium ana vnc. i. radi. ſcolo. & lupulorum ana vnc. i. capil. vene. bedeguar, corticum capparis, cymarũ & corticum tamariſci ana vnc. i. ani. fœni. aſari, cuſcutę, altheę, ameos, andacochę, linguę arietis, pentaphylli ana vnc. ſemis. cymarum ſchęnanthi, cinnamo. ana. vnc. ſemis. ſem. communium; corticum citri, ana vnc. ij. hordei, cicerum. ana P. i. folliculorum ſenę fumiterræ, ana vnc. ſemis. Deinde decoquantur vſque ad conſumptionem medietatis poſtea colentur cum expreſſione, & colaturæ addantur puluerís zuccha. lib. ij. geleniabin ſpice, ligni aloes, garyophyl. an. vnc. v. folij nucis muſ. ana ſcrup. ij. cubebarum, ſandalorum, citri, ſpodij ana vnc. ij. Doſis vnc. ij. cum calida in aurora. Et eſt efficax, & expertus, liberans (ſi Chriſtus voluerit.)

De med. feb. cholericarum, & primo de tertiana pura. Cap. 4.

TErtiana eſt febris accenſa in cholera putreſcente, quapropter, & quia exacerbatur per tertium, dicta eſt tertiana, prout dictum eſt ſupra. Recipit autem diſtinctionem duplicem, eſſentialem ſcilicet & accidentalem Eſſentialem primo ratione ſuæ cauſæ, ſeu materiæ di-

riæ diuersificantis eius speciem, eo quod diuersificat eius essentiam, & accidentia, atque causam, vt infra patebit. Cum enim causa eius interior, & immediata in qua accenditur, sit cholera putrescens; aut est pura, ratione cuius pura dicetur; aut non pura, à qua dicetur impura, quam Hippo. vocauit adulterinam in suo regimine acutorum, vt quia fit in putredine choleræ mixtæ phlegmati, subtili, vel crasso, commixtione partiali, & vera; ex qua vnus humor in specie resultauit, vt est cholera citrina, & vitellina, vnum paroxysmum faciens essentia, calore, & rigore non diuersum, vt hemitritæo. Cuius causæ sunt duæ materiæ, & diuersæ in specie, vt plurimum cholera, & phlegma, separatæ secundum locum. Et si dicantur commistæ sunt secundum vicinitatem commixtæ, non secundum partes materiæ; & proinde duos diuersos paroxysmos sunt facientes, vt infra capitulo suo dicetur. Cum autem choleram puram dicemus, rubeam intelligimus, non nigram. Cum fit causa febris quartanæ, vt infra patebit, non viridem vt prasinam, & æruginosam, cum feb. non facit, vt Hippoc. dixit. Et si facit, mortalem facit propter suã naturam venenosam, corrumpentem naturam nostri corporis, & proprie si natura non sit æquiuoca, vt dixit Auerrois.

Accidentalem autem recipit distinctionem ratione sui motus ad afflictionem continui, vel interpolati, vnde est duplex, interpolata scilicet, & continua. Interpolata est, quia in suo motu ad afflictionem, et exacerbationem partium interpolantur exacerbationes ipsius quiete vera cadente in medio earum. Continua vero eius est duplex, quædam proportionalis illi, quæ in quibusdam periodis partium, licet fortius exacerbari manifeste appareat; tamen in exacerbationibus non deficit, donec totaliter consumatur; licet in exacerbationibus suis tepescat, conueniens, & differens ab interpolata, vt in præcedenti capitulo dictum est; cuius nomen est tertiana continua, Alia est, quæ proportionatur magis synochæ, eo quod, & si de cholera fit, & plurimum per tertium exacerbatur, tamen quia exacerbatio, seu accensio caloris eius, & tepor, & etiam manifesta mediante artifice medico sensitiuo, iudicabitur esse de genere synochæ veræ, ab aliquibus, & male. Non enim feb. à circuitione paroxysmorum in genere, sed in specie ponitur; sed potius à materia, & essentia, vt dictum est supra: per quam etiam est cognoscenda, sicut homo per propriam formam, sicut docuit Galen. & etiam est curanda, vt infra patebit. Hæc autem est causon verus de genere tertianę dicendus, non de genere synochæ; valde enim ambo differunt, vt in materia, & essentia, qua est etiam differens à prædictis positione materiæ principaliter, vt in principio dictum est. Interpolata enim est in cholera putrescente extra venas, vt in carne, & poris cutis. Continua vero proportionalis est principaliter in cholera putrescente in venis diffusis per corpus à corde remotis. Causon vero est in cholera putrescente, & multa in venis partium vicinantium cordi, vt in venis pulmonis, capsula cordis, ore stomachi; & in partibus hepatis proprie; aut quia talis choleræ positio accidit tertianæ non diuersificans essentiam eius, aut accidentia, neque curam in specie, sed solum in quanto, talis diuisio accidentalis est dicta. Et cum causa eius interior ex iam dictis sit nota, exterius causa eius sciendum est, quòd est conuersio regiminis in omnibus non naturalibus rebus ad calidum, & siccum.

Desigis. Signa. cognitio tertianæ simpliciter, & absolute, ex iam dictis eius causis assumitur ex sui essentia, & accidentibus proprijs, & circumstantijs consimilibus. Causa vero exterior est manifesta, saltem ex relatione astantium, vel infirmi. Interior, quia cholera generata ex præcedenti regimine accipitur, & ex de corpore exeuntibus, sua essentia quoque cognoscitur à qualitate caloris. qui acutus, & mordax. Et proprijs accidentibus, quę sunt *Accidẽtia.* actiones læsæ, & qualitates mutatæ, vt est dolor capitis plerumque, & quandoque alienatio, vigiliæ, siccitas labiorum, cum bothor apparentibus, & fissura in eis, & oris amaritudo, & siccitas eius, & sitis vehemens, angustia, & inquietudo, & nausea, & in pluribus siccitas ventris, quoniam superius cholera tẽdit ad subcutaneas partes ex circumstantijs quoque consimilibus, & pari etiam illis, quia fit in complexione cholerica ætate iuuentutis, forma corporis tenui, consuetis in calidis, & siccis, & in diæta consimili tempore ætatis constitutione, & aere, calidis, & siccis, & multiplicatio eius tunc temporis quando accidit. Hæc autem signa dicta tertianam febrem indicant esse puram, & veram; adeo vt intantum à veritate secedat, inquantum aliquid eorum deficit, vel aliquid admisceatur eis.

Cognitio autem tertianæ purę, & non purę ex signis *Sign. pure.* distinguentibus inter eas habetur; quæ sunt, quoniam in pura signa sunt puræ cholerę in exeuntibus apparentia, vt quia vomitus est cholericus, & citrinus, incensus, & spumosus, & similiter egestio, & vrina est ignea, & subtilis. Et incipit paroxysmus eius cum rigore parum durante, & cum vomitu cholerico plurimum, & calor cito extenditur a corpore ad extrema adhuc frigida, & augmentatur cito, quia venit ad statum, & est acutus, mordax, citoq; resoluitur, & declinat cum sudore plurimum, vel tepescit absq; manifesta euacuatione, vt quia consumatur in horis quatuor paroxysmus, qui minor est, & in duodecim, qui est maior, quod si addat, eius additio secundum plurimum perueniens est ad horas vij. Et pulsus est velox, & frequens valde licet in principio fuerit coarctatus, & incrementa circuitus ipsorum, paroxysmorum seruantes secundum ordinem. Tempus dura- *Pulsus.* tionis vniuersalis morbi non extenditur vltra paroxysmos. vij. cum non interueniat error; imo quandoq; consumitur totum in vno paroxysmo, & facit. Et quandoq; *Vrina.* complet primum suum augmentum, & statum in primo paroxysmo, alium declinando propter subtilitatem, & paucitatem materiæ. Et in vrina eius cito apparet digestio, vel in quarta, vel tertia, & accidentia superius dicta sunt multum intensa, nec aliquod signum prolongationis ex his, quæ dicta sunt supra existit.

In non pura vero egestio apparet, quod est, quia in ex- *Signa impu re.* euntibus phlegma choleræ inuenitur permixtum valde. Et vrina citrinitatis remissæ, spissæ substantiæ, nisi oppilatio contradicat. Et paroxysmus eius incipit cum horripilatione durante multum, & calor tarde extenditur, vt perueniat ad augmẽtum, & ad statum, nec cum equalitate venit, & est obtusus, vel minus acutus habens diuersitates, & tardius resoluitur, & declinat cum pauco sudore, vel tepescit, vt quia consumatur fm plurimum in horis. xiiij. & secundum plus in xxx. nisi addat supra illas, ꝙ si addat, eius additio erit vsq; ad horam suam, quæ est 36. vt Gal. dixit. Et ex tũc quiescit, vel tepescit, donec compleantur horæ 48. in duobus diebus comprehensæ, post quos incipiente secunda die ad secundam exacerbationem mouetur, & quanto magis prolongantur ipsa, etiam eius exacerbatio longior erit propter subtilis partis materiæ resolutionem velocem; & proinde vniuersalis durationis tempus erit longius, vt extendatur vltra vij. periodum, plus, & minus secundũ permixtionem phlegmatis diuersam. Et plus est minoris velocitatis, & frequentiæ. Incremẽta quoq; circuituum inuasionis ordinẽ non sunt seruantes, imo quandoq; anticipant, quandoq; postponunt, quandoq; æqualiter inuadunt, etiam in tempore vniuersalium vno. Et in vrina tarde apparet digestio. Et accidentia superius dicta erunt remissa, & inuenitur grauitas capitis multa, & subeth cum omnibus signis pluribus prolongationis dictis.

Cognitio vero ipsius interpolatæ, & continuæ ex signis superius distinctis inter eas sumitur, quæ possunt colligi ex præcedenti capit. Et breuiter sunt quod est, quia interpolata incipit cum rigore, & punctione in cute in primis diebus. In processu vero cum horripilatione, secundum contrarium quotidianæ, & quartanæ. Et declinat cum sudore copioso, & vomitu, & quandoque cum fluxu ventris, & vrina subtilis substantiæ, & claræ tincturæ. Pulsus vero est velox absque inæqua-

Notandum.

2. de Crisi cap. 2.

litate. Contiuna vero proportionalis ei non incipit cum rigore, nec horripilatione, ſed cum tempore quodam extremorũ, & pulſus coarctatione, & eius calor acutior eſt. Et accidentia dicta tertianæ vehemẽtiora ſunt quam in prima: nec tepeſcit cum aliqua manifeſta euacuatione. Et vrina turbida, & pulſus diuerſus, & inæqualis, & *6. apho. 43.* eſt periculoſior, quam interpolata, vt in apho. Hippo. dixit, licet minus, quam cauſon propter intentionem caloris in interioribus magis, & accidentium auſteritate ex *Cauſon duplex.* malitia ſuæ cauſæ, & vicinitate eius ad cor. Qui cum ſit duplex verus, & non verus. Verus quidem à phlegmate falſo fit in prædictis partibus putreſcente. De vero, qui de cholera putreſcente in prædictis partibus fit, prius ſigna ponamus ſummatim, quia ſuperius poſita ſunt diſperſim, quamquam Auer. velit ipſum ex putrefactione non fieri, quod arbitratus eſt propter aptitudinem choleræ ad inflammandum, ratione ſuæ complexionis, & ratione loci, ſeu poſitionis in locis inflammabilibus valde; ſi enim ſanguis id efficit, multo magis cholera cum poſſit multa in corpore abundare prout in cauſone ponitur, & temporis ſufficientia adſit ad inflammandum. Et licet eſſe poſſit, non tamen erit inflammatio correſpondens ſuæ naturę intenſiuæ, quemadmodum ſi ex ipſius putredine fiat, & ſunt talia ſigna, quia choleræ drymis ideſt acris, & multæ.

De ſignis cauſonis veri. Signa in exeuntibus ſunt apparentia, & vrina eius ad vltimũ gradum citrinitatis peruenit, vt color capillorũ croci. Et regimen præcedens in acutis, & motus eius ad afflictionem, & aſcenſionem caloris, & repor eſt inſenſatus calor acutior cæteris creſcens apud moram manus, cũ in prædictis diminuatur. Accidentia tertianæ ſunt vehementiora in eo, quam in tertiana continua. Ex quibus eſt ſiccitas linguæ, & nigredo ſubſequens, & multa ſitis, *4. apho. 14.* niſi tuſſis modice prouocata, vt Hippo. dixit in apho. Et pulſus erit maioris velocitatis, frequentiæ, & inæqualitatis in diuerſitate. Et eſt periculoſior, maxime ſi in circumſtantijs contrarijs fiat, vt in complexione frigida, & humida, in pueritia, & in infantia. In ſenectute magis propter defectum naturæ, & elongationem magnã ab *2. apho. 18. 2. apho. 39.* ipſa. Vnde Hippoc. in apho. paruus eſt calor, & propter hoc ſenibus febres non ſunt acutæ, frigidum enim habẽt corpus. Et alibi. Senes plerumque iuuenibus minus ægrotant. Si vero eis aliquæ ægritudines acutæ fiunt, moriuntur propter naturæ defectum non valentis pugnare cum ægritudine, nec tolerare auxilia excedentia conuenientia illi. Et criſis eius eſt cum tremore, cui alienatio ſuccedit, & hoc propter motum choleræ de venis ad extra, & expanſionem eius ad ſenſibilia membra, vt expellatur, quã tremor ſequitur, & quia in motu fumi reſoluuntur petentes cerebrum alienatio fit; quæ ſoluere dicitur ipſum, eo quod cum alienatione fit expulſio materiæ eius, aut cum vomitu, aut fluxu ventris, aut ſudore, aut fluxu ſanguinis narium, cum eis fuerit aſſociatum peccatum ſanguinis, cui impetum cholera præſtet ſimul cum febre.

De ſignis cauſonis nõ veri. Signa vero cauſonis non veri, quæ Hippoc. dixit, ſunt ſigna phlegmatis ſalſi in præcedenti cap. dicta. Et magnitudo febris, ſitis, & aliorum accidentium pluſquam conueniunt phlegmati tali in locis alijs putreſcenti, prout ſupra in capit. generalis curationis eſt dictum; minus tamen, quam ex facto ex cholera. Ita vt ſolutio ventris, & caſus appetitus, minus in eo accidant quàm in cholerico. Ita, quòd ſi infantibus accidat, abhorreant mãmillam. Et ſi quid de lacte ſumant, in ſtomacho eorum aceſcat. Et quandoque eryſipelas in facie accidit habentis ipſum, quæ eſt commune ſignum vtriuſque. Et cum addit fortior eſt in cholerico, & in phlegmatico magis perdurans.

De cura tertiana. In cura tertianæ duplex eſt intentio, ſeu iudicium, ſeu regimen, commune, & proprium. Commune, quod omni ſuæ ſpeciei communiter conuenit, & eſt quatuor res. Abſciſſio cauſæ, alteratio febr. diætæ ordinatio, & accidentium correctio. Cauſæ abſciſſio in duobus conſiſtit in digeſtione, ſeu adæquatione, & ipſius euacuatione. Adæquationem cõplent medicinæ minoratiuæ, ſi in materia ſit multitudo, & alteratiuæ reſidui. Minoratiuæ ſunt proprie vomitus quotieſcumque cholera ad os ſtomachi fecerit impetum, nauſeam prouocando, & maxime in principio paroxyſmi. Et ſi declinauerit ad inteſtina. quia mordicationem in eis fecerint clyſteres, & pharmacia lenitiua ſuauiter ſoluentia abſque motu, & caliditate inducente ebullitionem in ipſa, & abſque ponticitate, vt myrob. ſunt, quoniam impediũt digeſtionem in reſiduo. Ex clyſteribus ſunt, quæ fiunt ex malua, althæa, iuiubis, radicibus lilij, prunis, ſebeſten, & oleo viola. ſucco ſiclæ, & parum ſalis. *De minoratiuis.*

Ex lenitiuis pharmacis ſunt ſimplicia, & compoſita. Et ſimplicia ſunt, aqua hordei, ſyrupus violatus, & violæ conditæ cum zuccharo, tamarindi infuſi in aqua de nocte, & de mane colentur, & diſſoluantur in eis ſiracoſt, aut tereniabin, aut aqua duorum granatorum, & mellis caſiæ fiſt. cum aqua hordei, & infuſio prunorum cum aliquo prædictorum, & mucilagine pſyllij. Auicen. docuit in eis adminiſtrari aliquid rhabar. ad confortationem ſtomachi, quem prædicta habent debilitare. nec eſt curandum, ſi non præceſſerit digeſtio, cum calida ſit de ſe ſubtilis, naturæ obediens, & ſecundo ſit paucæ quantitatis. Decoctio alubleb cum tereniabin, & paſſulis enucleatis, & ſimilibus. Et compoſita ſunt, quæ componuntur ex prædictis, vt aqua fructuum, quamquam Abuh. illam doceat poſtponendã eſſe vſque ad hebdomadam, quod eſt, quia ibi loquitur in feb. cuius materiæ digeſtio, & minoratio diſcrepet ab intentione feb. & infrigidando, cuius contrarium eſt hic. Et licet generaliter dicendo omnino oporteat, vt poſtponatur, vſque ad hebdomadam; illud eſt, quia cum ſoluet, & infrigidet ſimul, & humor ſoluendus ſit frigidus, non poterit aliquo modo eſſe digerens, vt apte minui poſſit ante hebdomadã per illam, imo cum ſit frigidus, incrudabitur, & non minuetur, licet infrigidet feb. poſt hebdomadam vero data feb. infrigidat, & materiam ſi non minuat, ſaltem leniendo ad minorationem diſponit. Et ex illis eſt phlebotomia, ſi cum peccato ſanguinis fuerit cholera, & vrina rubea fuerit, & ſpiſſa, & virtus, & ætas conſenſerint; vel alia illi proportionalia. Sed oportet, vt prætermittatur in principio vſque ad tres paroxyſ. donec aliqua digeſtio in humoribus facta fuerit à debita permixtione; quamquam enim ſit minoratiua, & proinde licet in principio poſſit concedi; tamen propter peccatum, & dominium choleræ, ne effrenitet propter euacuationem ſanguinis voluit Gal. vt in principio dimittatur, donec inſpiſſetur, & permixtionem cum ſanguine recipiat cholera, vt ſimul euacuetur cum illo. *Lenitiua ſimplicia.* *Compoſita.* *Phleb.*

Nec oportet vt moueas in die periodi aliquid, niſi propter neceſſitatem, deinde prouoces naturam cum diureticis frigidis, & ratifica poros cum oleo chamæmelino, & aqua calida, quæ ſunt alteratiuæ.

In reſiduo adæquationem facientes ſunt ſimplices, & compoſitæ, & ſimplices ſunt granata muza, & acetoſa, & arancia, & ſucci ipſorum cum zuccharo. Ex compoſitis autem eſt oxyſacchara, & ſyrupus acetoſus ſimplex omni mane cum frigida ſumptus, ſi aliud non prohibeat, ante paroxyſmum per tres horas, vel quatuor, & in proceſſu cum emulſione ſeminum frigidorum, & diureticorum ſi inflammatio intendatur, & poſt ipſum per duas horas aqua hordei ſumpta, nam quod inficit illud hoc abſtergit, & lauat, quare poſt paroxyſmum etiam detur, vel in ipſo ſyrupus acetoſus de radicibus cum geleniabin ſecundum exigentiam cauſæ, & breuiter omnia acetoſa. Inquit enim Hippoc. Vniuerſaliter autem aceti acredo eos iuuat, qui choleram habent amaram, non autem nigram. Cholera autem euaneſcendo in naturam phlegmatis transfertur cum ab aceto retrahitur, & altera adæquata materia eius euacuationem plurimum complent medicinæ, quæ cum eradicatione illam euacuant, quales ſunt medicinæ lenitiuæ prædictæ, in quantitate augmentatæ, & pharmaca abſque multa caliditate ſoluentia, vt rhabarba. maxime myroba. citri. chebuli, agaricus, & aliud ſe- *De digeſtiuis.* *De ſolutiuis.*

cundum

cundum mixtionem materiæ, & quandoque expedit illis associare diagtidium in robustis corporibus, sit tamen rectificatum, & mixtum cum syrupo de nenuphare, de pomis ad frangendum caliditatem eius: deinde dabis diu rerica frigida, & calida temperate.

Alteratio. Alterationem seb. complent frigida, & humida, interius, & exterius, & per omnem modum approximata, prout supra in cap. generalis curationis est dictum. sunt enim in hac febre maxime necessaria, cum calorem naturalem, & spiritus disgregent, & resoluant furiam caliditatis ipsius, & inquietudinem corporis, & alijs accidentibus, quos reducunt, & congregant. Quapropter Abuh. iussit post paroxysmum pedes in aquam frigidam mitti, ad quod etiam somnus adiuuat post cibū concessus; sint tamen calida administrata secundum cano. prænotatos. Et ex appropriatis est andacocha cum patiēs tertianam sumit tria ex folijs eius, aut granis ipsius, quia alterabitur circuitus eius seb. & linguæ arietis, & plantaginis radices tres cum vini vnc. iij. vel iiij. bibantur seb. triangulæ. i. tertiana, & sandali conferunt ei, & causonj, & proprie albi. Et cucurbita, & aqua hordei infrigidatiua, & humectatiua est febrium. Et datur in calidis pura, & in frigidis cum apio, & sœ panis abultus est infrigidatiuus, & conuenit calefactis, neque calefacit, neque oppilat, & nenuphar eripit caliditates a se. Et ex illis est vngula caballina, & proprie aquatica. Et succus plantaginis depuratæ in quantitate. vnc iij. ante paroxysmum per horam, sicut dixit Dioscorides. Et tres pedes pentaphylli cum tribus verbenæ contriti, & residentes in vino Græco antiquo per noctem, & colati * mane, & sumpta colatura ante paroxysmum per horam. Et sum expertus multoties in simplici, & simplici, & duplici.

* cum manica.

Dieta. Diætæ autem ordinatio completur cum cibis, & potibus proprie, qui in qualitate sunt frigidi, & humidi, insipidi, vel acetosi, quales sunt ex granis collectis, vt hordeo, & succus eius, & ex pane abluto cum frigida pluries prout consuetum est Gallicis, vel decoctio in aqua cum zuccharo, prout consuetum Lombardis, & hoc vt frumenti, & fermenti, & etiam salis, si sit ibi caliditas, extinguatur. Et ex chondro, vel liri, prout cōsuetum est Ianuensibus, & maxime in acutis, & incensiuis, in quibus subtilia aduruntur. quapropter aliqui far etiam mini strant, quod reprobamus, cum enim oppilationē non digerat, nec abstergat, sed potius augeat, cuius contrarium debet cibus febricitantium agere, ficut Hippoc. & Gal. monstrauit, & ex fructu, vt sunt cucur. cucum. citruli, pruna matura proprie, iuiubæ, sebesten, mora celsi, & accitæ, granata acetosa, & muza, limones, arācia, & melon Indus quandoque. Et enim maximi iuuamenti in extinctione incesionis. Et cum hoc quod parum nutrit, & soluit, & prouocat, & facit sudare adæquando materiam, & alleuiando naturam à caloris incendio, quare confortatur, & corporis superfluitates alteratas vniuersas extractione mouendo expellit. Et breuiter omnes insipidi, & acres non dulces, quoniam in choleram conuertuntur; vt sunt ficus, vuæ, melones dulces, & similes non vnctuosi, quia sunt etiam inflammabiles, & veræ choleræ; vt sunt amygdalæ dulces. Et carnes nisi rectificatæ, cum mixtione granorum, acresta, succo limonum, & similium. Et ex herbis, vt sunt lactuca, portu. endi. atriplices, spinachia, bletæ, & similes. Sint quoque in quantitate pauca datæ, prout conuenit morbo. Tertiana enim se breuem ostendit, dixit Gal. Et proinde ad tenuitatem cibus eius tendat secundum magis, & minus; prout eins conuenit speciebus virtuti, & statui eorūdem. Cum enim statum arbitrantis propinquum, vt in secundo, vel tertio paroxysmo, seu die, vt quia in vrina nebula alba appareat prima, vel secunda die; sufficiant eis granata, lactuca, pruna, & similia, & potus aquæ hordei subtilis, & succus granatorum, & vinum aquosum, plurimumque lymphatum post digestionem. Si vero remanet vsque ad periodum, vel diem quartum, quintum, sextum, vel septimum dabis chist hordei, vel succum eius, & aquam hordei spissam cum zuccha. & cibum ex prædictis fructibus, & herbis, & similia. Si vero vltra prolongabitur, procedas ad latus eius crassioris diætæ secundum plus, & minus, prout fuerit expediens illis. Et proinde dabis auiculas paruas, extrema pullorum, testiculos gallorum nouorum nondum coeuntium. Coeuntium enim testes acquisierunt infectionem, & malum odorem à spermate, & si sint perfectiores, verum est in sua propria actione generationis, quamdiu sunt viui, non tamen in nutricationis virtute, & cerebrum ipsarum, si nausea non sit. Et vitella ouorum recentium alterata in decoctione eorum in aqua hordei, vel alia cum prunis, acresta, vel granis granatorum, & similibus, & cum humectatione ipsarum.

Medic. Oportet autem, vt in exhibitione prædictorum cum gradatione procedas, vt in principio tenuiter, & in augmento tenuius, & in statu remisse cibes. In declinatione vero vberius. Et discreta quantitas sit, prout superius dictum est, numerus quoque cibationis sit, prout consuetudini conuenit, nisi obuiet paroxysmus, prout infra in cura seb. propria tertianæ non puræ dicetur.

De tempore cibationis. Tempus autem cibationis sit ex quo fæces primi scilicet cibi fuerint euacuatæ, & hora quietis, cum qua consuetus continet, melius est, sit autem ante paroxysmi horam per tres, vel quatuor horas ad minus, vt ante super ventum eius sit prædigestus, quod si non, docuit Hip. ipsum vomitum cum tepida, & aceto prouoca.

Documen. notabile. Ordo autem sit vt lubrica premittantur. Et modus præparationis, vt sint decocta cum rectificantibus, & alterantibus; vt est dictum, non sint assa, neque frixa, quoniam constipant, nisi expediant, & corrumpantur, si in patella sint frixa, & cū hoc nutrimentum quartū impendant. In alijs autem rebus non naturalibus conueniētia.

Declinante vero ipsa, & euacuata materia digesta, balneabis in semicupio dulcium aquarum, & eucratarum, quoniam resoluit reliquias, cum prouocatione sudoris, & infrigidat, & humectat. Ad quod post sudorē vngantur cum oleo vio. & ros. & proinde nō intret ipsum cum labore, ne multis horam prolonget, imo egrediatur velociter, deinde si expediet reiterent. Melius enim est reiteratio quam prolongatio morę. Post quod cibabis cibis prædictis, nutrientibus, & humectantibus, & potabis vino aquoso valde, permixto aquæ plurimæ, quoniam vinum temperatum humores contemperat, si quid residui fuerit, membra perforat, calorem naturalem excitat, vt choleram per sudorem, & vrinam expellat, & cū hoc membra arefacta infrigidat, & humectat, faciendo aquam frigidam penetrare.

Cum post crisim, & euacuationem remāserit aliquid caloris inseparabilis, vel difficile alterabilis, superest tibi, vt administres syrupum acetosum, cum succis diureticis, in quo est decoctio seminum, & radicum diureti. qui materiam inobedientem, & corporis viam disponit ad resolutionem, & euacuationem facilem. Quartā rem complent prædicta in suis capitulis enumerata.

Iudicium proprium in cura tertianæ, est quod proprie vnicuique ex speciebus eius debetur. Aliud enim debetur puræ aliud impuræ, aliud interpolatæ, & aliud continuæ inter se; sunt enim adinuicem differentia, quo ad alias res quatuor prędistinctas in cura communi, non in specie, cum cholera sit peccans, vel in prædominio vtriusque, sed in quanto propter additam materiam frigidam phlegmatis mixti illi. Quapropter prædictis magis, vel minus excedentibus in frigiditate, & humiditate; addita virtute alia super illis propter substantiam phlegmatis viscosam, & crassam. Sic pura equidem ex exscindentibus causam eam euacuando, & digerendo de prædictis indiget frigidis, & humidis, puris; vel parum in caliditate, & siccitate excedentibus, saltem propter oppilationem; & purgationem mareriæ cum attractione, euacuatione, & eradicatione, & ex alterantibus seb. similiter frigidis, & humidis puris, & balneo, prædicto, quod vtrique causæ scilicet, & seb. est conueniens sua hora, vt post completam digestionem, & ante digestionem perfectam, cuius materias digerat inspissando,

Curatur. pura.

1. ad Glau. cap. 8.

& sudorem prouocando, ipsam totam propter dyscrasiæ homogeneitatem resoluat, ac alteret seb. dyscrasiam. Et multa ex eius accidentibus corrigat, & emendet. Et dieta ex cibis, & potibus prædictis frigidis, & humidis puris, cum maiori subtilitate propter acumen, & breuitatem ipsius, quãto enim magis cholera denominatur, tan
2. progn. 66. to magis acumen morbi significatur, Gal. ait. & numerum cibationum inter paroxysmum, & paroxysmum sit triplex, si consueuit.

Non pura vero illis frigidis, & humidis indiget propter dominium choleræ, sed minus propter additionem, & permixtionem phlegmatis ipsi choleræ. Et cum addita virtute incidentium, abstergentium, subtiliantium, aperientium, & soluentium cum caliditate, & siccitate temperata, & etiam manifesta; qualia sunt radices cómunes, succi, & semina diureticorum, & agaricus, turbith, polypodium, cartamus, & semina vrticæ, asarum, stœchas, centaurea, & similia phlegmatis solutiua, & alterantibus seb. frigidis, & humidis minus, & balneo indiget post digestionẽ perfectam, & declinationem ipsius. Ante enim dissoluit crudum humorem, & imbibitum totius corporis reddit. Et cum putrido imputridum miscet, subtile resoluit, & crassum dimittit.

Et diæta ex cibis, & potibus frigidis, & humidis minus cũ additione subtiliantium, & aperientium cũ caliditate pauca, & minori subtiliatione. Oportet autem, vt consideres propinquitatem non puræ ad purã, & elongationem eius ab ea; & secundum illud diuersifica magis, & minus excessum illorum. Oportet ergo vt regimen, & cura tertianę puræ fit cum prædictis, & eorum plurimis.

De cura tertiana nõ pu re. Non puræ vero cura fit cum minorantibus prouocatiuis cum aqua calida decoctionis anisi, & aceto permixto ante cibum, & post magis, & in principio paroxysmi, & clysteribus cum aqua stœchados arabici, caricarum, centaurea, succo ficlæ, melle violato, sale, & oleo chamæmelino, furfure, & sale baurach. Et quandoque additur casia fist. & turbith, & hiera picra, & agaricus, cum materia cæperit digeri. Et ex solutiuis est aqua alubleb proprie, cum residentia geleniabin, cum casia fist. & cartamo. Et quandoque confortamus ea cum decoctione turbith, & ex phleborotomia, si cum peccato sit sanguinis, & minoratiua. Et cum digestiuis ex syrupo acetoso simplici permixto cum geleniabin, aut composito cum radicibus, & post hebdomadam cum virtute aliorum subtiliantium, sicut ex aqua fœni. apij, anisi, & decoctio absynthij, quod subtiliat materiam, & confortat stomachum. Etsi transierit hebdomadas duas, non est malum dare trochiscos de rosis minores. Si autem prolongabitur vltra, non excusaberis à datione trochiscorum de eupatorio, & decoctionis eius. Et syrupi de succis herbarum, & syrupi acetosi, diacorcotio, diacurcuma, quorũ in antidotario nostro descriptiones inuenies. Et cum calefactorijs, & cataplasmatibus, vnctionibus, & emplastris, cum aperientibus fortibus nisi cholera vitellina ex actione fuerit generata. Quo casu cũ frigidioribus, quam in cholera pura est procedendum, subtiliantibus tamen mixtis, propter humorum crassitiem, & mollificantibus etiam, propter viscerum tensionem, quæ supra in cura eorum nota sunt. Cum ergo digestio appareat complete euacuabis cum eradicatione, & hoc cum decoctione eupatorij, & endi. cum rhabarbaro, & agarico puluerizatis, & alijs compositis pharmacis, quæ infra (duce Christo) dicentur. Et Abuh. dixit. Fortasse erit necessaria medicina fortis vno modo, & debilis modo alio; fortitudo namque est in eo, quod euacuat humorem viscosum, debilitas vero est in eo, quod non euacuat plurimum vice vna, & illud est, quia virtus multa simul non tolerat, sed deficit. Quare oportet, quod fiat gradatio in ea, prout supra in phlegmatica diximus. Talis autem medicina solutionem aggregat, & digestionem, & à virtute melius toleratur.

Et est. ʒ. turbith. vnc. s. & plus secundum necessitatem, & scamm. proprie alcusugi, lib. i. & supra illud. Conficiantur cum geleniabin, & bibatur. Aut sumatur de agarico, & scammonea secũdum hanc comparationem, vt conficiantur cum geleniabin prædicto. Et bibatur, & ponatur in succo ros. recentium, cuius quantitas sit dr. i. & s. aut syrupo ros. & bibatur, & hoc quia remittit calorem scammoneæ, & confortat principalia, & stomachũ, quem habent offendere, ne lædatur.

Et diæta ex cibis, & potibus humidis, & frigidis dictis, non tamen puris, sed mixtis subtiliantibus, & abstergentibus notis. Quare oportet, vt cibus sit panis cum cinnamomo, & aqua hordei sit spissa cum decoctione radicum, & proprie cum acescit in stomacho. Et quandoque cum decoctione piperis, vel hyssopi, vel calamenthi, vel origani, & spicæ secundum necessitatem: aut aqua cicerum permixta, & cum minori subtilatione, quare oportet, vt cibetur cibis ex carnibus cum oleribus, & fructibus dictis, cum fœ. anetho, & petros. & similibus gradatim ministratis in quantitate continua secundum diuersitatem ipsorum. Diæta.

Sitque numerus cibationum secundũ longitudinem, & breuitatem paroxysmi: si. n. sit longior puta 48. horarum comprehensarum in duabus diebus, nõ poteris habere quolibet die innocue: quia oportet, vt in duobus diebus semel cibes, & cibatio fiat in 37. hora a principio paroxysmi, quæ est prima hora declinationis ipsius perdurans vsque ad complementum. 48. horarum, quod est xij. horæ. Et hoc si toleret virtus. Si vero non, oportet vt redeas ad capitulum dictum in cap. generalis curationis. Si vero sit breuior, poteris cibare pluries secundum diuersitatem alleuiationis ipsius, & longitudinem quietis.

Et cura quidem seb. cõtinuæ est cura interpolatæ iam dictæ in iudicio communi, & absolute. Cum enim Gal. dixit tertianam, vel triteam seb. intellexit interpolatam. Et cum Hippo. veram dixit in aphor. interpolatam maxime intellexit. Dixit enim tertiana vera, in vij. periodis iudicatur longissima: periodus autem maxime, & proprie debetur interpolatę: consequenter, & improprie cõtinuæ, vnde commentator subiunxit, quod illud facit dies in continuis, quod periodus in interpolatis; quasi dicat continua tertiana facit, seu complet vij. periodos suos in septem diebus, sicut interpolata suos in xiiij. Si veræ sint ambæ; differunt tamen in quanto, quemadmodum est dictum in continua supra. Quod est, quia in cura continuæ tertianæ procedere oportet cum illis tribus communibus prædictis ex abscindentibus causam in digerẽdo, & euacuando fortioribus; & ex alterantibus seb. cum minori frigiditate, & extinctione; & cum dietis cibi, & potus similiter maiori subtiliatione, & cum abstersiuis, subtiliatiuis, & aperitiuis, cum minoris caliditate, si necessaria fuerit propter impuritatem, quam in interpolata. Et in causone multo magis, nisi in non vero; in nõ vero enim oportet, vt procedas cum euacuatione in principio, cum illis, quæ dicta sunt, & proprie mucilagine psyllij. Festinatio enim in ea melior est, quàm expectare coplementum digestionis: proper periculum acuitatis, & mobilitatis materiæ, & positionem sui, cũ materia eius sit dispositа, quia subtilis peccans in caliditate superflua. Quare oportet, vt cum phlebotomia si in vrina fuerit spissitudo, turbiditas, & rubedo. Si vero igneitas prætermittatur omnino; non enim infrigidabit, sed potius inflammabit. Et cum digestiuis ex syrupo acetoso proprie cum emulsione seminum communium, & seminum frigidorum ex lactucis, endiuia, & portulacis, & interius, & exterius, & per omnem modum, & papauere albo, & cum alterantibus seb. dyscrasiam cum infrigidatione potenti, approximatis interius, & exterius per omnem modum, & interius solutiua, si calidum sit administrare aliquod frigidum, vt syrupum viola. de nenuphare, de pomis, & aquam seminum frigidorum. Aut cum frigidæ aquæ potu vsque ad satietatem, & pluries, si non fuerit, qd prohibeat, et proprie cum nigredo appareat in lingua. si vero sit quod prohibeat, detur syrupus acetosus, vt supra in capitulo generalis curationis est dictum, & cum syrupo de nenuphare, de papauere, & de limonibus, & de melone indo sufficientis quantitatis. In pauca enim quantitate

De cura tertiana continua. 4. apho. 33. De cura tertiana sim.

quantitate conuertitur in choleram, dixit Auerr. Et finaliter cum trochiſcis de camphora vel de ſpodio non ſolutiuis, ſi ſuperfluat venter.

Caueas tamen à ſuperfluitate, quoniam infrigidabit hepar, & perducet ad cachexiam, & hydropiſim.

Exterius vero cum epithematibus ſupra hepar, & cor, & ex ſandalis, roſa, camphora, & ſimilibus, cum aqua coriandri, & roſa. Et ſupra caput cum embrochis, ex frigidis, & ſomniferis epithematibus, ex oxyrhodino cum lacte papau. Etenim eius materia eſt valde apta ad raptum. quare oportet, vt ſolicitudo habeatur de capite magis, attendendum autem in his multum ad naturam corporis, & ætatem.

In virtute enim forti, & iuuentute ſunt concedenda. In debili vero, & in ſenectute, nequaquam, quoniam ſunt cauſa extinctionis febris, & caloris innati.

1. Colig. c. 2 Sed contra, eſt quod Auerr. ponit. Inquit enim contra Galen. cum inquit, & cauſon in ſene maioris receſſus eſt à natura, quam in iuuene. Quod dictum impugnando dicit. Si ita eſt, ergo fortiora conueniunt ei in cura: ſi cura per contrarium in æquali gradu dyſcraſiæ fieri debet, vt ipſe oſtendit, ſed hoc eſt falſum ſecundum hoc, ergo, & primum.

Et Falco reſpondit, quòd non meminerit diſtinguere tanquam inexpertus Auer. inter contrarium ſecundum exceſſum, ſeu gradum, et ſecundum effectum contrariũ.

In ſene enim patiente cauſonem comparato ad iuuenem maior eſt exceſſus caloris febrilis: & proinde frigida maioris exceſſus conueniunt illi, quam iuueni: non tamen ſecundum gradum, & exceſſum, ſed ſecundum effectum; hæc enim ſeruant naturam, paulatim extinguendo feb. ſuper exceſſum, illa vero extinguendo vtrũque ſimul humorem, & feb. occidũt. Et cum correctione accidentium eius diligenti cum fortioribus dictis ſuperius in cap generalibus curationis. Et caueatur in eo ſuperfluitas ſanguinis nariũ cum his, quæ oportet, quæ dicta ſunt, & infra (Chriſto dante) dicentur; perducunt enim ad defectionem, & inflãmationem maioré, & obſeruatur anhelitus eorum cum oleis, & ceratis. Ex oleis viol ro. & amyg dul. cũ ſucco maluæ, & attriplicis, graſſularum, & ſpinachiarũ, & cera; nec partes pectoris permittantur ſpaſmari. Et regas eos cum dieta vehementer ſubtili ex cibis, & potibus extinctiuis, dictis hic ſupra, ſi toleret virtus, cum ſtatus eius ſit citus. Quod ſi timeas caſum virtutis ex eo quòd patiens ex æſtuatione reſoluitur plurimum; ex hoc tunc oportet, vt cibes vlterius cũ eis, quæ dicta ſunt in cura febris ſyncopalis ſubtilis.

Decument. *Dieta:*

Et ſi cadat appetitus propter intenſionem dyſcraſiæ calidæ lædentis virtutem ſenſibilem, nõ ſolum in ore ſtomachi, ſed in principio, vt in cerebro. ob quam non ſentiat ſtomachus, quod ſibi neceſſariũ ſit, vt petat cibum, & turbato cerebro non patiatur cibari, oportet iuuari auxilio ibi tacto ab antiquis, & à modernis ignoto; licet poſſibile, quia rationabile, & expertũ eſt. Et eſt vt fiat colatiuum bonum ex gallia electa, & ponatur in clyſteri, & inijciatur per anum; trahetur enim per naturam, & nutrit. Iuuatur eo modo, quo eſt poſſibile, & cõueniens ad refocillationem virtutis, & ſubſiſtentiam eius, donec reſumatur, & redeat ſenſus, vt cibum ſumat, quo confortetur, & vincat finaliter morbum, & curabilis eſt: quod poſſibile eſt, & rationi cõforme. Ordinauit enim natura in inteſtinis omnibus meſaraicas venas, etiam & in recto, vt manus hepatis, quibus ſuccum prædecocti cibi in ſtomacho traheret ad ſeipſum hepar, & conuerteret in ſanguinem nutricationis ſui gratia, & corporis vniuerſi, quod ipſi ſua inanitione trahendi illius neceſſitatem imponit. Si ergo illũ trahit indiſpoſitio naturaliter, in quo multa inanitio non exiſtit, vt non trahat ſuccum colatũ ex inteſtinis in corpore patiente cauſonem: in quo non ſolum attrahens eſt inanitio, ſed etiam calor fortis, & ſic etiam neceſſitas maior, & maxime cum ſuccus talis ſit mulcebris, naturæ amicabilis, & quaſi digeſtus, ſi etiam in exiccatis venulis hora æſtiua emulſerint à ſe humores de genere choleræ attrahant quoque ſuccum, factæ per

Curatio retanda.

A phlebotomiam inanitæ. Ob quod Gal. præcepit in repletione inteſtinorum ex ſęcibus, non debere fieri phlebotomiam, niſi prius illis euacuatis: multo magis attrahent ſuccum colatum, mulcebrẽ, in tam grandi neceſſitate adauctæ; niſi natura ponatur habere mentem, vel non, & intellectum. Cum ergo traxerit hepar per illas ſuccum eiũs, refocillatur. Et refocillabit natura admodum ſtomachi. Et ſi vero nutriatur ex eo tanquam in digeſtione prima à natura prædigeſto, licet multum alteratus, & quaſi digeſtus ſit per artem, quæ ſequitur naturam, & perficit eam, exiſtens eius imago, donec redeat, cibumque ſumat, vt confortetur, & vincat, ſi curabilis morbus ſit, quod equidem experti ſumus in regina Siciliæ diſpoſita dicto modo, in quam iniectum colatiuum per clyſterem natura retinuit. Et poſt tres horas ſcybala emiſit, nulla infectione ipſius apparente in ipſis; deinde humores cholericos ardentes, & fœtidos. Et ſic reducta ad ſenſum, petijt potum, à quo confortata eſt, & facta ſana (gratia Saluatoris) qui ſit benedictus. In non vero extinctiua, minoret, & remittatur, & inciſiua, & abſterſiua multiplicentur, & intendantur, & regimen minus ſubtilietur. Deinceps medicinas cõpoſitas ſubiũgamus.

9. meth. cap. 1. & 2. & compo. med. ſecundũ loc. cap. 2.

Hiſtoria pulchra.

B

Confectio ſyrupi ad febr. tertianam puram. ℞. endi. cum radice, lupulorum, hepaticæ, cichoreæ, trifolij, linguæ arietis, acetoſæ, lactucarum, ramorum portulacarum, lenticularum aquæ, ana vnc. j. ſemis. commu. hordei mundi, ana P. j. viol. roſ. florum cucurbitæ acetoſæ, ana vnc. j. radicis fœn. vnc. j. ſemis. endiuiæ, portulacæ, ana vnc. ſem. corticum citri. vnc. ſem. prunorum, iuiubarum, ſebeſten, ana numero xv. zucch. lib. j. & fit tabarzet, ſucci granatorum muzorum, vnc. ij. aceti albi. vnc. ij. Et aromatizetur cum ſandalis albis, ſpodio, & aqua roſa. Doſis eſt vnc. ij in mane cum frigida in æſtate, & calida in hyeme. Et ad continuam addatur nenuphar, & ad cauſonidem camphora, & ſuccus limonum.

Syrupus ad tertianam feb.

Confectio ſyrupi ad tertianam impuram. ℞. radicum quatuor cõium reſidentium in aceto, ana vnc. j. capilli ven. ſchænanthi, ana vnc. ſemis. endiuiæ cum radice lupuli, boraginis, & bugloſſæ, cichoreæ, hepaticæ, meliſſæ, ana vnc. j. hordei, ciceris, an. P. j. liqui. vnc. ſemis. vio. roſ. aceroſæ, ana vnc. j. prunorum numero xx. zucch. lib. j. geleniabin vnc. iiij. aceti, prędictarum radicum vnc. iij. aromatizentur cum ſandalis, cinnamomi, ſpodij, & corticũ citri. ana vnc. ij. Doſis vnc. ij. in mane cum calida.

C

Confectio ſolutiui ℞. ſcãmoneæ ſextã vnc. j. in iuleb, & eſt conueniens puræ. Decoctio faciens ad ſoluendam non puram. ℞. myrob. citrino. & chebul. tamarindorũ, ana vnc. v. paſſularum enucleatarum, hordei, an. P. j. radicum quatuor, caſiæ fiſt. ana vnc. j. fumi terræ, folliculorum ſenæ, ana vnc. v. bulliant in lib. j. aquę vſque ad medietatem, & calidam ad bibendum in manè.

Solutiuũ ad ſcrip.

Confectio electarij triapharmaci faciens ad choleram, & phlegma, & humores commiſtos ex eis. ℞. electarij, caſiæ fiſtu lib. j. agarici, & rhabarba. puluerizatorum, ana lib. ſ. Confice ſimul, & da ab vnc. ſ. vſque ad j. in aurora cum calida.

D

Confectio electarij de ſucco roſa. & diaprunis eſt faciens ad ſolutionem choleræ poſt digeſtionem, & diacatholicon. Rubea trochiſcata ſecundum Nicolaum valet tertianarijs, & quotidianarijs cum * rhodoſtomacho, in quantitate auellanæ ante horam paroxyſmi data.

** rhodoſtomace.*

Confectio trochis. de ſpodio ſolutiuorum cõferentiũ patientibus tertianam. Recipe medullę granorũ citrino. enucleatorum drach. iiij. zucch. tabarzet drac. xx. ſcammo. drach. j. ſextam. bibantur, drach. ij. cum frigida. Et poſt illud curetur cum prouocatione, & emulſione ſem. communium frigidorum, & ſi fuerit ſuperflua inflammatio maxima, vt in cõtinua, & cauſone, cum iam euacuaueris, nõ eſt malum dare aliquid de extinguentibus fortibus, vt ſunt trochis. de camphora, mucilago pſyllij, aqua melonis indi, & ſyrupus de limonibus, & ſimilia.

Decument.

Alexander dixit ſuccus plantaginis depuratus in quãtitate vnc. iij. ante paroxyſmum tribus vicibus ſumptus liberat à tritæo, & ſum expertus.

Nota.

De

De medicinis feb. melancholicarum. Cap. 5.

Quartana vnde. FEbris quartana est feb. accensa in melancholia putrescente. Quæ quia exacerbatur per quartum dicta est, quartana, vt in principio dictum est. quemadmodũ si per quintum,& sextum, dicta est quintana,& sextana, de melancholicarum genere existentium,saltem quintana. Et quod quædam ex ea erat interpolata,& quædam continua illi proportionalis, & qualiter differãt,dictum *Causa.* fuit superius. Et quæ erat etiam eius causa. erat enim interior etiam causa,& immediata, melancholia putrefics extra venas,vel intra. naturalis,vel innaturalis, ex aduſtione generata non ex congelatione, cum rarissime fiat illa,nec apta sit inflammari,& puttefieri, vt febrem accendat. Cumque melancholia innaturalis sit ex se magis apta putredini, quàm naturalis, eo quod caliditatem innaturalem in se seruauerit ex aduſtione, vel putrefactione,febrem aliquam accendere acquisitam,quemadmodum cinis caliditatem ignis. Et Galen. dixit. Sitque maioris quantitatis,ac malitiæ,quã natura regulare non possit,putrefieri potest aptius, ideo raro fit incipiens,& plurimum alium morbum sequens,ac propter sui malitiam natura inter venas ipsam sustinere non potest (& si naturalis sit)cum sua ineptitudine ad putredinem in venis existens contrarietatem habeat à sanguine ne putrescat,& à natura in melius reguletur, quã extra,ideo plurimum interpolata est,& raro continua,vt Gal.dixit,& quidem alius morbus,quem plurimum sequitur. Est autem feb. putrida maxime multum prolongata,quæ non solum in humoribus impressionem impressit humidis, sed etiam in membris solidis inflammationem,& con- *1. de differentijs feb. cap.8.* sumptionem. Quapropter Gal.dixit febres cum prolongantur,minantur hecticam,vel feb. multæ,& diuersæ, vt sunt inordinatæ, vagantes propriæ. in quarum materierum euacuatione natura redditur negligens propter diuersitatem ipsorum disturbantiũ ipsam. Intenta enim pluribus fit minor ad singula; quare remanent aduſtæ, & incineratæ. Et sic melancholia innaturalis multiplicatur quadruplicis speciei secũdum speciem possibilem quatuor humorum aduſtionem.

Alia igitur erit sanguinea,alia cholerica,& est plurimum,alia phlegmatica,& alia melancholica,& est minus, quæ cum exacta occasione in putredinem venerit, feb. accendit quartanam diuersam in specie, secundum diuersitatem specierum melancholiæ. Alia enim est in melancholia naturali putrescente,& alia melancholia innaturali, quæ est quadruplex,& sunt omnes inter se inuicem differentes in esse essentiali, accidentibus,atque *3. Prog.23.* cura,vt infra patebit.vnde Hippocr.in prognosticis.Febribus inordinate vagantibus, quartanæ sunt futuræ: Aut oppilatio,& crassities splenis colligens,& multiplicans melancholiam vtramque, cui putrescenti succedit quartana. licet ipsa quartana raro euacuetur à splenis crassitie,& oppilatione, plurimum enim succedit ei,vel communicatur,vel sequitur oppilatio.

Quandoque est ab apostemate eius, vel cum eo,& est malignior; perducit enim frequenter ad hydropem,& pernicie. Et ex naturalib. dispositionibus ad ipsam cum alijs similibus circumstantijs est complexio naturalis corporis,vel innaturalis habitudo,seu forma extenuata, seu ficca,ætas senectutis,consuetudo in frigidis,vel calidis,siccis tempus aptum, Vere, vel Æstate, regio consimilis illis, ars fabrilis, vel laboriosa, vita timida, seu timor perdurãs diu,ac etiam pusillanimitas. Inquit enim *6.aph.23.* Hippocr. Timor,& pusillanimitas si diu steterint ad discendendum,humores melancholicos faciunt.

Causa. Et causa exterior mediata est in non naturalibus rebus,& cibis,& potibus multiplicare habentibus melancholiam naturalem, & innaturalem, vt est proprie panis opitus, lens, caulis, caro bouina, hircina, equina,& arietina,& vaccina, antiqua,& syluestrium antiquorum magis,piscium,& auium magnarum, caseus antiquus,& caro salita,& pisces saliti,& similia. Et aquæ E crassæ,& turbidæ,lutosæ,& sulphureæ,æneæ,& similes sumptæ,& potatæ,& acetum. Inquit enim Hipp. acetum choleram nigram adiuuat,& procurat. Quales etiã sunt acuti,subtiles,aduſtibiles,qui melancholiæ sunt causæ. Et quia in ea accensa est,quæ teneræ naturæ existit, non obediens corporis nostri naturæ,quam calorem naturalem esse dicimus cum sit illi omnino contraria. Inquit enim Gal. calor naturalis calidus est,& humidus, nec etiam positioni vt Hipp.& Gal.dixit in aphor. Ter- *1.aph.14.* minus vniuersalis ipsius, si error non interuenerit,erit anni vnius, si vero interuenerit, erit annorum duodecim,vt dixit Abuhali. Et ea ratione particularis paroxysmus eius prolõgabitur xxiij. horis,in quibus erit addens,& diminuens secundum diuersitatem melancholiæ in quanto,& specie, & mixtione cum cholera,& phlegmate, & aliarum causarum corporalium in hoc cooperantium,dictarum supra,& etiam extrinsecarum. Et communiter salubrior est quotidiana propter quietis longitudinem,& accidentium priuationem,& leuitatẽ, F minus vero quam tertiana propter aptitudinem cholerę ad resolutionem,propter quod longior est quam illa. Et quæ ex ea salua est, vt quia sine oppilationibus magis,& apostematibus fuerit,& breuis præseruat ab ægritudinibus melancholicis,vt epilepsia,& melancholia,& etiam liberat,cum terminentur in quartanam,vt dicit Abuhali,& à spasmo de repletione. Inquit enim Hipp. in aph. *5.aph.70.* A quartanis habiti non valde spasmantur. Et cum fuerit talis, terminatur plurimum per resolutionem,& sudorem naturaliter. Et in particulari paroxysmo,& maxime cum innaturalis, & calida fuerit melancholia. Et quandoque per varices, & hæmorrhoidas, & maxime cum melancholia fuerit naturalis. vnde Hippocr. *6. aph. 11. & 21.* melancholicis varicibus,aut hæmorrhoidibus innatis, bonum. Et quandoque per dysenteriam maxime cum innaturalis fuerit melancholia, vnde Hippocr. melan- *6.aph.48.* cholicis dysenteria superueniens bonum. Et quandoque per scabiem, cum natura non possit melancholiam innaturalem extra corpus expellere, sed deriuat, & transmittit ad cutem,quæ est membrum ordinatum per eam G ad receptionem superfluitatum corporis totius, vt ait Galenus. Quæ vero est longa, & cum oppilationibus *De morb. ca.6.can.* magis perducet frequenter ad stomachi defectionem,& hepatis,& casum appetitus, & hydropem,& perniciem magis,si cum apostemate fuerit,vt dictum est: & quandoque ad lepram propter diffusionem abundantius melancholiæ innaturalis in habitu vniuerso.

Signa quartanæ interpolatæ prius dicemus. Signifi- *De signis quartanæ interpolatæ.* cant autem ipsam inuentio causarum antecedentium prædictarum, & concomitantia accidentia. Quod est quia precedente regimine melancholico,& circumstantijs dictis,inuenies egrestionem melancholicam,& vrinam glaucam in principio, & augmento, nisi apud statum; tunc enim propter digestionem acquirit rubedinem,& spissitudinem,& in declinatione fit nigra. Et cum mouetur ad exacerbationem inuadit cum frigore, *Nota.* H sed in primis diebus paruo,& in subsequentibus magno, propter humoris crassitiem, qui non potest moueri statim,vt subito deferatur per sensibilia membra,nisi caliditate febris subtilietur in duobus diebus accensis, sicut dictum est in phlegmatica; deinde calor eius extenditur tarde,vt perueniat ad augmẽtum,& statum propter humorum crassitiem, super quem calor de facili comprehẽdit; sicut nec ignis supra ligna crassa,licet citius,quàm phlegmatica, & tardius quàm in cholera pura, proinde calor dum extenditur, vt totum comprehendat corpus cum horripilatione procedit,& est frigori mistus,prout in quotidiana est dictum, vt ex eo quidem dyscrasia inæqualis,& diuersa in membris proueniat, quæ est causa doloris,& confractionis magnæ, adeo,vt videantur ossa frangi. Ad quod adiuuat in illo fortis membrorum commotio, adeo, vt stridore frendeant dentes propter contractionem naturæ ad principia, & motum ipsius ad expellendum nocentia, non tamen sicut in phlegmatica. Et perducit illud ad visus debilitatem propter mul-

tam

tam euaporationem fumorum ad caput, ſicut accidit in accéſione lignorum viridium, & craſſorum perturbantium ſpiritum animalem in cerebro, & ſentibilem, & motum: quare etiam motus ſit debilis propter fatigationem ipſius in expellendo illos commotione membrorum. Cum ergo peruenit ad ſtatum, calor eius acutior eſt, quam in phlegmatica, minus tamen quam in cholerica, (niſi in melancholia innaturali accenſus exiſtat.) Et deinde declinat cum ſudore plurimum, & proprie ſi melancholia innaturalis ſit, vt eſt ſuperius dictum. Ita, vt in xiiij. horis in febriendo deficiat, & perfecte quieſcat, & hoc in quartana interpolata ex melancholia naturali. Et pulſus eſt parum durus, & diuerſus magnus, velox, & ſpiſſus, licèſih principio coarctatus, & in velocitate, & in ſpiſſitudine non diuerſus, ſicut in quotidiana. Et ſyſtoles velocior diaſtole propter putredinem, quæ mundificatur apud declinationem. Et eſt ſignum perfecte diſtinctiuum inter quotidianam, & ipſam.

Si vero ſit continua, ſigna cauſarum antecedentium ex ſignis, & circumſtantijs inuenies fortiora. Exacerbabitur continue, & de quarto in quartum magis, & exacerbatio fortioris eſt caloris, nec incipit cum frigore, ſeu horripilatione, nec declinabit, ſeu tepeſcet cum ſudore, aut alia manifeſta euacuatione, & accidentia eius alia ſunt fortiora.

Signa vero quartanæ ex melancholia innaturali, & phlegmatica ſunt anteceſſio phlegmaticarum febrium, & cum incipit frigus antecedit maius, & calor eſt obtuſior, quàm aliarum innaturalium. Et ſudor in declinatione tardior, & minor quam in naturalibus. Et vrina craſſior, & duricies pullus minor, & ſignificant eam etiam conſimiles circumſtantiæ.

Signa vero quartanæ ex melancholia ſanguinea ſunt anteceſſio ſignorum ſanguinis, & febrium ſanguinearum. Et incipit cum minori frigore, & calor eius eſt mediocris, & declinat cum fluxu ſanguinis, vel ſudore, & vrina eſt rubea ſpiſſa, & etiam ſignificant ipſam conſimiles circumſtantiæ.

Et ſigna melancholiæ cholericæ ex aduſtione choleræ ſunt anteceſſio ſignorum dominij choleræ rubeæ, & febrium eius. Et cum inuadit, incipit cum minori frigore, & horripilatione maiori, & calor cito aſcendit, & eſt acutior, & cito declinat cum ſudore copioſo. Et vrina eſt cholerica valde, ſubtilis; & pulſus velocior, & frequentior, cum minori diuerſitate, & inæqualitate aſcendit, & concurrunt cum ea circumſtantiæ conſimiles.

Et ſigna quartanæ ex melancholia naturali aduſta ſunt, ſignorum præceſſio dominij melancholiæ ægritudinum melancholicarum. Et cum mouetur ad paroxyſmum incipit cum minori frigore: & calor citius aſcendit, & magis æqualiter, & eſt acutior quam in melancholia naturali non aduſta, & citius declinat, & cum completiõi ſudore. Et vrina eſt magis tincta, & ſubtilis in principio. Et pulſus eſt velocior, & ſpiſſior cum minori diuerſitate, & inæqualitate exiſtens, & concurrunt cum ea circumſtantiæ ſimiles.

Cura. In cura quartanæ duplex eſt regimen, commune, & proprium: Commune eſt quod ei in vnaquaque ſua ſpecie, & materia communiter cõuenit. Et eſt quatuor res. Prima abſcindit cauſam. Secũda ſubalterat feb. dyſcraſiam. Tertia ponit ſtudium in virtute, & vita, cum regimine cibi, & potus, & aliarum non naturalium rerum. Quarta corrigit accidentia. Prima res completur dupliciter, digeſtione. ſ. & euacuatione. Digeſtionem vero cõplent medicinæ minoratiuæ, ſi in materia appareat multitudo, & alteratiuæ reſidui. Prima ſunt elyſteres ex lenientibus, & abſtergentibus notis in principio, & deinde cum ſolutiuo aliquo educente de melancholia abſolute, quod infra Saluatoris dicetur præſidio. Et ex communibus melancholiæ abſolute eſt agaricus, ſed illud poſt digeſtionem; ante enim eſt præſumptio, & introductio erroris, & proprie in quantitate multa miniſtratus. ergo addatur quod ſit paucę quantitatis. Conſideretur tamen *Phlebotomia.* ſi ſanguis ſit abundans in eis, & proprie ſi melancholia naturalis, & ſanguinea; tunc enim phlebotometur, & extrahatur ſanguis ſecundum neceſſitatem, aliter autem phlebotomia nocet, cum debiliter, et incrudet, cum euacuet contrarium melancholiæ, & diſſoluat humores, & trahat illos ad exteriora. Et vomitus leuis in principio, *Vomitus.* & fortior in proceſſu, factus ante, & poſt cibum ſubtiliatiuum, & abſterſiuum ex acetoſis, & acutis quacunque die, & maxime in die paroxyſmi, & in principio eius, vt eſt aqua decoctionis ſemi. raphani, & ſyrupus acetoſus poratus ante paroxyſmum per horas duas, vel vnam. Et deinde cũ aqua multa calida, quæ ſecuritatem facit à nocumento rigoris, & frigoris, & à nocumento acuitatis rerum premiſſarum propter febrem. Talis autem vomitus ante paroxyſmum factus, vt dixit Abuh. quicunque humor ſit, alleuiat paroxyſmum, aut eradicat, quaſi dicat, dato q̃ humor peccãs, vt ineptus ad vomitum, quia melancholicus, quare iuſſit Hipp. in aphor. educendum *4. aphor. 4.* eſſe inferius non ſuperius, tanta tamen eſt vomitus talis virtus in euacuatione ipſius, quòd ſi aſſiduetur, aut minorat ſi multus eſt, & indigeſtus, aut eradicat ipſum, ſi paucus eſt, & digeſtus; aſſiduatione enim ipſius humor melancholicus ineptus diſponetur, & trahetur ſuperius, vt educatur per ipſum. Et cibaria lenificantia ante cibũ ſumptum ex fructibus, & herbis, vt ficus, & caricæ, pruna cum endiuia proprie, & alijs oleribus lenificantibus proprie, vt borago, buglоſſa, lupuli, fumus terræ, & ſicla, hæc enim in leniendo naturam, & minorando materiã melancholicam abſolute conuenientiora ſunt potionibus. Quod ſi oportet vti eis eligas leuiora, quæ cum lenificatione ſoluant, & humectent abſque caliditate, & ſiccitate multa, & conſortent ſtomachum, vt eſt manna, & ſuccus granatorum dulciũ expreſſorum, cum pulpis caſiæ fiſt. cum aqua liquiri. cicerum, & alubleb, & geleniabin, diaboraginatum, & diabugloſſarum, & diaſena, & ſimilia. Si autem indigeat attractiuis miniſtrentur in quantitate pauca. Et cum eis miſce liquiri. viola. & paſſulas ad refrænandum ſiccitatem, & iuuant cum hoc euacuationem. Et diuretica, & prouocantia ſudorem abſque fortitudine, vt ſunt ſemina communia cum aniſo, ſęniculo, & aqua ipſorũ, & radicum cõmunium, fortia, & calida nocent exiccando; educunt enim ſubtile, & craſſum exiccatum dimittunt. Alteratiuæ, & digeſtiuæ deinceps miniſtrandæ in adæquatione reſidui ſunt medicinæ ſimplices, & compoſitæ. Et ex ſimplicibus ſunt prædictæ, & conſimiles aquæ prædictarum ipſarum, & aqua geleniabin, & ſyrupus acetoſus ſimplex cum ea. Et ex compoſitis ſunt compoſitæ ex eis, & aliæ quæ infra (Deo duce) dicentur. Quæ ſint daræ ante paroxyſmũ per tres, vel quatuor horas, digeſta materia per duas, vel tres hebdomadas, ipſam oportet euacuare prędictis medicinis lenitiuis attractiuis ſimplicibus, & compoſitis in quantitate augmentantes abſque multa caliditate, & ſuperfluitate virtutis, & attractionis; quoniam reſoluit ſubtile, & prætergreditur craſſum, vt ſupra capitulo de melancholia eſt dictum. melior eſt ergo ſecũdatio multitudine; vt cum digeſſeris per duas, vel tres hebdomadas, des ſolutiuum prædictum moderatum in quantitate, & qualitate; deinde redeas ſi oportet ad digeſtionem per illud tempus, & deinde ad euacuatiuum. Et hoc quia quamquam ſit ſalutifera, nec pernitioſa, vt quotidiana; tamen quia longa propter humoris craſſitiem, oportet per interualla purgari; perfecta digeſtione non expectata, vt vnica in forti digeſtione purgetur propter cauſam prædictam. Et quia à natura melius toleratur, vt ſupra in tertiana non pura, & quotidiana eſt dictum. Cumque appareat prolongari vltra hebdomadas quatuor docuit Raſ. dari trochi. de abſinthio, cum ſyrupo acetoſo. vel aqua cicerum. Sed dices quare citius docuit miniſtrari trochiſcum in quartana, quàm in quotidiana, propter prolongationem, & abbreuiationis gratia? cum longior ſit quartana, vt ex iam dictis apparet. Et proinde ſi tranſierit vltra quatuor hebdomadas, non dici poterit prolongari, vt proinde expediat miniſtrari trochiſcos. Præterea vt quid trochiſ. & non alias medicinas? Reſpondit

ſpondit Falco ad primum dicens, quod terminus dandi trochiſcos eſt terminus, ſeu tempus prolongationis ipſarum propter cauſam inferius aſſignandam: vt quia ex quo incipit prolongari ſint dandi. Talis autem eſt duplex, quidam communis, & quidam proprius. Communis eſt duplex, quidã in acutis, & eſt xl. dierum; eſt enim xl. finis acutarum, & principium chronicarum, prout dixit Hipp. Alius eſt in chronicis, & eſt poſt anni complementum. Eſt enim eis terminus ſecundum motum, & influentiam ſolis, qui in anno vno finitur, vt dixit Gal. Terminus proprius eſt diuerſus ſecundum diuerſitates febrium in ſeipſis. Talis autem eſt duplex, vnus eſt terminus temporis ſtatuti ſecundum plurimũ vnicuique earum, vt in acutis abſolute terminus dandi ſit poſt xiiij.
4. aph. 23. dies. Inquit enim Hipp. in aphor. Acutæ ægritudines in xiiij. dieb. iudicantur. in quotidiana poſt lxx. dies, & in quartana poſt annum, vt ſupra eſt dictum. Alius eſt terminus regularis ſecundũ ϕ feb. tam acuta, quàm chronica poteſt minus, vel amplius prolongari; & illud propter diuerſitatem cauſarum habentium prolongare, quę cum eis poſſunt cõuenire, vel non. Et hoc modo in tertiana pura terminus dandi eos, eſt poſt duas hebdomadas; i quartana poſt quatuor, & in quotidiana poſt quinque, vel ſex, vel quatuor. & illud per reſpectum ad naturam habentem tolerare ipſam, ſeu longitudinem eius, ſicque in longis, vt quotidiana, & quartana dicente Gal. Rari ſunt diuturni morbi de genere phlegmatis, vt melancholiæ, &c. datur quãdoque infra terminum ſtaturũ ſecundum plurimum eis, vt non prolongentur cum de ſe naturaliter longæ ſint, ſed vt infra illud terminentur, ſeu à longitudine iuuentur. Ad ſecundum dixit, quòd tales morbi, ſeu febres ſunt duri ad digerẽdum; quòd prolongatio eorum demonſtrat. & proinde medicina debilis monſtrãda non eſt in eis cum in virtute non proportionetur eis, immo fortis virtutis, vt forti infirmitati
1. aph. 1. fortis medicina occurrat. vt Hipp. dixit in aph. & Gal. Talis autem trochiſcata, vel in electario confecta, cum in ea ingrediantur medicinæ fortis virtutis, & ſubſtantialiter nõ virtualiter tantum, quemadmodum in ſyrupis, & decoctionibus, in quibus virtus in proprio ſubiecto exiſtens fortior eſt, quàm in tranſlata in aliud per decoctionem; & deinde trochiſci, & electaria ſunt miniſtrandi cum termino, & tempore, ex quo febres incipiãt prolongari. Finaliter autem, perfecte digeſta materia, eradicabis, cum pharmacis appropriatis, ſimplicibus, &
Et balnee. compoſitis, quæ infra dicentur. Finaliter balneabis in dulci, eucrata, quoniam reſoluit reſiduum, dyſcraſiam alterat, & humectat: & proinde non ſudet multum, poſt quod dabis aſam, vel theriacam cum vino; & magis in
& quidem in melancholica, * & phlegmatica. quoniam reſoluit, & confortat, aut mithridatum; medicinæ de aſa, de ſulphure, diapipereon, & ſimilia; de electarijs non aſſidue, ſed in ſingulis diebus trib. vel quinque. nec feſtines cum
Documentum. eorum aliquo digeſtionem, quoniam ſi dederis theriacã, aut aliquod eorum ante digeſtionem, compones quartanam cũ quartana, & fortaſſe attrahes ægritudines alias, & proprie in hyeme. Et illud, quoniam tunc diſſoluit, & non reſoluit, ad quod adiuuat diſpoſitio hyemis, quæ ſuperfluitates multiplicat, & ſua frigiditate vetat ſolui. Cum igitur diſſoluit, mouet humores per corpus, vt Se-
Nota. rapio dixit, & Abuha. & per corpus fluere facit. Et bonis humoribus illum permiſcet parum, qui eo mutat in ſuam naturam. & ſi remanet in vno loco parit febrem magnam vehementem plus quam oporter, & ſi remanet in duobus locis, acquirit duas feb. melancholicas, & ſi ſit in tribus locis, tunc forte facit tres, & tunc ſollici-
Queſt. tudo tua ſit de hepate, & ſplene. Sed dices, conceſſiſti theriacam in ægritudinibus neruorum frigidis, & humidis ante digeſtionem; quare vero in quartana vetas, cum ſit ex materia frigida, & ſicca, & ſit minus diſſolutiua? Reſpondit Falco. d. quòd ægritudines neruorum paucæ ſunt materiæ, & eſſentialiter frigidæ, & humidæ quam theriaca diſponit, & conſumit, nec diſſoluit, & ægritudines alterat, non autem intendit. Quartana ve-

E ro è contra ſe habet, quia non frigida eſt, vt illa; & ſi frigida eius materia ſit, cum hæc magis eſt coadunata: in quartana vero non diffuſa ſicut illa. Et propterea magis eſt apta diſſolui ex calore theriacæ, & febris ignitione; illa vero diffuſa magis digeri; & conſumi apta. Et vomitus fortis, & clyſteres acuti cum prædictis, & alijs in eradicatione ipſius conuenientes, & prouocantes temperati; fortes enim nocent excitando materiam, & corpus. Alterationem febrilis dyſcraſię complent temperate frigida, & humida ex medicinis, interius, & exterius ſecundum omnem modum approximatis. quales ſunt ex herbis, ſicut endiuia proprie, & chryſolochana, andacocha, & ſimilia, quæ cum ſua temperie conferunt febrili dyſcraſiæ ex quacunque ſit materia. Et interdicantur valde frigida, vt ex herbis lactuca, quoniam timetur ex ea infrigidatio nimia, quod non eſt inuentum in endiuia. Et ex fructibus, ſicut melon indus, quoniam timetur ex eo propter vehemẽtiam prouocationis, incraſſatio ſanguinis, & incrudatio humorum, quod non eſt inuentum
F in melone dulci. Et ſicut perſica, quoniam timetur permiſtio putredinis; & illud non eſt inuentum in pomis maturis granatis, & alijs. Quod ſi timeantur prædicta propter exceſſum caliditatis, vel accidentia, excuſatio non fit ab eis, miſceantur eis calidæ temperate, quæ ſunt liquiri. capil. ven. paſſul. zuccharum album, & rubeum, & quoniam licet conferant febri, inquantum febris eſt calida, & ſicca, nocent tamen melancholiæ, quia frigida eſt, & proinde alienantur, ac etiam omnia exiccantia, cum noceant feb. & cauſæ. Quod ſi ſiccis oporteat ad digeſtionem materiæ, & diuiſionem, ac apertionem oppilationum vti, vt ſyrupus acetoſus, miſceantur eis humectantia, vt aqua bugloſſæ, boraginis, liqui. paſſula, & huiuſmodi. Et ex conferentibus ex proprietate eſt calendula, lauendula, & pes locuſtæ. Et decoctio eius, aſſa, andacocha, cum ex eis bibuntur quatuor folia, ſeu grana alteratur periodus eius, & linguæ arietis radices quatuor cum bibuntur cum vini vncijs quatuor, & ſemis.
G ſemen raphani cum vino curat eam, & cancer marinus curat eam. Rocha confert febribus quartanis, nigella reſoluit, & prohibet feb. phlegmaticas, & melancholicas proprie.

Regimen vero commune in cibis, & potibus, & in *De regimine quartanæ.* alijs ſit ad caliditatem tendens, & humiditatem. Æqualitas autem, & temperies omni lapſui conuenit, & materiæ cuiuſcunque ſint ſpeciei, vt Gal. oſtendit, qualis eſt in cibis, & potibus euchymis ſuperius dictis, quæ maxime in ſe has quatuor aggreget proprietates. Prima vt non incrudet, immo ſit cruditatem reſoluens, quæ prouenit ex melancholia; & proinde debet eſſe ex facile digeſtibilibus. Secunda eſt, vt non ſit incraſſans, immo ſubtilians craſſum eius, & proinde ſubtiliatiuam habẽs virtutem. Et tertia eſt, vt non ſit ventris, & viſcerum conſtrictiua, & oppilatiua, ſed ſolutiua, & aperitiua; & proinde præmittantur cariæ cum endiuia, vel cappares cum aqua cicerum, & ſemina lenitiua. Et quarta eſt, vt *De cibis.*
H ſit boni ſanguinis generatiua, & proinde dicta eſt euchyma. Vel breuiter cibus eius ſit panis, perdices, phaſiani, caro annualis agni, hędina, columborũ nouorum, non valde pinguium, & oua recentia. & ſorbilia, & piſces petrini parui, & mediocres, ſquamoſi, & marini. Et ex herbis, borago, & bugloſſa, & endiuia. Et ex granis hordeum, & amylum, & farina cicerum, & ſimilia. Et ex fructibus cappares, poma dulcia, & odorifera, granata dulcia, & muza, caricæ, vuæ paſſulę, & paſſatæ, amygdalæ, pineæ ablutæ, & fiſtici, & conſimiles.

Et potus ſit vinum album, vel rubeum maturum, *De potu.* competenter lymphatum, & proprie cum aqua bugloſſæ, boraginis, vel ferrea, quia ſplenem reſoluit; & quandoque mellicratum conditum proprer debilitatem ſtomachi, hepatis, ac faſtidium, ac debilitatem digeſtiuæ, quæ eſt accidens commune febribus iſtis. Aer quoque *Aer &c.* ſit temperatus, in quo locentur iſti, & quieſcant, non moueantur niſi delectabiliter, & ſuauiter in die quietis. Exercitium, & proprie laborioſum maxime quartanarijs

ris nocet, & corporis, animæ, si vero imbecillis fuerit, nil prohibet diebus intermedijs ad exercitia consueta transire. Somnus quoque superexcedat vigilias. inaniantur superflua, & introducátur cibi, & potus iuuatiui prędicti, quantitate, tempore, & ordine. modo, & artificio limitatis. Et est quoniam vt Galen. dixit, quartana se longam ostendit alijs magis, diætæ ordinatio in substantia, quãtitate continua, cibi, & potus debent esse ad crassitiẽ tendentes, quatenus valeant ægrotum sustinere vsque ad statum; sicque debent vberius nutriri. Et ex nutribilioribus dictis in principio, deinde gradatim minuere secundum successionem augmenti, & status. Et in declinatione vberrime, vt impressa siccitas, & consumptio humectetur, & resumatur. verum quia contingit melãcholiam paucam esse, & subtilem quandoque, & proinde ipsam quartanam abbreuiari infra mensem, vt in tribus hebdomadis, quæ sunt dierum xx. Qui periodus est secundum Hippocr. completus, licet in acutis temperate, oportet procedere etiam & subtiliare ipsam; quatenus natura innitatur magis contra ipsam, & eius materiam, vt cito digerat, & resoluat, & fit breuis; & à superius dicto prolongationis periculo eximatur, vt superius etiam in quotidiana est dictum. Sed hoc vsque ad prædictum terminum septimanarum trium. quòd si vllo adueniente non cesset, redire oportet ad incrassationem propter causam iam dictam, nec proinde sequetur nocumentum venerantium diatritum, cum adhuc sit quartana vsque ad tunc, & à sui principio constituta, in quo augmentum cibi non fallax est; sicut in augmento, vel statu ægritudinum acutarum. Et nihilominus reductio fit paulatim facta. Et quantitas discreta fit, secundum naturam infirmi, & qualitatem morbi, vt sit parum, & frequenter datus cibus, indigente multo propter siccitatem morbi. Sed quia debiliter digerit, oportet illum parcite multum, & frequenter date, nisi obuiet superueniens paroxysmus.

Sit quoque secundum ætatem, tempus, regionem, & consuetudinem, & similiter modum, sicut Hippocrates in suis aphor. ostendit. Et ordo est, vt præmittantur lubricantia ventrem, vt supra ibidem dictum est, tempus autem dandi cibum est, vt in die paroxysmi abstineat à cibo per diem, & per diem horam lucis intelligamus duodecimam, si toleret virtus. cum enim digestio in talibus sit debilis magis, quàm in alijs febribus, eo quòd à calido, humido fiat, præcibare oportet ante paroxysmũ diutius, quàm in alijs quatenus in longiori valeat esse digestus, vt superueniente paroxysmo ventrem inueniat vacuum. sic in quartana debet esse longius, in tertiana breuius, in quotidiana mediocre, vt est dictum. Si enim vacuum non inuenitur iuxta Hippocratem in aphoris. subtrahere oportet ipsum, nisi enim subtrahatur natura præsocata sub materia, præsocabitur magis sub cibo delectabili sibi. Et conuersa ad eum delectabilem sibi, dimittet pugnam, & tamen non digeretur vt conferat, sed corrumpetur, & addet ad paroxysmum; & accidentia eius praua efficientur intendendo. postponatur ergo ex tunc, & hoc vsque ad quietem, vel declinationem, si vsque tunc valeat tolerare. Quod si virtus non tolerer, vt quia cholericus, sufficit tunc parum de cibo ante paroxysmum tantum, vt digeri possit, in diebus autem quietis intermedijs cibetur tunc, & toties, quoties fuerit consuetus. & artificium præparationis sit, vt præseruet humiditatem naturalem, eamque non minuat, vt superflua * assatione. * assatio, & frixura.

Accidentia vero corrigenda in ipsa, quæ ad quartam rem pertinent, sunt splenis dispositiones, maxime cum principaliter patiatur in ea, & proinde principaliter est obseruandum, & procurandum cum rebus ipsius euacuationem, duritiem, & oppilationem remouentibus confortando, quemadmodum in cholericis studiosius procurandum est hepar, & maxime in acutis, & in phlegmaticis stomachus, vt Auerr. in suo col. dixit. Et quia ad oppilationem splenis sequitur quartanæ prolongatio, & maxime quia ad eam augmentatam debilitas A heparis, & stomachi sequitur, qua appetitus deficit, & digestiõ. vnde cibum bonum, & potum prædictum non valens sumere, cogitur malum recipere augmẽtatiuum oppilationis ipsius. Et propter eius malitiam, & indigestionem expedit non solum splenem, sed etiam hepar, & stomachum procurare, & aperiendo, & confortando, ne superfluitates abundantes in corpore recipiant in seipsis, quibus in operationibus, & appetitu eorum vltra modum deficiant, quod in longis morbis est valde verendum, vt Hippocrates in suis retulit aphorism. qualiter autem fiant hæc, superius in prima sectione est dictum.

Regimẽ vero proprium quartanæ debitum est, quod proprie vnicuique speciei eius, & materiæ conuenit, post commune enim aliud debetur quartanæ proprium ex melancholia naturali factæ, aliud ei, quæ facta est ex melancholia. Et cura huiusmodi sit quadruplex. Aliud enim quod debetur vni, & aliud quod debetur alteri, B & aliud interpolatæ, & aliud continuæ. Et est quod proprium à communi non differt in specie, sed in quanto. Sit itaque cura, seu regimen dictum, licet in omnibus sit commune; proprium erit vel conueniens magis quartanæ, ex naturali melancholia, cum ei æqualia proprie, vel temperate calida debeantur, & humida, eo quòd à sanguine fit decisa, sicut crassum, & fœculentum ipsius. Et proinde est quod est sapiens de natura temperamenti, & æqualiter ipsius, sanguis enim inter humores est temperatior, & conuenientior. Gal. ait. Et magis proprium ei est vt, præparatio, seu naturæ lenificatio fiat primitus cum aqua iuleb, & penidijs, & cum administratione geleniabin, & zucch. ros. nouo, & consimilibus. Et in fine duarum septimanarum minoretur cum decoctione fu. terræ passul. epithymi, deinde digeratur materia cum geleniabin in syrupo ace. cum aqua boraginis, bugloss æ, & passularum. Cum ergo dicta est ægritudo, bonum erit phlebotomate de basilica, prout est dictum, & administretur vomitus supra cibum in fortitudine; & clysteres, &c. Et medicinæ euacuantes cum eradicatione, vt sunt epithymum, & agaricum, stæchas, lapis armenus, & lapis lazuli ablutus, myrobalani nigri, & pilulæ eorum, & succus florum centaureæ cum syrupo mellino, & fortassis est necessarius elleborus niger. & alterantia remisse ministrabis, & diæta magis crassa cum prædictis sit diuturnior. Quartanæ vero ex melancholia innaturali cum sit magis calida propter caliditatem reseruatam ex adustione, regimẽ proprium debitum, ab æqualitate declinare oportet à caliditate ad frigiditatem temperatam, differenter tamen secundum diuersitatem speciei melancholiæ. *De cura quartanæ innaturalis.*

Si ergo fuerit ex adustione naturalis melancholiæ regimen eius proprium propinquum est illi. sed si fuerit cum sanguinis adustione, minuetur cum phlebotomia ex basilica. Et cum euacuatione, deinde subtilia cum eo in quo ponuntur mundificantia sanguinem cum temperamento, & frigiditate pauca, vt est fucaha, bedeguar, D borago, bugloss a, fumus terræ, & myrob. chebuli, & alterantia sint minus frigida.

Et quia hæc cito recipit curam, tenuior fit diæta.

Et si ex adustione choleræ erit melancholia, regimen eius est propinquum, vt in primis lenificatio fiat cum viol. aqua lactis, syrupo ros. iuleb, & casia fist. & tamarindis, deinde procedatur ad digestionem cum his, quæ subtiliant, & incidunt, vt est syrupus acetosus cum aqua fumi terræ, endiuiæ, chrysolocannæ, & andacochæ. digesta vero materia post vnam hebdomadam purgetur cum decoctione de epithymo, fumo terræ, cum myrobala. citri. & nigris, & sena cum aqua lactis, lapide lazulo, armeno. & alterantia fint ad frigiditatem magis declinantia. Et diæta cibi, & potus magis attenuatiua, & magis frigida, & humectatiua. Et balneum aqua dulcis temperate calidæ est ei conueniens in fine, & sessio in ea.

Et si ex adustione phlegmatis fuerit necessaria lenificatio, lenificetur in primis cum decoctione polypo-

dij,

dij,& turbith. deinde addatur parum agarici,& digeratur residuum cum syrupo acetoso de seminibus,& geleniabin, donec manifeste digeratur materia, & deinde euacuetur post tres hebdomadas cum prędictis in quantitate maiori, & cum myrob. cheb. embli. & bellitricis, cum confortent stomachum,& cum oleis mundificetur vt oportet,& prouocetur (si oportet) vomitus cum syrupo acetoso, in quo sit virtus sinapis, & electarij albi. immo erit necessarium, vt in potu detur elleborus niger, non albus, quoniam in ætate nostra est præfocatiuus, vt prædiximus in suo capitulo, aut virtus ellebori in raphano,aut raphanus cum dispositione, si nõ timeatur virtutis debilitas, & in fine balneabis, vt superius dictum est.

De cura quartanæ continuæ.

Et cura propria quartanæ continuę est cura ipsius interpolatæ iam dicta differens ab ea in quanto, non in specie, vt supra in quotidiana est dictum. Et est in ea declinatio ab æqualitate ad infrigidationem, in illis quatuor debet esse magis propter fortitudinem, & adhærentiam febris. Sic in digestione eius ministretur syrupus acetosus cum seminibus, & geleniabin cum aquæ de radicibus æquali. Et in minoratione materiæ,ipsius cum propijs miscentur violæ,tamarindi, & similia. Et phlebotomia in hac est magis conueniens propter comprehensionem materiæ eius in venis. Et subtilsatio regiminis maior cum minori licentia in carnibus propter breuitatem.

Nota.

Syrupus ex inuentione nostra efficax, & expertus ad quartanam cholericam,quo curauimus plures,& vnum quinquaginta annorũ, qui passus fuerat eam annis quatuor. Recipe calendulæ, lauendulæ, pimpinellæ, lupul. quinque solij, trifolij,linguæ arietis, capil. ven. enduiæ cum radicibus,boraginis, fumiterræ, radicum buglossæ vtriusque,& florũ earum,cichoreæ,hepaticæ, bedeguar, querculæ maioris,& minoris, capparorum recentium, radicum eorum, & corticum seminis tamarisci, scolopendriæ cum radice,ana M.j. vio.florum boraginis, ana vnc.ij. prunorum, sebesten ana xxv. senæ, cuscutæ,thymi,epithymi,ani.fœni. ana vnc.s.liqui. passularum,stæchados, ana vnc. semis. hordei mundisi. P.j. seminum communium, corticum citri. ana vnc. ij. schænanthi drachm.ij.quinque radicum communium residentium in aceto vnc.ij. prædicta bulliant in aquæ lib. vj. vsque ad medium,deinde colentur, & colaturæ addatur succi buglossæ,succi pomorum dulcium,ana lib.j. & s. Et dissoluantur in eis zucchari lib.ij. & mellis ros.aceti prædictarum radicum vnc.iiij.& aromatizetur cum sandalis, drac.j.garyoph.ligni aloes,ana dra.s.dosis est vnc.ij.mane cum tepida. Et seruato prædicto regimine,cum digesta materia apparuerit, purgetur cum pilulis de lapide lazuli, & de epithymo,& fumi terræ, & est efficax, (si Christus voluerit)

Alius syrupus generalis ad quartanam,oppilationem splenis,& omnes ægritudines melancholicas, quem supra capitulo de soda descripsimus. Et pilulas efficaces, capitulo de ellebo.

Syrupus laxatiuus ad quartanam secundum descriptionem Andromachi in antidotario suo magno cõueueniens post digestionem materiæ. Curat enim in bina assumptione, & fumus experti ipsum. Recj. calendulæ, lauendulæ, pimpinellæ, buglossæ domesticæ, & syluestris, lupulorum, borag. scariolæ, cum radice calamenthi,cichoreæ,hepaticæ,bedeguar,chamædryos,chamæpithyos,capparorum recentium cũ radice, ana M.j.agarici vnc.j. polypodij vnc.iij. anisi, fœnicu. ana vnc.s. sebesten, prunorum, ana xl. papaueris albi, viola. florum boraginis,liquiri. stæchados,ana vnc.semis. passularum enucl. lib.j. & s. hordei mundi. P.ij. sem. communium drach.ij.radicum fœn. asparagi,& brusci.ana vnc.j.succi buglossæ domesticæ, & syluestris depuratorum, ana lib.j.sem.acerosæ, portulacæ, ana vnc.s.aceti fortis,lib.s. succi pomorum dulcium, lib.j. aquæ lib.iij. fient omnia ista in aqua, & succis prædictis simul per diem,& noctem. deinde coquantur cum facilitate vsque ad consumptionem medietatis.postea colentur,& colaturę addantur mellis despumati,lib.iij.diaboraginati lib.semis. Et in decoctione eius bulliant in pecia rara, epithymi, folliculorum senæ, ana vnc.semis. ellebori nigri repressi cum aceto,aur. iij. lapidis lazuli loti cum aqua buglossæ vicibus xv.aur.j.cro.drac.j. lapi.arme. repressi secũdum artem drach.j.& semis. ligni aloes, garyoph. ana drach. semis.sandali citri.spo.ana drach.ij.galliæ musc.corallorum,ana scrup.ij.dosis vnc.iiij.cum calida in aurora. Est enim efficax in quartana melancholica. Si vero fuerit cholerica,loco mellis ponatur zuccha.lib.j. zucch. viol. lib.ʒ. succi endiuiæ depurati vnc.viij. & in decoctione addatur myrob.citri. & nigrorum, ana drach j. Gal. inquit sanaui plurimam gentem à quartana, dedi enim eis in potu post digestionem solutiuum, deinde dedi in potu succum absinthij, deinde theriacam. Et dico asa,& piper sumpta cum aqua calida singula sunt iuuatiua valde,quando apparet digestio,& peruenit status. *De ther. ad Pisa. ca. 12.*

Pilulæ.

Item pilulæ expertæ secundum Iudæum ad ipsam. Recipe theriacæ nouæ, & myrrhæ electæ quantum sufficit ad confectionem theriacæ, & informa pilulas, de quibus sumat patiens v. ieiuno stomacho, & post vini hausturn boni, omni die ante paroxysmum sumat.i. cum incipit frigere,& aliqui addunt nigellam.& atam.

Potio.

Potio experta ad quartanam,& est Archig.Rec.fœni. liquiri.zingib.ana vnciam vnam,bulliant in optimo vino vsque ad tertiam, de quo sumat patiens omni mane cyathum.i. Et ex expertis est vinum decoctionis dictãni. Et ex electarijs expertis secundum Nicolaum est diacyminum,mithridatum, & musa, & requies, & confectio de muscho dulci.

Electarium.

Confectio electarij ex inuentione nostra conferens feb. quartanæ,& omnibus ægritudinibus melancholicis. Rec.doronici,macis, been albi, & rub. cymini curati,cinnamomi,ana drac.ij. spicæ, garyoph.ana drach.iij. sem. acetosæ, buglossæ, & melissæ,sem.tamarisci,ana scrup.ij. foliorum rosarum, sandalorum, magazir,ligni aloes,ana drach.s.margaritarum, corallorum al. ana dr. sem.florum boraginis,& buglossę,ana drach.duas,croc. drach.sem.ossium de corde cerui,drachmas duas. Confice cum syrupo de cortice citri,radi. sęn. decoctionis in aqua destillata, scolopendriæ, & succo pomorum dulcium,ana æqualium partium, zucchari tabarzet,quod sufficit. Et adde ambræ crudæ drachmam semis. foliorum auri numero x. Et expertum per Christi gratiam.

De feb. quintana. 3. ex 1. epidem. 3.

GAlenus ait. Si deinde quintana aliqua est febris ,p ut Hipp. dixit in epidemijs cum ait, quòd septena est prolixa,& non est mortifera,& nonana est longior ea, & non est mortifera, supple quia est longioris quietis. Quartana est deterior febrium,eo quòd sit ante phthisim,& hecticam, & post ipsam,& illud,quia cum feb.prolongantur minantur hecticam. Et in hac febris quartana præcedens multũ prolongata fuit, quæ humorem diminuit,& sic facta fuit quintana,& eam sequitur hectica. Et quia hæc consumit etiam ex se humores,ideo eam sequitur in quintana. Ait inquam Gal. Ego nõdum manifeste vidi circuitionem hanc, scilicet quintanam, neq; aliam quidem vlterius quartanã. Si ergo nondum vidit eam,manifeste nõ vidit. Et quia Hipp.eam posuit, non negauit. sed potius affirmauit, cum positio eius sit certa,quia Hipp.diuinus.dicendum est ergo,nec prætermittendum de eius causis,ipsarum signis,& medicinis. *2. de differentijs feb. cap.5.*

Aduerte.

Febris ergo quæ exacerbatur per quintam diem,dicta est per Hippocr.quintana, & quæ per sextam,sextana,& quæ per septimam, septena, & quæ per nonam, nonana. Accidentaliter tamen sicut de quotidiana, tertiana, & quartana est dictum,non essentialiter, & illud quia causa eius,& proprie quartanæ interior humoralis,& immediata,à qua essentiam sumit, & speciem, non est in natura quinta,seu in humore quinto à materia quartanę, specie distinctis,cum non sit dare illum in corpore. Omnes enim humores naturales,siue innaturales ad species quatuor reducuntur iam dictas. Sed est materia melancholica ex adustione creata plurimũ phlegmatis vitrei

Causa.

crassioris

crassioris inter humores, quæ non efficit ipsam propter A
sui speciẽ, & inquantum melancholica, sed per suam
quantitatem, & substantiam magis. Cum enim secun-
dum suam speciem febrem facit cum quantitate sua suf-
ficienti, sine qua nihil efficitur secundum Gal. quarta-
nam febrem accendet, sed cum ex adustione consumen-
te, & exiccante facta fuerit pauca, & crassa, propter quar-
tanæ longitudinem, transiet in quintanam, quemadmo-
dum phlegma vitreum faciens est quotidianam cum
deuenerit, vt sit paucum, & crassum, vt est crudum, qui
est crathior eius pars, paroxysmum faciebat tertianum,
vel quartanum, vt supra in quotidiana est dictum. Et
quoque si contingat ipsam melancholicam materiam ex
aliqua causa superexcrescere, & abundare, redibit ad
circuitionem quartanam, quemadmodum cholera cum
abundat facit paroxysinum quotidianum, omni die
inuadendo, & exacerbando, & paroxysmum tertianum
vna die exacerbando, & alia non, vt quia sit duplex, &
triplex; motus enim talis, & circuitio non inest huic fe-
bri ab humore, à quo substantiam, & speciem habent, B
cum sit subiectum, & materia eius, ideo cum sit acci-
dentalis, oportet ꝙ ab aliquo accidente insit sibi; & hæc
quantitas est, & crassities eius, & proinde raro est, & ra-
ro visa non frequenter, sicut circumitio aliarum.

Quæstio. Sed dices quare pauca cholera, & crassa suam circui-
tionem per tertium non dimittit, vt transeat in quarta-
nam? quemadmodum phlegma, & melancholia? & cũ
etiam sanguis sit paucus, sic motum synochum non per-
mutat in periodicis interpolatis?

Solutio. Respondet Falco, illud equidem conuenit choleræ
propter aptitudinem eius ad motum maiorem, quàm in
alijs humoribus sit. Et illud à caliditate, cui quantitas
modica non contradicit in retardãdo, nisi multum, ad-
eo quòd si mixtionem recipiat etiam in seipsa humoris
alterius crassi, & frigidi, vt est in cittina, & vitellina: vel
ex adustione crassitiem, vt est in aliqua vitellina, prassi-
na, & æruginosa, suum motum proprium non dimittit.
Caliditas enim vincit in ea, & prævalet incitando, & cõ-
mouendo eam, cuius ad motum proprium paucitati, &
crassitiei, quam acquirit ex illis in retardando ipsam ex
illo, & in sanguine illud conuenit, eo ꝙ locus sanguinis
est in venis. Si vero contingat in eis corrumpi illud, non
est nisi, quia multæ quantitatis existit, quam natura re-
gulare non valet. quod ostendit quia in venis magnis est
corruptio eius, cum synochã facit; si enim paucus sit, na-
tura bene regulabit, et corriget tanquam silium: sed cum
fit multus, & in loco cordi propinquo synocham faciet
febrem, nõ periodicã, nec interpolatam; & proprie cum
v derelict. totum in simul corrumpitur à natura simul totaliter *v di-
rectus. ob quam causam etiam si extra venas contingat
præter naturam effundi, vel corrumpi, & in alijs paruis
extremorum, vnam continuam etiam à principio vsque
ad finem febrem accendit. Et quidem cum fiet quinta-
na ex melancholia, quia materia fuit quartanæ, donec
sufficientis fuerit quantitatis, nunc facta pauca, & crassa
propter longam putredinem, & adustionem ipsius, quia D
raro est humor paucus crassus, quem natura non regu-
let, nec deueniet in putredinem, propterea raro fit, & ra-
rius alijs. Ob quam causam non inconuenienter Gal.
dixit seipsum non vidisse manifeste i. frequenter, nec
alia, vel quarum causa interior humoralis non est putri-
da materia melancholica quintanæ diminuta magis, &
incrassata propter adustionem putredinis in quintana.
Sed Gal. cum eas inordinare vagantes comprehenderit,
propter tarditatem motus, & contingentiæ raritatem, il-
larum causam duplicem assignauit scilicet transitionem
humoris in alium per adustionem, vt dictum est, quem-
admodum sanguis putrescens in melancholiã, & chole-
ram transit; & diætæ delictum transitionis humoris in
Sextana. alium, causam propriam dare oportet quintanæ. Delictũ
vero diætæ sextanæ, ex alijs subsequentibus assignare: nõ
enim hæc ex humore generato ex transitione fieri pos-
sunt, quòd natura humorem ad tantam paruitatem re-
ductum, atque crassitiem regulare consueuit taliter, ne
in putredinem incidat; quinimmo prius resoluit ipsum
ex corpore, vel digeret, vel manifeste expellet.

Signa sunt omnium aliarum præcedens quartana, & *Signa.*
aliæ feb. longæ, & motus, & circumitiones dictæ.

Et cura quintanæ in epidemijs est propinqua curæ *De cura*
quartanæ ex phlegmatis adustione, differens tamen ab *quintana.*
ea, quoniam in hac indigemus rectificatione regiminis,
& subtiliatione diætæ cibi, & potus maiori; & quia bre-
uis est propter paucitatem materiæ. Et quia oportet in-
citare naturam cõtra ipsam digerendam, & resoluendã,
licet propter crassitiem prolongãtem oportere videatur
regimen incrassare, ne deficiat virtus. Et quidem cum
sit contrarietas inter hoc, docuit Abuha. hanc viam, &
diætam esse tenendam, nec cum alteratiuis frigidis esse
curandam ipsam, & alias, ne resolutionem impediat. Et
est, quia cum febris ipsa nocumenta non faciat accidere
in virtute, subtiliemus regimen, & faciamus aliquandiu
abstinere infirmum, & vti ieiunio ad incitandum natu-
ram ad materiam digerendam, & resoluẽdam. Et si vir-
tus debilitatur ex eo, alio tempore succurramus cum ci-
batione ita, vt cibemus cum eo, cuius nutrimentum est
bonum, facilis digestionis, nec est in eo additio materiæ,
nec incrassatio. Et de curationibus conferentibus ad re-
solutionem materię ipsius, est vomitus cum elleboro, se-
mine atriplicis, & nuce vomica. & digestione cum oxy-
melle scillitico. & euacuatio deinde cum hieris; & post
ipsam cum balneo; & ministratio theriacæ, & aliorum
similium supradictorum. Et tunc confert sudare super
medicinas, & balneum absque administratione hume-
ctantium prædictorum. His ergo præmissis per ordi-
nem, vt est, dictum sanabitur patiens, (si Christus vo-
luerit,) qui sit benedictus.

De medicinis feb. pestilentiosarum, & earum quæ ex genere sunt illarum. Cap. 6.

C SVperius dictum est, quòd si putredo ab epidemia, seu
pestilente aere in humoribus corporis sit impressa,
febris in putredine talis existens pestilẽtia dicetur. Cum
enim triplex sit morborum genus, scilicet diuersus, en-
dimialis, & epidemialis; vt commentator innuit Gal. &
Alexandrinus. Diuersus morbus est, qui ex malitia regi-
minis prouenit, qui cum in diuersas res non naturales,
& cibos, & potus, magis diuersos generabit morbos in
eis: quales sunt febres dictæ iam superius, & aliæ ægri-
tudines multæ. Endimialis est qui ex aliquibus dispo-
sitionibus aquæ, vel terræ generatur, & gentibus commo-
rantibus ibidem sunt proprię, vt dixit Abuh. sicut Nea-
politanis plurimis podagra, propter humiditatem terræ,
& austeritatem ipsius. Et eorum quibusdam nigredo
dentium propter aquam salmastram. Et sicut Ianuensi-
bus tusses, & catarrhi, & Messanensibus etiam propter
borealitatem terræ ipsorum. quare in via prævisionis Ia-
nuenses circumdant veste eorum colla, & guttura, &
vtuntur papauere: & Messanenses coriandro, & sesamo.
Epidemialis est qui à mutatione, qualitate, vel substan- *Quid mor-*
tia generatur. Quem sic notificat Cõstantinus. Morbus *bus epide-*
epidemialis est morbus subito multis simul eodemque *mialis.*
tempore ingruens humoribus. Ex quo inter eos differẽ-
tia notatur, dixit enim quòd est morbus ingruens subi-
to, ad differentiam endemialis, qui pluribus simul ve-
nit, non tamen subito, sed paulatim, & hoc propter de-
bilitatem imprimentis causæ; fortioris enim impressio-
nis constat esse aerem, quàm terram, & aquam; dixit
enim Galen. maxime alterans aer est. dixit quoque mul-
tis simul, eodemque tempore ingruens, ad differentiam
morbi diuersi, qui non est multis simul, neque in eodem
tempore accidit, sed diuersus in diuersis hominibus,
& temporibus.

Talis autem mutatio in aere epidemicum faciens ip-
sum, vel pestilentiam tripliciter accidit. Vno modo à cau-
sa manifesta, vt à mutatione temporum plurium, vel
vnius, & magna, vt Hipp. in 3. apho. ostẽdit cum secun- *apho. 2.*
dum ipsum annus sanus sit, cum tẽpora sunt moderata,
& tem-

& temporaliter reddita, vt quia ver sit temperatum, ad caliditatem tamen subtilem parumper declinans sopitam, & humiditatem, & quia sint pluuiæ temperatæ, æstas, calida non valde, neque omnino absque pluuia, & autumnus temperatus inter actiuas, & pluuiosas. Multæ enim pluuiæ securos nos reddunt ab ægritudinibus autumnalibus dixit Abuha. & hyems frigida; non tamen plurimum, & in pluuia temperata, si propter ventos, & pluuias mutetur à sui natura, propter aliquam constitutionem siccam, vel aliam ad contrariam nó emendans, perturbans, & distemperans magis, vel quia sit vnum tempus inæquale, vt autumnus. generabuntur ægritudines pestilentiales, vel epidemicę, quas Hipp. in 3. aph. dixit, vt sunt seb. acutæ dysenteriæ, ophthalmiæ, apostemata, morbilli, variolæ, desudationes, pasticia, vlcera, ileon, & similes aliæ, quas narrauit ibidem. *3. aph. 22.*

Secundo modo accidit à causa occulta, vt ex coniunctione stellarum imprimentium in aere qualitates mortiferas, quia caliditatem superfluam resoluentem; vel frigidam congelantem, & humidam suffocantem; vel siccam consumentem naturam nostri corporis. Quapropter deficiunt à regimine nostri corporis humores, quare putrescũt, & febres accendunt plurimũ, & alias ægritudines. Et quia nostris sensib⁹ talis cognitio est ignota, dixit Abuh. Pestilentia in aere accidit quãdoque ex formis cęli, quarum euentus ignoratur; cognoscitur vero, quia volatilia cadunt subito mortua super terram.

Tertio modo accidit talis mutatio epidemialis, seu pestilens in aere ex quibusdam dispositionibus terræ, vna manifesta, alia vero occulta. manifesta, quia sit terra profunda, lacunalis, lutosa, & fœtida; quia sint ibi gurgites, & stagna, & herbarum venenosarum productiua, vel in cuius superficie remanserunt funera mortuorum multa in prælio non combusta, nec tumulata. Occulta vero, quia cauernositatibus eius lateant mineræ, malæ putredines, & animalia venenosa, quæ nostris sensibus sunt occulta. Quare dixit Abuha. quòd accidunt in aere quandoque putredines, & pestilentiæ ex causis terræ, quarum euẽtus ignoratur. Cuius cognitio est, quia aquæ sunt *infectæ*, & animalia in eis habitantia, & sub cauernis, fugiunt supra terram, & inueniuntur mortua hic & ibi. Ex quibus omnibus fumi, & vapores putridi resoluti aerem ascendunt, tracti à caliditate Solis. Vel à distantibus partibus aliquando ventus portat ad ipsum, vt à partibus Æthiopiæ vsque ad terram Gal. tepiditate eius corrupti, & misti aeri ex sua natura imputrescibili propter simplicitatem, ipsum inficiunt, & reddunt corruptum ad modum corruptionis aquæ remollitionis fœtidæ, vt est aqua, in qua remolliuntur ad maturationem cãnabes, & lina, vt dixit Abuha. & quòd istis duobus vltimis causis accidit aeri dispositio epidemia, seu pestilẽs, ait Galenus. Quas Constantinus aduertens notificauit epidemiam sic. Epidemia est mutatio aeris in putredinem, vel in pessimam qualitatem, maxime vero propter vltimam causam, & corruptionem substantię, vt innuere videtur Abuha. cum dicit pestilentia est corruptio adueniens, seu accidens aeri, similis corruptioni aquæ remollitionis fœtidæ, quod equidem confirmauit cum dixit, quòd febris pestilentialis plurimum est perdens, si non sit confirmata putredo, quia si confirmata fuerit, est mortalis omnino. Quod etiam cõfirmare videtur commentator Ioan. Alexandrinus, cum distinxit morbum epidemicum in non mortificantem, & in mortificantem, & causa est, quia talis aer corruptus substantia non solum corrumpit animalia, sed etiam vegetabilia. Calefactus vero, & infrigidatus plurimum non corrumpit, sed alterat, & immutat, quare sapit de natura * endimici, non epidemialis, sed pestilentis. sunt enim hæc synonyma, inter se differentia sicut genus, & species. Quod innuit commentator Io. epidemiarum cum diuidit epidemicum morbum dicens. Morbus, epidemicus alius est salubris, alius pestilens corpora nostra contingit, infra omnia, quæ dispositia inueniuntur eius impressioni, quia sint debilitata ex multo coitu proprie, & malis plena humoribus non bene transpirabilia, quia densorum pororũ, dilatatorum multæ dilatationis, & exercitij, addentium ad necessitatem, & ad attractionem multam aeris propius in dispositia permittens, & peruenit inspiratus per anhelitum, & per poros attractus ad cor, & primo complexionem spiritus, qui est in ipso inficit, & putrescit sanguis, & spiritus qui est circũdans ipsum, vt qui est in arterijs, & venis circundans ipsum propter dispositionem suam. Inquit enim Gal. nulla causarum actiuarum agere apta nata est sine patientis aptitudine, & aptitudo eius est, vt quia ex malis sit generatus cibarijs. Ait enim ipse, nulli dubium est, malum cibum malum generare sanguinem, & malum sanguinem malum generare morbum, & cibarijs cacochymis in eo multiplicantibus aquositatem, & humorem crudum. vnde Gal. dixit abstinere aũt oportet à cacochymis edulijs; manet aũt in venis diu ex eis aggregatus humor, qui cum aliqua occasione in putredinem venerit febres operatur mali * humoris, qui proprie sunt pestilentes: & accenditur caliditas egressa à natura, & spargitur in corpore toto cum continuitate absque intermissione. Si enim putredo, quę in venis, & apostematibus continuam febrem accendit, quia continue putridam fuliginem mittit ad cor, multo magis hæc continuam faciet, cum sit fundata in spiritu cordis in corpore eius, quod circundando semper attingit, & sic fiet febris pestilentialis tali complemento inter putridas numerata, licet prima causa sit ephemeralis, & procatarctica, vt est dictũ superius, & transit de corpore in corpus dispositũ, maxime si in loco alto, vel sub vento locetur, sicut & alij morbi contagiosi, vnde Gal. ait, demum vicinari his, qui pestilentiam patiuntur, fallax est. *Definitio epidemiæ.* *endemici* *De signis pestilentialis seb.*

Signa seb. pestilentialis sunt eius causæ, quæ sunt signa ipsius seb. Signorum autem pestilentiæ, quædam sumuntur à causa, quædam ab effectu. A causa, nam à causa prouenit intentio dispositionis, & febris, vt dixit Abuh. Et sunt nam si quidem causa pestilentiæ sit manifesta, & temporalis, videbis tempora mutata valde à natura sua, & inæqualia fieri, & autumnalia, quod est quia multiplicantur in principio autumni vsque ad eius plurimum, & videbis cursum stellarum, & flammas ignis multas in aere cum multa inæqualitate, consequenter in æstate, & in postremo eius magis. Et videbis paucitatem pluuiæ in vere, præcedente, & frigore; deinde multiplicabitur auster, & turbabitur aer aliquot diebus; deinde clarificabitur, & accidet in die caliditas multa, & in nocte frigus, vel etiam si non sit multæ caliditatis, sed est multæ inæqualitatis, & turbationis ex nebulis exiccatis, ita vt expectetur pluuia, & non pluit, & in aeris velaminibus fiunt pluuiæ, sicut puluis, & pruina: tunc enim iudica pestilentiam. Et cum hyeme accidet, licet raro, videbis multiplicare austrum, & subsolanum diebus aliquot, & turbinem magnum, donec expectetur pluuia, & non pluit, tunc enim complexio aeris erit corrupta. Et cum accidit in vere, licet rarissime, quoniam est sanissimum de se, & minime mortiferum, vt dixit Hippocr. tempus erit australe, & multæ caliditatis, vel frigiditatis, & siccitatis, multiplicantur variolæ, & morbilli, & raro seb & cum fit, erit paruissima, vt Hippocr. dixit. Si etiã sit putredo, & corruptio terræ in ea cum fœtore, videbis putredines dictas supra, & erit in eis seb. apprehensa. Sed si quidem causa pestilentiæ sit occulta, signa ipsius ab effectu sunt sumenda, & sunt quia videbis animalia generata ex corruptione multiplicari in terra, vt vermes, ranæ, & muscæ. & si fit à causa subterranea videbis reptilia habitantia in cauernis exire ad superficiem terræ, & dimittere oua sua, & aliquando mori. Et si est à causa cęlesti, similiter volatilia. *4. aphor. 3.*

Signa vero ipsius seb. prima sunt, quæ ab essentia, à qualitate mutata ad tactum sumuntur. Et sunt quoniam, vt dixit Abuhal. caliditas eius est vehemens interius, perturbans, & inflammans, exterius vero suauis, eo quòd suam radicem habet intra cor, vt in spiritibus eius, & extra ipsum, vt in humoribus circumdantibus ipsum. & proinde perturbatum est, & perdens plurimum, & *De signis seb. pestil.*

proprie

proprie cum putredo eius fuerit confirmata, quæ ex fœtore anhelitus habet cognosci; tunc enim cum deijciat virtutem vitæ, spiritum & calorem innatum, ad exteriora feb. expandi non valet, vt ea inflammet valde. Et proinde exterius est suauis adeo, vt quandoque de febribus pestilentialibus fit à causa, in qua non percipit æger, nec tangens propinquus multitudinem caloris. Et non alteratur pulsus, nec vrina alteratione; immo quandoque est vrina sana, & infirmus ad mortem velocem tendit. Et hæsitant medici in esse eius, quod quidem contingit propter debilitatem caloris, & spiritus in radice, non potentis se extendere ad exteriora, in quibus percipi habet calor, & pulsus; & propterea non apparet multum alteratus, quia velox, & spissus, licet caliditas interius multa sit aqua plurimum pullus procedit. Sed quare vrina in eo sana sit Abuha. euidenter ostendit, cum dixit. Et impares non est virtus nutriendi tantum, ita vt dicamus quandiu virtus nutriendi affuerit, erit viuum, & cum destruetur, erit mortuum, quoniam hoc ipsum verbum si virtuti afferemus nutritiuæ; fortasse enim plerunque remanebit eius operatio in hepate, & venis, & membrum scilicet cor tendit ad mortem. Et quidem vehementia eius interius cum impotentia expandendi ad extra cognoscitur cum respiratione grãdi, & caliditate percepta in ea cum inquietudine, & angustia. Quod est quia magnitudo anhelitus, & latitudo pectoris minoratur, & coarctatur, & est fitis, & siccitas linguæ cum nigredine multa, cum pustulis in labijs, & alchola in eis, & lingua.

Pulsus, & vrina.

Impares.

Et ex signis eius duo sunt, quæ ex actione læsa sumãtur cordis principaliter patientis in ipsa, vt est debilitas, tremor cordis, & pullus: & anhelitus secundum plurimum fit frequens, & paruus, & fit vehemens in nocte, & augmentatur cum sua magnitudine febris huius; & incensione suorum accidentium perducit ad syncopim, frigiditatem extremorum, spasmum, & alcuzez. Et ex læsione accidentium aliorum membrorum compatientium illi ex vicinitate propinqua; quod est, quia accidit tussis sicca, fortis malitia anhelitus propter compassionem pectoris, & pulmonis, & siccitatem. Et accidit dolor oris stomachi, nausea, & casus appetitus, propter compassionem stomachi, & permistio rationis, vigiliæ, vel subet propter vicinitatem, & colligantiam cerebri, & magnitudo splenis, & quandoque accidit dispositio, sicut hydropisis, propter compositionem splenis, & hepatis colligantiam ex vicinitate longinqua, quod est, quia antecedit corporis mollificatio, tepor, & debilitas ipsius, in qua stat, vt non loquatur, nec sentiat, & accidit, vt plurimum pasticia. Et aliquando bothor subalbida, & rubea, & liuida, quas papulas vocat vulgus, si in toto corpore sit diffusa & apostemata mala, & fraudolenta; & quandoque est velocis apparitionis, & velocis occultationis. Et ex signis eius tria sunt, quæ sumuntur ex exeuntibus, quod est, quia egestio est lenis, non naturalis, quia spumosa, fœtida, & liquefacta, & vnctuosa, & quandoque est melancholica, & accidit quandoque fluxus ventris cholericus, & aliorum humorum, & multoties euomit patiens melancholiam, & choleram post illam. Et vrina est aquosa, vel cholerica, vel melancholica in principio, & in processu sana, & sudor si adsit, est fœtidus. Et sunt plurimum, quæ emittuntur fœtida, & corrupta.

De cura.

Cura. Medicatio conueniens huic feb. sicut, & alijs pestilentialibus morbis est secundum duplicem modũ scilicet præseruatiuum, & curatiuum. Cum enim earũ dispositio duobus modis existat, quia aut putredo eius existit confirmata in corde, & tunc simpliciter est mortalis, aut nondum est confirmata, sed est in via, vt confirmetur, & proprie, quia pestilentia non cessat imprimere, & dispositio corporis sit apta recipere, quo casu est possibilis cura, vt superius dictum est. Et quidem cura conueniens morbo existente in fieri dicitur esse commista ex causa curatiua, & præuisiua. Et Gal. ostendit pro tanto, quòd medicatio conueniens, & completa huic feb. oportet, quòd sit secundum duplicem modum curatiuum, & præuisiuum, maxime cum malitia pestilentiæ tam grandis sit vehementis impressionis, quòd dominij rerum necessariarum superexcedit impressionem, vt Galen. dixit, Oportet ergo curando impressionem eius, seu morbum impressum ab ea, insimul prẽuidere periculum impressionis ipsius, ne ad terminum confirmationis attingat. Inquit enim Hippocr. nonne illius est, vt futurum periculum omnino prohibeat, vel vt saltem competenti adminiculo tolerabilius fiat?

1. de diff. feb. cap. 4.

Vt ergo vtrumque modum comprehẽdamus simul, scias, quòd medicatio talium febrium in quatuor rebus cõsistit. In abscissione causæ, alteratione febrilis dyscrasiæ, in regimine cibi, & potus, & aliarum rerum non naturalium, & in accidentium correctione. Abscissio causæ est primitiuæ, antecedentis, & coniunctæ. Primitiuæ abscissio, & antecedentis ad modum præuisionis pertingit. Completur autem dupliciter cum his, quæ auferunt causam primitiuam, & aerem pestilentem primo, secundo vero cum his, quæ abscindunt causam antecedẽtem, & corporis dispositionem. Causæ primitiuæ aeris pestilentis dupliciter fit ablatio. Vno modo mutatione patientis de regione in regionem, vel de ciuitate in ciuitatem (si possibile est) & proprie si ex formis cœli proueniat pestilentia, cum non commode possibile sit aliter remediatio eius, nisi rectificatione corporis, & dispositionis eius amotione, ob quam non euadit omnino, cum fortis impressionis est, vel saltem vbi possibile non sit, fiat de loco in locum. Et si quidem ex causa cęlesti euenerit, mutetur à loco ad locum infirmum ciuitatis, vel domus, si vero ex causa terrestri manifesta, vel occulta, mutetur in altum. Et cum non sufficiat ad cautelam, est necessarius modus secundus. Et esi, vt corrigatur aer, & mundificetur, si est corruptus, & altererur quoque, si in qualitatem pessimam sit mutatus.

Mundificationis correctio habet compleri cum his, quæ à complexione eius habent substantiam rectificare, & depurare, & quæ à proprietate simul, & complexione. A complexione sunt solis ingressio in domum, & ignis accensio. Inquit enim Abu. ipse scilicet Sol solus est, qui rectificat aerem calefactione, & exiccatione, hoc facit multo magis ignis. Et ex illis est vinum vinosum antiquum odoriferum, cum ex eo nares, os, manus, & facies abluitur, & aliquid sorbeatur; purificat enim animam, & spiritus confortat, & contraria fugiant. Sunt quoque frigida, & ficca omnia, quæ corruptioni resistunt aspersa, vallata, & suspensa in camera, & quoquo modo locata, vt est acetum, & proptie acetosa omnia, & proprie cum aqua ros. mixta. & omnia exiccantia aeris humiditatem, atque putredinẽ. A proprietate vero sunt odorifera omnia, & aromatica similiter situata per eundem modum, & suffumigata, & odorata, bibita, & comesta. si enim corruptio vaporem emittat fętidum, qui spiritus inficiendo contristat, & deijcit, & mortificat, odorifera cum sint contraria illi, viuificant, & confortant. Sintque cordialia proportionata spiritibus virtutes nostras, & calorem innatum, qui eius est instrumentum, cõfortantibus, cuius est superflua mundificare, & aduenicate peste, & qualitatis eius nocumentum repellere, vaporem resoluere, atque consumere materiã eius, vt Gal. dixit maxime conuenientia erunt, & propria. Et ex illis sunt frigida exiccantia, & proprie cum mutatio eius fit in pessimam qualitatẽ calidam, siue ex putredine, siue absque, vt sunt rosæ, myrti folia, sandali, & camphora. Et irrorationes cum aquis eorum mixtis cum aceto proprie, & emanationes ipsarum, & aliarum, & coriãdri, nenupharis, corticum granatorũ, pyrorum redolentium, & pomorum, cyroniorũ, & ebani. Et alchechengi, tamarisci, ribes, & similium, & hoc in sanis, & febriẽtibus proprie. Et ex illis sunt calida, & ficca, & proprie cũ alteratio sit in pessimam qualitatem frigidam, vt sunt ex simplicibus, xyloaloes crudum, thus, ambra, muscus, costum dulce, styrax, & sandaracha. asa. garyo. mastix, & gluten albotin, ladanũ, mel, & crocus, iunipẽrus, & cypressus, cyperum, & schæ-

& schænanthus,fauina,acorus, & gallia, amygda. amaræ,pulegium,origanum,& laurus proprie. Et ex appropriatis sunt poma, citri flores,& folia eius, & quæ illius sunt generis,vt limones magni,& parui,quoniam rectificare habent corruptionem aeris,sicut dixit Abu. Et ex illis sunt composita ex istis, & similia,& hoc in sanis,& algoratis non calefactis,& febrientibus.

Secunda completur cum his,quæ abscindunt causam antecedentem, & corporis dispositionem. Causam antecedentem, vt humorum est repletio cacochymorum, sicut euacuatio cum phlebotomia, si cum peccato sanguinis fuerit, vel pharmacia si absque. Et cum clysteribus vomitiuis, & digestiuis, proprie cum syrupo acetoso, & euacuationibus cum medicinis alijs sudorem,ac vrinam prouocantibus. Et diæta sicca,& extenuatiua in omnibus, quam infra Christo duce dicemus. Corporis dispositionem abscindunt rarefactiua, & aperitiua maxime,quæ reddunt corpus bene transpirabile,spiritus, & humores, ne incidant in putredinem ab intranspiratione venti, quæ est maxime causa putredinis secundum Gal. Et ex illis est vsus acetosorum in cibis, & potibus, quæ infra dicentur, & aceti proprie, cum resistant proprie corruptioni. Inquit enim Abuh. acero autem in cibo,& potu vti, est à nocumento ipsius assicuratio, & hoc in sanis, & ægris, & febrientibus, ac patientibus ex corruptione proprie, præseruat enim sanos à pestilentia omni, & ægros, qui ab ea sunt capti, ne procedat vltetius impressio eius. Et ex illis sunt composita, quæ habent prohibere putredinem, vt est mithridatum, theriaca. Et ex parte confectio ex aloe, croco, & myrrha,ana æqualium partium, cum ex ea sumatur quaque die circiter drach.j. & salis vsus commendatur, quod sitim non proueeet,& hoc in sanis,& patientibus ex frigida qualitate, & corruptione quandoque. Abscissio causæ coniunctæ, & humorum putredinis pertinet ad modum curationis, eo quod pestilentia iam impressit,& corrupit humores corporis, à quibus morbus pestilens,& feb. dependet. cui proprie curatio competit. Completur autem cum prædictis reddentibus corpus, & humores bene transpirabiles. Et cum his,quæ corruptionem, seu putredinem habent mundificare à complexione,& à proprietate. Ex quibus sunt simplicia,& composita,dicta supra in cura feb. sanguinis ex putredine,vt cinnamomum,xyloaloe,& similia. Et ex compositis mel ros. & hiera picra proprie,quæ ex sanguine ducere habet humores putrescibiles, & alia similia superius dicta ex digestiuis,& solutiuis, vt syrupo acetoso, agarico,& huiusmodi. Alteratio febrilis dyscrasiæ completur cum rectificantibus aeris putredinem,& caliditatem,& cum medicinis frigidis cordialibus, cum principaliter cor patiatur ministratis interius, & exterius secundum omnem modum,qui ex dictis in cura generali febrium, & causonis possunt assumi. Et ex appropriatis simplicibus his febribus, est lutum armenum, plures enim iam sanati sunt ex pestilentia magna propter consuetudinem bibendi ipsum in vino subtili, vt deferat ipsum ad cor, sed sit mixtum cum aqua ros. propter febrem.

Maximum aceti inuasticum.

Diæta. Carnes.

Regiminis,& diætæ ordinatio in cibis, & potibus, & alijs est,vt cibus eorum sit exiccatiuus in sanis,& ægris omnibus. Qualia sunt ex granis hordeaceum,& ex carnibus perdicum, & auium paruarum montanarum,præparatis cum aceto,& cappares cum eo,& similes. Et si

1.apho.1. Hippocr. in aphorism. dixit. Humidæ diætæ omnibus febricitantibus conferunt,& non siccæ.dic quòd hoc intelligere oportet gratia exiccationis humiditatis superfluæ,& aquosæ humorum putrefieri aptæ,non naturalis ipsorum spirituum,& membrorum, quã oportet diæta cibi,& potus humida naturaliter conseruare, & restaurare ex eis virtutem. Inquit enim Gal. vt virtus,& non morbus nutriatur,diætantur infirmi. Præmittantur autem lenientia. sint vero ex acetosis in febrientibus,& sanis etiam, & proprie vbi mutatio sit aeris in putredinẽ, vel in pessimam qualitatem calidam: qualia sunt ex herbis,vt acetosa, alleluia, andacocha, chrysolocanna, atriplices,bliti,portulaca,& betæ. Et ex fructibus,vt limones,& citri,acetositas acrestæ,pruna, ribes,acraneæ, zarur,poma acria, & maciana,mora mediocriter matura, sumach,granata, acria, & muza, & similia. sint autem in pauca quantitate sumpta, & sæpe,nisi aliquod impediat accidens. Corruptioni autem necessaria est restauratio cum temperamento dixit Galen. Sintque rectificata cum aromatibus,& cordialibus dictis supra in corde, quoniam ex pestilentia sunt infecta. sint quoque alijs conditionibus,vt supra dictum est, discussa,& electa. Potus similiter ex frigidis,& acetosis dictis, & proprie ex aqua hordei frigida cum succis acrium prædictorum, & proprie granatorum,vel aceto simplici: sint autem in quantitate multa,ne sua paucitate inflamment,& sitim augeant. quare attrahendi aerem necessitas augmentetur,si non fuerit quod prohibeat. Et si indigeat vino,sit album, acerbum, & conuenienter mixtum, prout feb. exigit,& tolerat dispositio stomachi. Quiescant vero in firmi, & dormiant, & non moueantur omnino, neque sani nisi temperate non superflue, nec attrahendi aerem necessitas augeatur,& dormiant parum.& vigilent magis, vt caliditas interius extrahatur, non intus inflammata longitudine somni amplius intendatur, inaniantur superflua,& exiccentur humida,& aquosa,& cruda, quæ inficiendo sanguinem ad putrefactionem disponũt, & impleantur iuuantibus, prout virtus, & dispositio corporis exigit,atque morbi. Et cõfortetur verbis,& cõfortantibus citæ liberationis, & sonis,cãtilenis, & ludis, quibus animus suus lętetur. Inquit enim Abu. Ex cognitis medicaminibus est stare cũ his,à quibus delectatur.

Fructus.

Potus.

Manus.

2.apho.10.

7.de diff. feb.8.

Correctio vero accidentium completur cum his,quę vnicuique ipsorum conueniunt,vt inquietudo, & angustia corrigatur cum fricationibus, fomentis, & calefactionibus extremorum, & maxime si frigida sint, & ex alijs dictis supra in ephemeris, quæ ad exteriora trahunt calorem. Siccitas vero oris,& linguę,atque nigredo corrigatur, vt supra in capitulo generalis curationis est dictum. Et bothor eius cum aqua maluæ, lilij, & inunctione ex axungia gallinæ, vel oleo amygdalino. & Alchola eius corrigatur cum ablutione ex aceto, vel cum aqua geleniabin, vel foliorum linguę arietis,deinde cum rob mori, myrtæ, lentisci, & masticatione. & similiter Debilitas, Tremor,& Pulsus cordis,& syncopis cum cibus corrigatur potibus, & medicinis hic supradictis,& in cura cordis. Nausea vero,& casus appetitus,cum medicinis confortantibus stomachum intus, & extra, & per omnem modum supra in cura stomachi dictis,& cum cibatione, & confortatione illorum supra cibum. Et causam dixit Abuh. quoniam plurimi eorum,qui viriliter agunt,comeduntque violenter,saluantur,et viuũt, vt intelligat viriliter secundum virtutis potentiam digerentis,& violenter secundum corporis indigentiam vt quia parum,& sæpe comedant, vt est dictum: & sic sustenteretur non refocillerur. non pura enim corpora quanto magis nutries, tanto magis lædes pura. Hipp. Oportet autem cibum esse delectabilem, restauratiuum spirituum proprie,& confortatiuum cordis, alterando,& confortando complexionem eorum, quæ principaliter fuit corrupta, non substantia, quia tunc non remaneret vita. vita enim est in spiritu, vt in radice, dixit Abuh. qua destructa per corruptionem vita cessabit, & proprie si corrupta sit totaliter. Dixit enim Gal. Mors non accidit nisi per intemperamentum complexionis cordis, talis autem est ex prædictis carnibus, & vinis, & alijs cordialibus supradictis in corde. Spasmatis vero,& alcuzez cum inunctionibus ex oleis humectantibus,vt ex vio. & amygdal. dulc. Et similiter rusus sicca,& malitia anhelitus cum retentione in ore humectantium, vt diadragacan. cum seminibus communibus,penidijs,rob viola, cum aqua iuiubarum,hordeacea, & similibus. Permistio vero rationis,vigilię,et iubeth,sicut in capitulis proprijs dictum est. Et similiter magnitudo splenis,& debilitas,in qua stat, nec loquitur, nec mouetur, nec sentit, corrigatur vt stupor; congelationis enim accidentia,

Stupor 3.c. tia, & ſtuporis eadem fiunt, vnde Galenus, ſtupor eſt cum æger nõ ſentit, nec mouetur, nec loquitur, ſed oculis apertis tanquam timidus tacet. Papulæ vero cum rectificatione putredinis corrigantur, prout eſt dictum. Et ſimiliter vomitus, & fluxus, prout ſuperius eſt dictũ.

Ciuiſti quod variolæ, paſticium, & morbilli, ex genere ſunt peſtilentioſorum morborum, & apoſtematum *paruorum, quia bothor. Et quod eorum cauſa exterior, ſeu euentus eſt plurimum in temporibus humidis, & calidis valde, & proprie in vere, & autumno, cum natura eorum in auſtrinam fuerit permutata, & in alijs conſimilibus circumſtãtijs, in contrarijs quoque ratius.

*paruorũ.

Cauſa. Et cauſa interior eſt duplex, materialis, & efficiens. Materialis eſt repletio ſanguinis, ſeu corporis plethoria. Efficiens eſt mutatio aeris non in putredinem ſuæ ſubſtantiæ magnam, ſed potius in qualitatem peſſimam calidã valde, ac humidam ſupradictam. Cum enim aer, & proprie ſupradictorum temporum fuerit, ſic mutatus, attingatque corpus repletum ſanguine, in eo ebullitionem, & turbationem inducit, & quandoque putredinẽ accendentem ſynocham plurimum inflammatiuam, quãdoque putredinem, in qua craſſum, & ſubtile; quod cum exiſtit in eo, ſiue ſit à generatione ex menſtruis reſeruatis in venis, & poris, ſiue ex malis nutrientibus prouocatum, ſequeſtratur à puro eius. Quemadmodum eſt videre in vinis nouis ebulliẽtibus ex caliditate propria, & maxime exteriori, reſeruata in eis, in quibus fex, & ſpuma ſequeſtratur ab eis, vt ſuperflua illis remanentibus depuraris. Cumque talia ſequeſtrata naturæ beneficio quodammodo critico expellantur de venis, & ſanguine, effundẽtur per vniuerſa conſimilia membra corporis occulta, & manifeſta, & pro parte ad cutem, auxilio qualitatis aeris attrahentis ad ipſam, & ex craſſo ſanguinis in ea ſecundum vniuerſum eius diffuſo, & in illis etiam membris ex eo, vt in velaminibus, & neruis collectio fiat, generabuntur in eis variolæ, & ex ſubtili cholerico, & ſpumoſo morbilli, & ex parte alia, ſi quæ corrupta ſit in cute paſticium. Et quod nutrientia, quæ talem ſanguinem generare habent, & facere incidere in variolas, ſunt generaliter calida, & humida, & proprie vuæ rarificant ſubſtantiam ſanguinis, & eum faciunt ebullire, & proprie cum adminiſtrantur ſupra ea cibi, & medicinæ calefacientes, ſicut lac camelarum, & equarum, & proprie cum multum ex eo ſumptum fuerit, & inuetum, & ſuper ipſum bibunt vinum plurimum, & medicinas calidas ex ſpeciebus, vt electaria, tragena, & ſimilia.

Et quidem diuerſificantur variolæ, ratione ſubſtantiæ, ratione coloris, ratione quantitatis, ratione loci, ratione exitus, ratione finis, & terminationis. Ratione ſubſtantiæ, nam quædam ſunt duræ, & viſcoſæ: quædam teneræ, & molles. Ratione coloris, nam quædam ſunt de eis rubeæ, citrinæ, albæ, & de eis ſunt virides, & de eis ſunt violatæ, & de eis ſunt declinantes ad rubedinem. Ratione quantitatis continuæ, ſcilicet & diſcretæ. Continuæ, nam de eis quædam ſunt magnæ, latæ, & conjunctæ, ita quod vna ingrediatur aliam, & de eis ſunt paruæ rotundæ, & diſtinctæ. Diſcretæ, nã de eis ſunt multæ, & paucæ. Ratione loci, nam de eis ſunt, quæ ſunt plus in capite, facie, pectore, & ventre, & de eis ſunt, quæ fiunt in extremitatibus magis. Ratione exitus, nam de eis ſunt, quæ ſunt velocis *apertionis, & exitus, & de eis ſunt, quæ tardæ, & de eis ſunt, quę ſunt diuerſæ, nam nunc apparent, nunc occultantur, nunc ſunt vnius coloris, nunc apparent alterius. Et de eis ſunt, quæ ſemel exeunt, & apparent, & quæ apparent bis, & de eis ſunt, quæ apparent, & exeunt in prima ætate, quædam in ſecunda, vt in iuuentute; quædam in prima ſenectute, licet parum. Ratione accidentium, nam de eis, & morbillis ſunt, quæ ſunt cum leui febre, & quæ cum forti. Et de eis ſunt quas feb. antecedit, & de eis ſunt, quas feb. ſequitur. Et de eis ſunt, quæ ſunt cum accidentibus bonis, & fortitudine virtutis, & appetitus bonitate, & anhelitus facilitate, & vocis, & abſque ſiti magna, & anguſta, & continua. Et cum pulſu forti, & vrina ſanguinea, etiam rubea, & abſque dolore gutturis. Et de eis ſunt, quæ ſunt cum accidentibus prauis, contrarijs dictis, & proprie, & maxime ſi fuerint cum malitia anhelitus, & anguſtia, raucedine vocis, & ſyncopi, & extremorum frigiditate, qm̃ ſunt ex deteriorib. ſignis. Ratione finis, & terminationis, nam quædam ſunt, quæ reſoluuntur, quædam quæ maturantur, & emittunt ſaniẽ, & faciunt cruſtam, & cadunt, & de eis ſunt, quæ vlcerant, de eis ſunt, quæ dimittunt concauitates vlcerũ, & veſtigia, & quædam cito, & quædam tarde. Et ex eis ſunt, quæ deliteſcunt, & occultantur. Et quædam permutantur ad phlegmonem, & ſare. Ex quibus omnibus iudicia habes, nam quæ in principio ſunt molles, & teneræ, & in principio apparitionis ſunt rubei coloris ad modum phlegmonis, deinde dealbantur, & ſaniantur nec variantur in colore. Et quæ ſunt paruæ, & rotundæ diſtinctæ, non multæ. Et quæ ex eis ſunt in extremitatib. magis, & paucæ in facie, nec in oculis, naribus, ore, & gutture. Et quæ ſunt velocis apertionis, exituſque continui, nec occultantur. Et quę ſemel apparent, & in prima ætate infantiæ, vel pueritiæ. Et quæ ſunt non cum prauis accidentibus, ſimiliter morbilli. Et quę cum leui febre, & antecedit feb. eos, & cum apertione ipſorum minuitur, & ſunt cum virtutis conſtantia, & bonitate appetitus, & cum bonitate anhelitus, & facilitate vocis, abſque ſiti, & anguſtia, vel magna, & continua; & pulſu, & vrina dictis; & abſque aliquo alio accidente malo. ſunt bonæ, in quibus ſalutis fiducia expectatur. Significant enim materiæ bonitatem cum ſubtilitate, & obedientia ad naturam, & naturæ ipſius potentiã innocentibus expellendis. Quæ vero ex eis fuerint cum contrarijs, vt quia ſunt puræ, & viſcoſæ, & citrini coloris, vel violacei, vel declinantis ad nigredinem, vel varij coloris, & ſunt magis latæ, & coniunctæ, quarum vna ingreditur alteram, multæque ſunt in capite, facie, & proprie in oculis, naribus, & gutture. Et quæ ſunt tardæ *apertionis, & exitus, & diuerſi; quia nunc apparent, nũc deliteſcunt, & occultantur. quæ pluries eueniunt in ſecunda, vel tertia ætate, ſunt malæ omnes; Oſtendunt enim materiam malam, craſſam, viſcoſam, diuerſam, & multum naturę rebellem, & ipſam defectam, ſi ſint cum accidentibus malis, quia feb. ex eis non minuitur, immo augetur, & quandoque ſuccedit. Et quæ ſunt cum malitia anhelitus, & anguſtia eius, & vocis aſperitate, grauedine multa, & cum ſiti, & anguſtia eius magna, & continua inquietudine, cum debilitate virtutis proprie, caſu appetitus, quia cum ſyncopi, & frigiditate extremorum, & pulſu interfecto, & vrina quaſi nigra, & fluxu ventris cum raſura, ſanguineo, vel lotiuo, ſiue variolæ ſint, ſiue morbilli, peſſimæ ſunt, & mortis ſignificatiuæ ſecundum magis, & minus propinquæ.

Prognoſti. ca.

* apparitionis.

* apparitionis.

Signa earum variolarum, quædam ſunt communia eis, et morbillis, quorum quædam ſunt prognoſtica, quędam demonſtratiua, & quædam rememoratiua, quædam vero diſtinctiua inter variolas, & morbillos. Prognoſtica antecedentia illos, & morbillos præcedẽtia eos, ſunt ſigna plethoriæ, & ſanguinis repletionis conturbati non minoratæ more ſolito ſuperius dicto in ſynocha. Et ſunt dolor dorſi, pruritus in naſo cum rubore, & in facie, & in oculis, & lachrymæ cum inflatione, & timor in ſomno, & phantaſiarum rubearum viſio, grauitas cum punctione in membris corporis, multitudo alicum, & ſaltuum cum conſtrictione anhelitus, raucedo vocis, & craſſities ſputi, & grauitas capitis cum dolore, & calefactio oris cum exiccatione, & ſiti; anguſtia, & inquietudo, dolor in gutture, & tremor pedum apud reſupinationem, & declinationem ad ipſam, & cum his febris concluſa.

Signa vero demonſtratiua, & oſtendentia ipſas, & in præſenti apparentia ſunt, quoniam cum incipiunt apparere, faciunt accidere pruritum, deinde apparent res ficut capita acuum in cute, & deinde ſicut mordicationes pulicum; deinde augentur, & fiunt ſimiles milio, egrediuntur cum totalitate ſua, deinde replentur ſanie,

& proprie variolæ, deinde exiccantur,& cadunt. Morbilli vero resoluuntur,& euanescũt Rememoratiua sunt concatitates remanẽtes in membris,& eorum vestigia, & proprie variolarum, & quandoque dimittunt cęcitatem,& in naribus vlcera. Morbilli vero non dimittunt infectiones,neque vestigia,cum materia eorũ sit apta resolui,& proinde non sunt eorum signa rememoratiua.

Signa vero distinctiua inter variolas, & morbillos multipliciter sumi habent,ex materia,& ex parte* apertionis ex forma,& quantitate,ex situ,& cum communicantibus eorundem. Ex materia quidem,nam generatio variolarum est propter multitudinem sanguinis crassi, & corrupti,& proinde dolor,& grauedo in dorso maior propter venam magnam exinde tensam in eo, quam replet sanguinis multitudo. Generatio vero morbillorum est propter vehementem malitiam sanguinis corrupti, vel non corrupti,quia cholerici subtilis, & acuti,& pauci; & proinde inflammatio,& feb. æstuatio est in eis. Ex parte* apertionis,& exitus,nam morbillus egreditur subito secundum plurimum; variolæ vero aliquid post aliquid,vt est dictum. Ex forma,& quantitate. nam variolæ sunt eminentes,rotundæ,vel latæ,& magnæ in quantitate, Morbilli vero sunt non eminentes,vt pertranseãt cutem, & in ea faciant eminentiam; sed sunt diffusi in cute,& sunt sicut puncturæ,& paruę quantitatis. Et situ, nam sunt in superioribus membris magis morbilli,quã variolæ,licet in oculis accidant minus,& tamen lachrymæ sunt eis plures. Ex accidentibus,quoniam angustia, inquietudo,& inflammatio fortior est,quam in variolis in ipsis morbillis,vt dictum est.

a apparitionũ.

b apparitionũ.

De cura variolarum.

In cura variolarum,& morbillorum duplex est regimen,commune scilicet,& proprium. Cõmune vtriusq; in tribus rebus consistit. In abscissione causæ, in ordinatione regiminis, & accidentium correctione. Causæ abscissio completur cum eius minoratione, adæquatione,& habilitatione ipsius ad expulsionem velocem, & facilem, cuius minoratio locum habet, cum incipiunt apparere. & fit phlebotomia de vena magna, & nigra in variolis,& basilica in morbillis, si virtus ætasque consenserit: si vero non,aperiantur venæ nasi, quæ proportionatur fluxui sanguinis narium,quo iuuantur. prouocetur ergo si natura ipsum non fecerit post phlebotomiã basilicæ si expediet,& virtus toleret, vt quia sanguis narium,quo iuuantur prouocatus ad partes superiores appareat rapi ex dolore capitis;grauedine gutturis,& similibus; præseruat enim eos à nocumento ipsorum diminuendo,& euacuando materiam: fiat autem donec perfecte euacuetur quod abundat. Quod si non fiat complete euacuatio,præmittatque phlebotomia,cum sit maximum auxilium proprium,& necessarium timetur supra infirmum corruptio extremitatum,forte suffocatio,nisi natura aliqua sanguinis euacuatione succurrat. Tempus autem phlebotomiæ est vsque ad quartam,vel infra. In quarta enim natura talem materiam sanguineam synochæ complete consueuit ad cutem expellere. Si ergo prędictis phlebotomijs materiam ipsarum educentibus nõ cessant variolæ,& morbilli procedere, sed stãt,& exeunt magis,phlebotomia vlterius non intendetur, nisi repletionis magnæ signa perdurent. Conuertit enim materiã ad cutem,quam natura reddere videtur intenta,ideoque non est impedienda. Quod equidem innuit Hipp. & hoc maxime cum conuertit de exterioribus,& vilibus ad interiora,& nobilia membra.

Documentum.

In sanguine subtili.

Adæquatio ipsius sit in principio, quia subtilis sit,& cholericus sanguis, vel quia cholera dominatur in eo, et proprie in morbillis cum stypticis infrigidantibus,& inspissantibus ipsum prohibentibus ebullitionem. qualia sunt simplicia,& composita ex medicinis. Et ex simplicibus sunt iuiubæ,dactyli immaturi,lentes excorticatæ, vel in duplici aqua coctæ integræ, acrestа, lacca ablura,ribes,tragacãthi,sorba,& dactyli sylueſtres immaturi,pyra,& rob ipsorum, & aqua fructuum frigidorũ, vt aranciorum,limonum,pomorum acetosorum, chrysomilla immatura,& mora celsi,manna,& similia supra in synocha dicta,& composita ex eis,quæ (Deo dante) dicentur. Deinde cum lenificantibus, & educentibus eam cum lenificatione subtili, vt sunt tamarindi proprie, & cum additione siracost, si fuerit inobediens; aut infusio prunorum,& aliorum absque omni attractione,& compressione,ne ad interiora conuertant* naturam. Et proinde clysteres prohibentur,cum conuertant interius materiam inquantum tales, nisi fuerint lenitiui valde, & natura multum fuerit constipata.

** materiã.*

Si vero sanguis fuerit crassus, & in variolis proprie, adæquatio fieri cum subtiliantibus, & aperientibus oppilationes,& facientibus ebullitionẽ in sanguine absque multa caliditate,vt semen anisi,fœniculi,ana cum zuccharo aut aqua eorum, & decoctio radicum eorum, & odoratio croci est de illis.

In sanguinẽ.

Si vero aliquo humore infectus sit scilicet phlegmatico,vel melancholico mundificetur ab eo. Et si turbidus clarificetur cum medicinis lenientibus, dictis supra in cura synochæ de putredine, & in antidotario nostro; hæc enim adæquando materiam incitant ad egressionẽ ad exteriora. Et cum prætierit principium* aperitionis,& prodierit, & præcesserit euacuatio multitudinis, vt post septimum, maxime competunt. Quo tempore prætermissis omnibus euacuantibus adæquantibus, inspissantibus,stypticis,interius, & exterius approximandis,ne detineant,& conuertant materiam intus,oportet habilitare naturam,& incitare ad exitum, & trahere ad exteriora. Fiat autem illud cum calefactione aeris, cum coopertura ex indumentis,& proprie rubeis. Et his quæ faciunt sudare cum caliditate,vbi cum exitu eorum non inueniatur* alienatio,immo caliditas remaneat inflammata, & lingua fortiter nigra; tunc enim caue ne calefacias; fortasis enim ex ea accidet angustia,& syncopis. nam tunc erit necessarium redire ad odorandum rosas, sandalos, camphoram. Et si ex his non fiet excusatio, quin apponatur aeri frigido,& vento, ne propter angustiam extinguatur, fiat illud paulatim. Et similiter quando iuuatur cum calefactione, & dimiseris frigida, & cum habentibus proprietatem ad expellendum materiam,sanguinem ad cutem,vt sunt caricæ,& proprie albæ,citrinæ,& decoctiones earum. Et cum eo quod habet sanguinem mouere ad exteriora, vt aspectus rerum rubearum. Vnde Abuhali ait. Mouet enim sanguinem res intueri rubeas. Oportet quoque vt alienentur omnia soluentia ventrem, nisi prædicta, quia de consuetudine huius ægritudinis est,vt in processu faciat accidere *diariam; & proprie cum materia retinet vt,& non egreditur. & proinde dandum est excorticatas lentes,& alienanda sunt omnia frigida interius,vt aqua frigida,& huiusmodi exterius ex aere,& vento, & proprie in hyeme, & omnia olea cum sint viscosa, & poros oppilent. Et omnia ex emplastris, ceratis, & epithematibus supra ventrem. Est enim ex eis timor constrictionis materiæ, & ne accidat fluxus ventris malus, & sanguinis mictus.

** alienatio.*

Documentum.

** diarrhœã.*

Ordinatio vero regiminis cibi, & potus,sit in principio* apertionis cum his, quæ confortare habent cum extinctione absque constrictione naturæ, quæ supra in pestilentiali feb. sunt dicta. Et cum inspissantibus sanguinem ex iuiubis,& cum lenientibus ventrem,ex prunis,chrysomillis,& moris mediocriter maturis,& cibo facto ex cucurbita,citrulis, & melonibus,& succo ptisanæ,& amylo. Et potu aquæ ptisanæ, vel aquæ frigidæ cum iuleb violato,& similibus. Et in processu cum procedere, & exire non cessant. & minuitur feb. cum confortantibus,ex carnibus,& ouis,& alijs,quæ sunt in cura pestilentiali dicta supra. Et ex fructibus, & proprie ex caricis,passulis,enucleatis, & dactylis maturis,& huiusmodi,& cum vino rubeo competenter lymphato, proprie cum febrem apparet lentescere.

** apparitionũ.*

Correctio autem accidentium in duobus consistit, in remediatione accidentium prauorum prædictorum, & in præseruatione quorundam membrorum, in quibus consueuerunt imprimere maxime talia nocumenta,&

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0812-5 DFG

ra,& proprie vlcera; quæ cum impressa fuerint,nec sint A media remediabilia,timorem mortis portendunt. Si ergo feb. in earum apertione in processu non minuatur, sed augeatur magis, extinctiua ministrentur, paulatim dimittis calidis,vt est dictum, & interius, & non exterius,& magis apud eorum processum ad extra. Et si quidem cessauerit ab egressione eorum, redieritque, oportet vt redeas ad euacuationem sanguinis, & adæquationem ipsius cum frigidis extinguentibus supra. Est enim signum regenerationis calidi, & acuti,qui nisi euacuetur,& obtundatur cum hoc,quòd feb. accendit,rapi cõsueuit ad caput, & facere phlegmonem; & quandoque declinare ad spiritualia, & subito suffocare infirmos, *Attendũ.* quorum aliquos vidimus liberatos. Et Ducissam Calabriæ, quibus phlebotomia ex venis hæmorrhoidalibus magna fuit illico ministrata. Et aliquos mortuos,quibus ipsa fuit omissa, vel tardius celebrata. tali etiã phlebotomia cum mundificationibus humorum in sanguine dominantium,& calefactionibus corrigetur magni- *& calorum.* tudo, & multitudo ipsarum, varietas & calorum, & exitus,atque tarditas.Reliquis vero accidentibus alijs prouidendum,sicut supra in cap.generalis curationis est dictum de ephemeris,& de pestilentiali. In quorum omnium curatione nocumenta impressa in membris,quorum sunt,vt puta inflammationem multam siccitatem exasperantem, & proprie vlcera oportet attendere, & cum mundificantibus primo, & deinde cum glutinatiuis illis appropriatis simul cum alterantibus,& alijs ibi dictis; oportet ergo corrigere. Membra vero quæ à nocumento earum præseruare oportet,sunt oculi,superiores partes narium,guttur,pulmo,& inteſtina; hæc enim membra ex euentu earum in eis plurimum grauius vlcerantur, ex quo oculus fortasse destruitur, & accidit in eis albugo. Et gutturi accidit prefocatio. Et si in meri cuenerit, accidet transglutiendi difficultas, & fortassis accidet illic corrosio pernitiosa. Et si in superioribus partibus narium, accidet constrictio meatus odoratus. Et si in pulmone, accidet cõstrictio anhelitus vehemẽs. C Et cum vlceratur, fortasse facit deuenire in phthisim. Et si in inteſtinis, faciet accidere dysenteriã, & egestionem sanguineam: quibus succurrere est difficile,& forte impossibile. Præuidendum ergo est,ne illis accidat, *Defensiua oculorum. & aliorum membr.* seu eueniat. Oculis quidem in prima die cum alchohol facto ex almuri solo, quod est proprium; secunda vero cum eo nutrito in aqua coriandri,vel aqua ros. in qua resederint sumach,& camphora, aqua sumach posita in ea camphora; & succus pulpæ granatorũ est bonus etiam in principio,& aqua ros.cum antimonio. Si vero appareant non obstantibus illis, tunc facere alchohol ex naphtha alba bonum est valde, & similiter collyrium album. Et si vlcera fiant in eis, sarcocollam nutritam in lacte apponas. Et siccum radicum chelidoniæ rubeæ cum lapide hæmatitis,quod est proprium, & expertum per nos. Oleum vero de fisticis, & non de oliuis, cum mordeat oculos,sicut dixit Gal. est de his,quibus vtũtur mulieres in regione nostra post variolas, ostendit euen- D tum nocumenti in oculo;eradicat enim caliginem si remanserit,& rectificat oculum. & similiter memithe,& succus eius,cum antimonio. Sed superiores partes nariũ cum epithemate,& memithe,sandalis,& rob acrestæ,& aceto. Et odorare acetum solũ est vehemẽtis iuuamenti. Guttur vero cum suctione granatorum in eius principio,suctione mororum,& gargarizatione cum rob eorum; & proprie quando conqueritur de dolore in eis. & tunc oportet,vt lambat de rob earum aliquid post aliqd. Pulmonem cum rob ex lẽtibus, leue cum semine papaueris,& diadragacanthi. Et inteſtina oportet,vt præleruentur post inceptionem cum stypticis dictis sumptis, & iniectis. Et cum incipit solutio ventris,curetur cum troch.de spodio,& ribes,& troch.de semine acetosæ.

Regimen proprium variolarum,& morbillorum est, quod vnicuique eorum proprie conuenit. Et est,quòd cum communicent in prædicto,inter se differunt quantum ad duo. Primo quantum ad prædictum regimen non in specie, sed potius in quanto. Euacuatio enim cum phlebotomia maior, & citior variolis est conueniens,extinctio minor,& diæta tenuior. Morbillis vero adæquatio cum frigidis extinctiuis, & inspissantibus,& mundificantibus choleram,& sanguinem,& dieta tenui minus. Secundo quantum ad particulares operationes exercendas,quæ sunt variolis opportunæ,& nõ morbillis. Et sunt quod est,quia cum egressæ fuerint cum complemento variolæ,& appareat in eis maturatio perfecta. Aut enim est perfecta causa doloris, & apostematis,vt quia pertranserint septimum,nec exiccentur,nec resoluantur: tunc necessarium est, vt aperiantur cum acu de auro,& auferatur earum humiditas cum coto, & proprie cum sunt magnæ. Quod si tardetur earum maturatio,quia non fit facta in septimo, & completa in nono: tunc oportet, vt iuuetur cum exhibitione dactylorum pinguium,passularum, & caricarum in aqua ipsarum cum euaporatione vaporis aquæ decoctionis fœnugræ, semin.lini,maluæ,bismaluæ,& radice lilij.

B Cum autem apertæ fuerint,& remaneat in eis humiditas multa, oportet vt saliantur, & fumigentur, & etiã cum non apertæ sint, nec patiatur ægrotans aperiri,& eas volueris resoluere, & exiccare. fit autem salitio cum aqua salis,in qua virtus croci est,linita super eas,desuper aspergatur sal puluerizatum cum camphora. Suffumigatio fit cum tamarisco,& sandaracha,& cortice thuris, non cum frigidis, ne recludant materiam. Et similiter cum myrta suffumigatio est conueniens,& proprie cum sit vehementis humiditatis. Et dormire,& iacere in lecto,in quo sit aspersa farina hordei, milij, panici,vel fabarum,& culcitra cum folijs cypressi est bona.

Cum ergo incipiunt exiccari, oportet vt linias super eas ex medicinis prædictis cum virtute croci. Et cum vlcerant variolæ profunditate, & acuitate suæ materiæ, confert vnguẽtum album,& proprie commixtum cum aliquantulo camphoræ, rasura radicis cannæ cum aqua ros.venarum arboris salicis,aut arboris azarur. Et quan- C doque confert vnguẽtum de ceruſa, lithargyrum,& vnguentum rubeum. Et cum aperiuntur,& faciunt crustã in cute,vel naso,confert vnguentum factum ex oleo duro ros.& virtute ceruſæ,& cadmiæ, & ceratum ex adipe gallinæ cum cera. Et cum ceciderit crusta,liniantur vestigia cum aliquo oleo,vt de lentisco proprie. Et si quidem remanserint ipsa vestigia, & decolorationes, vlcerum ipsorum, cum in tertia sectione de cura vestigiorum,vlcerum loqui oporteat, hic tamen proprie loquamur de cura vestigiorum ex vlceribus variolarum.

Scias ergo,quod de eis, quæ eradicant talia vestigia, *Vestigia variolarũ eradicantia.* sunt oia abstersiua,vt radix arundinum, sarcocolla,semẽ melonis,& cortices eius siccati, risum ablutũ,aqua hordei,albumen oui,creta, & lutum, lithargyrum,zuccharum tabarzet,milium,& panicum,amygdalæ dul. & amaræ. Et de oleis oleum de lilijs,& de fisticis,& adeps asini,cum oleo ros. Et de illis,quæ sunt fortiora, est spuma maris,& lapis piperis, cosſus, ammoniacus,thus,& sapo cum baurach,& ossa antiqua adusta, semẽ raphani exiccatum,arist.lupini; hæc enim abstergunt nigredinẽ, & obscuritatem coloris cutis. Et ex rectificãtibus colorem plumbeum sunt ex oleribus, & granatis dulcibus, vitellis ouorũ sorbilium, iura galli, & phasianorum,& perdicũ impinguatis,& vinũ rubeum,& assiduatio balneationis. Et de compositis sunt (duce Christo,) quæ in- *Nota.* fra dicentur. Quod si concauitates remanserint,non replebuntur;vlcerauerunt enim interiorum cutem,& mirach,quod cum sit ex radicalibus,non restauratur.

Medicina conueniens in principio apparitionis ipsarum repercutiens, & inspissans sanguinem. ℞ lentium excorticatarum, dactylorum immaturorum, gummi, tragacanthi, bulliant in aqua pluuiali,vel rõ. & da cum vino trochiscorum cum camphora.

Confectio medicaminis facientis variolas apparentes exire, & morbillos, & alia de genere eorum exeuntiũ,& occultorum. ℞.ficuum citrinarum vnc.vij. laccæ ablutæ drach.v.lentium cum corticibus drach.iij. semi.

ani. ſęniculi, tragac. ana drach. iij. decoquantur in aqua, lib. j. s. donec remaneat pars tertia: deinde coletur, & detur ex ea; expellit enim caliditatem à partibus cordis, & prohibet pulſum eius.

Deſcriptio medicaminis cõferentis ad veſtigia variolarum, & colorem malum derelictum. ℞. oſſium adustorum, ſtercoris ouini antiqui, oſtracorum nouorum, amyli, ſem. meliſſæ, rizi abluti, cicerum, ana part. x. granorum * albem, lupinorum, coſti, ariſtolo. rotun. ana partes v. radicum arundinis ſiccæ partes xx. Fiat ex eis epithema cum aqua melonis, aut cum ſucc. cucumeris ſylueſtris, aut panis porcini, aut radice ireos, aqua hordei, vel fabarum, vel lupinorum, & liniantur ex eis membra fero. Et abluantur mane cum aqua violata, vel hordei.

Alberi.

De medicinis feb. apoſtematum. Cap. 7.

SVperius te ſcire fecimus, quod febrium quædam erãt morbus, quædam accidentia ſequentia apoſtemata vel vlcera, quę ſunt per ſe morbus. Hic etiam ſcias, quòd tales etiam febres omnis generis eſſe poſſunt. Si enim apoſtemata ſint exteriorum membrorũ, vt aſſellarum, febres fiunt ephemeræ, vt plurimum; raro vero putridę, & qualiter, & quare ſuperius dictum eſt. Si vero apoſtemata ſint interiorum membrorum, vt poſitorum in profundo, & cõcauo corporis, & maxime principalium, vel aliorum vicinorum cordi, vt pleuræ, pulmoni, & huiuſmodi è conuerſo fiet. Nam plurimum fiunt putridæ: ephemerę vero raro, & quandoque vel conſequenter hectícæ. Et cauſa eſt quoniam caliditas præter naturam procedens ab apoſtemate, vel vlcere talium membrorum vadit ad cor plurimum cum fumo putrido ab eo reſoluto, cum nõ ſit circumſcripta putredo in loco apoſtemato, ſicut in bubonibus; & non ſola, niſi raro. Quare febrem accendit, quæ diuerſificatur in continuitate, & interpolatione, ſpecie, & qualitate ſuæ eſſentiæ. In continuitate, & interpolatione quidem, ratione quantitatis cauſę, & poſitionis; cum enim apoſtema vlcus tale, quod eſt eius cauſa, ſit magnum, & propinquum cordi, vt in pleureſi, & peripneumonia, faciet febrem putridam, & continuam, eo quòd continue fumum putridum ad inflammandum mittit cordi. Nec obſtat ſi poſitio putredinis eſt extra venas, cum collectio eius in loco apoſtematis ad emittendum continue fumum ęquipolleat poſitioni in venis, cum ſit magnum, non propinquum; vt eſt apoſtema renum, vel matricis vlcus, vel veſicæ, vel propinquius non magnum, vel capſulæ cordis, vel pleuræ, & pulmonis. Sed ſi ſit cholericus facit interpolatam, eo quòd etſi talem fumum cordi emittet; non continue tamen propter diſtantiam, & paucitatem, cum conueniat quandoque reſolui in via. Si vero ſit parum, & longinquum, faciet ephemeram quandoque. Cum enim fumus ſua quantitate, licet parua, poſſit peruenire vſque ad locum cordi propinquum, licet cor non attingat caliditatem in loco illo tantam imprimere poterit, quæ cum calefaciendo attinget ſecundum continuum cor, feb. ephemeram generabit. Cumque tale apoſtema cum ſua feb. & proprie putrida prolongatur, minabitur hecticam, & ipſam accendet. Et proprie ſi membrum fuerit diſpoſitum, & apoſtema in aliquo nutritiuorum membrorum, vt in hepate, vel ſtomacho. Inquit enim Abuha. Amplius omnia apoſtemata interiorum membrorum in mirach, ventris tenuitatem efficiunt, & macredinem, cum collectionem fecerint. Efficit enim tale apoſtema tam grandem impreſſionem in diſpoſito corpore conſumendo, quòd eo reſoluto remanet exiccatio, & hectica, maxime cum pręciſione membrorum nutritiuorum, in quibus eſt, cum nequeat remitti, reſumi, & humectari. Et quod amplius eſt contingit ipſo reſoluto putridam remanere febrem propter impreſſionem putredinis in humore venarum. quare remanente cauſa conſumente procedit hecticalis conſumptio, licet cauſa primi, ſeu febris apoſtematis ſit remota, & quanto magis ſi remota non ſit, quia ſtat per apoſtema. Et enim feb. tunc erit duplex, & commixta eſt febr. quæ eſt morbus, & febr. quæ eſt accidens. In ſpecie autem ratione cauſæ apoſtematis, & materiæ, quæ cum ſit calida, erit cholerica, vel ſanguinea, vel ex eis commixta. Et ſimiliter feb. aut erit cholerica, aut ſanguinea; materia vero frigida non, niſi faciat collectionem. In qualitate vero eſſentiæ ſuæ ſcilicet caloris ratione ſuæ cauſæ, ratione membri in quo eſt, & ratione vicinitatis ad cor. Cum enim materia ſit cholerica, vel cholericæ admixta, caloris febr. acuitas eſt, vel erit maior quàm ſit ſanguinea, cumque etiam in membris ſanguineis, & arterijs vicinis, feb. fortior erit: cum vero in neruoſis, panniculoſis, & venis vicinis, erit debilior, niſi dolor exiſtat. Et quidem non enumerantur iſtæ feb. à periodis proprie vnicuique materierum, quæ effunduntur ad apoſtemata earum, vel vlcera; periodi namque earum ſecundum generationem earum in mittentibus membris propter debilitatem nutritiuæ, & fortitudinem expulſiuæ, & ſecundum attractionem ipſarum ad membra, ad quæ effunduntur materiæ per caliditatem, vel dolorem, & ſecundum receptionem earum in illis propter defectionem. Cum ergo effunduntur materiæ, accidit rigor, & deinde additur grauedo, dolor, inflammatio in loco apoſtemato, vel vlcere, & de vlceribus idem eſt iudicium cum aggregent putredinem, & proprie quæ apoſtemata dicta ſequuntur.

Sed dices numquid feb. vlcerum, putrida ſit, vel hectica, cum dicat Gal. ℣ omnis phthiſicus hecticus, & nõ putridus ſit. Reſpõdit Falco, vtraque feb. eſt cum phthiſi cum vtriuſque cauſa ſimul in ea aſſiſtat: putredo. ſ. vlceris, quæ eſt cauſa putridæ. Et ipſa feb. cum impedita euentatione ſimul inflammando conſumens roriformem humiditatẽ cordis, quæ eſt cauſa hecticæ, quæ quia in phthiſi prævalet putridæ omnibus cauſis concurrentibus ad generationem ipſius magis, quam putridæ, dictum eſt à Gal. ipſam pati phthiſicum, quàm pati putridam feb. quàm in alijs vlceribus.

Cauſa.

De ſignis cauſarum.

Signa cauſarum ſunt ſigna apoſtematis interiorum membrorũ præcedentium, quæ ſuperius in ſectione prima ſunt dicta. Et etiam ſunt ſigna vlcerationum ipſorum, & ẽt apoſtematum ſunt ſigna propria, quæ ſupra in capitulis ſuis ſunt dicta, v. g. In pleureſi, quorum quædam indicant locum, vt pulſus ſerrinus cum dolore pectoris pungitiuo; quædam cauſam, ſeu materiam, vt feb. acuitas, quæ indicat choleram. Quædam ſunt ſigna digeſtionis, & indigeſtionis materiæ apoſtematis, quæ ſumunt à ſputo proprie; quædam ſunt ſigna digeſtionis, & indigeſtionis non materiæ apoſtematis, vt prædicta, ſed materiæ compatientis in venis, quæ ſumuntur ab vrina. Et quædam ſunt ſigna ſaluris, & mortis, & quędam ſunt ſigna criſis, quæ prædictis variatis ſecundum ſpeciem ſumentur, ſicut Hippocr. in apho. & Gal. oſtendunt.

2. aphoriſ.

De cura.

Cura febrium apoſtematũ eſt quatuor res. Prima eſt cura apoſtematũ, & vlcerum, quæ ſequunt, quæ dicta eſt ſpecialiter ſupra in locis ſuis. Secunda eſt alteratio febr. Completur autem cum frigidis humidis, ſiue hectica ſit, quæ ex dictis ſupra in cap. generalis curationis poſſunt haberi; ſint autem frigida temperate, ne incrudent apoſtemata, & proprie ſi interius aſſumatur; ſint autem ſumpta ex mollificantibus, & lenientibus, qualis eſt aqua hordei, cucumeris, & cucurbitæ, ſyrupus viol. & ſimilia; non autem ſtyptica, cũ detineant, & prohibeant reſolutionem, proinde potus aquæ frigidæ inhibendus; niſi magnitudo feb. & eius exauctio intentionem maturationis, & reſolutionis apoſtematis ſuperexcedat. Quo caſu inquit Gal. Melius eſt augmẽtum. i. incrudatio apoſtematis, quàm perducere ad arefactionem infirmum; aliter autem infrigidantia, & extinguentia fortia erunt valde nociua, etiam ſi cholericum ſit apoſtema; & proinde ſecurius exterius cum expedierit miniſtrantur. Si ergo ſit apoſtema eryſipelatum febris vehementiam extinguemus cum ſuccis lactucæ, ſempetuiuæ, & portulacæ, & aqua cucurbitæ, nenupharis, & oleo viol. cum fauich hordei, vel farina eius, exterius applicatis ſuper

locum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf urn:nbn:de:hbz:061:2-170889-p0814-6 DFG

locum apostematis, & cum sanda. ros. spodio, & aqua ros. super principalia, & oxyrhodino capiti: quæ etiam si oportet infrigidentur in niue. Tertia est regimen cibi, & potus, & est diæta extenuatiua cum lactucis, sauich hordei, & aqua eius. Inctassatio enim est causa apostematis, & mortis etiam, si sit virtus defecta. Quarta est correctio accidentium, quam requiras supra in sectione prima, & infra, vbi de apostematibus dictum est.

De medicinis febrium compositarum. Cap. 8.

EX quo de febribus simplicibus diximus secundum præmissum ordinem, dicendum est de compositis. Sciendum est autem, ꝙ compositionis ipsarum species sunt, & modi. Species quidem secundum compositionem feb. simplicium, quarum est compositio earũ. Modi vero tripliciter, & secundum compositionem materiarum ipsarum simplicium febrium, à quibus ipse dependentiam habent. Et ratione loci, seu putrefactionis in loco. Et secundum compositionem motuum, seu circuitionis, contritionis, seu inuasionis ipsarum possunt haberi, quæ multiplex est.

Prima enim diuisio est in genere, & remota ratione essentiæ ipsorum. Et est natura feb. quædam est genus ephemerarum, quædam hecticarum, & quædam putridarum, secundum quam componetur putrida cum hectica quamquam plurimum sit eius causa, & non cum ephemera. Et licet possit componi, tamen nó facit compositionem in cura eius additio ad putridam, nec est distinguibilis ab ea cum eius signa debilitate sua cum fortitudine signorum putridæ offuscentur. Quapropter dixit Gal. Superueniẽte putrida ephemeræ, quiescit ephemera, nec etiam hectica cum ephemera propter eandem causam. Verum quia ipsorum trium generum duo, vt hectiæ, & ephemeræ non sunt diuisibilia in genere propinquiora, sed in species magis, & proprius hectica, quarum species non sunt bene componibiles, eo quòd hecticæ species inter se ordinem habent ita, ꝙ vna præcedit, & alia sequitur, vel succedit, & deinde alia prima cessante propter consumptionem humiditatis, & suæ materiæ subiectiuæ, in qua accenditur etiam ephemeræ species, & signa sint in ea, licet sint cõponibiles, tamen non sunt in compositione distinguibiles bene, nec compositio causat varietatem magnam in cura. Solum autem genus putridæ diuisibile est in alia genera propinqua, & species habentes signa distinctiua, & manifesta facientia compositionem in cura, & pro tanto compositio febrium attendenda magis exitit in eo. s. genere putridarum. Et prima species compositionis erit fm primam diuisionẽ eius, quæ secundùm Gal. est ratione essentiæ ipsius feb. Et ex natura febrium putridarum, quædam sunt febres per se morbi ex humorum in vasis putredine dependentis, quædam sunt apostemosæ. Sic quidem prima compositio feb. putridarum erit feb. composita ex feb. dependente ex apostemate, cuius est accidens, & ex feb. dependente ex humoribus putrefactis in vasis, in quibus apostematis putredo impressit, vel è conuerso, vt dictum est supra in febre apostematum, sicut est proprie in pleuresi, peripneumonia, & apostemate hepatis.

Secunda species est ratione compositionis materiæ, seu humoris à quo dependent. Et est natura febrium putridarum dictarum quælibet, aut est sanguinea, aut cholerica, aut melancholica, aut phlegmatica, eo quòd à talium humorum putrefactione dependent, quorum cõpositio est secundum modum prædictum materiæ, qui est duplex, vnus secundum mixtionem, alius secundum vicinitatem. Et quidem secundum mixtionem, qui supra dictus fuit in tertiana non pura, & in quotidiana ex phlegmate falso, & causone, & phlegmone erysipelatode. Secundum vicinitatem vero est multiplex, cui nunc insistimus, & erit quia cum quatuor sint humores in sua putrescentia febres accendentes seruantes speciẽ, vt dictum est supra in feb. sanguinis, ex quatuor humoribus simplicibus commixtis ad inuicem cõpassibilibus maxime, quia in diuersis locis corporis situatis intra venas, vel extra, sicut etiam apostemata diuersa in diuersis membris corporis situata, octo proueniẽt cõbinationes, sic erit vna cõpositio febris sanguinis cũ feb. phlegmatis. secunda feb. sanguinis cum febri choleræ. tertia feb. sanguinis cum feb. melancholiæ. quarta feb. phlegmatis cum feb. choleræ. quinta feb. phlegmatis cum feb. melancholica. sexta feb. cholericæ cum feb. melancholica. septima triũ ex his inter se. Et octaua omnium feb. quatuor humorum simul, quæ, vt plurimũ est mortalis.

Tertia species compositionis ipsarum putridarum est ratione non essentiæ, nec materiæ, sed ratione loci, vel putrefactionis in loco, à quo procedit diuisio secũdum continuitatem, & interpolationem ipsarum febrium. Et est quia cum sint quatuor continuæ, & tres interpolatæ, species ipsarum compositionum erunt multæ. Nam componi potest synocha cum vnaquaque aliarum trium cõtinuarum, & cum duabus, vel pluribus ipsarum, aut diuersi generis propinqui, ex qua prouenient complicationes octo, aut diuersi generis, ex qua prouenient complicationes plures. Similiter potest componi vna interpolata cum alia, vel diuersi generis, ex qua proueniũt complicationes quatuor, vel eiusdem generis, ex qua prouenire possunt complicationes plures, secũdum quod possunt componi duæ tertianæ, & tres tertianæ, & similiter tres quartanæ interpolatæ, & etiam quotidianæ similiter possunt componi continuę ipsæ cum interpolatis diuersi generis, vel eiusdem, ex qua complicatione species erunt plures, quandoque fientes in prima die, quãdoque in secunda, & illa est mali moris. Est enim habens motum per poros, qui cõtra naturã est morbi acuti, vel medij. Et quidem cum deberet in die secunda quiescere, vel tepescere, & dare naturæ spacia, si moueatur, signum est suæ malitiæ, & grãdis læsionis est causa. Ex quibus complicationibus omnibus illam, quæ ex quotidiana continua, & tertia interpolata componitur, Hippocrates specialiter notauit, cum plurimum accidat inter compositas ex interpolatis simul, & cõtinuis, & ex continuis tantum hemitritæam proprie nominans, quam horridam, & continuam, mediam tritęam esse specificauit. Et quia vnicuique specierum modus secundum inuasiones potest esse triplex, scilicet coinuadens, subintrans, & coalterans, Et hemitritæam voluit esse compositam ex quotidiana continua, & interpolata secundum inuasionis modum; non enim omnis compositionis modus horridum facit, sed coinuadens solus, etiam cum non faciat horridam, cum inuasiones ipsorum nisi sint pares non vna prædominans alteri, vel superans, sicut esse potest. ideo tria ad hemitritæam veram, & propriam concurrunt. quòd fit continua quotidiana: est enim de genere continuarum febrium, & ꝙ fit complicata tertianæ interpolatæ; est enim hemitritæa, i. media tertia, vel tertiana. Cum enim Hipp. tertianam veram, & putã in apho. dixit, interpolatam intellexit, & motus maxime suæ materiæ fit de centro ad circumferentias, sicut Gal. dixit. Si mota ad putredinem mouetur ad extra de venis potius, quam putrefiat in illis. Et ga debet esse horrida, oportet quod ambæ sint compares, & coinuadentes: largo modo hemitritæa potest dici quælibet putridarum compositio dicta vicinitatis, & continuarum cum interpolatis, magis ex ea, quæ componitur ex tertiana continua, & quotidiana interpolata. Alia vero genere nominis erunt potientes, quia dicentur compositæ, nomen proprium non habentes. Et hoc modo compositionis dixit Gal. morbum compositum puta febrem in qualitatibus suis, & etiam cum sua causa, & quidem cum hemitritæa continua, & interpolata diuersi generis sit complicata; quarum continua, quia phlegmatica prolongat non solum paroxysmos, sed etiam morbum totũ, & interpolata, ga cholerica abbreuiat, sicut illa prolongat, & hemitritæa inquantũ huiusmodi media erit inter chronicam, et acutã. Sed quia diuersitas eius disturbat in actione naturam, ideoque fiet chronicus, & extendetur fortasse vsque ad septem menses. Inquit enim Gal. morbus habens multam, & diuersam materiam, longior est habente vnam,

& si multam, illud si virtus sit fortis in tolerando. Et quandoque fiet acutus, & breuis, vt quia finitur in septimo, & illud propter magnitudinem sui, & molestiam accidentium. quare necesse est materiam subito vincere, vel vinci. Et quandoque extenditur vsque ad xiiij. vel xx. & vt plurimum est de febribus interficientibus. Si enim sola eius continua periculosa est, nulli dubium est, quòd si superaddatur alia feb. cum natura non possit sufficere, nisi raro, quòd plurimum sit interficiens, & mortalis. Et quandoque perducit ad hecticam, & alias difficiles ægritudines, vt est hydropisis, syncopis, mania, melancholia, & epilepsia. & illud propter impressionem in principalibus, & etiam cum illis plurimum euadit infirmus ab eo. Inquit enim Abuhali non est euadere ab ægritudinibus interficientibus absque cõtractione membri. Quod Gal. affirmat dicens. Raro sunt diuturni morbi de genere phlegmatis, vel melancholiæ, qui non imprimant lasionem alicui membro.

Dubiũ sanguis in venis est omnis humor.

Sed dubitaret vtique socius, quomodo possibile est feb. sanguinis complicari alijs, cum dictum sit supra auctoritate Galeni, quòd sanguis putrescens suam speciem non obseruat, sed definit esse sanguis, quia in alterius humoris speciem transit. Adhuc videtur quòd sanguis putrescens in venis, non febrem accẽdit, quin complicetur non tantum vni, sed omnibus putridarum continuis simul; sanguis enim in venis est omnis humor, vt Gal. & Abuh. loquens in humoribus dixit. si ergo putrescit sanguis, etiam omnis humor contentus in eo.

Responsio Falconis.

Respondit Falco, & quidem dicens ad primum sicut supra in feb. de putredine sanguinis dictum est. Ad secundum vero dicemus, quod sanguis vere est omnis humor in potentia, sub forma tamẽ sanguinis nobis apparens, sub qua est contentus, vt quia adinuicem vnit sunt vera mixtione quo ad nos, licet actu sint inter se diuisibiles per naturam. quod patet. Si enim cum phlebotomia euacuatur, quæ immediate, & directe educit ex venis, & receptis vase aliquo per seipsos distingui videmus, quanto magis per naturam *distinguuntur* in venis, & vnus, vel duo intranspirabiles facti derelinquantur à natura, & putrefiant alijs remanentibus cum natura.

Dessgnis.

Signa compositarum febrium ex signis simplicium sunt confusa. Et proinde cognosci difficilia, & magis si compositio sit ex his, quæ eiusdem sunt generis, vt tertianarum, & continuarum, quotidianarum, & quartanarum simul, vel interpolatarum ipsarum. Et etiam synochæ cum tertianarum aliqua, vel continuarum, & interpolatarum eiusdem generis; & est tertiana continua, & interpolata simul complicata, & sic de alijs. Inquit enim Arist. propinquorum difficilis est cognitio, & electio: & maxime si secũdum modum coinuasionis compositio sit earum: est enim difficilis cognitionis modus talis magis, deinde modus subintraneus, & deinde modus coalterationis. Sed si quidem sit compositio ex febribus diuersi generis remoti, vt putridæ, & hecticæ: vel propinqui, vt est compositio quotidianæ, & tertianæ, vel quartanæ inter se, & synochæ cum quotidiana, vel tertiana, vel quartana, eius cognitio est minus difficilis; & proprie si per modum coalternationis existit, deinde subintrationis, deinde coinuasionis, qui difficilior est inter omnes, & proprie in hemitritæa. Inquit enim Arist. In longe distantibus distinctio facilis est, & electio. Et quidem ex eis sunt quædam communia, & quædã propria. Et communium quædam sunt, quæ sunt communia speciebus coimpositionis febrium, quæ diuersi sunt generis, vt putridæ, & hecticæ. Et sunt quia cum videris febrem putridam sumpto cibo fieri incontinenti ascensum caloris, vel feb. continuam habere incontinenti ascensum caloris post cibum, cum duritie, paruitate, & inæqualitate pulsus, & superaddi rigorem, vel frigus aliqua horarum, & deinde calorem declinare cum humectatione, remanente pulsus duritie cum febre, & tunc iudica compositionem hecticæ cum putrida febrem præcedente, vel sequente. Et quædam eorum sunt, quæ sunt communia speciebus compositionis febrium eiusdem generis propinqui, vel speciei. Et sunt quæ Abuh. posuit, cum ait. Et est videre febrem concluſam, & in ea rigor & non sudor. & fortasse accidit in rigoribus pluribus sudor vnus, tunc testifica in ea compositionem febrium eiusdem generis, supple ex continua, & interpolata. Et similiter cum videris inconclusam superfluitatem in frigore, & rigore, sed pro quia fortasse parum est de ea inclusa. Inquit enim Galenus, Omnis feb. continua secundum rationem suiipsius cum certa fuerit, nullum horrorem habet, neque rigorem, neque quæ composita est ex eis erit horrida simul composita. Et similiter cum videris addi febres, & extendi vltra debitum, & non etiam deficere calorem, tũc iudica compositionem continuarum. Et similiter cum feb. videris incipere cum horrore, & addi cum calore eius ascendente vltra debitum eius, vel incipere cum rigore, aut frigore, & ascendente calore superaddi rigorem, aut frigus, & extendi calorem, & in calore sudorem, & post sudorem remanere calorem, & deinde declinare cum sudore, vel absque, vel declinare, tunc iudica compositionem ex interpolatis. *2. de Crisi. 12.*

Signa vero propria sunt signa, quæ vnicuique speciei compositionis conueniunt, quæ per te poteris arbitrari, cum hic ponere omnia sit difficile, & longinquum. Solius autem illius compositionis, quam Hipp. proprie hemitritæum nominauit, signa ponemus. Et sunt, nam incipit in prima die compositionis cum horrore: ascensus caloris est inæqualis, & dispartitus propter materiæ diuersitatem, & pugnam earum inter se perterrentem naturam. quare retrahitur natura, & multiplicabitur horripilatio bis, & ter, vel amplius. & proprie apud ascensum caloris, etiam illo die febris minoris acuitatis erit, quam expediat tertianę, & minoris obtusionis, quam cõuenia quotidianæ, & eius status est longior, quam tertianæ conueniat, & breuior quam quotidianæ; & cum pluribus accidentibus, & intensis magis, & cum repellit tepescit plurimum absque sudore, & quandoque cum sudore propter declinationem tertianæ, nec cessat ex toto, quia cessante tertiana remanet calor quotidianæ continuæ. Et in principio commotionis, & inuasionis est plurimum subeth, & stupore euigilatiuo, & in statu cum alienatione propter intẽsionem febrium duarum adinuicem coniunctarum inflammantium cerebrum valde.

Et propter repletionem eius ex vaporibus diuersis, & multis, & cum inquietudine, & angustia multa. Et pulsus est velox, & frequens, inordinatus, & inæqualis propter diuersarum materierum pugnam cum natura, & grauamine ipsius. Et exeuntia per vomitum, & per secessum sunt ex cholera, & phlegmate æqualiter mixta, vel coniuncta. Et vrina est mediocris in substantia, & colore, inter vrinam continuæ, & vrinam tertianæ, & plurimum ei distans, nec phlegmatica, nec cholerica. Sequenti vero die stabit febris, & superaccendetur cum frigore pauco absque horrore, & calor est minor, & etiam accidentia, deinde tepescit. Sed in tertia redibit aliquid quod fuit in prima die compositionis propter complicationem, tunc tertianæ cum quotidiana, & commotionẽ materierum earum simul, & concurrent confimiles circunstantiæ ex complexionis, & consuetudinis mutatione, & aliarum operationum ad generationem diuersorum humorum, & phlegmatici, & cholerici.

Cum vero compositio quotidianæ continuæ, & tertianæ interpolatæ naturam certam non seruauerit hemitritæi, neque modum. vt quia materiæ vtriusque non sint pares, dominantis signa dominabuntur. Et si cholera dominabitur, erit horripilatio magis ad rigorem tendens si phlegma minus, & magis ad frigus, & dominante phlegmate puro incipiet cum stupore, cholera vero dominante cum alienatione erit in augmento, & statu, & sic de alijs. Et si secundum modum subintrationis existat apud statum, & augmẽtum caloris videbis superaddi rigorem, continua sit precedens, vel frigus, & paruum typum, si tertiana precessit, & extendit calorem vltra debitum præcedentis febris. Et quandoque in declinatione

tertianæ

tertianæ sequi sudorem, quandoq; vero non, & maxime quando cõtinua superuenerit tertianæ, quoniam humores eius restringit sua frigiditate, & sua superaddita caliditate consumit. Si vero secundum modũ coalternationis existat compositis in mixtis, & continuis, & interpolatis, vel ex solis continuis, talis cognitio locum non habet, sed in interpolatis solum. Et quidem cum compositio fiet ex tertiana continua, & quotidiana interpolata, quam Serapio purum hemitritæum dixit, quoniã si sint coinuadentes, non coinuadunt cum horrore, sed cum tepore magis, vel frigore pauco, & alia succedit, sicut est in commixtione præcedenti, si vero sint subintrantes, similiter. Sed si sit compositio duarum continuarum, etiam si sint diuersi generis, vel speciei, omnino non erit horrida, sed calor fortior, inquietudo, & angustia maior, & accidentium vehementia. Sed si quidem sit duarum interpolatarum, & sint eiusdem generis, vel speciei, vt plurimum sunt subintrantes, vel coalternantes, & tunc videbis, si subintrantes sint prolongatos paroxysmos febris. Et quandoq; stante vna feb. secunda, declinare ipsius primam cum sudore, & quandoque sine, & non deficere in febricitatione, & quandoq; deficere. Si vero coalternantes sint, vt quia quælibet suum diem occupat, signa erunt distincta, & manifesta. Et siquidem sint tres interpolatæ quartanæ complicatæ, quælibet suum diem occupabit in affligendo. Si vero tres tertianæ, vna die erunt duo paroxysmi, altera vnus. Et si duæ quotidianæ quolibet die duo secundum alterum trium modorum, vel prima die erit vnus, alijs duobus, duo.

De cura. Et cura compositarum febrium duplex est, generalis, & specialis. Generalis est, quam Gal. demonstrauit dicens. Singuli morbi simplices simplici medicina medicabuntur, compositi composita; & si æquales sint æqualibus; & si inæquales inæqualibus, vno plus, altero minus. Specialis quæ vnicuique speciei compositarum conuenit, quæ ex cura simplicium prædictarum potest haberi. Inquit enim Galen. Nos enim non possumus vti medicinis compositis secũdum canonem, & viam rectam, nisi quando sciuerimus virtutes medicinarum simplicium, & in hoc est necessarium ingenium, & vsus lõgus. Et est duplex, vna quæ debetur compositis, & diuersis generibus remotis, vt ex putrida, & hectica. Alia quæ debetur compositæ ex generibus propinquis, vel speciebus eorumdem. Prima prætermissa vsque ad accidentium correctionem tanquam ea, quæ est composita ex causa, & effectu (dictum enim est supra, quod vt plurimum ad hecticam perducit causon, & aliæ putridæ, quæ multum prolongantur) de secunda cõpositione, quæ ex generibus, & specieb. fit putridarum, dicendum, & de specieb. eius. Et quidem de omnibus difficile, & quasi incomprehensibile esset dicere, & proinde de cura eius, quam Hippo. veram hemitritæam appellauit, dicamus tantum, vt per eam manuductus ad alias possis curam vnicuique, prout competit, ministrare.

2. de facul. simpl. med. cap. 24.

Hemitritæi puri cura est quatuor res. Est ergo sciendum quod hemitritæi puri, & certi, seu veri, cura specialis est quatuor res, quæ ex cura simplicium sunt collectæ, scilicet abscissio causæ, alteratio febrilis dyscrasiæ, & regimen in diæta, cibis, & potibus, & correctio accidentium. Causæ abscissio prior est alteratione febrilis dyscrasiæ, curationis enim intentio magis vertitur in hoc morbo supra causam quã supra febrem, eo quòd causa eius multa est, & diuersa materiam aggrauans, & sua inæqualitate dyscrasiæ molestans, & perturbans, & terrens. Inquit enim Abuhali. Mala complexio diuersa, deterius in corpore efficit nocumentum, quam consimilis, & æqualis, licet sit mala, febr. vero in acuitate est propter phlegmatis mistionem remissa. Completur autem ipsius abscissio alteratione, & euacuatione. Alteratio vero minoratione, qua in materia multitudo est, & diuersitas, & adæquatione in residuo. Minoratio vero habet compleri cum clysteribus leuibus, & vomitibus in principio, quæ mundificant intestina, & stomachum, & educunt minorando ex primis venis, vt supra in quotidiana est dictum. Et deinde ex minorantibus ex alijs venis, & partibus subcutaneis, vt cum prouocantibus vrinam, & sudorem cum leuitate si peccatum sit in sanguine cum phlebotomia minoratiua, si virtus, ætasque consenserint, vel cum proportionalibus eis, & alijs solutiuis absque stypticitate multa, vt sunt myroba. & eis similes. Ex quibus proprium est absynthium quod subtiliat, & abstergit phlegma, & choleram educit. Si peccatum in sanguine non apparet, sed oportet quòd postponantur talia solutiua vsque post septimum, vel octauam, donec sit facta aliqua digestio in materia, cum ex se indispositа sit materia valde, & minoratione cũ eis, vt supra in quotidiana est dictum, quasi materia dissoluetur, & non educetur ex illis, nisi ex eis, quæ naturam leniendo soluunt, non inquietant, & cõmouent, & sic digestioni resistunt, vt sunt aqua alubleb, geleniabin, & medulla cartami, propter phlegma. Et cum tereniabin, & siracost, aqua * porrorum, & hodei cum syrupo violato, & melle, casia fist. propter cholerã. Oportet autem vt talia sint æqualiter mixta secundum partes, vel tempora, cum hæ ambæ materiæ sint æqualiter superantes, quòd si inæquales sint, prædominanti attendatur in commistione earum magis, talia n. mundificant sanguinem, ab eo phlegma, & choleram minorando, dimittunt naturam lenificatam, & materiam, & deinde residuum ipsius digestioni completæ dispositum, & eradicationi. Oportet quoq; vt clysteres, & vomitus sint cũ his, quæ materiam vtramque recipiunt, qualia sunt clysteres ex aqua decoctionis maluarum, violarum, mercurialis, & furfure, cum casia, & melle viol. & succo betæ cum oleo violato, & amygdalarum amararum, & sale. Et qualia sunt ex vomitiuis, syrupus acetosus cum aqua raphani propter phlegma, & aqua tepida decoctionis seminum artriplicis cum aceto propter choleram. Sint autem æqualiter mixta, vel inæqualiter, si inæqualiter, sunt materiæ abundantes, & similiter prouocatiuæ vrinæ ex calidis diureticis, & frigidis mixta, quæ sunt nota, & etiam sudoris; vt est vinum, vel oleum anethinum cum aqua tepida, quæ illorum remittit caliditatem, deinde supra residuum materiæ oportet procedere cum adæquatione ipsius, & maturatione, quæ via est perueniendi ad statum salutis, & dominetur supra materiam morbi, donec diuidat, & complete expellat, aut ex se critice, aut medici artificio coadiura. Completur autem eius adequatio cum his, quæ ex simplicibus, & compositis dicta sunt supra in cura quotidianæ, & tertianæ, in simul mistæ secundum materierum necessitatem. Et cum alijs simplicibus, & compositis appropriatis. Et ex simplicibus, vt aqua hordei cum virtute piperis, qua Hippoc. & Gal. curauerunt hemitritæum. Et est vt in lib. ij. aquæ ipsius bulliant grana piperis nigri contriti quadraginta, & in pecia rara ligata sufficienter, deinde coletur, & reseruetur, detur cum fuerit opportuna non in potu cum cibo, vel sine; sed in ieiuno cum melle ro. vel post syrupum acerosum per duas horas, quoniam abstergit quod digestum est per syrupum, & fert maturationem in reliquo vtriusque materiæ; natura enim sapientissima, nostra dispensans corpora, in tali medicina composita ex eis, & alijs similibus sunt, ex quo permistionem illorum confrangi eorum adinuicem sunt excessus, & reducta est ad temperiem cum temperamento eius existente in composito, resistit, & alterat materiam calidam, arq; frigidam, & febris excessum, & cordis inflammationem remittit. Et deinde si expediat ad digestionem illarum complendam magis segregat inter ea, & ponit virtutem calidam piperis ad partem phlegmatis digerendam, qua corpora febris, & cor non inflammantur, cum à virtute aquæ hordei sit confracta, sed sit aqua hordei cum sua virtute adiutrix virtute piperis ad penetrandum in venas, in quib. phlegma peccans exit. Et eius virtutem ponit ad partem choleræ, & cordis, ne inflammetur, sicut princeps Abu. contradictioni Galeni respondit, quòd Galenus confirmauit, cum dixit omnium natura operatrix, medicus vero minister. potest nãque operator magister ex ministratis sibi discipulum instrumentum vnum, quod est necessarium

* *prunorum.*

Clysteres.

Vomitiua.

Arm. cap. 31.

eſſarium ſibi eligere,ad hoc,aliud vero in alio,& vnum recipere, & aliud prætermittere.

Aliter enim nec vnius ſimplicis medicinæ operatio erit in corpore, nec compoſitæ:operatio.n.medicinæ non niſi diſcretionibus,& regulationibus fit naturæ, vt dictũ eſt ſupra. Compoſita propria ſunt,quæ infra dicentur:digeſtione vero perfecta ſi natura critice, ſicut conſueuit expellat. ſilentium habendum. Si vero non; oportet, vt eradicetur cum prædictis omnibus,vel prioribus fortificatis in virtute,& augmentatis in quanto. Et cum ſolutiuis proprie, quæ habent educere à remotis,& vehementius,prout conuenit eradicationi,qualia ſunt,quæ in cura quotidianæ,& tertianæ,ſunt dicta. Alterationem febrilis dyſcraſiæ complent, quæ cum temperamento infrigidãt, & confortando omnia principalia ſic febrem remittant, & choleram alterent,vt non rapiatur ad caput, & alienationem vel phreneſim faciat, & quòd phlegma non incrudent, nec coagulent, ne ad ſtuporem, vel lethargiam perducant. Et proinde exterius applicantur tutius,quàm interius miniſtrentur,ſi bono modo ſufficiant,qualia autem ſint, ex prædictis eſt notum.

Diæta. Regiminis vero ordinatio,& diæta cibi,& potus, eſt, vt regatur cum cibis,& potibus ſubtiliantibus cum caliditate temperata; vt eſt aqua hordei,cicerũ,ficla,& aſparagus,borago,fœniculus,capparus,& conſimiles. Et cũ alterantibus,vt chiſt hordei,vel endiuia, lupuli,& ſimiles.

Et ex carnibus, & alijs virtutem nutrientibus,& magis confortantibus indigentiam eius ibi dictis,quandoq; in ſimul mixtis; vel nunc cum his, nunc cum illis.quales ſunt, quos etiam ſupra diximus in cura quotidianæ, & tertianæ. Sit autem craſſus mediocris,vel ſubtilis ſecundam quod arbitrari poteris longitudinem eius,& in alijs conditionibus ſit, prout in ſuperioribus dictum eſt. Accidentium vero correctio eius, eſt accidẽtium prædictorum in cura quotidianæ,tertianæ,& quartanæ, vt ſtuporis,& alienationis,& vigiliarum,lethargiæ,ac phreneſis, quorum ex cõmuni ſuperius eſt nota correctio. Et etiam hydropiſis, melancholiæ, epilepſiæ, & maniæ, ad quas perducet quãdoque,& apud receſſum eius. Et ex illis eſt hectica, ad quam frequenter perducit propter multiplicationem febrium in ea, & prolongationem ipſius, de qua ſtatim ſubiungemus capitulum ſpeciale duplex, primum de ea, & cura eius, ſecundum eſt compoſitionis eius cum putrida.

Syrupus ad feb. compoſitas. Deinceps medicinis ſubiungemus compoſitas, & expertas. Syrupus valens ad febres compoſitas, & permixtas eſt ſyrupus acetoſus diarhodon, & ſyrupus acetoſus de ſuccis herbarum; quorum deſcriptionem poſuimus in antidotario noſtro. Et ex appropriatis huius ſunt trochiſ.de abſynthio,& trochiſ.de roſ. Et ex appropriatis hemitritæo puro ſunt trochiſ. Abuh. qui Recipiunt roſ.radicum liquir. ana drach.iiij.tereniabin. drach.iij. ſpicæ, ſuccí abſynthij,ſpodij, ana drach.ij. Fiant trochiſ.drac.i. cum ſyrupo acetoſo.

Pilulæ bonæ ad eam, & proprie quando prolongatur, & lædit ſtomachum, & viſcera; & valent ad alias etiam compoſitas huiuſmodi malitiæ. ℞.alo.maſt.ſuc.eupatorij,myrob.rheu.ſuc.roſ.ru.ana partes æquales,croci,partem ſ.fiant pilulæ cum aqua endiuiæ,ſit doſ.drach ij.

Decoctio bona conferens proprie digeſtioni, ℞.aloes, maſt.ſuc.abſynthij, roſ.ana partes æquales,croci drac.ſ. Informentur pilulæ,& doſ.drach.ſ.mane.

Syrupus valens ad feb.compoſitas, quem compoſuit Abuha.eſt ſatis bonus.

Syrupus ad hemitritæũ. Syrupus ex inuentione noſtra efficax, & expertus ad hemitritæum verum. Recip. bedeguar, hyſſopi, haſce, lupulorum, graminis,endiuiæ,eupatorij,abſynthij,capiven.cuſcutæ ana vnc.i.ſem.cucurbitæ, citrulorum, melonis, & cucu.ana vnc.ii.ſchænanthi,drach.i.hordei,cicerũ.P.i.liquir.viol.roſ.ana vn i.zuccha.lib.i aceti.v. radicum communium vnc.ij. in pecia rara bulliant.corticum citri,ſandal.ſpodij, ana drach.i.cinnamomi,ligni aloes, ana.drach.v.doſ.vnc.ij.in aurora cum tepida.

Si vero continua ſit tertiana, & quotidiana ſit interpolata,multiplicentur frigida, & minorentur calida. Et illud ſi inæqualiter dominentur humores ambo, ſi vero æqualiter,etiam, ſed minus propter febris cõtinuitatem, ob quam vincit intentio choleræ.

Syrupus ex inuentione noſtra efficax,& expertus com poſitæ ex colera, & melancholia; Recipe radicum fœni. endiuiæ, ſcolopendriæ,petroſelini reſidentium in aceto, ana vnc.i.thymi,epithymi.ana vnc.ij.calendulæ,lauendulæ,capil.ven.lupulorum, ana vnc.i.liquir.paſſularum enucleatarum, ana vnc.i.lenticularum,aquæ, nenupharis,ana vnc.i.ſemi.communium,corticum capparis,ana vnc.i.hordei cicerum,ana P.i.ſucci boraginis,& bugloſſæ depurati.ana drach.vi.zucch.lib.i.geleniabin. vnc.iij. aceti.radicum prædictarum,drac.iij.Aromatizetur cum cortice citri, ſanda.ſpodij, & roſ. Doſ.in aurora ad digeſtionem procurandam.vnc.ij.cum tepida. *Syrupus ad feb. compoſitam.*

Syrupus alius ex inuentione noſtra ad compoſitam ex phlegmate,& melancholia, vt eſt quotidiana, & quartana. ℞.bedeguar,gummi,abſynthij,cuſ.thy.corticum cappa.orgigani,ſcolopendrię,cum radice eupatorij,endiuię, ana vnc.ſ. radicum quinque communium ſeruatarum in aceto, ana vnc.i.zuccha.lib.i. geleniabin lib. ſ. ſucci granatorum muzorum,& pomorum dulcium,an.vn.ſ. aceti prædicti. vnc.ij.in pecia rara bulliant, ligni aloes, cinnamomi ana vnc.i.

SVMMA III.

Particulæ primæ ſectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium hecticarum.

SEquitur ſumma tertia,Particulæ primæ,Sectionis ſecundæ, quæ eſt de medicinis febrium hecticarum continens capitula iiij.

Generalis ſermo de febr.hecticis, & ſignis earum omnium in communi. Cap. 1. fol. 141
De cura hecticæ febris. Cap. 2. 142
De cura hecticæ ſenectutis. Cap. 3. 143
De cura,vel medicinis hecticæ compoſitę cum putridã. Cap.4. 144

De febribus hecticis, & ſignis earum omnium in communi, & eſt generale. Cap. 1.

HEctica corporis eſt exiccatio,et conſumptio. Et eſt duplex, quædam quæ eſt febris, & quædam, quæ non eſt feb.& nominatur hectica ſenectutis;de qua infra dicetur; licet ad ſectionem tertiam ſpectet, vbi de cura mœredinis (Chriſto duce) dicemus. Quæ vero eſt calor præter naturam acutus, & fortis in humiditatibus notis quatuor membrorum radicaliũ fundatur,& proprie cordis; cuius propria paſſio eſt omnis febris. Inquit enim Gal. non dicitur febris, niſi cum caleat cor. Cuius ſunt duæ ſpecies ſecundum Gal. ſcilicet hectica abſolute, & maraſmus incipiens,& completus;& ſunt ſecundum ſemitam inflammationis tantum,prout Haliab.voluit. Fit autem ſecundum duplicem modũ, quia aut eſt incipiẽs, aut alium morbum ſequens,& ſecundum cauſæ diuerſitatem. Cum enim incipiens eſt,eius cauſa interior eſt,& eſt caliditas aeris, motus corporei, & animalis, & aliarũ procatarcticatum cauſarum perueniens ad cor principaliter,& de eo ad radicalia mẽbra,vel e conuerſo,vel vtraque ſimul:& eſt plus inflammans, & ſua fixione in eis taliter, vt ſit calefacta, conſumens humiditates eorum ordinate ſecundum ſuperius dictum modũ,& eſt raro.Raro enim caliditas exterior peruenit ad cor, & radicalia membra, cum frigida ſint, & dura, quod inflammet ea vſque ad terminum,quin prius perueniat ad inflammandum ſpiritus, & humores ſua caliditate paratos, & ſubtilitate, & raritate ſubſtantiæ, niſi cum tantæ ſit acuitatis,& potentiæ,quod prætergrediatur illos tanquam ſubiecto indiſpoſita ad retinendum impreſſionem ipſius, & perueniat ad imprimendũ in ſolidis membris tanquam *Hectica duplex.* *1. de diff. feb.3. lib.cc.cap. 1.& 3.*

potentiæ

potentiæ ſuæ proportionatis, vt ſigatur in ipſis propter ſo A dum compaſſionis ex vicinitate vnius ad alterum, quare
liditatem ipſorum, & illud eſt raro, tamen poſſibile eſt. nutrimentum ſufficiens ad reſtaurandum, quod contin-
Similmodo pulchra. Inquit. n. Algagel, vidimus enim quod fulgur ferrea in- nue diſſoluitur digerere nequeat. Et proinde mẽbra cor-
ſtrumenta combuſſit, quæ in penariolo chirurgici conti- poris quotidie exiccantur magis, & magis, & hoc aut e-
nebantur, & penariolum dimiſit illæſum. Cum autẽ eſt rit naturaliter procreata in eis, vt eſt videre in melancho
ſequens alium morbum, cauſa eius eſt interior, & calor licis, aut accidentaliter acquiſita, vt ex aliqua ægritudine
eſt febrilis, ephemerarum minus propter debilitatem ip frigida, vel malo regimine, & proprie ex potu aquæ frigi-
ſarum, & durationis breuitatem, licet illum quandoque dæ hora non ſua tempore ſanitatis, vt * ſucceſſione exer- * ſucceſſio-
adiuuet membrorum diſpoſitio maior ad imprimendũ, citij inflammantis, & reſoluentis virturem, & aperientis ni.
vel putridarum magis, vt hemitritęarum, & proprie cau corporis poros, & meatus membrorum, ac prouocantis
ſonidum prolongatorum valde propter vicinitatem pu- vt aqua frigida ſubito trahatur ad viſcera, & debilitet; &
tredinis ad cor ipſum diſpoſitum, & alia radicalia mem- quaſi caliditatem naturalem extinguat, vel ex ſtolida cu-
bra. Et apoſtematum, & vlcerum magnorũ vicinorum ra, ex ſuperflua extinctione tempore ægritudinis, & fe-
membrorum propter vicinitatem propinquam, vt pul- bri, cum quis quæ aſſumuntur, & emplaſtrantur: aut ex
monis, pleuræ, diaphragmatis; licet apoſtemata talium vaporibus malis, & frigidis, qui eleuantur ad cor ab ali-
mẽbrorum citius mortem inducant, quàm ad hectícam quo membro, debilitãtibus eius calorem, & ſanguinem,
completam perducant, vel vicinitatem remotam, vt he- quare nutrimentum in corpore non completur, ſicut ac
patis, ſtomachi, renum, marricis, veſicę, viſcerum, & ani; cidit in ſimia Gal. Et hanc vocauit Philippus ex ægritu-
& proprie cum in cura ipſorum interueniat error. B dine ſenectutem, quæ eum confirmata fuerit, vt quia ſo-
Quãdo nõ debet hectica putrida ſe. contingat. Cum enim tales febres putridę accidentes prolongen- lida membra tetigerit valde, non curatur, & ſi eſſet cu-
tur, primum corrumpunt humiditatem corporis; poſtea rationis ingenium, vtique eſſet morbi, vt rex Abuhali
ipſum reſoluunt ſua vehementia, & rem ſiccam dimit- dixit, & Galenus.
tunt cineritiã, vnde dixit Abu. deinde procedit ad mem- Ex ſignis hectícæ quædam ſunt ſigna permutationis *De ſignis.*
bra ſanguinea, & ea exiccat, ac liqueſaciendo conſumit, aliarum febrium in ipſam, quæ *ipſam* minãtur: quædam
nec tamen adhuc erit hectica, licet ad eam ſit diſpoſitio ſigna ſunt ipſius per ſe incipientis, vel poſt receſſum alia-
magna. Deinde cum ad exiccandum, & conſumendum rum, quas ſequitur, & quædam ſunt ſigna ipſius compli-
humiditates ſolidorum peruenerit, & proprie cordis, he cantis cum putrida, à qua cauſatur. Prima ſunt progno-
ctícam facit certam. Et maxime cum in cura earum in- ſtica, & ſunt duplicia, quædam ſunt oſtendentia permu-
terueniat error, & ephemerarum ſimiliter, vt quia omit- tationem ephemeræ in hectícam, & quædam permuta-
tantur neceſſaria. Ex contingentibus interius approxi- tionem putridæ *in* eam. Prima ſunt, quoniam cum vides
mandis, vt eſt aquæ frigidæ potus, & exterius ſuper cor, vehementiam, & fortitudinem caliditatis in principio,
& hepar. Et extra miniſtrẽtur ex nociuis, & inflamman- pluſquam conueniat naturæ ephemeræ, & prolongatio-
tibus cum ſuperfluitate, vt emplaſtrum ex artomellis, & nem eius vltra tempus, quo declinare cõſueuit, quod eſt
intus, vt cibus carnium, & aquæ earum, & potus vini, & tempus horarum. xij. vt plurimum cum continuitate, &
electaria calida, vt diamuſchum, & ſimilia propter ca- fortitudine; & eſt multa corporis diſpoſitio in ariditate,
ſum virtutis, & frequentiam ſyncopis. Et quia in illis, & macredine, tunc timebis permutationem eius in he-
& ephemeris diatritum ieiunium obſeruetur in infirmo ctícam. Secunda vero eſt febris putrida principalis, & re
cholerico in ieiunijs laborantium corporis ficcitate, talis C mittitur, fitq; lenta cum continuitate æqualis, nec haber
enim error non prohibebit ab illis hectícam generari, periodos conſuetas cum rigore, vel typo aliquo, ſeu con-
ſed vt generetur auxiliabitur magis, ita, vt illis complice- trítione, cum pulſus coarctatione, quemadmodum pu-
Hect. ſenectutis quid. tur, vel illis recedentibus remaneat, & procedat. Hectica tridis, & natura ipſarum conuenit cum corporis ariditate incipiente, & vrina eſt digeſta, & vnctuoſa; tunc ſuſpi-
vero, quæ non eſt febris nominata hectica ſenectutis, eſt caberis putridam permutari in hectícam.
conſumptio, & exiccatio corporis, & membrorum om- Signa vero ipſius hectícæ per ſe venientis, vel exiſten- *Demonſtrat. & hec ſigna.*
nium abſq; feb. Et quidẽ vocata eſt hectica propter con- tis poſt permutationem illarum in ipſam ſunt demõſtra
uenientiam cum prædicta hectica certa, & vera, ſed com tiua ipſius. Et ſunt duplicia. quædam ſunt ſigna demon-
poſitio nomine ſenectutis propter differentiam, quam ſtratiua hectícæ febrilis, quædam vero hectícæ ſenectu-
habet ad illam. Conuenientiam enim habet cum illa in tis. Demonſtratiua hectícæ febrilis ſunt duplicia ſecun-
effectu ficcitatis, & conſumptionis, vtrobique enim eſt dum duplicem eius ſpeciem. Circa quod ſciẽdum, quod
ficcitas, & cõſumptio. Differentiam vero habet ad illam hectica in principio ſui, ſeu in prima ſpecie eſt difficilis
in cauſa, nam in prædicta cauſa ficcitatis caliditas infla- cognitionis, & facilis curationis, in fine vero, vel proceſ-
matiua, & febrilis exiſtit. In hac vero caliditas non eſt in- ſu, vt cum deuenerit in maraſmum, eſt facilis cognitio-
flammatiua, vt conſumat, ſed deficiens potius, & quaſi nis, & difficilis curationis, & hoc dum eſt incipiens in ſe
mortifera, vt nequeat nutrimentum alterare, quod reſtau cundo gradu, at impoſſibilis cum completus eſt maraſ-
ret membra corporis conſumpta, & exiccata humectet, mus, & factus eſt adubul; ſunt enim radicalia membra
& hoc propter defectum humidi radicalis, in quo funda- D ad tantam ariditatem ducta, conſumpta eorum radicali
tur. Quod contingere poteſt dupliciter. Vno modo na- influente humiditate triplicis generis, adeo quod quan-
turaliter, vt ex defectu caloris prouenientе in decurſu ęta tumcumq; nutrimenti apponatur, præ defectu radicalis
tum, & depaſcentia humidi ab eodem coadiuuantibus humidi, calor in eis, vt remaneat tecreari, ſeu viuificari
exterioribus cauſis in reſolutione ipſius, & hæc proprie non poteſt, quemadmodum in carbone licinij licet addi-
1. de differ. feb. 1. dicta eſt à Gal. hectica ſenectutis ab ætate. Eſt enim in ea ſcere; qui cum ad vltimam ariditatem deuenerit non po-
dominium ficcitatis cum frigiditate; ſenectus enim ſemi terit flammam ſeruare, nec vlterius ſuperaccenſionẽ re-
ta eſt ad mortem, quæ per frigidum, & ſiccum accidit ſe- cipere quantumcumq; ſuperinfundas oleum, ſed circum
1. de temp. cap. 3. cundum Gal. Et propterea talis hectica frequentius ſe- palpitat, & ſemp fit minor, donec toraliter extinguatur.
1. de diffe. feb. 8. nibus accidit, rarius iuuenibus, & rariſſime pueris, quam Hectícæ autem ſimplicis, & abſolutæ ſigna ſunt, nam *De ſignis hectica ſimplici.*
ſequitur contriſtabilis, mors vt Gal. dixit. Alio aũt modo ſiquidem incipiens ſit ſcias ipſam immediate fieri à ſo-
accidentaliter, vt quia fiat ab ægritudine aliqua conſu- lis procatarcticis præcedentibus cauſis, vt ab aeris æſtu,
mente; vt eſt hectica prædicta febrilis, vel alia ex prædi- ira, & labore nimio, fame, & ieiunio facto. Cum vero fa-
ctis, quę ficcitatem impreſſit, & cum extincta fuerit cali- cta eſt ſeu alium morbum ſequens, præcedere febres pu-
ditas exuperans inflammans, & exiccans, & remanſit ſic tridas dicas, nulla præcedente procatarcticarum cauſa-
citas cum æqualitate in calore ſcilicet, & frigore, licet ra- rum, quamdiu hectica ſola ſit videbis calorem ſuauem
ro contingat. Quandoq; vt plurimum ſuccedit cum fic- ſecundum primam immiſſionem manus; in moranti ve
citate, & conſumptione frigiditas membrorum, ſtoma- ro fieri mordicantem ſimul, & ardentem, & eſſe contri-
chi, & hepatis proprie ab ipſa complexione mala frigida nuum, & æqualem per ſe ſemper. Sed ſumpto cibo poſt
nutritiuorum ſimul prouenientе, vel ſucceſſiue per mo-

vnam

vnam horam, vel duas habere ſenſum incontritum, & & pulſum in magnitudine addere, cum in natura ipſius ſit, & omnium hecticarum ſemper debilem eſſe pulſum ſpiſſum, & paruũ. Cum vero pulſus talis cum prædictis ſignis ſic permanſerit, hectica ſola erit, & abſoluta. Cum vero mutabitur, quia debilis, ſpiſſus, immaturus, & durus appareat, tunc hecticam ipſam ſimplicem etiam marasmum noueris eſſe. Cuius quidem ſigna prompte apparebunt tanquam manifeſta valde; & ſunt, nam tunc pulſus erit paruus, debilis, ſpiſſus, & durus ad modũ caudæ ſoricinæ permanſiuæ, & vrina erit vnctuoſa magis, & petalas habens, & profundatio oculorum augetur, & corporis ariditas magna, & coloris mutatio verſus nigredinem faciei, ita vt incipiat fieri viſui verſutus, & ægrotans, & hoc quamdiu incipiens fuerit marasmus.

Pulſus.

Vrina.

Cum vero ad complementum deuenerit, pulſus prædictæ differentiæ augebuntur, & fient in modum caudæ ſoricinæ finitiuæ, & oculorum profundatio augmentabitur, vt oſſa palpebrarum appareant eminentia, & palpebræ remanent apertæ, & limpitudo in eis ſicca; licet ſomnus eius non proprie ſomnus ſit, ſed potius impotentia vigilandi; tempora applanantur valde, narium extremitates acuuntur multum, & oſſa maxillarum, & menti acuuntur; & in omnibus membris, & facie color mutatur ad nigredinem, & pulchritudo faciei perit omnino, adeo vt fiat tornatilis, & horribilis valde, & cutis totius corporis, & faciei arida valde, & puluerulenta, vt neque extendantur valde, & cum extenditur fiat ſuſpenſa, & pili elongantur in ea, & apparent pediculi, & oſſa pectoris valde eminentia, & diſtincta, & venter adhæret dorſo, ac ſi viſcera eſſent quaſi euacuata, & finaliter vngues curuantur. Cum ergo curuantur, & acuuntur, tunc incipit tendere ad occaſum, & liquefiunt chartilagines, & ſequitur mors incontriſtabilis ſicut in hectica ſenectutis. Cuius vera ſunt ſigna marasmi, & conſumptionis. neque apparet in corpore calor, & inflammatio, ſed frigiditas plurimum tactu perceptibilis, & eorum pulſus non eſt ſpiſſus, ſicut pulſus hecticæ febrilis, ſed debilis, tardus, & paruus, niſi fortis debilitas inſit, quoniam tunc incipiet fieri frequens ad modum formicantis, & proprie in illis, in quibus hoc accidit ex potu aquę. Et vrina erit alba ſubtilis, aquoſa, & in reliquis diſpoſitionibus eſt ſicut ſenex.

Signa mortis.

Signa vero hecticæ complicatæ cum putrida cognoſci ſunt difficilia, cum non ſint diſtincta, ſed adinuicem valde confuſa. Et ſunt, nam in calore lento, & continuo fieri videbis aſcenſum caloris contritum aliquãdo cum rigore manifeſto, vel aliquo alio typo, vel aliquando ſine manifeſto, ſed cũ pulſus coarctatione declinante eo cum ſudore, vel ſiti, aut cum euaporatione cum balneo remaneat caliditas, & ſiccitas in arterijs, & venis maior, quam in circumſtantibus partibus, cum velocitate, & ſpiritudine motus non diſoluti in eis. Et ſumpto tunc cibo iterum fieri eius aſcenſum in contritum, & iterum redire ad primum, & ariditas, & conſumptio maior, quàm conueniat putridę. Et vrina rubea, & vnctuoſa, & ſimiliter egeſtio vnctuoſa, & humoroſa, & quandoq; turbida.

Deſcribit hecticę complicatæ cũ putrida.

De cura hecticæ febris. Cap. 2.

CVra hecticæ febris, ſi ſimplex ſit, & ſola, vt quia, incipiens ſit, vel alium morbum ſequens, vt putridam febr. abſolute, vel cum apoſtemate, quod ceſſauit euacuatione putredinis. Cura deberur proprie cum morbus factus ſit, & non à cauſa dependens, licet dici poſſet incipiens, quia per ſuos gradus præcedens, & ſimplex, quia nulli alteri eſt permixta. Si vero applicata ſit alteri ægritudini, vt febri putridæ, à qua vt plurimum eſt cauſata; ſi enim putredo adhuc manet in corpore, cura ipſi debita erit, compoſita ex præuiſione, & cura, vt infra (Deo dante) dicetur. Et cura quidem vera, & ſimplex, quæ deberur hecticæ ſoli conſiſtit in duobus, in remotione nocentium, & in miniſtratione curantium. Nocentia autem ſunt omnia ex vi. rebus, calida, & ſicca E auferantur ergo omnia. Curatiua vero ſunt tres res, alteratio febrilis dyſcraſiæ, regiminis ordinatio, correctio accidentium. Intentiones, quæ à cauſa ceſſante, vt quia interiorem efficientem non habeant, quæ tranſiuit, vt putrida, licet conſeruantem habere poſſit, cui iam immediate eſt præuiſum.

Alterationem complent frigida minus, & humida magis; frigida enim cum fortia ſint, fortioris impreſſionis erunt quam natura membrorum in talibus facta valeat tolerare. Et proinde lædunt, & ſi dyſcraſiam calidam alterant, non tamen ſiccam, quinimmo cum naturam debilitent, ipſam à nutritione cum cibo deficere faciunt, quare feb. augebitur, & ſiccitas, & effectus eius, qui eſt conſumptio membrorum, maxime ſi ſint talia; quæ ſiccitati ſunt iuncta, vt trochiſ. camphoræ, & ſimilia. Sic ergo non debent eſſe intenſa, & dyſcraſiæ proportionalia, ſed remiſſa potius cum ſufficiunt ad infrigidandum. Et ſi non per quantitatẽ, & multitudinem, per F iterationem, & vices, vt compleant in longo tempore, quod oportet abſque nocumento, quod potuerunt, ſi fortia fuiſſent in breui complere cum nocumento. Humida vero cum non ſint vehementis impreſſionis, vt in naturam nocumentum imprimant, atque deſectionẽ; ſintque contraria vtique dyſcraſię calidę obtundendo, & ſiccæ alterando, vt earum conſumptionis reſtaurando, vel ſaltem made aciendo non ſint talia, quæ caliditati ſint iuncta, vt vinum, & carnes, poſſunt eſſe fortiora frigidis, & magis excedentia; ſi non eſſentialiter, & in gradu, effectualiter tamen, quia multiplicata in quantitate, & tempore, non tamen tantum, quòd naturam ſuffocent, vel ſaltem oppilent. Quod ſi neceſſitas vti fortioribus extinctius contingat, & frigidis, quæ ſint non cum humiditate, vel temperamento paſſiuarum, ſed ſiccitati cõiuncta, vt ſunt ex ſimplicib. camphora, ſandali, ſyrupus limonum & alia plurima; & ex compoſitis trochiſ. de camphora, oportet attendere illud conſeruare, ſic vt ante, vel poſt, G vel ſimul cum talibus frigidis humida miniſtrentur, & etiam aliquid calidi humidi quod dyſcraſiæ intentionem obtundat, & ſiccitatem medicinæ contemperet; calidum vero contemperet medicinæ frigiditatis exceſſum, ne membra percutiat, & in contrariam diſpoſitionem adducat, quę incorrigibilior eſſet prima. Et ad illud vitandum periculum intus frigida remiſſa immittantur, quæ humiditati ſint iuncta, vt iuleb viol. roſ. ſuccus hordei, & aqua ptiſanæ, & ſimilia, quæ ſi ſuperfluant, nõ multum nocere poſſunt. Et ſi conceditur interius aliquid eius calidi, miſceatur quod contemperet, ne noceat valde, vt dictum eſt ſupra. Et ſimiliter ſi humida, caliditati erunt permixta: talia autem frigida ſunt, quæ ſupra in cura generali ſunt dicta putridarum. Et ea, quæ in alteratione huius feb. ſunt propria ſecundum Galenũ ſunt duplicia, vt quæ intus aſſumuntur, vt medicinæ potabiles, & comeſtibiles, & qui inſpiratur aer; quæ quales oporteat eſſe ſubiungemus. Et quæ extrorſum applicentur, vt continens nos aer, cerata, & ſimilia; vt emplaſtra, H & balnea. Medicinarum potabilium, & edibilium quędam ſunt frigidæ, & ſiccæ, & earum quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ. Et ex ſimplicibus humidis potabilibus eſt aqua hordei ſimplex, vel cum calidis, aqua lactucarum, ſeminum communiũ, & omnium ſenſibilium, aqua lactis vaccini, à quo extractum eſt butyrum, & lac mucilago plyllij, & ſimilia. Et ex comeſtilibus ſunt prædictæ cum ſubſtantia propria, & ex frigidis, & ſiccis, roſ. ſandali, ſpodium, camphora, & ſimilia. Et ex compoſitis ſyrupus, & iuleb viola de cucurbitis, roſa & ribes, & trochi. & dactyli, de camphora, & electaria, quæ dicentur. Aer autem inſpiratus, & nos continens, debet eſſe alteratus frigidis, & humidis, vt ſupra ibidem dictum eſt; talis enim inſpiratus, & tractus per cutis poros, cordis dyſcraſiam alterat, & omnium membrorum, & proinde hyeme non calefiat cum igne, ne poros oppiler, & febrem inflammet, defendatur indumentis, ne fit congelatus, quo caſu accendatur in camera paruus, & leuis ignis.

10 meth. cap. 7.

Aer qualis.

1.

Cerata

Cerata. Cerata autem sunt secundum duplicem modum, scilicet simplicem, & compositum. simplex vt ex cera, & oleo ana compositum, vt est ex eis pigmentis siccis, adipe, & speciebus, quæ infra dicetur. Talia autem cerataria cum frigiditate, & humiditate, & permanentia multa in membris eorum dyscrasiam alterant. Sed vt illud agatur suis sint conditionibus prælectæ, quæ sunt ex parte suæ materiæ, & formæ, & conseruationis eiusdem modi, loci, & tẽporis, vsus ipsius. Ex parte quidẽ materiæ, vt sit oleum electũ, & est de cucurbita, salicibus, violatum, de seminibus melonum, & ros. quod suam frigiditatem impellendo stypticitatem moderatam suam magis humectat, quam oleum simplex, vt Gal. ostendit, non veniũt, sicut Galen. dixit. Sitque eorum cera alba, & munda, paucæ quantitatis, ne illud reddat spissum valde, & solidum, sit enim ex hoc difficile valde penetrabile ad profundum, maxime cum sit frigidum, & oleum sit vi-
Nota. scosum, cera spissa, & stiptica, & proinde si ex aliquo frigido valde subtili fieri posset, optimum esset, & efficacissimum, sed tale difficile est inuenire, vel impossibile. Et si acetum sit tale non simplex frigidum est, sed aliquid habens calidi, & ficci. Et proinde non ex eo fiat, sed ex eo aliquid illi admisceatur. Sitque oleum ablatum cum frigida aqua, vt sua caliditas (si quam habere possit) auferatur, & frigidum fiat, & humidum. Et proinde ex quo coagulatum est ceratum, abluatur cum frigida aqua pluries, & resideat in ea, vt conseruetur eius natura. Et vngatur frequẽter, ne calefiat, & vt alteret magis, sit eius inunctio supra membra principaliter passa, ex quibus caliditas inflammans ad omnia corporis membra procedit, vt est cor, hepar, & stomachus, & dorsum, sub quo vena magna existit extensa, multum sanguinem continens calidum inflammantem dorsum, & totum corpus, ad quod procedit. Alteretur ergo cum inunctione eiusdem cerati, vt ad omnia membra transeat alteratus, vt supra in generali cura putridarum est dictum. Et si totum corpus inungas est bonum, sed post balneum, vt apertis poris subintret amplius. Emplastra etiam, sicut in cura putridarum est dictum, sunt supra stomachum, cor, & hepar applicanda.

Balnea quoque debent esse suis opportunis conditionibus, prælecta scilicet materia, quantitate, & qualitate eius, loco, tempore ingressus, & egressus ab eis, & hora standi in eis, & alijs, quæ sequuntur ad ipsum, vt sunt aquarum dulcium calida, & frigida, calida oportet præcedere debent autem esse euacuata, vt rarificent non cõstipent, & resoluant, & semicupio facta pleno, abundanti aqua, vt totum corpus attingat, in qua sint cocta frigida, & humida ex herbis, & floribus, & fructibus, vt lactuca, semperuiua, melilotum, vio. & hordeum, & superaspersum oleum aliquod ex prędictis in domo locato, & iuxta lectum infirmi, vt in eis facilis sit ingressus, sitq; gradatus, & paulatinus, & post complementũ digestionis primæ, & antequam fiat vacuitas, & fęcibus euacuatis.

Sed ante sumatur aquæ hordei duabus horis cyphus vnus, in quo stet quo ad delectationem, & membra corporis, & cutis videantur in tumorem eleuari, nec sudet aliquo modo, tunc statim egrediatur, ne tracta humiditas nutrimenti ad membra resoluatur, & debilitetur ægrotans. Est enim tempus humectandi, & faciendi carnem acutam euaporandi locum secundum Gal. Et cum egressus fuerit, sequi oportet balneum frigidæ aquæ. Sit autem paucæ frigiditatis, & quasi tepida, & super corpus præbalneatum in calida subito effundatur, vt tracto calore ad ipsam, non effundatur a frigiditate illius, sed propterea debet esse paucę, vt calor retrahatur in membris, atque humiditas tacta retineatur, & non permittatur resolui, sed infrigidet, & humectet. Et proinde in lecto de
Nota de lecto. corio aqua pleno, vel vento hora æstatis proprie ex tunc locetur, vt quiescat, nec cooperiatur, vt sudet, nec quoque vt rigeat. Tale enim balneum per se, & per accidens talibus confert. Alterat enim caliditatem resoluendo humiditates corporis inflammantes illam sua caliditate temperata acquisita, & sua naturali humiditate subintrante poros siccitatem membrorum, & ariditatem madefaciendo, & irrorando humectat, & sua frigiditate naturali, ad quam redire est apta, inflammationem extinguit, quod in alio euenire auxilio ex prædictis difficile est, si enim per se conferat, per accidens nocet, & e conuerso, & ex tunc detur illico lac.

Si vero contingat ex tali frigido balneo naturam terreri quandoque, eo dimisso docuit Gal. post exitum corporis à balneo calido, oleis prædictis, & ceratis inungi propter eandẽ causam, quod melius est cum non terreat, & magis humectet cum magis permaneat, vt supra auctoritate. Gal. dictum est. *10 auctio 10.*

Et deinde lac dare, & dimittere infirmum quiescere, donec lac digeratur vsque ad horam diei tertiam prandij. Et post digestionem fricare manibus mollibus, donec rubeat cutis, vt nutrimentum lactis trahatur ad mẽbra. deinde hora tertia cibare, & quiescere vsque ad cœnam, & tunc ante cœnam fricare iterum, deinde cibare, & permitte quiescere, & dormire vsque ad secundum balneum in mane sequenti. deinde similiter agere, licet non sit malum bis, vel ter in die ingredi balneum, maxime si delectet.

Sed lactis conditiones oportet hic attendere, quæ sunt plures, ex parte animalis scilicet, à quo accipitur, & regiminis eius, à tempore sumendi, & à modo, à quantitate, & mixtione. Animal autem sit mulier, seu fœmina iuuenis, & sana. Est enim melius lac mulieris, & proprie naturæ ætatis cæteris propter conformitatem, si non abhorreat æger; vel asinæ similiter, vel capræ iuuenis, & pinguis, & sit earum regimen in frigidis, & humidis cibis, & potibus. *De conditionibus lactis exibendi.*

Tempus autem sit post balneum illico, & si præmittatur emulsio eius supra dorsum ante ingressum balnei bonum erit. Modus autem sumẽdi est, vt fugat patiens de papillis, ne alteretur ab aere antequam sumatur, & hoc si tolerat, quod si nõ statim cum nullum fuerit cum naturali caliditate propinetur. Quantitas autem eius quam digerere bene possit. Et proinde primo parum detur in quantitate vnc. iij. quam si bene digerit, addatur ad eam paulatim, donec ad sufficiẽtem peruenerit quantitatem, si vero male, minuatur ex illa, sed mixtum sit illi parum mellis, vel zucchari, aut salis, vt prohibeat eius casationem in stomacho, quæ penetrationem eius à membro prohibendo fit causam prauorum symptomatum, sicut supra in stomacho est dictum. Et canon dandi in potu lac acetosum, à quo extractum est butyrum, est proximus illi.

Regimen autem cibi, & potus, & aliarum rerum non naturalium completur. Nam oportet, vt eligantur ex cibis, & potibus frigidi parum, & humidi plus, & facilis digestionis, boni, & multi nutrimenti, quales sunt facti ex granis, & panis tritici ablutis in frigida, succus ptisanæ, aut hordei, coriandrum præparatum in pulmento habens aceti parum, & ex animalibus sumpti, & proprie lac vaccinum, à quo extractum est butyrum, quoniã est multi nutrimenti. Et aquæ carnis pullorum, gallinarũ, perdicum, phasianorum, ardearum, & hædorum, decoctæ cum coriandro, vel lactucis, carnes ipsæ, & testudinum, & limaciarum purgatarum, & cancrorum fluuialium, & serpentis albi, vel gallinæ nutritæ ex eo cum frumento decocto quando indiget præ debilitate. Et hepata gallinarum, testiculi gallorum, & oua sorbilia, & caseus recens pinguis non salitus, si appetit. Sint autem carnes decoctæ in aqua hordei cum lactucis, vel assæ parum, vt humiditatem naturalem conseruent, & prępparatæ in gelea acetosa parum. Et ex fructibus recentibus, cucurbitę, citruli, melones dulces, & indi, in quantitate pauca, & granata dulcia, & poma. Et ex siccis amygd. pineæ, fisticij, & auellanę. Et ex potib. sunt aqua hordeacea, & aqua frigida, si non fuerit, quod prohibeat; non tamen sit multa, & fortis frigoris, ne extinguẽdo caliditatem subito ad mortem, vel saltem ad hecticam senectutis adducat, quę difficilioris curationis existit, sed longioris vitæ. Et forte esset melius perduci ad illud, quam in marasmum completum *Administratio victus.*

completum per eam, vbi ad curam alia non sufficeret medicina. Fortasse propter debilitatem,& digestionem conceditur vinum subtile, album, pauciferum, bene lymphatum cum frigida. Tempus autem eius, & hora sit consueta; quantitas vero pauca, & sæpe; sic enim conuenit ei, cum morbus de inanitione cum virtutis defectione existat. Et etiam ex cibis, & potibus, & medicinis humectantibus ministretur, quod supra in cura malæ complexionis siccæ stomachi dictum est. prouidendum autem ne in oppilationem perducant. Aliæ quoque res ad humiditatem mutentur; his enim omnibus, vel pluribus hectica simplex, vel sola curatur facilius. Quod si negligatur eius cura vt transeat in marasmum difficilius curabitur, vt est dictum. Oportet ergo tunc, vt multiplicentur prædicta, & diutius ministrentur,ne transeat in marasmum completum, qui omnino est incurabilis. Et proinde curam dimittere melius est, si non desperet infirmus,quapropter prosequenda est cura, sed cum protestatione siue prognostication præmissa. Melius est enim cum spe benigna mori infirmum, quam sine spe ipsum signis prognosticis dimittendo, vt Galen ait. Oportet autem, vt in balneum cum linteo imponatur, & extrahatur, cum non possit per se egredi, sicut tempore præcedenti.

Gal. 3. de sanit. tuen.

Accidentium vero correctio est accidentium, quæ superuenire consueuerunt hecticis, quibus ante aduentum melius est obuiare quàm post aduentum remedium inuenire. non enim tunc bene corrigibilia sunt,præ debilitate naturæ ex corporis consumptione in ipsa. Et sunt syncopis, de qua supra est dictum multoties, & fluxus ventris, vt diarrhæa, & ex defectione virtutis est, & ipsa est causa maioris defectionis ipsius. Sit autem cibus eius ex pane tortellarum de scen1, ex lacte decocto cum lapidibus fluuialibus ignitis, vel ferro, aut igne solo, donec consumatur aqueitas, quia fit solutiuum, & farina panicij,milij, vel rizi, decocta cum ipso; & carnes prædictæ assæ,& potus eius aquæ ferreæ,vel pluuiali, & vini styptici, & pontici. Et medicinæ eius, ex simplicibus, spodium, gummi arabici,charabæ,sem.acetosæ, granorum berberis,psyllium assum,et bdellium mechium proprie, & sumach. Et ex compositis, est trochis. de spodio, de dactylis, de balaustijs, & de terra sigillata, si ad excoriationem deuenerit,& cum clysteribus,emplastris,& alijs medicinis,quæ superius habuisti. Et ex illis est appetitus defectus, de cuius rectificatione supra in sectione prima de medicinis stomachi dictum est.

Confectio trochisc.de dactylis. Rec.dactylorum immaturorum,vnc.iiij.spodij armeni,aur.iiij.ros.drach.vj. portulacæ, citruli,cucurbi.charabæ, ana drach.iiij.fiant ex eis trochis.dosis,drach.ij.

Confectio ad fluxum ventris.

Confectio alia ad fluxum ventris. Recip. boli armeni vnc.v. castanearum torrefactarum, ros.ana drachm.iiij. spodij, charabe, berberis, ana drachm.iij.fiant trochis. drac.i. cum succo cytoniorum, & detur in potu cum aqua pyrorum.

Balnea. Fortasse.
** Montis ortphuj.*
** Calderij.*
** Regina.*

Balnea conuenientia talibus,sunt thermarum naturalia. Et propria sunt balnea * orthodonice, * calaturæ, & arcus, & tripergulæ, & balnea * resinæ. In æstate artificialia, sicut aquæ fontis dulcis simplicis, vel decoctionis rerum humectantium, vt herbæ crassulæ, vel semperuiuæ, & vermicularis, & cymbalariæ,violarum nenupha. hordei,meliloti, & chamæ. Et sunt qui supereffundunt oleũ vio.vel de amyg.vel de curcur. vel sem.eius,vel melonum,vel ipsorum, lac mulieris,& est efficax. Et aliqui decoquunt axungiam animalium, & clysterizant cũ ea.

Ceratum ad eat.

Ceratum expertissimum ad os post balneum, quo inungitur dorsum, spina tota, & vniuersum corpus. Recip.axungiæ gallinæ, anatis, anseris, & porci recentium, ana vnc. iij. medullæ crurum vituli, vnc.iiij. lactis mulieris, vel asinæ.vnc.iiij. olei viol.olei sesami.vel amygd. dulcium, ana lib.semis, ceræ albæ.vnc.vj.ita, quod fit liquidum parum, succi crassulæ, vel semperuiuæ, vnc.ij. puluer is ros.drach.i. & est efficacissimum ad hecticam febrilem, & senectutis, & etiam sine succis pluribus fri-

gidis dictis. Et sunt qui ad extinguendam inflammationis intensionem induunt ægrum camisia sandalis lota cum camphora. Sed in ea est timor, sicut supra in capitulo generalis curationis est dictum, & in sudore diaphoretico sectione prima.

Electarium restauratiuum consumptionis ipsorum, valde efficax, & expertum. Rec.seminum lactucarum, portulacæ, papaueris albi, ana drachm.i. seminum cucurbitæ, melonis, & citruli, ana drachm.iij.sem. cytoniorum mundatorum, drac.iij.liquir.drac.i.semis. coti mundi. dra.i.s.sem. sesam. dra.iiij. capitum viol.drac.i. & s.farinæ hordei, amyli, ana vnc.i. zucch.nabit.vnc.i. cinn.dulcis. vnc.ij.gummi arab.gummi,traga.ana drac. i.garyophyl.charabe, ana vnc.i.penidiarum, vnc.i.& s. spicæ.dra.i.syrupi ros.quod sufficit. Et impinguetur cum caricis, amyg. dulcibus excorticatis, pineis purgatis, fisticis mundatis, ana vnc.i. Dosis, qualibet hora in quantitate nucis, & superbibatur parum vini. Est efficax, & expertum in hectica febrili, & in hectica senectutis valda frigidis ex eo ablatis.

De cura hecticæ senectutis, & medicinis. Cap. 3.

HEctica senectutis si in senibus sit, curam non habet, cum in eis defectus virtutis naturaliter insit, & quod naturaliter inest semper inest, vel vt plurimum, dixit Aristote. habeatque in eis causam conseruantem, similitudinem ætatis scilicet, & complexionis concurrentis cum ea. Et proinde remediari poterit,non curari, quinimmo si sola ætas quædã naturalis ægritudo est, vt visum est Galen. cum in ea sit dolor, & labor incurabilis, quid si superaddatur accidentalis dyscrasia, & consimilis? certe multo magis incurabilis remanebit, & quid vltra si correctionem haberet? multo magis perpetuaretur vita, vel non haberet vtique tempus perficiendi operationes in melioribus. Si vero in iuuenibus sit plurimum curam habet, & magis si pueris insit; habent enim iuuenes naturam fortem, resumibilem naturaliter, etsi accidentaliter sit defecta, & pueri multo magis. Et proinde à fortitudine naturali apti sunt reduci secũdum magis,& minus, nisi accidentalis siccitas sit confirmata, vt quia tetigerit adeo membra solida, quòd tertia humiditas posita sit in periculo non vltra extendi iam totali consumpta,& si non in toto, in parte vtili,& maiori.

1. Thesic. tex. 4.
6. sen. tu. cap. 2.

Et quidem remedium in cura est sola dyscrasiæ siccæ alteratio, quæ quidem cum frigiditati sit iuncta,complebitur humectantibus calidis temperate, qualia sunt, quæ in cura hecticæ febrilis sunt dicta, minus eis, aut commistis aliquibus calidis odoriferis; & cum actuali caliditate minori approximaris. Ex quibus est balneum prædictum decoctis in aqua eius floribus chamæmeli,& meliloti, & calidius actu quàm febri conueniat: Et quale est lac, à quo non est extractum butyrum habens plus mellis, & mel ipsum, quod est vltimum in iuuamento istis, sicut vltimum in nocumento febrib. dictis. Et quales sunt aliæ medicinæ humidæ, & calidæ, & vt clysteria facta ex fœnugræco, semine lini, capitibus, & pedibus agni, oleo chamæmelino, & sesamino, & melle, & syrupi ex aqua decoctionis ipsorum, & proprie ex floribus chamæmeli, & sesamo, & zuccharo nabit, & melle. Et electaria ex calidis,& humidis,vt pineis, dactylis immaturis, passulis, fisticorum, amygda.dulc.liquir. & alijs similibus illis. Et ceratatia ex oleo sesamino, vel amygda dulcium cum cera rub. Et frictiones fortes trahentes non resoluentes. Et quales sunt cibi calidi humidi potentia, etiam actu facile penetrabiles, & velocis descensionis, in quibus non sit viscositas,sicut aqua carnis,& vitella ouorum forbilium,hepata,gallinarum pinguium, & carnes nouæ columbæ non pinguis valde cum aqua rosa & fructus prædicti, & potus vini maturi subtilis, & odoriferi conuenientis quantitatis minus lymphati. Et qualia sunt alia, ex non naturalibus rebus proportionabilia illis. Et si siccitas cum æqualitate acti-

Cura.

Diæt.

te actiuarum sit iuncta, cum eis fiet eius curatio, remissis tamen à caliditate naturaliter, vel artificialiter saltem mixtione.

De cura, & medicinis hecticæ, & putridæ complicatæ. Cap. 4.

HEcticæ febrilis cum putrida complicata cura est quatuor res. Prima abscissio causæ. Secunda alteratio febrilis dyscrasiæ. Tertia regimen. Et quarta correctio accidentium. Abscissio causæ, est putredinis euacuatio, & multa mundificatiua. Ipsa enim putredo existens febrilis putredinis causa immediata, quæ est causa hecticæ, aut causa est hecticæ mediata, & sic causa est causæ.

Et pro eo cura ab ea est recto ordine inchoanda, nam ea euacuata cessabit putrida, & hectica consequenter, & ea manente quantumcumque febris vtriusque magnitudo, & incensio possit remitti, semper tamen procedit consumptio propter reseruationem putredinis prolongantis febrem à remissiuis causatam. Inquit enim Galen. Non est possibile dispositionem vllam curare finaliter, manente adhuc causa faciente eam, & propterea à putredine inchoanda est cura. Inquit enim Abuh. cum duæ ægritudines iunguntur, ab ea inchoanda est cura, quæ causa est alterius, sine qua alia curari non potest. Qualiter autem, & quibus curetur, & euacuetur putredo superius dictum est. Alteratio quoque febrilis dyscrasiæ qualiter, & quibus compleatur medicinis superius est dictum. Et tamen quia dyscrasia febrilis est magna; nam ad consumptionem perducens quasi præuendicans supra curam, oportet, simul digerendo, & euacuando putredinem, dyscrasiam alterare, & si non conueniat in auxilijs vtrique, causæ scilicet, & feb. nec cõmune auxilium impendatur, & simplex phlegmatica, vel melancholica fit putredo, quod naturaliter talẽ inuenire est possibile secundum Galen. dicentem. Itaque in contrarijs dispositionibus difficile inuenire auxilium, quod multum profit, obsit autem nihil. fiat secundum artem compositum in partibus mixtum, aut diffinctum loco, vel tempore, quod sit æquale, siue inæquale, equalitate, & inæqualitate seruata, vt sic alteretur febrilis dyscrasia, quod non incrudetur putredo, & illud fiet si alterantia exterius, & interius remisse calida ministrentur. Et proinde lac denegetur, quantumcumque enim conuenit hecticæ immediate, magis tamen nocent ei mediate, quia putredinem auget, quæ causa est suæ causæ. Et similiter balneum, donec fit digesta putredo, & alijs auxilijs procuretur, quæ & si alteri nocent, non tamen valde, quæ tuæ discretioni relinquimus causa breuitatis, & regimen, & accidentium correctionem, cum omnia ex prædictis sint nota.

7. metho. cap. 12. Feb. 4. primi cap. 31.

Nota.

PARTICVLA SECVNDA, Sectionis secundæ, continens summas quatuor.

SEquitur secunda Particula, Sectionis secundæ, quæ est de medicinis apostematum, quę plurimum febris sequitur de partibus chirurgiæ continens sum. iiij.

SVMMA I.

Est de medicinis apostematum sanguineorum continens. Cap. 13.

Sermo generalis in apostematibus, causis, signis, & cura omnium. Cap. 1. fol. 144
De phlegmone, & est apostema sanguineum, & de medicinis eius. Cap. 2. 146
De apostemate glandularũ, seu phlegmone earum & medicinis eius. Cap. 3. 147
De phlegmone quod dicitur anthrax, & carbunculus, & medicinis eius. Cap. 4. 147
De phlegmone, quod spina dicitur, clauus, vel furunculus, & medicinis eius. Cap. 5. 148
De pruna, seu carbone, & igne persico, & medicinis eius. Cap. 6. 148
De vena egrediente, & medicinis eius. Cap. 7. 148
De panaricio, & medicinis eius. Cap. 8. 149
De apostematibus paruis, seu pustulis illius generis, vt sunt morbilli, & variolæ, & medicinis eorum. Cap. 9. 149
De exituris calidis extrinsecis, quia de intrinsecis in prima Sectione est dictum, & erit sermo generalis in terminationibus apostematum. Cap. 10. 149
De appropriatis apostematum secundum diuersitatem membrorum, in quibus fiunt. Cap. 11. 151
De esthiomeno, & cancrænis eius. Cap. 12. 151
De moro, & medicinis eius. Cap. 13. 152

Sermo generalis in apostematibus, causis, signis, & cura omnium. Cap. 1.

APostema secundum Galen. est tumor præter naturam, quo membra magnitudine deficiunt ab eo, quod est secundum naturam. Diuiditur autem, & variatur per genera, & species variatione suarum causarũ, penes quas eius cura, seu medicatio plurimum variatur, & proinde ad curam necessariam requirenda, prout ad Glauconem docuit Galen. quæ sunt quatuor, materialis, formalis, efficiens, & finalis.

Apostemata quid.

Materialis est duplex, vna in qua est omne mẽbrum habens regimen, adeo vt in osse, & cerebro etiam fieri possit; quamquam Serapioni videatur contrarium, eo, quòd recipere nequeunt extensionem magnitudinis, & tumoris, quæ essentialia sunt apostemati ipsi. Ad quod rex Abuh. respondit ostendens, quod in prædictis membris possit fieri apostema sic, omne qd recipit nutrimentum, & recipit augmentum superfluitatis ipsius, cum in eo collecta fuerit, recipere potest, & extensionem, & si non magnam, vt expedit in apostemate proprie, tamen aliqualem recipit, quæ sit similis apostemati sensui manifesta, vt hoc dici possit, ꝙ fieri possit apostema in eo; siue sit consimile, cuius ægritudo est principaliter; siue officiale, cuius ægritudo est consequenter, & tamen à natura eius mutata formã accipit scilicet magnitudinem, & tumorem, eo quod læsio naturæ ipsius, & operationis similiter eius magis manifesta est sensui quam læsio naturæ consimilis, licet principaliter sit in ipso.

Vtrum cerebrum, & ossa apostemari possint.

Alia materialis est ex qua. Et est quatuor humores, aquositas, & ventositas, penes tales cau as diuiditur in genera, & species essentiales. In genera, nam apostematum aliud calidum, aliud frigidum. In species, nam cãlidi quoddam est sanguineum, quoddam cholericum, quoddam commistum. Et frigidi quoddam phlegmaticum, quoddam melancholicum, quoddam aquosum, & quoddam ventosum, & ea, quæ generum sunt illorum licet ipsius materia plurimum mista sit. Verum quia morbi speciati cura magis propria est, & certa, apparetque apostema inquantum morbus, & accidens est, specificetur dupliciter, vt per subiectum in quo, & essentiam eius dependentem à materia eius ex qua, secundum duplicem eius generationem dictam. Et medicina, seu cura propria ei debetur secundum consideratione quidem, prout est membri organici, à cuius natura curationis sumitur ingenium, ratione cuius ita est morbus vni membro proprius, quod non alteri. verbi gratia, sirsen, phrenesis, lethargia, pleuresis, peripneumonia, & similia, ista sunt ita organicis membris, à quibus denominationem recipiunt, propria ægritudo, quòd non alteri, quia non hepati, nec stomacho, nec renibus, nec similibus, eis. Et sub hac ratione eius cura cecidit, seu pertinuit ad sectionem primam, vt quia in ea agit de cura apostematum occultorum membrorũ scilicet in profundo corporis positorum, quæ officialia sunt; secundum vero considerationem suæ essentiæ, qua morbus calidus est, &

eſt, & frigidus à natura humoris procedens, & ſic eſt ſimilis in conſimili membro, à cuius natura, curationis via ſumit ingenium, quia quantitas calefaciendi, & infrigidandi, & exiccandi, & humectandi habetur ab ea, & cadit, ſeu pertinet ad hanc ſectionem ſecundã, vt quia agatur in ea de cura apoſtematum apparentium ſcilicet cutis, & ſubcutaneorum, vt carnoſarum, quæ vniuerſaliter totius habitum comprehendit, licet infraſcripta cura inquantum generalis intrinſecis ſit communis.

Cauſa efficiens duplex eſt ſcilicet intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca vero eſt duplex ſecundum duplicem modum fiendi ipſius. Nam aut fit ſecundum modum influxionis, & eſt, vt plurimum, & tunc cauſa eius erit triplex, vt ex parte influentis, ſeu mittentis, vt corporis totius, vel membri, & eſt plethoria, vel cacochymia, cum virtutis ipſius fortitudine non abſolute. Secunda eſt ex parte membri recipientis, & eſt debilitas eius naturalis, vel temporalis, & vacuitas diſponens ad recipiendum, & dolor fortis, & caliditas in attrahendo coadiuuans, etiam ſi non ſit eius ſitus inferior, & mittentis repletio non exiſtat. Tertia eſt viarum aptitudo, quia ipſarum largitas venarum, vel pororum de mittente ad recipiens protenſorum. Inquit enim Ioan. Modi morborum, ex* naturali melancholia cum aliquo humorum concurrentium ad infirma membra ſunt quatuor. primus eſt virtus membri impellentis, & debilitas recipientis, ſecundus eſt multitudo humorum. tertius eſt debilitas virtutis nutrientis. quartus largitas vię, vt pororum, vt ſupra in iuncturis eſt dictum. Aut fit per modum cõgeſtionis, & illud fit raro. Cuius cauſa eſt debilitas ſola membri, in quo apoſtema eſt, quare non ſuũ poteſt proprium conuertere nutrimentum totum, vel ſecundum partem, quia membrum ſit paruum, & nutrimentum multum; vel quia nutrimentum poſſit conuertere, ſed ſuperfluitates eius nequeat expurgare, vel quia debile in ſe, vel quia ſint multæ, craſſæ, & viſcoſæ, aut imbibitæ; & vel quia ductus ſint obſtructi; vel quòd deficit ei exercitium, vel euacuatio naturalis conſueta ei, vel artificialis. Inquit enim Galen. Etenim tentat quidem natura ſuis ſemper vtens virtutibus aſſimilare his quæ nutriuntur, quodcumque fieri poteſt benignum, expellere vero quod non eſt tale. ſi vero quandoque propter craſſitiem, vel viſcoſitatem, vel ſubtilitatem imbibitam, vel multitudinem ſuperfluitatis, vel propter quandam ſtructionem, vel propter ſui ipſius imbecillitatem nequeat ex ſe expellere, quod malum eſt, neceſſe eſt, & ipſum morans ſecundum animalis corpus corrumpi, & in ipſa particula ægritudinem procreari, vt apoſtema, quod vel erit fiẽs, vel actum. Fiens vt dum materia influit, vel generatur, & coadunatur in vacuis membrorum regionibus. Factum vero cum iam influxit, vel generata eſt, vel coadunata, & dicitur proprie extitura. Et eſt habens quatuor capitula.

Cauſa vero debilitatis vtriuſque membri interior plurimum eſt malitia complexionis diuerſæ, vel æqualis, naturalis, vel accidentalis, & eſt humoris vitio, vt plurimũ, vel ſine obſtructionis cauſa plurimum eſt coarctatoria, & eſt multitudo humorum, & ſuperfluitatũ, & ipſarum craſſities, & viſcoſitas ex regimine procedens, vel natura membri, quia ſint eius ſuperfluitates tales, vt ſunt nerui, panniculi, oſſa, & ſimilia, & eſt cauſa antecedens.

Cauſa vero extrinſeca, & eſt cauſa primitiua communis, quantum ad vtrumque fiendi modum, eſt malitia regiminis non ſolum in cibis, & potibus, ſed in alijs omnibus neceſſarijs rebus non naturalibus, taliter vt ex eis procedant omnes cauſæ extrinſecæ prænarratæ, & motus humorum influentium, vel multiplicatio, & aggregatio ipſorum in membro apoſtemando, ex quibus ſunt maxime motus fortes, & corporei, & animales, & vinum, & etiam cauſæ non neceſſariæ, vt caſus, percuſſio, morſus, & ſimilia.

Cauſa formalis eſt detractio naturalis membri magnitudinis apoſtemati ab eo, quod eſt præter naturam. Et ſecundum hanc diuiſionem diuiditur apoſtema, quia aut eſt tumoris grandis, vt apoſtema eſt, aut parui, vt eſt puſtula, & bothor.

Cauſa vero finalis, quia aut erit ſalubre, aut mortale, quantum ad finem vltimum, aut quantum ad finẽ medium, qui eſt aliquo modorum ſex, quia aut reſoluetur, aut maturabitur, & ſaniatur, aut lapideatur, aut putrefit, & corrumpetur ſętenter, aut ſubito aperietur, et ſuffocat, aut permutatur. Et melior harum eſt reſolutio ſecunda maturatio, ſeu ſaniatio, mala eſt apertio ſubita, & ſuffocatiua, deinde corruptio. lapideatio vero media eſt, permutatio poteſt ſe habere ad bonum, & malum.

Signa. deinde ad curam apoſtematis certam, & completam, oportet inueſtigare ſigna generum, & ſpecierum, & cauſarum eius. Dictum enim eſt ſupra in principio operis auctoritate Galen. quod cura cuiuſlibet morbi confeſtim ſequitur cognitionem facientis cauſæ, adeo vt dicat ad Glauconem. nihil mirabile intantum medicos peccare in ſanationibus, inquantum, & in cognitione falluntur. Signorum ergo apoſtematum quædam ſunt generaliſſima, quorum quædam ſunt exteriorum, quædam interiorum. Exteriorum ſunt manifeſta ſenſui, vt apoſtematum exteriorum membrorum, & ſunt tumor, & inflatio. Interiorum vero quædam ſunt eſſentialia, & communia omnibus, vt ſunt grauitas, vel tenſio, & inflatio, ſeu tumor ſi ad ipſum cum medio perueniat ſpiritus, vt quia fuerit in ſtomacho, hepate, vel ſplene. Quędam accidentia ex communitate propter vicinitatem, vel colligantiam, vt tenuitas in mirach vẽtris, extenuatio corporis ſubita, & in oculis concauitas repentina. Quædam ſunt ſigna generum ipſius. Nam ſi ſit calidum prædictis ſignis addetur inflammatio, & dolor acutus, & fortis, & perdurans. Et hoc ideo, quoniam in eo non ſolum eſt repletio, ſed malitia complexionis diuerſæ, & continuitatis ſolutio; quæ & ſi ſigna ſint, ſunt etiam concauſæ, vt ſupra dictum eſt, quibus fiens apoſtema, ſi non obuietur ad factionis complementum breuiter producetur. Et proinde Hipp inuenimus in apho. dixiſſe. Dolores in lateribus, & pectoribus, vel in alijs corporis partibus ſi multum ſteterint ad diſcernendum, mali ſunt, & eſt etiam febris; maxime ſi ſit cordi propinquum, & putrefactum, ſeu ſaniem faciet, & etiam comitantur illa. Et ſigna ſpecierum, quæ ex materia ſunt dependentes, ſunt ſigna materierum ipſius, ex quib. ſunt, quæ infra dicentur. Et ſunt in ſumma. Nam ſiquidem ſit calidum, & materia eius ſit ſanguis, accidentia prædicta erunt obtuſa. Si vero cholera, erunt intenſa. Si vero adufta, erunt intenſiora. Si vero frigida, dolor erit paruus, nec tumor magnus, & acutus, quia materia eſt diffuſa, & viſcoſa non bene congregabilis, nec eſt febris inquantum huiuſmodi, niſi per putrefactionem caliditatem acquirat.

Et ſigna ſpecierum infra dicentur, & ſunt in ſumma ſigna dominij phlegmatis, vel melancholiæ, & ſi peruenire poſſit ad ea ſenſus, in phlegmatico ſentiet frigiditatem, albedinem, & mollitiem. in melancholico duritiẽ, & ficcitatem abſque dolore omnino. Et in ventoſo, tenſionem reſiſtentem tactui cum dolore.

Signa vero ſubiectorum, ſeu cauſarum materialium ſunt. Nam ſi fuerit in membro ſenſibili neruoſo, erit dolor acutus, pungitiuus, & fortis, quandoque perducẽs ex continenti ad ſpaſmum, alienationem, & anhelitus nocumentum, & pulſus eſt ſerrinus. Si vero in membro inſenſibili fiat, ſit in eo grauitas ſine dolore acuto, vel eſt dolor grauatiuus, & pulſus vndoſus. Et ſignum proprij membri officialis in quo eſt nocumentum operationis illius.

Et ſigna modorum ſunt, nam ſi per modum influxionis fiat, videbis ſigna repletionis totius, vel alicuius membri, & venarum, & debilitatem membri, & per eorum euacuationem ceſſat, vel minuitur apoſtema. Si vero per modum congeſtionis, ſigna debilitatis membri apoſtemati ſola aderunt, vel cum regiminis malitia, & prædictarum priuatione. Et ſi quoque ſit in fieri videbis augere tũmorem; & accidentia quotidie parum poſt parum.

* Innatura li.

Congeſtio.

Cauſa.

De ſignis.

De ſignis.

De ſignis.

In apho. 5.

parum. Si vero factum, iam materia est aggregata cum cupo tumor permanebit in esse suo, & dolor, & febris ex tunc augebitur propter digestionem materiæ, quæ ex tunc incipit fieri, si fieri debet.

De signis cõ parum. Signa vero temporum eius sunt tripliciter sumpta, vt quia penes essentiam eius, penes accidentia, & penes signa digestionis, & indigestionis. Penes essentiam quidẽ, nam in principio incipit tumescere membrum, deinde augetur donec stet, deinde stat in vltimo in regionibus membrorum, deinde minuitur, & resoluitur si debeat esse salubre. Sed dices, vbi sunt vacuæ regiones mẽbrorum, cum dicat Aristo. non dare vacuum in natura? Cui respondet Galenus, dicens Quoniam autem in continuo non est dare vacuum, &, si aliquid influxerit, concurrunt ad se inuicem vniuersæ particulæ corporis; quemadmodum, & in aqua videmus, signa ergo concurrunt propter effluxionem, vt quid non rarefient propter influxionem? sic ergo sunt, & si non actu, potentia tamen.

Penes accidentia vero, nam si in principio fiunt, prædicta essentia erunt leuia, & cum peruenerint ad augmẽtum, augebuntur, & apud statum vltimabuntur, & in declinatione remittentur, donec totaliter cessent, si salubre sit apostema; si vero mortale, stabũt in acumine suo, donec extinguant.

Tertio penes digestionis signa, eius tempora dignoscuntur, nam si incipiat mutari, videbis duritiem, quę in principio fuit, minui, & dolorem, & febrem augeri, si fuerint, vel insurgere, si non fuerint, deinde vltimari, quãdo digestio, & maturatio sit completa, & virulentia egreditur si sit non sub cute cęlatum, vt quia in oculis, naribus, vel labijs, pleura, & similibus fiat. Inquit enim Galen. In omni apostemate sub cute cęlato solet ęruginosus exire liquor, maxime si calidum fit, vel maturum, &

De signis formæ. vltimo cum completa, & est perfecta, minui. Signa formę eius sunt, nam si apostema fuerit magnum, grauedo, & dolor erit maior, & maior læsio operationis consuetę. Si vero paruum, vt pustula vel bothor, prędicta sunt minora. Signa vero finis, & terminationis sunt diuersa secundum diuersitatem ipsius, nam si quidem resoluatur remissio fiet doloris, grauitatis, & febris, & aliorum cõcomitantium accidentium, & virtutis inualescentia, & fortitudo. Signa vero maturationis, & saniationis, seu suppurationis fientis sunt prolongatio apostematis, pulsatio, & doloris, & febris augmentatio, sed ipsius factæ illorum est diminutio. Inquit enim Hippoc. in aphoris. Circa generationem saniei dolores, & febres accidunt magis quam perfecta saniei, & cum hoc est augmentatio grauitatis, & ponderis. Et signa eruptionis sunt rigor, diminutio grauitatis, & doloris, & fortis egressio puris, & ex signis bonis sunt, vt sanies, quæ erumpit sit laudabilis, quia alba, lenis, & æqualis, carens malo odore, & sequitur diminutio, vel cessatio febris, doloris, & aliorum accidentium, & virtutis inualescentia, & operationum eius. Quæ si sunt, e contra sunt mali significatiua. Signa subtiliationis, & conuersionis in lapidem sunt diminutio doloris, & febris omnino cum duritie, vel augmentatio, si in principio fuerit. Et signa corruptionis fœtentis sunt mutatio coloris ad liuiditatem, vel nigredinem membri, vel vicini, & exeuntium fœtor. Signum subitæ apertionis est subita minoratio grauedinis, & doloris in apostemate membrorum, & permutatio eius in membro, ad quod transit materia, & quandoque exitus puris, vel sanguinis.

De signis permutatiõis. Signa vero permutationis sunt diuersa secundum diuersimodam permutationem ipsius. Et sunt, nam siquidem mutatio sit de interioribus ad exteriora sunt alleuiatio accidentium, & permutatio interiorum; situs cũ dolore, & tumore, & qualitate mutata exterius in membro, ad quod mutatur. In quo proinde dolor, & caliditas est prius percepta, & sunt bona, contraria vero ma-
4. aphor. 55. la. Inquit Hippocrat. in aphoris. Erysipela interius, extra conuerti, bonum, exterius vero intus, malum. Aut erit de nobili ad ignobile, vt de principali ad emunctorium, aut e conuerso, aut de minus nobili ad magis nobile, vt de pleura ad pulmonem, aut de pulmone ad cor, aut de superiori ad inferius, aut econtra. Siquidem ergo primo modo permutetur, signa erunt alleuiatio doloris, & febris, & aliorum accidentium, & virtutis inualescentia, & in grauitate, dolore, calore, & tumore in emũctorio. Si vero permutetur econtra, signa erunt contraria, & malitia anhelitus, & pulsus, si permutatio fit ad spiritalia, & ad cor, quia eius consecutio, & diuisio erunt manifesta, & pulsus diuersitas, & inæqualitas. Si autem fiat de superiori ad inferius, vt de cerebro ad cor, signa erunt eadem cum prædictis. Si vero de eo, vel spiritualibus ad nutritiua, signa erunt tensio in hypochondrijs, & grauitas si e conuerso de inferioribus ad superiora mutetur, signa erũt malitia anhelitus, quia coangustatio eius, & dolor pectoris, & grauitas in parte furculæ, & ardoris, & doloris mutatio de inferioribus, et nutritiuis ad spiritualia, si ad ea pmutatio fiat. Si vero perueniat ad cerebrũ, seu caput, dolor erit capitis, & alienatio, & vigilię, & quandoque subeth, & stupor. Si vero ad emunctorium post aures, signa erunt, quæ sunt dicta, & bona nuncia, si consistit virtus. De his autem omnibus qualiter, & in quibus fiat, & cum quibus inuentur terminationes bonæ, & obuietur malis infra specialem afferemus Christo duce sermonem.

Cura apostematis duplex est, generalis, & specialis. Generalis quidem est euacuatio. Cum enim sit morbus *De cura.* materialis ex repletione vacuitatum, regionum, mẽbrorum, ipsum inquantum huiusmodi euacuatio sanat, vt Hippoc. dixit: Completur autem eius euacuatio quandoque euacuatione partis apostematæ sola, vt cum apo- *2. apho. 17. 22.* stema fuerit iam factum quocumque modo, quæ propria, & absoluta cura non est: fiet autem per extractum solum de parte patiente, qui dupliciter habet compleri: per diaphoresim primo, secundo per caraxationem. Quibus autem particularibus medicinis compleantur hæ ambo, superius dictum est, & in speciali cura infra dicetur. Si vero nondum factum sit, sed adhuc sit fiens, quocumque modo fiat, sola partis, in qua fit euacuatione nõ sanatur: quinimmo etiam sanatio secundum Galen. sit composita ex præuisione, & cura, sicut morbi fientis cuiuslibet, oportet vt præcedat præuisio, & abscissio efficientis causæ. deinde sequatur cura apostematis facti, seu euacuatio materiæ iam influxæ, vt his, & alijs considerandis artẽtis eius medicatio apostematis consistat in quatuor. In abscissione antecedentis causæ, quæ nũc fit in cura apostematis, seu abscissione materiæ influxę iã, & conceptæ, in parteque collectæ, quæ causa coniuncta ipsius existit in regimine, & accidentium correctione. Abscissio vero antecedentis causæ complebitur, si per modum fiat influxionis, primo cum euacuatione totius corporis, vel membri influentis, conuenienti, & circumstantijs, & cum detiuatione ad contrarium cum eorum alterius præsupponatur repletio. Fiat autem dupliciter secundum duplicem modum repletionis, aut enim est plethoria, aut cacochymia. Siquidem autem plethoria sit, euacuatio eius complebitur phlebotomia per antipa ristasim facta, vel ei proportionalibus magis proprie, & in ieiunio, quam cum re alia; sicut est frictio multa, & aspera exercitia, balnea ampliora, & euaporantia, pharmaca, & purgatio cum solutiuis. Phlebotomia enim euacuabitur, & ieiunio in omni dispositione si cum febre, alias vero non. Item si repletio multa fit, neque balneis, neque exercitijs periculosum est vti. Si vero repletio sit cacochymia, pharmacia euacuabitur appropriata cacochymiæ, quæ ex prædictis est nota. Secundo cum constringentibus, & coarctantibus venas medias, atque ductus. Fit autem illud cum styptícis, & ponticis applicatis venis intermedijs, si sint apparentes, qualia in cura iuncturarum, & alibi dicta sunt, & infra dicentur in speciali cura. Et tertio fac cum confortantibus membrum, nec recipiat, qualia sunt styptica pharmaca substantiam eius coadunantia, & adæquantia complexionem ipsius cum caliditate, vel frigiditate, prout dyscra-

sia exigit, vel proprietate, & cum sedantibus dolorem eius, atque calorem, ne vlterius trahat, quę sunt supra nota in cura iunćturarum, & stomachi, infra in speciali cura dicentur. Et condysi cum aceto prohibent apostema in principio. Sed si per modum congestionis sit fiens, complebitur cum confortatione, & adæquantibus complexionem ipsius membri, in quo apostema sit, & vniẽtibus substantiam eius, ne materiam generet, quoniam causa eius interior antecedens est complexionalis, non humoralis, vel exterior primitiua, nisi repletio antecedens sit in eius debilitate cum causis; quo casu præmittere oportet euacuationem, sicut dictum est.

Euacuatio vero apostematis, & euacuatio materiæ influxæ, & congregatæ in ipsa parte, quæ ad curam spectet, non proprie fiet diuersimode secundum diuersum eius fiendi modum; si enim per modum influxionis sit factum, complebitur dupliciter per recursum, & per extractum.

Cura. Per recursum fit triplicitet per pulsum tractum, & transmissum, & his omnibus, vel pluribus tantum recurret. Si vero per modum congestionis sit factum, cõplebitur similiter; licet per extractum de patiẽte magis, & per pulsum minus; pulsus autẽ materiæ fit, si in principio infrigidetur, & parti patienti styptica apponamus. Competunt enim talia repercussiua in principio omnis apostematis per influxionis modum fientis, inquantum apostema est, licet fallat ratione materię, vel quia frigidę, crassæ, & viscosæ, hic ex talibus intueantur magis, vel quia venenosa tibi repulsio impellit ad principale cũ sua proprietate ad cẽtrum, id est, cor. Aut ratione membri; vt quia sit emunctorium alicuius principalis, ad quod influxit materia, a quo repulsio nó ad circumstantes particulas repellit materiam, & disseminat, sed ad principale totum reddit vnitam propter viæ amplitudinem, in alijs vero excusat à repletione ad illud euacuatio, dissemination materiæ, & eius proprietas.

Tractus autem fiet cum euacuatione partium oppositarum, & remotarum, & illud cum frictionibus, ligaturis, compressionibus dolorosis, & ventosationibus dolorosis, & remotis, vel propinquis, vt materia de loco apostemando, & de profundo corporis ad exteriora trahatur, quemadmodum in pleuresi, & lethargia ventosamus exterius, & in alijs, vt materiam euacuemus, & extrahamus; sic quoque phlebotomamus, & venas linguæ in synanche; & saphenam in apostematibus matricis, & vesicæ, & renum.

Transmissus vero cum applicatione medicinarũ stypticantium supra ipsum completur; his enim omnibus, vel pluribus, & materia actu fluens adhuc in venis est paruis membri repelletur; & quæ fluxa iam est, recurrat ad circumiacentes partes disseminata, vt forte vno auxilio simul influens materia, & effusa tota, de passa, vel passuta particula expellatur. Et illud est cum materia recurrere bene sit apta, & quia calida sit, & subtilis.

Extractus de parte faciente fit dupliciter; insensibiliter per diaphoresim, & diaphoretica pharmaca; vel sensibiliter per curationem, seu sectionem, vbi non recurretur tota; & quia crassa sit, & viscosa, præcedet autem eas maturatio, & mollificatio resolutionem quandoque, & mollificationem, quandoque, & saniationem, & caraxationem, deinde sequitur mundificatio saniei; deinde incarnatio, & consolidatio vlceris, & vltimo sigillatio, seu cicatrizatio eius. Quibus autem medicinis habent illa compleri supra in prima sectione, vbi de cura apostematum egimus, dictum est; ibi enim ostendimus, quod ex medicinis particularibus apostemarum; quędam repercussiuæ frigidæ, & stypticæ, vel calidæ; quædam trahentes; quædam diaphoreticæ; quædam saniantes, & maturantes; quædam erumpentes; quædam mundificantes, quædam incarnantes; quædam consolidantes; & quædam sigillantes, seu cicatrizantes, tali ordine approximandæ in temporib. eius. Et ordo est, vt in principio apostematis per modũ influxionis fictis magis, & calidi in emunctorio nó existente supponantur repercussiua.

Quapropter Abuhali dixit, & oportet, vt in potu tribuatur habenti apostemata aqua endiuiæ, aqua solatri cum medullis casiæ fistu. Si vero sint styptica; calida temperate, & in augmento permixta diaphoreticis, & in status principio, & prælio eius magis; & tunc etiam attrahentia sic ministrentur cum scalpellatione, seu scarificatione, & proprie cum materia multa, vel mala perducens membrum ad correctionem; in quo non expectata est digestio. In fine status, & declinatione vero diaphoretica sola habentia quid styptici, & aromatici, si in membro sit, & virtutem influentem habente, quod si non resoluatur, & materia sit aggregata tota, vt facta sit exitura, maturantia, & saniantia ministrentur, deinceps facta suppuratione, & dubelati, erumpentia ministrentur. Fiat autem apertio secundum processum rugarum membri, nisi in quibusdam, de quibus infra dicetur. Deinde mundificantia sanies, & pus. Deinde incarnatiua, si expediat. Deinde consolidantia, & vltimo cicatrizantia. Et in alijs aliter terminandis, seu finiendis, aliter est operandum, prout in speciali cura dicetur. Et de terminandis secundum alterũ prædictorum modorum diximus, eo quod inter ceteros sunt meliores, vel boni. Et modus est, vt apocrustica in suo genere frigida, & styptica, & diaphoretica, & calida sint parata, & saniantia calida, & humida in secundo gradu sint proportionata naturæ materiæ membri, & proinde variantur secundum varietatem illorum non excedendo, accidunt enim ex eorum excessu inconuenientia multa. Ex repercussiuis quidem vehementia doloris propter retentionem materiæ, & soliditatem membri, & reductio quandoq; ad principalem, & quandoque induratio apostematis, & quandoque tendit membrum ad corruptionem cum viriditate, & nigredine, & proprie quando medicatur cum eis in fine rei, & prope statum. Ex diaphoreticis vero fit cicatrizatio apostematis, & doloris additio propter ficcitatem. Et ex saniãtibus corrosio membri, & vlceratio: sanies enim longo retenta tempore acuitur, dixit Galen. Cum ergo talia videbis insurgere inconuenientia, oportet, vt desistas ab eis, & corrigas inconuenientia nocumenta, quæ prouenerunt. Et illud est, vt doloris violentiam, & vehementiam tollas, & corrigas cum embrochis calidis anodynis, & cum emplastris ex eis, vt semine anethi, & radice lilij, florum chamæmeli, lilij, fęnugræ. sem. lini, & radic. bismaluæ, & cum oleis eorum, & fœcibus eorundem, quæ indurationem eius corrigunt, reditione ad principale obuies cum cordialibus stypticis intus, & extra approximatis cum ventosis rubificantibus supra partem, & si membrum virescat, vel liuescat, quia tendit ad corruptionem, scalpellabitur, vel scarificabitur profunde, vel superficialiter, prout naturæ membri conuenit, & loco ipsius; sed prius munge membrum ex bolo armeno dissoluto in oleo rosa. vel aqua cum alijs auxilijs dicendis in cura esthiomeni. Quod si cum toto hoc non saluabitur, sed putrescit, iussit Hip. abscindere ipsum, ne putredo ex eo perueniat ad alia membra, & quandoque moritur, & in omnibus cõfortabuntur principalia cum theriaca, vel mithridato.

Sclirozationem vero, & exiccationem ex diaphoreticis prouenientem, corriges cum mollificationibus diu approximatis ex mucilaginibus, adipibus, medullis, & similibus, quibus humectantibus dolor cessat. Corrosionem ex saniantibus introductam cum mundificantibus, & incarnantibus dictis, & alijs, quæ infra dicentur auxiliante Christo. Cumque apostemata membra in natura sint differentia, confinilia scilicet, & officialia, prædictæ etiam medicinæ sint differentes substantia, & virtute oportet ex illis eligere in cura apostematis talia, quæ naturæ membri, in quo fit, tam consimili quam officiali conueniant, vt cuta eius cum talibus reddatur habilis conueniens, & completa non solum quo ad rem præter naturam eius talem considerare sufficit, quia apostema talis morbus est, & ex tali causa, seu materia, sed etiam cuius membri sit, vel in quo sit Apostema

flegma enim ſua eſſentia propria,& materia ſuiſque tem- A
poribus medicinas varias indicat, & diſtinguit, ſic na-
tura membri in quo eſt propria quantitas ipſarum de-
terminat ſpeciem propriam ſibi, elegit ordinem atque
aptum vtendi modum, locumq; immiſſionis ipſarum
& expulſionis materiæ. Talis autem membri natura
conſtat eſſe complexionalis quia calida, vel frigida, ſic-
ca, vel humida. Et complexionalis qualis, quia ſitus, &
ſocietas, forma cum receptaculis, atque via, principa-
tus, ſeu dignitas, & ignobilitas. Et communis, quia ſub-
ſtantiæ raritas, & denſitas, inſenſibilitas, & ſenſibilitas,
quia hoc modo quantitatem auxiliorum, ſeu medici-
narum conuenientium apoſtemati prædictarum qui-
dem naturam conſimilis membri determinat. Nam
ſi apoſtema calidum ſit in membro calido repercuſſiua frigida debent eſſe: ſi in frigido fortiora, & diapho-
retica calida ſint in membro calido fortiora, in frigido
leuiora, & ſimiliter de alijs auxilijs. Et ſi membrum ſit
ualde ſenſibile, vt eſt neruus, chorda, vel ſtomachus, &
oculus, magis leuiora, vt ſint immordacia, ſufficiunt, li-
cet euacuatio vniuerſalis debeat eſſe maior, etiam non
exiſtente multitudine, vt natura reddatur auara, inni-
tendo tamen forti dolori trahenti ipſius. Et proinde ſe-
dantia dolorem oportet eſſe fortiora, quæ infra dicen-
tur. Natura quoque officialis ſimiliter illa determinat,
vt ſitus. Nam ſi fuerit membrum apoſtematum in profun
do, multiplicanda, & eligenda ſunt repercuſſiua, & ſi-
militer diaphoretica, & alia auxilia, quæ leptomeris
ſunt ſubſtantiæ, vt cito proueniant in profundum, &
proprie repercuſſiua. Et cum talia ſit difficile inuenire,
vt ſuperius dictum eſt, eis parum miſceatur aceti, vel
croci. Forma etiam, nã ſi membrũ in quo apoſtema eſt in
ſua receptatione habet receptaculũ, ſeu viã aptam, vnde
materia facile poſſit educi, vt eſt ſtomachus, medicinæ
prædictæ, & proprie ſolutiuę debent eſſe leues, ſi vero e-
cõtra erunt contrariæ. Principatus quoq; nã ſi principia
ſint frigida repercuſſiua, & diaphoretica calida oportet
eſſe lenia, & nõ pura, ſed ſtypticis, & aromaticis mixta
in quantitate minori, ſi ignobilis, fortiora, & maiora.
Eligit quoque principatus medicinas ſibi proprias, vt
cordiales, odoriferas, & confortatiuas virtutum pro-
priarum in eis: ignobilitas vero, communes, ordinem
quoque, & modum, quia talia non multa in quantita-
te, nec ſubito, ſed paulatim oportet ipſa, & laxatiua pro-
pria, & nobilia miniſtrare, licet medicinæ debeant eſſe
promptæ, vt cito imprimant collectionem, quam in eis
prohibeant fieri, cum in eis ſit periculum grande. Igno-
bilibus vero, & innata tantũ virtutem habẽtibus fortia,
atq; ſubito, niſi principalium terreatur natura, & emun
ctorijs nobilium diaphoretica tantum, & fortia.

Societas quoq; locum immiſſionis medicinarũ, ſi. n.
ſit in cerebro, per nares, per palatum, aures, & ſimiles re-
giones medicinas immittes; ſi autem in ſtomacho, pos,
ſi in inteſtinis inferioribus, per anum, ſi in ſuperioribus,
per os; & in vtriſq; ſimul per ambas; & ſi in hepate ſit
materia, per inteſtina expelles cum ventrem ſoluenti-
bus, ſi in gibbo, cum diureticis, & prouocantibus vri-
nam, ſi in vberibus, per matricem in menſtruis, & ſi
in matrice, per ſaphenam, & ſi in gutture, per venarum
eius apertionem.

Sequitur regimen in ſex rebus non naturalibus, & ne-
ceſſarijs, & nõ neceſſarijs, quod cauſam primitiuam tol-
lit omnem ſuperius prænarratam, ſi adſit, vel prohibet, ſi
non adſit: debet ergo eſſe tale, vt virtutem digeſtiuam,
& nutritiuam cõfortet in corpore, attractiuã cõtẽperet,
& retentiuam, & etiã expulſiuam, atq; repletionem mi-
nuat ſi inueniat ipſum prout diſpoſitioni conuenit æqua
lis ſupra ſectione prima in cura debilitatis ſtomachi, &
digeſtione eſt dictum, & extenuatiua diæta.

Accidentiũ correctio. Accidentiũ quoq; correctio, in febri ſcilicet, & dolo-
ris proprie, patet ex his, quæ dicta ſunt in cura febriũ, &
de ſedantibus dolorem in ſectione prima, & proprie in
cura ægritudinum iunctarum. Et ex eis ſunt calida, &
humida temperata, quæ influxam materiam reſoluunt
aliam non trahendo, alterantque caliditatem, vt eſt
tetrapharmacum à lana ſuccida oleo calido infuſa; &
hyoſcyamum, opium, plumbum, ceruſſa, & portula-
ca in calidis. Et eſt propria illis, in quibus timetur pu-
trefactio. Hæ duæ res licet ſint in principio vltimæ,
ſunt tamen in ordine primæ in apoſtematis cura. Re-
gimen enim, & diæta, cura ipſius fundamentum eſt ge-
nerale in cura ægritudinis omnis. Et quandoque ſola *Diæta.*
ipſius bonitas eſt ſufficiens; vt oſtenſum eſt ſupra, &
diæta extenuatiua in præſentis ægritudinis cura eſt effi-
caciſſima: abſcindit enim omnem eius cauſam, a qua
dependet; nam primitiuam, & extrinſecam tollit, ſi ad-
ſit, vel prohibet, ſi non adſit; antecedentem præſentem,
& accidentalem abſcindit, quo minus, vel non vltra
fluat, coniunctam quoque in apoſtematis partem iam
influxam diminuit, & reliquum reſoluit, vel ſaniationi
dimittit. Sedatio quoque doloris qui prouocando rheu-
ma, fit cauſa collectionis, apoſtema fieri vetat, &
deinde ſi aliqua mala qualitas fortis a rheumate fluen- B
te in particula ſit impreſſa, vt euacuatione illius rema-
neat facta, alteretur, vt contemperantiam habeat, quæ
ſecundum naturam. In alteratione autem ipſius
neceſſaria eſt complexionis cognitio; ſine enim ea ne-
ſcimus, quantum oporteat alterare, & quando ab alte-
ratione deſiſtere, & ſic duorum alterum eſt neceſ-
ſarium, vel non curare, vel in contrariam diſpoſitio-
nem adducere.

Sequitur cura apoſtematum ſpecialis ſecundum
vnamquamque eius ſpeciem, & primo de phlegmone
pro eo, quod ſæpius accidit, & quia febres, & alia ſym-
ptomata facillime operatur.

De phlegmone, quod eſt apoſtema ſanguineum, & de medicinis eius. Cap. 2.

C PHlegmon eſt apoſtema ſanguineum ex ſanguine *Phlegmon quid.*
benigno mediocriter craſſo, & multo plurimum,
quia repente influxo ex toto corpore, vel aliquo mem-
bro puta hepate in ſua natura manentibus per venas
ad vacuas regiones ſubcutanearum partium, ſeu mem-
brorum, vt carnis, & lacertorum, in eiſque colle-
ctio quandoque per modum congelationis aggrega-
to, vnde neceſſe eſt ipſas partes extendi, & in tumo-
rem leuari, & cum eis inſimul cutem, quæ ſuper eas
exiſtit.

Et cauſæ eius interiores, & exteriores ex præcedenti
capitulo generaliter notæ ſunt. Dictum eſt pluries ge-
nerales canones debere in ſpeciali obſeruari, vt eis ma-
nuducti ad ſpecialium inuentionem ſit facile pertranſi-
re. Vt autem eas ſpecialiter oſtendamus, ſcias, quod
cauſa interior ex triplici eſt. Ex parte quidem corporis
vel hepatis, vt eſt repulſio multa ſanguinis boni craſſi,
vel mediocris conſiſtentia, quam præ multitudine con-
tinere non voluit, ſed ſua fortitudine expulſiuæ non
abſoluta, per venas magnas ad paruas, & de paruis ad D
minimas carnis diffuſas, apertis earum orificijs, illum
influunt, ad vacuas regiones illorum. Alia eſt, quod
ex parte lacertorum, & carnis recipientis illius influ-
xionem, & eſt debilitas illorum naturalis, vel tempo-
ralis, vel ex cauſa extetiori, quæ dicetur, licet cooperetur
raritas compoſitionis, & natura ſanguinis, & poſi-
tio in circunferentijs corporis, & partibus ſubcutaneis,
ad quas fluxus ſanguinis naturaliter, & prompte mo-
uetur, magis quam ad alia membra, ad quod adiuuat
dolor, & caliditas in ea generata ex cauſa ipſa exterio-
ri, vel interiori in fluxu ſanguinis ad ipſam, qui ad in-
fluendum ſanguinem adiuuat attrahendo, vel etiam
alia mala qualitas, quæ efficit, vt tractus ad nutrien-
dum ſanguis in eis non conuertatur debilitando, quæ
ſupereſt in ipſis, licet ſit raro, vt ſupra dictum eſt.
Et tertia eſt ex parte venarum ipſarum mediatum, per
quas influit ex toto corpore, vel tempore ad illam, &
eſt largitas, & multitudo orificiorum ipſarum. Cauſa

vero exterior eius est malitia regiminis in sex rebus necessarijs, & abusus, & non necessarijs, & talis prædictarum causarum interior causa fiat.

De signis. Signa eius sunt, sensus doloris in profundo membri, vti tumor est vltra cutem, quia caro lacertosa, & sensibilis valde, in cuius vacuo multitudo sãguinis est collecta extendens, & scindens, & cum eo pulsatio, eo, ꝙ arteria musculi à repletione coarctãte multitudinis est cõpressa, &c. Et proinde ibi concussio, & in tactu resistentia q̃dam, & cum rubore calido, & inflammatio multa, à qua phlegmonis nomen assumpsit, & illud, non quia sanguis ex se calidior sit influxus, sed quia licet in se benignus sit, tamen in illis partibus intranspirabilis manens ex excatione pororum ipsorum, & superadiacentis etiam cum multitudine, & crassitie cutis, inflammatur, & inflat, & maxime si putrescat, & signa causarum eius ex præcedẽti capitulo generali sunt nota.

De cura. Cura specialis fientis phlegmonis ex cura generali q̃tum ad canones attendendos in ea est nota. Consistit.n. in quatuor rebus dictis: quantum vero ad inuentionem auxiliorum specialium medicinarum, quibus res compleantur prædictæ, præiacet ipsam monstrare. Abscissio ergo causæ eius antecedentis, & influẽtis, ad præsens primo complebitur cum phlebotomia magna perducente ad lipothymiam, vt causam antecedẽtem totam, & aliquid de coniuncta educat. Vnde Galen. ait. In maximo enim dolore, & in acutissimo apostemate nulla melior medicina hac esse potest, & de nigra si totum corpus sit influens, & de basilica, si hepar, vel cum proportionalibus ei, vt supra dictum est, & proprie in cura febris synochæ: ita tamen, quod fiat antipassando semper, vt euacuando a membro mittente, vel corpore semper à membro apostemato deriuet. Si quidem ergo in superioribus partibus corporis fit, phlebotometur de vena inferiori, vt saphenà, & similia, & econuerso si in inferioribus, de basilica, si vterque de nigra, seu media. Et si quidem aliquis humor sanguini mixtus sit, qui ipsius substantiam incrassauit quãdoque, vt phlegma, vel melancholia, deinde purgatione educatur, cum pharmacia humoris proprij secessiua, si in inferioribus sit, vel vomitiua, si in superioribus sit. Et si in vtrisque est, vtraque absciſſione præmissa antecedentis, & influentis sanguinis.

Phlebotomia.

1. aphor. 23.

Oportet ad rem secundam, vt phlegmonis curam secundo accedere, sicut autem prædictũ est cum euacuatione causæ coniunctæ influxæ ad partem, & aggregatæ in eo. Completur etiam cum cataplasmatibus parti superappositis in principio ex apocrusticis, nisi in emunctorijs, & quæ multiplicia sunt, vt virga pastoris, myrtus, oliua syluestris, portulaca, memithe, lenticula aquæ, semperuiua proprie, & solatrum, cum eorum substãtia, vel succo, oleo ros. vel ex corticibus granatorum, vel balaustiarum decoctis in vino cum aqua eorum mixto, vt naturam membri materiam repellendo conseruent, superaddatur tamen aceti parum, quoniam ad vtrumq; se habet. Optimum enim est pharmacum tale, omnem quasi intentionem, quam * gerimus complens; repercutit.n. quod superfluit, & infrigidat, ac transcurrit, & recurrere facit, quod iam influxum est, & in particula continetur. Etenim robur imponendo ad vtrumque complendum efficit ipsum potentem, vt plurimum, & quia caliditatẽ extinguit, quæ doloris est causa, & sedat dolorem, & si indigeat fortiore illo, adde illis sandalos, acaciam, faufel, hyoscyamum album, & psyllium, & herbam apostematum, & iuuatur cum croco: minuit enim earum nocumentum stypticitate, & caliditate, & confortãdo cor, & sua subtilitate virtutes adiuuat penetrare. Quod si dolor fortificetur augmento apostematis, vt dicta repercussiua in sedatione ipsius non sufficiant, oportet ad ipsius sedationem vacare prius, cum alijs operatiuis auxilijs, in quibus tertia res comprehenditur ad curam necessaria, quæ est correctio accidentium, quod ad alia procedatur auxilia, quæ huic rei complendæ sunt opportuna; nisi enim prius sedetur, in prouocando rheuma, phlegmonem augmentabit, & recursum etiam, & abstractum materiæ prohibebit, & tractum. Inquit enim Abuha. Cumque ad diuersum trahere volueris, loci dolorem prius seda. Instare igitur ad eius sedationem oportet. Complebitur autem cum non siccantibus stypticis, & conglutinantibus, quæ rheuma retinent, & incuneant prohibendo resolutionem pororum, cutis obstructione, ob quam rem sanguis intranspirabilis factus, inflammatur, & retentus ebullit, particulam magis subalterat, & extendit, & sic auget dolorem. Sed cum mollificantibus poros, & materiam incuneatam in apostemata particula resoluentibus absque attractione cum caliditate temperata, & humiditate, in qua membrum tractabile redditur, & feruorem caloris obtundit, & sic causam vtramque doloris tollit, scilicet malam complexionem membri, & eius extensionem. Qualia sunt ex simplicibus melilotum, malua, semen lini, fœnugræ. & similia, quæ in cura iuncturarum sunt dicta. Et qualia sunt composita ex eis, & ex his, quæ sunt propria pharmaca pet dulce vinum, vel coctum, & oleo ros. vel cera breuis in eis liquefacta. Oportet autem tale pharmacum cum lana succida, hyssopum humidam quamplurimum habente applicare, æstate frigidum, hyeme, & vere tepidum. Et similiter cataplasmata, quæ per arnoglossam, & lentes, panem, & oleum ros. vel vio. Etiam oportet ponere supra patientem particulam spongiam vino stryptico madefactam, aut aceto lymphato cum frigida. Quod si in principio volueris regere cum sedatione doloris propter magnitudinem eius, vbi prædicta apocrustica dolorem mitigantia non suffecerint, ministrabis ista, quod si ista non suffecerint, ministrabis volubilem, quoniam est vehementis iuuamenti in principio, & staau, & apium, & similia, quæ cum resolutione stypticent, & prohibeant influxionem materiæ. Et deinde pharmacum, quod ex farina, aqua calida, & oleo calido commiscetur, & similia non ministrentur in principio, sunt enim rheumaticis dispositionibus aduersantia valde, et proinde ante euacuationem, et si videantur aliqualiter mitigare; magis enim trahunt, quam resoluant; proinde dolorem communiter magis augebunt, talibus auxilijs videbimus quiescere phlegmonem.

Colorum mitigantia.

inquirimus.

Cum autem, quod est velut bulliens phlegmonis, & feruor cessauerit, à mitigatiuis simplicibus recedere, & ad diaphoretica ideſt euaporantia transire oportet paulatim, qualia sunt prædicta temperata, vt chamæmelum, & similia, quæ non mordeant. Cum enim membrum patiens in superficie positum sit, licet valde calida, & acuta fiat diaphoretica, mordebunt illud applicata, & dolebit non parum, si simul patitur, & doleat, quare rheuma prouocabunt, & sic phlegmonem augmentabunt. Oportet ergo illa esse temperata, nec etiam duræ substantiæ propter eandem causam: nec cum digitis applicetur fortiter, vel leuiter, sed tangendum cum pluma, quia simul miscebis æqualiter. Et cum venerit ad statum illa augebis, in fine vero in declinatione pura, & sine mixtione pura, & sine mistione illorum aliqua ministrabis. Et composita, quæ infra dicentur. Sed in circuitu stryptica, & proprie diaphoretica fortia sunt. Quod si non resoluatur, superque particula appareat sanies, dimissis diaphoreticis saniantibus, & maturantibus est vtendum, qualia sunt farina tritici, vel hordei cum vino, vel psyllio in capite eius, vel cum exiccatiuis in circuitu, & alijs, quæ infra dicentur. Deinde apparente saniatione completa oportet aperire cum causticopharmaco, vel cultello, si non timeat in loco emunctorij eius; fortasse tamen oportet antequam ad saniandum deuenias, & etiam resoluendum, aperire ipsum, seu scarificare, & scalpellare, seu sanguinare, vt materia effluat, & proprie cum materia multa in apostemate fuerit congregata, & incuneata perducens ad suffocationem membrorum, propter suffocationem caloris naturalis eius à multitudine, vel malitia, vt in alijs, vel etiam cum infrigidan-

frigidantia ad ſuper exceſſum peruenerunt, vt ſuperius, & poſt ſcalpellationem embrocha cum aqua calida maris, vel reliquis ſalſis; diaphoretica enim ante hæc ſunt nociua, & maxime ſaniantia cum putrefactiua ſint, membrum magis ad putrefactionem adducent cumque aperueris, euacuabis ſaniam, & cum volueris vulnus abluere, mellicrato, & vino mellito vtendum. Cauendum autem ne aquam immittas, vel oleum, quoniam aqua humectat ipſum, cum oporteat exiccare, & oleum ſordidum reddit. Sed ſiquidem adhuc phlegmonabit, cataplaſma denique per lentes, quia repercutiunt, & reſoluunt temperate, & ſic phlegmonem ſedant, & ceſſare faciunt, applicabis, non phlegmonanti aliquid pharmacorum, quibus in talibus inciſionibus ad mitigationem doloris vtimur, applicandum, quale eſt quo vtuntur empirici, ex vtraque ſubſtantia oua concuſſa adinuicem complicata exterius immiſſa cum vino, vel lana; non ſuccida, ſed molli; mirigat enim inciſionis dolorem, & prohibet rheumatis influxionem propter dolorem. Deinde vero ablutione facta immitte puluerem thuris ad exiccandum, & conſolidandum, vel corticum eius, & maſticis, & ſimilium. Adhuc ſuperponere oportet exterius lanam, vel linum, vino ſtyptico madefactum iniectum aqua permiſto quãtum vtique poſſit bibi; vulneri veronihil pinguium pharmacorum afferri oportet, quale eſt macedonicum & tetrapharmacum ex farina aqua, & oleo mixtum: certiſſime enim exiccari indigent propter ſaniem, putredinem, & propter carnis regenerationem, ſi quæ de peris; & proprie in generatione ſaniei, & cutis materia eſt humor crudus, & caro attrita, & propter cicatricationem, & conſolidationem. Vnde Galen. non ſanantur vlcera, niſi perfecte, ſeu certiſſime ſcilicet quantum ad prædicta omnia exiccentur, ita quod oportet ſanare eos, qui in rheumate phlegmonant.

Dieta. Quarto conſiſtit in cura regiminis, fit autem regimen in diæta extenuatiua ad frigidum, & ſiccum vergens. Eos vero qui per modum congeſtionis ſunt quandoque fientes curari oportet auxilijs per omnia conſimilibus ſecundum plus, & minus differentibus à prædictis, primo euacuatione vniuerſali, phlebotomia enim in *ſaniatione prædictorum plus conuenit, in ſaniatione iſtorum minus, plus conuenit in illis, quia cum ſemper in illis præſupponatur vniuerſalis repletio corporis totius, vel hepatis, in iſtis quandoque fit vel non. Cum enim fiat à debilitate particulæ ex cauſa procatarctica, vel antecedenti generali immediate, & proprie non conuenit eis phlebotomia, niſi quando cum mala qualitate, ſeu cõplexione lædente ipſam, fuerit coniuncta prædicta repletio, vel cauſa procatarctica ſuperueniens inuenerit eam, ſed illud eſt raro, & quando proinde minus conuenit. & plurimum, non minus conuenit, quam quando conuenit ſemper, propterea ſi oporteat illam prætermittere omnino propter magnitudinem, & malitiam apoſtematis in vtriſque non exiſtente humorum abundantia, ſed cum moderatione in iſtis minoris quantitatis eſſe debet, quàm in illis propter eandem cauſam proprie, quia vbi materia influit, maioris quantitatis eſſe præſumitur, quam vbi ſolum extitit generata, cum illic non intantum influens ſit, ſed etiam generata, hic vero generata ſola. Secundo in particulari euacuatione non tam per recurſum, quam per extractũ de parte patiente, quia repercuſſiua ſtyptica, & attractiua euacuantia, & diaphoretica, & etiam ſaniantia in iſtis minora, & leuiora eſſe oportet, quam in illis, propter eãdem cauſam. Regimen vero eius ex præcedentibus eſt manifeſtum, & eſt, vt in omnibus ad frigidum conuertatur, & ſiccum.

Repercuſſiuum. Repercuſſiuum efficax, & expertum, & commune in omnibus ſatis temperatum. Recip. aquæ roſ. partes. iij. aceti al. & boni partem. i. olei roſ. ij. conquaſſentur ſimul, & cum ſpõgia peciola duplicata in eis madefacta epithemetur, & innouetur frequenter, & quandoque expedit aliquem ex ſuccis prædictarum herbarum addere illis, propter doloris, & inflationis magnitudinem.

Diaphoreticũm emplaſtrum conueniens, & expertũ. Recip. florum chamæmeli, anethi, fœnugræ. ana vnciam vna, radicum ireos vncias v. decoquantur in vino, & deinde terantur, conficiantur cum melle, & emplaſtrẽtur, & addatur parum croci. Emplaſtrum ex ſecibus oleorũ dictorum eſt efficax, & expertum.

Emplaſtrum commune, & expertum in maturatione, & ſaniatione phlegmonum, Recip. foliorum maluæ, radic. maluauiſci, radicum lilij, al. quæ ſunt ſicut radix allij in colore, & forma, & eſt lilium domeſticum ana partem æqualem, bulliant in aqua, & conterantur cum axungia putrefacta, vel butyro, & emplaſtretur.

Emplaſtrum commune ſatis, & expertum in maturatione, & mundificatione phlegmonum apertorum. Rec. farinæ tritici vnc. iij. axungiæ, olei communis, ana vn. j. mell. ij. croci, vnc. j. bulliant ſimul in olla donec perfecte miſceantur, deinde auferatur, & vſui reſeruetur, & cum oportet extendatur ſuper peciola, & ſuperponatur, & apprehendat vlcus, & totum phlegmonem, mundificatione facta perfecte abluatur cum vino ſtyptico tepido, & repleatur vlcus peciolis, & filatis, & deſuper emplaſtrum apoſtolicon ſuperponatur. Et finaliter cũ puluere gallarum deſuper contrito cicatrizetur.

De apoſtemate glandularum, & phlegmone earum, & medicinis eius. Cap. 3.

Glandule quid. GLandulæ ſunt membra carnoſa ad modum glandis rotundæ, raræ ſubſtantiæ, ab alijs membris diſtincta, & in vacuitatibus eorum poſita, habentia velamen durum. Quarum quædam ſunt operationes faciẽtes, quædam iuuamentum præſtantes, & ſi non operationem faciant ſicut primæ. Inquit Galen. vnumquodque membrorum, & ſi non faciat operationem tamen efficit iuuamentum. Operationes vero facientes ſunt glandulæ teſtium in generando ſperma, & mamillarum in generando lac; & quæ ſunt in radice linguæ in generando ſaliuam, & quæ ſunt in radice virgæ in generando humiditatem contemperantem acumen vrinæ, quæ nomen proprium non habentes, ſicut præmiſſæ, nominatæ ſunt glandulæ nomine generali, de quarum apoſtematibus dictum eſt ſupra in ſectione prima, vbi de genere officialium membrorum exeuntium ad prædictas operationes complendas à natura ſunt ordinatæ, & proinde non ſimpliciter glandulæ, & in abſtracto ſunt dictæ, ſed membra glandulosa in concreto, quia velut officialia habentia commixtos neruos, & plurimas arterias. Facientium autem iuuamenta, quædam ſunt glandulæ emunctoriorum membrorum principalium, quæ faciunt iuuamentum in receptione ſuperfluitatum ipſorum nomen adeptes proprium aſſumentes, tanquam ad recipiendum aptæ propter debilitatem, & ſpongioſitatem ipſarum. Inquit enim Abuh. quædam ſunt inter vacuitates aliorum membrorum quam plurium corporis diffuſæ ad replendum vacuitates ipſorum membrorum, & recipiendum cum expedit ſuperfluitates eorum, & neruorum, pãniculorum, muſculorum, arteriarum, & venarum, quæ illis ſunt fortiora. Inquit enim Galen. ſingulum membrum cum debile fuerit, vicini ſui recipit ſuperfluitates, & tamen quia nomine proprio carent, nominatæ ſunt nomine generis, ideſt glandulæ; de quarum apoſtematibus hic intendimus, vt conſimilium membrorum, tanquam non habentium prædictarum operationem. Accidit ergo eis, & magis, & ad eius dans apoſtema per modum influxionis plurimum ſuperfluitatem à prædictis membris principalibus, & fortibus, & quandoque per viam criſis, & cum virtus principalium facta potens ſupra materiam diſpoſitionum ſuarum proprie illam per viam deriuationis mittens ad illas non potens extra corpus expellere, & quandoque per viam ſymptomatis, vel quia multitudine, & malitia naturæ in membris prędictis exiſtente, qua coguntur ad illam immittere, non

potentia extra expellere propter aliquam causarum prędictarũ in capitulo generali, vel quia vlcus sit in aliqua extremitatum corporis, puta pede, brachio, seu humero, aut manu, aut dolores, ad quod tractæ, & immissæ super fluitates transeuntes per illos existentes in via facile imbibuntur in eis, & proprie in arterijs, quæ cum non valeant eos à se expellere, remanent in eis, & generant apostema. Quod quidem diuersum est in specie secundum diuersitatem materiæ eis ab illis influxæ, quod enim in aduenis fit, vt plurimum est sanguineum, vt est cor, & hepar proprie, & quandoque phlegmaticum, cum mittitur ad cerebrum illis; quod vero in alijs fit glandulis, vt plurimum est phlegmaticum, eo, quod membra, a quibus materia illis immittitur, sint naturæ frigidę, quorum cibus non bene digeritur, & sic proculdubio in phlegma conuertitur, vt supra pluries dictum est, & quandoque sanguineum, cum à musculis illis immittit. Et quidem in eis omnibus apostema aut seruat inflammationem, & dicitur phlegmon proprie, aut vndimia secundum diuersitatem materiæ, aut in sclirosim vertitur, & duritiem, & dicitur scrophula, aut botium, de q̃bus omnibus est per ordinem procedendum, & hic proprie de earum apostemate seruante naturam phlegmonis, de alijs vero infra, et primo de signis; secũdo de cura.

De signis. Signa vero sunt manifesta, eo, quod exterius posita, sunt in proprijs locis nota, in quibus manifeste sunt tumores apparentes cum rubore, dolore, & feruore, adeo quod extenditur quandoque vsque ad cor, & fit epheme ra febris, vt supernus dictum est.

De cura. Cura vero phlegmonis glandularum, vt adenarum, & aliarum est, sicut cura phlegmonis prædictæ lacertorum, & carnis, differens tamen in repercussione, nã omnia abscissione succedentis causę propter repercussiua, sunt hic necessario pręmittenda, deinde subjungẽdo dolorem sedantia; proprie dicta ex lana infusa in oleo calido, primo superposita, deinde addito in fine eius sale, donec sedetur dolor, ex quo etiam consuetum est apostema cessare. Deinde procedendum est ad curam apostematis, & euacuationem causæ coniunctæ incuneatæ in parte, & repercussiuis, omissis eis cum resolutiuis est procedendum, & attractiuis quocunque modo, & cum emplastris rubificantibus, & ventosis. Et ex appropiatis cõuenientibus talibus apostematibus post aures factis, est emplastrum factum ex absynthio, & folijs myrtæ contritis; vel ex folijs lauri, solatro, & si fit in radice auris, confert viscositas limaciarum, & butyrum immissum, & lingua arietis, si sit calidum. Deinde cum maturantibus, & sanantibus, si oportet: deinde cum apertione cum pharmaco causticо, vel alio ruptorio, vel ex nouacula. Sit autem incisio, & apertura vniformis, per transuersum in longitudine cruris facta: repercussio enim in talibus in principio ministrata cum sypricis suppositis valde est mala, & proprie cum per modum, & viam crisis est phlegmon, & in adenis, quoniam tunc impedit operationem naturæ naturaliter operantis, quam si expedit, oportet iuuare cum attrahentibus prædictis, & alijs, quæ supra diximus sectione prima in cura apostematũ, non impedire. Et materiam repellit ad principalia propter communitatem in via; sicut adene repercussio, non repellet ad illa nisi fortis sit; quo casu non repellet ab illis ad principalia proprie, sed ad interiora, & vicina nobiliora eis. Si quoque phlegmon sit per modum symptomatis, vt propter multitudinem materiæ, & malitiã eius, repercussio est nociua valde, & maxime si non præcesserit multitudinis euacuatio, & repercussio fortis sit, quoniam repercussio tunc fiet ad principalia interiora, vel vicina nobiliora, sed præmissa tunc euacuatione, & tractione, ac deriuatione ad oppositum membri principalis, ne materia augeat sua multitudine apostema, & corrumpat membrum bubonis, ministrabis diaphoretica, seu mollificãtia ex farina tritici, vel hordei cũ aqua, & oleo addito cum melle. Et ex proprijs communibus omnibus est cicer, & farina eius; nec timebis tunc de augmentatione apostematis per diaphoretica, nec de repulsione ad principalia, quoniam euacuatio, & derivatio securat ab illis, nisi in adenis phlegmon existat. Si vero sit propter vlcus alicuius eorum, sedabis dolorem vlceris prout infra dicetur, & mundificabis ipsum, & super apostema mollificantia ministrabis. Si vero apostema sit * vndimiosum, cognoscetur, & curabitur sicut infra de cura * vndimiæ dicetur, & est huic dictæ proxima, tamen differens in quanto, nam oportet diaphoretica esse fortiora in hoc, & etiam sanantia, & alia q̃ę sequuntur ad illa, vt mundificantia, ex quibus proprium est fęx olei, quod mundificat apostemata in glandulis, & proprie cum folijs suis, & dolorem sedantia leuiora, vel non necessaria, & vlcerum conglutinantia. Si quoque in * sclirosim conuertatur, & maxime quod vndimiosũ est, curabitur sicut infra dicetur de scrophulis, & capitulo de bocijs, de quibus infra dicemus, (si Christus annuat) qui sit benedictus, & vltimo regimen dictum in cura illius est ministrandum, & diuersum, secundum naturam materiæ.

* Oedematosum. * Oedema. * Scirrhum.

Emplastrũ expertum.

Emplastrum expertum ad dissoluendum apostema glandularum non sclirotizarum. &c. herbam quæ dicitur spargula; cuius folia sunt aspera parua, in modũ stipitis posita, & similiter stipes, & prolongatur per palmam. Et tere, & fac bullire in vino lymphato cum axũgia porcina, & superpone præcedente euacuatione.

De phlegmone, quod anthrax dicitur, ac carbunculus, & medicinis eius. Cap. 4.

Anthrax quid.

ANthrax est apostema paruum ad modũ pustulæ, seu bothor in principio, fraudolentum, & venenosum, comburens, & corrumpens particulam, cui accidit, vlcerando, & reliquas adiacentes inflammando, & vlterius corrodendo, & petens antrum, ideſt corporis absconsum, & proprie cor à proprietate venenositatis suę, & potentia coniunctionis in parte, quare dictum est anthrax, proinde paruum est apostema, debilitatem operatur, pulsum, tremorem, & syncopim, & deinde occidit, quod autem expulsionem eius materiæ in particula à natura nequiuerat facere, & si principalibus propinquior est, eo quod dissoluta erat in corpore tunc, & proinde debilis virtutis existens regulabatur melius à natura. Carbunculus autem est species eius, sed minoris malitiæ.

Et causa eius est sanguis crassus, & malus, quia adustus, ex aduſtione enim acquisiuit crassitiem, & malitiam, non ex mixtione, & quandoque per aduſtionem acquisiuit citrinitatem, quandoque viriditatem ex vario colore, quandoque nigredinem secundum diuersitatem aduſtionis suæ, cum enim sanguis bonus est, naturæ benignus, cæteris humoribus sit iuuantior: cum vero à natura recedit, fit malus, & quanto magis recedit, fit maioris malitiæ, sicut dictum fuit supra in sectione prima, capitulo de suffocatione matricis à semine facta. Cum igitur sanguis aduritur, à natura multum recedit, sicque vehementem acquirit malitiam venenosam, & si quidem ita crassus, & ita exiccatus cum multa caliditate influit alicui particulæ repente, & simul colligitur in eius vacuo, & comburendo statim vlcus faciens, escaram operatur, quòd circumadiacentes partes omnes in tumorem phlegmonosum cum ebullitione eleuat, vt etiam febriat patiens, & illud propter sanguinem tractum ad locum vlceratum ex dolore horribili, est enim horribiliter dolorosum. Et nominatur apostema hoc, vlceratum anthrax, latine cõbustio. Cum * ergo sanguis ille crassus, & venenosus ebulliens non fuerit siccus, vt prædictum est: sed aliquos liquores subtiles remissos habeat, influxus ad particulam, in superficiem eius vesicas erigit similes eius, qui ab igne coctus existit, quibus corruptis escarosum ab eis vlcus perficitur, & est carbunculus minoris malitiæ, quam anthrax, propter liquores admixtos, obtundentes acuitatem ab aduſtione adeptam.

* vero.

Et est habens indicia ex parte coloris, & particulæ, seu

seu loci, & dispositionis eius. Coloris quidem; nã quod A est nigri coloris, seu luidi vehemẽtioris est malitię. (Vnde Cathalani blasphemantes dicunt buba nigra) deinde viridis, deinde citrini. Ex parte particulæ cui accidit, seu loci, nam quod est in extremitatibus magis, minoris est malitiæ, & quanto magis est in corpore, & in partibus propinquioribus principalibus, & in emunctorijs eorũdem, ma ignum est magis. Ex parte dispositionis loci, nam si pars vel locus apparitionis eius exiccatus fuerit, malus est; si vero non exiccatus fuerit, minus malũ est. Et si omnia dispositione, colore, & loco conueniant in malo, pessimum erit, & mortale. Inquit Hippoc. in pri- 1. prog. 11. mo prognosticorum. Si in ægro corpore fuerit anthrax, aut carbunculus, siue præcesserit, siue ægritudini superuenerit, opus est attendere signa, quæ sequuntur, quod si exiccatus fuerit, & colorem viridem habuerit, vel citrinum, vel luidum præstulerit, mortem proximam dicit. Et signa vnius cuiusque propria, & distincta ex dictis colligere poteris insimul, si volueris.

De cura. Cura vero eius in quinque rebus existit. In euacuatione omnis repletionis communis, completur vero cũ phlebotomia perducente ad defectionem, mox cum apparuit absque omni dilatatione, si cõditiones aderint opportune autispasi seruata, nisi transitus fiat super principale. Præseruat enim a magnitudine phlegmonis circũstantes particulas, deinde cum purgatione humoris adusti. Secundo consistit circa euacuationem particularem partis, seu materiæ apostematis. Completur autem cum scarificationibus profundis propter crassitiem tristantis humoris, vt trahatur extra, & cum cauterizatione vlceris escarosi, ita quod cadat cauterizatio supra ipsum tantum, & circumadiacentes partes phlegmonizantes non tangat, inutiliter enim combures, & non absque nocumentis, quod quidem innuit Galenus dicens. Nullus igitur dabit illud, quod afferat nullam vtilitatem, nocumentum vero habet secum immensum. Cauterizabis quidem causticis pharmacis, ex acutissimis, igni similibus, sicut ex vitriolo, ex limatura æris adusti, arsenico, calce, & sandaracha simul mistis, & comburitur similiter igni. Quod si grandis eius malitia apparuerit, vt neque illa in adurendo sufficiat, & proprie in anthrace, igne combures, at quandoque cum candela ardente supereffusa, & quandoque cum ferro, vel cum aureo instrumento ignito superimmisso; talis enim cauterizatio proprie materiam venenosam à profundo corporis, & à principalibus ad locum appropriatis trahit potenter, & tractam quandoque insensibiliter effluere facit extra, vt, cum egreditur, atramentum videatur, & quandoque insensibiliter resoluit, & consumit, vt deinde non extendatur corrùptio, & periculum suæ malitiæ euitetur. Et proinde non tardetur, quin statim euacuatione vniuersali præmissa huiusmodi cauterizatio fiat; dilatio enim ipsius perducit ad mortem festinam, & proinde consequenter, &c. festine herbam scabiosam, quam Macer mirifice commendauit contritam simpliciter emplastrabis, cum innouatione frequenti, a proprietate anthracem ait necat in tribus horis. Et proinde si succum eis tribuas, citius, & tutius operaberis, &c. maxime si cum eo lurum sigillatum immisceas, vel theriacam, nisi inflammatio contradicat. Tertio consistit in accidentium correctione; completur autem, vt si rubor dominetur, & multa inflammatio cum dolore ardente in loco cauterizato, & adiacentibus partibus, tum propter naturam materiæ venenosæ principalis, & attractæ, tũ propter naturam ignis, vel pharmaci causticj additi; cum pharmaco dulci remittatur, quod fit ex pane cibanaceo, & vino acetoso, vel arnoglossæ succo, vel decocta lenticula cum pane in aceto. Et si tumoris magnitudo existat, cum vinõ quidem styptico, deinde autem cum aceto, & consequenter cataplasmabis orobi farinam super, cum oxymelle non super vlcus, sed circa ipsum, quia mordent, hæc enim pharmaca extinguunt feruorem, & ardentem dolorem, atque extenuat tumorem sua styptícitate, nec cum ea materiam repellent ad interiora scilicet principalia; sed cum sint heterogenea, extinguunt sua temperata styptícitate, vel remittunt feruorem, inflammationem, & ardorem, & admixta caliditate illam trahunt, & resoluunt influxam materiam sic, ne aliquid repercutiatur ex eis, sed pharmaca saniantia nullatenus talibus oportet afferre, ne putrefactionem in particula augeant. Inquit Hippocra. in apho. Calidum saniem faciens non omni vulneri op- 5. apho. 21. portunum est ad salutẽ, vlcus vero quod impressit, corrigatur, & regatur regimine vlceris maligni, fraudolenti, corrosiui, quod infra dicetur.

Et si debilitas pulsus, seu tremor, aut syncopis, ex fu- 5. apho. 21. mo suæ malitiæ venenosæ cor attingere contingat, cum confortantibus cor, & alia principalia ex frigidis, & styptícis notis, intus, & extra approximatis auxilijs adiuuetur, & cum deriuantibus fumos venenosos, & eorum materiam etiam cum frictionibus, ligaturis, compressionibus dolorosis, & ventosationibus, quæ supra in sectione prima sunt dicta.

B Quarto consistit in regimine, & est, vt regatur aere calido temperate, resoluente materiam, non tamen multum, ne prohibeat refrigerium in interioribus, & nobilibus inflammatis moueatur, & parum quiescat, vt materia semper trahatur ad extra, & resoluatur, & proinde vigilet, nec dormiat nisi parum, vt semper materia trahat ad exteriora, non reuocetur ad interiora. Inquit enim Gal. somnus, & vigiliæ reuocatione caloris naturalis cũ 1. apho. 1. humoribus ad interius, & exterius fiunt. Et proinde tota die vigilet, & maxime hora noctis prima, qua multũ consueuit natura prouocari ad somnum, & regatur cum clamoribus, sonis acutis, & fortibus, & alijs expergefacientibus dictis in lethargia vsque ad horum matutinalem sanguinis, qui acuti humoris est frænum, minoretur cibus, & potus sit ex frigidis, & humidis abstergentibus, parum nutrientibus, & à principalibus repellentibus; qualis est chist. hordei, & olea in principio: aquæ hordei, & granatorum succus in processu, ius carnis, & C similia. Et cõfortetur verbis, & suasionibus citæ salutis. Et ex communibus cum proprietate ex simplicibus in expulsione venenorum, & materierum venenosarum, est coagulum hædi, agni, pulli, cerui, vel vituli sumptum cum vino, & lutum sigillatum cum vino, & linitum cũ aceto, & semen citri cum ex eo sumuntur, vnc. ij. cũ vino, thure, & aqua calida. Et ex compositis interius approximandis est ficus ficca cum ruta, cum nuce, vel auellana sumpta. Et ex interius sumptis, & exterius linitis est theriaca, & exterius est allium cum auellanis, & pipere emplastratum.

Quinto consistit, & vltimo in cura vlceris maligni, et Emplastr. corrosiui quæ infra (Deo dante) dicetur. Medicamẽ efficax, & expertũ valẽs in principio anthracis cũ apparuerit nigra, mortificans ipsam. ℞. vitellum oui, & confice cũ sale trito, & extende super peciolas rotundas ad modum carleni, & sint. ix. vel. xij. quæ successiue vna post aliam applicetur, & vnaquæque moretur in loco per horam. D Sequentibus vero diebus cum attractiuis, & mundificantibus medicetur.

De phlegmone, quod spina dicitur, clauus, & furunculus, & medicinis eius. Cap. 5.

VNdimia est apostema phlegmonicum ex sanguine bono, & subtili à corpore influxo ad subcutaneas partes, sed subtilitate substãtiæ nõ remanet in carne, sed pertransit ad cutẽ, & colligitur in suis poris densatis, vt nequeat expirare. Et signa eius sunt, nam est tumor eius paruus sine pulsatione, & color rubeus, & doloris acuti, pungitiuus ad modũ punctionis spinæ; quare dictũ est spina. Aliqui dicũt illud clauũ, aliqui furũculũ, aliq ademenul. Et cura eius est cura phlegmonis carnis, & mus- Phlegmon quare spina dicatur. culorũ dictæ, q̃ nõ est ꝑtermittenda, cũ qñq; ex errore amplier, & deueniat ad apostema magnũ. Cõpletur autẽ primo cũ euacuationibus, minoribus tñ in quanto; eo q̃ huius materia minor est, ex phlebotomijs, & phar- Curatio.

maeis, quoniam ſunt efficaciores in reſoluendo, & facie-
dō ceſſare illa à multiplicatione ipſarum, & ex eis eſt
rarefactio cutis, ventoſatio in dorſo, & natibus. Secundo
cum particularibus, & localibus remedijs, ex repellenti-
bus in principio vſque ad tertium diem, deinde cum re-
ſoluentibus; quod ſi non reſoluantur (quod raro accidit)
illud maturetur; & ſi difficulter veniat ad pus, & calidi-
tas eius eſt grauis, tunc phlebotoma venam, quæ imbibit
ipſum, deinde ventoſa locum, & non agas illud in princi-
pio, quoniam egredietur ſanguis, & humor virulentus,
& retinebitur craſſus, & fiet illud vlcus durum, cumq;
maturatur, & non aperitur, perfora ipſum, aut cum me-
Cauſa. dicinis, aut cum ferro. Et de repercuſſiuis conuenientibus eſt oleum roſ. cum aceto, & lacte. Et ex reſoluentibus conueniens eſt emplaſtrum de paſſulis cum melle, & floribus chamæmeli, & baurach. Et de maturātibus conueniens eſt frumentum maſticatum emplaſtratū, & ficus, & paſſæ cum melle, & ſimilia. Et ex rumpentibus bonum eſt emplaſtrum, quod fit ex ſem lini, ſimo colum bino, & fermento. Tertio cum diætæ ordinatione debita, prout temporibus eius conuenit. Quarto cum accidentium correctione, doloris, & aliorū quolibet, ſi oportet. Commune maturatiuum ipſius. ℞. ſem. almaru triti, pſyllij, ana vnc. i. lactis fici. vnc. iij. fœnugræ. ſem. lini, ana drac. v. fermenti acetoſi, vnc. i. & ſemis. decoquantur in lacte, & adminiſtrentur, quoniam maturat, & aperit. Inquit Dioſ fermentum de farina frumenti, quando decoquitur cum ſale, maturat clauos, & aperit. Et ſimiliter naſturtium emplaſtratum.

Maturatiuum.

De carbone, ſeu pruna, & igne perſico, & medicinis eius. Cap. 6.

CArbo, ſeu pruna, & ignis perſicus proprie ex apoſtematibus paruis ad formam, & quantitatem lupini malæ morigerationis ſunt, & venenoſis perducentibus ad defectionem, & ſyncopas, veſicam in principio, & eſcaram facientes, & particulam corrumpentes, ſeu putrefacientes *ipſam* cum fœtore plurimo denigrantes, quare *dictum* eſt carbo, ſeu pruna: & deinceps etiā ambulantes de genere carbunculorum, differentes ab eis, quod eſt, quia in illis eſt materia ſanguis craſſus aduſtione malus, in iſtis vero materia eſt ſanguis ſubtilis, cholericus aduſtus, vel cholera aduſta mixta melancholiæ, proprie generata ex ſanguinis ſubtilis, & calidi corruptione; ſicut in peſtilentia quandoque contingit. Differt etiam in anteceſſione, & colore, quia hic antecedit pruritus, & color eſt niger, vt carbo; illic vero non præcedit pruritus ſemper, & color non eſt ſemper niger, ſed quandoque rubeus, quandoque citrinus, & quandoq; viridis, & inter ſe ſunt differentes. Cū cholera dominat' melancholiæ in tali aduſtione, dicitur ignis perſicus. Et tunc videbis nigredinem in eo cum quodam ſplendore, & eſt combutens ſuperficiem, & cutem: magis ambulans, & corrodit eam, & corroſio eius, & motus eſt velocior ad modum eryſipelatis, & formicæ. Cum vero melancholia dominatur choleræ, color erit niger, preſſus, cum ficcitate membri ad modum carbonis, quare ſic nominatus eſt; & eius cōbuſtio, & corroſio eſt profundior, quia in carne, non tantum in cute, & eſt tardioris motus.

Carbo.

Signa. Et ſunt habentes indicia ex parte diſpoſitionis, ſeu naturæ membrorum. Nam quæ accidunt in carne velocioris ſunt reſolutionis, quæ vero in neruis tardioris, & accidunt quandoque cum peſtilentia, quandoque ſine ea, & quandoque ſumuntur communiter ad carbunculum, & eryſipelatem vlceroſam, comeſtiuam, & ambulantem. Ex quibus cauſæ, & ſigna ſunt manifeſta. Et cura eius eſt proxima curæ carbunculi cum euacuatione vniuerſali, præcedente phlebotomia, educente ſanguinē cholericum, aduſtū multū vſque ad defectionem, cum tolerat virtus, & ætas, & cum euacuatione partis apoſtematæ, & materiæ incuneatæ in ipſa. Complerur autem cum ſcalpellatione profunda, donec egrediatur ſanguis malus venenoſus, conſtrictus in ea proprie, & in pruna eius materia eſt profunda in carne, vel ſuperficiali, vt in perſico igne, deinde cum adminiſtratione in principio medicinarum, non repercuſſiuarum frigidarum in principio: fortis ſtypticitas, ne materiam venenoſam repellant ad interiora, & principalia, nec etiam mollificantia fortis reſolutionis, quę particulam calefactam magis inflamment, & materiam, ac magis trahant, & incitent ad currendū, immo oportet, vt adminiſtres medicinas exiccatiuas, in quibus eſt infrigidatio, & reſolutio cum caliditate temperata, vt eius frigiditate caliditas partis, & materiæ alteretur, & remittatur, & confortetur, & defendatur, & cum caliditate reſoluant, non repercutiant. Qualia ſunt, quæ dicta ſunt, arnogloſſa emplaſtrata, & gallæ cum aceto vini decoctæ, & lentes cum pane quid furfuris habente; nam huiuſmodi panis ſubtilior eſt in ſubſtantia ſua, diuiſim, vel in ſimul emplaſtratæ, vel alia ſimilia in antidotario noſtro ſcripta. Et ex appropriatis ſunt, quæ hic ſubſcribuntur, & cum regimine, & accidentium correctione vt ſupra.

Emplaſtrum conueniens, & efficax, & expertum. ℞. granata acetoſa integra, & infundantur, & coquantur cum aceto donec diſſoluantur, & deinde terantur, & ponantur ſuper pannum, & ſuperponatur: ipſum enim conueniens eſt in omni hora, & eradicat hanc ægritudinem in principio, & ſtatu. *Emplaſtr. conueniens.*

Aliud emplaſtrum ad idem. ℞. nucem recentem, & folia eius, ſauic hordei, paſſularum, caricarum æquales partes, terantur ſimul, & conficiantur cum vino, & oleo papa. nigri. *Aliud emplaſtrum.*

Medicina conueniens in principio, cum nondum vlceratum eſt. Reci. acaciæ, tragacanthi, opij, corticum granati, ana drach. i. ſem. hyoſcyami. al. vnc. ſem. confice cum vino.

Medicamen conueniens huic cum eſt vlceratus, & eſt medicamen, quod parum exiccat, qualis eſt * audacon, & trochiſ. iiij. ex tragacantho cum vino dulci, & rob. quod enim fortiter exiccat, addit in malitiam ęgritudinis. Oportet autem vt ſubuenias partibus adiacentibus loco combuſtionis, ne putrefiant, & corrumpātur, & illud fit cum bolo armena, & aceto ſuperinunctis, vel aqua, & reliquis, quæ infrigidant, & repercutiunt. Et id quod eſt propinquius illo cum lana hyſſopi infuſa in vino. Cum ergo quieſcit in phlegmatico, & remanent vlcera, curentur cum his, quæ ſunt ſicut emplaſtra de merdaſengi, & emplaſtrum de diaburyto, & cum reliquis, quæ ſunt cōuenientia vlceribus corroſiuis, & fraudolentis. Et nux antiqua vnctuoſa eſt conueniens igni perſico in hac hora. ** audatia.* *Medicina conueniens.*

De vena egredienti, & medicinis eius. Cap. 7.

COntingit aliquando, vt eueniat ſuper aliqua particula corporis quidam feruor, deinde veſica, vel ampulla, deinde rumpitur, & egreditur ex ea quoddam rubeum decliue ad nigredinem; deinde prolongari non ceſſat, & eſt vena, & fortaſſe eſt ei motus voluntarius ſub cute, ac ſi eſſet animalis in veritate, quaſi ſit quod generatur in eo, & extimant quidam, quod ſit ramus vilis nerui propter vehementiam craſſitudinis, & extenſionis ipſius. Et plurimum quidem accidit in cruribus. Et Abuha. dixit ſe vidiſſe ſuper latus, & manus multiplicatur ſuper infantibus vtrunque, & quando extenditur, vel ſcinditur, magnificatur ei dolor, & labor. Et cauſa eius eſt ſanguis calidus, malus, melancholicus, aut phlegmaticus aduſtus cum vehementia ficcitatis complexionis. Et fortaſſis generant eam quædam aquæ, & olea cum proprietate, quæ eſt in eis, qualia ſunt calida, & ſicca, acrimonialia, & multiplicantur in aliquibus regionibus calidis, & ſiccis, ac ſi ſit morbus * vndimicus, vt in Aegypto, & alijs etiam regionibus calidis, & ſiccis, & in corporibus ſimilibus. & minoratur euentus in corporibus humidis, & aſſuetis vino cum menſura. Signa ſunt ex dictis manifeſta. *Cauſa.* ** endemiæi.*

Cura. Galen. vero dixit cum non ſit comprehenſum

ex

ex eius cauſis aliquid manifeſtum ſuper quid ſit inniten
dum eo,quòd non vidit cum omnino,& in his vltrama-
rinis regionibus proprie quibus fuit. Abu. vero, & alijs
ſequaces Gal. cum multories illic viderint, curam eius
cõprehenderunt in v. in abſciſſione cauſæ primitiuæ cũ
regimine, & correctione aeris illius regionis, in qua ac-
cidit,rectificatione aquæ,& eiborũ regionis,vel dimiſſio
ne eorum omnino, & miniſtratione humectantium, &
balneorum, & omnia regiminis humectatiui noti. In
abſciſſione cauſæ antecedentis cum phlebotomia oppo-
ſitæ partis, & cum mundificatione ſanguinis,& illud cũ
medicinis ex myrob.epithymo,ſene, fumoterrę,polypo
dio,& ſimilibus educentibus humores aduſtos, & cum
compoſitis, vt cum pilulis cochijs, & tryphera confecta
cum ſena, & fumoterræ.

Tertio cum euacuatione cauſæ coniunctę cum parti-
cularibus medicinis. Et illud cum appoſitione ſanguiſu
garum ſuper locum, deinde cum repercuſſiuis ex ſanda-
lis,camphora, cum ſucco herbarũ frigidis, notis ſupra,
aut myrta,pſyllij,lac dulce, quoniam nó repellit ad prin
cipia, eo ꝙ precedens afficiabit euacuatio. Non autem
talia frigida ſuper vlcus ponantur, ſed circa ipſum, quo-
niam frigidum vlceribus mordax dixit Hippocr. in aph.
ꝙ ſi nó ſpargatur,reſoluatur non cum valde calidis, quo-
niam ex eis perueniet forſaſſe ad eſthiomenum,ꝙ ſi non
reſoluatur,ſanietur, deinde aperiatur, & mundificetur,
& regatur,vlcerum cura,quæ infra dicetur. Et quarto cũ
correctione accidentium, vt exeuntis venæ. Cum ergo
ambulla rumpitur, & vena ad exeundum feſtinat,opor-
tet,vt æger in die prima vnc.s. ſecunda die. drac.i. & in
tertia die.drach ij.de aloe bibat, & locus eius etiam epi-
thematur cum aloe. Ex hoc nocumentum eius omnino
deletur,poſtquam enim quod exerit,quod ex ea fortis ap
paret,ſuper arundinem paruam ex plumbo factam, cu-
ius pondus ſit.i. vnc.voluendum,& cum prędicta canna
ligandum,& vt pẽdeat dimittendum, nam ex ipſius gra-
uedine incipiet deſcendere,& citius egredi, & cum ex ea
aliqua pars exiſtit circa plumbum voluatur, & ligetur.
Si autem quod iam egreſſum eſt longum fuerit, incida-
tur,& quod remãſit inuoluatur, & donec radicatur ob-
ſtruatur, quod eſt obſeruandum, quia ſi ſic factum fue-
rit, attrahetur, & intrabit cannam, & poſtea putridum
vulnus magnum generabit, quapropter huic ęgritudini
blandiendo eſt ſubueniendũ,& paulatim vena eſt ex-
trahẽda donec omnino egredietur, & nihil ex ea in cor-
pore remaneat. Si aũt ipſam omnino intrare contingat,
in ipſius foramine ponatur radius,& in longum ſcinda-
tur,& bene aperiatur,donec quicquid ex ſua materia cõ
tinetur euacuetur; butyrum quoq; per aliquot dies ſuper
ponatur, donec putreſcat, & eius conſumatur materia,
deinde cum his, quæ carnem generant,curetur. Et quin-
to cum regimine, quod ſupra in carbunculo dictum eſt.

De panaritio, & medicinis eius. Cap. 8.

PAnaritium eſt apoſtema calidum,rubeum, in circui
tu vnguium naſcens, & ardens,& dolorem inferẽs,
& fortiter pulſans, ex quo plurimũ accidit febris,& per-
tingit dolor vſq; ad loca,quę ſunt ſub aſſellis,& inguine,
& finaliter perducit ad caſum vnguis, & quandoque ad
corroſionem digiti, & cauſa eius eſt ſanguis cholericus.
Cura vero eius cõſiſtit in tribus, in euacuatione vniuer-
ſali cũ phlebotomia,& maxime ſi diu eſt,ꝙ patiens non
fuit diminutus, in particulariũ remediorũ approxima-
tione cũ ſedantibus dolorem,calorem,& pulſum ex apo
cruſticis. Et primo in principio cũ ſubmerſione digiti in
aceto calido,vt iuſſit Gal.deinde cũ emplaſtro de cãpho
ra,aut mucilagine pſyllij cõfecta cũ aceto, deinde ſi ex-
pedit propter dolorem cum epithematione digiti ex ace
to,& opio diſſoluto in eo, donec ſuper locũ craſſum fiat
epithema, deinde cõtritæ gallæ, aut cortex granati, vel
grana myrtæ cũ aceto,& aqua cõquaſſata,& ſuperponat
ẽt pãnus ſuper ipſum aqua niuis infrigidatur,quoniam
ipſum refrænat multoties,ſi fiat cum frequenti innoua-
tione,& confirmationem eius prohibet,& ſimiliter ſor-
des auris cum litio prohibet à proprietate illius collectio
nem,quòd ſi pulſus in loco fuerit vehemens,prædictam
medicinam, vel aliud ſibi ſimile per diem integram ap-
proximare curabis, deinde ſi pulſus adhuc perdurat, ſi-
gnum maturationis erit. Quare oportet, vt aliquod em-
plaſtrorum, quæ in cura phlegmonis ordinauimus, &
hic ſuperponas,& proprie ſemen almari, & pſyllium
cum lacte,donec ad ſuppurationem deueniat,deinde ape
riatur, & quod in eo continetur, educatur, proprie cum
emplaſtro ex farina lupinorum cum melle, deinde cum
curantibus vulnera locum rege, & proprie cum aloe. Et
deinde cum vnguento de ceruſſa, & ſarcocolla, & ſuper
ponatur pannus madefactus in fine. Et ſi in principio
vnguis pruritus acciderit,vnguis cadet; ſi ergo ceciderit,
digitus ab omni motu lædente cum obuiatione rei con-
quaſſantis cauendus eſt, ne vnguis, qui renaſcitur fortis
egrediatur, & aſper. Et in regimine quale eſt dictum in
phlegmone. Cõſiſtit etiam cura eius ex ſimplicibus ap-
propriatis eis,vt ſuc. myrtæ proiectus ſuper eum, & epi-
thematus,acatiæ cum albumine oui,ſordities balnei,oli
banum quod incarnat,radix pentaphyllon decocta cum
aceto,& emplaſtrata,ſuccus,& radix liqui.ſumach,ſires,
aloes cũ melle, ficus cũ penidijs ponit ſupra panaritium
ad maturandum, & reſoluendum cum aqua cineris li-
gni ficus, & in augmento cum cortice granati, & ſanat
illud acetum, & folia oliuarum ſylueſtrium. Abuh. In-
quit enim,nec oportet, vt fletur ſuper infrigidãtia,nam
ipſa,quando pertranſit hora principij, inſpiſſant cutem,
& obſident materiam, & vehementior dolor fit, & non
illud quod ſentitur de caliditate, quamuis ſit ſicut ignis,
immo reſoluatur, & exiccetur, cum ſubmerſione in lo-
co calido,& in medio teratur olibanum ſuper ipſum,aut
nigella trita,& adeps,mucilagines lenientes, & bona ſor
des auris. Et dixit quoque forſaſſe, cum enim eſt timor
corroſionis, neceſſarium eſt miniſtrare emplaſtrum ex
arſenico, & tragacantho, calce, & flore æris, quoniam
exiccat,neque eſt melius eo. Et quandoque incipit curre
re ex panaritio vlcerato ſanies, & tunc cauterizetur, &
incidatur,vt non perambulet malitia in digito toto. Em
plaſtrum. ℞. aloes,balauſtiæ,olibani, & gallæ confician-
tur cum melle,& adminiſtrẽtur. Emplaſtrũ quod dixit
Paulus. Recip. tragacanthi vſti, thuris, ana partes æqua-
les,floris æris partem.s. terantur, & conficiantur cũ mel
le,& ligetur,ne tangat locum,adde vero oleum.

De apoſtematibus paruis, ſeu puſtulis illius generis, vt ſunt morbilli, & variolæ, & ſere, & medicinis eorum. Cap. 9.

QVia ſupra prima particula ſectionis huius locuti
ſumus de cura variolarum,morbillorum,& paſti
cum,quæ ſunt ex apoſtematibus ſanguineis paruis,nunc
de Sere loquemur,quod ex illorum genere eſt. Eſt inquã
ſere puſtula parua laxa ſicut veſica, ad aliquam tendens
rubedinem,& eſt pruritum faciens, & anguſtiam, & eſt
veniens ſubito plurimum. Et accidit,vt currat ex ea hu-
miditas, quæ forſaſſe eſt ſanguinea, & plurimũ ſit vehe-
mẽs in nocte, & in eis etiã anguſtia fit fortis cũ triſtitia.
Et cauſa eius eſt vapor calidus eleuatus in corpore ſu
bito,aut ex ſanguine cholerico, aut phlegmate ſalſo bau-
rachio. Et ſanguinea quidem eſt vehementioris rubedi-
nis caliditatis, & vehementioris * apertionis. Et phleg-
matica eſt minor in omnibus illis,& cum Sere inuadit
locum amplum, & intrinſecum; ſi non fiat phlebotomia
timetur feb.tertiana, oportet ergo, vt fiat phlebotomia
in ſpacio, quod eſt inter principium,& ſtatum.
Cura vero Sere in quatuor rebus conſiſtit. In euacua-
tione cauſæ antecedẽtis cũ phlebotomia, ſi ſanguis fue-
rit vincens,deinde conſequenter cum ſolutione cholerę;
ſi tolerat virtus, quod fit ex duabus partibus myroba-
lanorum citrinorum, drachm.i.hieræ, cuius doſis ſit,
drach.iij.cum iuleb; ſeu ſyrupo acetoſo. Secundo conſi-
ſtit in ſedatione anguſtiæ, & inflammationis. Et primo
cum

Diata.

Sere quid.

Cauſa.

* apparitio nu.

De cura.

cum tamariſcis de aqua fructuum,& de infuſione chryſomilorum, & ſucco duorum granatorum expreſſorum cum pulpis ſuis in quantitate lib.ſ. aut cum ſucco granati acetoſi. Et de his, quæ ſedant eam, eſt infuſio ſumach colata cum ex ea ſumuntur in potu drach.ij. & detur in ſyrupo de nuce in die multoties; eſt enim ex his, quæ multum conferunt ei,& lenit naturam. Et de appropriatis ei eſt,vt ſumatur crocus hortulanus,& teratur,& cócutiatur cum aceto, & ſumatur aqua myrtæ, ſeu aqua vrcei noui. Et ſi humor fuerit phlegmaticus,baurachius, ducatur cum myrobal. chebu.& citri, cum turbith, de quo ſit quantum eſt media pars illorum, & ſit potio eorum vnc.ij.& detur in ſyrupo de nuce cypreſſi humidi.vnc.j.cum aloes,vnc.j.& ſumitur crocus hortulanus, & ex illis eſt,vt ſumantur cucubæ. vn.j. cum iij.zuccha. & ſem.agnicaſti. in lacte dulci. Tertio conſiſtit in regimine,& eſt,vt regatur cum cibis frigidis, & acetoſis abſterſiuis. Quarto conſiſtit in particularium remediorũ approximatione ad particulam patientem cum reſoluentibus temperatis, & humidis,dictis ſupra in cura phlegmonis, & cum ſaniantibus, ſi expediat, & alijs,quæ illa ſequuntur.

De terminatione apoſtematum,quot modis poſſunt terminari, & eſt ſermo generalis in terminationibus apoſtematum. Cap. 10.

OMne apoſtema vbicumq; ſit corporis terminatur ſecundum Galen.aliquo ſex modorum, quibus ad finem ſalutis, vel mortis perducitur æger. Qui autem ſint, & quales, quia boni mali, & mediocris, & quæ eorum ſint ſigna, ſupra in *huius* ſectionis principio dictũ eſt. Sed vt ſcias apoſtemata regulare, vt ad bonum, & optimum perueniant terminandi modum in finem ſalutis, ipſumq; cum expediat valeas adiuuare, & malis obuiare,nunc oportet adijcere,& monſtrare, quid ſit ſcilicet vnuſquiſque, & quibus cauſis fieri habeat,vel medicinis, & cui competat quilibet,& cui non; & quod ſit regimen obſeruandum in eis, ſupra enim in capitulo generali *dictum* eſt, qualiter nocumenta apocruſticorum, & diaphoreticorum cum accidant corrigantur, hic autem dicendum, qualiter ſit ne accidant obuiandum. Sciendum ergo, quòd reſolutio apoſtematum, & cuiuſcunque alterius materialis morbi,eſt,vt humores, qui ſunt materia eius ſubtiliati, & in vaporem conuerſi apertis poris inſenſibiliter expellantur,vt Galen.oſten dit. Fit autem illud a natura,& arte, completur vero calidítate, & humiditate temperata naturali medicinarum quarundam proprie,ſimplicium,& compoſitarum,quæ humiditates corporis ponant ſubtiliatas,& in vaporem conuertas,poros cutis rarificatos, vt facile expellatur,vt eſt ſemen lini, anethi, fœnugræci, & ſimilia, differunt autem, & variantur in qualitatibus dictis, ſecundum plus,& minus,ſecundum diuerſitatem materię,& membri,& aliarum rerum intrinſecarum,& extrinſecarum, quæ notæ ſunt, quibus indicia aptæ, & ineptæ reſolutionis habent. Coadiuuant autem ad reſolutionem apoſtematis recurrere facientia præmiſſa, vt dicatur apoſtema reſolui,cuius pars recurrit, & pars inepta recurrere proprie reſoluatur, vt non procedat à modo, ſed deſiſtat.Cũ ergo materia apoſtematis recurrere non ſit apta, quia iam aggregata eſt, & incuneata in cupo, ſed reſolutioni potius,vt quia calidum ſit,ſanguineum, vel choleticum vel ex vtriſque mixtũ, & cõplexio corporis calida,& cõpoſitio rara, quod expiratio viſus, & liquoris declarat, quæ in emplaſtris quotidie inuenitur, & maxime quia dolor, febris, & alia accidentia remittantur cito, ſi non ſufficienter agant ſunt reliquiæ, ſi vero non,vt quia tepide ſe gerat, iuuat ipſam cum temperatis prædictis, ſi prædicta nõ ſufficiant,vel propter medicinarum ineptitudinem propter naturam, poſitionem eius, vel caloris membri debilitatem,compoſitionis denſitatẽ,conforta-
bis illa cum alijs ſubtiliantibus, & calefacientibus magis, vt eſt ſpica,abſynthium, ameos,baurach,& ſimilia,

Nota.

E quæ infra(Chriſto auxiliante)dicentur, nec illis fortibus abſque neceſſitate prædicta vtaris; fortia enim caliduare ſua, & ſiccitare, ſubtile quodã impetu reſoluendo à craſſo diuidunt, & illud ſcliratum dimittunt, quod difficilius reſoluetur quàm prius, & etiam ſanabitur.

Et rege patientem cum extenuatiua diæta, ſiti, & fame, fames enim exiccat corpus. Sanatio vero apoſtematum eſt adæquatio materiæ, & diſpoſitio eius apta ad euacuationem per eruptionem. Cum enim in vacuo membri, ſeu cupo apoſtematis iam tota materia ſit collecta facta, quia ſit exitura, tunc cum non poſſit apte repelli, quia iã exiuit à vijs, & venis, non reſolui,quia incuneat ibi exiſtit, & compacta,expedit,vt per partem patientem ſenſibiliter educatur, eo quòd præter naturam exiſtat, & illud per eruptionem, vt ergo abſque grandi nocumento naturæ, & membri poſſit expelli, oportet maturare ipſam, & in ſaniem conuertere, vt per eruptionem facile expellatur, aut enim ſi niteris euacuare deſtrues loca ſana ægritudini reſiſtentia, dixit Hippocrat. Fit autem à natura, & ab arte cum medicinis calidis,& humidis cum æqualitate viſcoſæ ſubſtantiæ, quæ cum caliditate æquali ſubtilea craſſo non diuidunt reſoluendo, ſicut diaphoretica, & proprie fortes, ſed agunt in eis vtique ſimul decoquendo, & permiſcendo, & ſua viſcoſitate ſubſtantię vtrumque retinet oppilãdo, nec permittunt expirari ſubtile, & prohibendo tranſpirationem, caliditatem præter naturam aequirunt in loco,à qua permixta cum naturalis ſanies generatur in tali materia bonum, & ad malum mediocriter ſe habente, vt dixit Galen. debent ergo eſſe tales medicinæ calidę in principio primi gradus, vel in fine ipſius, vel vſque ad medium ſecundi gradus,quæ infra dicentur,& hoc propter diuerſitatem complexionis corporum, quibus approximantur, & etiam materiæ ſaniandæ. Inquit enim Galen. Medicina ſaniem generans debet eſſe caliditatis, ſeu complexionis ſimilis complexioni corporis, in quo ſanies generatur, & etiam membrum, vt dixit Auer.

Dieta.

Habent autem exituræ iudicium ex parte naturæ ipſius materiæ, & corporis ſeu membri in quo ſunt,& quãtum ad ſaniationem, & quantum ad eruptionem, in quo materia eſt diffuſa, apta,& facilis, inepta, & difficilis, & bona, & mala, ſeu laudabilis, & illaudabilis. Quantum ad ſaniationem quidem, nam quæ eſt in materia calida, eſt, & in membro calido carnoſo,& corporis fortis caloris,in quo materia diffuſa, & poſita extra, multæ eminentiæ, & tumoris pyramidalis, vel coloris rubei cũ pulſatione prompte ſaniatur, & eſt bona. Quæ vero ex materia frigida in membro frigido, quia neruoſo,& ſimili,& in corpore caloris debilis,inepta eſt,difficilis,& illaudabilis, & maxime ſi in membro ſucturali, vel propinquo exiſtat, in quo nec apte ſit exitura,nec ſaniatio propter mucilaginitatem ipſarum, & materię, & propter amplitudinem vacuitatis ipſarum,quare materia in eis non eſt bene aggregabilis in vnum, nec retinibilis,quin tranſpiretur, ſicut exitui expedit, & ſaniationi, niſi grandis cauſa exiſtat in eis.

Similiter quantum ad eruptionem, nam in prima eſt prompta eruptio,& abſque periculo,in ſecunda eſt difficilis,& pernitioſa. Et quidem cum habet duobus fieri modis,vt per materiam,& artem, ſi fiat per naturam eſt melior,& ſecurior, & ſi fiat ad extra laudabilis, ſi ad intra illaudabilis, ſi vero ad vtrumque magis. Et ſiquidem quod erumpit, egreditur album, & lene, & æquale, carens malo odore, laudabile eſt. Si vero citrinum, rubeum eſt; liuidum,& cænoſum,malum, ſicut Hippo. in prognoſticis dixit. Cum ergo vides apoſtema aptum ſaniationi, & prolongatur, & ſit factum exitura dolor, & feb.non minuitur, nec pulſatio, nec apparet humiditas aliqua expirati, imo tumor remanet, vel augeri non ceſſat, & maxime quando ſanguineum, vel phlegmaticum, ſeu miſtum ex eis fuerit apoſtema, non cholericum, nec melancholicum: humor enim crudus,& caro matura, materia ſunt ſaniei: cholera vero inepta eſt ei,

2. prog. 42.

reſo-

2. apho. 23. resolutioni potissime apta. Vnde Hippocr. in erysipelate putredo, aut sanies, malum. Et similiter melancholia si naturalis sit, maturationi, si præter naturam sit, corrosioni, cui maturatiua non competunt, cum putredinem augeant, & corrosionem. Vnde Hippoc. in apho. calidũ sanationem faciens non in omni vulnere optimum est ad salutem. Et si potes impedire, & resoluere, in hoc quã tum potes instabis, & illud sæpe ad meliorem terminandi modum reducas, & illud facies auferendo saniantia, & diætam extenuatiuam ministrando, ac resoluentia, quę aperiendo poros materiam transpirabilem reddant, & subtilem eius partem à crassa diuidant, resoluendo: illa enim sola putrefiunt corpora, quæ calida sunt, & humida, & intranspirabilia perseuerant, deinde cum administratione styptícantium, & exiccantium, vt foliorum myrtæ, balaustiæ, & gallæ, & huiusmodi, quæ si euitare non potes, quia natura sit ad suppurationem intenta, siquidem per se sufficiens sit multum apta, & naturæ obediens, quia si calida in eodem loco vehementioris exitus ad exteriora cum maioris tumoris eminentia, & acutioris capitis cum rubedine ac pulsatione, relinque ipsi naturæ. Dixit enim Galen. Medicaminum auxilio non indiget, nisi cum morbo magnificato, dominari nequiuerit. Si vero per se non sufficiat, confortabis illam cum medicinis prædictis, & proprie cum materia est inepta, & prædictæ contraria. Cum vero sanies sit, tunc considerabis an locus eius sit in membro carnoso, aut in mẽbro arterioso, & neruoso, & proprie quod iuxta iuncturas existit. Si enim fuerit generatio eius in loco carnoso, arterijs, & panniculis carente, & neruis, vt sunt nates, & adenæ, non aperias exituras, donec tota materia sit complete saniata; nisi multa, & superflua in quantitate existat, de quo membri corruptio timeatur; melius enim digeritur insimul dimissa quàm si euacuaretur in parte; tunc enim intranspirabilis perseuerat, & quia permista, quod ex ea tangitur à putrido apertius putrefit. Si vero in membris alia conditio fiat ante perfectam, & completam saniationem totius, si natura non aperiat, studeas aperire. Sanies enim diu retenta, ac virus, dicta membra sua acuitate corrodit, quod plerunque ad spasmum adducet.

Nota. Cumque artificialis apertio duobus modis habeat fieri, vt per pharmaca causticа, quæ infra (annuente Christo) dicentur, & per incisionem cum ferro, vel sectioné, sitque in eis dubium, ne subiecta membra læderentur, expedit, vt hat conditionibus debitis obseruatis, & maxime in exitura tali existente in neruosis, venosis, arteriosis membris, si enim sint in membris carnosis, sine periculo inciderur, vel secabitur, etiam si profunda fiat, vt dictum est.

Conditiones incisionum. Conditiones autem debite obseruandæ sunt. Quædã ex parte chirurgici operantis, vt quod sit sciens, & proprie in arte anatomica, & expertus in sectione, sitque habens manus leues, & habiles ad secandum, & secum deferens instrumenta apta ad illam, vt nouaculam vel lanceolam, mollificantia, & dolorem sedantia, quæ in solutione neruorum dicentur, & cõstringentia sanguinem, qualia sunt plura, ex quibus est medicina Galen. quæ ex pilis leporis, tela araneæ, & ouorum albumine commiscetur, & ferramenta, quibus cauterizetur. Quędam vero sunt ex parte corporis, in quo inciditur, quædam ex parte loci, quædam ex parte quantitatis, & formæ, seu figuræ, quædam ex parte ligaturæ. Ex parte quidem corporis, vt si forte tumeat, & si sit sensibilis valde, prout Abuh. docuit, in vino lolij aquam ponas, aut sumach, aut sumitertæ, opij, & hyoscyami, ana vnc. sem. nucis musc. & galliæ musc. & ligni aloes crudi, ana drachm. j. sextam, aut hyoscyamum nigrum cum corticibus mandragoræ in aqua coquatur, donec rubefiat, & cum vino admisceat, & præbibat. Ex parte quidem loci est, vt fiat vbi sanies aggregata rumpitur, quam mollities tactu inuenta in loco cum digitis indicat, & albedo, seu illius color puris, licet quandoque propter crassitiem sui non maturetur, vel profunditatem loci, vt Hippoc. dixit in aphor. quo casu calorem oportet attendere, & pruritum, fiatque in loco subteriori remoto ab arterijs, & neruis, quo sanies melius possit effluere, & expelli, vt siquidem sit exitura pinealis extra eminens, & acuta, in capite sui fiat, ibi enim, cutis propter saniem attenuata est magis. Nota. Si vero sit spaciosa, & lata, fiat in parte subteriori, per quam melius possit euacuari, vt si expediat, in locis eius duobus, vel tribus incides. Ex parte figuræ, vt fiat secundum processum rugarum, vel linearum cutis, nisi in illis membris, in quibus positio villorum non currit secundum cursum rugarum, vt est frons, & palpebræ, in quibus si secundum rugas cutis ipsarum incides, simul, & neruum, seu villum eius, qui in longitudine currit, incides, caditque supercilium, & palpebra, & breuiter fiat, sicut Ancilinus in chirurgica arte expertus, & in anato. doctus insinuauit, quod infra ponetur. Ex parte quantitatis, & formæ, vt si sint in superficie posita, fiat superficialis, si vero in profundo profunda, & lata, vt carne adiacente, eius labia non claudantur. Et proinde ad cautelam tentam aliquo liquido inunctam impones prius expressa suauiter sanie, & paulatim, non subito; si enim subito expellatur, & exitura sit magna, & multa collecta sanie, perducet ad mortem subitam, maxime si intrinseca fuerit. Vnde Hippocrat. 6. apho. 27. in aphoris. Quicunque empyici, aut hydropici vruntur, aut inciduntur, sanie, aut aqua subito, & multa fluente, repente moriuntur. Cum ergo, quod per se effluit, fuerit parum prius imposita tenta superemplastretur ouum conquassatum cum ambabus partibus suis, cum stupa ad sedandum dolorem, restringendum sanguinem ex venis incisis fluentem, vel spongiam in vino styptico infusam, vt docuit Abuha. Et emplastrum de chalcantho non valde frigidum, ne mordeat vlcus, & superligabis modo quo oportet, qui infra dicetur absque multa constrictione, ne doleat magis, & sic dimittes vsque in diem sequentem. Ex tunc vero solue, & mundifica vlcus cum mellicrato, vel cum vino, & impositione tentæ ex filis telæ antiquæ, vel stylo si fuerit in profundo, super ani caput autem sit pannus absterssiuus, & exiccatiuus saniei, & puris. Cumque aliquid remanserit saniandum, illud saniabis miscendo mundificantia, & saniantia in emplastris. Et cum mundificaueris necesse est, vt succurras ad conglutinandum cutem cum carne, vt non rumpatur, & indurescat, & fiat taliter, vt non conglutinetur, quare fiat sinus, vel bursa, quæ non cesset impleri, & redeat similis exituræ primæ. Et quoties mundificabis non moretur quin impleatur carne, ne fiat de genere fistularum. Ad hæc ergo complenda, facta incisione, & mundificatione, si ea, quæ in circuitu incisionis sunt sine phlegmone fuerint, replebis vlcus puluere siccantium, seu styptícantium pharmacorum etiam mordentium, qualia sunt ostraca adusta, & quale est compositum pharmacum ex fermento, & eis quæ per chalcitem. Si vero quid eius, quod in circuitu, phlegmonat, id quod per oleum, & chalcitem liquefacies, quando infrigidabitur, ducens in olla mollificare manibus oportet de vino fundendo, vt nosti, vtile enim est in multis hoc tale pharmacum, &c. Deinde conserues cum ligatura debita, quam infra dicemus (annuente Christo,) vt nec aqua, nec oleum, nec pilus cadat, nec aliquid quod humectet, sordidet, & conglutinationem retardet. Et deinde incarnantia, & conglutinantia ministrabis, & finaliter sigillantia. Quod si ex errore sinus accideret seu bursa, quam Galen. colpum appellauit, melius est, vt dixit ad mundificationem puris, & ichoris, sine qua incarnatio, & conglutinatio opportuna est impossibilis, quod habeatur canale perforatum secundum rectum, ex ære, vel corio præparatum, ea vero non existente, habeatur instrumentum puris mundificatiuum habens amplum canale, habeaturq; pharmacum per chartam combustam compositum ex eo parum mistum multo rhodino. i. oleo ros. Et hoc canale per orificium vlceris sine immittere, & deinde inuoluto licnio claude orificium, & tãdiu in eo dimitte, donec mũ-

dificа-

dificatus perfecte sit sinus, & carnosatus, qd absente tumore, & dolore partis, sinus constrictione ac siccitate ipsius cognosces. Quod si in ore pus benignum, & paucum uideris, magis spem carnosari, & conglutinari habebis colpum, propter quod superpones spongiam madefactam, & acetosam, gallæ oleo superligans, ut infra dicetur, & superpones emplastrum, & tentam ex eo inunctam, & dimittes usque in secundam diem, uel tertiam; quod si tunc ligatura soluta, liquor quis subtilis excernatur ex colpo, ne à conglutinatione desperes, multoties enim superposita pharmaca patienti particulæ uirus exprimit ex cute ipsa uiolenter, & carne sibi subiecta humiditatem subtilem, & maxime si corpus humidum sit, & dieta humida, & superflua vsum fuerit, qua expressa, commensurate siccæ fientes regiones, conglutinatur prompte, quod si secundum, tertium, vel quartum diem absoluens inuenies liquorem indigestum, per hoc scias non conglutinatum esse colpum, & proinde expedit, vt supra apponatur particulæ pharmacum fortis exiccationis absque mordacitate, quale est pharmacum nostrum flauum, per metallica pharmaca sine cera confectum, & oleo gallæ, & acetum sanguinolentorum veterum vlcerum, & neruorum est conglutinatiuum, & corporis inflantis exiccatiuum, quecũque autem emplastra sint pharmaca liquata rhodino, si in huiusmodi sinus immittimus, per canale non trãseãt, sed in his conuenit vesicam accipientem porcinam apponere ante listum perforatum, secundum rectũ oportet esse acriora pharmaca, quæ liciniosis imponuntur nominatis, quia sunt viridia colore, & propterea pauco rhodino commista, commensuratio vero super incarnato sinu conglutinatorum aliquod pharmacorum superponatur, vel si recẽs, seu sanguineum curares vulnus, multa.n. sunt talia, qualia per butyrum, lithargyrum, & æruginẽ æris, & alia metallica pharmaca, ex quibus quandoque flauum pharmacum resultat, cum amplius fuerit cocta, & quãdoque violaceum cum ad modicum fuerit cocta. Scire oportet enim quod omnia metallica pharmaca lepromera, & ficciora fiunt vsque ad plurimum cocta, & proinde in colpis profundis magis operatiua, cũ ad profundum oporteat peruenire eorum virtutem, quæ vero recentia, & sanguinolenta sunt vulnera, facile conglutinamus, & si vnum ex his exiccent, vt sunt, quæ suprascripta sunt, de quibus multa enumerauimus, quibus scripta sunt, similiter multa foramina, & longa, habentia multam sorditiem.

Aduertendum autem, quod si aliquid colpi in superiori fuerit regione; & similiter si vulnus fuerit profundũ, os vero eius in corporis manifesto inferius, facile per os effluat liquor, si solam cu stodias conuentionem figuram patientis particulæ, vt si fuerit colpus in crure: orificium vero eius iuxta genu tendente deorsum, orificium vero eius sursum, liquor manebit intus, & corrodet cõtinuas partes, neque effluet, vt nec carnosetur, & conglutinet, vt expedit, nisi subincidas inferius ad suffusionem ichoris ipsius. Et si illud in vulnere profundo nequeat fieri, iuuetur conuenienti figura, & expressione versus orificium tendente in pharmacis trahentibus de profundo, cũ exiccatione forti, donec ichores perfecte fuerint exiccati, quod ex prædictis signis cognosces certe, & ex tunc abluatur cum imectione mellicrati, quod in hoc melius est ad maiorem mundificationem; deinde incarnantia ministrentur, deinde vero ablues cum vino mediocriter styptico, & ætate medio repido, & conglutinantia superponas. Et spongiam mollem quàm magis possibile est modo prædicto madefactam, expressam circumpones, & superligabis bindam. Sit autem eius superligatio, vt a fundo colpus incipiat, terminetur aurẽ versus os, & circumpones vero othomoris bindam, stringat quidam indolorose fundum colpus, paulatine vero exoluatur vsq; ad orificium, vt illic laxam superligationem habeat, & a binda, quę superponitur extrorsum super orificium cum emplastro cum forficibus existente incisa, vt effluere possint ichores ab orificio, colpi quoq; aliquo secundum id, superpositoq; emplastro, vt ad supersolutionem quã in tertia die facies, auferens ab eo id quod velut epithema circumiacet; adhuc autem si dominium eorum, quę ad saniem deuenerunt apostematum, incisio fiet tarde, vel propter imperitiam medici, vel timorem infirmi, necesse est in tempore corrodi cutem a sanie, & subtilẽ fieri, & dirumpi vndique ad modum dislaniati panni, vt fiat vlcus a medicis nominatum rancosum, & dilaniatum, seu dilaceratum. Est ergo cutis huius difficile conglutinabilis, & maxime si quis siccum superponat consistentia pharmacum; ab his enim adhuc magis rancosior fiet, & ficca cutis similiter, & acutis gũmis exiccantibus similiter, quare ad conglutinationem eius vti oportet aliquo humido consistentia pharmaco: virtute vero sicco, & effectu, quale est pharmacum compositum per lithargyrum, & pinguedinem porcinã veterem, & chalcitem habentibus, vel oleum veterinum. Melius autem operabitur secundum has dispositiones, quando nõ valde durum, nec certissime molle conficitur; conglutinatiuum enim omnium est vlcerum, & sanguinolentorũ immissum per oleum vetus, deinde per vinum vetus, de inde positis in circuitu huiusmodi dispositionum; intristanter enim eas consolidauit multoties, confert in lacertosa cute. Nihilominus mel vsque ad consistentiam coctum, emplastratum, vt neque sit ita durum, vt lædat cutem, & instabile sit, neque ita humidum, vt circumfluat calido corpore, & siccam relinquat bindam, & sic nihil prosit, quoniam autem mensuratio coctionis vix perceptibilis est in eo, melius est emplastrare puluerem myrtæ, vel aloes, vel olibani, vel omnia simul, & maxime qñ in binda vnctum humidum appareat. Sit autem subtiliter puluerizata, & bis, vel ter cribellata, & si supermisceatur decoctioni mellis, prędicta operabuntur melius, si magnus, & profundus fuerit colpus. Ad hoc autem subtilissima est, & expertissima centaurea; est enim mirabile pharmacum in vtilitate eius, deinde symphytum .i. plantago aptissimum, deinde ireos, & absynthij radix, & postea oroborum farina. Sint autem subtiliter cribellata, & linita; mista autem mellis decoctio, secundum illud tempus quandoque vtique ab igne auferendum, deinde supertere baculo vel miscula, vt misceantur ipsa bene melli. Melius autem est præferentes ollam ab igne emplastrari omnia huiusmodi; deinde diligenter mouere, donec mel vtique fiat tepidum, vt superponi possit ei, quæ curatur particulæ. Cum autem exitura intrinseca fuerit, licet de ea in prima sectione particulariter dictum sit, & ad chirurgicum non pertineat, sed ad physicum: magis tamen regat eam chirurgicus in absentia physici, velut manualiter operatio in eo, cum ministratione euacuationis minus, ne subtractione humiditatis impediat maturationem. Sed siquidem sanguis, qui inuentus est, malus, & corruptus existat, quod vt plurimum est, tam propter compassionem, quam propter alicuius euacuationem, cum phlebotomia cognosces, mundificabis cũ, prout superius dictum est. Si vero bonum videbis, non euacuabis, nisi multus fuerit: minutio enim impedit saniationem subtrahendo humiditatem, & minuendo calorem ministrabis maturantia exquisite, quę sunt medicinæ subtiliatiuæ, ex simplicibus, & compositis. Ex simplicibus vt myrta, cinnamomum, amomum, & reliquæ species cum confectione vini subtilis, declinantis ad albedinem, paulatim bibiti. Et ex compositis est theriaca, & mithridatum, & homorusia. Et facta maturatione, si per se non rumpatur ministrantur rumpentia eis appropriata, deinde mundificantia, & vltimo conglutinantia, quæ ex prædictis in prima sectione sunt nota. Et oportet, vt regas patientem huiusmodi exituras intrinsecas, & cum maturatur, tendat ad caliditatem, & humiditatẽ temperatam. Cum vero erumpitur, & fit dubelati, oportet vt regas virtutem, ne cadat subito, & syncopizet, & moriatur; & proprie vbi multa, & subita sequitur euacuatio, & illud cum cibis, & potibus iurium carnium, & vini subtilis, odoriferi, perinde cum his, in quibus est absterſiõ, & mundificatio, vt chist hordei, aqua eius, & cicc-

ęlcerum aqua, mellis,& cappares, caricæ, & paſſulæ, & A ſimiles, deinde cum habentibus virtutem conglutinatiuam, vt ſunt extrema animalium neruoſa, & viſcoſa, quę ſua qualitate generant ſanguinem viſcoſum conglutinationi conuenientem.

De appropriatis apoſtematum ſecundum diuerſitatem membrorum, in quibus fiunt. Cap. 11.

Cauſa. LApidatio vero apoſtematis, non talis a principio exiſtentis, vt melancholicus eſt, & conuerſio eius in ſclirosim, & duritiem, accidit dupliciter. Aut ex natura materiæ ipſius, vt quia fuerit eterogenea, ſubtilis,craſſa, & viſcoſa, cuius ſubtile reſoluitur per ſe, vel actio naturæ reſolutioni intendens ſubtile euaporari fecit, craſſum vero dimiſit, nequiens illud reſoluere propter ineptitudinem ſuam, quod induratum remanſit ſequeſtrato ab eo ſubtili, & humido leniente, & mollificante. Alio modo accidit ex errore medici in cu- B ratione, vt quia volens ipſum reſoluere, reſolutiua diſproportionata miniſtrauerit, & ſuperflua, ab humiditate priuata, vel quia à principio apocruſtica fortiora, quam oportuerit, apoſtemati miniſtrauerit. Cumque videbis apoſtema aptum huius terminationis per ſigna, quæ ſuperius habuiſti, & per duritiem a tactu inuentum poſt duritiem, vel maiorem,& per ſigna aptitudinis materiæ eius ad illam, obuiabis cum regimine humectante,& miniſtratione humectantium intus, & extra,abſq; reſolutione, & cum euacuatione humorum craſſorum, & viſcoſorum, & quod ſcliratum, & induratum fuerit curabis, & reges cura propria ſclirotic orum, & melan-
Conuerſio quid. cholicorum, quæ infra ponetur. Conuerſio vero,& permutatio apoſtematis in putredinem fœtentem, & corruptionem, eſt tranſmutatio totalis materiæ eius putrefientis, ex calore non naturali extinctio eius naturali, hæc eſt natura putredinis dixit Galen.& in hoc differt a ſaniatione ipſius, quia in materia, & efficiente, ibi enim materia inter bonum, & malum ſe habebat, & calor efficiens ex calore naturali, & præter naturã erit mixtus, hic vero, & materia, & cauſa efficiens præter naturam totaliter eſt effectus. Cum ergo corrumpitur apoſtema, forraſſe putrefaciet,& corrumpet membrum,& fortificabit ipſum. Qualiter autem hoc fiat, & qualiter hoc curandum ſit, & regendus ſit patiens, ſupra dictum eſt in capitulo generali, & infra in eſthiomeno, & gangræna dicemus. Apertio autem ſubita periculoſa eſt, & ſuffocatiua, ſi interior ſit, & in membris nobilibus, & animalibus, vel ſpiritualibus magis, vel eis vicinis, vt quæ in cerebro eſt,& panniculo eius,gutture vel pulmone, vel pleura, quæ vicinatur cordi. Et ſi quidem apoſtema, vel exitura non ſit matura, illud contingit multitudine materiæ, & acumine eius dirumpente,vel vlcerante particulam continentem, & ex teneritate, vel ſubtilitate ipſius,vel aliqua cauſa exterius adiuuante,vt eſt percuſſio,& caſus. Si vero ſit matura, & ſuppurata iam, & aperiatur ſi ſubito fiat: cauſa erit multitudo ſaniei, & D acuitas ipſius cum tenuitate membri, vel vtraque. Quare ſiquidem in prædictis locis fiat, morte ſubitam portendit vt plurimum, quæ propter curſum cum multitudine,& malitia ad cordis, & cerebri ventriculos,& proprie cum eruptio facta ſit in parte ipſius poſteriori:tunc enim cum non habeat vnde expiret, eius ſpiritus ſuffocabitur. Si vero in membris nutritiuis fuerit,talẽ mortẽ ſubitam non portendet, niſi cum in hepate fuerit, vel cum materia deferatur ad illa cum apoſtema, vel ad exituram aptam, cum hoc videris ex ſignis magnitudinis apoſtematis, vel exituræ, & multitudinis materiæ eius, & ipſius malitiæ obuiabis,vt tua intereſt,dicente Hipp.
2. prog. 43. in prognoſticis,nonne illius eſt, vt futurum periculum, vel omnino prohibeat, vel vt ſaltem competenti adminiculo tolerabilius fiat, & illud quidem facies regendo patientem cum euacuationibus totius, ſi expediat, & partis cum ſanguiſugis, & caraxationibus dimiſſis, donec ſanguis ſufficienter exeat, & etiam deriuationibus, & attractionibus materiæ ad exteriora, & ignobilia, cũ vẽtoſis,& alijs prænarratis ſupra obtundentibus acuitatem materiæ, ſiue humor ſit,ſiue ſanies, ac cum reſolutione materiæ apoſtematis, ſeu exituræ, & cum diæta tenui, & ſiti, & fame, & alijs materiam minorantibus. Et ſi expediat cum eruptione feſtina,ex his quæ eruptionem habent facere in interioribus, quæ dicentur, cum confortatione membrorum principalium, & virtutum in eis,ex odoriferis, & ſtypticis, ex his, quæ in prima ſectione ſunt dicta, in cura cordis, & cerebri. Permuta- *Permutatio quid.* tio apoſtematis eſt, vt quia materia eius de membro, in quo extitit aggregata transferatur ad membrum nobilius,vel ignobilius,intrinſecum, vel extrinſecum, ſupremum, vel infimum, vt eſt dictum,& illud dupliciter eſſe poteſt naturaliter,& vi ſymptomatis. Naturaliter quidem, vt quia potentia naturæ non abſoluta, materia ſubtiliata ſit,& poris membrorum, ſeu intermedijs venis ad aliud expellatur ignobilius extrinſecum, & infimum, vt cum tranſit de apoſtemate pulmonis in apoſtema cruris, vel pedis, & de nobilibus ad emunctoria eorundem in infimum, quod non eſt poſſibile, etiam ſi inter membra nulla manifeſta appareat via. Inquit enim Galen. naturæ forti nihil eſt impoſſibile in expellendis nocentibus; trahit enim ſaniem per medium oſſis. Et regimen tunc eſt tale, vt ſinas naturæ nihil agendo, vt in aphor. docuit Hippo. Si vero vi ſymptomatis fiat, eſt vt quia materia ſua multitudine, & ſubtilitate ſubſtantiæ,ac acuitate qualitatis ſuæ grauante, & moleſtante, non poſſit contineri in membro, ſed effluens per poros eius venas reingrediatur, & tranſeat ad aliud, & maxime ſi ſit ei ſubiectum ſitu, & virtute, ſicut cum tranſit pleureſis,& ſynanche in peripneumoniam. Cum ergo apoſtema ad talem permutationem videris aptum ſit per priuationem ſignorum terminandi per alium modum,& apertionem doloris,& caloris in alio membro, & maxime ſibi vicino,& ligato, vt matrici vberaalligantur per venas, & ſtomachus cerebro per paria
C neruorum, cum permanentia eius in ſua diſpoſitione prima, & ſi talem permutationem coniecturaueris bonam, vt dictum eſt, ſine eam, & iuua ſicut in phlegmone dictum eſt. Si vero malam, impedies euacuando, trahendo, & deriuando, exiccando, compingendo, & ſubtiliando, vt ſuperius cum de apertione eius, vt dictum eſt.

Ex reſoluentibus apoſtemata, quædã ſunt ſimplices, *Reſoluentia.* quædam compoſitæ, quas ſupra narrauimus in ſectione prima, & proprie in ægritudinibus iuncturarum, & appropriatis in hoc loco eſt omne calidum temperatum, & reiteratum ſuper membro cum frictione membri tẽperata, & vaporatione faciente illud, in qua eſt humiditas calida ſimplex, vel decoctionis florum chamæmeli, meliloti,aniſi,& ſimilium,embrochata,vel cataplaſmata cum ſpongia, & reiterata multoties, cum ſuperpoſitione aliarum medicinarum ſimplicium, ex quibus ſunt caricæ, paſſulæ, mel, oleũ antiquum, terebinthina,thus, D & maſtix, & vinum, & fortiores, ſicut ſinapis, ſtercus auium, calx, cordumeni, pyrethrum, gluten albotin, & maſtix,& oleum antiquum.oportet autem, vt à lenientibus non expolietur.

Et ex compoſitis eſt medicamen de marcheſia, cuius hæc eſt deſcriptio. ℞. lapidis marcheſitæ dra. vij. ammoniaci tantundem,farinæ fabæ dr. vj. miſceantur cum reſina hu.& liniatur ſupra ſaniatam exituram donec cadat per ſe, & oportet vt adminiſtretur ſtatim,quoniam exiccatur multoties.

Aliud. ℞. ammoniaci partem. i. bedeguar quartam partem partis vnius, & miniſtrentur. Oportet autem vt non ſpolientur a lenientibus,& mundificantibus notis, quæ infra dicentur, ne ſua forti reſolutione ad * ſclirosim perducatur exitura, & alijs,quæ in noſtro antidotario ſerioſe notauimus. ** ſcirrhum.*

Et ex maturantibus ſunt medicinæ, in quibus calidi- *Maturãtia.* tas ſimilis exiſtit caliditati corporis humani, & etiam membri, in quo fieri habet, & eſt vt ſi calidum,& humidum

midum cum latitudine, quæ est a principio primi gradus vsque ad medium secundi, in finem eius quandoque cum substantia viscosa, et de illis sunt simplices, & compositæ. Et ex simplicibus sunt, quæ sunt calidæ tales, in primo gradu, vt est embrocha cum aqua tepida, & farina tritici, vel hordei, & oleum dulce, & triticum masticatum propter illud, quod cõtinet de calore naturali corporis est melius. Et panis, cera, crocus, malua, & bismalua, radix ladanum, butyrum, hyssopus humida, adeps porci, radix lilij al. domestici, fem.lini, fœ. caricæ pingues, melilot, & vuæ passæ. Et ex fortioribus est hyssopus, gluten albotin, frumentum, radix cucumeris asinini. Et ex compositis sunt, quæ componuntur ex eis secũdum necessitatem.

Medicamen compositum conueniens maturationi, & est Abu. ℞. vuarum passularũ, styracis, galbani, myrti, ladani, resinæ, masticis, butyri, hyssopi humidæ, radicis cucu. asinini ana partes æquales.

Emplastrum Gale. ad idem de Kerua, & emplastrum de thymo, & emplastrum basilicũ. Et de bonis ad hæc est emplastrum de marchesita cum ammoniaco, cum desuper ponitur, donec per se cadat, & alia, quæ in nostro antidot. diximus.

Rumpentia. Ex pharmacis vero eruptionem facientibus in exituris, & collectionibus apparentibus, præter dicta supra in sectione prima in apostematibus mãmillarum, sunt, quæ illud agunt attrahendo fortiter, rubefaciendo, & adurendo, & ex eis sunt, quæ illud agunt in intrinsecis, quæ supra in cura pleuresis diximus sectione prima, & ex eis sunt, quæ illud faciunt in extrinsecis, de quibus nunc sermo est, ex quibus, quædam sunt simplicia, quædam composita, ex simplicibus sunt fermentum, species gummorum, & proprie galbanum, & euphor. & arseni. nasturcium, vrtica, scilla, flammula, calx, sinapis, nux rãcida, cantharides, cordumeni, salgemma, baurach, pyrethrum, & stercora auium calidarum, vt columbi, anatis, & anseris, accipitris, falconis, thapsia, & similia, & maciana tu.trita cum corticibus suis, vel herba alchanna, coctæ, & emplastratæ. Et compositæ sunt, quæ ex his componuntur, & conficiuntur cum succis eorum, vel gummis dissoluris in eis, vel cum melle, vel cum stercore auium prædictarum, vel capitello i. lixiuio forti, & color balneantium. Et alia sunt ex rumpentibus, & cum exiccantibus saniem cum eruptionem voluerimus euitare.

Et ex compositis erumpẽtibus est emplastrum quod fit. Rec radicem narcissi, bulliat cum aqua, & oleo de lilio, & melle, deinde emplastretur, rumpit enim omne prauum.

Aliud fortius, fumantur cantharides, terantur, & ponantur super oleum vetus, & decoquãtur super prunas, donec totum congeletur, deinde terantur cum melle anacardi, & stercore columbino, & emplastretur. Emplastrum expertum per Abuh. ℞. medullam granorum coti, nucem rancidam, fermentum, caules, & cepam decoctam, sinap. & fimũ columbinum, & fiat emplastrũ. Emplastrum exiccans, & resoluens saniem sine eruptione. ℞. baurach, salem ammo. sinapim, stercus auium, arseni. calcem, cordumeni, misceantur thus, & gluten albotin, & mastix, & aggregentur trita cum aceto, & oleo antiquo. Linimentum ad idem. ℞. marchesitæ, ammo. ana drac. xij, farinæ fabarum drac. vj. misceantur cũ resina humida, & liniantur super cutem, & sanie, donec cadat per se, oportet aũt vt statim ministrentur, quoniam cito exiccatur. Linimentum quo aperiuntur apostemata materia. ℞. liquoris anacardi, picis liquidæ, ana partes æquales, sumautur in cochleari ferreo, committæ terantur donec fiant vnum, de eo pone super locum, quem voluerit aperire, & dimitte per medium diem.

Vnguentum aperitiuum.

Modus faciendi. Quod si cum prędictis non aperiatur, nec sanies exiceetur: oportet vt aperiatur, & incidatur ferro, & modus est, quem in membris singulis Antillus magnus chirurgicus, & expertus insinuauit dicens, si exitura fuit in capite, sectio eius sit sectio æqualis, & sit cum radice nati-

uitatis pilorum; nec trãsuersa in eo, vt cooperiantur pili, & non appareãt cum saniabitur; & cum est locus occultus, tunc eius apertio sit lata, & si accidit in naso, tunc perforabimus eum æqualem secundum quantitatem longitudinis nasi, & si fuerit prope, perforabimus perforatione simili capiti lunæ nouæ, & conficiemus tortuositatẽ inferius. Si autem accidat in mandibulis, secabimus eã sectione æquali: quoniam cõpositio huius loci est æqualis, sicut illud ex corporib. senum, post aures vero perforabimus eam sectione æquali, quoniam compositio huius loci est æqualis, brachia vero, & cubitos, & manus, & inguina omnia perforabimus in longitudinẽ. Et si fuerit prope coxam, perforabimus eam perforatione rotunda. Et perforatio quidem rotũda est, quæ apprehendit cum apprehensione sua de longitudine corporis, aliquid de latitudine eius, quoniam cum locus ille non perforatur rotunde, possibile est, vt aggregentur in ea materiæ, & fiant fistulæ, & similiter etiam perforatur, quod est prope anũ, propter locum humiditatis, quæ aggregatur in eo, & in latere costæ perforántur aperiendo, in restículis, & virga æqualiter. Et simus prompti semper, vt consutum sit cõsequens figurã loci, quanto plus poterimus supra ipsum. Coxæ vero, & adiutorium secantur longitudine, & obserua, vt non lædantur nerui. Et dixit, scias quòd perforatio diuersificatur secundum loca, & quãdo est apud oculum, tunc perforentur æqualiter, & in brachijs, cruribus, cõis, & virga, totum æqualiter fit in longitudine, & similiter in lacertis ventris, & dorso, & in inguinibus, & sub axillis penes perforationem eam accipientem ex latitudine etiam, ne fiat in ea sinus, qui fiat fistula. Et restículos, & virgam æqualiter in longitudine: & lateres, & costalis est similiter, & similiter caro, quæ est super eas. Inquit quoniam propter situm carnis, & villos lacertorũ, quoniam non sumus prõpti nisi ad hoc, vt perforemus, nisi cum immutatione, vt nõ perueniat incisio, & sit locus incarnationis bonus, & non crassus. Et sit in omni dispositione ingenium tuum ne incidas arteriam, neq; venam magnam exituræ, aut neruum, aut villos lacerti. Et perforatio sit secundum magnitudinem exituræ, scilicet si fuerit parua, & currit quod in ea est ex loco vno, seca eam in loco vno: & si fuerit magna, tũc perfora, deinde intromitte digitum tuum indicem finistrum in ea, & perfora iterum eam, vbi peruenerit caput eius, deinde intromitte etiam in foramine secundo, & secũdum hoc donec venias super eam, & si exituræ fuerit locus sufficiens, ex quo sit possibile exire, quod est in ea, perforabimus ipsam in loco illo, & si fuerit rotunda, aut fuerit ei sinus, ne egrediatur, quod in ea est ex perforatione vna; perforamus etiam eam in inferiori parte sui in duobus locis, aut tribus secundum quantitatem quam scis, quod omne quod aggregatur ex ea currit in hora. Inquit vbi sit exitura coniuncturalis, aut membrum nobile, aut membrum propinquum ossi, aut panniculo, festinabimus in perforatione eius antequam cõfirmetur eius maturatio, ne pus corrumpat aliquid de membro illo, & multoties cutis perforatur pforatione aliqua, aut accidit de ea aliquid, aut post ponatur super eam eruptionem faciens, vt sit ei profundatio. Incarnantia, & conglutinantia, & sigillantia infra quærantur, particula iij. capitulo primo.

De *cancræna, & esthiomeno. Cap. 12.

*Grangræna.

CAncręna, & esthiomenus est, cum apostema sit perducens membrum, in quo est, ad coruptionem, & mortificationem, tunc enim corrumpitur membrum, cum ad mortificationem perducitur, tuncq; corruptum erit cum fierit mortificatum; corruptio enim est mutatio de ente in non ens, & viuere viuentibus est esse, & vt Arist. dixit, tunc dicetur corrumpi, vel corruptum esse, cum in mortificationis sit via; vel iam mortificatũ existat, cumque in via corruptionis existat, quia color eius in liuidum, vel viridem incipiat manifeste mutari, minoratur eius sensus, si sensibile sit, & in principio sit talis corruptio, & mutatio a phlegmone proprie dicitur cancræ-

℞.

na. Cum vero procedat, & deſtruatur eius caro, & quæ ipſum ſequuntur, & putreſcat, & corrodatur vſq; ad os, dicitur aſcachilos. Cum vero putrefactio proceſſerit, & peruenerit ad corruptionem perfectam, vt iam ſit mortificatum mẽbrum, & color ſit mutatus ad nigredinem, & ſenſus eius totaliter ſit deſtructus, dicet eſthiomenus.

Cauſa. Et cauſa corruptionis, & mortificationis ipſius membri eſt deſtructio complexionis, vel caliditatis naturalis, & ſpiritus eius, & ſuperacquiſitio caliditatis præter naturam. Cuius cauſa eſt duplex, intrinſeca, & extrinſeca. Intrinſeca ratione apoſtematis, de qua eſt ſermo ad preſens, eſt duplex ſcilicet ex parte ipſius apoſtematis, & ex parte erroris commiſſi per medicum in eius cura. Ex parte quidem apoſtematis tripliciter, vel quia ſit magnum, & multæ, & craſſæ materiæ de genere phlegmonis, quare ſuffocat calorem naturalẽ, & ſpiritum in mẽbro, oppilando vias tranſitus eius de principalibus ad ipſum prohibeat illum venire ad eum; vel quia ſit malæ materiæ putridæ putreſcentis, vel vlcerantis de genere herpetis, vel venenoſæ de genere anthracis, vel ignis perſici; vel quia ſit multæ, & malæ ſimul, de genere phlegmonis eryſipelati, & formicæ vlceratiuæ, cancri, & lepræ. Ex parte vero erroris medici in cura, licet ad extrinſecam cauſam pertineat multipliciter, vel quia in principio fortiora apocruſtica miniſtrauit, & frigidiora quã oportuit, & diutius, quare caliditatem naturalem, & ſpiritum extinxit in illo, vt ſupra in generali capitulo dictũ eſt, vel quia effuderit oleum in vlceribus profundis, quare ſordidatur caro, & putrefit, vel quia putrefactiua, & ſaniatiua fortia diutius miniſtrauerit: necnõ, & ſaniem in membro diutius permiſerit quàm oportuerit; vel qa corroſiua impoſuerit in ipſum iam vlceratum, cauſa corroſionis carnis malæ additæ, & diu permanſerit, vel pluſquam oportet, aut abſque cauſa, vt quia voluerit dolorem in membro augere cauſa extirpationis pecuniæ, aut quando medici irrationabiliter agunt, & vltra ſtatutum eis pretium plus exigunt; vel quia ligaturam magis ſtrictam quàm oportuerit, fecerit, proprie cum ſteletis, quare oppilatis vijs prohibetur calor, & ſpiritus tranſire ad membrum. Cauſa exterior eſt frigiditas aeris, complens; Inciſio, vel percuſſio, caſus, morſus venenoſorum animalium, vinum ſumptum calidum, vel ſua proprietate corrumpens, cum auxilia proprie non fuerint miniſtrata, & hæc omnia ſunt manifeſta.

Diuiſa cãtrana. Cura cancrænæ, & eſthiomeni. Iam dictũ eſt in præcedenti capitulo qualiter prohibeatur apoſtema, & corruptio membri ne fiat, nunc dicere volumus qualiter cũ acciderit, ſit curanda. Sciendum autem, quod cancręnę in principio eſt cura poſſibilis, cum vero proceſſerit, vt perueniat ad aſcachilos, non certa eſt ſpes ſalutis; declinat enim plus ad corruptionem, vel mortem, quam ad vitam. Gale. vero exemplificauit in corruptione ſanguinis, loquens in vino, quod corrumpitur dicens. Cum ergo ſanguini corruptio contingit, idem fit, quòd in vino ſolet fieri, quia cum vinum in acetum ſolet mutari, & in perfectum acetum peruenerit, non poteſt in vinũ amplius redigi, quòd ſi parum mutetur, & non ad acredinẽ ducatur, vt plurimũ ad naturã vini vertitur. Idem in correptione ſanguinis, & membri eſt intelligere.

Cura vero omnem eius comprehendens diſpoſitionẽ eſt quinque res. Prima eſt putrefactionem prohibens. Secunda eſt putrefactum abſcindens. Tertia eſt prohibens ne putrefactio ſpargatur vterius. Quarta eſt corrigens accidentia. Quinta eſt regimen. Prima completur hoc modo, quia cum videbis cõlorem membri apoſtemati, & proprie in apoſtemate phlegmonico magno alterari, & permutari ad liuidum, quia in via putrefactionis, & corroſionis exiſtat, tunc oportet vt ſubuenias eum eo, quod ſi proprietate, & complexione adiuuante prohibeat eius putrefactionem, qualis eſt bolus armena, terra ſigillata cum acero linita ſupra ipſum. Si vero illud non ſufficit, nõ inuenies excuſationem, quin facias ſcalpellationem profundam diuerſorum modorum in locis, vel ponas ſanguiſugas, & phlebotomes venas proximas ei paruas, vt euomatur omnis ſanguis cum cautela malus, qui circundat locum, & ponatur ſuper locum ipſum ſcalpellatum, quod prohibeat putrefactionem ex his, quæ dicta ſunt ſuperlinita, vel de contrarijs in complexione ea, in quibus eſt profundatio fortior, ſicut farina hordei cum ſyrupo acetoſo permiſta, aut cum farina fabarum, & proprie permiſta cum ſale. Et de his, quæ ſuperliniuntur eſt, aſa, ſemen vrticæ, & ſuccus foliorum acori, vt de vnoquoque ſit pars vna, floris æris-par. ſemis. terantur cum aqua donec fiant ſecundum ſpiſſitudinem mellis; de quo liniatur manus in circuitu eius, attendens mente ad corpus laborantis in talibus auxilijs miniſtrandis, vt forti, & duro, vt ruſtico, fortia miniſtres, debili vero, & molli, vt puero, & mulieri, & viro coloris albi, & mollis carnis, mollia miniſtrabis. Et de medicinis prohibentibus corroſionem eſt, vt ſumatur floris æris, mellis, & aluminis, ana partes æquales, & liniatur cum eis; prohibet enim eas, & facit cadere, quod putrefactum eſt; & ſeruat id, quod ſequitur ipſum. Si autem pertranſeat diſpoſitio diſpoſitionem apoſtematis; & diſpoſitionem corporis eius, vel coloris, & incipiat deuenire in molliriem membrum, & humectetur parumper, tunc hæc eſt inceptio eius in putrefactione. Quare oportet, vt puluerizetur ſuper ipſum ariſto. rotun. & gallæ, ana æqualis partis, & exiccentur etiam tragacan. & colcothar ſunt bona, & proprie cum ace. & ſolijs nuc. ipſum chalcanthum rub. puluerizarum ſolum, & ſimul cucumer aſi. & ſuccus eius epithematus.

Secunda res completur: quòd ſi pars carnis incipit corrumpi, vt iam peruenerit ad aſchachilos, incide eam, aut fac eam fortiorem illis. Cumque feceris cadere carnem, fac currere cum butyro, vel alijs, quæ infra (duce Chriſto) dicemus ponendo deſuper, deinde fac cadere eſcaram, & non ceſſes, donec peruenias ad carnem ſuã. Et cum membrum totum quaſi putrefactum eſt, vt ſit factum eſthiomenum, oportet, quod incidatur, ne corruptio tranſeat ad vicinum. Inquit enim Gal quod tangitur a putrido putrefit. Cumque inciderit illud, vel pertem eius, oportet vt exerceas rem tertiam, prohibendo ne ſpargatur adhuc putrefactio, & corruptio. Completur enim cum cauterizatione partis, vel membri remanentis cum igne, aut cum pharmacis cauſticis, & adurentibus, & proprie in membris facile ſuſcipientibus putrefactionem propter ſuam caliditatem, & quia ſuperfluitates calidæ approximentur eis, vt teſticulus, & anus, efficit enim cauterizatio, iuuamentũ quod Abuh. oſtendit cum inquit. Cauterizatio eſt medicamen valde vtile ad reſoluendum materias corruptas in membro repertas, & ad prohibendum, ne corruptio ſpargatur, & ad confortandum membrum, cuius complexionem volumus rectificare, & ad reſtringendum ſanguinis fluxum, quibus hic omnibus indigemus. Cum ergo cauterizatione fit eſchara facta in loco, oportet vt ſic agas, quod eſchara cadat cito, complebis autem illud miniſtrando, & deſuper ponendo panem cum hydromelle coctum, aut cum farina hordei, vel cum eo miſcere fermentum, & quæcumque ad ſuppurationem ſunt aptiſſima, idonea ſibi ad deciſionem aduſtionum, & panis ex apio tritus, & baſilicon tritum corrumpit, & ſedat vſtiones ab humidis. Et ex ſimplicibus, vt ireos radix cũ mel'e, vel panici farina, vel ariſt. vel acorus in duris corporibus, in mollibus vero ſufficit butyrum, vel oroborũ farina cum melle. Cumq; ceciderint vſtiones, & eſcarę, carnoſentur, & conglutinentur finaliter, de quibus dicetur in ſequenti particula (ſi Deus annuat.)

Accidentium vero correctio eſt, vt cum magnificari appareat apoſtema in circuitu putrefacti, tunc corrigatur, & ſuccurratur cum emplaſtro ex ſauich hordei cum ſucco hyoſcyami albi, verum non approximetur ſupra partem putrefactam, ſed in circuitu eius, vt ab illa repellat.

Regimen vero eſt, vt regatur cum frigidis, & ſiccis, & alijs prohibentibus putrefactionem, qualia ſunt acetoſa, acetum, & ſalita, & amara, cum ex eis fiant pilulæ,

pilulæ, & sumantur quolibet die ex eis.iij. cum his, quæ mundificant a proprietate, vt est cinnamomum, xyloaloe, & similia.

De moro, & medicinis eius. Cap. 13.

Morū quid. MOrum est apostema molle ex carne addita accidens carne rara, & plurimum in ea, quæ in ano, vulua, & capite virgæ, & quandoque est effundens humi ditatem rubeam ad modum aquosi, & quandoq; est saluum, & quandoq; est magnum, & dolorosum. Et cura salui est cum aspersione pulueris corticum granati acetosi. Eius vero quod est malignum curatio eius est cum sedantibus dolorem ex corrosiuis pharmacis, deinde cū glutinosis. Et decoctio ficus, & proprie allium confert ei, & fel asini syluestris eradicat ipsum.

SVMMA II.

Particulæ secundæ, sectionis secundæ, & est de medicinis apostematum cholericorum, & mistorum, &c.

SEquitur summa secunda particulæ secundæ, quæ est de medicinis apostematum cholericorum, & mistorum continens cap. iiij.

De erysipelate. Cap. 1. fol. 152
De formica. Cap. 2. 153
De herpete. Cap. 3. 153
De phlegmone erysipelatode, & alijs ex sanguine commistis, & cholera. Cap. 4. 153

De erysipelate. Cap. 1.

Erysipelas quid. ERysipelas est apostema cholericum ex cholera xantha naturaliter se habente extracta de corpore hepatis, & cysti fellis ad cutem, ibique collecta propter crassitiem, & multitudinem, ac densitatem cutis. Quare in tumorem eleuatur, & supercalescit in phlegmonis modum. Conuenit enim, & differt ab ipso: conuenit quidē in tumore, & caliditate, vtrobique enim tumor, & calor est: differt autem ab ipso in quanto ipsorum, in phlegmone tumor maior est, calor vero minor, in erysipelate vero tumor minor, & calor maior, siue acutior. Et differunt etiam in materia, quia in phlegmone materia sanguinis est, in erysipelate vero cholera. In loco etiam, nā in phlegmone sanguinis materia in subcutaneis partibus est, vt in carne, & musculis, in erysipelate vero cholera in cute est cholerica, calida enim, & subtilis est cū cōsistentia, quare impulsa mouetur de sui natura ad partes circumferentiales corporis apte, & pertransiens carnes, & raras particulas corporis deuenit ad vltimam cutem, quam cum non possit pertransire factam densam, vel quia crassitiem aliquam acquisiuit, colligitur in ea, & facit apostema. Si enim subtilis esset, & cutis rara, vt in corpore naturaliter se habente existit, pertransiret vtiq; ipsam, & conspirando insensibiliter efflueret de corpore, vel sensibiliter cum sudore, quemadmodum secundū vnamquamque diem vidimus, & proprie in balneatorū absterfis sudoribus color flauus apparet, qualis choleræ est. Differunt quoque in accidētibus, in colore cutis rubeus est, & cutis de se illæsa cum pulsu; in erysipelate vero flauus, vel mixtus ex flauo, & xāthino, sine pulsu, vel cum minori, & quidem cum ipsa cholera dimisit membrum, quod est super eam, cutem excoriat: & cum tempore ad profundum vadit, vt vlceret totam cutem vsque ad suppositam carnem, vt hæc tota dispositio erysipelatis varietur, duplicem habens differentiam, seu speciem, quia vel sine vlcere, vel cum vlcere fiens, primam Gale. herpetem nominauit, secundam herpetem esthiomenum, vt innuit ad Glauconem, licet videatur ex dicto cap. quòd cum vlcere fit, & ascachilos, item pulsus est sympтoma magis phlegmonis, etenim in profundū fit, vbi arteria sit, erysipelas vero in cute vbi arteria nō est, licet ipsa orificium ramusculorum eius attingat, erysipelas quoque iudicia habet, ex loco in quo incipit. Si enim incipiat a lepore nasi, & est vt plurimum, augmentat, & expanditur in facie tota, & capite, & est minus malū, & quandoque incipit a strictura ossis, & sub cute, & est maius malum. Ex quibus causæ, & signa erysipelatis sunt manifesta.

Herpes gd.

Cura eius est.iiij. res. Abscissio antecedentis causæ, euacuatio causæ influxæ, & incuneatæ in poris cutis, correctio accidentium, & regiminis ordinatio in similitudine phlegmonis. Quemadmodum enim phlegmoni erysipela conuenit, & differt, eodem modo in cura conuenit ei, & differt. Conuenit quidem in euacuatione, & infrigidatione, eo q; vtrobique tumor in causa est. Differt vero in quantitate euacuationis, & infrigidationis, sicut in quanto differebant tumoris, & caloris; in phlegmone enim quia tumor superat calorem, intentio quoque euacuandi prævalebit infrigidandi intentioni; in erysipelate vero infrigidandi intentio prævalebit, seu superabit euacuandi intentionem, & quia materia influens, & antecedens in erysipelate erat cholera pura, in phlegmone sanguis purus, vel parum mistus, totius euacuatio in erysipelate choleræ, quemadmodum in phlegmone totius euacuatio sanguinis.

Complebitur autem cholagogo aliquo, sicut in phlegmone euacuatio sanguinis cum phlebotomia. Et siquidem pauca sit passio, sufficiet clyster cum acri; nō enim conuenit in tali phlebotomia. Cum enim sanguis sit fere num choleræ vbi non superabundat, si euacuetur, cholera fiet effœnis, vnde Gale. infelices ex cholera non sunt phlebotomandi, quod si cholera superabunder, præmittenda est phlebotomia, sed non minoratiua. *De phlebotomia.*

Euacuatio vero apostematis, seu partis erysipelatę dupliciter completur, primo per apocrustica, & repellentia ad particulas alias, secundo per diaphoretica, & quia nō quantitate contristat particulam, & a magnitudine deficere facit, ab eo quod secundum naturam vt phlegmon, sed qualitate, & inflammatione magis infrigidantibus repercussiuis apocrustricis fortioribus indigebit, quam phlegmon. Et quidem talibus non periculosum est vti, cum repellant de ignobilibus exterioribus ad interiora nobilia, nisi totius euacuatio præcessisset, quemadmodū in phlegmone; nec quoque sine ea repulsio materiæ bono modo fieri posset per illa ad circumadiacentes particulas, & totum corpus, nec diaphoresis etiam. Inquit enim Gal. plenum existens corpus non recipit quod impellitur, & si aggressi fuerimus, trahemus per calorem amplius in partem, quam diaphoresim faciamus.

Ad hæc vtraque complenda, & euitandum periculū repulsionis ad principalia, & ad complendam operationem repercussionum, & diaphoreticorum quoque approximandorum particulæ ad euacuationem causæ cōiunctæ apostematis incuneatæ in ea præmittendum est in erysipelate cholagogum ad euacuationem totius, sicut, & phlebotomia in phlegmone; deinde ad euacuationem partis accedere, & choleræ in cute collectæ. Et primo cum repercussiuis amplioribus, & fortioribus, quæ in phlegmone diximus, qualia sunt lactucæ, semperuiuæ, portulacæ, lenticulæ aquæ, mucilagines, ptylij, hyoschyamus, & virga pastoris emplastrata, & similia, & cum substantia accepta, vel cum succis earum superposita, & aqua frigida infusa, quam Hippocrates in aphorism. commendauit in non vulnerata, & tandiu donec transmutatio fiat coloris; certissime enim inuenies erysipelas curatas cum talibus; repellūt enim, quod influit, & erysipelatis causa fit: & simul inflammationem extinguunt, sedant dolorem particulæ, qui trahendo influxionem choleræ adiuuat, vt erysipelæ præstet augmentum, & sic erysipelam prohibent. Et quoque, quod in particula continetur etiam cum appropinquantes expeliant particulas propter ipsius subtilitatem curatam iam factæ erysipelæ auxilia exstitit.

Secundo

Secũdo si aliquid in parte adhuc remanserit sua crassitie repelli non valens, expedit quando fernor iam eius abierit ad diaphoretica deuenire auxilia, qualia sunt temperata in caliditate,& humiditate,& medicamine, & cataplasmate * eis; & vel calida hordeacea farina, & croco, vel chondro, vel alio, adhuc enim secundum vtrumque modum cõferunt sicut prædicta,nam in eo, quòd sedant dolorem,& etiam caliditatem remittunt, augmentationem erysipelæ fieri prohibent; inquãtum vero quod iam influxum resoluũt, sanant quod iam erysipelatis factum est, & sic præuisio sunt simul, & cura; nec expedit ad sanationem eius procedere; in erysipelate enim sanies mala est,vt Hippo.dixit in aphorismis.

* vel sandi.

Correctio vero accidẽtium,scilicet doloris,& inflammationis ex prædictis est nota. Vlcerationes vero ipsius corriges præscarificans emplastrando hordeaceam farinam, deinde ipsum,& excoriationem cum vnguento albo de cerussa, quod in nostro antidotario dictum est, & est vnguentum seriscinum.

Regiminis ordinatio est, vt conuertatur regimen in omnib.rebus nõ naturalibus ad frigidum, & humidum, quæ supra in cura febrium nota est. Medicina Abuh.ad excoriationem erysipelatis. scoria plumbi in vino pontico bulliat cum ficlæ folijs, & cum eo euaporetur,deinde curetur cum eo,in quo est resolutio fortis cum infrigidatione,quale est. ℞.lanæ veteris adustæ non lotæ.drac.xv. scoriæ ferri,plumbi,ana drach ix sepi caprini veteris abluti cum aqua drac xv.olei myrti dra.v.& vtatur. Aliud lenitiuum leuius illo. Rec.scoriæ plumbi drac.x.succi ficlæ, drach. ij,olei,& ceræ quod sufficit.

B

De formica. Cap. 2.

Apostema quare dicta sit formica.

FOrmica est apostema cutis cholericum ex cholera adusta, paruum,incipiens sicut pustula vna, vel plures cum punctione ad modum punctionis formicæ, quare dictum est formica; deinde fit apostema paruum, & ambulat paulatim, & quandoque corrodit, & vlcerat propter crassitiem choleræ,& fit vlcus putridum,& quãdoque resoluitur cum est subtile; & est vesicans tantum, separans, & excorians, & quædam eius est miliaris, eo quòd habet pustulas plures, & paruas, similes milij, & est species formicæ.

C

Signa quidem sunt formicæ, quod est, quia incipit sicut pustula, & eius essentia est rotunda, & dispositio, vt audiuisti, & color eius est ad citrinitatem decliuis cum inflammatione grandi habens radicem latam, inde est quod nominatur miliaris.

Cura formicæ consistit in illis, in quibus consistit cura erysipelatis scilicet in euacuationibus totius, & partis cum alteratione,& infrigidatione,& reliquis.verũ oportet, quod cholagogum eius in euacuatione vniuersali fit ex educentibus choleram adustam, qualis est aqua casei cum folliculis sennæ, & fumo terræ, & similibus,& cum additione scãmoneæ, si expediat, deinde ministrabis super apostema infrigidantia, quæ sunt dicta in erysipela, nisi fuerit corrosiua,quoniam tunc humida,licet sint frigida nocent, & similiter diaphoretica, quare oportet vt ministrentur ea, in quibus est styptica cum frigiditate,& caliditate parua, vt est rubus, lingua canis, solatrũ, lentes, plantago, & similia, quæ dicta sunt supra in cura carbunculi, & carbonis. ante enim purgationem prædictam,si incipias infrigidare, retinebis materiam,& maxime si styptica sint frigida. quare corrosio post corrosionem non cessabit augeri. Et post prædicta ministra bis sauic hordei,& corticem granati,& ramos vitis.cum vero terminetur corrosio super eam miscebis cũ istis infrigidatiuis aliquid mellis, aut farinæ thuris cum aceto,& aqua, quæ currit ex ligno vitis humido cum aduritur, & stercus ouium cũ ace.ficus cum axungia porcina superposita non finit eam dilatari.

D

Cum ergo apparet corrosio, & vlceratio, tunc administra trochiscos andoron cum vino styptico, aut aceto commixto cum succo cucumeris asi. & sal. & fel hirci, & rutam cum thure, & piper nigrum cum vrina pueri. Gal.autem conueniens esse dixit, vt sumatur aliquid sicut est bucca extremitatis pennæ, aut alia res cuius extremitas sit acuta,quã possibile sit deglutire formicam, deinde penetret formicam in circuitu eius vsq; ad profundum cum acutitate sua deinde eradicetur cum ea formimica ex radice sua. Illius autem formicæ, quæ pura est, cura,& destructio est cum intromissione in balneũ multæ aquæ, quoniam nocet ei aer,deinde egrediatur velociter, & vngatur cum oleo ros.& aqua ros. Eius quoq; quæ est miliaris, similis est huic.verum cũ eius causticо, siue cholagogo fit virtus pharmaci educentis phlegma sicut turbith, & educentis melancholiam sicut epithymum, & similia,quoniam necesse est illic, & melancholiam,& phlegma choleræ esse mista propter crassitiem eius, deinde sumantur gallæ, & fructus tamarisci, & corticum granati, & boli ar.ana, & aggregentur omnia cum aceto, & aqua rosata, mista tali mistione ne mordeant,& liniantur desuper cum penna, & lac dulce vehementer est conueniens huic ægritudini. Cumq; transit principium, tunc curetur cum medicinis ex capite piscis adusto,cum vino põtico, & fortius illo est,quãdo exiccatio vltima necessaria est, & sumantur folia albedorogi,& ponantur in eis calidis, & ministrentur. Et fortius hoc est, sumatur flos æris, & sulphur citrinum adustum,& fiat ex eis linimentum cum vino,aut aqua vitis prædicta,aggrega oliba.cum aceto, & oleo mixtum, & linitum in principio formicæ aufert eam.

De herpete. Cap. 3.

CApitulum de herpete propositum pertractare, ex capitulo erysipelatis notum est. Quod enim Hip. erysipelas nominauit, Gal. herpetem dixit.dixit enim ad Glauconem sic.cholera xantha, cum quidem subijpsius naturam seruans cum sanguine vbicumq; feratur corporis icterica passio nominatata fuit; sola autem extracta, & secundum aliquam particulam stante herpes nominatur. Si quidem deniq; crassa fuerit toram vlcerat vsq; ad suppositam carnem cutem, & vocat hos Hipp. herpetes esthiomenos. Si vero subtilior fuerit ea vero, quæ in superficie sola quasi superuixerit,& huius generis adustæ nuncupatione, & sine additione herpes nominatur, hoc autem nihil aliud est, quam erysipelas vlcerata,vt ex dictis patet, & ex cura eius, quam ibi posuit Gal.

Nota bene.

De phlegmone. Cap. 4.

SI vero ex sanguine, & xantha cholera ſm naturam se habentibus missum fuerit rheuma, aut non in solam cutem effunditur,sed etiam suppositam carnẽ tangat, nõ phlegmon, neq; erysipelas solum fit, sed quædam mista dispositio ex phlegmone, & erysipelate simul,cumque superet mixtione sanguis choleram phlegmon erysipelatodes dicetur, & symptomata dominabuntur phlegmonis. Si vero cholera dominetur erysipelas phlegmonodes nuncupatur, humoris prædominantis præpositо semper nomine substantiuo, & symptomata choleræ dominantur. Si vero neuter obtineat prædominium, sed æquales appareant phlegmon, & erysipelas mista dicentur,& symptomata erunt confusa, & permista,nam calidior multũ phlegmone,& flauior est videre,nec adeo,vt erysipelati conueniens est, & si tetigeris facile subdecurrit sanguis, & rursus superfluit subtilis simul, & rubeus certe apparẽs, nõ tamen est doloroſus similiter hic phlegmoni secundum vllam speciem phlegmonis, neq; etiam pulsationem,neq; compressionem, neq; tensionem similem infert,sed est quędam in eo valde molestatio temperata. Eodem modo commista esse rheumata possibile est ex cholera xãtha, & phlegmate,& erysipelas * vndimiæ commisceri, & mollem erysipelam nominari, & siquidem propter frigidum superfluum sclirotizata particula fuerit duta,nuncupatur erysipelas.

* oedemati.

Cura ostensio curationis in talibus sibi inuicem complicatis erit composita, quod vniuersale in causis morbis, &

De cura.

bis,& symptomatib. semper est,& supra in febribus memminimus faciendũ; habetur autem ex cura simplicium, vt ibi est dictum. Et si quidem inæquales in missione fuerint apparentes sanguis,& cholera, primo ad euacuationé totius,& antecedentes causæ, & dominante sanguine,præmittetur phlebotomia,cholagogũ veroaut phlegmagogum sequatur,e contra vero præmittetur cholagogum, vel phlegmagogum, & sequetur phlebotomia. Æqualiter vero apparentibus præmittenda tamen phlebotomia sequetur cholagogum, vel phlegmagogum;nequeunte vero patiente tolerare phlebotomiam propter timorem,vel suspitionem, vel propter aliam causam præmittere poteris cholagogum, quale superius in febribus dictum est leue, quod leniendo, vel lubricando educit choleram absque commotione sanguinis, & turbatione absque molestia. Inquit enim in epidemijs Hippocr. cum autem minutio necessaria fuerit, & ventris solutio, à forti medicina incipere non debemus,neca minutione forti. Si enim medicina sit necessaria fortis,vt elleborus, & violentæ medicinæ; vt quia humores, vel melancholici cum sanguine misti sint, & præmittatur, ebullitionem in sanguine, & turbationem inducet, ac in natura molestiam, quare sanguinem inflammabit, & ad turbationem mouebit; si quoque fortis minutio præmittatur viscositatem, & crassitiem augmentabis in eis,vel si cholerici sint humores reddet effrænes.

Ad hæc autem omnia particularia euitanda ad summum in tali necessitate est operandum cum leuibus minutionibus. Aduersantibus enim prædictis humoribus in seinuicem, & causis eorum, neutrum possibile est sibi multum excedere eam,quæ secũdum naturam est moderãtia, vt & *forti minutione*, vel solutione sit opus, & maxime si cum sanguine cholera sit excrescens. Si ergo humores fuerint æquales,leuis minutio præmittatur, & si postea aliquid abũdauerit, medicina soluatur,quod si æquales non fuerint,in primis superdominans cum leui medicina soluatur, donec æquentur, postea minuantur,sed siquidem leuis medicina non sufficiat,vt quia humores crassi, & viscosi valde,& in remotis positi partibus,& profundis,ex aliquo regimine distincti multiplicata, a sanguine præmittenda erit solutio leuis,& minoratiua cum reiteratione, cum iuuamentum afferatur absq; nocumento prædicto. violenta vero medicina nocumentum prædictum faciet, quod est maius iuuamento,si quod indicet. Secundo ad euacuationem particularem apostematis, & causæ aggregatæ in eo oportet accedere, & primo cum repercussiuis frigidis fortioribus, si erysipelatodes fuerit phlegmon, quam in solo phlegmone secundum plus,& minus,vel mediocriter,prout choleræ diuersa mistio exigebat,nec tamen fortioribus,sicut in erysipelate,certa,prouocabũt enim in tali dispositione cutem particulę in nigredinem, vel liuorem, & in sclirosim apostema, adeo q; chalastica, & cataplasmata salutem minime perficiunt, quare rationabilis est, vt fortioribus parum vtaris, & prius ab infrigidatione cesses, quã repercussam particulã post occupet nigredo calore innato infrigidato in ea. Cessante vero ebullitione cataplasmare oportet particulam cum hordei polline, ideſt farina hordei,& seminis lini, & anethi, & fœnug. Et si * vndimiæ mista fuerit erysipelas, vt * vndimiosa, seu mollis dicatur, ministranda erunt in principio apocrustica, minus frigida; magis vero styptica, & remissa, & magis calida, & styptica, qualia ex dictis supra, & dicendis in cura vndimiæ scies componere. Tertio vero ad correctionem accidentiũ, & si ex superfluitate infrigidationis liuor, vel nigredo in particula apparuerit, fomentabis cum aqua marina, vel dulci calida,aquæ decoctionis cha m æmeli,absynthij, & reliquorum cõfortare habentium calorem in membro. Et deinde si expediat scarificabis, deinde cataplasmabis luto figillato, & armeno, cum aceto, & calida aqua,vt supra pluries dictum est; supercalefactionem enim ex tali dispositione particulæ infrigidare expedit non calefacere,nõ tamen si ex repercussiuorum superflua approximatione fuerit in dispositionem contrariam permutata, quod liuor ei superacquisitus, vel nigredo declarat. Regimen inter illa medium obtinebit æquale inter extrema, vel ad vnum eorum, vel aliud declinandum.

* sedemat. * sedematosa.

SVMMA III.

Particulæ secundæ sectionis secundæ, de medicinis apostematum phlegmaticorum, & eorum, quæ illius generis illa sequuntur.

SEquitur summa tertia, particulæ secundæ,sectionis secundæ, quæ est de medicinis apostematum phlegmaticorum, & illorum, quæ illorum generis sunt,& illa sequuntur continens. Cap. 9.

De * vndimia, & est apostema phlegmaticum molle. Cap. 1. fol. 153 — * sedemate.
De * scirrho, & est apostema scirrhoticum durum. Cap. 2. 154 — * scirrho.
De scirrho splenis. Cap. 3. 154
De scirrho hepatis. Cap. 4. 154
De glandulis, & similibus alijs quæ illius generis sunt,& pustulis glandulosis. Cap. 5. 154
De nodis. Cap 6. 154
De apostemate ventoso,quod inflatio dicitur. Cap. 7. 155
De apostemate aquoso. Cap. 8. 155
De dubellati frigidis comprehendentibus humores viscosos,& gypseos,& lapideos,& capillares, & arenosos, & alios. Cap. 9. 155

De vndimia, & est apostema phlegmeticum, molle. Cap. 1.

VNdimia est tumor phlegmaticus albus, mollis,frigidus, & indolorosus. Est autem vnus,qui in hydropicorum,& phthisicorum pedibus accidere sæpe solet totius corporis cacochymia,& complexione facta,& hic talis in corporibus tumor non apostema fit, de quo hic loquitur, sed quoddam symptoma consequens ægritudines dictas,qui dictus est cachexia,alius dictus est tumor apostemosus per se veniens, & morbus existens,dictus est vndimia,& est apostema lapsum.

Causa cuius duplex est,interior, & exterior. Interior vndimiosi apostematis est superfluxus phlegmatici humoris in particulã aliquam ex extremitatib. corporis,vt neruos, panniculos, & iuncturas. penes eius diuersitatẽ variatur, & quanto crassior humor est, tanto ad duritiẽ, & frigus est magis decliue; licet ab apostematib. melancholicis differat,pp paucitatem duritiei,et offuscationis.

Causa vero vndimiosæ dispositionis,& cachexię, quæ illarũ ægritudinum est symproma plurimum est vapor phlegmaticus eleuatus ab ea, & nutritiuis membris, & quanto est subtilior, & magis marcida materia mollificatio eius est vehementior,ac impressio digitorum cum penetratione facilior. Causa vero exterior est percussio, casus, & similia attrahentia ad locum phlegma;licet illud sit paruum, & tunc non euacuatur dolore, ex quibus signa distinctiua vniuscuiusque sunt manifesta.

Cura. Illa vero quæ symptoma est nullam præcipuam curationem habent,cũ dependeat eius cura, ex cura illorum. Eius tamen tumor si supercrescat,licet in prima sectione fit dicta, cum de medicinis ægritudinum loquebamur, hic tamen breuiter dicatur. fit autem frictione sola per oxyrhodinum, ac quando per oleum, & sal, vel salis cum oxyrhodino.

Cura vero vndimiæ, quæ est apostema, de qua præsens est sermo, est quatuor res, prima est absciſio antecedentis causæ. secunda est curatio apostematis, seu euacuatio coniunctæ causę collectę in eo,tertia est regimen, & est abscindens causam primitiuam. quarta est accidentium correctio. Primam complent euacuatio phlegmatis, & rectificatio malæ complexionis frigidæ, & humidæ, ac confortatio membrorum nutritiuorum, & digestionis ipsorum, & illud fit cum enematibus acribus, vomitibus, & pharmacis phlegmagogis, quæ nota sunt, &

sunt, & simplicia, & composita, & cum syrupis, & confectionibus, & alijs antidotis rectificantibus, & confortãtib. ex electarijs, cerotarijs, & emplastris, seriosim enarratis in antid. nostro; hæc enim vtriq; vndimiæ sunt communia. Secundam rẽ complent repercussio in principio fiente apostemate cũ eo quod aggregat, exiccationem, & stypticitatem, & resolutionem, quale est spõgia noua, vel antiqua, aut pecia duplicata, stupa, vel filtrũ bene ablura, cum aqua madefacta mõdicũ aceti habente; facit enim quãdoq; huiusmodi sistere passionẽ. Et memithe solum, vel cũ quibusdam exiccãtib. calidis, & succus myrtæ est bonus, & proprie cum ex eo conficiantur medicinę post. Si vero desistere non fecerit, sed augeatur plus de aceto ſm complexionem miscere oportet, cõmensuratam tamen, vt in mollib. corporibus fit aquosius, in duris, & robustis fortius. Quod si per primas operationes non iuuetur, veneritq; ægritudo ad statũ; peruenianturcum ipso ad ægritudinis finem, & cum ipso solo, vel cum aliquo resolutiuo oleo, spõgiam ipsam, vel cum sale nitro, & lixiuio, aut beruali ex cineribus vitis, vel licis, fici, & similium; vel aqua calcis, quæ est fortior, confert applicare. Adhuc vero non delitescente hoc auxilio, spongiam cum nitro, aut alumine sulphure, vel calce, vel sulphure adusto confortatam super applicare est bonum. Et cortex citri cum aqua caulis est mirabilis. oportet autem spongiam, pannum, vel filtrum, esse spatiosum, vt omnia latera cõprehendat, ne declinet ad alterum locum materia, si non ſm aliquam extremitatum hoc tale fiat vndimiaticum apostema, vel iunctura, super ligatione ab inferiorib partib. incipienti, & superius terminare super immissionẽ comprehendere vniuersam, quemadmodum in fracturis facimus; intẽtio enim curationis in huiusmodi passionib. mista est, hęc quidẽ diaphorarę de materia eorum, hęc nero substantiam eorum constringere. Si ergo quis cũ prędictis non sistat, & fortiora pharmaca, quæ mistam habent virtutem ex prædictis virtutib. suppone, quib. Gal. est vsus in chronicante vndimioso tumore perungens oleo particulam, deinde superponens spongiam ex lixiuio, constringensq; violentius vidit passionem curatam perfecte, non adhuc habens intentionem miscibilium virtutum, sed ad diaphoreticum, & incisiuum declinantem, quod intelligitur in chronicantibus fere omnibus, scinit perficere. Cumq; apostema tale in membro neruoso fuerit, spisso, aut ligamẽto, aut chorda, miscearur cum medicinis prædictis, quod incidat cum lenificatione: porro si mollities in apostematibus prægnantium accidat subiungatur summitas cannæ, de qua sunt scopæ in aceto, & ponatur desuper. Et melius est illud quod fit post contritionem ex chimolea cum aceto, & anethum. Et de embrochis est decoctio caulis, & anethi, & decoctio corticum citri. Et de expertis est inuolui post huiusmodi in folijs caulium rubeorum, & ipsos assatos comedere.

Regimen autem sit ad siccitatem decliue cum caliditate resoluente, quale est dictum in cura malæ cõplexionis stomachi, humidę hepatis, & cachexiæ.

Accidentiũ autem correctio est doloris, & maxime si ex causa exteriori peruenerit, cũ superapplicatione hyssopi humidæ, & vini cocti, & cerotarijs ex oleis anodynis cũ chamæmelo, anethino, fęnug. & sem. lini. Et cum embrochatione ex vino nigro stiptico. Et post illud minis tratio cũ cinere, & similibus; & cum epithematibus, ex quib. bonũ est vt sumatur litium, & myrrha, cyperum, aloes, & crocus, & acacia, & bolũ armenum parum, & conficiantur cũ aceto. Et cum dolor antecesserit, sumantur sordes balnei, & bulliãt cũ vino, & aqua, & inspissetur cũ calce, quę ponatur in ea, donec fiat sicut massa mellis, & liniatur. Et iterum liniantur loca cũ oleo, & superponatur spongia, aut lana imbibita aceto, & superligetur fortiter, & medicamen de fermento est iuuatiuum.

Et de his, quę sunt iuuamẽti mirabilis sunt folia lilij, terantur, & exprimantur, & superponatur. Et similiter alumen, & litium contrita cum aceto, & aqua cineris. Et de epithematibus fortis iuuamenti est stercus vaccinum, & olibanum, & styrax, & calamus aromaticus, & vsnea, & spica, absynthium, & aliæ consimiles simplices, & compositæ in nostro antidotario dictæ.

De scirrho, & est apostema scirrhoticum durum. Cap. 1.

Apostema durũ, & duricies, seu scirrhos est tumor indolorosus, non tamen omnino, nisi particula insensibilis sit omnino, vt concatenationes existunt, & glandulæ, ossa, & cartilagines; si enim particula sensibilis est, vt chordæ, nerui, & iuncturæ lacerti, & similia, durũs tumor, talis non erit omnino insensibilis. si enim omnino deinde insensibilis esset, omnino insanabilis foret, sed quia est difficile sensibilis, & secundum hoc difficile sanabilis erit. Est autem difficile sanabilis cum fiat ab humore viscoso, & crasso difficile resolubili a particulis, in quibus emplastratus existit. Aliquando quidem mox a principio tale existit, & paulatim augetur, & est melancholicum; plurimum vero a stolido modico cõstruitur apocrusticis, veldiaphoreticis pharmacis incompetenter approximatis phlegmonoso, vel * vndimioso apostemati, vt superius dictum est, quibus manifestam diminutionem operantibus tempore breui spe rabit de tali curatione, vere ignorans, quoniam reliquia passionis insanabilis fiet. diaphoretica enim subtili parte humoris, & humida reliqua exiccata, lapidea fiet. Et enim generatio lapidis, qui in iuncturis, ex humore crasso est, & viscoso, non paulatim euaporato, sed repente simul exiccato, & violenter * chalastico. Ita vero, & in renibus lapides generabuntur, adusto in eis humore crasso, & viscoso. Propterea igitur in scirrhosis, idest duris dispositionibus, nullum eorum. quæ fortiter calefiunt, vel deficcant pharmacum ad curam congruum est, sed quæ caliditatem habent tepidam potentem euaporare, vt neque multam, neque omnino minimam, sed sufficientem mollificare; superexcellens enim humidũ, non omnino diaphorat; modicam vero habens humiditatem exiccat fortius, quàm conueniat, vel insufficienter remollit.

* ædematis.

* calastico.

Cura. itaque insensibilis cura est tres res. & proprie eius qui est a medico generatus. Prima est mundificatio corpotis ab humore phlegmatico, sanguineo, vel cholerico, vel melancholico, apto facere augeri ægritudinem, completur vero cum his, quæ sunt nota. Secunda est curatio exituræ, seu tumoris scirrhosi, completur autem mollificatione, & ipsius resolutione. Complentur vero ambæ quandoque simul mistis eisdem pharmacis; quandoque distinctis, simul quidem, vt simplicibus, vel compositis, diuersis tamen secundum fortitudinem, & debilitatem, secundum diuersitatem infirmi, & membri naturam. simplicibus, vt puta medullis, ex quib. melior est ceruina, & vitulina, & adipibus, de quibus inter volucres anserina melior, inter gressibilia, asinina, deinde anserina, et gallinacea. Et similiter ex rapacib. auibus, & vulturis, & falconis. Et ex quadrupedib. sylueſtribus, & rapacibus, vt vulpina, leonina, vrsina, & leopardina, & taurina, caprina vero pinguior est, et siccior, & magis, quæ hircina, & proinde huiusmodi dispositionibus inconuenientior, & adhuc vero cum his ammoniacum, & thymiama, & bdellium alterutrum, & maxime hirci num inquantum vtiq; huiusmodi est, & mastix, & styrax humida, & sicca; & mucilagines adhuc, vt fœnugręci, sem. lini, radicum salicum, & radicum althæę, omnia prædicta mollificant multum cum resolutione pauca. Composita sunt, quæ ex his componuntur, & ea, quæ ex ceratis, & electarijs in antidotario nostro sunt scripta. Distinctis vero, vt humidis, & diaphoreticis alternatim ministratis. Sint autem ex leptomeris partibus, mollificantia humida, & maxime in particulis densis existente scirrho; propterea in neruis, concatenationibus, & colligationibus, visum est mihi melius ipsis mollificantibus quid immiscere incisiuum subtilis substantiæ, quale est acetum, & maxime in medio mollificantium, & diaphoreticantium. sit autem paucum, & parum ministratum,

De cura.

ſtratum, quoniã neruoſis nocer, niſi ſint carnoſa, & rara, vt hepar, & ſplen. Et quidem ordo ſit talis, vt præmittantur fomentationes, euaporationes particulæ ex aquis decoctionis herbarum radicum, & ſeminum prędictorum cum folijs, malua, & meliloto, brãcha vrſina, anetho recenti, & radicum cucumeris aſinini, & ſimilium; cum oleis, quod eſt melius. Sint autem ex ſubtilibus, porẽtibus penetrare in profundum, mollificantibus cum reſolutione quadam, vt eſt oleum antiquum ſimplex, oleum de alchanna, de lilio, de ladano, de ſtyrace, & ſambucino, & caricis pinguibus, & de alcherua, & in ſambucino quidẽ eſt melius de reſolutione, & mollificatione æqualiter. Deinde inunctiones ex prædictis adipibus, & medullis; deinde lapidem marchaſitam, vel molarem ignitum habere, & ſupereffundere acetũ acerrimum, vt ſcirrhorizatum cholera euaporetur cum eo, deinceps applicentur diaphoretica pharmaca, ſimplicia, & compoſita, ex gummi, & pinguedinibus prædiſtinctis, & alijs diaphoreticis appropriatis. optimum autem eſt ammoniacum per acetum diſſolutum, mollificato ſcirrho, ſufficit autem eo ſecundum vnum, vel duos dies vtentes redire ad mollificantia turſus, quib plurimis diebus vtentes oportet ſitiam ſuperapponere, deinde redire ad pharmacũ ex ammoniaco, vel opopanaco, & ex bonis, quæ eſt fæx ſeminum, & fæx aceti, & bulliant bene, & effundatur ſuper eas ammoniacum. Aliud ſumatur ſtercus aſini, & radix euiſci, & ſtyrax, & fiat linimẽtum cum eis, & fortius eſt, quod fit cũ radice cucumeris, vel bryoniæ, vel althæę decoctis, & miſtis cum pinguedine, & ex radice dragonteę, quę eſt fortioris reſolutionis: ſint autem ei miſta mollificantia dicta, & cheyri, & proprie de radice eius ſicca cum aceto emplaſtrata curat apoſtemata dura petrificata. Tertia res completur regimine, ſit autem humectatiuo ſupra noto, & proprie ex radice althæę cum adipe defecta decocta, & extenuatiuo, ſeu exiccatiuo miſta ſecundũ tempora variatum, vt tempore mollificationis ad humectationẽ tendat; tẽpore vero reſolutionis, ad ſiccitatẽ.

Nota.

De *ſcirrho ſplenis. Cap. 3.

*ſcirrhe.

CVra ſcirrhi dicta, eſt cura eius inquantũ ſcirrhus, & prout conſimilis membri eſt. Curam vero eius, prout officialis membri eſt, nunc placet dicere, exiſtentibus inquam quibuſdam organicis maxime aptis ſcirrhari membris, altero quidem propter lutoſam ſubſtantiam craſſam, & denſam coagulantes tranſitus eius, & vias, vt hepate: altero propter craſſitiem cibi, quo nutritur, vt ſplene, altero propter vtrumque, vt renibus, de cura ſcirrhi in eorum vnoquoque dicendum, quòd breuiter gratia indicationis ſumendæ a natura particulæ, licet latius ſuperius ſunt.

Splenis itaque ſcirrhoſis prædictis trib. reb. perficitur cura fortitudine tamen differentibus, & loco; pharmaca enim incidẽtia cum remolliendo, & diaphorando, oportet eſſe fortiora prædictis cum ſplen ea toleret intriſtanter, & non exterius miniſtrata, ſed etiam interius.

Sintque interius miniſtratæ ex appropriatis, vt cortex capparis, radix ſcolopendriæ, & tamariſci radices, & ſummitates, & cortex ſalicis, tamariſci cortex, & ſummitates, ac flores, & folia fraxini, ſintq; in aceto decocta, vel præparata in oxymelle.

Et exterius mollificantia præmiſſa ex vaporationibus cum aceto, & aliquo ex prædictis cum medullis, & adipibus. Et deinde ex eis cum gummis prædictis diaphorãtib. miſtis, ſintq; reiterata multoties cum frictione longa, manibus calefactis. Regimen quoque imponatur ſubtiliatiuum, aperitiuum, & eſt abſterſiuum viſceris. Contingit autem quandoq; timidum, & durum fieri, nõ quia ſcirrhũ, ſed quia ventoſitate plenum, vt tangenti renitẽs videatur, neq; grauẽ ipſum ſentiat patiens. Tali quidem non mollificantia conuenit miniſtrare, ſed quæcumque apta nata ſunt exiccando diaphorare, qualia ſunt ſimplicia, & compoſita, & ex ſimplicib. eſt flos ſalis extrorſum ſuperpoſitus ſpleni, & cõpoſitis, quale eſt, quod per abſynthium emplaſtratum cum ſpica. primo fit. deinde quale eſt quod per ſulphur plus, & alumen minus. in talib. enim diaphorericis oportet dominari modicum, aut aliquid miſcere ſtypticantis, & exiccantis.

De ſcirrho hepatis. Cap. 4.

HEpatis vero ſcirrhoſim incipientẽ ſanare eſt poſſibile plurimum, extenſum vero, quaſi in plues dies impoſſibile eſt ſanare. pereunt autem plures in tempore ampliori, & quidam, quibus melius ſecedit vẽter, pereũt cito. Manifeſtum eſt autem, quòd ſufficienter orificia ſunt conſtricta vaſorum tranſmittentium nutrimẽtum ab hepatis ſima ad gibbum.

Incipientem itaque ſclirofim in eo pharmaca, quæ illius phlegmones liberabant prædicta: non enim tolerat virtus hęc pharmaca fortia, quemadmodum ſplen. ſuper miſcere ergo oportet his, quæ illi propter eius phlegmonem adducunt, mollificantia. Erunt autẽ, quæ ex abſynthij extremitatibus, & myrobalanorum expreſſione, & olei nardini ſpicati conficitur adhuc, & maſticini, & mellini, & myrtini. hoc igitur, & thus, ammoniacũ, & bdellium, & prædictæ pinguedines miſtæ incidere potentia, factum in hepate ſanabunt ſcirrhum, cum his ſimul, quæ potantur, & pharmacis deoppilantibus, & expurgantibus hẽpar cum congrua diæta ad hanc intentionem tendente. Sunt autem, & hæc quæ in renibus lapidem frangentia ſuper miſtis ex aliquibus diureticis, quæ ſunt nota.

De glandulis, & earum, quæ illius generis ſunt, & puſtulis glandulofis. Cap. 5.

GLandula nomen eſt membri, vt ſuperius dictũ eſt, & nomen eſt ægritudinis ipſius, vt apoſtematis, & tumoris prout aſſumitur hic. Glandulæ ergo ex apoſtematibus ſunt phlegmaticis, ſi molles ſint; ſi vero à principio duræ, ex melancholicis, de quibus (Chriſto duce) infra dicemus. Et quidem ab apoſtematibus differunt, quoniam ſunt ſeparatæ à membris, in quibus fiunt, & mobiles; apoſtemata vero ſunt ipſis affixa, & tamen generantur præter naturam. In quibuſdam membris glandulæ ipſæ tumentes ſunt adeo, vt ſint ſicut auellana, vel nux, & maiores, vt in vola manus, & ſupra frontem, & ſeparantur, cum premuntur, deinde redeunt multoties, & quandoque non redeunt, & quandoq; poſt aurem, & in collo, & ſunt vocatæ *frigulæ.

Nota.

*Figula.

Cauſa eius exterior eſt ſuperfluitas phlegmatica ſuper infuſa eis à circumſtantib. membris ſcilicet neruis, & panniculis, prout ſupra in cura apoſtematis eſt dictum.

Signa vero ſunt, quoniam mobiles ſunt, & molles, ac parui doloris. Et cura eius in fronte, vel vola manus eſt, vt redeat, & non redeat. Et eſt duæ res, mollificare, & digerere, deinde euacuare, & reſoluere. Primam complent mundificantia, ex quib. eſt ammoniacũ in aceto diſſolutum, & ſuper lamina plumbea inunctum, quæ ſuperponatur illi, & conſtringatur. Quòd ſi non recedat frangatur, & teratur cõpreſſione, ac ſuperligatione prædictæ laminæ, & ſi non recedat, ſcindatur cutis, & extrahatur, deinde inciſio cutis ſanetur. Et quidam perforãt, & cum cauſtico pharmaco paulatim corrodẽdo cõſumunt; melius autem eſt cum inciſione, quoniam vlcus minus efficit, & cicatrix minor relinquitur. Cura vero eius, quæ in collo exiſtit, & poſt aurem, eſt cura apoſtematum glanduloſorum, & adenarum ſuperius dicta. Et ex appropriatis ei eſt cinis limaciarum confectus cum adipe antiqua, aut ſalita, nulla quidem medicina eſt ei par. Et iterum cinis muſtellæ permiſta eius cerebro cum oleo de lilio, & antiquatur, & detur, confert etiam ſcrophulis. Cõtingunt quandoque puſtulæ glanduloſæ in membris, & cura earum eſt cum compreſſione prædictæ.

De nodis. Cap. 6.

NOdi ex apoſtematibus ſunt ſcirrhoſis, & duris. Et cauſa eius interior eſt phlegmatis craſſi, & viſcoſi

Cauſa.

diſcurſus

discursus ad aliquam superficialem particulam corporis; plurimum ad dorsum, manus, & pedes, & iuxta iuncturas, cuius obuiatio, & durities facit, vt de melancholicorū genere licet ex phlegmate fiat, in principio cuius pars subtilis existit resoluta, & crassa dura remansit, quare inter melancholica quandoq; numeratur, & plurimum durus est, & quandoque est sicut caro, aut puls, aut mel, aut aliud non durum valde, & proprie cum in curuaturis iuncturarum euenerit. Et quædam species eius est glandularum duarum, quę sunt similes alchiliæ. Et quandoq; accidit, vt nodetur neruus, & assimiletur nodo, licet nodus non sit. Et enim differt à nodo, eo quod non separatur ab omni parte, nec à lōgitudine, nec à dextra, nec à sinistra. Et quandoq; accidit à causa exteriori, vt a percussione, quòd similatur nodo, & rotundus, albus, similis capiti claui eueniens in pedibus, & plantis pedum plurimum, & post curationem exiturarum, & est prohibens incessum. Cumque curatur in principio constrictura superposita, resoluitur, & deletur, nec redit. In processu vero oportet incidatur, & extrahatur, vel curetur, vt cancer. Et est differens a glandula molli in suo principio, & dura in sui fine, quoniam glandula est mobilis separata a membro cum coopertorio, seu folliculo suo. Nodus est magis cum eo in mēbro, & est magis durus neruosus, & dolorosus, & cum compressione spargitur, & non redit, alia vero non.

Nota.

Cura glandularum nodosarum, vel nodorum glandulosorum dicta est supra immediate. Et quidem cura nodorum cæterorum similis est illi. Completur enim mollificantium præmissione, & digerentium, & deinde compressione forti frangente, & contrahente laminæ plumbeæ super ipsum, vt ibi supra dictum est, & vltimo perforatione, & incisione, & quidem perforatio fiat cum pharmacis caustics, quæ dicentur infra (auxiliante Christo) & cum præmissione euaporationis alicuius calidi, & emplastratione cum mollificantibus, deinde auferatur simul cum * chist; & si non cum alio, saltem cum vncinis, & excorietur, vt nihil de eo remaneat, quoniam redit. si ergo aliquid remaneat de eo ponatur emplastrum caustic um, quod melius est. Incisio autem fiat prout Antillus dixit. Inquit enim tende curim, quæ est supra nodum cum manu sua, vel minister tendat manu sua, quantum possibile est, ita quòd cystis non tendatur cum ea, quod si tendatur caule incide curem, & cystis nodi nō incidatur, quoniam illud est, quod te prohibet vltimare excoriationem. Cum ergo incideris, & appareat tibi cystis nodi, extende latera cutis retro cum vncinis, & incipe excoriare cystim à carne circumstante cum vnguibus, aut instrumento, donec egrediatur cystis sana cum nodo, qui in ventre eius est, quòd si aliquid de cysti remanear, quia abscindatur, vel rumpatur, tunc extracto illo, quod potuit extrahi, super illud, quod remansit, redibit nodus maior. Cum ergo totus nodus cum tota eius cysti fuerit expulsus, si cutis non superfluat à loco vulneris propter paruitatem nodi tūc absterge sanguinem, & abluc vulnus cum mellis aqua, & sue eam, & incarna, & magnificatur super ipsum plurimum, propter magnitudinem, & compressionem nodi, tunc abscinde radicem eius totam, deinde cura. Et si nodus est vicinus neruo, vel venæ, & est de illis, quæ excoriantur tunc excoriare ipsum est necessarium, ita quòd neruus, vel arteria non lædatur, quoniam facit acidere, vel spasmum. Et in mellino quidem etiam solicitus sis, vt extrahatur cum cysti integra, ne rumpatur, quoniam ea rupta egressio eius est difficilis. si vero accidat, vt rumpatur, rectum est, vt excorietur, & stringatur, ligetur cum ligamentis, & si currat ex eo sanguis plurimus, conforterur patiens, ne cadat in defectionem, & syncopim, quod si cadat, cura eum cura syncopis. Et si quidem timeat, neq; toleret excoriationem, neq; medicamen acutum, sed perforationem tantum, in tali perforatione facta extrahatur quod egreditur facile, neque præsumas de cysti cum excoriatione, vel medicamine acuto extrahendo, immo pone in illo postquam egreditur illud, quod potuit, oleum cum butyro calido, nam cum cystis putrefit, egreditur per se. Et bona medicatione meilini sanioſi, est vt euaporetur cum aliquo calido, deinde emplastretur cum aliquo passula. enu. deinde excorietur cutis, & ponatur medicamen acutum; efficit enim, vt non redeat, quale est calx, sapo, & cinis, & illa quæ currunt cursu eorum, quæ dicta sunt de erumpentib. exituras. Glandulas autem quæ sunt velut alchilia, & sunt species nodi, extrahe, si possibile est absque nocumento neruorum, & vicinorum membrorum, & si sint in loco vicino chordis, & neruis, vt in manu, vel pede, supra ipsum, non extrahas ipsas, quoniam facit cadere patientem in spasmum: immo contere ipsum, & stringe super ipsum rem cui sit grauitas cū maturatione, vt est lamina plumbea vncta. Et signum sufficientis compressionis est, vt stupefiat membrum. Medicamen bonum, & est Abub. ex acutis. ℞. calcis. drach. iiij. fęcis vini adustæ drach. ij. nitri. drach. i. ferueant in aqua cineris feruitionibus paucis, & ponātur in ampulla de plumbo, & roretur semper, ne exiccetur. Aliud bonum nodis, & glandulis, & similibus. Rec. arsenici rubei, ellebori, ana P. i. corti. æris P. iiij. & fiat linimentum cum oleo ros.

Emplastrum bonum Rasis, & etiam in mellino, & in omnib. exituris calidis, in quibus est humor calidus leuis. ℞ec. galbani, bdellij, sorditiei vasis apum, & glutinis albotin, ana partes æquales.

De apostemate ventoso, quod inflatiuum dicitur. Cap. 7.

APostema vētosum tumor est inflatiuus membris præter naturam eueniens. Et quidem alius est, qui fit a vapore leui, facile resolubilis, & alius est, qui a crasso aggregato in membro, & inflatio dicitur. Et est duplex. vna quæ ex ipso spiritu crasso fit aggregato in membrorum, vel viscerum vacuitatibus constipatis, vt stomachi, intestinorum; vel inter renes, ac ipsa, vt in colica, & iliaca accidit, & tympanite; & dicta est inflatio proprie, habens percussiones, & impetus apud infirmi sensum, vel medici, perceptas propter motum illius in spacio, quo continetur amplo, & infusione eius, & trāsitum subitum, & in vacuitates illas a membris, a quibus generantur, vt in colica, & iliaca cum vehement dolore proprie est sentire, de cuius cura in prima sectione est dictum. Alia est ex ipso spiritu, subito, vel paulatim influxo a nutritiuis membris ad aliquem locum, separante inter adhærentiam suarum contiguarum partium, vel eius medio aggregato, sicut cum inter musculos, & cutem constipatam in poris cooperientem eos aggregatur, aut inter ossa, & membranam eorum, & inter neruos, vel chordas, vel iuncturalia membra, aut in eius substantia aggregato, vt inter substantiam musculorum, quæ quia extendendo eleuat in tumorem, dicta est apostema, proprie habens a prædicta differentiam, quoniam in hac ventosatio est quieta, quia intercluſa in stricto, & cum resistentia tactui, & dolore propter tensionem ad differentiam * vndimiæ, in qua nec dolor, nec resistentia est, sed cessio cum remanentia impressionis in loco, de cuius cura ad præsens intendimus. * *edematis.*

Cura eius est quatuor res communes omni inflationi, quæ secundum viscera, siue secūdum collum aliquid extiterit. Prima est doloris sedatio. Completur autem calidis anodynis, & illis proprie, quæcumque virtutem extenuatiuam, & resolutiuam crassi, & ventosi spiritus habent, & resolutiuam. Qualia sunt proprie calefactoria Hippo. ficca, ex sale, & milio propter suauitatem suam, vel ex sale, & sulphure, & similibus, vel alia humida, & mediocria. Secunda est regimen. Completur vero cum extenuatiua diæta mistionem habente alicuius resolutiui ventosi spiritus, & commouens ipsum, quæ ex prædictis est nota. Tertia est euacuatio ventosi humoris, & ventositatis a membris ex quibus influat talibus extremitatibus forte.

Completur vero cum his, quæ dicta sunt supra sectione prima

ne prima de cura inflationis. Quarta est expulsio eius de loco, in quo aggregata existit. Completur vero cum his, quæ spiritus ventosi crassitiem attenuant, & cutis, seu membri, in quo est intercluſus, & constrictus tenetur, poros aperiunt, quæ calida sunt, & sicca, & plura, differentia tamen secundum ventositatem spiritus, & particularum differentiam in consistentia a natura; adhuc vero, & causarum, ac mistionis, & temporum ipsius, differentiam secundum consistentiam spiritus, quia crassi, vel subtilis, secundum particularum vero naturam, vel secundum situm profundum, sicut cum inter ossa, & membranam cooperientē ipsum fuerit intercluſa; aut superficialem, vt cum inter lacertum, & cutē existat; vel secundum membri substantiam solidam, vt neruos, * tenontas, & iuncturas, vel raram, vt cum fuerit in lacerti substantia. Adhuc vero in parte eius, quæ magis neruosa, & sensibilis est, & quæ minus. Nā existente ventoso spiritu crasso fortiora expediūt quàm existente subtili; existente vero in profundo, fortiora sunt necessaria, & lepromeris substantiæ, quam si in superficie sit aggregatus. Qualia sunt ex oleis rutaceum, costinum, & enula. de piperibus, de spica, de castoreo, de terebinthina, de lauro, & apostolorum, & similia. Suntque necessaria quandoque quæ ex profundo ad superficiem trahunt, vt est fricti o dura, ventosatio cum sufficienti flamma, & pharmaca trahentia de profundo, vt sunt emplastra de cypero, sem. vrticæ, granis lauri, & similibus, cum melle, & quæ ex sinapi, & alijs adurentibus fiunt. Si quoq; in membro duræ, & solidæ substantię sit, fortiora conueniunt, & subtiliora quàm si in membro raræ substantiæ, vt musculus est, & eius pars proprie, quæ circa mediū eius, quæ enim circa iūcturas pars eius est neruosior, & durior. in tali enim membro raræ substantiæ sensibilis, talia alienentur omnimode, ne terreantur ab eis, & fugiant, & maxime cum talis inflatio acciderit in lacertis propter attractionē, vel plagam, quæ accidit eis, vel quid phlegmonis fuerit ei mistum; tunc enim cum medicinis resolutiuis mista sint ex dolore sedantibus aliqua. Qualia sunt quę ex rob concusso cum oleo habente virtutem resolutiuam, vt oleum anethinum, chamæmelinum, & similia, in quibus infusa sit lana succida; & succus ipsius, administrentur tepida, & ad caliditatem declinantia, & ne permittantur infrigidari; frigidum enim nocet eis, & demum quale fit ex sapone, vino, oleo, & aceto; mitigat enim dolorem, repellit stypticando, & resoluit.

Quod si dolor cum phlegmone fuerit illic a principio, tunc administra resoluentia olea, in quib. sedatio est doloris cum prohibitione, seu repercussione aliqua a principio, sicut oleum violatum, vel ros. cum virtute olei anethini, vt repellendo, & sedando dolorē resoluat, & quando inuenitur alienario aliqua, per ea addatur illud, quod addit ad resoluendum, sicut vinum nigrum, vel stypticū, vel coctum, & acetum, quod virtutem apocrusticam, & resolutiuam habet. In dorso vero facto musculo licet tibi addere saponem, non existente eo, adde affoniam. i. spumam maris; non sit autem lapideum, sed molle, & rarum, & album, quoniam cito resoluitur, & est leptomeron maxime. Deinde cinis addatur, si talis ventositas, & inflatio neglecta fuerit, & moratur diu, primum quidem vtens pharmaco per saponem facto, secundo vero aliquo emplastrorum, quæ ex leptomeris, & resoluentibus sint fortibus, & mistis mollificatiuis; quorum tibi hic aliqua numerantur.

Emplastrum resolutiuum ventositatis intercluſæ in membris chordosis, neruosis, & lacertosis. ℞. fordiciei balnei, quæ ponatur cum aqua in patella, calcis non extinctæ secundum quantitatem, qua proueniat spissitudo sicut lutum, & liniatur cum eo, & quandoque fit illud cum vino.

Aliud. ℞. hyssopi siccæ, teratur, & pulueriz etur super ceratum factū ex cera, & oleo anethino, & emplastretur.

Aliud Gal. ad idem. ℞, * certam * atq; mistam fac bullire, & cola primo, & fiat pura, deinde rursus mittens in ollam calcem non extinctam lenem, vt farinam misce donec fit vnctuosa substantia, deinde emplastra.

Aliud. ℞. picis, resinæ, terebinthinæ, & confice cū pinguedine leonina, & taurina. Aliud. ℞. glutinis, calcis, fici sylueſtris, vel cineris eius, confice cum vino, vel pinguedine leonina. Si vero apostema, seu inflatio ex vapore leui sit, curabitur cum leuioribus ex extenuantibus, quales sunt spongiæ in aqua anethi, anisi, & fęniculi, & carui, & cum oleis leuibus, quale est anethinum, de semine lini, de schænantho, & similibus.

De apostemate aquoso. Cap. 8.

APostema aquosum est hydropisis ascites, & ramex aquosa est cū in membrorum præexistente in concauo intermedio, in eis aquositas congregata, & aliud in quo aquositas congregata existit non in vacuo præexistente in eorum intermedio, sed inter substantiam membri, & membranam cooperientē ipsam, quemadmodū in hepate, & splene per anatomiam videmus ampullas fieri, quib. eruptis aqua egreditur super, de quib. sectione prima est dictum. Et quandoq; est inter duas tunicas cutis, seu, duas cutes, vt cum aliquam ampullā, seu vesicam plenam aquam in manu, vel pede fieri videmus, sicut crit ice in peripneum onicis contingit, vt Hip. in prognosticis dixit. Et cura eius est duæ res. Prima est euacuatio. cōpletur autem perforatione. Secunda est perforationis curatio. Completur autem vesicæ, & cutis abscisione. deinde conglutinatione, seu cicatrizatione, & indurat ione subteriori cutis, quod cum siccātib. fiet. Et ex appropriatis, & conuenientibus ei est fordicies balnei, siue ventosa, siue aquosa fit, & proprie si cum spongia superponatur, & expressus emplastratus extenuat ramicem.

De dubelati frigidis comprehendentibus humores mucosos, gypseos, lapideos, & arenosos, & capillares, & alios. Cap. 9.

DVbelet nomen duob. modis accipitur, generaliter, & specialiter. Generaliter quidem ad omne apostema cuiuscumque generis sit aggregans materiam in loco vlcerato, seu continuitatis solutæ ipsius membri, in quo est, siue à principio incipiat apostema calidum cum aggregatione materiæ in eo, ac solutione tali, siue apud statum essentiæ, & tumoris sui, & exitura est illius generis. Est enim exitura proprie apostema calidum aggregans materiam in loco continuitatis solutæ, seu cupo, & fit ei caput acutum, vt conuertatur in saniem, deinde generatur, & matturatur sanies, deinde rumpitur. Et modus est etiam aggregans materiam, vt indurescat, non vt conuertatur in saniem, de quibus superius dictum est. Proprie vero nomen adubelati cadit, seu dicitur, de apostemate aggregante, & comprehendente in regione, seu loco intermedio solutæ continuitatis apostematæ particulæ res diuersi generis, sicut humores mucosos gypseos, & lapideos, arenosos, & capillares, fuscos, carbones, ostracos, lutum, amuricam, & tumbos, & similia. Talis autem apostematis dispositio prouenit, vel transitione phlegmonum, & erysipelatum multarum in ipsam, vel sine his, ex abundantia humorum aliquorum, vel spumosorum vaporum aggregatorum in ea regione intermedia apostemosæ particulæ, siue ex ipsa particula, siue patiente, siue ex alijs superfluentibus illius. Cum igitur locus intermedius apostematarum particularū repletus fuerit talib. humoribus, & sic longo persistens tempore humores ipsi ex diuturnitate temporis multiformes alterationes recipient, vnde prædictæ res diuersi generis producuntur. fiunt autem secundum viscera, & secundum superficiem cutis talia apostemata.

Signa. Eorum vero quæ in superficie cutis fiunt cognitio est facilis, sanatio vero difficilis. Cognoscitur autem * parata, vt ex tactu ipsorum inuenire est, & sentire est in eis diuersitatem corporum prædictorum, & distinctorum mollitie, & duritie, & subtilitate, & crassitie. *Signa.* * *apostemæ quid.*

Cura vero eorum fit per incisionem, & extractionem illorum,

1 a terram. a æquat.

illorum, & per pharmaca exterius superposita, & attrahentia, & educentia, quale est emplastrum de fermento proprie dicto in antidotario nostro absque his, quæ sumuntur interius, quemadmodum ea, quæ ex talibus secundum profunditatem fiunt, & maxime secundum viscera; sunt enim tanquam inculta difficile cognoscibilia, & curabilia, quæ indigent medicinis non solum exterius applicatis, sed ebibitis, erumpentibus magis, & mundificantibus, incarnantibus, & consolidantibus, quales in prima sectione sunt communiter dictæ.

SVMMA IV.

Particulæ secundæ, sectionis secundæ, quæ de medicinis apostematum melancholicorum, continens. Cap. 3.

De apostematibus duris, ex quibus sunt scrophulæ, & bocia. Cap. 1. fol. 156
De cancro. Cap. 2. 157
De lepra. Cap. 3. 157

De apostematibus duris, ex quibus sunt scrophulæ, & bocia. Cap. 1.

DVrities glandulæ duræ ex apostematib. melancholicis sunt, & cancer differētes inter se, durities glandulæ, vt supra dictum est, & ipsæ a cancro, vt in sequenti dicetur cap.

Et quidem durities inter se differt, quo ad aduentū ipsius, & locum, seu membrum. Quo ad aduentum. n. quia quandoq; fit incipiendo, cum ab humore melancholico fit, siue generato, & aggregato in particula patiente, siue ei à toto corpore, hepate, vel splene influxo, & fit plurimū permutatio ex alijs apostematibus per naturam, vel errorem medici in duriciem permutantis, vt superius dictum est. Quo ad locum vero, seu mēbrum. Nam alia fit in iuncturis, de qua in prima sectione dictum est, alia in hepate, vel renibus, de quibus hic supra dictum est.

Glandulæ quoque inter se differunt. Aliæ enim sunt adenes. Aliæ sunt glandulæ generaliter dictę, vt hic supra dictum est. Et siquidem apostementur duræ, vel primo molliter, deinde durescant dictæ sunt scrophulæ in plurali. Scrophulę quidē, quia plurimum accidunt scrophis, & porcis. In plurali vero, quoniam plurimum fit, & incipit vna magna, deinde generantur plures, & sunt ordinatæ, ac si essent in cingulo pendente ex collo ad alterā partium, & quandoque sunt, vt racemus combinatæ, omnes tamen durę, & * scrotizatæ, vt quia scrophulæ non sint aliud nisi scortizatæ glandulæ. Et de scrophulis sunt quibus dolor non associatur, & sunt incurabiles, & sunt in quibus dolor associatur, & tamen sunt difficilis curationis, per mollificantia, & resoluentia, quare necessaria est maturatio, & putrefactio.

Et magis dispositi ad incurrendū scrophulas sunt habētes capita humida, & proinde loca in quibus magis generantur, sunt collū, & subaxillæ, pp caliditatem loci, structuram, & occultationē resoluentem subtile humidum, & dimittentē induratum crassum eius. Et plurimum accidunt infantibus, & sunt saluiores, & raro iuuenibus, & sunt peiores. Et quandoq; fit durities in neruis, & lacertis, qui sunt in gula, & quibusdā glandulis intermistis eis ita, vt augeatur paulatim, & dicitur bocium ad similitudinē burorum. Accidit autē prædictis capita habentibus humida apud labores, & portantib. onera super caput, & mulierib. apud partus expressionem. Et quandoque est morb. regionalis, & hęreditarius procedens ad genitos.

Cura vero scrophularum ipsarum, & bocij est cōmunis, et propria. Communis ab essentia passionis sumitur, quæ durities est, seu durū apostema. Propria vero à natura particulæ, in qua scrophulę fiunt, & bocium. Cōsistebat enim cōis cura duritiei seu sclirosis omnis inquantū huiusmodi in tribus. Primo in euacuatione totius corporis, vel mēbri, ab humore, à quo generationē habuit, & recipere posset augmentū sufficiens, & illud cum solutione ventris forti, educente phlegma crassum, vel melancholiam, vel vtrimq; à remotis. Et ex simplicibus, & proprie agarico, elleboro, & turbith cōfortato cū zingib. & compositis, & proprie pilulis cochijs, vel de hiera, & pilulis Hipp. & de gummis, & proprie de euphorbio pręcedente digestione, & vomitu cum melle de floribus genestrę, & cum phlebotomia, si fuerit necessaria de cephalica. Et secundo in euacuatione materiæ induratæ in parte sclirata, complenda cum mollificantibus, & resoluentibus simul mistis, vel alternatim ministratis, diuersificatis in virtute, potentia, & qualitate substantiæ secundum diuersitatem materiæ in crassitie, & duritie secundum magis, & minus, vt quia dura fuerit à principio, vel postmodum acquisita, & secundum naturam particulæ variam in raritate, & spissitudine substantiæ, atque positione ipsius in superficiali, seu profunda.

Et quidem scrophulæ cum sit glandularum rarę substantiæ, & in superficie positarum dutities, & * sclirositas euacuatio duritiei, & materiæ induratæ in eis dupliciter habet compleri. Primo cum mollificantibus, & diaphoreticis, si sufficientes sint, vt in quibusdam * scliris est videre similibus frequenter. Secundo, si illæ non sunt sufficientes, incisione cum ferro, putrefacientibus pharmacis educatur cum velamine, vt redeat iterum, nisi fuerint magnæ, quoniam perducunt ad vlcerationem, quare expedit, vt cum subtili regantur regimine, & mollificantibus, & resolutiuis, neque ventosentur, vt durities aliarum partium, quoniam educi subtilem sanguinem ventosatio, & scrophulas separatas magnificatas relinquit. Et ex appropriatis sunt acetosa emplastrata suspensa ad collum.

Aduertendum tamen ad naturam particularum, seu glandularum, nam siquidem sint ex facientibus operationem, vel iuuamentum in superfluitates à principalib. colligendo, cura seu euacuatio. primo modo est facienda sola, secundum modum nullatenus acceptando; est enim priuatio in eo operationis, vel iuuamenti, & incisio circumadiacentium neruorū, & venarum adiacentiū inuolutarū in eis, ex quorum incisione grande sequitur nocumentum iuuamento maius. Et in bocio multo maius propter suas arterias, & venas quidem, & arterias intermissas lacertis, & neruis in gula cum quantitate maiori, vt infra dicetur. Ob quam rem loco incisionis consueuerunt quidam resoluentia, & exiccantia fortiter ad euaporationis modum, & retentionis in ore post prędicta talia patientibus ministrare, & alia localia remedia, quæ dicentur, quas si in principio sint, & paruæ, curare vidimus; procedentes vero, & magnificatas non, & proprie bocium. Si autem sint ex præstantibus iuuamentū in replendo vacuum aliorum, vbi primus modus euacuationis non sufficiat, secundus est tentandus, cum fit in eo iuuamentum maius incomparabiliter nocumento.

Tertio autem consistebant ex regimine. sit autem subtiliatiuum ad siccitatem tendens. Aer ergo eius calefiat temperate, & exiccetur cum igne, & fumigijs ex sandaracha, thure, ligno aloes, & alchitram. Exercitetur perdirando mane, & sero ante cibum, deinde cibetur pane furfuraceo, & miliaceo, sicco, non madefacto in brodijs, quæ fugiat præter brodium cicerum. Carnes eius sint ex animalibus siccis, & montanis, & pedestribus, & volatilibus, assatis, vel elixis sine iure sumptis. Et vinum sit album, subtile, stypticum, cum ferrea aqua, & vtatur cum fructibus siccis, & caricis, passulis, & baccis, vitet recentes, & humidos, & herbas, vtatur salsamento ex sale sacerdotali, quod ponit Nicolaus in antidotario suo, & speciebus. Recipe cubebarum, nucis musc. cinnamomi, zingi. ligni aloes, macis, spicæ, garyoph. cardamomi maioris; ana quantitatem quamuis, & vnam partem coriandri præparati. Vitet repletionem, crapulam, & nauseatiuam satietatem: de sero vero minuat cœnam suam, & toleret famem, & sitim, quantum potest. Post cibum quiescat, & de nocte tantum dormiat post descensum cibi. Vitet ventris constipationem, iram & animæ accidentia naturam extenuantia. Vitet quoq; cibaria crassa, & melancholica, & potum aquæ superfa, & vina fumosa, & pura, & abhorreat omnia caput replentia, & omnia

Scrophulæ quid, & vnde.

** scirrhositatem.*

** scirrhis.*

Corpore præparato ad scrophulas.

Dieta.

De cura.

quæ trahunt materiam ad caput, vt est sol, & locutio plurima, ita, & rixa, & capitis dolor, quæ faciunt currere materias ad ipsum, sicut externere se super faciem, & curuare se super genua prolixe, & habere puluinar planum, & quæ faciunt catarrhizare ab ipso inferius materiam, sicut est stare sub dio, & lumine lunæ, & in aere frigido, & humido, vel austrino, cui succedit Borealis.

Puluis ad bocium.

Et de localibus remedijs, quibus ad scrophularum curam vtimur, & bocij, quædam per aurem immittuntur, quædam retinentur in ore, quædam euaporantur cum receptione vaporis in loco, quædam inunguntur, & quædam emplastrantur. Per aurem immittuntur oleum de been, & cucumeris asinini, quoniam resoluit ipsas. Ex retentis vero in ore, & bocio proprie est puluis ostracorum adustorum, qui est. Recip. crucem marinam, palmam marinam, spongiam, pallam marinam, * sciticum marinum, corium marinum, os sepiarum, porcellos marinos, vmbilicos marinos, omnia recludantur in olla noua, & apponantur ad ignem, donec sint sicca, & quasi adusta, deinde terantur, & cribellentur. Et accipiatur de eorum puluere. vnc. iij. & puluerís piperis. vnc. iij. & misceantur cum mellis despuma. al. lib. iij. & reliquus puluis reseruetur. De cõfecto autem sumat mane cochlear vnum tenendo in ore, & sicut dissoluitur, ita transsumat cochlear vnum, & similiter sicut dissoluitur humiditas, & saliua, ita spuat.

* *Sincum.*

Ex euaporantibus est, vt euaporentur scrophulæ, & bocia, ex aqua capil. vene. & chamæmeli, & radices althæę, & cucu. asinini. Deinde recipiat vaporem per os in loco proprie ex lapide resultante molari, vel marchesita ignito extincto, vel aqua ferrea, vel aceto forti, & manu premente tangatur, & hoc in diminutione lunæ, & hora coniunctionis proprie. Ex inungendis sunt, vt post euaporationem vngatur cum simplici, vt ex oleis de been, vel compositis vngatur, & vnguento hyssopi descriptione cerati per xv. dies, & per interualla trium dierum.

Vnguen.

Item euaporetur cum lapide molari, vel marchesita ignito, superaspersis prædictis. Deinde vngatur cum hoc vnguento. ℞. spumæ maris, salis communis ana vnc. s. sulphu litij, ana vnc. s. foliorum nasturcij, foliorum lauri, ana. vnc. s. testiculi canis dra. i. terantur, & conficiantur cum melle, & oleo narcissi, & vngatur mane, vel sero quolibet semel.

Et ex his, quæ emplastrãtur sunt simplicia, & composita. Et ex simplicibus est emplastrum de coriãdro cum melle contrito, & similiter emplastrum de radicibus cucumeris asinini cum melle. & oleo de narcisso, vel farina hordei, quoniam resoluit illud, vel pix confecta cum caricis, aut cum scilla, aut cum radi. caulis, aut cum radice cappa. vel oleo de lilio, vel lupini cum aceto, & melle, & stercus vaccæ, decoctum cum aceto. Item aliud. stercus caprarum, & ouium montanarum cum vrina infantis, & stercus columbinum cum oleo.

Emplastra ad idem.

Ex compositis aliud fortiotis exiccationis. ℞. salis, nitri, baurach, aloes, sanda. cyperi, corticum radicum sola. corticum olibani, telæ aranei ana, terantur, & conficiantur cum aceto, & melle, et emplastrẽtur. Et ex emplastris resoluentibus cum facilitate est emplastrum apostolicũ, relatum ad christianos in scrophulis mortalibus ruptis, & emplastrum diachylon. Et quandoque permiscentur cum hoc emplastro medicinæ simplices cum proprietate operante, sicut est radix lilij, & stercus caprarum, & ouium, nasturcij, & radix cucumeris asinini, & vuę montanæ, non quę cadunt ante maturationem, & albæ, & farina fabarum, & amygdalarum amararũ, & bdellium, quæ aggregatæ, ad illud ministrentur præcedente mollificatione cum euaporationibus, & vnguentis, & ceratis, & oleis simplicibus, & mistis.

Item emplastrum. Gal. resoluens duritiem in hebdomada, vel tribus dieb. quod narrauit ipse in Megatechni. ℞. sinapis, sem. viri. sulphu. spumæ marinę, aristo. ammonia. bdellij, olei antiqui, & communis, quod sufficit.

Item aliud. bonum. Recipe farinę fabarum, & hordei, pinguedinis porci, & vrsi, omnium. ana. P. i. radicum eo locynthidis aluminis iameni, litij, picis, liquidæ, omniũ ana partem semis terantur, & misceantur cum oleo antiquo, & pinguedine ftixa, post liquefactionem pinguedinis, & picis in oleo.

Item aliud relatum ad Andromachũ. ℞. radicũ. capp. radicũ cau. lupini amari, fę. calcis, & nitri, an. admisceantur cum pinguedine porci, & oleo antiquo, & melle.

Item aliud mirabile, & est Nicodemi. ℞. sem. lini, fœnugræci, resideant in vino, & addatur eis fimi columbini pars media.

Item aliud, & est Alchindi ad scrophulas, & bocium & simplex, quod est. ℞. oxymellis, scillæ cũ aqua morbellæ, f. scrophulariæ rad. & floribus geneſtæ, vel sem. eius.

Syrupus ad idem.

Aliud compositum, & est syrupus ex appropriatis, qui est. ℞. capil. vene. auriculæ inuris, hyssopi, scabiosæ, melissæ, chamædryos, stœchados arab. acori, radicum morellæ, ana vnc. i. florum roriſmarini. geniſtæ, ana vnc. v. zucch. mellis ros. ana lib. i. aceti scillitici vnc. iij. in pecia rara bulliant spicæ, drach. i. nucis musch. cinnamo. cubebarum, zingib. ana drac. iij. Dosis est vnc. ij. cum tepido mane. & seruato prædicto regimine purgetur cum pilulis Hip. de hiera Logodion, vel hiera colocynthidis cum agarico, & euphorbio. Pilulæ Hip. expertorum iuuamentorum ad hoc, & alia multa. ℞. galbani, oppo. farcocol. myrrhæ, sagapeni, laccæ lotæ, terebinthinæ, asa. fœti antimonij, pyrethri, saxifragiæ, ammoniaci, cara. ana vnc. ij. agarici. anacardi, turbith, boracis interioris colocynthidis. casiæ nostru. mundatæ, tamarindi, castorei, caraputiarum mundatarum, iuæ valde bonæ, dictami, ana dra. i. euphor. styracis calamitæ, salis ammoniaci. esulæ, polypodij, pentaphyli, ellebori albi, betonicæ, dragunteæ, medianæ corticum sambuci, radicis ebul, pęoniæ, senæ, turbith, hermodacty. lapidis lazu. aristo. long & ro. coco gnidion quinque grana, myrob. mundatorũ, rhaba. rheu pontici, cyperi, satureiæ, thymi, epithy. auripigmenti, salis gemmæ, tartari, ros. viol. mast. cymini, se. apij, macis, petroselini, anisi, costi, carui, phu, basiliconis Alexandrini, sinapis, baccarum lauri, semi. iuniperi, semi. hederæ, ana drac. ij. aloes succotrini. dra. v. garyoph nucis musc. zingib. ligni alo. xylaloes, ana drac. i. olei ros. & muscellini, sambuci, & petrolæi, ana dra. vij. bene cocti, & bene spumati, tantumdem quantitatis medicinarum prędicta rum, & tamdiu iaceat in lacticinio prædicto quamdiu totus imbibatur, & sic mediocriter deficcetur, facto tũc confice cum prædictis oleis, & cum bene coctum fuerit fiat magdaleon, & serua per mensem vnum, vel duos. vel tres, antequam des, & cum dare volueris fac pilulas ad modum ciceris, & da de sero quinque, vel septem stõ inanito; & cum multum antiquæ fuerint non valent, quare da plures. Et adde aliquid prædicti succi. Valent etiam contra dolorem stomachi, vt supra prima Sectione est dictum, & sunt valde expertæ contra ægritudines antiquas totius corporis, & præcipue cõtra arthreticam antiquam quartanarijs, hemicraneis, asthmaticis, iichiaticis, stomachicis, iliacis, nephreticis, & calculosis, scrophulis, & bocijs. post purgationem sumatur theriaca Andromachi cum vino calido. Item experta post purgationem prædictam, & sufficientem mirabiliter resoluens, & extenuans scrophulas, & bocias. ℞. radicũ asphodilorum, radicum morellæ, radicum bryoniæ, ana lib. i. terantur crasso modo, & bulliant in cacabo, pleno Græco antiquo, capacitatis lib. x. & bulliant vsq; ad consumptionem medietatis, deinde colentur, & colatura reseruetur, de qua sumat omni mane. vnc. iij. Præterea sciendum est quod interdum redeunt scrophulæ, quæ cœperunt extenuari, & resolui ad dispositionem suã primam. quare oportet, vt extenuatiuo regimine iterum purgentur. Et de eis sunt in quibus est carnositas, & in huiusmodi oportet, vt conficiantur medicinæ calidæ corrosiuæ cum oleo, & dimittantur per aliquos dies; & deinde administrentur, & hoc in scrophulis frigidis. In scrophulis autem, quæ sunt complexionis calidæ non oportet, vt

tet,vt ſuperflua ſit adminiſtratio medicinarum calidatum, immo ſufficit eis, quod eſt ſicut ſauich de tritico cum aqua coriandri. Et fortius illo eſt myrrha cum duplo ſui de licio confecta cum aqua coriandri,aut vincat medicamen aliud, ſecundum quod prius dictum eſt,& illud quod neceſſarium facit vehemẽtiam inflammationis,aut paruitas eius, & de illis, quæ conferunt eis eſt,vt fiat ſternutatio cum oleo de nucleis perſicorum excorticatis aduſtis.

Quod ſi neceſſarium fuerit in curatione ſcrophularum,vti inciſione cum ferro,oportet ꝙ fiat cum cautela eis vicinantibus arterijs neruis, & venis, & vbi multæ ſint melius eſt omittere, vt ſupra dictũ eſt, & vacare in cura cum prædictis. Homo enim quidam,vt Abu. dixit, errauit cũ perforaret ſcrophulas adenarum , & gulæ,q̃ ſub mento ſunt: incidit.n. nerui reuerſiui ramum; quare deſtructa fuit vox eiꝰ. Et iam accidit,vt inueniret neruũ aliũ,& detegeret eũ frigori,quare deſtructa fuit cõplexio eius,& per cõſequens eius operatio vſq; quo reduceretur ad ipſum eius cõplexio cũ calefactione, & fortaſſe errabit;& inueniet quidẽ,& incidet eá,& ſequetur * hæmorroſagia difficilis conſtrictionis, perducens ad ſyncopim fortem,& deterior quidem eſt illa, quæ eſt profundior. Quapropter cum excoriatur ex latere ſoluto, oportet vt ſcindantur ſcrophulæ,& deſtruatur quod reſiduum eſt cum medicamine acuto ſic,ꝙ non perueniat lateri læſio. Diachylon emplaſtri confectio ſm Almanſor. ℞. lithargyri triti.vnc.j.s. ſumatur cum ſartagine layæ,olei veteris vnc ij.s ſuperadijciatur,& aggregentur,& lẽtus ignis ſub eis fiat, & coquatur donec ſoluatur totum lithargyrium,deinde mucilago ſen.& ſem.lini,ana dra.ij. mucilaginis maluauiſci vnc.j. ſumantur,& in prædictis adiũgantur,& poſt hoc totum agitando donec totum incraſſetur,decoquatur. cum autem coctum fuerit,ab igne deponatur , agitando tamen non dimittatur, quòd poſtea tenendo commaſſetur,donec ſpiſſitudinem habet,& viſcoſitatem; deinde recondatur,& vſui ſeruetur.

Dcurmchtion.

De cancro. Cap. 2.

CAncer eſt apoſtema melancholicum pauci tumoris , & diffuſi , cuius cauſa eſt melancholia aduſta in toto corpore,hepate,& venis abundans,propter naturalem complexionem eorum, regimẽ,& diætam in acribus,lentibus,& carnibus antiquis,& melãcholicis: propter ſplenis defectionem,non trahentis illam,ac virtutis extractiuæ ipſorum extra corpus nullatenꝰ expellentis; ſed propter ſui melancholiam cum ſanguine ab illis inſuſam alicui ex membris, eiuſque venis diſſeminantur in eo collecta minutis, differens à glandulis mobilibus fixione ſua cum mẽbro;& à duritie quoque eſt differens, primo in cauſa, qm̃ cauſa durities melãcholica eſt naturalis fex ſanguinis. Cancri vero cauſa eſt melãcholia per aduſtionem facta innaturalis, à qua melancholiam ; & acredinem acquiſiuit, vt proiecta in terram ebulliat,ſicut acetum acris odoris,à qua effugiunt muſcę,& proinde non eſt quietus cancer,ſicut durities, ſed mobilis ; & corrodendo procedens, habens radices infixas vndique membro ad modum brancarum cancri infixarum cibo,& in medio eius eſt rotundæ formæ,cum colore cancri, à qua egrediuntur venæ, ſicut brancæ cancri,quare dictus eſt cancer. Et ſunt venulæ paruæ illo humore repletæ,ibi diffuſæ,quæ in duritie non exiſtunt,humore in ea totaliter ad membrum in quo eſt à venis expulſo, & propterea tumor in cancro eſt minor,& magis diffuſus, nec oportet, vt per ipſum deſtruatur ſenſus in principio ſui,ſicut in duritie : tunc enim in ſuo impreſſionis principio cum inſit membro complexionis malitia acquiſita virtuti membri ſenſibilis,ei reſiſtendo facit dolorem, niſi cum elongatum fuerit ei tempus, & factus eſt magnus,vt melo,& facta æquali dyſcraſia mortificetur virtus membri ſenſibilis, & deſtruatur in eo ſenſus,vt corrodatur,& vlceretur eius ſubſtantia. Et tunc licet ad vlcus deuenerit, natura tamen apoſtematis non relinquit, A venis in circuitu eius miſcentibus, propter repletionem corrodentis humoris, ſi complexionis acquiſiuit naturam ex apoſtemate,& vlcere corroſiuo. Durities vero à principio ſui deſtruit ſenſum, ꝓpter ſui craſſitiem,& frigiditatem humoris prohibentem tranſitũ ſubtilis ſpiritus ad membrum,ac ſtupefacientem,& cõgelantem ipſum,& proinde color eius eſt liuidus, & melõgianus,vt fęcis ſanguinis. Cancri vero color erit niger,ex aduſtione cauſatus ad quandam viriditatem tendens.

Adhuc quoque differunt quibus accidit mẽbris. Cancer enim,vt plurimum accidit membris raris,vt mammillis mulierum,vt ſupra Sectione prima eſt dictum,& in lacertis carnoſis valde, vt in naribus, & cruribus,& pulpis tibiarum,& extremis;& proprie ad quæ ſuperflua melancholia conſueuit decurrere,vt eſt virga in viris,& teſtes in mulieribus,vulua,& anus. Durities vero in dẽſis,vt hepate,& renibus,neruis,& iuncturis. Præterea in aduentu cancri. Cancri enim aduentus plurimum eſt incipiendo; durities vero plurimum eſt permutando,& B ex apoſtemate calido,& quandoq; * vndimioſo: necnon in modo euacuandi,& aperiẽdi. cum.n. accidit durities, vt plurimum non eſt occultæ diſpoſitionis, ſed apparet. Cancer vero non apparet ſm plurimũ, deinde apparet. Et durities quidẽ qñque permutatur in cancrũ ex ſe,vel errore medici,& ſi ex ſe apta fit, vel inepta, & ex inuentione inflãmationis, & pulſationis in ipſa,& apertione venarum in eius circuitu,vel eorum abſentia, & priuatione cognoſces. Et qñque permutantur phlegmones,& * vndimiæ in cancrũ,ſicut in duritiem permutãtur,& illud cũ prolongantur, & eorum retentæ materiæ aduſtur ex ſe,vel putrefactione,vel errore regiminis,vt tranſeant in melancholiam innaturalem per aduſtionem.

* eudemata-tiſo.

* eudemata.

Signa cancri dum eſt in principio, ſiue quod eſt,quia quãdoque apparet ſicut faba, aut cicer, aut auellana parua,& durus rotundus, fuſci coloris,in quo eſt caliditas aliqua, & quandoque cum dolore forti, quãdoq; paruo, & cum perdurat ad magnitudinem procedit, & deinde perducit ad vlcerationem propter acredinem,& acuitatem aduſtionis materiæ. & quãdoq; non vlceratur,quia eſt ſiccus,& quãdoque permutatur vlceratũ ad nõ vlceratum, & qñque facit curatio cum ferro, qñq; facit eius labia craſſiora,& duriora. & ſi cauterizetur, reſoluetur materia,& conſumetur corrodens,& putrefaciens. De ſignis cancri.

Regimen in cura cancri eſt diuerſum ſecundum diuerſitatem temporum,& diſpoſitionis, & loci eius. Si enim in principio ſit, & in manifeſto loco,antequam ad confirmationem , & magnitudinem , & vlcerationem deuenit,in qua plurimum ſine chirurgia non curatur. Regimen eius eſt duplex,vniuerſale,& particulare. Vniuerſale eſt quatuor res. Diæta vniuerſalis,euacuatio,rectificatio membrorum generantium materiam, & correctio accidentium . De cura.

Diæta ſit euchyma ad frigidum,& humidum tendẽs, prohibens regenerari materiam, cum aeris alteratione, vt ſupra in febribus cap.generalis curationis eſt dictum, D vt cum quiete animi,& corporis, & cum cibo ex lactucis,& herbis frigidis, & humidis, vt atriplicibus, ſpinachijs,betis, boragine, & ſimilib. & fructibus,vt cucurbita,citrulis,& piſcibus petrinis,& aquæ dulcis, & cancrorum fluuialium, chiſt hordei, & vitellis ouorum, & potu lactis vaccini,à quo extractum ſit butyrum,vel ſerum,& potu aquæ hordei, vel vini albi ſubtilis, & lymphati,& cum ſomno,& vigilijs tẽperatis,& cũ inanitione ſuperfluitatũ ſiccarũ, & rehumectatione cũ ꝓdictis. Diæta.

Vniuerſalis euacuatio cõpletur cũ euacuantibus antecedentẽ cauſam.ſ.melancholiam aduſtã abundantẽ in venis,& etiam naturalẽ, quæ materia eſt ipſius minoratiue,& eradicatiue,præcedente digeſtione ex his, quæ nota ſunt ſupra in ca. de quartana, & cum ſanguiſugatione aperiẽte orificia venarũ hæmorrhoidarũ, vel cũ prouocantibus menſtrua in muliere: vel cũ phlebotomia vniuerſali de nigra, vel particulari, de baſilica dextra,vel ſiniſtra,prout expediens eſt. Rectificatio mẽbrorũ generantium melancholiã cõpletur ex prædicto regimine, & medi-

medicinis alterantibus hepatis, & corporis dyscrasiam, confortantibus splenem,quæ sunt supradicta.

Correctio vero accidentium est, vt dolor, si est fortis, mitigetur cum frigidis repercussiuis,defendentib. membrum,& repellẽtibus materiam, si non fuerit quod prohibeat,vel cum calidis anodynis eis mistis superius numeratis, si quod prohibeat,illa adsit, & si sit caliditas in eo vehemens, extinguatur cum aqua coriandri, & solatri,& prædictis repercussiuis,& alijs frigidis sumptis.

Particulare regimen,& particulariũ operationũ exercendarũ circa locum,& particulam cancri cum medicinis localib⁹,& alijs opportunis est quatuor res. prima est destructio cancri, si possibilis est. secunda est vbi possibilis non sit eius destructio,prohibitio additionis eius, tertia est si ad augmentũ perueniat,prohibitio vlcerationis, & tunc proprie quando cum eo est caliditas, & pulsatio, qm̃ vlcerationem minantur.quarta est vbi iam peruenit ad vlcerationem,& fit confirmata curatio vlcerati.

Primam rem complent(licet difficulter)duo. Primũ est resolutio materiæ aggregatæ in membro,& venis, & repulsio eius quod paratum est influere,ne colligatur,& illud cum his,quæ frigiditatem habent multam,& caliditatem temperatã, qualia sunt coriandrum, solatrum, lentes cum aceto,succus plantaginis, & similia,quæ supra in cura anthracis,& ignis perfici dicta sunt. Alienẽtur autem ea,quæ debilis virtutis sunt, quia operationẽ non perficiunt,& quę fortis etiam,cum resoluẽdo subtile,crassum magis,& induratum relinquant. Alienantur quoque mordicantia,quia tristant particulam,et humorem sylueſtrem,& immorigeratũ reddunt. Et proinde medicinæ ei conuenientes sunt metallicæ, seu minerales ablutæ, vt est tutia abluta mista cum oleo ros.

Documentum. Aliud est incisio, & sectio ipsius,vbi resolutio nõ sufficerit,& proprie cum fuerit in aliquo extremorũ,vt est pes,manus,& mammillæ,apto incisioni. Oportet autẽ vt incisio fiat magna,vel ex toto abscindatur particula, in qua est cancer,& quod est in circuitu eius ex venis circumdantibus ipsum, ita vt de his nihil remaneat; & currat post illũ sanguis plurimus post euacuationẽ vniuersalẽ,quæ præcessit cũ expressione ipsarum, vt curetur incisio. Et fortasse incisio non est melior,qm̃ nihil aliud est quàm perducere ipsum ad vlcerationẽ, nisi vbi possibilis sit incisio radicalis,vbi vero non,oportet tegere,ne addatur,& fortasse post incisionẽ indigebit cauterio cũ igne, qm̃ resoluit reliquias materiæ malæ, & confortat membrũ,& retinet * hæmorrhoſagiam. & fortasse in eis est timor magnus,& illud qñ fuerit cancer iuxta principalia membra,& nobilia, ne perueniat ad ea,vel orta ex eis; & accidit exinde mors, vel spasmus, vel quia sit in membris occultis,de quo Hipp. in aph,ait Quibuscunq; cancri absconditi fuerint, non curari melius est; curati enim citius pereunt, nõ curati vero longius tempus perficiunt. sed tunc oportet, vt rectificentur cum mundificãtium ministratione,cum infrigidatione, & humectatione;qualia sunt aqua lactis proprie,& cum diæta ciborum,& potuum prædictorum, & eorum, quæ generant sanguinem bonum,& frigidum,& humidum.

* hæmorrhagiam.

Secundam vero rem.s. prohibitionem additionis cõplent duo.s.abscissio antecedentis causæ prædictis modis facta,& regimen. Secundum est confortatio membri.& repercussio materiæ. Fit autem cũ medicinis repercussiuis iam dictis ſm oẽm administrationis modum,et melior est,quæ fit cum lenitiuis mineralibus,quale est factũ ex lapide molari,& lapidibus coctis,& quale est linimentum factum ex oleo cum frictione,quod resoluitur inter tabulam,et manicam de plumbo cum humiditate effusa super tabulam,quæ est sicut oleum ros.& aqua coriandri,& qualis est emplastratio cũ acresta trita,& colocynthide,cum aceto est proprie emplastrata. Tertiã rem.s. prohibitionem vlcerationis,nisi obstantibus illis ad magnitudinẽ perfectionis deuenit,et timetur vlceratio propter caliditatẽ,& pulsationem apparentem in ea,quæ res frigida est,& periculosior ex membro in eo vicino,blãdientia complent,quæ prohibeant,ne calefiant vnquam ex cibis frigidis,& medicinis,& alijs rebus, & ex illis est prohibitio somni super ipsum, & herbæ frigidæ contritæ,& superpositæ, & linimenta prædicta proprie ministrata cum frictione prædicta,& proprie,quę fit ex tabella,& manica plumbi,quando est cum eius fricatura terra sigil.aut bolus arme.aut oleum antiquum,aut aqua sẽperuiuæ,& ceruſſa de plumbo,quoniam est operatio bona. Et de appropriatis magni iuuamenti est emplastrum de cancris fluuialibus,& proprie cum cadmia.

Quartam rem alterum duorum complent,scilicet assiduatio panni linei infusi in succo solatri super ipsum vlcus,& cum exiccatur,iterum infundatur desuper aqua prædicta,si incisio membri,in quo est,non sit apta,quod si apta sit,incidatur,& regatur,vt supra dictum est. Emplastrum bonũ conueniens ad illud. Sumantur medullæ tritici,& olibani,& ceruſſæ de plumbo, ana vnc.j. terræ sigil.boli arme. aloes abluti, ana vnc.iij. aggregentur,& administrẽtur super humidum puluerem cum oleo ros. Et si admisceatur ei æquale de cadmia melius erit. Medicamen ad idem ℞. tutiæ ablutæ cum aqua portu. aut mucilaginis psyllij,& emplastretur. Melagogum solutiũ vtriusque melancholiæ conueniens cancro. ℞.epithymi,fumiterræ, sennæ, ana aure.iij. puluerizentur,& in aqua lactis,aut mellis * myrtæ,& sumatur vicibus multis. Aliud sumatur decoctio epithy. cum syrup. aceto. Aliud ℞.hieræ Gal. quantitatem conuenientem,& da cum decoct. fumiterræ.

* mirtæ.

Contra cancrum,& proprie oris puluerizetur crystallum,& fricetur os cũ illo puluere,& deinde proijciatur postmodum de eo in ore vsque ad x. dies,& liberabitur. expertum est. Item ablutio cum vrina mundificat,& consolidat, expertum est.

De lepra, & medicinis eius. Cap. 3.

Lepra quid. LEpra est cancer vniuersalis, cuius causa interior est cholera rubea cum sanguine multiplicata in venis, effulaque ab eis ad vniuersum corpus, & subcutaneas partes,ibique putrefacta manens. *Causa.* Causa vero multiplicationis eius in venis principalis, & efficiens,est complexio calida,& sicca hepatis generãtis humores,vel totius corporis,vel vtraque,adurens sanguinem,& humores naturales ex hæreditate.seu semine,aut menstruo,aut quia conceptus fuerit embryo in matrice tempore menstruorum fędata sanguine melancholico, vel acquisita ex tempore,& in malitia regiminis,vt materialis in cibis melancholicis, & cholericis simul, & proprie in piscib. & lacte,qui noti sunt supra cap. de melancholia, & elephantia,cum aliis extrinsecis causis, puta nõ naturalib. reb.consimilib.illis cooperantib.in generatione talis humoris,ex quib.maxime est aer regionalis corruptus in se propter pestilẽtiam,vel infectus vapore resoluto ex corpori. leprosorum vicinorum in loco coarctato, & sub vento inficiens humores,& spiritus,membra, & totum corpus,atque vegetabilia, & proinde efficiẽtem causam, & malam ad generandũ lepram maxime disponens. Secunda est splenis associata debilitas non trahentis illam, quare cum sanguine remanet multiplicata in venis, & cum non secernatur ex corpore per hæmorrhoidas,propter inualetudinem virtutis, nec per menstrua, nec per poros cutis densatos,nõ deriuatur ad venas crurium, & varices,vt pluri mũ consueuit,sic ꝙ vehemẽtis impetus, & malitiæ,quę natura illam regulare non potest,quoad digesta fuerit,influit, & à natura repellitur quãdoque ad aliquod mẽbrum,ibique cancrum facit,et proprie si fuerit crassa: si vero subtilis faciet herpetem,si vero impellatur,& influat ad cutem,fiet albaras, & morphea nigra vniuersalis,virtute nutritiua,seu actu eius assimilationis corrupta,& si influat,& impellatur, & spargitur in corpore toto,& subcutaneis partib.& carnosis,& tũc si quidem putrefiat,perueniat ex ea melancholica seb.& si occultetur,nec putrefiat,fiet lepra,quod est, quia corrumpitur membrorum vitalis complexio ex sparsione talis humoris in corpore,& proinde compositio, vt forma,& figura;

Nota.

figura; quæ complexionem sequuntur, & color, ex facie A tota terribilis sit ad modũ leonis tenentis rapaciter prædam suam; quare dicta est leonina. aduriturque sanguis in venis ex mistione ipsius, & incrassatur, vt in * phlebotomijs, quandoq; sanguis apparet arenosus, & cum retinetur in venis longo tempore coarctatus, inflammatur, & vritur, & corrumpitur ipsa ita, vt vlceret, & corrodat, & calorem alteret, sicut cancer vlceratus, & soluta continuitate cadunt quandoque, & cũ talis humor cholera nigra fuerit ex adustione choleræ causata, erit maioris malitiæ, ac penetrationis, & impressionis in membra, & susceptibilioris corruptionis. Si vero ex adustione melancholiæ naturalis facta fuerit, est vehementioris malitiæ, & potentior ad penetrandum in membra, & imprimendum, & tũc proprie cum ex adustione subtilis partis eius fuerit generata, & minus recipiens curam, quoniam nó obedit potioni, vt Gal. dixit. Et manens in corpore corrodit, & vlcerat mẽbra extrema, & procedit ab eis paulatim donec perueniat impressio ad totum corpus, & principalia membra, & interficiat, & propter malitiam cõplexionis & corrosionem, & vlcerationem taliter imprimendo procedit, quoniam quamuis ipsius humoris generatio sit in visceribus, tamen primum vestigium, & impressio est in extremitatibus, ad quæ impellitur propter debilitatem, & quandoque moritur patiens, antequã impressio corrosionis, & vlceris perueniat ad principalia, propter solam complexionis malitiam, & faciet speciem lepræ, quam Auic. & Isaac, leoninum vocant.

* Phlebotomijs.

Signa. Signa eius sunt, quia tunc est pectus siccum, fissura narium, manuum, & pedum combustio, vel contritio macilenta, cuius calor sic augmẽtatur magis, quàm siccitas, articuli separantur, & cadunt. Cũ vero fuerit causata ex adustione partis eius crassæ, minoris erit malitiæ, ac impressionis, & minus recipiet curam, quoniam non obedit potioni sicut dixit Hipp. & Gal. propter duritiẽ & terrestreitatem suam, & faciet speciem lepræ, quam Gal. vocauit albaras, seu impetiginẽ, & morphęam nigram vocauit. Cuius signa sunt, quia color est niger, & crassescit corpus, seu sensus, supercilia finduntur, manus & pedes cõtrahuntur, & digiti, nec vlcerat, nisi corrumpatur, & acuatur. Cum vero causata fuerit ex adustione phlegmatis, faciet aliam speciem, quæ dicitur thyria, quam Gal. appellauit squammosam.

De signis.

Et signa eius sunt, quoniam humescit corpus, glandes nascuntur, color est albus, & oculorum fluxus. Et cum tanta fuerit ex adustione sanguinis, facit aliam speciem lepræ, quæ dicitur alopecia, albaras, & morphęa nigra, & scabies antiqua illis in toto corpore. Cuius humoris signa sunt, quoniam rubet cutis, & putrida est, & tumet nimis, & sanguis, & sanies effluunt. Et forsitan non vlcerant cum humor exiccatus fuerit, & euentatus remanens, vel infrigidatus non inflammatur, nec acuitur, & durat cum patiente tempore longo, sola tamen tumescentia existente in membris, quæ videntur excreata membra, & augmentata. Et vocauit hãc dispositionem Gal. elephantiam, & est ex speciebus vna, sicut albaras, D & morphęa nigra prædictæ. Et quandoque corrodit radices pilorum, & facit alopeciam, & quandoque excoriat cutem, & facit dispositionem, quæ thyria nuncupatur, & quandoque facit scabiem, quæ antiquatur, & est de genere eius secundum quatuor humorum adustiones scilicet leonina, albaras, seu impetigo, & morphęa nigra vniuersalis in toto, & fixa thyria, seu squammosa, elephantia, alopecia, seu scabies antiqua. Dictæ sunt autem hæ species lepræ modo metaphorico quodam, eo, quòd ab eodem humore in genere sunt causatę, licet aliter, & aliter dispositio essentia sui, & loco, atque corrumpentem complexionem corporis colorem pulchritudinem, & figuram, & quia difficile mobiles, vt habituatæ, longo tempore perseuerãt in corpore ad modum lepræ, licet membra non omnia corrodant, nec vlcerent, nec eorum continuitatem soluant, aut quia quãdoque ab eis incipit lepra ipsa, vt Gal. dixit. Quibus omnibus prætermissis ad præsens, vt pertinentib. ad tertiam Sectionem, hic solum de vera lepra iam dicta, quæ vniuersalis est cancer, signa, & medicinas ponemus.

Signa. In principio eius occultantur signa ipsius. Cũ vero procedit, & extenditur tempus eius, deteguntur, & cognoscitur. Cum vero confirmabitur, nullus dubitabit in ea, quod est, quia in principio cum incipit lepra color corporis, & præcipue faciei incipit fieri rubeus ad nigredinem tendens, & hoc quia color est humorum, & non membrorum, vt Galen. dixit. Et humores peccãtes sanguis, & cholera nigra sunt, & venæ oculorum proinde ad fuscedinem tendunt, & apparet in eis victoria choleræ nigræ in cerebro ex somnis, & subtilitate, & paucitate capillorum, & sternutatione, & apertione verrucę in naso, & strictura eius, & in pulmone, & canna eius ex nocumento anhelitus, & raucedine vocis, in corde ex morsibus malis, & dolorosis, & apertione venarum in pectore, & toto corpore ex sensu supra ipsum, quasi sit grauedo, vt incubus tempore somni, vel ex fœtore ipsius, & proprie, in sudore, & anhelitus ad fœtorẽ declinat. Cum B vero procedit, & extenditur tempus eius apparet sparsio in capillis, & casus eorum, & proprie in pilis faciei, & partium eius, & quandoque deficeantur casus capillorum, & incipit forma fieri fœda, & casus terribilis, & color denigratur, & additur constrictio anhelitus, donec peruenit ad difficultatem, & dyspnęam magnã, & peruenit vox ad finem raucedinis, & incrassantur labia, & denigrantur, & incipit sanguis congelari in iuncturis, & putrefieri, & apparet supra corpus sub cute tota additio glandulosa, similis animali, quod Græce vocatur saros. Cum vero confirmatur ægritudo, cadunt pili omnes, & proprie faciei, deinde incipit corpus vlcerari vniuersaliter, & proprie vbi apparent additiones glandulosæ. Et illud quandoque lepra non quieta in modum elephãtiæ, & corroditur chartilago nasi, & roditur extremitas nasi eius, & corrosis iuncturis cadunt extrema, & currit ex eis virus fœtens, & vox occultatur, & tendit ad occultationem, & denigratur color valde, & pulsus eius est de- C bilis propter debilitatem virtutis, & fit necessaria spissitudo in eo, deficiente magnitudine, & velocitate.

Regimen in cura lepræ est proportionale regimini, dicto in cura cancri, & est ab eo diuersum secundum diuersitatem temporis, & dispositionem eius. Si enim in principio fuerit debilis, possibilis est curationis, licet difficilis: si vero fortis, confirmata, impossibilis sanationis erit. Si enim cancer, qui particularis est morbus, cum magnificatus fuerit, seu vlceratus, curam non habet; quanto minus lepra, quæ est vniuersalis morbus, licet in ea materia sit diffusa, ita, vt non ministrentur medicinæ fortes, sustentent ægritudinem, ac refrænent, vt non agat, vel imprimat super principalia membra. In cancro autem cum sit in eodem tota vnita, est secus. Regimen in cura lepræ.

Eius ergo, quæ est in principio cum est debilis, regimen erit duplex, vniuersale, & particulare. Vniuersale est quatuor res consimiles illis, scilicet euacuatio vniuersalis, & antecedentis causæ, diæta, rectificatio membrorum regenerantium materiam, & correctio accidẽtium. Vniuersalis euacuatio completur phlebotomia, pharmacis, & vomitu, & enematibus. Phlebotomia quidem de basilica dextra, & nigra, & basilica sinistra, & hoc si sanguis cum tali nigra cholera multum appareat abundare, quo casu oportet de venis magnis ipsius manus, vel etiam pedis euacuare vltime. Si autem non dimittatur phlebotomia magnarum venarum, & fiat de ramis ipsarum, vt de saluatella dextra, & sinistra. Phlebotomia enim magnarum dictarum forsasse tunc magis nocebit, quam iuuabit, malitiam reddendo effreniem. In ea vero, quæ est ex paruis venis, fit securitas ex iuuamento, quod accidit absque nocumento, & aperio venarum ani, & sanguisugatio cum magnis sanguisugis, vel prouocatio menstruorum, deinde erit conueniens, & proprie cum retenta fuerint vltra modum. Ventosatio vero propter crassitiem sanguinis, locum non habet; phlebotomia vero celebrata quiescat ab hebdomada, seruato bono regimine, & digestiuo sumpto purgetur pharma-

cis

eis appropriatis,ex simplicibus,& compositis,quæ infra dicentur ipsi humori. Festina autem antequam increscat,indurescat vsque ad hebdomadam, quia tunc non obediet potioni,vt Hippocr.dixit in aphor.

Et ex simplicibus sunt,sicut epithymum,& stachas, myrob.& elleborus,lapis lazuli,& lapis armenus,& polyp.fumus terræ,& si addatur pulpa colocyn. est potissima,facit enim desistere ægritudinẽ,& vlterius nõ augeri,& quando fuerit ibi cholera mista faciens adustionem in melancholia addatur aloe,succus scilicet cucu. asi. vel scammonea. Oportet autem,vt purgatio cum prædictis fit multiplicata in tempore pluries, non enim sufficit,vt vnica purgatione purgetur, & talis purgatio non debet esse fortis,sed debilis,& parũ educens,ac paulatim,vt supra in cura melancholiæ est dictum,& cõsimilibus suis non poterit materia vnica medicina educi, & maxime cum sit penetratiua,& vehementer sanguini mista. Inquit enim Abu. cum materia fuerit vehemẽter penetratiua,aut cum sanguine multum admista,non poteris ipsam vnica vice euacuare,sicut in ischiatica,& arhritetica longo tempore,& cancro, scabie antiqua, & carbũculis antiquis oportet ergo, vt incipias cum leuioribus, quæ paulatim educunt materiam bis, vel ter soluendo,& toties repetatur quamdiu necessaria fuerit, vt hebdomada qualibet repetatur,vomitibus vero, & enematibus lenitiuis euacuetur omni tempore secũdum declinationem materiæ,oportet autem, vt vomitus fiat cum acutis, & salitis,& acetosis,quæ aliter locum nõ habet; deinde sumant aliquid de absinthio in potu. Diætam vero cõplet regimen rerum non naturalium,ad frigiditatem,& humiditatem conuersio,seu permutatio, & primo aeris ad frigidum, & hu. & contrarium ei, in quo ægritudo existit procreata, & cum exercitio delectabili omni mane in vmbra post euacuationem superfluitatum siccæ,& aquosæ,& cum cantilenis altis: deinde fricẽtur,& quiescant, deinde cibetur cum cibis euchymis ex herbis,vt atriplicibus,& spinachijs,blitis,& portulacis,& boraginibus, carnibus hœdinis, arietinis, & vitulinis, & proprie gallinarum iuuenum, & pinguium, & iuribus earum; quoniam contemperant humorum complexionẽ, & cum lacte caprino,& ouino, nouiter mulso in quantitate,quæ digeratur, simplici, vel misto cum pane, vel sorbitione facta ex eo,zucch.& oleo amyg. vel lacte,vel farina hordei,& fructibus,vt prunis chrysomillis,persicis,pomis,& amygd. & cum omni euchymo ad frigidum, & humidum declinante, ꝙ malam complexionẽ membrorum calidam, & siccam nutritiuorum alteret, & impinguet, & proinde dulcia sunt conuenientia, & materiam prohibent generari. Et ex his,quæ commendauit,& est expertum à Gal. in lepra causata ab apostemate splenis,vel oppilatione eius est decoctio tamarisci cum passulis sæpe sumpta, & ranæ paludum cum oleo, & sale coctæ,& comestæ sunt bonæ lepræ, & cinis asini curat eam. Et ex his,quæ cõmendauit præcipue Gal. est comestio carnis serpentũ,& sorbitio iuris eius,prout infra dicetur,& comestio micæ panis in eo de similã. Et poterit vino albo,subtili permisto valde. Et quandoque dimittetur vinum,quare poterit frigida aqua permista aceto albo pauco,& si tolerat stomachus, vel aqua hordei,vel aqua lactis,vel lacte acetoso,à quo abstractum sit butyrum: quoniam est materia inflammationis,& adustionis, & deinde cum somno temperato de nocte non profundo,ne inflammetur,& cum inanientibus quotidianas fæces,vt clysteri,& alijs lubricãtibus, & fructibus ante cibum sumptis, & cum repellatione cibi prædicti pauca,& sæpe facta, donec humectet corpus,& impinguet,& cum gaudio, & delectatione animi, & spe certa salutis,& cum omni abstinentia à coitu. Rectificationẽ quoque membrorum generãtium materiam complent quæcunque alterant dyscrasiam hepatis calidam, & siccam,& corporis vniuersi, aperiunt, & confortant splenem,qualia sunt regimen prænotatorum,& medicinæ supra Sectione prima in curis eorum dictæ.

Correctio accidentium completur cum conuersione regiminis ad rectificationem impressionis factæ in interioribus membris,vt cerebro, pulmone, pectore,& corde,ex qua prædicta signa apparent in eis, licet enim impressio mutationis coloris figuræ,corrosionis,& vlcerationis prius sit in exterioribus extremis, tamẽ corruptio complexionis prius est in interioribus,& principalibus, ac humorum aggregatio,& fumorũ,vnde necesse est peti prius,& si non appareat extra,proinde oportet,vt incipias ab eis, & in cerebro quidem cũ mundificãtibus ipsum, ex gargarismis, & caputpurgijs dictis in curis ipsius. Ex quibus sunt propria in hoc casu,quæ infra dicẽtur,& cum phlebotomia venæ frontis, & nasi, & cum epithematibus,& confortantibus ipsum, & repellẽtibus malas humores, quale est oleum rosarum,& lac mulieris,& similia. In pulmone vero, & trachea propter raucedinem vocis asthma,& timorẽ prẽfocationis cũ phlebotomia venarũ quidem. Et deinde cum alijs medicinis ex syrupis,& iuleb,& mundificantibus, & præseruantibus ipsa à nocumento,facilitãtibus anhelitum,& cibentũr lacte,& spinachijs,quoniã sunt ex melioribus rebus. In corde vero cum phlebotomia basilicæ sinistræ ꝓpter abundantiam vaporum adustorum resultantium ad illud,& cum cordialibus frigidis confortantibus,& repellentibus humorum vapores ab eo, & fumos, & mores animæ corrumpentes. Inquit enim Gal natura corporis complexiones,& humores corporis imitatur.

Particulare vero regimẽ versatur circa extrema corporis,& eius exteriora,in quibus principalis apparet impressio propter effusionem materiæ ad ipsa, & debilitatem ipsorum,& hoc cum particularibus operationibus, & localibus medicinis exercendis,& ministrandis in ipsis,& primo cum frigidis,& [illegible]: stypticis confortantibus membra,& repellentibus materiam, qualia sunt oleum myrtinum,de extremitatibus viris,& de glandibus cum aceto; & deinde cum frigidis,& stypticis habentibus caliditatẽ temperatam,vt repercutiant quod fluit,& resoluant simul,quod fluxit, qualia sunt succus plantaginis, linguæ canis,lentes, acetum,& alia, quæ supra in cancro sunt posita,& anthrace,sed melius est,vt balneentur,deinde vngatur. Sit autẽ balneum ex aqua decoctionis fœnugræci cum sapone bono, & ex bonis est balneum in aqua decoctionis serpentis,& Siculi balneantur in sanguine hominis, est enim temperatior inter humores,& naturæ conuenientior. dixit Gal. & aliqui in oleo, sicut patet ex infrascriptis. Post balneum vero vngatur totum corpus cum prædictis cum aceto fricãdo, & quandoque confert inũctio ex oleo vio. & lacte mulieris,oleo de cucu & nenupharis,& illud quando corpus fuerit inflammatum,& exiccatum, & maxime post balneum resolutiuum,cum resolutiuis,& resoluentibus fortibus. Quo casu oportet,vt etiam caputpurgium fiat ex lacte mulieris cum oleo viola. & inunganturextrema, & conseruẽtur ex darsesaham cum oleo de lilio,& de costo,& inunganturiuncturæ cum his subtiliatiuis,& resoluentibus fortibus,quæ sequũtur, & illud cum materia fuerit exiccata,& indurata, & forsasse erit necessarium inũgere eos in balneo cum subtiliatiuis resoluentibus,in quibus ingrediatur nitrum,& sulphur,baccæ lauri, & gluten carpentariorum,& sinapis,origanum,piper,macropiper,& staphisagria,& calamenthum, quod confert,non sola incisione tantum,sed etiam sua resolutione,& forsasse erit necessarium euphorbium,& hoc quando balneantur,& inunguntur propter resolutionem superfluitatum,quia materia exiccata,& est indurata valde, sed oportet, vt præcedat vnctio cum butyro, & forte necessarium erit inungere eos fricando cum huiusmodi medicinis in sole calido,& illud cum balneum præsto non habetur. Et quandoque inunguntur cum theriaca,& solitis.

Et ex medicinis, quæ bibuntur compositis sunt multæ, & melior est theriaca maior facta cum carnibus viperæ,& theriaca diatesseron,& diasulphur,& trochis. scillæ cum vino passo, & croco, & hoc post mundificationem corporis. His medicinis curabitur in sui principio, & processu. Si vero pernenit ad complementum,

Dieta. *Experta Galen.* *De correctione accidentium supra.* *De pulmone, & trachea arteria.* *In corde.* *Lib. quod animi mores.* *Regimẽ particulare.* *Balnea.* *Vallis.* *Antidota.*

mentum,& fortitudinem ſui,& ſit confirmata,phlebotomia penitus omittatur,& proprie ex venis magnis,& etiam purgatio cum forti medicina,quoniam ſuperfluitates in eis ſoluuntur,& non educuntur, ſic earum malitiam manifeſtant magis, & ſi conuertantur ad inteſtina,fortaſſe imprimerent cancrum in eis. Vnde Hipp. in aphoriſm. Sana habentes corpora pharmacis purgati, exoluuntur celerius,quam malo cibo vtentes. Alienentur ergo tunc omnia,quæ materiam trahant,& conuertant interius,& minittrentur de foris,quæ illam carminent, & reſoluant, & motum faciant, ab vlceribus, ſaniem abſtergendo. Et de potibus conuenientibus eis eſt,vt ſumatur de limatura eboris drach.x. & ſumantur in potu cum vini, & butyri vnc.iij. aut ſumatur althit, cum mel'e in quantitate nucis,aut de ſcilla,charatti x. cum ſyrupo ſcyllæ inſpiſſato, ſicut rob,aut cymini drac. v.& mellis,quantitas,quam inſpiſſant, ſicut rob,& ſuccus calamenthi cum eis eſt bonus valde ex iij. almuſach
Potus. vſque ad vj. Et vltimo medicetur cum cauterio diſpertito ſuper membro eorum, ſicut ſupra ſinciput ſummitatis capitis,radicem epiglotti,& duo tempora,& collũ,
Cauterijs. & iuncturam manuum,& pedum. Cauterizentur quoque in principio timoris, & vlcerationis ex medicina ſplenis. Inquit Abuha. Valde vtile inuenta eſt ad prohibendum, ne corruptio ſpargatur, & ad confortandum membrum,cuius complexionem volumus rectificare, & reſoluendum materias corruptas in membro repertas,& proinde viſum extitit antiquis, vt in principio timoris lepræ, & proprie vbi ex corporis diſpoſitione timetur proceſſio,& confirmatio eius,vt cauterizentur in anteriori parte capitis,vt conferat caluariæ, & alio inferiori loco,vbi capilli tondentur,& inter ſupercilia,& alio in dextra parte capitis, & alio in ſiniſtra; immo poſterius ante nucham, & duobus apud duas commiſſuras coronales,& alio ſupra ſplenem; & fiant coćturæ illæ cum cauterijs leuibus minutis. Et quando cauterizatur ſupra caput, oportet, vt perueniatur vſque ad os ſaltem,non fortiter, & ſubito, & cum mora ipſius in loco, immo ſic applicetur, ne complexio cerebri corrũpatur, & inflammetur,& deſiccetur, vt ſtolidi faciunt,nó alleuiando manus ipſorum,& interficiunt. quare oportet,vt leniter imprimatur,& paulatim abſque grandi inflammatione cauterij,& impreſſione, ac retentione ipſius in loco,& proprie cum in commiſſuris cauterizatio fiet.

Sermo Gal. in exhibitione carnis ſerpentis ad Glauit. In elephantiam patientibus *echidnarum,ideſt ſerpentium eſus mirabile eſt auxilium: oportet autem comedere eas ita conficientes quemadmodum feris nutritos,& aſpidibus morſos vidiſti. Primum quidẽ auulſis capite,& cauda vſque ad digitos iij.deinde inteſtinis omnibus ablatis, & manifeſto quod eſt ſcilicet cute ablata, deinde aqua eorum corpore loto, ſed hucuſque quidem cum theriacã vocatam conficimus; deinde autem indifferenter coquimus, in theriaca quidẽ in aqua ponentes anethi,& pauci ſalis. In elephantia autem patientibus in lebete ſimiliter conficientes per alium ius album. Fit autem ſic,aquæ quidem copioſæ immiſſa cum oleo breui,& cũ eo porro, & anetho,manifeſtũ eſt autem,quod vſque ad carnes *echidnarum coquete congruit,quouſque fiant molles,& ſeparatæ,& ſic comedere. Et ipſum autem echidnarum confectũ pharmacum, quod vocauit theriacam antidotum eſt optimum bibere in laborantibus, & ſi voluerit quis ipſam cutem perungi, hæc omnia facientibus eſt,quando ſquamma deſiſtit à cute, qualis quod vocatur ſerpentum ſepum. Sermo Abuhali. Galen. interpretis ſuper eodem. Et ſorbeatur ius eius,& ponatur ſuper ipſum mica panis,& de ſimila,& fortaſſe proijcietur in eo aliquid de pullis columborum donec fiat ſicut puls. Et huius quidem regiminis iuuamentum fortaſſe non apparet in principio, ſed paulatim augetur, donec ſubito appareat ſanitas, & fortaſſe antecedit ſanitatem ſeparatio rationis diebus aliquib. & eſt ſignum ſeparationis,& iuuamẽti eius,& applicatio,in qua oportet,vt abſtinentia à datione eius, eſt, vt incipiat leproſus inflammari,& inflammetur,ac patiatur ſcotomiam,deinde fortaſſe permiſcetur ratio eius,deinde excoriatur,& finaliter ſanatur. Cum ergo ex comeſtione eius non patitur ſcotomiam,neque inflammatur, tamen non ceſſat comedere carnes eius,& ius. Sermo aliorum antiquorum ad illud eſt, vt ſumatur ſerpens niger excorticetur, & ſepeliatur donec in eo fiant vermes,& deinde extrahatur cum vermibus,& exiccetur, & detur in potu puluerizatum illi,in quo ſuperfluit lepra vſque ad triduum omni die vnc.j. cum ſyrupis mellis. Oleum in quo coquitur vipera conferens eſt, valde ſi inungatur ex eo. *Medicamẽ ad leprã.* Aliud medicamen. Accipiatur ſerpens niger,& excorticetur,& ponatur in olla,& fundatur ſuper ipſum de aceto forti vnc.viij. aquæ vnc.j. thapſiæ recẽtis, & radicum draguntæ, ana vnc.ij. decoquantur omnia ſimul ſuper ignẽ leuem,donec diſſoluatur ſerpens, & coletur aqua à ſerpente,& fricetur cum ea poſt abraſionem barbæ, & capitis,tribus diebus. Et ex iuuamentis,quæ accidunt ex adminiſtratione medicinarum viperalium, eſt excoriatio cutis corruptæ, & permutatio carnis, & cutis ſanæ, quam inunctio lepræ cũ humidis, & temperate calidis conſeruare oportet. Bona ſolutiua conferentia leproſis digeſtione præmiſſa cum ſyru.de epithymo,cuius deſcriptionem poſuimus in antidot. noſtro ſunt hiera Logodiõ,hiera colocynthidis,hiera picra, & pilulæ de epithymo,& ſimilia. Decoctio. Recip.myrob.citr. & indo.ana *Decoctio ad idem.* drach.x.ameos drach.v.althit boni drach.v.paſſularum enucleatarũ minam.s.decoque cũ dra.iij.turbith,donec veniat ad tertiam,& exprimatur,& commiſceatur cum ea de aqua mellis vnc.ij. Sumatur poſt purgationem,& vngatur corpus leproſi in principio, & proceſſu, ex butyro, & ſedeat in ſole donec ſugatur, aut ambulet lxx. paſſus,& conuertat ſiper ſiniſtrã,ante,& retro,& comedat cappares cum melle, & accipiat in potu decoctionẽ prædictam ſeptẽ diebus,quolibet die renouando ipſam.

Deſcriptio caputpurgij mundificantis cerebrum leproſorum. Recip.macropi. chelido.thapſiæ,naſturcij, *Caputpurgium.* borungi,ana drachm.j.nucis muſc.pulegij, ana drach.ſ. ſuc.agni caſti cotylas iij. olei ſeſa. tantundem, miſce,& decoque donec conſumatur aqua; deinde coletur,& reſeruetur in vitreo,& fiat ſcilicet caputpurgium naribus quantum capiunt, deinde conſequatur quando inflammatur,& exiccatur ex illo caputpurgium humectatiuũ *Nota.* prædictum. Et dixit Iſaac,vt inquit Gal. Nunquam vidi in vita mea hominem hac infirmitate habitum plenarie ſanari,niſi vinum bibat, in quo thyriæ ceciderint, & ibidem computruerint. Hunc enim vidi excoriari,& cute expoliari,cum vinum illud ebiberit,vnde certificauit,quod dixerunt antiqui de iuuamento carnis, & pinguedine thyriæ in hac, & in omni alia paſſione dura,& melancholica. Et proinde purgato corpore cum ſpecibus hieræ magnæ,ſcilicet hiera Logodion,theodoricon, ſyrupo,& decoc.de epithy. & ſero,cũ eo demus theriacã magnam factam cum pinguedine,& carne viperæ.

Hic complemento Doctoris famoſiſs. Franciſci de Pedemontium, Domini Ioannis Meſue,

Chriſto fauente Finis felix ſtatuitur.

ANTI-